ERVDITISSIMAE ATQ. VTILISSIMAE QVAESTIONES ad vniuersam Aristotelis Logicam

R. P. IOANNIS SANCHIEZ SEDEGNO
ORDINIS PRÆDICATORVM,
Prouinciæ Hispaniæ in florentissima Salmanticensi Vniuersitate Theologi, ac Philosophi præstantissimi;

QVIBVS CONTROVERSIAE OMNES LOGICALES, & quamplurimæ Metaphysicales, quæ inter antiquos, recentioresq; Scriptores suborta sunt, mira subtilitate dilucidantur,

Nec non Angelici Doct. D. Th. Aquinatis doctrina ab omnibus, tum verò pręcipuè à recentioribus, qui eam hactenus impugnarunt, acerrimè propugnatur.

In duos Tomos diuisæ:

Quorum alter Quæstiones Præambulares, De secundis intentionibus, De vniuersalibus, De quinque Prædicabilibus continet:
Alter verò Quæstiones super reliquum Logicæ.

Et hac quarta editione omni studio à mendis expurgata:

Tribus etiam locupletissimis Indicibus, quorum primus erit Quęstionum: Secundus Rerum notabilium: Tertius Controuersiarum; ac marginalibus cumulatæ.

Tomus Primus.

CVM PRIVILEGIO.

VENETIIS, Apud Petrum Dusinellum, M DC XV.

IOANNI DELPHINO
S. R. E. CARD. AMPLISS.
ET ILLVSTRISSIMO

ACADEMICI... S. P. P.

VOD hic vides, Spectatissime Gloriosissimeque Heros, libellus quidem est; sed tamen aureus, & tanta præstantia libellus, vt tibi vni sit meritò visus multorum iudicio consecrandus: quidquid enim ad difficiliores, præsertim aduersus Diuum Thomam, dirimendas controuersias, Logica desiderat facultas, id omne egregium, mirabile, ac prope diuinum hoc Ioannis Sanchiez opus cum subtilissimè, tum apertissimè etiam docet. Quoniam autem aliqua fortasse doctorum hominum inuidiola aut interierat, aut certè latebat, debita tuorum Academicorum pietate est in lucem restitutus: Quin, vt magis magisq; eluceat, eximio clarissimi tui nominis splendore est ornatus. Quod verò nondum planè videt, propensa est Academiæ nostræ, ac potius tuæ erga te voluntas: quæ, si non tibi omnino erit grauis, hoc est, si te sibi, quod incredibilem in modum exoptat, patronum conciliabit, propediem sine vllo dubio sese tibi spectandam exhibebit: ea enim est amoris natura, & vis, vt diu latere non queat. Sentit Academia hæc se, cum vix sit nata, cumq; nihil tam breui tempore ediderit, quod Academicum nomen præ se ferat, haud tuo esse patrocinio dignam; sperat tamen, valdeq; sperat, non modò, quia summa iam nobilium iuuenum claritate splendescit. Sed etiam, quia eo consilio, eoq; voto est instituta, vt in perpetuum Academici omnes D. Thomam pro viribus tueantur: vt eiusdem scrippta omnia, quæ extant, omni studio illustrent: omniq; conatu à temporis iniurijs vindicent: vt tanti Doctoris studiosos amicissimè complectantur: vt Venetam iuuentutem ad exquisitam, atque vberem clarissimi, præcellentissimiq; Aquinatis doctrinam alliciant; verùm,

vt te præcipuè vnum ex humanis Principibus omnibus obseruent, & admirentur, idq; & merito, & iure: eum enim sibi omni officio, omniq; reuerentia colendum præscripsimus, quem Adrianum, Senna, Rhenus, Tagus, Tyberis: Patria, Gallia, Germania, Hispania, Roma, Italia cuncta augustissimè veneratur, quem tot legationes, tot itinera, tot sumptus, tot pericula, tot maxima, grauissimaq; Christianæ Reip. vniuersæ negotia summis laudibus percelebrant, quem tot Poetæ, tot Oratores, tot monimenta, tot præconia ad cœlum vsque efferunt: quem Procuratoria olim toga Venetijs, quemq; nunc Romæ Cardinalitia byssus, sacraq; purpura suspicit, & admiratur, suauissimam autem nostram hanc spem, tum æquè sane ales, augebis, confirmabis, ac concupiscimus, si beneuolo, hilariq; vultu primum hoc nostri in te animi testimonium, & pignus acceperis: nam, qui semel est erga eos, quibus nihil omnino debet perhumanus, is quàm humanissimus semper ab omnibus expectandus. Vale Academiæ nostræ spes: vale ætatis nostræ decus: vale Sacrosanctæ Concionis lumen; vale bonorum, & studiosorum parens; vale, & breui multo etiam maiora, multoq; summa tua amplitudine digniora expectato, idem enim est vnicè quempiam amare, ac se ei totum dicare, & tradere. Interim autem sacrificijs, votisq; omnibus plura etiam tibi a D. O. M. bona, quam singularis tua cupit modestia, deprecabimur.

INDEX QVAESTIONVM OMNIVM PRIMI TOMI.

RERVM NOTABILIVM.

Mera-

M

N

O

P

Petrus

INDEX CONTROVERSIARVM.

Num

FINIS.

ACVTISSIMÆ QVAESTIONES

FRATRIS IOANNIS SANCHIEZ Sedegno Ordinis Prædicatorum, Artium ac Sacrę Theologiæ Professoris, in vniuersam Aristotelis Logicam.

QVÆSTIO PRIMA.

Vtrum Logica sit hominibus necessaria, ab intrinseco, quasi à propria forma hominis, & eius natura dimanans?

1. *Argum.* T videtur, quòd nō Primò, hæc propositio: Homo est logicus, nullam includit necessitatem: ergo logica non est hominibus necessaria modo dicto: Probatur antecedens; nam non est nec in primo modo dicendi per se, nec in secundo: in aliis namque modis dicendi per se esse non potest: ergo &c Quòd non sit in primo probatur: quia non est genus, nec differentia hominis, nec eius definitio, nec aliud prædicatum superius. Quòd non sit in secundo patet; quia non est propria passio hominis. Consequentia illa prima probatur; quia omne illud, quod est homini naturale, & necessarium ab intrinseco, debet esse necessarium, vt essentia, vel vt passio essentiæ, & ita constituet propositionem in aliquo modo dicendi per se.

2. *Argum.* Secundò, Quod est homini necessariū à principiis intrinsecis dimanans, cōuenit omnibus habentibus talem naturam, vt patet in intellectu, & voluntate, quæ omnib. hominibus conueniunt, quia ab intrinseco, & ratione naturæ conueniūt: sed logica non conuenit omnib. hominibus; ergo non est necessaria ab intrinseco.

3. *Argum.* Tertiò, Si Logica est homini necessaria, hæc propositio erit vera &c: Logica est homini necessaria; sed est falsa; ergo &c. Probatur min. Logica est homini necessaria; ergo vel hæc Logica, vel hęc, & sic de singulis: sed nulla Logica in particulari est homini necessaria, vt de se patet; ergo &c. Probatur cōsequentia; nam in bona consequentia, si consequens est falsum, antecedens debet esse falsum.

4. *Argum.* Quartò, Omnes operationes liberę, & omnes actiones, vt intelligere, comedere, procedunt à principiis intrinsecis, & tamen non dicuntur necessarię hominibus, quia hæc propositio est contingēs: Homo intelligit; ergo nec Logica dicenda est necessaria, quamuis conueniret homini ab intrinseco.

5. *Argum.* Quinto, Illud, quod est homini necessarium ab intrinseco, prius conuenit speciei, & postmodum conuenit indiuiduis: esse enim risibile prius conuenit homini, & postmodum conuenit Petro: sed esse logicum è diuerso prius cō-

uenit Petro, & ratione illius conuenit homini: quia enim Petrus est logicus, homo est logicus; ergo logica non dimanat à principio intrinseco specifico.

6. argum. Sextò, Nullus habitus, præter habitum primorum principiorum, est homini naturalis ab intrinseco: sed logica est habitus, & non primorum principiorum; ergo, &c. Maior patet ex consensu omnium; minor probatur; quia logica versatur circa conclusiones demóstrabiles; ergo nó est habitus principiorum: consequentia probatur; quia prima principia sunt indemonstrabilia.

Præambula ad quæstionis decisionem.

Logica bifariam sumitur. Nomen, logica, bifariam sumi contingit: vno modo largè, qua ratione se extendit ad omnem scientiam, quę circa sermonem versatur; nã logos Græcè, sermo dicitur Latinè: & hac ratione considerando logicam, sub se comprehédit Grammaticam, Rhetoricam, Poesin, & Dialecticam. Accipitur etiam strictiori modo, secundum quòd se extendit ad illam partem solùm scientiæ sermocinalis, cuius finis est verum à falso discernere, præbendo modum, quo huiusmodi discretio fiat: & in hac significatione frequenter logici antiqui, & graues, cuiusmodi sunt Boetius, Alexander, & D. Thomas, & moderni omnes vsurpant logicę vocabulũ. Dialectica similiter, & latius, atq; ie magis contractè accipi solet apud probatissimos viros. *Boetius. Alex. D. Thom.*

Lariùs quidem, dum pro scientia, quæ considerat de sermone accipitur; & ita idem est cum logica, largè loquendo. Et in hoc sensu vocabulum differere accipitur apud Platonem in Priori Alcibiade sic dicentem: Differere, & sermone vti nonne idem vocas? Vbi Dialectica idem est, quòd scientia sermocinalis, seu de sermonibus tractans. Arist. 4 Met. c. 4. eodem modo vtitur verbo differendi; vnde Dialogus nihil est aliud, quàm sermonis cum altero collatio. *Plato. Arist.*

Accipitur Dialectica secundo modo magis contractè, prout de rebus probabiliter disputat; quæ acceptio reperitur apud Cicero. lib. 3. de natura Deorum, dum ait: Opto redargui me, Balbe, & ea, quę disputaui, differere malui, quam iudicare. Et hæc significatio frequentissima est apud Arist. Platonem, & Ciceronem, cæterosque Philosophos. *Cicero. Arist. Plato. Cicero.*

Tertio modo accipitur pro hoc, quod est incognitum aliquod ex his, quæ dicta sunt, oratione patefacere, siue id fiat probabiliter, siue necessariò, siue oratione mentali, siue vocali, siue scripta. Qua in significatione vsurpatur apud Cicer. lib. 1. Academi. quæstionum, cum de quibusdam imperitis sic ait: Nihil definiunt, nihil partiuntur, nihil apta interrogatione concludunt, nullam denique artem differendi esse putant. Ita accipi consueuit Dialecticæ, & logicæ nomen, & 1. Poste. adducemus. D. Tho. ita accipientem. Nos in præsentia Logicam, & Dialecticam pro eodem accipiẽtes ad illam partem scientiæ sermocinalis accommodamus, in qua verum à falso discernere docemur, & de illa inquirimus, An sit ab intrinseco necessaria. *Cicero. D. Thom.*

Secundò notãdum, quonam modo vocabulum necessarium accipiatur à nobis; de quo videatur Aristo 5. Metaphysicæ textu 6. Et cum quadruplex sit causæ genus, finalis, formalis, materialis, & efficientis, quadrupliciter etiam accipi contingit necessarium. Nam aliquid est, necessarium ratione causæ finalis; quo modo cibum sumere, naturaliter dicitur necessarium ad vitæ conseruationem, nã hic finis, qui est viuere, sine cibo conseruari nequit. Et in genere causæ materialis aliquid dicitur necessarium quo modo dicimus necessarium esse, compositũ ex contrariis esse corruptibile ratione materiæ. In genere etiam causæ formalis aliquid necessarium dicitur, quia ad formam consequitur; quo modo dicitur necessarium esse, hominem esse risibilẽ, quia risibilitas promanat ab hominis forma. Vltimò ratione causæ efficientis: & hoc modo necessarium dicitur, sagittam sursum proiectam ascendere ratione causæ efficientis illi violentiam imprimentis; in hoc dubio accipimus necessarium ratione formæ. *1. Notãdũ. Necessariũ 4.*

Tertiò notandum ex D. Thom. in 4. distinctione. 26. qu. 1. art. 1. aliquid dici necessarium ab intrinseco dupliciter. Vno modo, quia consequitur principia intrinseca *Necessariũ ab intrinseco 2.*

trinſeca rei, vt modo dicebamus ex Ariſtotele. Alio modo dicitur aliquid neceſſarium, quia res ad illud ex ſua natura inclinatur licèt non ſemper illi conueniat: ſicut deſcenſus lapidis cenſetur naturalis, quia lapis ad illum ex ſua natura propendet ratione formæ lapidis, & grauitatis. Et nota ex eodem D. Tho. ibidem, quòd alio modo dicitur aliquid naturale, ſeu neceſſarium, ad quod natura inclinat, ſed mediante libero arbitrio completur, & ponitur in eſſe; ſicut actus virtutum dicuntur naturales homini, nō propterea quòd homini ſemper conueniāt, vel ab eius forma tāquā propriæ paſſiones dimanent: ſed quia ad illos ex ſua propria forma, ſcilicet, ex anima rationali inclinātur, ſed quia ponuntur in eſſe mediante libero abitrio & voluntate noſtra, non omnibus cōuenit viuere ſecundum virtutē, etiamſi ſit naturale modo iam dicto.

Quæſtionis deciſio.

1. Concluſ. Quō logica nō cōſequatur hoīs naturam.

PRima concluſio. Logica, & quælibet alia ſcientia, non eſt homini neceſſaria ab intrinſeco, ratione propriæ formæ, ſic adeò, vt conſequatur ad hominis naturam ad modum propriæ paſſionis, ſicut intellectus profluit ab hominis eſſentia. Hæc concluſio ponitur contra Platonem, qui, vt aſſerit Ariſt. in primo poſteriorum, exiſtimabat ſcientias nobis eſſe inditas naturaliter; ſed propter coniunctionem animæ ad corpus non poterat exire in actum ſcientificum anima, Quamobrē magiſter nihil aliud efficiebat docendo, quam tollere impedimenta, vt ſcientiæ, quæ latebant in anima, prodirent in actus ſuos. Et ſic dicebat Plato ſcire noſtrum nihil aliud eſſe, quàm quoddam reminiſci.

Sed probatur noſtra concluſio, primò argumentis factis in principio quæſtionis. Secūdò, id, quod iſto modo eſt naturale, & neceſſarium, inuenitur in omnibus hominib. ſecundum quemlibet eorum ſtatum, cum naturam ipſam conſequatur inſeparabiliter: ſed Logica, & quælibet alia ſcientia, non ſic reperitur; ergo &c. Probatur minor; nam aliàs nulla eſſet difficultas in addiſcendis ſcientiis, ſi nobis à natura competerēt, quod pugnat cū aperta experientia, ergo &c.

Tertiò, ſi ſcientiæ iſto modo eſſent neceſſariæ, ſequeretur, quòd vnus homo non eſſet alio ſapientior; hoc autem eſt falſum: ergo & illud, ex quo ſequitur. Probatur ſequela; nam paſſiones cō ſequuntur naturā ad modum ipſius naturæ: ſed natura in omnibus non ſuſcipit magis, aut minus: ergo nec ſcientiæ ipſæ ſuſciperent magis, aut minus, nec augerentur, aut diminuerentur. Vide D. Tho. 1. p. q. 84. art. 3.

2. Concluſ. contra Auicennam.

Secunda concluſio. Logica non dicitur homini neceſſaria ratione alicuius cauſæ agētis, quæ neceſſariò nobis imprimat ſcientias. Hæc concluſio eſt cōtra aliquos Philoſophos, & contra Auicennam qui dicebant, ab intelligentiis, & Angelis nobis ſciētias imprimi, quē admodum ſigillum ceræ imprimitur.

Probatur hæc concluſio: nam ſcientiæ acquiruntur noſtris actibus: ergo non imprimuntur ab intelligentiis. Antecedēs probatur, quia eodem actu, quo habitus augetur, producitur: ſed noſtri actus ſcientifici augent ſcientiam; ergo & cauſant illā: & hac ratione ſolet probari habitus principiorum non cauſari à noſtris actibus, quia eiſdem non augetur. Sed illa conſequentia probatur: nā actus noſtri, cum ſint vitales, ſunt à nobis, & non ab intelligentiis: ergo intelligentiæ non imprimunt nobis actus producentes ſcientiam, & conſequenter nec ſcientiam.

3. Concluſ. Rōne inclinationis logica dicitur homini neceſſaria.

Tertia concluſio. Logica eſt homini neceſſaria ab intrinſeco ratione inclinationis: quia homo naturaliter inclinatur ad illam. Probatur concluſio: nam ſecundum D. Tho. 1. 2. q. 71. art. 2. & in locis ſuprà adductis, viuere ſecundū virtutem dicitur homini naturale: quia homo ad illud inclinatur ex ſua natura, & forma, quæ rationalis eſt; ſed etiam inclinatur homo ad habendam Logicā ex natura ſua: ergo eſt naturalis, & neceſſaria ratione inclinationis. Minor probatur: nam ſicut viuere ſecundum rationē dicitur homini naturale, & neceſſariū ratione inclinationis, eò quòd habet maximam proportionem cum hominis natura: ita Logica maximam proportio

tem habet cum eadem natura hominis, quatenus eius discursum perficit, vt fit sine errore; ergo dicitur necessaria, & naturalis, sicut virtutes ipsæ.

Not. 2. Preterea, motus lapidis deorsum dicitur illi necessarius, & naturalis, quia ad illum ex sua natura inclinatur: sed similiter homo inclinatur ad logicam appetitu naturali; ergo est illi naturalis, & necessaria ratione inclinationis. Minor probatur: quia vnumquodque inclinatur naturaliter in illud, qđ est proprius actus eius, sicut materia inclinatur ad formam, quia est eius actus; sed logica est actus proprius intellectus perficiens ipsum; ergo.

Secundò probatur eadē minor: nam quælibet res inclinatur naturaliter in illud, quod perficit proprios actus eius; sed logica est maxima perfectio actuū propriorum hominis; ergo naturaliter inclinatur ad illam, atque adeò est necessaria ratione inclinationis Probatur ista minor: quia propterea vocatur sciētia rationalis, quia hominis discursum perficit, & rationem.

4 Conclu. Homo inclinatur ad logicam appetitu naturali, & elicito. Quarta conclu. Homo inclinatur ad habendam logicam naturaliter appetitu naturali non elicito, & etiam appetitu naturali elicito. Pro intelligentia huius quæstionis nota ex D.Th. 1. p.q. 80 art. 1. & 2 & q. 6. de malo ar 1. duplicem esse appetitum; alterū naturalem seu innatum, alterum elicitum. *Appetitus naturalis quid sit.* Appetitus naturalis est inclinatio ab authore naturæ indita, qua vnaquęq. res absque vlla præuia cognitione sua, in bonū propensa est: huiusmodi est appetitus terrę ad locū infimū, materiæ ad formā, oīum potentiarum ad propria obiecta: qui quidem appetitus non distinguitur realiter à re, cuius est appetitus: sed est ipsa res propēsa in suā perfectionē, nā aliàs esset in infinitum processio, vt facilè poterit deduci. *Appetitus elicitus qđ sit in communi.* Appetitus elicitus est actus appetēdi, quo res cognitionis participes, præuia aliqua cognitione sua, fertur in bonū verū, vel apparens: qui quidē appetitus, aut oīno liber est, aut omnino necessarius, aut partim liber, & partim necessarius. *Appetitus elicitus triplex.* Omnino liber est, qui, quo ad exercitium, & specificationem actus, est liber. Dicitur liber quo ad specificationem actus, quando ita rem cognitam appetimus, vt oppositum possimus velle. Dicit verò liber quo ad exercitium, quādo ita elicitur actus, vt possimus non elicere. Omnino necessarius appetitus est, qui, quo ad exercitium, & specificationē, necessarius est, vt amor Dei, in patria; partim vero liber ille est, qui quoad exercitium liber est, quo ad specificationem necessarius, cuiusmodi est appetitus boni in communi, & omnium eorū, quæ conueniunt voluntati secūdum suā naturam, & illius, quod in se nullam rationem mali habet.

Hoc supposito, probatur prima pars conclusion. Primò ex rationibus adductis pro præcedenti conclusione.

Preterea probatur ex D.Tho. 1. Physicorum lectione 10. Vbi sic ait, Verum est bonum intellectus, ad quod naturaliter inclinatur, vnde sicut res cognitione carentes mouentur ad suos fines absq. ratione: ita interdum intellectus hominis quadam naturali inclinatione tendit in veritatem, licèt rationem veritatis non percipiat Ecce quomodo D.Tho. apertè asserit primam nostræ conclusionis partem.

Præterea probatur: nam homo secundum intellectum appetitu naturali, & innato fertur in cognitionem veri; ergo & in cognitionem scientificam veri. Antecedens patet; quia illud est perfectio hominis, & appetitu naturali quælibet res fertur in propriam perfectionē. Cōsequentia probatur; quia cognitio sciētifica perfectissima cognitio est: ergo potiori modo fertur in illam appetitus ipse Probatur consequentia, quia si fertur in propriam perfectionem, magis fertur in maiorem, dūmodo sit illi proportionata.

Preterea, homo appetitu naturali, nō elicito, desiderat scire, vt asserit Aristo te. in principio Metaph. ergo eodem appetitu desiderat logicam. Probatur cōsequentia; quia logica est necessaria simpliciter ad scientias acquirendas, vt iā iam videbimus; ergo eodem appetitu appetitur, quo scientiæ ipsæ; sicut lapis eodem appetitu appetit centrum, & medium necessarium ad centri consequutionem. *Appetitu naturali homo desiderat scire.*

Præte-

Intellectus à principio est uelut tabula rasa. Præterea, intellectus à principio naturæ est tamquam tabula rasa, in qua nihil est depictum, & pura potentia in genere intelligibilium: ergo habet appetitum naturalem, ut perficiatur per cognitionem; ergo per actum scientificũ, qui est perfectissima cognitio: ergo & per actum Logicæ. Prima consequentia probatur: nam hac ratione dicimus materiam primam naturali appetitu inclinari ad omnes formas, tanquam ad actum completiuum suæ potentialitatis, quia omnibus perficitur eodem modo: ergo etiam inclinatur intellectus ad omnes scientias, siquidem omnibus perficitur eodem modo. Præterea appetitus elicitus Logicæ naturalis est, ut uidebimus: ergo magis naturalis est innatus, cũ ipsum fundet, & illum precedat. De hac re videatur Cicero secundo de Finibus.

Secunda pars conclusionis probatur, nam appetitu naturali elicito appetimus ea, quæ pertinent ad voluntatem, & ad singulas potentias, & ad totum hominem: sed Logica est hominis perfectio secundum partem intellectiuam: ergo &c. Maior est D. Thom. 1. 2. q. 10 art. 1. Cõsequentia est per se nota, quia Logica ad intellectum pertinet, perficiens ipsum, ne erret in veri inuestigatione.

1. Obiectio. Sed contra conclusionem est argumentum: nam si iste appetitus elicitus est naturalis, & necessarius, vel est quo ad exercitium, vel quo ad specificationem: neutrum horum: ergo &c. Quod non quo ad exercitium, de se patet; quod non quo ad specificationem probatur: quia potest homo nolle scire Logicam. *Solutio.* Respondetur, quod si logica, & quælibet alia scientia, consideretur in ratione perfectionis hominis, nulla ratione possunt odio haberi, sicut nec uita ipsa, nec intellectus hominis: quia ut sic in propria ratione nullum malum dicunt. *Sciẽtia non põt odio haberi.* Si uero considerentur secundum quòd habent annexam aliquam difficultatem, vel laborem, vel aliquid huiusmodi, sic possunt odio haberi: quomodo etiam vita ipsa odio habetur aliquando: sed hoc potius est odio habere laborem illum, vel difficultatem annexam, quam ipsam Logicam: primum autem sufficit, vt dicatur appetitus naturalis.

2. obiect. o. Secundo arguitur. Non omnes homines Logicam consequuntur; ergo appetitus ad Logicam nõ est censendus naturalis, & necessarius modo exposito. Probatur consequẽtia: nam aliàs frustra esset talis appetitus; at Deus, & natura nihil faciunt frustra: ergo. *Solutio.* Respondetur, quod, vt ille appetitus sit naturalis & necessarius, quodãmodo sat fuerit, quod in multis, vel aliquibus speciei humanæ indiuiduis sortiatur effectum, & hoc patet exemplo beatitudinis naturalis, quam omnes naturaliter appetũt, & tamen, non omnes consequuntur illam.

3. obiectio. Tertio arguitur; nam multi non cognoscunt Logicam: ergo illam naturaliter non appetunt, quia appetitus elicitus non fertur, nisi in obiectum cognitum. *Solutio.* Respondetur, quod cum quid sit Logica siue in communi, siue in particulari cognoscitur, & quam connexionem habet cum hominis beatitudine naturali, & cum hominis perfectione amabitur appetitu elicito, & necessario quo ad specificationem, sicut sunt multæ hominis potentiæ, quas communiter homines non cognoscunt: & ob eam rem appetitu naturali elicito non desiderant: cum uerò cognouerint ad suam perfectionem attinere & integritatem, illas amabunt appetitu naturali elicito.

Vltima conclusio. Vltima conclusio. Magis naturales sunt homini reliquæ scientiæ reales speculatiuæ, quam Logica, simpliciter & absolutè loquendo. Hæc conclusio statuitur contra aliquos, qui censent, hominem, secundum quod intellectiuus est, magis inclinari ad reliquas scientias reales, quam ad Logicam: at verò secundum quod est rationalis, magis ad Logicam; & contra illos etiam, qui dicunt simpliciter, & absolutè hominem magis inclinari ad Logicam, quam ad reliquas scientias reales. Quæ conclusio expresse asseritur à Flandria. 1. Meta. q. 2. art. 1. ad 7. arg.

Logica appetitur ut medium. Et probatur. Nam Logica appetitur tamquam medium, & tamquam instrumentum ad reliquas scientias, & reliquæ scientiæ speculatiuæ appetuntur propter seipsas; ergo magis appetuntur quam Logica. Probatur consequentia; quia propter quod vnũquodque tale, &

illud magis tale: sed finis magis appetitur, quam medium ordinatum ad ipsum: Ergo magis naturalis est appetitus reliquarum scientiarum, quam Logicæ.

Et confirmatur; nam lapis magis inclinatur in centrum, quam in motum, quo centrum consequitur, & magis naturalis est appetitus centri quam motus ad ipsum: ergo &c. Dices, quòd Logica etiam in seipsa est quædam perfectio intellectus, & saltem quatenus docens est propter seipsam appetitur. Admitto hoc, sed tunc est argumẽtum. Maior perfectio intellectus est metaphysica, & reliquæ scientiæ reales, quam Logica; ergo magis inclinatur naturaliter in illas quam in logicam. Antecedens patet: nam in ratione specifica scientiæ sunt perfectiores, cum versentur circa perfectiora obiecta, & in ratione specifica scientiæ perficiunt intellectum; ergo &c. Consequentia probatur: nam intellectus noster magis inclinatur in suam maiorem perfectionem naturaliter, si sit sibi proportionata; nam natura, quæ tribuit inclinationem in propriam perfectionem maiorem, tribuit in illam, quę est perfectior; sicut materia prima magis inclinatur in formam, quæ perfectiori modo ipsam actuat in genere actus, eius capacitatem magis replendo.

Obiectio. *Solutio.* *Quæ scientiæ sint perfectiores.*

Præterea contra illam distinctionem, quam fingunt, oppositum tenentes est argumentum: Omnis scientia perficit intellectum secundum quod est discursiuus, & hominem secundum quod est rationalis: ergo magis perfecta scientia magis perficiet hominem secundum quod est rationalis. Probatur antecedens ex Diuo Tho. 1. p. q. 79. art. 8. vbi docet hanc veritatem.

Oĩs sciẽtia perficit intellectũ vt discursiuũ est.

Præterea: Omnes scientiæ deducunt conclusiones ex principiis per discursum rationis: ergo omnes scientiæ perficiunt hominem, qua ratione discursiuus est. Antecedens patet: nam scire est rem per causas congoscere, & in hominibus idem est, quod discurrere à causa ad effectum, vel è contra; consequentia verò de se patet.

Præterea; intellectus noster secundum quòd est intellectus, perficitur per habitum primorum principiorum; ergo sic non perficitur per scientias, sed quatenus ratio est. Antecedens patet: prima principia intelliguntur simplici intelligentia sine discursu, ergo, &c. Consequentia probatur: quia diuersam rationem oppositam quodammodo habet intellectus, vt ratio, & vt intellectus, vt patet ex D. Thoma. vbi suprà.

Intellectus vt intellectus est, perficitur per habitũ primorũ principiorum.

Præterea, scientiæ angelicæ in hoc differunt à nostris, quòd sunt sine discursu, nostræ verò cum discursu: & illæ hac ratione perficiunt intellectum angelicum, qui nullo modo est discursiuus: nostræ verò scientiæ intellectum angelicum perficere non possunt, quia discursu quodam procedunt: ergo nec possunt perficere nostrum, quatenus intellectus est: ergo perficiunt illum, quatenus ratio est: nulla ergo est distinctio, quam supra dicti Logici exhibent. Videatur D. Thom. 1 par. quæstio. 58. art. 3. Nec potest etiam defendi nostrum intellectum magis inclinari in logicam, eo quod sit magis proportionata nostro intellectui, quia omnes scientiæ reales magis proportionatę sunt illi, cum considerent ens reale, quod cognoscitur per se: Logica verò considerat ens rationis, quod cognoscitur per species entis realis, vt videbimus. Dixi in conclusione, simpliciter, & absolutè: quoniam secundum quid non obstat (vt inquit Flandria) magis inclinari ad logicam, quatenus est prima in executione.

In quo differant sciẽtia Angelica à nostris.

Argumenta dissoluuntur.

AD argumenta in contrarium, respondetur. Ad primum dicitur euidenter concludere logicam non esse necessariam absolutè, & ad modum propriæ passionis: quia tunc constitueret propositionem per se; sed non probat, quod logica non sit necessaria ratione inclinationis, sicut beatitudo naturalis est homini necessaria ratione inclinationis: & tamen non constituit propositionem necessariam in aliquo modo dicendi per se; nam hæc accidentalis est Homo est beatus naturaliter; Hæc autem: Homo habet inclinationem ad logicam, est in secundo modo, sicut hæc: Homo habet inclinationem ad virtutem; per hoc patet

Ad 1. & 2.

patet ad secundum.

Ad 3. Ad tertium respondetur, quòd hæc propositio; Logica est homini necessaria, potest accipi sic, vt iste terminus, logica, stet determinate, vt possimus sub ipso ascendere & descendere: & tunc, sicut probat argumentum, propositio est falsa. Potest etiam alio modo accipi, vt stet in confuso, & logica accipiatur in communi: & tunc est vera, nec licet sub subiecto ascendere & descendere: æquiualet enim huic, Necessaria est homini logica, & est similis huic: Ad intelligendum necessarius est intellectus.

Ad 4. Ad quartum respondetur, quòd aliquæ operationes vitales si sūt homini necessariæ: quia homo inclinatur ad illas, vt intelligere, & amare: sed nihilominus sunt accidentales illæ prædicationes: Homo intelligit & cætera, quia ponuntur in esse illæ inclinationes mediante principio libero.

Ad 5. Ad quintum respondetur, quòd illud, quod est necessarium ad modum propriæ passionis, prius conuenit speciei, quam indiuiduo in prædicatione, quæ absoluitur à tempore: illud vero, quod est necessariū ratione inclinationis, quia prædicatur accidentaliter, prius conuenit indiuiduo, quam speciei. Hæc enim prædicatio; Homo est logicus, ideo vera est, quia Petrus, vel Paulus, vel aliquod indiuiduum est logicum. Hæc autem prædicatio, quæ absoluitur à tempore, Petrus habet inclinationem ad logicam, ideo vera est, quia homo habet inclinationem ad logicam, quia propria passio prius connectitur cū specie, quàm cum indiuiduis.

Differētia inter id, qđ est necessariū rōe propriæ passionis, & id, quod est necessariū ratione inclinationis.

Solutio. 6. Ad vltimum respondetur, quod habitus primorum principiorum, quo intellectus determinatur ad assentiendum primis principiis, est congenitus, ad modū propriæ passionis, & conuenit omnibus hominibus, sicut risibilitas: & hoc modo non dicimus logicam esse necessariam, & naturalem, sed ratione inclinationis. Et in hoc dubio locuti sumus de logica artificiali: nam naturalis logica nihil est aliud, quam ipsamet ratio.

Habitus primorū principiorū est congenitus

QVÆSTIO. II.

Vtrum Logica sit necessaria ad alias scientias acquirendas, ita ut nulla scientia sine ipsa acquiri ualeat.

ITà parte negatiua arguitur. 1. Nam logica non est necessaria ad alias scientias in genere causæ efficiētis; id enim quod effectiuè causat scientias, est noster intellectus per actum, qui non est actus logicæ; nam quando scio ens esse vnum hoc non scio per actum logicæ, sed per actum Metaphysicæ. Non in genere causæ formalis, quia quælibet scientia habet propriam formam, & essentiam sibi intrinsecam; neque etiam in genere causæ materialis, quia scientiæ cum sint spirituales, non constant materia, neque logica materiam subministrat aliis scientiis; neque in genere causæ finalis, quia reliquæ scientiæ non ordinantur ad logicam cum logica eis ignobilior sit. Si dicas, quòd sit necessaria in genere causæ instrumentalis. *1. Argum.*

Contra, & sit secundum argumentum nam si logica est necessaria ad alias scientias tanquam instrumentum: ergo & ad seipsam erit hoc modo necessaria. Probatur consequentia; quia ipsa est scientia: vnde sequitur, quod ipsa dialectica non possit acquiri sine seipsa, & ita quod præsupponat se ad sui generationem, quod est impossibile, quia si est iam, non generatur, & si non præsupponit se ad sui generationem, ergo non est necessaria ad se ipsam, tamquam instrumentum, & sic nec ad alias scientias. *2. Argum.*

Tertium Argumentum: Homo ex principiis cognitis lumine naturali naturaliter deducit conclusiones: ergo sufficit lumen naturæ ad alias scientias acquirendas. Antecedens patet: quia viso effectu naturaliter cognoscimus causam, & è conuerso. Confirmatur: Homo per synæresim, quę est habitus primorum principiorum practicorum, vt quòd bonum sit faciendum, malum fugiendum, potest acquirere virtutē sine habitu alio *3. Argum.*

antecedenti; ergo similiter per habitum principiorum speculatiuorum poterimus acquirere scientiam sine logica eadem ratione.

4. Argum. Quartò. Si Deus modo tolleret habitum Dialecticæ à Philosopho manente habitu Philosophiæ, quod est possibile, siquidem vnum non dependet ab alio in conseruari: ille habitus esset vera scientia, & sine logica, & possemus per illum assentiri conclusionibus Philosophiæ; ergo logica non est simpliciter necessaria ad alias scientias acquirendas. Probatur consequentia: nam si non est necessaria ad vsum, ergo nec ad acquisitionem.

5. Argum. Quintò. Nam si alicui fieret hæc demõstratio, vel alia clarissima, Omne animal rationale est risibile, omnis homo est animal rationale, ergo omnis homo est risibilis: intellectus eius necessariò assentiretur conclusioni; ergo generabitur sciẽtia per illum actum; & tamen sine eo, quod præcedat logica in eo qui acquirit illum habitum scientiæ: ergo iam scientia potest acquiri sine logica.

Solutio. Quod si dixeris in esse imperfecto posse acquiri, scilicet, quantum ad vnam, vel alteram conclusionem, non tamen in esse perfecto, & quantum ad multas conclusiones;

Impugnatio. Contra, nam qua ratione potest vna, vel altera conclusio sciri fine logica, poterit sciri 2. & 3. & reliquæ omnes: nam eadẽ dependentia est vnius, & omnium à logica vt habeantur.

6. Argum. Sextò. In ipsa logica deducuntur per vim naturalis luminis conclusiones ex principiis per bonam consequentiam, sine præexistente logica: ergo hoc ipsum fieri potest in aliis scientiis. Antecedens est per se notum, alias esset processus in infinitum in logicæ acquisitione; consequentia probatur: nam clariora sunt principia reliquarum scientiarum, cum earũ obiectum sit magis notum, & perfectum.

Præambula ad decisionem quæstionis.

Decisio quæstionis. In hac quæstione agimus de necessario in ordine ad finem, & non accipimus necessarium pro vtili, sed pro illo, fine quo finis acquiri non potest. In qua quæstione,

Opinio Fonseca. Fonseca lib. 2. Met. quæst. 4. docet Dialecticam ad alias scientias acquirendas non esse simpliciter necessariam, sed ex hypothesi, si quis facile, & absque erroris periculo breuiter, atque ordine reliquas scientias assequi velit. Et probat primam partem huius assertionis in hũc modum; quia ad scientiam comparãdam duo sunt necessaria tantum, alterum, vt qui illam consecuturus est, inueniat eius principia, illisque assentiatur; alterum, vt certò sciat se vti aptis, & minimè fallacibus argumentationibus ad demonstrandas ex huiusmodi principiis conclusiones, in quibus scientia continetur: sed ignarus Dialecticæ vtrumque præstare potest: ergo &c. probatur minor, quia ad vtrumq. præstandum sat fuerit lumen intellectus. Quod verò sit vtilis, probat multis argumentis non necessariis. nam illam partem hucusque nemo negauit, qui mentis compos fuerit. Hanc vero opinionem desumpsit ex Ianduno 2. Met. quæ. 12. qui illam prius docuerat: & potest suaderi his argumentis. Nam multi alias scientias Dialecticæ expertes acquisiuere. Et ita referunt, Hippocratem logica caruisse, qui tamen medendi artem exactissimè calluit; & ius ciuile sine logica satis perfectè, quantum videtur, acquiritur. Item etiam, quia omnes aliæ scientiæ definiunt, diuidunt, & argumentantur in propriis materiis, ad quod munus videbatur necessaria Logica. Tandem, quia logica non debet acquiri primo loco, sed post alias scientias, quia tractat de his quæ non cognoscuntur, nisi rebus aliis cognitis: Quam ob caussam Auerro. 4. Met. com. 2. dixit, agere de secundis intentionibus adiunctis primis: si autem necessaria esset ad alias scientias, primò esset acquirenda.

Eadem opinio prius Iãduni.

Quæstionis decisio.

1. Conclus. contra Fonsecam logica sim-pliciter necessaria. Prima conclusio: Logica seu Dialectica simpliciter est necessaria ad alias scientias acquirendas tamquam instrumentum quoddam reliquarum scientiarum.

Probatur hæc con. 1. ex Aristot. 2. Met. tex. 15. vbi sic dicit: Propter quod oportet erudiri, quomodo singula sint recipienda; absurdum est simul quærere scientiam, & modum sciendi, est tamen neutrum facilè accipere. Vbi intrinsecam cõnexionem

nexionem ponit inter scientiam, & modum sciendi, siquidem vnum ab alio non separat. Et D. Aug. lib. 2. de ordine c. 13. ita dicit, disciplina disciplinarum (quam dialecticam vocant) hæc docet docere, hæc docet discere, in hac seipsam ratio demonstrat, atque aperit, quæ sit, quid velit, quid valeat, scit scire, sola scientes facere potest. Vbi vides D. Aug. expresse docere, sine Logica alias scientias acquiri non posse, cum dicat: Hæc docet docere, hæc docet discere, & sola docentes facere potest. Qui ergo dicunt ad alias scientias non esse necessariam, D. Aug. contradicunt; & Cicero de claris Oratoribus dicit, Dialecticam adeo esse necessariam ad eloquentiam consequendam, vt sine illa haberi non possit. Hanc conclusionem multis autoritatibus probat sapientissimus Magister Soto quæstione 1. procemiali in Logicam.

D. Aug.

Soto.

Secundo probatur ratione: Omnes scientiæ acquiruntur per definitiones, diuisiones, & argumentationes, quia in omni demonstratione, quæ syllogismus est, demonstratur propria passio de subiecto per eius definitionem: vnde vt quis construat demonstrationem, est necessarium, vt sciat argumentari, definire, & diuidere, itidem quid sit propria passio, quid syllogismus, & quid demonstratio: sed hæc sola Logica docet: ergo ad alias scientias simpliciter est necessaria. Maior probatur quoad vltimam partem: nam demonstratio sine cognitione suarum partium construi nequit.

Ad constructionē demōstrationis, quid requiratur.

Secundo probatur conclusio, & explicatur magis ratio præcedens: vt acquiratur scientia, quæ est habitus acquisitus per demōstrationem, necessarium est scire construere demonstrationē: demonstratio autem, cū duobus cōstet, & materia necessaria, & forma certa, & infallibili, cōstrui nequit sine eo, quod sciamus, quænam forma syllogismi sit necessaria, quæ itidem materia: hoc autem docet Logica sola: ergo est simpliciter necessaria ad alias scientias. Maior de se patet: minor probatur. Nam in libris priorum, & posteriorum hoc Aristoteles pertractat, nec alibi disputatū reperimus, quā in Logica, cum ad eius formale obiectum hæc tractatio pertineat. Dices, quod hoc scire possumus per lumē rationis, & ita Logica non est necessaria. Antecedente concesso, consequentia negatur: nam solum probat hoc argumētum, Logicam inueniri posse per rationis lumen, quod nos fatebimur infrà: non verò probat, hanc Logicam per rationis lumen inuentam necessariā non esse ad alias scientias. Nā sicut prudentia acquisita lumine rationis, & habitu principiorū practicorū acquiri valet, & est nihilominus ad reliquarum virtutum acquisitionē necessaria; eodem pacto de Logica respectu aliarum scientiarum asserendum est, licèt exemplum non teneat in omnibus. Et amplius hoc explicatur; Nam per Logicam scire possum disponere maiorem, & minorem demonstrationis, vt sequatur conclusio necessariò ex illis præmissis ita dispositis, & possum scire conclusionem inferre: est nihilominus dispositio præmissarum necessaria, vt conclusio rectè inferatur; eodem pacto lumine rationis acquiritur Logica, cæterum est necessaria, ut eodem rationis lumine reliquæ acquirantur scientiæ, cum modum doceat, quo acquirātur, & ipsa sola docētes faciat vt inquit August. vbi supra. Et hoc est maximè aduertēdum, quia in hoc neruus difficultatis consistit: & propter hanc ignorationem quotquot oppositum sentiunt, errarunt.

2. Probat.

Demōstratio duobus constat.

Obiectio.

Solutio.

Simile de prudentia.

Tertio probatur conclusio; Vt aliquis scientiam consequatur, necessarium est scire conclusiones resoluere vsque ad principia prima, saltem proxima, & indemonstrabilia, vt videlicet hominem esse risibilem resoluat in hoc principium, hominem esse rationalem: sed hoc non potest facere sine Logica, ergo. Maior patet, nam scientia practica, & speculatiua in hoc differunt maximè, quia practica modo compositiuo procedit, speculatiua verò resolutiuo, conclusiones vsque ad sua principia resoluendo, vt certò sciat & euidenter conclusionem: nam hoc scire vocamus rem per causas cognoscere: Sed probatur minor, quia hæc reductio fieri debet, natura principiorum & conclusionum cognita, & similiter demonstrationis, & argumentationis natura intellecta, quod munus docere propriū est Logicæ, ergo, &c.

3. Proba. Quid requiratur ad scientiam.

In quo differāt scientia practica & speculatiua.

Quar-

cti cognoscuntur; ergo ad hoc quod euidenter cognoscantur, & deducantur ex primis principiis, necessaria est aliqua ars, quæ hoc doceat: hæc autem est Logica, quæ propterea disciplina disciplinarum vocatur: ergo, &c.

4. Proba. Quarto; ad operandum vnum actum, vel duos virtutis, non est necessaria prudentia: sed ad operandum semper opera virtutis est necessaria tamquam præscribens medium, nam vnum actum vel duos virtutis potest ipsa ratio per synæresim operari: cæterum ad operandum opera virtutum semper facilè, promptè, & delectabiliter est necessarius habitus prudentiæ: ergo hoc ipsum erit dicendum de scientiarum acquisitione respectu Logicæ, quòd dicimus de Logica respectu aliarum virtutum. *Ad operandum semper bene & promptè qd requiratur.* Et si fiat argumentum: ergo Logica non est necessaria simpliciter ad alias scientias habendas, siquidem aliquæ scientiæ secundum substantiam haberi possunt sine Logica, vt fatemur in prima parte conclusionis. *Obiectio.* Respondetur negando consequentiam: nam etiã dicimus, prudentiam necessariam esse ad virtutum acquisitionem, quamuis vnum aut alium actum virtutis habere possimus sine illa: quia virtutes in esse perfecto sine prudentia haberi non possunt; eodem modo est dicendum de Logica respectu aliarum scientiarum, quæ ad illas necessaria dicitur, propterea quòd sine illa in esse perfecto acquiri non possint: licèt secundum quendam statum imperfectum sine Logica possint haberi: & tunc etiam acquiruntur per Logicam naturalem, & per quendam vsum Logicæ etiam non perfectum, qui hominibus naturaliter competit, vt asserit Aristot. in sua Rhetorica statim in principio. *Solutio.*

4. Conclus. Logica quõ primo inuẽta sit. Quarta conclusio. Logica cum primũ fuit acquisita, per lumen rationis, & habitum primorum principiorum habita fuit, potestq; modò, licèt maximo cum labore, acquiri: non tamen ita perfectè acquiritur hoc modo, sicut per doctrinam, & lectionem eorum librorum, qui de hac scientia tractant. Et probatur: nam Logica non se præsupposuit ad sui generationem, nec est processus in infinitum: ergo debemus referre Logicæ acquisitionem, cum primum acquisita fuit, in rationis lumen, & habitum principiorum: Etsi fiat argumentum: nam Logica nullo modo potest acquiri: ergo ista conclusio est nulla, & quæstio supponit falsum: Probatur antecedens, nam per primam demonstrationem, quæ fit in Logica non potest acquiri habitus Logicæ: & idem dicendum est de secunda, & aliis omnibus demonstrationibus, ergo, &c. *Obiectio.* Probatur antecedens: nam ad hoc, quod per primam demonstrationem generetur Logica, necessarium est quod cognoscatur bonitas consequentiæ euidenter, veritas præmissarum conclusionis euidẽter, & simul quòd sint necessariæ: sed hoc vnica & eadem demonstratione fieri nequit: ergo per primam demonstrationem non potest acquiri Logicæ habitus: & idem argumentum fit etiam de secunda demonstratione. Probatur minor, quia cum sint diuersæ veritates istæ, quòd hæc consequentia est bona, & quod hæc conclusio est vera, non possunt vnica demonstratione demonstrari, nam vnica demonstratione tantum vnica veritas scitur.

Solutio. Ad hoc argumẽtũ aliqui viri docti ita respondent; quòd quando per primam demonstrationem vnico actu cognoscitur bonitas consequentiæ, & veritas conclusionis, per talem primam demonstrationem generatur scientia: vt si aliquis per syllogismum de Darii probaret consequentiam de Darii esse bonam, hoc modo. Omnis consequentia, in qua prædicatum affirmatur de subiecto, & de omni cõtento sub subiecto, est bona: consequentia de Darii est huiusmodi, ergo consequentia de Darii est bona. At vero, quando cognoscendo conclusionem non cognoscitur in eadem conclusione bonitas consequentiæ, vt si per syllogismum factum in Barbara probem duas contradictorias esse non posse simul veras, non generatur scientia secundum modũ scientiæ, licet generetur scientia secundum rem. Et probatur quod sit scientia secundum rem, quia est habitus acquisitus per demonstrationem, & consequentiam bonam secundum rem; ergo secundum rem habitus ille est scientia. Quod autem secundum modum non sit scientia, probatur: quia vt habitus habeat modum scien-

tiæ,

tiæ, est necessarium quòd conuincatur intellectus sine aliqua prorsus formidine: sed qui non habet euidentiam bonitatis consequentiæ, non potest esse certus sine formidine, de veritate conclusionis: ergo ille habitus non habet modum scientiæ.

[illegible]

Sed hæc solutio mihi falsa videtur: Primò, quia nisi intellectus sit certus de bonitate consequentiæ, nullo modo conuinci potest, sed semper manet cum formidine, an fallatur in deducenda conclusione ex præmissis: ergo nullo modo generabitur scientia per talem demonstrationem, etiam secundum rem; Probatur consequentia, quia ad scientiam ita requiritur bonitatis consequentiæ certitudo, sicut requiritur certitudo veritatis præmissarum, sed sine certitudine veritatis præmissarum non generabitur scientia, etiam secundum rem; ergo nec generabitur secundum rem scientia sine euidentia bonitatis consequentiæ.

2. Impugnatio.

Secundò, quoniam illi quattuor modi primæ figuræ sunt per se noti, quoad bonitatem consequentiæ: est enim per se notum bene inferri in illis consequentiam: ergo non potest demonstrari bonitas consequentiæ illorum; nam aliàs nunquam per primam demonstrationem generaretur scientia.

Vera solutio.

Respondetur ergo ad argumentum, quòd si fiat demonstratio in aliquo modorum illorum quattuor primæ figuræ, per assensum conclusionis generabitur scientia, & secundum modum, & secundum rem, licèt imperfecta; nam vt hoc modo generetur scientia, nihil aliud requiritur, nisi quod præmissæ cognoscantur esse necessariæ, & quod consequentia cognoscatur esse euidens: sed hoc tantum reperitur in prima demonstratione; nam consequentiæ factæ in illis quatuor modis cognitæ sunt lumine naturali explicatis terminis, cum statim appareat connexio medii cum extremitatibus. Et hoc magis probatur: quia omnes concedunt, quod per Logicam naturalem possumus aliquam conclusionem scire, etiam Philosophiæ, vel alterius scientiæ; sed hoc non posset esse, nisi haberemus euidentiam, quòd illæ consequentiæ sint bonæ sine demonstratione: ergo, &c. Minor probatur, quia aliàs erat necessarium quod prima demonstratio esset circa Logicam, & sic non possemus habere alias scientias in esse imperfecto sine habitu Logicæ acquisito, quod supra probatum est, esse falsum.

5. Conclus. Logica quo modo ad seipsam sit necessaria.

Quinta conclusio. Logica secundum quòd tradit sua principia, & secundum suum esse imperfectum, est necessaria ad seipsam secundum esse perfectum.

In qualibet sciētia sunt duæ partes.

Ad intelligendam primam partem conclusionis scire oportet, in qualibet scientia esse duas partes (vt tradunt Philosophi) alteram, quæ tradit principia ipsius scientiæ, quæ dicitur præambula ad scientiam: nam huiusmodi principia non cognoscuntur in hac scientia per demonstrationem, & ita non cognoscuntur per habitum illius scientiæ: Alteram, in qua conclusiones demonstrantur, & illæ conclusiones sciuntur per habitum scientificum; hæc pars scientiæ non est præambula, sed est ipsa scientia essentialiter. Dicimus ergo in conclusione, quod Dialecticæ prima pars tradens principia est necessaria ad secundam. Et probatur, quia omnis scientia causatur ex suis principiis, ex quibus deducuntur conclusiones demonstratæ, cum omnis demonstratio ex causis procedat.

Triplex dispositio ad introductionem alicuius.

Sed est notandum ex D. Thom. 1. 2. quæst. 74. art. 4. ad 3. dispositionem necessariam ad introductionem alicuius esse in triplici differentia. Quandoque enim est idem cum re, ad quam disponit, licèt secundum aliquam considerationē ab illa distinguatur; & hoc modo scientia secundum esse imperfectum est necessaria ad seipsam secundum esse perfectum, tamquam dispositio: nam imperfecta disponit, vt perficiatur. Alio modo est in eo, in quo disponit, sed non est idem cum re, ad quam disponit: sicut calor est dispositio ad formam ignis. Quandoque verò dispositio nec est in eodem, nec idem cum re, ad quam disponit: quomodo res, quæ habent ordinem ad inuicem, vt ex vno perueniatur in aliud, dicuntur dispositiones: sicut bonitas imaginationis est dispositio ad scien-

ſcientiam, quæ eſt in intellectu, quia iuuat ad bonitatem intellectionis. Ex hoc probatur concluſio: Scientia ſecundum eſſe imperfectum diſponit ad ſe ipſam ſecundum eſſe perfectum; ergo Dialectica ſecundum eſſe imperfectum eſt neceſſaria ad ſe ipſam ſecundum eſſe perfectum; quia ſecundum eſſe imperfectum diſponit ad ſeipſam, vt perficiatur, & diſpoſitio neceſſaria eſt ad id, ad quod diſponit, ſi autem à Deo infunderetur tota ſimul, perfecta infundi poſſet.

Præterea: nam Dialectica quatenus vtens eſt, præſupponit ſe ad ſeipſam, quatenus docens eſt: ergo ipſa ſecundum aliquam conſiderationem ad ſeipſam erit neceſſaria; nam cum ſit ſcientia, & modus ſciendi, qua ratione eſt modus ſciendi præ requiritur ad ſeipſam, quatenus eſt ſcientia.

6. Concluſ. Ars Sophiſtica eſt vtilis.

Sexta concluſio. Ars Sophiſtica, prout illam tradit Dialectica, vtilis eſt ad alias ſcientias habendas. Et pro huius concluſionis ampliori intelligentia, videatur D. Thom. in principio opuſculi Fallacia rum. Probatur ergo concluſio. Nam hæc ars tradit modum percipiendi fallaces argumentationes; ſed hoc multum iuuat ad percipiendas rectas arguendi formas; ergo, &c. Non autem cenſetur neceſſaria abſolutè, quia per ipſos rectè arguendi modos poterit cognoſci argumentatio obliqua, & deficiens, nam rectum eſt iudex ſui obliqui. Debet tamen hæc ars cum ſobrietate addiſci, & exerceri; cum enim ad hunc finem dicatur vtilis, vt, quæ ſit defectuoſa argumentatio, cognoſcamus, quantum ad hoc conſequendum, & exercitii & præceptorum expoſtulauerit ratio, impendendum erit; & non plus. Qua in re huius temporis Dialectici multum excedunt, tempus conſumentes in rebus non adeò neceſſariis, obliti eorum præceptorum Dialecticorum, quæ plurimùm valent ad alias ſcientias conſequendas.

Quare prædicta ars nõ ſit neceſſaria ſimpliciter.

Et certè, vt ſua laude non priuetur ſapientiſſimus præceptor meus Frater Dominicus Bannes, noſtræ religionis ornamentum præclariſſimum, mirificè hoc obſeruauit in ſuis inſtitutionibus minoris Dialecticæ, quas diebus proximè elapſis in publicum emiſit, poſt grauiſſima Commentaria in omnem ferè Theologiam.

Laus Domini Dominici Bannes.

Argumenta diſſoluuntur.

Ad 1. arg.

AD primum reſpondetur, quod Dialectica eſt neceſſaria ad alias ſcientias in genere cauſæ inſtrumentalis, & inſtrumentum ad genus cauſæ efficientis reuocatur, vt conſtat ex ſecundo Phyſicor. Eſt autem Dialectica aliarum ſcientiarum inſtrumentum, quatenus habitu exiſtente in intellectu vtimur ad efficienda inſtrumenta, quæ aliis ſcientiis acquirendis deſeruiunt: cuiuſmodi ſunt definitiones, diuiſiones, &c. Demonſtratio verò ad ſcientiam cauſandam concurrit in genere cauſæ efficientis, cui definitio, diuiſio, & alia multa ſubſeruiunt. Non verò dicitur inſtrumentum Dialectica, ita vt ipſe habitus Dialecticæ per ſeipſum concurrat ad aliarum ſcientiarum productionem: ſed quia ipſe habitus concurrit per ſuos effectus.

Inſtrumentum reducitur ad genus cauſa efficientis.

Demõſtratio in quo genere concurrat ad cauſãdam ſcientiam.

Ad 2. arg.

Ad ſecundum reſpondetur ex hac ſolutione primi argumenti. Et cum infertur: ergo præſupponit ſe ad ſui generationem, negatur conſequentia. Nam quando ipſa primò fuit adinuenta, hoc factum eſt per rationem naturalem, & per principia prima: & hoc modo acquiſita prima concluſione, ipſa prima concluſio tum eodem principiorum habitu deſeruiuit, vt acquireretur ſecunda: & ſic fuit acquiſita in eſſe perfecto: modo autem per Dialecticam, quæ eſt in Magiſtro, cauſatur in diſcipulo Dialectica vt in plurimum; ſicut Medicus cauſat ſanitatem in ægroto; non quòd Magiſter ſit cauſa principalis, ſed miniſterialis; intellectus verò diſcipuli eſt principalis cauſa; ſed tamen adiuuatur actus intellectus, & confortatur à Magiſtro. Itaque ipſa Dialectica ſecundum eſſe imperfectum ſeipſam perficit: nam hoc augmentum eſt quaſi augmentum viuentium ab intrinſeco, & à propria forma Dialecticæ: reliquæ verò ſcientiæ non ſe poſſunt augere ſine Dialectica, quia pendent ab illa tamquam ab inſtrumento, & illarum

Optimum ſimile.

Quare alia ſcientia ſine Dialectica augeri nequeant.

illarum augmentum veluti assimilatur augmento non viuentium. Adhuc magis dico, quòd eademmet Logica, quatenus vtens, quodam genere intelligitur prior se ipsa vt docens est intellecta; & ita modo iam exposito ad alias scientias, & ad se ipsam est necessaria.

Ad 3. Ar. Ad tertium respondetur, quod homo naturaliter deducit cõclusiones ex principiis, potest tamen in hoc errare: quamobrem ne erret, requiritur Dialectica quæ determinet intellectum ad hoc munus. Potest ergo homo per naturalem rationem vnam, aut alteram conclusionem scire: sed vt habeat scientiam in esse perfecto, est necessaria Dialectica, vt instrumentum intellectus, ne erret in discursu.

Ad Conf. Ad confirmationem respõdetur, quod sicut homo non potest habere virtutes sine prudentia, quæ medium præscribit, ita nec scientias in esse perfecto sine dialectica, quæ modum sciendi præbet: estque instrumentum sciẽtiarum omnium.

Ad 4. Ad quartum argumentum constat ex 2. conclusione.

Ad 5. Ad quintum respondetur ex 3. conclusione. Ad replicam dicitur: est æqua depẽdẽtia (id est in eodem genere causæ) fateor: nam sicut prima conclusio Philosophiæ dependet a Logica in genere causæ instrumentalis, quia Logica esse potest instrumẽtum ad acquisitionem eius; & hoc munus supplet lumẽ naturale, & habitus principiorum respectu vnius, aut alterius conclusionis aliquando; ita depẽdẽt & reliquæ cõclusiones: est æqua dependentia in acquisitione, negatur, quia vna aut altera conclusio, quia facile est, potest acquiri lumine rationis, non tamen multæ, quia hoc est difficilius, (vt dictum est in 3. conclusione) & hoc patet exemplo adducto de prudentia; nam vnus, vel alter actus virtutis haberi potest sine prudentia, non verò multi: nam ad multos actus virtutis habendos, habitu prudentiæ egemus. Et si fieret argumentum; Vnus, vel alter virtutis actus haberi potest sine prudẽtia; ergo & multi, nam æqua est vtriusque dependentia, neganda esset consequentia; & idem dicimus in nostro argumento.

Duplex depẽdẽtia cõclusionum physicarũ à Logica.

Ad 6. Ad sextum respondetur, negando cõsequentiam: si loquamur de conclusionibus multis, quæ sine Logica deduci non possunt ex principiis, licèt deducatur vna, aut altera. Et in ipsa Logica, vna, aut altera conclusio deduci potest per vim naturalis luminis: cæterum, in prima demonstratione acquiritur Logica, & ipsa imperfectè acquisita sibi deseruit, vt perficiatur; reliquæ verò scientiæ seipsas non possunt perficere, cum non sint respectu suiipsius instrumentum, vt ex dictis constat.

Multæ conclusiones sine Logica deduci nequeunt.

Logica imperfectè acquisita sibi deseruit.

Ad argumentum patris Fonsecæ respondetur, quòd non potest homo illa duo munia exequi perfectè in aliis scientiis, & respectu multarum conclusionum absque Dialectica, nec itidem in eadem Dialectica sine ipsamet: vt ostensum est.

Solut. arg. Fonsecæ.

Ad argumenta pro opinione Ianduni respondetur, illustres illos viros antiquos nullam scientiam absque Dialectica fuisse cõsecutos; nec Iurisperitos sciẽtiam habere iuris, nisi sciant conclusiones deducere ex principiis; quòd absque Dialectica fieri nequit, (vt diximus,) nec in aliis scientiis vlla reperitur definitio, aut diuisio, nec argumentatio, quæ non fiat a Logica, licet materiam aliæ scientiæ subministrent; nam ars materiam non efficit, sed formam in materiam introducit; Logica verò primo loco discẽda est; vt iam videbimus, quia ipsa modum sciendi docet, abstrahendo ab omni materia, licèt sua exempla aliquando in materia Physicæ, aliquando Metaphysicæ constituat; itaque ad alias scientias conquirendas in esse perfecto, necessarius est habitus Logicæ.

Solut. arg. Ianduni.

QVÆSTIO. III.

Vtrum Logica sit necessaria ad alias scientias, secundum quod vtens, vel secundum quod docens est.

IN hac quæstione triplex est modus dicendi. Primus, quod Logica sit necessaria ad alias scientias, ea ratione, qua vtens est, & non vt docens. Et probatur: Logica, vt docens, est

Duplex Logica, alia docens & alia vtens

est vera scientia speculatiua: ergo solum ordinatur ad demonstrandas passiones de suo subiecto: nam iste est finis scientiæ speculatiuæ, consideratio scilicet veritatis; ergo finis eius non sunt reliquæ scientiæ, si consideretur in ratione docentis. Secundò eiusdem speciei est Logica in ratione scientiæ speculatiuæ, cum cæteris scientiis; sed cæteræ scientiæ non ordinantur ad aliquid aliud, nisi ad considerandas passiones, quæ de subiecto demonstrantur: ergo neque Logica, considerando illam in ratione scientiæ speculatiuæ, & prout docens est, ordinatur ad aliquid aliud. Tertiò, diuersus est finis Logicæ, vt vtens est, & vt docens; sed vt vtens est, ordinatur ad syllogismorum constructionem, & ad reliquas scientias: ergo non vt docens. Quartò: nam si vt docens est, ordinatur ad alias scientias, vel vt efficiens argumentationes: at hoc non: nam hoc est munus Logicæ vtentis; Vel tamquam illud, quod reliquarum scientiarum obiecta speculatur; & hoc non potest dici, quia quælibet scientia suum obiectum speculatur: Vel tamquam id, quod suum obiectum, scilicet ens rationis, speculatur & de illo passiones demonstrat, vt ex hoc syllogismos efficiamus; at hoc modo non; ergo nullo alio. Probatur minor, nam cognitio scientiæ speculatiuæ, consistit in consideratione sui obiecti, de illo passiones demonstrando: quamuis aliud quod est syllogismorum constructio, & alia huiusmodi consequantur ad hanc cognitionem, modo infra explicando; nam quamuis in consideratione scientiæ de anima, consequatur aliquando operatio virtutis, ex qua operatione frequentata generatur habitus virtutis, non tamen scientia de anima ordinatur ad habitus virtutis generandos. Probatur: quia quamuis ex medicina speculatiua consequatur, quòd quis mederi possit, ex quo consequitur sanitas, finis Medicinæ speculatiuæ non est sanitas, sed est speculatio veritatum, quæ ad Medicinam spectant: ita similiter quamuis ex eo, quòd naturam demonstrationis scio, consequatur, vt facilè illam efficere valeam, & hæc demonstratio ad alias scientias acquirendas necessaria sit, non fit consequens, Logicam docentem ad alias scientias, secundum hanc rationem, ordinari.

Diuersus est finis Logicæ docentis & vtentis.

2. Opinio. Logica vt vtens ordinatur ad alias scientias, & ad se.

Secundus modus dicendi est, quòd Logica ordinatur ad alias scientias, & ad se ipsam, quatenus vtens est, secundum scilicet, quòd est effectiua syllogismorum, & aliorum instrumentorum, quæ exiguntur ad scientiam consequendam. Hoc autem sequitur ex dictis: nam Logica non habet aliam considerationem, nisi docentis, & vtētis: sed nō ordinatur vt docens; ergo vt vtens, & secundum illam rationem, qua efficit diuisiones, definitiones, & argumentationes, secundum quam rationem modus sciendi dicitur (& hoc est maximè proprium Logicæ vtentis) probatur, vt vtens est, habet considerare definitiones, diuisiones, & argumentationes, vt efficiat hæc: sed hæc instrumenta ad alias scientias ordinantur: ergo & Logica, secundum quod vtens est. Probatur: secundum quod ars est, ordinatur ad alias scientias; sed est ars, vt vtens, & non vt docens; ergo ordinatur ad alia, vt vtens, & non vt docens. Minor probatur, quia in ratione vtentis disponit conceptus, & voces, secundum rationem definitionis, &c. Sed vt docēs, solùm habet resoluere conclusiones in sua principia, & non operari aliquid, vt videbimus.

3. Opinio. Logica secūdū quod docens, & secundum quod vtēs, ordinatur ad alias scientias.

Tertius dicendi modus, Logica in hac parte esse potest, quod ordinetur ad reliquas scientias, secundum vtramque cōsiderationem, & secundum quod vtens, & secundum quod docens. Secundum quod vtens, iam explicuimus, quomodo ordinetur; secundum verò quod docens, quia illa cognitio, quæ habetur de syllogismorum natura, & de reliquis logicis instrumentis, ad hoc sanè habetur, vt sciamus construere illa, quorum scientiam habemus. Hoc videntur sentire illustres Logici, maximè D. Thom. super Boetiū, de Trinitate, opusculo septuagesimo, circa illam partem textus, quæ incipit, Age igitur. &c. Vbi sic dicit Scientia speculatiua est illa, cuius cognitio quæritur propter se: res autem, de quibus est Logica, non quæruntur ad cognoscendum propter seipsas, sed vt adminiculū quoddam

quoddam ad alias scientias; & ideò Logica non cõtinetur sub Philosophia speculatiua, quasi principalis pars, sed quasi quoddam reductum ad eam, prout ministrat speculationi sua instrumenta: scilicet syllogismos, & alia huiusmodi, quibus in aliis scientiis indigemus. Idem etiã videtur asserere Boëtius super Porphyrium in principio, qui ait, quod Dialectica non tam est scientia, quam scientiæ instrumẽtum: ecce secundùm D.Th. cognitio, quæ habetur in Logica, ordinatur ad alias scientias: ergo Logica prout docens est, ad alias scientias ordinatur.

Nota solutionem argumentorũ primi modi dicendi.

Et quamuis verum sit, quod sit speculatiua scientia, quia est imperfectissima: ex hac parte hæc speculatio ad alias scientias ordinatur, licèt non prout talis speculatiua est, sed prout talis speculatiua de quodam imperfectissimo obiecto. Et per hoc omnia argumenta facta pro primo dicendi modo solui videntur. Nihilominus tamen, quia argumenta facta in principio magis vrgent, explicandus est D.Thom quod loquatur de Logica secũdùm rationem vtentis: itaque non loquitur de ipsa quatenus passiones de subiecto demonstrat: sed prout est ars efficien di syllogismos. Et hæc cognitio faciendi syllogismos, & reliqua instrumenta sciendi, imperfecta est: & ad alias scientias ordinatur. Et secundùm hanc rationem ad sciẽtias speculatiuas reducitur, vt ipsarum instrumentum, & vt medium requisitum ad illarum consecutionem: considerando illam in ratione docentis, perfectus est habitus & speculatiuus, simpliciter procedens per suam demonstrationem, & perficiens intellectum, circa cognitionem secũdarum intentionũ; nec vt sic ad aliud ordinetur, quamuis sit verum, præsupponi huiusmodi considerationem entis rationis, vt habeamus cognitionem illam, veluti practicam, qua nostros conceptus in modum definitionis, diuisionis, & argumẽtationis, ordinamus. Nec sine hac speculatiua scientia bene potest haberi ars faciendi syllogismos Est ergo duplex cognitio entis rationis; altera, qua eius naturam speculamur, & hæc ad Logicam docentem pertinet: altera, qua cognoscitur quomodo sit construenda demonstratio, & hæc pertinet ad vtentem, nec propter se quæritur, sed propter alias scientias, licèt hæc cognitio originem ducat a cognitione speculatiua, & de hac cognitione, qua cognoscitur demonstratio facienda, loquitur D Thom. supra dicto loco. Sed dices Hucusquè solùm actum est, secundum quam rationem ordinetur ad alias scientias, non determinatum est, quomodo sit ad alias scientias necessaria, neque est responsum quæstionis titulo. Et vt hoc clarum fiat; respondetur, quod vt vtens est, ordinatur ad alias scientias, tamquam operans illarum instrumentũs & ita secundum hanc considerationem, necessaria est ad alias scientias acquirẽdas: quomodo dicimus, grauitatem lapidi necessariam esse ad centri consecutionem, quia est medium quodddam, non instrumentum, ex natura sua ordinatũ ad centri consecutionem. Est ergo secundũ hanc rationem necessaria, vt medium quoddam ex natura sua ordinatum ad reliquas scientias. Si verò consideretur vt docens, quia (vt visum est) non ordinatur ex propria ratione ad alias sciẽtias, sed consistit in consideratione sui obiecti, non est necessaria ad alias scientias, vt quid ordinatum ad illas: est tamen necessaria vt radix quædam, ad quam consequitur Logica, prout vtens est: nam sine speculatiua illa cognitione demonstrationis, non consequeretur facultas illa operandi eadem instrumenta, quam Logicam vtẽtem dicimus. Possemus adducere exemplum: nam ad rationem relationis similitudinis, necessarię sũt duę albedines (verbi gratia) vt aliquis alteri dicatur similis in albedine, ita vt sine istis fieri nequeat huiusmodi similitudinis relatio: Non tamen duæ albedines ordinantur ex natura sua ad relationem similitudinis, nec sunt media necessaria ad relationis existẽtiam: licèt sint necessariæ, vt in vnitate albedinis fundetur relatio similitudinis, & vt extrema illius relationis, ita asserendum de necessitate Logicæ in ordine ad alias scientias. Et hoc quia clarum est, nõ magis probatur modò, sed infra fiet notum. Et ita sunt intelligenda quæ supra diximus, dum asserimus Logicã ordinari ad alias sciẽtias, & esse ad alias necessariam.

Logica docẽs quomodo necessaria, & quo modo non.

Exemplũ, ex quo soluitur ratio pro præcedenti modo dicendi.

Cognitio duplex entis rationis.

QVÆ-

QVÆSTIO. IIII.

Vtrum logica sit primò addiscenda.

HÆc quæstio resoluta manet ex præcedentibus: nā si nulla scientia acquiri valet sine Logica, fit consequens, ante omnes alias esse addiscendam. Cæterum quia variæ opiniones sūt in hac parte, amplius hoc erit discutiendum, & sit

1. Argum. Primum argumentum. Illa scientia primò addiscenda erit, quæ omniū scientiarum principia probat; sed Metaphysica est huiusmodi: ergo Metaphysica primò est addiscenda. Ma. probatur, quia principia præsupponuntur ad omnes scientias habendas; ergo debent præsupponi probata, & certa, & similiter explicata, aliàs ex illis conclusio non poterit deduci, nec haberi sciētia. Min probatur ex Arist. 4. Metā. Et hoc etiam asserit D. Thom 1. p. q. 1. art. 8. Consequētia patet. Confirmatur hoc argumentum: Nam si, dum aliquis addiscit Logicā, illi negetur principium aliquod, nō potest ab ipso probari, nec defendi, quia non habet Metaphysicam; ergo prius debet Metaphysica addisci, vt in hoc casu defendat principia, contra negantes illa.

2. Argum. Secundò. In sciētiis à facilioribus est incipiendum: sed Logica est omniū sciētiarum difficillima, & reliquæ scientiæ sunt clariores: ergo ab illis, & non à Logica est sumendum exordium discendi. Antecedens probatur: nam quantum obiectum alicuius scientiæ magis habet de entitate, magis habet de cognoscibilitate: sed obiectum Logicæ est minimæ entitatis, vtpote quod habet esse obiectiuum in intellectu: ergo & conclusiones demonstratæ habebunt minimam entitatem: & sic Logica erit difficillima, quòd etiam attestantur præcepta Summularum, vt patet in prioribus conclusionibus.

3. Argum. Tertiò. Veritates logicales nullo pacto habent effectus sensibiles: ergo sunt difficillimæ. Antecedens probatur, cum sint entia rationis; consequentia probatur: nam accidentia sensibilia maximè conferunt ad cognitionem quod quid est, vt ait Arist. primo libro de anima.

Quartò, obiectum Logicæ vt cognoscatur, necessariò præsupponit cognitionem entis realis, quia cognoscitur per species entis realis, (vt videbimus;) ergo non prius est incipiendum à Logica, sed ab aliis scientiis; probatur consequentia: quia idem ordo videtur seruandus in addiscendis scientiis, qui seruatur in cognitione obiectorum, cum sciētia nihil aliud sit, quàm perfecta obiecti cognitio. *4. Argum.*

Praambula ad quæstionem.

IN hac quæstione nolumus modo disputare, quis ordo sit seruandus in addiscendis scientiis realibus, an prius sit Physica addiscenda, quàm Metaphysica, vel è conuerso; an scientiæ mathematicæ sint primo loco addiscendę. Hæc enim disputatio propriam sedem habet. 2. Metaphysic. vbi à Metaphysicis pertractatur communiter, sed volumus modo inquirere hoc ipsum de Logica respectu aliarum scientiarum: nam determinatio huius quæstionis summoperè commendat Logicæ necessitatem, de qua egimus in præcedentibus.

Et quidem Iandunus loco adducto in 2. quæst. quē multi alii sequuntur, censet Logicā non esse primò addiscendā, conuictus aliquibus argumētis, quæ in principio proposuimus. *Opinio Ianduni.* Alii censent, aliquā lem cognitionem reliquarū scientiarū debere præsupponi: nam præcepta Logicæ sine huiusmodi cognitione haberi non possunt, cū quid doceat Logica, nisi exēplo adhibito in aliqua scientia percipi nequeat; quonā pacto assequi valebimus, vniuersale esse prædicabile de multis, nisi adducamus exemplum? vt homo prędicatur de multis hominibus, vel passionem prædicari de subiecto, per propriam definitionem, nisi intelligeremus hoc aliquo particulari exemplo? vt risibile prædicatur de homine, quia homo est risibilis. Quinimo Arist. in tota Logica innumera exēpla adducit, ex mathematicis scientiis, quæ sunt infallibiles demōstrationes: ergo iam aliqua demōstratio debet pręsupponi, vt sciētiā Logicę asse- *Aliorum opinio.*

qui possimus; non ergo Logica simpliciter est prima omnium scientiarum.

Quæstionis decisio.

Conclusio. contra Iandunum.

PRima cõclusio. Logica est primò addiscenda ante alias scientias: & habitus logicæ debet præsupponi, vt reliquę scientię habeantur in esse perfecto. Conclusio hæc satis probata manet in superioribus, nam illæ omnes rationes, quæ probant ad alias scientias esse necessariam probant similiter esse primò addiscendam. Nam si medium aliquod necessarium est ad finis consecutionem, debet esse primum in executione: idem dicendum est de Logica. Habetur hæc conclusio apud D. Th. super Boetium de Trinitate, opusculo 70. & apud Arist. 2. metaphysicorum, textu 15.

Optimum simile.

Probatur conclusio: nam etiamsi Dialectica non esset ad alias scientias, simpliciter necessaria, ab illa esset inchoandus ordo doctrinæ; nam nullus artifex breuiter, & ordinatè, & sine errore absoluit aliquod opus, nisi habeat parata instrumenta, quibus in conficiendo operę vtatur: Ergo neque ratio vnquã breuiter, & sine errore, & facilè scientiam aliquam totam cõparabit, nisi habeat iam examinatas, atque in promptu omnes differendi formas: sed has docet Dialectica, & istæ concurrunt vt scientiarum instrumentũ; ergo &c. Præterea: Si aliquis vellet absq; Dialectica aliis sciẽtiis operam impendere, duplicem laborem suscipere deberet: vnum, quęrendi earum proxima principia; alterum quęrendi formas arguendi: sed qui duobus intendit, non facilè vtrumque consequitur, quia pluribus intẽta mens deficit, & minoratur: ergo &c. Pręterea, quę omnib. sciẽtiis communia sunt, ante omnia tradi debent; sed quę docet Dialectica, omnibus scientiis communia sunt; ergo &c. M. probatur ex dictis: quia in omni sciẽtia reperitur definitio, diuisio, & argumẽtatio, de quibus tractat Dialectica. Præterea, prius debet disponi agens ad agendum expeditè, quam actio ab ipso expeditè procedat: sed intellectus tantum est agens in acquisitione scientiarum, & dispositio est Dialectica; ergo &c. Probatur minor: quia ipsa est, quæ docet ad ignota ex notis procedere, quæ est dispositio sciendi, cum in omnibus scientiis ita procedatur. Vnde antiqui Philosophi valde errarunt, qui sine Dialectica aliis scientiis operam dabant. Vnde Philosophiam adeuntibus Dialectica est, quę in ipso statim vestibulo sese primum offert, & est famula, quæ ad reliquas scientias affectat viam.

Secunda Conclusio: Quãdo cognitio entis realis præsupponatur ad Logicã.

Secunda cõclusio. Cognitio entis realis necessariò præsupponitur ad hanc scientiam habẽdam; & hæc est etiam clarissima: nam omnium primum cognitum est ens reale, & ens rationis cognoscitur per analogiam ad ens reale, & per illius species. Item, quia præsupponuntur prima principia vniuersalia, quæ sine hac cognitione nequeunt haberi: non tamen est necesse habere sciẽtiam aliquam etiã in esse imperfecto: nam exempla quę ex aliis scientiis desumuntur potius ad bene esse pertinent, quàm ex necessitate adducantur: nam passiones, quæ in Logica demonstrantur, sunt ens rationis, sicut est obiectum, de quo demonstrantur.

Argumenta dissoluuntur.

Ad 1. arg. Metaphysicus quomodo probet principia aliarũ scientiarum.

AD primum argumentum respondetur. Metaphysicum quidem probare principia aliarum scientiarum; quod saltem de principiis communibus verissimum est. Hoc quidem dupliciter facit, si aduersarius aliquod principium concedat, ex illo arguendo ad reliqua, quæ negat: si verò nihil concedat, soluendo rationes illius principia defendit. Sunt tamen ipsa principia per se nota, & ita non demonstrantur à Metaphysico: Quapropter vt Logica habeatur, non est necessaria Metaphysica, siquidem hoc maxime esset ratione principiorum communium: nec ad hoc, quia ipsa per se nota sunt: Quin potius ipsa Metaphysica Logicam prærequirit etiã ad principia defendenda, quia nec arguere ex concessis, nec soluere aduersariorum rationes potest sine Logica Metaphysicus. Probabit ergo Metaphysicus principia logica, postquam Metaphysicam habuerit, quam sine Logica

habe-

habere non poterit. Quinimo D Thom. primo Physicorum text. 8. asserit etiam pertinere ad Logicam, probare omniũ scientiarum principia, quia Logica est scientia communis. Probat autem omnium scientiarum principia ex eo, quòd modum præbet probandi illa, & quia virtute eius Metaphysica infert contradictorias, & inconuenientia logicalia, quibus apparet error negantium principia, quinimò magis ad Metaphysicam, quæ abstractior scientia est, & difficilior reliquis, oportet addiscentem instructum esse Logica. Ad confirmationem respondetur concedendo totum, sed non oportet vt Logica addiscatur, vt probet sua principia, quia ipsa sunt per se nota, nec requiritur, vt Logicam consequamur, eius principiis esse probatis.

Secundò respondetur, quòd ipsamet Logica aliqualiter defendet sua principia, vt ait D.Thom. loco adducto.

Ad 2. arg. Ratio, ob quam à Logica incipi debeat.

Ad secundum respondetur, Dialecticam quidem aliquibus aliis scientiis difficiliorem esse, verũ ab ipsa esse inchoandum, propterea quòd sciẽtiæ faciliores sine ipsa non possunt haberi: nam hæc scientia modum sciendi tradit. Illa enim regula, à facilioribus esse incipiẽdum, sic erit explicanda nisi ordo doctrinæ aliud exposcat; exposcit sanè scientia quælibet acquirenda addiscentem instructum esse debere sciendi modo: in ipsa verò Dialectica à facilioribus esset incipiendum. Et licet ipsa aliqua ratione obscura & difficilior sit,

Quæ reddant Logicam difficilem.

illam magis obscuram & difficilem reddunt tria. Primum, quòd Arist. exemplis: ex Mathematicis adductis Dialecticæ præcepta explicet: Sunt autem nobis illa exempla difficilia, cùm Mathematicis non demus operam, quibus in rebus Aristotelis tempore maximè iuuenes ante Dialecticam exercebantur. Et hac ratione etiã Arist. illis vtitur. Hinc erat illud Platonis præ foribus Academiæ inscriptum. Nullus huc ingrediatur expers Geometriæ. Modò verò alia faciliora possunt adduci exempla: nam non pendet Dialectica ab aliquo exemplorum certo genere. Secundũ est, quòd multæ quæstiones, quæ ad Metaphysicã, & alias scientias pertinent, in ipsa discutentur; quòd vitium maximè proprium est nostris temporibus, & ab illo nos nõ expediemus omnino, propterea quod hoc scribimus magis pro prouectioribus Logicis, quàm pro iunioribus: operam tamen dabimus, ne in hoc vitio nimii simus, ne tenebras offundamus huic necessariæ scientiæ. Tertium est, quod à plerisque nimia exercitatio Dialectica in ipsa materia Dialecticæ ponatur; quo morbo Summulistæ antiquiores maximè laborarunt. Hinc enim tã multa, tamq; spinosa nascuntur sophismata, vt ingenia lacerent potiùs, atque deterreant, quàm iuuent. Ab his monstris territi Dialectici, in ipso statim sciẽtiarum principio deficiunt, & qui incipientes blandè tractari deberent, vitio Doctorum terrẽtur; quin potius his sophismatibus intenti pauca Dialecticæ præcepta callent longissimo tempore. Huic vitio sic occurretur, vt Dial. ctici vsque adeo exerceantur in materia propria Dialecticæ, vt planè intelligant res, de quibus agitur, & præcepta ea, quæ vsui aliis scientiis futura sint, & exercitatio amplior in materia aliarum scientiarum expectetur, quod erit vtilius: Et ita nostra Dialectica nõ ita obscura, neque explosa iacebit. Et per hoc patet ad tertium, quod non sit ita difficilis Dialectica, quin in aliquibus partibus suis habeat demonstrationes clarissimas, & piçcepta lucidissima: quia agit de secundis intentionibus adiunctis, primis, quas primas experimur sæpissimè.

Ad 3. arg.

Ad quartũ Cognitio entis realis duplex.

Ad quartum respondetur, duplicem cognitionem haberi posse entis realis; Alteram, quę fiat per demonstrationem, qua perfectè cognoscitur: & hæc fit per scientias reales, & hæc cognitio nec est necessaria ad Logicam habendam, & perfectè sine illa haberi potest. Et ratio est, quia Logica non considerat entia realia, nisi vt fundamenta suarum intentionum; sicut artifex considerat ligna, vt materiam suæ artis: non est autem artifici necesse per demonstrationem cognoscere materiam artis, quia solùm illam assumit, vt subiectum. Altera est cognitio entis realis, qua cognoscitur absolutè; & ista præręquiritur ad Logicã,

antecedenti; ergo similiter per habitum principiorum speculatiuorum poterimus acquirere scientiam sine logica eadem ratione.

4. Argum. Quartò. Si Deus modo tolleret habitum Dialecticæ à Philosopho manente habitu Philosophiæ, quod est possibile, siquidem vnum non dependet ab alio in conseruari: ille habitus esset vera scientia, & sine logica, & possemus per illum assentiri conclusionibus Philosophiæ; ergo logica non est simpliciter necessaria ad alias scientias acquirendas. Probatur consequentia: nam si non est necessaria ad vsum, ergo nec ad acquisitionem.

5. Argum. Quintò Nam si alicui fieret hæc demõstratio, vel alia clarissima, Omne animal rationale est risibile, omnis homo est animal rationale, ergo omnis homo est risibilis: intellectus eius necessariò assentiretur conclusioni; ergo generabitur sciẽtia per illum actum; & tamen sine eo, quod præcedat logica in eo qui acquirit illum habitum scientiæ: ergo iam scientia potest acquiri sine logica.

Solutio. Quod si dixeris in esse imperfecto posse acquiri, scilicet, quantum ad vnam, vel alteram conclusionem, non tamen in esse perfecto, & quantum ad multas conclusiones;

Impugnatio. Contra, nam qua ratione potest vna, vel altera conclusio sciri sine logica, poterit sciri 2. & 3 & reliquæ omnes: nam eadẽ dependentia est vnius, & omnium à logica vt habeantur.

6. Argum. Sextò. In ipsa logica deducuntur per vim naturalis luminis conclusiones ex principiis per bonam consequentiam, sine præexistente logica: ergo hoc ipsum fieri potest in aliis scientiis. Antecedens est per se notum, alias esset processus in infinitum in logicæ acquisitione; consequentia probatur: nam clariora sunt principia reliquarum scientiarum, cum earũ obiectum sit magis notum, & perfectum.

Preambula ad decisionem quæstionis.

Decisio quæstionis. In hac quæstione agimus de necessario in ordine ad finem, & non accipimus necessarium pro vtili, sed pro il o, sine quo finis acquiri non potest. In qua quæstione,

Opinio Fonseca. Fonseca lib. 2. Met. quæst. 4. docet Dialecticam ad alias scientias acquirendas non esse simpliciter necessariam, sed ex hypothesi, si quis facile, & absque erroris periculo breuiter, atque ordine reliquas scientias assequi velit. Et probat primam partem huius assertionis in hũc modum; quia ad scientiam comparãdam duo sunt necessaria tantum, alterum, vt qui illam consecuturus est, inueniat eius principia, illisque assentiatur; alterum, vt certò sciat se vti aptis, & minimè fallacibus argumentationibus ad demonstrandas ex huiusmodi principiis conclusiones, in quibus scientia continetur: sed ignarus Dialecticæ vtrumque præstare potest: ergo &c. probatur minor, quia ad vtrumq. præstandum sat fuerit lumen intellectus. Quod verò sit vtilis, probat multis argumentis non necessariis. nam illam partem hucusque nemo negauit, qui mentis compos fuerit. Hanc vero opinionem desumpsit ex Ianduno 2. Met. quæ. 12. qui illam prius docuerat: & potest suaderi his argumentis. *Eadem opinio prius Iãduni.* Nam multi alias scientias Dialecticæ expertes acquisiuere. Et ita referunt, Hippocratem logica caruisse, qui tamen medendi artem exactissimè calluit; & ius ciuile sine logica satis perfectè, quantum videtur, acquiritur. Item etiam, quia omnes aliæ scientiæ definiunt, diuidunt, & argumentantur in propriis materiis, ad quod munus videbatur necessaria Logica. Tandem, quia logica non debet acquiri primo loco, sed post alias scientias, quia tractat de his quæ non cognoscuntur, nisi rebus aliis cognitis: Quam ob causam Auerro. 4. Met. com. 2 dixit, agere de secundis intentionibus adiunctis primis: si autem necessaria esset ad alias scientias, primò esset acquirenda.

Quæstionis decisio.

Prima conclusio: Logica seu Dialectica simpliciter est necessaria ad alias scientias acquirendas tamquam instrumentum quoddam reliquarum scientiarum. *1. Conclus. contra Fonsecam logica quõ simpliciter necessaria.*

Probatur hæc con. 1. ex Aristot. 2 Met. tex. 15. vbi sic dicit: Propter quod oportet erudiri, quomodo singula sint recipienda, absurdum est simul quærere scientiam, & modum sciendi, est tamen neutrum facilè accipere. Vbi intrinsecam cõnexionem

D. Aug. nexionem ponit inter ſcientiam, & modum ſciendi, ſiquidem vnum ab alio non ſeparat. Et D. Aug. lib. 2. de ordine c. 13. ita dicit, diſciplina diſciplinarum (quam dialecticam vocant) hæc docet docere, hæc docet diſcere, in hac ſeipſam ratio demonſtrat, atque aperit, quæ ſit, quid velit, quid valeat, ſcit ſcire, ſola ſcientes facere poteſt. Vbi vides D. Aug. expreſſe docere, ſine Logica alias ſcientias acquiri non poſſe, cum dicat: Hæc docet docere, hæc docet diſcere, & ſola docentes facere poteſt. Qui ergo dicunt ad alias ſcientias non eſſe neceſſariam, D. Aug. contradicunt; & Cicero de claris Oratoribus dicit, Dialecticam adeo eſſe neceſſariam ad eloquentiam conſequendam, vt ſine illa haberi non poſſit. Hanc concluſionem multis autoritatibus probat ſapientiſſimus Magiſter Soto quæſtione 1. procemiali in Logicam. *Soto.*

Secundo probatur ratione: Omnes ſcientiæ acquiruntur per definitiones, diuiſiones, & argumentationes, quia in omni demonſtratione, quæ ſyllogiſmus eſt, demonſtratur propria paſſio de ſubiecto per eius definitionem: vnde vt quis conſtruat demonſtrationem, eſt neceſſarium, vt ſciat argumentari, definire, & diuidere, itidem quid ſit propria paſſio, quid ſyllogiſmus, & quid demonſtratio: ſed hæc ſola Logica docet: ergo ad alias ſcientias ſimpliciter eſt neceſſaria. Maior probatur quo ad vltimam partem: nam demonſtratio ſine cognitione ſuarum partium conſtrui nequit. *Ad cõſtructionẽ demõſtrationis, quid requiratur.*

2. Probat. Secundo probatur concluſio, & explicatur magis ratio præcedens; vt acquiratur ſcientia, quæ eſt habitus acquiſitus per demõſtrationem, neceſſarium eſt ſcire conſtruere demonſtrationẽ: demonſtratio autem, cũ duobus cõſtet, & materia neceſſaria, & forma certa, & infallibili, cõſtrui nequit ſine eo, quod ſciamus, quænam forma ſyllogiſmi ſit neceſſaria, quæ itidem materia; hoc autem docet Logica ſola; ergo eſt ſimpliciter neceſſaria ad alias ſcientias. Maior de ſe patet: minor probatur. Nam in libris priorum, & poſteriorum hoc Ariſtoteles pertractat, nec alibi diſputatũ reperimus, quã in Logica, cum ad eius formale obiectum hæc tractatio pertineat. Dices, quod hoc ſcire poſſumus per lumẽ rationis, & ita Logica non eſt neceſſaria. Antecedente conceſſo, conſequentia negatur: nam ſolum probat hoc argumẽtum, Logicam inueniri poſſe per rationis lumen, quod nos ſatebimur infrà: non verò probat, hanc Logicam per rationis lumen inuentam neceſſariã non eſſe ad alias ſcientias. Nã ſicut prudentia acquiſita lumine rationis, & habitu principiorũ practicorũ acquiri valet, & eſt nihilominus ad reliquarum virtutum acquiſitionẽ neceſſaria; eodem pacto de Logica reſpectu aliarum ſcientiarum aſſerendum eſt, licèt exemplum non teneat in omnibus. Et amplius hoc explicatur; Nam per Logicam ſcire poſſum diſponere maiorem, & minorem demonſtrationis, vt ſequatur concluſio neceſſariò ex illis præmiſſis ita diſpoſitis, & poſſum ſcire concluſionem inferre: eſt nihilominus diſpoſitio præmiſſarum neceſſaria, vt concluſio rectè inferatur; eodem pacto lumine rationis acquiritur Logica, cæterum eſt neceſſaria, ut eodem rationis lumine reliquæ acquirantur ſcientiæ, cum modum doceat, quo acquirãtur, & ipſa ſola docẽtes faciat vt inquit Auguſt. vbi ſupra. Et hoc eſt maximè aduertẽdum, quia in hoc neruus difficultatis conſiſtit: & propter hanc ignorationem quotquot oppoſitum ſentiunt, errarunt. *Demõſtratio duobus conſtat.* *Obiectio.* *Solutio.* *Simile de prudentia.*

3. Proba. Quid requiratur ad ſcientiam. Tertio probatur concluſio; Vt aliquis ſcientiam conſequatur, neceſſarium eſt ſcire concluſiones reſoluere vſque ad principia prima, ſaltem proxima, & indemonſtrabilia, vt videlicet hominem eſſe riſibilem reſoluat in hoc principium, hominem eſſe rationalem: ſed hoc non poteſt facere ſine Logica, ergo. Maior patet, nam ſcientia practica, & ſpeculatiua in hoc differunt maximè, quia practica modo compoſitiuo procedit, ſpeculatiua verò reſolutiuo, concluſiones vſque ad ſua principia reſoluendo, vt certò ſciat & euidenter concluſionem: nam hoc ſcire vocamus rem per cauſas cognoſcere. Sed probatur minor, quia hæc reductio fieri debet, natura principiorum & concluſionum cognita, & ſimiliter demonſtrationis, & argumentationis natura intellecta, quod munus docere propriũ eſt Logicæ, ergo, &c. *In quo differãt ſcientia practica & ſpeculatiua.*

Quar-

ſti cognoſcuntur; ergo ad hoc quod euidenter cognoſcantur, & deducantur ex primis principiis, neceſſaria eſt aliqua ars, quæ hoc doceat: hæc autem eſt Logica, quæ propterea diſciplina diſciplinarum vocatur: ergo, &c.

4. Proba. Quarto; ad operandum vnum actum, vel duos virtutis, non eſt neceſſaria prudentia: ſed ad operandum ſemper opera virtutis eſt neceſſaria tamquam præſcribens medium, nam vnum actum vel duos virtutis poteſt ipſa ratio per ſynæreſim operari: cæterum ad operandum opera virtutum ſemper facilè, promptè, & delectabiliter eſt neceſſarius habitus prudentiæ: ergo hoc ipſum erit dicendum de ſcientiarum acquiſitione reſpectu Logicæ, quòd dicimus de Logica reſpectu aliarum virtutum. *Ad operandum ſemper bene & promptè qd requiratur.* *Obiectio.* Et ſi fiat argumentum: ergo Logica non eſt neceſſaria ſimpliciter ad alias ſcientias habendas, ſiquidem aliquæ ſcientiæ ſecundum ſubſtantiam haberi poſſunt ſine Logica, vt fatemur in prima parte concluſionis. *Solutio.* Reſpõdetur negando conſequentiam: nam etiã dicimus, prudentiam neceſſariam eſſe ad virtutum acquiſitionem, quamuis vnum aut alium actum virtutis habere poſſimus ſine illa: quia virtutes in eſſe perfecto ſine prudentia haberi non poſſunt; eodem modo eſt dicendum de Logica reſpectu aliarum ſcientiarum, quæ ad illas neceſſaria dicitur, propterea quòd ſine illa in eſſe perfecto acquiri non poſſint: licèt ſecundum quendam ſtatum imperfectum ſine Logica poſſint haberi: & tunc etiam acquiruntur per Logicam naturalem, & per quendam vſum Logicæ etiam non perfectum, qui hominibus naturaliter competit, vt aſſerit Ariſtot. in ſua Rhetorica ſtatim in principio.

4. Concluſ. Logica quo primo inuẽta ſit. Quarta concluſio. Logica cum primũ fuit acquiſita, per lumen rationis, & habitum primorum principiorum habita fuit, poteſtq; modò, licèt maximo cum labore, acquiri: non tamen ita perfectè acquiritur hoc modo, ſicut per doctrinam, & lectionem eorum librorum, qui de hac ſcientia tractant. Et probatur: nam Logica non ſe præſuppoſuit ad ſui generationem, nec eſt proceſſus in infinitum: ergo debemus referre Logicæ acquiſitionem, cum primum acquiſita fuit, in rationis lumen, & habitum principiorum: *Obiectio.* Etſi fiat argumentum: nam Logica nullo modo poteſt acquiri: ergo iſta concluſio eſt nulla, & quæſtio ſupponit falſum: Probatur antecedens, nam per primam demonſtrationem, quæ fit in Logica non poteſt acquiri habitus Logicæ: & idem dicendum eſt de ſecunda, & aliis omnibus demonſtrationibus, ergo, &c. Probatur antecedens: nam ad hoc, quod per primam demonſtrationem generetur Logica, neceſſarium eſt quod cognoſcatur bonitas conſequentiæ euidenter, veritas præmiſſarum concluſionis euidẽter, & ſimul quòd ſint neceſſariæ: ſed hoc vnica & eadem demonſtratione fieri nequit; ergo per primam demonſtrationem non poteſt acquiri Logicæ habitus: & idem argumentum fit etiam de ſecunda demonſtratione. Probatur minor, quia cum ſint diuerſæ veritates iſtæ, quòd hæc conſequentia eſt bona, & quod hæc concluſio eſt vera, non poſſunt vnica demonſtratione demonſtrari, nam vnica demonſtratione tantum vnica veritas ſcitur.

Solutio. Ad hoc argumẽtũ aliqui viri docti ita reſpondent; quòd quando per primam demonſtrationem vnico actu cognoſcitur bonitas conſequentiæ, & veritas concluſionis, per talem primam demonſtrationem generatur ſcientia: vt ſi aliquis per ſyllogiſmum de Darii probaret conſequentiam de Darii eſſe bonam, hoc modo. Omnis conſequentia, in qua prædicatum affirmatur de ſubiecto, & de omni cõtento ſub ſubiecto, eſt bona: conſequentia de Darii eſt huiuſmodi, ergo conſequentia de Darii eſt bona. At vero, quando cognoſcendo concluſionem non cognoſcitur in eadem concluſione bonitas conſequentiæ, vt ſi per ſyllogiſmum factum in Barbara probem duas contradictorias eſſe non poſſe ſimul veras, non generatur ſcientia ſecundum modũ ſcientiæ, licet generetur ſcientia ſecundum rem. Et probatur quod ſit ſcientia ſecundum rem, quia eſt habitus acquiſitus per demonſtrationem, & conſequentiam bonam ſecundum rem; ergo ſecundum rem habitus ille eſt ſcientia. Quod autem ſecundum modum non ſit ſcientia, probatur: quia vt habitus habeat modum ſcientiæ,

tiæ, est necessarium quòd conuincatur intellectus sine aliqua prorsus formidine: sed qui non habet euidentiam bonitatis consequentiæ, non potest esse certus sine formidine, de veritate conclusionis: ergo ille habitus non habet modum scientiæ.

Impugnatur præcedens solutio.

Sed hæc solutio mihi falsa videtur: Primò, quia nisi intellectus sit certus de bonitate consequentiæ, nullo modo conuinci potest, sed semper manet cum formidine, an fallatur in deducenda conclusione ex præmissis: ergo nullo modo generabitur scientia per talem demonstrationem, etiam secundum rem; Probatur consequentia, quia ad scientiam ita requiritur bonitatis consequentiæ certitudo, sicut requiritur certitudo veritatis præmissarum, sed sine certitudine veritatis præmissarum non generabitur scientia, etiam secundum rem; ergo nec generabitur secundum rem scientia sine euidentia bonitatis consequentiæ.

2. Impugnatio.

Secundò, quoniam illi quattuor modi primæ figuræ sunt per se noti, quoad bonitatem consequentiæ: est enim per se notum bene inferri in illis consequentiam: ergo non potest demonstrari bonitas consequentiæ illorum; nam aliàs nunquam per primam demonstrationem generaretur scientia.

Vera solutio.

Respondetur ergo ad argumentum, quòd si fiat demonstratio in aliquo modorum illorum quattuor primæ figuræ, per assensum conclusionis generabitur scientia, & secundum modum, & secundum rem, licèt imperfecta; nam vt hoc modo generetur scientia, nihil aliud requiritur, nisi quod præmissæ cognoscantur esse necessariæ, & quod consequentia cognoscatur esse euidens: sed hoc tantum reperitur in prima demonstratione; nam consequentiæ factæ in illis quatuor modis cognitæ sunt lumine naturali explicatis terminis, cum statim appareat connexio medii cum extremitatibus. Et hoc magis probatur: quia omnes concedunt, quod per Logicam naturalem possumus aliquam conclusionem scire, etiam Philosophiæ, vel alterius scientiæ; sed hoc non posset esse, nisi haberemus euidentiam, quòd illæ consequentiæ sint bonæ sine demonstratione: ergo, &c. Minor probatur, quia aliàs erat necessarium quod prima demonstratio esset circa Logicam, & sic non possemus habere alias scientias in esse imperfecto sine habitu Logicæ acquisito, quod supra probatum est, esse falsum.

5. Conclus. Logica quomodo ad seipsam sit necessaria.

Quinta conclusio. Logica secundum quòd tradit sua principia, & secundum suum esse imperfectum, est necessaria ad seipsam secundum esse perfectum.

In qualibet scientia sunt duæ partes.

Ad intelligendam primam partem conclusionis scire oportet, in qualibet scientia esse duas partes (vt tradunt Philosophi) alteram, quæ tradit principia ipsius scientiæ, quæ dicitur præambula ad scientiam: nam huiusmodi principia non cognoscuntur in hac scientia per demonstrationem, & ita non cognoscuntur per habitum illius scientiæ: Alteram, in qua conclusiones demonstrantur, & istæ conclusiones sciuntur per habitum scientificum; hæc pars scientiæ non est præambula, sed est ipsa scientia essentialiter. Dicimus ergo in conclusione, quod Dialecticæ prima pars tradens principia est necessaria ad secundam. Et probatur, quia omnis scientia causatur ex suis principiis, ex quibus deducuntur conclusiones demonstratæ, cum omnis demonstratio ex causis procedat.

Triplex dispositio ad introductionem alicuius.

Sed est notandum ex D. Thom. 1. 2. quæst. 74. art. 4. ad 3. dispositionem necessariam ad introductionem alicuius esse in triplici differentia. Quandoque enim est idem cum re, ad quam disponit, licèt secundum aliquam considerationē ab illa distinguatur; & hoc modo scientia secundum esse imperfectum est necessaria ad seipsam secundum esse perfectum, tamquam dispositio: nam imperfecta disponit, vt perficiatur. Alio modo est in eo, in quo disponit, sed non est idem cum re, ad quam disponit: sicut calor est dispositio ad formam ignis. Quandoque verò dispositio nec est in eodem, nec idem cum re, ad quam disponit: quomodo res, quæ habent ordinem ad inuicem, vt ex vno perueniatur in aliud, dicuntur dispositiones: sicut bonitas imaginationis est dispositio ad scien-

scientiam, quæ est in intellectu, quia iuuat ad bonitatem intellectionis. Ex hoc probatur conclusio: Scientia secundum esse imperfectum disponit ad se ipsam secundum esse perfectum; ergo Dialectica secundum esse imperfectum est necessaria ad se ipsam secundum esse perfectum; quia secundum esse imperfectum disponit ad seipsam, vt perficiatur, & dispositio necessaria est ad id, ad quod disponit, si autem à Deo infunderetur tota simul, perfecta infundi posset.

Præterea: nam Dialectica quatenus vtens est, præsupponit se ad seipsam, quatenus docens est: ergo ipsa secundum aliquam considerationem ad seipsam erit necessaria; nam cum sit scientia, & modus sciendi, qua ratione est modus sciendi prærequiritur ad seipsam, quatenus est scientia.

6. Conclus. Ars Sophistica est vtilis. Sexta conclusio. Ars Sophistica, prout illam tradit Dialectica, vtilis est ad alias scientias habendas. Et pro huius conclusionis ampliori intelligentia, videatur D. Thom. in principio opusculi Fallaciarum. Probatur ergo conclusio. Nam hæc ars tradit modum percipiendi fallaces argumentationes; sed hoc multum iuuat ad percipiendas rectas arguendi formas; ergo, &c. Non autem censetur necessaria absolutè, quia per ipsos rectè arguendi modos poterit cognosci argumentatio obliqua, & deficiens, nam rectum est iudex sui obliqui. *Quare prædicta ars nõ sit necessaria simpliciter.* Debet tamen hæc ars cum sobrietate addisci, & exerceri; cum enim ad hunc finem dicatur vtilis, vt, quæ sit defectuosa argumentatio, cognoscamus, quantum ad hoc consequendum, & exercitii & præceptorum expostulauerit ratio, impendendum erit; & non plus. Qua in re huius temporis Dialectici multum excedunt, tempus consumentes in rebus non adeò necessariis, obliti eorum præceptorum Dialecticorum, quæ plurimùm valent ad alias scientias consequendas.

Laus Dominici Bannes. Et certè, vt sua laude non priuetur sapientissimus præceptor meus Frater Dominicus Bannes, nostræ religionis ornamentum præclarissimum, mirificè hoc obseruauit in suis institutionibus minoris Dialecticæ, quas diebus proximè elapsis in publicum emisit, post grauissima Commentaria in omnem ferè Theologiam.

Argumenta dissoluuntur.

Ad 1. arg. A D primum respondetur, quod Dialectica est necessaria ad alias scientias in genere causæ instrumentalis, & instrumentum ad genus causæ efficientis reuocatur, vt constat ex secundo Physicor. *Instrumentum reducitur ad genus causæ efficientis.* Est autem Dialectica aliarum scientiarum instrumentum, quatenus habitu existente in intellectu vtimur ad efficienda instrumenta, quæ aliis scientiis acquirendis deseruiunt: cuiusmodi sunt definitiones, diuisiones, &c. Demonstratio verò ad scientiam causandam concurrit in genere causæ efficientis, cui definitio, diuisio, & alia multa subseruiunt. *Demõstratio in quo genere concurrat ad causãdam scientiam.* Non verò dicitur instrumentum Dialectica, ita vt ipse habitus Dialecticæ per seipsum concurrat ad aliarum scientiarum productionem: sed quia ipse habitus concurrit per suos effectus.

Ad 2. arg. Ad secundum respondetur ex hac solutione primi argumenti. Et cum infertur: ergo præsupponit se ad sui generationem, negatur consequentia. Nam quando ipsa primò fuit adinuenta, hoc factum est per rationem naturalem, & per principia prima; & hoc modo acquisita prima conclusione, ipsa prima conclusio tum eodem principiorum habitu deseruiuit, vt acquireretur secunda: & sic fuit acquisita in esse perfecto: modo autem per Dialecticam, quę est in Magistro, causatur in discipulo Dialectica vt in plurimum; sicut Medicus causat sanitatem in ægroto; *Optimum simile.* non quòd Magister sit causa principalis, sed ministerialis; intellectus verò discipuli est principalis causa; sed tamen adiuuatur actus intellectus, & confortatur à Magistro. Itaque ipsa Dialectica secundum esse imperfectum seipsam perficit: nam hoc augmentum est quasi augmentum viuentium ab intrinseco, & a propria forma Dialecticæ: reliquæ verò scientiæ non se possunt augere sine Dialectica, quia pendent ab illa tamquam ab instrumento, & illarum *Quare aliæ scientiæ sine Dialectica augeri nequeant.*

illarum augmentum veluti assimilatur augmento non viuentium. Adhuc magis dico, quòd eademmet Logica, quatenus vtens, quodam genere intelligitur prior se ipsa vt docens est intellecta; & ita modo iam exposito ad alias scientias, & ad se ipsam est necessaria.

Ad 3. Ar. Ad tertium respondetur, quod homo naturaliter deducit cõclusiones ex principiis, potest tamen in hoc errare: quamobrem ne erret, requiritur Dialectica quæ determinet intellectum ad hoc munus. Potest ergo homo per naturalem rationem vnam, aut alteram conclusionem scire: sed vt habeat scientiam in esse perfecto, est necessaria Dialectica, vt instrumentum intellectus, ne erret in discursu.

Ad Conf. Ad confirmationem respõdetur, quod sicut homo non potest habere virtutes sine prudentia, quæ medium præscribit, ita nec scientias in esse perfecto sine dialectica, quæ modum sciendi præbet: estque instrumentum sciẽtiarum omnium.

Ad 4. Ad quartum argumentum constat ex, 2. conclusione.

Ad 5. Ad quintum respondetur ex 3. conclusione. Ad replicam dicitur: est æqua dependẽtia (id est in eodem genere causæ) fateor: nam sicut prima conclusio Philosophiæ dependet a Logica in genere causæ instrumentalis, quia Logica esse potest instrumẽtum ad acquisitionem eius; & hoc munus supplet lumẽ naturale, & habitus principiorum respectu vnius, aut alterius conclusionis aliquando; ita depẽdẽt & reliquæ cõclusiones: est æqua dependentia in acquisitione, negatur, quia vna aut altera conclusio, quia facile est, potest acquiri lumine rationis, non tamen multæ, quia hoc est difficilius, (vt dictum est in 3. conclusione) & hoc patet exemplo adducto de prudentia; nam vnus, vel alter actus virtutis haberi potest sine prudentia, non verò multi: nam ad multos actus virtutis habendos, habitu prudentiæ egemus. Et si fieret argumentum; Vnus, vel alter virtutis actus haberi potest sine prudẽtia; ergo & multi, nam æqua est vtriusque dependentia, neganda esset consequentia; & idem dicimus in nostro argumento.

Duplex depẽdẽtia cõclusionum physicarũ à Logica.

Ad 6. Ad sextum respondetur, negando cõsequentiam: si loquamur de conclusionibus multis, quæ sine Logica deduci non possunt ex principiis, licèt deducatur vna, aut altera. Et in ipsa Logica, vna, aut altera conclusio deduci potest per vim naturalis luminis: cæterum, in prima demonstratione acquiritur Logica, & ipsa imperfectè acquisita sibi deseruit, vt perficiatur; reliquæ verò scientiæ seipsas non possunt perficere, cum non sint respectu suiipsius instrumentum, vt ex dictis constat.

Multæ conclusiones sine Logica deduci nequeunt.

Logica imperfectè acquisita sibi deseruit.

Solut. arg. Fonseca. Ad argumentum patris Fonsecæ respondetur, quòd non potest homo illa duo munia exequi perfectè in aliis scientiis, & respectu multarum conclusionum absque Dialectica, nec itidem in eadem Dialectica sine ipsamet: vt ostensum est.

Solut. arg. Ianduni. Ad argumenta pro opinione Ianduni respondetur, illustres illos viros antiquos nullam scientiam absque Dialectica fuisse cõsecutos; nec Iurisperitos sciẽtiam habere iuris, nisi sciant conclusiones deducere ex principiis; quòd absque Dialectica fieri nequit, (vt diximus,) nec in aliis scientiis vlla reperitur definitio, aut diuisio, nec argumentatio, quæ non fiat a Logica, licet materiam aliæ scientiæ subministrent; nam ars materiam non efficit, sed formam in materiam introducit; Logica verò primo loco discẽda est; vt iam videbimus, quia ipsa modum sciendi docet, abstrahendo ab omni materia, licèt sua exempla aliquando in materia Physicæ, aliquando Metaphysicæ constituat; itaque ad alias scientias conquirendas in esse perfecto, necessarius est habitus Logicæ.

QVÆSTIO. III.

Vtrum logica sit necessaria ad alias scientias, secundum quod vtens, vel secundum quod docens est.

N hac quæstione triplex est modus dicendi. Primus, quod Logica sit necessaria ad alias scientias, ea ratione, qua vtens est, & non vt docens. Et probatur: Logica, vt docens, est

Duplex Logica, alia docens & alia vtens

est vera scientia speculatiua: ergo solum ordinatur ad demonstrandas passiones de suo subiecto: nam iste est finis scientiæ speculatiuæ, consideratio scilicet veritatis; ergo finis eius non sunt reliquæ scientiæ, si consideretur in ratione docentis. Secundò eiusdem speciei est Logica in ratione scientiæ speculatiuæ, cum cæteris scientiis; sed cæteræ scientiæ non ordinantur ad aliquid aliud, nisi ad considerandas passiones, quæ de subiecto demonstrantur: ergo neque Logica, considerando illam in ratione scientiæ speculatiuæ, & prout docens est, ordinatur ad aliquid aliud. Tertiò, diuersus est finis Logicæ, vt vtens est, & vt docens; sed vt vtens est, ordinatur ad syllogismorum constructionem, & ad reliquas scientias: ergo non vt docens. Quartò: nam si vt docens est, ordinatur ad alias scientias, vel vt efficiens argumentationes: at hoc non: nam hoc est munus Logicæ vtentis; Vel tamquam illud, quod reliquarum scientiarum obiecta speculatur; & hoc non potest dici, quia quælibet scientia suum obiectum speculatur: Vel tamquam id, quod suum obiectum, scilicet ens rationis, speculatur & de illo passiones demonstrat, vt ex hoc syllogismos efficiamus: at hoc modo non; ergo nullo alio. Probatur minor, nam cognitio scientiæ speculatiuæ, consistit in consideratione sui obiecti, de illo passiones demõstrando: quamuis aliud quod est syllogismorum constructio, & alia huiusmodi consequantur ad hanc cognitionem, modo infra explicando; nam quamuis in consideratione scientiæ de anima, consequatur aliquando operatio virtutis, ex qua operatione frequentata generatur habitus virtutis, non tamen scientia de anima ordinatur ad habitus virtutis generandos. Probatur: quia quamuis ex medicina speculatiua consequatur, quòd quis mederi possit, ex quo consequitur sanitas, finis Medicinæ speculatiuæ non est sanitas, sed est speculatio veritatum, quæ ad Medicinam spectant: ita similiter quamuis ex eo, quòd naturam demonstrationis scio, consequatur, vt facilè illam efficere valeam, & hæc demonstratio ad alias scientias acquirendas necessaria sit, non sit consequens, Logicam docentem ad alias scientias, secundum hanc rationem, ordinari.

Diuersus est finis Logicæ docentis & vtentis.

Secundus modus dicendi est, quòd Logica ordinatur ad alias scientias, & ad se ipsam, quatenus vtens est, secundum scilicet, quòd est effectiua syllogismorum, & aliorum instrumentorum, quæ exiguntur ad scientiam consequendam. Hoc autem sequitur ex dictis: nam Logica non habet aliam considerationem, nisi docentis, & vtẽtis: sed nõ ordinatur vt docens: ergo vt vtens, & secundum illam rationem, qua efficit diuisiones, definitiones, & argumentationes, secundum quam rationem modus sciendi dicitur (& hoc est maximè proprium Logicæ vtentis) probatur, vt vtens est, habet considerare definitiones, diuisiones, & argumentationes, vt efficiat hæc: sed hæc instrumenta ad alias scientias ordinantur: ergo & Logica, secundum quod vtens est. Probatur: secundum quod ars est, ordinatur ad alias scientias; sed est ars, vt vtens, & non vt docens; ergo ordinatur ad alia, vt vtens, & non vt docens. Minor probatur, quia in ratione vtentis disponit conceptus, & voces, secundum rationem definitionis, &c. Sed vt docẽs, solùm habet resoluere conclusiones in sua principia, & non operari aliquid, vt videbimus.

2. Opinio. Logica vt vtens ordinatur ad alias scientias, & ad se.

Tertius dicendi modus, Logica in hac parte esse potest, quod ordinetur ad reliquas scientias, secundum vtramque cõsiderationem, & secundum quod vtens, & secundum quod docens. Secundum quod vtens, iam explicuimus, quomodo ordinetur; secundum verò quod docens, quia illa cognitio, quæ habetur de syllogismorum natura, & de reliquis logicis instrumentis, ad hoc sanè habetur, vt sciamus construere illa, quorum scientiam habemus. Hoc videntur sentire illustres Logici, maximè D. Thom. super Boetiũ, de Trinitate, opusculo septuagesimo, circa illam partem textus, quæ incipit, Age igitur. &c. Vbi sic dicit: Scientia speculatiua est illa, cuius cognitio quæritur propter se: res autem, de quibus est Logica, non quæruntur ad cognoscendum propter seipsas, sed vt adminiculũ quoddam

3. Opinio. Logica secundũ quod docens, & secundum quod vtẽs, ordinatur ad alias scientias.

quoddam ad alias scientias; & ideò Logica non cōtinetur sub Philosophia speculatiua, quasi principalis pars, sed quasi quoddam reductum ad eam, prout ministrat speculationi sua instrumenta: scilicet syllogismos, & alia huiusmodi, quibus in aliis scientiis indigemus. Idem etiā videtur asserere Boëtius super Porphyrium in principio, qui ait, quod Dialectica non tam est scientia, quam scientiæ instrumētum: ecce secundùm D.Th. cognitio, quæ habetur in Logica, ordinatur ad alias scientias: ergo Logica prout docens est, ad alias scientias ordinatur. Et quamuis verum sit, quod sit speculatiua scientia, quia est imperfectissima: ex hac parte hæc speculatio ad alias scientias ordinatur, licèt non prout talis speculatiua est, sed prout talis speculatiua de quodam imperfectissimo obiecto. Et per hoc omnia argumenta facta pro primo dicendi modo solui videntur. Nihilominus tamen, quia argumenta facta in principio magis vrgent, explicandus est D.Thom quod loquatur de Logica secūdùm rationem vtentis: itaque non loquitur de ipsa quatenus passiones de subiecto demonstrat: sed prout est ars efficiendi syllogismos. Et hæc cognitio faciendi syllogismos, & reliqua instrumenta sciendi, imperfecta est: & ad alias scientias ordinatur. Et secundùm hanc rationem ad sciētias speculatiuas reducitur, vt ipsarum instrumentum, & vt medium requisitum ad illarum consecutionem: considerando illam in ratione docentis, perfectus est habitus & speculatiuus, simpliciter procedens per suam demonstrationem, & perficiens intellectum, circa cognitionem secūdarum intentionū; nec vt sic ad aliud ordinetur, quamuis sit verum, præsupponi huiusmodi considerationem entis rationis, vt habeamus cognitionem illam, veluti practicam, qua nostros conceptus in modum definitionis, diuisionis, & argumētationis, ordinamus. Nec sine hac speculatiua scientia bene potest haberi ars faciendi syllogismos. Est ergo duplex cognitio entis rationis; altera, qua eius naturam speculamur, & hæc ad Logicam docentem pertinet: altera, qua cognoscitur quomodo sit construenda demonstratio, & hæc pertinet ad vtentem, nec propter se quęritur, sed propter alias scientias, licèt hæc cognitio originem ducat a cognitione speculatiua, & de hac cognitione, qua cognoscitur demonstratio facienda, loquitur D.Thom. supra dicto loco. Sed dices Hucusquè solùm actum est, secundum quam rationem ordinetur ad alias scientias, non determinatum est, quomodo sit ad alias scientias necessaria, neque est responsum quæstionis titulo. Et vt hoc clarum fiat; respondetur, quod vt vtens est, ordinatur ad alias scientias, tamquam operans illarum instrumentū: & ita secundum hanc considerationem, necessaria est ad alias scientias acquirēdas: quomodo dicimus, grauitatem lapidi necessariam esse ad centri consecutionem, quia est medium quodddam, seu instrumentum, ex natura sua ordinatū ad centri consecutionem. Est ergo secundū hanc rationem necessaria, vt medium quoddam ex natura sua ordinatum ad reliquas scientias. Si verò consideretur vt docens, quia (vt visum est) non ordinatur ex propria ratione ad alias sciētias, sed consistit in consideratione sui obiecti, non est necessaria ad alias scientias, vt quid ordinatum ad illas: est tamen necessaria vt radix quædam, ad quam consequitur Logica, prout vtens est: nam sine speculatiua illa cognitione demonstrationis, non consequeretur facultas illa operandi eadem instrumenta, quam Logicam vtētem dicimus. Possemus adducere exemplum: nam ad rationem relationis similitudinis, necessarię sūt duę albedines (verbi gratia) vt aliquis alteri dicatur similis in albedine, ita vt sine istis fieri nequeat huiusmodi similitudinis relatio: Non tamen duæ albedines ordinantur ex natura sua ad relationem similitudinis, nec sunt media necessaria ad relationis existētiam: licèt sint necessariæ, vt in vnitate albedinis fundetur relatio similitudinis, & vt extrema illius relationis, ita asserendum de necessitate Logicæ in ordine ad alias scientias. Et hoc quia clarum est, nō magis probatur modò, sed infra fiet notum. Et ita sunt intelligenda quæ supra diximus, dum asseruimus Logicā ordinari ad alias scientias, & esse ad alias necessariam.

Nota solutionem argumentorū primi modi dicendi.

Cognitio duplex entis rationis.

Logica docēs quomodo necessaria, & quomodo non.

Exemplū, ex quo soluitur ratio pro praecedenti modo dicendi.

QVÆ-

QVÆSTIO. IIII.

Vtrum logica sit primò addiscenda.

HÆc quæstio resoluta manet ex præcedentibus: nā si nulla scientia acquiri valet sine Logica, fit consequens, ante omnes alias esse addiscendam. Cæterum quia variæ opiniones sūt in hac parte, amplius hoc erit discutiendum, & sit

1. Argum. Primum argumentum. Illa scientia primò addiscenda erit, quæ omniū scientiarum principia probat; sed Metaphysica est huiusmodi: ergo Metaphysica primò est addiscenda. Ma. probatur, quia principia præsupponuntur ad omnes scientias habendas; ergo debent præsupponi probata, & certa, & similiter explicata, aliàs ex illis conclusio non poterit deduci, nec haberi sciētia Min probatur ex Arist. 4. Metā. Et hoc etiam asserit D. Thom 1. p. q. 1. art. 8. Consequētia patet. Confirmatur hoc argumentum: Nam si, dum aliquis addiscit Logicā, illi negetur principium aliquod, nō potest ab ipso probari, nec defendi, quia non habet Metaphysicam; ergo prius debet Metaphysica addisci, vt in hoc casu defendat principia, contra negantes illa.

2. Argum. Secundò. In sciētiis à facilioribus est incipiendum: sed Logica est omniū sciētiarum difficillima, & reliquæ scientiæ sunt clariores: ergo ab illis, & non à Logica est sumendum exordium discendi. Antecedens probatur; nam quantum obiectum alicuius scientiæ magis habet de entitate, magis habet de cognoscibilitate: sed obiectum Logicæ est minimæ entitatis, vtpote quod habet esse obiectiuum in intellectu: ergo & conclusiones demonstratæ habebunt minimam entitatem; & sic Logica erit difficillima, quòd etiam attestantur præcepta Summularum, vt patet in prioribus conclusionibus.

3. Argum. Tertiò. Veritates logicales nullo pacto habent effectus sensibiles: ergo sunt difficillimæ. Antecedens probatur, cum sint entia rationis; consequentia probatur: nam accidentia sensibilia maximè conferunt ad cognitionem quod quid est, vt ait Arist. primo libro de anima.

4. Argum. Quartò, obiectum Logicæ vt cognoscatur, necessariò præsupponit cognitionem entis realis, quia cognoscitur per species entis realis, (vt videbimus;) ergo non prius est incipiendum à Logica, sed ab aliis scientiis; probatur consequentia: quia idem ordo videtur seruandus in addiscendis scientiis, qui seruatur in cognitione obiectorum, cum sciētia nihil aliud sit, quàm perfecta obiecti cognitio.

Praambula ad quæstionem.

IN hac quæstione nolumus modo disputare, quis ordo sit seruandus in addiscendis scientiis realibus, an prius sit Physica addiscenda, quàm Metaphysica, vel è conuerso; an scientiæ mathematicæ sint primo loco addiscendę. Hæc enim disputatio propriam sedem habet 2 Metaphysic. vbi a Metaphysicis pertractatur communiter, sed volumus modo inquirere hoc ipsum de Logica respectu aliarum scientiarum: nam determinatio huius quæstionis summoperè commendat Logicæ necessitatem, de qua egimus in præcedentibus.

Opinio Ianduni. Et quidem Iandunus loco adducto in 2. quæst. quē multi alii sequuntur, censet Logicā non esse primò addiscendā, conuictus aliquibus argumētis, quæ in principio proposuimus. Alii censent, aliqualem cognitionem reliquarū scientiarū debere præsupponi: nam præcepta Logicæ sine huiusmodi cognitione haberi non possunt, cū quid doceat Logica, nisi exēplo adhibito in aliqua scientia percipi nequeat; quonā pacto assequi valebimus, vniuersale esse prædicabile de multis, nisi adducamus exemplum? vt homo pędicatur de multis hominibus, vel passionem prædicari de subiecto, per propriam definitionem, nisi intelligeremus hoc aliquo particulari exemplo: vt risibile prædicatur de homine, quia homo est risibilis. Quinimo Arist. in tota Logica innumera exēpla adducit, ex mathematicis scientiis, quæ sunt infallibiles demōstrationes; ergo iam aliqua demōstratio debet pręsupponi, vt sciētiā Logicę asse- *Aliorum opinio.*

qui possumus; non ergo Logica simpliciter est prima omnium scientiarum.

Quaestionis decisio.

Conclusio contra Ianduunum.

PRima cõclusio. Logica est primò addiscenda ante alias scientias; & habitus logicæ debet præsupponi, vt reliquę scientię habeantur in esse perfecto. Conclusio hæc sat s probata manet in superioribus, nam i læ omnes rationes, quæ probant ad alias scientias esse necessariam probant similiter esse primò addiscendam. Nam si medium aliquod necessarium est ad finis consecutionem, debet esse primum in executione: idem dicendum est de Logica. Habetur hæc conclusio apud D Th. super Boe. tium de Trinitate, opuscu.o 70 & apud Arist 2. metaphysicorum, tex tu 15.

Optimum simile.

Probatur conclusio: nam etiamsi Dialectica non esset ad alias scientias, simpliciter necessaria, ab illa esset inchoandus ordo doctrinæ; nam nullus artifex breuiter, & ordinatè, & sine errore absoluit aliquod opus, nisi habeat parata instrumenta, quibus in conficiendo opere vtatur: Ergo neque ratio vnquã breuiter, & sine errore, & facilè scientiam aliquam totam cõparabit, nisi habeat iam examinatas, atque in promptu omnes differendi formas: sed has docet Dialectica, & istæ concurrunt vt scientiarum instrumentũ; ergo &c. Præterea: Si aliquis vellet absq; Dialectica alijs sciẽtijs operam impendere, duplicem laborem suscipere deberet: vnum, quęrendi earum proxima principia; alterum quęrendi formas arguendi: sed qui duobus intendit, non facilè vtrumque consequitur, quia pluribus intẽta mens deficit, & minoratur: ergo & . Pręterea, quę omnib. sciẽtijs communia sunt, ante omnia tradi debent; sed quę docet Dialectica, omnibus scientijs cõmunia sunt; ergo &c. M . probatur ex dictis: quia in omni sciẽtia reperitur definitio, diuisio, & argumẽtatio, de quibus tractat Dialectica. Præterea, prius debet disponi agens ad agendum expeditè, quam actio ab ipso expeditè procedat: sed intellectus tantum est agens in acquisitione scientiarum, & dispositio est Dialectica; ergo &c. Probatur minor: quia ipsa est, quæ docet ad ignota ex notis procedere, quæ est dispositio sciendi, cum in omnibus scientijs ita procedatur. Vnde antiqui Philosophi valde errarunt, qui sine Dialectica alijs scientijs operam dabant. Vnde Philosophiam adeũtibus Dialectica est, quę in ipso statim vestibulo sese primum offert, & est famula, quæ ad reliquas scientias affectat viam.

Secunda Conclusio: Quãdo cognitio entis realis præsupponatur ad Logicã.

Secunda cõclusio. Cognitio entis realis necessariò præsupponitur ad hanc scientiam habẽdam; & hæc est etiam clarissima: nam omnium primum cognitum est ens reale, & ens rationis cognoscitur per analogiam ad ens reale, & per illius species. Item, quia præsupponuntur prima principia vniuersalia, quæ sine hac cognitione nequeunt haberi: non tamen est necesse habere sciẽtiam aliquam etiã in esse imperfecto: nam exempla quę ex alijs scientijs desumuntur potius ad bene esse pertinent, quàm ex necessitate adducantur: nam passiones, quæ in Logica demonstrantur, sunt ens rationis, sicut est obiectum, de quo demonstrantur.

Argumenta dissoluuntur.

Ad 1. arg. Metaphysicus quomodo probet principia aliarũ scientiarum.

AD primum argumentum respondetur. Metaphysicum quidem probare principia aliarum scientiarum; quod saltem de principijs communibus verissimum est. Hoc quidem dupliciter facit, si aduersarius aliquod principium concedat, ex illo arguendo ad reliqua, quæ negat: si verò nihil concedat, soluendo rationes illius principia defendit. Sunt tamen ipsa principia per se nota, & ita non demonstrantur à Metaphysico: Quapropter vt Logica habeatur, non est necessaria Metaphysica, siquidem hoc maxime esset ratione principiorum communium: nec ad hoc, quia ipsa per se nota sunt: Quin potius ipsa Metaphysica Logicam pręrequirit etiã ad principia defendenda, quia nec arguere ex concessis, nec soluere aduersariorum rationes potest sine Logica Metaphysicus. Probabit ergo Metaphysicus principia logica, postquam Metaphysicam habuerit, quam sine Logica habe-

habere non poterit. Quinimo D Thom. primo Physicorum text. 8. asserit etiam pertinere ad Logicam, probare omniũ scientiarum principia, quia Logica est scientia communis. Probat autem omnium scientiarum principia ex eo, quòd modum præbet probandi illa, & quia virtute eius Metaphysica infert contradictorias, & inconuenientia logicalia, quibus apparet error negantium principia, quinimò magis ad Metaphysicam, quæ abstractior scientia est, & difficilior reliquis, oportet addiscentem instructum esse Logica. Ad confirmationem respondetur concedendo totum, sed non oportet vt Logica addiscatur, vt probet sua principia, quia ipsa sunt per se nota, nec requiritur, vt Logicam consequamur, eius principiis esse probatis.

Secundò respondetur, quòd ipsamet Logica aliqualiter defendet sua principia, vt ait D.Thom. loco adducto.

Ad 2. arg. Ratio, ob quam à Logica incipi debeat.

Ad secundum respondetur, Dialecticam quidem aliquibus aliis scientiis difficiliorem esse, verũ ab ipsa esse inchoandum, propterea quòd sciẽtiæ faciliores sine ipsa non possunt haberi: nam hæc scientia modum sciendi tradit. Illa enim regula, à facilioribus esse incipiẽdum, sic erit explicanda nisi ordo doctrinæ aliud exposcat; exposcit sanè scientia quælibet acquirenda addiscentem instructum esse debere sciendi modo: in ipsa verò Dialectica à facilioribus esset incipiendum. Et licet ipsa aliqua ratione obscura & difficilior sit,

Quæ reddant Logicam difficilem.

illam magis obscuram & difficilem reddunt tria. Primum, quòd Arist. exemplis: ex Mathematicis adductis Dialecticæ præcepta explicet: Sunt autem nobis illa exempla difficilia, cùm Mathematicis non demus operam, quibus in rebus Aristotelis tempore maximè iuuenes ante Dialecticam exercebantur. Et hac ratione etiã Arist. illis vtitur. Hinc erat illud Platonis præ foribus Academiæ inscriptum. Nullus huc ingrediatur expers Geometriæ Modò verò alia faciliora possunt adduci exempla: nam non pendet Dialectica ab aliquo exemplorum certo genere. Secundũ est, quòd multæ quæstiones, quæ ad Metaphysicã, & alias scientias pertinent, in ipsa disputentur; quòd vitium maximè proprium est nostris temporibus, & ab illo nos nõ expediemus omnino, propterea quod hoc scribimus magis pro prouectioribus Logicis, quàm pro iunioribus: operam tamen dabimus, ne in hoc vitio nimii simus, ne tenebras offundamus huic necessariæ scientiæ. Tertium est, quod à plerisque nimia exercitatio Dialectica in ipsa materia Dialecticæ ponatur, quo morbo Summulistæ antiquiores maximè laborarunt Hinc enim tã multa, tamq; spinosa nascuntur sophismata, vt ingenia lacerent potiùs, atque deterreant, quàm iuuent. Ab his monstris territi Dialectici, in ipso statim sciẽtiarum principio deficiunt, & qui incipientes blandè tractari deberent, vitio Doctorum terrẽtur, quin potius his sophismatibus intenti pauca Dialecticæ præcepta callent longissimo tempore. Huic vitio sic occurretur, vt Dial. ctici vsque adeo exerceantur in materia propria Dialecticæ, vt planè intelligant res, de quibus agitur, & præcepta ea, quæ vsui aliis scientiis futura sint, & exercitatio amplior in materia aliarum scientiarum expectetur, quod erit vtilius. Et ita nostra Dialectica nõ ita obscura, neque explosa iacebit. Et per hoc patet ad tertium, quod non sit ita difficilis Dialectica, quin in aliquibus partibus suis habeat demonstrationes clarissimas, & pręcepta lucidissima: quia agit de secundis intentionibus adiunctis, primis, quàs primas experimur sæpissimè.

Ad 3. arg.

Ad quartũ Cognitio entis realis duplex.

Ad quartum respondetur, duplicem cognitionem haberi posse entis realis; Alteram, quę fiat per demonstrationem, qua perfectè cognoscitur: & hæc fit per scientias reales, & hæc cognitio nec est necessaria ad Logicam habendam, & perfectè sine illa haberi potest. Et ratio est, quia Logica non considerat entia realia, nisi vt fundamenta suarum intentionum; sicut artifex considerat ligna, vt materiam suæ artis: non est autem artifici necesse per demonstrationem cognoscere materiam artis, quia solùm illam assumit, vt subiectum. Altera est cognitio entis realis, qua cognoscitur absolutè; & ista prærequiritur ad Logicã,

vt asserit secunda conclusio, quia sine ista nec fundare suas intentiones, nec sua præcepta potest tradere; quia Logica agit de secundis intentionibus adiunctis primis; sicut & artifex debet aliquam materiæ cognitionem habere, vt suas formas artificiales in materiam introducat: hoc autem non tollit, quin Logica primò sit addiscenda, & hoc quidem necessario.

Ex his argumentis patet ad illud adductum ante primam conclusionem. Nã exempla illa, quæ adducuntur demonstrata in aliis scientiis non ex necessitate, sed ex superabundantia adducuntur: Possunt enim in litteris non significatiuis formari præcepta Dialecticæ, vt sæpe fit ab Arist.

Impugnatur Suarez. Ex dictis in his quæstionibus sequitur, falsum dixisse Suarez in sua Metaphysica disputatione prima, sectione quinta, Metaphysicam esse aptiorem ad docendum Logicã, quia docet demonstrandi media altiora, & efficaciora, & maximè à priori, & quia Dialectica, in quantum per causas demonstrat, pendet à Metaphysica. Falsum, inquam, dicit, quia Metaphysica nullo modo est sciendi modus, nec habet pro obiecto sciendi modum; & ita non est aptior ad docendum, etiamsi sit perfectior scientia; maximè quia Logica non ordinatur ad alias scientias vt docens, sed vt vtẽs. Nec obiectum Metaphysicæ est materia, vbi forma modi sciendi solùm introducitur, quia in cuiusque scientiæ materia, forma modi sciendi introducitur: & Logica cum sit prior Metaphysica in acquisitione, non dependet ab illa, sed è contra Metaphysica depẽdet à Logica. Et hæc sint dicta de necessitate Logicæ, quæ vice commenti ad primam quæstionem procemialem Sapient. Mag. Soto haberi possunt. Idemq; obseruari poterit in reliquis quæstionibus huius operis.

QVÆSTIO V.

Vtrum logica rectè diuidatur in vtentem, & docentem.

Antequam inquiramus, an Logica scientia sit, disputandum erit prius de hac eius famosa diuisione in docentem & vtentem, quæ summopere est necessaria ad inquirendum, sitne Dialectica scientia.

Opinio Fonseca. Pater Fonseca libro secundo Metaphysicæ, quæstione prima, sectione sexta, censet optimam, & necessariam esse diuisionem Logicæ in vtentem & docẽtem. Dicitur autem secundum ipsũ Dialectica docẽs, quatenus ex propriis principiis modos differendi tradit: vtens verò, quatenus ex probabilibus de quacũque re proposita disputat: quamquam enim tota Dialectica ad vsum refertur, cum præcepta vbique tradat ad differendũ comparata, vsus tamen demonstratiuę partis nõ ad eam pertinet, nisi in propria materia; qui tamen vsus ab ipsa doctrina nihil differt. Et præsupponit iste auctor reliquas scientias in propriis materiis, definire, diuidere, & argumentari, & demonstrare: sic adeò vt hoc ipsũ Logicæ nõ sit acceptũ referendũ; neq; horũ respectu Dialectica dicitur docẽs, vel vtens. *Suppositũ falsum Fõseca.* Vsum verò probabiliter in aliis scientiis disputandi, non plenè Dialecticæ tribuit, in propria verò materia, scilicet secundum quòd definit, diuidit, & demonstrat, scientia docens dicitur; secundum verò quòd vtitur probabili argumentatione, vtens censetur.

Et probat hanc suam sententiam, primo ex D. Thom. 4. Metaphysicæ, lectione quarta, vbi dicit, demonstratiuam partem Logicæ solam doctrinam continere, Dialecticam verò siue topicam, & doctrinam, & vsum: ergo secundum D. Thom. distinctio Logicæ in vtentem, & docentem solùm habet locum in parte topica. Et ratio est, quam vsus Dialecticæ distinctus à doctrina in sola hac parte potest reperiri: ergo Dialectica solùm secundum hanc considerationem potest diuidi in docentem, & vtentem. Et huc tendunt omnes rationes, quas prolixè refert, sed non satis neruosè. Probatur antecedens: nam vsus partis demonstratiuæ totus est doctrina, nam cùm per demonstrationem docet demõstrare, totum hoc est docere; & quidem huic dicendi modo maximè fauet D. Th. loco proximè adducto (& libuit locum integrum adducere in cõfirmationẽ huius

ius ſententiæ) vbi ſic ait: Dialectica poteſt conſiderari ſecundum quod eſt docens, & ſecundum quod eſt vtens: Secundum quidem quod eſt docens, habet conſiderationem de iſtis intentionibus, inſtituens modum, quomodo per eas procedi poſſit ad cócluſiones in ſingulis ſciẽtiis probabiliter oſtẽdẽdas: & hoc demóſtratiuè facit & ſecundum hoc eſt ſcientia; Vtens verò eſt ſecũdum quòd modo adiuncto vtitur ad concludendum aliquid probabiliter in ſingulis ſcientiis: & ſic recedit à modo ſcientiæ. Et ſimiliter dicendum eſt de Sophiſtica. Sed in parte logicæ, quæ dicitur demonſtratiua, ſolum doctrina pertinet ad logicam, vſus verò ad Philoſophiam, & ad alias particulares ſcientias, quæ ſunt de reb. naturæ: & hoc ideò, quia vſus demonſtratiuè conſiſtit in vtẽdo principiis rerum, de quibus ſit demonſtratio, quæ ad ſcientias reales pertinet, & non vtendo intentionib. logicis. Et ſic apparet, quòd quædam partes Logicæ habeat in ipſa ſciẽtia doctrinam, & vſum, ſicut Dialectica tentatiua, & Sophiſtica: quædam autem doctrinam & non vſum, ſicut demonſtratiua. Ecce vbi D.Th. apertè amplectitur hanc ſententiam, & recedit à communi modo explicandi, quid ſit Logica docens & vtẽs.

Explicatio Dominici Soto. Sap. Mag Soto. q 2. procemiali in Logicam aliter explicat diſtinctionem Logicæ in docentem & vtentem, dicens; Logicam docentem eſſe, quæ docet naturam definitionis, & diuiſionis; vtens Logica eſt, qua quis vtitur ad definiendum, diuidẽdum, & probabiliter, & neceſſario in aliis ſcientiis; & hęc opinio contrarium

Opinio aliorum. ſentit, ac præcedens, & dicit opinionem eſſe antiquorum. Aliqui dicunt, Logicam duplicem vſum habere, & in ſe, & in aliis ſcientiis. In ſe quidem conſiderata habet rationem Logicæ vtentis, & docentis; prout verò fiunt demonſtrationes in aliis ſcientiis, non dicitur logica vtens, nec etiam prout probabiliter in aliis ſcientiis fiunt argumentationes, ſed ille vſus proprius eſt cuiuslibet ſcientiæ.

Deciſio quæſtionis.

1. Conclu. Prima concluſio. Optima eſt diuiſio Logicæ in vtentem & docẽtem. Hæc concluſio modo nó aliter probatur, quã ex auctoritate virorum grauiſſimorum: nam eam ita partitur D.Tho. 4. Meta. lectione 4. loco proxime adducto: quinimo eſt acceptio Ariſt. in loco ſupra adducto, vbi dicit abſurdum eſſe ſimul quærere ſcientiam, & modum ſciendi: vbi nomine, modi ſciendi, Logicam intelligũt aliqui, quatenus vtimur illa ad alias ſcientias comparandas: Scotus ſimiliter ita illam appellat & diuidit 4 Met com. 5 & in Porphyrium: & denique omnes logici, ſiue Græci ſint, ſiue Latini. Quapropter cum nominibus vtendum ſit vt plures, etiam illam vt plures appellant, nominare debemus.

2. Concluſ. definitiua Logica docentis. Secunda concluſio. Habitus Logicę dicitur docens, ſecundum quod habet conſiderare de intentionib us, inſtituens modum; quomodo per eas poſſit procedi ad concluſiones in ſingulis ſcientiis demõſtrandas, & ad probabiliter oſtendendas, & ad apparenter probandas. Itaque habitus logicæ, quatenus docet naturã demonſtrationis, argumentationis, probabilis, & ſophiſticæ, & quatenus docet naturam definitionis, diuiſionis, & argumẽtationis, Logica docens cenſetur. Hæc concluſio probatur ex ipſa nominis ſignificatione. Nam in his omnibus partibus habitus ille docet naturam diuiſionis, definitionis, & argumentationis, etiã demonſtratiuę, & probabilis, & ſophiſticæ: ergo vocandus, & dicendus eſt Logica docens. Probatur conſequentia à reſolutione illius verbi, docet: nihil enim aliud ſignificat niſi hoc primò eſt docẽs. Et hæc concluſio habetur apud D.Tho. loco proxime allato.

Pręterea: nam omnes aliæ ſcientię docentes ſunt, quatenus docent veritates aliquas per demõſtrationem de ſuis obiectis: ſed Logica eſt huiuſmodi; ergo Logica eſt dicenda docens ſecundum prædictam conſiderationem: & non ſolum Dialectica dicenda eſt docens, quatenus aliquid demonſtrat, ſed quate-

nus de suo obiecto aliquid docet, siue id fiat demonstratiuè siue non: nam verbū, docere, latius patet, quàm verbum, demonstro, & doctrina latiùs, quàm demonstratio in quo aliqui errant.

3. Conclus. Definitio Logicæ vtētis.

Tertia cōclusio. Logica vtens est, quatenus vtitur modo adiuncto ad concludēdum aliquid, siue demonstratiuè, siue probabiliter, siue apparenter in singulis scientiis: & quatenus modo adiuncto vtitur ad definiendum, ad diuidendum in singulis scientiis. Docet ergo Logica quid sit definitio, & modum definiendi, diuidendi, argumentandi omni argumentationis genere; & quatenus isto modo vtitur in singulis scientiis, vt in exercitio definiat, diuidat, & argumentetur probabiliter, & necessario, & apparenter, vtens dicitur. Probatur ista conclusio ex D Thom. vbi supra. Præterea, nam cum Logica adiūcto modo, quem docuit, vtitur ad supra dicta munia, non est docens scientia, quia tunc nihil docet, sed potius exercet doctrinam; ergo tunc vtens vocanda est. Præterea, nam vsus Dialecticæ, vt eius præcepta executioni mandemus, ad sciētiam aliquam pertinet; sed non ad aliam quam ad Dialecticam: ergo est etiam vtens ipsa Dialectica secundum hanc rationem, & ita est appellanda. Minor probatur, quia cum demonstrationis, definitionis, & diuisionis, & aliorum, quæ in Logica docentur, ratio formalis sit aliquid rationis, & secunda intentio, ad nullum alium habitum, nisi ad habitum Logicæ pertinet, nam obiectum Logicæ formale secunda intentio est.

4. Conclus. Logica etiam respectu sui dicitur vtens.

Quarta Conclusio. Etiam dicitur vtens respectu suiipsius, & similiter docens secundum omnes eius partes, & quatenus consideratur quoad partem demonstratiuam, topicam, & sophisticam. Quòd sit dicenda docens omnes fatentur, & patet ex rationibus factis in conclusione secunda, quæ etiam illud ipsum de Logica in seipsa probant. Quod verò sit dicenda vtens respectu omnium suarum partium probatur: nam in ipsamet Logica fiunt demonstrationes, cum sit scientia verè, & propriè, vt videbimus: fiunt etiam argumentationes probabiles, & topicæ; nam habet etiam suas opiniones Logica, & vtimur habitu Logicæ ad probabiliter in ipsa disputandum: ergo &c.

Præterea probatur à definitione Logicæ vtentis in tertia conclusione tradita; nam etiam pars illa Logicæ, quæ demonstratiua est, vsum habet in seipsa, & ille vsus pertinet ad Logicā: ergo &c. Quod verò etiam vsus demonstrationis, quæ exercetur in aliis scientiis, ad Logicam pertineat, etiam probatur; nā vsus demonstrationis factæ in materia logicali, & in materia Philosophica solùm differunt ex parte materiæ, & non ex parte formæ, ergo sicut vsus demonstrationis logicalis pertinet ad Logicam ratione materiæ, & formæ, vsus demonstrationis Philosophiæ pertinebit ad Logicā ratione formæ.

Vsus demōstrationis ī materia logicali, & ī physica quo modo differant.

Obiectio. Et si dicas, hoc esse expresse contra D. Thom. suprà dicta lect. 4. Meta.

Solutio. Respondetur D. Thom. velle sentire hoc ipsum. Nam cum dicit vsum demōstrationis philosophicæ pertinere ad Philosophiam, vult dicere, ratione materiæ: nam philosophia præbet materiam, in qua exercentur demonstrationis præcepta: & ratione materiæ pertinet ad Philosophiam illa demonstratio, quia constat ex principiis Philosophicis. Et noluit negare D. Thom. quin in ipsa Logica fiant demōstrationes etiā in parte demonstratiua, vt constat, cùm demonstrentur passiones demonstrationis, & sit vera scientia, vt dixi, respectu illius partis.

Obiectio. Et si fiat rursus argumētū ex eodē. D. Thom. nā ponit differētiā inter partem Logicæ topicæ, & demonstratiuæ: & dicit vsum huius partis ad reliquas scientias pertinere, ad Dialecticam verò pertinere vsum partis topicæ:

Solutio. Respondetur, & sensus est, quod argumentatio probabilis, quę fit in aliis scientiis ratione materię, etiam pertinet ad Logicam.

Instantia. Quod videtur falsum, cum etiam aliæ scientiæ præbeant materiam, probabilis argumentationis, in quā Logica introducit suam formam.

Solutio. Respondetur, sensum. D. Thom. cùm asserit partē topicam vsum & doctrinam habere in seipsam, demonstratiuam verò solùm doctrinam; hūc esse nimirum, quod Dialectica secundum illam partem topicam aliquādo procedit in aliis scientiis probabiliter.

Pars Topica in aliis scientiis qd praebeat. ter, non solum præbendo formam, quia semper forma probabilis argumentationis, ficuti & necessaria est à Logica: sed etiam præbendo aliquas præmissas proprii subiecti, secundum quas probabiliter argumentetur in aliis scientiis. Et illa probabilis argumentatio etiam ratione materiæ est propria Logicæ. Et hoc constat ex eadem lectione quarta, vbi D. Thom. paulò antè supra dicta dicit sic: Philosophus ergo ex principiis ipsius procedit ad probandum ea, quæ sunt consideranda circa huiusmodi communia accidentia entis; Dialecticus autem procedit ad ea consideranda ex intentionibus rationis, quæ sunt extrà a naturis rerum. Hæc D. Thom. Sed per illud, quod est extraneum à naturis rerum, fit probabile argumentum: & ita Logica vsum etiam probabilis argumentationis ratione materiæ dicitur habere in aliis scientiis, & in se, quem pars illa demonstratiua non habet in aliis scientiis; & per hæc patet ad primum argumentum primæ opinionis, desumptum ex auctoritate D.Thomæ.

Ad 2. Respond. Ad secundum respondetur, satis perspicuè distingui vsum demonstrationis à doctrina, qua docetur eius natura: nã doctrina est cognitio quædã à modo resolutiuo procedens: vsus verò est constructio ipsius demonstrationis, qua in materiam, siue cõceptuum, siue vocum, siue scripturarum forma demonstrationis introducitur, & hoc ex infra dicendis constabit amplius. Opinio sap. Mag. Soto est, quam nos in præsentia defendimus.

Improbatur vltima opinio. Vltima verò opinio falsum assumit: nam omnis argumẽtatio, siue definitio, siue diuisio, ratione formæ est à Logica, & illa est, quæ docet definire, diuidere &c. non præbendo materiam, sed formam, licet circa suum obiectum etiam præbeat materiam, cum sit etiam scientia sicut ars sutoria, circa omnem materiam formam introducit. Nam sicuti in propria materia formam præbet Logica: ita in aliena, cum illæ formę sint eiusdem speciei: & consequenter ab eadem arte vel scientia considerandę erũt, sicuti potentia visiua considerat visibile in quacunque materia reperiat; & ars sutoria introducit formam calcei in qualibet materia apta ad calceos conficiendos: & ex hoc nõ sequitur, nisi quod Logica definiat, diuidat, & argumentetur, præbẽdo formam: & quod omnis definitio, diuisio, & argumentatio, sit ab illa consideranda, & omne iudicium sit ad ipsam deferendum, ratione formæ rationis, quam considerat.

QVÆSTIO. VI.

Vtrum Logica vtens, & docens distinguantur realiter inter se.

T videtur, quod distinguãtur realiter tamquam res à re. Habitus distinguũtur per actus; sed actus Logicæ vtentis, & docentis distinguũtur realiter, tamquã res à re; ergo & habitus pari modo distinguẽtur. *1. Argum.* Discursus legitimus. Maior clara est in materia distinctionis habituum; Minor probatur. Nam actus Logicæ docenti, sicuti & cuiusuis scientiæ, est assensus conclusionis logicalis, quo eius veritati assentimur: sed actus Logicæ vtentis est syllogismi, definitionis, diuisionis, &c. constructio: hæc autem realiter tamquam res à re distinguũtur, ergo, &c. Et confirmatur hæc ratio: Illi actus distinguuntur realiter tãquam res à re, quorum vnus potest esse sine alio omnino: sed actus primus & adæquatus Logicæ docẽtis potest esse sine actu primo, & adęquato Logicę vtẽtis: ergo etc. Probatur Minor: Nam construere syllogismos, est actus huiusmodi Logicæ vtẽtis, & reperitur sine actu Logicæ docentis, cum sit demonstratio in aliis scientiis, verbi gratia, in Philosophia: nam tunc nullus docentis ibi actus reperitur, cum nulla doctrina logicalis ibi tradatur: ergo, &c.

2. Argum. Secundò, per actus Logicæ vtẽtis producitur aliquis habitus; non Logicæ docentis: ergo vtentis: ergo habitus Logicæ vtentis realiter tamquam res à re distinguitur ab habitu docentis. Probatur antecedens: nam sicut habitus Logicæ docentis producitur per actus eiusdem Logicæ: ita actus Logicæ vtentis produ-

cent habitum Logicæ vtentis: nam actus frequentati habitum producent. Et confirmatur: nam ea, quæ specie differunt, differunt etiam numero: sed habitus Logicæ vtentis, & docentis specie differunt, vt patet ex distinctione obiectorum, circa quæ versantur; ergo etiam numero differunt.

3. Argum. Tertiò; si Logica vtens, & docens, sunt eadem res, & vtens non est scientia, sequitur quòd hæc propositio sit vera: Logica docens est nō scientia, quia est vtēs, & vtens est non scientia: & vlterius sequitur quod Logica docens non sit sciētia, quia est non scientia: ergo non est scientia: & sic esset scientia & non esset scientia; & esset scientia, & non scientia: & ita duo contradictoria, & duo termini contradictorii de eadem re existenti verificarentur sine ampliatione.

4. Argum. Quartum argumentum: Logica vtens potest augeri inuariata docēte, & è conuerso: ergo realiter distinguuntur. Consequētia patet, quia si eadem res essent, vna aucta altera augeretur. Sed probatur antecedens: nam si quis, verbi gratia, in materia Meta. construat multas demonstrationes, augetur Logica vtens, & non docens: & si quis demonstret multas passiones eiusdem subiecti, scilicet demonstrationis, augetur docens, & non vtens, vt si per syllogismum de Datii demonstrem multas proprietates eiusdem syllogismi: ergo, &c.

5. Argum. Quintum; plus differunt Logica vtēs, & docens, quam scientia & opinio: sed scientia & opinio differunt realiter, tamquam res à re: ergo Logica vtens & docens ita distinguuntur. Probatur Ma. Scientia, & opinio differunt solum ex modo procedendi, sed vtens, & docens, etiam differunt ex modo procedendi, & ex fine: ergo, &c. Probatur Mi. Nā vna procedit modo veluti compositiuo, introducendo formam syllogismi in propriam materiam, & alia modo resolutiuo. Item vna habet pro fine speculationem veritatis, alia operationem instrumenti scientifici: ergo, &c.

6. Argum. Sextum; scientia practica, & speculatiua realiter differunt, tamquam res à re, quia diuersum finem, & obiectum diuersum formaliter habent: sed Logica vtēs, & docens habent diuersum obiectū formaliter & finē etiam: ergo, &c. De fine iam diximus præcedenti argumento; de obiecto probatur; Nam quamuis vtriusque obiectum sit secunda intentio, aliter tamen, & aliter: nam consideratur secunda intentio à Logica vtente, vt quid operabile, à Logica verò docente, vt quid speculabile: ergo, &c. Qui his argumentis conuictus assereret Logicam vtētem alium esse habitum realiter distinctum, tamquam res à re, nihil absurdi diceret: qui quidem habitus in eo versaretur, vt instrumenta scientiis comparandis apta construeret, qui ex frequēti vsu argumentandi, definiendi & diuidēdi, genitus esset. Et ita vidi aliquos defendentes. Verū quoniam hoc mihi non placet, nec nostræ scholæ familiaris est modus iste dicendi, quid probabile sit subiūgā.

Praambula ad quastionem.

AD cuius intellectum notandum est primò, quod cum distinctio sit passio entis, quot modis contingit ens dici, tot dicitur distinctio; ens autem est duplex, reale, & rationis, & sic distinctio etiam duplex est, realis, & rationis. Sed distinctio realis in via Thomistarum adhuc duplex est, (vt statim videbimus latiùs,) vel est distinctio realis tamquam res à re, quomodo distinguuntur Physica & Metaphysica: & in substantiis, homo & Angelus; vel est distinctio realis formalis, quo distinctionis genere distinguuntur, quæ sunt idem realiter, & sunt res eadem, cæterum habent distinctas definitiones, & formas: & ita distinguuntur albedo & similitudo, actio & passio, & motus. Modò ergo inquirimus, an Logica vtens & docens sola ratione distinguantur, an verò realiter, & si realiter: an tamquam res à re, vel solùm realiter formaliter. *Duplex distin. realis et rationis.*

Secundò notandum est, quod Logica vtens, seu modus sciendi, quod idem est, dupliciter accipitur; vno modo pro ipsa definitione, diuisione, & argumentatione; & sic definitur, quod sit oratio alicuius ignoti manifestatiua. Loquendo de modo sciendi secundum hanc rationem satis constat, realiter tamquam *Logica vtens dupliciter accipitur.*

quam res à re, distingui ab habitu Logicæ docentis. Accipitur alio modo pro ipso habitu definiendi, diuidendi, & argumentandi. Nam sic accepit Arist. cum dixit, absurdum esse, simul quærere sciẽtiam, & modum sciendi. Qui quidem habitus causat definitiones, diuisiones, & argumentationes: & de hoc inquirimus in præsenti distinctionem eius à docẽte.

Quæstionis Resolutio.

1. Conclus. Habitus logica docentis & vtentis quõ distincti sint.

PRima conclusio Habitus Logicæ vtẽtis & docentis sunt diuersi specie & formaliter. Probatur ista cõclusio. Actus Logicæ vtentis est constructio syllogismi, & docentis est assensus conclusionis, propter aliquam causam, vel propter rationem formalem: ergo differũt specie, & formaliter isti actus, vt constat ex diuersitate obiecti formalis vtriusque; ergo habitus logicæ vtentis, & docentis, etiam specie, & formaliter differũt. Probatur consequentia: quia habitus per ordinem ad actus specificantur, & distinguuntur.

Præterea, si non sufficit diuersitas specifica, & formalis in actibus, vt sit etiam eadẽ diuersitas in habitibus: ergo vnus habitus in vna potentia sufficit ad eliciendos omnes actus bene, vel malè.

Potẽtia differunt ex actibus.

Præterea, potentiæ specie differũt ex actibus: ergo & habitus etiam specie differunt ex actibus Et huius ratio est: nam cum natura potẽtias & habitus, ad actus ordinauerit, ex illorum diuersitate, tamquam ex finibus diuersis, illorum diuersitas, atque distinctio sumenda est: Ratio enim eorum, quæ sunt ad finem, ex fine sumenda est. ergo vbi est diuersitas in actibus formalis, erit etiam diuersitas eadem in habitibus.

Quando requiratur pluralitas habituum.

Præterea, quando duo actus non possunt referri in eandem potentiam, vel habitum necessarium, est duas potẽtias, vel duos habitus constituere, ad eliciendos actus illos; sed supradicti duo actus non sunt referibiles in eundem habitum formaliter: ergo debemus ponere duos habitus formaliter diuersos. Probatur Min. Nam constituere syllogismum, & iudicare de conclusione, diuersam rationem formalem habitus, à quo producantur, exposcunt: nam profectò plus differunt secundum aliquam rationem, quam iudicare de ente mobili, vel de ente abstracto omnimoda abstractione: qui duo actus iudicatiui requirunt formalia principia diuersa, producentia actus illos, scilicet physicam, & Meta. Confirmatur hæc ratio, & explicatur. Nam iudicare de natura actuum virtutum, & actus virtutum efficere, ad diuersos habitus pertinet: nam primũ scimus per Philosophiã moralem: secundum verò efficimus per virtutum habitus, per Iustitiam, Fortitudinem, Temperantiam, &c. Pertinebit ergo ad diuersa principia formaliter iudicare de cõclusionibus, & de syllogismis, definitionibus, & illa efficere.

Vbi noua difficultas, ibi nouus habitus.

Præterea, vbi est noua difficultas circa aliquem actum, noua virtus & habitus ponenda sunt: sed noua difficultas est in iudicando de bonitate consequentiæ, & de passionibus illius, & in efficiendo bonam consequentiam, verbi gratia, si fiat in modalibus consequentia: ponendus ergo est nouus habitus ad vtrumq. & formaliter distinctus.

2. Conclus. Logica docens & vtens nõ sũt duo habitus.

Secunda conclusio. Logica vtens, & docens, non sunt duo habitus realiter distincti, tamquam res à re, vt habitus Physicæ, & Meta sed sunt eadem res, quæ secundum quod respicit constructionem syllogismi est vtens: secũdum verò quòd iudicat de conclusionibus per suas causas est docens, & differt ab vtẽte specie: ad modum, quo calor, vt est in vna specie qualitatis, differt à seipso, vt est in alia: & ad modum quo albedo differt à similitudine. Probatur hæc conclusio, primò auctoritate D. Thom. 4 Meta. lectio. 4. vbi loquitur de Logica vtente, & docente, sicut de eadem re, & specificat in re hac diuersas rationes formales sic dicens: Logica ea ratione, qua docens est, est scientia; ea vero ratione, qua vtens, non est scientia.

Idem habitus iudicat & cõstruit syllogismũ.

Præterea ratione probatur. Quia entitates non sunt multiplicandæ sine causa: sed sufficit idem habitus realiter, ad iudicandum de conclusione, & ad construendum syllogismũ: ergo logica vtẽs & docens sunt idẽ secũdum rẽ, licet formaliter differant. Mai. probatur. Nam sicut natura non deficit in necessariis,

sed

sed constituit habitus vt suauiter poten tiæ benè operentur: ita non abundat in superuacaneis, vt multos habitus realiter distinctos tribuat ad efficiendum id, quod vnus realiter habitus efficere poterat. Minor probatur. Nam ex eo, quod aliquis nouit naturam syllogismi, facillimè poterit illum operari: & sic in reliquis logicis instrumentis: Nam ex eo, quod scio definitionem ex genere & differētia cōstare, & quid sit genus atq. differentiæ natura, sine magna difficultate definitionem efficiam: & hoc ipsum in reliquis sciendis instrumentis facile constat; ergo.

Præterea; si habitus docentis, & vtentis, sunt duo realiter distincti tamquam res à re: ergo per Dei potentiam, (quia secundum probabilem opinionem, quæ realiter distinguuntur, vnum sine alio esse potest, quia in hoc nulla est repugnantia,) poterit vnum ab alio separari: sed hoc est falsum: ergo &c. Probatur Minor. Quia qui nouit naturam definitionis, & sic in reliquis poterit efficere definitionem: ergo habet logicam vtētem: ergo non potest separari à docente; nā res, quæ est docens, à se ipsa separari nō potest.

Præterea: si sunt duo habitus realiter distincti, vel producuntur eodem actu, vel diuerso: neutrum illorum: ergo &c. Probatur Ma. Non eodem actu; quia vnus actus vnum habitum producit vt patet inductiuè in omnibus habitibus, vel distinctis actibus: Sed nec hoc: nam eo ipso, quod habeo habitum docentis, (vt ostensum est) scio construere instrumenta logicæ: & sic habeo habitum vtentis: ergo &c. Præterea: ad omnia, ad quæ ponitur ille habitus distinctus Logicæ vtentis, sufficit Logica docens: siquidem per ipsam potero illa instrumenta efficere, quorum scientiam habeo: ergo sunt idem habitus realiter, licèt formaliter sint diuersi; & illa formalitas habitus, quatenus vtens est, producitur secundariò ab actu Logicæ docentis, qui primò & per se habet producere habitum in ratione docentis et secundariò in ratione vtentis; quia sicut ad scire naturam demonstrationis, facillimo negotio consequitur eiusdem

Formalitas logicæ docētis quo modo producatur.

demonstrationis constructio: ita ad productionem habitus in esse docentis, consequitur eiusdem productio in esse vtentis. Sit exemplum in productione similitudinis: nam eodem motu, quo producitur albedo primò & per se, producitur similitudo secundariò, ita in præsenti; hæc sunt quę communiter in nostra schola docentur.

Sed alius est dicendi modus in hac parte, quem nos semper docuimus, & postmodum vidimus viros doctos tenere: pro explicatione eius sit

Tertia conclusio. Logica vtens & docens, idem habitus formaliter sunt, qui duos actus habet ordine quodam ab ipso procedentes; scilicet, & demonstrare proprias passiones de secunda intentione, & secundum hoc, vocatur habitus ille, Logica docens: & construere instrumenta scientifica, & hac ratione dicitur Logica vtens. Vtrumque tamen efficit habitus secundum vnam & eandem rationem formalem. Explicatur hæc conclusio exemplis adductis ex Diuo Thoma, in prima parte, quæstione 79. articulo decimo, ad vltimum, vbi dicitur, quod eidem potentiæ intellectiuæ diuersi actus conueniunt; sed omnes ab eodem intellectu producuntur: nam intellectus vocatur ratio, & intellectus; sed ratio, secundum quod cognoscit discurrendo; intellectus verò, secundum quod res sine discursu intelligit, vnica tantùm potentia est, secundum vnam rationem formalem; & respectu vnius actus docens dicitur, respectu alterius vtens. Aliud exemplum est in Diuo Thoma, Secunda secundæ, quæstione 29. articulo quarto, vbi dicit, quod virtus est habitus operatiuus: Et ideo secundum propriam rationem habet inclinatiónem ad aliquem actum. Contingit autem ex vno habitu plures actus eiusdem rationis ordinatos prouenire, quorum vnus sequitur ex alio, & quia posteriores actus non sequuntur ex habitu, nisi per priorem; Inde est, quod virtus non denominatur, nec definitur, nisi ab actu priori, quamuis alii actus ab ea consequantur; & ita eadem

3. Conclus. Alius dicēdi modus.

D. Thom.

Opt. simile.

Eadem uirtus plures actus habere poteſt.

eadem virtus eſt, quæ inclinat ad diligẽdum Deum, & ad deſiderandum bonum dilectum, & ad gaudendum de Deo, ſcilicet, virtus charitatis; ſed tamen denominatur virtus talis ab actu primo, qui eſt dilectio, & non à ſecundo, qui eſt deſiderium, nec à tertio, qui eſt gaudiũ. Ecce ſecundum D. Thomã eadem virtus varios actus habere poteſt, vna ſecundum ſpeciem atomã exiſtens quia adinuicem conſequuntur, & denominatio à primo ſumenda eſt; ergo benè poteſt vnus habitus logicæ ſecundum vnam rationẽ formalem habere iſtos duos actus qui ſunt demonſtrare paſſionem de ſecunda intentione, & conſtruere inſtrumenta ſciendi; quia iſte actus conſequitur ad primum, & debet denominari ſciẽtia rationalis à primo actu, at verò non ſcientia a ſecundo.

Sit aliud exemplum ex eodem D. Tho. ſecunda ſecundæ, quæſtio 29. artic. quarto, vbi ſic dicit. Cum omnes huiuſmodi actus ab vna virtute procedunt, nec habent ſinguli ſingulas virtutes, à quibus procedant, vt patet in rebus naturalibus: Quia enim ignis calefaciendo liquefacit & rareſacit, non eſt in igne alia virtus liquefactiua, & alia rarefactiua ſed omnes actus hos operatur ignis per vnam ſuam virtutem calefactiuam. Cum ergo pax cauſetur ex charitate, ſecundum ipſam rationem dilectionis Dei & proximi, non eſt alia virtus, cuius pax ſit actus primus, niſi charitas: ergo eadem ratione cum inſtrumenta ſciendi, & eorum conſtructio conſequatur ad notitiam eorum habitam per demonſtrationem. & per cognitionem, quæ fit in Logica docente; quemadmodum liquefactio, & rarefactio conſequuntur ad calefactionem, non eſt neceſſe alium habitum, etiam formaliter diſtinctum à Logica docente, ad huiuſmodi munia collocare. Nam ſicut pax cauſatur ex charitate, ſecundum ipſam rationem dilectionis Dei, & proximi: ita conſtructio inſtrumenti ſcientifici cauſatur ex ipſa ratione demonſtrationis ſecundæ intentionis ſeu ex ipſa ratione formali ſecundæ intentionis, de qua demonſtrantur propriæ paſſiones: nam natura ſecundæ intentionis per demonſtrationem cognita, facillimè ex eademmet cognitione conſtruitur. Præterea alia exempla adducere poſſem, quæ ſub breuitate tranſcurram, ne exemplorum multitudo faſtidium generet: nam idem intellectus poſſibilis ſpecies conſeruat, & intelligit, qui ſunt duo actus ſatis diſtincti, intellectus agens illuminat phantaſma, & elicit ſpecies: ergo idem Logicæ habitus conſtruit, & demonſtrat paſſiones de ſecunda intentione, diuiſione, definitione, & argumentatione. Et probatur præterea eadem concluſio rationibus. Nam cognita natura demonſtrationis per Logicam docentem, facillimo negotio executioni mandatur: ergo non eſt ponenda noua formalitas habitus ad hoc ſecundum munus efficiendũ. Antecedens probatur, pręterquàm quod experientia conſtet: Nam ſi demonſtretur, demonſtrationem ſcientiã generare, quia conſtat ex præmiſſis talibus ſic diſpoſitis, facilè ſic diſponentur tales præmiſſæ: & ſi demonſtretur, definitionem naturam rei explicare, quia conſtat genere & differentia, explicatis naturis generis & differentiæ, facilè conſtruetur definitio, & ſic in reliquis; ergo &c. Conſequentia probatur: nam noui habitus ſemper collocantur in potentiis, ad nouas difficultates circa operationes euincendas; ſicut enim datur habitus ad ſuperandam difficultatem operationis: ita noui habitus ad nouam difficultatem tollendam conferuntur. Præterea intellectus, etiam ſi conſeruet ſpecies, quia huiuſmodi ſpecierum conſeruatio ordinatur ad intelligendum, vna & eadem potentia, ſecundum eandem vltimam differentiam, vtrumque efficit: ſed ſyllogiſmi conſtructio ordinatur etiam ad demõſtrandum paſſiones de ſecunda intentione, & ad eundem finem, ad quem ordinatur cognitio ſecundæ intentionis: ergo etiam fiet ab eodem habitu.

Eadem virtus ſolis eſt qua liquefacit & rarefacit.

Eadem eſt ratio formalis in cõſtructione ſyllogiſmi, & in

Præterea: nam eadem ratio formalis eſt in conſtructione ſyllogiſmi, & in demõſtratione paſſionis de ſecũda intẽtione: ergo iſti actus ſunt in eundem habitum reducendi. Præterea: nam numquam

demonstratione passionis de 2. in textione. quam in aliis habitibus est reperta hæc distinctio formalis: ergo non debet assignari in Logica. Antecedens probatur; nam vbicunquè ratio formalis distincta obiecti reperitur, semper ponitur distinctus habitus realiter & formaliter. Consequentia probatur, nam satis suspecta est de falsitate hæc doctrina: siquidem reperitur solum in hac parte: & eadem ratione videtur voluntariè assignata. Vltimò probatur: In Angelis, secundum probabilem opinionem Theologorum, vt tractatur. 1. p. q. 58. art. 1. & videatur Sapientiss. M. Bannes dubio 1. non ponitur alius habitus practicus ad vniuersa opera artificiosa facienda ab illis, præter habitum speculatiuum, quo iudicat de quidditate artificiatorum: quia nulla est difficultas respectu Angeli ad introducendum formam in materiam, si Angelus velit illam inducere: ergo non est ponendus alius habitus ad constructionem modi sciendi, præter habitum Logicæ, quo natura modi sciendi scitur, quia illo cognita, respectu cognoscentis nulla est difficultas in instrumentis sciendi efficiendis. *Bannes.*

Obiectio. Sed contra istam conclusionem, & eius rationem argumentor primò: Præter scientiam de natura domus, quæ est purè speculatiua, constituitur alius habitus, qui versetur circa eius cōstructionem, qui habitus est practicus: ergo idem in Logica dicendum erit. *Solutio.* Si dicas, quod adhuc est noua difficultas in constructione domus. *Obiectio.* Contrà: nam hæc difficultas, licet sit respectu potentiarū executiuarū, quę debent mouere ligna & lapides, & alia huiusmodi, non tamen est respectu intellectus iudicantis quomodo sit talis compositio facienda: sed eadem facultate iudicabit, cognita natura domus, quomodo sit facienda; & ita non requiretur alius habitus ex parte intellectus ad faciendam domum, licèt requiratur alius ex parte potentiarum executiuarum: hoc autem est falsum, quia ponitur ex parte intellectus ars factiua domus: ergo & illud, ex quo sequitur. *Solutio.* Sed respondetur, quòd semper manet ex parte intellectus difficultas ad iudicandum, quomodo sit domus facienda, & ita est constituendus habitus practicus ad hunc effectum: quia factio domus procedit compositiuo modo, & scientia de domo procedit resolutiuo modo: in ipsa factione domus est noua difficultas, quæ per nouum iudicium est tollenda, & hoc iudicium a nouo habitu practico debet prouenire.

Obiectio. Secundò sequitur, quòd si Logica vtens, & docens sint idem formaliter, & solum ista denominatio docentis, & vtentis sit sumenda ab actu, sicut vocatur intellectus, vel ratio potentia animæ rationalis, quia diuersos actus producit: sequitur (inquam) quod hæc propositio sit concedenda, Logica docens est logica vtens, nam habent eandem rationem formalem, quinimo etiam cum specificatione sit concedenda, in quantum vtens est docens, seu in quantum vtens est scientia, quia habent eandem prorsus rationem formalem.

Et hac ratione concedimus istas propositiones: Deus, in quantum bonus, est sapiens: quia eadem ratio formalis est sapientiæ diuinæ, & bonitatis diuinæ. *Solutio.* Respondetur: quòd si consideremus Logicam secundum suam essentiam completam ex genere & differentia, est vtens & docens; & ita conceditur, quòd Logica vtens est scientia, nam Logica vtens supponit pro hoc habitu constante ex hoc genere & hac differentia, qui habitus est formaliter Logica vtens, & docens, & est scientia. non enim scientia vtens & docens in hac sententia distinguuntur, nisi ratione ratiocinata.

Et si fiat hæc reduplicatio seu specificatio, in quantum vtens est, est scientia, si hæc dictio, in quantum, specificet illam essentiam, quæ est vtens, in quantum vtens est, est scientia, sicut Deus, in quantum bonus est, est sapiens; si autem, in quantum specificet illum habitum seu essentiam secundum quòd habet virtutem construendi instrumenta scientifica, & specificet habitum prout coniungitur actui conficienti hæc eadē instrumenta, est falsa: Nam habitus secūdum quod habet virtutem constructiuam, non habet virtutem demonstratiuam: diuersæ enim virtutes considerantur à nobis nostro modo intelligendi in habitus, ad eum modum, quo concedimus hanc propositionem. Anima ratio-

rationalis est sensitiua, & negamus istã; Anima rationalis, in quantum est rationalis, est sensitiua, si reduplicet virtutem formalem, secũdum quam habet facere rationale. Nam vt habet virtutem faciendi formaliter rationale, non est ipsamet, vt habet virtutẽ faciendi sensibile ut sic: & similiter cõcedimus has propositiones: Potẽtia intellectiua est discursiua, seu Intellectus est ratio, (loquendo de homine) & similiter, Intellectus, in quantum intellectus, est ratio: si hæc dictio, in quantum, specificet illã essentiã, quæ est intellectus; Si uero specificet virtutẽ productiuam intellectionis sine discursu, nõ est ratio, id est, non habet virtutem producendi discursum, & melius negabitur illa propositio, si hæc dictio, in quantum, specificet potentiã cũ actu.

Explicatur mens Diui Tho. Et cum D. Th. 4. Met. lectione 4. dicit, Logicam, prout vtens est, nõ esse scientiã: loquitur de habitu, quatenus habet virtutem nostro modo intelligendi præcisè construendi modum sciendi, vel prout præcisè consideratur cum actu constructiuo talis modi.

Alia solut. Alia solutio est, quòd licèt sint idem habitus formaliter, & realiter, non est concedendum Logicam vtentẽ esse sciẽtiam: quia sit sensus, quòd Logica, qua ratione construit syllogismum & reliqua scientiarum instrumenta, est scientia: & hæc solutio ferè coincidit cum priori.

Argumenta quæstionis dissoluuntur.

Ad primum respondetur, quòd etiã si actus realiter tamquam res à re distinguatur, non distinguitur hoc modo habitus, quia facillimo negotio habita natura demonstrationis, ipsa demonstratio executioni mandatur: quia ergo aliqua difficultas est, distinctionem formalem in habitu constituimus. *Quare ponatur tãtùm formalis distinctio.* Quia verò non magna restat difficultas in cõstructione, post habitam notitiam, quæ prouenit à Logica docente, solum ponimus formalem distinctionem.

Opinio Bruxelensis. Ad secundum respondetur à Petro Bruxelensi, quem aliqui moderni sequuntur; actus Logicæ vtentis producere habitum logicæ vtentis, qui habitus solùm est Logica vtens, propter rationem huius argumenti, & quia dum aliquis plures actus Logicæ vtentis producit, facilitatur eius intellectus ad construendos syllogismos: ergo producitur habitus; quia facilitas in operando est signum geniti habitus. Sed tamen ait, Logicam vtẽtem bifariam vsurpari: vno modo pro habitu Logicæ vtẽtis, qui simul est docens; & ista non realiter distinguitur à docente, siquidem simul est docens. Alio modo accipitur pro habitu, qui præcisè est vtens; & ista realiter distinguitur à docente, & acquiritur per actus frequentatos in construendis instrumentis logicis. *Reijcitur præcedens opinio.* Sed iste modus dicendi non videtur mihi uerus: quia si actus Logicæ vtentis produceret habitum, ille esset eiusdem speciei cum præexistẽte, cum habeat idem obiectum, scilicet constructionem modi sciendi: & ita duo accidentia solo numero differentia erunt in eodem subiecto, quod est impossibile.

Actus subsequens auget præexistentem. Præterea: acquisito habitu, actus subsequentes non generant habitum, sed augent præexistẽtem: sed iam erat acquisitus habitus Logicæ vtentis per actus docentis: ergo sequentes non generabũt habitum logicæ vtentis. *Quo possit defendi præcedens opinio.* Qui tamen hanc opinionem sustinere voluisset dicere poterat, illum habitum logicæ vtẽtis, genitum per actus Logicæ vtentis, specie differre ab alio habitu, qui generatur per actus logicæ docentis, propterea quòd iste habitus non est scientia, habitus verò, qui generatur per actus logicæ docentis, est scientia; sicut scientia, quæ est præcisè practica, specie differt ab illa, quæ est practica, & speculatiua simul. *Obiectio.* Sed contra hoc est argumentum: logica illa, quæ est vtens etiamsi sit idem realiter cum docente; formaliter tamen specie differt, & accepta cum hac formalitate eiusdem speciei est cum alia logica, quæ præcisè est vtens. Quamobrem si daretur iste habitus acquisitus logicæ vtentis, solo numero differret ab alio: & ita duo accidẽtia solo numero differẽtia, & absoluta essent in eodem subiecto. Et exemplum de practico, & speculatiuo non quadrat: nam

nam sub eminentiori forma Theologia est practica & speculatiua, & ita differt specie à practico præcisè. At vero etiam si realiter idem sit habitus, qui est logica vtens & docens; secundum tamen diuersas formalitates, & non secundum vnam formalitatem; vnde patet discrimen manifestum. Fateor tamen, si defendamus vnam & eandem rationem formalem esse Logicam vtentem & docentem secundum doctrinam superius traditam: posse defendi opinionem Bruxelis: quia tunc non dãtur duo habitus solo numero differentes in eodem subiecto; nec producitur habitus iam genitus, quia habitus iste genitus per actus Logicæ vtentis, specie differt ab alio; quia alius habet formam quandam emiuentiorem: sicut habitus eminenter practicus & speculatiuus specie differt ab habitu, qui præcisè est practicus. Sed etiam iste modus dicendi mihi de falsitate suspectus est: quia etiamsi ponamus in Theologia quãdam formam eleuatissimam, quę sit expressio diuinæ scientiæ, secundum quam habet & practici, & speculatiui rationem, cum posteà se extendat hæc forma ad actus, qui sunt practici, & ad actus, qui sunt speculatiui, non generatur habitus, qui præcisè est practicus, & habitus qui præcisè est speculatiuus, propterea quod præexistens habitus eminenter formaliter erat vtrumque: ergo similiter etiamsi idem habitus sit vtens Logica & docens iuxta expositum modum, non generabitur per actus logicæ vtentis habitus, qui sit vtens solùm: sicut nec per actus Logicæ docentis generabitur habitus, qui solùm sit docens: propterea quòd iam erat habitus, qui cum quadam veluti formali eminentia vtrumque continebat. Potest etiam responderi ad argumentum, habitum logicæ, qui simul secundum diuersas formalitates est vtens & docens, augeri per actus Logicæ vtentis, non qua ratione est docens, sed qua ratione est vtens, & non inconuenit augeri per actus Logicæ vtẽtis, etiamsi non sit productus per illos, quia productio Logicæ, qua ratione est vtens, fuit consecuta ad Logicam, qua ratione est docens. Et aliquale exemplum habemus in fide, spe, & charitate, quas habemus per infusionem, & augetur nostris actibus meritoriè. Et si neutra harum solutionum placuerit: dicamus, Logicæ vtentis actus nec producere, nec augere habitum: quia Logica vtens habet rationem causæ vniuersalis: requiritur namque Logica vtens vt instrumentum quoddam vniuersale ad omnes scientias acquirendas, sicut actio Solis ad omnes motus istos inferiores. Vnde sicut per actionem Solis, & actionem hominis generantis non producitur, nisi homo: ita per actionem logicæ vtentis & Philosophiæ, non producitur nisi Philosophia, quia actus logicæ vtentis ibi se habet vt causa vniuersalis: sed solùm actus logicæ docentis auget & producit logicam vtentem secundariò, & non primò & per se. Nam primò & per se ille habitus generatur & perficitur in ratione logicæ docentis: nam habet intrinsecam dependentiam logica vtens à docente, qua aucta statim sequitur in vtente augmentum, & de augmento philosophãdum est sicut de eius productione. Fateor tamen, quòd si aliquis se exerceat in modi sciendi constructione, acquiret quãdam facilitatem, quæ erit quædam habitualis dispositio, & reducetur ad logicam, vt adiuuans illam aliquo modo: non tamen erit logica vtens, quia ista nequit haberi, nisi natura modi sciendi intellecta. Alij dicunt, quòd per actus logicæ vtentis augetur intensiuè logica, qua ratione est vtens, quia est aptior ad construendum modũ sciẽdi habitus ille.

Quare per concursum logicæ vtẽtis in philosophia non producitur nisi philosophia.

Modus dicendi aliquorum.

Ad confir. 2. Argum.

Ad confirmationem secundi argumenti principalis respondetur, bene posse contingere in accidentibus aliqua differre specie, & formaliter, & esse idem realiter: nam albedo & similitudo differunt plusquam specie, quia differunt genere. & tamen sunt idem realiter; ergo à fortiori poterunt idem esse, quæ solùm specie differunt. Sic calor secundum diuersas rationes consideratus, est in diuersis speciebus qualitatis: Nam secundum quòd disponit ignem secundum suam naturam, dicitur habitus vel dispositio, secundum verò quod est principiũ calefaciẽdi, dicitur naturalis potẽtia, secundum verò quòd causat passionem in sensibus, dicitur passibilis qualitas: & vides

vides eandem rem eſſe in tribus ſpeciebus ſecundum diuerſas formalitates, & tres ſpecies eſſe eandem rem: ita logica vtens & docens.

Et ad illud Philoſophi & D. Tho. Ea quæ ſpecie differunt, numero etiam differunt, dico, debere intelligi in ſubſtantiis, non in accidẽtibus: Nam ex eo, quòd ſubſtantiæ ſpecie differunt, habent diſtinctas formas, & conſequenter diſtinctas materias: & ita differunt numero. Alii dicunt, quòd albedo, & ſimilitudo ſunt diuerſa numero formaliter, non realiter. Si iuxta alium modum dicendi reſpondeamus, quòd eadem formalitas eſt logica vtens & docens, non habet difficultatem replica.

Explicatur Ariſt. & D. Thom.

Ad 3. Ad tertium reſpondetur, quod cum formaliter differant iuxta primum modum dicendi logica vtens, & docens, verum eſt dicere logicam vtentem non eſſe ſcientiam, formaliter illam accipiendo, & formaliter eſſe non ſcientiam, realiter verò eſt ſcientia: & ſimiliter logica docens formaliter eſt ſcientia; realiter verò eſt aliquid, quod nõ eſt ſcientia. Et non inconuenit, quòd realiter ſit non ſcientia, & formaliter ſit ſcientia: quia iſti termini non verificantur de eadem formalitate: ſicut verũ eſt dicere, quod albedo non eſt ſimilitudo formaliter; & ita formaliter eſt non ſimilitudo: & eſt falſum dicere quod realiter eſt non ſimilitudo: termini enim contradictorii formaliter debent affirmari, vel negari, vt fiat debita contradictio.

Ad 4. Ad quartum reſpondetur, quod ſecundum probabiliorem modum dicendi, nõ augetur logica vtens, niſi per demonſtrationes docentis; & ita ad modum, quo logica docens fuerit perfecta, erit etiam perfecta logica vtens; nec ſequebatur realis diſtinctio tamquam res à re, in docente & vtente, ex eo quod vna perficeretur, alia non perfecta, & aucta. Nam gratia augetur aliquando, ſecundũ quod importat ordinem ad Deum, licèt non augeatur in ratione qualitatis: & relatio quæ fundatur in ſimilitudine, ſecundum Ariſtotel. quanto magis in vno extremo fundamentum perficitur, tanto magis ſimilitudo diminuitur. Si teneamus alium dicendi modum, iam conſtat quid ſit reſpondendum.

Ad 5. Ad quintum reſpondetur, ſolùm logicam vtẽtem & docentem formaliter diſtingui: quia ex eo, quòd ſcimus naturam modi ſciendi, facillimo negotio illũ opere exequimur: cum hoc ferè nihil habeat difficultatis. Et hoc non habet locum in ſcientia & opinione, quapropter non ſequitur intentum.

Ad 6. Ad ſextum reſpondetur, quod non ſequatur cognitio practica ad ſpeculatiuã, ſicut operatio modi ſciendi ad cognitionem naturæ eiuſdem; & ita oportet practicum & ſpeculatiuum ſecundum proprias differentias præciſe ſumptas realiter diſtingui, non verò logicam vtentem & docentem.

QVÆSTIO. VII.

Vtrum Logica docens ſit ſcientia.

T videtur, quod non. Primò: nam Ariſtoteles in multis ſuæ doctrinæ locis hoc videtur aſſerere: ergo non eſt ſcientia: nam Secũdo Metaph text. decimoquinto, ſic ait, Quapropter inſtructus eſſe quiſque debet, quo pacto ſingula approbanda ſint, quoniam abſurdum eſt ſcientiam ſimul, & modum ſciendi quęrere; præſertim cum neutrum aſſequi facile ſit. Hoc autem in loco Ariſtoteles ſecundum expoſitionem Sancti Thomæ, Magni Alberti, Alexandri, & Commentatoris, vocat logicam modum ſciẽdi, & ipſum diſtinguit a ſcientia; ergo ſecũdũ Ariſtotelem logica non eſt ſcientia, ſed ſcientiæ modus: nam modus rei cuiuſlibet, res ipſa non eſt: Et libro quarto Metaph. cap ſecundo, & libro primo Poſt. cap. 8. ait, Dialecticam non habere certũ aliquod genus ſubiecti, de quo diſſerat, ſed per omniũ rerum genera vagari: ſed omnis ſcientia habet aliquod ſubiectum certum, de quo tractat, aliàs ſcientiæ ẽrũt cõfuſę: ergo & c. Et libro primo Topicor. primo, & ſecundo, & tertio Metaph. cap. 1. aſſerit, Dialecticum ſolùm ex probabilibus diſſerere: ſed omnis ſcientia *1. Argum.*

tia procedit ex necessariis:non ergo dialectica docens est scientia. Et similiter perspicuis verbis libro primo Rhetor. ad Theodectem, c.2. affirmat, Dialecticā non esse scientiam:ergo oppositum iam opinari non licet. Contra Aristotelem igitur sentit, qui logicam scientiam esse affirmat.

2. Argum. Secundò; scientia est habitus acquisitus per demonstrationem;sed logica docens non est huiusmodi: ergo non est scientia. Maior patet ex Aristot. primo Posterio. in principio; Minor probatur: nam demonstratio procedit ex prioribus, notioribus, & causis conclusionis; sed demonstrationes logicæ non procedunt ex prioribus, notioribus, & causis conclusionum: ergo non sunt verè demonstrationes. Minor probatur: nam quando demonstratur propria passio vniuersalis de ipso vniuersali, verbi gratia, quando demonstratur prædicabilitas, illa debet demonstrari per rationem vniuersalis:sed ratio vniuersalis, cum sit ens rationis, non potest esse causa prædicabilitatis, quæ etiam est ens rationis, quia ens rationis non habet causam; nā omnis effectus realiter dependet à causa: quapropter ens rationis esset ens reale. Nec etiam est notior: quod sic probo. Nam omnes secundæ intentiones sunt æqualis entitatis: ergo sunt æqualis cognoscibilitatis: quia cognoscibilitas sequitur rationem entis. Item etiam quia entia rationis cognoscuntur per suum fundamentum: ergo æqualiter cognoscuntur. Quod non ex prioribus procedant logicæ demonstrationes, etiā probo: quia cum in entibus rationis non sit ratio causæ, & effectus, vt probatum est, nec erit ratio prioris, & posterioris.

3. Argum. Tertiò; nam idem est habitus logicæ, qui acquiritur per primam demonstrationem, & perficitur per reliquas demōstrationes:sed qui acquiritur per primā non est scientia: ergo logica non est sciētia. Probatur minor: nam vt habeamus scientiam, necessum est cognoscere bonitatem consequentiæ, & veritatem præmissarum, quod eo actu fieri nequit: & ita prima demonstratione scientia generari non potest.

4. Argum. Quartò: Scientia est de necessariis & perpetuis: sed Logica est de contingentibus: ergo non est scientia. Maior est Aristot. primo poster. cap. septimo. Minor probatur, quia est de syllogismis, definitionibus, & reliquis huiusmodi instrumentis, quæ sunt entia factibilia à nobis, & contingentia. Et confirmatur: quia omnis scientia est subalterna, vel subalternata: sed Logica non est huiusmodi: ergo &c. Probatur minor: nam da, quam scientiam subalternet, vel cui subalternata sit.

5. Argum. Quintò Omnis scientia debet versari circa aliquod obiectum à nobis cognoscibile: sed Logica non ita se habet: ergo non est scientia. Maior clarissima est, cū scientia per principia subiecti nos faciat cognoscere subiecti passionem. Minor probatur: nam obiectum Logicæ (de quo infra) est secunda intentio, quę est ens rationis: sed ens rationis non potest à nobis cognosci: ergo &c. Minor probatur: nam vel cognoscitur per speciem propriam, vel per alienam. Nō per propriam: quia non habet illam: quod & probo, quia obiectum realiter emittit, & causat speciem: sed ens rationis non potest realiter emittere, & causare speciem, aliàs esset ens reale: ergo &c. Non per alienam, scilicet, per speciem entis realis: quia aliàs cognitio entis rationis, & entis realis esset eiusdem speciei, siquidem fiunt eadem forma & specie. Item quia species solùm repręsētat obiectum à quo fuit causata: sed ab ente rationis non fuit causata: ergo illud non repræsentat: species namque equi non repręsentat hominem; quia ab illo non fuit producta: ergo &c.

6. Argum. Sextò. Nulla scientia est de propositionibus; sed de rebus significatis per propositiones; sed Logica est de propositionibus: ergo non est scientia. Maior probatur: nam quando scio hominem esse risibilem, non habeo scientiam huius propositionis, Homo est risibilis, sed rerum ipsarum. Minor probatur: nam maxima pars Logicæ versatur in explicandis naturis propositionum; vt cum tractamus de propositione simplici, categorica, modali, &c.

7. Argum. Septimò: Si logica esset scientia, maximè

ximè quia demonſtrat propriam paſſionem de ſubiecto: ſed hoc non facit: ergo non eſt ſcientia. Minor probatur: Paſſiones in logica demonſtratæ ſunt ſecundæ intentiones: ſed iſtæ non ſunt verè paſſiones: ergo &c. Probatur minor; quia paſſiones ſimul debent eſſe cum ſuo ſubiecto; nec pôt ſubiectũ eſſe ſine illis, ſaltem naturaliter loquendo: ſed obiectum logicæ eſt ſine paſſionibus, quæ dicuntur demonſtrari in logica: ergo non eſt ſciẽtia. Probatur minor: quia paſſiones logicales, verbi gratia, prędicabilitas de multis, quæ eſt paſſio vniuerſalis (& ſic de reliquis) eſt diſtincta ab eſſentia vniuerſalis: ergo eſt alia ſecunda intentio diſtincta ab intentione vniuerſalis, & alia relatio etiam ſpeciè diſtincta: ergo conſequitur ad diſtinctum actum intellectus, ad quem fuit conſecuta eſſentia & intentio vniuerſalis: ergo poteſt eſſe actus intellectus, quo ſit eſſentia vniuerſalis, & non eſſe actus, quo ſit paſſio: & ſic vnum erit ſine alio, ex quo fiet non eſſe veram paſſionem, & ſic quòd non ſit Logica vera ſcientia; & hoc patebit infra magis.

8. Argum. Octauò: Dialectica non habet demonſtrationes: ergo non eſt ſcientia. Probatur antecedens: nam illæ demonſtrationes nec procedunt per cauſam efficientem; ſed hoc non poteſt eſſe: quia obiectum logicæ, & eius paſſiones, cum ſint entia rationis, non habent cauſam efficiẽtem: nec procedunt per cauſam finalem: quia cùm ens rationis non habeat cauſam efficientem, non habet etiam cauſã finalem: nec procedunt per cauſam materialem: quia ens rationis non componitur ex materia & forma: nec etiam per cauſam formalem: illud namque cauſam materialem habet, quod habet formalẽ, cùm forma ſit alicuius materiæ forma; item quod habet efficiẽtem, quia forma ſit ab aliquo efficiente.

9. Argum. Nonò: Eo modo ſe habet aliquid ad ſcibilitatem, quo modo ſe habet ad entitatem: ſed ens rationis habet ſe ad entitatem, ſicut quod eſt ens ſecundum quid: ergo erit ſcibile ſecundum quid, & non ſimpliciter. Maior probatur: nam ſcientiæ non ſunt niſi entium, quæ verò non ſunt entia, non ſciuntur. Minor probatur: nam ſi eſſet ens ſimpliciter, eſſet ſubſtantia, & ens reale.

Decimò. De illo, quod non poteſt cognoſci, non poteſt eſſe ſcientia: ſed ens rationis non poteſt cognoſci ab intellectu: ergo de illo non poteſt eſſe ſcientia logicalis: ſed de nullo alio tractat Logica: Logica ergo non eſt ſcientia. Probatur minor; Illud quod non continetur ſub obiecto intellectus, nec eſt eius obiectum, nec poteſt cognoſci ab intellectu; ſed ens rationis eſt huiuſmodi; ergo &c. Probatur minor; quia obiectum intellectus eſt ens reale: ſed ens rationis non eſt ens reale, nec continetur ſub illo: ergo &c. Et ſecundò probatur eadem minor; quia obiectum intellectus eſt id, quod eſt obiectum Metaphyſicæ; ſed obiectum Metaphyſicæ eſt ens reale, cùm ſit ſcientiarum nobiliſſima; ergo &c. Et tertiò probatur eadem minor: quia vna potentia eſt illa, quæ verſatur circa vnũ obiectum; & obiectum ſpecificans potentiam debet habere vnicam rationem formalem, & hac ratione eſſe vnum; ſed ſi ens rationis eſſet ſub obiecto potentiæ intellectiuæ, non poſſet habere obiectũ vnam rationem formalem; ergo nec intellectus eſſet vna potentia. Probatur minor, quia enti reali, & rationis non poteſt dari vnica ratio formalis, quia non poſſunt habere vnicum conceptum: non ergo poſſunt ſub eodem obiecto cõtineri, & ita non poterit cognoſci nec ſciri. *10. Argum.*

Vndecimò; Omnis ſcientia realiter refertur ad ſuum obiectum; ſed non ſe habet ita Logica; non ergo eſt ſcientia. Maior probatur, quia relatio menſurati ad menſuram eſt relatio realis, & ſi logica eſt ſcientia, debet à ſuo obiecto menſurari: nam ex hoc habet eſſe verũ. Probatur minor: nam relatio realis debet eſſe inter extrema realia: nam relatiò ne exiſtente, ſimul terminus debet exiſtere, ſed ens rationis non eſt aliquid exiſtens; ergo relatio ad illud non poteſt eſſe realis. Si dicas, quod ſufficiat eſſe aliquod reale fundamentum ipſius obiecti Logicæ. Contra; nam logica non menſuratur à fundamento entis rationis, ſed à prædicatis quidditatiuis; ergo non ſufficit, quod fundamentum ſit aliquid reale, vt relatio ſit realis. *11. Arg.* *Solutio.* *Impugnatio.*

C Duo-

12. Argu. Duodecimò De ente per accidens nō est scientia: sed obiectum logicæ est ens per accidens: ergo de ipso non est scientia. Maior est Aristotelis. 7. Metaph. Minor probatur: quia logica non tractat de secūda intētione in abstracto, nec de prima, sed agit de secundis adiunctis primis: sed prima & secunda intentio est ens per accidens: ergo &c. Probatur minor, quia homo & specieitas, animal & genereitas habēt distinctas definitiones, & essentias.

13. Argu. Tertiodecimò: Si logica est scientia, cùm non sit subalternata, debet esse euidens: sed hoc est impossibile: ergo nō est scientia. Maior probatur, nam de ratione sciētiæ est euidētia in se, vel in subalternante. nam definitur, quòd sit habitus certus & euidens. Sed minor probatur, quia non est euidens esse obiectum logicæ, quod est ens rationis: multi enim negant secundas intentiones esse aliquid rationis, de quo agemus, cùm de obiecto logicæ disputationem instituemus: ergo &c.

14. Argu. Quartodecimò. Secunda intentio, quæ est obiectum specificatiuum Logicę, non habet passiones aliquas: ergo Logica non est scientia. Probatur consequentia: nam scire obiectum aliquod, est cognoscere eius passiones per quidditatem subiecti Nec sufficit dicere, quòd in particulari habet passiones, quia ex necessitate obiectum specificatiuum debet habere aliquam passionem, quia scien ia ad illud primò terminatur. Sed primum antecedens probatur: nam da, quę sit eius passio. De hoc argumento dicetur infrà.

Præambula ad quæstionis intelligentiam.

1. Not. VT vero quęstionem hanc exactè intelligamus, aduertēdum erit varias in hac parte circumferri sentētias Nam

1. Opin. Ammon. Max. Alex. Aegid. Petrus Niger. Villalpād. Philosophi aliqui negarunt scientiam esse Logicam, in quorum numero fuit Ammonius prologo Prædicam. Max. lib. de Interpret. in princip. Alexand 1. Topic. Ægid. Roman. 1. Post. q. 2 Petrus Niger q. 11 sui clypei, Villalpand. quæst. 1. procem. quibus multi moderni libenter subscribunt. Diuersa sententia est aliorum in alio extremo philosophantium, qui tantum Dialecticæ tribuunt, vt non solum scientiam esse defendant, verùm omnium scientiarum principem appellent. Et ita Plato lib. 7. de Republ. scribit, Dialecticam doctrinarum omnium apicem ac finem esse; cæteras verò disciplinas, etsi propter consuetudinem scientiæ dicantur, si tamen cum Dialectica conferantur, non esse scientiæ nomine appellandas. Et D. August. 3. lib cont. Academic. cap. 13. & 2. lib. de ordine, c 13. appellat disciplinarum disciplinam: Et Cicero lib. 1. de claris oratorib. Artium maximam, atque omnium lucem dicit. Hinc ortum habuit illud de Dialectica encomium, quo eam iuniores appellant, Artem artium, & scientiam scientiarum. 2. Opin. Plato. D. Aug. Cicero.

Notato præterea Logicam dupliciter considerari posse, qua ratione est docens, & qua ratione est vtens: de qua consideratione in superioribus actū est. Cum ergo modò inquirimus, verùm Logica sit scientia, vt ipse titulus præfert, de docente est sermo, nam postmodùm de vtente sumus tractaturi. Et cùm scientiæ nomen varie vsurpandum veniat, hic eam sic nos accipimus pro habitu acquisito per demonstrationem, quo inclinamur, impellimurq; ad eas conclusiones cognoscendas: quæ fuerunt ex suis principiis deductæ.

Est præterea animaduertendum ex doctrina Arist. 1. Poster. demonstrationem ex causis procedere Quod dupliciter potest intelligi, vno modo ex causis formaliter, alio modo ex causis virtualiter. Causa in essendo formaliter est illa, quæ verè causat, vt anima vere influit in passiones, & causat illas. Causa virtualiter est ipsa ratio essendi à priori, quæ solet vocari ratio formalis, & est talis, quod si illud cuius ratio est, posset habere causam, esset ipsa ratio causa, causaretque illud, cuius causa virtualis ponitur. Et hoc modo immutabilitas omnimoda dicitur causa seu ratio formalis æternitatis, non quòd æternitas ab immutabilitate causetur: sed quia si æternitas causam haberet, vtique esset omnimoda immutabilitas. Et hoc modo ratio æternitatis animæ rationalis est Demonstratio quomodo ex causis procedat.

est immaterialitas ipsius propriè dicta: & ratio entis est causa seu ratio bonitatis, quia si bonitas causam haberet, expo sceret entitatem pro causa: & hoc modo omnes ferè Metaphysicæ demonstrationes procedunt. Quadrat autem iste dicendi modus Aristoteli. 2. de Cælo tex. 13. Nam cum probaret dextrum cœli esse oriens, quia inde incipit cœlestis motus, arguit contra seipsum pro sua optnione: Motus cœli numquam incepit, secũdum determinationem 8. Physic. quæ habetur text. 5. & 6. falsum ergo est dicere, Ab oriente incipit motus: & respõdet sibi, motum cœli incipere ab oriente, non quod inde inceperit: sed quia si incepisset, inde debuisset incipere, ac si diceret, iuxta nostram mentem inde incepisse, non formaliter, sed virtualiter: quia si inciperet, inde exordium sumeret, atque erumperet. Et ita cum asserit, quod demonstratio quæ generat sciẽtiam, procedit ex causis prioribus & notioribus, intelligendum est ex causis formaliter, vel virtualiter: hoc est ex causis vel rationibus formalibus, quæ essent causæ, si causæ exigerentur in illa materia. Est itaque causa virtualis, ratio, propter quam aliquid alicui conuenit.

Quæstionis decisio.

1. Conclus. Impugnatur 1. opin.

PRima conclusio. Logica docens est verè & proprie scientia, & ita est appellanda. Hanc conclusionem tenent viri grauissimi D. Thomas 4. Metaphys. lect. 4. Scot. in prædic q 1 Albert. cap. 1. in Porph. Auicen. cap. 1. suæ Log. Sot. q. 2. proœm. in Logica, & innumeri viri docti nostri temporis, quos longum & superfluum esset recensere. Et probatur ratione: nam scientia est habitus acquisitus per demonstrationem: sed Logica est huiusmodi: ergo est scientia. Maior est Aristot. & omnium Philosophorum, 1. Poster. Minor probatur, nam ista est demonstratio. Omne vniuersale est prædicabile: genus est vniuersale: ergo genus est prædicabile. Item ista: Omnis syllogismus procedens ex prioribus, notioribus, & causis conclusionis, generat scientiam: syllogismus demonstratiuus est huiusmodi: ergo generat sciẽtiam. Sed ista: Omnis syllogismus procedens ex probabilibus, generat probabilitatem: Syllogismus dialecticus est huiusmodi: ergo &c. Et multæ aliæ sunt demonstrationes, quæ procedunt ex causis virtualiter, & rationibus formalibus, vt supra dictum est: nam vniuersalitas est causa virtualis prædicabilitatis, & sic de reliquis: ergo istæ demonstrationes generabunt scientiam, non aliam nisi Logicam, quia consideratio harum secundarum intentionum ad nullam aliã pertinet, vt infrà videbimus: Logica ergo est scientia.

Secundò probatur conclusio: nam vniuersale prout cõsideratur à Logico, habet propriam passionem, quæ est prædicabilitas de multis: ergo hæc poterit demonstrari de suo subiecto: ergo illa demonstratio habitum generabit, non nisi Logicæ; est ergo Logica scientia. Primum antecedens probatur: nam prædicabilitas de multis conuenit omni vniuersali, & soli, & semper, & hoc per rationem & definitionem vniuersalis: ergo est propria ipsius passio. Prima consequentia probatur: quia omnis passio per rationem sui subiecti demonstrabilis est. Vtrum autem prima passio sit à priori demonstrabilis, dicetur infrà. Et cum dicimus, quod generabit scientiam, intelligendum est, vel genitã adaugebit, & quantum attinet ad propositum, idem est.

Præterea Logica inclinat intellectũ ad iudicandum de supradictis conclusionibus per causas & rationes formales, earum ergo est habitus scientificus. Probatur consequentia: nam non potest esse opinio, quia opinio non iudicat per rationes formales de conclusionibus in bona consequentia: non etiam potest esse fides, quæ innititur authoritati dicentis, non etiam intellectus, & habitus principiorum, quia iste non procedit ex causis: nec etiam est ars, quia ars est de re factibili, non procedendo demonstratiuè.

Præterea vt aliquid sit scientia, sufficit, quòd procedat demonstrando passiones de subiecto prout materia, circa quam versatur, il ud patitur: vnde Metaphy- Quid suffi. ciat ad sciẽtiam.

taphysica dicitur esse scientia verè, & passiones de suo subiecto demonstrat, non per causam propriè dictam, sed per rationem formalem; nam quod Deus sit æternus, vt sæpe inculcauimus, non est causa propriè dicta immutabilitatis, & entitas non est causa propriè dicta vnitatis: sed Logica hoc modo procedit: ergo est scientia. Minor probatur, nam etiam est ratio formalis seu virtualis causa, & prout materia patitur Logicalis, Verbi gratia, prædicabilitatis generis, & reliquorum prædicabilium, eorum vniuersalitas.

Præterea actus voluntatis quatenus, ad benè beatèque viuendum spectant, cadunt sub aliqua propriè & verè scientia à Physica distincta, videlicet sub morali Philosophia: ergo secundæ intentiones, quatenus de eis demonstrantur passiones, & conducunt ad sciendum, sub aliqua scientia à Metaphysica distincta cadent, cuiusmodi est Logica. Nam licèt entitates rationis secundum se consideret Metaphysicus, sub hoc tamen fine quatenus deseruiunt rectæ intellectioni, & sciendi modo, ad Logicū spectant.

Et tandem probatur nostra conclusio: nam in libris, quos de Logica edidit Aristot. tam multæ sunt demonstrationes ad Logicam concernentes, vt illis perspectis cesset omnis quæstio, & certissimum sit Logicam esse scientiam, nā in conuertendis propositionibus, in reductione modorum imperfectorum ad perfectos, in medii inuentione, in naturis demonstrationis, definitionis, diuisionis, argumentationis, & aliis huiusmodi, tam multas statuit demonstrationes, vt hac vna parte reliquas omnes scientias demonstrationum multitudine facilè vincat Logica. Et ne molestia lectorem afficiam, cum ad libros Priorum, & Posteriorum Resolutionum, quibus locis illa sunt propria, remitto.

Secunda pars conclusionis, quod ita sit Logica appellanda, probatur: nam nominibus vtendum est, vt plures: at plures illique grauissimi viri Logicam scientiam appellant: ita igitur est appellanda. Minor constat ex dictis in hac quæstione, & in probatione conclusionis, & ex illis quæ retulimus pro illa sententia eorum, qui sentiebant Logicā esse scientiam præstantissimam.

Secunda conclusio: Logica docens non est scientiarum præstantissima: nam præstantia & excellentia scientiæ, iuxta doctrinam Aristotelis lib. de Anima statim in principio, colligitur ex obiecti excellentia, vel ex certitudine procedendi & demonstrandi: sed ex istis capitibus non excedit omnes scientias: nam scientię reales ex parte obiecti vincunt Logicam, in certitudine demonstrandi vincunt Mathematicæ, quinimò omnes reales scientiæ. Fateor tamen nobiliorem esse Grammatica atque Rhetorica, cum ordinetur Dialectica ad veri cognitionem, & dirigat intellectum in suis operibus ne erret: & secundum quid non inconueniit esse nobiliorem scientiis realibus: propterea quod hominis discursum ex propria ratione perficiat. Et hoc forsan viri doctissimi in principio relati sentire volebant, sicq; sunt explicandi. Et cum prima omnium scientiarum dicitur, secundum quid & acquisitione, non simpliciter & dignitate est explicandum. De qua tamen conclusione latius agitur in principio librorum de Anima: & Soto in prologo Summularum.

2. Conclus. contra Platonem.

Logica secundum quid nobilior.

Dissoluuntur argumenta.

Ad 1. Arg. AD argumentum primum in principio quæstionis constitutum, quod ex variis locis Aristotelis desumebatur, respondetur. Primum locum aliqui intelligunt, non de logica, sed de modo procedendi cuilibet scientiæ proprio, qui prius tradendus est. Sed communis expositio est, quod fiat sermo de logica, quam prius addiscendam esse docet, quam reliquas scientias: propterea quod in ipsa doceatur, quonam pacto demonstratio, diuisio, & argumentatio sit construenda: explicanturque natura, & essentia, & passiones obiecti logici. Et iste modus sciendi scientia est, & vocatur modus sciendi, quia docet modū sciendi: non verò vocatur modus sciendi, quia sit scientiæ determinatio: quemad-

quemadmodum velocitas vocatur modus cursus, quia est eius determinatio. Itaque Logica est modus sciendi, & ante alias scientias addiscenda. *Soto.* *Toletus.* Soto sapientissimus, & Pater Toletus explicant de Logica, non ea ratione, qua docens est, sed ea ratione, qua vtens est: itaque logica vtens est modus sciendi, & prius addiscendus est quam reliquas sciētias cōsequamur, vt supra visum fuit. Et ista Logica est prior secundum aliquam considerationem etiam Logica ipsa docente, quia deseruit ad eius cōsecutionem, vt superiùs fuit definitum. Alii exponunt Dialecticam vocari sciendi modū, quia eius obiectum sit sciendi modus, non verò ipsa Dialectica. Sed supradictæ duæ expositiones sunt potiores: nam Dialectica est sciendi modus, quia docet naturam modi sciendi, & ipsum construit. Et cùm dicit Aristoteles, absurdū esse simul quærere scientiam & modum sciendi, nomine scientiæ non intelligit Dialecticam, sed aliàs scientias à Dialectica: & per hoc non negat Logicam esse scientiam.

Ad 2. Arg. Ad secundum aliqui respondent, agere sermonem in 2. Metaph. & 1. Poster. de Logica vtente, quæ dicitur non habere proprium subiectum, quia & potest probabiliter disputare circa vera & falsa, & tunc potius dicenda est potentia quam scientia, & sicut voluntas, quia potentia est, potest velle bonum & malum, ita Logica, vt vtens, potest circa verum & falsum disputare: scientia verò semper versatur circa verum præcisè.

Impugnatio. Sed hæc expositio non mihi placet, quia etiam Logica, vt vtens est, habet certum obiectum, & versatur in introducendo formam syllogismi, definitionis, & argumentationis, & in cæteris actibus rationis: quinimò omnis potentia habet ex necessitate certum obiectū, ad quod se extendit, & vltra quod non operatur, & potentiæ, sicut & scientiæ, sunt impermistæ. *Explicatio Arg.* Et ita sensus Aristotelis est, quòd Logica non habeat certum subiectum, id est, certum materiale vbi suam formām argumentationis, definitionis, &c. introducat; sed in materia cuiuslibet scientiæ definire, & argumentari. Et hac ratione dicitur Logicus, sicut & Metaphysicus per omnia rerum genera vagari: iste considerando entis rationem, quæ omnibus rebus est communis; ille formando argumentationes, diuisiones, definitiones in omni materia cuiuscunque scientiæ, in ente abstracto, in ente concernente materiam sensibilem, &c. In illo verò loco primo Topic. & tertio. Metaphy. loquitur de dialectica strictè & in certo genere, hoc est, pro parte topica & probabili; Nam quando ista pars ad vsum refertur, semper tractat per principia probabilia. Non verò negat Aristoteles, quin sint principia necessaria in hac scientia, sicut & in reliquis. Videantur quæ diximus 1. quæst. pro expositione huius nominis, Logica. Ad vltimum locum respōdentes affirmamus Aristotelem ibidem agere de Logica, prout est vtens: quæ secundum hanc considerationem non est scientia: vt iam constabit.

Ad 2. Arg. Ad secundum argumentum principale respondetur, quòd ratio vniuersalis est virtualiter causa prædicabilitatis: si enim prædicabilitas posset habere causam, esset vniuersalitas causa: itaque est ratio formalis, vt suprà dictum est. Et eo modo, quo est causa, est prior, prior enim est causa quàm effectus, & causa virtualis, effectu virtuali, saltem nostro modo intelligendi; quia potest vnum sine alio concipi à nobis Et quantum attinet ad demonstrationes Logicas, patet clarè: quia ratio prædicabilitatis de pluribus, consequitur ad rationem vniuersalis; ergo ratio vniuersalis prior est prædicabilitate.

Solut. Soncinatis. Secundò respondetur ex Soncinate 4. Metaph. quæst. 17. vbi ait, quòd causa est in duplici differentia (& loquitur de causa in essendo.) Vno modo, quia est productiua alicuius, & habet supra ipsum realem causalitatem: sicut ignis est causa caloris in rebus calidis, & hominis essentia est causa passionum. Alio modo dicitur aliquid causa alterius, quia est natura prius eo, & est causa quare alterum insit; quia necessariò naturaliter consequitur ad illud prius. Et ponit exemplum in albedine & similitudine, quæ sunt vna res; sed hæc res priùs est albedo, quā similitudo: & ideò

duæ albedines positæ in actu sunt causa similitudinis in vtraque earum. Et ad hunc modum debet intelligi Philosophus (inquit Socinas) quando dicit quod demonstratio debet constare ex causis: nam medium in demonstratione à priori, est causa passionis: quia est ratio, propter quam prædicatum insit subiecto, sicut albedo est ratio, propter quam insit similitudo duobus albis. Itaque ex his verbis Soncinatis colligitur, quod medium in demonstratione debet esse vera causa passionum, quæ demonstrantur, vel saltem debet esse id, ratione cuius, quod demonstratur, subiecto conueniat. Vnde fit, quòd cum enti per eius rationem conueniant multa, (vt esse vnum &c.) possint hæc de illo demonstrari: & cùm secundis intentionibus multa conueniant per earum rationem, vt prædicabilitas vniuersalitati, de hac per eius rationem illa demonstrari possit: quamobrem in Logica sunt veræ demonstrationes. Et hæc solutio ferè eadem est cum præcedenti. Et quãuis verum sit, quòd omnia entia rationis cognoscantur per species entis realis, sed quædam entia rationis sunt aliis cognoscibiliora; quia sunt priora, & causæ, ad modum expositum: vnde secundum suam naturam notior est ratio vniuersalis, quàm prædicabilis. Et huius rei sit exemplum: nam quãuis Deus, & angeli, & materia prima, cognoscantur per species rerum materialium, & non per propriam speciem, Deus tamẽ magis cognoscibilis est, quam angeli, & illi quam materia prima secundum suã naturam Ita in proposito de subiecto logicæ & suis passionibus dicendum est: illud enim sua natura notius est illis, quoad nos verò passiones notiores sunt suis causis. Et ita manet soluta illa ratio: cognoscuntur per species entis realis: ergo æqualiter cognoscuntur. Et etiam illa. Sunt æqualis entitatis: ergo æqualis cognoscibilitatis: nam passio & essentia nõ sunt æqualis entitatis in suo genere. Idem enim dicendum est de illis, ac de passionibus & essentiis realibus, suo modo tamen.

Not.

Tertium argumentum soluimus supra quæst 2. *Ad 3. A 8*

Ad 4. Resp. Ad quartum respondetur negando minorem: Logica namque, sicut & quælibet scientia, de perpetuis & æternis tractat. Nam si respicimus ad veritates demonstraras, constat illas esse æternas, vt quòd generet demonstratio scientiam, quòd vniuersale sit prædicabile: subiectum etiam, de quo istæ veritates primò & per se demonstrantur, quia est vniuersale, non per se corrumpitur, (Et loquimur de corruptione, quæ potest competere entibus rationis: nam sicut habent suum esse, ita habent & suum nõ esse) sed per accidens ad corruptionem singularium: & hac ratione scientia dicitur agere de perpetuis, quia de veritatibus perpetuis tractat, & de subiecto perpetuo per se. Quando verò fit aliqua demõstratio de hoc vniuersali, tunc hoc vniuersale per se est corruptibile: sed scientia tunc non versatur primò & per se circa hoc subiectum singulare, sed secundario. Primò & per se versatur scientia omnis circa vniuersale. Et cum dicimus quòd versatur secundariò circa hoc vniuersale Logica, loquimur de hoc vniuersali formaliter: nam hac ratione pertinet ad obiectum Logicæ: sic enim importat secundam intentionem singularem: & quod asserimus de Logicæ obiecto, dicendum est etiam de obiecto cuiusuis alterius scientiæ. Si verò singulare aliquod incorruptibile esset, optimè posset de illo esse scientia, quia singularitas non repugnat scientiæ, ratione singularitatis, sed ratione corruptibilitatis ipsius singularis. Et hoc manifestè patet in Deo, qui singularissimus cum sit, scitur à beatis scientia clara & aperta, à nobis verò scitur sub quadam vniuersali ratione.

Ad confir. Ad confirmationem dicimus non oportere scientiam omnem subalternam, vel subalternatam esse, vt patet in Metaphysica: est enim subalternatio propriè dicta, accidens scientiæ alicuius, & non omnium: Et cùm D. Thomas opusc. de nat. generis, & alii doctissimi viri videntur dicere, Metaphysicam, sibimet omnẽ scientiam subalternare, loquuntur de impropria subalternatione. Sed de hoc latiùs in Metaphysica, & quæst. 1. primę.

p. D.

p. D. Thomæ, & in prologo Sent. Theologi disputant.

Ad 5. Arg. Pro solutione quinti argumenti, post huius quæstionis expositionem disputabimus de modo, quo à nobis ens rationis cognoscatur, quod faciemus, vt clariorem ordinem seruemus.

Ad 6. Arg. *Scientia est de propositionibus ut de medijs.* Ad sextum respondeo, scientiam esse de propositionibus tamquam de medijs quibus venimus in rei cognitionem, sed tamen principaliter sciuntur res. Scimus itaque res per propositiones tamquam per instrumenta: Logica verò in hoc differt ab aliis scientiis, quod considerat propositiones vt instrumenta & media quædam sciendi, quia per illas scit suum obiectum (formando namque propositiones scit secundam intentionem) & etiam vt res scitas, quia cum formale propositionis sit secunda intentio, debet ex necessitate à Logico considerari, siquidem sub eius obiecto continetur, vt pars subiectiua ipsius: Itaque reliquæ scientiæ propositiones considerant, vt quo sciuntur res: Logica verò illas considerat, vt quo scit, & vt quod scit: & videatur Diuus Thomas 2. 2. quæstione 1. articulo primo, ad 2. & Caietan. atque Bannes ibidem: nam hoc conducit ad intellectum illius articuli.

Ad 7. Arg. Ad septimum respondetur primò, quòd relatio prædicabilitatis, et si sit relatio distincta à relatione vniuersalitatis, consequitur tamen ad eũdem actum, ad quem consequitur relatio vniuersalitatis: nam eodem actu, quo fundatur vniuersalitas, siue sit abstractio siue cognitio, siue comparatio, fundatur etiam prædicabilitas, eo enim, quo natura est vna in multis, est prædicabilis de multis. Et bene potest esse, quod idem actus fundet diuersas relationes specie, diuersissimè comparatus ad illas. Et ita ille actus, quo fundatur vniuersalitas primò & per se, fundat secundario prædicabilitatem. Sit exemplum, licèt non teneat in omnibus: Nam calefactio, & eiusdem liquefactio, specie differunt, & fiunt ab eadem forma, calore scilicet, sed calefactio immediatè, liquefactio mediatè: ita in proposito idem actus fundat vtramque relationem, sed vniuersalitatem primò, prædicabilitatem secundò: & ita differre specie possunt, sicut æquum est differre essentiam, & passionem non transcendentalem, & secundum probabilem opinionem, eadem actione, qua generatur essentia, generantur passiones, quæ tamen specie differunt.

Etsi dicas; Contrà, nam prædicabilitas non habet esse formaliter, nisi dum actu cognoscitur, quia cùm sit ens rationis, illius esse est esse obiectiuè in intellectu, & actu terminare cognitionem illius; sed non potest terminare actum intellectus, quem terminat vniuersalitas, nam illi duo actus non simul, sed successiuè esse debent.

In passionibus entis rationis nõ est quærenda simultas cum essentia, sic vt in realibus. Aliqui respondent, ens rationis non habere esse formaliter per hoc quod actu cognoscatur ab intellectu, sed per hoc, quod proximè possit cognosci ab intellectu, posito iam eius fundamento proximo. Sed quoniam hæc solutio mihi non placet, vt infra disputabimus (existimo enim ens rationis debere actu cognosci, vt formaliter sit) respondeo, quòd in huiusmodi passionibus rationis non est quærenda simultas eadem cum essentia, quam assignamus in entibus realibus, quia passiones reales cùm habeant esse seclusa intellectus operatione, posita essentia statim ponuntur.

At verò cùm passiones rationis non habeant esse nisi per actum intellectus, qui quidem libere potest poni in executione, fieri potest vt ponatur essentia vniuersalis formaliter, & non ponatur eius passio formaliter: quia non ponitur fundamentum proximum passionis, & ponitur fundamentum proximum essentiæ, siue (vt formalius loquamur) quia consideratur essentia vniuersalis, non considerata eius passione: Vnde vt dicatur prædicabilitas passio vniuersalis, sat fuerit; quod si essent aliquid reale adinuicem consequerentur, quemadmodum risibile ad hominem consequitur, & satis est, vt prædicabilitas sit passio vniuersalis, quòd ex eò, quia natura est vniuersalis, sit proximum fundamentum, vt illi possimus attribuere intentionem

 nem

nem prædicabilitatis. Quinimò tunc possumus dicere, quod est prædicabile in radice, sicut dicimus quod est risibilitas in radice, in hominis essentia consequitur prædicabilitas, posita tamen notitia intellectus, quia ipsa prędicabilitas formaliter fit. Et de hoc iterum redibit sermo.

Ad 8. Arg. Ad octauum respondetur, quòd ad minus Dialectica demonstrat per causam formalem, quia demonstrat per definitionem entis rationis, quod est secunda intentio, & definitio dicitur causa seu ratio formalis: & etiam per causam finalem, nam ex eo quòd demõstratio ordinatur ad generandam scientiam, dicimus talibus partibus cõstare debere, & idem est de aliis logicis instrumentis; & ens rationis, quia habet aliquo modo esse, habet aliquo modo formam & finē, diminutissimè tamen: nam generitas natura sua ordinatur ad constituendam generis naturam, & definitionem formaliter, quæ ex genere & differentia constat.

Ad 9. Arg. Ad nonum respondetur negando maiorem, nam scientiæ Mathematicæ sunt perfectissimę scientiæ, & tamen tractāt de ente secundum quid, scilicet de accidentibus: quinimò Metaphysica non esset perfectissima omnium scientiarum quia eius obiectum nec est substantia, nec accidens, sed aliquid abstractum: & sic perfectior esset Physica, quia tractat de substantia, quæ est ens per se, quod quidem absurdissimum est. Et cùm dicitur, quòd scientiæ non sint nisi entium, volumus dicere, quod non sint nisi de rebus, quæ possunt habere aliquam existentiam, quam etiam ens rationis potest suo modo habere. Idem etiam vult illa propositio, quod scientiæ non sunt nisi entium, id est, rerum habentium essentiam & passiones, seu aliquid ad modum illarum. Et hoc voluit similiter, cùm dixit Aristoteles, quod non est, non scitur, id est, quod non habet essentiam in ordine ad aliquam existentiam: & passiones demonstrabiles, non potest sciri, & ita non potest sciri duas cõtradictorias esse veras, quia hoc non est essentia aliqua habens passiones nec enim oportet, quòd modus existendi subiecti denominet habitum, & transeat in habitum ipsum, licet enim sit scientia de homine, non vocatur ipsa scientia, nec est homo: eodem modo licèt Logica sit de ente secundum quid, non debet ipsa Logica vocari scientia secundum quid, nec est scientia secundum quid, sed simpliciter est scientia; & sicut cognitio entis rationis simpliciter est cognitio, ita habitus causatus per cognitionem demonstratiuam, etiamsi sit circa ens rationis, simpliciter est scientia.

Intelligentia propositionis.

Ad 10. Argum. *Solutio Soncinatis.* Ad decimum argumentum, quod est difficile, respondet Soncinas 10. Metaphysicæ, quæstione 16. ens, quod est obiectum terminatiuum intellectus, esse ens commune ad ens reale & rationis, licet motiuum obiectum sit solùm ens reale. Sed hæc solutio appparet insufficiens: nam sequitur, intellectum non solùm non esse omnium nobilissimam potentiam, verùm etiam esse ignobilissimam, siquidem habet pro obiecto ens omnium ignobilissimum entiū, cuiusmodi est ens abstractum, nam ignobilius est ente reali & rationis. Præterea quia non potest dari tale ens abstractum, aliàs de illa ratione posset esse aliqua scientia, & illa quidem Metaphysica superior; nam obiectum Metaphysicæ non est nisi ens reale. Nam profectò si illa ratio daretur, suas haberet passiones: esset enim illud ens vnum, verum, bonum, &c.

2. Solutio. Secunda solutio, sufficiens illa quidem est huiusmodi, quod obiectum intellectus est ens reale & rationis, secundum quòd habent inter se vnitatem analogiæ, quamuis huiusmodi analogia duplicem importet conceptum: quia ex hoc quòd analoga sunt, habent vnitatem sufficientissimam, vt terminare possint potentiam vnam: nam obiectum scientiæ siue potentiæ non oportet quòd sit vniuocum, sed sufficit esse analogum. Et patet hoc in obiecto Metaphysicæ, & intellectus, & voluntatis: Et nihil refert huiusmodi vnitatem analogicam vno vel duobus conceptibus importari; nam siue hoc, siue

illo

illo modo importetur, semper dicit vnitatem, etsi sit illa analogica vnitas. Et hoc est quod asserit Commentator 4. Metaphysicæ, Commento 2. quòd vna scientia non tantũ sit de subiecto, quod est vnum specie aut genere, sed etiam de iis, quorũ esse attribuitur vni fini, aut agenti, aut vni subiecto: vbi dicit, quòd non solum vniuoca, verùm etiam analoga, etsi sint duorum conceptuum, vt sanum, possunt esse obiectum scientiæ. Et alibi dicit ipse, quòd vna scientia est de omnibus salubribus, sanum verò de omni habente sanitatem, vtrumque analogicè dicitur. Et dicitur secundum hanc solutionem obiectum intellectus esse aliquid reale, quia principalis pars est aliquid reale. Sed hæc solutio non est omnium optima, quia secundum illam cogimur etiam idem ponere obiectum pro Metaphysica: nam idem est obiectũ intellectus, & Metaphysicæ, secundum veriorem opinionem: Falsum est autem asserere obiectum Metaphysicæ esse ens, quatenus dicit reale ens, & rationis.

Comment.

Obiectio.

Et ideò sit tertia solutio, quam vt omnium optimam, & quæ rei difficultatem exhaurit, oportet suscipere. Quæ sic statuit, quòd obiectum, à quo specificatur intellectus, & à quo sumit suam vnitatẽ, & nobilitatem, est ens reale; & illud est, quòd primò terminat actionem intellectus, considerando intellectum ex natura sua, sicut etiam ens reale est Metaphysicæ obiectum, adæquatum, tribuens illi & vnitatem & nobilitatem; cum quo tamen stat quòd consecutiuè Metaphysica etiam consideret ens rationis: ita intellectus consecutiuè consideret ens rationis. Nec hoc repugnat adæquationi obiecti intellectus: dicitur enim adæquatum obiectum, non ex hoc, quòd potentia vel habitus nullo modo possit in aliud, sed quòd non possit in aliud per se, sed tantùm consecutiuè, & ratione alterius. Quod patet: nam adæquatum obiectum visus est lucidũ, & tamen authore Aristotele, & testante aperta experientia, per visum percipimus tenebras, per accidens tamen, & in ordine ad lucidum. Et adæquatum obiectũ Physicæ est ens mobile, & tamen 8. Physic. de Deo considerat, sed in ordine ad ens mobile.

Tertia solutio.

Ens reale specificat intellectũ.

Item obiectum Theologiæ adæquatũ est Deus, & tamen Theologia tractat de peccatis, in ordine tamen ad Deum. Et vt hanc doctrinam corroboremus irrefragabili testimonio, adducamus D. Thomam 1. part. quæst. 14 artic. 5. ad 3. Constituerat Diu. Thom hoc argumentum. Ipsum intelligere speciem habet ab intelligibili, sicut omnis alius actus ab obiecto suo, vnde & ipsum intelligere tanto est nobilius, quanto etiam nobilius est ipsum quod intelligit: sed Deus est ipsum suum intelligere, vt ex dictis patet; ergo Deus intelligit aliud à se, ipse Deus specificatur per aliquid aliud à se, quod est impossibile; non igitur intelligit aliud à se. Ecce argumẽtũ. Sequitur solutiò. Ad tertium dicendum, quòd ipsum intelligere nõ specificatur per id, quod in alio intelligit, sed per principale intellectũ, in quo alia intelliguntur. In tantum enim ipsũ intelligere specificatur per obiectũ suum, in quãtũ forma intelligibilis est principiũ intellectualis operationis; nam omnis operatio specificatur per formã, quæ est principium operationis, sicut calefactio per calorẽ: vnde per illam formã intelligibilem specificatur intellectualis operatio, quæ facit intellectum in actu. Et hæc est species principalis intellecti, quæ in Deo nihil est aliud, quam essentia sua, in qua omnes species rerum comprehenduntur. Vnde non oportet, quòd intelligere diuinum specificetur, per aliud, quàm per essentiam suam. Ad propositum ergo, sicut intellectus diuinus, etiamsi cognoscat creaturas, non specificatur ab illis, quia non est principale intellectum, sed in alio intelliguntur, scilicet in essentia diuina, eodem modo noster, intellectus etiãsi cognoscat ens rationis, non specificatur ab illo, nec ab illo sumit suam vnitatem, quia non est principale intellectum, sed est intellectum per species entis realis ex natura sua. Et si dicas: Etiam Deus, & substantiæ separatæ intelliguntur per species rerum sensibilium, & tamen continentur sub obiecto intellectus. Respondetur, quòd verum sit pro hoc statu, absolutè tamen non importent ordinẽ ad intellectum mediantibus rebus sensibilibus

D. Thom.

bus & earum speciebus. Est ergo ens reale obiectū intellectus, specificans ipsum: ens verò rationis non est huiusmodi, sed intelligitur secundariò, & in ordine ad ens reale, & per aliud: sicut creaturæ cognoscuntur à Deo, & se habent in ordine ad eius intellectum. Vide aliam solutionem in Soncin. 4. Metaphys. quæst. 5. ad vlt.

Ad 11. arg. *Opin. Sonc.* Ad vndecimum respondet Soncin. 5. Metaph. q. 25. relationem scientiæ ad scibile in ratione mensuræ esse aliquid rationis, & non relationem realem; quia illa relatio terminatur ad rationem vniuersalem, & ad prædicata, quæ illi necessariò conueniunt, non considerando existentiam rei; & sic per accidens se habet rei existentia, siquidē etiā re destructa, manet illa scientia. Et si hâc solutionem sequamur, constat argumentum ruere: non enim relatio scientiæ ad scibile in ratione mensuræ, realis est.

Alia solut. Est aliud modus dicendi, nimirum relationem iam dictam esse realem obiecto existente in rerum natura, rationis verò, eodem non existente; Et quamuis scientia non mensuretur ab existentia rei, est tamē necessaria, vt sit relatio realis, quia est necessaria ad existentiam termini, terminus autem existens est necessarius ad hoc, vt relatio sit realis. Et secundum hanc doctrinam, relatio scientiæ ad scibile est realis, ipso scibili existente: quia verò obiectum Logicæ non existit, non est ad ipsum realis relatio, sed relatio rationis sicut etiam imago refertur ad suum imaginatum relatione mensurati, & tamen hæc relatio mensuræ non est realis, nisi imaginato existente.

Medina. Sapientissimus Magister meus Medina ita soluebat hoc argumentum, semper relationem mensurati ad mensuram in scientiis esse relationem realem, etiam obiecto non existente. Et ad argumentum quod fit; Relatio realis debet esse inter extrema realia, dicebat ipse, vel ita se habentia ac si essent existentia, & obiectū cuiusuis sciētiæ, etiamsi non existat, ita se habet, ac si existeret, quia ita mensurat scientiam; nam non mensuratur scientia ab existentia, sed à prædicatis per se. Quapropter Logica realiter in ratione mensurati refertur ad ens rationis, quia ita mensurat Logicam ac si existeret. *Obiectio.* Et si adhuc instes; Contrà; nam ens rationis non est: ergo non est terminus, negatur consequentia; *Solutio.* nam vt sit terminus, etiam seclusa operatione intellectus, sufficit esse cōnexionem prædicatorū essentialium, & propriorum, quæ cum sit æterna, semper est: vt v. g. quòd vniuersale sit prædicabile, quòd demonstratio generet scientiā & ab his mensuratur scientia, & refertur ad ens rationis, ratione prædicatorum quidditatiuorum & per se, & ratione horum, etiamsi ens rationis non sit quoad existētiam, dicitur esse terminus Hic tamen est notandum, numquam logicam referri ad suum fundamentum in ratione mensurati, quia logica nō est vera, quia conformis fundamento entis rationis, sed quia conformis prædicatis per se ipsius entis rationis, vt de se patet Sed de his latius sumus acturi in Relationis prædicamento.

Ad 12. arg. Ad duodecimum respondetur, quòd logica habeat pro obiecto ens per se & definibile, licet sit aliquid rationis. Et hoc est secunda intentio in concreto, quod est ens per se in suo genere, sicut albedo in cōcreto est accidens. Et illud voluit docere Auicēna cùm dixit, quòd est de secundis intentionibus adiunctis primis, id est, de secundis intentionibus in concreto, & vt fundantur in rebus, & illas denominant. nō verò voluit dicere esse de secundis & primis simul: & si suscipit tractationem de primis Logicus, est vt de fundamento sui obiecti. Vide quæ sumus dicturi infrà quæst 27. secundarum intentionum.

Ad vlt. arg. Ad vltimum respondetur, esse per se notum & euidentissimum, esse secundas intētiones, & de illis fieri demonstrationes euidentes; & ita Logica est scientia euidens. Sed de hoc cum disputabimus de Ente rationis redibit disputatio; & sint satis ista de hac quæstione.

QVÆSTIO VIII.

Vtrum logica vtens, vt sic, sit scientia.

1. Argum. ET videtur quod sic. Primò: Logica vtens, qua ratione est vtens, habet aliquē actum: sed ille nō est actus opinionis, nec fidei, nec artis, cùm non sit circa

res

res factibiles : ergo erit actus scientiæ, quia non videtur quis alius sit. Totus discursus patet.

2. Argum. Secundò, Logica vtens est habitus acquisitus per demonstrationem; ergo est scientia. Consequẽtia est euidens; nã ita scientia definitur: sed probatur antecedẽs, quia Logica vtẽs requiritur in eodẽ instãti, ĩ quo acquiritur docẽs, sed docẽs acqritur p demõstrationẽ: ergo & vtẽs. Et confirmatur, & explicatur; nam illamet demonstratio, quæ generat docẽtẽ, est instrumentum, quo in eodẽ instãti generetur vtens; est ergo habitus per demonstrationẽ acquisitus: ergo scientia. Et confirmatur secundò: Sunt idem habitus Logica vtens & docens: sed docẽs acquiritur p demõstrationẽ: ergo & vtẽs.

3. Argum. Tertium argumentum fit pro explicando sapiẽtissimo Magistro Soto, & est huiusmodi. Si Logica vtens non esset scientia, hoc esset propter rationem Magistri Soto quæst. 1. procemiali in Logicam: sed illa ratio est nulla: ergo &c. Probatur minor; nam ratio sic habet; Vsus Logicæ vtentis nõ semper generat sciẽtiã: ergo Logica vtens non est scientia. Sed hæc ratio est nulla; nam sequeretur eadẽ ratione, quòd Logica vtens sit sciẽtia: nã eius vsus aliquando generat sciẽtiã: ergo est sciẽtia. Antecedens patet; nã demonstratio generat sciẽtiã, & tñ ipsa, quantum ad eius constructionẽ, est à Logica vtente: ergo aliquãdo vsus Logicæ vtentis est scientia: ergo si hæc ratio aliquid probat, quia aliquando nõ generat scientiam, non est scientia, hæc etiam aliquid probabit, quia aliquando generat scientiam, est scientia; at cum hęc sit nulla, & ratio etiam Soti nulla erit.

4. Argum. Quartò Probabilis opinio est, ꝙ idẽmet habitus Logicæ docentis secũdum eandẽ formalitatẽ duos actus habeat, & demonstrare passiones de subiecto, & sic est docens; & construere syllogismum & instrumẽta sciendi; & sic est vtẽs, ita que dicitur vtens à secũdo actu, docẽs à primo; ergo tunc Logica vtens erit sciẽtia; quia est eadẽ formalitas, quæ est docens, at hæc est scientia; ergo & illa. Sed hoc est falsum; nã nullus vnquam vocauit vtentem Logicam sciẽtiam; quid ergo tunc in hac opinione erit dicẽdum?

Præambula ad quæstionem.

Antequã ad quæstionem respondeamus, vnũ est præmittendũ, de quo aliqui immeritò dubitant, decepti forsan doctrina Magistri Soto 2. q. procem. vbi dicit, quod Logica vtens illa sit, qua tractatores aliarum scientiarũ vtuntur. Ex quo inferunt Logicã vtentẽ non producere actum aliquem, sed passiuè se habere, quod falsum videtur: nam vt colligitur ex doctrina Diui Thomæ, prima secundæ, quæst. 49. artic. 3. omnis habitus importat ordinem ad actum; sic adeò vt finis habitus sit actus: quia habitus est dispositio ipsius naturæ: omnis autẽ natura ordinatur ad aliquã operationẽ, vel ad aliquid per actionẽ operatum tãquam ad finem, & sic omnis habitus ex natura sua ordinatur ad aliquam operationem: & etiam sanitas ipsa, quæ habitus quidam est, ordinatur ad operationẽ: nam vt inquit Arist. 10. lib de animalium historia, homo dicitur sanus, & similiter membrum aliquod sanum dicitur, quando potest facere operationem sani. Et quamuis hoc cõueniat omni habitui ex natura sua, sunt tamen aliqui habitus, qui ex subiecto, in quo sũt, important ordinẽ ad actũ, quia habitus importat ordinẽ ad naturã rei. Si ergo natura rei, in qua est habitus, importat ordinẽ ad operari, sequitur, quòd ipse habitus primò & principaliter importat ordinẽ ad operari & ad actũ; & sic omnis habitus, qui est alicuius potẽtię operatiuę, vt subiecti, principaliter importat ordinẽ ad actũ. Ex quo planè infertur, quòd cũ Logica docens sit habitus, debet habere operationem aliquam; & cum sit habitus potentię operatiuæ, scilicet, intellectus, debet habere primò & principaliter actum pro fine, quem effectiuè producat facilè, promptè, & delectabiliter. Iste autem actus modò inquiritur quis sit, an scilicet sit scientificus & actus sciẽtiæ, id est, cognitio alicuius conclusionis propter sua principia: nam si hoc habet, erit sciẽtia; an verò sit aliquid aliud, ex quo sequetur Logicam vtentem non esse scientiam.

Decisio

Decisio quaestionis.

1. Conclus. Logica vt vtens non est scientia. HOc posito fit cõclusio. Logica, qua ratione est vtens, non est scientia, nec eius actus est scientiæ actus, nec cognitio alicuius cõclusionis propter sua principia. Hæc conclusio probatur authoritate D.Th.4.Metaph.lect.4. ita dicentis: Vtens verò est, secundum quòd modo adiuncto vtitur ad cõcludendum aliquid probabiliter in singulis scientiis; & sic recedit à modo scientiæ. Ecce conclusionẽ probatã, vbi inquit, quòd vtens, vt sic, recedit à modo scientiæ: si recedit à modo sciẽtiæ: ergo nõ est sciẽtia, & illud ipsum, quod præmittebamus asseritur similiter à D. Thom. Nã dicit, quòd vtens Logica dicitur, quatenus modo adiuncto vtitur ad cõcludendum aliquid probabiliter in omnibus scientiis: ergo iam Logica vtens habet actum, quem producit, qui est probabiliter disputare in aliis scientiis. Et hic notabis, *Nota.* quòd D. Thomas non vocet Logicam vtentem, nisi vsum probabilis disputationis, vt patet ibi, ad concludendum probabiliter in omnibus scientiis. Sed iam supra hunc locum explicuimus. q. 5. Et modo possumus aliam etiam explicationem adducere, quòd scilicet exemplum ponatur Logicæ vtentis in parte probabili, non quòd solus illius vsus in hac parte sit Logica vtens: cum etiam vsus Logicæ in parte demonstratiua sit Logica vtens in actu secundo, & Logica secundũ quòd producit illum actum sit Logica vtens in actu primo: sed quia in hac parte probabili magis clarè patet vsus Logicæ, cùm in aliis scientiis, dum probabiliter disputamus, non fit aliqua demonstratio, nec actus scientificus: cũ verò fit demõstratio, non ita clarè patet actus Logicæ vtentis, cũ ibi fit etiã actus scientificus, à quo distinguere vsũ, præcipuè in propria materia Logicæ, nõ ita facilè est. Soto similiter 2.quæst. proæm. *Soto.* hanc eandem sententiam tenet, & est communis Thomistarum, & omnium quos viderim ego. Et probatur ratione. Omnis scientia demõstrat aliquam passionem de subiecto suo; sed Logica vtẽs non est huiusmodi: ergo non est sciẽtia. Discursus est legitimus, maior clarã, & probatur minor. Nam actus Logicæ vtẽtis est cõstruere instrumenta apta disputationibus & scientiarum acquisitioni; sed in hac cõstructione modi sciendi nulla passio demõstrata reperitur, vt patet: nã quãdo cõstruo definitionẽ, diuisionẽ, & argumentationẽ, solũ attenditur partium cõpositio sub aliqua forma, secludendo cõsideratione passionis: ergo &c.

Præterea: In omni demõstratione cõuincitur intellectus, vt assentiatur conclusionibus propter præmissas: itaque actus sciẽtificus est assensus cõclusionis propter præmissas: sed in actu Logicæ vtentis non est aliquid simile, sed solùm constructio modi sciendi, sicut actus artis est cõstruere artificiatum: ergo, &c.

Præterea: Omnis scientia semper procedit ex necessariis & perpetuis: sed Logica vtens non est huiusmodi: ergo non est scientia. Maior probatur: nam semper demonstrat aliquid, quod non potest aliter se habere. Minor probatur, nõ solùm ex parte materiæ, quia sæpe Logica vtens conficit argumenta, quæ licèt necessaria sint ex parte formæ, sunt contingentia ex parte materiæ, sed etiã sæpissimè operatur consequentias topicas & probabiles, cuiusmodi est inductio, & consequentia, quæ sumitur ab exemplis. Et hæc quoniam ex Summulis satis patent, non amplius explico.

Ex hac probatione sequitur explicatio Soti. Nam semper scientia demonstrat, & quãtum est ex parte illius actus demonstratiui, generatur scientia: Logica verò vtens non item: sed sæpissimè, & ex parte materiæ & formæ procedit probabiliter, vnde sequitur hac ratione quia non semper demonstrat, non esse scientiam.

Præterea: Artes, vt sic, licèt artificiata quædam sub certa forma conficiant, nõ sunt, nec vocantur scientiæ: ergo & Logica vtens etiamsi aliquid efficiat sub certa forma, non est vocanda scientia.

Vltimò; Scientia omnis procedit resoluendo conclusiones in sua principia, vt, Verbi gratia, quòd homo est risibilis, quia est rationalis; Deus est æternus, quia immutabilis; sed Logica vtens procedit modo quodam compositiuo, intro

ducendo

docendo formam syllogismi, definitionis, & demonstrationis in operibus animæ, & in sermone, atque scriptura: ergo non est scientia. Et si fiat hoc argumentum: Logica vtens est scientia practica: ergo est scientia, sicut valet: Est homo albus: ergo homo; ad hoc argumentum dicemus, cũ pertractabimus illã quæstionẽ, siue speculatiua vel practica Logica.

Dissoluuntur argumenta.

Ad primũ. AD argumenta facta in principio quæstionis respondetur. Ad primum, quod actus proprius Logicæ vtentis, siue distinguatur formaliter, siue realiter, siue eminenter à docente, est cõstructio modi sciẽdi, qui est actus artis liberalis, vt videbimus quæstione sequẽti.

Ad secundum. Ad secundum respondetur, quod Logica vtẽs, supposito quòd formaliter distinguatur à docente, fuit acquisita per demonstrationem secundariò: nam primò fuit acquisitus ille habitus in ratione docentis. Itaque cum in illo habitu reperiantur duæ rationes formales, & Logicæ docentis, & vtentis, demonstratio primò fuit terminata ad docentem, ad vtentem verò secundariò: vt verò esset scientia, deberet esse habitus primò acquisitus per demonstrationem. Esto exẽplum. Alteratio est motus ad qualitatẽ; & si quis vellet probare similitudinem esse qualitatem, quia acquiritur per alterationem, optimè responderemus negando illatum; propterea quòd similitudo non acquiritur per se per alterationem, sed ex consequenti & secundariò. Si verò teneremus Logicam docentem non distingui formaliter ab vtente, supra q. 6. visum fuit, quid esset huic argumento respondendum. Et per hoc etiam patet ad confirmationem.

Ad tertiũ. Ad tertium respondetur, rationem sapientiss. Magistri optimam esse, & euidẽter probare, Logicam ea ratione, qua vtens est, scientiam non esse: nam actus vtentis Logicæ aliquando est cõstructio probabilis argumentationis, & alicuius non necessarii: sed de ratione scientiæ est, actũ à se productũ semper versari circa necessaria, quia semper conclusionem demonstrat de subiecto per rationem formalem, vel causam eius. Vnde verò colligatur, non semper vtentem Logicã procedere ex necessariis, optimè demõstrat Soto, quia nõ semper generat scientiam, nec semper auget: & ita non procedit ex necessariis: si namque scientiã generaret, ex necessariis procederet. Est itaque indiuiduus comes scientifici actus semper generare scientiã, vel illam augere, ad quod necessarius est semper pcessus ex necessariis: & si hoc deficit, nec generat, nec auget: & sic non est actus scientiæ. Habitus verò qui aliquando elicit actum, cum non procedat ex necessariis, nec generet, nec augeat scientiam, quantum est ex parte actus, scientia non est: sicut non est virtus ille habitus, qui producit effectiuè aliquando actum non rectum, nec rationi conformem, sed vitiosum, quia de intrinseca ratione virtutis est semper producere actum bonum. Et sicut est bona consequentia: Non semper producit actum rectum: ergo non est virtus, ita est bona illa: Non semper generat scientiã ex parte sua: ergo non est scientia.

Ad vltimum. Ad vltimum supra q. 6. patuit quid dicendum sit.

QVÆSTIO IX.

Vtrum Logica sit ars, & scientia simul.

1. Argum. ET videtur quòd non. Primò: quia ars & scientia sunt habitus specie diuersi, & in omnibus, vt patet inductiuè, realiter distinguuntur: ergo non potest eadem Logica esse ars & scientia. Secunda pars antecedentis probatur; nam ars domificandi à scientia distinguitur, ars fabrilis similiter. Prima verò pars eiusdem antecedentis patet ex Aristot. lib. 6. Ethic cap. 3. vbi ponit quinque habitus, quibus anima sæpe verum dicit, scilicet intellectum, scientiam, sapientiam, prudentiam, & artem: non ergo idem habitus est ars & scientia.

2. Argum. Secundò: Ars versatur circa res factibiles, & q̃ trãseũt in exteriorẽ materiã; sed Logica nõ sic: ergo nõ est sciẽtia, & ars simul. Maior patet in domificatiua,

sicne-

frenifactiua, &c. Minor probatur; nam Logica versatur præcipuè, etiam qua ratione est vtens, in introducenda forma modi sciendi in actibus intellectus: nam qua ratione est scientia, vt dictum est, speculatur solùm suū obiectū; ergo &c.

3. Argum. Tertiò: Diuersum est obiectum artis & scientiæ; sed Logicà & secundū quòd vtens, & secundum quòd docens, non habet nisi vnum obiectum, & illud est quidem secunda intentio; ergo &c. Maior patet, cum specie differant; minor etiam patet; nam exhibe tu nobis hæc obiecta distincta Logicæ, vt habet rationem artis & scientiæ.

4. Argum. Quartò; Non est mechanica, nec liberalis: ergo non est ars. Consequentia patet, quia non est aliud genus artis. Quod non sit mechanica patet. Quod nec liberalis, probatur; quia ars liberalis est propter excolendum animum: sed Logica potius est propter excolendum sermonem; ergo, &c.

5. Argum. Quintò; Aristoteles 1. Metaphys. c. 1. docet artem per experientiam gigni, similiter & scientiā; sed Logica nō potest gigni per experientiam: non ergo erit ars, quinimo nec scientia. Minor probatur: nam cum eius obiectum sit ens rationis, quod solo intellectu percipitur, non potest experiri: experientia enim ad sensum pertinet.

In oppositum est: nam ita vocatur communiter à Logicis: ars artium, & scientia scientiarum.

Præambula ad quæstionem.

1. Nota. PRo huius quæstionis explicatione præmittendum erit ex D. Thom. 1. 2. quæst. 57. artic. 3. & 4. quod ars nihil est aliud, quam quædam recta ratio aliquorum operum faciendorum, id est, habitus quidam, quo inclinamur ad facienda quædam opera bona; quorum operum bonitas, & rectitudo consistit in conformitate ad artem; non enim respicit artificiati bonitas & perfectio, qua volontate vel fine fiat, an bono vel malo.

2. Nota. Præterea ex eodem D. Thom. ibidem erit aduertendum, quod etiam in ipsis speculabilibus est aliquid per modum cuiusdam operationis, puta constructio syllogismi, aut cōgruæ orationis, & etiā opus ipsum numerandi vel mensurandi, & ideo quandocūque ad huiusmodi opera rationis habitus speculatiui ordinantur, per quandam similitudinem artes dicuntur liberales ad differentiā illarū artium, quæ ordinantur ad opera per corpus exercita, quæ sunt quodammodo seruiles, in quantum corpus subditur animæ seruiliter, & homo secundum animā est liber. Illæ verò scientiæ, quæ ad nullum huiusmodi opus ordinantur, simpliciter sciētiæ dicūtur, non verò artes. Nec oportet, si ad hoc quòd liberales artes sint nobiliores, quod eis magis conueniat ratio artis. Quibus in verbis tria asserit D. Thomas. Primum opera intellectus posse ordinari per habitus, qui per quandam similitudinem dicuntur artes. Secundum, quod scientiæ, quæ non ordinantur ad dirigenda opera animæ per modum operantis, non dicuntur aliquo modo artes. Tertium, quod artes liberales, etsi sint nobiliores, non tamen eis magis conueniat ratio artis. *Differentia artium.*

3. Nota. Tertiò notandum est, quòd operatio, quantum ad propositum attinet, duplex est; Altera est operatio, quæ transit in externam materiam, & propriè vocatur factio, vt secare, vrere, &c. Alio modo accipitur, vt operatio sit idem, quod actio, prout conuenit actionibus immanentibus, vt intelligere, &c. Primo modo accipiendo operationem dirigitur per artem propriè dictam, seu per artē mechanicā. Secūdo modo accipiēdo operationem dirigitur per artes liberales.

4. Nota. Quartò notandum, quod artes, vt cōmuniter appellant illas, sunt in duplici genere; nam quædam sunt mechanicæ, quædam liberales. Mechanicæ sunt artes seruiles, & quæ deseruiunt corpori: nam corpus comparatione ad animam seruus dicitur; & in genere sunt septem. Lanificium, Armatura, Nauigatio, quæ pertinent ad corpus extrinsecus: Agricultura, Venatio, Medicina, Theatrica, quæ pertinēt ad corpus intrinsecus. Ex his Lanificium continet sub se omnes artes texendi, vel cōsuendi, quibuscunque instrumētis, in quacūq; materia. Armatura sub se habet duas species, scilicet Architectonicā, & Fabrilē: Architectonica *Ars dupliciter accipitur.* *Artes mechanicæ.*

nica diuiditur in Cœmętariá & Carpętariá; sub quibus continentur omnes artes operandi in materia lapidum, vel lignorum. Sed Fabrilis diuiditur in Malleatoriam, quæ faciendo massam in formam extendit: & Fusoriam, quæ de confusione materiæ nouit formam vasis exprimere. Nauigatio tertia species continet sub se omnem in emendis, vendendis, mutuandis, domesticis siue peregrinis mercibus negotiationem, sicut ars mercatorum, nautarum, &c. Agricultura quæ iustissima & nobilissima est (de qua videatur Magister Leon in lib. quem edidit Hispano sermone, cui titulus: De la perfetta casada: & videatur similiter Prologus agriculturę libri etiam Hispano sermone conscripti) sub se continet omnes artes de modo colendi agros. Venatio quinta species sub se continet ferinam, aucupationem, & piscaturam, & omnem artem conficiendi cibos, & potus miscendi, & præparandi: sicut est ars coquinaria, &c. Medicina practica est sexta species, sub qua comprehenduntur Chirurgia, & cæteræ artes, quæ sunt de modo sanandi infirmos. Septima est Theatrica, sub qua continentur omnes artes ludos efficiendi ad recreationem ordinatos.

Artes liberales. Artes verò liberales sunt septem: & dicuntur liberales, quia ordinantur ad opus rationis & animæ, quæ est libera, & domina corporis, videlicet Grammarica, Rhetorica, Logica, Arithmetica, Musica, Geometria, Astronomia: de quibus videatur Marcianus breuiter & eleganter pertractans. Poesis verò à nonnullis reducitur ad Grammaticam sicut & historia. Alii verò, sicut Quintilianus lib. secundo, cap 19 referunt ad Rhetoricam. Et ratio est, quia Poesis & Historia quendam ornatum habent, sicut & Rhetorica, & ad mouēdos suo modo affectus comparatæ sunt, Vnde Cicero li. 7. de legibus dicit Historiam esse opus maximè oratorium. Et idem ait 2. de Oratore, & 1. de Orator. ait: Est finitimus Oratori Poeta, numeris astrictior paulò, verborum autem licentia liberior. Aliter alii huiusmodi artes enumerant, sed hoc pro nunc videtur sufficere.

Decisio quæstionis.

His positis ad quæstionem respondetur his conclusionibus; quarum prima sit. Logica est ars & sciētia simul, sciencia secundum quòd docens est, ars verò qua ratione est vtēs. *1. Conc. Logica est ars & scientia.* Quòd sit sciētia, suprà latè probatum est. Quòd verò sit ars, probatur primò authoritate Diui Thomæ supra adducta, & primo Posteriorum, quam modo nō referimus, quia illam inferiùs sumus adducturi. *D. Thom.* Et hæc est omnium communis sententia. Et probatur ratione: nā Logica, ea ratione qua vtens est, introducit formam definitionis, diuisionis, & argumentationis, in operibus intellectus primò, & postmodum hoc facit in verbis, atque scripto: ergo est ars aliquo modo. Antecedens probatur: nam sicut reliquæ artes habēt introducere formam aliquam in materia, vt domificatiua formā domus in lignis, lapidibus: statuaria formā statuę in ære, argēto: ita Logica introducit formā syllogismi, definitionis, & argumētationis in operationibus intellectus, sub illa forma illas adunando & cōponendo: Et sicut supradictæ artes dicūtur artes, quia illud faciunt secūdum quasdam regulas certas, ita eodē modo hoc facit Logica. Et consequentia probatur: nam habet similitudinem ad illas: ergo sicut illæ artes sunt, & Logica ars est suo modo.

Prætcrea probatur, nā Logica, quatenus vtens est, est habitus: nō intellectus, nec scientia, vt iam vidimus, nec sapientia, nec prudentia: ergo est ars; nam non est alius habitus, qui possit esse. Præterea: Logica vtens procedit modo compositiuo, introducendo formā modi sciendi in aliqua materia secundum regulas certas: ergo est ars. Patet consequentia: nam vt sit aliquo modo ars, nihil aliud requiritur. Antecedens patebit intuenti tot regulas, quas habet in prioribus resolutionibus Aristoteles, vt syllogismos doceat conficere, conuertere, & reducere.

Secunda conclusio. Logica non est ars simpliciter, sed solum secundum quandam similitudinem. *2. Conc. Logica non est ars simpliciter.* Hæc conclusio patet: nam ars propriè dicta, docet introducere formam in externam materiam; sed

sed Logica non est huiusmodi, ergo, &c. Minor cũ consequentia patent; sed probatur maior, nam operationes quas producit propriè ars, debent esse operationes, quæ sint simpliciter practicæ operationes; sed huiusmodi non sunt operationes intellectus, sed operationes quæ sunt factiones, vt secare, vrere, pingere, &c ergo, &c. est enim ars habitus practicus, quapropter eius operationes simpliciter debent esse operationes practicæ & factiones. Nolo dicere, quòd non possit esse habitus practicus, nisi circa operationes, quæ transeunt in externam materiã: nã prudentia & reliquæ virtutes morales sunt practici habitus, & nõ transeunt in materiam externã; sed hoc intendo, quòd si est propriè ars, debet dirigere factionem, quod ex eius definitione patet: nam ars est recta ratio rerum factibilium; vt patet ex primo notabili; sed factio secũdùm Philosophos, propriè dicitur illa, quæ transit in externam materiam; ergo, &c. Quòd si dicas, etiam Logicam efficere syllogismos in vocibus & scripturis; ergo est propriè sciẽtia practica: Respõdetur, q̃ hoc habet secundariò, primariò quidem habet hoc ipsũ efficere in operibus animæ, & ideò est ars artiũ Quòd verò sit per quã dam similitudinem ars, probatur ex D. Thom, vbi supra Et huiusmodi similitudo versatur in hoc, quòd sicut reliquæ artes docent introducere suã formã in aliqua materia per certas & determinatas vias, vt in plurimum, eodem modo Logica. Sed discrimen est: nam Logica docet introducere in operibus animæ formã suam, quæ est forma modi sciendi, reliquæ verò in materiam externam.

Obiectio. *Solutio.* *D. Thom.*

3. Conclus. Ars analogicè dicitur. Tertia conclusio. Ars analogicè dicitur de arte mechanica & liberali. Et probatur hæc conclusio, nam secundum Diuum Thomam, vbi supra, artes liberales dicuntur artes per quandam similitudinem ad mechanicas; ergo non participant rationem artis independenter: Ea enim quæ vniuocè rationem superioris participant, non participant vnum per similitudinem ad aliud; nam equus non est animal per similitudinem ad hominem, vel leonem.

Præterea, artes liberales, licèt formaliter sint artes, hoc tamen habẽt cũ quadam dependentia à mechanicis, & quadam cum similitudine proportionali: Nam sicut se habent mechanicæ in suis actibus, ita & liberales, quod sufficit ad analogiam, vt patebit infrà. Verum est tamen, quod sint nobiliores in ratione aliqua, & ratione materiæ, quam considerant, vt patet inductione in omnibus liberalibus, & in Logica clarissimè: quia eius materia est nobilissima, scilicet actus animæ: in ratione verò formæ mechanicæ excedunt Logicam, & Grammaticam, & Rhetoricam, quia istæ formam rationis introducunt, reliquæ verò formam realem. Nolo hic plura de analogiæ materia adducere, nam infra de hoc est latissimè agendum: Vtrum verò ars sit nobilior in mechanicis, quæ habet materiam nobiliorem, vel formam? *Dubium.* Aliqui dicunt illam esse nobiliorem, quæ habet nobiliorem formam; alii verò dicunt præstantiorem esse illam, quæ habet materiam magis præstãtem: quod esse verum crediderim & magis consonum Diuo Thomæ. Censentur enim artes illæ sordidæ magis, quæ viliorem cõsiderant materiam: sicut nobilior est Argentarius, quam Faber Ferrarius; & non quidem ratione formæ, quia omnes ferè eandem formam considerant, quæ ad speciem qualitatis quartam pertinet, sed ratione materiæ solùm est differentia. Quinimo aurifices præstant argentariis, & hoc solum ratione materiæ. Et si dicas: ergo Logica est præstantissima ars, quia eius materia est operatio animæ. Respondetur, quod non est ars propriè: & ita non habet locum, quòd præstet inter propriè artes & præstat tamen secundum quid, quia licèt consideret materiam, quæ illam extrahit ab artis propriè dictæ ratione, nobilitatem quandam habet ratione illius supra cæteras. Hæc tamen nobilitas non facit illam artem propriè, sicut domus in mente perfectius esse habet, quàm domus ad extra: non tamen est simpliciter domus, & ita in ratione domus simpliciter non præstat, quia hanc rationem non habet. Et si dicas, quod habitus à suo formali obiecto specificari debeat: sed ars, quæ habet nobiliorem

Diuersitas opinionũ. *Obiectio.* *Solutio.* *Obiectio.*

liorem formam, habet nobilius obiectum formaliter;ergo est nobilior ratione formæ, & non ratione materiæ; Respondetur, quod ipsa materiæ nobilitas refunditur in rationem formalem artis prædictæ,& tribuit suæ formæ nobilitatem quandam, qua excedat simpliciter, & habeat obiectum nobilius.

Solutio.

Dissoluuntur argumenta.

Ad primũ. AD primum adductum in cõtrarium respondetur, quod artes mechanicæ, & scientiæ realiter, tamquam res à re distinguantur; Logica verò, quia non est ars mechanica, & ita propriè ars, sed est ars liberalis, sufficit quòd distinguatur à scientia realiter, formaliter, vel secundum quod supra quæstione sexta disseruimus. Aristoteles verò, cum numerat artem & habitum distinctum à scientia, loquitur de arte mechanica; vel si loquatur de artibus liberalibus, sufficit distingui formaliter.

Ad secundum. Ad secundum patet ex dictis, conuincit enim de artibus mechanicis, non de liberalibus, quæ sunt artes per quandam similitudinem.

Ad tertiũ. Ad tertium respondetur, quòd Logica secundum quod est ars & scientia, habet formaliter distinctum obiectum; nam Logica, vt scientia, considerat secundam intentionem resolutorio modo; vt verò est ars, modo compositiuo, introducendo illam in materiam: sicut diuersum habet obiectum ars domificandi, & scientia de domo, ratione eadem, & modus ille transit in rationem obiecti formalis.

Ad quartum. Ad quartũ patet ex dictis; Ex eo enim quod considerat de sermone in ordine ad veri cognitionem, refertur ad artes liberales, quæ sunt propter animam, nam veri cognitio propter animam est.

Ad vltimum. Ad vltimum videatur locus ibi adductus.

QVÆSTIO X.

Vtrum logica, & quæuis scientia sit vna simplex qualitas, an composita ex pluribus qualitatibus.

IN hac quæstione sunt variæ Doctorum sententiæ. Nam Scotus in primo sententiarum, quæstione prima ad secundum, & distinctione vigesima tertia, quæstione secunda, conclusione quinta, quem sequuntur omnes Nominales, asserit, tot esse scientias specie diuersas, quot sunt conclusiones: eum sequitur Gregorius quæstione tertia prologi: Saxonia primo Physicorum quæst. prima. Aliacensis quæstione decima sexta prædicamentalium. Marsilius libro primo quæstione secunda, articulo quarto. Gabriel quæstione octaua Prologi. Suarez disputatione quadragesima quarta, sectione nona: & istos habitus vnam componere qualitatem, quæ non sit simplex, & multi moderni hanc affirmant sententiam: & probant, quod sit composita qualitas multis, & variis mediis.

Scotus. *Gregorius.* *Saxonia.* *Aliacensis.* *Marsilius.* *Gabriel.* *Suarez.*

1. Argum. Primò, quia definitio, diuisio, & argumentatio sunt modi sciendi specie distincti: ergo de his debent esse tres species Logicæ, & ita tres qualitates: quãobrem non erit simplex, sed composita qualitas. Probatur consequentia: quia obiectum vnum specie requirit habitũ vnum specie; habitus siquidem specificantur ex obiectis. Et confirmatur hoc argumento, saltem loquendo de Logica, qua ratione est vtens. Et probo, quod sit composita qualitas: Nam vbi est noua difficultas vt fiat aliquid, nouus habitus constituitur; sed noua difficultas est in disponendis, & constituendis syllogismis, quæ non est in componendis propositionibus, & illis efficiendis: ergo est nouus habitus: & sic Logica vtens erit composita qualitas, & quia vtens, & docens sunt idem habitus, vt prædictum est, Logica etiam docens

erit composita qualitas. Si respondeas, esse maiorem difficultatem intra eãdem rationem formalem obiecti, & ita non requiri nouum habitum, sicut maior difficultas est in faciendo excellentissimo opere Iustitiæ, quam in efficiendo opere non ita excelso; non tamen ad illud excellentissimum opus prærequiritur nouus habitus: ita in proposito. Contrà; opus Iustitiæ præstantissimum, & non ita præstans non differunt specie: cæterum definitio, & diuisio, & argumentatio intra rationem formalem entis rationis specie differunt: & ita requirunt nouum habitum. Quod si rursus assignaueris differentiam. nam conueniunt in formali vna ratione entis rationis communi &, ita ab vno habitu cõsiderantur: contrà, etiam obiecta Mathematicarum specie differunt inter se, & conueniunt in vna ratione quantitatis: & tamen ponimus diuersos habitus in mathematicis scientiis; ergo similiter ponemus diuersos habitus logicales specie distinctos, vnum qui versetur circa definitionem, & alium circa diuisionem, & alium circa argumentationem, præcipuè cum hæc habeant inter se distinctas definitiones, & principia, per quæ suæ passiones demonstrentur.

2. *Argum.* Secundò: In Logica sunt distinctæ abstractiones à materia; ergo distincti logicales habitus. Consequentia patet: nam scientiæ mathematicæ hac ratione non sunt vnus habitus; sed plures: quia Arithmetica abstrahit à continuatione, in qua continetur quantitas discreta virtualiter. Antecedẽs probatur: quia maior abstractio est in illa parte, quæ agit de simplicibus intentionibus, quàm in illa, quæ agit de compositis. Et si dicas intentiones esse quid simplex; & ita licèt in substratis reperiatur maior vel minor compositio, non tamen in intentionibus, quæ sunt formale significatum: sed contrà, quia intentio propositionis ex triplici intentione consurgit, ex intentione subiecti, & prædicati, & copulæ. Si respondeas, hoc esse materialiter, formaliter verò habere vnam simplicem intentionem: contrà, quia propositio vt sic formaliter importat subiectum, copulam, & prædicatum: ergo formaliter importat triplicem intentionem: non ergo Logica est vna simplex qualitas, sed composita & multiplex, quæ quidem qualitates specie differunt.

3. *Argum.* Tertiò: Physica & Metaphysica specie differunt, quia vna agit de ente communi, alia autem de ente particulari mobili: ergo etiamsi Logica agat de modo sciendi in communi, erit illa alia Logica specie distincta, quæ agit de definitione, diuisione, &c. Consequentia probatur à paritate rationis, & confirmatur: Quia ad dirigenda varia opera manuum ponuntur variæ artes mechanicæ, vt constat ex supra dictis: ergo ad dirigenda opera rationis debent poni multæ artes liberales, & multæ Logicæ: sic etiam ponuntur diuersi habitus ad dirigenda secundum virtutem opera voluntatis hominis.

4. *Argum.* Quartò; In Logica sunt actus specie diuersi, & idem est in qualibet alia scientia: ergo non possunt procedere ab eodem simplici habitu: ergo Logica & quæuis alia scientia debet esse composita qualitas. Prima consequentia probatur, quia habitus simplex non elicit actum, nisi sub vnica ratione sui obiecti, quæ sit eiusdem speciei in illis, sicut habitus est vnius speciei; sed actus speciei diuersi debent procedere secundum diuersam rationem specificam sui obiecti: nam ab illo sumunt speciem; ergo non possunt ab eodem habitu procedere. Sed illud primum antecedens probo: nam diuersus actus specie est iste. quo cognosco prædicabilia esse quinque, ab isto, quo cognosco demonstrationem generare scientiam Si dixeris ad hoc argumentum, actus huiusmodi logicales differre quidem specie materialiter, formaliter verò esse eiusdem speciei, propterea quod etsi obiecta sint diuersa in esse rei, & secundum suas rationes inferiores considerentur; tamen sub vnica abstractione, & in ordine ad secundam intentionem talem, quæ est illis communis. *Solutio.* Sed contrà: quia diuersi actus specie, qui pertinent ad eandem potentiam, vt actus Fortitudinis & actus Temperantiæ, quamuis respiciant obiecta partialia ipsius potentiæ, quæ *Impugnat.* infe-

inferiora sunt ad obiectum eius, sunt nihilominus distincti formaliter sufficienter, vt constituant duos habitus, & non solùm distinguuntur materialiter: ergo similiter, si in Logica aut Physica sunt plures actus distincti in specie circa obiecta, partialia illius scientiæ, erunt formaliter distincti, & poterunt producere plures habitus, saltem partialiter distinctos, licèt aliàs conueniant in hoc, quod sint sub eodem subiecto communi eiusdem scientiæ Consequentia probatur: quia nulla videtur ratio, quare magis duo actus diuersi in specie circa obiecta partialia, & materialia potentiæ sint formaliter distincti, & producant habitus diuersæ speciei, quàm quod duo actus Logicæ, & cuiuslibet alterius scientiæ, qui specie differunt partialiter, & materialiter producant duos habitus logicales partialiter diuersos. Et si dicis, quod conueniunt actus duo Logicæ in eadem ratione formali obiecti, etiam conueniunt duo illi actus Fortitudinis, & Temperantiæ in ratione formali obiecti voluntatis, & nihilominus producũt duos habitus: ergo idem de actibus Logicæ erit dicendum.

Argum. Quintò; Actus diuersi in specie necesse est, vt producant habitus diuersos in specie: ergo habitus inclinans in actus diuersos in specie, compositus est ex particularibus habitibus: Consequentia patet, & minor probatur: quia effectus adæquatus actus talis speciei est entitas producta ab illo: ergo si ipse est diuersus in specie ab alio actu, etiam ipse habitus ab illo productus. Probatur consequentia, quia nulla causa diuersa in specie potest habere effectum adæquatum eiusdem speciei cum effectu adæquato alterius causæ diuersæ speciei. Vnde Diuus Thomas 1.2. quæst. 54. articulo 2. docuit, formas, & habitus speciei distingui, quia procedunt à causis actiuis diuersarum specierum. Et licèt vniuersaliter non sit verum, quod idem effectus specie non possit produci à causis diuersæ speciei, cum idem calor procedat à Sole & igne; id tãtùm est verum de effectibus inadæquatis, quia de adæquatis est certum apud Philosophos probatos, nullam causam diuersam specie habere effectum adæquatum eiusdẽ speciei cum effectu adæquato alterius causæ diuersæ in specie, propter proportionem quam debet habere causa cum suo effectu, in quo ipsa totaliter explicat suam vim actiuam. Dices, hoc verum esse, quando totales causæ operatur secundum diuersitatẽ quam habent, & non secundum quod conueniunt in aliqua vna ratione adæquata formali & superiori ipsius habitus, & sunt quasi instrumenta ipsius potentiæ, quæ respicit vniuersalius obiectum. *Solutio.*

Impugnatio. Sed contrà; quia actus non producit habitum, nisi per suam propriam & specificam entitatẽ, quæ solùm desumitur in ordine ad obiectum, quæ in diuersis actibus specie est ipsa specie diuersa: ergo producit habitum diuersum ab alio, qui producitur per alium actum. Probo antecedens, quia diuersum mediũ in specie assumit ad probandum, prædicabilia sũt quinque ab illo, qui probat demõstrationem generare sciẽtiam, sed medium est ratio assentiendi formalis, & immediata: ergo actus sumit ab ea suã speciẽ, quia id, quod specificat immediatius est omnibus aliis, & non sumit suam speciem ab aliquo communi reperto in vtroque actu, & ita non producit habitum secundum aliquid commune cum altero actu, sed secundum sibi proprium: quamobrem alterum habitum producit.

6. Argum. Sextò; habitus productus, & genitus ab actibus talis speciei, retinet præcisè essentiam communicatam à talibus actibus: ergo qui est productus ab actibus alterius speciei retinebit aliam essentiã specie diuersam. Probatur consequẽtia: quia ille actus inclinabit ad actus diuersos: ergo erit habitualis inclinatio diuersa in specie, & sic erunt duo habitus, sicut sunt duo actus. Dices, hoc nihil valere, quia conueniunt illi actus in vna ratione communi, & ita possunt elici ab eodem habitu, & illum producere: sed cõtrà sequitur, quod omnes actus realiũ scientiarum essent ab vno habitu Metaphysicæ; quia omnes rationes illorũ conueniũt in vna ratione superiori, quæ est propriũ obiectũ Metaphysicæ: ergo, &c.

7. Argum Septimò; Vnius generis nõ potest esse vna simplex sciẽtia, puta, animalis, coloris,

ris, sed necessariò debet esse multiplex, saltem partialiter secundum multiplicationem specierum: ergo omnis scientia est composita ex partialibus habitibus. Probatur antecedens: quia tota scientia continetur virtualiter in principiis; sed principia specierum, & passionum earũ, non continentur virtualiter in principiis generum: ergo diuersa est scientia generis, & specierum. Maior est Aristotelis primo Posterior. & Diui Thomæ, prima parte, quęstione prima, articulo septimo. Et probatur ratione: quia scientia est facultas ad cognoscendum scientificè conclusiones per principia, atque adeo tota cognitio scientifica conclusionum est in vi notitiæ principiorum. Minor probatur: nam quantumuis nouerit aliquis quidditatem animalis vt sic, ex vi talis notitię non poterit cognoscere, quæ sunt propria hominis. Et confirmatur, & probatur: quia vna scientia est, quæ est vnius subiecti, cuius proprię passiones demonstrantur, sed propriæ passiones specierum non possunt demonstrari de genere: ergo non est vna scientia, quę considerat genus, & species, & illarum passiones.

8. Argum. Octauò: Sic sequitur, quod habens habitum scientificum primæ conclusionis, posset exire in actum sciendi circa centesimam conclusionem, quam nunquam considerauit: consequens est falsum: ergo &c. Probatur sequela: quia habitus scientiæ vnius conclusionis, & habitus omniũ, sunt eiusdem speciei atomæ, licet differant secundum perfectum, & imperfectum, sed in quencunque actum potest qualibet forma, pôt ẽt illa, quę est eiusdẽ speciei: ergo &c. Si verò dicas illi maximè habere locum in formis eiusdem speciei æquè perfectis. Cõtrà: quia differentia penes perfectũ & imperfectũ non tollit, aut cõfert substantiã actioni, sed solũ variat penes perfectũ & imperfectũ: minor enim calor pôt calefacere & exiccare, sicut maximus, licèt non ita perfectè: ergo licet detur vnus habitus alio minus perfectus, bene poterit in easdem operationes, quam alius magis perfectus, licèt non ita perfectè. Hoc est enim, quod Auerroes ait, primo cæli cõmento, vbi est eadem forma, est eadem actio magis aut minus perfecta.

Nonò: potest habitus Logicæ intendi circa primam conclusionem, & non circa decimam, ut si repetatur multoties prima conclusio, & non decima: ergo alius habitus est primæ, & alius decimæ, aliàs si essent idem habitus, simul intenderetur, maximè cum sit indiuisibilis. Item potest obliuisci aliquis decimæ conclusionis, & non primæ, & sic corrumperetur habitus decimæ, & non primæ: ergo sunt diuersi, aliàs si essent idem habitus, corrumperetur habitus primæ conclusionis, & sicut potest corrumpi habitus circa vnam conclusionem, & non circa aliam, ita poterunt generari; vnde sequitur esse habitus diuersos, siquidem habent diuersas intensiones, generationes, corruptiones, & oppositiones. Nam scientia primæ conclusionis habitualis, & actualis non opponitur ignorantiæ primæ conclusionis, quia stant simul: ergo non sunt idem habitus primæ, & decimæ conclusionis, aliàs quod opponeretur primæ conclusioni, opponeretur & decimæ. 9. Argum.

Decimum argumentum: Extensio Logicæ, & cuiusuis alterius habitus intellectualis, fit per additionem nouæ entitatis: ergo non est simplex, sed composita qualitas. Probatur antecedens: quia actus, quo effectiuè extenditur habitus ad diuersum obiectum efficit aliquid reale intrinsecum in potentia, cum modò habitus sit extensus ad nouum obiectum, ad quod antea non erat extensus: ergo recipit aliquid reale ab actu, quod quidem antea non erat in habitu. Si respondeas, quòd actus ille, licèt de se sit productiuus nouæ entitatis, de facto tamen non producit eam, quia inuenit iam productam, sed solum habet extendere præexistentem. Contrà: hæc extensio, vel fit per productionẽ alicuius relatiui, vel absoluti: neutrum istorũ: ergo solum extendit producendo nouã entitatem. Probatur minor, nam maior clara est, nõ p productionem alicuius relatiui: tum, quia habitus per hanc extensionẽ, quam accipit, fit potẽs ad attingendũ illud obiectũ & operandũ circa illud, relatio verò nõ est operatiua: 10. Arg. Solutio. Impugnatio.

ergo,

ergo &c. Tũ etiã, quia relatio nõ primò producitur, sed comproducitur ad productionem alicuius absoluti: ergo prius fuit in habitu productum aliquid absolutum: Tum tertiò, quia habitus debet extendi per perfectionem eiusdem rationis cum ipso: ergo non extenditur per relationẽ: ergo &c. Quod verò ille habitus nõ extendatur ad aliud obiectũ per aliquid absolutum, quod sit idem cũ illo probatur; Nam quando extenditur Logica, de nouo aduenit intellectui aliquid, quod antea non erat in Intellectu, aliàs si antea erat, ille habitus erat extẽsus, & illud nouum, quod aduenit, debet esse aliquid reale, & non aliud quam habitus: ergo de nouo aduenit habitus: ergo est composita qualitas. Si dicas, quod est quidam modus ipsius habitus. Contra: nam modus habitus vel est habitus, vel non: Si est habitus, & aduenit de nouo: ergo nouus habitus aduenit: Si non est habitus, non potest perficere intellectum ad assensum illius conclusionis illum inclinando: ergo nec extendere potest habitum, maximè, quia huiusmodi extensio cum sit rei indiuisibilis, non potest intelligi nisi per additionem nouæ qualitatis in eodem intellectu. Et confirmatur hoc argumentum; nam cum aliquis eandem demonstrationem bis repetit, illę duæ demonstrationes distinguũtur ex terminis: (& loquor de actu conclusionis) sed illi duo actus distinguuntur realiter: ergo & termini distinguuntur realiter: ergo illud quod efficiunt in habitu, distinctum est realiter. Habitus ergo est composita qualitas. Et cõfirmatur secũdò: prima demonstratio generat realitatem quãdã habitualẽ: ergo secunda idem generabit, siquidem sunt agentia eiusdem speciei naturalia.

Solutio. *Impugnatio.*

11. Argu. Vndecimò; Cum aduenit tertia demõstratio, illa verè producit: ergo inter ipsam & habitum est relatio producentis, & producti: ergo habitui aduenit noua relatio realis, quæ ante non erat: ergo nouũ fundamentũ: sed illud fundamentũ est habitus: ergo producit nouũ habitum. Primũ antecedens probatur, quia demonstratio est causa effectiua. Prima consequentia patet, nã relatio producẽtis ad productũ in creaturis semper est relatio realis, si existat producẽs (quod dico propter generans, quod aliquando non est.) Secunda consequentia probatur: quia antiqua entitas non potera fundare relationem producentis: ergo aduenit alia de nouo, & illa est habitus: ergo &c. Probatur antecedens: nã habitus vt duo, iam erat productus: ergo per tertiam demonstrationẽ nõ potest produci: ergo non potest fundare relationem producentis & producti: (Et idem argumentum fit de reliquis demonstrationibus:) est ergo scientia composita qualitas.

12. Arg. Duodecimum argumentum; Quando secunda demõstratio habetur, si nõ producit nouum habitum, sequitur quod perficiat præexistentem: sed hoc est impossibile: ergo producit nouum habitũ. Probatur minor, nam huiusmodi perfectio extẽsiua dẽt esse in instanti, sicut & intellectio per quã perficitur, fit in instãti, & tunc sequitur, quòd iste habitus fit extensus, & non fit extensus in eodem instanti. Non est extensus, quia in eodẽ instanti, quo habetur secunda demõstratio, est vt vnum solũ: nã actus extendẽs ipsum inuenit vt vnũ solum: ergo est vt vnũ solũ, & nõ est vt vnũ, qa in illo instãti est vt duo: ergo non est vt vnum solũ: ergo est extensus, & non est extensus.

13. Arg. Decimumtertium argumentum: Sciẽtia est collectio specierum ordinatarum complexarum; ordinatarum, inquam, per modum causæ & effectus, vt explicat Soncinas Metaphysicæ sexto, quæstione nona: ergo est composita qualitas, quia illæ species sunt multæ & distinctæ. Antecedens probatur ex Diuo Thoma de potentia, q. 2. art. 1. vbi dicit: Quicquid est in intellectu, aut est potentia ipsa intellectiua, aut species intelligibilis, aut actualis intellectio, aut verbum. Vbi non meminit habitualis qualitatis inclinantis potentiam, quam nos constituimus habitum. Videantur plura loca apud Capreolum, primo sententiarum in prologo, quæstione tertia; & Caietanum prima secundæ, quæstione quinquagesima quarta, articulo quarto.

Et confirmatur hoc argumentũ; Nã sapiẽtia includit habitum principiorum,

& conclusionem: ergo saltem ista erit composita qualitas. Antecedens probatur, quia Sapientia iudicat de conclusionibus per causas, & principia altissima; & ita includit in sua ratione habitum principiorum, qui est habitus causarum altissimarum. Nolo hic adducere exempla de virtutibus moralibus, quarum plurimæ duobus habitibus constant, ne opus logicale ad materiam morum deuoluatur.

14. Argu. Decimum quartum argumentum: Habitus ratione eius, per quod formaliter extenditur, habet realem oppositionem contrarietatis ad entitatem absolutam alicuius habitus sibi contrarii: ergo etiã id, quod addit, dicit per se habitualem entitatem, sicut eam dicit contrarius habitus: quia contraria sub eodem genere continentur: ergo si vnum contrariorũ est habitus, & aliud similiter. Probatur antecedens: nã quando extenditur scientia, vt decem, poterit esse in intellectu error habitualis circa decimam conclusionem, verbi gratia, quod prædicamẽta non essent decem; ergo habita decima conclusione expelletur iste habitus: ergo decima cõclusio generabit habitum distinctum à præexistente, siquidem expulit contrarium, quod non expulerat præexistens habitus: ergo, &c.

15. Argu. Decimũ quintum: Quando aliqua ita se habent, vt vnum possit manere sine alio, & è contra, differunt realiter: sed habitus circa hoc obiectum materiale potest corrũpi, & manere circa aliud, & è contrà: ergo habet plures partes distinctas realiter. Si dicas corrumpi modum ipsius habitus, & manere ipsum habitum:

Solutio. Impugnatio. contrà, quia stat, quempiam obliuisci primæ conclusionis, per cuius assensum habitus fuit genitus, & habere errorem, per quem expellatur habitus circa primam conclusionem: & tunc manebit intellectus cum habitu inclinante ad alia obiecta, circa quæ non habuit errorem, vt constat, cũ faciliter habeat actus circa illas, & facilitas signum est geniti habitus: ergo illud, quod superadditur primæ conclusioni & manet, habitus est.

Solutio. Et si dicas, quod cum aliquis obliuiscitur primæ conclusionis, corrumpitur totus habitus, quia vt aliquis sciat, necesse est scire resoluere conclusiones vsque ad prima principia, quia demonstratio, per quam acquiritur scientia, cõstat ex primis, & indemõstrabilibus: vnde si intellectus obliuiscatur primæ conclusionis, non poterit demõstrare alias: nam vt docet Aristoteles primo posteriorum, textu quinto. Non scit, qui præmissarum scientiam non habet.

Impugnatio. Contra, quia quando intellectus obliuiscitur primæ conclusionis, solùm obliuiscitur medii necessarii ad probandum illam conclusionem, & non aliorum mediorum: ergo cum ista perseuerent, conseruabitur habitus, quoad illas, maximè qa illud medium primæ conclusionis solũ est necessariũ quoad exercitium reliquarum conclusionũ, nõ verò quoad conseruationẽ habitus illarũ, vt planè constat: ergo, &c. In oppositum est receptissima Diui Thomæ sententia, discipulorumq; illius, & sapientissimi Magistri Soto, quęstione tertia procemialium in Logicam.

Preambula ad quæstionem.

IN hac quæstione variè opinantur Metaphysici quidam, qui censent, scientiam esse collectionem specierum complexarum, vt colligitur ex Soncinate, & Capreolo locis iam citatis, cum viderẽt cuiuslibet propriam speciem dari, siue impressam, siue expressam, asseruerunt, Logicam esse qualitatem compositam ex multis speciebus complexis: nam species istæ qualitatis quædam sunt habituales in prædicamento Qualitatis constitutæ. Alii verò, quibus hæc sententia nõ placebat, censebant quidem scientiã esse habitũ quẽdã, qui se tenebat ex parte potẽtiæ distinctum à speciebus: nihilominus tamẽ esse compositã qualitatẽ ex multis qualitatibus. Et hi quidẽ sunt diuisi: nam quidã ita censent esse cõpositã qualitatẽ, vt cuiuslibet obiecti specifici sit vnus habitus specie diuersus ab aliis. Itaque huius conclusionis, prædicabilia sunt quinque, est vna simplex qualitas. Et huius, prędicamẽta sunt decẽ, est alia simplex qualitas specie differens ab alia: & istę duæ, & sequẽtes sũt vna Logica, qa ordinantur ad sciẽdas veritates logicales. Sed isti sic opinãtes ponũt quidẽ plures

plures species Logicæ, quarum quęlibet sit simplex qualitas: nam ex multis speciebus logicalibus nequit fieri vna Logica specie. Et ita licèt differant à nobis, quod Logicam non censent esse vnam specie atoma: conueniunt tamen in hoc, quod quælibet atoma species simplex est vna qualitas Alii opinantur in hunc modū: Cuiuslibet conclusionis & obiecti specie diuersi materialiter esse quidē vnum habitum distinctum, cæterum omnes isti habitus faciunt vnam Logicā specie, & numero, si sint in eodem subiecto, & vnitas est vnitas ordinis, quia omnes istæ qualitates ordinantur ad eundem finem: sicut exercitus est vnus ordine, & numerus constitutus ex multis vnitatibus est vnus ordine, & domus constans ex multis figuris & partibus est vna numero: & existimant, hanc opinionem esse de coelis delapsam, cum fuerit ferè Nominalium antiquorum.

Deciditur quæstio.

PRo dilucidanda igitur Diui Thomæ opinione & veritate, sit prima conclusio: Ad cognitionem scientificam requiruntur species ordinatæ. Probatur conclusio, nam scire est iudicare de aliqua passione per suas causas, & scientia causatur ab actu intellectus: sed actus intellectus & iudicium nequit fieri sine speciebus, quibus intellectus actuetur, & intelligat, cū à principio sit pura potentia in genere intelligibiliū: ergo, &c.

1. Conclus. Ad cognitionē scientificam requiruntur species.

Præterea, nam hoc inter alia est discrimē inter Deum, & creaturas; nam Deus se ipsum per suam essentiam intelligit, quæ habet rationem speciei intelligibilis; at verò Angelus omnia alia à se; homo verò se & omnia alia per species creatas intelligit, requiruntur ergo huiusmodi species ad scientiam. Quod verò requirantur cum hac conditione, vt sint ordine quodam dispositæ in modum demonstrationis & causæ, & effectus, probatur ex Caietano. Ea quæ sunt plura non possunt conuenire in actū vnius speciei, nisi sint inter se ordinata; sicut partes domus non possunt ad vnam domum componendā concurrere, nisi inter se sint conuenienti ordine constitutæ, vt præcedat fundamentū, sequantur parietes, & vltimo loco tectū adueniat; & corpus hominis, & eius anima, nō possunt ipsum hominem cōponere, nisi ita sint ordinata, vt corpus actuetur & informetur ab anima: & hoc in omni multitudine patet vnū aliquid efficiente: sed plures species in scientia reperiūtur in actu vnius speciei: ergo oportet inter se esse ordine quodam dispositas. Minor probatur, nam ad assēsum huius: Omnis homo est risibilis, concurrunt species hominis animalis, & rationalis, & risibilis, vt patet, si construatur demonstratio; non ergo debent tumultuariè & confusè concurrere, sed ordine quodam ad actum scientiæ efficiendum. Iste autem ordo consistit in hoc, quod prius præcedant species causæ prædicati, & passionis demonstratæ, postmodum species passionis primæ demonstratæ, & postmodum species passionis secundæ demonstratæ per primam, & sic in reliquis; requiruntur ergo huiusmodi species ad scientiam.

Differētia inter Deū, Angelos & homines.

Secunda conclusio: Ad actum scientificum habendū facilè, promptè, & delectabiliter requiritur præter species ordinatas habitus quidam & habilitas potentiæ inhærens. Probatur conclusio: intellectus ex se & ex sua natura nō est habilis ad vtendum facilè, promptè, & delectabiliter speciebus ordinatis, & ad indicandū de rebus, quæ repræsentātur per species; ergo eget aliqua qualitate superaddita potētię, & ipsi inherente ad hoc munus præstandū. Antecedens probatur, nam est ex natura sua tamquā tabula rasa, & nullum habitū habet, præter habitum primorū principiorum. Consequentia est euidens: nam si non est determinatus, eget qualitate ipsum determinante & inclinante ad suprà dicta munera. Secundò, in vsu specierum scientificorum est maxima difficultas: ergo cōstituēdus est habitus ad vincēdā huiusmodi difficultatem: habitus n. ponūtur circa obiecta, vbi est difficultas, qua ratione cōstituimus virtutē iustitiæ, vt cuique quod suū est tribuamus, quia in hoc particulari bono difficultas quædā reperitur: ergo, &c. Et sicut i volūtate respectu actuū propriorū habitus constituimus, eo mo-

2. Conclus.

Quare requiratur habitus in intellectu.

do sunt in intellectu ad scientificè cognoscendum facilè, & promptè collocandi; & ita omnes Philosophi collocarunt virtutes intellectuales, cuiusmodi sunt scientiæ Præterea, nam vt habetur primo posteriorum, demonstratio generat scientiam, sed demonstratio non generat seipsam: ergo aliquid aliud distinctum ab ipsa demonstratione est scientia genita per demõstrationem; hoc autem nihil aliud est, quàm qualitas quædam, & habilitas potentiæ: sed scientia requiritur ad sciendum: ergo illa qualitas distincta à speciebus requiritur ad habendum actum scientiæ facilè, &c.

3. Conclus. Scientia dicit ord. ad actum sciẽdi. Tertia conclusio: Scientia importat ordinem essentialem ad actum sciendi, & consequenter ad species, quibus fit ille actus; itaque species, & actus sciendi, ad quem concurrunt species, reputãtur pro vnico termino per quem obiectũ cognoscitur. Hanc tenet sapientissimus Soto q. 3. procem. *Soto.* Et probatur, nam cũ sciẽtia ordinem habeat ad actum sciendi, & hic actus fiat mediis speciebus, quæ obiectum repræsentant impressæ, circa quod habetur actus scientificus, etiam ordinẽ importat ad illas: Si namque scientia, qua scio hominem esse risibilem, ordinem importat ad hoc obiectum, ad hanc veritatem, Homo est risibilis, similiter importabit ordinem ad hanc propositionem, Homo est risibilis, & eius partes, quæ dicuntur species ordinatæ, & similiter ad actum, quo talis veritas scitur; habitus enim importat ad actum ordinem intrinsecum; & sic actus intelligendi fertur in verbum, & in res, quæ in verbo relucent, tamquam in vnũ terminum & obiectum: ita scientia in species, & actum intelligendi fertur, vt in vnum terminum totalem.

4. Conclus. Scientia nõ sunt species ipsæ. Quarta conclusio: Scientia propriè & essentialiter non sunt ipsæ species ordinatæ, sed qualitas illa, qua intellectus propenditur ad iudicandum de conclusione aliqua per suas causas, seu rationes formales. Hæc conclusio probatur ex definitione scientiæ modo adducta: nã scientia est habitus acquisitus per demõstrationẽ; ergo aliquid aliud est sciẽtia distinctũ à demõstratione, siquidem fit ab illa: sed demonstratio sunt species ordinatæ: ergo scientia est aliquid aliud distinctum à demonstratione (& loquor etiam de demonstratione mentali) non ergo scientia essentialiter sunt illæ species, quæ dicuntur habitus, sed qualitas illa causata.

Obiectio. Dices huic rationi, scientiam esse species ordinatas conclusionis, Verbi gratia, in hac demõstratione: Omne animal rationale est risibile; homo est animal rationale: ergo homo est risibilis, scientiã esse species ordinatas, scilicet, homo est risibilis. Et hæ species causantur ex demonstratione, quæ quidem demonstratio solum est maior & minor bene dispositæ: nam ita definitur syllogismus, Quod sit oratio, in qua quibusdam positis, & concessis, necesse sit aliud accidere præter ea, quæ posita sunt. Vbi expositores explicant hoc. Aliud, esse intelligendam conclusionem, quæ aliud est à syllogismo; Sed demonstratio nihil aliud est quã syllogismus faciens scire: ergo cum syllogismus nõ sit nisi maior & minor rectè dispositæ, demõstratio erit maior & minor in materia debita ad scientiã dispositæ; & ita conclusio erit sciẽtia causata à demonstratione, & non qualitas alia habitualis? Respondetur, quod vt aduertit Magister Soto lib. 5. Summularũ, c. 1. lect. 2. syllogismus aliquando accipitur pro maiori & minori, & conclusione, & hæc est propria acceptio ipsius *Syllogismus dupliciter accipi potest.* Quãdo verò accipitur pro maiori & minori solum, non est propriè & formaliter syllogismus, sed causaliter, quia ex illis infertur conclusio, quæ complet & determinat essentiam syllogismi: est ergo de ratione syllogismi, & demonstrationis cõclusio: nam de ratione syllogismi est, quod sit consequentia, de ratione verò consequentiæ est, quod sit consequens. Et quando Arist. præfixit figuras syllogismorum, etiam in illis essentialiter inclusit cõclusionem. Et quando definitur supra dicta definitione syllogismus, hoc. Aliud denotat conclusionem, quæ nõ dicitur esse aliud, quia non fit de essentia syllogismi, sed quia est aliud à præmissis, à quibus infertur, & ad denotandum hoc, ponitur illa particula, Aliud.

Præterea probatur conclusio: Scientia est quędã qualitas, & habitus quidã, quo

Per species non iudicamus de obiecto, sed apprehendimus.

quo inclinamur ad iudicandũ de conclusione per suam rationem: sed per species non inclinamur ad iudicandum de obiecto, sed solùm ad apprehendẽdũ illud, licèt hæc apprehensio sit necessaria ad iudicandũ: ergo species ordinatæ non sunt scientia, sed qualitas illa iudicatiua. Minor probatur, nam species solũ sunt semina obiectorum, & virtutes illorum. & ad hoc sunt tributæ à natura, vt obiecta apprehendamus per cognitionem, & intelligens sit res intellecta in actu primo per species impressas, i actu secũdo per expressas; & in hoc consistit earũ officiũ: sed nõ includitur in hoc inclinatio ad facilè iudicãdũ de veritatibus: ergo species ordinatæ nõ habẽt rationẽ habitus sciẽtifici.

Præterea: Fides non est collectio specierum, sed lumen habituale ad credendum res supernaturales; & prudentia nõ est specierum collectio, sed qualitas & facilitas ad rectè iudicandum: & similiter ars nõ est specierũ collectio, sed habitus ad rectè externa opera exercẽda: cur ergo scientia debet esse specierũ collectio? Et si loquamur de simplici apprehẽsione tam sapientes quàm insipiẽtes res simpliciter apprehendunt, & tamen est inter illos discrimen, quòd sapientes rectè iudicant; scientia ergo est qualitas recte iudicãdi de rebus per suas rationes.

Præterea; quia noster intellectus non est de se inclinatus ad rerum apprehẽsionẽ, seu non habet de se rerum apprehensionẽ, dantur illi species rerum, vt res apprehendat; sed etiam de se est indifferẽs, seu non determinatus ad facilè de rebus iudiciũ sumendum, & hoc nõ fit per species: ergo dabitur illi qualitas vt promptè iudicet, & speciebus ordinatis vtatur: ipsæ namque species non præstant facilem vsum ipsarum, nec hoc habet ex se intellectus; & ita hoc est in scientiã seu qualitatem habitualem referendum, quæ facilitat intellectum ad specierum vsum rectum. Et hæc conclusio magis probabitur infra conclus. sequente.

Corollar.

Ex hac cõclusione ẽt infertur, angelicã scientiã, quam de reb. habent, aliquid aliud distinctũ esse à specieb. quib. res apprehenditur, siue sit distinctum ab intellectu, siue sit ipsum lumẽ intellectus: nã species ẽt in angelis numquã hanc facili tatẽ rectè de reb. iudicandi præstant. Et hanc opinionẽ sequitur Ferrar. 2. contra gent. c. 57. estq; sapientiss Magist. Med. 1. 2. q. 54. art. 4. Bannes sap. 1. p. q. 58. art. 1. dub. 1 concl. 2. & eisdẽ rõnib. quibus probatur, in nobis scientiã esse simplicẽ qualitatẽ, probatur in angelis nõ posse esse fecũdũ plures species sciẽtiã angelicã, qa aliàs esset cõposita qualitas. Caiet. dicto loco 1 2. oppositũ tenet. Vtrũ autem habitus angelorũ distinguãtur à lumine intellectus, & an vnico habitu res naturales cognoscãtur, non disputo in psentia.

Explicatio D. Thom.

Secundò infertur ex hac conclusione D. Thom. & Metaphysicos, cum species ordinatas dicunt esse scientiam, non esse intelligendum, quod loquãtur de sciẽtia essentialiter, sed dicunt: Est habitus scientificus inchoatiuè, & fundamentaliter, id est, est fundamentum & inchoatio scientiæ, quia ex speciebus ordinatis resultat sciẽtia, & per illas causatur per modum demonstrationis dispositas, & illæ sunt necessariæ ad scientiam habendam. Et clarum est nomen sciẽtiæ tribui posse fundamento, & causæ, & inchoationi scientiæ: sicut dicitur accensio sanguinis circa cor, ira, quia ex illa accensio ne causatur, & beatitudo aggregatio perfecta bonorum.

Exemplũ optimum.

5. Conclus.

Quinta conclusio: Illa qualitas rectè iudicandi, quæ essentialiter est scientia, non est composita ex pluribus habitibus & qualitatibus, sed est qualitas quædam simplicissima: & hæc est certa sententia D. Thomæ. Habet hæc conclusio duas partes probandas. Et antequam probemus esse simplicem qualitatem, probare volo, hanc esse D. Thom. sententiam, propter quosdam falsos Thomistas, qui vno loco, aut altero malè intellecto conãtur ostendere, D. Thom. asseruisse, scientiam compositam esse qualitatem ex multis habitibus: Quid enim clariùs dici potuit à D. Tho. quàm vnum habitum ex multis habitibus conflari non posse? Et tamen dicunt hanc sententiam non esse D. Tho. sed oppositam docuisse.

Probatur ergo vltima pars conclu. ex D. Th. 1. 2. q. 54 ar 4 in corpore, vbi dicit, Inde est, qđ habitus est qualitas simplex non constituta ex pluribus habitibus, etiãsi ad multa se extendat. Et ad hãc au thori-

thoritatem ita claram & patentem respondent, D.Thomam velle, scientiã nõ esse compositam ex pluribus habitibus, quorũ vnus habeat rationem materiæ, & alius habeat rationem formæ, sicut angelus dicitur simplex, quia non componitur ex materia, & forma. Secundò explicant D.Th. quòd dicat esse simplicẽ qualitatem, quia nõ sunt plures habitus habẽtes rationem superioris, & inferioris. Sed cui hæc explicatio non mouerat risum? In istos quadrat illud Arist. quoli bet proferente cõtraria nõ oportet sollicitum esse. Si constat habitus pluribus habitibus facientibus vnum, necessariũ est quod sit ex illis compositus, si est cõpositus, falsum asseruisset D.Th. dũ dixit non esse cõpositum, sed simplicem esse. Et in solutione secundi dicit, partem habitus non generari post partem: ergo habitus non habet partes componentes ipsum. Et in solutione tertii dicit, quod per demonstrationem secundã nõ augeneretur alius habitus, sed habitus præexistens fit perfectior: ergo sentit D.Th. nullo modo habitum constare pluribus habitibus. Et q 53. ar. 2. ad 1. dicit, quod habitus secundum se cõsideratus sit forma simplex. Et quoniam ex his satis cõstat, hanc esse opinionem D.Th. nolo plures coaceruare authoritates. Si verò in contrariũ adduxeris illud D. Th loco modo adducto ad vltimum, ꝙ scientia augetur per additionẽ: ergo cõstat ex habitibus. Resp. Soto vbi sup. ꝙ augeatur per additionẽ nouarum specierũ, nõ vero per additionẽ noui habitus superuenientis primo habitui. Cęterũ hęc explicatio, vt aliquid valeat, est intelligenda, ꝙ augeatur per additionẽ specierũ, hoc est, quod additio specierum ordinatarũ ostendat habitũ esse auctum: nã si est noua ordinatio specierum, habitus est magis perfectus, & se extendit ad obiectũ, ad quod non se extendebat: nam species ipsæ nõ augent habitum intrinsecè, cum habitus scientiæ non sint species ordinatæ.

Explicatio D.Th.opt.

Caiet. vbi sup. explicat hũc locũ quod scientia augeatur per additionem, hoc est, per extensionem ad cognoscendũ nouum obiectum materiale, quod antea nõ cognoscebatur, & hoc vocat augmentũ per additionẽ: nã ipse D.Th. 1.2.q.66.ar. 1. dicit, quod augmentum scientiæ secundum se ipsam attendatur, secũdum ea, ad quæ se extẽdit: ergo scientia crescit per extensionem secundum D.Th. Et hoc voluit dicere, dũ docuit crescere per additionem. Latius hoc tractari solet lib. 1. de generat. & si adducat illud D.Tho. 1.2.q. 53.ar.2. vbi dicit, quod habitus scientiæ principaliter fit in intellectu possibili, secundario in viribus apprehensiuis sensitiuis; ergo est cõposita qualitas ex duo bus habitibus, quorum vnus est in intellectu, alius in viribus sensitiuis: nam idẽ accidens non potest esse in subiecto spirituali, quale est intellectus, & in subiecto materiali, quale est vis sensitiua. Respon. quod dicitur esse scientia nostra in viribus sensitiuis, nõ subiectiuè, sed quia dependet à viribus sensitiuis: nam nostra omnis cognitio ortum habet à sensu, & pro quanto ordinatur ad phantasmata debito quodam modo.

Alia explicatio.

Alia D Tho. explicatio.

Probatur nostra conclus. principalis. Primò ratione D.Th. supradicta q. 54. ar. 4. Intellectus noster est vna simplicissima qualitas, non composita ex multis qualitatibus, & tamen fertur in plura obiecta specie diuersa materialiter. ergo Logica & quælibet alia scientia erit vna simplicissima qualitas nullo modo ex pluribus qualitatibus composita, etiamsi feratur in plures conclusiones, quæ specie differunt materiali ex parte obiecti: antecedens est certissimũ: nã etsi omnia quæ intellectus considerat sub vna entis realis ratione attingat, quæ est vna ipsius obiectiua ratio, cognosci tamen sub hac generalissima ratione hominẽ, & equum, & angelũ, quæ specie differũt; & actus, quo huiusmodi obiecta cognoscũtur, etsi relati ad entis rationẽ, vnius sint rationis, relati verò ad hominẽ, & equũ, & angelũ, specie sunt distincti, & tamen intellectus ipse ab authore naturæ nõ fuit multiplicatus in ordine ad hæc obiecta materialia, solum vnus fuit tributus, quia in illa obiecta ferebatur sub ratione entis vna. Consequentia verò illa probatur: nam quia ratione stat simplicitas in intellectu ad cognoscendum huiusmodi varia obiecta, & materialiter specie diuersa, stabit etiã simplicitas i sciẽtia, & cognoscet varias cõclusiones, quę specie differãt ex parte mate-

materialis obiecti, propterea quod consideratur sub vna ratione formali, & assumit diuersas definitiones obiectorum diuersorũ ad concludendas aliquas passiones, quia omnes illæ specie differunt tãtummodo materialiter, & conueniunt in vna ratione formali scibilis & obiecti formalis. Scientia namque, quę est perfectio intellectiuæ operationis in ordine ad verum, in hoc proportionem debet habere cum ipso intellectu, cum omnis perfectio proportionetur cum suo perfectibili, & seruet cõditiões aliquas ipsius.

Obiectum scĩetiæ quale sit. Præterea, obiectum logicę & cuiusuis scientiæ habet vnicam rationem formalem simplicissimam, & non partibilem in plures rationes ipsius formalitate considerata: ergo erit etiã habitus simplicissimus, quo huiusmodi attingatur rõ. Probatur consequentia: nam secundũ Arist. 2. de anima, tex. 33. potentiæ & habitus per obiecta distinguuntur, quæ cõclusio est intelligenda per obiecta formalia: ergo si non est diuersa ratio formalis obiecti, nõ erit diuersus habitus. Sed illud antecedẽs primum probatur: nam obiectũ Metaphysicæ est ens sub abstractione ab omni materia, quæ simplicissima ratio est, & non partibilis in multas rationes, quod magis probabile sentio; & ita est vna sciẽtia specie Metaphysica omnino indiuisibilis.

Et idem discursus fieri potest in omnibus obiectis specificis in ratione scibilis: vbicunque enim est vna ratio specifica in ratione scibilis, erit vna qualitas simplicissima, & impartibilis, sicut est ipsa ratio simplicissima & impartibilis.

Præterea; albedo & quælibet qualitas materialis est simplex: ergo & multo magis erit simplex qualitas spiritualis. Probatur consequentia, quia cum qualitas spiritualis sit perfectior, debet esse simplicior, nam accidentia quãto perfectiora sunt, tanto sunt simpliciora. Resp. Soncin sufficere quãlibet partem illius scientiæ compositæ esse simpliciorẽ omni accidenti corporali, non vero est necesse vt totus habitus sit simplicior. Sed cõtrà: ille habitus ex pluribus habitibus compositus, est perfectior albedine; ergo magis accedit ad Dei perfectionem, & sic erit simplicior.

Præterea: per vnam fidẽ credimus omnibus reuelatis à Deo: ergo per vnã sciẽtiã simplicissimã poterimus scire multas conclusiones. Antecedens est certissimũ, & probatur consequentia: nam etsi fides habeat vnã rationẽ formalem, secũdũ q̃ omnibus assentitur, credit tamen multa, quæ specie differũt materialiter: ergo & sciẽtia scire poterit multa vna simplicissima existens, etiamsi illa multa specie differãt materialiter. Fateor tamẽ quod sit discrimen inter scientiam & fidẽ, sed non nocet proposito, vt videbitur infra.

Præterea: nam qui sentiũt logicam & scientiã oẽm compositã esse qualitatem, non possunt assignare vnitatẽ, nec numericã, nec specificã in illa: ergo non est dicẽdum esse cõpositã qualitatẽ. Probatur antecedens: nã vnitas specifica illius habitus compositi non põt desumi ab vno obiecto specie, quia habitus primæ conclusionis solùm respicit obiectũ primæ conclusionis: v. g. quod prædicabilia sint quinque; & habitus secundæ conclusionis solũ respicit obiectũ secundæ conclusionis, v. g. quod prædicamẽta sunt decẽ. Et vt clariori modo procedamus, fingamus non posse esse plures conclusiones in Logica, sed illa obiecta specie differunt inter se, vt supradicti opinantes censent, & nullum datur obiectum cõe, quod respiciatur ab illis habitibus, nã nullus respicit nisi vnicã conclusionem præcise: ergo nullum datur obiectum specificũ dãs illis vnitatem specificam. Quod nec etiã detur vnitas numerica, probatur: Duæ qualitates distinctę tamquam res à re nõ possunt vnã qualitatẽ indiuisam facere, & indistinctam eo genere: ergo sunt diuisæ: sed sunt numero distinctæ illæ qualitates: ergo non possunt facere vnã qualitatem numero: ergo &c.

Præterea; assumo habitum primæ conclusionis, antequam generetur habitus secundæ conclusionis. Ille habitus primæ conclusionis est scientia vna specie & numero. Et probatur, quòd sit vna scientia numero, quia est in vno subiecto numero; accidentia hãq; sicut esse habẽt à subiecto, & similiter habent vnitatẽ numericã. Quod sit vna scientia specie probatur, quia est logica: ergo est vna scientia specie; logica. n. vnitatem specificam habet.

bet. Dices non esse scientiam: contrà, quia est habitus acquisitus per demonstrationem: ergo est scientia.

Et præterea probatur quod sit vna sciẽtia speciẽ, quia illa scientia est indiuisibilis per principia specifica: ergo est vna scientia specie: illud enim est vnum specie, quod est indiuisibile per principia formalia specifica; & idẽ est dicendũ de habitu secundæ conclusionis: ergo sunt duo habitus specie distincti, & numero: quo ergo possunt facere vnum habitum specie, & numero, & vnã sciẽtiã specie, & numero. Dices esse vnũ habitum specie, quia cõsiderat propria obiecta in ordine ad secundã intentionem, vel in ordine ad aliud obiectum cõe vtriq;. Contrà, quia nullum tale obiectum cõsideratur in logica: nã quilibet actus cõsiderat suã conclusionẽ per distinctũ mediũ ab alio habitu: nã si consideraret obiectum cõe vtriq. esset habitus superior vtroq;, & consideraret obiecta partialia, & ita superfluerent illi habitus partiales, ex quo datur vnus, qui considerat, quod ambo considerabant sub eadem ratione formali. Et hæc ratio habet maiorem vim: quia opinantes esse compositam qualitatem, censent non dari talem habitũ, qui consideret aliquam vnam rationem communem omnibus partialibus habitibus.

Præterea: tales habitus non possunt facere vnã scientiam, nisi quia habent ordinẽ adinuicẽ: ergo illorũ vnitas esset vnitas ordinis: ergo formaliter sciẽtia esset relatio, & materialiter qualitas, quod est absurdum, sicut exercitus, quia eius vnitas est vnitas ordinis, materialiter est substantia, formaliter relatio.

Præterea: duæ qualitates reales non possunt facere vnã qualitatẽ realẽ, nisi illarum altera se habeat vt materia, & altera vt forma: sed in illis qualitatib. neutra potest habere rationem materiæ, nec rõnem formæ: nam da, quæ sit ista, quæ habeat rõnẽ materiæ: ergo non possunt vnã qualitatẽ efficere; & idem de habitu dicendũ est, & idẽ de scientia: nequit ergo vnus habitus, & vna scientia fieri ex duobus habitib. & ex duabus scientiis.

Præterea; si esset logica vna scientia numero: ergo est vnus habitus numero: ergo vna qualitas numero; sed sunt plures habitus & qualitates numero: ergo non sunt vna scientia. Prima consequentia & secunda probatur; quia ratio generica efficitur numerica, quãdo ratio specifica determinatur secundũ numerũ: si ego sum vnus numero homo, vnum animal numero similiter sum, & si hæc albedo vna est numero, est vna qualitas numero. Minor illa probatur quod sint plures habitus; quia sunt duæ qualitates difficilè mobiles: ergo sunt duo habitus. Et quod sint duæ qualitates, patet etiã, quia sunt duæ qualificationes subiecti: ergo non sunt vna scientia.

Dices ad hoc arg. quod sit vna scientia numero, & vnus habitus numero totalis, & vna qualitas totalis, multi verò habitus partiales, & qualitates partiales. Sed cõtrà: ibi sunt duo habitus acquisiti per demonstrationẽ: ergo sunt duæ scientiæ, sciẽtia.n. est habitus acquisitus per demonstrationẽ: consequẽtia est clara: nã hæc est bona cõsequẽtia: Sunt duo colores disgregatiui visus: ergo duæ albedines: ergo similiter illa. Antecedens patet: nã habitus primæ cõclusionis acquiritur per demonstrationem, similiter etiam habitus secundæ conclusionis. Si dicant esse compositam qualitatem, fateri debent, non posse esse vnam scientiam numero illos duos habitus.

Præterea probatur, quod sint duæ sciẽtiæ: nam habitus primæ cõcl. est directè in prædicamento Qualitatis sub genere Qualitatis & sub genere Habitus; ergo sub aliqua specie atoma. Probatur consequ. quia nihil est sub genere directè participans, & essentialiter, & cõpletè rationem, quod non sit sub specie atoma: quia ratio generis nõ potest reperiri sine differentia atoma ipsum determinante & actuante. Anteced. illud probo: qualitas est qua quales esse dicimur, & habitus est qualitas difficilè mobilis: sed illo habitu dicitur qualis homo, nimirum sciens, & ex natura sua est difficilè mobilis: ergo &c. Et hoc ipsum argumentum fit de habitu secundæ conclusionis: ergo sunt duę scientiæ. Vnde Nominales, qui censebãt tot esse logicas specie distinctas, quot erant scibiles cõclusiones, minus errabãt. Manet ergo cõclusio D. Th. certa, logicã .s. & quãlibet sciẽtiã esse simplicẽ qualitatem

tatem nullo modo ex multis compositā.

Ad 1. Arg. Argumentatio, definitio, & alia quomodo differant.

Ad primum argu.in oppositum respō detur,quòd etsi scientia consideret definitionem,& diuisionem,& arg. quia ista non differunt specie in ratione formali considerandi, sed differunt solum specie materialiter;hinc fit,quòd ab eo simplicissimo habitu considerātur. Oia.n.quæ logica cōsiderat, sūt in ordine ad secundam intentionem,quā primò & formaliter cōsiderat,& sub eadem abstractione, & ita non multiplicantur habitus & qualitates. Nam vt asserit Angelicus Doctor loco supra adducto, licèt habitus secundum ea,ad quæ se extendit, habeat multiplicitatem; quia considerantur multiplicia,& varia in esse rei, vel materialiter specie diuersa,quia tamenomnia ista sunt ordinata ad aliquid vnum,ad quod principaliter respicit habitus, scilicet, ad secundam intentionem,hinc est quod sit qualitas simplicissima Et hoc patet ēt in intellectu,& in omnibus potentiis.

Ad confir.resp.solutionē ibi datā optimam esse; & ad replicam respondetur, quòd etsi differant specie, illud est materialiter,& in genere rei, in ordine tamē ad secundam intentionem in materiam introducendam omnes sunt eiusdem speciei,non habent nouam difficultatem alterius speciei formaliter, sicut ars, quæ multa, & diuersa artificiata operatur, etiamsi illa specie differāt materialiter; omnia sunt ab vna simplici forma artis; propterea quod considerantur, & fiunt in ordine ad vnam formam introducendam in materiam.

Opt simile.

Et si loquamur de logica,prout docens est, iam diximus oia illa considerare in ordine ad secundam intentionem,& ita non esse nouam difficultatem in ordine ad aliam rōnem formalē obiecti; differunt nāq; solū specie in genere rei, & non in ordine ad rationem formalem scibilis. Et ad repli. arg. respondetur, quod mathematicæ scientiæ habent diuersa obiecta formalia in ratione scibilis:quia obiectum vnius ma gis abstrahit,quā obiectū alterius,& sūt diuersa in rōne scibilis; vt videbimus q̄stione sequenti; quod non habet verum in partib. obiecti logicalis: quia omnes illæ partes habent eandem abstractionē, & rationem formalem in rōne scibilis.

Mathematica habēt diuersa obiecta in ratione scibilis.

Ad 2.

Ad 2. respondetur negando anteced. & ad probationem dicitur,quòd etsi intentio propositionis esset composita,nō sequeretur, quòd in illa esset minor abstractio logicalis, propterea quòd eodē modo abstrahit à materia intentio cōposita,& simplex,quia considerantur in ordine ad rationē formalē intentionis secundæ sub abstractione sibi conuenienti, quod est formale obiectū logicæ,sicut in partibus metaphysicalibus æqua est abstractio,ētsi altera pars,q̄ tractat de substātiis cōpositis,dicat maiorē cōpositionē in re cōsiderata,quā altera pars, quæ tractat de Deo: quia oīa ista considerat Metaphysica in ordine ad ens, quod primo considerat,& quod abstrahit ab omni materia. Dicitur præterea, quòd non sit cōposita intentio propositionis,quia est relatio rationis:relatio autem nō potest esse cōposita:& præterea,quòd relatio prædicati & subiecti sunt specie differentes inter se, & à relatione propositionis,ergo non possunt illā componere: quia sicut paternitas non pōt cōponere filiationē, ita nec illæ relationes relationem propositionis. Fateor tamen materialia, quæ denominantur ab intentione propositionis, esse magis composita,id est,materiale propositionis habet plures partes, quam termini materiale habeat.

Ad 3. arg.

Ad 3. resp. Physicam & Metaphysicā differre specie,quia est alia abstractio,& rō sub qua,in ente,quam in ente mobili, vt iam videbimus; quod non habet verū in mō sciendi in cōi & particulari,quandoquidē eādem abstractionē habent, & modi sciēdi particulares sunt partes eiusdē formalis obiecti; ens verò mobile nō est pars eiusdem subiecti formalis,quinimò ens condiuiditur in rōne scibilis contra ens mobile,quod nō habet verum in modo sciendi communi,& particulari.

Ad confirmat.respon.ex dictis supra, vbi enumerauimus, quot sint liberales artes,& mechanicæ vide q.9.

Ad 4. arg. Actus logica quō diuersi,et quō non.

Ad 4.respond. quod ego magis miror aduersarios conuinci his argumentis,cū nullius sint roboris,sunt enim actus,qui considerantur in Logica diuersi materialiter,& in genere rei,non verò in ratione scibilis, & in ordine ad obiectū logi-

cæ,

cæ. Nā ſicut actus intellectus, vt cognitio hominis & equi, differunt ſpecie in ordine ad obiecta & materialiter: in rōne verò entis, & in ordine ad potentiā intellectiuā, ſunt omnes eiuſdem rationis: ita loquendū eſt de actibus logicalibus, ſicut & charitas diuina habet diligere proximum, & gaudere de bono illius: & tamen gaudiū & dilectio materialiter ſpecie differūt: & nihilominus quia bonum diuinum eſt ratio diligendi proximum, & gaudendi de bono illius referuntur in eandem virtutē, quæ verſatur circa bonum diuinum, eodem modo actus ex parte obiecti materialiter diuerſi, quia ſecundum eandem rationen formalem in logicam referuntur, ab eodem habitu ſimpliciſſimo conſiderantur.

Ad Confirm. reſpond. ſolutionem ibi datam eſſe optimam & ſufficientem; & duo illi actus Fortitudinis, & Temperantiæ, licet conueniant in eadem ratione formali obiecti voluntatis, habent tamen obiecta ſufficientia ad diſtinctionem habitus: Nā ut optimè docet lumen Eccleſiæ D.Tho. 1.2 q. 54. aliunde ſumitur diſtinctio habituum, & aliunde diſtinctio potētiarum: quamobrem in una paſſiua potentia poſſunt eſſe plures habitus; nam diuerſitas obiectorum ſecundum genus, facit diuerſitatem potentiarum: diuerſitas uerò obiectorum ſecundum ſpeciem facit diuerſitatem actuum ſecundum ſpeciem, & per conſequens habituum. Vnde cum actus fortitudinis & temperantiæ ſpecie differant, conſtituunt duos habitus virtutum moralium; & quia ſub eodem genere boni continentur, pertinent ad eandem potentiam: actus verò logicalis, & cuiuſcunq; alterius ſcientiæ, quia non ſunt diuerſæ ſpecies in genere ſcibilis, ſit inde quòd pertineant ad eundem habitum logicalem: nam ſolūm ſpecie differūt materialiter, ſicut comeſtio temperata ouorum & carnium (quod iſti numquam volunt intelligere) differunt materialiter.

Nota.

Quæ diuerſitas obiectorum requirat diſtinctionem potentiæ, & quæ non.

Ad quintū.

Ad quintum patet ex ſupra dictis: & ſolutio ibidem aſſignata eſt ſufficiens. Ad replicam reſpon ꝙ actus producant habitus per ſuam ſpecificam entitatem; quæ ſi formaliter conſideretur, ſumitur in ordine ad obiectum commune, quatenus tendit ad illud ſub eadem abſtractione: & medium quod aſſumitur, etiā quia eſt deſinitio ſubiecti, vel paſſionis, habet in ſe imbibitam rationem cōem obiecti ſcientifici, ſub eadem abſtractione formali, quare formaliter eſt eiuſdem ſpeciei cum alio medio eiuſdem ſcientiæ. Et ex hoc patet, quomodo ſit intelligendum, ſcientiam diuerſificari per diuerſa media: nam ſunt accipienda formaliter, & in genere ſcibilis; non materialiter. Vide D Th. 1.2. q. 54 art. 2.

Ad ſextū.

Ad 6. patet ex dictis modo. Ad replicā negatur ſequela; quia ratio formalis obiecti Metaphyſicę non conuenit omni ſubiecto aliarum ſcientiarum: quia ens, vt ſtat ſub abſtractione ab omni materia, non conuenit omni obiecto aliarum ſcientiarum, ſed diſtinguitur contra illa, licet materialiter conſideratum de omnibus prædicetur.

Ad ſeptimum.

Ad 7. reſpon. vnam eſſe ſcientiam generis & ſpeciei, & paſſiones ſpecierum continentur in genere ſuo modo, vt in cauſa uniuerſali, & prima ſuo ordine, non verò vt in cauſa ſufficienti: de quo latius infra ſumus dicturi.

Ad octauū. Explicatio cuiuſdam maximæ.

Ad 8. reſp ꝙ illa maxima, In quemcūq; actum pōt forma aliqua, pōt forma eiuſdem ſpeciei, licet non æque perfectè; nō eſt vera, niſi in formis ſimplicibus ſecūdū eſſētiā, & potētiam, vt sūt formę homogeneorū, vt forma ignis, nam in actū, in quē pōt magnus ignis, in eundē pōt paruus, licet nō ita pfectè, in aliis vero formis fallit: animal enim modo genitū eiuſdem ſpeciei eſt cum animali perfecto, & tamē perfectum poteſt in actum generationis, imperfectū verò minimè. Quin potius illa propoſitio uniuerſaliter accepta eſt contra Ariſt. qui 4 Meteororum dixit, perfectum eſſe, quod poteſt ſibi ſimile generare; imperfectum verò, quod non pōt; & ita penes hoc diſtinguuntur. Cum ergo habitus ſcientię ſit forma ſimplex in eſſentia, & multiplex in potentia, non habet in illo locū illa maxima: ſed aliquid pōt perfectus in quod nō poteſt imperfectus habitus, nāque ſcientiæ comparātur ad diuerſas concluſiones, vt ad partes quidem in potentia, quando eſt imperfectus, in actu verò quando eſt perfectus: nam habitus

Ariſtot.

eſt

est dispositio habētis partes. Nam in intellectu, vbi oritur Geometria, est potentia ad scire primā cōclusionē, & potētia ad scire secūdā, & habitus Geometriç incipiens perficit intellectū secūdū primā potentiā, deinde perficit secundam potētiā, & extenditur, vt illam perficiat. Nec multū interest, an oēs istæ potentiæ sint multæ partiales, an sint vna: quoniā si ponatur vna sola, est multiplex æqualēter, & illa paulatim subiicitur ac si essent multæ potentiæ, quibus æquiualet. Si verò ponantur multæ potentiæ in intellectu perfectè per actus & per habitum, tūc habitus scientiæ habebit pro partib. subiecti non solū actus multos sciendi, sed potentias ad illos: & ex hoc manifestatur augmentū extensiuū scientiæ, ex eo. n. quòd intellectus, vt est in potentia ad 2. cōcl. nō remanet interminatus, sed subiicitur illi qualitati simplici respicienti obiectū primū, seu primā conclusionem, extenditur habitus ad occupandā non partē loci, sed partem potentiæ, quā prius non actuabat, & actuat potentiam intellectus ad secundā conclusionē quæ est extensio. Ex his patet solutio assignata: nā quamuis habitus vt duo & vt quinque sint eiusdē speciei, non sequitur quod, quicquid potest habitus vt quinq;, possit habitus vt duo, quia ille est magis extensus, & actuat potentiam, quā alius non actuat, & potest in quinque conclusiones, in quas alius non potest.

Ad 9. arg. Habere diuersas generationes, & corruptiones fiat dupliciter. Ad 9. arg. respon. quod hēre diuersas generationes, & corruptiones, potest dupliciter contingere. Primo modo, quòd per vnam generationē, & corruptionem nullo modo mutetur alter ū; & sic quādo ita generatur vnus habitus vel corrūpitur, quòd nullo modo alius mutatur; est euidēs distinctio realis. Alio modo, quod quando est noua generatio conclusionis alicuius, vel corruptio, habitus mutetur: & sic non est distinctio realis. Et hoc patet in augmētatione quātitatis: nā sic generatur quantitas, vt præexistens augeatur, & in diminutione sic deperditur quātitas, vt præexistens minuatur. Quando ergo generatur scientia secundæ conclusionis, sic generatur, vt habitus præexistens perficiatur: nā fit vt duo, & quādo corrūpitur, sic corrūpitur, vt præexistēs minuatur, quia habitus qui erat vt duo, non fit, nisi vt vnū. Et si inquiras, quare si est idē, intēditur circa vnā concl. & non circa aliā? *Quæstum.* Resp. ideo esse, quia ille habitus hēt diuersas partes perficiētes potētia diuersas intellectiones, & eæ partes non sunt diuersæ in habitu, tanquā res à re; at sunt diuersæ virtualiter in eadē simplici entitate, & ita illa simplicissima entitas, qua rōne perficit vnā potentialitatē subiecti, intenditur, & non qua rōne perficit aliā. Et sicut albedo potest perfici in pede & non in manu, quia est diuersa pars materialis albedinis, quæ est in pede, ab illa, quæ est in manu; ita est diuersa virtus eiusdē qualitatis simplicis, qua perficit intellectū in ordine ad primā concl. ab illa, quæ perficit intellectū in ordine ad 2. sicut sunt ipsæ potētialitates intellectus diuersæ; nā diuersa potētialitas est intellectus ad sciendā primā concl. ab illa potētialitate ad sciendū secūdā, diuersa, inquā, virtualiter saltē, siquidē pōt esse cōpleta prima potentialitas, & non secūda. Et sicut in intellectu in eadē simplicissima entitate reperiuntur istæ potentialitates virtualiter passiuæ, & vna pōt compleri & non alia: ita in habitu reperiuntur illæ potentialitates actiuæ, & ita potest habitus hēre vnā in actu, & nō aliā, propterea quod nōdū acquisiuit illā perfectionē, vt actuaret 2. potentialitatem passiuam intellectus. *Resp.*

Ad 10. argum. Ad 10. resp. quòd solutio ibi assignata est sufficiens. Ad repli resp. quòd illa maior extēsio habitus fiat per hoc, ꝙ per 2. demōstrationē acquirit maiorē pfectionē absolutè, quā pfectionē antè non habebat: hęc aūt maior pfectio intelligit in ipso p hoc, qđ modo actuat potētialitatē intellectus in ordine ad illā 2. conclu. sciēdā, quā antea non actuabat: non verò per hoc, quod acquirat nouam entitatē, sed illa pexistens perficitur. Ita D Tho. vbi sup. solutione ad 3. Et hæc perfectio optimè pōt intelligi fine aduentu nouæ entitatis per perfectiorē statū pexistentis. Constat. n. optimè posse intelligi augmētū intensiuū qualitatis sciētiæ, fine aduentu nouæ entitatis, p hoc, quod pexistens magis radicatur in subiecto: ergo extēsiuū augmentū sciētiæ pōt optimè intelligi p hoc, quòd idē habitus actuat

modo

modo potentialitatē intellectus in ordine ad secundā concl. sciēdā, quā antea nō actuabat: non verò per additamentū nouæ entitatis. Et bene possumus nos intelligere maiorē perfectionē in scientia eadē secundū quā ostēdat plures perfectiones, & cōclusiones scientificas sine additione nouæ entitatis, etiāsi sit spiritualis, & indiuisibilis. Quinimo isti nō ponunt sciētiā augeri, nec perfici extensiua latitudine, propterea quod qualitas p̄existēs cū eadē imperfectione remanet, nec perficitur à superueniēte, cū sit ab illa realiter distincta, nec in ipsa subiectetur. Et cū ais, quid est illa maior perfectio, quā acquirit: vel est habitus vel nō? Si dicas, quod est habitus, cū adueniat illa perfectio de nouo, de nouo adueniet habitus.

Quæsitum.

Responsio. Respondetur, quod est perfectio ipsius habitus pertinens ad genus qualitatis, & scientiæ, idē tamē cū illa: nā etsi de nouo adueniat, idē est cū habitu, quia est habitus extensus in ordine ad secūdā conclusionē, q̄ extensionē nō habebat antea: Nā si quæro à te, Quid est illud, per quod lumen gloriæ D. Virginis excedit lumen gloriæ D. Petri? cùm sint qualitates indiuisibiles spirituales, certè debes dicere esse perfectionē quandam ad qualitatem pertinentē, idem tamen cū habitu luminis gloriæ. Et ita possemus exempla ponere in multis qualitatibus: nā quando perficitur albedo, perficitur per aliquid pertinens ad rationē albedinis, & non distinctum ab illa realiter. Ad cōfir. primā eiusdē argumenti respōdetur, primò, q̄d illæ duæ demōstrationes eiusdē conclusionis distinguūtur numero ex tempore, quo fiunt; & quia diuerso tēpore fiūt, diuersæ sunt num. Secundò resp. quod quā uis distinguerētur ex terminis, sufficeret eundem terminū correspondere cū alio modo perfectiori; nā nō oportet esse tan tā distinctionē in terminis, sicut in reb. q̄ ab illis sumūt distinctionē: quia intellectus & voluntas realiter distinguūtur, & eorum obiecta non item.

Ad 1. confir.

1. Respon.

2. Respon.

Ad 2. confirm. Ad secundam confir. resp. quod secunda demōstratio produceret habitū, si nō inueniret productū: sicut ignis calefaciēdo calorem produceret, si non reperiret productū. Et dico secūdo, quod nūquā secunda demonstratio pōt producere habitū, quia semper præsupponit primā, quæ habitū producit, sed solū auget. Et ratio est, quia numquā secunda demonstratio potest haberi sine prima, quia sunt ordinatæ, & ita præsupponit primā necessario, & ita necessariò præsupponit habitū productū. Ita videtur asserere D. Tho. supra solutione ad 3. 54. q. 1 2. 2. dū dicit, quòd per sciētiā cōclusionis alterius nō generatur habitus, sed præexistens augetur, eo q̄ conclusiones, & demonstrationes vnius scientiæ ordinatæ sunt, & vna deriuatur ex alia. Et ratio horū est, quia nescit, qui nō resoluit vsq; ad indemonstrabilia: sed secūda demonstratio dēt resolui in primā, quia deriuatur ex illa: & ita iā prius prima generauit habitū. Sed de hoc in posterioribus, Deo concedēte.

Alia solut.

Ad 11. argum. Ad 11. resp. quòd relatio producentis ad productū effectiuè semper est realis relatio in creaturis, & ad hoc quod sit noua relatio, nō est necesse, quòd sit nouus habitus causatus per tertiā demōstrationem, sed sat fuerit esse causatā nouā perfectionem habitus, seu habitū magis perfectum. Et hoc patet in augmentatione quantitatis, nā cum homo fit maior, tūc est ibi noua relatio, & ad hoc sufficit, q̄d effectus sit alio modo se habens. Secundò possumus dicere, & forsan melius; quòd omnes demonstrationes, cùm sint vnius speciei, habeāt rationem vnius agentis, & sicut pater refertur vna relatione ad multos filios, quia sunt vnicus terminus totalis: ita habitus refertur vnica relatione ad omnes demonstrationes, & ad omnes causas productiuas, & augmentatiuas, sicut ad vnum totalem terminum. Et de hoc c. de Relatione latiùs.

Alia solutio melior.

Ad 12. argum. Ad 12. resp. quòd in instantaneis simul est fieri & factū esse: & ita in illo instanti simul extenditur, & extensus est habitus. Quapropter falsum est dicere solum esse vt vnū, & ita falsum est dicere nō esse extēsum; nā in eodē instāti, in quo reperitur, vt vnum, dat perfectionē, & ita in illo instanti numquam est vt vnū solū.

Ad 13. argum. Ad 13. pat ex 4. cōcl. Et loca, quæ solēt adduci ex D. Th. contra hanc 4 solu. optimè explicat Caiet. 1. 2. q. 54. art. 2. nā vocat species scientiā, id est, inchoationē scientiæ, vt diximus, & præsertim quod iā in 1. 2 mutauit suiam. Et si adducas il

lum

Locus D. Th. vrgēs. hum locū ex 3. p. D. Th. q. 1. art. 2. vbi D. Th. ait, scientiā augeri per successiuā generationem specierū intelligibiliū, Caiet. resp. dupliciter. Primò, q loquitur de notitia habituali, & vult dicere, quod notitia habitualis augetur. Secundò resp. qd dicitur scientia augeri per generationē specierum, quia hæc generatio ostendit augmentum scientiæ, vt dictum est.

2. explicatio ex Caietano.

Ad confir. Controuersia inter do ctores. 1. Opinio. Ad confir. resp. varias esse de Sapientia sententias. Aliqui dicūt, nostram Sapientiam esse habitum quendam supremū, qui aliquid vnum simplicissimum existens, & iudicat de conclusionibus, & assentitur primis, & vniuersalissimis principiis: nā Sapientia est quædam participatio diuinæ Sapientiæ, quæ vna existēs se extendit ad iudicādū de cōclusionib. & de principiis Quinimò in Angelis est huiusmodi Sapiētia: quianō distinguitur in ipsis Sapientia ab habitu primorum principiorum, & scientia infusa animæ Christi Sapientia est altissima, quæ vna simplicissima existens se extendit ad iudicandum de conclusionib. & de principiis altissimis. Et isti hanc opinionem sequētes innituntur D. Th. qui 1. 2. q. 66. ar. 5 ad vlt. dicit hæc verba: Et ideo Sapientia non solum vtitur principiis indemōstrabilibus, quorū est intellectus concludendo ex eis, sicut aliæ scientiæ: sed etiā iudicando de eis, & disputando cōtra negantes; vnde sequitur, quòd Sapiētia sit maior virtus, quam intellectus. Hæc D. Thom.

Validum testimoniū D. Tho.

Impugnatur præcedens Opin. Verùm hunc modū dicendi, quantum attinet ad Sapientiā nostrā (nā modo nō loquimur de Deo, nec de Angelis, nec de Christo Dño) optimè impugnatur à sapientissimo Mag. Bannes. 1. p. q. 1. art. 6. Nam certè Sapientia in nobis nō potest acquiri nisi per demōstrationē: sed habitus acquisitus per demonstrationē solū inclinat ad iudicandum de conclusionibus per suas causas, ad iudiciū autē sumēdum de sua causa nō inclinat, sed illā causam cognoscit principiorū habitus, qui dicitur intellectus: ergo &c. Et præterea; in nobis scientia; & Sapientia causatur ex lumine intellectus & habitu primorū principiorum: si ergo Sapientia inclinat ad iudicandum de cōclusionibus, & principiis, erit habitus perfectior principiorum habitu: ergo non poterit ab illo produci. Explicatur hæc ratio, nam scientia tota in habitu principiorum continetur: ergo Sapientia similiter, sed si est habitu principiorū perfectior, qūo potest contineri in illo virtualiter? perfectissimum namq. non pōt contineri in imperfecto; quapropter nō pōt dari habitus vnus, q sit Sapientia inclinans simul ad assentiēdum principiis primis & cōclusionibus. Verum etsi daretur, nihil obesset nostræ quæstioni: nam esset simplex qualitas.

2. Opinio. Refellitur. Alii dicunt, Sapiētiā esse habitū principiorū, & conclusionū simul. Sed iste dicendi modus facilè impugnatur: nā illi duo habitus specie differūt, imò genere; ergo non possunt vnum habitum specie constituere, qualis est Sapientia. Consequentia ex dictis supra satis patet. Imò verò quomodo est intelligibile, habitum principiorū, qui sine discursu procedit, & habitum scientiæ, qui discurrendo assentitur suis conclusionibus, efficere vnā actus speciem? Tam impossibile hoc censeo, ac si ex intellectu angelico, & nostro vnam speciem efficeremus.

3. Opinio vera Dominici Bannes. Veram ergo de Sapientia sententiam illam censeo, quam sequitur sapientissimus Magist. meus F. Dominicus Bannes vbi sup. quod scientia differt à Sapientia non in eo, quòd Sapiētia iudicet de principijs & cōclusionibus, sic adeo, vt vnus habitus præstet, quòd præstabat intellectus, & sciētia: sed differt ab ea in eo, qd Sapientia iudicat de conclusionibus per causas altissimas, & acquiritur per demonstrationem, quæ procedit ex causis, seu rationibus formalibus supremis, & suo subiecto proportionatis; scientia verò sit illa, quæ procedit ad iudicium conclusionum sumendum, ex causis inferioribus & proportionatis suo subiecto, verbi gratia, Metaphysica, quæ Sapiētia est, procedit ad suas conclusiones ex principiis entis, quæ vniuersalissima & suprema sunt, sicut ipsum ens: physica verò procedit ad suas conclusiones ex principiis entis mobilis, quæ non sunt suprema, sed inferiora & limitata. Et hinc est, quòd Metaphysica habet defendere omnium scientiarum principia, & sua itidem, & habet illa explicare, propterea quòd suum obiectum, quod

est ens, materialiter intrat omnium scientiarũ obiecta: & Sapiẽtia essentialiter est sciẽtia, sed differt ab illa per hoc solùm, quòd subiectũ altissimũ per causas altissimas considerat, quod nõ efficit sciẽtia. Sed quia in hoc excedimus logicæ limites, videatur sapientissimus Magist. Ban. vbi sup. qui soluit argumẽta contra hãc veritatem facta. Et videtur hæc sententia D. Thom. super Boetium de Trinitat. opusc. 70 vbi in quæstione de diuisione scientiarum, solutione ad primum in illis verbis, Siue demõstratio procedat ex causis inferioribus, sicut scientia, siue ex causis altissimis, sicut Sapientia: vbi dicit vtrũq. habitũ demonstratiuè procedere circa conclusiones, sed diuersimodè, & cõdistinguit ibi Sapiẽtiã cõtra intellectũ.

Ad 14. argum. Ad 14. resp. qđ quia habitus sciẽtificus comparatur ad potentias intellectus, vt sciat multas conclusiones, vt ad partes subiecti, cõsequens est, quòd habitui perficienti intellectum, respectu potẽtiæ ad scire primam conclusionem, non contrarietur habitus erroris, respectu potentiæ ad scire secundam conclusionem. Nam ille error est ad diuersas potentias ipsius intellectus: sicut albedo existens in pede non contrariatur nigredini existenti in capite, quia est in diuersa parte subiecti materialis. Ita conclusio prima non contrariatur errori secundæ, quia secunda perficit diuersam potentiã virtualẽ intellectus, & hoc sufficit, vt nõ sit oppositio respectu eiusdẽ potẽtialitatis. Et nõ obstat, qđ sint eiusdẽ speciei oẽs conclusiones, quia obiecta, circa quæ versantur, specie differunt materialiter. Et ex vtroque capite prouenit, quod non quidquid opponitur vni opponatur alteri: habitus erroris ergo solùm excludit habitũ, q versatur circa idẽ obiectũ materiale, & circa eandem potentialitatem intellectus.

Ad vltimũ argument. Ad vltimum resp. solutionem ibi datã esse sufficientem. Et ad replicam vlt. respon. quod ex eo, quod deperditur medium primæ conclusionis, tota scientia ruit; quia illud erat fundamentum totius scientiæ. Deriuantur namque omnes demonstrationes ex illa prima, & ita illa corrupta omnes corrumpũtur, quod nõ est verum de reliquis; sicut destructo fundamento domus tota domus funditus subuertitur, & quod contrariatur fundamento destrueret domum consequenter ita in proposito dicendum est. Aliqui dicunt, quod destructo habitu circa primã conclusionem, remaneat circa reliquas habitus: sed hoc videtur impossibile propter rationem factam in argumento, qa nescit, qui non scit resoluere vsque ad indemõstrabilia, si autem ignorat primã demõstrationem, nescit resoluere vsque ad indemõstrabilia: quia omnes reliquæ demõstrationes in illã primã sunt resoluendæ, & per illam in indemonstrabilia principia; ergo non habet scientiã, maximè quia per primã substantia & essentia habitus fuit producta: ergo quando obliuisci ur mediũ, seu corrũpitur, corrũpitur cõsequenter quod per illã fuit genitũ, & ita corrũpitur essentia & substantia habitus. Et hæc sint satis pro hac quęstione, quam si paulò latius extendimus, hoc egimus propter quosdam, qui etiam cẽsent se in hac parte cum D. Th. censere, & asserere scientiam esse cõpositam qualitatem, cum nihil magis abhorreat à D. Tho. doctrina. Ex qua quęstione intelliges Suarez in loco adducto in principio, falsum dixisse ibidem. *Quorundã opinio refellitur.* *Error Frãcisci Suarez.*

QVÆSTIO XI.

Vtrum logica & quælibet scientia vnitatem habeant & distinctionem ex obiectis.

ET videtur quod non. Et sit primum argumẽtum: Opinio logicalis & scientia logica sunt distincti habitus: & idẽ est dicendũ de habitu opinatiuo physico & scientia physica, & sic in reliquis: & tãmen versantur circa idem obiectũ: ergo non distinguuntur scientiæ ex obiectis. Maior est nota, & probatur minor: nam obiectum habitus opinatiui in logica est secunda intentio; opinamur namq; An termini extra propositionem supponãt, An vniuersalia sint per cõparationẽ, an per abstractionem facta, q opiniones manifestè versantur circa secundam intentionem, quæ est obiectum logicæ: & idẽ cõtingit in opinionib. philosophicis: ergo &c. Et confirmatur: nã habitus princi- *1. Argum.* *Confir.*

piorum & conclusionis sunt habitus distincti plusquam specie, & habent nihilo minus idem obiectū: ergo &c. Maior clarissimè patet, & probatur minor. Nā definitio vniuersalis cognoscitur per habitum primorū principiorū, & eius passiones cognoscuntur ab habitu scientifico: sed tā definitio. & essentia vniuersalis q̄ illi⁹ passio sūt secūdę itētiones: ergo &c.

2. Argum. Secundò, Metaphysica tractat de ecce: lis & de substantiis mobilib. sed de eisdē tractat physica: ergo scientiæ non distinguuntur ex obiectis. Consequentia probatur: quia sunt illæ diuersæ scientiæ & habent idem obiectum, quinimo D Th: sæpissimè asserit circa hanc cōclusionē, Terra est rotunda, versari & Astrologiā & physicam: non ergo scientiæ ex obiectis distinguuntur. Quod si dixeris scientias distingui ex obiectis formalib. prout substant diuersis abstractionib. contra hāc solutionē sunt multa argumēta. Et sic

3. Argum. Tertium argum. nam vel abstractio est ratio formalis obiecti distinguens illud formaliter, vel non. Si ergo inceptum nostrum sequitur, debere ex obiectis distinctionem sumere, quam falsum sit hoc, supra monstratum est. Si verò dicamus distingui obiectum formaliter per abstractionem: contrà: ratio formalis cuiuscunque rei est aliquid intrinsecum ipsi rei: sed abstractio non est huiusmodi respectu obiecti scientifici: ergo non est eorū formalis ratio. Maior patet, quia dat illi speciem: ergo debet illi esse intrinseca, sicut sua essentia intrinseca est. Minor ꝓbatur: nam abstractio est in intellectu, & est actus quidam cognoscitiuus, qui in obiecto nihil reale ponit, sed solū quoddam esse abstractū, quod formaliter est secunda intentio, vel ens rationis ad minus.

Confir. Et confirmatur: nam obiectum esse sub tali abstractione specificat ipsum, si sequamur hunc dicendi modum: sed esse sub tali abstractione nihil reale ponit in obiecto, nam est denominatio rationis extrinseca: ergo nō est ratio formalis obiecti realis; quia id, quod dat speciem obiecto reali, nō debet esse aliquid rationis, sicut nec specificatiuum entis rationis potest esse aliquid reale.

4. Argum. Quartò, ratio formalis obiecti scientifici est id, per quod cognoscimus passiones de subiecto: sed per abstractionē nō cognoscimus passionē de subiecto: ergo non est ratio formalis: nam definitio est ratio formalis obiecti scientifici, & per illā cognoscimus passionē subiecti, cū sit causa, vel ratio passionis. Sed minor probatur: nā non cognosco eos esse vnū & verum, quia abstrahit ab oī materia; nec triangulū habere tres angulos, quia abstrahit à materia sensibili; nec hominem esse corruptibilē, quia abstrahit à singularibus sensibilibus, quinimo ex hoc habet quandam incorruptibilitatē per se.

5. Argum. Quintò: Id quod est ratio formalis distinguens vnā scientiā ab alia, nō potest alicui alteri cōuenire: sed abstractio scientiæ alicuius aliquib. aliis conuenit: ergo &c. Maior patet, nā vltima hominis differentia non cōuenit leoni, sicut nec hominis essentia leoni cōuenire pōt. Probatur minor: nā abstractio propria physicè est à materia singulari, & hæc cōuenit oib. scientiis, quæ necessariò abstrahunt à singularib: nam à nobis nihil scitur, nisi in vniuersali, (& loquor de scientia directa,) reflexè nāq. de singularib. proprietates demonstramus, vt Petrū esse risibilem: Item Logica habet eandem abstractionē, quā habet Metaphysica. nā abstrahit ab omni materia: & Medicina, quam habet physica, .s. à materia singulari. Et itē Rhetorica & Grammatica & Poesis habēt eandē oino abstractionē: ergo &c.

6. Argum. Sextum argumentum; & probatur; qđ abstractio non sit ratio formalis distinguens scientias: Nā si ita res se hēt, sequitur planè Geometriam, & Arithmeticā esse eiusdem speciei: hoc aūt est falsum: ergo abstractio nō est formalis ratio scientiarum distinctiua. Maior probatur: nam habent eandem abstractionem, s. à materia sensibili. Minor probatur: nam oēs cōstanter affirmant specie differre. Quod si respōdeas sciētias differre specie penes maiorem, vel minorem abstractionē, genere vero differre penes omnino distinctā & diuersam abstractionem; cōtra est argumentū: nā sequitur Physicā non esse vnā scientiā specie: hoc aūt vr̄ falsum: ergo & illud, ex quo sequitur. Probatur sequela: nā maior abstractio ē in octo libris physicorū, q̄ in libris de cęlo. Et probatur: nā in libris physicorū agitur de ente

mobili in cōl, in libris autem de cęlo de ente mobili ad formam localem; ergo maior abstractio est in illis, quam in libris de cęlo, siquidem magis cont. actum est obiectum librorum de cęlo, quā obiectum librorum octo physicorum: sicut magis abstractum est animal, quàm homo, quia magis uniuersale est; illud enim quod est magis uniuersale non concernit actu ea, quæ minus vniuersalia concernunt: & ita abstrahit ab illis. Et confirmatur hoc argumentum; nam sequitur saltem quod librorum de Cœlo scientia specie differat à scientia librorum de Generatione. Et probatur: nam libri de cœlo magis abstrahunt à materia & motu, quam libri de Generatione: ergo differunt specie. Consequentia patet, nam maior, uel minor abstractio sub eodem genere causat specificam differentiam in scientiis. Probatur antecedens: nam libri de cęlo solum habent considerationem de vna motus specie, scilicet de motu locali; at verò libri de Generatione agunt de multis speciebus motus, & de subiecto in ordine ad illas; nam tractant de ente mobili ad formam substantialem: & ad hanc mutationē prærequiritur alteratio, & multi alii motus, quos etiam considerat physicus in illa parte; ergo eius subiectū magis subsiat motui: ergo alii libri minus de motu considerant: ergo intra idē genus est differentia penes magis & minus; quapropter erit specifica differentia; nam scientia illa, quæ minus de materia & motu considerat, specie differt ab illa, quæ magis de materia & motu tractat. Et cōfirmatur secundò hoc argumentū: nā sequitur, quod Mathematicæ nō differant specie, quia una scientia, verbi gratia, Arithmetica, nō magis abstrahit à materia sensibili, quā Geometria: nulla enim illarū in sua ratione cōcernit materiam sensibilem, siquidē ambæ abstrahunt ab illa. Si dicas differentiā esse, quia quamuis nulla earū materiā sensibilem cōcernat: Arithmetica tamē nō considerat continuitatē, quæ est quadam materia intelligibilis, quam considerat Geometria, & ita abstrahit à quadam materia intelligibili, quamobrē specie differunt. Contra, hoc nō sufficit, vt dicatur magis abstrahere à materia intelligibili: ergo non differunt specie. Probatur antecedens: nam Geometria non considerat quantitatem discretam, q̄ est quædā materia intelligibilis, & tñ non propterea dicitur abstrahere à materia quadam intelligibili; ergo nec Arithmetica dicenda est abstrahere a quadam materia intelligibili, quia non considerat quantitatem cōtinuam. Si dicas differentiam esse; nā cōtinuum habet se ut materia respectu discreti, siquidē fit numerus ex diuisione continui, & numerus se habet ut forma, & ita abstrahit numerus à continuo, & non è conuerso; cōtrà; numerus per se non fit ex diuisione continui: duo enim homines per se non fiunt ex aliquo continuo diuiso; ergo non se habet vt materia per se continuū, respectu discretæ quantitatis; ergo &c.

Confir.

Alia fuga.

Impugnatio.

Septimum. Tota ratio distinctionis formalis in scientiis sumitur ex abstractione à materia: sed hęc abstractio à materia est quid fictitium: nō ergo sciētiæ distinguuntur per abstractionem à materia: quinimo sequitur scientias nō esse distinctas. Probatur minor: nam vel nomine materię intelligimus materiam primam, sed hoc non, quia scientię nō abstrahunt à materia prima, sed illam considerant & physicus & primus Philosophus, licet aliter & aliter. Vel intelligitur materia, subiecta motui: sed nec hoc, nam illam considerat Physicus, & equaliter Metaphysicus, & Mathematicus, abstrahunt ab illa, quapropter essent eiusdem speciei artifices. Vel intelligitur materia singularis, sed nec hoc, nam omnes scientiæ tractant de vniuersalibus: non ergo videtur quid intelligatur nomine materię, cum dicimus, sciētias per abstractionem à materia diuersificari. Et confirmatur: nam cum dicimus abstractionem specificare scientias, uel nomine abstractionis intelligimus illā, quę est agētis intellectus: at hoc non, ut cōstat, uel illā, quæ est possibilis intellectus; at nec hoc quidem: nā ipsa in se, ut supra dictū est, cum sit intellectus actio, quō pôt specię tribuere obiecto, à quo specie differt. Nec in suo effectu: nam esse abstractū est ens rationis, ens uero rationis nullo modo potest esse ratio formalis obiecti realis habentis essentiam realem, cum ens reale &

7. Argum.

Confir. 2.

Fuga.

Impugnatio.

Confir.

le & rationis plusquam genere differant, sicut nec potest albedo esse ratio formalis substantiæ alicuius: ergo &c.

8. Argum. Octauum: Scientię à priori & à posteriori habent idem obiectum, & eandem abstractionem: & tamen differūt specie: ergo scientiæ non habent vnitatem & distinctionem ab obiecto & abstractione. Maior patet: nam siue demonstrē à priori, siue à posteriori, hominem esse risibilem seu rationalem, semper est eadem abstractio physica: nam per eadem principia eodem modo definientia fit demonstratio: ergo &c.

9. Argum. Nonum: Sicut habitus refertur ad obiectum, ita & potentiæ; sed duæ potentiæ possunt ferri super idem obiectum, & sub eadem ratione formali; ergo etiā duo habitus possunt respicere eandem rationem formalem in obiecto: non ergo abstractio diuersificat scientias. Probatur minor: nam albedo sub ratione coloris cognoscitur à visu, & à sensu cōmuni, & ab intellectu: ergo idem obiectum sub ratione abstractionis ab omni materia cognoscitur à Metaphysica, Arithmetica, & Geometria, & Physica. Et

1. Confir. confirmatur: quia id, à quo res habet distinctionem specificam, est intrinsecum ipsi rei: sed obiectum non est intrinsecū habitui: ergo non dat illi distinctionem

2. Confir. nec vnitatem: ergo &c. Et confirmatur hoc argumentum secundo: nam si scientia habet vnitatem ex vnitate subiecti, hæc vnitas aut erit numerica, aut specifica, aut generica, aut generis Subalterni, aut genera issimi, aut entis: quia obiectū non potest alias vnitates habere. Nō primum, quia distinctio numerica scientiæ ex subiecto sumitur. Non secūdum, quia aliàs tot essent scientiæ, quot sunt rerum species, siquidem ab illis sumūt vnitatē. Nec tertium ea ratione, nec quartū, quia aliàs solū essent decem scientiæ; nec vltimum, nam sequeretur, quod solùm esset

3. Confir. vna scientia realis. Et confirmatur vltimò: quia scientia solùm habet vnitatem realem, obiectum vnitatem rationis; ergo non potest obiectum dare talem vnitatem realem.

10. Argu. Decimum: Scientiæ differunt penes principia, ex quibus procedunt, vt patet ex Aristotele primo Posteriorum textu 25. de quo videatur D. Thomas, lectione 41. ergo non differunt ex abstractionib. nam principia quid distinctum est ab abstractione, siquidem abstractio sūt quid extrinsecum rei, & principia sunt illi intrinseca, & idem cum re ipsa.

Vndecimum; Theologia specie differt à Metaphysica, quinimo genere, & tamē habent eandem abstractionem, scilicet ab omni materia; ergo abstractio non est ratio formalis scientiarum. Probatur minor, nam non potest esse maior abstractio, quàm omnino abstrahere ab omni materia; sed Metaphysica abstrahit ab omni materia; ergo Theologia non potest habere maiorem abstractionem, nec minorem; ergo æqualem. Et probatur secundò: nam si ens non haberet omnium purissimam abstractionem; ergo cum Deus sit illi inferior, etiam secundum quod à Theologia consideratur, non haberet Deus secundum illam rationem omninm purissimam abstractionem, sed haberet illam, quam habet ens sibi superius, sed hoc non est concedendum; ergo ens, vt sic, omnem possibilem abstractionem habet. Et confirmatur; quia Musica & Astrologia, & Perspectiua, habent eandem abstractionem, quam habent scientiæ, quibus subalternantur, scilicet Physica, & Arithmetica, & Geometria, & tamen differunt ab illis: ergo scientiæ non differunt ex ipsa ratione abstractionis. 11. Argu. Confir.

Duodecimum; Scientia ex natura sua ordinatur ad sui obiecti cognitionem; ergo debet specificari ex obiecto cognito, & ex ratione formali cognita; sed abstractio non est ratio formalis cognita; ergo ab illa non specificatur, nec distinguitur. Prima consequentia probatur: nam illa, quæ ordinantur ad aliquid extrinsecum ex ordine ad illud speciem sumunt, vt patet in intellectu, qui ex ente cognito specificatur. Minor probatur, nam abstractio est extrinseca obiecto, & ita non cognoscitur per actum scientificum. Vide aliud argumentum de logica specialiter quæstione præcedenti, & est secundum in ordine. 12. Argu.

Praeambula ad quaestionis decisionem.

QVæstio hæc difficilis est sanè, in cuius explicatione doctissimi viri satis operæ impenderunt. An verò pro rei difficultate neruos difficultatum patefecerint, lectorũ sit iudicium. Multa enim in hac cócertatione vt certa præmittũt ex Aristotele lib 6. Metaphysicæ, quibus si aliquid lucis attulissent, essent adeo bene meriti de metaphysicis ingeniis.

Controuer.

1. Opinio. Scoti.

Subtilis Doctor Scotus lib. 6. Metaphysicæ, quæst. 1. explicans diuisionem scientiarum speculatiuarum, quas noster intellectus habere potest via sensus, de quibus loquebatur philosophus ibidem, dicit partiri in tria genera. Quorum primum est scientia Metaphysica, quæ versatur circa ens: secundum est scientia Mathematica, quæ versatur circa substantiam corpoream, cui primò inest quantitas continua, & postea discreta: tertium est Philosophia naturalis, quæ versatur circa substantiam corpoream, in quantum habet formam, quæ est principium operationis & motus & quietis. Sed hæc diuisionis scientiarum explicatio non est subtilis, quia omittit explicationem rationis formalis obiecti scibilis constitutiuæ, quam ibi Aristoteles vocauit separationem à materia. Tum etiam non rectè assignat obiectum Mathematicarum; nam illarum obiectum est quantitas; siquidem agunt de figuris, triangulis, & quadrangulis, numeris, quæ non sunt substantiæ: sed collocantur in prædicamento Quantitatis; & ita omnes Mathematici dicunt quantitatem esse earum obiectum. Et præterea, quia ad nullam substantiam quantitatis discretæ consequitur, sed reperitur quidem in multis. Omitto modo disputare, quod obiectum Philosophiæ non sit substantia corporea, sed ens mobile, vt videbimus in primo Physicorum libro, & asserit Aristoteles 6. Metaphysicæ, tex. 1. sic dicens, Physica theorica quædam est, sed theorica circa tale ens versatur, quod est possibile moueri; ergo ens mobile ponitur ab Aristotele obiectu n Philosophiæ.

Refellitur.

2. Opinio.

Et idem vitium habet secunda opinio, quam ibi Scotus refert. Vt verò ad nostros deueniamus, qui huiusmodi difficultates pressiùs solent explicare, non refero quam sequitur Magnus Albertus in principio Physicorum, & lib. 6. Metaphysic. quia multum conformiter D Th. decidit, quid in hac parte sit tenendum, quem cum D. Thom. sumus secuturi. Sapientissimus Magister Bannes in commentariis ad primam partem quæst. 1. articul. 8. dum inquirit vnitatem habitus Theologiæ, hæc docet. Primò supposita illa famosa distinctione de ratione obiectiua, quæ, & sub qua (de quibus statim sumus disputaturi) asserit vnitatem specificam obiecti ex vtraque ratione esse iudicandam: nam eos, quod est obiectum Metaphysicæ, non habet vnitatem formalem specificam, nisi illi adiungatur ratio sub qua, quæ est abstractio ab omni materia: & quia ista est indiuisibilis specificè, ens, prout stat sub illa in ratione scibilis, habet vnitatem specificam. Et quia in hac doctrina sapientissimus Magister vocauerat abstractionem rationem formalem sub qua, quæ obiecto conferebat in ratione scibilis vnitatem specificam, seipsum exp'anat dicens, hanc abstractionem à materia non ita esse intelligendam, esse rationem formalem sub qua, quasi sit lumen manifestans obiectum: sed est necessaria conditio, vt obiectum tale per lumen ta le cognoscatur: & ideo ipsa abstractio dicitur ratio sub qua. Et probat, quod abstractio non sit ratio formalis sub qua, nisi tantùm vt conditio: nam abstractio aliquando est secunda intentio; vt quando abstraho ens mobile à singularibus, & quantitatem à materia sensibili: sed secunda intentio non potest constituere, & distinguere obiectum reale: ergo &c. Et quando abstractio est realis, vt, verbi gratia, Angelum realiter esse abstractum à materia, probat, quod non possit esse ratio formalis sub qua scientiæ, nam ista debet esse intrinseca scientiæ, & idem realiter cum lumine scientifico; siquidem scientiam distinguit ab aliis, & formaliter constituit in esse scientiæ: sed dicta abstractio non est huiusmodi: ergo &c. Et ita est necessum asserere rationem formalem, sub qua cognoscitur omne scibile, esse ali-

Dominicus Bannes.

quod

quod lumen intrinsecum habitui scientifico vel naturale, vel supernaturale, vel acquisitum. Et probat hoc ipsum præterea: nam vbicunque est maior, vel minor abstractio à materia, non diuersificantur habitus, si non sit luminis diuersitas: & ita omnia prima principia eodem habitu cognoscuntur, quia eodem lumine naturali ostenduntur: ergo &c. Et si inquiras: Quid est, quod tam Logici, quam Metaphysici vnanimi consensu docent, scientias distingui per abstractionem a materia: Respondet, ea ratione ita docere, quia abstractio est necessaria conditio, vt tale obiectum per tale lumen scientificum manifestetur, sicut etiam dicunt scientias esse de uniuersalibus, quia vniuersalitas est conditio, sine qua non scitur obiectum materiale à nobis, non quod sit ratio formalis obiecti. Hæc est sententia sapientissimi Magistri, & forsan, quia est suo authore digna, à me minus intelligitur. Verùm quæ in illa mihi difficultatem ingerunt hæc sunt. Primò; quoniam secundum hanc opinionem non assignamus obiecto specificanti scientiam, rationem formalem sub qua, constitutiuam obiecti, in ratione scibilis: prius enim debeo intelligere obiectum constitutum in sua ratione specifica, quam intelligam scientiam specificari: & tamen hanc constituentem rationem non ponit hæc opinio. Nam da, quæ sit illa ratio, quæ ens constituit in ratione specifica obiecti Metaphysicæ; nam eum tribuat tāquam obiectū speciem Metaphysicæ, necessum est obiectum esse unum specie: hoc autem non habet in illo priori, quo intelligimus specificare habitum scientificum. Nam non per abstractionem, quia nō est ratio formalis obiecti constitutiua, sed conditio. Non etiam habet illam per suam entitatem, quia sua entitas non est de se specifica. Nec etiam habet illam unitatem specificam ab habitu scientiæ, quia in genere causę finalis & formalis extrinsecæ præcedit obiectum scientiam. Præterea: non potest bene intelligi, quantum uidetur, quod ultima differentia scientię, quæ illā cōstituit, sit ratio formalis sub qua, & cōstitutiua obiecti in ratione obiecti, quia scientia & obiectum diuersas naturas, & formalitates habent: quapropter debent habere diuersa constitutiua. Quinimo videtur hæc sententia non ad mentem D.Tho. qui 1.Post.lect. 41.asserit, principia esse rationem formalē sub qua, cognoscendi obiectum: quæ tamen non sunt idem cū scientia; non ergo est necesse, quod ratio formalis sub qua, obiecti scientifici, vel cuiuslibet alterius identificetur cum scientia, quæ tendit in obiectum. Et hoc patet in lumine, respectu potentiæ visiuæ: & latiùs ostendemus postea. Quinimo modò videtur asserere hæc sentētia abstractionem à materia esse rationem formalem obiecti, modo esse conditionem, vt patet in notabilibus, & solutionibus argumentorum.

Reijcitur Bannes.

Locus urgēs D Th. contra Bānesium.

Dominus Caietanus prima parte, quęstione prima, articulo tertio, subtilissimè hanc quæstionem discutit. Verum enim vero in suis decisionibus illud non placet, propriam rationem scibilis vt sic (loquimur de scibili reali) nihil ponere in ipso scibili: vbi videtur asserere constitutiuum proprium obiecti scientiæ realis esse aliquid rationis, quod quidem falsum est; nam obiectum Metaphysicæ aliquid reale est, similiter & obiectum philosophiæ, itidem & Mathematicarum obiectum: ergo ratio cōstitutiua obiecti debet esse aliquid reale, implicat enim aliquid rationis constituere obiectum reale in esse obiecti realis. Nec potest dici obiectum supra dictarum scientiarum constare ex aliquo reali, & rationis; nam hæc duo entia, quæ plusquam genere differunt, non possunt concurrere ad unum aliquid efficiendum, & constituendum secundum aliquam unam rationem.

3.Opinio. Caietani.

Impugnatur quoddā dictum Caiet.

Quid acutissimus Soncinas senserit videatur 6.Metaph.q.7. Quid uerò ego in hac parte sentiam, quidve probabile mihi appareat, ita explico: & volo secludere ea quæ certa sunt: non enim in præsentia agimus de distinctione materiali, & numerica scientiarum, sed sermonem instituimus de distinctione formali earum, siue sit secundum genus, siue sit secundum speciem, & inquirimus,

4.Opin.Soncinatis.

Explicatur sensus quaesiti. mus, vnde sumatur, & quae sit ratio formalis obiecti constitutiua. Constat enim ex Diui Thom. doctrina, perpetuò numericam distinctionem accidentium ex subiectis desumi.

Deciditur quaestio.

1. Conclus. PRima Conclusio: Omnes scientiae distinguuntur ex obiectis, ad quae referuntur. Haec conclusio certissima est, cum apud Arist. 1. Post. text. 42. apud D. Thom. vbi scientiam vnam vocat Arist. quae est vnius generis subiecti, vnde ex subiecto, seu obiecto vnitatem tribuit scientiae: tum apud D. Thom. 1. 2. quaest. 54. art. 2. vbi docet omnem habitum ex obiecto speciem sumere: sed omnis scientia est habitus: ergo omnis scientia sumit speciem ex obiecto. Praeterea: processus scientiae cuiuslibet, quo procedit à principiis ad conclusiones ostendendas, est quasi quidam rationis motus, quo ab vno tendit in aliud, scilicet, à principiis subiecti ad conclusiones eiusdem, & hoc hac ratione, vt totum subiectum perfectè cognoscatur, quod est finis vltimus intentus in scientia: sed cuiuslibet motus vnitas ex termino principaliter consideratur, vt patet quinto Physicorum, textu 35. & 40. ergo scientiae vnitas consideratur ex fine seu termino scientiae, quod est eius obiectum, seu genus subiecti vltimò intentum in scientia; quia in scientiis speculatiuis nihil aliud quaeritur tamquam finis, quàm cognitio generis subiecti; sicut in practicis constructio ipsius subiecti tamquam finis intenditur. Et hoc expende satis, propter ea, quae infrà sunt pertractanda, quando disputationem sumus instituturi de obiecto Logicae. Praeterea probatur conclusio ex D. Thoma. 5. Ethicorum lectione 2. in fine, vbi est specialis virtus, & habitus, & ita alius habitus est, qui versatur circa hoc, quod est suum vnicuique tribuere, qui dicitur Iustitia, & alius circa temperatè comedere, qui est Temperantia, & sic in aliis: ergo vbi fuerit ratio obiecti diuersa, erit diuersa virtus; obiectum ergo

Processus principiorū ad conclusiones ēqua si quidam motus.

habitum & virtutem diuersificat: ergo etiam scientias, quia etiam sunt habitus & virtutes intellectuales, quae versantur circa bonum intellectus, quod est verum: non enim aliud scimus, quam verum. Praeterea; In his quae respiciūt extrinsecum, ex ordine ad illud extrinsecum species sumi debet; sed scientiae respiciunt actum & obiectum, vt quid extrinsecum; ergo ab illis suum esse specificum sumant necesse est. Maior probatur inductiuè in omnibus relatiuis, tam secundum esse, quam secundum dici, quae omnia ab obiecto sumūt speciem, & à termino, & ab extrinseco, quod respiciunt: quod intelligendum est specificare tamquam id, à quo species sumitur, intrinsecè verò vltima differentia speciem tribuit.

Notandū. Sed circa hanc conclusionem est aduertendum, quod ista specificatio, quae conuenit scientiis ex obiecto, non debet sumi in ratione rei, ita vt, si sit diuersitas in ratione rei in obiecto, sit etiam diuersus habitus; nam multae rerum species in qualibet scientia considerantur; sicut & potentia visiua plures colorum species percipit; sed est sumenda ex obiecto diuerso in ratione obiecti. Et ita asserit Diuus Thom. supra dicta lectione quadragesima prima, quod materialis diuersitas obiecti non diuersificet habitum, sed formalis solum, & cum scibile sit scientiarum obiectum, non diuersificabuntur scientiae secundum diuersitatem materialem scibilium, sed secundum diuersitatem eorum formalem explicare verò hanc obiectorum formalem diuersitarem, & eorum rationem constitutiuam, hoc opus, hic labor est. Et pro hac explicanda sit

2. Conclus. Secunda conclusio; Scibile nihil est aliud, quàm ens cognoscibile ab intellectu: sic adeo, vt habeat principia, secūdum quae cognoscatur vsque ad passiones illi conuenientes. Haec conclusio est D. Tho 1. Post. lect. 41. & 6. Metaphysicae lect. 1. Vbi sic dicit, quod progressus scientiae consistit in quodam motu rationis discurrentis ab vno in aliud: omnis autem motus à principio quodam procedit, & ad aliquid terminatur. Vnde

de patet, quod in progressu scientiæ ratio procedit ex aliquibus principiis primis. Si qua ergo res est, quæ non habeat principia priora, ex quibus ratio procedere possit, horum non potest esse scientia, secundum quod scientia est demonstrationis effectus. Hæc D.Tho.ergo secundum illum conclusio est vera. Quinimo hæc conclusio est expressa sententia Arist. 1. Physicorum tex. 1. vbi dicit. Quoniam quidem scire contingit circa omnes res, quarum sunt principia & causæ &c. ergo Arist. expressè docet obiectum scibile præditum esse oportere principiis, & causis. Iam supra diximus, nomine causæ debere intelligi saltem rationem formalem. Et præterea probatur ratione: nam scire est rem per causam cognoscere: ergo scibile debet esse cognoscibile, sic vt habeat causas passionum, quæ cognoscuntur per demonstrationem; ergo conclusio patet verissima.

3. Conclus. Tertia conclusio: Vbi fuerit eadem ratio cognoscibilitatis, erit eadem scibilis ratio: vbi verò hæc cognoscibilitatis ratio diuersa fuerit, & scibilis ratio diuersa erit: & secundum diuersitatem in cognoscibilitate erit & diuersitas in scibilitate (vt ita dixerim.) Hæc conclusio est expressa D.Tho. supra dicta lect. 41. vbi sic ait: Distinguuntur ergo genera scibilium secundum diuersum modum cognoscendi, sicut alio modo cognoscuntur ea, quę definiuntur cum materia, & alio ea, quæ sine materia: vnde aliud genus scibilis est corpus naturale, & mathematicum; conclusio ergo est D.Thom. Et probatur ratione: nam si ratio cognoscibilitatis talis, vt supra diximus, est ratio scibilis, variata hac cognoscibilitatis ratione, variabitur & scibilis ratio, cùm sit ratio scibilis cōstitutiua: variata enim vltima differentia, & res per illam constituta similiter variabitur: sicut si ratio boni est ratio constitutiua obiecti virtutis, variata ratione boni, erit etiam variatio obiecti virtutis: sensibile similiter rationem obiecti sensus constituit: variata ergo ratione sensibilitatis, variabitur & ratio sensus obiecti.

4. Conclus. Quarta conclusio: Hæc ratio diuersa cognoscibilitatis consideratur per diuersum modum separationis à materia. Hæc conclusio est expressa sententia D. Tho. in principio libri de sensu & sensato: vbi sic dicit. Vnumquodque in tantum est cognoscibile, in quantum est separatum à materia: quæ natura sua sunt separata, sunt cognoscibilia actu; q̃ sunt abstracta per actionem intellectus, sunt à nobis cognoscibilia per lumen nostri intellectus: & quia habitus alicuius potentiæ distinguuntur specie secundum differentiam eius, quod est per se obiectum potentiæ, necesse est, quod habitus scientiarum, quibus intellectus perficitur, distinguantur secundum differentiam separationis à materia. Et ita distinxit philosophus 6. Met. text. 2. est etiam ipsius D.Tho super Boetium, loco infrà adducendo, & in primo Physicorum, & 6. Metaphysicæ. Præterea probatur conclusio, & explicatur ratio D. Thom. nam impossibile est quod noster intellectus pro hoc statu aliquid directè cognoscat, nisi illud habeat aliquam immaterialitatem; ergo immaterialitas est de intrinseca ratione obiecti intellectus directè cogniti ab illo. Et ita fuit homo præditus lumine intellectus agentis, vt illustraret, & immateriale redderet obiectum cognoscendum ab intellectu possibili, & proportionaret obiectum potentiæ intellectiuæ: & sicut ipsa spiritualis est, ita obiectum spiriuale & immateriale quodammodo redderet. Vnde inquit Diuus Thomas 3. Sententiarum distinctione tertia, quæstione quarta, articulo quinto, quod omne, quod intelligitur non intelligatur, nisi illustratum lumine intellectus agentis recepto in intellectu possibili: Vnde sicut in omni colore videtur lumen corporale, ita in omni intelligibili videtur lumen intellectus agentis, non in ratione obiecti, sed in ratione medii cognoscendi; ergo scientiæ specie distinguuntur secundum diuersam obiecti immaterialitatem. Probo consequentiam: nam quia bonum est uoluntatis obiectum, secundum diuersam rationem boni virtutes speciem sortiuntur: ergo si obiectum intellectus est ens immateriale secundum diuersam entis immaterialitatem

Separatio à materia radix cognoscibilitatis.

Separatio à materia est de intrinseca ratione obiecti directè cognoscibilis ab intellectu nostro.

tem

tem, erit diuersa ratio formalis in habitibus scientificis: sicut si obiectum sensus est ipsius immutatiuum, per diuersam immutationem sensus sensibilia distinguentur, & consequenter sensus; huiusmodi autem immaterialitas nihil est aliud, quàm separabilitas à materia, eo enim modo, quo est immateriale, est à materia separatum, quod docet Soto quæst. 3. procem. in Logicam.

5. Conclus. Diuisio scibilium, & scientiarũ. Quinta conclusio: Scibile celebri diuisione diuiditur in scibile mathematicum, physicum, & metaphysicum, & eo etiã modo diuiditur scientia in mathematicam, physicam & metaphysicã, quã Arist. 6. Metaph. Theologiam vocat. Diuisio hæc est Arist. ibidẽ tex. 2. & D. Tho. ibidem lect. 1. & in procemio Physicorum, & locis supra adductis in præcedẽtibus conclusionibus, & super Boetiũ de Trinitate opusculo 70. & est omniũ communis diuisio. Probatur conclusio; nam scibile constituitur in esse scibilis per separationem à materia iuxta supra dicta: sed diuersum genus, & modum separationis à materia habet scibile mathematicum, physicum, & metaphysicum: *Triplex genus abstractionis.* ergo sunt tria scibilium genera, seu subiecta diuersa in ratione scibilis. Ex quo sequitur, esse tria genera scientiarum, physicam, mathematicam, & metaphysicam; quia scientiæ penes obiecta distinguuntur. Sed probatur illa minor: nam *Abstractio metaphysicalis qua.* metaphysica scientia agit de illis rebus, quæ sunt separatæ ab omni materia, & motu, tàm secundum esse, quàm secundum definitionem: agit enim de Deo, qui & secundum rem, & secundum definitionem est separatus ab omni materia; nam in esse Dei, & eius definitione nulla includitur materia: similiter in esse substantiarum separatarum, atque in earum definitionibus excluditur omnino materia. Et licèt ad considerationem Metaphysicæ pertineant prædicta, non solum eò pertinent, sed etiam de sensibilibus, in quantum sunt entia, Philosophus perscrutatur: agit enim de ente vt sic, & de principiis eius, & passionibus; quæ etiam sensibilibus conueniunt, nam de omnibus quidditatibus realibus, qua ratione sunt entia, considerat; verum licet de his pertractet verum est dicere, quòd eius obiectum, scilicet ens, reperitur secũdum esse, & definitionem separatũ ab omni materia, quia in Deo, Angelis &c. reperitur secundum esse sine materia: & per consequens ratio entis in sua definitione non includit materiam, nec motum, aliàs omnis entis ratio hoc includeret, quod in Deo, & substantiis separatis constat esse falsum.

Speculatio Alberti Magni. Quinimo ad considerandam separationem obiecti metaphysici aduertit sapientissimus Albertus Magnus in principio physicorum, quod ens & substantia reperiuntur extra corpus, & sic non dependent ab illo: quapropter illorum esse in corpore nullo modo fundatur, etiam quando sunt in corpore. Itaque ratio entis & ratio substantiæ, quæ in corpore reperiuntur sensibili, nõ fundantur in illo, sic adeò vt esse ab illo trahant, sed potius corpus sensibile esse, & principia, quibus in esse constituitur, trahit ab illis: Nam qua ratione ens vt sic, nõ pendet à corpore, nec ens repertum in substantia materiali depẽdet ab illa, qua ratione est ens; eiusdem enim rationis sunt ratio entis in communi, & hæc ratio entis, qua ratione est ens. Et *Speculatio Caietani.* ita dixit acutissimus Caietan. quod abstractio entis, prout est Metaphysicæ obiectum, est abstractio formalis: quia ens est forma omnium: quia ipsum potius constituit substantias sensibiles secundum suam formam, quam substantiæ sensibiles ipsum constituant. Habet ergo obiectum Metaphysicæ hanc separationem eleuatissimam; quia considerat ens, quod reperitur secundum aliquas sui partes extra omnem materiam, & motum, vt patet in Deo, & Angelis. Et quia secundum suam rationem, & definitionem, non solùm in Deo, Angelisque, verum etiam in sensibilibus, & materialibus corporibus non dependet ab illis, neque ab illis esse trahit; sed potius è contrà, cum importet esse, quod est omnium forma, vt infra videbimus; cuius signum est, quod non est contrahibile, separatur etiam secundum suam definitionem ab omni quantitate eadem ratione. Hanc eãdem eleuatissimam metaphysicam considerationem colligunt sublimes Metaphysici, etiam à posteriori: nam

riſnam obiectum Metaphyſicæ ſiue in communi, ſiue in particulari ſolùm eſt intelligibile: hoc eſt, quia hoc ens nullo modo pertinet ad aliquod obiectum ſen ſus; quod de aliis ſcientiarum obiectis contrarium contingit, vt videbimus. Si ergo eius obiectum ſolùm eſt intelligibile, habet ſeparationem alterius rationis ab obiectis aliarum ſcientiarũ. Quod verò obiectum mathematicum habeat diuerſum genus abſtractionis, probatur: nam ſcibile mathematicum, quod eſt quantitas, ſecundum eſſe quidem eſt in materia ſenſibili: non enim ſeparata reperitur quantitas extra corpus, nec ſecundum ſuam totam latitudinem, nec ſecundum aliquam ſui partem, licèt in ſua ratione non includat materialem ſen ſibilem. Vnde obiter aduertant viri docti; quam ridiculi ſint Logici illi, qui dicunt, quantitatem diſcretam prædicamentalem reperiri in Angelis; nam tunc profectò mathematicæ ſcientiæ haberent æqualem cum Metaphyſica ſeparationem. Sed de hoc infra. Non, inquam, includit in ſua definitione ſenſibilem materiam: nam ſi quis definiat circulum, ita aſſignabit definitionem, eſt figura plana, vna linea contenta, in cuius medio eſt punctum, à quo omnes lineæ ductæ ad circumferentiam ſunt æquales; vbi omnes partes definitionis non includunt ſenſibilem materiam in ſua quidditate. Ex eo verò, quod in ſua latitudine tota extra materiam ſenſibilem reperiri nequeant ſecundum eſſe & exiſtentiam, colligitur planè habere maiorem materialitatem, quam metaphyſicalia, quæ abſtrahunt ſecundum aliquam ſui partem à re corporea. Et præterea colligitur hæc diuerſa ſeparabilitas, quia mathematicalia ſunt intelligibilia, & præterea in particulari imaginabilia, quod atteſtatur eorum materialitas; imprimunt enim imaginationi tamquam obiectum imaginatiuæ quantitates rerum in particulari, quod non eſt verum de Metaphyſicalibus.

Abſtractio mathematicalis quæ.

Error candidus.

Abſtractio phyſicalis quæ.

Quod autem Phyſicæ obiectum habeat diuerſam ſeparabilitatem patet: nã ſolùm ſeparantur à materia ſenſibili & motu ſingularibus, materiam verò & motum in communi conſiderant: quia in definitione obiecti Phyſici cadit ſenſibilis in materia, nec vmquã ſine illa eſſe poſſunt. Nam ſi definimus cœlum, vel elementum, vel aliquid ex elementis cõ flatum, vt os, carnẽ &c. numquam poterunt definiri ſine materia, quæ ſubiicitur motui; eſt enim cælum corpus rotundum, quod circulariter mouetur. Similiter elementum vt ſic, eſt ſubiectum motui, & mutationi, & ita omnia naturalia habent definitionem per materiam ſubiectam motui & mutationibus, quia eſſentialia, quæ in eorum definitionibus ponuntur, talia ſunt, quæ motui, & ſenſibilibus qualitatibus ſubiiciuntur. Vnde ens mobile, quod eſt Phyſicæ conſiderationis obiectum, definitur, quod ſit habens in ſe principium motus & quietis, & ita conſideratur, quatenus ſubiicitur, qualitatibus ſenſibilibus actiuis & paſſiuis, quæ ſunt actionis principia proxima & paſſionis: quia etiam conſideratur obiectum Phyſicæ, quatenus eſt actiuum, & paſſiuum. Et quod hæc ſit omnium infima abſtractio, & diuerſa probatur: nam ſi obiectum Phyſicæ conſideretur in particulari, pertinet ad obiectum ſenſuum externorum, vt ſubiectum materiæ ſenſibilis, quia eſt actiuum, & paſſiuum in particulari: quod non conuenit illi, niſi ſecundum aliquã qualitatem, quæ eſt obiectum ſenſus externi. Et quia huiuſmodi ſenſus ſunt magis materiales, obiectum Philoſophiæ eſt magis materiale: ſolùm enim habet illam immaterialitatem, quæ eſt neceſſaria, & ex parte intellectus, & ex parte ſcientiæ. Ex parte intellectus quidem; quia in vniuerſali, & ſine conditionibus ſingularibus ſenſibilibus obiicitur conſiderandum ab intellectu; ex parte verò ſcientiæ, quia neceſſitatem, & immutabilitatẽ habet p ſe, quatenus eſt vniuerſale, & nõ alia. Vide D. Th. opuſ. 70. de Trin. q. illa de diuiſione ſcientiæ.

Itaque metaphyſicalia abſtracta ſunt à materia, & motu, & à quantitate aliqua ſecundum eſſe, & omnia ſecundum conſiderationem, & definitionem: & ita requirunt ſcientiam, & qualitatem altiſſimam ſibi proportionatam, qua illud eleuatiſſimum obiectum cognoſcatur: Mathe-

Mathematicalia verò non reperiuntur secundum esse separata ab aliqua materia sensibili; & licèt in sua definitione non illam includant, tamen non possunt à quantitate separari, quæ est quædam materia, & accidens materialium rerum; vnde requirunt aliam scientiam, non ita eleuatam & sublimem, siquidem obiectum non est ita eleuatum: Physicalia verò quia sunt accidentibus sensibilibus etiam in definitione subiecta, & solùm habent immaterialitatem, quod in suis definitionibus non includunt motum, & materiam singularem, egent lumine alio, seu scientia alia, quæ sit magis imperfecta, vt consideret obiectum non ita perfectum: & quia non est possibile assignare quartum genus scibilis, quod quidem includat in sua definitione materiam, & non in re ipsa; quia si includit in definitione à fortiori includet in re; ideo non ponitur quartum genus scientiæ realis; ex æquo diuidens scibile. Si autem dicas Aristotelem 6. Ethicorum asserere, scientificum animæ, quod est pars eius speculatiua, perfici his tribus habitibus, Sapientia, Scientia, & Intellectu; ergo non tribus habitibus à nobis dictis. Respondetur ex D. Thom. quod Arist. numerauit ibi illa tria tamquam virtutes intellectuales, ex diuerso modo perficiendi intellectum, & reddendi actû eius bonum, quod est proprium virtutis; & cum diuersimode perficiant, tres habitus numerantur, Sapientia, Scientia, & Intellectus: Hic verò quia agitur de distinctione scientiarum ex obiecto debuit simul huiusmodi fieri distinctio: & ita iuxta distinctionem obiectorum scientiæ distingui debuerunt.

Dubium ex Arist.

Solutio ex D. Thoma.

6. Conclus.

2. Ratio formalis in obiecto cuius quæ scientia quæ, & sub qua.

Sexta conclusio; Hæc scientiarum obiecta, quæ scientias ipsas distinguunt, habent suas rationes obiectiuas, quæ attinguntur ab illis, & de quibus passiones demonstrantur: & habent similiter suas rationes, sub quibus attinguntur à scientiis, quibus speciem tribuunt. Prima pars conclusionis satis constat ex supra dictis, & à nemine vmquam fuit in dubium reuocata: scimus namque per Metaphysicam ens, per Philosophiam ens mobile, & per Mathematicas quantitatem. Modò probanda est ratio formalis sub qua, in obiecto: & inprimis hoc asserit. D. Thom. opuscul. illo de Trinitate 70. in quæstione de distinctione scientiarum: Vbi sic dicit in capite secundo, quod speculabili, vt sic, aliquid conuenit ex parte potentiæ intellectiuæ, & hoc asserit esse immaterialitatem ipsius. Hoc asserit Soto quæstione tertia procemiali: doctissimus Caietan. quæstione prima, in commentariis ad primam partem art. 3. & communiter asseritur à Metaphysicis omnibus, & Logicis: Et probatur: nam sicuti intellectus in communi fertur in ens vt sic, cognitione directa pro hoc statu, quatenus habet immaterialitatem, sic adeo, vt immaterialitas sit ratio sub qua se tenens in obiecto ex parte potentiæ, vt potentia feratur in ipsum: eodem modo obiectum scientificum debet habere aliquam immaterialitatem, quæ sit ratio formalis, secundum quam feratur scientia in ipsum: ergo &c. Probatur antecedens; nam sicut obiectum intellectus debet esse proportionatum, quod fit per immaterialitatem, & illa immaterialitas est ratio sub qua, ex parte obiecti fertur intellectus in ipsum; eodem modo obiectum scientiæ debet habere proportionem cum scientia, vt feratur in illud, & vt immutet intellectum ad obiecti cognitionem; Hæc autem est immaterialitas: nam sicut intellectus directè ferri non posset, & cognoscere aliquid, quod non est ens immateriale aliquo modo; ita non posset aliquid scientificè cognoscere, nisi esset sub aliqua immaterialitate consideratum, secundum quam sit proportionatum scientificè cognitioni. Et prætereà probatur conclusio; nam sicut quinque sensus exteriores distinguuntur secundum quod respiciunt obiecta, quæ diuersimodè immutant ipsos; & modus immutandi non est id, quod est obiectum specificans, sed ratio sub qua specificat, vt patet ex D. Thom. de veritate quæst. 25. artic. 1. & 1. part. quæst. 2. ita intellectus habet suam rationem formalem sub qua, specificatiuam ipsius, & obiecta scientiarum similiter: Nam diuersimodè immutant intellectum

Quomodo quinque sensus exteriores distinguantur.

omnino

omnino separata à materia, vel à materia sensibili, vel à singulari materia, diuersitate, inquam, non sufficienti ad constituendum diuersum intellectum, sufficienti tamen ad constituendas diuersas scientias: nam habitus per rationes inferiores diuersas ad rationem obiecti illius potentiæ distinguuntur. Vltimò probatur hæc conclusio sexta: nam obiectum, verbi gratia, Metaphysicæ non potest esse vnum specie in genere scibilis, nisi habeat rationem vnam specificam: Hanc autem non habet ens vt sic, cum sit generalissimum omnium, quod est ratio, quæ consideratur; ergo habet hoc à ratione sub qua consideratur, quæ est impartibilis, & indiuisibilis, & ratio, quæ vt stat sub hac ratione sub qua, participat, & habet eandem indiuisibilitatem: sicut visibile habet vnicam rationem obiectiuam sensus specificam, non secundum rationem, quæ attingitur, quæ est color, & est ratio generica, sed secundum rationem sub qua, quæ est modus specificus immutandi potentiam visiuam. Quæ autem sit hæc ratio sub qua; sequens conclusio indicat.

7. Conclus. Ratio formalis sub qua non est abstractio, vt communiter docetur.

Septima conclusio; Abstractio sicut communiter intelligitur, & explicatur, non est ratio formalis sub qua specificatiua scientiarum. Pro cuius intelligentia aduertendum erit abstractionem duplicem esse, scilicet, intellectus agentis alteram, alteram verò intellectus possibilis. Abstractio intellectus agentis est illuminatio naturæ vniuersalis, non illuminatis conditionibus indiuiduantibus, quæ sunt in phantasmate, & intellectu possibili, causat species naturæ, & non conditionum indiuiduantium: in re verò illuminata nihil reale ponit, sed solùm esse abstractum quoddam, quod formaliter est ens rationis, vt infra videbimus: facit enim rem intelligibilem in actu primo, quæ erat intelligibilis in potentia. Abstractio verò intellectus possibilis est consideratio naturæ sine conditionibus indiuiduantibus. Et hæc abstractio in intellectu producit verum tamquam intrinsecum terminum ipsius, & in re abstracta seu cognita producit quod-

Abstractio duplex.

dam esse cognitum; quod formaliter est ens rationis; & non est secunda intentio, vt inquit sapientissimus Magister Bannes, vbi supra, de quo infra redibit sermo. His præmissis probo conclusionem; nam nec abstractio intellectus agentis, nec possibilis, vt se tenent ex parte obiecti, & dicunt esse abstractum, quod formaliter est ens rationis, possunt esse rationes cognoscendi obiecta scientifica: ergo non possunt esse rationes formales sub quibus obiecti scientifici. Probo consequentiam: nam rationes sub quibus scientifica obiecta in esse constituuntur, debent esse id, quo potentia intellectiua, & scientia terminantur ad obiectum, vt patet in lumine, quod est secundum probabilissimam opinionem ratio formalis sub qua obiecti visus; & patet in lumine intellectus, quod D. Thom. loco supra adducto primo Sentent. dicit esse medium & rationem formalem sub qua, intellectus possibilis. Et istæ rationes sub quibus debent esse id, quo mediante mouet obiectum potentiam cognoscitiuam; & loquor respectu potentiarum, quæ mouentur à suis obiectis; & ita obiecta sensuum exteriorum distinguuntur penes diuersam rationem motiui, vt dictum est. Sed antecedens primum probatur; nam hoc ens rationis, quod est esse abstractum, consequitur ad aliam distinctam operationem (in esse formali loquor) ab illa, qua cognoscitur, seu abstrahitur obiectum: quia eius esse formale consistit in cognosci: & cum per primas illas operationes non cognoscatur illud ens rationis, non habet esse formale per illas: ergo si consequitur ad alias operationes, non est operatio, qua obiectum cognoscitur, ratio formalis cognoscendi ipsum, quia non est: quod verò non est, non potest esse ratio formalis cognoscendi. & per consequens nec mouendi intellectum: ergo non potest esse ratio formalis. Prætereà: nam ratio formalis sub qua obiecti, constituit ipsum in esse specifico, si obiectum sit vnum specie; vel in esse generico, si obiectum sit vnum genere; sed illud esse abstractum, quod est ens rationis,

Esse cognitum est ens rationis nō tamen secūda intētio.

Lumen intellectus agētis est ratio sub qua intellectus possibilis.

nis: non potest constituere obiectum in esse specifico; ergo non est ratio formalis sub qua. Maior patet in obiecto Metaphysicæ, quod constituitur in vnitate specifica, non per rationem quæ, quia ens est transcendens prædicatum; ergo per rationem formalem sub qua: & ita Metaphysica est vna scientia specie. Et patet in obiecto Mathematicarum, quod per rationem sub qua in vnitate generica constituitur. Minor probatur: nã obiectum Metaphysicæ, & Physicæ, & Mathematicarum, est ens reale; ergo ratio constitutiua ipsius in esse specifico debet esse realis. Et non loquor solùm de ratione quæ, sed de ratione sub qua: nam obiectum specificans Metaphysicam cõpletum in esse specificantis est seclusa operatione intellectus; quod non esset, si illa ratio sub qua esset rationis: nam metaphysicum obiectum vnum est specie ante operationem intellectus, aliàs eius vnitas esset rationis. Et præterea probatur eadem minor: nam cognitio intellectus, qua cognoscitur obiectum, ad quam sequitur esse cognitum, vt ad fundamentum, iam terminatur ad obiectum scientiæ: verbi gratia, cognitio, qua cognosco ens, & qua cognosco bonum: ergo iam erat obiectum in sua ratione formali sub qua terminandi: siquidem iam terminabat cognitionem intellectus secundum suam essentiam, & secundum suas passiones. Bene verum est, quod vniuersalitas est conditio obiecti scibilis. nam nulla res à nobis pro hac vita directè cognoscitur scientificè, nisi habeat hanc conditionem vniuersalitatis, de quo infra latius. Sed non est hoc intelligendum de vniuersalitate formaliter, sed de vniuersalitate fundamentaliter proximè, prout est ab intellectu agente. Quod verò abstractio, secundum quod dicit cognitionem, vel illuminationem non sit ratio formalis sub qua, probatur: quia hæc illuminatio, seu esse illuminatum idem est in omnibus obiectis scibilibus, sicut esse lucidum seu lumen idem est in omni re visibili materiali. Volo dicere, quod lumen intellectus agentis non possit esse ratio sub qua specificans, cùm sit vnum & idem specie; & ita non potest causare formaliter in obiectis diuersas rationes specificas in ratione scibilis: sicut lumen hoc corporale non causat diuersam rationem visibilis in coloribus. Constat autem, obiecta scientifica diuersa esse, saltem secundum speciem, vt videbimus, ergo &c. De verbo autem & speciebus intelligibilibus satis patet, non esse rationes formales sub quibus. Et probatur hæc consequentia ratione, qua probatur cognitionem non esse rationem formalem sub qua; quia præsupponunt cognitio, & verbum iam obiectum constitutum in ratione obiecti, ad quod terminantur: non ergo illud constituunt in sua ratione; & si sit cognitio conclusionis, magis probatur, quia illa est actus scientiæ; ergo non potest esse ratio formalis sub qua; nam actus scientiæ præsupponit obiectum scientiæ. De speciebus impressis satis hoc constat eadem ratione: & ita ego non possum capere, quomodo abstractio, quæ his modis accepta intelligebatur, sit ratio formalis sub qua, specificatiua obiecti scientiæ. Et ita cum viri doctissimi videntur dicere abstractionem esse rationem formalem distinctiuam scientiæ, sunt explicandi, quod loquantur de abstractione, pro immaterialitate rerum, quæ sunt scientiarum obiecta. Vt, verbi gratia, in Metaphysica est obiectum, quod terminat scientificam cognitionem, & vocatur obiectum, quod est ens; & est immaterialitas, ratione cuius terminat. Hæc immaterialitas non est ens rationis, quod est esse abstractum; nec cognitio intellectus; nec verbum, sed est ista illa immaterialitas, quam ens habet ex sua natura, quam immaterialitatem explicamus per hoc, quod in sua definitione, & ratione nullam materiam includit: & sicut habet essentiam & definitionem ex natura sua, ita & immaterialitatem. Et idem est dicendum de obiecto scientiarum mathematicarum; nam immaterialitas talis ipsius, est eius obiecti ratio formalis sub qua. Quæ est huiusmodi immaterialitas? Nihil est aliud, quam quod quantitas in sua ratione non includat materiam sensibilem;

Vniuersalitas conditio obiecti scibilis, quomodo.

Cũ dicitur abstractionẽ esse rationem formalem distinctiuam scĩẽtiarum quomodo intelligendum.

Quanã immaterialitas sit ratio formalis sub qua scientiarũ.

sibilem; & hoc quamuis explicemus per negationem, est aliqua immaterialitas, & separabilitas realis sic explicata. Hoc autem non habet per opus intellectus, qui nec potest illi conferre, nec ab illo adimere hanc independentiam, seu eleuationem. Et in obiecto Physicæ hoc nihil est aliud, quàm quod ens mobile sua natura talem separationem habeat, quod non includat in illa materiam sensibilem singularem. Et licèt quod hæc obiecta sint vniuersalia habeant ab intellectu, & ita est conditio sine qua non, vniuersalitas ad obiectum scientiæ; verum enimuero quod in suis definitionibus habeant illam immaterialitatem, ex natura sua habent, sicuti & essentiam: Quis enim dubitabit magis immateriale esse ens, quàm corpus mobile? & hoc quidem nulla alia ratione, nisi quia ens non habet vllam materiam in sua definitione: quòd intelligimus ex eo, quod est in Deo, & Angelis sine omni materia; ens vero mobile habet ex sua natura includere illam, licèt ex sua natura non habeat includere singularem sensibilem materiam. Et D. Thom. vbique ferè ita de separabilitate, & immaterialitate & abstractione scientiarum loquitur; & hanc immaterialitatem abstractionem vocat.

Instantia. Quod si dicas: Ens mobile ex sua natura non habet includere conditiones materiales sensibiles: ergo ex natura sua est vniuersale; *Solutio.* Nihil valet consequentia: nam vt esset vniuersale ex natura sua, erat necesse, quòd positiuè competeret illi respicere plura, à quibus abstraheretur; sed de hoc infra. Hæc autem conclusio ex præcedentibus bene probata manet: & ideo ad particularia descendamus.

8. Conclu. Octaua conclusio: Metaphysica, quæ ens in quantum ens considerat, est vna scientia specie atoma. Hæc conclusio videtur expressa sententia Arist. & D. Thomæ: nam Aristot. 4. Metaphysicæ in principio dicit: Est autem scientia quædam, quæ per se speculatur ens in quantum ens, & quæ huic insunt secùndum se: & loquitur de Metaphysica. Qui modus loquendi satis ostendit vnam scientiam specie esse Metaphysicam: nam cum statim sermonem faceret de mathematicis scientiis, quæ specie differunt, & plures sunt, subdit: Aliarum verò nulla intendit vniuersaliter de ente in quantum est ens, verùm partem eius abscindentes aliquam, esse quidem hanc speculantur ipsum accidens, veluti scientiæ mathematicæ, vbi quia plures sunt specie diuersæ, hoc loquendi modo à præcedenti diuersus est. Text. 3. aperte asserit, omnia entia, & omnes substantias, & omnes entis modos, ad vnam scientiam pertinere, quæ est prima, & vocatur Metaphysica: ergo ex modo loquendi videtur asserere esse vnam scientiam specie. D. Thom. ibidem hoc etiam asserit & 6 Metaphysicæ expressè docet in text. 2 quòd eadem est scientia primi entis, & entis in communi. Et profectò si aliqua Metaphysica deberet esse vna scientia specie, distincta specie ab omnibus aliis partibus Metaphysicæ, debet esse illa, quæ agit de Deo, quia est omnium abstractissima, quia in esse nullo modo est in materia; & tamen dicit esse eandem scientiam, & illam met, quæ considerat ens, in quantum ens: ergo &c. Hoc ipsum tenet expresse Angelicus Doctor super Boetium de Trinitate q. de diuisione scientiarum, ad septimum argumentum.

Et probatur ratione: Illa est vna scientia specie, quæ habet vnam rationem obiecti specificã: sed huiusmodi est Metaphysica: ergo &c. Probatur minor: illud est vnum obiectum, specie in ratione scibilis, quod non potest distingui per diuersas rationes scibilis vt sic: sed obiectum Metaphysicæ est huiusmodi: ergo &c. Probatur minor; nam vnumquodque in tantum est scibile, in quantum est aliquo modo separatum à materia, vt supra dictum fuit: sed obiectum Metaphysicæ, quod est ens separatum à materia omni, non potest partiri in plura obiecta, quæ abstrahant ab omni materia, & sint specie diuersa in ratione obiecti: ergo &c. Probatur minor, quia separatio ab omni materia consistit in indiuisibili; non enim potest in ente, vt est Metaphysicæ obiectum reperiri maior separabilitas, & spiritualitas, quàm illa, quæ omnem excludit materiam: & ita

& ita quamuis Metaphysicus consideret quantitatem, substantiam materialem, & alia huiusmodi: quinimo, & materiam primam; quia hæc considerat in quantum ens, & vt sunt partes entis; & ens vt sic excludat, seu non includat materiam aliquam, dum illa considerantur à Metaphysica, considerantur, vt abstracta & separata ab omni materia, & habent eandem rationem sub qua cõsiderandi, quam habet ens; vnde ad eandem scientiam specie atoma pertinent, quæ est Metaphysica. Hæc est doctrina Diui Thom. supra dicta solutione ad septimum.

Instantia. Et si dicas contrà; ratio entis, quæ est in substantia materiali, & in quantitate, habet existentiam in re materiali; ergo hoc sufficit, vt illa pars, quæ de istis tractat, habeat sufficientem materialitatem ad distinguendam specie illam partem Metaphysicæ ab alia, quæ considerat ea, quæ non sunt in materia. Nam supra dictum fuit, quod esse in re sensibili quantitatem, attestabatur eius immaterialitatem: & ita obiectum mathematicorũ non erat ita spirituale sicut obiectum Metaphysicæ. *Solutio Alberti Magni.* Respondetur, quod etiamsi sit ratio entis in re materiali, nihilominus non dependet ab illa re materiali vt ens est, vt supra ex Alberto dictum est. *Obiectio.* Et si rursus arguas; illa pars Metaphysicæ, quæ considerat quantitatem, vt patet, in 5. Metaphysicæ, vbi agitur de prædicamento Quantitatis, considerat materiam intelligibilem, quæ est quantitas, considerat, inquam, saltem aliquo modo: ergo in illa parte habet minorem eleuationem; illa ergo specie differt ab aliis partibus Metaphysicæ: *Solutio ex D. Thom.* Respondetur, quod in mathematicis, vt asserit Diuus Thom. 3. Metaphysicæ, lectione, 4. non considerat Metaphysicus, nisi esse, & quod quid est: quod est considerare quantitatem, vt est pars entis; non autem considerat illam, vt consideratur à Mathematico in ratione figuræ, & numeri &c. & sic non considerat materiam intelligibilem. Vide Diuum Thom. 4. & 6. Metaphysicæ, lectione prima. *Alia obiectio.* Et si rursus arguas: Deus, cum sit actus purus, maiorem inseparabilitatem habet, quàm substantiæ separatæ, quæ sunt compositæ ex potentia, & actu, & istæ maiorem abstractionem, quam substantia materialis, quæ ex materia, & forma componitur: ergo & ratio entis in illis ad diuersas scientias metaphysicas specie diuersas spectabit: & illa, quæ agit de ente in communi, cum illud ens sit indifferens, ad substantias materiales & spirituales habebit minorem immaterialitatem, quàm Deus, & maiorem, quàm substantiæ materiales: & ita erit obiectum alterius Metaphysicæ specie distinctæ: *Solutio.* Respondetur, quod omnia ista considerantur in Metaphysica, vt partes entis; & ita considerantur sub eadem ratione formali, qua ens consideratur, & ita sub eadem immaterialitate: quapropter pertinebunt ad eandem scientiam, alias sequeretur, quod tot essent ponendæ Metaphysicæ specie distinctæ, quot sunt rerum immaterialium species: quia cum sint perfectiores in esse vnæ species aliis, habent in re maiorem immaterialitatem, quod est absurdum. Sed de hoc latius in Metaphysica pertractari solet.

Præterea probatur conclusio: Nam si Metaphysica non esset vna scientia specie, sequeretur, quod non esset vna prima Philosophia, quod est contra Aristot. qui ponit Metaphysicam vt vnam scientiam architectonicam, & principem aliarum. *Proprium Metaphysicæ probare principia omniũ sciẽtiarum.* Præterea: ad Metaphysicam pertinet probare principia omnium scientiarum, & hoc est illi proprium conueniens omni, soli, & semper: nam ex eo, quod secundum suam essentiam considerat ens, nascitur in illa hæc proprietas, quod sit probatiua omnium principiorum omnium scientiarum naturalium per lumen eiusdem rationis in esse naturali cum reliquis scientiis. Tunc sic: si sunt plures Metaphysicæ species diuersæ: ergo vel omnes probant omnium scientiarum principia, vel non. Si non; ergo non omnes sunt Metaphysicæ: quia proprium est Metaphysicæ, probare omnium sciẽtiarum principia. Si omnes probant: ergo omnes sunt eiusdem speciei, siquidem habent eandem proprietatem in quarto modo.

Et

Et præterea probatur conclusio: nam ex principiis entis sub separatione ab omni materia demonstrationes omnes sunt in Metaphysica; ergo Metaphysica est vna scientia specie. Probo antecedens experientia clara, vt videbit versatus in Metaphysica, & Arist. principia, & causas entis in quantum ens, & quæ illi vt sic accidunt inquirit, vt patet 4. Metaphysicæ statim in principio, & 6. etiam. Consequentia probatur: nam ad diuersitatem scientiæ requiritur principiorum diuersitas, vt dicit Arist. lectione 41. apud D. Thom. quod diuersitas principiorum debet esse in scientiis diuersis. Ex hoc sequitur, quod scientia metaphysica non differt genere ab aliis scietiis, quasi sub se habeat diuersas species metaphysicales; sed potest dici differre, sicut dicimus, quod alterius generis est potentia visiua, & alterius auditiua: id est, sub alia ratione tendunt in obiecta: & obiecta alio modo immutant potentias istas; ita Metaphysica sub alia abstractione tendit in suum obiectum, & sub alia Physica; & sub alia ratione immutant, & non conueniunt aliquo modo in materia aliqua, & sic dicitur differre genere ab aliis scientiis: nam genus sumitur à materia.

Quomodo metaphysicus vna spe cie in se ipsa dicatur distincta genere ab alijs sciētijs.

Obiectio. Et si fiat argumentum: obiectum Metaphysicæ se extendit ad obiectum aliarum scientiarum, & de illis prædicatur: ergo cum sit commune, non potest dare esse specificum; *Solutio.* Respondetur negando consequentiam. Et instatur: nam licèt ens in communi non habeat vnitatem specificam in ratione rei, hæc tamen cognitio, quæ cognoscitur in communi, est vna specie, quia ens habet rationem vnius obiecti specie, secundum quod formaliter consideratur: eodem modo si consideretur in esse rei, non est vnum specie. Cæterum si consideretur, quatenus stat sub sua immaterialitate, est vnum specie: & sicut cognitio, qua sic cognoscitur, est vna specie, eodem modo scientia, qua sic scitur, est vna specie. Vnde D. Thom. in illa quæstione de diuisione scientiarū opusculo 70. sic dicit ad 6. quòd quamuis subiecta aliarum scientiarum sint partes entis, non tamen subiecta aliarū sciētiarum sunt partes subiecti Metaphysicæ; quia alio modo considerant sua obiecta. Vide ibi, & argumentum sequens.

9. Conclus. Deciditur controuersia quædā inter Thomistas.

Nona conclusio: Physica est vna scientia specie atoma, licèt sit probabile, quod habeat sub se plures partes specie differentes. Probatur prima pars conclusionis, quæ inter iuniores Thomistas communior est, & tenet illam Auerroes 2. Physicorum text. 79. Soto 1. Posteriorum, ca. 25. & 1. Physicorum, quæstion. 2. Magister Bannes in libris de generatione lib. 1. quæstione proœmiali, solutione ad quartum. Probatur: nam Physicæ obiectum est indiuisibile secundum suam rationem formalem: ergo est vnum specie, Physica igitur vna scientia est specie atoma. Probatur antecedens; nam obiectum Physicæ est ens separatum à materia singulari sensibili, seu ens, quod non includit in sua definitione materiam singularem sensibilē; sed in separatione à singularibus non datur magis & minus, nec illa separatio potest diuidi in plures separationes specie; ergo non est diuisibilis ratio in speciales species. Probatur minor, nam illa separabilitas à materia singulari sensibili consistit in indiuisibili: nam scientia non potest partim considerare singularia, & partim non considerare; omnes enim scientiæ non considerant singularia: ergo in illa non datur magis, & minus; ergo Philosophia est vna scientia specie atoma. Nam si deberent esse plures Philosophiæ specie differentes, deberent esse per maiorem, aut minorem abstractionem, & separationem à singularibus sensibilibus, quæ est ratio formalis illius obiecti: maior enim, vel minor separabilitas à materia diuersificat species scientiæ, vt patet in Mathematicis. Et confirmatur: nam esse obiectum separatum à singularibus est non includere illa in sua definitione, sed omnes partes Philosophiæ æquè non includunt singularia sensibilia in sua definitione: ergo non magis & minus: ergo non differunt specie penes magis & minus separatas esse ab illis partes Philosophiæ.

F. Præ-

Prætereà probatur conclusio: Nam sequeretur, quod pars illa Geometriæ, quæ tractat de linea, differret specie ab illa, quæ tractat de corpore Mathematico; consequens autem est falsum; ergo & illud, ex quo sequitur. Probatur sequela; nam illa pars, quæ tractat de linea, non considerat materiam sensibilem, & abstrahit ab aliqua intelligibili; & consequenter minus considerat de materia: nam non considerat profunditatem & latitudinem, quam considerat pars, quæ agit de corpore: imò etiam differret specie à parte illa, quæ tractat de superficie, quia non considerat latitudinem, quæ est materia quædam intelligibilis. Et sic secundum Caietanum specie deberent differre, siquidem differunt penes magis & minus in consideratione materiæ sensibilis, sicut partes Philosophiæ secundum ipsum differunt penes magis, & minus considerare motum, & mutationem sub eadem abstractione à materia singulari; consequens autem est falsum; nam nullus ponit in purè mathematicis scientiis, nisi duas, scilicet Arithmeticam, & Geometriam, quæ specie differant. Imò sequitur ex opinione & ratione Caietani, quod sint tot scientiæ physicæ, & mathematicæ etiam, quot sint genera, quæ de pluribus speciebus prædicantur in physicis, & mathematicis: Nam genera minus concernunt de materia, quam species, siquidem non includunt in sua ratione actuali materiam illam, siue physicam, siue mathematicam, quam dicunt species. Imò quot sunt rerum species; nam nulla species includit materiã, quam alia species dicit: vt terra non dicit materiam, quã dicit cœlum, & lapis, quam dicit ferrum, & linea, quam dicit superficies, & quaternarius, quam dicit quinarius; omnia autem hæc sunt ridicula; ergo & illud, ex quo sequitur, non est verum. Et eadem solutione, qua soluitur hoc argumentum, soluitur & illud Caietani de partibus Philosophiæ.

Inconueniẽtia ex opinione Caiet.

Vltimò probatur: nam omnes partes Philosophiæ, vt de Cœlo & Generatione, & cæt. demonstrant eisdem communibus principiis, quæ tractantur libris octo Physicorum: ergo non differunt specie: nam quæ specie differunt, differunt etiam in principiis. Sed de hoc vide sapientissimum Magistrum Bannes libro primo de Generatione, quæstione prima proœmiali ad quartum, & de hac ratione vide Arist. primo Posteriorum, lectione 41. apud D. Thomam, vbi sic dicit. Ad huius euidentiam sciendum est, quod materialis diuersitas obiecti non diuersificat habitum, sed solum formalis; cum ergo scibile sit proprium obiectum scientiæ, non diuersificabuntur scientiæ secundum diuersitatem materialem scibilium, sed secundum diuersitatem eorum formalem. Sicut autem diuersa ratio visibilis sumitur ex lumine, per quod color videtur, ita formalis ratio scibilis accipitur secundum principia, ex quibus aliquid scitur; & ideò quantumcunque sint aliqua diuersa scibilia per suam naturam, dummodo per eadem principia sciantur, pertinent ad vnam scientiam, quia non erunt iam diuersa vt sunt scibilia, sunt enim per sua principia scibilia, sic angelicus Magister.

Not. ex D. Thom.

Secunda pars conclusionis communior est inter antiquos Thomistas: nam illam tenet Caietanus primo Posteriorum, cap. vigesimo secundo, & Secunda secundæ, quæstione 162. in introductione quæstionis. Soncinas sexto Metaphysicæ, quæstione octaua circa finem, & in epitome. Capreolus, quæstione tertia prologi, cõclusione quarta. Quinimo videtur esse Diui Thomæ, quæstione prima Posteriorum, lectione 41. Vbi sic dicit. Distinguuntur autem genera scibilium secundum diuersum modum cognoscendi, sicut alio modo cognoscuntur ea, quæ definiuntur cum materia, & alio ea, quæ sine materia, vnde aliud genus scibilium est corpus naturale, & corpus mathematicum; vnde sunt diuersa principia prima vtriusque generis; & per consequẽs diuersæ scientię. Et vtrisque horum generum distinguitur in diuersas species scibilium: ergo scibile physicum habet sub se diuersas species scibi-

Controuersia inter Thomistas.

Locus vrgẽs D. Th.

Glossatur D.Thom. à Magistro Bannes.

scibilium. Huic authoritati respondet sapientissimus Magister Bannes vbi supra, quòd cum dicit Diuus Thomas, corpus naturale distingui in diuersas species scibilium, non accipit hic corpus naturale pro eo tantùm, quod consideratur à physica, sed etiam pro eo quod consideratur à scientiis mediis, scilicet, à Musica, & Astrologia, quæ magis reducuntur ad physicam, quàm ad Mathematicam: quia earum consideratio terminatur ad materiam sensibilem. Verùm hæc explicatio, cui statim non appareat falsa; Nam Diuus Thomas loquitur de corpore naturali, vt distinguitur contra corpus mathematicum; & hoc est ens mobile, quod includit in sua definitione materiam sensibilem, & ita cognoscitur cum illa, quod non habet corpus mathematicum. Et asserit scibile mathematicum diuidi in diuersas scibilis species, & similiter ens mobile, & debet intelligi iuxta fundamentum iactum: scilicet, propter diuersum modum definiendi, & includendi materiam sensibilem. Et ita naturale vt sic, vt naturale corpus est, habet diuersas species: sicut mathematicum vt sic illas habet. Et prætereà: istæ scientiæ magis dicendæ sunt mathematicæ, quam physicæ; ergo non debent poni magis species corporis naturalis, quàm mathematici. Antecedens est D.Thom. opusculo 70. super Boetium; quæstione illa de diuisione scientiarum, articulo quinto ad septimum, vbi sic dicit. Quædam sunt scientiæ mediæ, quæ principia mathematica ad res naturales applicant, vt Musica, & Astrologia: quæ tamen magis sunt affines mathematicis, quia in earum consideratione, id quod est physici, est quasi materiale; quod autem Mathematici, quasi formale: sicut Musica considerat sonos, non in quantum sunt soni, sed in quantum sunt secundum numeros proportionabiles; & ideo demonstrat conclusiones suas circa res naturales, sed per media Mathematica; ergo illa explicatio est cōtra D.Tho. Manet ergo firma ista authoritas.

Refellitur glossa Bannesii.

Et probatur conclusio quo ad secundam partem: nam Geometria, & Arithmetica distinguuntur specie, quia vna minus concernit materiam intelligibilem, quam alia: sicut minus concernit hanc materiam Arithmetica, quàm Geometria. quia Arithmetica abstrahit à continuitate, à qua non abstrahit Geometria; sed magis abstrahit à materia & motu pars illa, quæ agit de cœlo, quàm illa, quæ agit de generatione; ergo specie differunt istæ partes. Probatur antecedens; nam pars, quæ agit de cælo, non considerat, nisi motum ad vbi, pars verò, quæ agit de ente generabili & corruptibili, considerat generationem, & corruptionem, alterationem, motum localem, & omnes alios motus prærequisitos ad generationem, & corruptionem: ergo &c. Consequentia patet à paritate rationis Arithmeticæ, & Geometriæ: Et confirmatur, quia illa pars, quę agit de ente mobili in communi, minus considerat de materia & motu, quàm illa pars, quæ agit de tali specie motus, siquidem abstrahit ab illa, & non concernit illam, nec illam in sua definitione includit; ergo specie differt ab illa eadem ratione. Argumenta suprà facta, quæ & fient infrà, reddunt hanc opinionem probabilem, & maximè Diui Thomę authoritas, quæ rectè explicari nequit. Et de hac parte conclusionis, quoniam in principio physicorum latius tractari solet, vide Diuum Thomam supra dicto opusculo 70 secundo articulo, quæstione de scientiarum diuisione, vbi multa profundissima de obiecto scientiæ physicæ disputat Angelicus Doctor. Et nota ibidem, quomodo abstrahat ens mobile tan quam forma vniuersalis indiuiduorum, quia est ratio cognoscendi indiuidua, & sic ens abstrahit ut forma eodem modo ab inferioribus. *Nota.*

10. Concl.

Decima conclusio: Geometria, & Arithmetica sunt duæ scientiæ specie differentes, penes maiorem, vel minorem separationem à materia sub eodem genere scibilis, vel penes maiorem, vel minorem immaterialitatem sub eodem genere scibilis. Hæc conclusio est communis quo ad differentiam specificam iuxta omnes. Illam tenet Arist. expressè 6 Metaph. tex. 1. Et 1.

Poster. ca. 22. & multis aliis in locis. D. Thom. idem tenet, lectione 41. posterio rum lib. 1. & locis supra adductis. Et probatur ratio specifica & distinctio in scientiis sumenda est ex subiecto, quod habet vnam rationem scibilis specie; sed quantitas continua habet vnam rationem scibilis specie, & discreta quantitas habet aliam rationem scibilis specie; ergo ab illis sumendæ sunt duæ species scientiarum mathematicarum. Consequentia patet ex dictis; probatur minor: quia quantitas discreta habet maiorem abstractionem, seu immaterialitatem, quàm quantitas continua; ergo habet aliam rationem scibilis specie distinctam à quantitate continua. Probatur antecedens; quia quantitas discreta fit ex diuisione continui: & ita comparatur ad continuum, vt ad magis materiale: Tum etiam, quia non includit ipsum continuum in sua ratione, quod est quædam materia imaginabilis, seu, vt alii volunt, intelligibilis: & sic iam abstrahit, seu non includit aliquam materiam, quam includit Geometria, & ita habet obiectum magis immateriale; quamobrem alio scientifico lumine, & specie distincto est cognoscendum.

Instantia. Et si dicas, contrà; etiam continuum non includit in sua ratione quantitatem discretam, quæ est quædam materia; ergo etiam abstrahit ab illa; & ita impossibile est, quod quantitas discreta abstrahat à continua; quia non possunt adinuicem abstrahere: *Solutio.* Respondetur, quod continuum habet se vt materia respectu discreti, & non è conuerso; & ita dicitur abstrahere Arithmetica ab illa materia continui, & non è conuerso. Vtor verò nomine abstractionis pro immaterialitate obiectorum. *Obiectio.* Et si dicas, contrà, numerus non fit per se ex diuisione continui: duo enim homines sunt binarius, pertinens ad prædicamentum Quantitatis, & non fiunt ex eadem continui diuisione, ergo &c. *Solutio.* Respondetur, quod sat fuerit, vt nostra conclusio verum habeat, quòd ex omni continuo numerus fieri possit: vt ex natura sua continuum fit magis materiale, & potentiale, quod non habet numerus: & ita est magis abstractum obiectum.

Præterea, Aristoteles vocat semper istas scientias Mathematicas in numero plurali: ergo signum est, quod sint duæ scientiæ specie. Præterea, nam illæ scientiæ specie differunt, quæ habent distincta principia specie; sed Geometria, & Arithmetica sunt huiusmodi: ergo, & cæt. Maior patet ex Aristotele primo Posteriorum, capit. vigesimo secundo, & ex Diuo Thoma ibidem, qui latissimè hoc probant. Sed minor patet; nam alia est figurarum definitio, & alia numerorum, & ex diuersis principiis procedunt; ergo, &c. Et hic nota, quod quamuis omnes scientiæ contineantur in eodem prædicamento Qualitatis in prima specie, tamen quædam scientiæ dicuntur differre genere, & sunt illæ quæ habent diuersam omnino separationem, & immaterialitatem. Illæ verò scientiæ dicuntur specie differre, quæ penes diuersam immaterialitatem secundum magis, & minus distinguuntur. Vnde Arithmetica, & Geometria specie differunt, Physica verò, & Metaphysica genere. Si verò scientiarum diuisionem faciamus Metaphysicam, sic sunt diuidendæ, habitus alius est scientificus, alius non scientificus; habitus scientificus alius est Metaphysicus, alius Physicus alius Mathematicus. Metaphysicus, non diuiditur in plures scientias specie; Physicus secundum opinionem vnam diuiditur in plures physicas specie diuersas; & Mathematicus similiter. Vnde Metaphysica specie differt atoma à Mathematica, & Physica; sed à Geometria & Arithmetica tamquam a speciebus, quæ non continentur sub eodem genere proximo. Et idem est de partibus Philosophiæ, si dicamus differre specie: à Physica verò, & Mathematica tamquam a speciebus subalternis; sicut si teneamus canem esse genus subalternum ad multas species canum, homo differt à cane tamquam à specie subalterna contenta sub eodem genere, à cane Gallico differt tamquam à specie atoma non contenta sub eodem genere.

Cum omnes scientiæ contineantur sub eadem specie Qualitatis quare quadam dicuntur differre genere, quadam specie duntaxat.

Vnde

11. Cōclus. Vndecima Conclusio: Logica specialiter accepta, non in tota sua latitudine, vt se potest extendere ad Grammaticam, & vt diximus prima quæstione, est scientia specie atoma; Hæc conclusio, quæ de Logica docente procedit; probatur primò authoritate Aristotelis, & Diui Thomæ, quarto Metaphysicæ, lectione quarta apud Diuum Thomam, vbi eodem modo loquitur de vnitate, atque obiecto Logicæ, sicut de vnitate, & obiecto Metaphysicæ; sed Metaphysica est vna scientia specie, vt iam vidimus: ergo & Logica. Secundò: Obiectum Logicæ est vnum specie in genere scibilis: ergo Logica est vna scientia specie. Consequentia patet, & probatur antecedens: nam obiectum Logicæ est talis secunda intentio, vt infra videbimus, vt stat sub quadam immaterialitate omnimoda, quæ nullam includit materiam, quæ quidem immaterialitas est enti tali rationis, seu secundæ intentioni tali propria; sed secunda intentio, vt stat sub ista immaterialitate, seu separabilitate, non est diuisibilis in plures rationes scibilis specie differentes: ergo &c. Et probatur minor: quia immaterialitas illa rationis, cum nullam omnino materiam includat, non potest partiri aliquo modo, vt secundum maiorem vel minorem inclusionem materiæ specie differant in ratione scibilis secundæ intentiones: sicut obiectum Mathematicarum penes magis & minus specie differunt. Præterea: nam si Logica non est vna specie, sequitur quòd sint constituendæ tot Logicæ specie diuersæ, quot sunt species secundarum intentionum; hoc autem est falsum: ergo &c. Probatur sequela: nam cum ratio formalis sub qua, partiri non possit, si Logicæ semel specie distinctæ ponuntur, sequitur quod earum distinctio debeat sumi ex subiectis in esse rei consideratis; quod esse falsum supra fuit demonstratum.

Fuga. Si dicas, quòd sint tres species Logicæ, alia, quæ agit de simplicibus intentionibus; alia, quæ de intentionibus attinentibus ad secundam operationem intellectus; alia, quæ de his, quæ pertinent ad tertiam operationem tractat: Contrà: quia omnia ista considerantur in ordine ad eundem finem, & sub eadem ratione formali, scilicet, sub immaterialitate omnimoda rationis: ergo sunt eiusdem speciei. Probo consequentiam: nam etiamsi Metaphysicus substantias compositas, & simplices consideret, quia omnia sub omnimoda immaterialitate & impartibili considerat, sunt omnes illæ considerationes eiusdem scientiæ, quæ est vna specie: ergo & idem dicendum est de Logica. Quinimo eadem ratione etiam essent Logicæ vtentes specie multiplicandæ: quæ omnia sunt falsa, & Diuus Augustinus, Cicero, & alii relati, cum de Logica loquuntur, ita verba faciunt, ac de vna secundum speciem. Impugnatio.

Obiectio ex D.Thoma. Sed contra vndecimam conclusionem est argumentum Diui Thomæ, qui Secunda secundæ. quæstione quinquagesima prima, articulo secundo, ad tertium dicit hæc verba. Ad tertium dicendum, quod etiam in speculatiuis alia scientia rationalis est Dialectica, quæ ordinatur ad inquisitionem inuentiuam, & alia scientia demonstratiua, quæ est veritatis determinatiua. Respondetur, quòd ibi scientia demonstratiua accipiatur pro aliis scientiis à Logica, & est sensus, quòd sicuti Eubulia differt à Prudentia, quia inquirit media: ita Logica ab aliis scientiis, quia inquirit media, & aliæ scientiæ per hæc media sciunt in aliis materiis. De scientiis vero mediis, Astrologia scilicet, & Arithmetica, de Medicina itidem, & Agricultura videatur Diuus Thomas, opusculo septuagesimo sæpius citato, de quibus, ne longa nimis quæstio sit, nolo tractare. Quam etiam immaterialitatem sacra Theologia habeat: quomodoq; à Metaphysica differat, altissimè ibidem pertractat angelicus Doctor: superest satisfacere argumentis in principio factis. Solutio.

Dissoluuntur argumenta.

Ad 1. arg. AD primū argumentum respōdetur, obiectū sciētiæ & opinionis diuer

sum esse: nam scientiæ obiectum est tale ens cognoscibile taliter, scilicet per demonstrationem: obiectum verò opinionis est tale ens taliter cognoscibile, scilicet per rationem probabilem: & modus iste diuersus tendendi in rationem obiecti formalem refunditur. *Ad confir.* Ad confirmationem respondetur, quod habitus principiorum versetur circa ens sine discursu apprehendendo veritates, & propositiones, quæ cognitis terminis cognoscuntur; sed habitus scientiæ versatur circa ens cognoscibile à nobis per discursum, & ita habent diuersum modum tendendi in obiectum: ex quo sequitur habere diuersum obiectum formaliter. Nolo in præsentia disputare, An obiectum habitus principiorum sit ens reale, vel rationis complexum, vel incomplexum, & quid sit habitus principiorum, pro vt se extendit ad habitum principiorum in nobis & Angelis: de hoc enim infrà capite vltimo, secundo Posteriorum.

Ad 2. arg. Ad secundum argumentum respondetur, scientias distingui ex obiectis formaliter acceptis; accipiuntur verò formaliter, secundum quod substant diuersæ immaterialitati; & ita vna scientia non considerat ea, quæ sunt alterius scientiæ; nec aliarum scientiarum obiecta sunt partes obiecti Metaphysicæ: quia secũdum aliam immaterialitatem, & rationem considerantur ab aliis scientiis, quàm considerantur à Metaphysica. Videatur Diuus Thomas super Boetium de Trinitate, locis supra adductis.

Ad 3. arg. Ad tertium argumentum cum sua confirmatione respondetur ex conclusionibus, maximè ex septima, quam probat.

Ad 4. arg. Ad quartum argumentum respondetur, quòd immaterialitas, seu abstractio pro immaterialitate sumpta, non prout est aliquid rationis, in obiecto est id, quo cognoscimus obiectum, tamquam per rationem sub qua, se tenentem ex parte obiecti. Nam noster intellectus nihil cognoscit, nisi sit immateriale; & hac ratione dicitur ratio sub qua; connectit enim obiectum potentiæ, & mouet & terminat ratione illius immaterialitatis. Per definitionem verò rerum scio passiones de subiecto, tamquam propter quid, & tamquam propter illud, quod est passionis causa: sicut video colorem ratione coloris, tamquam id, quod videtur, ratione verò immutandi taliter, quia taliter immutat visum tamquam ratione sub qua color videtur, nisi enim taliter immutaret potentiam, non videretur ab illa, cuius signum est, quod sonus non videtur à potentia visiua, quia aliter immutat.

Ad 5. arg. 1. Solutio. Ad quintum argumentum respondent aliqui, non esse inconueniens, quod ratio formalis sub qua latius pateat, & ad plura se extendat, quàm scientia ipsa, & quàm eius obiectum, vt probat argumentum: & idem dicunt de ratione formali fidei sub qua. Dicunt tamen, quod ratio, quæ, & sub qua, non se extendat ad plura, quàm ipsa scientia, quia ipsa est quæ specificat. Et ita communiter soluitur hoc argumentum. *2. Solutio propria.* Sed ego dico, quod ratio formalis sub qua, quam ego immaterialitatem appello, non possit competere alteri scientiæ, & huius ratio est, quia est formale constitutiuum obiecti scientifici; formale verò completiuum, & constitutiuum speciei nulli alteri competere potest, quã habenti talem essentiam, vt patet in omnibus rebus constitutis suis formalitatibus: vltima enim ratio obiecti visus, constitutiua illius, vt ratio sub qua, non conuenit alteri obiecto sensus, quam obiecto potentiæ visiuæ. Et idem est dicendum de rationibus sub quibus, constitutiuis aliorum obiectorum sensuum exteriorum. Vnde ad argumentum respondetur, quod immaterialitas omnimoda, quæ est ratio formalis sub qua obiecti Metaphysicæ, non conuenit obiecto Logicæ, quia illa immaterialitas est alterius rationis, cùm sit entis realis. Immaterialitas verò secundarum intentionum est immaterialitas entis rationis; quinimo illa immaterialitas entis realis est realis, & habet illam ens propter suã perfectionem. Hęc verò immaterialitas Logici obiecti est aliquid rationis, sicut & obiectum ipsum, & illa consequitur ad ens, propter suam imperfectionẽ: *Quæ sit immaterialitas obiecti Logicæ.*

nam

nam ens propter suam formam, quam importat, extra materiam reperiri non valet: immaterialitas verò secundæ intentionis consequitur ad illam propter suam imperfectionem. Quia enim secunda intentio in materia esse non potest, neque illam includere habet illam immaterialitatem; vnde sunt rationes sub quibus plus differentes, quam rationes sub quibus phy-

Ad instantiam. Solutio.

ficæ & Mathematicæ. Ad illud verò quod dicitur de ratione sub qua physicæ, respondetur, quod non includere in suo obiecto singularia commune est omnibus scientiis pro hoc statu; & sic obiectum scientiæ debet esse vniuersale, & uniuersalitas est obiecti scienrifici conditio, & isto modo à nullo ponitur abstractio à singularibus ratio sub qua obiecti physicæ. Ego verò qui non censeo, abstractionem esse

2. Solutio.

rationem formalem sub qua, dico quod immaterialitas, quæ consequitur ad rationem entis mobilis, quæ est non includere in sua definitione singularia sensibilia, hanc esse rationem formalem sub qua obiecti physici. Seu, vt clarius loquamur, immaterialitas non docens singularia sensibilia consequuta ad rationem entis mobilis, illa est ratio sub qua obiecti physicæ: Nam vt uenemur rationem sub qua, attendenda est ratio, quæ cum hoc consequatur ad illa, sicut dictum fuit de abstractione sub qua physicæ, & Metaphysicæ, & Mathematicæ, & Theologicæ, quæ etiam sunt diuersæ, vt optimè Diuus Thomas, & Bannes vbi supra docent.

Ad 6. Arg. Maior immaterialitas Arithmeticæ, quã Geometriæ.

Ad sextum argumentum respondetur, maiorem immaterialitatem habere Arithmeticam, quam Geometriam; & ideò alia est scientia. Hoc patet ex supra dictis decima conclusione. Et modò addimus signum vnum: nam numerus sensibile est commune ratione quantitatis continuæ, quam habet de materiali; & ita est numerus per se magis spiritualis & immaterialis: Et licèt istæ scientiæ non considerent sensibilem materiam, intelligibilem tamen, & sensibilem communem vna magis quam alia considerat, & ita specie differunt illæ penes magis, & minus sub eadem immaterialitate.

Ad replicã.

Ad replicam sequendo opinionem Soti, & aliorum, respondetur, partes philosophiæ non differre specie, sed solum materialiter. Et cùm dcitur, quod

Vbi sit maior abstractio in libris Physicorũ, vel de Cœlo.

maior abstractio, seu immaterialitas est in octo libris physicorum, quam in libris de Cœlo, distinguo, id est, ipsum ens mobile in communi pau ciores differentias motuum concernit, quam ens mobile in particulari, quę dicitur abstractio, seu immaterialitas tota-

Doctrina Arist.

lis, concedo, non verò est maior abstractio, seu immaterialitas formalis; nam hæc est ratio sub qua obiecti, & hæc in philosophia est immaterialitas, quæ non includit materiam sensibilem singularem. Et hæc eadem est in omnibus partibus philosophiæ: omnes enim æqualiter non iucludunt hanc materiam sensibilem singularem in sua ratione. In Mathematicis verò maior immaterialitas est in ratione sub qua, quia numerus est magis spiritualis, & minus in sua ratione sub qua includit de sensibilitate communi: quia ratione quantitatis continuæ sentitur, & est velut forma quantitatis continuæ, quod non reperimus in Philosophiæ partibus; nam omnes philosophiæ partes includunt materiam æquè sensibilem, quatenus attinet ad rationem sub qua consideratur, & nulla pars est alterius forma,

Ad confir.

Et ad replicam, quæ fit: nam aliàs libri de Cœlo, & de Generatione differrent specie, quia plures motus, & magis de corruptibilitate includitur in libris de Generatione, quàm de Cœlo, negatur: quia quamuis in ratione, quæ consideratur, reperiatur magis, & minus de motu & corruptibilitate, tamen in ratione, sub qua consideratur, non est magis & minus, cum sit immaterialitas non concernens materiam; sicut dicimus Metaphysicam vnam scientiam specie esse, quia licèt consideret substantias corruptibiles, considerat illas sub eadem ratione, sub qua considerat Deum, & Angelos. Et si quæras, qua

Dubium.

re omnes partes philosophiæ æqua-

liter procedunt sub eadem immaterialitate, & ratione formali sub qua: siquidem in ratione quæ reperitur magis de motu, & plures motus in rei veritate considerati, & plures mutationes?

Solutio. Respondetur hac ratione esse, quia quidquid Philosophus considerat de istis rebus, quæ magis dicunt de motu, & de mutatione, facit in ordine ad ens mobile in communi, quod habet vnam indiuisibilem rationem formalem sub qua, & ita omnes pertinent ad scientiam specificatam ab illo obiecto cum illa ratione; siquidem in ordine ad illam tractantur, sicut hoc reperitur clarè in Metaphysica, quæ tractat de Deo, Angelis, & substantiis materialibus, corruptibilibus, & incorruptibilibus, & de ipsa quantitate, & de ipsis accidentibus sensibilibus, quæ constat à parte rei, non esse omnia æqualis spiritualitatis, & immaterialitatis. Verùm quia hæc considerantur in ordine ad ens, quod habet eleuatissimam separationem vniuscuiusque rationis, hinc fit, quod omnes istę partes pertineant ad Metaphysicam. Ita in proposito agitur à Physico de ente mobili ad vbi in libris de Cœlo, in libris de Generatione agitur de ente mobili ad formam generabilem, &c. Omnia tamen ista tractat in ordine ad ens mobile in communi, quod est obiectum vltimò consideratum, seu ad quod exactè intelligendum omnia ista referuntur: & quia illud in ratione sub qua consideratur, indiuisibile est, fit omnia ista ad vnam scientiam specie pertinere: quia in ordine ad ens mobile, & ratione sub qua, non est magis & minus. Non possunt autem partes Philosophiæ distingui specie circa ens mobile in communi, quia per eius principia demonstrant: & principia entis mobilis sunt ea, ad quæ sunt resoluendæ demonstrationes philosophicæ: vna autem specie scientia non resoluit suas conclusiones in aliam specie distinctam non subalternantem. Et hinc patet, quare mathematicæ sint specie diuersæ: quia illa maior, vel minor immaterialitas, quæ reperitur in illis, est in ratione formali sub qua obiecti, quod non refertur in aliud obiectum commune, in ordine ad quod considerentur, & per cuius principia suas conclusiones demonstrent: & cum considerent propria obiecta secundum se, illa ipsa ratio sub qua, sufficit per illud magis, vel minus, quod habet constituere diuersas species.

Q id cau sa, quod mathematica differ ne specie.

Ad confir. Ad confirmationem secundò respondetur, quod Arithmetica differat specie à Geometria, quia quamuis nulla illarum consideret materiam sensibilem, sed considerant materiam intelligibilem, & imaginabilem; cuiusmodi est quantitas continua, & discreta; verùm discreta est imaginabilis, vt supra diximus, ratione continuæ, & continua est velut materiale, & ita magis eleuatum, & spirituale obiectum habet Arithmetica, quàm Geometria. Ad reliqua, quæ tractantur in replica, bene ibi respondetur, vt supra fuit responsum conclusione decima.

Ad 7. arg. Ad septimum argumentum respondetur, difficile esse assignare vnam rationem communem ad materiam sensibilem, intelligibilem, & singularem. Sed respondetur, intelligi nomine materiæ aliquid, prout distinguitur à spiritualitate, in ordine tamen ad spiritualitatem intellectioni necessariam. Dicimus namque obiectum intellectus debere esse spirituale (opposito modo sumitur hic materia). Ad confirmationem respondetur, probare nostram septimam conclusionem, in qua explicuimus, quomodo accipiamus abstractionem in hac quæstione, sumitur enim pro rerum abstractione, id est, immaterialitate.

Ad 8. arg. Ad octauum respondetur, quod, vt ait Soto libro primo Posteriorum, quæstione quinta, licèt demonstratio à priori & posteriori specie differant, generant assensus eiusdem speciei, vnde eiusdem speciei est iste assensus, Homo est risibilis, siue habeatur à priori, siue à posteriori: sicut ignis productus à Sole, & igne, eiusdem est speciei, & homo productus per creationem & generationem: eodem modo habitus scientiæ & assensus, qui producitur per demonstrationem, à priori & posteriori

sunt

sunt eiusdem speciei. Et forsan, quamuis diceremus demonstrationes esse eiusdem speciei, nihil absurdi diceremus. Sed de hoc in posterioribus.

Ad 9. arg. Ad nonum argumentum respondetur, quod impossibile est duas potentias primò, & per se, respicere idem obiectũ formale. Visus enim primò & per se respicit colorem, in quantum visibilem: & taliter potentiæ immutatiuum intellectus, in quantum est sub quadam immaterialitate pro hoc statu sensus communis sub ratione communi sensibilis in communi, nõ determinando hanc, vel illam rationem immutatiui.

Ad 1. confir. Ad primam cõfirmationem rñdetur, quod obiectũ specificat formaliter, sed extrinsecè tamquam id, à quo sumitur vltima differentia, formaliter verò specificat vltima differentia, quæ est ordo ipsius habitus transcendentalis ad tale obiectum; & iste ordo est intrinsecus habitui, & idem cum illo, sicut rationale cum homine. Ex quo sequitur, impossibile esse, ens rationis esse rationem formalem obiecti scientiæ realis: Nam sicut ipsa est realis, obiectum eius debet esse ens reale, & habere vnam rationem realem obiecti: quod impossibile est. Si de eius ratione esset aliquid rationis, imò esset ens per accidens. Sed de hoc suprà dictum est. Ad rationem confirmationis respondetur, si obiectum est vnum genere in ratione scibilis, scientia erit vna genere: & si est vnum specie, scientia erit vna specie, nam vnitas numerica in via Diui Thomæ sumitur ex subiecto: sed obiectum debet considerari in ratione scibilis, & non in ratione rei. Vnde licet ens in ratione rei non habeat vnitatem specificam, neque genericam; in ratione scibilis habet vnitatem specificam, quia ratio, sub qua consideratur, indiuisibilis est, in tali ratione specifica: & res quæ genere differunt sub hac ratione adunantur, vt ab eadem scientia specie cognoscantur: sicut colores specie differentes adunantur sub eadem ratione specifica potentiæ. Quinimo hoc est argumentum fortissimum contra Soncinatem, & eos, qui dicunt scientias distingui penes obiecta primaria, Metaphysicam verò penes entitatem sine alia ratione, & physicam penes ens mobile, & Mathematicas penes quantitatem. Nam si illa obiecta, vt sic in ratione rerum considerata distinguunt scientias variata seu diuisa in ratione rerum per formales modos seu differentias, etiam variabunt & distinguent scientias: nam ratione obiecti formaliter variata, variantur & scientiæ: Vnde quia substantia diuidit formaliter ens, alia scientia erit de substantia: & sic de reliquis prædicamentis. Quinimo erunt tot scientiæ, quot species rerum, si supra rerum entitatem nihil addamus obiecti constitutiuum. Et ideò dicimus nos, quod ens, quatenus stat sub tali immaterialitate, specificat, & sic de aliis dicendum est. Et quia illa immaterialitas vna est specie, obiectum Metaphysicæ est vnum specie.

Arg. fortè contra Soncinatem, & alios.

Ad vltim. confir. Ad vltimam confirmationem respondetur, vt superius diximus, obiectum habere vnitatem realem, & non rationis (& loquimur de scientiis realibus, propter rationes supra factas.) Nam essentia obiecti Metaphysicalis, vel est realis, vel rationis. Rationis esse non potest (vt constat) quia est ipsa scientia perfectissima. Si autem est realis, non potest constare ex ente reali & rationis: quia ista, cùm genere differant, non possunt vnam speciem constituere, magis quam homo & albedo: & ita ratio, quæ & sub qua, quę est de essentia obiecti Metaphysicæ, Physicę, & Mathematicarum, & scientiarum realium, quas vocamus, debent esse aliquid reale. Et hac ratione ens rationis nõ potest esse ratio sub qua in entibus realibus.

Ad 9. arg. Ad nonum respondetur, quod idem est differre scientias penes principia, ac differre penes obiecta formalia; quia diuersorum obiectorum formalium non communicantium diuersa sunt principia. quia illa principia sunt obiecti definitiones, quæ necessariò debent esse eiusdem rationis cum illo. Videatur Diuus Thomas, lectione quadragesima prima, primo Post.

Ad 10. argum. Ad decimum respondetur ex Diuo Thoma, opusculo septuagesimo, de Trinitate, articulo quarto, in cap. Maximè; & Ma-

& Magist. Bannes, prima parte, qu. 1. Et quia rem logicam pertracto, nolo in messem alienam falcem mittere; Solùm dico, quia sub altiore lumine est Deus cognoscibilis, ni mirum per lumen Diuinũ, considerari sub altiori immaterialitate, nimirum proportionata obiecto. Nam immaterialitas Metaphysicæ proportionatur enti cognoscibili à nobis via sensus.

Ad vltimam confirmationem respondetur, quòd illæ sunt scientiæ mediæ, & ita habent admixtam abstractionem. De quibus vide, Diuum Thomam vbi supra, art. 3. Sunt tamen magis mathematicæ dicendæ, vt supra visum fuit ex Diuo Thoma in eodem opusculo.

Ad 11. argum. Ad vndecimum respondetur, quòd ratio, quæ debet à scientia cognosci, & propterea vocatur ratio quæ, ratio verò sub qua non est necesse, & tamen specificat: quia est ratio, sub qua cognoscitur ratio quæ, & ita potest concedi, quod specificetur scientia ex ratione cogniti, vt stat sub ratione sub qua: sicut in notitia intuitiua sensus specificatur à re præsente, non sic adeò, vt præsentialitas cognoscatur à visu, sed quia est ratio sub qua. Et hæc sint satis de hac quæstione, de qua, si longus fuit sermo, eo consilio feci, ne rem satis admodum in scholis logicis controuersam, ieiunè transirem.

QVÆSTIO. XII.

Vtrum scientia, quæ ex natura sua ordinatur ad opus, sit practica, quæ verò ad speculationem, speculatiua?

1. Argum. IDETVR quod non, Primò contra id quod inquiritur in titulo, & tamquam certũ supponitur esse sciẽtiam practicam, nulla est scientia practica: ergo &c. Probatur antecedens ex definitione scientiæ, quę est habitus acquisitus per demõstrationem, id est, qui inclinat ad iudicandum, & cognoscẽdum passionem per suam causam: sed scientia practica, quam vocant, hoc non habet; ergo non sunt vllo modo sciẽtiæ practicæ. Probatur minor, quia scientia practica; vt domificatiua, non demonstrat passionem de subiecto, sed solùm habet construere domum. Si dicas habere suas demonstrationes practicas, contrà: nam demonstratio omnis requirit Logicam, & ad habendam scientiam per demonstrationem requiritur Logica: sequeretur ergo, quod non possent mechanici artifices suas artes scire sine Logica: quod quam falsum sit, satis compertum est. Sutores, & id genus omne, non addiscunt suas artes Logica præsupposita, & illas optimè & perfectè callent: non ergo est demonstratio in istis artibus, & sic non sunt scientiæ. *Fuga impugnatio.*

Secundò, sic argumentor: Vel scientia est habitus practicus ex obiecto, vel ex fine; neutro modo: ergo non datur habitus practicus: ergo supponit falsũ. Quod non ex obiecto probo: quia possumus habere de domo scientiam speculatiuam, si consideremus eius proprietates resoluẽdo illas in sua principia. Quod non ex fine probatur: nam operatio habitus practici, & productum per ipsam, sunt posterius habitu, siquidem efficiũtur ab habitu, & sunt illius effectus; ergo non specificant habitum. Probatur cõsequentia: nam specificans non debet esse posterius re, cui speciem tribuit: nam si est posterius, iam prius res illa habebit suam essentiam; ergo non ab illo, siquidem posterius est. Et confirmatur: quia habitus ex sua natura, & specie habet, quod sit practicus: ergo non ex obiecto, & fine. Consequentia probatur, quia finis & obiectum non sunt de essentia habitus. *2. Argum.*

Tertiò. Scientia, quæ habetur de domo, cum consideratur per resolutionem passionum eius in sua principia, est speculatiua, & tamen obiectum eius est operabile; ergo non omnis sciẽtia, cuius obiectum est operabile, ipsa est practica. Minor probatur; quia à domo specificatur scientia illa. Et confirmatur: quia angeli habent sciẽtiam de nostris actibus, quos practicè efficimus, imò de artificiatis omnibus, & tamen scientia est speculatiua ex obiecto; ergo non habet scientia, quod sit practica, etiamsi sit operabile à nobis. *3. Argum.*

Quar-

4. Argum. Quartò. Notitia dirigens voluntatem in amorem vltimi finis, est practica: sed vltimus finis non est à nobis operabilis: ergo scientia practica non debet esse de re operabili à nobis: quamobrem non debet esse finis eius operatio. Minor patet: & maiorem probo. Nam illa directio est practica: ergo notitia ipsas dirigens est practica. Antecedens probatur: nam illa directio est in nostra potestate, & potest elici conformiter rationi dictanti de illo actu. *Fuga. Impugnatio.* Quod si dicas, non esse opus directione in vltimum finem, contrà: potest aliquis errare circa vltimum finem in particulari: multi enim existimarunt esse diuitias, &c. ergo opus est dirigere amorem circa vltimum finem, illum ostẽdendo, & maximè, quia in exercitio actus opus est directione, quomodo fiat, & cæt. *Confir.* Et confirmatur primò hoc argumentum. Directio eorum, quæ sunt ad finẽ est praxis: ergo directio est finis. Patet antecedens: nam eligere media conuenientia ad finem, fit per prudentiam, quæ est scientia practica. Consequentia probatur: quia si conclusio est practica, principia etiam sunt practica, conclusio enim practica non resoluitur in principia speculatiua: sed electio eorum; quæ sunt ad finem, continetur in directione finis, sicut conclusio in principiis, vt dicitur secundo physicorum, text. 89. nam sicut se habet ens in speculabilibus, ita bonum in practicis. Confirmatur secundò, quia Theologia est practica, & fides similiter, & tamen eius finis non est operatio, sed cognitio Dei, qui non est à nobis operabilis; ergo &c. Maior patet ex Diuo Thoma, 1. p. q. 1. art. 4.

5. Argum. Quintò. Omnis scientia habet effectiuè producere actionem aliquam; ergo omnis scientia est practica, siquidem finis eius est operari, & producere effectiuè.

6. Argum. Sextò. Omnis scientia practica habet pro fine proximo, & immediato cognitionem: ergo omnis scientia, quam communiter practicam vocant, est speculatiua. Consequentia probatur: nam finis scientiæ speculatiuæ est cognitio. Antecedens probatur: nam actus omnis, quem proximè elicit habitus existens in intellectu, & non potest esse, nisi cognitio eiusdem potentiæ; quia omnis actus intellectus possibilis cognitio est.

Præambula ad quæstionem.

VAriè opinantur Metaphysici, & Logici in explicanda hac quæstione. *Controuersia.* Nam quidam ita censent, quod etsi sciẽtia aliqua non operetur, procedatque *1. Opinio.* per demonstrationem, si tamen de re operabili sit, scientiam esse practicam propterea, quod versetur circa operabile, etiamsi omnia alia sint speculationes. Alii Theologi in illa sunt sententia, *2. Opinio.* vt afferant scientiam practicam quatuor exposcere conditiones. Prima, quod habitus practicus sit notitia & ratiocinatio de causis rei operabilis, ita tamen vt ipsa ratio sit præcise propter ipsum agere, & non sedendi causa. Secunda, quod sit dictatio intellectus actualis de re agẽda, siue fugienda. Tertia, quod voluntas eligat, quod ab intellectu dictatum est. Vltima, quod voluntas imperet sequi vel fugere dictatum Et harum conditionum duas primas ad essentiam habitus pertinere dicunt. Duas posteriores eiusdem habitus essentiam complere affirmant. Antonius Andreas 6. Metaphysicæ q. 1. cum prima opinione relata videtur consentire, licèt alia de causa. Dicit enim scientiam esse practicam ex obiecto, & non ex fine; nam ait: non potest esse practica ex fine actuali, aliàs quando actualiter non operatur, erit scientia speculatiua. Neque ex fine aptitudinali, nam illa aptitudo conuenit habitui ex aliquo sibi intrinseco, & potius illa habitudo consequitur scientiam practicam, quàm illam constituat; ex eo enim, quod est scientia practica, aptitudinem habet ad operandum. Habet ergo scientiæ practicæ rationem, quia respicit obiectum operabile, ad quod sequitur tam quam passio posset per illud operari. Iauellus 6. Metaphysicæ, q. 5. dicit, scien- *3. Opinio Iauelli.* tiam habere ex obiecto solo, quod sit practica habitu; & probat suum intentum: quia ex obiecto distinguitur à speculatiua: ergo ab illo, à quo habet distinctionem, habet esse. Dicit secundò, quod

vt

vt sit simpliciter habitus practicus, præter obiectum practicum requiritur intẽtio operandi. Et magis miror in re tam expressè ab Aristotele decisa tot versari opiniones, quas si referre velim omnes, lectori fastidium generarem. Ad has ergo reducere oportet, quę de hac re circũferuntur opiniones, & quid de his ego sẽtiã subsequentibus cõclusionib. statuo.

Decisio quæstionis.

Auctoris calculus.

1. Conclus. In bono sensu non datur aliqua scientia practica.

Prima conclusio: Si sciẽtia accipiatur in rigore, & vt à Philosopho 1. Posteriorum definita est, quod sit habitus acquisitus per demonstrationem, qua de cõclusionibus per suas causas iudicium sumimus, nulla scientia est practica. Hoc probatur primò argumento supra à nobis in initio quæstionis cõstituto. Et prętereà: nam sequitur omnem scientiam esse speculatiuam, & nullam practicam: cõsequens est contra omnes philosophos: ergo & illud, ex quo sequitur. Probatur sequela, quia scientia definita ab Aristotele 1. Poster. & strictè accepta, est illa, quę per demonstrationem procedit; sed demõstratio ex sua natura (& loquimur de demonstratione directa, & non reflexa: illam reflexam voco, quæ terminatur ad aliquid singulare, quod ab intellectu reflexè cognoscitur) circa vniuersalia versatur, resoluendo conclusiones vsque ad sua principia immediata: sed iste modus procedendi est contrarius modo procedendi scientiæ practicæ; ergo &c. Probatur minor, quia scientia practica habet procedere ad particularia: quia actiones omnes sunt circa particularia, & modo compositiuo introducendo formã in materiam. Præterea, nam oẽs virtutes propriissimè sunt habitus practici, licèt sint actiui, & tamen non procedunt per demonstrationem: ergo idem erit dicendũ de omni habitu practico, cum habeant essentiam virtutes habitus practici. Si dicas, quod loquaris de habitu practico existente in intellectu, & non in voluntate.

Fuga.

Solutio.

Contrà, nam prudẽtia est habitus practicus existens in intellectu, & tamẽ nõ procedit per demonstrationem, cũ versetur circa singularia contingentia; ergo &c. Non. n. singularia contingentia, vt sic, sciri possunt demõstratiuè. Præterea, sequitur oẽs scientias practicas, & virtutes, siquidem sunt practicæ, & contentæ sub illo diuiso scientiæ, cùm dicimus, scientia alia est practica, alia speculatiua, acquiri vnico actu; hoc autem est falsum: ergo & illud, ex quo sequitur. Probatur sequela, quia cùm demonstratio conuincat intellectum, determinat ipsum ad veri cognitionem, & sic producit habitum. Benè verum est, quòd si scientia practica præsupponat aliqua principia necessaria, vt quod domus debet constare fundamento, parietibus, & tecto, & Medicina practica similiter: quod hæc principia præsupposita in his scientiis practicis probantur in alia scientia speculatiua, quæ dicit propter quid horũ principiorum, ex quib. practicus procedit ad suas operationes efficiendas secundum artem. Videatur D. Tho. cuius est hæc doctrina supra Boetium opusculo 70. art. 1. ad 4. & 5. Cum ergo diuiditur scientia in practicam, & speculatiuam, ibi scientia accipitur pro habitu, & est sẽsus, habitus alius est practicus, alius speculatiuus. Alii dicunt, diuidi cognitionem: Accipitur. n. ibi scientia pro cognitione, & est sensus, cognitio alia est practica, alia speculatiua. Sed rectius dicitur primum. Et si velis diuisionem esse cognitionem, accipiẽdum erit pro cognitione habitnali, vt sit sensus, cognitio habitualis alia est practica, alia speculatiua. Aliqui dicunt, scientiam analogicè dici de practica & speculatiua, & habitum practicum dici scientiam analogicè, quia habet similitudinẽ cum sciẽtia speculatiua, & ita est diuisio scientiæ. Sed ratio scientiæ conuenit speculatiuæ simpliciter, practicæ verò secũdum quid. & ita non est simpliciter scientia, sed secundum quid sciẽtia; neque importat illi aliquid commune vnico conceptu. Sicut si diuideremus sanum in pomum, animal, & vrinam. Sed quid habeat veri hæc diuisio non satis video; nam nõ solum non est proportio inter scientiam practicam & speculatiuam, sed potius videntur esse rationes oppositæ in modo procedendi, cùm vna compositiuo, alia resolutiuo procedat modo.

Controuersia, quõ intelligenda sit diuisio scientiæ in speculatiuã & practicam, duplex opinio. Alia cõtrouersia: Nũ scientia dicatur vniuocè vel analogicè, de speculatiuã & practica duplex opin.

2. Conclus.

Secunda conclusio: Habitus non dicitur practicus, quia producat actum conformem habitui. Probatur, nã omnis spe-

cula- tiua

culatiua sciētia hoc habet: ergo habitus non dicitur practicus solùm ob hanc causam. Consequentia patet: nam vltima differentia non debet alteri competere. Sed antecedens probatur: nam habitus logicè & physicè &c. producunt actum sibi conformem, siquidem regulatur ab ipsis habitibus: ergo &c. Et præterea, actus Philosophiæ est conformis habitui Philosophiæ, & non Logicæ, siquidem regulatur per principia Philosophiæ, & non Logicæ: ergo omnis habitus actum sibi conformem elicit: Sed diuersimodè quidem, nam speculatiuus sibi actum conformem producit intra speculationis regulas: practicus verò intra regulas operis, ordinando illum ad hoc, & nunc introducendam formam in materiam. Et sicut actus producti à potentiis habent cum illis conformitatem, quia omnis causa proportionem habet cum suo effectu; ita similiter actus omnis cum suo habitu. Nam sicut potentiæ ad simpliciter operandum, ita habitus ad bene operandum sunt à natura tributi.

3. Conclus. Tertia conclusio: Habitus practicus differt à speculatiuo fine: sic adeò, vt finis theoricæ scientiæ sit veritas, & practicæ opus. Hæc conclusio est Aristotelis multis in locis; habetur expressè 2. Metaphysicæ, textu 3. & 6. Metaphysicæ, textu 1. & 2. licèt non ita clarè, & 3. de anima textu 49. Est etiam hæc conclusio D. Thomæ ibidem & multis alijs in locis, quos claritatis gratia omitto.

Duplex finis, scientiæ & scientis. Sed antequam probemus conclusionem notandum erit, finem scientiæ esse in duplici differentia. Alter est quem scientiæ ipsæ ex natura sua sibi vendicant, ad quem consequendum sunt à natura ordinatæ. Alter finis non quem habet scientia ex natura sua, sed quem accipit ab ipso operante, seu addiscente scientiam. Exemplum primi. Sicut finis scientiæ naturalis, ad quem consequendum est ordinata, est consideratio entis mobilis, & eius perfecta cognitio, & finis Metaphysicæ est entis, in quantum ens, per suas rationes contemplatio, & per suas partes cognitio. Et hic dicitur finis intrinsecus scientiæ, quia ipsa scientia ex sua ratione ordinatur in cognitionem obiecti sui. Finis secundarius, & quem accipit ab operante ille est, in quem sciens ordinat talem scientiam, vt si Metaphysicam ordinaret in gloriæ vanæ consequutionem, vel ad hoc vt fieret diues: Et iste finis dicitur extrinsecus, quia non cōpetit illi ex natura sua, sed ab extrinseca directione operantis & scientis. Conclusio ergo hic non loquitur de hoc secundo fine: nam sic omnis scientia esset practica, & speculatiua, non ex sua natura, sed ex voluntate habentis illam; qui modo illam in hunc finem, qui est opus, modo in hunc, qui est speculatio referret. Constat autem omnem scientiam ex natura sua, vel ad opus, vel ad speculationem ordinari; ergo illud non habet ex voluntate ordinante in hunc vel illum finem: Imò sequeretur, quòd modo hæc scientia esset speculatiua, quia ordinaretur ad speculationem, modò practica, quia ordinaretur ad opus. Loquimur ergo de primo fine, de quo adhuc est notandum, finem intrinsecū duplicem esse, vel proximum, vel remotum; seu minus principalem, & magis principalem. Verbi gratia, scientia domificatoria, quæ est in intellectu, habet duas operationes à se productas, alteram quæ est cognitio domus practica, quomodo sit facienda domus, quibus ex partibus constare debet. Altera operatio est constructio ipsius domus. Asserit ergo conclusio nostra, quod in hoc differt practica scientia à speculatiua, quia obiectum practicæ, quod est finis principalis, est opus, & per hoc differt à speculatiua. Nam etsi cognoscatur obiectum, & quomodo sit secundum regulas artis faciendum, sed hanc cognitionem ordinat ad cōstructionē domus, quæ est opus quoddam, & ita finis eius principalis est opus. Et ita qui tenent medicinam omnem esse practicam, & similiter sciētias morales, dicunt finem principalem earum esse opus, quia omnem cognitionem ordinant scientię supra dictę ad operationem, vel virtutis, quomodo ordinat moralis; vel sanitatis, quomodo Medicina. Si autem consideremus scientias speculatiuas, ibi non possumus assignare finem proximum & minus principalem, quia solum respiciūt speculationē. Fateor quidē, quod loquendo de sciētiis

Sensus legitimus conclusionis.

Finis scientiæ adhuc duplex, vltimus & subultimus.

pra-

practicis, illam cognitionem possemus non vocare finem, sed medium ad finem, qui est operatio: Producit enim scientia illa suum finem, & media ad consequutionem sui finis ordinata, qualia sunt illæ cognitiones. Vel si vellemus illas cognitiones necessarias, vt practica scientia suum obiectum producat, finem appellare, etiam in illa veritatis cognitione est differentia inter practicam & speculatiuam scientiam: quia practica taliter respicit illam cognitionem, quod illa cognitio est factiua, alia verò non respicit cognitionem, quæ sit factiua, vel actiua; & ita etiam ex diuersa cognitionis natura, quam respiciunt, sequitur diuersa natura in habitibus. His ergo positis, probatur conclusio. Nam metaphysica scientia citra omnem controuersiam est scientia speculatiua: sed finis eius est speculatio: ergo scientia speculatiua habet pro fine speculationem: Maior patet, minor probatur. Quia illud est finis, ad quod scientia ex natura sua ordinatur: sed ordinatur ex natura sua ad speculationem: ergo &c. Probatur minor: quia obiectum Metaphysicæ est ens, vt sic, sed non potest ordinari ad factionem eius; ergo ordinatur ad speculationem: Nihil enim medium fingi potest, ad quod habeat ordinem. Minor probatur, quia principia entis, vt sic, nō sūt in Metaphysica, neque ens, vt sic, est operabile secundum quod est Metaphysicæ obiectum, aliàs Deus ipse, & scientia metaphysica operarentur per scientiam eādem; quæ sunt manifestissimę implicationes. Et si dicas, contrà, nam finis Metaphysicæ est suum obiectum; sed suum obiectū est ens & non speculatio; ergo &c.

Instantia.

Solutio.

Respondetur, quod ens est pro tanto obiectum Metaphysicæ, pro quanto ab ipsa speculatur, cognoscendo eius passiones, seu proprietates per sua principia: & ita finis eius est obiectum speculatiuum, vnde ipsa speculatio est finis: Nam idem est obiectum speculatiuum, seu speculatio obiecti, seu est finis quod obiectum, speculatio verò finis quo, sicut de Deo, & beatifica visione dicimus. Quod verò finis scientiæ practicæ sit opus, satis constat (& assumo scientiam Medicinæ, pro ut est curatiua, seu sanatiua: nam obiectū eius est corpus sanabile) quatenus in ipsum potest sanitas introduci: ergo ordinatur ex sua natura ad corpus sanabile, vt in ipsum introducat sanitatē: sed non potest sanitas à Medicina introduci, nisi per operationem coadiuuando naturam. Quod autem per hæc differant, seu quod hi fines, qui sunt speculatio, & operatio, seu opus, diuersificent has scientias, probatur: Quia finis principalis intrinsecus habituum idem est quod obiectum eorū: sed habitus diuersificantur per obiecta: ergo differunt ex ordine ad hos fines principales intrinsecos. Non verò volumus dicere, esse fines intrinsecos, quia sint partes essentiæ habituum; sed quia habitus ex natura sua ordinantur ad illos, sicut dicimus finem intrinsecum charitatis esse diligere Deum, & visionis beatæ videre ipsum clarè, non quod Deus sit pars illorum, sed quia definiuntur, & habent essentiam in ordine ad ipsum. Hæc conclusio magis probatur adducendo differentias, quas Metaphysici cōstituūt inter practicum & speculatiuum habitū.

Varia differentia inter practicū & speculatiuum habitum.

1. Differentia.

Et prima est, quam modo tetigimus in probatione conclusionis, quod habitus practicus habet pro fine opus, speculatiuus contemplationem veritatis. Et nomine operis non est intelligendum semper aliquid operatum per habitum practicum, sed sufficit intelligere operationem ipsam, quæ non sit veritatis cōtemplatio, vt cytharizatio, temperata comestio. & hoc, vocatur opus. Videatur Aristot. vbi supra, & ibidem D. Tho. Hæc autem differentia bene probat nostram cōclusionem: imò est conclusio nostra. Secū da differentia est, nam habitus practicus procedit modo compositiuo, id est, docet; quomodo forma sit introducenda in materiam, vel quomodo aliqua operatio sit faciēda, vt patet in virtutibus moralibus, & in artibus etiam mechanicis: Habitus verò speculatiuus procedit modo resolutiuo, resoluendo conclusiones in sua principia, hoc est, docet, quomodo habeamus certam cognitionem huius veritatis, verbi gratia, homo est risibilis, per eiusdem resolutionem vsque ad prima principia indemonstrabilia, scilicet docendo, hominem esse risibilem, quia est admiratiuus; & admiratiuus, quia est

Secunda.

ratio-

rationalis. Hanc autem differentiam cōstituit D.Tho.1.Ethicor.lect.3.& colligitur ex Arist. loco adducto. Et ex hac benè etiam colligitur conclusio nostra; Nā si modo compositiuo procedit, ergo habet pro fine opus: & si resolutiuo modo; ergo veritatis cognitionem. Tertia differentia est: nam habitus practicus est de re operabili modo operabili: sed habitus speculatiuus, etsi similiter sit de re, quæ est operabilis, non tamen agit de illa modo operabili, sed resolutorio, eius passiones in principia deducēdo: itaque est intrinsecum obiecto habitus practici operabile esse per artis principia, & hoc est constitutiuum illius, in quantum obiectum artis, & habitus practici. Ceterum hoc, quod est esse operabile accidit obiecto scientiæ speculatiuæ: nam in ipsa re operabili non considerat operabilitatem, sed quod speculabile est, sicut accidit obiecto potentiæ visiuæ hominem esse, quia licèt coloratum sit homo, non terminatur ad hominem visum, vt ad obiectum, sed ad coloratum, quod est homo. Et hinc intelligitur illud assertum D.Tho. super Boetium de Trin. quæst.5. art.1. vbi ait. Intellectus practicus in hoc propriè à speculatiuo differt, quòd speculatiuus habeat pro fine veritatem, quā consideras: practicus veritatem considératam ordinet ad opus. Cum ergo materiam oporteat esse fini proportionatam, oportet practicarum scientiarum materiam esse illam, quæ à nostro opere fieri potest, vt illarū cognitio in operationē, tamquam in finem, possit ordinari, speculatiuarum materiā esse oportet res, quæ à nostro opere non fiunt. Vnde illarum consideratio in operationem ordinari non potest tamquam in finem, &c intelligitur, inquam, hæc doctrina. Potest aliquis dicere, sequitur ex hac doctrina, quod non possimus habere scientiam de domo, quia illa est operabilis à nobis. Quinimo neque mathematicæ scientiæ essent speculatiuæ, quia illarum materia, nimirum figuræ, &c. à nobis est operabilis. Respondetur quod secundū quod consideratur à scientia speculatiua, non est à nobis operabilis illa materia, & illud obiectum: nam operabilitas per accidens contingit obiecto scientiæ speculatiuæ, & non considerat operabilitatem, sed speculabilitatem: illud obiectum, inquam, non vt operabile est, sed vt speculabile est. Aliàs si obiectum speculabile formaliter esset operabile, omne obiectum esset operabile, quod manifestè habet falsitatem. Quamobrem obiectum speculabile, vt eius est obiectum, non est operabile: quinimo hoc implicat. Ex hac etiam differentia satis probatur nostra conclusio. Vltimam assignant differentiam inter practicum, & speculatiuum, quod sit proxima regula speculationis, & illud sit proxima regula operis, id est, quod habitus speculatiuus ex natura sua ordinatur ad rectè speculandum, tamquam ad finem principalem; practicus habitus ex natura sua ordinatur ad rectè operandum, tamquam ad finem principalem, modò illud opus sit operatio; sicut cytharizatio, modo sit aliquid factum per operationem, sicut domus: ergo ex his differentiis manet hæc conclusio probata. Et si dicas, sequitur saltem quòd proximè habitus practicus ordinatur ad speculationem, quia ordinatur ad cognitionem obiecti faciendi, & ad cognitionem principiorum eius: nam sine hac nequit fieri; Respondetur negando sequelam: nam hæc cognitio non est speculatio, sed praxis, & opus practicum: intellectus enim diuiditur in practicum, & speculatiuum; quod non fieret, si aliqua operatio intellectus non esset praxis, & condistincta contra speculationem.

Quarta conclusio: Habitus practicus, & speculatiuus necessariò debent habere diuersa obiecta formaliter, & ex illis sumere suam essentiam, & distinctionem ex illis, dico extrinsecè ex ordine ad illa intrinsecè. Hæc conclusio sequitur ex dictis; nam sunt distincti habitus: sed habitus distinguuntur intrinsecè ex ordine ad obiecta, extrinsecè ex obiectis ergo, &c. Et præterea probatur ex Diuo Thoma, primo Posteriorum, lectione 41. vbi dicit, quod scientiæ secundum Aristotelem distinguuntur ex obiectis, & in scientiis speculatiuis obiecti cognitio est finis earum, & in practicis finis earum est obiecti operatio: ergo secun-

Marginalia: 3. differ. — Explicatur locus d.Th. — Instantia. — Solutio. — 4. differ. — Instantia. — Solutio. — 4. Conclus.

secundum Diuum Thomam, & Aristotelem scientia practica, & speculatiua etiam distinguuntur ex obiectis, quæ obiecta sunt earum fines. Et cum dicimus, distingui ex finibus, idem est, quod distingui ex obiectis: nam illarum obiecta fines sunt principales dictarum scientiarum. Et si contingat aliquando, quod circa eandem rem versentur, vt circa domum, domus quidem secundum quod speculabilis est, obiectum est scientiæ speculatiuæ: secundum verò quod factibilis est, obiectum est scientiæ practicæ, & ibi est distinguere duplex formalem obiectum, licèt vnum tantùm sit materialiter. Videatur circa hanc conclusionem Diuus Thomas 1. libro Ethicorum, lectione secunda, vbi asserit, Politicam, & Metaphysicam versari circa idem, scilicet, circa vltimum finem, sed diuersimodè. Et si inquiras in scientiis

Dubium. practicis, quæ sit potior altera: Respon-

Responsio. detur, quod quia obiectum eius est finis eius principalis, illa erit potior scientia & principalior alia, quæ habet potiorē finem, vt militaris erit potior equestri; & equestris frenefactiua, & omnibus potior erit scibilis, sed de hoc aliàs.

Nota. Ex dictis conclusionibus sequitur, habitum non esse practicum ex quacunque relatione ad opus, & praxim, sed oportet, vt ex natura sua ordinetur ad opus, vt dictum est. Hoc corollarium est Diui Thomæ de veritate, quæst. 14 articulo 4. vbi sic dicit: Intellectus practicus idem est quod intellectus operatiuus. Vnde sola extensio ad opus facit aliquem intellectum esse practicum. Relatio verò ad affectionem, vel antecedentem, vel subsequentem non trahit ipsum intellectum extra genus speculatiui intellectus. Nisi enim aliquis ad ipsam speculationem afficeretur, numquā in actu speculatiui intellectus esset delectatio, & tamen est speculatio: ergo affectio, vel volitio, quæ antecedit speculationem non facit habitum & intellectum practicum. Similiter, neque propter ea, quod habitus sit alicui causa operandi, practicus erit habitus: nam speculatio animæ poterit alicui operandi causa remota esse. Et hac ratione scientia de anima non est practica, etiamsi sit causa rectæ operationis: quia illud est remotè, ex natura autem sua non ordinatur nisi ad speculationem. Similiter, si aliquis addiscat artem domificatoriam intentione non operandi, illa est practica, quia illam relationem ad non operandum non habet ex natura sua, sed ex voluntate operantis esti ex natura sua inclinatur ad opus.

Infertur secundò, quòd cum Diuus *Nota.* Thomas dicit, scientiam, quæ de re factibili est (licèt nō sit factibilis res illa per ipsam scientiam) esse practicā, debet intelligi secundum quid ex parte obiecti materialis. Et cum etiam dicitur, quod scientia, quæ addiscitur animo nō operādi, si etiam sit operatiua obiecti, est speculatiua, debet intelligi secundum quid ex parte addiscentis. Et cum dicit, quod propter applicationem ad opus fit simpliciter practica, est intelligēdus, quod illa scientia, quæ ex natura sua erat practica, & addiscebatur non intentione operandi, iam erat secundum quid speculatiua, vt dictū est. Cū verò ad opus applicatur, & ex natura sua, & ex intentione operantis, & ex obiecto, iā est practica: & ex nullo capite habetur, quòd sit speculatiua, etiam secundum quid.

Tertiò infertur, habitum non debere *Nota.* dici practicum, quia effectiuè aliquam actionem producat; quia hoc omnis habitus habet, sed quia effectiuè producit aliquod opus, quod non sit speculatio, vt à se producitur.

Infertur vltimò, quòd practicum, & *Nota.* speculatiuum secundum quod practicū dicit illud, cuius finis est opus tantùm, & speculatiuum illud, cuius finis est speculatio, & veritatis cognitio tantùm, specie differunt ex obiecti diuersa ratione: Nam sicut in obiecto hæc est ratio formalis diuersa, ita in habitibus, qui ex obiecto specificantur, sunt formales rationes diuersæ: practicum verò, & speculatiuum eminēter, & formaliter benè possunt eidem habitui competere, si habitus ille sit ordinis diuini, sicut cōuenit sacræ Theologiæ, & lumini gloriæ. Practicum verò hoc modo importat esse perfectæ operationis regulam, siue secum habeat annexam speculationem, siue non, siue sit proximè regula operationis

tionis siue non. Et speculatiuum hoc modo importat esse regulam perfectæ speculationis, siue sit proxima regula, siue remota, siue secum habeat annexam operationem, siue non. Et ita se possunt compati in eodem, quia nō se excludunt, quia cōsiderantur demptis imperfectionibus inferiorum, quarum ratione oppositionem habeant. Sed de his satis.

Dissoluuntur argumenta.

Ad 1. & 2. argum. AD primum respondetur, quod probat nostram primam conclusionem. Ad secundum respondetur, quod habitus dicitur practicus ex obiecto operabili ab ipso habitu, quod est finis ipsius, vt dictum est tertia conclusione. Nam, vt inquit Aristoteles primo libro Ethicorum, in principio, omnis ars, & omnis scientia est circa aliquod bonum, tamquam circa finem: sed finis, vt inquit Aristoteles, in aliquibus habitibus est ipsa operatio, vt cytharizatio, equitatio, aliquando præter hæc sunt opera quædam, vt obiectum domificatiuæ artis est constructio domus, vel domus construenda. Nam quando aliquis habitus solùm versatur circa vsum alicuius materiæ, eius obiectum & finis est operatio, vt in exemplis modo adductis: Assumunt enim cytharam, & equum artes prædictæ ad earum vsum. Aliquando verò assumunt materiam exteriorem, vt mittent ipsam in aliquam formam, & tūc obiectum, & finis artis illius, est aliquid operatum, vt potest videri in arte domificatoria. Dicimus ergo, q̄ habitus sunt practici ex obiectis ab ipsis productis, quæ etiam sunt illorum finis. *Ad replicā* Et ad replicam, quod domus est posterior scientia, siquidem producitur per illam, distinguo. Est posterior in essendo, fateor, in specificando, nego: Nam domus producibilis per habitum ipsum specificat, & illa prior est secundum illam rationem in ratione producibilis, sicut potentiæ distinguuntur penes actus: Et tamen sunt posteriores in essendo potentiis ipsis, nō tamen in specificādo; hoc nihil aliud est quā dicere, quod in genere causę finalis prior est finis, & obiectum ipsa potentia, quæ ad illum tāquam ad finem ordinatur; in genere verò causę efficientis prior est ipse habitus, qui effectiuè producit obiectum & finem. Extrinsecè, tamen finis & obiectum specificat: intrinsecè verò ordo ad illud: & sic ordo simul existit cū habitu, & ita illud quòd specificat extrinsecè, non est necesse quod simul existat, licet illud quod intrinsecè specificat hoc debet habere. Et per hoc patet ad replicam. Nam licèt ex sua natura habeat habitus, quod sit practicus, & speculatiuus, sed ex sua natura est, quod respiciat finem, & obiectum. Et ita ex sua natura habet specificari ex ordine ad obiectum & finem intrinsecè, extrinsecè ex obiecto, formaliter tamen.

Ad 3. arg. Ad tertium respond. quod illa scientia est de re operabili materialiter, non formaliter; nam formaliter est de re speculabili, vt suprà dictum est, vt enim esset scientia practica, deberet agere de re operabili ab ipsa scientia. Et per hoc patet ad cōfirmationem. De rebus verò factibilibus per Angelorum scientiam, habebunt Angeli etiam suam practicam scientiam. An verò sit formaliter, vel eminenter practica, nō est huius loci tractatè.

Ad 4. arg. Ad quartum Sonc. 6. Metaphys. q. 9. ar. 2. ponit hanc conclusionem, quod omnis notitia practica est de re operabili. Quā *1. Solutio Soncinatis.* conclusionem explicat non ad istum sensum, quòd omne obiectum practicum sit semper & necessariò producibile per ipsam notitiam practicam, licèt aliquando hoc contingat: Nam notitia de honorando Deo, de colendis parentibus, de seruanda patria, est practica, & tamen neque Deus, neque parentes, neque patria à nobis possunt produci: sed intelligitur, quod sit producibile, id est attingibile per actum practicum, quia cadit sub electione & consilio. Hoc supposito respondet ipse ad argumentum, negando minorem: Nam vltimus finis est à nobis operabilis, id est, attingibilis per actum practicum voluntatis. Et notitia, qua cognoscitur, quomodo sit amādus vltimus finis in particulari, illa est praxis. Si autē loquamur de actu voluntatis respectu vltimi finis in cōmuni, illa est speculatiua, quia nō est in nostra potestate, nō amare finē vltimū: neq; cadit sub electione. Hæc doctrina est Soncinatis vbi

G supra.

suprà. Et in hac doctrina displicet mihi primò loquendi modus, quod Deus à nobis est producibilis, id est, attingibilis per actum practicum: Nam quamuis expositio vera sit, assertio tamen est falsa. Præterea, necessariò debet habere habitus practicus obiectum à se producibile: nam in hoc consistit eius ratio, & essentia, vt supra dictũ fuit. Quamobrem respondetur ex Aristotele, vbi suprà, quod fines aliquando sunt quædam operata per habitum practicum, vt domus, &c. aliquando actiones quædam, vt obiectum artis cytharizãdi est cytharizatio, quæ versatur circa cytharam, & equitatio, quæ versatur circa equum, ita habitus de colendo Deo habet pro obiecto cultum Dei, qui Deum ipsum respicit, tamquam circa quod versatur, & cultus Dei producibilis est à nobis, & illud est eius obiectum, quod producitur, & sufficit, vt sit habitus practicus, licèt Deus, circa quod versatur cultus, non sit producibilis ab habitu practico. Et sicut amor Dei est liber quoad exercitium, ita potest dirigi habitu practico, quo ad exercitium, vt rectè fiat. Et per hoc patet ad confirmationem: Nam plus in ea immorari alienum est ab hoc loco. Ad vltimam confirmationem videatur Diuus Thom. 1. parte, quæstione 1. articulo 4. & idem Magister Bannes.

Reijcitur modus loquendi Sõcinatis.

Alia solutio Authoris ex Arist.

Ad 5. & 6. argum. Ad quintum argumẽtũ, & sextũ patet ex dictis in vltima conclusione, & tertia.

QVÆSTIO. XIII.

Vtrum practicum, & speculatiuum sint differentiæ essentiales diuidentes habitum.

1. Argum.

ET argumentor, quòd non. Nam datur aliquis habitus, qui non sit practicus, neque speculatiuus: ergo non sunt, & cætera. Probatur antecedens, nam sanitas est habitus, & tamen neque practicus, neque speculatiuus: ergo &c. Probatur maior: quia non est operatiuus habitus: ergo neque practicus, neque speculatiuus. Et idem potest probari de gratia; est enim habitus neque practicus, neque speculatiuus; quia nõ est operatiu*.

2. Argum. Secũdo, Theologia nostra est habitus, & tamen neque practicus, neque speculatiuus: ergo, &c. Probatur minor, quod non sit practicus: quia eius obiectum est Deus speculabili modo cõsideratus, quatenus considerat eius attributa per suas rationes formales ostensas lumine diuino supernaturali. Sed quod non sit speculatiuus probatur, quia est regula perfecta operis: ergo non est speculatiuus. Probatur antecedens, nam consequentia clara est; quia cùm Deus sit vltimus finis, scientia, quæ versatur circa illum, dirigitur ad operationem, sicut ipse finis vltimus dirigitur, & etiam quia est quædam participatio scientiæ Dei, quæ simul est practica, & speculatiua. Si dicas, quod est vtrũque: ergo iam practicum, & speculatiuum non sunt differentiæ essentiales habitus; siquidẽ habitus Theologiæ est in prædicamento Qualitatis, & conueniunt illi differentiæ istæ practici, & speculatiui; nulli enim rei duæ differentiæ essentiales oppositæ conuenire possunt. Et confirmatur hoc argumentum: nam Diuus Thomas prima parte, quæstione prima, articulo quarto, dicit, Theologiam nostram non esse practicam, neque speculatiuam. *Confir.*

3. Argum. Tertio, Practicum, & speculatiuũ sunt differentiæ accidentales respectu potẽtiæ, quæ lumine naturali cognoscit, & est in prædicamento Qualitatis: ergo & erunt respectu habitus naturalis differẽtiæ accidentales. Consequentia probatur à paritate rationis: Sicut enim potẽtia ex obiecto speciem sumit, ita habitus, & sicut potẽtia lumine finito cognoscit, ita & habitus naturalis. Sed antecedens patet nam respectu intellectus nostri, practicum, & speculatiuum sunt differentiæ accidentales, idem enim intellectus est practicus & speculatiuus; neque specie differunt intellectus practicus, & speculatiuus; ergo idem habitus poterit esse practicus & speculatiuus, & non different specie habitus practicus, & speculatiuus. Et confirmatur hoc argumentum: nam practicum, & speculatiuum sunt differentiæ accidẽtales respectu obiecti intellectus; ergo etiam *Confir.*

erunt

erunt differentiæ accidentales respectu obiecti habitus, saltem intellectiui. Probatur consequentia. quia obiectum habitus est tale ens, sicut obiectum intellectus est ens; ergo etiam illi accidet practici, & speculatiui ratio. Et vt hoc magis explicetur, confirmatur secundò: nam sequitur saltem, quod Metaphysica possit esse practica, & speculatiua simul, nam habet idem obiectum quod intellectus, sed intellectus obiecto accidit practicum, & speculatiuum, & eadem potétia est practica & speculatiua: ergo idem dicendum erit de obiecto Metaphysicæ, & ita eadem sciétia erit practica, & speculatiua. Et confirmatur vltimò, nam Theologia dicitur practica & speculatiua, quia agit de vltimo fine: sed etiam Metaphysica agit de vltimo fine, quia agit de bono in communi, quod est vltimus finis: ergo &c. Probatur minor, quia agit de ente, & de omnibus eius passionibus, quarum vna est bonum.

Confir. *Confir.*

Præambula ad quæstionem.

Nota. PRo hac quæstione decidenda aduertendum erit, practicum in præsentia accipi secundum quod importat regulam ex natura sua ordinatam ad opus præcisè, & speculatiuum similiter accipi pro regula ex natura sua directiua speculationis, solummodo inquirimus, verum habituum, qui ex lumine naturali procedunt, practicum & speculatiuũ sint differentiæ essentiales. In qua quæstione nolumus ex professo tractare de practico & speculatiuo altioris ordinis, quomodo accipitur in Theologia sacra, quę est scientia ex diuino lumine procedēs, quæ est eminenter formaliter practica, & speculatiua, secundum quod practicũ & speculatiuum sint altioris ordinis, vt solet tractari in prima parte, quæst. 1. ar. 4. ad quem locum remittimus lectorem.

Explicatur sensus quæsiti.

Opinio Soncinatis. Secundò est notandum, Paulum Soncinatẽ lib 6. Metaphysicæ, quæstione 5. dicentem, practicum, à quo scientia denominatur practica, tantùm ex fine, non esse differentiam essentialem habitus, & quidem, si loquatur de fine scientiæ, ad quem habitus non ordinatur ex natura sua, sed ab extrinseco, rectè dicitur; Et hunc sensum prætendere videtur sua ratio. Si autem fiat sermo de fine, ad quem habitus practicus ordinatur ex sua ratione, falsum est.

Decisio quæstionis.

1. Conclus. PRima conclusio: Practicum, & speculatiuum diuidunt essentialiter habitum ex natura sua ordinatum ad opus, & illum adæquatè separant. Dico in hac conclusione. Ex natura sua ordinatũ ad opus, ad excludendum sanitatem, & gratiam, quæ non sunt habitus operatiui: & ita neque practici, neque speculatiui. Sed omnis habitus tam intellectus, quã voluntatis ordinatus ad operationem aliquam, ex necessitate debet esse practicus, aut speculatiuus.

Explicatur conclusio.

Et primò probatur hæc conclusio per inductionem, quia omnis habitus in particulari, vel est practicus, vel speculatiuus, neque idem habitus modò inclinatur ad opus, modò ad speculationem; signum ergo est esse aliquid intrinsecum habitui. Et præterea; habitus existentes in voluntate, & appetitu sensitiuo omnes sunt practici, quia ex natura sua ordinãtur ad opus: ergo illis essentialis est hæc ratio practici habitus: ergo etiã existentes in intellectu sunt aut practici, aut speculatiui essentialiter: Probatur antecedens: nam habitus primorũ principiorum practicorũ practicus est, ex natura sua, vt synderesis, habitus primorum principiorum speculatiuorum ex natura sua est speculatiuus: Sapientia similiter habitus est ex natura sua speculatiuus: nã Arist. lib 6 Metaph. hac ratione probat, Metaphysicã speculatiuã esse, quia est Sapientia, Sapientia enim versatur circa obiectum altissimum per causas altissimas, eius proprietates considerando, quæ omnia sunt speculationes. Quod verò scientia omnis sit practica, aut speculatiua, patet ex lib. 6. Meta. statim in principio, vbi scientiã in practicã, & speculatiuã partitur, & nullã aliã Arist. scientiæ partitioné ponit. De arte verò & prudentia, quod sint practicæ, satis constat, quia finis earũ intrinsecus actio, vel factio est. Quid autẽ de Logica sit dicendũ, supra vidimus. Præterea,

quia omnis intellectus est practicus aut speculatiuus, vt ait Philosophus, tertio libro de anima, textu 46. ergo omnis habitus intellectus debet esse practicus, aut speculatiuus, siquidem habitus sunt perfectiones intellectus; ex his indiciũ sumimus esse differentias essentiales habitus naturalis practicũ & speculatiuũ; siquidẽ in omni habitu solum vnã rationem illorum inseparabilem reperimus, & ibi ex natura sua conuenientem, & nõ videtur esse passio: ergo essentia. Sed adhuc magis probatur, esse differentias essentiales: Nam, vt supra visum fuit, in habitibus operatiuis practicum & speculatiuum sumitur ex obiecto, à quo speciem sumunt, & ex fine principali, ad quem ex natura sua ordinatur: ergo est essentiale habitui esse practicũ & speculatiuũ. Probatur cõsequentia, quia quidquid habitui ex ordine ad obiectum specificatiuum conuenit, essentiale est illi.

Secundò probatur conclusio, & explicatur magis ratio hæc. Nam practicũ & speculatiuũ non adueniunt habitui iam constituto in specie: ergo non sunt differentiæ accidentales, vel passiones. Probatur consequentia: quia accidẽtia adueniunt speciei iã constitutæ. Sed probatur antecedens: nam Philosophia, v.g. antequam intelligatur speculatiua, non intelligitur in genere scientiæ: ergo &c. Probatur antecedens, nã in esse scientiæ cõstituitur per hoc, quòd conclusiones in sua principia resoluit: sed hoc est esse speculatiuũ habitũ: & similiter scientia speculatiua terminatur ad esse philosophiæ, quia resoluit passiones entis mobilis sub hac immaterialitate in principia entis mobilis; hoc autẽ est esse talẽ speculatiuã sciẽtiã: ergo &c. Implicat enim intelligere habitum determinatum ad esse scientiæ, quin intelligamus ipsũ nõ esse speculatiuũ. Et idem argumentũ est faciendũ de habitu practico: Cũ enim habitus determinatur, v.g. ad esse practici, vt ad esse artis, impossibile est intelligere constitutũ habitum in esse artis, quin intelligamus ipsum in ratione practici, vt patet ex definitione artis: ergo &c. Præterea, non potest intelligi Philosophia in esse Philosophiæ, sine eo, quod intelligatur in esse speculatiuæ: ergo esse speculatiuam est essentiale illi. Probatur antecedens, quia in eo, quòd resoluit circa ens mobile cõclusiones in sua principia intelligit essentiam Philosophiæ, quod est esse scientiam speculatiuam. Præterea, practicum, & speculatiuum continentur in potentia habitus naturalis operatiui, tamquam differentiæ: ergo contrahunt & diuidunt essentialiter habitum. Consequentia patet, & probatur antecedens; nam practicum, & speculatiuum sunt eiusdem rationis cum habitu, & dicunt particulares gradus habitus, sicut rationale dicit particularẽ gradum vitæ, & est eiusdem rationis cũ animali, id est, eius generis, & hoc voco esse eiusdem rationis: ergo &c. Probatur antecedens: nam esse practicum v.g. nihil aliud est, quàm quædam habitualis perfectio imperfecta, quæ determinat intellectum, vt se habeat taliter in ordine ad suam perfectionem & actum, sicut habitus determinatur ad perfectionem in cõmuni. Et ex hoc est eiusdem rationis, & determinat habitum ad talem naturam. Et idem est dicendum de speculatiuo. Sicut enim habitus est perfectio potentiæ in ordine ad suum actum circa tale obiectũ, ita practici ratio est quędã perfectio intellectus imperfecta circa hoc obiectum; & ita determinat habitũ essentialiter, sicut determinatur genus per suam differẽtiã, vt animal per rationale; & idẽ de speculatiuo dic. Itaque sicut viuens diuiditur in sensibile & insensibile essentialiter, quia sensibilitas est quædam particularis vitæ perfectio, & sensibile in rationale, erit rationale eadẽ ratione; ita habitus diuiditur essentialiter in practicũ & speculatiuum, quia practici & speculatiui ratio est quædam particularis ratio habitus eiusdem rationis & generis cum ipso, & ex eius potentialitate deducta. Postea verò habitus practicus diuiditur in prudentiam & artem, &c. speculatiuus in scientiam physicam, & metaphysicam, & mathematicas, &c. Theologia verò est alterius rationis. Et si velis diuidere habitum in communi, sic diuiditur; Habitus alius operatiuus, alius non operatiuus. Operatiuus alius lumine naturali, alius lumine supernaturali procedit. Naturali lumine procedens

cedens alius practicus supernaturali lumine procedens, alius practicus tãtùm, cuiusmodi est Prudentia infusa,& virtutes supernaturales, Charitas, Spes, &c. alius eminenter practicus, & speculatiuus, cuiusmodi est Theologia, lumen gloriæ, visio beata, &c. *Dubium.* An verò reperiatur habitus supernaturalis, qui solùm sit speculatiuus, tu vide. Diuidunt ergo practicum & speculatiuum essentialiter & sufficienter habitum naturalem.

Dissoluuntur argumenta.

Ad 3. arg. AD 1. & 2. arg. principale patet ex dictis. Ad 3. arg. respond. negando consequentiam: Et disparitas est, nam obiectum intellectus est ens cognoscibile ab intellectu, cognoscibili verò enti accidit, quod ordinetur ad operationem, vel non ordinetur, quia intellectus solùm respicit ens vt cognoscibile est, sicut accidit obiecto potentiæ visiuæ, quod sit intensum, vel non intensum: Quapropter sicut nõ diuersificatur potentia visiua ex hoc, quod videt albedinem intensam, ita non diuersificatur intellectus ex eo, quod cognoscit aliquid ordinabile ad opus, vel non ordinabile. Et ita idem est intellectus practicus, & speculatiuus: non enim sunt duæ potentiæ, sicut neque ratio & intellectus. At verò obiecto scientiæ metaphysicæ non accidit cognoscibile non ordinabile ex natura sua ad opus; sed considerat ens secundum hanc determinatam rationẽ, vt scilicet non est ordinabile ad opus; & ita non accidit illi esse speculatiuam scientiam, sed est illi essentiale. Et idem est de scientiis practicis, quia considerant sua obiecta sub illa ratione determinata, vt sunt operabilia. Videatur D. Thomas. 1 par. q. 78. art. vltimo, solutione ad vltimum. *Dubium.* Et si dicas, quare accidit obiecto intellectus esse practicum, vel speculatiuum, & non obiecto scientiæ? *Responsio.* Respõdetur, quod, vt asserit D. Thomas 1. 2. quæstio. 49. artic. 4. imo habitus sunt quædam determinationes potentiarum ad actus illarum, & cùm sint determinationes, non debent respicere obiecta sub ea amplissima ratione, sub qua respiciebant potentia, aliàs non essent determinationes earum; & ita debent habere magis particularia obiecta. Vnde non se extendunt scientiæ ad omnia, ad quæ se extendit intellectus; & ita videmus esse plures habitus in intellectu, quod non esset verum, nisi haberent determinatiora obiecta. Et ita plures habitus simul perficiunt intellectum vnum in ordine ad suum obiectum. Hinc fit, quòd cum sit magis determinatum obiectum habitus, quàm potentiæ, illud quod est per se, & specificat habitum esse per accidens, & non specificare potentiam. Et ita practicum, & speculatiuum, quæ sunt per se differentiæ, habitus sunt per accidens respectu intellectus, & ita ipsum neque specificant, neque diuersificant, sicut quod est per se respectu substantiæ, quia est magis determinatum aliquid, quod ens in communi est accidens enti, & nõ constituit ipsum in entis ratione. Idem est dicendum de obiecto scientiæ. Et quamuis Metaphysica cõsideret ens, nõ tamen taliter quod sub ipso comprehendãtur omnium scientiarum obiecta: nam est scientia condistincta aliis scientiis: Solùm enim considerat ens sub ratione entis sub tali immaterialitate, & non considerat numerum sub ratione numeri, neque factibilia vt sic: & ita solùm est quædam scientia speculatiua. Et per hoc patet ad alias confirmationes. Ad vltimam vide Magistrum Bannes prima p. q. 1. art. 4. & D. Th. 3 Sententiarum d. 23. q. 2. ar. 3. quæstiuncula 2. Solùm enim Metaphysica, quia sub naturali lumine finito procedit, considerat ens in ratione speculabilis, & non sub ratione vltimi finis: hoc enim pertinet ad aliud lumẽ.

QVÆSTIO XIV.

Vtrùm morales scientiæ sint practicæ, aut speculatiuæ.

1. Argum. ET videtur, quod sint practicæ. Primò. Quia scientiæ speculatiuæ solùm sunt tria genera, sub quibus reliquæ scientiæ speculatiuæ continentur: sed scientiæ morales sub nullo illorum generum continentur: ergo non sunt scientiæ speculatiuæ. Maior patet

ex Arist. 6. Metaph. textu 1. Minor probatur. Nam non pertinent ad Mathematicas, quæ agunt de quantitate, neque ad Metaphysicam, quæ agit de ente in communi, neque ad Physicam, quę agit de ente mobili: ergo &c. Et confirmatur hoc argumentũ: quia omnes scientiæ habent aliquam abstractionem: sed istæ scientiæ morales nullam habent abstractionem illarum trium, quas modò retulimus: ergo &c. Maior patet, quia de natura scibilis est, quòd sit immateriale & abstractum. Minor probatur: Nam quia non agunt de ente in communi, non abstrahunt ab omni materia: & quia non agunt de ente mobili, non abstrahunt solum à singulari materia sensibilia: quia verò non agunt de quantitate, non abstrahunt à materia sensibili, & nullã aliã abstractionem possunt habere: ergo &c.

2. Argum. Secundum argumentum. Principia huius scientiæ moralis sunt practica, scilicet: Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris & alia huiusmodi, quæ dictat synderesis: ergo, &c. Conclusiones etiam sunt practicæ, nam conclusiones sapiunt naturam principiorum: scientiæ namque speculatiuæ principia habent speculatiua, ergo quæ habent principia practica, practicæ sunt.

3. Argum. Tertium argum. Scientia diuiditur secũdum Arist. 6. Metaphysicæ in practicã & speculatiuam: sed nõ est alia scientia, quæ possit dici practica, nisi moralis: ergo illa est practica. Probatur minor. Nã ars domificatoria non est scientia practica: nam non est scientia, siquidem non procedit per demonstrationem: domificator siquidem, vt sic, caret demonstrationibus, siquidem caret Logica, & idẽ est dicendum de cæteris habitibus practicis: ergo hæc sola est practica.

4. Argum. Quartò. Illa est scientia practica, quæ docet operari: sed Philosophia moralis docet operari: ergo est practica. Maior patet: Nam finis scientiæ practicæ, vt modo ostensum fuit, opus est. Minor probatur: nam hæc est demonstratio moralis: Bonum est faciendum; colere parentes est bonum: ergo est faciendum. Sed hæc demonstratio docet operari, quia docet parẽtes colere: ergo &c. Et confirmatur: Quia in tota scientia morali nulla passio demõstratur de subiecto, vel assignetur hæc passio: ergo est operatiua, & non speculatiua: Si enim esset speculatiua, multas de suo subiecto deduceret passiones.

5. Argum. Quintum argumentum: D. Thom. 1. p. q. 1. art. 4. argumento secundo, concedit, Philosophiam moralem esse practicam: Nam proponit argumentum ad probandum Theologiam esse practicam, quia tractat de lege veteri, & noua: Lex autem pertinet ad scientiam moralem, quæ est practica: & concedit totum, quod probat argumentum. Vbi concedit, Theologiam esse practicam, & speculatiuam. Vnde videtur relinquere pro certo, Philosophiam moralem esse practicam.

6. Argum. *Varia loca S. Thomæ.* Sextũ argumentũ est ex variis authoritatibus Aristotelis, & D. Thom. desumptũ. Nam Arist. 1. Ethicorũ, D. Th. lectione tertia, postquam præmiserat iuuenẽ non esse aptum auditorem moralis sciẽtiæ, quia caret experientia, subiungit: neque passionum sectator: quia inaniter audiet, & inutiliter, quia finis huius sciẽtiæ est non cognitio, sed actus: ergo scientia moralis est practica ex asserta sententia Aristot. quandoquidem habet pro fine non cognitionem, sed actionẽ: Finis verò speculatiuæ sciẽtiæ est cognitio veritatis. Et in eodem 1. lib. asserit Aristot. quod finis huius scientiæ opera sunt; quapropter non est tractandum in hac scientia de quæstionibus, quæ non pertineant ad opus: ergo est scientia practica, quandoquidem habet pro fine opus: & hoc sępissimè repetit in Ethicis. D. Th. etiam sæpissimè hoc videtur dicere, quod sit scientia practica; Nam lectione 4 in lib. 1. Ethicorum ex Arist. dicit, quod qui à posteriori nouit, scilicet, per experientiam, quod concupiscentiæ per abstinentiã superantur, non erit necesse cognoscere hoc à priori ad operãdũ. Vnde videtur dicere D. Thom. quod finis demonstrationis à priori, quæ habetur in hac scientia, ordinatur ad operandum: & ista cognitio suppletur per cognitionem à posteriori; quia ita æque bene dirigit ad operationem, sicut prima. Et in eodem libro primo, lectione, 17. inquit D. Thom. etiam ex eodem

Arist.

Ariſt. quòd in hac ſcientia morali, quæ eſt operatiua, abſtinendum eſt à quæſtionibus, quæ ſunt extra opera. Eſt igitur ſcientia moralis practica, ſiquidem ſibi vendicat pro fine operationem. Et in eodem libro lectione 3. aſſerit, hanc ſcientiam procedere modo compoſitiuo applicando vniuerſalia principia ad particularia, vbi eſt actus ergo eſt practica ſcientia: Nam quid aliud requiritur, vt ſit practica, niſi modo compoſitiuo procedere? Et in eodem libro lectione ſecunda aſſerunt Ariſtot. & D Thom. quod Politica ſit nobiliſſima omnium ſcientiarum: (Quod explicat D. Thom. omnium ſcientiarum practicarum: Nā ſpeculatiuarum Metaphyſica eſt nobiliſſima) Sed Politica eſt pars ſcientiæ moralis, & eſt practica: ergo omnes morales ſcientiæ erunt practicæ: quia eadem eſt de omnibus ratio. Et hoc aſſerit Diuus Thom. ſæpiſſimè, de quo aliquid diximus, quæſtione 12 Et præterea Diuus Thom. & Ariſtoteles 6. Metaphyſicæ textu primo, dicunt expreſsè, ſcientias morales eſſe actiuas ſcientias, & earum principia eſſe in agente, non in ipſis moribus, cuiuſmodi principium eſt electio: ergo non eſt ſcientia ſpeculatiua moralis, ſed practica: Nam apud Ariſtot. ſcientia actiua diſtinguitur contra ſpeculatiuam, vt patet libro primo Metaphyſicæ lectione 3. apud Diuum Thom. vbi Ariſt. & D. Thom probant Metaphyſicam eſſe ſpeculatiuam: quia nō eſt actiua. Et probant non eſſe actiuam: quia in Metaphyſica quæritur ſcire propter ſeipſum, non verò propter opus, quomodo quæritur in ſcientia actiua; ergo res indubitata apud Ariſt. & Diuum Thom. cenſetur, ſcientias morales eſſe practicas actiuas. Propter has Ariſt. & D. Thom. authoritates, vellem quidem ſcientias morales, Ethicam, Politicam, & Oeconomicam ſic conſtituere in ordine ſcientiarum ſpeculatiuarum, vt practici rationem ab eis non ſepararem: ſicut ſolent nonnulli de Theologia cenſere, quòd ſit forma iter ſpeculatiua, eminenter verò practica: Ita vellem dicere, ſcientias morales formaliter eſſe ſpeculatiuas, eminenter verò practicas. Itaque eſſe ſpeculatiuum ſit differentia ſcientiæ finitæ, quæ ſpeculatiua ratio non quomodocūque excludit practici rationem, ſed ſolū non compatitur ſecum practicum, quod eſt proxima regula operis. Itaque practicū, qđ ſit proxima regula operis, & ſpeculatiuum, quod ſit proxima regula ſpeculationis, quia ſunt differentiæ oppoſitæ, non ſe compatiuntur in eodem habitu finito. Practicum verò & ſpeculatiuū, modo iam dicto, bene ſe compatiuntur in eodem habitu. Quod ſit proxima regula ſpeculationis moralis ſcientia, patet, quia tota verſatur in definienda natura vltimi finis, virtutum omnium, quibus finis conſequitur, & hoc reſolutiuo modo, vt iam videbimus. Quod vero ſit practica eminenter probatur: quia dirigit ad opus: & non proximè & formaliter, quia ſic deberet eſſe regula proxima operis, quod non habet. Non enim inclinat, quomodo ſit hic & nunc operandū. Quod verò dirigat ad opus, probatur: Nam agit de vltimo hominis fine, & de mediis ad eius conſequutionem, ſed ex ratione finis mediorum ratio ſumitur, & ex mediis ad finem conſequendum deuenitur: ergo ex proprio obiecto habet voluntatem ad finis conſecutionem dirigere aliquo modo, quod vocamus practicum eminenter. Et ad hoc non requiritur infinitum lumen, neque lumen ſuperioris ordinis, quia non eſt formaliter practica, & proxima regula operis, licèt per ſe ſit regula operis, quia illud habet ex proprio obiecto. Et quod quæſtione præcedenti reputabamus impoſſibile, ſcilicet aliquam ſcientiam finitam & naturali lumine procedentem, eſſe ſimul practicam, & ſpeculatiuam, intelligitur, dummodo ſit formaliter practica, & formaliter ſpeculatiua, & proxima regula operis & ſpeculationis, quia ad hoc non ſufficit lumen finitum & naturalis ordinis. Pro quo vide ſapientiſſimum Magiſtrum Bannes 1. part. quæſtion. 7. articul. 4. concluſione vltima. Et non videtur diſcordare à D. Thom. in hoc loco: Nam propoſito argumento, de ſcientiis moralibus, quod eſſent practicæ, & conſequēter Theologia deberet eſſe practica, reſoluendo Theologiam eſſe ſpeculatiuam, & practicam, ſed magis ſpeculatiuam, inſolutum relinquit argumentum

Nota mentem authoris.

Modificatio dictorū in præcedēti quæſtione.

Locus D. Th. vrgens.

tum innuens in hoc, quòd eodem modo proportionaliter se habent scientiæ morales. Et ita etiam videtur censere Soto quæst. 4. qui dicit has scientias esse practicas, licèt non ita sicut artes: Vellem, inquam, hoc sustinere, nisi nouum hoc esset: Nam etiam in minimis summopere nouitatem fugio, quæ ad falsitatem maximè aditum præbet. Si tamen alicui videbitur hanc sequatur viam. Nam nullum aliud inconueniens habet, nisi nouitatem. In hac quæstione etiam Doctorum sententiæ discrepant. Petrus Oxoniē. in principio Ethicorum, & Iauellus, & ferè omnes supra asserūt, has sciētias esse practicas omnino: & nullam aliā rōnem adducunt, nisi, quia ad actus ordinantur. Alii censent hanc scientiam practicam quidem esse, sed non sic adeo, vt ars & prudentia. Quam opinionem sequitur sapientissimus Magister Soto quæstion. 4. Procœmiali, & Bannes loco supra citato solutione ad secundum, vbi dicit huius rationem esse, quia reducit suas conclusiones ad principia vniuersalia practica, quæ ipsa synderesis naturaliter dictat, in communi inclinat ad operandum secundum illa principia: sicut etiā dicitur habitus practicus synderesis, licèt nō exequatur opera, nisi mediis virtutibus: ita etiam dicitur, licèt hæc sciētia seipsa non operetur, sed mediis virtutibus: quia in cōmuni inclinat ad operandum, est practica Et hac ratione etiā Theologia est practica. Sapientissimus Magister Medina, & alii 1. par. quæst. 1. art. 4. censent esse scientias morales speculatiuas.

Modestia Auctoris.

Controuer. 1. Opinio Iauelli.

2. Opinio Soto, & Bannes.

3. Opinio Medina.

Not. pro Medina.

. Et pro huius sententiæ intelligentia notandum est, quod obiectum scientiæ moralis (& dicitur moralis, quia tractat de virtutibus, quæ ex more & consuetudine acquiruntur, vt inquit Arist. 1. Ethicorum) secūdum D. Tho. procmio Ethicor. est operatio humana ordinata in finem, vel homo prout est voluntariè agēs propter finem. Vocatur autem operatio humana, quæ à volūtate libera procedit, secundū quod dictat ratio & intellectus. Vnde operationes hominis, quę non subduntur voluntati, & ordini rationis, non dicuntur humanæ, sed naturales, vt operationes partis vegetatiuæ. Nam hæc pars nullo modo est rationalis, nec essentialiter, nec participatiuè; quia non obedit pars vegetatiua rationi. Et ita illud, quod Cōmentator 8. Phy. in principio vocat operationes voluntarias, quas dicit esse obiectum huius libri: D. Thomas vocat operationes humanas: & sunt obiectum huius libri moralium, quia de virtutibus, & reliquis, de quibus considerat moralis scientia, suscipitur disputatio in ordine ad hominem operantem liberè propter vltimum finem.

Qua operatio humana.

Præterea notandum, quòd hæc moralis scientia habet tres partes. Vna vocatur Ethica seu Monastica, in qua agitur de homine voluntariè operante in ordine ad seipsum. Alia vocatur Oeconomica, in qua tractatur de homine voluntariè operante in ordine ad domesticam multitudinem. Tertia pars est Politica, vbi tractatur de homine operante liberè & moraliter in ordine ad ciuitatem, & præscribitur modus, quomodo se gerere debeat erga illam. Tota ergo controuersia est in hoc; Nam aliqui dicunt notitiam, quæ de his habetur, ordinari ex natura sua ad opus, etiamsi sit demonstratiua notitia. Alii verò dicunt solùm ex natura sua ordinari ad obiecti cognitionem: Quod verò sequatur operatio, est per accidens, & remotè, sicuti sequitur operatio ad cognitionem naturæ animæ rationalis: sit ergo

Nota.

Tres partes scientiæ moralis.

In quo consistat controuersia.

Decisio quæstionis.

PRima conclusio: Philosophia moralis est speculatiua, & non practica. Hæc conclusio primò probatur authoritatibus Aristot. & D. Thomæ. Aristot. enim lectione 3. apud Diuum Thomam asserit, modum procedendi in hac scientia non esse tam certum, sicut in aliis scientiis, quia materia hoc non patitur; & esse indisciplinati ingenii, quærere æqualem certitudinem in omnibus, disciplinati verò quærere illam, quam patitur materia, certitudinem; sicuti si quis quæreret Mathematicum persuadentem, & Rhetoricum demonstrantem;

1. Conclus.

Varia loca D. Thom. & Arist.

tè: ergo hæc scientia procedit demonstratiuè: sed finis demonstrationis est resoluere conclusiones in sua prima principia, quod est procedere modo speculatiuo, & resolutiuo: si enim esset practica, modo cõpositiuo procederet, quod repugnat modo procedendi per demonstrationem: ergo est speculatiua scientia; & non practica. Et in hac authoritate comparat Arist. hanc scientiam speculatiuis: ergo est speculatiua: comparatio enim debet esse inter ea, quæ sunt eiusdem rationis. Nec ualet dicere, quod illa demonstratio ordinatur ad opus; quia modus procedendi practicus, qui tendit ad singularia, est oppositus modo procedendi demonstratiuè, qui resoluit conclusionem in principia vniuersalia; & secundum hãc rationem non est ordinabilis iste modus ad opus. Et lectione 4. asserit D. Thomas ex Arist. ibidem, quod in hac scientia modò proceditur à principiis, & causis ad effectus, modò ab effectibus ad causas. Primo modo proceditur in demõstratione à priori, secundo modo à posteriori: ergo moralis scientia est speculatiua; siquidẽ est habitus acquisitus per demonstrationem, & procedit resolutiuo modo, quod nõ potest competere habitui practico, vt supra dictum fuit.

Fuga.

Impugnatio.

At D. Thomas super Boetium de Trinitate opusc. 70. art. 1. dicit in hæc verba: Quod quamuis scientia moralis sit propter operationem, tamen illa operatio non est actus scientiæ, sed virtutis, vt patet 5. Ethicorum. Ex quo sic argumentor: Si esset scientia practica, ex necessitate deberet virtutis actus fieri ab illa: quia scientia practica est operatiua actus, ad quem ordinatur, & si non est, quid vult dicere Diuus Thomas, cùm asserit, quod scientia moralis est propter operationem? Respondetur dupliciter, vno modo, quod est propter operationem speculandam, nam respicit operationem, & non facit illam: ergo speculatur illam. Secundò dico, quod est ab extrinseco propter illam, vt dicemus cõclusione secunda.

Obiectio.

1. Solutio.

2. Solutio.

Vltimò argumentor auctoritate D. Hieronymi qui homilia 1. super Cantica diuidit Philosophiã in philosophiam Naturalem, Ethicam, & Rationalem, & est antiquissima diuisio hæc. Ex quo sic argumentor: Philosophia, quæ sic diuiditur, est habitus & finitus: ergo practicus, vel speculatiuus. Si speculatiuus; ergo Philosophia moralis est scientia speculatiua, nam de illa prædicatur Philosophia, quæ sic diuiditur. Si est practicus; ergo philosophia naturalis, & Logica sunt habitus practici, quod est falsum. Consequentia probatur, quia de illis prædicatur diuisum. Si dicas, quod abstrahit à practico & speculatiuo; contra, diuisio habituum sic est facienda: habitus alius est operatiuus, alius non operatiuus: rursus habitus operatiuus alius practicus, alius speculatiuus, in quiro, an illa philosophia diuisa contineatur sub habitu operatiuo: & apertũ est contineri: ergo vel est practicus, vel speculatiuus; nec potest abstrahere, nam prior est diuisio habitus in practicum, & speculatiuum, quàm sit diuisio philosophiæ in Naturalem, Ethicam, & Rationalem: & sic philosophia ex necessitate continetur sub speculatiuo habitu.

Fuga.

Impugnatio.

Præterea probatur conclusio rationibus. Primò, de natura virtutum, & de vltimo fine, & de actione voluntaria, de quibus tractat hæc scientia, potest esse aliqua scientia speculatiua, quæ illarum naturã demonstret, cuius finis sit illa speculari: at non alia, nisi philosophia moralis: ergo philosophia moralis est scientia speculatiua, quæ de his tractat. Maior patet: quia supra dicta habẽt essentiam, & passiones scibiles de ipsis. Minor probatur: Nam da tu in lumine naturali sistendo, quænam alia scientia de his tractare possit.

Præterea, hæc scientia habet multas demonstrationes, nam quòd bonum omnia appetant demonstrãt, similiter quod omne agens morale agit propter finem, & alias innumeras, quas recensere longum esset: sed huiusmodi demonstrationes sunt eiusdem rationis cum aliis; ergo habent eundem finem in quantum sunt demonstrationes: sed finis demonstrationis est speculari veritatem de subiecto scientiæ, quod non habet

habet scientia practica: ergo hæc scientia moralis est speculatiua.

Præterea, huius scientiæ finis non est operari, sed speculari veritatem: ergo est scientia speculatiua. Consequentia est euidens, & probatur antecedens: Nam operatio virtuosa non fit ab ipsa scientia morali, sed à virtutibus, à Temperantia, verbi gratia, & cæteris. Propter quod Philosophus, qui optimè nouit naturam virtutum vltimi finis, potest esse malus homo, vitiis deditissimus, quia non habet uirtutes, quibus rectè fiunt opera studiosa.

Præterea, quod de virtutibus pertractat D. Thomas 1.2. & 2.2. & de vltimo hominis fine, pertractat Aristot. libris Ethicorum, & eodem modo; sed D. Thomas ibidem tractat speculatiuo modo earum naturam demonstrando: ergo & Arist tractat etiam speculatiuo modo; est ergo Philosophia moralis scientia speculatiua. *Fuga.* Si dicas, quod Theologia est practica & speculatiua; *Impugnatio.* contrà: nam Philosophia, cum sit luminis finiti, non potest vtramque rationem habere propriè: ergo quando pertractat naturam virtutum, solum est speculatiua: quia practicę rationem habere nō potest, sicuti Theologia.

Præterea: finis uirtutum est operatio bona, & studiosa: ergo non est finis Philosophiæ moralis eadem operatio bona. Probatur consequentia: quia idem obiectum formaliter non potest respici à duobus habitibus specie distinctis, cuiusmodi sunt virtutes, & scientiæ morales. Et confirmatur; quia vel obiectum huius scientiæ est operatio studiosa in communi, vel in particulari: Hoc secundum non; quia virtutes respiciunt opera bona in particulari. Vel in communi, et hoc non; quia sic omnes virtutes essent inferiores quidditatiuè ad scientiam moralem, saltem ex parte obiecti; siquidem obiectum earum est quidditatiuè inferius. Et confirmatur: Nam actus huius scientiæ est cognitio operationis voluntariæ, & virtutum; sed ille actus non est operari, sed speculari: ergo hæc scientia est speculatiua. Probatur minor ex supra dictis, quia aliàs per istam scientiam sine virtutibus posset bonum operari, quód est falsissimum. *Solutio.* Dices, quod concurrit hæc scientia ad bona opera, etiamsi virtutes cō currant tamquam causa superior. *Impugnatio.* Sed contra: non habet ordinem ad virtutes causæ superioris: ergo, &c. Probatur antecedens, quia homo p synderesim, quæ est velut causa vniuersalis, & habitibus virtutum, sufficientissimè potest opera virtutum exercere. Et confirmatur hæc ratio: Nam si sunt scientiæ practicæ, vel factiuæ, vel actiuæ; Sed non factiuæ, quia essent artes: Non actiuæ, quia si sunt actiuæ, vel producunt opera ipsa virtutum: & hoc non, aliàs essent virtutes ipsæ; vel aliæ distinctæ, & nec hoc, quia ista non sunt dabilia: non ergo sunt scientiæ practicæ, sed speculatiuæ. *Obiectio.* Et si fiat argumentum de Theologia, quę demonstrat de virtutibus multa, & tamen est practica; *Solutio.* respondetur, quod Theologia est quædam participatio diuinæ scientiæ, & ita habet munus practicæ, & speculatiuæ scientiæ, & est utrumque formaliter eminenter; quod in Philosophia locum non habet: Synderesis uerò ad omnia virtutum opera concurrit, ut principiorum habitus, & velut causa vniuersalis necessariò; sicuti ad scientias speculatiuas est necessarius speculatiuorum principiorum habitus.

Secunda conclusio: Ad cognitionem speculatiuā, quæ est finis huius scientię, consequitur aliquando operatio studiosa, & potiori ratione, quam ad cognitionem animæ rationalis, & ita habet maiorem connexionem recta operatio cum hac speculatiua scientia, quàm cum reliquis scientiis speculatiuis.

Virtutis pulchritudo. Probatur conclusio: Nam (ut ait Cicero in Officiis) tam pulchra virtus est, vt si eam oculis corporeis videremus, admirabiles sui amores in nobis excitaret Et ita cùm hæc sciētia de pulchritudine virtutis pertractet, & de homine operante propter beatitudinē, & vltimum finem, peculiari quadam ratione habet ad virtutem allicere, & dirigere. Verùm hoc consequitur ad speculatiuam cognitionem: Operatio enim virtutis in hac scientia connectitur non

tam-

tamquam finis, ad quem hæc ſcientia ex natura ſua ordinatur, ſed tamquam effectus per accidens, qui aliquando ſapit aliquid proprii propter maiorem connexionem, quam habet virtutis operatio ſtudioſa cum cognitione naturæ eiuſdem, quam cum cognitione immortalitatis animæ. Idem enim obiectum eſt materialiter huius ſcientiæ, & virtutis in communi, & operationis ſtudioſæ, ad modum, quo eſt idem obiectum materiale artis domificandi, & ſcientiæ, qua eiuſdem domus natura cognoſcitur, per reſolutionem in ſua principia. Et ita propter hanc materialem cognationem & affinitatem magis hæc ſcientia allicit ad virtutem, quàm reliquæ ſpeculatiuæ.

Diſſoluuntur argumenta.

Ad 1. arg. AD primum argumentum reſpondetur, quòd obiectum huius ſcientiæ eſt homo liberè operans propter finem, ſeu operatio recta hominis propter finē. Et ita reducitur hæc ſcientia ad ſcientiam phyſicam, & abſtrahit à materia ſenſibili ſingulari, circa hoc ſubiectum. Non enim hæc ſcientia habet immaterialitatem, quia includit in ſui ratione ſenſibilem materiam; nam conſiderat hominem liberè operantem, prout mouetur motu iræ, & triſtitiæ, & prout in paſſionibus his medium conſtituit per virtutes: Huiuſmodi enim paſſiones non ſunt ſine qualitatibus ſenſibilibus. Cœterum, quia obiectum quod, eſt diuerſæ rationis, ita etiam iſta materialitas eſt alterius rationis, & non ita materiale hoc obiectum, ſicuti obiectum Phyſicæ. Hæc tamen ſcientia ad illud genus ſcientiæ reducitur, ſicut multæ aliæ ſcientiæ mediæ ad illud reducuntur. Et per hoc patet ad confirmationem.

Obiectum ſcientiarum moralium quid?

Ad 2. arg. Ad ſecundum reſpondetur, quòd principia huius ſcientiæ ſunt ſpeculatiua, ſicuti & concluſiones; ſicuti ſunt principia omnium aliarum ſcientiarum: Nā hæc, ſicuti illæ, ſpeculatiua eſt: illa enim ſunt principia moralium virtutum, quæ recta opera exequuntur.

Ad 3. arg. Ad tertium reſpondetur, quod ibi habitus diuiditur in practicū, & ſpeculatiuum, vt duodecima quæſtione, ſolutione ad primum, & prima concluſione dictum fuit.

Ad 4. arg. Ad quartum reſpondetur, Philoſophiam moralem totam verſari in conſiderando naturam vltimi finis, & virtutum, de quibus multa demonſtrat: Vt, quod beatitudo hominis non poſſit in diuitiis conſiſtere, quòd virtus in medio conſiſtat, & quòd virtuti honor, & præmium debeatur, & alia huiuſmodi. Si autem ad hanc ſcientiam cōſequitur recta operatio, hoc eſt modo iam à nobis dicto in ſecunda concluſione. Et per hoc patet ad confirmationem.

Ad 5 arg. Ad quintum reſpondetur, quòd, licèt lex ſit aliquid practicum, tamen naturā legis conſiderare, & eius paſſiones, hoc fit ab hac ſcientia ſpeculatiuo modo, D. verò Thomas nec aſſeruit, nec negauit ſcientias morales eſſe practicas in 1. par. q. 1. art. 4. quia illud non multum ad ſuum propoſitum attinebat.

Ad 6. arg. Gloſſantur varia loca D. Thom. Ad ſextum, & ad primam auctoritatē reſpondetur, quòd finis per accidens cō ſecutus, vt dictum eſt ſecunda concluſione, eſt operatio, & qui ſectantur paſſiones non conſequantur hunc finem, qui eſt operari rectè, licèt conſequantur intrinſecum finem, qui eſt naturam virtutum & operationis humanæ cognoſcere: Poteſt enim bonus Philoſophus eſſe malus homo, nec eſt aptus auditor, paſſionum ſectator, ad hunc finem ſecundarium conſequendum. Ad ſecundam auctoritatem reſpōdetur, quòd opera ſunt finis per accidens huius ſcientiæ. Et non ſunt in hac ſcientia diſputandæ quæſtiones, quæ non pertineant ad opus, quia obiectum huius ſcientiæ eſt actio humana: & non ſunt aliæ tractandæ quæſtiones, niſi quæ ad cognoſcendam perfectè actionis humanæ naturam conducant, ſpeculatiuè tamen eſt hoc agendum. Ad tertiam auctoritatem D. Thomæ reſpondetur, quòd ibi agit de fine ſecundario, & per accidens huius ſcientiæ: Ad illum enim conſequendum non eſt neceſſaria cognitio a priori, ſed ſufficit cognoſcere illud quomodocumque: nā per

fectè potest aliquis virtutibus sine hac scientia esse præditus. Ad quartam Diui Thomæ auctoritatem respondetur, quòd vocatur operatiua hæc scientia ratione dicta in secunda conclusione. Et si fiat argumentum, sequitur, quod sciẽtia de anima sit dicenda operatiua, quia sequitur aliquando ex illa operatio; Respondetur, quòd non tam frequenter (vt dictũ est secunda conclusione) nec eodem modo. Ad quintam auctoritatem Diui Thomæ respondetur dupliciter. Primò quòd loquitur respectu finis secundarii. Secundò respondetur (& hæc solutio potest his omnibus authoritatib⁹ accõmodari) quod loquitur D. Thomas de Prudentia; & hanc vocat scientiam moralem, seu cognitionem moralem, quæ ordinatur ad opus, & procedit modo compositiuo. Et vehementer suspicor hunc fuisse D. Thomæ sensum, & magis patebit respondendo ad sextam auctoritatem, in qua apertè loquitur de prudentia politica, quæ est omni Prudentia excellentior: quia habet finem excellentiorem: Nam vt patet 2. 2. quæst. 47. art. 11. & quæst. 50. per totam quæstionem, triplex est Prudentia, monastica, œconomica, & politica. Et hæc vltima est excellentior, vt ibi videre licet. Et Petrus Borgomensis tabula aurea, verbo Scientia, has Prudentias scientias morales vocat: & dicit politicam, seu ciuilem esse nobiliorem ex nobiliori fine: Et ad hoc probandum citat D. Thomam supra dicto loco, qui ibidem de Prudentia sermonem facit. Ad vltimum locum respondetur, quod ibidem Aristot. non loquitur, nisi de scientiis actiuis; hæc autem sunt diuersæ Prudentiæ species. Vel si scientias, quas morales vocamus, actiuas vocat, est ratione finis secundarii, & per accidens. Et de hac quæstione nolo amplius sermonem facere, quia multum limites logicales excedit, quamuis in Dominicanis Gymnasiis in logicalibus conclusionibus dispu tari soleat; qua etiam de causa sequentem etiam disputabimus quæstionem.

Instantia.

Solutio.

1. Solutio.

2. Solutio.

QVÆSTIO. XV.

Vtrum praxis sit in intellectu.

IN hac quæstione difficili diuersissimæ sunt Metaphysicorum sententiæ. Herueus quodlib. 1. quæstio. 3. ad 2. refert opinionem quorundam negantium actus intellectus esse praxim; sed praxis, inquiunt, est actus voluntatis elicitus, vel imperatus, quia actus, qui dicitur praxis, a qua intellectus dicitur practicus, debet esse actus alterius potentiæ ab intellectu, & sic posterior actu intellectus, & sic natus elici conformiter notitiæ intellectus: sed omnis talis actus est voluntatis elicitus vel imperatus: ergo &c. Prima pars maioris probatur: Nam intellectus extensione fit practicus. Secunda pars probatur, quia actus practicus regulatur ab intellectiua notitia: ergo est posterior: quia omne regulatum est posterius sua regula. Vltima pars Mai. probatur, quia debet regulari per notitiam intellectus: ergo debet esse conformis illi: nam regulatum conforme debet esse suæ regulæ. Probatur minor illa: quia omnis actus, qui est praxis, debet esse in potestate nostra eum facere sed talis est actus voluntatis elicitus, vel imperatus. Herueus ipse ponit suam opinionem, quę sic habet: Dicit ergo, quòd praxis, à qua dicitur habitus practicus, est operatio imperata, ad quam comparatur notitia practica, vt directiuum, effectiuè inclusa in per se obiecto habitus practici, vel intellectus practici. Dicitur imperata, quia actio intellectus elicita, vt sic, non est praxis aliàs omnis operatio intellectus, vt elicita esset praxis, quia omnis notitia intellectus est elicita ab ipso: Ergo si vt elicita est praxis, omnis actio intellectus est praxis, & nulla erit speculatio, quod falsissimum est. Dicitur autem, ad quam cõparatur effectiuè, quia imperium intellectus respectu operationis imperatæ nihil aliud est, quàm regulare & dirigere effectiuè operationem illam. Dicitur autem inclusa in per se obiecto illius, quia

Controuersia.

1. Opinio.

2. Opinio. Heruei.

quia praxis, vel obiectum practicabile, est obiectum scientiæ practicæ. Dicit tamen iste author, quod praxis potest esse actio necessaria; ita vt libertas non sit de intrinseca ratione actus practici, seu praxis. Sapientissimus Magister meus Frater Mancio de Corpore Christi, vir & ingenio & eruditione insignis, atque vitæ sanctitate clarissimus 1. par. q. 1. art. 4. tenet, definitionem Scoti, quam praxi assignat, rectam esse. Et quidem hæc praxis definitio communiter à Metaphysicis defenditur. Et si fiat argumentum; nam operatio intellectus est praxis, malè ergo dicit Scotus, quòd debet esse operatio alterius potentiæ ab intellectu: Respondetur, quòd ille est actus intellectus imperatus à voluntate, & liber. Et quãdo Scotus dicit, quod debet esse operatio alterius potentiæ ab intellectu, intelligitur, quod est actus elicitus vel imperatus. Et cum Scotus dicit debere esse operationem posteriorem intellectione, rectè dicit, quoniam operatio voluntatis posterior est intellectione. Quam etiam opinionem vide in Iauello 6. Meta. quæstio. 4. vbi & praxis definitio explanatur. Soncinas 6. Meta. asserit operationem intellectus posse esse praxim.

3. Opinio. P. Mancij. Ordinis prædicatorum.

Instantia.

Solutio.

4. Opinio. Soncinatis.

Decisio quæstionis.

PRo veritatis ergo explicatione sit prima conclusio: Definitio, quam Scotus praxi assignat (vt refert Soto q. 4 procem.) non est bene assignata. Et probatur: nam definitio sic habet: Est actus alterius potentiæ, quàm intellectus, naturaliter posterior intellectione, natus elici conformiter rationi rectæ, vt sit rectus. Hæc definitio longissima est, debet autem omnis definitio breuissima esse, ex genere & differentia constans, vel aliquo huiusmodi vicem gerente: nec omnes solutiones argumentorum in definitionibus sunt inculcandæ. (qui definiẽdi mos satis familiaris est Nominalibus.) Et præterea, non conuertitur cum definito: ergo non est bona. Cõsequentia est euidẽs, & probatur antecedens: Nam actus vitii est praxis, vt odium Dei, & proximi, & tamen non est conformis rationi rectæ; nulla enim ratio recta dictat Deum, & proximum odio prosequendos. Item etiam, quia, vt iam videbimus, actus intellectus est praxis; non ergo est necesse, quod sit actus alterius potentiæ ab intellectu. Et ex hoc sequitur definitionem Soncinatis, & Iauelli, & reliquorum Metaphysicorum, qui ponunt, praxim oportere esse actionem rectam, conformem rationi rectæ, nihil valere, nisi intelligatur de praxi, quæ est virtutis actus, quod non dicit definitio, quam ipsi exhibent, nec intendunt definire, nisi praxim in genere, & non in particulari praxim bonam, seu actum practicum bonum. Nec potest dici, quod facilè possit adaptari actui vitioso, quia constat ex contrariis particulis, nisi dixeris definitionem virtutis facilè posse applicari vitio, quo quid absurdius?

1. Conclus. Contra Scotum.

Reiiciuntur Soncinas, et Iauellus.

Secunda conclusio: Praxis est actus, qui regulatur per habitum practicum, & per ipsum dirigitur, vt fiat.

2. Conclus.

Et pro explicatione huius conclusionis notandum est, quod aliquis actus potest dici actus habitus alicuius dupliciter. Vno modo, quod substantia illius actus & regula fit ab illo habitu. Alio modo, quod substantia actus non sit à virtute, sed regula dumtaxat, & quia regulatur à tali habitu, dicitur ille actus talis habitus actus. Exemplum primi in Iustitia, & Temperantia, in quibus actus Iustitiæ, & Temperantiæ sunt ab habitibus secundum substãtiam, quia producuntur ab ipsis habitibus, & etiam regulantur ab illis, quia ipsis confirmantur. Exemplum secundi in religione: Nam oratio est actus virtutis religionis; oratio verò secundum substantiam est actus intellectus: & ita non potest secundum substantiam produci à religione, quæ est habitus existens in voluntate; Nihilominus, quia religio ordinat illum actum intellectus in cultum Dei, & regulat ipsum, dicitur actus religionis. Et hoc magis patet in primo actu virtutis acquisitæ, vt abstinentiæ, verbi gratia, qui dicitur actus abstinentiæ: non quia producatur ab habitu abstinentiæ, qui tunc non est:

Explicatio cõclusionis.

Exemplũ.

Exemplũ.

est:sed quia regulatur per regulas abstinentiæ,quas ratio dictat seruandas circa abstinentiam,& ab illa laudem habet. Simile iudicium est de actu exteriori virtutis,qui non debet dici imperatus à virtute,sed elicitus. vt comestio temperata dentibus exercita, licèt non eliciatur immediatè ab appetitu sensitiuo, sed à dentibus: tamen quia regulatur à temperátia,quę est in appetitu,dicitur actus Temperantiæ. Quicumque ergo fuerit actus habitus practici,siue secúdum substantiam,& regulam,siue secúdum regulam (vt dictum est) erit praxis. Et hæc conclusio,quia est definitio, non est amplius probanda,sed explicanda:Nam nomen,Praxis,idem est,quod actus pertinens ad habitum practicum,vt regulatũ vel effectum ab ipso,siue habitus practicus sit liber,siue necessarius,siue sit in intellectu,siue in voluntate,siue bonus,siue malus.

3.Conclus. Tertia conclusio: Actus intellectus elicitus ab ipso intellectu potest esse praxis.

Probatur primò. Prudentia est habitus practicus,vt supra ex Aristo.dictum fuit,& tamen dirigit imperium rationis, quod est quid practicum & opus intellectus:ergo opus intellectus pōt esse praxis. Maior patet,& minor ꝓbatur, quod imperium sit praxis, quia est de re faciẽda: non enim imperamus nisi agenda,vel facienda. Quòd autem sit opus intellectus,patet ex D.Thoma,1.2.quęstion.17. articulo 1. quia appetitus & voluntas obediunt rationi: ergo ratio eis imperat:ergo imperium est actus rationis Et præterea, quia imperans ordinat eum, cui imperat,ad aliquid agendum, ei aliquid intimando; ordinare verò est actus rationis:ergo imperare est actus intellectus in virtute,tamen ibi manet actus voluntatis,quæ est primum,quo ad exercitium mouens. Explicatur autem imperium hoc modo:Fac hoc,vel, hoc tibi est faciendum.

Secundo probatur conclusio. Nam secundum D.Thomam 1. p. quæst.79. art. 11. intellectus practicus est,qui,quod apprehendit,ordinat ad opus: ergo in intellectu practico,qui est idem cum speculatiuo,est operatio intellectus practici;sed illa est praxis,quia actio intellectus operatiui operatio est:ergo in intellectu est operario, quæ est praxis. Et hic nota, quod operatio intellectus non dicitur praxis,nisi quatenus illa ordinatur ad aliquod opus:Si enim intellectio aliqua esset gratia speculationis tantùm, & non operis,illa non esset dirigibilis per habitum practicum,sed esset speculatio;Nam quando aliquis (vt supra diximus) consideraret partes domus per habitum practicum,illud est,vt domum efficiat. Videatur Caie. 1.2.q.57 ar.1

Intellectus quando sit practicus.

Obserua.

Præterea probatur conclusio. Nam (vt asserit D.Tho. 1.2 q.57.art. 5) Prudentia est virtus existens in ratione,& est habitus practicus:ergo habet aliquem actũ in ratione; sed ille erit intellectio: ergo actus intellectus est praxis. Et confirmatur:Nam Prudentia dirigit omnes operationes hominis,vt bene fiant, & studiosè: ergo etiam dirigit actiones intellectus,vt fiant debito modo:ergo operatio intellectus est actio pertinens ad habitũ practicum,ergo est praxis. De actione intellectiua artis etiam fieri potest argumentum.

Vltimò probatur conclusio. Hoc iudicium hic, & nunc est speculandum, est practicũ,& est in intellectu:ergo & hoc est euidentissimum, de quo nec antiqui rectè dubitauerunt.

4.Conclus. Quarta conclusio:Si non loquamur de praxi pro hoc statu,sed absolutè, non est necesse,quòd praxis sit actio libera.

Probatur:Nam actus diligendi Deum in patria, est practicus, cum producatur ab habitu practico,cuiusmodi est charitas:& tñ est necessarius oino: ergo &c.

Et præterea: Quia ille actus est actus alicuius habitus, & non speculatio,quia non est cognitio; ergo est praxis: & est necessarius:ergo &c.

Visio beata aliquo mō practica. Item; Visio beatifica est practica saltẽ eminenter,seu eminenter formaliter, siquidem regulat opus:& ita visio beatifica perficit intellectum practicum, & speculatiuum,& tamen est necessaria:ergo &c.& in patria etiam eadem visio est speculatio, & necessaria.

5. Conclus. Contra Herueum. Quinta cōclusio;Si loquamur pro isto statu seclusa visione beatifica, & statu beatifico,oīs praxis est liber actus, & qui

est

eſt in poteſtate, vt fiat, vel non fiat.

Probatur concluſio, primò auctoritate omnium Metaphyſicorum hoc ſentientium. Et probatur concluſio ratione; Nā praxis eſt operatio directa ab habitu practico: ſed omnis habitus practicus operatur per electionē, & volūtatis libertatē: ergo omnis actio practica eſt libera.

Secundo: Nam praxis eſt, quā regulat habitus practicus; ſed habitus pro hoc ſtatu nō datur ad actus neceſſarios, ſed liberos: ergo praxis debet eſſe actio libera. Mai patet ex definitione praxis. Min. probatur: Nā habitus dantur ad bene, vel malè operandum: ergo dātur de actibus, quos vel malè, vel benè poſſumus efficere; ergo eſt libertas in talibus actibus, aliàs nō eſſent boni, nec mali moraliter.

Præterea: Habitus dautur ad actus, ad quos nō eſt determinata potētia: ſed ad actus neceſſarios eſt determinata: ergo, &c. Et ſi fiat argumentum: Actus potentiæ viſiuæ eſt praxis, & idem eſt de actus cuiuſuis alterius potentię, quia poteſt dirigi per habitum practicum; & tamē eſt actus neceſſarius. ergo, &c. Er probatur minor; quia poſtquā eſt applicata potentia viſiua ad obiectum cū omnibus requiſitis, non poteſt impediri actus. Reſpondetur, quod applicatio potentiæ viſiuæ ad obiectum eſt libera, & poteſt eſſe meritoria, & demeritoria. Et ita quantū ad vſum, ſeu exercitium, quia libera eſt, poteſt cadere ſub regimine habitus practici. Cæterùm, quod producatur viſio potentia iam applicata, iam hoc eſt neceſſarium; quamobrem iſte actus quantum ad hoc, non pertinet ad habitum practicum. Et ſi rurſus inſtes; Actus practicus neceſſariò ſpecificatur ab obiecto; operatio enim domus, ſicuti habet eſſentiam certam neceſſario, ita habet ſpecificationem, & quod ſit huius ſpeciei: ergo actus, qui eſt praxis, eſt neceſſarius quo ad ſpecificationem. Reſpondetur, tranſeat, ſed vt ſit praxis ſufficit, quod ſit liber, quo ad exercitium.

Inſtantia

Solutio.

Alia inſtātia.

Solutio.

6. Concluſ. Sexta cōcluſio: Praxis neceſſariò ſupponit formaliter, vel virtualiter actum voluntatis. Probatur, quia imperium, vt inquit D. Th. vbi ſupra, uirtualiter ſupponit actum voluntatis; at omnes reliquæ operationes, quæ ſunt praxis, ſunt operationes liberæ: ergo ſupponunt actum voluntatis. Et forraſſis in hoc ſenſu ſunt explicandi Metaphyſici dicētes, quòd operatio, quæ eſt praxis, debet eſſe operatio volūtatis, idеſt, debet ſupponere voluntatem, quia debet eſſe libera.

7. Concluſ. Septima concluſio: Actus intellectus qui ſpecificatur ab aliquo actu intellectus, eſt praxis.

Probatur; Nam quando aliquis habet hoc iudicium, hic & nunc eſt ſpeculandū, iſte actus ſpecificatur à ſpeculatione, qui eſt actus intellectus: ergo, &c.

Præterea: Quia omnes notitiæ practicæ, quibus intellectus diſponit de re facienda, ſunt praxes, & tamen eſſentialiter ſunt ſpeculationes: ergo non ſolum quo ad exercitium, ſed quo ad ſpecificationem poteſt actus intellectus eſſe praxis; illud, quod eſſentialiter eſt etiam intellectio, poteſt eſſe praxis. Et nota, quòd ſpecificatio actus dicitur, quod actus ſit huius, uel illius ſpeciei; exercitium verò, quod modò fiat, vel non fiat. Et bene poteſt idem actus eſſe ſub duabus ſpeciebus; Vt actus credēdi ſecūdum veritatem, quam habet, ſunt actus fidei, ſecundum verò, quòd huiuſmodi actus cōtinentes ueritatem ſupernaturalem ordinantur in cultum Dei, ſunt actus religionis, eodem modo omnis actus, ex eo quod producitur per habitum ſpeculatiuum, eſt ſpeculatio: ex eo verò, quod dirigitur per habitū practicum, eſt praxis: Vt conſideratio philoſophica, ſecundum quod producitur ab habitu Phyſicæ, ſpeculatio, ſecundum uerò quod regulatur ab habitu practico, praxis eſt, ut fiat debitis circumſtantiis. Qui plura de hac re videre deſiderat, legat metaphyſicos lib 6. Metaph. Et ſi fiat argumentum, quòd nō ſit praxis; Intellectus eſt ſpeculatio: ſed ſpeculatio diſtinguitur contra praxim: ergo nullus actus intellectus eſt praxis. Probatur Mai. quia eſt cognitio alicuius entis, & hæc ſpeculatio eſt Et cōfir. hoc argumentum ex D. Thoma 1. 2 q. 57. art. 1. ad 1. vbi dicit, quod in hoc diſtinguuntur habitus practicus, & ſpeculatiuus, quia ſpeculatiuus regulat actionem intellectus, practicus regulat aliquid diſtin-

Obſerua.

Inſtantia.

stinctum ab opere intellectus: ergo in intellectu non potest esse praxis ex sententia D. Thomæ; Et idem asserit 2. 2. qu. 179 art 2. Ad hoc argumentum respondetur, quòd quamuis omnis actus intellectus sit intellectio, non omnis est speculatio, quia aliqua intellectio est practica, illa nimirum, quæ dirigitur per habitum practicum; sicuti intellectio, qua considerantur partes domus, vt sunt per artem faciendæ, quia ex natura sua illa ordinatur ad opus. Ad confirmationem respondetur, D. Thomam non esse intelligendum, quasi sola operatio exterior sit praxis. Nam ipse dicit, Prudentiam esse habitum practicum, & per se regulat bonum vsum rationis, & actiones interiores; Sed sensus illius est, quòd habitus speculatiuus per se regulat speculationem, & non regulat opera externa à nobis factibilia Habitus verò practicus potest regulare opera externa à nobis factibilia, vt contingit in arte, quæ etiam regulat suas intellectiones, vt ad opus externum ordinantur. Itaque D. Thom. ibi loquebatur de practico factiuo, non actiuo. Et hæc explicatio colligitur ex D. Thom. 1. Ethicorum per multa capitula. Et si rursus argumenteris, ad probandū non reperiri praxim in intellectu; nam intellectus extensione fit practicus: sed non extenditur, nisi ad actus cæterarum potentiarum: ergo quod aliquis actus sit praxis, habet ex eo, quod est actus alterius potentiæ: ergo in intellectu non est praxis: Respondetur, quòd illa Maxima, Intellectus extensione fit practicus, quāuis Magister Soto dicat illam non esse Arist. D. verò Thomas 1. par q. 79. art. 11. in argumen. Sed contrà, adducit illam ex Arist. 3. de anima Et cum ibidem Arist. dixit intellectum practicum fine differre à speculatiuo, hanc Maximam virtualiter docuit. Et significat vtraque propositio, quòd intellectus practicus ordinat suam intellectionem ad opus, speculatiuus verò nō item, sed ad veritatis cognitionem Et illam ordinationem vocat D. Thom extensionem, & etiam Aristo. vocat differre fine, quod idem est, siue opus sit immanens, siue transiens.

Solutio.

Explicatur locus D. Tho.

Alia instantia.

Solutio.

Dissoluuntur argumenta.

Ad rationes opinionum, quas in principio quæstionis loco argumentorum retulimus, respondetur. Et ad rationem primæ opinionis respōdetur, quod pro hoc statu omnis actus habitus practici debet esse liber, & sic debet procedere à voluntate elicitiuè, vel imperatiuè, sed nihilominus actus intellectus verè est praxis, quia dirigitur ab habitu practico.

Ad 1. Arg. primæ opinionis.

Ad rationem Heruei respondetur, quod non est praxis, vt elicita operatio intellectus est, sed vt est operatio habitus practici, & vt dirigitur per ipsum, vt diximus supra.

Ad 2. Heruei.

Ad rationem sapientissimi Magistri Mancij, respondetur, nō discrepare à nostris conclusionibus: Nam, quia pro hoc statu operatio, quæ est praxis, debet esse libera, actum voluntatis prærequirit, qui est posterior intellectione. Cæterum nō defendit Scoti opinionem, quantum ad reliqua. Et si inquiras, quot sint habitus practici in genere? respondetur quod duo, Ars, & Prudentia. Et hæc sint satis pro hac quæstione: ad logicales quæstiones procedamus.

Ad 3. Magistri Mācij.

Quot sint habitus practici in genere.

QVÆSTIO. XVI.

Vtrum logica sit practica, an speculatiua scientia.

Svnt de hac re multum diuersæ Logicorum sententiæ. Aliqui dicunt, Logicam nō esse practicam, nec speculatiuam, sed organicā, & adminiculum præbens practicis, & speculatiuis scientiis. Et dicunt ibi hanc esse D. Thomæ, aliorumque grauium authorum sententiam.

Conterentia 1. Opinio.

Et probatur primò authoritate Arist. qui 1. Topicorum c 9. docet, problemata omnia practica esse, aut contemplatiua, aut quæ ad hæc conducunt; quod tertiū genus c. 1 2. eiusdem libri, vocat problemata logicalia: ergo secūdum Arist. nec est practica, nec speculatiua; siquidē ea, de quibus tractat, nec ad genus scientiæ practicæ, nec speculatiuæ pertinent: est ergo in alio genere.

1. Arg. pro fata Opinionis.

Secun-

2. Argum. Secundò probatur hæc sententia: Nã Dialectica nec numeratur ab Arist. inter practicas scientias, nec inter speculatiuas, quarum meminit 6. Metaph. in principio: ergo nec est practica, nec speculatiua. Probatur consequentia, quia Arist. ibi egit de omni habitu practico, & speculatiuo. Antecedens patet ex ipso contextu.

3. Argum. Tertiò; quia logica non est scientia: ergo non est scientia practica, nec speculatiua. Consequentia est euidens à superiori ad suum inferius negatiuè, vt non est animal: ergo non est homo. Sed antecedens supponitur tamquam notum, quia tota versatur in conficiendis instrumentis scientiarum.

4. Argum. Quartò: nam logica dirigit operationes intellectus secundum se considerati, abstrahendo à ratione practici intellectus, vel speculatiui; sed illæ operationes nec sunt practicæ, nec speculatiuæ: ergo nec logica est practica nec speculatiua. Mai. patet: quia intellectus vt sic, non est practicus, nec speculatiuus: istæ enim sũt differentiæ per accidens illius. Cõsequẽtia patet, & minor probatur: quia logica est directiua operum rationis, vbi nõ ponuntur rationes practicæ, nec speculatiuæ: ergo non est practica, nec speculatiua, sed aliquid tertium.

2. Opinio. Fonseca. Fonseca 1. Metaphy. c. 3 q. 2. sectio. 4. existimat Dialecticam esse sciẽtiam practicam. Et probat sic, & sit

5. Arg. pro præfata opinione. Quintum argumentum. Quia finis principalis, ad quem natura sua ordinatur, est bene differere: sed bene differere quatenus subest voluntati, & præceptis differendi rectè, est praxis: verè ergo Dialectica est scientia practica. Mai. patet; quia tota versatur in tradendis præceptis bene differendi. Et confirm.

1. Confir. hoc argumentum: Quia proprius eius finis est docere, quo pacto sit differẽdũ: sed docere, quomodo aliquid sit agendum, iudicium practicum est, ergo Dialectica est scientia practica. Confir. secũ-

2. Confir. dò: Nam opera rationis cadunt sub consideratione dialectica: & non cadunt, nisi secundum quod diriguntur ab ea ad intelligendum incognita ex cognitis: ergo cadunt secũdum considerationem practicam: est ergo practica Dialectica. Minor illa probatur, quia secundum suam naturam pertinent ad physicam considerationem. Consequentia prima probatur: quia illa directiua practica est, quia non est opera rationis simpliciter cognoscere, sed in ordine ad opus. Et hac ratione dicimus artem fabrilem esse practicam. Hæc argumenta huius authoris nihil aliud sunt, quàm vetus illud argumentum, Dialectica docet facere syllogismos & demonstrationes, & cætera: ergo est scientia practica. Probatur consequentia; quia finis eius est operari, finis autem scientiæ practicæ est operatio. Et si inquiras ab isto auctore, iam quod est scientia practica, estne collocanda inter scientias practicas actiuas, vel factiuas? & respondet, quod est collocanda inter scientias actiuas; quia scientiæ actiuæ dicuntur, quæ dirigunt actiones immanentes, quas Logica dirigit, opera scilicet intellectus. Grammaticam verò, & Rhetoricam censet numerandas inter scientias practicas factiuas: quia præcipuè versantur in externo opere, scilicet sermone. Si verò dicantur etiam scientiæ actiuæ, quæ quamuis in externo versentur opere, nullum opus confectum relinquunt, sicuti cytharizare, dici possunt Grammatica, & Rhetorica scientiæ actiuæ. Et hoc modo vtitur etiam Aristot nomine scientiæ actiuæ 1. libr. magnorum Moral. cap. 33. *Dubium. Respon.*

6. Argum. Et adhuc magis probatur, Logicam nõ esse scientiam speculatiuam. Et sit Sextum argumentum. Omnis scientia speculatiua est nobilior qualibet practica: sed Logica non est huiusmodi: ergo &c. Maior patet ex Aristot 6. Metaphy. tex. 2. vbi sic dicit., Theoricæ aliis scientiis desiderabiliores sunt: sed omne magis desiderabile est magis bonum, & magis perfectum: ergo theoricæ scientiæ sunt perfectiores, & nobiliores. Sed minor probatur: quia nobilitas scientiæ attenditur ex nobilitate obiecti; sed Logica habet infimum obiectum, scilicet ens rationis: ergo est omnibus magis infima, & sic non erit speculatiua, sed practica.

7. Argum. Septimò. Logica aliquando conficit argumentationẽ ad probandam conclusionem,

sionem, quæ pertinet ad habitum practicum: sed tunc illa argumentatio, quæ est à Logica, est praxis: ergo Logica est scientia practica. Probatur minor (nam maior per se nota relinquitur) Illa argumentatio est per se proxima regula praxis: quod enim primò, & per se regulatur, & cognoscitur per illam, est practica conclusio: ergo &c. Et confir. hoc argumentum. Nam argumẽtatio, cuius cõclusio scitur, pertinet ad scientiam: ergo cuius conclusio est praxis, dicetur practica, & pertinere ad scientiam practicam: quia argumentatio semper sumit denominationem à conclusione, quę est terminus ad quẽ. Et confirmatur secundò: Nã propterea Logica dicitur ars artium, & scientia scientiarum, quia non solũ usus illius refertur ad scientias, sed ad artes: ergo iam, saltem secundum quod refertur ad artes, erit practica: & ita dicenda erit saltem scientia practica.

1. Confir.

2. Confir.

Argum. 8.

Octauò: Logica, quæ diuiditur in vtẽtem, & docentem, est inferior ad habitũ: ergo est practicus habitus, vel speculatiuus. Probatur consequentia: quia membra inferiora diuiso debent cõtineri sub vno membrorum diuidentium, vt si Petrus est inferior ad animal, & animal diuiditur in rationale, & irrationale, ergo Petrus debet esse rationalis, vel irrationalis. Sed antecedens probatur: Nam habitus diuiditur in practicum, & speculatiuum; & Logica communis vtenti, & docẽti, est habitus inferior: ergo practicus, vel speculatiuus. Tũc vltrà: est practicus: ergo Logica docens, & vtens, erunt habitus practici. Si dicas quod est speculatiuus; contrà: ergo Logica vtens est habitus speculatiuus. Consequens est falsum: ergo &c. Probatur minor, quia non versatur circa speculationem, nec habet pro fine cognitionem veritatis, sed syllogismum constituere: ergo est scientia practica Logica. Et confir. hoc argumentũ: Nam cognitio, quæ habetur in Logica, quando passiones demonstrantur de suo subiecto, ordinatur ex sua natura ad syllogismi cõstructionem: ergo non est speculatiua. Probatur consequẽtia, quia cognitio speculatiua consistit solùm in cognitione passionis de proprio subiecto. Sed probatur antecedens: nam cognitio,

Fuga.

Impugnatio.

Confir.

quæ est in Logicâ ex natura sua, non est gratia sui; non enim propter seipsam quærit hoc, quod est, syllogismum constare debere maiore, & minore, & conclusione; sed vt operemur hoc ipsum: Itaque Logica docens totum, quod docet, ordinat ad opus; ergo non est speculatiua, nulla enim speculatiua scientia ordinat suam cognitionem ex natura sua ad opus.

Vltimum Arg.

Vltimò. D. Thomas 2.2.q.47. art. 2. ad 3. dicit quòd ratio speculatiua quædam facit, puta syllogismum, & cætera; ergo Logica est scientia factiua, & sic non erit speculatiua.

Pro veritatis dilucidatione.

In explicatione huius quæstionis notandum erit, Logicam bifariam posse cõsiderari, & vt vtens, & vt docens, vt supra visum fuit. Quę distinctio vel est eiusdem rei, quæ materialiter est vtrumque, licèt membra differant formaliter, itaq; Logica alia sit vtens, alia docens: hæc tamen membra non distinguũtur realiter, tamquam res à re, sed solùm formaliter. Vel est vnus, & idem habitus, non habẽs in se aliquam distinctionem, sed dicitur vtens, quatenus producit instrumenta sciendi, & docens, quatenus demonstrat passiones de subiecto. Itaque ista distinctio est quædam denominatio ex actu, sicuti intellectus & ratio eadem potentia sunt, sed vocatur intellectus, quatenus producit simplicem intellectionem, quatenus verò discurrit, ratio appellatur, de quo supra actum fuit latissimè.

1. Fundamentum.

Præterea etiam in memoriam reuocãda erunt, quæ supra definiuimus, nimirum, Logicam vtentem scientiam non esse, docentem verò maximè; nam hæc nõ sunt hic iterum inculcanda.

2. Funda.

Decisio quæstionis.

Prima conclusio contra primam opinionem, quam supra retulimus: Ridiculum est asserere, Logicam non esse habitum practicum, nec speculatiuum, sed esse habitum organicum. Et certè iã hic vides, quomodo in his, quæ ad Logicam attinent, isti auctores somniare incipiant.

1. Conclus. Contra 1. opinio.

Proba-

Probatur conclusio. Nam hucusque non est audita apud probatos, & graues auctores diuisio scientiæ, vt alia sit practica, alia speculatiua, alia organica: noua ergo horum Doctorum est hæc diuisio scientiæ, & commentitia certè.

Præterea, habitum procedentem ex naturali lumine sufficiēter diuidſit, in practicum, & speculatiuum: ergo Logica cum sit habitus, erit practicus, aut speculatiuus, de his vide, quæ supra diximus qu. 12. & 13. Impossibile est habitum alteram harum rationum effugere, si ex naturali lumine procedat, quia, vel ordinatur ad opus, & non ad speculandum, & erit practicus, vel ad speculationem, & erit speculatiuus, ex eo enim, quod non ordinatur ad opus, speculatiuus debet esse. Valeat ergo hæc opinio cum suo commento organico.

2. Conclus. Contra Fōsecam.

Secunda conclusio: Logica quatenus docens scientia speculatiua est. Hæc est grauissimorum Doctorum opinio, illam tenet Aug. lib. 8. de ciuitate Dei cap. 4. & Angelicus Doctor super Boetium de Trinitate, quæst. 5. arti. 1. reuocat ad Philosophiam speculatiuam: & non reuocat ad illam, eo quòd non sit verà scientia, & verè speculatiua: sed hac de causa reducitur ad Philosophiam, quia agit de ente rationis, quod non est simpliciter ens, & quia huiusmodi entiā rationis ordinantur vt instrumenta ad alias scientias acquirendas. Et solutione 4. dicit, Dialecticam esse theoricam. Idem tenet Scotus Doctor subtilis in prologo Sententiarum, quæstione quarta: Vnde non bene faciunt quidam eius discipuli, qui aliis minùs philosophantibus inhærent relicto suo duce. Itidem Ægidius Romanus in initio Logicæ. Antonius Andreas lib. 6. Metaph. quæst. 3. Iauellus ibidem, quæst. 7. Soncinas, q. 6. & sapientissimus Magister Soto, qu. 4. proœmiali, & plerique alii.

Et probatur cōclusio primò omnibus illis rationibus, quibus suprà quæstio. 7. probauimus esse scientiam: Nam cùm omnis scientia propriè sit speculatiua, & nulla propriè sit scientia practica, vt iam suprà visum fuit, quæstione suprà citata: relinquitur Dialecticam esse scientiam speculatiuam.

Secundò probatur conclusio. Nam illa est scientia speculatiua, cuius finis est speculatio, & veritatis cognitio, & non opus; sed Logica docens est huiusmodi: ergo &c. Minor probatur: Nam finis Logicæ docentis est tractare de secū da intentione, eius passiones demonstrā do, & resoluendo illas in sua principia, sicuti & faciunt scientiæ aliæ: ergo est speculatiua, sicuti sunt aliæ scientiæ, quæ hoc munus exercent. Nam ex hoc, quod cognitionem passionis in sua principia resoluit, resolutorio modo procedit, qui est oppositus modo procedendi scientiæ practicæ, quæ compositiuo procedit modo.

Præterea; actus Logicæ docentis sunt speculationes: ergo ipsa est scientia speculatiua. Consequentia est euidens, & probatur antecedens: Nam scire, quòd prædicabilia sunt quinq;, quod genus sit prædicabile de speciebus, & alia huiusmodi, quæ in Logica sciuntur, ita sunt speculationes, sicuti scire compositum ex materia & forma esse mobile, & sicuti scire animal rationale esse risibile. Si dicas, non esse parem rationem de logicis conclusionibus, atque de physicis, seu metaphysicis; quia illæ demonstrationes logicales ordinantur ad constructionem syllogismi, & aliorum instrumentorum logicalium, quod non contingit in aliis: Respondetur iuxta ea, quæ dicta sunt quæst. 3. Primò, quod non ordinatur cognitio speculatiua ad alias scientias, sed solùm est propter sui obiecti speculationem: sed ordinatur ad reliquas scientias, vt vtens est. Secundò respondetur, quod etsi ordinetur ad reliquas scientias huiusmodi cognitio, quia construere syllogismum, & cætera, est quoddam opus speculatiuum: hinc fit, quod Logica sit scientia speculatiua. De his vide latiùs loco allegato, & dicemus adhuc plura.

Obiectio.

Solutio.

3. Conclus. Cōtra Fonsecam.

Tertia conclusio: Logica, vt vtens, est habitus speculatiuus, & non practicus, & est ars liberalis. Hæc conclusio est expressa sententia Diui Thomæ loco proximè adducto ex Boetio ad 4. & 2. 2. q. 47. art. 2. ad 3. vbi ait hæc verba: Omnis applicatio rationis rectæ ad aliquid factibile, pertinet ad artem; sed ad Pru-

dentiam non pertinet, nisi applicatio rationis rectæ ad ea, de quibus est consilium, & huiusmodi sunt ea, quibus non sunt viæ determinatæ perueniendi ad finem, vt dicitur 3. Ethicorum. Quia ergo ratio speculatiua quædam facit, puta syllogismum, propositionem, & alia huiusmodi, in quibus procedit secundũ certas, & determinatas regulas, hinc est, quòd respectu horum potest saluari ratio artis, non ratio Prudentiæ, & ita inuenitur aliqua speculatiua ars, non verò Prudentia speculatiua. Et ex hoc patet apertè, quomodo Logica sit ars speculatiua, & non practica: & cõsequenter ars liberalis: & à fortiori, Logica docens debet esse speculatiua, quod benè nota. Quod verò sit ars speculatiua probatur, nam docet facere aliquid circa speculationem, & circa cognitionem, vt speculatio est: ergo est ars speculatiua: ex co.n. quod docet facere, ars est, vt inquit D. Thomas; ex eo verò quod docet facere circa speculationem, est ars speculatiua. Sed quod versetur circa speculationem, probatur, quia tota ipsa est modus sciendi; sed modus sciendi versatur circa scire; scire autem speculatio est, siquidem est rem per suas causas cognoscere: ergo &c. Scientiæ namq; mechanicæ, & practicæ, non faciunt scire, sed faciunt operari: Nec est Dialectica modus operandi, sed modus sciendi. De his plura vide supra q. 9. Et ex hac conclusione sequitur, Logicã vtentem non esse scientiã speculatiuam, quia non est scientia.

Præterea probatur conclusio. Nam omnis scientia practica vel dirigit bonum vsum, quod facit Prudentia, vel facit aliquod opus externum, quod non est speculatio: sed Logica vtens nec dirigit bonum vsum, nec facit aliquid, quod non sit speculatio: ergo non est ars practica. *Obiectio.* Et si dicas, quod facit externum syllogismum: *Solutio.* respondetur, quòd illud dicitur speculatio, quia est instrumentum interni syllogismi, qui est speculationis opus. Si autem dicamus, logicam vtẽtem, & docentem esse idem formaliter, dicitur scientia respectu primi actus, & ars respectu secundi, vt iam diximus suprà *Dubium.* quæst. 9. Si verò inquiras, quare Logica dicitur ars speculatiua, & similiter Grammatica, & Rhetorica, & Geometria, & cætera, & hoc non reperitur in Metaphysica & Physica, quòd dicantur artes. *Respons. D. Thom.* Respondet D. Tho. super Boetium, quæst. 5. art. 1. hoc ideo esse, quia istę scientiæ faciunt aliquod opus, licèt speculatiuum, vt syllogismum & argumentationem, quod non reperitur in aliis scientiis.

Vltim. conclus. Vltima conclusio. Logica non est necessaria ad habitus practicos acquirendos: nullus enim auctor grauis asseruit necessariam esse, nisi ad scientias, quæ in resoluendis conclusionibus in sua principia versantur, quod est proprium scientiæ speculatiuæ. Et ita Arist. egit de prioristica & posterioristica resolutione; nõ verò tractauit Logica vnquam de modo operandi in exteram materiam, & de modo, quo forma realis in materiã erat introducenda, quod est proprium artis mechanicæ.

Et præterea probatur conclusio, quia artes mechanicę etiã perfectissimè addiscuntur ab ignorantibus Dialecticam.

Et præterea; quia virtutes, quæ sunt habitus practici, optimè acquiruntur sine demõstratione: ergo idem erit de omnibus aliis artibus practicis. Et de hoc iã supra actum est.

Diluuntur argumenta.

Ad 1. arg. primæ opi. AD primum argumentum primæ opinionis respondetur primò, quod Aristo. nihil tale dicit, sed in cap. 5. libri 1. dicit, tria esse problematum genera, aliud naturale, aliud morale, aliud rationale. Et capit. 4. expresè dicit, problema dialecticum esse speculatiuũ. Nam ita dicit: Problema autem dialecticum est speculatio contendens, vel ad electionem & fugam, vel ad veritatẽ, vel scientiam, aut vt ipsum, aut vt adminiculum ad aliquid aliud talium: vbi eandem partitionem ponit, & vocat dialecticum problema speculatiuum: ergo potius Arist. oppositum docet expresè. Videatur 1. Topi. vbi nihil minus intendit, quàm docere, Logicam nec esse practicam, nec speculatiuam.

Ad 2. arg. Ad secundũ respondetur, quod Arist. ibi

ibidem solùm egit de scientiis practicis, aut speculatiuis, quæ sibi obiectum reale vendicant,& non de scientiis specula tiuis rationalibus,vnde non sequitur, ip sas non esse speculatiuas.

Ad 3. arg. Ad tertium respondetur, quòd cum diuiditur scientia in practicam,& specu latiuam, scientia accipitur pro habitu (vt sæpissimè diximus) seu pro cognitione: existimo enim nullam scientiam esse practicam, strictè accipiendo nomẽ scientiæ.

Ad 4. arg. Ad quartum respondetur, quòd Logica dirigit ex natura sua operationes intellectus speculatiui, & ad hoc est ordinata per considerationem secundæ intentionis: Nam quamuis intellectus secundum se non sit practicus, aut speculatiuus, habitus tamen non ita vniuersalem rationem obiecti respiciunt, sicuti potentiæ: sed quandam particularem, & determinatam rationem, (vt suprà visum fuit) quia sunt determinationes potentiarum; & ita in vna potentia reperiuntur multi habitus. Non enim quid quid diuersificat habitum, diuersificat potentiam, quia potentia respicit vniuersalius obiectum, & magis commune, quàm habitus.

Ad 5. arg. Opinionis Fonseca. Ad quintum argumentum, quod erat primum secundæ opinionis, respondetur, quòd Logica docens tota versatur in speculandis naturis secundarum intentionum,& non est factiua syllogismo rum,& cæterorum: vnde hæc est speculatiua sciẽtia,sicuti Metaphysica. *Instantia.* Quod si teneas, hanc cognitionem ordinari ad opus syllogismi,nam D.Tho. dicit,quod res,de quibus est Logica,non quæruntur propter se,quod etiam posset explicari de Logica vtente; *Solutio.* Respondetur tamen, quod Logica docens,& vtens sunt habitus speculatiui: Nam etsi tractent de syl logismis,& modum præbeant,quomodo sint construendi, hoc est mera speculatio,quia est cognitio rei alicuius ordinata ad speculationem; Hic enim syllogismus, Omne animal rationale est risibile; omnis homo est animal rationale: ergo omnis homo est risibilis, speculatio quædam est. Et idem dicendum de omni instrumento logico, quod ex natura sua ordinatur ad speculandum, vt est actus intellectus speculatiui. Nam (vt inquit D.Thom.) ratio speculatiua quædam facit; facere enim syllogismos nihil aliud est, quàm suas speculationes, vt intra rationem speculationis sine errore procedant, ordinare; quod totum speculatio est. Etsi ordinentur ad artes mechanicas aliquando syllogismi, hoc est per accidens ex fine ordinantis, non ex fine syllogismorum, qui solùm ordinantur ad speculandum rectè. Et per hoc patet ad primam confirmationem: *Ad 1. cõfir.* nam quamuis doceat,quomodo sit differendum, differere & modus differendi est speculatio. Ad 2. confirma *Ad 2. cõfir.* tionem respondetur, quod opera animæ non sunt obiectum Logicæ,sed ens rationis,quod est secunda intentio, vt iamiã videbimus. Et licet hoc esset verum, con fideraret illa speculatiuo modo,quia dirigeret ad rectè speculationem conficiẽdam. Si enim opera ipsa speculationis sunt docere, quomodo rectè per illam speculemur,nõ egreditur fines speculationis. Si verò doceret,quomodo hic, & nunc esset speculandum, secundum quod Prudentia dictat,habitus esset practicus; sed Logica non præbet rectum vsum,sed rectam speculationem, & modum rectum perueniendi à notis ad ignota,siue fiat bene,vel malè moraliter, siue non: de hoc enim nihil tractat, & in hoc isti auctores,vt existimo, falluntur. Ex hoc patet,hanc scientiam non esse nu merandam inter actiuas,nec inter factiuas. Et idem dicendum est de Grammatica,Rhetorica,Poesi,& de 7. artib. quas liberales vocant. Vide D.Tho. vbi suprà super Boetium.

Ad 6. arg. Qualibet scientia speculatiua est ne nobilior qualibet practica? Ad sextum argumentum, erat disputanda illa quæstio;an omnis scientia speculatiua sit nobilior qualibet practica. De qua re disputat Sonc 6 Met.qu. 6. Et respondetur, quòd omnis scientia speculatiua,quæ habet obiectum reale, nobilior est simpliciter scientia practica: verùm scientia speculatiua, quæ habet obiectum rationis,est nobilior qualibet practica,saltem secundum quid. Prima pars probatur,quia scientia speculatiua quæritur propter se, practica quæritur propter aliud: sed illud,quod propter se quæritur,nobilius est eo,quod quæritur pro

Logica agēs de ente rationis estne nobilior qualibet scientia practica agente de ente reali? pter aliud: ergo &c. Et hæc est sententia Arist. 6. Meta. tex. 2. vbi dicit, quod theoricæ nobiliores sunt aliis: & loquitur de scientiis realibus ex obiecto. Quod verò Logica secūdum quid sit nobilior omni practica, patet, quia procedit speculatiuo modo, qui est nobilior modus procedendi. Pro prima parte cōclusionis vide D Tho 1.2. q. 66 art 3 vbi dicit, quod veritates intellectuales sunt nobiliores moralibus simpliciter. Et si inquiras, quare Logica non sit nobilior simpliciter omni scientia practica; respondetur, quod obiectum dat nobilitatem habitui: & obiectum reale maiorem nobilitatē dat habitui, quàm modus procedendi speculatiuus. Vnde ad argumentum respond. quod omnis scientia speculatiua est nobilior qualibet practica in ratione speculatiuæ, non verò simpliciter, & absolutè, nisi obiectum in vtraque sit reale.

Dubium.

Respons.

Ad 7. arg. Ad septimum respondetur, Logicam non esse necessariam ad habitus practicos. Quòd si aliquando artifex, qui scit Logicam, conficiat argumentationē in materia artis mechanicæ, illa argumētatio per se est speculatiua, quia ex natura sua ordinatur ad speculationem. Quod verò ordinetur ad opus, est ex fine operātis, & ex parte materiæ, non verò ex parte formæ, qua habet, quod est consideratum formaliter à Logica. Et per hoc patet ad 1 confir. nam argumentatio formaliter; & ex propria forma semper est speculatiua

Ad 1. conf.

Ad 2. cōfir. Ad secundā respondetur, quod dicitur ars artium iuxta modum, quem quæstione iam citata diximus. Et secūdò respondetur, quod dicitur ars artiū, quia præbet modum acquirendi artes liberales, quæ sunt scientiæ, non verò quòd sit instrumentum ad acquirēdum artem ferrariam, vel alias huiusmodi.

Alia solut:

Ad 8. arg. Ad octauum respōdetur, quod Logica, quę diuiditur in vtentem, & docentē, est habitus speculatiuus, & ita etiā membra diuidentia sunt habitus speculatiui, vt diximus, & sic argumentum nō habet difficultatem. Ad confirmationem respōdetur, quòd etiamsi ordinetur ad aliud, illud aliud est speculatio, & ita non incōuenit esse habitum speculatiuum, & ordinari ad aliud, quod sit speculatio: nam in Metaphysica, vel Physica, cognitio primæ passionis ordinatur ad cognitionem secundæ passionis, & tamen est cognitio speculatiua. Ita licèt ordinetur cognitio logicalis ad argumentationem efficiendam, quia argumentatio est speculatio, ipsa est speculatiua.

Ad confir.

Ad vl. arg. Vltimum argumentum potius est pro nobis: Nam si syllogismus est opus speculatiuæ rationis: ergo est speculatio, si enim esset aliquid practicū, opus esset practicæ rationis, & nō speculatiuæ: nā opera practica in practicū intellectum sunt reducenda, sicut & in habitus practicos.

QVÆSTIO. XVII.

Vtrum secunda intentio sit Logicæ obiectum.

Controuer. Vantum referat, obiectum Logicæ cognoscere, non est difficile intelligere, cū ab eo suam sumat speciē deilloque passiones demōstret, quod qui ignorauerit, necessum est verā ignoret Logicam; Et quia hisce diebus noua quædam figmenta in lucem ausa sunt prodire, quæ de obiecto Logicæ incredibilia quædā affirmant, vt verā antiquāq; de hac re doctrinā, & Patrib. nostris cognitā, sectemur, nouasq; opiniones reiiciamus, quæstionē hanc longius solito disputaturi sumus. In qua quęstione, mirum est quanta sit Doctorū varietas.

1. Opinio. Prima opinio (quam ideò primam colloco, quia in recedendo à vero primas partes consecuta est) asserit, obiectum logicæ in se consideratæ, esse aliquid reale, & hoc esse modū differendi, siue modū sciendi latè sumptū. Vocat autem modū sciēdi orationē, qua ex notis incognitū declaratur. Et cū sint multę orationū species: nā alia est vocalis, alia scripta, alia mētalis, alia verò est oratio cōmunis, q̄ dicitur de oībus his generibus; dicit hæc opinio, subiectū Logicæ esse orationē in cōmuni, pręcipuè tñ mentalē, nā ad emēdanda rationis vitia, pręcipuè Dialectica est instituta. Ita eius subiectū præcipuū, circa quod versatur, est ens reale verū: nam neq; demonstratio, neq; vlla forma afferendi præcipuè à Logico considerata, est ens rationis, sed discursus verus ac realis mentis, vt apertum est: et si

tractet

tractet dialectica de entibus rationis aliquibus hoc est in ordine ad modū differendi, qui est aliquid reale, & præcipuū consideratum in ipsa. Hanc sententiam tenet Fonseca lib. 2 Meta c. 3. qu. 1. Alij autores explicant hanc opinionem, & dicunt, obiectum materiale Dialecticæ esse tria intellectus opera, sci icet, simplicium apprehensionem, diuisionē, definitionem, & argumentationē, formale verò esse directionem horū triū operū rationis. Itaq; tres illæ operationes, vt dirigibiles per artē Logicæ sunt eius obiectum. Et si dicas contrà esse operationes directas secundum Dialecticam, est quædam extrinseca denominatio: ergo formaliter obiectum Dialecticæ est ens rationis, si quidē sunt operationes directæ per opus intellectus: esse autē directum aliquid rationis est; Respōdent, Dialecticam cōsiderare directionē actiuam, quæ est perfectio potētiæ, non verò illud ens rōnis: sicut ars domificandi nō intendit principaliter, nisi potentiā actiuam, quā per se & proprios actus intendit perficere: & finis scientiæ est scire, & non res esse scitas. Eodē modo finis Dialecticæ & obiectū, est dirigere actiuè tres illas operationes, tres verò operationes directæ sunt materiale obiectum. Et si dicas, contra: scientia, quæ considerat vnum relatiuum, considerat aliud: sed dirigere operationem intellectus, & operationem intellectus esse directam, sunt correlatiua: ergo scientia, quæ considerat vnum, considerat aliud: & idem est scire, quomodo res intelligamus, & quomodo res intelligantur à nobis: ergo scientia, quæ vnum docet, docet aliud: Rñdent, bene posse vnius relatiui passionē demōstrari, & nō alterius, sicut vnū sine alio cognosci nō valeat: neque idem esse, dicūt rem scire, & illam esse scitā: quia vnum est aliquid reale, & aliud aliquid rōnis; & quantum ex hac snia colligere licet, actio, qua opera illa diriguntur, est obiectum Logicæ.

Explicatio aliorū præfatæ opinionis.

Obiectio.

Solutio.

Obiectio.

Solutio.

1. Argu. pro præfata op.

Hanc sententiam primò confirmare volunt authoritatibus. Et in hanc opinionem adducunt Greg. Bruxel. q. 1. procemiallum, vbi dicit, logicam agere de re, quæ verè existit, & non præcipuè de entibus rationis. Gabr. 1. Sent. d. 2 q 8. & ad 3. arg. vbi dicit syllogismum, & propositionem, de quibus agit Logicus, esse formaliter entia realia. Idem tenet Bar. Cōstrens q. 2 proemialium, latiùs q. 2. super prædicamenta 2 dubio, dicens, quod Logica considerat tāquam obiectum conceptus, & eorū proprietates. Et citat pro se Ocham, qui in proemio prædicabilium idē asserit. Et Scotū egregiū auctorē secū tenere dicunt q. 2. 1. Prioru n, cū oppositū omnino docuerit, vt suo loco videbimus Quinimo D Th idem expressè tenere 1. Posteriorū statim in principio, & lect 2. aiūt, vbi dicit: quòd logica agat de omnibus rebus, quia agit de nostra cognitione, quæ se extendit ad oēs res. Et in opusc. 70. q. 3. art. 2. ad 3 in quib. locis dicit, Logicam dirigere actum rōnis: ergo eius obiectū secundū D. Th. est directio actuū rōnis: Et cū 4 Meta. dicit, agere de secundis intētionibus, intelligit in ordine ad directionem rōnis: & ita directio actiua rōnis secundū D. Th. est obiectum Logicæ. Quinimo Aristo. 2 Metap. tex. 15. qui dicit, eā esse modum sciendi, quia versatur circa modū sciendi, & 1. Topic. c. 1. dicit, Dialecticā esse artē rōcinādi de quacūq; re proposita, & 1 Rhet. c. 1. dicit agere de omnibus syllogismis.

Secundum arg. sumptum à rōne illorum est; Propriū & adæquatū cuiuscunq; disciplinæ obiectū illud est, ad quod cognoscendum, siue agendū, siue efficiēdū, tota artis cura dirigitur: sed proprius finis Dialecticæ, in quem tota incūbit, est tradere sciendi modū, seu differēdi: ergo hoc est eius obiectū. Confirm. hoc argumentū, & explicatur: Nam idē formaliter est obiectū scientiæ, & finis extrinsecus illius. sed finis extrinsecus Dialecticæ est opus rōnis, quatenus in veritatis cognitionem dirigit: ergo hoc est formale obiectum eius. Cōsequentia patet, & maior probatur: quia finis rei est id, ad quod formaliter res ordinatur ex natura sua: sed scientia principaliter ordinatur in suum obiectum: ergo illud est finis eius. Et eadem maior etiam probatur exemplis: Nam finis artis pingendi non est, nisi pictura, q̄ est eius obiectū. Et idē probatur in Philosophia morali, cuius obiectum & finis est opus morale, vt taliter attingibile ab ipsa, & scientia speculatiua tm dat speculationem sui obiecti: & sic

2. Arg.

Confir.

sic obiectū & finis intrinsecus sciæ sunt res ipsæ cognitæ: cognitio autē ipsarū est cōsecutio obiecti extrinseci, & finis intrinsecus. Hi autē fines non sunt duo, sed potius vnū perficiunt:nā primus intrinsecè ordinatur, vt via ad aliud, et cōpletur p illud. Sed probatur illa minor, in qua est difficultas: Nā finis intrinsecus Logicæ est ordinare, & ad artē reducere operationes intellectus, quatenus ad veritatis cognitionē ordinātur: ergo finis intrinsecus nihil est aliud, quā consequutio finis extrinseci: vt visio, & amor Dei, est intrinsecus finis hoīs, Deus autē in se est finis extrinsecus illius: & in Philosophia finis intrinsecus est cognitio entis mobilis, extrinsecus ens mobile. Cū ergo finis intrinsecus Logicę est dirigere operationes per euidentem consequentiā, sequitur finē intrinsecum esse opus rationis, vt dirigibile per artem.

Confir. Confirmatur, quia homo nō tātūm potest dirigere, & ordinare opera aliarū potentiarū, sed etiam opera propria ipsius intellectus: sed ad ordinandū aliarum potentiarū actus assignantur artes aliæ: ergo ad ordinē constituendū in actibus intellectus, debet aliqua ars assignari. Hęc autem nulla alia est, nisi Logica, vt asserit D.Th. lib. 1. Peri her. lectione 2. & primo posteriorum lectione prima. Probatur 1. consequentia, quia sicut intellectus iudicat, & discurrit circa opera aliarum potētiarum, ita etiam supra sua opera reflectitur, illa ordinādo, vt p illa ordinata alia ordinet.

3. Argum. Tertiò; directio actuum rationis, vt iā explicata est à nobis, est scibilis, & non nisi à logica: ergo hęc directio actuum rationis est Logicę obiectum. Maior patet: quia est quid reale habens sufficientē naturā, vt sciri possit. Minor pbatur: quia ad nullā aliam artē pertinere pōt; Hac enim ratione dicitur logica ars artium.

Confir. Et confir. quia logica illa est naturalis, quę reducitur ad artē: sed illa versatur circa directionem realem actuum rationis: ergo Logicæ obiectū quid reale est.

4. Argum. Quartò; cognitio entis rōnis non est necessaria ad dirigenda rōnis opera: ergo Logica non agit de ente rōnis: agit ergo de ente reali. Probatur antecedēs, quia antequā naturā entis rōnis pfectè cōsideremus, iam noster intellectus instructus esse debet, ne erret in suis operibus, cū cognoscātur entia rōnis notitia reflexa: quinimo cōsequuntur entia rōnis, postquā sunt cōceptus intellectus ordinati in modū definitionis, syllogismi, &c. ergo nō sunt necessariæ ad opera rōnis dirigēda, sed consequuntur ad ipsa directa: sed Logica causat directionē in cōceptibus: ergo obiectū eius nō est ens rōnis, sed opera, vt dirigibilia ab ipsa Logica.

Confir. 1 Et confir. hoc argum Logica rōne sui obiecti est necessaria ad alias sciētias: sed nō est necessaria ad alias scientias rōne entis rōnis, sed rōne operū intellectus directorū: ergo opera directa sunt eius obiectū, & non ens rōnis. Maior patet. Nā propterea est necessaria Logica ad alias scientias, quia res, de quib. agit, sunt necessariæ; nō.n. ipse habitus sine actu suo sufficit ad alias sciētias acquirēdas, sed quia tractat de tali re. Sed Min. prob. Quia cū cōceptus sint directi in modū definitionis, diuisionis, & argumētationis, &c ētsi nō cōsiderētur entia rōnis (& suppono, quod est probabilissimū, non habere entia rōnis formale esse, nisi dū considerantur) aliæ sciētię acquirūtur: ergo isti conceptus sic dispositi, sunt principale obiectū Logicæ. Quorsum enim debemus ponere illud secundo cognitū obiectū Logicæ? Hoc argum. nos facimus in fauorē huius sniæ.

2. Confir. Et confirm. Quia Logica est sciētiarum instrumentū: sed nō est rō formalis constituens instrumentū sciēdi in rōne instrumēti ens rōnis, sed realis natura cōceptuū: ergo illa est, dūmodo sit ordinata, Logicæ obiectū. Probat. Min. Quia sine entibus rōnis formaliter pōt esse demōstratio, definitio, & diuisio, quantum sufficiūt, vt acquirātur sciētiæ, quia etiā sine reflexa cōsideratione entiū rōnum, seu secundarū intentionū, pōt esse acquisitio alterius sciētiæ. Et hoc magis patebit, si fiat demōstratio in modo per se noto ignorati rōne entis rōnis, vt diximus q. 2.

Fuga. Si dicas, hoc arg. probare, quod obiectū logicæ, q est vtens, est directio cōceptuū, seu cōceptus directi actiuè, nō vero Logicæ docētis:

Impugnatio. cōtra, qa probabilissimū est, non distingui nec realiter, nec formaliter Logicā vtentē & docētē.

Et

Alia impugnatio. Et secundo, quia idē obiectū est vtriusq. licèt diuersimodè cōsideratū, vt in superiorib. iam visum fuit. Et Logica docens cōsiderat proprietates modi sciendi, seu cōceptuū sic ordinatorū, non quidē sm̄ suā naturā, quia vt sic ad physicum spectant; sed sm̄ q̄ sunt sciendi instrumenta: secundū quā rōnē à nullo artifice, nisi à Logico consideratur. Confir. vltimò hoc arg. Nam Arist. in tota Logica verbū nō fecit de ente rōnis, nec de secūda intētione: ergo obiectū Logicæ non est secunda intentio, nec ens rōnis. Mirum.n. est contra suū morē Arist. in sola Logica verbū non facere de Logicæ obiecto, quod tā exquisitè in Physica & Metaphysica disputat, inquirendo earum obiecta.

4. Confir.

5. Argum. Quinto arg. actus voluntatis, & appetitus, ètsi secundū suā naturā considerati pertinent ad physicum, sed considerati secundū suā libertatē, & in ordine ad vltimū finē consequendū, pertinēt ad Philosophū moralē: ergo actus rōnis considerati secundū suā directionē in ordine ad scire, pertinebūt ad Logicū: nā nō videtur ad quā scientiā pertineat ètsi secū dum suā naturā pertineat ad Physicū. Et præterea probatur hæc sñia probādo, q̄ nullum ens rōnis pōt esse obiectū Logicæ. Ex quo sequitur debere esse ens reale, & si ens reale est obiectū, nullū aliud possumus assignare; nisi directionē actuū rationis, seu opera rōnis directa. Et sit

6. Argum. Fonseca cōtra D. Th. Sextū arg. quod affert Fōseca vbi sup. quo facilè credit refutari posse opinionē D. Th. Nam si ens rōnis sit obiectum Dialecticæ, non habebit vtiq; proprietates, quæ vllo modo sint entia, hoc autem inconueniens est: ergo &c. Probatur maior: Quia illæ proprietates nō erūt reales, quia ens reale est prius, natura saltē, ente rōnis, passiones aūt posteriores sūt suo subiecto, vel saltem nō sūt priores: si verò sunt entia rōnis, iam continebuntur essentialiter sub ente rōnis, quo fiet, vt eius proprietates esse nequeāt: inferiora, n. non sunt proprietates superiorū: ergo &c. Et cōfir. hoc arg. Nā si obiectū Logicæ est ens rōnis, sequitur q̄d Logica sit scientia secundū quid: hoc autem est falsū: ergo &c. Probatur sequela: Quia Logica, sicut qlibet scientia, accipit suā essētiā ab obiecto; sed obiectū logicæ est ens secundū quid, quia ens rationis ens est secundnm quid. Imò sequeretur nullā habere perfectionem, quia sciētia sumit suā perfectionē ab obiecto: sed ens rōnis nullius est perfectionis; ergo nec Logica erit alicuius perfectionis scientia. Et cō fir. arg. 2. Nā si Logica agit de secūdis intentionibus, vel de ente rationis, sequitur idem esse obiectum Logicæ, & Grāmaticæ, & Rhetoricæ: hoc autem est falsum, quia differunt specie: ergo illud, ex quo sequitur. Probatur sequela: quia etiā obiectum harum artium est ens rationis, & secunda intentio. Si dicas, quòd Logica agit de intentionibus, quæ fundantur in rebus, Grammatica & Rhetorica de intentionibus, quæ fundantur in beneplacito hominum; Contrà: quia èt Logica agit de Nomine, Verbo, &c. vt patet per Arist. 1. Peri her quorū intentiones fundantur in hominum beneplacito: Nā quod voces sint Nomina & Verba, non habent ex fundamento conueniente eis ex natura sua. Et confir. hoc arg. 3. quiā inter scientiam & suum obiectum debet esse relatio realis tertii generis: sed ad non ens non potest referri realiter Logica: ergo ens rationis, quod est non ens, non potest esse eius obiectum Maior est Arist. in prædicamento Relationis, & 5. Metaph. Min. probatur: quia ad non ens non potest habere scientia relationem realem, quia relatio realis debet esse ad extrema realia. Sed de hac confirmatione sup. quæst. 7. dictum est.

Confir. 1. *Confir. 2.* *Respon.* *Impugnatio.* *Confir. 3.*

7. Argum. Septimū arg. Agere de ente rōnis, & de eius quidditate, pertinet ad Metaphysicū: ergo non est obiectū Logicæ. Consequētia est euidens, & antecedēs probat: Quia ens rōnis, cū habet esse per assimilationē & cōnotationē ad ens reale, nō pōt cognosci, nisi per ens reale: ergo ad Metaphysicā, quæ agit de ente reali, pertinet agere de ente rationis. Patet consequentia: quia implicat, cognoscere quomodo distinguatur in sua quidditate ens rationis ab ente reali, nisi cognita natura entis realis. Et cōfirmatur hæc ratio: nam scientia, quæ agit de analogo, agit de omnibus analogatis: sed ens secundum D. Th. infra adducendū, dicitur analogicè de ente reali, & rationis: ergo Metaphysica, quæ agit de ente, agit de ente reali

Confir. 1.

Confir. 2. reali,& rationis. Et confirmatur secūdò, quia ens rationis nō potest scientificè cognosci ab habitu scientifico ad id per se ordinato: ergo nō potest esse obiectū directè intentū à Logica. Probatur antecedens, quia cognoscibilitas, cū sit passio entis, eo modo, quo aliquid est ens, eo modo est cognoscibile: sed est ens in ordine,& per imitationē ad ens reale: ergo nō est cognoscibile vt sic, nisi per ordinē ad ens reale: ergo nō potest cognosci habitu per se ordinato ad illud cognoscendū, sed debet cognosci ab habitu per se ordinato ad cognitionē entis realis, qui est Metaphysica. *Fuga.* Si verò dicas, Metaphysicam agere de ente rationis, non verò agere de secūdis intētionibus: *Impugnatio.* Contrà, quia eadē sciētia, quæ cōsiderat aliquid cōmune, cōsiderat inferiora illius cōmunis, vt si Physica agit de ente mobili, eadē Physica cōsiderat de hoc ente mobili ad vbi,& ad formā: ergo si Metaphysica agit de ente rationis, vt patet 4. Metaphysicæ, aget cōsequenter de secūda intentione, quæ est quid inferius ad ens rationis. Quinimo sicut non datur potētia per se ordinata ad cognitionē præcisam entis rationis, ita nec scientia debet dari; sed Metaphysica hoc cognoscit, quia idem est obiectum Metaphysicæ,& intellectus: ergo ens rationis non est obiectum Logicæ,& ita debet esse ens reale.

8. Argum. Octauum arg. Omnia illa, quæ tractat Logica, non considerantur ab illa sub ratione entis rationis, sed sub ratione operis intellectus, & in ordine ad illam, & eius directionē: ergo ens reale est eius obiectū,& nō ens rationis. Probatur antecedēs: quia illud, sub cuius ratione cōsiderātur reliqua in sciētia, præsupponitur certum quoad, An sit, cū hæc sit conditio necessaria cuiuslibet obiecti scientifici, vt dicitur 1. Post. textu 5. sed non est certum esse ens rationis, nec Quid sit: ergo non est obiectū Logicæ ens rationis. Probatur Min. quia si aliqua entia rationis essēt per se nota, essent maximè logicalia, vt esse vnam rem affirmatam de alia, esse definitam, diuisam, abstractam, comparatam, &c. sed istæ denominationes sunt entia realia: ergo &c. Probatur minor; Quia antequā intellectus reflectatur supra suos actus, iam res sunt diuisæ, definitæ, iam conceptus sunt ordinati in modū definitionis,&c. ergo illud est aliquid reale. Et probatur eadem minor secūdò: quia esse volitū, esse visum, sūt denominationes reales: ergo, esse diuisum, esse cognitū natura cōparatiua,&c quia omnes sunt extrinsecæ denominationes, & non magis vnū ponit in re, quā aliud. *Fuga.* Quod si dixeris, omnes denominationes extrinsecas, a quacumque forma proueniāt, esse ens rationis. *Impugnatio.* cōtrà: nā esse agēs, esse vestitū, esse armatū, sunt denominationes extrinsecæ,& tamē sūt reales, cū pertineāt ad realia prædicamēta. Et cōfirmatur hoc: quia extrinseca denominatio idē est realiter cū forma, à qua prouenit; vt esse visū, est idē realiter cū visione,& solū distinguitur per hoc, quòd vt *Confir.* visio reddit subiectū formaliter vidēs, ipsū respicit, vt verò respicit obiectū, reddit illud extrinsecè visū; nō ergo sunt dicēdæ entia rōnis hæ extrinsecæ denominationes, siquidē forma est aliquid reale, cū qua idētificantur: obiectū ergo Logicæ quid reale est, siquidē nō sūt entia rōnis.

9. Argum. Nonū argumētū: Huiusmodi entia rōnis,& denominationes, non sunt aliquid per se intētū ab intellectu, sed quid cōsequutū ad operationē eius: ergo nō specificant primariò scientiam, sed cognoscūtur secundariò a scientia, agente de primaria forma, & per se intenta, quæ erit primariū obiectū eius. Antecedēs patet, quia oīs denominatio extrinseca est secūdariò intenta, cū sequatur ad aliā intrinsecā,& per se primò intētā. Probatur consequentia argumēti, quia sicut esse se habet secundario, ita & cognosci: quia in esse,& cognitione, hmōi denominationes extrinsecæ depēdent ab intrinsecis.

10. Argu. Decimū: Si aliquid, de quo tractat Logica, esset ens rōnis, maximè esset demōstratio: sed demōstratio est aliquid reale: ergo obiectū Logicæ est aliqd reale. Cōsequētia patet, & pbatur maior: quia est principale obiectū in Logica, cum ad ipsam constituendam referātur definitio, diuisio,& ferè omnia, quæ Arist. tractat in sua Logica, species, genus, proprium, & differentia,&c. Minor probatur: quia demonstratio effectiuè causat scientiam, vt demōstratio est: ergo vt demōstratio, debet esse aliquid reale: Ens.n. rationis im-

implicat, in genere causæ efficientis aliquid producere posse, cum in aliud non possit influere. Et similiter si dicas, quod concurrit, vt conditio sine qua non, hoc est falsum, quia etiam vt conditio cōcurrens realiter, debet realiter influere in effectū Et cōfirmatur hoc arg. quia quando consideratur illa ratio, seu relatio demonstrationis, quam fingis, quæ est aliquid reale, iā erat scientia producta per demōstrationē, cum illa relatio per actū reflexū cognoscatur. ergo iā erat demōstratio, vt sic: quia demonstratio vt demōstratio, causat scientiam. Et confirmatur hoc argumentum: (& loquor de Logica vt vtens est) Logica vtens nō habet facere formā demōstrationis, sed præcisè aliquid reale; ergo obiectum eius est aliquid reale: & idem est materiale obiectū Logicæ vteris, & docentis, licèt alio modo consideratum: ergo Logica docēs habet pro obiecto ens reale. Probatur primū antecedens, quia Logica vtens datur ad actū, quo fiat aliquid, scilicet demonstratio, definitio, diuisio. Et ita diximus ex D. Thom. quod ratio speculatiua aliquid facit, &c. sed forma demonstrationis, & cuiuslibet alterius instrumēti sciētifici, est relatio rationis: ergo non per se ordinatur ad faciendum illam, quia ad relationem non est per se motus: ergo per se ordinatur ad faciendum aliquid reale absolutum: ergo obiectum Logicę vtentis est aliquid reale absolutum, & idem consideratum secundum suas passiones, & proprietates erit obiectum docentis Logicæ. Quinimo cum Logica vtens sit habitus operatiuus, impossibile est, quod ordinetur ad aliquid rationis formaliter faciendum, cùm illud non possit fieri, vt per se notum est, quia non potest recipere realem influxum.

Confir. 1.

Confir. 2.

11. Argum. Quod singula considerata in Logica sint entia realia.

Vndecimum argumentum; & probo, quod omnia, de quibus Logica agit, sint formaliter ens reale, & ita eius obiectū erit ens reale. Probo antecedens primò; esse subiectum, & prædicatū formaliter est aliquid reale; quòd probo, quia repręsentare aliquid tamquam id, cui aliquid tribuitur, quod est esse subiectum, & repræsentare aliquid tamquam id, quod alteri tribuitur, quod est propriam prædicati, est aliquid reale. Probatur antecedens, quia ab illo modo oritur denominatio realis, & intrinseca, per quam homo dicitur intelligens; ergo non solū in intellectio, vt sic, sed etiā modus illius est realis, cū ab illo intellectus denominetur realiter intelligens, realiter prædicans, & subiiciens. Tū etiā probatur idē antecedens, quia in eodem conceptu re pręsentatio est aliquid reale, atque adeò modus taliter repræsentādi erit aliquid reale, & conceptus subiecti repræsentat illum modum, quia ille est de intrinseca ratione subiecti. Et probatur præterea idem antecedens: Nam antequam intellectus reflectatur supra suos conceptus, iam est subiectum, & prædicatum, quia ante talē reflexionem datur propositio mētalis essētialiter; ergo datur subiectū & pręedicatū, quæ sūt de essētia propositionis categoricę. Pręterea probo, quod in cōceptibus sit aliquid reale, esse genericos & specificos: Nā repręsentare ea, quæ differunt specie inter se, aut solo in diuiduo, quid realissimū est, & de essētia cōceptus, siquidē per illud distinguuntur: ergo &c. Quidquid n. cōceptus dicit tam secundū significationem, quā secundū modū significandi, naturaliter conuenit cōceptibus, seclusa operatione intellectus; & ita est aliquid reale in ipsis, & si repręsērantur per ipsos, vt verè repræsentatur, est de eius essentia. Prętereà de propositione probo. Nā iudicium, quòd est de essentia propositionis, est aliquid reale, & prædicatū esse vnitum cum subiecto, est aliquid reale, quia est formalis effectus alicuius formæ vniētis illa intrinsecè; sed talis forma est cōceptus realis, qui habet rationem copulæ, & verbi in propositione mentali, & ita debet effectus, idest, vnio, esse aliquid reale, quia implicat formā esse realē, & effectū intrinsecū non esse realem. Et idē etiā probo in discursu: Nā quod propositio aliqua habeat rationē cōclusionis in aliquo discursu, nō est ens rationis: nā vt consequens est, formaliter dicit assensū propter ea, quæ posita sunt, qui modus assētiendi est discursus formaliter, & cōstat esse aliquid reale, esse autē maiorem vel minorē, etiam est aliquid reale: nam esse maiorem, est dare initium significationi & sensui antecedentis; esse verò minorē

est

est artificiosè prosequi eundem sensum: sed hoc habēt verè à parte rei: ergo &c. Et confirmatur hoc: quia si propositio, quæ est maior, fiat minor, non præstat à parte rei, quod antea præstabat: ergo vere amittit aliquā realem formalitatem, cum id exercere conueniat ei, seclusa operatione intellectus: sicut soni taliter ordinati delectant, & si non sint illi ordinati minimè: & hoc est aliquid reale in sonis: ergo etiā erit in propositionibus, esse sic ordinatas secundum rationem maioris, & minoris aliquid reale. De modo sciendi etiā probatur; Nā definitio, diuisio, & argumentatio est id, quo scimus: sed non possumus scire formaliter per ens rationis: ergo &c. Et magis hoc ipsū probo: Quia definitio quidditatiua est clara cognitio rei: ergo &c. Et de argumentatione probo, quia est ignoti manifestatiua; sed esse manifestatiuum ignoti est aliquid reale, & nō ens rationis quia ens rationis non est ignoti manifestatiuum. Et confirmatur argumentū: Quia si Logica ageret de fundamētis intētionis præcisè, adhuc esset sciendi modus; ergo modò non considerat easdem intentiones, sed aliquid reale, quia per idem est modò sciendi modus, per quod tunc esset; ergo tales operationes reales, vt ab intellectu dirigibiles, sunt constituendæ obiectum Logicæ, & non ens rationis. Et confirmatur hoc, & explicatur: Quia tales operationes ordinatæ fundamentaliter sunt aliquid reale, & vt sic sufficiētissimè dispositæ ad sciēdum: ergo vt sic ab aliquo habitu possunt considerari, præscindēdo omne aliud; hic habitus est Logica: ergo Logica aliquid reale cōsiderat. Et confirmatur hoc argumentū. De priuationibus, Chymæris, & cætera, non datur aliqua specialis scientia, sed considerantur ab eadem scientia, quæ formaliter cōsiderat fundamentum: ergo similiter illæ relationes consequutæ, etiāsi essent aliquid rationis, non considerantur vt obiectum formale Logicæ, sed vt consequutæ ad suū obiectum formale, quod est ordo in operationibus animæ, seu dirigibilitas. Hoc argumentum ita lōgum constitui, vt videas, quomodo vno incōuenienti dato multa sequantur, & quomodo, quod inauditum est, probare velint, genus, definitionem, diuisionem, omnia denique Logica instrumenta, esse aliquid reale, vbi suam prorsus erga Logicam ignorantiam effundunt.

Confir. 1.

Confir. 2.

Confir. 3.

12. Argu. Duodecimum arg. Conuenit obiecto scientiæ, vt sit causa scientiæ; sed ens rationis nō potest esse causa; ergo &c. Maiorē probo, quia obiectum ideò mēsurat scientiā, quia causat illā: Sed minor probatur, quia ens rationis nullā causalitatē hēt realē. Cōfirmatur hoc arg. Nā de subiecto oportet præsupponere, An sit, & Quid sit: sed ens rationis neque est, neq; habet quidditatē, quæ sine ordine ad existentiā esse nō potest: ergo &c. Et confirmatur: Nā obiectū debet sciētias realiter distinguere: sed quod non est realiter, nō potest distinguere realiter: ergo non est obiectū Logicæ. Alia argumenta in cōfirmationē huius sententiæ poteramus adducere, sed quęstiones peculiares formabimus, An ens rationis sit cognoscibile, &c. Et vide etiā alia supra quæstione 7. *Confir.*

2 Sentētia Nominaliū, qui tamē inter se diuisi sūt. Secunda sententia, de obiecto Logicę olim circūferebatur, & asserebat hęc Nominaliū opinio, obiectū Logicæ esse voces ipsas, de quarū cōpositione, diuisione, & argumentatione agit, qui tā sunt diuisi Nam aliqui dicunt, obiectum esse hūc terminū, Propositio, alii hunc, Argumētatio, alii hūc, Syllogismus. Et hi sunt Marsil. super Porphyr. c. 3. Villalpan. q. 3. præābula ad Logicā, & refert pro se Viues de corrupt. discipl. lib. 3. idem docet Ammonius initio prædicabiliū, & Porphyr. videtur idē sētire, qui suū librū inscripsit de quinque vocibus, & Plato in Phædro, garrulā vocat Dialecticam, hac ratione, quia agit de vocibus. Quintil. lib. 12. c. 2. totā in verbis versari docet. Et hāc fuisse opinionē Stoicorū testatur Laertius 3. lib. de vita Leonidis. Quinimo Arist. in Anteprædicā. & prædicamētis de vocibus agit, & in Peri herme. & ratio pro hac sentētia potest esse: nā habitus est quædā facultas & determinatio intellectus in suū obiectū; sed Logica nō est necessaria, nisi vt determinet intellectū circa voces, illiq; præbeat facultatē circa illas: ergo hæ sūt obiectū Logicæ. Probo minorē, nā cognitis significationib. terminorū, vt quid sit, v. g. syllogismus in Darii, & quid cōcludere directè, statim

statim cognoscit syllogismũ in Darii cõcludere directè, imò cõcludet, & faciet syllogismũ. Cũ ergo tota difficultas oriatur ex vocũ significatione, ad hãc tollendã ordinatur Logica. Et circa hãc opinionẽ nota modò, φ parũ differt à præcedẽti: Nã sicut præcedẽs aiebat, totã incũbere Logicã in nominibus mẽtalibus ordinãdis, hæc asserit, totã versari in nominibus vocalibus, & scriptis cõponẽdis: Et sicut illi modũ sciendi mẽtalẽ pcipuum obiectum Logicæ constituebant, ita isti Nominales hunc terminũ Syllogismus, seu propositio, &c. Vocemus ergo illos mẽtales, sicut istos nominales vocamus.

Obseruatio Auctoris circa præfatam opin.

Tertia sententia in hac parte eorum est, qui dicunt, demõstrationem esse Logicæ obiectum. Ita docent Ammonius, & Simplicius, & Philop. in initio prædicamentorum, & primo Priorum, quos & Toletus videtur sequi in prolegomenis priorũ, & aliqui cẽsent in eandẽ sententiã inclinari Scotũ 1. Poster. q. 2. quæ & fuit cõmunis Græcorũ sententia. Ratio pro hac sententia illa est: quia illud est obiectũ scientiæ alicuius, in quod oĩa, quæ in illa sciẽtia tractãtur, qua ratione tractantur, referuntur: sed huiusmodi est demonstratio: ergo &c. Probo maiorẽ: nã illud est subiectũ, cuius causas inquirimus, et naturã inuestigamus, qua cognita oĩa attributa, & proprietates cognoscuntur, vt planè constat inductiuè in omnibus scientiarum subiectis. Minor verò probatur; nam si Logicus agit de syllogismo sophistico, est in ordine ad syllogismum probabilem, quia sophistici cognitio, secundum Philosophum primo Elenchorũ, capite octauo, & vndecimo, & secundo Elẽchorum, capite penultimo, à cognitione probabilis syllogismi dependet, cum sophisticus syllogismus dicatur, qui apparet probabilis, sed non est, nec vt sic cognosci potest, nisi per id, quod est verè tale: ergo syllogismus etiã probabilis est, qui nec manifestè veritatem, vel falsitatẽ continet, quod cognosci nequit, nisi cognoscatur, quid sit veritas manifesta: quod solùm demonstrationi conuenire potest, quia manifestam continet veritatem. De diuisione etiam patet, nam ipsa est methodus inueniendi definitionem, secundum Arist. 2. Poster. c. 14. Definitio denique aut est subiecti, aut ꝓprietatis illius, vt docet Arist. 2. Topicorum, c. 20. Definitio autem proprietatis non habetur absque demõstratione, vt ibidem idem Philosophus docet; si tamen sit definitio subiecti, illa est medium demonstrationis: ergo demonstratio erit subiectum huius scientiæ, & omnia alia, quæ in illa considerantur, reducuntur ad demonstrationem.

3. Sẽtẽtia. Ammonij & aliorũ.

Probatio pfata opin.

Et si dicas, hoc argumentum probare, Deum esse subiectum Metaphysicæ, quia omnia entia reducuntur in Deum, vt in causam efficientem, & formalem. Respondetur, quòd nõ reducũtur omnia entia in Deũ, vt in causã, per quam necessariò cognoscantur formales ipsorum rationes: sed demonstratio est ratio, secundum quam omnia a'ia cognoscuntur, vt ostẽsum est.

Instantia.

Solutio.

Quarta sententia docet, syllogismum esse adæquatum subiectum huius scientiæ. Hanc sequitur subtilis Doctor Scotus in sua Logica, q. 3. & 5. prędicabiliũ. Mauritius Seuerinus, & Ioannes Anglicus, & alii quàm plures Scotistæ super Logicã Scoti: imò & copulata Louaniensis, & Coloniensis, & Ægid. Roman. hic. Et probatur hæc sententia: Nam Logica non agit de diuisione, definitione, &c. nisi vt sunt partes syllogismi, & ad illũ ordinantur: ergo &c. Probo antecedens: Nã definitio, & diuisio tantùm pertinẽt ad Logicã, secũdũ qđ sunt vtiles ad alias sciẽtias: sed definitio, & diuisio non conducunt ad alias scientias, nisi in quãtum sunt partes syllogismi: ergo sub hac tantũ rõne agitur a Logica de illis. Minor probatur ab Arist. 4 Physic 4. dicente, definitionẽ tradi, vt ea, q̃ dubitãtur, soluantur, qđ ꝑ syllogismũ fieri dẽt. Quinimo Platonici docebãt, maximè esse immorandũ circa quod qd est, quia ex ipso bene perspecto omnes dubitationes soluuntur. Secundò: nã alia argumentationũ genera, vt enthymema, inductio, exẽplum, licẽt nõ sint partes actuales Physicæ, vel Metaphysicæ syllogismi, sunt tñ partes illius, in quãrũ participãt imperfectè, & diminutè natur ã syllogismi, & ita ad eũ reducũtur tãquã partes partiales illius, sicut cõtingit in partib potẽtia lib. iustitiæ, q̃ ad illã reducũtur; ergo Logica agit de istis argumẽtorũ speciebus secundum

4. Sẽtẽtia. Scoti et aliorum.

1. Probatio præfatæ sententia.

2. Probatio

secundum quod reducuntur ad syllogismum. Probatur consequentia: quia Logica agit de illis, vt sunt instrumenta manifestandæ veritatis, hoc autem non habent nisi per participationẽ à syllogismo, & ita agit de illis in quantũ ad syllogismũ reducũtur, & Arist. dicit 1. Prior. c.27. enthymema esse syllogismũ imperfectũ, & in tantum concludere, in quãtũ reducitur ad syllogismum, & idẽ est de aliis argumentationibus, omne enim imperfectũ reducitur ad perfectũ sui generis: est ergo principaliter consideratũ syllogismus, & rõ considerandi reliqua, & ita erit obiectum logicę. Tertiò: nã si de definitione & diuisione agit, profectò hac ratione facit, vt syllogizet: est ergo finis intentus vltimò syllogismus, ita erit obiectum Logicæ.

3. Probatio

5. Sentẽtia

Alber. Magni.

Quinta sententia tenet, argumentationem esse Logicæ obiectum. Hanc tenet Albertus Magnus relatus à Soto in præsentia, q.5. Iauellus, & Alfraganus, & alii multi, quos referre nõ libet. Hãc ãt sententiã licèt late probent eius defensores, breuiter ea probatur: quia oẽs cõditiones obiecti scientifici illi cõueniũt, vt patet discurrenti per singulas; & ita Logica dicitur rationalis ab obiecto specificante ipsam, scilicet, ratiocinatione seu argumentatione. Nam si non sibi vẽdicaret pro obiecto ratiocinationẽ, non diceretur rationalis scientia à Boetio, vt videre poteris opusc.70 apud D.Th. Præterea, quia propterea dicitur sciẽtia hæc peculiari quadã ratione naturalis homini, quia perficit eius discursum: sed nõ potest perficere nisi per argumentationẽ: ergo hæc est eius obiectũ: nã ex scientiæ obiecto eius necessitas pensanda est vltimò: quia si agitur in Logica de definitione, & diuisione, est in ordine ad argumentationẽ: de argumentatione vero nõ agitur in ordine ad aliquod aliud obiectũ logicale: ergo argumentatio est eius obiectum: nã finis est obiectum omnium eorũ, quæ tractantur in Logica.

6. Sentẽtia

Sexta sententia, quam sapientissimus Magister Soto defendit q.5 proœ. in Logicã, in solutione ad 3. arg. ꝙ Logica agit (accipiẽdo illã prout distinguitur cõtra Grãmaticã, Rhetoricam, & Poesim) de ente rationis, quod hẽt fundamẽtũ in re. Dicitur autẽ habere fundamẽtum in re, quãdo ex natura sua rebus conuenit id, vnde intellectus abstrahit tales intentiones, vt esse hominis conuenit rebus, vnde abstrahitur ratio speciei; & esse animalis, vnde abstrahitur ratio generis: & de istis intentionibus agit Logica tamquam de subiecto adæquato. Aliud verò ens rationis, quod conuenit uocibus non ex natura rei, sed ex impositione, vt Nomẽ, &c. est obiectũ Grãmaticę. Si verò agit de conceptibus formalibus, puta de propositione syllogismi, est secundũ quod sunt rerum signa, in quibus sunt fundamentaliter propositiones syllogismi: Nam in rebus ipsis est animal rationale esse risibile, & hominem esse animal rationale, & inde subsequitur, hominẽ esse risibilẽ, & sic quodammodo ꝑpositiones, & syllogismi sunt in rebus, scilicet obiectiuè. Hęc ãt sẽtẽtia probatur: Quia si non fiat aliqua specificatio in ente rationis, & secunda intentione, ratione cuius tractetur à Logica, cũ etiã Grãmatica tractet de ente rationis, & secundis intentionibus, coincident Logicæ, & Grãmaticæ, & cætera obiecta, quod est inconueniens. Et ita obiectũ Logicæ est secunda intentio, habens fundamentũ in re; & obiectũ Grammaticæ ens rationis, non habens fundamentum in re.

Preambula ad decisionem quæstionis.

1. Funda.

IN hac difficultate explicãda, primò cõsiderãdũ est, nos hic non inqrere rõnẽ formalẽ sub qua obiecti Logicæ iã .n. de hac sermonẽ supra fecimus. Sed quæstio est de rõne formali, quæ attingitur, & cognoscitur ꝑ scientiã, & de qua passiones in Logica demõstrãtur. Et deniq; in quirimus, quodnã sit obiectũ qđ, vt stat sub rõne qua, de qua sup. decisũ fuit, specificũ logicalẽ habitũ; iã ẽt pręmisũ fuit in superiorib. Logicã ẽe verè sciẽtiã speculatiuã, quę de suo obiecto passiones demõstrat, & simul artẽ speculatiuã, quę facit syllogismos, definitiones, & argumẽtationes: Vtrũ autẽ formaliter, vt ars, & sciẽtia distinguantur, vel nõ, iã diximus. Et hoc ad rem præsentem nihil facit.

2. Funda.

Secũdo nota ex D.Th. 1. Sẽt ar.4. in prolo. tres præcipuas conditiones cuiuslibet scientiæ obiectũ hẽre debere. Prima,

vt

vt quidquid tractatur in illa scientia cõtineatur sub eius subiecto. Quę conditio dupliciter explicatur: Primo modo, vt omnia comprehendat, tamquam prædicatum vniuersale, ita vt debeat de omnibus in illa scientia contentis prædicari, siue in recto, siue in obliquo. Ita explicat Magist. Soto in hac q. & Caiet. 1. p. q. 1. art. 7. id ipsũ insinuat. Et ita quidquid tractatur in Physicã, vel est ens mobile, vel pars entis mobilis, vel effectus entis mobilis, vel ordinatur ad ens mobile. Alio modo subtilius eã explicat Caiet. loco adducto, quod rõ formalis, quæ scientiæ debet esse id, ratione cuius omnią referuntur ad sciẽtiam, & debet esse ratio cognoscendi omnia in suo genere, etiãsi sit singularissima, & non communis per prædicationem, sicut ratio formalis potentiæ est id, quo mediante omnia referuntur ad potentiã, & ipsa potentia fertur in suum obiectum. Et hoc modo Deitas, etiamsi singularissima sit, est obiectũ scientiæ diuinæ, etiam beatorum, quia ratione illius omnia referuntur ad sciẽtiam, & ipsa est ratio, quæ terminat sciẽtiam. Secunda conditio est, quod cognitio obiecti principaliter intendatur in scientia, sic adeò, vt cætera, quæ in scientia cognoscuntur, ordinentur, vt habeatur perfecta cognitio subiecti: Siue enim de principiis subiecti, siue de passionibus tractetur, illud totũ debet ordinari, vt perfectè cognoscamus subiectum, & eius partes subiectiuas, vt patet in quãtitate, & numero, & ente mobili, & ente; & hic est finis scientiæ, exactam de subiecto cognitionem habere. Tertia cõditio est, vt per subiectum formaliter sumptũ scientiæ adinuicẽ distinguãtur: Vt enim suprà diximus, habitus per obiecta distinguuntur. Dixi formaliter sumptũ: nã nostra Theologia & beatorum circa idem obiectũ materiale versantur, scilicet, circa Deũ, & tamen non distinguuntur ex hoc obiecto materiali præcisè, sed ex eo taliter vel taliter cognoscibili, id est, vt stat sub tali vel tali lumine: nã hoc explicat eius diuersam cognoscibilitatem.

1. Explicatio ex Soto.

2. Explicatio subtilior ex Caietano.

3. Fundã.

Præterea est aduertendũ, obiectũ duplex in scientiis à Metaphysicis constitui. Alterũ attributionis, & vocatur sic, quia ratione illius omnia referuntur ad scientiam, & ei attribuuntur, huiusmodi est ens in Metaphysica, Deus in Theologia, ens mobile in Physica. Alterum est subiectum principalitatis, propterea qđ inter partes subiectiuas, quæ ad scientiã pertinent, illa est principalior, & potissima, quomodo in Metaphysica Deus est subiectũ attributionis, & anima in Physica. Quod modo in hac quæst. inquirimus, illud est, quodnã sit obiectum attributionis Logicæ, qua ratione est sciẽtia, & etiam qua ratione est ars, an sit aliquid reale, vel rationis; & si est rationis, an sit secunda intentio, an argumentatio, an demonstratio, an syllogismus?

Decisio quæstionis.

Prima conclus. Logica est directiua actuũ rationis, actuũ, inquam, rõnis, quibus apprehendit res simplices, & cõponit, & diuidit, & argumẽtatur. Et hoc facit, in quantum docet naturã definitionis, diuisionis, & argumentationis, & secundũ quod docet res in propriis prædicamentis collocare, quod iuuat ad definitiones, diuisiones, & consequenter ad argumentationes, & secundũ ẽt quod constituit hæc logicalia; & de hac secunda parte, quõ fiat huiusmodi directio, nõ est hic agẽdũ, quia in superioribus actũ est; Sed est tractandũ de prima, & illa, si aliquid conuincunt, probant argumenta facta in principio pro prima opinione, nõ verò aliquid amplius. Et probaẽ nostræ conclus. prima pars, ex D. Th. in princip. libri 1. Poster vbi expresè dicit, ꝙ quẽadmodum ratio artem fabrilẽ inuenit vt actus, qui per manũ exercentur, secundũ rõnem dirigantur; eodẽ pacto ratio ipsa inuenit artẽ Logicæ, quæ directiua esset ipsius rationis actuũ, per quam homo in actibus rationis ordinatè & faciliter, & sine errore procederet. Et ita ars Logicę in illa parte, quæ agit de prædicamẽtis, intẽdit ordinare primã operationẽ intellectus. Et quomodo hoc fiat, vide Caiet. in Antepræedicã. statim in prin. In parte verò Logicę quæ vocatur de Interpretatione, agit de ordinanda secunda intellectus operatione. In Priori & Posteriori resolutione tractat de ordine cõstituẽdo in tertio opere intellectus. Ergo ex D. Tho.

1. Conclus.

Quomodo Logica dirigat operationes intellectus.

Quare logica vocetur ars artiũ, modus sciẽdi, & necessaria ad alias scientias.

Th. sententia, Logica est ordinatiua actuũ rõnis: & hac de causa vocatur ars artiũ, & scientia scientiarum, & sciẽdi modus, & hac ratione ad alias scientias necessaria dicitur, quia ordinat actus rationis, qui ordo est necessarius ad scientias acquirẽdas. Vnde D. Aug. lib. 2. de ordine, c. 13. ita dicit: Quomodo ratio ad alia fabricãda transiret, nisi ipsa prius quasi machinamenta quędã & instrumenta distingueret, notaret, dirigeret, proderetq; ipsam disciplinã disciplinarũ, q̃ Dialecticã vocãt? Vbi apertè sanctus Doctor docet, ad Logicã pertinere actuũ rationis directionem. Et hoc ita apertũ est, vt a nullo vnquam de hoc dubitatum fuerit; & est communiter ab omnibus receptũ. Et si rursum inquiras, quomodo hæc scientia actus rationis dirigat? Etiam omnes vniformiter respõdent, hoc fieri construendo definitiones, demõstrationes, diuisiones, & argumentationes. Ex eo enim ratio disposita est & ordinata, & in ordine ad hãc scientiã acquirendã, & in ordine ad acquisitionẽ aliarũ, quia suos conceptus in modũ definitionis, diuisionis, & argumẽtationis dispositos habet: nã illa sunt sciendi modus. In hoc ergo est punctus difficultatis, quòd isti Logici noui dicunt, cõceptus istos, & rationis actus quatenus ordinantur per Logicam, esse obiectũ Logicæ: nos verò asserimus, non ita se rẽ habere, sed obiectũ Logicæ esse aliquid aliud superueniẽs istis, qđ est eorum forma, in quãtũ sunt in ratione definitionis, diuisionis ordinati, quod est aliquid rõnis, & 2. intentio. Quæ quidẽ forma, quatenus in materiam introducitur, est obiectum Logicæ vtentis, quatenus de ipsa propriæ demõstrãtur passiones, est obiectũ Logicæ docẽtis. Et ideò vt magis hoc pateat, additur hæc cõcl.

In quo cõsistat nodus controuersiæ.

2. Conclus.

Secunda conclusio: Etiamsi ad Logicã pertineat ordinare mentis conceptus, ipsi mentis conceptus non cadunt sub eius consideratione, nisi vt aliquid materiale, & in ordine ad aliquid aliud, quod habeat rationem formæ.

Hæc conclusio probatur euidenter: Nam artis materia nõ venit in vsum, & cõsiderationem artis, nisi sub aliqua forma, quam ars introducit: sed Logica est quædam ars speculatiua: ergo suã materiã in ordine ad aliq̃ formã pertractat introducendam. Maior patet inductiuè in omnibus artib⁹. Ars enim domificatiua non assumit lapides, & ligna, nec illa ordinat, nisi in ordine ad formam domus, quã in illis debet introducere; & idẽ de arte frenefactiua & fabrili, non enim ferrum considerant, nisi vt certas formas in illo inducant. Et hoc est perpetuũ in omni arte: Nam cũ ars debeat esse factiua, & materia iam sit facta in omnibus artibus, aliquid aliud debet prætendi, quod sit forma introducenda per artẽ. Minor probata fuit suprà ex Diuo Thoma. Cõsequentia est euidens, & præterea probatur. Nam conceptus mentis, & voces similiter, & scripturas, de quibus agit Logicus, non considerat secundum naturam conceptuum, cum hæc consideratio ad physicũ spectet: ergo considerat illa secundũ aliam rationẽ, & in ordine ad aliquid aliud, & illud profectò dẽt habere rõnẽ formę: nã conceptus ipsi, & res, loco materiæ se habẽt. Dicunt isti quod considerantur in ordine ad directionem. Tunc sic argumentor: Vel hæc directio conceptus se habet vt materia, & hoc non: ergo se habet vt forma: ergo iã considerantur cõceptus in ordine ad aliquã formam, & hanc formã debet ab arte vt formale respici. Primũ antecedens probo: Quia quod est materia sũt cõceptus, & si directio se habet vt materia, exhibe aliquid, quod consideretur ab arte in ratione formæ; Impossibile enim est, nõ dari formã aliquã, quã ars inducat, quæ sit finis artis: sed directio nõ potest esse forma, sed aliquid aliud; ergo &c. Minorem probo: nã Logica habet dirigere cõceptus effectiuè; ergo aliquid est, ratione cuius (formaliter loquẽdo) sint cõceptus directi: & hoc non potest esse ipsa directio: ergo &c. Probo consequentia, nam in domo videmus lapides, & ligna esse secundũ formã artis directa, non autem sunt directa formaliter per directionem ipsã, quæ est actio, sed per aliquid aliud; hoc autem est forma domus, ex eo enim, quòd sub illa forma adunantur, directa sunt, & ordinata. ergo conceptus directi sunt per aliquid aliud, quã per actionẽ, quã ꝓducit Logica, loquor formaliter.

Solutio Aduersariorum.

Impugnatio.

3. Conclus.

Tertia cõclusio: Illud ipsũ, per qđ conceptus

ceptus formaliter sunt directi, est forma definitionis, diuisionis, & argumentationis (& ad hæc reduco omnia instrumenta logicalia) Itaque sicut domus partes dicuntur esse ordinatæ, & directæ per formam domus, & quatenus ita sunt coaptatæ, vt in se recipiant formam domus, & forma est, quæ dat formaliter esse domus partibus adunatis, & per cuius receptionem ordinantur, ut possint à pluuia, & tempestatibus, & frigore defendere: ita conceptus dicuntur ordinati ad scientiam acquirendam, quatenus habent formam definitionis, & diuisionis, & per illam recipiunt formaliter ordinem, vt sint apta instrumenta sciendi, quod ex se non habebant. Et probatur hæc conclusio: Nam isti conceptus, Animal rationale, si non sunt dispositi in formam definitionis, non dicuntur ordinati ad definiendum hominem; si enim sic ordinantur, rationale, vel animal nō est definitio: ergo secundum quod subst͞at formæ definitionis, habent quod sint instrumentum definiendi. Præterea idē patet, in diuisione enim & in argumentatione est clarissimum. Nam si cōceptus hi accipiātur sine ordine, est homo, risibile, animal, rationale, non sunt aptū instrumentum ad sciendū: si ergo debent esse aptū instrumentum sciendi, propterea debet esse, quòd sunt ordinati in formam argumentationis rectè, hoc modo: Omne animal rationale est risibile: omnis homo est animal rationale: ergo omnis homo est risibilis. Et ita est munus Logicæ constituere illos sub forma debita argumentationis, vt per formā demonstrationis ordinentur aptissimè ad sciendum, & Logica in cōi præbet modum, quomodo fieri debeat huiusmodi ordinatio, docendo regulas rectæ argumentationis in Prioribus, & materiā aptā ad sciētiā in Posteriori resolutione, & hoc in cōi, nullā materiam in particulari determinando, vt postea iuxta subiectā materiam regulæ communes applicari possint; & habere illas regulas communes, est habere modum sciendi: nam materiam quamlibet scientiæ subministrant. Et hæc conclusio satis patet scienti, quid Arist. in prædicamētis, Posteriori resolutione, & Priori, & aliis partibus logicalibus docuerit;

Munus logica quid.

Nam tota illa doctrina contendit, vt sciamus instrumentorum logicalium formam inducere, & paratas habeamus formas, quibus ad scientias cōquirendas utā feamus. Et quod ordinentur conceptus, vt st͞at sub forma argumentationis, diuisionis, &c. patet clarissimè: Nā quorsum Arist. tres syllogismorū figuras cōstituit, nisi vt doceat debitè præmissas disponere sub certa forma? Directio ergo, quā logica exequitur in eo cōsistit, vt cōceptus sub certa forma collocentur, & ex eo, q logica cōceptus dirigit, dirigit cōsequēter & voces, quæ sunt signa conceptus, & res ipsas quodammodo, secundum quod sunt obiecta conceptuum, & vocibus significantur.

4. Conclus.

Quarta conclusio: Istæ formæ, quibus conceptus, & voces, & res modo exposito diriguntur formaliter, sunt aliquid rationis, & non sunt aliquid reale: Itaque forma argumentationis, diuisionis, & definitionis, qua formaliter supra dicta sunt talia, aliquid rationis est. Hęc conclusio est communis animi conceptio sapientum omnium; nec pro illa aliquem in particulari adducere volo; sed omnes eam sunt sequuti, qui hucusque Logicam scripserunt: & isti mentales, seu nominales, qui iudicant obiectū Logicæ esse quid reale, fatentur entia rationis considerari à Logico in ordine ad ens reale, & non è conuerso. Sed contra istam conclusionem aliqui tenuere nouiter. Quando aliqui authores antiqui infimæ notæ dixerunt syllogismum, definitionem, diuisionem esse aliquid reale, loquuntur pro materiali; quemadmodum dicere possumus, quod album pro materiali est substantia. Et hanc conclusionem, cum agemus de vniuersalibus, de intentionibus, & prædicabilibus in particulari; demonstrabimus latissimè; Modò verò breuiter probo: Nam si esse definitionem, & diuisionem, & argumentationem est aliquid reale formaliter, vel est substantia, vel quantitas, vel qualitas, vel relatio, uel aliquid horum prædicamentorum; sed est ridiculum hoc dicere: ergo &c. Sequela patet. Omne enim ens cōpletum, & perfectum creatum debet esse in aliquo prædicamento,

Error quorundam.

mento. Sed minor probatur: Nam nō est substantia, vt de se patet, quia nec prima, nec secunda; non quantitas, quia nec continua, vt liquet, nec discreta, quia esse demōstrationem, verbi gratia, nō est esse numerum ternarium, nec qua ternarium, & sic de singulis: Nec est qualitas, quia non repetitur in conceptibus ordinatis in modum demonstrationis aliqua alia qualitas, præter qualitates conceptuum: sed forma demonstrationis aliquid aliud est præter conceptus, siquidem est illorum forma. Et si dicas, quod est aliqua qualitas præter conceptus, certè non est habitus, vel dispositio, nec alia alia species: ergo & tūc, si est aliqua species qualitatis, sequitur, quod Logica sit scientia realis, siquidem habet pro obiecto ens reale. Si dicas, quod est relatio illa formalis, sequeretur profectò, quod eius consideratio ad Metaphysicū pertineret. Item, quia non est dabile, ad quod genus relationis pertineat, vt patet discurrendo per fundamentum relationum: & nō potest pertinere ad aliud genus: ergo &c. Præterea: esse demonstrationem, & syllogismum, definitionem, & diuisionem habent conceptus, sine eo, quod aliquid intrinsecè acquirant: ergo illud in ipsis non est aliquid reale. Probatur consequentia, aliàs acquirerent aliquid intrinsecum. Nec valet instantia de actione: nam cū aliquid realiter denominatur agens ab actione existēte in passo, verè actio illa realiter & intrinsecè dimanauit ab agente; esse verò definitionem non dimanat à concēptibus, nec forma, qua dicuntur talia, ab illis realiter profluxit. Sed probo primum antecedēs: Nam per hoc, quod iste conceptus Animal, & Rationale accipiūtur ab intellectu cum isto ordine, & considerantur taliter, secundum quod explicant hominis essentiam, & vnus significat rem, quæ determinat significatum alterius, essentialiter habent quod sit definitio: sed hoc nihil est in illis intrinsecum: ergo &c. Probatur minor: Nā considerari sic vel aliter, totum est extra ipsos conceptus, qui considerantur, Deus enim per hoc, quòd à me cognoscitur nihil reale acquirit: nec cōsiderari à me est aliquid reale in ipso, aliàs Deo ali-

Tollitur instantia.

quid reale in tempore adueniret, quòd est plusquam falsum. Nec valet dicere esse extrinsecum, quia nihil reale Deo aduenire potest, aliàs mutaretur. Parum autem refert, quod sit extrinsecum, si illi realiter aduenit ex tempore, sed de hoc infra latiùs. Et confirmatur hæc ratio: Nam in vocibus nihil reale est esse demonstrationem, definitionem, & argumentationem, quod enim voces ordinētur in modum demonstrationis, definitionis, nihil reale est in ipsis. Et profectò non potest assignari, quæ realitas sit illa: ergo nec in conceptibus. Nam solùm voces, & conceptus differunt, quantum ad hoc, in eo quod conceptus habent significationem naturalem: voces verò habēt significationem ex hominum beneplacito. Præterea: esse genus, & species, &c. formaliter est secunda intentio, & aliquid rationis: ergo esse definitionem. Probatur consequentia: quia omnes sunt proprietates logicales. Sed hæc conclusio magis infrà probabitur: à quibus probationibus modo abstinere volo, vt seruetur ordo doctrinæ.

Impugnatur quædam responsio.

Quinta conclusio: Obiectum logicæ tam vtentis, quàm docentis, est aliquid rationis, & non est aliquid reale. Hæc cōclusio, quæ infertur planè ex his, quæ probata sunt, est Arist. 4. Meta. tex. 5. vbi dicit, quod Logicus, & Metaphysicus de omnibus disputant, quia tractant de ente omnibus communi. Tunc sic: Vel ens accipitur hic pro ente reali; & hoc non, quia non est obiectū Logicæ, nec Dialecticæ ens reale: ergo loquitur de ente rationis, quod omnibus conuenire potest; est ergo secūdum Arist. ens rationis, quod omnibus conuenire potest, Logicę obiectum. Hæc est sentētia D. Th. in multis locis. Primò adduco ea, quæ dicit super hunc textum lectione 4. vbi sic dicit: Dialecticus autem circa omnia prędicta procedit ex probabilibus, vnde non facit scientiam, sed quandam opinionem. Et hoc ideò est, quia ens est duplex, ens scilicet rationis, & naturæ. Ens autem rationis dicitur propriè de illis intētionibus quas ratio adinuenit in rebus consideratis; sicut intentio generis, & speciei, & similium, quæ quidem non inueniuntur in rerum natura, sed considera-

5. Conclus.

Varia testimonia D. Thom. pro conclus.

Quodnam ens rationis sit obiectum Logicæ.

siderationem rationis sequuntur: & huiusmodi scilicet ens rationis est propriè subiectum Logicæ. Huiusmodi autē intentiones intelligibilibus entibus naturæ æquiparantur, eo quod omnia entia naturæ sub consideratione rationis cadunt; & ideò subiectum Logicæ ad omnia se extēdit, de quibus ens naturæ prædicatur: vbi vides multa asserta à nostro sancto Doctore infrà. Primum, quod intendimus, obiectum Logicæ esse aliquid rationis, prout distinguitur ab ente reali (nā expressè loquitur Diuus Thomas de ente, nō prout efficitur à ratione, cuiusmodi sunt conceptus, sed de ente, prout distinguitur ab ente reali, quod est obiectum Metaphysicæ.) Et secundò asserit, intentiones logicales non esse reales, sed rationis. Et primo Posteriorū, lectione 20. sic ait: Et quia circa omnia, quæ sunt, habet negociari ratio, Logica autē est de operationibus rationis, Logica etiam erit de iis, quæ communia sunt omnibus, id est, de intentionibus rationis, quæ ad omnes res se habent; non autem ita, vt ipsa Logica sit de ipsis rebus communibus, sicut de subiectis: considerat enim Logica, sicut subiectum, syllogismum, & enunciationē, & prædicatū, & alia huiusmodi. Vbi vides D. Thomam asserere, Logicam versari circa intentiones rationis, quæ conueniunt rebus non de ipsis rebus, & versari circa syllogismos, &c. Vt intelligat secundum sententiam Diui Thomæ, non esse subiectum Logicæ ens rationis in sua cōmunitate, sed secundum quod in ratione intentionis secundæ communis ad syllogismū consideratur. Et quarto libro contra gentes, c. 11. dicit: aliæ sunt scientiæ de rebus, aliæ de intentionibus intellectis, vnde scientia, quæ agit de intentionibus, distinguitur ab illa, quæ agit de rebus: ergo obiectū Logicæ, quæ est secunda intentio, secundum Diuum Thomam, vt modo vidimus, est aliquid rationis. Idem asserit opusculo 70. super Boetium, & opusculo de natura generis 42. capite quarto: ergo secundum Diuū Thomam ens rationis, quod consequitur ad operationem intellectus, est aliquid rationis, vt distinguitur contra ens reale existens: ergo non est cur isti nobis persuadere velint, & dicāt D. Thomā suam tenuisse opinionem, seu imaginationem. Et cum Diuus Thomas asserit, Logicā versari circa opera intellectus, intelligit tamquam circa propriā materiā, vt patet primo Posteriorū, lect. 20.

Quo operationes intellectus, et alia entia realia cadant sub cōsideratione Logica apud D. Thom.

Præterea hæc conclusio probatur primò authoritate aliorum. Habet illā Auerrhoes lib. 4. Metaphys. tract. 2. Auicenna lib. 1. suæ Metaphysicę. Duran. primo d. 19. q. 5. Iauel. 6. Metaphys. q. 7. Flandria 4. Metaphysicæ, q. 5. art. 2. & 1. Posteriorum, q. 1. art. 2. & 3. Petrus Niger, quæstione 12. in suo clypeo. Veracruce q. 1. procem. Zimara annotatione vltima super quæst. libri secundi Metaphysicæ, Balduinus quæsito 2. Angelus, tractatu de præcognitionibus Logicæ, Albertus primo Metaphysicæ, cap. 1. & in sua Logica in principio, Aegidius in initio Elenchorum, Soncinas in initio prædicabilium, Heruæus tractatu de secundis intentionibus, parte vlt. art. 3. Gandauo 2. Metaphysicæ, cap 12. & 4. Metaphysicæ. q. 6. Caietanus c. de genere, Soto q. 5. procemiali in Logicam, & innumeri alii ex Diui Thomæ discipulis, & modernis, & antiquis, quos longum esset recensere. Acutissimus Scotus supra adductus cum suis sequacibus, dum asserit, syllogismum esse obiectū Logicæ, consequenter defendit eius obiectum nō esse quid reale. Et tamen pro hac parte tantis viris & doctissimis, & antiquissimis existētibus, modò conantur inuehere in scholas hanc opinionem, seu imaginationē.

Probatur præterea ratione: nam Logica condistinguitur contra scientias reales, non quia ipsa non sit scientia realis, sed quia eius obiectum non est reale: ergo est aliquid rationis: nam non datur ens cōdistinctum contra ens reale, quod non sit ens rationis: quia ens diuiditur immediatè in ens reale, & rationis.

Cur Logica non numeretur inter scientias reales.

Præterea secunda intentio, vt visum fuit, est aliquid rationis, & habet proprietates demonstrabiles ab aliqua sciētia, & non alia nisi Logica: ergo Logicæ obiectum est ens rationis. Maior probatur: nam in hac quæstione ostensum est, esse aliquid rationis formaliter: & supra quæstione 7. demonstratum est, secundam intentionem habere passiones.

Et probatur modò, nam generis propria passio est prædicabilitas de multis speciebus, & syllogismi probabilis proprium est generare probabilitatem. Sed minor probatur: nam huiusmodi proprietatem satis constat non demonstrari à Metaphysico, tùm quia agit de ente reali, tùm, quia in nulla sui parte illud facit, & à Porphyrio in prædicabilibus, & ab Aristotele primo libro Topicorum agitur de prædicabilibus, & ponitur proprium generis prædicabilitas de multis speciebus.

Præterea: si obiectum Logicæ erit ens reale, inquiro, vtrum abstrahat ab omni materia, vel non? Si primum, ergo est pars obiecti Metaphysicæ: ergo ad ipsā pertinebit consideratio eius. Probatur prima consequentia; quia omne ens rea, le sub omnimoda immaterialitate, pars est subiecti Metaphysicæ, quandoquidem participat rationem entis & abstractionem: Deus etenim pars est subiecti Metaphysicæ hac ratione, similiter & accidens, & quantitas, si non abstrahit ab omni materia, debet includere aliquam non sensibilem, quia actus intellectus, vt dirigibiles, nullam qualitatem sensibilem includunt, nec considerantur in ordine ad illam; Nec etiam includunt materiam intelligibilem, quia non concernunt quantitatem; nec considerantur secundum rationē libertatis, vt ad scientias morales reducantur. Vltima consequentia probatur, quia omnis pars subiectiua Metaphysici obiecti consideratur ab habitu metaphysico.

Præterea: actus intellectus sufficientissimè consideratur à Physico, & Metaphysico, secundum omnem suam rationem. Si considerentur secundum suam naturalitatem, & non secundum libertatem: ergo non est dicendum pertinere eorum tractatum ad Logicum. Consequentia patet, & probatur antecedens: Nam cognitio, verbi gratia, hominis, si consideretur, vt est actus effectus ab anima rationali, quæ est corporis organici physici forma, ad eandem scientiam pertinet, ad quam pertinet anima, hoc est, ad Physicam. Si vero consideretur secundum suam speciem & immaterialitatem, ad Metaphysicam pertinet eius consideratio. Secundum enim quòd deseruit sciendi modo, nisi addas secūdam intentionem, nihil habet præter supradicta. Cùm verò consideratur in ratione actus liberi iam transit ad aliud genus moris, & ita pertinet ad scientiam moralem.

Præterea; Logica considerat tamquā suum obiectum diuisionem, definitionē, & argumentationem, vocalem etiam & scriptam, vt apertè constat, quæ etiam sunt instrumenta sciendi; & Aristoteles in Peri herm de Oratione vocali & Verbo & Nomine vocalibus, de Propositionibus, &c. tractauit, & similiter in Ante prædicamentis, vt optimè aduertit D. Thom. in primo Peri her. lect. 1. sed propositioni mentali, vocali, & scriptæ, nil potest reale assignari consideratum à Logica, nisi secunda intentio, quæ est ens rationis; ergo non est obiectum Logicæ aliquid reale. Probatur minor: Nam non potest assignari actus intellectus cōmunis illis, quia modus sciendi vocalis non est actio intellectus, cùm sit vox: & idem de modo sciendi scripto. Et praeterea, quia inquirimus reale commune actui intellectus, orationi externæ, vocali & scriptæ, Et hoc non potest esse ipse actus intellectus, nec potest esse substantia; quia actio intellectus est accidens. Nec potest esse accidens, quia oratio vocalis, seu voces ipsæ, sunt substantiæ; quia sunt aer verberatus. Et non potest dici, quod commune sit ens, quia ens non est modus sciendi, tùm etiam quia est obiectum Metaphysicæ, & sic idem esset obiectum Metaphysicæ & Logicæ. Et ex hoc infertur, quòd neque actus intellectus ordinati, sunt obiectum attributionis Logicæ; quia etiam agit de orationibus vocalibus, quæ non sunt actus intellectus; est ergo aliquid rationis.

Et præterea; quia scientia rationalis vocatur nō solùm, quia dirigit actiones & actus rationis, sed etiam quia habet pro obiecto ens rationis; secūdum enim D. Thomam 3. Sententiarum, distinct. 33. ar. 2. ad 3. ipsa secunda intentio ratio dicitur. Dicit enim hæc verba: Ratio dicitur dupliciter, vno modo id, quod est in ratiocinante, scilicet potētia vel actus. Secūdò modo, vt est nomen intentionis;

tionis; & ab hac scientia rationalis nominatur.

Præterea sequeretur, quod hæc scientia esset nobilior scientia mathematica saltem ex parte obiecti; quia nobilius obiectum est actus intellectus ordinati, quos isti asserunt esse quid reale, & obiectum Logicæ, quàm quantitas. Item esset nobilior Philosophia morali; quia actus intellectus simpliciores sunt, quã actus voluntatis, qui includuntur necessariò in obiecto Philosophiæ moralis. Et ea ratione esset nobilior visuali seu perspectiua scientia, & Musica similiter. Quinimo esset nobilior Physica: quia in ratione obiecti nobilius quid sunt actus intellectus ordinati, nullam includentes materiam, quàm ens mobile materiam sensibilem includens.

Præterea probatur cõclusio; Nã principia ferè omnia logicalia, quæ dantur per prædicationem & affirmationem, vt quãdo quidpiã de quopiã, & idẽ de eodẽ affirmari & negari est impossibile, & alia similia, formaliter sunt aliquid rationis, vt constat, & magis infrà ostendetur: ergo eius obiectum est aliquid rationis.

Præterea; Nam 6. Metaphysicæ Aristoteles diuisit scientias speculatiuas & reales, & in illis non numerauit Logicam, quæ speculatiua est secundum probabilissimam opinionem; ergo Logica non est realis ex parte obiecti. Et confirmatur: Nam si est scientia realis, exhibe principia illius realia, ex quibus procedit ad suas conclusiones ostendendas: ergo cùm non habeat principia realia, obiectum eius erit aliquid rationis.

Præterea: In scientia de domo, quam habet aliquis speculatiuè, non demonstrantur passiones ligni, nec passiones lapidis, sed passiones formæ domus: quia illæ passiones materiæ domus in Physica considerantur; sed in Logica non demonstrantur passiones actuum rationis, nec alicuius alterius realis; nam da, quæ passiones sunt illæ? Sed solùm demonstrat passiones entis rationis, quod est secunda intentio: ergo illud est obiectum huius scientiæ formale, & non aliquid reale. Demõstrantur enim proprietates generis, speciei, differentiæ, accidentis, proprii, & communis, vt patet in cap. vltimo prædicabilium. Et non fit ibi mentio de aliqua passione reali. Vnde ille Complutensis Doctor, qui dixit Logicã agere de operationibus animæ sub ratione dirigibilitatis, & de ente rationis in ordine ad illas, qui & asseruit definitionem, &c. formaliter esse aliquid rationis minus errauit, quàm qui asseruerunt huiusmodi omnia & materialiter & formaliter esse aliquid reale. In hac conclusione solùm volumus ostendere, obiectum Logicæ non esse reale formaliter, sed aliquid rationis. Et quia multa sunt rationis entia, quodnam horum sit constituendum, tamquam formale obiectum, modò est explicandum. Et ideò sit

Error Complutensis.

6. Conclus. Quale ens rationis sit obiectũ Logica auth. D. Thom.

Sexta cõclusio. Ens rationis, vt sic, acceptum in sua communitate, non est obiectum Logicæ, nec restrictum ad demõstrationem, nec restrictum ad syllogismum, nec restrictum ad argumentationẽ. Hæc conclusio habet multas partes probandas. Et prima pars, quòd nõ sit obiectum ens rationis in sua communitate, probatur primò authoritate D. Thom. in locis supra adductis, vbi dicit, secundam intẽtionem esse obiectum Logicæ. Et est expressus locus primo Posteriorũ lect. 20. Præterea probatur ratione: Nam si ageret de ente rationis in communi, ageret de omni ente rationis: & ita ageret de negatione, & de õmni relatione, & de Chymera: hoc autem est falsum: ergo illud, ex quo sequitur. Probatur Min. Tũ quia illa consideratio, vt sic, pertinet ad Metaphysicum, qui agit de ente: & ita debet agere de ente rationis, quod est ens per analogiam ad ens reale. Item etiam quia agere de illo ente rationis nil conducit ad scientiam: sed Logica solũ agit de ente rationis, quod est forma instrumentorum logicalium, & quæ conducunt ad alias scientias: ergo illud nõ est Logicæ obiectũ. Maior patet, minor probatur, quia in hac latitudine sumptum, non est forma definitionis, diuisionis, & argumẽtationis, & ita nõ pertinet ad logicã consideratione. Et cõfirmatur: quia in hac latitudine non habet passiones logicales, sed solùm quasdam proportionales passionibus entis realis; quia est vnum suo modo, &c. Quod si dicas, Logicam agere de indiuiduo, &

de indiuisione, quod est aliquid rationis. Respondetur, quod de illa indiuisione agit Logicus in ordine ad suum obiectum, quod est secunda intentio; non verò agit, vt de parte subiectiua. Et per hunc modum agit de oppositis priuatiuè, &c. & de multis negationibus, quæ non sunt secundæ intentiones.

Præterea probatur, quia Aristot. non tractauit de ente rationis, vt sic, in aliqua parte suæ Logicæ; ergo nō est eius obiectum. Item sequitur, quòd non demonstret passiones secundæ intentionis vt sic, quia Metaphysica non demonstrat passiones entium particularium. Item sequitur, quòd Grammatica & Rhetorica non sunt distinctæ scientiæ, quia non habent distinctas abstractiones obiecti, & vnum sub alio continetur; ergo &c. Probatur consequentia: nam scientia de hoc ente, de spiritu scilicet, non est distincta scientia à Metaphysica. Et dicere quòd differunt penes finem, contrà: quia sunt scientiæ speculatiuæ, quæ non differunt penes finem, sed penes obiecta; ergo &c.

Solutio. Impugnatio.

Quod verò non sit demonstratio obiectum Logicæ, probatur: Nam non sufficit omnia, quæ tractantur in scientia logicali, referri aliquo modo in demonstrationem, vt demonstratio sit obiectū Logicæ, aliàs Deus esset Metaphysicæ obiectum: quia omnia, quæ tractantur in Metaphysica, reducuntur aliquo modo in Deum, tamquam in causam efficientem & finalem, & tamquam in regulam omnium.

Regula digna.

Et præterea: quando scientia aliqua plura per se considerat, subiectum scientiæ talis non potest esse vnum illorum, sed aliquid, quod omnia comprehendat, cùm quodlibet illorum non sit pars alterius, sed quodliber sit ens completum & totale in illo genere; sed Dialectica agit de definitione, diuisione, & argumentatione, & demonstratione, vt de instrumētis per se consideratis ab illa, & neutrum est alterius pars; ergo debent considerari sub aliquo communi, quod omnia cōprehendat. Maior probatur inductiuè in scientiis, & potentiis: Nam potentia visiua, quia considerat per se albedinem, & nigredinem, ac cæteros colores, non est illius obiectum album, vel nigrum; sed coloratum, quod omnia comprehendit, seu visibile; & Metaphysica considerat ens finitum, & infinitum, & partes illorum, vnde neutrum illorum est eius obiectum, sed aliquid, quod omnia comprehendit, scilicet ens. Minor probatur, quia deseruiunt suo fini per se; ergo per se agit de illis. Consequentia est nota. Et hæc ratio etiam probat, quod non sit argumentatio, nec syllogismus, sed aliquid commune illis, quod est secunda intentio. Fateor tamen, quod inter ipsas partes id intenditur principalius, & magis ac perfectiori modo, & est subiectū principalitatis, quod est perfectius & nobilius.

Proportio inter Arithmeticā & Logicam.

Et præterea: licèt in Arithmetica sit aliquis numerus perfectissimus, videlicet, ternarius, non est obiectum eius, sed est numerus in communi: ergo idem in proposito. Quod syllogismus non sit obiectum Logicæ, probatur rationibus dictis. Et præterea: quia Logica non solum agit de definitione, & diuisione, quatenus deseruiunt syllogismo, sed quatenus sunt per se & essentialiter modus sciendi, & pertinent ad finem Logicæ consequendum; ergo directè continentur sub obiecto Logicæ, & non reductiuè: ergo aliquid aliud est assignandum, sub quo contineantur per se. Probatur antecedens: quia de definitione agit secundum suam propriam formam, quæ est sciendi modus, & idem de diuisione: ergo &c.

Præterea: Quia forma definitionis, &c. non est pars formæ syllogismi; ergo non consideratur formaliter, vt est aliquid illius, sed vt per se habet rationē obiectiuā logicalē, q̄ est ratio cōsiderandi: sicut & cōsideratur in Metaphysica accidens & substātia. Et cōfirmatur: Quia prius natura definitio habet propriā formam, quàm intelligamus illam, vt partem syllogismi materialem: ergo per se etiam pertinet ad logicam considerationē, quatenus instruit intellectū, ne erret in cōponendis cōceptib. definitionis. Et idē de diuisione dicendum est.

Definitio non est reducēda ad syllogismū.

Præterea probatur conclusio: Quia definitio non est reducenda ad syllogismū, vt minus perfectū ad magis perfectū: ergo syllogismus nō est obiectū Logicæ

gicæ. Probatur antecedens: Nã perfectio instrumenti sciendi sumi potest, vel ex parte rei manifestatæ, vel ex parte modi manifestandi veritatem: sed definitio ex parte rei manifestatæ præstat syllogismo & demonstrationi, & etiam ex parte modi manifestandi; ergo &c. Nã definitio sẽ per manifestat essentiam rei, demonstratio passionem, si fit à priori, syllogismus non semper essentiã rei manifestat: ergo definitio ex parte rei manifestat; est perfectior. Ex parte modi probatur, quia manifestat rem simplici quodam intuitu, qui est modus perfectior modo manifestandi per discursum: & ita cognitio definitionis pertinet ad habitum principiorum, qui est perfectior habitu sciẽtifico. Et videtur hoc asserere Aristot. 7. Metaphys. c. 4. vbi ait, nobilius esse scire, quid sit homo, quàm qualis sit. Et primo Posteriorum, c. 1. ait, principia perfectius clariusq; cognosci, quàm conclusionem: sed definitio pertinet ad principia. ergo &c. Intelligitur verò hoc secundũ quòd aliquid manifestatur in ratione modi sciendi, non verò in ratione alia per perfectũ vel imperfectum iudicium: Nam si in ordine ad iudicium loquamur, si non dicat definitio iudicium perfectum & demonstratio sic, constat demonstrationem esse perfectiorem. Hæc probatio, quæ ab aliquibus magni fit, non ratione prædicta multum satisfacit. Quod etiam non sit argumentatio, eisdem rationibus probatur; Nam argumentatio est species quædam obiecti partialis Logicæ: ergo aliquod est constituendum obiectum, quod comprehendat etiam argumentationem in se, & diuisionem. Et omnibus rationibus supra factis de demonstratione & syllogismo probabis, argumentationem non esse obiectum Logicæ.

Definitio præstantior syllogismo & demonstratione.

7 Conclus. contra Nominales.

Septima cõclusio. Nec conceptus ipsi vt habent modi sciendi rationem, etiam si ipsa ratio modi sciendi sit secunda intentio, (vt reuera est) est obiectum logicæ, nec voces, vt Nominales existimant. De ista voce propositio vel Argumentatio, &c constat, non esse obiectum Logicæ, quia est singularis, contingens, sed de singularibus, & contingentibus non est scientia: ergo &c. Vide alias rationes in Magistro Soto quæst. 1. prœmiali. Probatur præterea, quod modus sciendi nõ sit obiectum huius scientiæ: Nam Logicus multa alia considerat per se, quæ nõ sunt sciendi modus, vt genus, speciem, differentiam, &c. prædicamentum, post prædicamentum, nomen, verbum, & alia huiusmodi: ergo debemus assignare aliquid aliud commune omnibus, quod sit obiectum scientiæ. Consequentia supra visa fuit & probata. Antecedens etiã patet: nam illa important secundam intentionem, vt videbimus in suis locis, & per se considerantur à Porphyrio in prędicabilibus, & Aristot. in prædicamentis, & postprædicamentis. Præterea: tota cognitio modi sciendi vlterius ordinatur tamquam ad finẽ proprium, & intrinsecum scientiæ, scilicet, vt perfecta cognitio habeatur secundæ intentionis: ergo non est obiectũ. Probatur consequentia, quia obiectum finis est scientiæ. Sed antecedens probatur: quia aliquid magis vniuersale, & per se consideratum à scientia restat cognoscendum, & ita in illud debet ordinari.

Alia ratio nes pro conclusione apud Soto.

8 Conclus. contra supra citatas opiniones.

Octaua conclusio. Secunda intentio in concreto est obiectum Logicæ, quæ poterit explicari per istum terminum relatiuum rationis, quod dicit de formali secundam intentionem. Et ita ait Auicẽna, quod Logica est de secundis intentionibus adiunctis primis. Hæc conclusio est ẽt D. Th. locis adductis suprà ad probandũ obiectũ Logicæ nõ esse ens reale, sed aliquid rationis; & ẽt sapientissimi Magistri Soto in hac quæst. & aliorum multorum Thomistarum. Et probatur: Nam exclusis à subiecto Logicæ præcedentibus, scilicet, ente reali, demonstratione, syllogismo, vocibus, modo sciendi, nil aliud videtur restare, quod esse possit subiectum, nisi secunda intentio: ergo &c. Præterea: Conditiones obiecti, quas supra constituimus, conueniunt secundæ intẽtioni sic acceptę: ergo &c. Probatur antecedẽs; Nã secũda intentio sub omni moda immaterialitate distinguit Logicã ab omnibus aliis scientiis, & prædicatur de omnibus, quæ per se considerantur in illa, & illa est, quæ principaliter intenditur in hac scientia, non enim quiescimus, vsque dum secundæ intentionis in se & in suis partibus subiectiuis perfectã cogni-

D. Thom.

Soto.

Omnes conditiones requisita ad obiectũ Logicæ saluantur in secũda intentione in concreto.

cognitionem habeamus; ergo eius est obiectum. Præterea: quia Logica per se tractat de genere, &c. de propositione: Nam quorsum tã exquisita consideratio de nomine, de verbo, de propositione, & eius speciebus, deq; argumentatione, & eius speciebus, si non tractat per se de illis; ergo obiectum est assignandum aliquid commune, quod omnia ista cõprehendat, siquidem tale potest exhiberi. Hæc consequentia satis suprà est probata. Item; quare in Arithmetica assignatur numerus, & in Geometria quantitas cõtinua, & in Metaphysica ens, & in Physica ens mobile, quæ sunt communia ad omnia considerata in illis scientiis: & in Logica non assignabitur aliquod obiectum, quod sit commune ad omnia, quæ considerantur in ipsa scientia? Huiusmodi autem est supra dicta secũda intẽtio.

Obiectio. Nã secũda intentio habeat passiones demonstrabiles. Sed contrà: Relatiuum rationis tale, non habet aliquas proprietates de ipsa demonstrabiles pertinentes ad Logicam considerationem: ergo non est obiectum Logicæ. Consequentia est euidens: nam omne subiectum debet habere essentiam, ad quam consequantur aliquæ proprietates per causam, vel rationem formalem demonstrabiles. Sed antecedens probatur: nam detur, quæ sit propria passio talis secundæ intentionis. *1. Solutio.* Respondetur ad hoc argumentum primò, quod habet proprietates sicut habet essentiam, quæ consequuntur ad illam, nobis tamen sunt ignotæ. *Refellitur.* Hæc solutio non placet: nam sequitur, non habere nos scientiam logicalem, quia non scit, qui non scit resoluere conclusiones ad principia indemonstrabilia, quæ resolutio fit per passiones vsque ad primam, & inde in essentiam; nam eo modo, quo proueniunt ab obiecto passiones, eo modo debent in illud resolui. *2. Solutio Auctoris.* Respondetur, quod etiã sine hoc potest esse scientia, quia multæ passiones specierum sciuntur, quas non scimus resoluere vsque ad genus scientiæ. Vt scimus de vniuersali, quòd sit prædicabile: & hoc resoluimus vsque ad essentiam vniuersalis, & tamen vlterius non progredimur, quia hoc sufficit, vt passiones speciecũ reducamus in speciẽ, & passiones generis in genus, & obiecti adæquati vt sic, in obiectum adæquatum vt sic. Et ita sunt explicanda quæ suprà.

Præterea respondetur, quòd proprietas secundæ intẽtionis in communi est, esse veri ostensiuam aliquo modo. Et hoc omni secundæ intentioni conuenit (ostensiuam dico) vt aliquid ex natura sua ordinatum ad hanc ostensionem instrumẽtaliter faciendam. Ex hoc suo modo omni secundæ intentioni conuenit, & generis & speciei, &c. & demonstrationis, & sciẽdi modi, quia omnia ista sunt veri ostensiua instrumentaliter suo modo. *3. Solutio.*

Nona conclusio. Non solùm secunda intentio, quæ conuenit rebus, vt intentio generis, speciei, est obiectũ Logicæ, sed etiam secunda intentio, quæ conuenit nominibus & vocibus, vt intentio nominis, verbi, propositionis, &c. Hanc conclusionem mihi persuadeo hoc argumento solo, quia non esset tam exquisita cõsideratio de vocibus in Logica, nisi intentiones in illis fundatæ ad Logicam per se pertinerent: Nam Aristoteles per se agit de propositione, de nomine, & verbo, vt patet in Peri hermen. de syllogismo, & argumentatione, vt patet in libris de demonstratione, vt patet in Posterioribus, de probabili syllogismo, vt in Topicis, de fallaci, vt patet in Elenchis. Quinimo de intentionibus, quæ in rebus fundantur, per transennam & obiter disputauit, vt patet in Topicis. Non est autẽ credibile tot libros multiplicasse, vt tractaret de obiecto per accidens Logicæ, seu de his, quæ per accidens Logica cõsiderat. Nec sufficit dicere, quòd agat per se de cõceptibus, quibus istę intentiones conueniunt: Nam nec conceptus habent ex sua natura fundamentũ, vt sint syllogismi & propositiones. Nam ratio subiecti, & prędicati, & termini, & propositionis, &c. in illis etiam sumitur ex hoc, quod sic accipiuntur ab intellectu, præcipuè, quod Logicus per se etiã considerat de propositionibus vocalibus, &c. licèt non tam principaliter. *9. Conclus. Qualis intẽtio secunda sit obiectum Logicæ.*

Præterea probatur: Nã D. Thom. dicit syllogismum demonstratiuum esse obiectũ Logicæ in locis suprà adductis pro secunda conclusione: sed istæ intẽtiones non habent fundamentũ in re: ergo &c. Patet minor, nam istæ voces, Animal rationale est risibile, &c. ex natura sua non habent

habet, quod sint syllogismus, nec est fundamentum in re ad hoc, quod sint syllogismus, vt explicat Magister Soto. Præterea: Excipere intentiones secundas à consideratione logica non habet fundamentum in re, nec in Aristot. nec in D. Tho. sed solùm in quadam ratione, quia scilicet etiam de illis agit Grammaticus & Rhetor. &c. Nam ratio nominis etiam in Grammatica secunda intentio est, & ratio epilogi, exordii, confutationis, cõfirmationis, diuisionis, &c. in Rhetorica, & cum D. Thom. loco supra adducto in prima conclusione ex 4. Metaphysicæ, lect. 4. dicit Logicum non cõsiderare per se intentiones, quæ non fundantur in re bus, intelligitur principaliter.

Explicatur locus Diui Thomæ.

10. Concl. Quid inter sit inter logicã, Grammaticam, Rhetoricã & Poeticã.

Decima conclusio. Ista scientia differt à Grammatica, & Rhetorica, quod illæ etsi tractent de secundis intentionibus, id faciunt sub alia ratione, scilicet Grammatica sub ratione congrui, & incongrui, hoc est, tractat de rebus secundarũ intentionum in ordine ad congruam loquutionem, & principalius de vocibus, secundariò de conceptibus: Rhetorica verò sub ratione ornati persuasiui, id est ad hoc, vt adornet loquutionem, taliter quòd doceat, delectet, & suadeat, alium enim in finem per hoc explicamus distinctum à Grammatica. Poesis verò tractat de suo obiecto in ordine ad delectationem causandam in animo auditoris, & ad delectabiliter proponẽdũ virtutes, vt illas sequamur, vitia verò, vt ab illis fugiamus. Et de istis obiectis ẽt suas demonstrant passiones. Vide Soto in prologo Summularũ. Patet conclusio: Nam nõ est nouũ aliquid materialiter consideratum ad duas sciẽtias pertinere. Deus. n. ad fidẽ & Theologiam pertinet sub alia & alia ratione: ergo istæ scientiæ bene possunt agere de intentionibus secundis alio & alio modo. Possemus ẽt dicere, qđ intentiones grãmaticales specie differũt à logicalibus; vt intentio verbi, secundũ quòd à Grammatico consideratur, & secundũ quòd à logico; & idem de intẽtionibus poeticis & rhetoricis, quia habẽt diuersas definitiones. Aliter enim definit Logicus Nomen, Verbum, &c. & aliter Grammaticus: nam de rhetoricis intẽtionibus nõ est dubitandũ. Sed de his satis.

Soto in prologo Summularum.

Vltima conclusio: Supposito, quòd logica vtens & docens (vt probabile est) formaliter distinguantur, dico quod habent formaliter distinctum obiectum, & vtriusque obiectum est secunda intentio aliter tamen & aliter. Nam obiectum logicæ docentis est secunda intentio in cõ creto, vt de ipsa passiones demonstrantur, vt modo resolutiuo est considerabilis. Obiectum Logicæ vtentis est secunda intentio, quatenus in materiam logicam introducitur, & compositiuo modo considerabilis est. Itaque sicut scientia practica & speculatiua de domo habent idem obiectum materialiter, formaliter verò diuersum, vna scilicet, prout speculabilis est, alia prout est factibilis; ita isti habitus formaliter distincti habent obiecta formaliter distincta: Nã obiectum docentis est secunda intentio speculabilis per demonstrationem suarum passionum; obiectum vtentis est eadem, vt introducibilis in materiam. De Logica docente clarum est, & supra fuit qu. 7. probatum. Et probatur de vtente: Nam Logica vtens habet efficere instrumenta aliarum scientiarum: ergo habet pro obiecto introducere secundam intẽtionem in operibus animæ primario, secundario in voce, & scriptura; Nam instrumenta scientiarum vt sic, dicunt secundam intentionem formaliter pro forma constitutiua illorum in tali esse.

Vlt. Concl.

Quò logica docens & vtens habeant eandẽ secundã intẽtionem pro obiecto, diuersimodè tamen.

Præterea, quia ideò dicitur habitus & ars speculatiua, quia aliquid facit, puta syllogismum & argumẽtationem, &c. ergo formam illorum introducit in materiam, quia ideò ars domifactoria dicitur domum facere, quia formam domus in materiam introducit: sed hæc forma syllogismi, &c est secunda intentio: ergo. Et aduerte, quòd cum dicimus introducere formam syllogismi in materia, non est efficere realiter illam formam, ita vt factio realis terminetur ad illam, quia ens rationis hoc non patitur, sicut facit domifactor in domus forma: sed taliter disponere materiam syllogismi, & vltimam dispositionem ibi suo modo requisitam introducere, vt possit denominari & esse syllogismus à secũda intentione, quæ obiectiuè est in intellectu. Et non est necesse, quod producatur ab

Obseruatio Authoris pulchra.

ab arte effectiuè forma, vt dicatur fieri tale artificiatum: sicut non est necesse (quod magis est) vt Petrus producat materiam & formam Pauli, vt generet Paulum, sed sufficit attingere introductionē eius in materiam per positionem dispositionum vltimarum. Eodem modo ars potest efficere syllogismum, quia disponit materiam ad formæ introductionem eo modo, quo possibile est introducere secundam intentionem, scilicet, facere materiam aptam denominationi. Et ita secunda intentio est ratio formalis talis dispositionis, quia in ordine ad illam fit hæc dispositio: nec esse potest syllogismus formaliter sine illa. Itaque, sicut ars domificatoria disponit materiam, vt formam introducat, eo modo ars logica lis: Et solùm est differentia (loquor ex parte formæ) quia illa consequitur realiter, forma verò, quam introducit Logica, cōsequitur per cognitionem intellectus; quia solùm habet formale esse dū cognoscitur.

Dissoluuntur argumenta.

Ad 1. Arg. primæ opinionis. AD primum argumentū primæ opinionis sumptum ab authoritate, respondetur, Scotum oppositum sensisse, vt videmus: qui dixit syllogismum esse obiectum Logicæ, & idem D.Tho. Nam aliud est dirigere operationem intellectûs, aliud obiectū eius esse aliquid reale; Dirigit enim Logica operationes intellectus, & obiectum eius est quid rationis. Aliud enim est, artem fabrilem ordinare materiam, quæ est substantia, aliud habere pro obiecto substantiam: Dirigit enim substantiam, & habet pro obiecto accidens, licèt pro materia habeat substantiam. Ita Logica dirigit opera rationis, & voces etiam: sed non sunt eius obiectum, sed materia, in quib suā introducit formam: nec de materia demonstrat passiones, sed de forma.

Ad 2. arg. Ad secundum respondetur, concessa maiori, negatur minor. Non enim tota eius cura versatur in cognitione modi sciendi, sed in cognitione secundæ intentionis. Et cum diximus suprà, esse modum sciendi, quia versatur circa modum sciendi, non excludimus reliqua, sed per hoc explicuimus, quomodo cōsiderat secundam intentionem in ordine, scilicet ad scire, quod nō facit Grāmaticus: & quatenus vtens est, etiam assumit genera & species, sed vt quid, ex quo construere debet definitiones, &c. sicut artifex considerat lignum ad formam domus efficiendam. *Ad 1. Confir.* Ad primam confirm. respondetur, quòd obiectū Logicæ & finis, quatenus docens, est cognoscere secundam intentionem, seu secunda intentio cognoscibilis per ipsam. *Finis logicæ docentis quis sit.* Ad hanc tota artis cura dirigitur, & est finis principaliter intentus, & intrinsecus. Ita enim accipio finem intrinsecum & obiectum: & finis vtentis est secunda intentio introducibilis in materiam, modo exposito. *Logicæ vtentis finis.* Materialia verò huius intentionis non sunt finis, sed materia; & scientiæ acquisitio est finis extrinsecus; sicut domus habitatio est finis extrinsecus artis domifactoriæ, seu defensio à tempestatibus. *Operationes intellectus, & dirigibilitas earum quō se habeant ad Logicā.* Dirigibilitas enim in actionibus intellectus, scilicet, quod possint secundum artem dirigi, est conditio, quæ se tenet ex parte materiæ necessariò: nulla enim materia reperiri potest, quæ non sit per artē dirigibilis. Directio verò actiua seu actio, qua ordinatur & dirigitur materia, est ab arte effectiuè producta, & terminatur ad materiam in ordine ad formam, quæ est præcipuè considerata: & ratio, secundū quam reliqua materialiter considerantur. Hæc autem in logica est secunda intentio, vt dictum est: & hæc forma est finis intrinsecus. *Ad 2. Confir.* Ad secundam confirmationem respondetur, quòd Dialectica est modus sciendi, cuius finis est secunda intentio, si consideretur vt docens, demōstrando, de ipsa proprias passiones. Si consideretur vt vtens, illam introducendo modo iam dicto, in conceptibus animæ & in sermonibus & scripturis, & quia præscribit modum, quo hæc fiant, sciendi modus vocatur. *Ad 3. Confir.* Ad tertiam confirm. patet iam ex dictis in prima conclusione.

Ad 3. Arg. Quid sit conceptus intellectus esse directos à logica. Ad tertiū arg. principale respōdet ꝙ cōceptus esse directos nil aliud est, quam ordinari sub forma syllogismi, definitionis, &c. Et, sic esse ordinatos sub illa, est aliquid rōnis. Quamobrē scibile est illud

illud à Logica, quę considerat secundam intentionem. Reale verò totum quod est in conceptibus scitur à Metaphysica, & Physica: & si in ratione liberi considerentur scitur à scientia morali. Logica enim solùm considerat formaliter secundam intentionem, esse verò dirigibiles fundamentaliter, consideratur à Metaphysica; quia est proprietas alicuius entis, vel à Physica, quæ considerat materiam conceptuum, sicut voces materiali ter considerat Physicus, vt verò significatiuæ sunt conceptuum Logicus. Ad confirmationem respondetur, quod Logica naturalis est ipsa ratio, prout facit imperfectè instrumenta scientifica. Et ita secundum quòd imperfectè hoc facit, habet pro formali obiecto secundam intentionem. Et hæc ratio perficitur per Logicam, quantum ad hoc munus facien di instrumenta logicalia, quę formaliter sunt aliquid rationis.

a. Solutio.

Ad confir.

Ad 4. arg. *1. Solutio.*

Ad quartum argumentum, quod habet aliquid difficultatis respondetur pri mò; quòd si aliquid probaret, probaret vtique non esse necessariam significatio nem in vocibus ad hoc, quòd repræsentent & significent res, quo quid absurdius? Clarum est enim, antequam intellectus actu reflexo consideret secundam intentionem, seu significationem vocum, res ipsas repræsentari per voces ratione significationis per hoc, quod so lemniter sunt impositæ à republ. ad res significandas, & nihilominus forma significationis ipsarum aliquid rationis est: Eodem modo ex eo, quòd est fundamentum formę syllogismi & diuisionis, &c. quod est esse sic acceptos conceptus ab intellectu secundum regulas artis, dicitur esse forma syllogismi & definitionis ratione fundamenti, & esse dispositos conceptus & voces in modum syllogismi, &c. Et ita sunt instrumenta sciendi ratione formæ præexistentis in suo fundamento, & non sine ente rationis formaliter, vel fundamentaliter, vt dicemus infrà de vniuersalibus. Sicut Sacramenta nouæ legis ratione significationis, modò significatio sit conditio, modò ratio, modò sit modus Sacramentorum, dicuntur causare gratiam, antequam consideretur illa significatio, quæ est aliquid rationis, quia est in suo fundamento: eodem modo conceptus sunt instrumenta modi sciendi ratione entis rationis, & sine illo formaliter aut fundamentaliter non essent apta instrumenta modi sciendi. Itaque est instructus intellectus per conceptus dispositos in modum definitionis, &c. Et hoc habent formaliter ab ente rationis existente formaliter, vel virtualiter, seu fundamentaliter: & est necessarium ens rationis, vt sint instrumenta, quia est necessarium vt syllogismus sit, seu definitio, seu diuisio. Secundò respondetur, quod entia rationis sunt formaliter per hoc, quòd conceptus accipiuntur in ratione syllogismi, &cæt. Et illud est habere esse obiectiuum in intellectu; sicut dicunt aliqui, quod est specieitas per hoc, quod cognoscitur natura in communi, & sine indiuiduis, natura tunc est species: ergo ab aliqua forma. Hanc solutionem non dico vt propriam, sed est aliorum, & probabilis. Ita sunt conceptus habentes formam syllogismi & definitionis, quod est ens rationis per hoc, quod ordinantur sic ab intellectu: nam ad illam acceptionem consequitur ens rationis. Est ergo necessaria forma syllogismi, &cæt. ad directionem conceptuum, & ante actum reflexum est illa vel formaliter, vel virtualiter. Et per hoc patet ad confirmationem: nam est necessaria ad alias scientias ratione entis rationis, vt ratione formæ, quod est eius obiectum. Et cum dicitur, quòd est syllogismus ante operationem reflexam, distinguo: Est syllogismus, ita vt sua forma nullo modo sit, nego: Est ratione formæ existentis fundamentaliter, concedo. Et ita ipsa forma est ratio, quare sit syllogismus, sicut significatio Sacramentorum est necessaria, vt sint Sacramenta, & sine ipsa non essent instrumenta passionis Christi. Ad secundam confirmationem respondetur ex dictis, quod impossibile est esse instrumentum in suo esse formali constitutum sine forma propria, quæ est ens rationis. Ad vltimam confirmationem respondetur, quòd Aristoteles reliquit decisum ex quarto Metaphy-

2. Solutio.

Ad 1. cōfir.

Ad 2. cōfir.

Ad 3. cōfir.

etaphysicæ loco supra adducto, quòd esset obiectum Logicæ, & ita hoc non inquirit. Et virtualiter in multis locis, vbi agit de demonstratione, de syllogismo hoc asseruit: quia est per se notum apud sapientes, formam syllogismi, definitionis, generis, &cær. esse aliquid rationis, & secundam intentionem.

Ad 5. arg. Ad quintum principale iam dictum est, conceptus esse directos sub forma syllogismi, definitionis, &c. esse aliquid rationis, et secundam intentionē, & ita ratio considerandi est secunda intentio: & sic secunda intentio est obiectum Logicæ. Libertas autem in actibus rationis quid reale est: & ita non est eadem ratio.

Ad 6. arg. Secūda intētio habet passiones de se demonstrabiles à se realiter vel specificè distinctas. Ad sextum respondetur, obiectum logicæ esse secundam intentionem in concreto, & habere suo modo passiones de ipso demonstrabiles, vt ostendimus quæstione septima, quæ etiam sunt secundæ intentiones, & aliquid rationis, & specie differunt à suis subiectis: alia est enim essentia prædicabilitatis, & alia vniuersalitatis; & demonstratur prædicabilitas per vniuersalitatem. Et ita est dicendum de aliis specialibus passionibus, & earum subiectis. Et in his clarum est, quòd passio non est inferior ad subiectum, sed distincta à subiecto eo modo, quo essentia hominis & risibilitas distinguuntur. Sed difficultas est de primis passionibus secundæ intentionis: *Difficultas insignis de primis passionibus secunda intentionis denturne: qua, & quales sint.* Nam dictum fuit suprà, quod secunda intentio in concreto, quæ est subiectum Logicæ, habet passiones: quia omne subiectum passiones debet habere, sicut habet & rationem formalem. Et de his procedit argumentum; Nam passiones istæ sunt secundæ intentiones. Tunc sic: vel sunt æquales subiecto cuius sunt passiones, vel inferiores, vel superiores: Neutrum horum: ergo non possunt dari tales passiones. Quod non sint superiores, patet: quia cum passio consequatur essentiam non debet illi esse superior, prædicaretur enim non conuertibiliter. Quod nec inferior possit esse, probatur eadem ratione: quia aliàs non prædicaretur de omnibus, de quibus prædicatur essentia. Si verò sit æqualis, non potest dici, quod sit eadem subiecti essentia cum alio modo, sicut dicemus de passionibus entis, quia hoc est proprium transcendentium: & secunda intentio non est transcendens, sed solùm in hoc genere est ens rationis: ergo debet esse alia formalitas, quæ sit secunda intentio. Tunc sic: ergo subiectum & passio conueniunt in ratione secundæ intentionis, quæ non sit subiectum Logicæ, quod est inconueniens: Nam illa secunda intentio, cùm habeat essentiam debet ab aliqua scientia considerari, non à Logica, quia est superior suo obiecto; neque à Metaphysica, quia Metaphysica non considerat secundam intentionem, & si illam considerat Metaphysica considerabit omnem secundam intentionem, & ita illius consideratio non pertinebit ad Logicam. Respondetur ad hoc argumentum, quòd secunda intentio alia est Logica, alia Grammatica, alia Rhetorica, alia Poetica. Et hæc secūda intentio, quæ sic diuiditur, prædicatur de subiecto, & de passione logicali. *Solutio. Quadruplex secunda intētio.* Et hæc non consideratur à Logica, sed si ab aliqua scientia consideratur, vtique à Metaphysica, tamquam modus entis rationis, quòd consideratur in ordine ad ens reale. Et non sequitur, quòd consideret omnem intentionem sub modis particularibus: sed solùm sequitur, quòd consideret in ratione secundæ intentionis. Sicut quantitas, quæ diuiditur in Mathematicam & Arithmeticam, non consideratur ab Arithmetica, neque à Geometria, sed à Metaphysica, vt modus est entis considerati à Metaphysica. Nec sequitur, Metaphysicam considerare omnem modum quantitatis, siue particulares rationes, sed solùm secundum quod sunt entia. De quo multa agit D. Thom. opusculo septuagesimo super Boetium, quæstione illa de diuisione scientiarum. *D. Thom.* Et non asserit D. Thom. ens rationis in sua communitate esse obiectum Logicæ, sed secundam intentionem. Ad confirmationem respondetur, quòd sicut conceptus Chymeræ, vel generitatis, etiamsi sint entia secundum quid, non est ens secundum quid, id est, rationis, sed ens verum *Ad 1. Confir.*

rum

num reale, & conceptus simpliciter; ita habitus Logicæ, etiamsi obiectum Logicæ sit ens secundum quid, id est, rationis, est aliquid reale, & verum. Et habitus simpliciter, & Logica non accipit suam perfectionem ab ente rationis, sed ab ordine ad illud considerandum. Et quia intellectus considerans est aliquid reale, etiam hoc debet esse habitus, & conceptus, quia sunt perfectiones intellectus. Et quia entia rationis considerantur ab intellectu, ex necessitate autem consideratio debet fieri per aliquid reale: hinc est, quod habitus, & conceptus sunt reale quid. Ad aliam confirmationem respondetur ex decima conclusione.

Ad 2. Confirm.

Ad tertiam confirmationem, iam vide quæstione septima.

Ad 3. confirma.

Ad 7. arg.

Quo Metaphysicus agat de ente rationis.

Ad septimum argumentum respondetur, quod de ente rationis agit Metaphysicus, vt patet in sexto, vbi agit de ente vero. Non tamen sequitur, quod agat de omni ente rationis secundum omnem modum, alias non esset ponenda, nisi vna scientia metaphysica (quæ agit de omni ente in communi) ad omnia entia. Et non sequitur, quod consideret omne ens, secundum omnem modum: nam non agit de omni ente secundum quòd mobile, nec de quantitate, qua ratione consideratur à Geometria, &cæt. sed solùm vt est modus entis; & ita non agit de secunda intentione, quatenus conducit ad veri cognitionem, sed solùm vt est entis modus. Et per hoc patet ad primam confirmationem; Agit enim de analogatis secundum rationem communem ad analogum, non verò secundum omnem rationem: Nam etiamsi Metaphysica agat de substantia, vt est modus entis, & consequenter de accidenti, quod est ens in ordine ad substantiam, sed non agit de omni accidente secundum omnem modum, quia non secundum modum, quo consideratur numerus ab Arithmetico, agit Metaphysicus de numero. Ad secundam confirmationem respondetur, quòd sicut ens rationis cognoscitur per conceptum, & similationem expressam per se ordinatam ad hoc, etiamsi ens rationis sit ens consequutum ad aliud, & per imitationem entis realis, & etiam potest cognosci, & de facto cognoscitur per habitum per se ordinatum ad cognitionem entis rationis: quia vt secunda intentio deseruit ad veri cognitionem, requirit nouum habitum cuiusmodi est Logica. Et ad replicam, respondetur ex dictis: Nam Metaphysica, quæ considerat ens, non agit de specialibus rationibus entis, nisi secundum rationem communem entis, vt patet quarto, & sexto Metaphysicæ.

Ad 1. Confirm.

Ad 2. Confirma.

Ad replicã.

Ad octauum, negatur antecedens. Et ad probationem negatur minor. Et ad probationem minoris dicitur, quòd antequam intellectus reflectatur super suos actus, res sunt diuisæ, & definitæ fundamentaliter proximè. Sicut dicitur natura vniuersalis, cum cognoscitur in communi; non verò taliter, quòd sit forma definitionis, & diuisionis formaliter, quia non habet esse formaliter, nisi dum actu cognoscitur ab intellectu, & forma syllogismi definitionis, & diuisionis, non sunt, nisi dum actu cognoscuntur. Cęterùm dicuntur conceptus ordinati, & voces diuisiones, & definitiones per hoc, quòd est fundamentum proximum illorum; sicut & voces dicuntur signa per hoc, quòd impositæ sunt, etiamsi significatio sit aliquid rationis. Et ad probationem secundam dicitur, quod esse visum, esse cognitum, omnes sunt denominationes rationis, vt videbimus infrà, nil enim ponunt reale in re denominata; esse verò agens, denominatio realis est, quia actio realiter profluit ab agente, visio verò non realiter profluxit à pariete, nec est principium effectiuum paries, à quo tamquam à causa profluat visio: Nam etsi producat species effectrix, postmodum omnis efficientia tribuitur potentiæ factæ in actum. Ad confirmationem respondetur, quod extrinseca denominatio, seu forma, à qua sumitur denominatum, idē est cum visione: sed effectus, id est, esse visum, non est idem, sed est rationis ens sumptum à visione extrinseca. Ita eadem forma causat (vt ita dicā) duos effectus, alter est intrinsecus, & est denominare rem videntem, alter est extrinsecus, &

Ad 8. resp.

Ad 1. probat.

Ad 2. prob.

Ad confir.

& est denominare rem visam. Et hoc nihil ponit in re uisa, vt latius videbimus infra.

Ad 9. arg. Ad nonum argumentum respondetur, vt diximus ad confirmationem sexti argumenti.

Ad 10. argum. *Quo demõstratio sit quid reale, & quid rationis.* Ad decimum argumentum respondetur, quòd demonstratio pro formali est aliquid rationis: pro materiali est aliquid reale; & pro materiali causat scientiam, licèt sit modus necessarius, vt causet materiale scientiam, quæ sit sub illa forma entis rationis. Sicut sacramenta nouæ legis effectiuè causant gratiam, ad quod est necessaria, vt conditio seu modus, significatio, quæ est aliquid rationis, nec conditio est necesse, quod realiter influat in effectum, vt patet in sacramentis, & in multis aliis; Nam per voces significantes ad placitum se mouet intellectus in cognitionem significati: quæ motio est aliquid reale, & est conditio significatio rationis.

Ad 1. Confirm. Ad cõfirmationem respondetur, quod demonstratio, vt demonstratio, causat scientiam sic vt dicat formam tamquam per modum & conditionem sine qua non, si dicat id, quod producit instrumentaliter, non causat sic significatio, sed materiale, vt diximus: & illa significatio est fundamentaliter proximè ante actum reflexũ.

Ad 2. Confirm. Ad 2. cõfirmationem respondetur, quod Logica vtens disponit realiter conceptus, hoc est, per actum realem constituit & ordinat illos taliter, vt sint capaces formæ demonstrationis, non uerò causat effectiuè illam formam, nec primariò, nec secundariò: quia non potest realiter causari, sed sufficit ꝙ disponat & ordinet materiã, in qua sit introducenda illa forma, quæ postea consequitur per actum, quo cognoscitur: sicut domus forma sit ab arte per hoc, quod ordinatur materia realiter, quod consequatur forma domus; de quo solet disputari 3, & 5. Physicorum.

Ad 11. argum. Ad vndecimũ respondetur, quod hoc argumentum est plenum stultitia Logicali, & est indignum, quod à viris doctis soluatur: Sed propter eos, qui ignorant, vt resipiscant, respondetur, quòd aliud est loqui de illo, quod est subiectum, & cui accidit intentio subiecti: & aliud est loqui de ratione subiecti, quæ illi aduenit; & aliud loqui de conceptu, quo consignificatur subiectum, vt subiectum est; sicut aliud est loqui de eo, cui accidit albedo, & aliud loqui de albedine, & aliud de conceptu, quo significatur album vt sic. Dico ergo quòd illud, cui accidit ratio subiecti aliquid reale est, nimirum conceptus Homo & ista vox Homo, & realiter afficit subiectum. Ratio vero subiecti formaliter, quæ est secunda quædam intentio, quid rationis est, quæ illi aduenit per hoc, quod accipitur ab intellectu, tamquam id, de quo aliud dicitur. Conceptus verò ipse homo de se nec habet significare hominem, vt de quo aliud dicitur, nec vt quod dicitur de alio: Nam si significet, vt de quo aliud dicitur, nequaquam posset esse prædicatum, quia deberet secundum istos significare, vt quod dicitur de alio: & sic mutaretur eius significatio intrinseca, quamobrem non esset idem conceptus. Vtrumque autem simul non potest significare, quia sunt rationes incompassibiles in eodem & numquam, si significaret, vt de quo aliud dicitur, posset esse prædicatum. Cõstat autem, quod hæc vox, homo, modò est subiectum, modò est prædicatum, & idem de conceptibus: ergo est quid extrinsecum adueniens illi. Conceptus enim hominis tantùm habet significare hominem: sicut hæc vox, homo, tantùm significat hominẽ. Quis enim dixit hãc vocem, homo, quando est subiectum, significare hominem, vt de quo aliud dicitur; & quando non est subiectum, solùm significare hominem: Solùm ergo habet conceptus & voces significare hominẽ. Quod verò accipiantur, vt subiectum & prædicatum, est accidens superueniẽs significationi. Iste uerò conceptus subiectum significat rem, vt de illa aliquid dicitur, sicut conceptus album significat corpus, vt habens albedinem, & ille conceptus aliquid reale est. Verum cum dicimus in propositione, homo est albus, non accipitur conceptus ille subiectum, sed ille conceptus homo. Et idem est dicendum de prædicato. Et isti ignorantes Logicam expectent nostras intentiones, vt exuant suam

suam ignorantiam. Nec est mirum talia opinari, qui ita de intentionibus logicalibus sentiunt. Sunt autem conceptus subiectum & prædicatum ante reflexam cognitionem intellectus: quia iam est fundamentum proximum, scilicet, esse acceptos ab intellectu sic, vt sit subiectum, homo acceptus, vt de quo aliud dicitur, &cæt. Similiter dicendum est de conceptibus genericis aut specificis, nam iste conceptus Homo, & Animal, & eorum significatio realis est: ratio verò generis, quæ accidit rebus, & repræsentatur per istum conceptum genus, aliquid rationis est, & conceptus genus, quo significatur animal vt genus, est aliquid reale. Similiter propositio formaliter est aliquid rationis, licet voces & conceptus componentes illam sint aliquid reale: Nam accidit huiusmodi vocibus & conceptibus sic ordinatis, Homo est animal, quod sint propositio, sicut accidit homini, quod sit album: Accidit, inquam, in quantum sic accipiuntur ab intellectu. Et de hoc infra magis patebit. Licèt enim iudicium sit aliquid reale, propositio formaliter est aliquid rationis, nec prædicatum esse vnitum cum subiecto, est aliquid reale: Nam vnio accidit illi ex acceptione intellectus, & formaliter est relatio rationis. Discursus similiter, hoc est, ratio consequentiæ quid rationis est formaliter, licèt materialiter sit reale; Nam quod vna propositio sit id, ex quo alia infertur, & è conuerso, accidit per intellectum illis materialibus, ex eo, quod sic accipiuntur: Nam neque ex natura sua habent, quod sint antecedens, vel consequens. Fateor tamen assensum maioris & minoris causare effectiuè assensum conclusionis, & materialia propositionis generare scientiam (vt iam diximus) & esse aliquid reale. Similiter esse maiorem formaliter est aliquid rationis, & esse etiam minorem: quia esse propositionē est aliquid rationis formaliter: ergo esse maiorem propositionem. Fateor quidem, quod significatio conceptuum est aliquid reale: Cæterum, quòd illi conceptus fortiantur rationem propositionis, est secunda intentio: sicut quòd animal, quod est quid reale, sortiatur rationem generis formaliter. Ad confirmationem respondetur, quòd esse maiorem, vel minorem formaliter, est aliquid rationis. Et ita si propositio, quæ est maior, fiat minor, nil reale amittit, sed denominationem rationis, quis tam stultus sit, qui dicat per hoc, quod accipiatur primo vel secundo loco, hanc propositionem, Omnis homo est animal, deperdere aliquid in sua significatione? Quod magis clarè patet in propositionibus vocalibus, & scriptis: Solùm enim deperdit respectum rationis, manente eadem significatione, & eodem modo significandi, in sonis verò totum est aliquid reale, vt esse graue, vel acutum, &c. Et ita non est eadem ratio. Habent se soni quodammodo, sicut vnitates, quæ realiter numerum efficiunt: & ita numerus sonorus etiam est aliquid reale. Definitio verò quidditatiua pro materiali est aliquid reale, formaliter verò est aliquid rationis: Nam quod illi conceptus sic accipiatur ab intellectu, sine sui mutatione fit: clara verò vel obscura significatio est in materialibus conceptibus, non in secunda intẽtione. Sicut enim accidit huic voci, Animal, & huic voci Rationale, sic componi, Animal rationale: & hoc in illis est aliquid rationis: eodem modo dicẽdum est in conceptibus, quòd esse ordinatos in modum definitionis est secunda intentio in ipsis. Et hæc clarius tractabuntur in tractatu intentionum. Ad aliam confirmationem respondetur: quòd, si non esset ens rationis formaliter, nec fundamentaliter proximè, impossibile esset, quod esset logica sciendi modus: quia non possunt esse conceptus ordinati in modum talem, & ens rationis, quod est fundamentaliter ratio considerandi conceptus ipsos à Logica: sicut impossibile est, quòd animal esset genus formaliter, si non esset secunda intentio generis formaliter, vel fundamentaliter proximè. Ad aliam confirmationem respondetur, quòd operationes ordinatæ fundamentaliter remotè, sunt aliquid reale: ordinatæ verò proximè fundamentaliter, sunt aliquid rationis. Hoc est fundamentum proximæ formæ, secundum quam formaliter sunt ordinatæ,

Ad Confir. esse maiorem, vel minorem in syllogismo est aliquid rationis.

Similitudo

Ad confir.

Ad confir.

vt definitiones, & eæ est aliquid rationis, quia est esse acceptas ab intellectu fie. Ostendam enim postmodum, omne fundamentum proximum secundarum intentionum esse aliquid rationis. Ad aliam cōfirmationem respondetur, quòd Chymæra est ens imperfectissimum: & ita non datur de illa scientia, sed à Metaphysica forsan fit consideratio. priuationes verò, quæ sunt aliquid subiecti, scilicet remotiones formarum, ab ea scientia considerantur, à qua subiectum, & forma, licèt in ratione entis rationis considerentur à Metaphysica. Aliqui dicunt ex hac classe Doctorum, priuationes esse ens reale priuatiuum, quod est falsum, nihil enim ponit in re: Nam omnis realitas formam aliquam seu essentiam realem dicit. Quis enim dicat aerem lumine carentem formam realem dicere? Sed de hoc infrà redibit sermo. Secunda verò intentio habet essentiam, & passiones alterius rationis, & non communicantes aliquo modo cum fundamentis remotis illarum: & ita pertinent ad aliam scientiam.

Ad confir.

Falsa quorundam opinio.

Ad 12. argum.

Ad duodecimum respondetur, non esse de ratione scientiæ, quòd causetur à subiecto: Nam secundum Caietanum, quod & nos in materia de significare tractauimus, efficientia obiecti consistit in causatione specierum: postmodum ipse intellectus se mouet per species ad causandas in se notitias, & habitus. Nā in illis operationibus vitalibus seipsum mouet, licèt respectu susceptionis specierum passiuè se habeat, factus tamen in actu non eget motore obiecto. Secundò respondetur, quòd scientia, quæ est realis ex parte obiecti, causatur effectiuè ab obiecto, quando tale obiectum per suam speciem cognoscitur. Quando verò obiectum est ens rationis, vel non habet propriam speciem, non causat effectiuè scientiam. Et sicut conceptus entis rationis non fit effectiuè ab obiecto, sed per speciem sui fundamenti: ita dicendum est de scientia: nam habetur per speciem sui fundamenti, & ab illa causatur. Et si fiat argumentum, N. m obiectum ratione sui terminat; ergo etiam ratione sui causat; negatur consequentia, est enim de ratione obiecti, quòd terminet ratione sui, quia de ipso habetur scientia. Quòd verò causet, hoc non requiritur, quia est extra rationem obiecti, quòd in sua ratione non importat, nisi terminare. Vide D. Thom. prima secunda, quæstione 54. articulo 2. & 1. parte, quæstione 57. articulo tertio. Ad confirmationem respondetur, quòd Logica supponit suum obiectum esse, scilicet, supponit esse ens rationis, licèt eius esse actuale solùm sit in intellectu: & etiam supponit, quid sit ens rationis, quo supposito aggreditur disputationem de secundis intentionibus in concreto. Metaphysicus verò habet inquirere quidditatem secundarum intentionum, & inquirere quod sit ens rationis, quod est secunda intentio: nam probat omnium scientiarum subiecta esse. Ad aliam confirmationem respondetur, quòd sciētiæ distinguūtur numero penes subiecta specie, penes ordinē ad obiecta intrinsecè: extrinsecè penes obiecta ipsa, quæ benè possunt realiter distinguere seu specificare: quia ad hunc modum distinctionis non requiritur existentia, vt patet: Nam conceptus Chymæræ distinguitur à conceptu hircocerui; & tamen obiecta sunt rationis.

Ad argumenta secundæ opinionis Nominalium respondetur, quòd Logica agit de vocibus, quatenus sunt significatiuæ rerum & conceptuum: sed totum hoc in ordine ad secundam intentionem in concreto perfectè sciendam: & in hoc tota Logicæ cura incumbit, quapropter illa est secunda intentio. Viri illi graues dicunt, aliquam partem considerationis logicalis versari circa voces significantes, quod nos libenter concedimus. Nec est tota difficultas in significatione terminorum, sed in penetranda natura secundæ intentionis in omnibus suis partibus, & in cognitione passionum eiusdem: Quia etiamsi significatio vocum sciatur, (ignorari enim potest) quid nomen significet præsupponendum est, vt passio demonstretur.

Ad arg. secunda opi. Sub quaratione logica conside ret voces.

Ad argumenta tertiæ sententiæ respōdetur, quod quamuis ita sit, quòd omnia ibidem numerata referantur ad demonstrationem, tamen ipsa demonstratio vlterius

Ad arg tertia sent. Quomodo demōstra-

tio & quæcunq; alia cōsiderata in logica or dinētur ad secundam intentionē. terius fertur in cognitionem argumentationis, vel salt. m in cognitionem secundæ intentionis. Nam ideo naturam eius cognoscimus, vt persectè noscamus secundam intentionem, & secunda intētio est finis, & ita est obiectum. Fateor tamen, quòd demonstratio est obiectum principale, seu argumentatio, vt alii volunt, sicut Deus in Metaphysica est obiectum principalitatis.

Ad argu. quartæ sentent. Ad argumentum quartæ sententiæ respondetur eodem modo, quòd cognitio syllogismi vlterius refertur in cognitionem secundæ intentionis, & ita est finis eius: quamobrē non potest syllogismus esse subiectum.

Ad argum. quintæ sēt. Ad argum. quintæ sententiæ respondetur, ad primum, quòd dicitur rationalis, vt diximus ex D.Th. quia agit de ente rationis, quod est secunda intentio.

Ad 2. arg. Ad 2. respondetur, quòd perficit per argumentationem rectam discursum. Sed ad hoc efficiendum est necesse multas alias secundas intentiones considerare: & ita secunda intentio est eius obiectū.

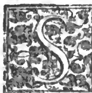
Ad 3. arg. Ad tertium satis patet ex dictis. Aliqui dicunt esse obiectum principale argumentationem.

Ad arg. 6. sentent. Ad arg. 6. sententiæ responsum est supra conclusione vlt. Vide ibidem. Ex dictis in hac quæstione colligitur apertè, quàm falsè, & contra omnium antiquorum opinionem asserat Pater Suarez in sua Metaphysica, disp. 45. statim in initio, nullam sciētiam dari, quæ per se primò propter entia rationis cognoscēda sit instituta: & asserit esse errorem dialecticū hoc asserere. Verùm debuisset modestiùs loqui, & opinionem D.Th. ne dicam Aristotelis, & omnium antiquorū, errorem non appellare. Errat ipse, nam Grammatica sciētia est, & Poesis, & Dialectica. De Grammatica patet ex Arist. in Antepræd icamentis c. 2. de Rhetorica ipse asserit in libro de hac edito. Et patet hoc: nam sicut per se datur conceptus ordinatus ad entis rationis cognitionem: ita habitus datur per se ordinatus ad contemplandas secundas intentiones modo iam dicto.

Opinio Suarez reiicitur.

QVÆSTIO XVIII.

Vtrùm subiectum Logicæ, & cuiuslibet scientiæ, contineat omnes veritates scientiæ. *Controuer.*

Scotus i. q. 1. prologi tenet, subiectū scientiæ debere cōtinere omnes veritates scientiæ primò, & tamquā causa sufficiens: ita vt sine alio adminiculo illas veritates contineat. Et probat: quia subiectum continet propositiones immediatas, quæ sunt principia virtualiter continentia omnem scientiam: ergo subiectum continet omnes veritates scientiæ. Maior patet, nam ista est immediata propositio in scientia de homine, homo est animal rationale, & continet omnes veritates, quia ex ratione formali subiecti dimanant omnes veritates: & ista propositio continetur in subiecto, seu est idem quod subiectum: ergo &c. *1. Opinio Scoti.* *1. Argum.*

Secundò, quia subiectum sciētiæ est adæquata causa habitus: sed habitus cōtinet habitualiter omnes scientiæ veritates: ergo & obiectum continet virtualiter illas. *2. Argum.*

Opposita sentētia est Ochami, & aliorum, qui dicunt non continere subiectū omnes scientiæ veritates, quia inter continens & contentum debet esse distinctio realis: sed veritates non distinguuntur ab obiecto scientiæ: ergo non continet illas. *2. Opinio Ochami.*

Sed respondetur, quod obiectum sciētiæ in se sumptum, continet omnes veritates scientiæ, vt causa prima, non vt cā adæquata absolutè: & accipimus hic causam largè pro ratione formali, & vocatur causa simpliciter, & absolutè, & adęquata, quæ sine iuuamine alterius causæ est alicuius causa, sicut subiectum causa est passionum, siue causet illas mediante alia passione, siue non. Vocatur verò causa sufficiens in suo ordine, quæ licèt de se non sufficiat producere illum effectum, in suo tamen ordine sufficit si- *Opinio Authoris. Conclus.* *Explicatur Conclusio.*

cut sol est causa Petri hoc modo: Nam licèt non sufficiat producere Petrum sine causa particulari, in suo tamen ordine in genere causæ vniuersalis, est completa & perfecta, quia producit effectū faciendo totum, quod causa vniuersalis debet facere. Et hoc modo principia prima alicuius scientiæ continent omnes veritates, vt scilicet primæ propositiones in suo ordine. Et probatur conclusio: quia ex definitione sola subiecti cuiuslibet scientiæ non possunt sciri omnia, quæ tractantur in illa scientia: ergo subiectum & primę propositiones non continent, vt causa adæquata, omnes scientiæ veritates, alias ex illis solùm sciri possent: Nam profectò ex definitione animalis non potest sciri passio formicæ, nec omnes passiones, quæ animalibus particularibus possunt competere, sed ex obiecti ratione adiuncta alhis partibus subiectiuis omnes veritates sciuntur, & in illis omnes veritates illius scientiæ continentur: sicut virtus adæquata productiua Socratis continetur in sole & homine. Et physicæ scientiæ obiectum verè continet in genere causæ efficientis passiones, quia illas verè producit per realem resultantiam eius. Metaphysica verò, & Logica, & Theologia sacra continent veritates scientiæ in genere rationis formalis: quia si illæ proprietates possent habere causam, esset ratio formalis obiecti.

Probatur.

Ad 1. arg. Scoti. Ad primum respondetur, quod subiectum scientiæ continet veritates, vt causa sufficiens in suo ordine, adiunctū verò partibus subiectiuis, vt causa completa, & perfecta: sicut sol continet omnes effectus in suo ordine, adiunctus verò causis particularibus ex illis, & sole fit vnum totale principium & adæquatum.

Ad 2. eiusdem. Ad secundum respōdetur eodem modo, quòd subiectum in se & in partibus subiectiuis, participantibus ipsum, continet omnes veritates, vt causa sufficiēs & sic est causa habitus continentis omnes veritates. Et in obiecto, vt in causa vniu rsali bene possunt cōtineri passiones & veritates disparatæ, sicut continētur in sole effectus īter se disparati.

Ad tertiū. Ocham. Ad Ocham dicitur, quod aliquando distinguuntur veritates realiter ab obiecto, aliquando distinguuntur ratione ratiocinata, vt veritates metaphysicales & theologicæ. Et sufficit hæc distinctio, vt dicantur continere veritates in obiecto, vt in ratione formali. Et ita hæc cōtinētia reducitur ad genus rationis formalis, & aliquando ad genus causæ efficientis, vide sap. M. Ban. 1. par. q. 1. art. 8. ad solutionem 8. argumenti.

QVÆSTIO. XIX.

An ens rationis sit cognoscibile à nobis, & quomodo.

T videtur non posse cognosci. Probatur, quia ens rationis vel cognoscitur per speciem propriam, vel alienam: Non per propriam, nam non habet illam: ergo &c. Probatur antecedens: Nam obiectum realiter emittit, & causat speciem: sed ens rationis non potest realiter emittere & causare species ergo &c. Maior probatur: quia species sunt effectus obiectorum, sicut semē est arboris effectus. Minor probatur: aliàs esset ens reale; quod enim causat realiter effectiuè, quomodo species procedit ab obiecto, dēt esse ens reale. Quod non cognoscatur per speciem alienam, probatur: aliàs cognitio entis rei & rationis essent eiusdem speciei, quod constat esse falsum. Probatur sequela: quia fiūt eadem forma: sed actiones, quę fiūt eadem forma, sunt eiusdem speciei, vt constat ex doctrina D. Thom. ergo &c. Et confirmatur hoc argument. Nam species solùm repræsentat obiectum, à quo fuit causata: sed species illa non fuit causata ab ente rationis: ergo nō repræsentat illud. Consequentia cum minori patent; sed probatur maior: Quia cum species sint virtutes obiectorum, & eorum semina solùm præhabent in se sua obiecta: & ita solùm possunt concurrere ad hoc, vt homo fiat res, cuius est semen in esse intelligibili.

1. Argum.

Confir.

Secun-

3. Argum. Secundum argumentum. Omne intelligibile prius natura est intelligibile quàm intelligatur; sed entia rationis non sunt prius natura intelligibilia, quàm intelligantur: ergo non sunt intelligibilia, nec per propriam, nec per alienam speciem. Maior patet: quia intelligibile dicit potentiam, intelligi dicit actum: actus autem posterior est potentia, prius enim homo potest ridere quàm rideat. Et minor probatur; quia ens rationis, antequam sit, non habet potentiam, sed habet esse per operationem intellectus: quia intelligitur ens rationis, quia suum esse est cognosci: ergo &c. Probatur minor: Quia sic est verum dicere, ens rationis habet potentiam vt intelligatur: hæc potentia actu debet illi competere: sed quidquid actu enti rationis competit, est ens rationis: ergo erit verum dicere, ante intellectionem quod est ens rationis: quia est illa potentia, quæ est ens rationis, quod est falsum. Confirmat. hoc argumentum & explicatur: Nam si ante operationem intellectus est verum dicere, ens rationis est intelligibile: ergo à parte rei correspondet aliquod obiectum huic propositioni, quia est vera: ergo &c. at illud obiectum non est ens reale: ergo rationis: ergo ante operationem intellectus est ens rationis.

3. Argum. Tertium argument. Homo non potest cognoscere Angelum per speciem hominis, quæ est in potentia visiua, etiamsi à Deo ponatur illi illa species in intellectu secundum modum, quem ibi habet per possibile, vel impossibile: quia non habet species illa similitudinem cum Angelo, qui debet cognosci: ergo nec intellectus noster poterit cognoscere ens rationis per similitudinem entis realis. Probatur consequentia, quia habet maiorem similitudinem homo cum illa specie, quàm ens rationis cum ente reali: quia illa sunt entia realia, & in eodem prædicamento, quod non potest dici de ente reali & rationis. Et confirmat. hoc argument. Nam homo & Angelus maiorem similitudinem habent in ratione obiecti, quia sunt sub obiecto specificatiuo intellectus directè, quod non est verum de ente reali & rationis, vt supra visum fuit quæst. 7. Et confirmat. secundò. Per speciem equi nō possumus cognoscere hominem, nec mediatè, nec immediatè: ergo nec per speciem entis realis possumus cognoscere ens rationis. Antecedens de se patet; aliàs eadem ratione per illam possem cognoscere omnes species. Et consequentia probatur: Nam maiorem similitudinem habet equus cum homine, & cum specie illius impressa, quàm ens rationis cum ente reali, & cùm similitudine eius impressa. Nam ex eo, quòd magis assimilatur obiecto, assimilatur etiā magis speciei repræsentandi obiectum, præcipue quòd magis assimilatur obiecto, vt repræsentatur per speciem impressam, quia sunt entia realia & sub eodem genere, quod non est verum de ente rei & rationis.

Confir. 2.

4. Argum. Quartò, Intelligens in actu debet esse res intellecta in actu per similitudinem, quam apud se habet: sed nulla species similis esse potest enti rationis: ergo nullum intelligens in actu potest esse ens rationis in esse intelligibili: ergo ens rationis non potest cognosci. Probatur minor: quia quæ similitudo potest esse entis ad non ens? Et quomodo intelligens potest esse non ens, & nihil per speciem, quæ ex natura sua habet repræsentare aliquid reale & potens existere? Profectò maior repugnantia videtur, quòd ens reale & verum assimiletur non enti, quàm quod ens reale, & species creata assimiletur enti reali infinito: sed hoc non est dabile: ergo nec illud. Maior patet, quia Deus continetur intra rationem obiecti intellectus specificatiui, & est aliquid reale, & causa entitatis totius creaturæ: sed ens rationis non continetur sub obiecto specificatiuo intellectus, & est nihil: magis enim implicat, quod aliquid sit non ens etiam per participationem, quàm quòd sit ens infinitum per participationem: ergo magis implicat quòd sit non ens in esse intelligili, quàm quòd sit Deus clarè visus per speciem in esse intelligibili, nam esse tale in esse intelligibili

Confir. (margin: Confir. beside "Confirmat. hoc argumentum"; Confir. 1. beside "Et confirmat. hoc argument.")

aliquod esse est; & hoc magis repugnat cum non esse, quàm cum esse infinito.

5. Argum. Quintò. Vel cognoscitur ens rationis per speciem impressam, vel expressam entis realis: Nullo modo; ergo non cognoscitur. Consequentia patet: quia non est alia species in intellectu. Sed probo antecedens, quod non cognoscatur per speciem expressam, aliàs ille conceptus erit æquiuocus, quia repræsentabit hominem, verbi gratia, & speciei tatem, quæ sunt plura, & in nullo conueniunt, quod est impossibile, vt patet in Summulis cap. de vniuocis & æquiuocis. Non per impressam: nam species impressa mouet ad cognoscendum solùm naturam, cuius phantasma est in phantasia, quia oportet intelligentem phantasmata speculari: sed hoc phantasma solùm est entis realis: ergo solùm cognoscimus per illud ens reale, & non ens rationis.

6. Argum. Sextò. Accipio cognitionem, qua cognosco secundam intentionem (siquidem dicis ens rationis cognosci à nobis.) Tunc sic argumentor. Vel illa cognitio est prior secunda intentione, vel posterior, vel simul. Neutrum horum; ergo non datur talis cognitio. Consequentia patet: quia ex necessitate debet habere aliquem ordinem prædictorum ad suum obiectum. Non est prior cognitio, quia tunc in illo priori possem intelligere cognitionem in actu, & non intelligere obiectum, ad quod terminatur, quod est impossibile: quia cognitio intrinsecè importat ordinem ad obiectum. Item etiam: nam tunc esset prius natura ente rationis, & sic esset causa illius, quod est impossibile. Nec est posterior ente rationis: quia tunc sequeretur, quod ens rationis prius haberet esse, quàm cognitio terminaretur ad illud; & sic eius esse non consisteret in cognosci, & consequenter per aliquid aliud haberet, quod est impossibile. Nec potest dici, quòd sint simul: quia ens rationis consequitur, & habet esse per cognitionem intellectus: ergo non est simul cum illa.

7. Argum. Septimò. Si intellectus intelligit ens rationis, vel illud intelligit in vniuersali, vel in particulari. Neutrum horum; ergo &c. Maior patet: quia considerari non potest ens rationis, prout est terminus cognitionis intellectiuæ, nisi in vniuersali, vel particulari. Minor probatur: & quod non intelligat in vniuersali, probatur, quia in vniuersali nō potest intelligere ens rationis, nisi per abstractionem à singularibus entibus rationis, verbi gratia, non potest intelligere secundam intentionem in communi: nisi per hoc, quòd illam abstrahit ab hac secunda intentione, vel illa, sed non potest abstrahere ab hac vel illa: ergo non potest illam cognoscere. Maior patet: quia noster intellectus pro hoc statu nihil directè cognoscit, nisi in vniuersali: vniuersale autem, quod est obiectum intellectus, fit per abstractionem intellectus agentis: & nō cognoscitur nisi per denudationem naturæ à conditionibus indiuiduantibus, quod est munus intellectus possibilis: & hoc vocamus abstrahere speciem & naturam vniuersalem à particularibus, illustrare naturam, nō illustratis conditionibus indiuiduantibus. Sed illa minor probatur: nam secundæ intentiones particulares, & singulares, à quibus abstrahit natura intentionis in communi, non possunt esse, nisi in imaginatiua, & phantasia, vt intellectus agens abstrahat species vniuersales per illuminationem: sed ibi esse nō possunt: quia secundæ intentiones particulares non habent esse, nisi per cognitionem intellectus. Tum vltrà, quia imaginatiua non potest cognoscere singulares intentiones, non enim sunt obiectum eius: sicut nec potest cognoscere angelum Gabrielem. Secundò probo illam minorem: quia secundæ intentiones non sunt capaces recipiendi lumen intellectus agentis, vt illustretur in illis natura non illustratis conditionibus indiuiduantibus, cum nihil sint: sicut nec possunt illuminari non entia realia hoc lumine materiali. Quod nec sint cognoscibiles in vniuersali probatur: quia si non possunt abstrahi à singularibus conditionibus, non possunt cognosci in vniuersali.

Et

Confir. Et confirmatur hoc argumentum: Nam secundæ intētiones particulares, vt sic, debent cognosci ab intellectu, quia non habent aliud esse, quam cognosci; sed non possunt cognosci ab intellectu directè, quia sunt singularia: ergo debent cognosci reflexè, sed nec reflexè cognosci possunt, quia, vt cognoscantur reflexè, debent cognosci ex eo, quòd natura vniuersalis fuit prius cognita, quæ fuit abstracta ab illis, sed non potuit abstrahi ab illis, quia nondum erant, siquidem non erant cognitæ: ergo &c.

8. Argum. Octauò sic argument. Nam poterat aliquis dicere, quòd secundæ intentiones, & quodlibet ens rationis cognoscebatur per speciem fundamenti & entis realis. Contrà, nam si per speciem, verbi gratia, hominis cognosco speciei tatem, vel illam cognosco in communi, vel in singulari: neutro modo; ergo &c. Probatur maior: nam vel species impressa hominis concurrit ad formandum conceptum specieitatis in particulari, & hoc non, quia specieitas in particulari non potest cognosci, nisi reflexè, & ita prius supponit cognitionem vniuersalis. Sed nec potest cognosci per illam speciem, & conceptum natura vniuersalis, quia illa non abstrahitur à singularibus intentionibus, quæ non sunt: siquidem non sunt cognitæ. Et certè difficile est hoc explicare: sed magis tractabitur, cum fiet sermo de secundis intentionibus.

Confir. 1. Confirmatur: Nam dicere, quòd abstrahimus secundam intentionem in communi à singularibus entis realis, verbi gratia, ab homine isto, vel illo abstraho, sicut naturam hominis, ita naturam intentionis in communi, absurdum est; quia nulla natura abstrahitur, nisi à singularibus suæ naturæ: quia abstrahere idem est quod facere, vt appareat natura non apparentibus conditionibus indiuiduātibus illius naturæ, & ita debet fieri à singularibus eiusdem naturæ.

Confir. 2. Et confirmat. Nam dici non potest, quod natura secundæ intentionis sit in singularibus realibus, ibi enim solùm est natura realis; nam si esset ibi, sequeretur, quod illa indiuidua essent indiuidua secundæ intentionis, quod est ridiculum.

Solutio. Dices, quod cognoscuntur entia rationis per speciem impressam entis realis, quæ in intellectu abstracta à singularibus facit formare conceptum entis rationis, vel per aliam speciem impressam elicitam virtute intellectus possibilis, quæ solùm facit formare conceptum entis rationis.

Impugnat. Contrà redit meum argumentum supra factum: Quia, vel illa species facit formare verbum entis rationis in communi, vel in singulari; si in communi, ergo illud ens rationis fuit abstractum à singularibus entibus rationis, quod ostendimus esse falsum, quia illa non sunt, cum non cognoscantur, quia deberent & cognosci reflexè ex cognitione naturæ vniuersalis entis rationis, quæ non est vniuersalis, cùm non præcesserint singularia, à quibus fuerit abstracta, quia non fuerunt cognita illa singularia; & ita non fuerunt. Vel terminatur ad singularia: & neque hoc, quia prius debuit cognosci natura vniuersalis, in phantasia autem non fuerunt illa entia rationis, vt iam ostendimus.

Fuga. Si dicas, quòd simul & semel sunt in intellectu vniuersalis cognitio naturæ & singularis:

Impugnat. Contrà, quia singularium cognitio debet præcedere vniuersalium cognitionem, cùm illa fiat per abstractionem ab illis, & tunc non possunt esse cognita per intellectum singularia, quia natura intellectiua prius terminatur ad vniuersale, quàm ad singulare. Tota ergo difficultas est explicare, per quam cognitionem sint singularia, à quibus abstrahitur natura vniuersalis. Sed contra hanc solutionem sit

9. Argum. Nonum argumentum. Nam etiamsi in intellectu possibili sint simul & semel singularia, & vniuersalia, seu cognitio singularium & vniuersalium; tamen intellectus possibilis non abstrahit à singularibus naturam vniuersalem, quia hoc est munus intellectus agentis, & iste non abstrahit, nisi à phantasmatibus. ergo cum illa singularia non sint nisi in intellectu possibili, non potest ab illis abstrahi natura vniuersalis, maximè, quia

sunt ibi obiectiuè, & intellectius agens non abstrahit, nisi à phantasmatibus, quæ sunt subiectiuè in phantasiæ potentia.

10. Argu. Decimo sic argumentor. Entia rationis nullo modo sunt entia, etiam imperfectissimo modo; ergo non sunt cognoscibilia. Consequentia patet, & probo antecedens; quia non habent vllo modo esse: ergo non sunt entia. Probo antecedens: quia esse eorum est cognosci; sed hoc non potest esse eorum esse; ergo &cæt. Probo minorem, quia, verbi gratia, generitatem esse, nihil est aliud, quam relatio rationis perfecta, & completa in suo genere: sed relatio perfecta, & completa non potest esse existentia suo modo entis rati nis, & secundæ intentionis: ergo &c. Maior patet: quia esse eorum est cognosci, seu cognitum esse: sed cogn tum esse est relatio rationis, sicut parietem esse visum: ergo &c. Sed minor probatur: quia existentia rerum realium non est quid completum in suo genere, neque distinctum numero perfecto à re, cuius est existentia: ergo nec entium rationis existentia, siquidem sunt imperfectiora: & præcipue quia relatio non potest esse actus alicuius creati, actus dico existentiæ, ipsa cognitio realis non potest esse eorum actus, quia ens rationis non potest habere pro actu aliquod reale, siue extrinsecum, siue intrinsecum.

Præambula.

Pro veritatis explicatione. PRo hac difficili explicanda quæstione notandum est, speciē esse in duplici differentia: alia est expressa, alia impressa. Species expressa est conceptus, & verbum, atque idolum, quod noster intellectus format per suam cognitionem, in quo intuetur res ipsas.

1. Fūdam. Duplex species impressa, & expressa, quid sit vtraque, & à quo producātur, quæ munera vtriusque.

Et per hoc verbum fit res intellecta in actu secundo, de quo dixit Aristotel. 3 de Anim. quod intelligens in actu sit ipsum intelligibile in actu. Species impressa est semen quoddam, & virtus, causata ab obiecto per actionem intellectus agentis, mediante phantasmate in intellectu possibili, quæ continet in virtute obiectum, & potens est actuare intellectum, vt in se habeat obiectum ad modum, quo semen arboris in virtute continet arborem. Et intellectus per hanc speciem impressam effectiuè concurrit ad verbi & conceptus formationem. Et ista species impressa necessariò debet præcedere, vt formemus verbum, sicut necessarium est semen aliquod præcedere, vt arbor generetur: Numquam enim intellectus ad actum secundum, qui est intelligere, deuenit, nisi per actum primum, qui est ipsa species, quæ præhabet obiectum implicitè, & in virtute. Hæc verò species impressa, vel mediatè, vel immediatè debet esse causata à phantasmate illustrato ab intellectu agente, vel ab intellectu agente illustrante phantasma; quia nihil est in intellectu, quin prius fuerit in sensu. Et hinc fit, quod omnis cognitio, quæ de Deo in hac vita habetur, debeat esse per speciem creaturarum, quia ipsum Deum, prout in se est, non cognoscimus in hac vita; Sed tamen quia creaturæ sunt effectus Dei, hinc prouenit, quod participant Dei perfectiones, licèt diuisim, & imperfectè. Et sic per creaturarum species, licèt imperfectè, venimus in Dei cognitionem, quia creaturæ sunt similes Deo. Et ex hoc colligitur quæstionis huius difficultas, quia cum ens rationis non sit effectus entis realis, nec effectus sui fundamenti, vt videbimus statim, difficile est explicare, quomodo per speciem entis realis ens rationis possit cognosci, nam per illam, vt notauimus, necessariò debet cognosci. Et ne inciderent in has angustias, atque inquisitione veritatis defatigarentur huius temporis Logici, quidam negant esse entia rationis; sed omnia entia dicunt esse realia.

Quare Deus cognoscatur in hac vita per species rerum corporearum.

In quo cōsistat difficultas præsentis quæstii.

Error quorundam.

Secundò notandum est, quòd, vt colligitur ex D. Thom. de ver. quæstio. secunda, articulo tertio, ad quint. & super Boet de Trinit. quæstione prima, art. 2. dupliciter aliquid cognoscitur; Vno modo per speciem propriam, sicut oculus videt lapidem per speciē lapidis. Alio

2. Fund. ex D. Th. Dupliciter aliquid cognosci pōt.

modo

modo per formam alterius sibi similis, sicut cognoscitur causa per similitudinem sui effectus, & homo per formam suæ imaginis. Et ita possumus intelligere, quòd ens rationis cognoscitur, vel per suam propriam speciem, vel per aliam speciem alterius rei sibi similis, vel quomodolibet habentis ordinem ad ipsum. Et hæc cognitio potest terminari, vel ad ens rationis in communi, vel ad ens rationis in particulari: Nam etiam in entibus rationis sunt vniuersalia, & singularia, sicut species communis est ad omnes species: hæc verò species est particularis, seu, vt clarius dicamus, hæc specieitas, quæ singularis est, vt quod nec de aliis prædicatur.

3. Funda. ex Arist. 3 de Anima. Vltimò nota, omnem nostram cognitionem pro hoc statu fieri per conuersionem ad phantasmata; quia vt inquit Arist. tertio de Anima, oportet intelligentem phantasmata speculari: & ita quicquid cognoscit, cognoscere debet per respectum ad rem materialem, quapropter etiam ipsa entia rationis hoc modo sunt à nobis cognoscenda. De hoc latè disputari solet prima parte, quæstione decima tertia, per totam, maximè art. 1.

Decisio quæstionis.

1. Conclus. PRima conclusio. Ens rationis cognoscitur à nostro intellectu pro hoc statu. Ista conclusio satis patet: Nam definimus quid sit secunda intentio, quid negatio, quid priuatio, & scientiam habemus de secundis intentionibus, vt visum est, & Theologi sacri asserunt relationem dominii in Deo esse aliquid rationis: ergo cognoscitur à nobis ens rationis. Hoc, quia euidentissimum est, non est amplius probandum. *Solutio.* Et si dicas, quod non sunt entia rationis, Contrà: *Impugnatio.* ita asserunt omnes Philosophi, vt postea videbimus, & conuincitur demonstratiua ratione. Hoc etiam ratio D. Thom. indicat prima parte, quæstione decima septima, articulo septimo. Quinimo D. Augu. lib 4 de Trinit. cap. vltim. dicit, quod sicut nummus constituitur pretium absque realitate adueniente illi; ita Deus ex tempore fit Dominus creaturarum; eodem libro cap. 4. & 5. dicit, quod Deo nihil neque relatiuum, neque absolutũ aduenit ex tempore. Vbi expressè asserit D August. entia rationis. Nam si nummus in esse nummi constituitur sine aliqua realitate adueniente illi, ergo per aliquid rationis; nam aliquid aduenit, quo fit nummus.

2. Conclu. Per quam speciem impressam cognoscatur ens rationis. Secunda conclusio. Ens rationis non cognoscitur per propriam speciem ab ipso causatam. Probatur ista conclus. Ens rationis non potest habere effectum realem ab ipso realiter productum; sed species, qua actuatur intellectus, est aliquid reale, siquidem est subiectiuè in intellectu, ipsumque de potentia ad actum realem reducit: ergo non potest esse producta ab ente rationis. Et confirm. hæc ratio: Nam species seu obiectum per speciem reducit intellectum de potentia ad actum realiter, efficiendo etiam aliquid, sed ens rationis nihil efficere potest: ergo &c. Secundò probatur conclusio: In intellectu non est species causata ab aliquo obiecto, nisi illud obiectum habeat in phantasia phantasma aliquod: sed ens rationis nullum phantasma habet: ergo nec causatam speciem ab ipso. Minor probatur; quia phantasma est rei sensatæ à nobis: sed ens rationis non sentitur, cùm non sit sensibile, quia esset reale: ergo non habet speciem ab ipso causatam.

3. Conclus. Tertia concl. quæ euidenter infertur ex dictis sit. Ens rationis cognoscitur per speciem entis realis. Probatur: nam ens rationis cognoscitur, & non per speciem ab ipso causatam: ergo per speciẽ causatam ab aliquo ente reali.

4. Conclus. Per quam speciem expressam entis rationis cognoscatur. Quarta conclusio. Per speciem expressam entis realis non cognoscitur ens rationis, tamquam per conceptum eius: Itaque conceptus, quo cognosco hominem, non est conceptus, quo cognosco ens rationis. Probatur concl. Nam aliàs daretur æquiuocatio in mente vltimata (quod est impossibile, vt probatur in Summulis, capite de vniu. & æquiuocat.) Probatur sequela: Quia illa qualitas, &c. con-

ceptus significat, verbi gratia, hominem, & etiam significat speciei tatem: ergo significat plura, vt plura sunt, & sic daretur æquiuocatio; nam conceptus hominis & specieitatis obiectiuus in nullo conueniunt. Item, nam conceptus hominis viui non significat hominem pictum, licèt homo pictus habeat aliquam similitudinem cum viuo: ergo conceptus hominis non significat specieitatem, & hominem: quod si non significat, non possumus cognoscere per illum, hominem, & specieitatem. Et confirma. Nam conceptus, quo cognosco lapidem, non est ille conceptus, verbi gratia, quo cognosco Deum, quia Deus non est lapis; ergo conceptus, quo cognosco hominem, non est conceptus, quo cognosco specieitatem; quia homo non est specieitas. Et idem dici potest de omni ente rationis. Consequentia patet: quia etiam Deus in hac vita non cognoscitur per propriam speciem. Et probatur specialiter conclusione de secundis intentionibus, quæ pertinent ad Logicum: Nam secunda intentio formaliter pro conceptu, vt distinguitur contra obiectiuam, est secundus conceptus, qui habetur de re: ergo præcessit primus: sed primus conceptus terminabatur ad fundamentum secundæ intentionis, ad hominem verbi gratia, ergo secundus non terminatur ad hominem, sed ad ipsam secundam intentionem. Vnde inquit D Thom. opusc. quadragesimo octauo, quod rebus conueniunt aliqua in seipsis, vt esse hominem, esse animal, &c. Et istæ cognoscuntur per conceptum, qui est prima intentio formalis, alia uerò conueniunt rebus ex hoc, quod sunt in intellectu, vt esse speciem: & ista cognoscuntur per conceptum, qui est secunda intentio: ergo secundum D.Th. alius est conceptus fundamenti & entis realis, & alius conceptus entis rationis, & secundæ intentionis. Ex hoc sequitur, quod entia rationis cognoscantur conceptu proprio, qui aliis non potest conuenire; quia repræsentat conceptus per modum similitudinis expressæ, quæ non potest esse plurium, vt plura sunt. Sed contra: conceptus species significat secundam intentionem de formali, & hominem, verbi gratia, de materiali; ergo iam significat ens reale & rationis.

Confir. (margin, at "Et confirma")

Locus D. Thom. (margin, at "intentionem. Vnde inquit D Thom.")

Corollariū (margin, at "Ex hoc sequitur")

Obiectio. (margin, at "Sed contra")

Respondetur primò; quòd materiale non significatur, sed importatur, seu copulatur subiecto. Secundò respondetur, quòd significatur vt materiale, & indirectè. Et hoc non est inconueniens: nam sicut album significat corpus & albedinem, vnum formaliter, & aliud materialiter: ita ibidem, quod nos asserimus, illud est non posse eadem similitudine intellectus expressa significari, vt obiectum ex æquo importatum & significatum hominem & specieitatem.

1. Solutio: *2. Solutio.* (margin)

Quinta conclus. Conceptus isti, quibus cognoscimus entia rationis, quæ sunt secundæ intentiones, fiunt & causantur mediante specie impressa entis realis, & mediante etiam specie expressa. Itaque quando cognosco hominem, ille conceptus hominis fit à specie impressa hominis, causata in intellectu possibili ab intellectu agente: Et postea conceptus ille hominis causatus à specie impressa concurrit ad productionem alterius conceptus, quo cognosco ens rationis, & secundam intentionem; & sic & conceptus hominis & species impressa concurrit. Probatur hoc: Nam ex eo, quod naturam humanam cognosco in multis esse numero solo differentibus, attribuo illi secundam intentionem speciei: ergo cognitio naturæ humanæ præcessit, & iuuit, vt cognosceretur secunda intentio. Explicatur amplius hoc, & probatur: Nam, vt Deum agnoscamus, necessarium est creaturarum conceptus præcedere; ergo iam ad Dei cognitionem requiritur species impressa, & expressa creaturæ, & postmodum deuenio in cognitionem Dei per alium conceptum: ergo similiter cum cognosco entia rationis. Præterea, cū cognosco per obiecta actus, & per actus habitus & potentias, prius debet præcedere obiectorum cognitio; ergo in cognitionĩbus

5. Conclus. Quo producantur species, quib. cognoscuntur entia rationis. (margin)

Explicatur conclusio, & cōclusionis probatio. (margin)

bus entis rationis prius debet præcedere cognitio fundamenti; & ille qui prærequiritur conceptus, & species impressa iuuant ad cognitionem entis rationis. Et si inquiras, quare *Difficultas* requiritur conceptus entis realis ad cognitionem entis rationis, & in quo genere causæ concurrit? Respondetur, *Solutio.* quòd requiritur, vt determinet speciem impressam ad eliciendum conceptum entis rationis: & concurrit conceptus, sicut species impressa, ita vt reducatur ad idem genus causæ; Species enim hominis non determinaret ad eliciendum conceptum specieitatis, nisi determinaret intellectū in actu secundo ad cognitionem hominis, cui specieitas conuenit. Et ita dicēdum est de *Alia difficultas.* aliis fundamentis. Sed si inquiras, numquid sit huiusmodi cognitio entis rationis per speciem impressam, & expressam entis realis, ita vt ex illis formetur conceptus entis rationis immediatè: an uerò sic, quod ex illis resultat alia species impressa, qua cognoscitur ens rationis?

Solutio. 6. Conclu. problematica. Respondetur, & sit sexta conclusio. Probabile est, quod nulla alia species requiritur, præter species impressas ab stractas à phantasmatibus immediatè; licèt etiam probabile sit, quod intercedat alia species impressa. Prima pars *Locus Diui Tho. vrgēs ā vna parte.* conclusionis probatur: Nam D.Th. in 1.p.q.13.& q.1.de potentia ad 10. &multis in locis dicit, quòd per species creaturæ cognoscimus Deum, & per species fundamenti secundam intentionem: ergo non requiritur alia species impressa, aliàs hoc dictum D.Tho. falsitate non careret: sed illa species impressa sufficit. Et idem videtur asserere D. Thom.1.p q.77. quando dicit, quod per actum cognoscimus poten*Ratio validissima.* tiam,&c. Et præterea probatur: Nam huiusmodi species non sunt multiplicandæ sine necessitate: sed non est necessaria illa secunda species impressa, quam dicit alia opinio, quæ elicitur; ergo &c Minor probatur; Nam per speciem impressam fit intellectus in actu primo, & per conceptum determinatur, vt ex illa cognoscat intentionem conuenientē subiecto tali & fundamendo: per ipsam enim solam non cognosceret, nisi fundamentum tantùm, verbi gratia, hominem, nisi adsit etiam expressa species; & ex vtraque cognoscit secundam intentionem speciei. Si verò per eandem speciem format conceptum animalis, cognoscet intentionem per illam, quæ animali conuenire valet. Si uerò cognoscit ens, cognoscet per illum ens rationis, quod dicitur tale in ordine ad ens reale. Et hinc intelliges, quare requiratur species impressa,& expressa ad cognitionem entis rationis. Secunda pars conclusionis colligitur ex D.Tho.1.p. q.12. *Locus Diui Tho. apparens ā alia parte.* Nam intellectus informatus per speciem entis realis, & per conceptum illius, verbi gratia, hominis elicit aliam speciem impressam, qua mediante vt principio, format conceptum entis rationis: Nam sicut conceptus entis realis, verbi gratia, hominis fit ex specie impressa sua, ita conceptus entis rationis fit à specie impressa sua, & sibi propria; dico sibi propriam esse, quia non deseruit, nisi ad formandum conceptum entis rationis, licèt non sit ab illo causata. Et si dicas, quis eli- *Difficultas Solutio.* cit illam speciem? dico elici ab intellectu possibili ex conceptu entis realis, ex impressa specie illius, supposita illuminatione prima intellectus agentis, quæ durat adhuc in virtute. Et ratio est: quia intellectus possibilis non solum est patiens, verùm cooperans agenti, supposito iam quod habeat speciem in se; ergo bene potest concurrere ad eliciendam aliam speciem ex conceptu & specie impressa. Præterea: Nam vt ait D.Thom.1.p.q.12.arti.9.ad *Doctrina D.Tho. obseruanda.* secundum, sunt aliquæ potentiæ cognoscitiuæ, quæ ex speciebus primò conceptis alias formare possunt, sicut imaginatiua ex speciebus montis & auri, elicit speciem montis aurei, & intellectus ex speciebus generis, & differentiæ elicit speciem naturæ specificæ. Et ita inquit, quod intellectus Diui Pauli videns diuinam essentiam elicuit quasdam species, per quas recordabatur eorum, quæ uiderat; ergo iam ex sentētia D.Tho.

D. Thom. intellectus possibilis ex illis impressa & expressa speciebus entis realis, elicit alias species impressas, per quas format conceptum entis rationis. Itaque relationes per species elicitas à fundamentis cognoscuntur, priuationes per species elicitas ab habitibus, negationes, vt Chymera &c. per speciem elicitam à suis partibus. Quia enim istæ species habent maiorem connexionem & similitudinem, vel ordinem cum supradictis entibus rationis, ab illis eliciuntur species, vt per illas cognoscantur. Crediderim etiam, quod cognoscuntur relationes rationis per ordinem, & similitudinem ad relationes reales.

Impugnatio Auctoris.

7. Conclus. Septima conclusio. Ens rationis, & secunda intentio, cognoscuntur in vniuersali & particulari. Hæc conclusio non eget probatione: Nam sicut alia entia realia in vniuersali, & particulari cognoscuntur; ita & hæc minutissima rationis entia: quia omne illud, quod rationem entis participat, cognoscibile est, siue in vniuersali, siue in particulari, siue directè, siue reflexè. Sed explicare modum, quo cognoscuntur, habet aliquid difficultatis: Et ita ad hoc aperiendum assero, hoc dupliciter explicari posse. Primo modo dicendo, quod intellectus noster, verbi gratia, cognoscendo hominem, & referendo illum ad indiuidua, cognoscit ipsum esse speciem: & ita tribuit illi intentionem speciei, qua denominatur natura illa species formaliter; Postmodum verò ab hac natura specifica, quæ formaliter considerata est indiuiduum speciei, elicit seu abstrahit naturam speciei in communi: sicut abstrahit à Petro naturam humanam in communi, & per illam reflexam cognitionem intellectus, qua cognouit naturam esse in Petro &c. cognoscitur hæc natura intentionis in singulari, & ab hac cognita per alienam speciem abstrahit intellectus naturam vniuersalem, & illam cognoscit in communi. Et si dicas contrà, prius debuit cognosci per intellectum vniuersale, quàm particulare: Respondetur, quòd quando cognoscitur vniuersale per propriam speciem, & non cognoscitur ad cognitionem alterius, verum est: Cæterùm quando cognoscitur per alienam speciem, non requiritur, quia sicut ipsa natura cognoscitur in communi, potest etiam cognosci denominatio, quæ illi conuenit; Et hæc est natura speciei, quæ est secunda intentio indiuidua, qua denominatur species formaliter, vt dicemus infrà. Secundò dici potest, quod per speciem entis realis, verbi gratia, hominis, aut per speciem relationis realis, cognoscitur specieitas in communi, ex eo, quod illa species, qua fit eiusmodi cognitio, fuit abstracta à singularibus vniuersalis speciei realis; qua cognita postmodum determinatur illa cognitio in vniuersali accepta, vt cognoscatur hæc specieitas: Sicut determinatur species hominis in vniuersali, vt reflexè per illam cognoscatur hic homo, & determinatur ad cognitionem huiusmodi naturæ intentionis per cognitionem sui fundamenti. Verbi gratia, ex eo, quod cognosco hominem esse in hoc & in illo indiuiduo, cognosco esse quandam speciem particularem: & ita attribuo illi secundam intentionem in particulari, qua fit formaliter species: & ita cognosco illam specieitatem in particulari. Si dicas contrà quia illa natura speciei in communi debuit abstrahi ab hac, & illa intentione: ergo prius debuit cognosci hæc intentio particularis. Distinguo, abstrahitur à proprio eius phantasmate, nego; sed abstrahitur species, qua recipiat per cognitionem esse intentionis in communi, & in particulari. Itaque cum fiat natura intentionis per cognitionem, non abstrahit ab aliquo supposito, vel indiuiduo existente: sed per cognitionem modo iam dicto habet esse in communi, & particulari. Certè habet difficultatem hæc conclusio. Et si velis dicere, quòd postquam est cognita hæc intentio in particulari ab illa abstrahitur natura intentionis in communi, benè potest affirmari: quia postquam habet esse cognitum particulare,

Difficultas curiosa.

1. Modus dicendi.

Obiectio.

1. Solutio.

2. Modus dicendi.

Exemplū:

Obiectio.

Solutio.

3. Modus dicendi.

gulare, bene potest abstrahi natura communis, non ad hunc sensum, quòd intellectus agens eliciat ex ipsa natura particulari speciem: sed ad hunc sensum, quod ex eo, quod cognoscit illam in particulari, cognoscit rationem vniuersalem, quæ est in illa; sicut ex eo, quod cognoscimus Gabrielem, cognoscimus per speciem rerum corporearum eius naturam in communi.

3. Conclus. In quo cōsistat actualis existentia entis rationis.

Vltima conclusio. Esse existentiæ, quod potest enti rationis competere, habetur per actualem cognitionem ipsius. Itaque, sicut generatio est actio, qua res genita habet esse, & ipsum esse consequitur ad generationem, (& modò non disputatur, quæ sit causa principalis existentiæ) ita ad cognitionem intellectus consequitur esse existentiæ, quod potest habere ens rationis: Et illud esse existentiæ non est cognitio, sed esse cognitum, seu cognosci entis rationis: & ista est eius actualitas, habet quidem ens rationis suam essentiam inuariabilem, sed existentiam ab intellectu accipit. Quomodo autem hoc fiat, statim dicemus. Et hæc existentia imperfectissima est essentia ipsa cum ordine ad intellectum. Itaque non distinguitur existentia ab ente rationis, sed est ipsum ens rationis, cum respectu ad intellectum, & existentia non est alia relatio distincta ab ente rationis, eo modo, quo duo entia rationis distingui possunt: Nam illa relatio etiã esse non potest, nisi per cognitionem, & ita eius esse deberet esse alia relatio: & sic esset processus in infinitum, quem quamuis aliqui non dubitent concedere in entibus rationis in existentia autem implicat, quia non posset ens rationis habere esse, vt facilè deducitur.

In ente rationis existentia non distinguitur ab eius essẽtia realiter.

Nam, si dependet esse secundæ intentionis, verbi gratia, à relatione, & esse huiusmodi relationis, dependet ab esse cognito, quod est relatio, & esse huius esse cogniti ab alia relatione, daretur processus in infinitum, & numquam daretur existentia entis rationis. Præterea: nam sequeretur, quod esse ens rationis esset relatiuum, quod est falsum; verum est quod est relatio secundum dici, quia importat ordinem ad intellectum in sua ratione. Nec valet dicere, quod secunda intentio, & illa relatio rationis, quæ est sua existentia, eodem actu cognoscuntur: quia actio, qua cognoscitur secunda intentio solùm terminatur ad illam, & non ad aliam relationem distinctam: & ita solùm illa habet esse. Vnde esse existentiæ ipsius est essentia, vt cognita ab intellectu, quia per hoc, quod cognoscitur, intelligitur cum vltima actualitate ipsius, cùm non possit ad maiorem actum deduci, quàm ad cognitionem passiuam, seu cognitum esse: & illud sit extra essentiam suam.

Pugn.

Impugnatio.

Hic erat probandum entia rationis esse; sed hoc, vt per se notum relinquo: Nam constat ex D. August. vbi suprà nummum esse aliquod ens, & non reale, vt ipse affirmat; ergo rationis. Item Antichristum non esse, est aliquid, siquidem intelligitur, & non reale, vt patet: ergo rationis. Præterea, Deum esse creatorem formaliter, & Dominum formaliter aliquid est, non reale: ergo rationis. Probatur minor: Nam esse Dominum aduenit Deo ex tempore; ergo si est aliquid reale, aliquid reale aduenit Deo ex tempore, quòd est impossibile: aliàs mutaretur saltem metaphysicè: nam Deus formaliter aliter se habet modò, quàm antea; ergo formaliter metaphysicè mutatur. Præterea; Nam si illa ratio dominii in Deo est aliquid reale: ergo est Deus, & hoc prouenit illi ex tempore; ergo ex tempore Deus habet aliquid formale, quod est Deus, & illud formale, quòd est Deus antea non habebat. Quæ omnia sunt plus quam falsa. Vide Magistrum Bannes 1. par. quæst. 13. artic. 7. conclus. 1. De secundis autem intentionibus agemus infrà, & demonstrabimus ipsas esse entia rationis.

Dari entia rationis in rerum natura supponitur, vt notum, probatur tamen rationibus & auctoritatibus.

Dissol-

Dissoluuntur Argumenta.

Ad 1. arg. AD primum respondetur, quod ens rationis cognoscitur per speciem *1. Solutio.* impressam alienam, scilicet, entis rea- *Doctrina* lis. Cæterùm per conceptum proprium *pulchra:* sibi soli conuenientem; & nihilominus specie differunt cognitio entis realis & rationis: quia licèt habeant eandem speciem impressam pro principio, diuersimodè tamen. Nam cognitio entis realis habet illam speciē impressam pro principio, primò & per se; cognitio entis rationis secundariò. Et hoc sufficit, vt distinguatur specie in ordine ad obiectum, & in ordine ad speciem, quæ primò & per se respicitur ab vna, ab alia secundariò. Est exemplum; Nam calefactio ceræ & eiusdem liquefactio specie differunt, quamuis fiant eadem forma caloris: quia vna fit immediatè à calore, scilicet calefactio, alia verò mediatè: & diuersus modus respiciendi principium causat diuersitatem spe- *2. Solutio.* cificam. Secundò respondetur, quòd non habent idem principium: nam cognitio entis realis habet pro principio speciem elicitam à phantasmatibus: cognitio verò entis rationis habet pro principio speciem causatam à specie impressa, & conceptum entis realis, & ita differunt specie ex parte princi- *Ad Confir.* pii. Ad confirmationem respondetur, *1. Solutio.* quòd species amplius repræsentant, quam obiecta, à quibus causantur: Nam species formæ repræsentat materiam primam, & species creaturæ Deum, & species effectuum repræsentant Angelos eorum causas, & species fundamenti repræsentat relationem. Et hoc propter similitudinem seu ordinem, quem ad illa important, & quia ens rationis dicitur tale in ordine ad ens reale, repræsentatur per speciem entis realis. *2. Solutio.* Vel respondetur, quod etiamsi species non sit similis enti rationis, potest cognosci ens rationis per illam, quia ens rationis aliquem ordinem habet ad ens reale. Nam Angelus per speciem habitus cognoscit priuationem; & illa species non potest esse similis priuationi, & nihilominus propter ordinem, quem habet priuatio ad habitum per illam priuatio cognoscitur. De quo agitur 1. par. quæst. 55. de cognitione Angelica.

Ad secundum respondetur ex Soncinate 10. Met. quæst. 16. Quod obiectum *Ad 2. arg. 1. Solutio ex Soncinate.* denominatur intelligibile, non per potentiam existentem in eo, sed per potentiam intellectus. Ex eo enim, quod ego possum intelligere ens rationis, ipsum dicitur intelligibile; & sic non est necesse, quod præcedat ens rationis formaliter ipsam intellectionem: sicut res nō dicitur creabilis per potentiam, quæ sit in ipsa re, sed per potentiam, quæ est in Deo. Et nota, quòd sicut actu intelligi *Obserua.* in entibus realibus, est aliquid rationis: ita etiam posse intelligi, est aliquid rationis, quia dicitur tale à potentia intellectiua illi extrinseca. Verum est tamen, quod præsupponitur ad hanc intellectionem in entibus realibus essentia realis, vel actu existens, vel potens existere in entibus rationis essentia eorum, quoad connexionem prædicatorum, quæ est aliquid rationis: sicut dicimus modò, Antichristum esse aliquid reale, non existens, sed prædicamentale. Secundò respondetur, quòd sunt in- *2. Solutio.* telligibilia entia rationis: sed hæc potentia simul conuenit illis cum actu intelligi: sicut materia cœli habet potentiam ad formam, quæ simul est cum actu ipso formali, licèt non sit paritas quoad omnia.

Ad tertium respondetur ex sententia *Ad 3. arg. 1. Solutio Sōcinatis.* aliquorum, quòd ens rationis potest cognosci per speciem entis realis: sed non requiritur aliqua similitudo inter ens rationis & rem cognitam, sed ordo aliquis vt oppositi similis fundamenti. Et hoc sufficit, vt cognoscatur ens rationis per speciem entis realis, cum habet aliquem ordinem ad illud. Hæc solutio est Soncinatis vbi suprà. Secundò *2. Solutio.* respondetur, quòd species ponuntur in intellectu, vt forma efficiens, qua mediante intellectus assimilatur rei intellectæ in actu primo, & per conceptus per ipsas productos assimilatur in actu secundo, & vt potens sit intellectus per

ipsas

Difficultas. ipsas operari factus in actu primo, nam antea erat in pura potentia. Ex quo sequitur species debere esse similes obiecto, siue formaliter, siue virtualiter. Et quia de hoc variæ sunt opiniones, ego probabiliorem censeo illam, quæ tenet esse similem speciem impressam in virtute: vnde species entis realis similis est enti rationis. Et hanc similitudinem colligere possumus sic; quia ens rationis simile est enti reali, quia ens analogicè duobus conceptibus dicitur de ente reali & rationis, quod tenet Caiet. opusc. de nominum analogia circa finem. Imò est opinio D. Thom. in quadam disputat. Analoga autem sũt, quorum nomen est commune, ratio autem partim eadem, partim diuersa. Et ita ens rationis aliquo modo est simile enti reali: & ideo potest repræsentari per speciem entis realis, & perfectissimè: quia repræsentat ens reale, quod habet esse magis perfectum, quàm ens rationis, & excedit entitatem entis rationis. Sicut in essentia Diuina perfectissimè repræsentantur accidens & materia prima, & sicut ex eo, quod creatura est similis Deo, species creaturæ aliquo modo est similis Deo: & ita per illam possum cognoscere Deum: ita in proposito. Et etiam patet hoc ipsum ex D. Thom. prima par. quæstion. duodecima, artic. 9. vbi dicit, quod per speciem imaginis possum cognoscere hominem, cuius est imago, & tamen homo dicitur analogicè de homine viuo, & picto duobus conceptibus: ergo etiam per speciem entis realis ipsum ens rationis cognoscere potero. Itaque ex eo, quod est proportio inter ens reale & rationis, & analogia, & ordo aliquis, per speciem entis realis possum cognoscere ens rationis; Maximè, quia entitas rationis similis est entitati reali, habet enim suam essentiam, & passiones ad modum entis realis. Et ex eo quod ens rationis fundatur super ens reale, habet amplius quandam connexionem cum ente reali, super quod fundatur, vt per illud possit cognosci. Sicut relatio realis, quæ fundatur in aliquo, per speciem fundamenti cognoscitur. Si verò relatio rationis cognoscatur in vniuersali, & in communi, cognoscitur per speciem formæ: quia cum illa habet maximam proportionem, maximè cum forma accidentali. Vnde respondetur ad argumentum, quòd per speciem, quæ est in specie visiua, non potest cognosci Angelus, quia non habet proportionem cum intellectu, neque cum obiecto habet tantam proportionem, sicut habet species entis realis cum ente rationis: Quia licèt in esse rei sit magis similis, non verò in genere speciei, & formæ: illa enim species, nisi denudetur à materialitate, non potest repræsentare Angelum, vt sic. Vnde ad primam confirmationem respondetur, quod per speciem impressam hominis bene possumus cognoscere Angelum, cæterùm nõ quidditatiuè, sicut ens rationis, quia illa species cùm sit inferioris ordinis, non potest attingere ad repræsentationem Angeli, sicut in se est: At verò potest optimè repræsentare quidditatiuè ens rationis, quia non est ordinis superioris. Ad secundam confirm. respondetur, quòd per speciem equi potest cognosci homo, quatenus est materialis, & non potest cognosci, quatenus homo est, quia diuersa ratio est vnius, & alterius, nec inter se proportionem habent. At verò ens rationis est aliquid entis realis, & est confictum ad illius similitudinem, & fundatum super illud, & ita potest per illud cognosci: sicut potest Deus cognosci per species creaturæ, quia est causa illius, licèt magis distet à creatura, quàm homo ab equo. Secundò potest responderi ad hæc omnia, quod ens rationis maiorem similitudinem habet cum ente reali, secundum quod à nobis cognoscitur, quã equus cum homine, & homo cum Angelo: non quidem à parte rei, sed secundum quod à nobis cognoscitur, quia cognoscitur à nobis ad similitudinem & modum entis realis; quod non habet verum in supra dictis. Vltimò etiam ad hæc omnia potest responderi, & constat ex materia de Angelis, quòd species non est necesse, vt repræsentet per modum

Marginalia (left column): *Difficultas.* — *Species impressa quæ similitudo sit, obiecti formalis vel virtualis.* — *Auctoris opinio.* — *Quõ ens rationis perfectè repræsẽtetur per speciem entis realis.* — *Locus D. Thom.* — *Rationes pulchra.*

Marginalia (right column): *Ad 1. cõfir.* — *Ad 2. cõfir.* — *1. Solutio.* — *2. Solutio.* — *3. Solutio.*

dum similis, sed vel per modum similis, vel effectus, vel causæ, vel quomodocunque habentis ordinem. Et ita per speciem habitus possum cognoscere priuationem, & hac ratione per speciem entis realis ens rationis.

Ad 4. arg. Ad quartum negatur minor, & dico, quòd est similitudo, non in esse rei, sed in genere repræsentati. Species enim illa est similitudo entis rationis, secundũ quòd est repræsentatum. Sicut species, quę est in meo intellectu, est accidens, & est similis substantiæ, quam repræsentat, non in esse rei, sed in esse repræsentati, & est substantia non in esse rei, sed in esse repræsentatiuo: eo modo species illa expressa & impressa est obiectum ipsum, quod est ens rationis, non in esse rei, sed in esse repræsentatiuo: & intelligens ens rationis est ipsum ens rationis in esse repræsentatiuo, non in esse rei, sed in esse intelligibili. Et sicut substantia fit accidens in esse cognoscitiuo, & absolutum fit relatiuum in esse cognoscitiuo: ita ens reale fit ens rationis in hoc esse, & non potest per speciem creatam id, quod infinitum est, quidditatiuè repræsentari, quia in esse repræsentatiuo est ordinis inferioris: Non enim species potest infinitas perfectiones repræsentare, quia in esse intelligibili esset similis & æqualis Deo, & sic esset infinita. Bene verò poterit species superioris ordinis id, quod infimũ est, repræsentare, propter proportionẽ & similitudinem, quam habet ad ipsam rem superioris ordinis, sicut per essentiam diuinam repræsentantur creaturę: quinimo per illam cognoscuntur optimè entia rationis.

Varia proportiones, & similitudines.

Ad 5. arg. Ad quintum respondetur ex 4. & 5. conclusione. Et mouet phantasma etiam ad cognoscendum ens rationis, quod habet similitudinem cum ente reali, cuius est phantasma. Et patet instantia in Deo, & Angelis, qui cognoscuntur per species creaturarum.

Ad 6. arg. Ad sextum respondetur, quòd sunt simul: quia intelligendo speciei tatem, verbi gratia, habet illa esse, & habendo esse intelligitur: & in quodam genere intelligitur intentio seu ens rationis præcedere speciem expressam, quatenus specificat illam, & in alio genere intelligitur subsequi, quatenus ex eo quòd intelligitur habet esse. Cæterùm in hoc nulla est causalitas realis, bene enim intelligimus nos intellectionem, & verbum esse simul, & secundum quod intellectio est via ad verbum, esse prius, ita suo modo intellectio, vt via ad ens rationis, prius intelligitur, licèt sit simul cum ente rationis: Verum est, quod non est hic causalitas aliqua, quia materia non patitur. Et si dicas, est prius vt via, ergo est causa: distinguo, est causa formaliter, nego; est causa virtualiter, fateor. Ad hunc sensum, quòd si secunda intentio causam habere posset, produceretur ab illa intellectione, & in alio genere intelligeretur prior: intellectio enim est specificatiua conceptus: Omne namque specificatiuum prius est, non tamen realiter causat conceptum, quia hoc illi nequit competere, quod magis explicabimus quæstione sequẽti.

Instantiæ Solutio.

Ad 7. arg. Ad septimum respondetur ex septima conclusione, vide ibi. Nam in vniuersali & particulari & directè & reflexè cognoscuntur entia rationis, & illæ secundæ intentiones particulares, à quibus vniuersale abstrahitur, habent esse in intellectu obiectiuè. Ex eo enim, quòd cognosco hominem esse in Petro & Paulo, attribuo illi quandam secundam intentionem speciei, qua denominatur vniuersale formaliter, & ab ista abstraho vniuersalem intentionem, & lumen non est in illa subiectiuè, sed in phantasmate illuminato. à quo fuit abstracta natura. Et virtute illius abstractionis intellectus potest cognoscere intentionem particularem, & ab illa abstrahere vniuersalem. Et licèt sint singularia, possunt cognosci ab intellectu, non ante vniuersalia realia, sed benè ante vniuersalia illarum intentionum. Volo dicere, quòd prius debet cognosci homo, quàm cognoscatur secunda intentio particularis, & non est necesse, quòd cognoscatur prius secunda intentio vniuersalis, & quia cognoscitur præsuppositiua cognitione naturæ vniuersalis realis, potest vocari cognitio

Entia rationis cognosci possunt ab intellectu & directè & reflexè, tã in vniuersali, quam in particulari.

tio reflexa aliquo modo illa. Aliã explicationem & solutionem argumenti habes in dicta conclusione septima. Et per hoc patet ad argumentum.

Ad 8. arg. Ad octauum respondetur, quòd non abstraho naturam intentionis à singularibus hominis: sed ex abstractione speciei hominis fit intellectus potens, vt sine alia abstractione cognoscat hominem, & secundam intentionem, siue in communi, siue in singulari: quia habet similitudinem cum suo fundamento, vt diximus superius. Sicut Angelum in communi cognosco per hoc, quod abstraho speciem vniuersalem à singularibus rerum materialium: qua abstracta, possum cognoscere Angelum in communi, sine eo, quod cognoscam Angelum in particulari: vel possum cognoscere Angelum in particulari, puta, Gabrielem, quia iam præcessit cognitio vniuersalis naturæ sibi similis.

Ad 9. arg. Ad nonum respondetur, quod per hoc, quòd præcessit illuminatio intellectus agentis circa fundamenta, potest intellectus possibilis considerare naturarum intentionem in communi, & non in particulari. Vel si voluerit, potest se applicare immediatè ad cognitionem naturæ singularis secundarum intentionum, & abstrahere, hoc est, non considerare illud, quod particulare est in intentionibus. Sed id, quod vniuersale est, quia habet speciem, qua potest vtrumque efficere, & cum cognoscitur in particulari secunda intentio sine cognitione vniuersalis intentionis, quæ præcesserit. Potest hoc esse, quia iam præcessit reflexiua cognitio fundamenti, & singularis sui fundamenti, quod sufficit.

Ad vltimum argumentum patet ex vltima conclusione, & tamen est difficilis ista quæstio.

Quæstio an[...]s expli[...]ata. Hic poterat disputari alia quæstio an ens rationis habeat causam dantem illi esse. Sed hæc quæstio decisa manet ex dictis superius & magis patebit ex dicendis libro sequenti. Non enim potest habere causam dantem illi esse, quia est incapax recipiendi influxum realem, cùm sit ens rationis, sed solùm consequitur ad cognitionem intellectus: quia eius esse est cognosci, & per hoc, quòd cognoscatur, habet esse, non per hoc, quòd accipiat influxum realem. Et loquimur hic de causa effectiua, non de causa formali: nam causa formalis est sua essentia, & cùm habeat suam essentiam, habet suam causam formalem. Et si inquiras, an habeat causam finalem, existimo, quòd sicut habet esse imperfecto modo, ita habet suum finem, & ordinatur ad aliquid: Nam ordinatur relatio demonstrationis ad constituendam demonstrationem, & relatio dominii ad constituendum dominium, & habet etiam suam causam veluti materialem, quia illud, quod denominat, habet veluti rationem causæ materialis, & est subiectum denominationis. Et si inquiras, quæ sit sua existentia? iam dixi, quòd est illa terminatio actualis intellectus, & non relatio, quæ resultat ex huiusmodi terminatione. Sed contrà est argumentum; Nam causa finalis non existens causat physicè & realiter: ergo etiam ens rationis poterit causari realiter. Antecedens patet, vt dum aliquis appetit bonum apparens, quod existimat esse verum bonum. De hoc argumento tractatur 1. 2. quæstion. prima & secunda Physicorum. Vide ibidem. Modò dico, quòd quia causa finalis mouet metaphoricè, & est id, cuius gratia aliquid fit, bene potest res non existens mouere realiter finaliter, quia potest esse id, cuius gratia aliquid fit realiter. At verò ens rationis non potest fieri realiter, quia factio illa realis deberet subiectari in ipso, quia actio agentis est in re, quæ fit. Hoc non potest esse, quia & huius factionis realis, & influxus realis est incapax. Habet nihilominus ens rationis rationem formalem, & causam virtualem in essendo: quia si posset habere causam esset intellectus, & quia consequitur ad eius actionem, & modò existit, modò non: quia modò cognoscitur, modò

[...]ns ratio[...]is nec habet, nec aptum est habere causã effectiuam, habet tamẽ causam formalem & finalem.

Quænã sit existentia entis rationis.

Obiectio.

Solutio.

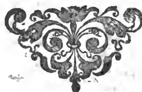
Verificari ne possit ens rationis habere aliquo modo causam effectiuam?

modò non cognoscitur sua existentia, vt diximus, est quidam modus suæ essentiæ, qui conuenit illi ex eo, quod terminat meam cognitionem: qui non est relatio esse cogniti, sed est terminum esse meæ cognitionis, ad quod sequitur esse cognitum, quod est relatio. Itaque iste modus sequitur ad meam cognitionem, & etiam in illa fundatur relatio esse cogniti, quæ est aliud ens rationis distinctum ab ente rationis, quod cognoscitur. Et ego teneo intellectum diuinum cognoscere entia rationis, & callere naturam obiecti logici, & aliorum entium rationis, quia Deus Optimus Maximus scit omnia etiam entia rationis. Et vtrum consequantur entia rationis ad cognitionem Dei, aliqui dicunt, quod sic: aliqui quod non. Et hæc sint satis de quæstionibus proœmialibus.

Controuersia nũ en rationis consequatur ad cognitionem Dei.

Variæ opiniones.

Hucusque eas quæstiones logicales disputauimus, quæ circa Logicæ proœmium in Dominicanis Gymnasiis controuerti solent, quem morem in reliquis etiam seruaturi sumus.

TRA-

TRACTATVS
DE SECVNDIS INTENTIONIBVS, & Vniuersalibus.

QVÆSTIO XX.

Vtrum sint intentiones logicales tam primæ, quàm secundæ.

1. Argum. De his enim solùm in præsenti inquirimus. Et videtur, quòd non. Primò intentiones esse, præcipuè secundas, neque experiẽtia aliqua, neque ratione certa comprobatur: ergo non sunt. Consequentia est clara, & probatur antecedens: Nam nō experiẽtia, cùm sint entia rationis, si sint ponendæ: entia autem rationis experiri nequeunt, cùm non percipiantur cognitione sensitiua. Quod nō certa ratione, probatur: Nam si aliqua esset, maximè, quia ex cognitione alicuius rei sequitur fundamentum, vt illi secundum illud esse cognitum, quod habet & secundum statum, quem habet in intellectu, aliquam intentionem secundam attribuamus, vt quia cognosco hominem in communi, sequitur fundamentum, vt possim illi tribuere secundam speciei intentionem, quòd posset quis absque errore negare & dicere, quòd solùm ex hoc, quod cognoscitur ab intellectu fine aliqua intentione dicitur species. Et de primis intentionibus etiã probatur, & sit

2. Argum. Secundum Argumentum: Nam vel loquimur de prima intentione formali, vel obiectiua: sed nō est certum, quod sit prima intẽtio formalis: ergo neque obiectiua: Nã hæc dicitur ex eo, quod est obiectum formalis intentionis. Probatur antecedens: Nam formalis intentio nō est actus intelligendi, vt omnes fatentur, cũ non repræsentet obiectum; sed non est certum & euidens quod formemus verbum in nostra cognitione creata: ergo neque quod sit prima intentio formalis, & ex consequenti neque obiectiua.

Tertium Argumentum; Si essent ponendæ secundæ intentiones logicales, hoc colligeretur propterea, quod versatur Logica circa illas: sed hoc non est verum: ergo non sunt secũdæ intentiones. Probatur minor: Nam opinio probabilis est aliquorum, quòd versatur Logica circa ens rationis sub ratione veri: Quin imo aliqui sunt opinati, quod versatur circa ens rationis: nam illorum commentũ, quod obiectum Logicæ sit ens reale, non admittunt viri sapientes, vt probabile: & sic potest etiã adduci argumentũ supra factũ, quod non detur secunda intentio obiectiua ex eo, quod non datur formalis. Et probatur quod nō detur formalis, quia vel obiectiua sit à formali intentione, seu ab actu, quo sit formalis intentio: at hoc nō, vt patet quæstione præcedẽti. Vel pcedit, & nec hoc: quia aliàs esset aliquid reale, cũ haberet esse & nō per operationẽ intellectus. Simul aũt esse non possunt, cũ vnũ sequatur ad aliud, scilicet intentio obiectiua ad formalem. *3. Argum.*

In superioribus præmissum fuit tamquam certissimum secundas intentiones esse, quia obiectum scientiæ in eadẽ sciẽtia præsupponi debet, quoad an sit, & quid sit, vnde modo metaphysicali munere fungẽtes hoc inquirimus. Et respõdetur, quod secũdæ intẽtiones sunt, similiter & primæ; hoc autem verbũ, sunt, significat esse quomodocũque. Et probatur hæc *Conclusio.*

hæc conclusio quantum attinet ad secundas intentiones. Primò, Logicam esse cõpertissimũ est, cũ sit compertissimũ scientias in esse perfecto reperiri, q̃ sine logica cõparari nequirẽt, sicut nec virtutes morales sine prudẽtia. Si obiectũ logicæ est secunda intentio, vel saltem logica cõsiderat, & pertractat de secundis intẽtionibus: ergo secundæ intentiones sunt. Secundò: Nam euidens est esse genera, species, & cætera prædicamenta, subiectũ, prædicatũ, propositionem, & cætera: sed ista formaliter important secundas intẽtiones: ergo euidẽs est esse secundas intẽtiones. Sed probatur minor: Nã euidens est animal affirmari de homine & de equo, quę specie differũt: ergo euidens est esse genus: nam genus est quod de pluribus differentibus specie affirmatur. Sed minor probatur: Nam si genus de formali non dicit secundam intentionem: ergo dicit ens rationis, vel aliquid reale, cũ sit terminus connotatiuus. Sed si dicit ens rationis, eius consideratio nõ pertinebit ad Logicum, sed ad Metaphysicũ, qui considerat ens ratiõis, quatenus est quoddã analogum ad ens reale habens similitudinem; quod est euidenter falsum, cũ tota cura Logici in his intẽtionibus explicãdis versetur, siue per se, siue in ordine ad aliud. Et suprà probauimus esse secũdas intentiones Logicæ obiectum: & dicẽdũ est idem de reliquis obiectis logicalibus. Vel dicit de formali aliquid reale, & sic genus erit in rerum natura, quoad materiale, & formale, & non habebit esse per operationẽ intellectus, quo quid falsius? Erunt enim tunc vniuersalia in re formaliter & materialiter, quia genus essentialiter est vniuersale: ergo dicit de formali secundam intentionẽ: sunt ergo secundę intentiones. Tertiò probatur: Nã rebus dupliciter aliqua conueniunt; Quædam ex esse, quod habent in se: vt esse animal rõnale cõuenit homini ex esse, quod habet in se: Alia verò ex esse & statu, quem habent in intellectu: nam ex eo, quod homo cognoscitur in vniuersali, & habet cognitum esse, conuenit illi esse speciẽ: sed esse speciem nõ est prima intentio, & est ens rationis: ergo est secunda intentio. Præterea, quia qua ratione tollunt secundas intentiones, tollent etiam omnia entia rationis: Nã qua ratione dicitur per abstractionem, vel cognitionẽ nõ resultare secundam intentionem denominantem naturam, dicetur etiam nõ resultare ens rationis. Vel detis rationem, quare resultet ens rationis res intrinsecè denominans, & non resultent secundæ intentiones. Quod si non resultat ens rationis, sequitur, quod nõ sit logica, quæ scientia rationis dicitur, quia versatur circa ea, quæ sunt rationis entia. Sequitur præterea; quod esse dominũ in Deo, & cætera, sit aliquid reale, quod ostendimus supra esse plusquam falsum. Sunt ergo entia rationis. Et cùm inter ista entia rationis aliqua cõsequantur ad esse cognitũ, & statũ, quem res habent in intellectu, erunt cõsequenter secũdæ intentiones. Et magis hoc cõstabit ex quæstione sequenti.

1. Ratio.

2. Ratio.

3. Ratio. Dupliciter reb. aliqua conueniũt.

Secunda verò pars conclusionis sequitur ex ista: Nam secunda intentio præsupponit primam: ergo si sunt secũdæ intentiones, erunt & primæ. Multa enim rebus conueniunt non ex esse, quod habent in intellectu: sed illud pertinet ad primas intentiones.

Ad primum argumentũ respondetur, quod colligitur euidenti ratione secundas intẽtiones & primas esse. Et si aliquis diceret, naturam abstractam posse speciẽ dici sine aliqua intẽtione secũda, cõtrà; nam esse speciem est effectus formalis: ergo natura dicitũ species ab aliqua forma, quę sit specieitas, sicut dicitur homo albus ab albedine, licèt non sit forma eiusdem rationis. Tunc, vel specie ista est aliquid reale in natura, vel nõ. Si sic: ergo habet à parte rei formaliter esse speciẽ, quod est falsissimum. Vel est aliquid rationis, & tunc non est prima intentio, quia nõ est id, quod conuenit rebus seclusa operatione intellectus, & ex esse, quod res habent in se: ergo est secunda intentio. Ad 1. arg.

Ad secundum respondetur, certũ esse in nobis formari verbũ, vt asserit D. Tho. 1. part. quæstio. 7. art. 1. Nã eo ipso quod aliquis intelligit, format in se similitudinem rei, per quam res est præsens intellectui in ratione termini & obiecti, in quo intellectus intus legit & intelligit res: Nam res ipsa secundum se nõ potest esse in intellectu: & ideo est ibi per suã similitudinem expressam, & claram. Species enim Ad 2. arg. D. Tho.

enim intelligibilis non habet rationem termini, sed rationem principii effectiui: & ita præter ipsam est ponendũ verbum. Secundò respondetur, quòd quamuis non esset verbum, res deberet esse præsens nostro intellectui per aliquid aliud: ergo quod rem præsentem faceret intellectui intra ipsum existens esset prima intentio formalis, & obiectum repræsentatum potentia obiectiua.

2. Solutio.

Ad 3. arg. Ad tertium respondetur, intentiones esse ponendas propter rationes à nobis suprà factas, & propter illas, quas etiam inferiùs adducam, & propter argumenti rationem. Et non est probabile Logicam versari circa ens rationis, vt fic; vt iam definiuimus in quæstionibus præcedentibus.

Ad 4. arg. Ad vltimũ, quod insinuat, argumẽtum respõdetur, quòd ens rationis à nullo fit; & non est effectus intellectus, sed consequitur ad operationẽ intellectus, modo superius exposito. Et dicimus, quod datur secũda intẽtio obiectiua, quæ quidẽ non habet esse in re, aliàs esset aliquid reale: nec habet esse in intellectu per se, aliàs esset substãtia; nec subiectiuè, aliàs esset accidẽs, sed habet esse obiectiuum in intellectu, id est, non aliud quàm cognosci ab intellectu. Itaque cognitio nõ est causa eius realis, aliàs esset aliquid reale: sed est id, ad quod consequitur. Ita vt si posset habere causam aliquam dantem illi esse, esset illa cognitio: & iudicãdũ est de illa cognitione quantũ ad specificationem, & simulteatem, ac si causaret ens illud rationis, cùm tamen nõ causet.

2. Intentio habet esse obiectiuum in intellectu.

QVÆSTIO. XXI.

Quid sit intentio prima & secunda.

OMnes, quas de quidditate intẽtionũ reperire potui sententias, in vnũ cõtuli, vt veritatem faciliùs asseqni valeremus, vt quã perspicuum sit, quorundã recentiorũ ingeniosus labor, qui, vt quędã noua videãtur inferre, obsoletas antiquorum opiniones in lucem reuocãt, & pro nouis venditãt. Secundo loco veritatem statuã: ac tandem tertio argumẽta, quę aduersus veritatem militant dissoluam.

1. Opinio. Fuit igitur quorundam Logicorũ de intentionibus prima opinio, quæ docet, primam intẽtionem nihil aliud esse, quã id, quod primò intelligitur. Itaque prima intentio nihil addit, nec secundum rem, nec secundũ rationem supra rẽ, quę intelligitur: sed actus intelligẽdi dicitur secunda intentio, quãdo igitur intelligo hominem, homo intellectus est prima intentio, actus verò intelligendi, quo hominẽ intelligo, dicitur secunda intentio. A qua opinione antiquissima, & quam viri sapientes suis rationibus obliuioni tradiderãt, quidam nouĩ Logici sumpserũt, quòd etiam in frà adducemus, actum intelligendi esse secundam intentionem.

2. Opinio. Alii fuerunt Logici, asserentes primã intentionẽ esse primũ actũ intellectus, secundã verò intentionẽ esse secundũ actũ intellectus. Et hoc quidẽ est, si intẽtionẽ in abstracto accipiamus, in concreto verò secunda intentio est res, quæ secundò intelligitur, prima verò intẽtio res, quæ primò intelligitur. Pro cuius explicatione maiori afferunt authores huius sentẽtiæ, quòd duplex sit rei cognitio. Altera est absoluta, qua res absolutè & secundũ propriũ modũ essendi intelligitur; cuiusmodi est cognoscere hominẽ, vt rationale, & animal, vt sensitiuum: Et hæc est prima cognitio: Alia est cognitio respectiua, qua scilicet aliquid cognoscitur, vt in pluribus, & est secũda cognitio, & præsupponit primã, sicut respectiuũ prę supponit absolutũ. Dicunt siquidẽ, quòd prima intentio in abstracto est prima cognitio; in concreto verò est res cognita prima cognitione, vt homo cognitus; Secũda autẽ intentio in abstracto est secunda cognitio, i cõcreto verò est res cognita secũda cognitione, vt homo cognitus in plurib. existẽs, ita vt prima intẽtio, siue secũda in abstracto & in concreto differunt, sicut cognitio & res cognita per ipsã. Et addunt isti sic opinãtes, quòd secũda intentio fundatur supra primã intentionẽ, nõ in abstracto accipiendo intẽtiones, quia duo actus intelligendi nõ possunt esse simul in eodẽ intellectu; & sic nec prima intellectio potest fundare secũdã, siquidẽ cũ illa simul esse nõ potest: sed fundatur supra primã intẽtionẽ

in concreto: Nam species fundatur supra hominem cognitũ. Ex eo enim, quod homo cognoscitur, vt rationalis. v.g. cognoscitur, vt in pluribus existens: & sic vt dicit secundam intentionem in cõcreto fundatur supra primam cognitionẽ.

3. Opinio. Tertia opinio est, quòd actus intelligẽdi, quo aliqd intelligitur, est ipsa intentionalitas, nõ prout denominat intelligibilitatẽ, & prout est intellectio, sed put sũ ipsã denotatur res intellecta, ita vt rẽ esse intellectã sit ipsam esse intentionẽ.

4. Opinio. Quarta opinio dicit, tria esse genera nominũ. Quædam sunt, quæ solam rem & nullam intentionem dicunt, nec primam, nec secundã, vt Socrates, & Plato. Quædam autem dicunt primam intentionem, vt homo, lapis, &c. Quędam autem quæ significant secundas intentiones, vt vniuersale, genus, particulare, obiectũ, subiectum, &c. Et ratio, quare res in vniuersali dicũtur intentiones, vt homo, lapis, non autẽ Socrates, & Plato, est, quia vniuersalia habent esse non in re, sed solũ in anima, quod est esse intentionale, & propter hoc dicũtur intẽtiones primæ. Sed particularia, vt Socrates, Plato, habẽt esse in re ad extra, & ideò nõ conuenit eis, q sint intẽtiones quæcũque. Hæc verò opinio addit supra illã, qua dicitur rẽ esse primã intentionẽ, intellectionem secundã, q res illa, quæ est prima intentio, debet eẽ vniuersalis: nã si est particularis, nec prima, nec secũda intẽtio erit.

5. Opinio. Quinta opinio tenet, qđ in omni actu intellectus est prima & secunda intẽtio, & dicunt q res intellecta semper est prima intentio, siue sit homo, quod intelligitur, siue species, & actus, quo illa intelliguntur, est secũda intentio. Et non cõstituunt differentiã inter intentionẽ in abstracto, & in cõcreto. Et notãt pro huius intellectu, actũ intelligendi dupliciter accipi posse: vno modo secũdũ quod est quidã actus realis: & sic non dicitur a intẽtio, nec habet esse rationis, prout distinguitur contra esse reale. Alio modo accipitur intelligendi actus vice rei intellectę, sic et pictura hominis dicitur homo, non simpliciter, sed secundũ quid, scilicet, pictus homo; & ita dicitur diminutè homo. Sic etiam actus intelligendi dicitur diminutè homo, scilicet, homo intellectus, seu in esse intelligibili. Et quia intelligendi actus, licèt sit simpliciter res quędã, nõ tamẽ est simpliciter homo, sed diminutè. Ideò secũdũ quod accipitur loco rei intellectę, secũdũ quid dicitur res intellecta; & per cõsequẽs dicitur habere esse rationis distinctũ contra esse reale, siue esse simpliciter. Dicũt igit ad primã intentionẽ pertinere oẽ illud, quod habet esse reale simpliciter in rerũ natura, siue sit substãtia, vel accidens. Sed ad secundã intẽtionẽ dicunt pertinere ipsũ actũ intelligẽdi, prout diminutè dicitur ipsa res intellecta. Et isti nõ ponũt, quod prima vel secunda intẽtio addat aliquid rei vel rationi supra naturas rerum.

6. Opinio Heruæi. Sexta opinio est sapiẽtissimi nostri ordinis Magistri Generalis, fratris Heruæi, in tractatu, quẽ de intentionibus acutissimũ edidit, q. 1. & 2. vbi docet, intentionem esse duplicẽ, alterã, quæ se tenet ex parte intellectus, & est omne illud, quod per modũ similitudinis & repræsentationis ducit intellectũ in cognitionẽ alicuiꝰ rei, siue sit verbũ, siue quodcũq. aliud. Et isto modo, inqt, posset extendi nomẽ intentionis ad quãcũque rem, siue exemplar, ducens in rei cognitionẽ. Alterã verò, quæ se tenet ex parte rei intellectæ. Et hoc modo dicitur intẽtio res ipsa, quę intelligitur, in quãtũ in ipsã tendit intellectus, sicut in quoddam cognitũ per ipsũ: & intẽtio sic accepta, in abstracto, & formaliter, dicit tãtũm terminũ ipsius tendentiæ, siue ipsam tendentiã, quæ est habitudo quędã rei intellectę ad intellectũ, siue ad actũ intelligendi. Itaque intẽtio formaliter ex parte rei intellectę est quędã relatio rationis: In cõcreto aũt dicit, quod intelligit, quidquid sit illud. Et hoc aliquã do põt eẽ aliquid reale, v.g prima intẽtio est relatio, quam importat homo intellectus ad intelligentẽ. Et si accipiatur in cõcreto, est homo relatus ad intellectum cognoscentem illũ. Cæterum id, quod dicit secunda intentio, tã materialiter, quã formaliter, est aliquid rationis. Et vt intelligas hãc opinionẽ magis, notã, qđ quãuis hoc nomẽ, prima intentio, videatur esse nomẽ abstractũ, põt tamen accipi in cõcreto, & in abstracto, intẽtio in abstracto est quędã relatio rõnis, quæ formaliter est intẽtio, seu intẽtio vt quo,

qua

qua mediante res dicitur prima intẽtio: sicut albedo est alba vt quo, qua mediãte vt forma corpus est albũ. Potest rursus accipi in concreto, & est id, quod intelligitur, secũdum quod refertur ad intellectũ: Sicut homo cũ respectu illo ad intellectũ, cuius actũ terminat, dicitur prima intentio in cõcreto. Et secunda intentio potest accipi & in abstracto, & in cõcreto: In abstracto est relatio rationis, quæ dicitur secũda intẽtio vt quo, qua media res, quæ secũdo intelligitur, refertur ad intellectũ: In concreto verò est res secũdò intellecta cũ ordine ad intellectũ, vt relatio, qua species refertur ad intellectũ secundò intelligentẽ, est secunda intẽtio formaliter, species ipsa secũdò intellecta cũ illa relatione, est secũda intẽtio in concreto. Hanc opinionẽ Heruæi sequitur Petrus Bruxelẽsis doctissimus ĩ sua Logica, & sustinẽt illã aliqui viri docti, nec bene intellecta ꝓbabilitate caret.

7. Opinio. Bannes. Septima opinio, videt esse sapiẽtissimi Mag Bãnes in cõmẽtariis ad 1.p.D.Th. q.1.ar.3.notab.3 Vbi sic dicit: Pro cuius explicatione suppono, abstractionẽ à materia aliquando esse realẽ, & sine operatione intellectus, sicut Angelus est substãtia realiter abstracta à materia. Aliquãdo verò abstractio à materia est solũ secũda intentio, quæ consequitur operationẽ intellectus, v g. homo per conceptũ cõem abstrahit à materia singulari, & quãtitas à materia sẽsibili, quamuis realiter nullus sit homo sine materia singulari, nulla quãtitas sine materia sẽsibili. Vbi sapientissimus Magister illud esse abstractũ, q formaliter est aliquid rationis, & consequitur ad actũ intellectus, vocat secundã intentionem. Et cõsequenter ponit eius fundamentũ cognitionem intellectus, ad quam consequitur esse abstractum Vnde secundum hanc opinionẽ omne esse cognitum ab intellectu est secũda intentio.

8. Opinio. Octaua sententia est quorũdam Logicorũ, qui dicunt genus, speciem, vniuersale, & cætera omnia, esse quidẽ secũdas intentiones: cæterum secundam intẽtionẽ esse aliquid reale, quod denominat supra dicta talia realiter, extrinsecè tamẽ. Et ita dicunt genus, speciem, definitionem, & cætera, formaliter esse aliquid reale. Et explicant suam sententiam sic: Nam secunda intentio duo habet, v. g. actus, quo cognosco naturam abstractã ab inferioribus & in illis existens intrinsecè, habet denominare subiectum intelligentem talem naturam: Naturam verò intellectã & abstractã ab inferioribus, & cognitam, vt vnã & communem denominat extrinsecè & realiter speciem. Et secundum hanc denominationem dicitur secunda intentio speciei, & forma speciei, realis tamen & extrinseca. Et ita esse speciem, genus, & reliquas alias logicales proprietates, dicunt esse aliquid reale: sicut est quid reale, esse agens, esse vestitum: Nam sunt denominationes extrinsecæ reales. Et primam intentionem vocabũt isti cognitionem, qua cognoscitur natura secũdum suas reales proprietates, vt cognitio, qua cognoscitur homo, vt rationalis, & cætera. Itaque isti non ponũt alium respectum, nec relationem in natura, vt denominetur species, genus, vel quid simile, sed solùm actum cognoscendi naturam, vt in multis, & abstractam ab illis, & de illis prædicabilem. Et hoc probant, quia esse agens est realis denominatio, licèt sit à forma extrinseca. Præterea, quia per hoc, quòd cognoscitur, v.g. homo, vt prædicabilis de multis, sine alia relatione est species formaliter: ergo forma speciei est illa cognitio. Et præterea, quia paries dicitur visus à visione existẽti in oculo, sine alia forma & relatione: Nã antequã ista cõsiderentur, iam paries est visus: ergo illa est denominatio extrinseca à forma reali: ergo idẽ erit dicẽdũ de omni obiecto cognito ab intellectu. Et si inferas: ergo vniuersalia sunt in rebus, negãt cõsequentiam: quia illa forma, quæ est cognitio, non est, nisi in intellectu, cũ sit eius operatio. Ecce ingeniũ horum mirabile. Et hãc opinionem resuscitarunt, vt liberarẽt ingenia à labore & anxietate, & vt statuerẽt Logicæ obiectũ esse ens reale.

Praambula ad quæstionem.

Sed pro veritate defendenda, explicãdaq; aduertamus oportet, hoc nomen intentio pertinere tam ad volũtatẽ, quã ad intellectum. Et quoniam intentio importat tendẽtiam in quoddam alterũ, cõuenit tam intellectui, quàm voluntati in sua obiecta tendentibus: Ex parte volũta- *Intentio cõuenit intellectui et voluntati.*

 tis

ceptus significat, verbi gratia, hominem, & etiam significat speciei tatem: ergo significat plura, vt plura sunt, & sic daretur æquiuocatio: nam conceptus hominis & speciei tatis obiectiuus in nullo conueniunt. Item, nam conceptus hominis viui non significat hominem pictum, licèt homo pictus habeat aliquam similitudinem cum viuo: ergo conceptus hominis non significat speciei tatem, & hominem: quod si non significat, non possumus cognoscere per illum, hominem, & speciei tatem. Et confirma. Nam conceptus, quo cognosco lapidem, non est ille conceptus, verbi gratia, quo cognosco Deum, quia Deus non est lapis; ergo conceptus, quo cognosco hominem, non est conceptus, quo cognosco speciei tatem; quia homo non est speciei tas. Et idem dici potest de omni ente rationis. Consequentia patet: quia etiam Deus in hac vita non cognoscitur per propriam speciem. Et probatur specialiter conclusione de secundis intentionibus, quæ pertinent ad Logicum: Nam secunda intentio formaliter pro conceptu, vt distinguitur contra obiectiuam, est secundus conceptus, qui habetur de re: ergo præcessit primus: sed primus conceptus terminabatur ad fundamentum secundæ intentionis, ad hominem verbi gratia, ergo secundus non terminatur ad hominem, sed ad ipsam secundam intentionem. Vnde inquit D Thom. opusc. quadragesimo octauo, quod rebus conueniunt aliqua in seipsis, vt esse hominem, esse animal, &c. Et ista cognoscuntur per conceptum, qui est prima intentio formalis, alia verò conueniunt rebus ex hoc, quod sunt in intellectu, vt esse speciem: & ista cognoscuntur per conceptum, qui est secunda intentio: ergo secundum D. Th. alius est conceptus fundamenti & entis realis, & alius conceptus entis rationis, & secundæ intentionis. Ex hoc sequitur, quod entia rationis cognoscantur conceptu proprio, qui aliis non potest conuenire; quia repræsentat conceptus per modum similitudinis expressæ, quæ non potest esse plurium, vt plura sunt. Sed contra: conceptus speciei significat secundam intentionem de formali, & hominem, verbi gratia, de materiali; ergo iam significat ens reale & rationis.

Confir.

Locus D. Thom.

Corollariũ

Obiectio.

Respondetur primò; quòd materiale non significatur, sed importatur, seu copulatur subiecto. Secundò respondetur, quòd significatur vt materiale, & in directè. Et hoc non est inconueniens: nam sicut album significat corpus & albedinem, vnum formaliter, & aliud materialiter: ita ibidem, quod nos asserimus, illud est non posse eadem similitudine intellectus expressa significari, vt obiectum ex æquo importatum & significatum hominem & speciei tatem.

1. Solutio.
2. Solutio.

Quinta conclus. Conceptus isti, quibus cognoscimus entia rationis, quæ sunt secundæ intentiones, fiunt & causantur mediante specie impressa entis realis, & mediante etiam specie expressa. Itaque quando cognosco hominem, ille conceptus hominis fit à specie impressa hominis, causata in intellectu possibili ab intellectu agente: Et postea conceptus ille hominis causatus à specie impressa concurrit ad productionem alterius conceptus, quo cognosco ens rationis, & secundam intentionem; & sic & conceptus hominis & species impressa concurrit. Probatur hoc: Nam ex eo, quod naturam humanam cognosco in multis esse numero solo differentibus, attribuo illi secundam intentionem speciei: ergo cognitio naturæ humanæ præcessit, & iuuit, vt cognosceretur secunda intentio. Explicatur amplius hoc, & probatur: Nam, vt Deum agnoscamus, necessarium est creaturarum conceptus præcedere; ergo iam ad Dei cognitionem requiritur species impressa, & expressa creaturæ, & postmodum deuenio in cognitionem Dei per alium conceptum: ergo similiter cum cognosco entia rationis. Præterea, cũ cognosco per obiecta actus, & per actus habitus & potentias, prius debet præcedere obiectorum cognitio: ergo in cognitionibus

5. Conclus. Quæ producantur species, quib. cognoscuntur entia rationis.

Explicatur conclusio, & cõclusionis probatio.

bus entis rationis prius debet præcedere cognitio fundamenti; & ille qui prærequiritur conceptus, & species impressa iuuant ad cognitionem entis rationis. Et si inquiras, quare requiritur conceptus entis realis ad cognitionem entis rationis, & in quo genere causæ concurrit? Respondetur, quòd requiritur, vt determinet speciem impressam ad eliciendum conceptum entis rationis: & concurrit conceptus, sicut species impressa, ita vt reducatur ad idem genus causæ; Species enim hominis non determinaret ad eliciendum conceptum specieitatis, nisi determinaret intellectũ in actu secundo ad cognitionem hominis, cui specieitas conuenit. Et ita dicẽdum est de aliis fundamentis. Sed si inquiras, numquid sit huiusmodi cognitio entis rationis per speciem impressam, & expressam entis realis, ita vt ex illis formetur conceptus entis rationis immediatè: an uerò sic, quod ex illis resultat alia species impressa, qua cognoscitur ens rationis?

Difficultas

Solutio.

Alia difficultas.

Solutio. 6. Conclu. problematica.

Respondetur, & sit sexta conclusio. Probabile est, quod nulla alia species requiritur, præter species impressas ab stractas à phantasmatibus immediatè; licèt etiam probabile sit, quod intercedat alia species impressa. Prima pars conclusionis probatur: Nam D.Th. in 1.p.q.13.& q.1.de potentia ad 10. & multis in locis dicit, quòd per species creaturæ cognoscimus Deum, & per species fundamenti secundam intentionem: ergo non requiritur alia species impressa, aliàs hoc dictum D.Tho. falsitate non careret: sed illa species impressa sufficit. Et idem videtur asserere D. Thom. 1.p q.77. quando dicit, quod per actum cognoscimus potentiam, &c. Et præterea probatur: Nam huiusmodi species non sunt multiplicandæ sine necessitate: sed non est necessaria illa secunda species impressa, quam dicit alia opinio, quæ elicitur; ergo &c Minor probatur; Nam per speciem impressam fit intellectus in actu primo, & per conceptum determinatur, vt ex illa cognoscat intentionem

Locus Diui Tho. vrgẽs à una parte.

Ratio validissima.

conuenientẽ subiecto tali & fundamento: per ipsam enim solam non cognosceret, nisi fundamentum tantùm, verbi gratia, hominem, nisi adsit etiam expressa species; & ex vtraque cognoscit secundam intentionem speciei. Si verò per eandem speciem format conceptum animalis, cognoscet intentionem per illam, quæ animali conuenire valet. Si uerò cognoscit ens, cognoscet per illum ens rationis, quod dicitur tale in ordine ad ens reale. Et hinc intelliges, quare requiratur species impressa, & expressa; ad cognitionem entis rationis. Secunda pars conclusionis colligitur ex D.Tho.1.p. q.12. Nam intellectus informatus per speciem entis realis, & per conceptum illius, verbi gratia, hominis elicit aliam speciem impressam, qua mediante vt principio, format conceptum entis rationis: Nam sicut conceptus entis realis, verbi gratia, hominis fit ex specie impressa sua, ita conceptus entis rationis fit à specie impressa sua, & sibi propria; dico sibi propriam esse, quia non deseruit, nisi ad formandum conceptum entis rationis, licèt non sit ab illo causata. Et si dicas, quis elicit illam speciem? dico elici ab intellectu possibili ex conceptu entis realis, ex impressa specie illius, supposita illuminatione prima intellectus agentis, quæ durat adhuc in virtute. Et ratio est: quia intellectus possibilis non solum est patiens, verùm cooperans agenti, supposito iam quod habeat speciem in se; ergo bene potest concurrere ad eliciendam aliam speciem ex conceptu & specie impressa. Præterea: Nam vt ait D.Thom.1.p.q.12.arti.9.ad secundum, sunt aliquæ potentiæ cognoscitiuæ, quæ ex speciebus primò conceptis alias formare possunt, sicut imaginatiua ex speciebus montis & auri, elicit speciem montis aurei, & intellectus ex speciebus generis, & differentiæ elicit speciem naturæ specificæ. Et ita inquit, quod intellectus Diui Pauli videns diuinam essentiam elicuit quasdam species, per quas recordabatur eorum, quæ uiderat; ergo iam ex sententia D.Tho.

Locus Diui Tho. apparens à alia parte.

Difficultas Solutio.

Doctrina D.Tho. obseruanda.

D. Thom. intellectus possibilis ex illis impressa & expressa speciebus entis realis, elicit alias species impressas, per quas format conceptum entis rationis. Itaque relationes per species elicitas à fundamentis cognoscuntur, priuationes per species elicitas ab habitibus, negationes, vt Chymęra &c. per speciem elicitam à suis partibus. Quia enim istæ species habent maiorem connexionem & similitudinem, vel ordinem cum supra dictis entibus rationis, ab illis eliciuntur species, vt per illas cognoscantur. Crediderim etiam, quod cognoscuntur relationes rationis per ordinem, & similitudinem ad relationes reales.

Impugnatio Authoris.

7. Conclus. Septima conclusio. Ens rationis, & secunda intentio, cognoscuntur in vniuersali & particulari. Hæc conclusio non eget probatione: Nam sicut alia entia realia in vniuersali, & particulari cognoscuntur; ita & hæc minutissima rationis entia: quia omne illud, quod rationem entis participat, cognoscibile est, siue in vniuersali, siue in particulari, siue directè, siue reflexè. Sed explicare modum, quo cognoscuntur, habet aliquid difficultatis: Et ita ad hoc aperiendum assero, hoc dupliciter explicari posse. Primo modo dicendo, quod intellectus noster, verbi gratia, cognoscendo hominem, & referendo illum ad indiuidua, cognoscit ipsum esse speciem: & ita tribuit illi intentionem speciei, qua denominatur natura illa species formaliter; Postmodum verò ab hac natura specifica, quæ formaliter considerata est indiuiduum speciei, elicit seu abstrahit naturam speciei in communi: sicut abstrahit à Petro naturam humanam in communi, & per illam reflexam cognitionem intellectus, qua cognouit naturam esse in Petro &c. cognoscitur hæc natura intentionis in singulari, & ab hac cognita per alienam speciem abstrahit intellectus naturam vniuersalem, & illam cognoscit in communi. Et si dicas contrà, prius debuit cognosci per intellectum vniuersale, quàm particulare: Respondetur, quòd quando cognoscitur vniuersale per propriam speciem, & non cognoscitur ad cognitionem alterius, verum est: Cæterùm quando cognoscitur per alienam speciem, non requiritur, quia sicut ipsa natura cognoscitur in communi, potest etiam cognosci denominatio, quæ illi conuenit; Et hæc est natura speciei, quæ est secunda intentio indiuidua, qua denominatur species formaliter, vt dicemus infrà. Secundò dici potest, quod per speciem entis realis, verbi gratia, hominis, aut per speciem relationis realis, cognoscitur specieitas in communi, ex eo, quod illa species, qua fit eiusmodi cognitio, fuit abstracta à singularibus vniuersalis speciei realis; qua cognita postmodum determinatur illa cognitio in vniuersali accepta, vt cognoscatur hæc specieitas: Sicut determinatur species hominis in vniuersali, vt reflexè per illam cognoscatur hic homo, & determinatur ad cognitionem huiusmodi naturæ intentionis per cognitionem sui fundamenti. Verbi gratia, ex eo, quod cognosco hominem esse in hoc & in illo indiuiduo, cognosco esse quandam speciem particularem: & ita attribuo illi secundam intentionem in particulari, qua fit formaliter species: & ita cognosco illam specieitatem in particulari. Si dicas contrà quia illa natura speciei in communi debuit abstrahi ab hac, & illa intentione: ergo prius debuit cognosci hæc intentio particularis. Distinguo, abstrahitur à proprio eius phantasmate, nego; sed abstrahitur species, qua recipiat per cognitionem esse intentionis in communi, & in particulari. Itaque cum fiat natura intentionis per cognitionem, non abstrahit ab aliquo supposito, vel indiuiduo existente: sed per cognitionem modo iam dicto habet esse in communi, & particulari. Certè habet difficultatem hæc conclusio. Et si velis dicere, quòd postquam est cognita hæc intentio in particulari ab illa abstrahitur natura intentionis in communi, bene potest affirmari: quia postquam habet esse cognitum particulare,

Difficultas curiosa. *1. Modus dicendi.* *Obiectio.* *1. Solutio.* *2. Modus dicendi.* *Exemplũ:* *Obiectio.* *Solutio.* *3. Modus dicendi.*

gulare, bene potest abstrahi natura communis, non ad hunc sensum, quòd intellectus agens eliciat ex ipsa natura particulari speciem: sed ad hunc sensum, quod ex eo, quod cognoscit illam in particulari, cognoscit rationem vniuersalem, quæ est in illa; sicut ex eo, quod cognoscimus Gabrielem, cognoscimus per speciem rerum corporearum eius naturam in communi.

8. Conclus. In quo cōsistat actualis existentia entis rationis. Vltima conclusio. Esse existentiæ, quod potest enti rationis competere, habetur per actualem cognitionem ipsius. Itaque, sicut generatio est actio, qua res genita habet esse, & ipsum esse consequitur ad generationem, (& modò non disputatur, quæ sit causa principalis existentiæ) ita ad cognitionem intellectus consequitur esse existentiæ, quod potest habere ens rationis: Et illud esse existentiæ non est cognitio, sed esse cognitum, seu cognosci entis rationis: & ista est eius actualitas, habet quidem ens rationis suam essentiam inuariabilem, sed existentiam ab intellectu accipit. Quomodo autem hoc fiat, statim dicemus. Et hæc existentia imperfectissima est essentia ipsa cum ordine ad intellectum. Itaque non distinguitur existentia ab ente rationis, sed est ipsum ens rationis, cum respectu ad intellectum, & existentia non est alia relatio distincta ab ente rationis, eo modo, quo duo entia rationis distingui possunt: *In ente rationis existentia non distinguitur ab eius essētia realiter.* Nam illa relatio etiā esse non potest, nisi per cognitionem, & ita eius esse deberet esse alia relatio: & sic esset processus in infinitum, quem quamuis aliqui non dubitent concedere in entibus rationis in existentia autem implicat, quia non posset ens rationis habere esse, vt faciliè deducitur. Nam, si dependet esse secundæ intentionis, verbi gratia, à relatione, & esse huiusmodi relationis, dependet ab esse cognito, quod est relatio, & esse huius esse cogniti ab alia relatione, daretur processus in infinitum, & numquam daretur existentia entis rationis. Præterea: nam sequeretur, quod esse ens rationis esset relatiuum, quod est falsum; verum est quod est relatio secundum dici, quia importat ordinem ad intellectum in sua ratione. Nec valet dicere, quod secunda intentio, & illa relatio rationis, quæ est sua existentia, eodem actu cognoscuntur: quia actio, qua cognoscitur secunda intentio solùm terminatur ad illam, & non ad aliam relationem distinctam: & ita solùm illa habet esse. *Puga. Impugnatio.* Vnde esse existentiæ ipsius est essentia, vt cognita ab intellectu, quia per hoc, quod cognoscitur, intelligitur cum vltima actualitate ipsius, cùm non possit ad maiorem actum deduci, quàm ad cognitionem passiuam, seu cognitum esse: & illud sit extra essentiam suam. Hic erat probandum entia rationis esse; sed hoc, vt per se notum relinquo: Nam constat ex D. August. vbi suprà num̄mum esse aliquod ens, & non reale, vt ipse affirmat; ergo rationis. Item Antichristum non esse, est aliquid, siquidem intelligitur, & non reale, vt patet: ergo rationis. *Dari entia rationis in rerum natura suppo niturvt no tum, proba tur tamen rationibus & auctori tatibus.* Præterea, Deum esse creatorem formaliter, & Dominum formaliter aliquid est, non reale: ergo rationis. Probatur minor: Nam esse Dominum aduenit Deo ex tempore; ergo si est aliquid reale, aliquid reale aduenit Deo ex tempore, quòd est impossibile: aliàs mutaretur saltem metaphysicè: nam Deus formaliter aliter se habet modò, quàm antea; ergo formaliter metaphysicè mutatur. Præterea; Nam si illa ratio dominii in Deo est aliquid reale: ergo est Deus, & hoc prouenit illi ex tempore; ergo ex tempore Deus habet aliquid formale, quod est Deus, & illud formale, quòd est Deus antea non habebat. Quæ omnia sunt plus quam falsa. Vide Magistrum Bannes 1. par. quæst. 13. artic. 7. conclus. 1. De secundis autem intentionibus agemus infrà, & demonstrabimus ipsas esse entia rationis.

Dissol-

Dissoluuntur Argumenta.

Ad 1. arg. AD primum respondetur, quod ens rationis cognoscitur per speciem *1. Solutio.* impressam alienam, scilicet, entis rea- *Doctrina pulchra:* lis. Cæterùm per conceptum proprium sibi soli conuenientem; & nihilominus specie differunt cognitio entis realis & rationis: quia licèt habeant eandem speciem impressam pro principio, diuersimodè tamen. Nam cognitio entis realis habet illam speciē impressam pro principio, primò & per se; cognitio entis rationis secundariò. Et hoc sufficit, vt distinguatur specie in ordine ad obiectum, & in ordine ad speciem, quæ primò & per se respicitur ab vna, ab alia secundariò. Est exemplum; Nam calefactio ceræ & eiusdem liquefactio specie differunt, quamuis fiant eadem forma caloris: quia vna fit immediatè à calore, scilicet calefactio, alia verò mediatè: & diuersus modus respiciendi principium causat diuersitatem spe- *2. Solutio.* cificam. Secundò respondetur, quòd non habent idem principium: nam cognitio entis realis habet pro principio speciem elicitam à phantasmatibus: cognitio verò entis rationis habet pro principio speciem causatam à specie impressa, & conceptum entis realis, & ita differunt specie ex parte princi- *Ad Confir.* pii. Ad confirmationem respondetur, *1. Solutio.* quòd species amplius repræsentant, quam obiecta, à quibus causantur: Nam species formæ repræsentat materiam primam, & species creaturæ Deum, & species effectuum repræsentant Angelos eorum causas, & species fundamenti repræsentat relationem. Et hoc propter similitudinem seu ordinem, quem ad illa important, & quia ens rationis dicitur tale in ordine ad ens reale, repræsentatur per speciem entis realis. *2. Solutio.* Vel respondetur, quod etiamsi species non sit similis enti rationis, potest cognosci ens rationis per illam, quia ens rationis aliquem ordinem habet ad ens reale. Nam Angelus per speciem habitus cognoscit priuationem; & illa species non potest esse similis priuationi, & nihilominus propter ordinem, quem habet priuatio ad habitum per illam priuatio cognoscitur. De quo agitur 1. par. quæst. 55. de cognitione Angelica.

Ad 2. arg. Ad secundum respondetur ex Soncinate 10. Met. quæst. 16. Quod obiectum *1. Solutio ex Soncinate.* denominatur intelligibile, non per potentiam existentem in eo, sed per potentiam intellectus. Ex eo enim, quod ego possum intelligere ens rationis, ipsum dicitur intelligibile; & sic non est necesse, quod præcedat ens rationis formaliter ipsam intellectionem: sicut res nō dicitur creabilis per potentiam, quæ sit in ipsa re, sed per potentiam, quæ est in Deo. Et nota, quòd sicut actu intelligi *Obserua.* in entibus realibus, est aliquid rationis: ita etiam posse intelligi, est aliquid rationis, quia dicitur tale à potentia intellectiua illi extrinseca. Verum est tamen, quod præsupponitur ad hanc intellectionem in entibus realibus essentia realis, vel actu existens, vel potens existere in entibus rationis essentia eorum, quoad connexionem prædicatorum, quæ est aliquid rationis: sicut dicimus modò, Antichristum esse aliquid reale, non existens, sed prædicamentale. Secundò respondetur, quòd sunt in- *2. Solutio.* telligibilia entia rationis: sed hæc potentia simul conuenit illis cum actu intelligi: sicut materia cœli habet potentiam ad formam, quæ simul est cum actu ipso formali, licèt non sit paritas quoad omnia.

Ad 3. arg. Ad tertium respondetur ex sententia *1. Solutio Sōcinatis.* aliquorum, quòd ens rationis potest cognosci per speciem entis realis: sed non requiritur aliqua similitudo inter ens rationis & rem cognitam, sed ordo aliquis vt oppositi similis fundamenti. Et hoc sufficit, vt cognoscatur ens rationis per speciem entis realis, cum habet aliquem ordinem ad illud. Hæc solutio est Soncinatis vbi suprà. Secundò *2. Solutio.* respondetur, quòd species ponuntur in intellectu, vt forma efficiens, qua mediante intellectus assimilatur rei intellectæ in actu primo, & per conceptus per ipsas productos assimilatur in actu secundo, & vt potens sit intellectus per ipsas

Difficultas. ipsas operari factus in actu primo, nam antea erat in pura potentia. Ex quo sequitur species debere esse similes obiecto, siue formaliter, siue virtualiter. Et *Species impressa qua similitudo sit, obiecti formalis vel virtualis.* quia de hoc variæ sunt opiniones, ego probabiliorem censeo illam, quæ tenet esse similem speciem impressam in virtute: vnde species entis realis similis est enti rationis. Et hanc similitudinem colligere possumus sic; quia ens *Authoris opinio.* rationis simile est enti reali, quia ens analogicè duobus conceptibus dicitur de ente reali & rationis, quod tenet Caiet. opusc. de nominum analogia circa finem. Imò est opinio D. Thom. in quadam disputat. Analoga autem sūt, *Quo ens rationis perfectè repræsentetur per speciem entis realis.* quorum nomen est commune, ratio autem partim eadem, partim diuersa. Et ita ens rationis aliquo modo est simile enti reali: & ideo potest repræsentari per speciem entis realis, & perfectissimè: quia repræsentat ens reale, quod habet esse magis perfectum, quàm ens rationis, & excedit entitatem entis rationis. Sicut in essentia Diuina perfectissimè repræsentantur accidens & materia prima, & sicut ex eo, quod creatura est similis Deo, species creaturæ aliquo modo est similis Deo: & ita per illam possum cognoscere Deum: ita *Locus D. Thom.* in proposito. Et etiam patet hoc ipsum ex D. Thom. prima par. quæstion. duodecima, artic. 9. vbi dicit, quod per speciem imaginis possum cognoscere hominem, cuius est imago, & tamen homo dicitur analogicè de homine viuo, & picto duobus conceptibus: ergo etiam per speciem entis realis ipsum ens rationis cognoscere potero. Itaque ex eo, quod est proportio inter ens reale & rationis, & analogia, & ordo aliquis, per speciem entis realis possum *Ratio non pulchra.* cognoscere ens rationis; Maximè, quia entitas rationis similis est entitati reali, habet enim suam essentiam, & passiones ad modum entis realis. Et ex eo quod ens rationis fundatur super ens reale, habet amplius quandam connexionem cum ente reali, super quod fundatur, vt per illud possit cognosci. Sicut relatio realis, quæ fundatur in aliquo, per speciem fundamenti cognoscitur. Si verò relatio rationis cognoscatur in vniuersali, & in communi, cognoscitur per speciem formæ: quia cum illa habet maximam proportionem, maximè cum forma accidentali. Vnde respondetur ad argumentum, quòd per speciem, quæ est in specie visiua, non potest cognosci Angelus, quia non habet proportionem cum intellectu, neque cum obiecto habet tantam proportionem, sicut habet species entis realis cum ente rationis: Quia licèt in esse rei sit magis similis, non verò in genere speciei, & formæ: illa enim species, nisi denudetur à materialitate, non potest repræsentare Angelum, vt sic. Vnde ad primam confirmationem respondetur, quod per speciem impressam hominis bene possumus cognoscere Angelum, cæterùm nō quidditatiuè, sicut ens rationis, quia illa species cùm sit inferioris ordinis, non potest attingere ad repræsentationem Angeli, sicut in se est: At verò potest optimè repræsentare quidditatiuè ens rationis, quia non est ordinis superioris. Ad secundam confirm. respondetur, quòd per speciem equi potest cognosci homo, quatenus est materialis, & non potest cognosci, quatenus homo est, quia diuersa ratio est vnius, & alterius, nec inter se proportionem habent. At verò ens rationis est aliquid entis realis, & est confictum ad illius similitudinem, & fundatum super illud, & ita potest per illud cognosci: sicut potest Deus cognosci per species creaturæ, quia est causa illius, licèt magis distet à creatura, quàm homo ab equo. Secundò potest responderi ad hæc omnia, quod ens rationis maiorem similitudinem habet cum ente reali, secundum quod à nobis cognoscitur, quā equus cum homine, & homo cum Angelo: non quidem à parte rei, sed secundum quod à nobis cognoscitur, quia cognoscitur à nobis ad similitudinem & modum entis realis; quod non habet verum in supra dictis. Vltimò etiam ad hæc omnia potest responderi, & constat ex materia de Angelis, quòd species non est necesse, vt repræsentet per modum

Ad 1. cōfir. *Ad 2. cōfir.* *1. Solutio.* *2. Solutio.* *3. Solutio.*

dum

dum similis, sed vel per modum similis, vel effectus, vel causæ, vel quomodocunque habentis ordinem. Et ita per speciem habitus possum cognoscere priuationem, & hac ratione per speciem entis realis ens rationis.

Ad 4. arg. Ad quartum negatur minor, & dico, quòd est similitudo, non in esse rei, sed in genere repræsentati. Species enim illa est similitudo entis rationis, secundū quòd est repræsentatum. Sicut species, quę est in meo intellectu, est accidens, & est similis substantiæ, quam repræsentat, non in esse rei, sed in esse repræsentati, & est substantia non in esse rei, sed in esse repræsentatiuo: eo modo species illa expressa & impressa est obiectum ipsum, quod est ens rationis, non in esse rei, sed in esse repræsentatiuo: & intelligens ens rationis est ipsum ens rationis in esse repræsentatiuo, non in esse rei, sed in esse intelligibili. Et sicut substantia fit accidens in esse cognoscitino, & absolutum fit relatiuum in esse cognoscitiuo: ita ens reale fit ens rationis in hoc esse, & non potest per speciem creatam id, quod infinitum est, quidditatiuè repræsentari, quia in esse repræsentatiuo est ordinis inferioris: Non enim species potest infinitas perfectiones repræsentare, quia in esse intelligibili esset similis & æqualis Deo, & sic esset infinita. Bene verò poterit species superioris ordinis id, quod infimū est, repræsentare, propter proportionē & similitudinem, quam habet ad ipsam rem superioris ordinis, sicut per essentiam diuinam repræsentantur creaturę: quinimo per illam cognoscuntur optimè entia rationis.

Variæ proportiones, & similitudines.

Ad 5. arg. Ad quintum respondetur ex 4. & 5. conclusione. Et mouet phantasma etiam ad cognoscendum ens rationis, quod habet similitudinem cum ente reali, cuius est phantasma. Et patet instantia in Deo, & Angelis, qui cognoscuntur per species creaturarum.

Ad 6. arg. Ad sextum respondetur, quòd sunt simul: quia intelligendo specieitatem, verbi gratia, habet illa esse, & habendo esse intelligitur: & in quodam genere intelligitur intentio seu ens rationis præcedere speciem expressam, quatenus specificat illam, & in alio genere intelligitur subsequi, quatenus ex eo quòd intelligitur habet esse. Cæterùm in hoc nulla est causalitas realis, bene enim intelligimus nos intellectionem, & verbum esse simul, & secundum quod intellectio est via ad verbum, esse prius, ita suo modo intellectio, vt via ad ens rationis, prius intelligitur, licèt sit simul cum ente rationis: Verum est, quod non est hic causalitas aliqua, quia materia non patitur. Et si dicas, est prius vt via, ergo est causa: distinguo, est causa formaliter, nego; est causa virtualiter, fateor. Ad hunc sensum, quòd si secunda intentio causam habere posset, produceretur ab illa intellectione, & in alio genere intelligeretur prior: intellectio enim est specificatiua conceptus: Omne namque specificatiuum prius est, non tamen realiter causat conceptum, quia hoc illi nequit competere, quod magis explicabimus quæstione sequēti.

Instantia & Solutio.

Ad 7. arg. Ad septimum respondetur ex septima conclusione, vide ibi. Nam in vniuersali & particulari & directè & reflexè cognoscuntur entia rationis, & illæ secundæ intentiones particulares, à quibus vniuersale abstrahitur, habent esse in intellectu obiectiuè. Ex eo enim, quòd cognosco hominem esse in Petro & Paulo, attribuo illi quandam secundam intentionem speciei, qua denominatur vniuersale formaliter, & ab ista abstraho vniuersalem intentionem, & lumen non est in illa subiectiuè, sed in phantasmate illuminato, à quo fuit abstracta natura. Et virtute illius abstractionis intellectus potest cognoscere intentionem particularem, & ab illa abstrahere vniuersalem. Et licèt sint singularia, possunt cognosci ab intellectu, non ante vniuersalia realia, sed bene ante vniuersalia illarum intentionum. Volo dicere, quòd prius debet cognosci homo, quàm cognoscatur secunda intentio particularis, & non est necesse, quòd cognoscatur prius secunda intentio vniuersalis, & quia cognoscitur præsuppositiua cognitione naturæ vniuersalis realis, potest vocari cognitio

Entia rationis cognosci possunt ab intellectu & directè & reflexè, tā in vniuersali, quam in particulari.

tio reflexa aliquo modo illa. Aliã explicationem & solutionem argumenti habes in dicta conclusione septima. Et per hoc patet ad argumentum.

Ad 8. arg. Ad octauum respondetur, quòd non abstraho naturam intentionis à singularibus hominis: sed ex abstractione speciei hominis fit intellectus potens, vt sine alia abstractione cognoscat hominem, & secundam intentionem, siue in communi, siue in singulari: quia habet similitudinem cum suo fundamento, vt diximus superius. Sicut Angelum in communi cognosco per hoc, quod abstraho speciem vniuersalem à singularibus rerum materialium: qua abstracta, possum cognoscere Angelum in communi, sine eo, quod cognoscam Angelum in particulari: vel possum cognoscere Angelum in particulari, puta, Gabrielem, quia iam præcessit cognitio vniuersalis naturæ sibi similis.

Ad 9. arg. Ad nonum respondetur, quod per hoc, quòd præcessit illuminatio intellectus agentis circa fundamenta, potest intellectus possibilis considerare naturarum intentionem in communi, & non in particulari. Vel si voluerit, potest se applicare immediatè ad cognitionem naturæ singularis secundarum intentionum, & abstrahere, hoc est, non considerare illud, quod particulare est in intentionibus. Sed id, quod vniuersale est, quia habet speciem, qua potest vtrumque efficere, & cum cognoscitur in particulari secunda intentio sine cognitione vniuersalis intentionis, quæ præcesserit. Potest hoc esse, quia iam præcessit reflexiua cognitio fundamenti, & singularis sui fundamenti, quod sufficit.

Ad vltimum argumentum patet ex vltima conclusione, & tamen est difficilis ista quæstio.

Quæstio alias explicata. Hic poterat disputari alia quæstio an ens rationis habeat causam dantem illi esse. Sed hæc quæstio decisa manet ex dictis superius & magis patebit ex dicendis libro sequenti. Non *Ens rationis nec habet, nec aptum est habere causã efficientem, habet tamẽ causam formalem & finalem.* enim potest habere causam dantem illi esse, quia est incapax recipiendi influxum realem, cùm sit ens rationis, sed solùm consequitur ad cognitionem intellectus: quia eius esse est cognosci, & per hoc, quòd cognoscatur, habet esse, non per hoc, quòd accipiat influxum realem. Et loquimur hic de causa effectiua, non de causa formali: nam causa formalis est sua essentia, & cùm habeat suam essentiam, habet suam causam formalem. Et si inquiras, an habeat causam finalem, existimo, quòd sicut habet esse imperfecto modo, ita habet suum finem, & ordinatur ad aliquid: Nam ordinatur relatio demonstrationis ad constituendam demonstrationem, & relatio dominii ad constituendum dominum, & habet etiam suam causam veluti materialem, quia illud, quod denominat, habet veluti rationem causæ materialis, & est subiectum denominationis. Et si inquiras, quæ sit sua existentia? iam dixi, quòd est illa terminatio *Quanã sit existentia entis rationis.* actualis intellectus, & non relatio, quæ resultat ex huiusmodi terminatione. Sed contrà est argumentum; *Obiectio.* Nam causa finalis non existens causat physicè & realiter: ergo etiam ens rationis poterit causari realiter. Antecedens patet, vt dum aliquis appetit bonum apparens, quod existimat esse verum bonum. De hoc argumento tractatur 1. 2. quæstion. prima & secunda Physicorum. Vide ibidem. *Solutio.* Modò dico, quòd quia causa finalis mouet metaphoricè, & est id, cuius gratia aliquid fit, bene potest res non existens mouere realiter finaliter, quia potest esse id, cuius gratia aliquid fit realiter. At verò ens rationis non potest fieri realiter, quia factio illa realis deberet subiectari in ipso, quia actio agentis est in re, quæ fit. Hoc non potest esse, quia & huius factionis realis, & influxus realis est incapax. *Verificari ne possit ens rationis habere aliquo modo causam effectiuam?* Habet nihilominus ens rationis rationem formalem, & causam virtualem in essendo: quia si posset habere causam esset intellectus, & quia consequitur ad eius actionem, & modò existit, modò non: quia modò cognoscitur, modò

modò non cognoscitur sua existentia, vt diximus, est quidam modus suæ essentiæ, qui conuenit illi ex eo, quod terminat meam cognitionem: qui non est relatio esse cogniti, sed est terminum esse meæ cognitionis, ad quod sequitur esse cognitum, quod est relatio. Itaque iste modus sequitur ad meam cognitionem, & etiam in illa fundatur relatio esse cogniti, quæ est aliud ens rationis distinctum ab ente rationis, quod cognoscitur. Et ego teneo intellectum diuinum cognoscere entia rationis, & callere naturam obiecti logici, & aliorum entium rationis, quia Deus Optimus Maximus scit omnia etiam entia rationis. Et vtrum consequantur entia rationis ad cognitionem Dei, aliqui dicunt, quod sic: aliqui quod non. Et hæc sint satis de quæstionibus proœmialibus.

Controuersia nũ ens rationis cõsequatur ad cognitionem Dei. Variæ opiniones.

Hucusque eas quæstiones logicales disputauimus, quæ circa Logicæ proœmium in Dominicanis Gymnasiis controuerti solent, quem morem in reliquis etiam seruaturi sumus.

TRA-

TRACTATVS
DE SECVNDIS INTENTIONIBVS, & Vniuersalibus.

QVÆSTIO XX.

Vtrum sint intentiones logicales tam primæ, quàm secundæ.

1. Argum. E his enim solùm in præsenti inquirimus. Et videtur, quòd non. Primò intentiones esse, præcipuè secundas, neque experiētia aliqua, neque ratione certa comprobatur: ergo non sunt. Consequentia est clara, & probatur antecedens: Nam nō experiētia, cùm sint entia rationis, si sint ponendæ: entia autem rationis experiri nequeunt, cùm non percipiantur cognitione sensitiua. Quod nō certa ratione, probatur: Nam si aliqua esset, maximè, quia ex cognitione alicuius rei sequitur fundamentum, vt illi secundum illud esse cognitum, quod habet & secundum statum, quem habet in intellectu, aliquam intentionem secundam attribuamus, vt quia cognosco hominem in communi, sequitur fundamentum, vt possim illi tribuere secundam speciei intentionem, quòd posset quis absque errore negare & dicere, quòd solū ex hoc, quod cognoscitur ab intellectu sine aliqua intentione dicitur species. Et de primis intentionibus etiā probatur, & sit

2. Argum. Secundum Argumentum: Nam vel loquimur de prima intentione formali, vel obiectiua: sed nō est certum, quod sit prima intētio formalis: ergo neque obiectiua: Nā hæc dicitur ex eo, quod est obiectum formalis intentionis. Probatur antecedens: Nam formalis intentio nō est actus intelligendi, vt omnes fatentur, cū non repræsentet obiectum; sed non est certum & euidens quod formemus verbum in nostra cognitione creata: ergo neque quod sit prima intentio formalis & ex consequenti neque obiectiua.

Tertium Argumentum; Si essent ponendæ secundæ intentiones logicales, hoc colligeretur propterea, quod versatur Logica circa illas: sed hoc non est verum: ergo non sunt secūdæ intentiones. Probatur minor: Nam opinio probabilis est aliquorum, quòd versatur Logica circa ens rationis sub ratione veri: Quin imo aliqui sunt opinati, quod versatur circa ens rationis: nam illorum commentū, quod obiectum Logicæ sit ens reale, non admittunt viri sapientes, vt probabile: & sic potest etiā adduci argumentū supra factū, quod non detur secunda intentio obiectiua ex eo, quod non datur formalis. Et probatur quod nō detur formalis, quia vel obiectiua fit à formali intentione, seu ab actu, quo fit formalis intentio: at hoc nō, vt patet quæstione præcedēti. Vel pcedit, & nec hoc: quia aliàs esset aliquid reale, cū haberet esse & nō per operationē intellectus Simul aūt esse non possunt, cū vnū sequatur ad aliud, scilicet intentio obiectiua ad formalem. *3. Argum.*

In superioribus præmissum fuit tamquam certissimum secundas intentiones esse, quia obiectum scientiæ in eadē sciētia præsupponi debet, quoad an sit, & quid sit, vnde modo metaphysicali munere fungētes hoc inquirimus. Et respōdetur, quod secūdæ intētiones sunt, similiter & primæ: hoc autem verbū, sunt, significat esse quomodocūque. Et probatur *Conclusio.*

1. Ratio. hæc conclusio quantum attinet ad secundas intentiones. Primò, Logicam esse cõpertissimũ est, cũ sit compertissimũ scientias in esse perfecto reperiri, q̃ sine logica cõparari nequirẽt, sicut nec virtutes morales sine prudẽtia. Si obiectũ logicæ est secunda intentio, vel saltem logica cõsiderat, & pertractat de secundis intẽtionibus: ergo secundæ intentiones sunt. Secundò: Nam euidens est esse genera, species, & cætera prædicamenta, subiectũ, prædicatũ, propositionem, & cætera: sed ista formaliter important secundas intẽtiones: ergo euidẽs est esse secundas intẽtiones. Sed probatur minor: Nã euidens est animal affirmari de homine & de equo, qui ç specie differũt: ergo euidens est esse genus: nam genus est quod de pluribus differentibus specie affirmatur. Sed minor probatur: Nam si genus de formali non dicit secundam intentionem: ergo dicit ens rationis, vel aliquid reale, cũ sit terminus connotatiuus. Sed si dicit ens rationis, eius consideratio nõ pertinebit ad Logicum, sed ad Metaphysicũ, qui considerat ens ratiõis, quatenus est quoddã analogum ad ens reale habens similitudinem; quod est euidenter falsum, cũ tota cura Logici in his intẽtionibus explicãdis versetur, siue per se, siue in ordine ad aliud Et suprà probauimus esse secũdas intentiones Logicæ obiectum: & dicẽdũ est idem de reliquis obiectis logicalibus. Vel dicit de formali aliquid reale, & sic genus erit in rerum natura, quoad materiale, & formale, & non habebit esse per operationẽ intellectus, quo quid falsius? Erunt enim tunc vniuersalia in re formaliter & materialiter, quia genus essentialiter est vniuersale: ergo dicit de formali secundam intentionẽ: sunt ergo secundæ intentiones. Tertiò probatur: Nã rebus dupliciter aliqua conueniunt; Quædam ex esse, quod habent in se: vt esse animal rõnale cõuenit homini ex esse, quod habet in se: Alia verò ex esse & statu, quem habent in intellectu: nam ex eo, quod homo cognoscitur in vniuersali, & habet cognitum esse, conuenit illi esse speciẽ; sed esse speciem nõ est prima intentio, & est ens rationis: ergo est secunda intentio. Præterea, quia qua ratione tollunt secundas intentiones, tollent etiam omnia entia rationis: Nã qua ratione dicitur per abstractionem, vel cognitionẽ, nõ resultare secundam intentionem denominantem naturam, dicetur etiam nõ resultare ens rationis. Vel detis rationem, quare resultet ens rationis res intrinsecè denominans, & non resultent secundæ intentiones. Quod si non resultat ens rationis, sequitur, quod nõ sit logica, quæ scientia rationis dicitur, quia versatur circa ea, quæ sunt rationis entia. Sequitur præterea; quod esse dominũ in Deo, & cætera, sit aliquid reale, quod ostendimus supra esse plusquam falsum. Sunt ergo entia rationis Et cùm inter ista entia rationis aliqua cõsequantur ad esse cognitũ, & statũ, quem res habent in intellectu, erunt cõsequenter secũdæ intentiones. Et magis hoc cõstabit ex quæstione sequenti.

2. Ratio.

3. Ratio. Dupliciter reb. aliqua conueniũt.

Secunda verò pars conclusionis sequitur ex ista: Nam secunda intentio præsupponit primam: ergo si sunt secũdæ intentiones, erunt & primæ. Multa enim rebus conueniunt non ex esse, quod habent in intellectu: sed illud pertinet ad primas intentiones.

Ad 1. arg. Ad primum argumentũ respondetur, quod colligitur euidenti ratione secundas intẽtiones & primas esse. Et si aliquis diceret, naturam abstractam posse speciẽ dici sine aliqua intẽtione secũda, cõtrà; nam esse speciem est effectus formalis: ergo natura dicit species ab aliqua forma, quę sit specieitas, sicut dicitur homo albus ab albedine, licèt non sit forma eiusdem rationis. Tunc, vel species ista est aliquid reale in natura, vel nõ. Si sic: ergo habet à parte rei formaliter esse speciẽ, quod est falsissimum. Vel est aliquid rationis, & tunc non est prima intentio, quia nõ est id, quod conuenit rebus seclusa operatione intellectus, & ex esse, quod res habent in se: ergo est secunda intentio.

Ad 2. arg. D.Tho. Ad secundum respondetur, certũ esse in nobis formari verbũ, vt asserit D.Tho. 1. part. quæstio. 7. art. 1. Nã eo ipso quod aliquis intelligit, format in se similitudinem rei, per quam res est præsens intellectui in ratione termini & obiecti, in quo intellectus intus legit & intelligit res: Nam res ipsa secundum se nõ potest esse in intellectu: & ideo est ibi per suã similitudinem expressam, & claram. Species enim

enim intelligibilis non habet rationem termini, sed rationem principii effectiui: & ita præter ipsam est ponendũ verbum. Secundò respondetur, quòd quamuis non esset verbum, res deberet esse præsens nostro intellectui per aliquid aliud: ergo quod rem præsentem faceret intellectui intra ipsum existens esset prima intentio formalis, & obiectum repræsentatum potentia obiectiua.

2. Solutio.

Ad 3. arg. Ad tertium respondetur, intentiones esse ponendas propter rationes à nobis suprà factas, & propter illas, quas etiam inferiùs adducam, & propter argumenti rationem. Et non est probabile Logicam versari circa ens rationis, vt sic; vt iam definiuimus in quæstionibus præcedentibus.

Ad 4. arg. Ad vltimũ, quod insinuat, argumẽtum respõdetur, quòd ens rationis à nullo fit; & non est effectus intellectus, sed consequitur ad operationẽ intellectus, modo superius exposito. Et dicimus, quod datur secũda intẽtio obiectiua, quæ quidẽ non habet esse in re, aliàs esset aliquid reale: nec habet esse in intellectu per se, aliàs esset subſtãtia; nec subiectiuè, aliàs esset accidẽs, sed habet esse obiectiuum in intellectu, id est, non aliud quàm cognosci ab intellectu. Itaque cognitio nõ est causa eius realis, aliàs esset aliquid reale: sed est id, ad quod consequitur. Ita vt si posset habere causam aliquam dantem illi esse, esset illa cognitio: & iudicãdũ est de illa cognitione quantũ ad specificationem, & simultatem, ac si causaret ens illud rationis, cùm tamen nõ causet.

2. Intentio habet esse obiectiuum in intellectu.

QVÆSTIO. XXI.

Quid sit intentio prima & secunda.

Mnes, quas de quidditate intẽtionũ reperire potui sententias, in vnũ cõtuli, vt veritatem faciliùs asse qui valeremus, vt quã perspicuum sit, quorundã recentiorũ ingeniosus labor, qui, vt quędã noua videãtur inferre, obsoletas antiquorum opiniones in lucem reuocãt, & pro nouis venditãt. Secundo loco veritatem statuam; ac tandem tertio argumẽta, quę aduersus veritatem militant dissoluam.

Fuit igitur quorundam Logicorũ de intentionibus prima opinio, quæ docet, primam intẽtionem nihil aliud esse, quã id, quod primò intelligitur. Itaque prima intentio nihil addit, nec secundum rem, nec secundũ rationem supra rẽ, quę intelligitur: sed actus intelligẽdi dicitur secunda intentio, quãdo igitur intelligo hominem, homo intellectus est prima intentio, actus verò intelligendi, quo hominẽ intelligo, dicitur secunda intentio. A qua opinione antiquissima, & quam viri sapientes suis rationibus obliuioni tradiderãt, quidam noui Logici sumpserũt, quòd etiam infrà adducemus, actum intelligendi esse secundam intentionem. *1. Opinio.*

Alii fuerunt Logici, asserentes primã intentionẽ esse primũ actũ intellectus, secundã verò intentionẽ esse secundũ actũ intellectus. Et hoc quidẽ est, si intẽtionẽ in abstracto accipiamus, in concreto verò secunda intentio est res, quæ secundò intelligitur, prima verò intẽtio res, quæ primò intelligitur. Pro cuius explicatione maiori afferunt authores huius sentẽtiæ, quòd duplex sit rei cognitio. Altera est absoluta, qua res absolutè & secundũ propriũ modũ essendi intelligitur; cuiusmodi est cognoscere hominẽ, vt rationale, & animal, vt sensitiuum: Et hæc est prima cognitio. Alia est cognitio respectiua, qua scilicet aliquid cognoscitur, vt in pluribus, & est secũda cognitio, & præsupponit primã, sicut respectiuũ præsupponit absolutũ. Dicunt siquidẽ, quòd prima intentio in abstracto est prima cognitio; in concreto verò est res cognita prima cognitione, vt homo cognitus; Secũda autẽ intentio in abstracto est secunda cognitio, in cõcreto verò est res cognita secũda cognitione, vt homo cognitus in plurib. existẽs, ita vt prima intẽtio, sicut secũda in abstracto & in concreto differunt, sicut cognitio & res cognita per ipsã. Et addunt isti sic opinãtes, quòd secũda intentio fundatur supra primã intentionẽ, nõ in abstracto accipiendo intẽtiones, quia duo actus intelligendi nõ possunt esse simul in eodẽ intellectu; & sic nec prima intellectio potest fundare secũdã, siquidẽ cũ illa simul esse nõ potest: sed fundatur supra primã intẽtionẽ *2. Opinio.*

in concreto: Nam species fundatur supra hominem cognitũ. Ex eo enim, quod homo cognoscitur, vt rationalis. v.g. cognoscitur, vt in pluribus existens: & sic vt dicit secundam intentionem in cõcreto fundatur supra primam cognitionẽ.

3. Opinio. Tertia opinio est, quòd actus intelligẽdi, quo aliqd intelligitur, est ipsa intentionalitas, nõ prout denominat intelligibilitatẽ, & prout est intellectio, sed ꝑut sm̃ ipsã denotatur res intellecta, ita vt rẽ esse intellectã sit ipsam esse intentionẽ.

4. Opinio. Quarta opinio dicit, tria esse genera nominũ. Quædam sunt, quæ solam rem & nullam intentionem dicunt, nec primam, nec secundã, vt Socrates, & Plato. Quædam autem dicunt primam intentionem, vt homo, lapis, &c. Quędam autem quæ significant secundas intentiones, vt vniuersale, genus, particulare, obiectũ, subiectum, &c. Et ratio, quare res in vniuersali dicũtur intentiones, vt homo, lapis, non autẽ Socrates, & Plato, est, quia vniuersalia habent esse non in re, sed solũ in anima, quod est esse intentionale, & propter hoc dicũtur intẽtiones primæ. Sed particularia, vt Socrates, Plato, habẽt esse in re ad extra, & ideò nõ conuenit eis, ꝙ sint intẽtiones quæcũque. Hæc verò opinio addit supra illã, qua dicitur rẽ esse primã intentionẽ, intellectionem secundã, ꝙ res illa, quæ est prima intentio, debet eẽ vniuersalis: nã si est particularis, nec prima, nec secũda intẽtio erit.

5. Opinio. Quinta opinio tenet, qđ in omni actu intellectus est prima & secunda intẽtio, & dicunt ꝙ res intellecta semper est prima intentio, siue sit homo, quod intelligitur, siue species, & actus, quo illa intelliguntur, est secũda intentio. Et non cõstituunt differentiã inter intentionẽ in abstracto, & in cõcreto. Et notãt pro huius intellectu, actũ intelligendi dupliciter accipi posse: vno modo secũdũ quod est quidã actus realis: & sic non dicitur intẽtio, nec habet esse rationis, prout distinguitur contra esse reale. Alio modo accipitur intelligendi actus vice rei intellectę, sicut pictura hominis dicitur homo, non simpliciter, sed secundũ quid, scilicet, pictus homo; & ita dicitur diminutè homo. Sic etiam actus intelligendi dicitur diminutè homo, scilicet, homo intellectus, seu in esse intelligibili. Et quia intelligendi actus, licèt sit simpliciter res quędã, nõ tamẽ est simpliciter homo, sed diminutè. Ideò secũdũ quod accipitur loco rei intellectę, secũdũ quid dicitur res intellecta; & per cõsequẽs dicitur habere esse rationis distinctũ contra esse reale, siue esse simpliciter. Dicũt igit̃ ad primã intentionẽ pertinere oẽ illud, quod habet esse reale simpliciter in rerũ natura, siue sit substãtia, vel accidens. Sed ad secundã intẽtionẽ dicunt pertinere ipsũ actũ intelligẽdi, prout diminutè dicitur ipsa res intellecta. Et isti nõ ponũt, quod prima vel secunda intẽtio addat aliquid rei vel rationi supra naturas rerum.

6. Opinio Heruæi. Sexta opinio est sapiẽtissimi nostri ordinis Magistri Generalis, fratris Heruæi in tractatu, quẽ de intentionibus acutissimũ edidit, q. 1. & 2. vbi docet, intentionem esse duplicẽ, alterã, quæ se tenet ex parte intellectus, & est omne illud, quod per modũ similitudinis & repręsentationis ducit intellectũ in cognitionẽ alicuiꝰ rei, siue sit verbũ, siue quodcũq. aliud. Et isto modo, inqt, posset extendi nomẽ intentionis ad quãcũque rem, siue exemplar, ducens in rei cognitionẽ. Alterã verò, quæ se tenet ex parte rei intellectæ. Et hoc modo dicitur intẽtio res ipsa, quę intelligitur, in quãtũ in ipsã tendit intellectus, sicut in quoddam cognitũ per ipsum: & intẽtio sic accepta in abstracto, & formaliter, dicit tãtùm terminũ ipsius tendentiæ, siue ipsam tendentiã, quæ est habitudo quędã rei itellectę ad intellectũ, siue ad actũ intelligendi. Itaque intẽtio formaliter ex parte rei intellectę est quędã relatio rationis: In cõcreto aũt dicit, quod intelligit̃, quidquid sit illud. Et hoc aliquã do põt eẽ aliquid reale, v.g. prima intẽtio est relatio, quam importat homo intellectus ad intelligentẽ. Et si accipiatur in cõcreto, est homo relatus ad intellectum cognoscentem illũ. Cæterum id, quod dicit secunda intentio, tã materialiter, quã formaliter, est aliquid rationis. Et vt intelligas hãc opinionẽ magis, nota, qđ quãuis hoc nomẽ, prima intentio, videatur esse nomẽ abstractũ, põt tamen accipi in cõcreto, & in abstracto; intẽtio in abstracto est quędã relatio rõnis, quæ formaliter est intẽtio, seu intẽtio vt quo,

qua

qua mediante res dicitur prima intẽtio: ſicut albedo eſt alba vt quo, qua mediãte vt forma corpus eſt albũ. Poteſt rurſus accipi in concreto, & eſt id, quod intelligitur, ſecũdum quod refertur ad intellectũ: Sicut homo cũ reſpectu illo ad intellectũ, cuius actũ terminat, dicitur prima intentio in cõcreto. Et ſecunda intentio poteſt accipi & in abſtracto, & in cõcreto: In abſtracto eſt relatio rationis, quæ dicitur ſecũda intẽtio vt quo, qua media res, quæ ſecũdo intelligitur, refertur ad intellectũ: In concreto verò eſt res ſecũdò intellecta cũ ordine ad intellectũ, vt relatio, qua ſpecies refertur ad intellectũ ſecundò intelligentẽ, eſt ſecunda intẽtio formaliter, ſpecies ipſa ſecũdò intellecta cũ illa relatione, eſt ſecũda intẽtio in concreto. Hanc opinionẽ Heruæi ſequitur Petrus Bruxelẽſis doctiſſimus in ſua Logica, & ſuſtinẽt illã aliqui viri docti, nec bene itellecta, probabilitate caret.

7. Opinio. Bannes. Septima opinio, videt eſſe ſapiẽtiſſimi Mag Bãnes in commẽtariis ad 1. p. D. Th. q. 1. ar. 3. notab. 3 Vbi ſic dicit: Pro cuius explicatione ſuppono, abſtractionẽ à materia aliquando eſſe realẽ, & ſine operatione intellectus, ſicut Angelus eſt ſubſtãtia realiter abſtracta à materia. Aliquãdo verò abſtractio à materia eſt ſolũ ſecũda intentio, quæ conſequitur operationẽ intellectus, v g. homo per conceptũ cõem abſtrahit à materia ſingulari, & quãtitas à materia ſẽſibili, quamuis realiter nullus ſit homo ſine materia ſingulari, nulla quãtitas ſine materia ſẽſibili. Vbi ſapientiſſimus Magiſter illud eſſe abſtractũ, quod formaliter eſt aliquid rationis, & conſequitur ad actũ intellectus, vocat ſecundã intentionem. Et cõſequenter ponit eius fundamentũ cognitionem intellectus, ad quam conſequitur eſſe abſtractum Vnde ſecundum hanc opinionẽ omne eſſe cognitum ab intellectu eſt ſecũda intentio.

8. Opinio. Octaua ſententia eſt quorũdam Logicorũ, qui dicunt genus, ſpeciem, vniuerſale, & cætera omnia, eſſe quidẽ ſecũdas intentiones: cæterum ſecundam intẽtionẽ eſſe aliquid reale, quod denominat ſupra dicta talia realiter, extrinſecè tamẽ. Et ita dicunt genus, ſpeciem, definitionem, & cætera, formaliter eſſe aliquid reale. Et explicant ſuam ſententiam ſic: Nam ſecunda intentio duo habet, v. g. actus, quo cognoſco naturam abſtractã ab inferioribus & in illis exiſtens intrinſecè, habet denominare ſubiectum intelligentem talem naturam: Naturam verò intellectã & abſtractã ab inferioribus, & cognitam, vt vnã & communem denominat extrinſecè & realiter ſpeciem. Et ſecundum hanc denominationem dicitur ſecunda intentio ſpeciei, & forma ſpeciei, realis tamen & extrinſeca. Et ita eſſe ſpeciem, genus, & reliquas alias logicales proprietates, dicunt eſſe aliquid reale: ſicut eſt quid reale, eſſe agens, eſſe veſtitum: Nam ſunt denominationes extrinſecæ reales. Et primam intentionem vocabũt iſti cognitionem, qua cognoſcitur natura ſecũdum ſuas reales proprietates, vt cognitio, qua cognoſcitur homo, vt rationalis, & cætera. Itaque iſti non ponũt alium reſpectum, nec relationem in natura, vt denominetur ſpecies, genus, vel quid ſimile, ſed ſolùm actum cognoſcendi naturam, vt in multis, & abſtractam ab illis, & de illis prædicabilem. Et hoc probant, quia eſſe agens eſt realis denominatio, licèt ſit à forma extrinſeca. Præterea, quia per hoc, quòd cognoſcitur, v. g. homo, vt prædicabilis de multis, ſine alia relatione eſt ſpecies formaliter: ergo forma ſpeciei eſt illa cognitio. Et præterea, quia paries dicitur viſus à viſione exiſtẽti in oculo, ſine alia forma & relatione: Nã antequã iſta cõſiderentur, iam paries eſt viſus: ergo illa eſt denominatio extrinſeca à forma reali: ergo idẽ erit dicẽdũ de omni obiecto cognito ab intellectu. Et ſi inferas: ergo vniuerſalia ſunt in rebus, negãt cõſequentiam: quia illa forma, quæ eſt cognitio, non eſt, niſi in intellectu, cũ ſit eius operatio. Ecce ingeniũ horum mirabile. Et hãc opinionem reſuſcitarunt, vt liberarẽt ingenia à labore & anxietate, & vt ſtatuerẽt Logicæ obiectũ eſſe ens reale.

Praambula ad quaſtionem.

Sed pro veritate defendenda, explicãdaq; aduertamus oportet, hæc nomen intentio pertinere tam ad volũtatẽ, quã ad intellectum. Et quoniam intentio importat tendẽtiam in quoddam alterũ, cõuenit tam intellectui, quàm voluntati in ſua obiecta tendentibus: Ex parte volũta- *Intentio cõuenit intellectui et voluntati.*

tis dicitur actus ipsius tendentis ad cõsequutionem alicuius finis per aliquod mediũ: Nã electio est respectu mediorũ, intentio respectu finis; sicut intentio est voluntatis actus, quo vult sanitatem, electio actus, quo vult potionem amarã propter sanitatem consequendam. Accipitur etiam intẽtio alio modo ex parte voluntatis pro re intenta & volita: Nam sæpissimè obiecta ex actibus nominamus, & agere de intentione in hac acceptione pertinet ad Philosophum Moralẽ, & non ad Logicum. Similiter ex parte intellectus accipitur intentio dupliciter: Vno modo formaliter: alio modo obiectiuè. Intentio formalis ex parte intellectus est illud omne, quod intellectũ per modũ similitudinis in ipso existentis ducit in rei cognitionem: Et hoc Thomistæ tribuunt conceptui, & verbo, & non cõuenit aliis similitudinibus extra intellectum. Alio modo accipitur intẽtio obiectiuè, vt distinguitur contra formalẽ similitudinem: & est illud, quod intelligitur, & est obiectum illius similitudinis. Et ista intentio diuiditur tã formaliter, quam obiectiuè in primam & secundã. Verum est tamen, quod hanc intentionẽ obiectiuam vocamus aliquando formalem, per comparationem tum ad eius fundamentum, tum ad subiectum, quod denominatur ab ipsa formaliter tale. Sicut genereitas dicitur secunda intentio formaliter in ordine ad animã, & ad fundamentũ illius Et hæc intẽtio potest accipi in abstracto, vel in cõcreto: In abstracto, sicut accipitur, cũ dicimus, genereitatẽ eẽ formã generis cõstitutiuã. In cõcreto, cũ dicimus, genus eẽ pdicabile.

Decisio quæstionis.

1. Conclus. Contra primam opinionem. D. Thom. Prima conclusio. Illa sentẽtia, quæ asserit primam intẽtionem esse omne illud, quod intelligitur: secundã verò intentionẽ actum intelligendi, est falsa, & est contra D. Th. qui ponit opusculo de natura generis, c. 2. et c. 4. intẽtiones secũdas ex parte obiecti, vbi sic dicit: Ens autẽ rationis propriè dicitur de illis intẽtionib. quas ratio in reb. adinuenit: sicut est intẽtio generis & speciei, quæ nõ inueniuntur in rerũ natura, sed sequuntur actiones intellectus & rationis. Et huiusmodi ens est subiectum Logicæ, & illud ens æquiparatur enti naturæ, quia nihil est in rerũ natura, de quo ratio nõ negociet. Accipe ex D. Th. duo: alterũ, quod obiectũ Logicæ est secunda intẽtio, quæ est aliquid rationis, vt distinguit contra ens naturale & reale: alterũ, quia hæc secũda intẽtio cõsequitur actũ intellectus, & se tenet ex parte rerũ, nõ ergo secũdũ D. Thom. secũda intẽtio est actus intellectus, & in c. 12. ponit D. Th. secũdas intẽtiones ex parte rerũ. Et prætereà probatur ratione: Nã ad Logicum pertinet per se tractare de secundis intentionibus, vt dicit D. Thom. & suprà fuit ostensũ: sed non pertinet ad ipsum per se tractare de conceptibus: ergo conceptus nõ sunt secundæ intentiones. Min. probatur: Nam si considerentur vt ens, ad Metaphysicũ per se pertinent Si vt sunt actus animæ, ad Philosophũ naturalem, ratione verò libertatis, ad Philosophũ moralẽ. Neque ad Logicũ spectant, nisi vt quid materiale, & in ordine ad intẽtiones, vt suprà visũ fuit. Et secundò probatur illa min. Nã obiectũ Logicæ est qd rationis, vt supra demonstrauimus: ergo non per se cõsiderat cõceptus, qui sunt aliquid reale. Secũdò probat conclusio ratione: Nã secũda intẽtio est proprietas cõueniens reb. ex esse, quod habet in intellectu, ita vt consequitur ad opus intellectus; sed actus intelligendi nõ est huiusmodi: ergo nõ est secũda intentio. Maior probatur in genere & specie, quę sunt proprietates cõuenientes homini, & animali, ex esse, quod habent in intellectu per cognitionem secundum probabiliorem opinionẽ: ergo non est ipsa cognitio secũda intẽtio, sed præsupponitur ad intẽtionẽ. Minor probatur: Nam actus intelligendi nõ est proprietas rerũ, nec potest esse rerũ forma: non enim sunt res actus intelligẽdi, nec in cõcreto, nec in abstracto, vt sũt genus & species, & ita specieitas est illarũ forma & proprietas. Si aũt dicas, quod esse intellectã rẽ, est secunda intentio, cõtra: quia esse intellectam rem non est intellectio: ergo intellectio non est secũda intẽtio. Quod verò prima intentio nõ sit res omnis, quę intelligit, probatur: quia quãdo intelligo speciem & genus, vt sic, nõ intelligo primam intẽtionem, species. n. non est prima intẽtio: ergo &c. Et ptereà quia

Secũda intẽtiones in ratione entium pertinẽt ad Metaphysicũ.

Solutio.

Impugnatio.

quia genus per se pertinet ad considera tionē logica'ē; ergo dicit secundā intentionē.nā secunda intentio est Logicæ obiectū.Præterea,ex sententia omniū logicorum iste terminus genus, & species, sunt termini secundarū intentionū;ergo significat de formali secundā intentionem,cū sint connotatiui: sed significant speciei tatē speciei tas ergo est secūda intentio:non ergo prima. Et præterea, actio intellectus etiā reflexè intelligitur: si ergo secunda intentio est oē id, quod intelligitur:ergo ēt actus intellectus est prima intentio, & simul est secunda per istos, ergo prima intētio est secūda intē tio;quod est falsum, cū habeāt oppositas rationes:& non solū hoc habēt denominatiuè,sed essentialiter.Nā illud est secū da intentio essentialiter, quod est actus intelligēdi, & illud est prima intētio essentialiter,quod intelligitur: Sed actus intelligēdi est,quod intelligitur,& est actus intelligēdi:ergo essentialiter est prima & secūda intentio.Et accipio primā & secundā intentionē in abstracto: nam ita ipsi videntur accipere: sed impossibile est, qd genereitas sit speciei tas, ergo ēt ꝙ prima itētio sit secūda,& ècōuerso.

2. Conclus. contra secundā opinionem. Secūda cōclusio contra secundā opinionē: Falsum est dicere, quod prima intentio in abstracto est primus actus intelligendi,& secunda intentio in abstracto est secundus actus intelligendi; ita quod res primò cognita est prima intentio in concreto, & res secundò cognita est secūda intētio in cōcreto. Et probatur primò ex authoritatibus D.Thom. conclusione præcedenti adductis,& rationib. factis pro præcedenti conclusione. Et præterea,nā si actus intelligendi secūdus est secunda intentio in abstracto, sequitur quod omne,quod importat genus,& spēs sit reale; hoc aūt est falsū: ergo & illud, ex quo sequitur. Probatur sequela: Nā animal & homo sunt aliquid reale, quæ sunt genus & species ꝓ materiali, similiter & cognitio hois & animalis,quib. cognoscūtur,vt in pluribus specieb.& indiuiduis:ergo &c.Minor ꝓbatur:qa sic no considerabuntur à Logico, sed à scientia reali,neque habebunt esse cognitū,& obiectiuū in intellectu,sed verum,quod est falsum,quia genus,& speciē habere vniformitatem ad plura, quid rationis est & solū habens esse obiectiuè in intellectu.Et præterea:Nā genus & species formaliter accepta sunt relatiua:si ergo totū quod dicunt,est quid reale: ergo sunt relatiua realia:ergo sunt in prędicamēto relationis, etiam metaphysicè;hoc autē est absurdū,quia nūquā Arist. genera,& species,& reliquas proprietates logicales annumerauit illis prędicamētis:ergo &c.Et ꝓbatur:quia ad nullū genus relatiuorū pertinent. Quod verò rē esse secūdò intellectam,nō sit secūda intentio obiectiua,probatur; Nā genus esse intellectū,v.g.non dicit formaliter,nisi relationē quandā ad intellectū intelligentē, quę fundatur in cognitione intellectus, sed secunda intentio generis in cōcreto nō dicit relationem solū ad intellectū, sed ad sua inferiora,vt videbimus infrà: ergo &c.Et si accipiatur,rē esse cognitā pro cognosci,est actualis existenta entis raōnis, vt iā dictū est. Ex dictis sequitur, *Corollariū.* quod nec intellectio, prout ab ipsa dicitur res intellecta,sit intētio: Nā nō dicitur res intellecta ab intellectione tāquā à forma, sed tamquam à fundamento. Dicitur enim res intellecta formaliter à quadā relatione rationis, quæ fundat in actu intellectus,quæ relatio est prima intētio.Ex quo sequit tertiam opinionem superius relatā falsā esse,quæ hoc asserebat:& cōfutatur etiam rationib. factis.

3. Conclus. cōtra quartam opinionem. Tertia conclus.contra quartam opinionē:Ad hoc,vt aliquid sit prima intentio, vel secunda intentio,siue intētio accipiatur ex parte itellectus,& formaliter,siue ex parte rei; & obiectiuè,nō est necesse, quod sit aliquid vniuersale, vt asserebat quarta opinio:Probatur hæc cōclus. primò authoritate D.Tho.opusc.40.de natura *D.Thom.* generis,vbi dicit in hæc verba: Ad huius igitur euidentiam cōsiderandū est, quod *Differētia inter nomina primæ, & secundæ intentionis* nomina primæ intētionis sunt,quæ reb. sunt imposita absolutè, mediante conceptione, qua fertur intellectus sup ipsam rē in se, vt homo,vel lapis. Nomina aūt secundæ intentionis sunt illa,quæ imponuntur rebus,non secundum quod in se sunt,sed secundum quod subsunt intentioni,quam intellectus facit de eis: vt cū dr, homo est species, animal est genus: ergo secūdum D.Tho.vt nomina sint pri

mæ intentionis, vel secundæ, nō requiritur, quod significent aliquid vniuersale, sed sat fuerit, quod significēt intentionē, quam intellectus tribuit eis: sed etiā nomina singularia possūt significare huiusmodi intentionem, ergo nomina singularia possunt esse nomina secundæ intētionis; ergo significant secundā intētionem formaliter: ergo secūda intentio formaliter potest competere rebus singularibus Minor probatur: quia intellectus nō solū tribuit intētionē rebus vniuersalibus, sed etiā singularibus. ergo &c. Et idē est dicēdū de nominibus primæ intētionis, quia vt sint nomina primę intētionis, sat fuerit significare rē secundum cōceptionē, qua fertur intellectus super ipsam rē absolutè; sed nomina singularia possunt esse huiusmodi, vt hoc nomen Petrus: ergo erit nomē primę intentionis: ergo significabit primā intentionē. ergo prima intentio in rebus singularibus reperitur. Præterea: Hic terminus, hoc indiuiduū, est terminus secūdæ intentionis, quia significat de formali secundā intētionem indiuidui, & significat Petrū, verbi gratia, vt stat sub hac intētione: ergo rei singulari conuenit secūda intentio, & secunda intētio fundatur supra primam; ergo Petro, vt sic, quod sit prima intentio, cōuenit; & eidem, vt est indiuiduum, cōuenit esse secundam intētionē, seu habere secundā intentionem. Et probatur consequentia: Nā Petrus, vt indiuiduum hoc, est inferius quidditatiuè ad indiuiduū; sed indiuiduum importat secundā intentionem: ergo etiam Petrus, vt hoc indiuiduum, quādoquidem est inferius quidditatiuè ad indiuiduū: nā inferius quidditatiuè debet importare formā huiusmodi superioris. Et præterea, quando formo hāc propositionē, Petrus est hic homo, li Petrus est subiectum, & li hic homo prædicatum: ergo habent intentionē subiecti & prædicati, & sunt singularia quædam; ergo intentiones secundæ conueniunt singularibus; ergo li hoc subiectum, & li hoc prædicatū, sunt nomina secundæ intentionis; nō ergo requiritur rem esse vniuersalē ad hoc, vt habeat secundam intentionē, & nomen singulare potest illā significare. Præterea, Hæc species refertur ad hæc plura indiuidua, tāquam ad suum correlatiuum; ergo hæc indiuidua dicunt de formali relationem rationis, quæ sit secunda intentio, sicut illam dicit de formali hæc species, cum sint relatiua eiusdem rationis: & tamen sunt aliquid singulare: ergo &c. Et hoc latiùs posset probari, sed sufficiant istæ probationes in re clarissima. Quod verò etiam res singulares pertineant ad primam intentionem, probatur; Nam conceptus Petri est similitudo ducēs nos in Petrum ipsum; ergo est prima intentio formalis, quandoquidem Petrum sequitur, vt in se est: ergo Petrus est prima intentio obiectiua; nam quod correspondet intentioni primæ formali, est prima intentio obiectiua. Et sequitur ex hac cōclusione, non esse tria genera nominum, sed omne nomē simplex esse aut primæ aut secundæ intentionis; quia omne tale, vel significat primā, aut secundam intentionem in concreto, & sic est primæ aut secundæ intentionis. Si verò significet secundam intentionem in abstracto, probabile est, quod est terminus primæ intētionis, vt li genereitas. Et etiam est probabile oppositū, de quo agitur in primo libro Summularum, cap. de terminis primæ & secundæ intentionis. Sequitur ēt, quod vniuersalia, vt homo, licēt habeāt esse in intellectu formaliter, pro substrato tamen, & quoad eorum naturas, non pendent ab intellectu, cuius oppositum hæc opinio asserebat: quando verò vniuersalia sunt aliquid rationis, pro materiali & formali, maximè, vt cum considerantus genereitatem in communi. *Corollariū contra eandem opinionem.*

Quarta cōclusio. Illa opinio, quæ asserit, omnem rem intellectam esse primam intētionem, & actus intelligendi, prout diminutè dicitur res intellecta, esse secūdam intentionem, est falsa. Et probatur hæc conclusio: nam aliàs sequitur, quod Logica sit de primis intentionibus, tanquā de obiecto formali; hoc autē est falsum, & contra D. Thomam 4. Metaphysicæ, lectione quarta, & cōtra Auicennam in sua Logica; ergo &c. Probatē sequela: Nā in Logica tractat de specie, genere, & cæteris: sed species, & genus sunt res intellectæ; ergo sunt primæ intētiones; at de illis tractat Logica; ergo tractat de primis intētionibus. Maximè, quia est absurdum, *4. Conclus. contra 5. opinionem.* *1. Ratio.*

surdum dicere genus,& cætera,esse primam intentionem.Præterea, actus intel
2.Ratio. ligendi,vt asserunt Philosophi in materia de anima,& Theologi.1.p.quæst.12. non est similitudo obiecti;ergo non potest dici obiectum secundum quid, & sic non habet locum sua positio.
3.Ratio. Tertiò: Nã sequeretur,quod secunda intentio esset aliquid reale, quòd viri docti absurdum maximum censent. Probatur; nam esse rem intellectam in esse intelligibili, & similitudinariè,est aliquid reale, & hoc est secunda intentio;ergo &c Maior patet: Nam licèt Homo pictus secundum quid dicatur homo,est aliquid reale;itẽ, illud est habere in se similitudinem obiecti,cæterum hoc est quid reale,& non rationis.Item,secunda intentio,si accipiatur in abstracto, est relatio;sed actus intelligendi nõ est relatio, sed ponitur in p̄dicamento qualitatis,tamquam dispositio,ergo &c.Si verò accipiatur in cõcreto,est relatiuum;sed actus intelligẽdi in concreto non est relatiuum;ergo nec secunda intentio.
4.Ratio. Præterea sequitur, quod idolum imaginatiuè sit secunda intẽtio, & res imaginata sit prima: nam etiã idolum imaginatiuè est res imaginata secũdum quid: hoc autem est falsum:nam secunda intẽtio solùm est in intellectu.
5.Ratio. Vltimò sequitur,quod omnis terminus esset primæ & secundæ intentionis simul, quia omnis terminus sequitur rem,& cõceptum;rem,vt quod, & conceptum, vt quo,vt asserit Arist.in 1.Peri hermeo.& D.Th.1 p.q.13.Et sequeretur, quòd etiã illa secunda intentio denominaret subiectum,in quo est genus,si est,v.g. genereitas;hoc autem est falsum,nam Petrus intelligens genereitatem, non dicitur genus,licèt denominet intelligens genereitatem.Sequela probatur:quia secunda intentio denominat suum subiectum.

5.Conclus. contra Heruæum & Bruxelensem. Quinta conclusio, contra Magistrum Heruæum in suis intentionibus,& cõtra Petrum Bruxelensem suprà de ente & essentia quæstio. 25. sequentem Heruæũ. Prima intentio in abstracto,seu formaliter,non est respectus rationis ad intellectum,(& idem est dicendum de secũda intentione) ita vt specieitas, quæ est secunda intentio in abstracto,non sit relatio ad intellectum;sed sit relatio quædã, qua cõstituitur aliquid in esse speciei,& refertur ad sua inferiora subscibilia. Cõclusio est Magistri Soto,quæstione tertia
Soto. Caiet. D.Thom. voiuersalium,& Domini Caietani de ente & essentia, & D. Thomæ opusculo de natura generis,ca.duodecimo,& est quæ communiter circumfertur istis temporibus.Nolo dicere in conclusione, quod secunda intentio ex ratione cõmuni entis rationis,quantum ad habendum suum esse,vt supra diximus,non importet ordinem ad intellectum;nam ens rationis est relatiuum secundum dici,& importat ordinem transcendentalem ad intellectũ, & hac ratione vocatur ens rationis. Et
1.Ratio. probatur conclusio de prima intẽtione: Nam sequitur,quod omnis terminus primæ intentionis significet formaliter relationem rationis;hoc autem est absurdũ; ergo non dicit prima intentio relationẽ ad intellectum.Probatur minor: Nã hic terminus,Deus,nõ dicit formaliter relationem rationis,sed naturam realem,(& idem est de hoc termino,homo,& cæteris.) Sed probatur sequela: Nam terminus primæ intentionis significat primã intentionem in concreto,vt asserit Heruæus: sed prima intentio dicit formaliter relationem rationis;ergo &c.Et con
Confir. firm. hæc ratio: Nam terminus secundæ intentionis significat formaliter secũdã intẽtionem:iste terminus,species,formaliter significat relationẽ speciei,quæ est secunda intentio,& sic de aliis;ergo terminus primæ intentionis significabit formaliter primam intẽtionem;sed hoc est aliquid rationis,& relatio ad intellectũ; ergo significat formaliter aliquid ratio-
2.Ratio. nis Secũdò probatur,quod nõ dicat prima intentio relationẽ ad intellectum,ita vt in concreto sit relatiuum rationis ad intellectum relatum:Nã sequitur, quod similiter secunda intentio sit relatio ad intellectum,& in concreto referatur ad intellectũ:sed hoc est impossibile : ergo &c.Sequela cõceditur ab Heruæo.Et patet;nam qua ratione refertur prima intẽtio ad intellectum,refertur et secũda intẽtio,imò à fortiori.Sed p̄batur minor: Nam illa relatio est prima intentio,siquidem fundatur in cognitione actiua intellectus;ergo etiam relatio, quã importat secunda intentio in concreto ad intellectum

ctum erit etiam prima intentio, siquidē fundatur in cognitione actiua;& terminus est eiusdem rationis in vtroque, scilicet intellectus. Tunc sic; ergo vel ille ordo, quem dicit secunda intentio ad intellectum, est distinctus ab specieitate:& tunc specieitas non erit ratio referendi speciem ad intellectum, nec ipsa erit relatio ad intellectum: Vel est idem, quod specieitas: at nō potest esse idē realiter, quia in entibus rationis, cum eorum esse consistat in cognosci, vnum ens rationis, vt sic, nō potest esse aliud, quia debet cō sequi ad distinctum actum cognoscendi, & sic habebit aliud esse; ergo erit idem formaliter,& tunc cum sit ille ordo prima intentio, hæc prædicatio erit vera. Secunda intentio formaliter est prima intentio, quod est impossibile, cū differant essētialiter & specie: ergo de ratione primæ intentionis non est ordo ad intellectum, siquidem non est de ratione secundæ intentionis. Præterea probatur cōclusio de secunda intentione: Nā specieitas est secunda intentio,& tamen non est ratio, quare aliquid refertur ad intellectū; sed ad indiuidua; ergo illud est falsum, Minor probatur; Nam specieitas constituit speciem, quæ non refertur ad intellectum, nec totum esse ipsius est ad intellectum, sed ad inferiora,& ad genus; si ergo secunda intentio non est relatio referens ad intellectum: ergo nec prima. Si dicas, quod species habet duos terminos partiales,& vnum totale, ad quod refertur, scilicet, ad suum correlatiuū inferius, si consideretur vt prędicabile,& ad intellectū, & ad suum superius,& intellectum, si cō sideretur vt subiicibile generi, contrà: relatio rationis est ordo quidam factus ab intellectu referente vnum ad aliud, vt asserit D.Tho. 1. par. quæstio. 28. ar. 1. sed per alium actum refert speciem ad intellectum,& per aliūm ad inferiora subiicibilia: ergo alia est relatio, qua refertur ad intellectum,& indiuidua; siquidem fundatur in diuerso actu cognoscendi,& accipit esse per diuersum actum, & sic habet diuersum esse. Quod si est diuersa relatio: ergo illa secunda intentio, quæ est specieitas,& refert ad inferiora, non est, quæ refert ad intellectum:& sic secunda intentio non refert ad intellectum. Si

3. Ratio.

Solutio.

Impugnatio:

adducas instantiam de signo: respondetur, quòd est diuersa ratio; quia conceptus est ratio rem significandi,& ita eodem actu refertur ad intellectum & rem. Præterea: secunda intentio obiectiua nihil est aliud, quā essentia talis rei, quæ cōuenit illi ex sua natura sine ordine ad intellectū, vt constat ex loco adducto ex D.Thom. de natura generis; ergo non dicit relationem ad intellectum. Probatur consequentia; nam homo non dicit relationem ad intellectum. Præterea; sequeretur, quod species diceret duas relationes sibi essentiales, alteram ad intellectum, & alteram ad inferiora, & secundum Caietanum tres, nec possunt duæ relationes facere vnam, quia non possunt se habere vt materia& forma, nec vt determinabile,&c.

4. Ratio.

Vlt. ratio.

Sexta conclusio. Esse abstractum à materia communi, seu singulari, quāuis, prout explicat sapientissimus Magister Bānes, sit ens rationis, non est tamen secunda intenio. Hæc cōclusio satis aperta est in D. Tho. supra dicto opusc. de natura generis, vbi, vt adduximus, docet D.Th. omnem secundam intentionem fundari in esse cognito;& satis cōstat in Thomistica schola, fundamentum proximū vniuersalitatis esse abstractionem passiuam, seu cognitionem passiuam, qua cognoscitur natura in vniuersali. Non enim est secunda intentio esse abstractum; sed fundamentum secundæ intentionis: & est quoddam ens rationis, quod est relatio, quæ refert obiectum abstractum ad intellectum. Et patet; Nam abstractio solùm denominat rem esse abstractā fundamentaliter,& ens rationis consecutū esse abstractum fomaliter: nō verò denominat ipsam formaliter esse genus, vel speciē: ergo aliud ens rōnis fundatū super esse abstractū est secunda intētio vniuersalis: & in vniuersum omnis secunda intentio fundatur super esse cognitum. Et probatur conclusio præterea: nam secunda intentio est quædam proprietas cōueniens rebus ex esse, quod habent in intellectu: sed nō habent esse in intellectu, nisi per hoc, quod sunt cognitæ & abstractæ: ergo esse abstractū, seu cognitum, est quid præsuppositum vt fundamentum, vt intellectus attribuat secundam intētionē rebus

6. Conclus.

Esse abstractū est fundamētum secundæ intentionis.

1. Ratio.

2. Ratio.

rebus talibus, habent enim res priùs statum quendam in intellectu, vt ex illo statu suscipiant intentiones secundas, & habeant rationis esse secundò intentionaliter. Sapientissimus verò Magister voluit dicere, quòd esse abstractum est secunda intentio fundamẽtaliter, id est, fundamẽtum secundæ intentionis: & nomina sæpè rerum causis, & fundamentis illarum tribuimus.

Explicatur Bannes.

7. Conclus. contra vltimã opinionem.

Septima conclus. Ignorantia maxima est, & quæ totam subuertit logicam, asserere, actionem intellectus esse secundam intentionem, & dicere, esse speciem formaliter, & genus, & cætera, esse denominationes reales à forma reali extrinseca illi & in passo. Nam D. Th. vbi supra expressè dicit, intentiones secũdas quasdã esse proprietates rebus cõuenientes, ex esse, quod habent in intellectu: vbi denotat D. Thom. esse aliquid, quod consequitur ad operationem intellectus, & nõ esse ipsam operationem intellectus. Probatur prætereà, hanc horum Logicorũ doctrinam esse contra D. Tho. in loco citato, in tertia conclusione. Et probatur hęc conclusio ratione: Nam sequitur, genus, & speciem, & cætera omnia, quid absolutum esse, & non relatiuum: sed hoc est falsum: ergo illud, ex quo sequitur. Sequela probatur: Nã operatio intellectus quid absolutum est, & secundũ viros doctos in prædicamento Qualitatis constituitur. ergo, si hæc est secunda intentio, & forma generis, v. g. & speciei, apertè constat, genus & speciem esse aliquid absolutum, quandoquidem eorũ forma est absoluta: nam esse relatiuum non potest prouenire à forma absoluta Probatur illa min. Nam Porphyrius, cap. de specie, text. 1. & Arist. & omnes quorquot sunt sanæ mentis, dicunt, genus & speciem esse aliquid relatiuum: nam genus definitur, quod sit prædicabile de pluribus differentibus specie. Et hoc magis constabit, cum de specie, & genere fiet sermo. Præterea probatur conclusio: nam sequitur, quòd genus & species constituantur in prædicamento Qualitatis formaliter considerato: hoc autem est falsum: ergo &c. Probatur sequela; Nam eorũ forma constitutiua est in prædicamento Qualitatis: nam secunda intentio generis est eius forma, quę est actio intellectus, & in prædicamento Qualitatis constituta. Sed minor probatur: Nam esse genus erit certè vel habitus, vel dispositio, naturalis potentia, vel impotentia, passio, vel passibilis qualitas, forma, vel figura: sed nullũ horum est: ergo &c. Minor patet discurrenti per singula. Sed iam ego vidi quendam ex hac forma Logicum asserentem, genus esse in prædicamento Qualitatis in quadam specie, quæ dicitur denominatio, sed cum hæc species non sit ab Arist. cõstituta, iam videbimus esse capitis delirium, hanc cõfingere specificam qualitatem. Præterea probatur conclusio: Nã sequitur quod genus, verbi gratia (& idẽ erit dicendum de omnibus) sit quoad materiale, & formale, aliquid reale: nam animal quid reale est, & forma eius quatenus genus est aliquid reale: ergo totũ, quod dicit, est aliquid reale; & sic totum quod importat vniuersale, est in rerum natura, quod nullus doctus hucusque asseruit, quandoquidem vniuersalia formaliter intellectu constituuntur, ita vt eorũ esse resultet ex esse in intellectu. Nec valet dicere, quod dicuntur esse in intellectu, quia cognitio est in intellectu: Nam quamuis fiat ab intellectu, effectiuè est in rerum natura cognitio, & numeratur inter entia realia vera, & asserimus verissimè cognitionem esse ens reale, & in rerũ natura existens, quod Arist. & Porphyrius de vniuersalibus negant omnino.

1. Ratio.

2. Ratio.

3. Ratio.

Præterea: Nam sequitur quod quando res, quæ cognoscitur in vniuersali, est aliquid rationis, quod ponatur in prædicamento Qualitatis directè, hoc autem est falsissimũ: ergo & illud, ex quo sequitur. Probatur sequela: Quia eius forma est aliquid reale, sed res cõstituuntur in prędicamento secundum eorum formas: ergo erunt in prædicamento Qualitatis: Sed quis vnquam asseruit directè omnia entia rationis in prædicamento Qualitatis constitui? Præterea probatur conclusio: Nã aliqua vniuersalia sunt & genera aliqua, quæ non existunt, sed vel sunt entia rationis, vel sunt non existentia: nam priuatio genus est in ordine priuationũ, & rosa in hieme non existit; sed hæc nõ possunt realiter denominari: ergo eorũ forma nõ est realis, nec esse genus & speciem

4. Ratio.

Vlt. ratio.

ciem sunt denominationes reales extrinsecè. Probatur minor: quia res nõ existẽs impossibile est, quod habet actu aliquem effectum formalem competentem sibi secundum realem existentiam. Nam si actu est genus, & hoc est aliquid reale: ergo actu est: sicut bene valet, Actu est album, ergo actu est; nam esse accidẽtale præsuponit esse substantiale, & esse tale pręsuponitur esse; ergo si non est actu, non potest esse genus, si esse genus, verbi gratia, est aliquid reale.

Ad 1. arg. Ad primum argumentum huius octauæ opinionis respõdetur, quod esse agẽs est realis denominatio, vel quia actio est in agente, secundum Caiet. vel quia, etiã si sit in passo, realiter prouenit ab agẽte: At verò cognitio nõ realiter dimanat ab obiecto cognito, de quo suprà nonnihil diximus, & constat ex materia de anima.

Ad 2. arg. Ad secundũ respondetur, quod homo est species formaliter per relationẽ speciei tatis cõsecutam ad cognitionem cõparatiuã; per ipsam vero cognitionẽ est species fundamentaliter, de quo infra.

Ad 3. arg. Ad tertium respondetur, quod paries dicitur visus à visione, quæ est in oculo videntis, tamquam à forma, quę termina tur ad parietem tamquam ad obiectum specificatiuum illius visionis Cęterum, quia terminare huiusmodi visionẽ nihil reale nouũ est in pariete, & videmus de nouo huiusmodi terminationẽ actualem aduenire parieti, dicimus, quod esse visũ formaliter est quid rationis conueniens parieti ex eo, quod terminat meã cognitionem. Et fundatur huiusmodi esse visum, quod est relatio in visione, quæ est extrinseca obiecto, & ita est aliquid ratio nis in ipso obiecto, & hoc ens rationis formaliter non habet esse, vsq; dũ cognoscitur ab intellectu, quod sub aliis verbis Thomistæ solent explicare. Per visionẽ paries est visus fundamẽtaliter, cõcedo; formaliter, nego. Esse visum fundamentaliter nihil est aliud, quàm potentiam visiuam percipere colorem. Esse verò visum formaliter est ex hac perceptione per intellectus operationem tribuere esse cuidã relationi rationis, qua denominatur visus formaliter paries. Bene video, qui-

Nota. busdã logicis, qui non multum laborant in intelligẽdis entibus rationis obscurã esse hanc Thomistarum doctrinam, sed qd faciemus illis? Er profectò si hoc magis expendant, videbunt sanè, Deum esse cognitũ à me, nihil reale esse in Deo, nec Deum per meam cognitionem aliquam realem denominationem extrinsecam et acquirere posse. quia ex eo, quòd agens potest denominari realiter ab actione in potentia, est ad hanc denominationem extrinsecam, quod Deo attribuere est ipsum in potentia constituere in ordine ad realẽ denominationẽ, quòd plusquã falsum est: præcipuè, cũ sit forma, à qua deberet denominari, quid absolutũ Et cum sit, Deũ à me esse cognitũ, aliquid in obiecto & non reale, vt visum fuit, debet esse quid rationis. Quod verò sit aliquid in obiecto probatur. nam modò Deus cognoscitur a me, & antea non cognoscebatur: ergo est aliquid de nouo conueniens Deo à me cognosci, & nõ reale: ergo rationis. Et certè hoc magis explicatur: Nã cũ cognosco speciei tatẽ & priuationem, quia ista sunt aliquid rationis, incapacia sunt denominationis realis, & in se suscipere non possunt effectũ formalẽ realẽ, etiã à forma extrinseca, quia est effectus oppositus suæ entitatis Non enim ens rationis potest habere esse reale, etiã à forma extrinseca: quia effectus formalis realis præsupponit esse reale in suscipiente, non enim fundari põt super non esse cuius tamen est ens rationis: si enim esset formaliter album ens rationis, profectò haberet esse reale, ergo si est realiter cognitum, ita vt esse cognitum sit quid reale in ipso, erit etiam aliquid reale Cũ ergo hoc illis non possit competere esse, reliquum est, vt esse cognitum in illis sit aliquid rationis, quod est relatio.

Effectus realis formalis non presupponit quodcumq. esse.

Ad effugium, quod inuenerunt, ne fatenterur vniuersalia formaliter ẽ esse in rebus, quia cognitio nõ est nisi in intellectu, quę est forma vniuersalium, respõdetur, qd etiãsi sit in intellectu, cũ sit quid reale, in reb. dicitur esse, qs enim neget, verbum mentis speciem intelligibilẽ actum cognoscẽdi in rebus esse? Fatemur enim actum cognoscendi vniuersalẽ pro materiali aliquid reale esse, & in rerũ natura, etiãsi sit in intellectu, quia realiter in intellectu cõsistit. Si ergo vniuersalia formaliter sunt actus rationis, etiã erunt

mate-

materialiter & formaliter in rerũ natura, contra omnes Philosophos antiquos & modernos, qui rectè de re hac senserunt. Sed de hoc infrà latiùs. Et ita soluta manent huius opinionis argumenta: nam quæ pro se reliquæ opiniones adducunt facilè dissolues.

8. Conclus. Definitio secundæ intentionis in concreto. Definitio i abstracto. Octaua conclusio de secunda intentione: Secunda intentio in cócreto nihil est aliud, quàm quædã proprietas cõueniẽs ipsis rebus ex esse, quod habent in intellectu, cuius totum suum esse est ad aliud se habere: in abstracto verò est forma q̃dã fundata in cognitione passiua, secundũ quam aliquid refertur ad aliud. Quod vt exemplis fiat manifestum, genereitas est secunda intẽtio in abstracto, quia fundatur in cognitione passiua, quia animal cognoscitur, vt in pluribus speciebus, & secundum ipsam refertur animal ad suas species. Genus verò est secunda intentio in concreto, quia est proprietas conueniens rebus ipsis ex esse, quod habent in intellectu Substrata generica, & totum suum esse est ad species.

Nota. Et pro explicatione huius conclusionis notandũ est, quod secundæ intentiones inter entia rationis sunt magis denudatæ ab entitate reali, non solũ in sua formalitate, quia sic omne ens rationis excludit entitatem oẽm realem, sed etiã in suo fundamento: Exposcunt enim pro suo fundamento ens rationis, & nequeũt in alio fundari, quàm in ente sui in genere propter suã eleuationẽ in entitate rationis. Quapropter vt rebus cõueniant, debent res ipsæ transire in aliud esse, & sortiri aliũ statum: Vnde debent habere esse in intellectu, quod est rationis esse, vt habito hoc statim possimus illis has intentionẽs secundas tribuere. Sicut.n. corpus anima rationali informatũ, quæ est eleuatissima forma, debet quasdã eleuatissimas dispositiones sortiri, vt sit formæ quodammodo proportionatũ: eodẽ modo, quia intentiones secundæ sunt purissimæ in rationis entitate, & eleuatissimę quia sunt secundò cognitę, & supra ipsas nõ est assignare aliud ens rationis, quod plures cognitiones requirat, debent res, vt ab ipsis denominẽtur, & informentur sortiri quoddam esse proportionatum entitati rationis formæ determinatis, & ita debent hẽre tale esse cognitũ, quod est fundamentũ secundæ intentionis. Vnde forma illa rationis, quę super ente reali fundatur proximè, etiãsi sit relatio, à natura secundarũ intentionũ est excludẽda, propterea quod eleuatissimũ ens rationis, cuiusmodi est intentio secũda, & perfectissimũ eiusdem generis exigit fundamentũ, & ideo dicitur in definitione intentionis, quod est forma quædam fundata supra esse cognitum. Dicitur autem quod totum esse intentionis est ad aliud se habere, quia est relatio quædã rõnis: Ex eo enim quod fundatur in cognitione qua, &c. nõ noscimus, v.g. animal esse in plurib. speciebus sapit ipsa forma naturã huius cognitionis: & ita suũ esse totũ est ad aliud se hẽre, si sit in abstracto, vt ratio, si in cócreto, vt id, qđ est ad aliud. Et quoniã definitiones demonstrari nequeũt, magis explicatã supradicta definit.

1. Ratio. Probatur: Nam cum ens rationis secũdum D.Th. de veritate, q. 21. art. 1. in tria genera entium diuidatur, in priuationẽ, negationem, & relationem, certũ est qđ huiusmodi entia rationis ad relationes pertinebunt, sed cum diuersitas relationis, vt docet Aristoteles, capite de Ad aliquid, in Logica, atque libro 5. Metaphysicæ, ex diuersitate fundamentorum sumẽda sit, & aliquæ relationes fundentur nõ in ente rationis, vt esse visum in videre, quod est aliquid reale: Nã ex hoc, quod ego video parietem, paries dicitur visus & aliæ in operatione reali voluntatis, vt esse amatum, esse volitum: aliæ verò non fundẽtur, nisi in ente rationis, vt esse speciem, esse genus, quod fundatur non nisi in esse cognito, vt dicemus postmodũ, sic vt illæ relationes, esse cognitum, & esse speciem, differant, ita vt esse cognitum pertineat ad primam intentionem, esse speciem, ad secundam: ergo de ratione secundæ intentionis est, quod sit forma fundata in cognosci, seu in ente rationis.

2. Ratio. Præterea. D. Thomas opusculo denatura generis, cap. 12. Dupliciter, inquit, aliqua conueniunt rebus, quædam, etiamsi non adsit operatio intellectus, vt conuenit homini eẽ animal rationale, &c. quę, etiamsi intellectus non operetur, cõuenirent illi. Quædam verò sunt, quæ reb. cõueniũt, ex eo, quod intellectus operatur,

sed

sed sic, quod fundamentum est operatio actiua intellectus, vt esse cognitum. Alia verò sunt, quæ rebus conueniunt ex esse, quod habet in intellectu: Nam ex eo, quod homo è cognitus, vel abstractus, illi cõuenit esse speciem, ita vt cognitio, vel abstractio passiua sit fundamẽtum illius relationis. Tunc sic: Illa, quæ primo & secũdo modo cõueniunt, pertinẽt ad primas intentiones: sed illæ relationes, quæ fundantur in esse cognito, habent distincta fundamenta, & consequenter diuersam naturam genericam: ergo non pertinent ad primas intentiones, & non sunt aliæ, nisi secundæ: ergo pertinent ad secundas intentiones: est ergo secunda intẽtio formalis relatiua fundata in esse cognito referens ad aliud tamquam ad terminum. Tertiò probatur eadem conclusio: Nam Logica non tractat de omni ente rationis, vt de obiecto: non enim tractat de vacuo & Chimæra, sed solùm tractat de secundis intentionibus, vt suprà probauimus, & solùm tractat de relationibus, quæ fundantur in esse cognito: ergo illa relatiua sunt secundæ intentionis in concreto: ergo conclusio est vera.

3. Ratio.

9. Conclus. Nona conclusio: Secunda intẽtio, quãuis non importet ordinem ad intellectũ, vt ad terminum, importat tamen ordinẽ ad suum correlatiuum oppositum, sicuti species, etiamsi non referatur ad intellectum, refertur tamen ad indiuidua; & genus, etsi non referatur ad intellectum, refertur tamen ad speciem. Et si in abstracto consideretur secunda intentio, est rõ, secũdum quam substractum referatur ad suum terminum, & ad suum correlatiuũ, quod non est intellectus. Hæc conclusio satis ꝓbatur ex dictis. Et præterea: quia secunda intentio est forma relatiua: ergo totum suũ esse est ad aliud se habere, & nõ ad intellectum: ergo ad aliquem aliũ terminum. Et præterea: cùm definitur genus, ponitur tamquam eius correlatiuũ species in eius definitione, & in definitione speciei ponuntur indiuidua: ergo aliquid aliud habet pro termino, quàm intellectum.

10. Concl. Decima conclusio. Conceptus significans hanc relationẽ in concreto dicitur secũda intentio formalis. Probatur conclusio: Nã secunda intentio formalis est illa, quæ significat secundã intentionem obiectiuã: sed ille conceptus est eiusmodi: ergo &c. Sed nunquid conceptus speciei tatis in abstracto est secunda intẽtio formalis? De hoc est duplex opinio. Quidam n. asserunt, quod, vt sit secunda intẽtio formalis, est necesse, vt sit terminus secundæ intẽtionis: de rõne autẽ termini secundæ intentionis est, vt asserit D. Th. vbi suprà, quod significet rem, prout substat proprietati, quæ illi conuenit, ex esse, quod habet in intellectu: itaq. debet esse terminus connotatiuus, & ita debet significare secundam intentionẽ obiectiuam, non vtcumque, sed in cõcreto, & vt conuenit rebus, seu rei, vt habent secũdã intentionem: & ita conceptus specieitatis in abstracto non est secunda intentio formalis. Alii dicunt, conceptum, quo significatur secunda intentio in abstracto, esse secundam intentionẽ formalẽ, quod mihi magis placet; Tum, quia non est prima intentio, cùm non significet ex parte obiecti primam intentionem, sed secundã; terminus verò primę intentionis est, qui significat primam intẽtionem; vnde ille conceptus formalis non potest dici terminus mentalis primæ intentionis, & prima intentio formalis: Tũ etiam quia D. Th. supra opusculo de natura generis, vocat terminos secundæ intẽtionis illos qui imponuntur reb. secundũ conceptiones, quas intellectus facit de illis, prout sunt in intellectu, & nomina primæ intẽtionis, quæ imponuntur rebus secũdum conceptiones, quas intellectus facit de illis, prout in se sũt. Vnde eodẽ mõ definit nomina primæ intẽtionis & secundæ intentionis, sed nomina primæ intẽtionis quædã sunt absoluta, quædã cõnotatiua: ergo & nomina secũdæ intẽtionis quædã sunt absoluta: ergo ille conceptus formalis, quod est nomẽ mentale, & significat genereitatẽ in abstracto, etiãsi sit absolutum, poterit secundæ esse intẽtionis, & sic erit secũda intentio formalis. Præterea, ille conceptus specieitatis significat proprietatem, quæ cõuenit reb. nõ secundũ se, sed vt substant conceptioni intellectus secundæ: ergo est secunda intẽtio formalis, & terminus mentalis secundæ intentionis. Probo antecedens: Nam cõceptus specieitatis significat specieitatem

tem,quæ cõuenit rebus,vt subsunt cōce ptioni intellectus:ergo est secunda intē tio.Et quoniam difficultas consistit in ex plicãdo,quid sit prima intentio,ideo sit

11.Conclu. Definitio primæ intē tionis. Vndecima cõclusio:Prima intentio ob iectiua est id, quod primo conceptu cō cipitur,vt homo animal dextrũ,&c. vel aliter,& in idē redit.Prima intētio obie ctiua est id,quod cõuenit rei de se,nõ vt fundatur in esse cognito intellectus, nã hoc voco cõuenire rei de se. Nã vt sæpè diximus dupliciter aliqua rebus cõueni unt:Vno modo de se, non ex esse,quod hēnt in intellectu,vt homini esse animal &c. Alio ex esse quod habēt ĩ intellectu, vt esse vniuersale,esse genus,&c.Res pri mi generis pertinent ad primam intētio nem obiectiuã,res secundi generis ad se cundã.Vnde asserit D.Thomas in secun- *D.Thom.* do Sētētiarum vbi suprà,quod prima in tentio est similitudo alicuius existentis extra animam,secunda verò intētio mini mè,sed alicuius,qđ habet esse in anima. Et loquitur de intētione formali, vnde sumitur argumentũ. Prima intentio for malis repræsentat aliquid existens ex- tra animam:sed illud est prima intentio obiectiua: ergo primã intētio obiectiua est illud,quod rebus nõ conuenit ex esse in intellectu,sed ex esse in se,&ex esse ex tra animam. Præterea,ea,quę cõueniunt rebus de se,hoc est,nõ prout habent esse cognitũ in anima, sũt intētiones obiecti uæ,&non secundæ:ergo primæ:Nam nõ datur alia intētio:cõclusio ergo vera est. Pręterea, omnis terminus est primę vel secundę intētionis,loquendo saltē de ter minis simplicibus:ergo omnis intētio in particulari est prima aut secũda,siquidē significatur p terminos primæ,aut secũ dæ intentionis:sed proprietates,quæ cõ ueniunt rebus ex esse,quod habent res in se,& nõ prout habent esse cognitũ, sunt significatæ per terminos,at non secundę intētionis,ergo primæ:ergo sunt primę intentiones obiectiuæ:ergo prima inten tio obiectiua est illud, quod rebus conue nit,& nõ prout habent esse in intellectu. Si dicas,quod datur aliqua res, quæ nec sit prima,nec secunda intentio;& ita nõ omne illud,quod rebus de se cõuenit, est prima intētio,contrà:nã cõceptus signi ficans talem rem est intentio formalis,si quidem est similitudo ducens nos in rei cognitionē,hoc enim est esse intentionē formalē:ergo est prima aut secunda intē tio obiectiua. Præterea,ille cõceptus est terminus mentalis ; ergo primæ, aut se- cundæ intētionis:terminus enim diuidi- tur in terminum primæ,aut secũdæ intē tionis sufficienter.Ex hac cõclusiõne se- quitur primam intentionem formalē es- se qualitatem illam,& conceptum reprę sentantē primam intentionem obiecti- uam,quia per illam cognoscimus illud; quod conuenit rebus de se.Et si dicas cõ trà;relatio esse cogniti cõuenit reb.,put sunt in intellectu:ergo est secunda inten tio;consequens aũt est falsum, ergo,&c. Respondetur, ꝙ illa dicimus conuenire rebus,prout habēt esse in intellectu,quę conueniunt,prout habent esse quoddam cõsequutũ ex operatione intellectus; ita ut conueniãt rebus, prout habent esse ra tionis:cõueniens illis ex eo,quod ab in- tellectu cognoscũtur,&ea,quę supra hoc esse rationis fundantur, secundæ intētio nes dicuntur:& dicuntur conuenire reb. prout habēt esse cognitum.Illud verò es se cognitũ censetur conuenire rebus de se;quia nõ præsupponit aliud ens ratio nis,in quò fundetur.Et ita rebus cõuenit secundum aliquod fundamentum reale; nã fundamentum relationis esse cogniti est cognitio ipsa actiua intellectus.

Duodecima conclusio:Prima intentio obiectiua nõ importat de formali ens ra tionis,quod sit relatio ad intellectũ:Nam dicebat Heruæus,quòd sicut album dicit albedinem formaliter,& materialiter di cit corpus;ita prima intentio de formali dicit relationē rationis,quæ dicitur pri ma intētio,vt quo. De materiali verò ali quando dicit aliquid reale,vt quãdo ve- rificatur de homine: aliquãdo verò dicit aliquid rationis,vt modo verificatur de chimæra,de priuatione &c.Probatur cõ clusio;Nam homo vt significatur per istũ conceptum,homo est prima intentio,si- quidē iste terminus,homo, est terminus primæ intentionis,& tamen non dicit de formali relationē;ergo &c.Et præterea: Nã cõceptus formalis homo,est prima in tētio formalis;ergo obiectũ significatum est prima intentio obiectiua,quę nullam relationē dicit;ergo &c.Secũdò probatꝰ conclusio; *12.Cõclus. contra Heruæum.* *1.Ratio.* *2.Ratio.*

conclusio. Nam secunda intentio non importat ordinem relatiuum secũdum esse ad intellectum: ergo nec prima intentio. Est euidens cõsequentia, & probatur antecedens. Nam species, vt prędicabilis, solùm refertur ad indiuidua, & nõ ad intellectum, cùm in eius definitione tanquam terminus sola indiuidua ponantur, & nõ intellectus, & tamen est secunda intẽtio. Probatur idem antecedens, quod secũda intentio non importet ordinem ad intellectum. Nam si secunda intentio dicit relationem, quæ terminat tendẽtiam intellectus vt quo, & est id, quo aliquid cõstituitur in esse secundæ intentionis, sequitur quod sit prima intentio; & consequẽter, quod prima intentio sit secunda intẽtio, quod est impossibile. Sequelã probo: quoniam illa relatio ad intellectum fundatur in cognitione actua, vt fatetur Magister Heruæus, & Bruxellensis: ergo est prima intẽtio: ergo si secũda intẽtio nõ dicit ordinem ad intellectum: ergo nec prima. Et præterea: Quia prima intentio est id, quod specificat & terminat primũ conceptum; sed illud non est relatio, v. g. quando cognosco hominem, sed est homo ipse, quod specificat, quamuis ex hoc cõsequatur relatio esse cogniti: ergo prima intentio in sua ratione non dicit relationem rationis. Verùm est, quod habet illam velut consequutam. Hæc sunt, quæ communiter in nostra schola Thomistica de intentionibus tam primis quam secundis censentur. Habent tamen contra se aliqua argumenta, quæ dissoluẽda sũt priusquam alium dicendi modum circa intentionum quidditates insinuemus.

1. Argum. Et sit primum argumentum contra illud, quòd sæpè asseruimus, secundam intentionem non dicere ordinem relatiuũ secũdum esse ad intellectum, quod habetur conclusione 5. & 12. De ratione secũdæ intentionis est, quod terminet secundã intentionem intellectus: ergo hẽt referri ad intellectũ, vt id quod terminat eius cognitionem. Antecedẽs probatur: Nã de ratione primæ est, quòd terminet primam cognitionem: ergo de ratione secundæ est, quòd terminet secũdam cognitionem: ergo refertur ad intellectum, cuius actum terminat, nam terminus ad id, cuius est terminus, refertur, vt filius ad patrem. Respondetur ad hoc argumẽtũ, quod essentia secundæ intentionis est esse formam quandam fundatam in esse cognito intellectus, secundum quam refertur aliquid ad suum correlatiuum, puta genus ad speciẽ, & species ad indiuidua: Terminare verò actualiter secundã intellectus cognitionem, quod est cognosci, est actualis eius existẽtia, vt aliqui dicũt de quo infrà, ex qua terminatione consequitur quædã relatio ad intellectũ, quæ est relatio secũdũ esse, & vocatur relatio esse cogniti, quę relatio superuenit essentiæ secundæ intentionis iã constitutę. Et secũdũ hanc relationem fateor, quod refertur ad intellectum. Sed hęc relatio nõ est eius essentia, sed illi superuenit cõstitutæ in esse, & in sua existentia, & sua essentia refertur ad intellectũ in existẽtia considerata, tanquam ad suam quasi causam. sed hæc est relatio secundum dici.

Secundum argumentum est contra illud, quod diximus in duodecima conclusione, quod prima intentio non dicit de formali ordinem ad intellectum. Cõtrà: Hæc prædicatio, Homo est prima intentio (& accipio primam intentionem in concreto) est prædicatio formalis, & non identica: ergo prædicatũ dicit formam subiecti, vel substantialẽ, vel accidẽtalem. Si substãtialem: ergo vel dicit genus, vel differentiã, vel aliquod prædicatũ superius: neutrum horũ; ergo nõ dicit formam substantialem. Probo minorem: Nam quãdo dicimus, quod homo est prima intentio, non est sensus, quod sit homo, quod sit animal, aut quod sit corpus; esset. n. de ratione hominis esse primam intentionem: & prima intentio esset prædicatũ essentiale. Nec potest importare entitatem realem, ita vt sit sensus, homo est prima intẽtio, id est, homo est ens reale. Nam tunc sequeretur, quod quãdo dicitur, Chimæra est prima intentio, esset sensus quod Chimæra est ens reale, quod est absurdum. Vel dicit formam accidentalem, & tũc vel realem, vel rationis. Nõ realem, aliàs hæc esset falsa Chimęra est prima intentio, priuatio est prima intentio, Relatio dominii in Deo est prima intẽtio, quia fieret sensus, qđ essẽt ens reale. Vel dicit formã rõnis, & non negationem, nec priuationem, quia aliàs cũ dico, 2. Argum.

eo, quòd homo est prima intentio, esset sensus, quòd homo est negatio, vel priuatio: ergo dicit formaliter relationem: Nã non restat, quam aliam formam dicit, & hanc ad intellectum, siquidem dicitur intentio per ordinem ad intellectum. Ergo & cum dicimus, homo est prima intentio & importat relationem ad intellectũ, facit hunc sensum, homo est relatiuum rationis, quod ad intellectum refertur, tanquam terminans eius primam intẽtionẽ, seu cognitionem. Et confirmatur hoc argumentum: Nam prima intentio est communis entibus realibus, & rationis: ergo importat de formali ens rationis. Antecedens patet; nã priuatio est prima intẽtio. Cõsequentia probatur: nã si importaret aliquid reale, nõ posset illis cõuenire, cũ sint entia rationis, si verò dicit aliquid rationis, illis conuenit. Et confirmatur secũdò. Quando audio, homo est prima intentio, non formo conceptũ hominis: ergo alicuius relationis rationis. Et vltimò cõfirmatur hoc argumentum, si hæc est essentialis, (quod poterat quis dicere,) vel est in primo modo dicendi per se; & hoc non, quia non est definitio, nec pars definitionis; nec est in secũdo modo, cùm non sit hominis propria passio, cùm non solũ nulli cõueniat; ergo est accidẽtalis, & sic importabit formã rationis, quę est relatio. Fateor hoc argumentum cũ suis confirmationibus difficile esse, verùm ne deseramus communem doctrinam, curandũ est soluere illud. Et ideò respondebitur. Sed prius notandum est, quod prima intentio est primus cõceptus obiectiuus, qui habetur de re, id est, illud quod rebus conuenit sine hoc, quòd habeant esse conceptum in intellectu. Et ideo cũ dicimus, quòd homo est prima intẽtio, sensus est, quòd homo habet esse non fundatum in esse cognito intellectus. Et ita cum dicitur, illud prędicatũ huius propositionis, homo est prima intentio, dicit formam subiecti, concedo: dicit enim prædicatũ essentiale, & formam essentialem, non quidem prædicatum genericum nec specificum, sed veluti transcendens: Nam habere esse sine hoc, quòd fundetur in esse cognito, aliquid essẽtiale est omni primę intentioni, sicut essentiale est omni enti creato esse ens admixtum potentiæ: non tamen est genericum, vel specificum, sed est veluti transcendens; Nam sicuti hæc prædicatio, hæc specieitas est secunda intentio, ita etiã hæc est essentialis, homo est prima intentio, nemo enim potest dicere, quod accidat speciei esse secundam intẽtionẽ; & ita nec potest dicere, quòd accidat homini esse intẽtionem primam.

Confir. 1. *Confir. 2.* *Confir. 3.* *Solutio.*

Ad primã confirmat. Ad primam cõfirmationẽ respondetur, secundum aliquorum sententiam, quod prima intentio abstrahit ab ente reali, & rationis. Sed contrà: ens diuiditur immediatè per ens reale, & rationis: sed prima intẽtio est ens; ergo vel reale, vel rationis: nam cui conuenit diuisio debet conuenire aliquod membrorum diuidentium; sicut valet, hoc est animal; ergo rationale, vel irrationale, quia animal diuiditur in rationale, & irrationale. Et ideò dicitur ad argumentum, quod prima intentio dicitur analogicè de prima intentione reali, & de prima intentione rationis: Nam habere esse, vt non fundatur in esse cognito alterius rationis, est in ente reali, & in ente rationis, sicut & ratio entis alterius rationis est in ente reali, & rationis. Et ideò huic nomini, prima intentio, non correspondet vnus conceptus, sed duo, vt inter se habent analogicè rationem. Et isti sunt ens reale, & rationis, secundum quod habent rationem secundæ intentionis, scilicet, vt conueniunt rebus, sine hoc, quòd fundentur in esse cognito intellectus. *Ad secundam cõfir.* Ad secundam confirmationem respondetur, quod quando audio hanc vocem, prima intentio, formo duos conceptus, vnum qui est realis, & conuenit primis intentionibus realibus; alium qui est rationis, & cõuenit primis intentionibus rationis. Et isti conceptus sunt, qui supra sunt relati. *Ad tertiã confir.* Ad tertiam confirmationem respondetur, quòd est prędicatum veluti transcendens, sicuti est esse admixtum potentiæ respectu entis creati, vel sicuti est esse compositum ex actu, & potentia respectu entis finiti, & compositum ex materia & forma, respectu entis materialis: Nam habere entitatem, quæ non conueniat ei ex esse cognito, essentiale est homini.

3. Argum. Tertium argumentum: Esse intentionem, siue primam, siue secundã, nihil

aliud est, quàm esse obiectum, & terminum tendentiæ intellectus in rem: sed hoc est accidēs illi, & relatio rationis, vt de se patet: ergo &c. *Solutio.* Respondetur, quod terminare cognitionem intellectus, siue primam, siue secundam, est accidens respectu intentionis primæ, & secūdæ: Nā essentia primæ intentionis, vt diximus, non est terminare operationem intellectus, sed habens esse, non vt fundatur in esse cognito, ad quod sequitur terminare posse, & actualis terminatio est accidens illi. In ente verò rationis terminare actu cognitionem intellectus, non est eius essentia, sed propria actualitas ipsius. nam esse entis rationis consistit in cognosci. Et si quæras, quæ est ratio entis rationis in cōmuni? respondetur, quod est habere esse, abstrahendo ab hoc, quod est habere esse, vt fundatur in esse cognito, vel non. Hæc autem prædicatio, Hæc prima intentio est prima intentio, est sicuti ista, Hoc ens admixtum potentiæ est ens admixtum potentiæ, & sicut hæc, Hoc accidens est accidens. Vtrùm autem intentio sit genus, vel species, infià dicemus. Alium tamen modum sequi possumus in explicandis naturis primæ, & secundæ intētionis, satis probabilem. Et pro eius explicatione

Vlt. Concl. Ad mētem Heruæi. Sit vltima conclusio, quamuis contraria præcedentibus, ne lectorem omnino ieiunum relinquamus à defendēdo Heruæo subtilissimo. Prima intentio formaliter est relatio quædam rationis, quæ dicitur prima intētio formaliter intellectus, qua res, quæ secundum ea, quæ sibi conueniūt, cognosci, refertur ad intellectū: Secunda verò intentio est secunda terminatio intellectus, qua res, quæ secūdū ea, quæ sibi conueniunt ex esse, quod habet in intellectu, terminat secundam intellectus cognitionem, seu attentionem, & accipiendo in concreto, sunt res dictæ supra dictas relationes, cū quib. terminant formaliter primam & secundam intellectus attentionem, seu cognitionē. Verbi gratia, homo vt sic, terminat primam hominis cognitionem, homo secūdum suam essentiam non est prima intentio, sed quatenus habet relationē termini primæ cognitionis intellectus, & homo vt stat sub illa relatione, quæ dicitur prima terminabilitas, dicitur prima intentio in concreto, ipsa verò relatio dicitur prima intentio in abstracto. Idem verò homo, quatenus cognoscitur secūdū proprietates, quæ sibi conueniunt, vt habet esse in intellectu, dicitur secunda intentio in concreto, vt dum cognoscitur in ratione speciei, & prædicabilis. Ipsa verò specietas est secunda intētio, quia ratione illius terminat secūdam intētionem, seu attentionē, seu cognitionem in intellectus, & ipsa secunda intentio est relatio, secundum quam ipse homo etiā refertur ad intellectum, vt terminans eius secundā cognitionem. Hæc cōclusio probanda est, & probatur prima eius pars: *1. Ratio.* Nam quando dico, Homo est prima intētio, aliquid intelligo per prædicatum, quod nullo modo includitur in subiectō ratione, nec tanquā genus, vel differētia, vel tanquā prædicatū transcendentale: ergo importat formam aliquam accidētaliter sibi cōuenientem, ex eo, quòd terminat actionem primā intellectus: ergo ex necessitate est relatio rationis formaliter. Probatur prima consequentia: nam prima intentio obiectiua illa est, quæ terminat, seu est obiectum primæ intentionis formale: hoc autem est quid relatiuū in obiecto: ergo &c. Præterea: secunda intentio est relatio rationis: ergo & prima: Nam non distinguuntur prima, & secunda intentio penes rationem relatiui, & absoluti, sed penes diuersam rationem relatiui: quia vnum est tale, & aliud tale. Et confirmatur hæc ratio. Nam *Confir.* intentio in communi ordinem importat ad intellectum: obiectiua enim intentio dicitur per ordinem ad intellectum, qui illum cognoscit, & qui terminatur ad illam: ergo inferiora intentionis, cuius tantùm sunt prima, & secunda intentio, habent importare ordinem, & relationem ad intellectum. Præterea, quando dico, Homo est prima intentio, aliquid concipio per prædicatum, quod non includitur in rōne subiecti: ergo dicit aliquid prima intētio ex ratione hominis, & hoc nō potest esse nisi relatio ad intellectum, ergo &c. Probo antecedens: Nam non includitur prædicatū in rōne subiecti secundū rationē præcisam, qua homo est, scilicet, vt rationale, alias non cōueniret

niret esse primam intentionem, nisi soli rationali, quod est absurdum: nam conuenit equo, & cæteris. Neque illi conueniret, vt animal eadem ratione: nam non conueniret nō animali, quod est falsum. Et idem dicendum est de viuenti, & de corpore, & de substantia, & de ente reali: nam non conueniret nisi viuenti, & cætera, quod est falsum, cum conueniat etiam entibus rationis: ergo cōuenit illis vt aliquid, quod est extra hominis essentiam, & rōne: & ita videtur aliquid accidentale, & non videtur accidens reale: ergo cōuenit illi vt accidens rationis: ergo vt relatio rationis, vt sæpè deductum est.

Secunda pars conclusionis satis probatur: Nam specieitas ipsa, quæ est secunda intentio, resultat ex secunda intellectus cognitione, & est formalis terminus secundæ cognitionis intellectus, & ita vocatur secunda intentio. Nec inconuenit referri ad duos terminos partiales ipsā relationem specieitatis, quia signum refertur ad potentiam, & ad rem signatā, & filius refertur ad patrem, & matrem. Ex hac conclusione sequitur, quod omne illud, quod conuenit rebus in se consideratis, est prima intentio materialiter, & denominatiuè: quia denominatur ab illa relatione, quæ est prima intētio, vt quo. Quæ verò conueniunt rebus, seu res, prout sunt in esse cognito, sunt secundæ intentiones denominatiuę, & ipsa secunda intentio, quæ est relatio rationis, est secunda intentio, vt quo.

1. Argum. Et si contra hanc vltimam conclusionem fiat hoc argumētum; Quia sequitur quod sit idem esse intentionem, quod esse cognitum; & esse primam intentionē, quod esse primò cognitum, & secundā, quod esse secundò cognitum.

Solutio. Respondetur, quod prima intentio de materiali nihil est aliud, quā id, quod primò cognoscitur, de formali dicit relationem ad intellectum primò cognoscētem. Dicimus autem intellectum primò cognoscere, quando cognoscit ea, quæ conueniunt rebus de se, id est, non prout habent esse cognitum in intellectu. Secunda verò intentio de materiali, seu denominatiuè est id, quod cognoscitur prout habet esse in intellectu. De formali dicit relationem, quæ illi conuenit ex illo esse, secundum quod ad intellectum, & ad suum terminum refertur. Intentio verò in communi dicitur, quod est ab intellectu cognitum, ratione cuius terminat intellectionem. Et illa relatio, quæ ad actualem terminationem consequitur, est intentio vt quo. Itaque intentio pro materiali, est quod cognoscitur, & prima quod primò cognoscitur, & secunda, quod secundò cognoscitur, & pro formali est relatio terminationis, seu id, quod formaliter terminat intellectionem, & refertur ad intellectum.

2. Argum. Secundum argumentum est contra illud, quod prima intentio dicat relationē ad intellectum. Contra: Probabile est, quod est intentio speciei formaliter, quādo cognoscitur homo in vniuersali, sine hoc, quòd cognoscatur ipsa specieitas. Tunc sic: Illa secūda intentio speciei est, & non refertur ad intellectum: ergo &c. Probatur minor: Nā relatio speciei ad intellectum est in secundo actu, quo secundò cognoscitur res illa.

Solutio. Respondetur, quòd ego existimo non esse specieitatem formaliter, vsque dum cognoscatur ab intellectu, & tunc natura, vt secundò cognita, refertur ad intellectum per illā relationem specieitatis, quæ formaliter tunc est. Sed sequendo opinionem oppositam dico ad argumentum, quod illa relatio ad intellectum est sicuti est ipsa specieitas. Nam non ponimus nos aliam relationem in natura, vt est species, pręter specieitatem ipsam, & illa fundatur in secunda cognitione, vt videlicet cognoscitur in pluribus existens: nam actualis consideratio ipsius specieitatis est existentia ipsius formalis, & non fundamentum speciei.

3. Argum. Tertium argumentum. Relatio quam importat secunda intentio ad intellectū, est relatio esse cogniti: ex eo enim, quòd mea cognitio secunda terminatur ad speciem, illa res, quæ secundò terminat actum meum intellectus, dicitur esse cognita secundò: ergo illa non est secunda intentio, quæ fundatur in cognitione secunda. Omnis enim secunda intentio non debet fundari in ente reali; sed in ente rationis, vt iamiam videbimus: secūda autem cognitio aliquid reale est.

Solutio. Respondetur, quòd quando co-

gnosco hominem, vt in pluribus indiuiduis existentem, iam est homo secundò cognitus: Nam primò fuit cognitus secũdum suam realitatem, & vt est animal rationale, & terminus huius secũdæ cognitionis, & relatio speciei: quia tunc iam est, vt in fundaméto proximo, & erit formaliter cum consideretur. Cæterùm illa actualis consideratio est eius existentia formalis, & non fundamentum specieitatis. Verum est, quod ad illam cognitionem, qua cognoscitur specieitas, consequitur alia relatio esse cogniti, quæ est prima intentio. Et si dicas, estne illa relatio existentia specieitatis; respondetur, vt supra dictũ est, quod minimè, sed existentia illius est, cuius vis entis rõnis cõsistit in terminando, & specificando actũ intellectus, seu in hoc, quod sit terminus in actu. Et ad hoc consequitur postmodũ relatio rationis esse cogniti: Nam relatio rationis perfecta, & completa, cuiusmodi est relatio esse cogniti, non potest esse existentia entis rationis, de quo alibi dicemus latius. Et hæc sint satis de hac quæstione: hæc enim sunt difficillima cognitu propter suam minimam entitatem.

QVÆSTIO XXII.

Quodnam sit fundamentum primæ, & secundæ intentionis.

1. Argum. OSTQVAM de quidditate intentionum sermo habitus est, consequitur, vt de fundaméto, in quo relationes huiusmodi fundantur, succedat disputatio, quæ magis patebunt, quæ proximè dicebamus.

Et videtur, quod non detur fundamentum aliquod primæ intentionis: Nam prima intentio, vt iam visum est, est homo, & multa alia entia realia absoluta: sed ista non habent fundamentum: ergo nec prima intentio, vt sic, habet fundamẽtũ.

2. Argum. Secundum argumentum: In omni relatione, q̃ fundatur in aliquo, debemus assignare extrema illius relationis, & fundamentum illius, & rationem fundandi, seu conditionem: sed hoc non reperitur in specieitate, verbi gratia: ergo non habet fundamentum: frustra ergo requiritur in hac quæstione. Minor probatur; Nãin specie solùm reperitur natura, quę denominatur talis, & actus cognoscendi talem naturam: sed nec natura, néc actus cognoscendi possunt esse speciei fundamentum: ergo &c. Probatur minor: quia actus cognoscendi est aliquid reale, & ita non potest esse fundamentum specieitatis.

Tertium argumentum: Duæ relationes specie differentes, & quæ non sunt correlatiua, nõ possunt habere idem fundamentum, & eandem rationem fundandi: sed prima, & secunda intentio habent idem fundamentum, non ergo sunt relationes: & consequenter, non est inquirendum illarum fundamentum. Et propterea falsa sunt quæ communiter dicuntur à Logicis de earum fundamentis. Probatur minor: Nam prima intentio habet pro fundamento cognitionem hominis & hæc eadem cognitio est fundamẽtum etiam secundæ intentionis: nam ad cognitionem hominis sequitur statim specieitas in illa: ergo &c. 3. Argum.

Quartum argumentum. Intentio termini est secunda intentio: at hæc non fundatur in operatione intellectus: ergo saltem non est de ratione secundæ intentionis, quod sit fundamentum in operatione intellectus. Minor probatur: nam intentio termini non est aliud quàm significatio talis, vt partis ordinabilis per se ad propositionem formaliter componendam, sed illa significatio fundatur in hominum voluntate: Nam ex eo, quòd hominibus fuit placitum, hæc vox homo significat hominem: & ita dicimus, quod ista vox Homo significat ex beneplacito hominem. Quod si dicas, verum esse fundari in actione voluntatis, contrà: ergo esse volitum, & esse amatum, sunt secundæ intentiones, quod est absurdissimum: Nam esse volitum in volitione fundatur. 4. Argum.

Quintum argumentum: Intentio vniuersalis est secunda intentio: at hæc non habet fundamentum, quod sit cognitum esse intellectus: malè ergo dicitur, quod omne fundamentum secundæ intentionis debet dari cognitum esse. Probatur minor: Nam per hoc, quod natura est abstracta 5. Argum.

ſtracta per intellectum agentem, eſt vniuerſalis; ſed illa vniuerſalitas non fundatur in cognitione paſſiua, ſed in abſtracto eſſe: ergo &c. Probatur maior; quia eſt cognoſcibilis in actu primo: ergo eſt vniuerſalis.

6. Argum. Sextum argumentum: Eſſe cognitum eſt quædam relatio rationis, quæ non eſt ſecunda intentio, & tamen fundatur in cognitione intellectus; ergo non eſt fundamentum ſolùm conueniens ſecundæ intentioni cognitio intellectus. Minor probatur: Nam ſi non fundatur in cognitione intellectus, da tu, quodnã aliud ſit fundamentum.

7. Argum. Septimum argumentum: Chimæra eſt terminus primæ intentionis, & fundatur in eſſe cognito: ergo eſſe cognitum non eſt fundamentum ſecundæ intentionis proprium, ſiquidem cõuenit primæ. Probatur minor: nã illud ens rationis, quod dicitur Chimæra, fundatur in hoc, quòd partes, ex quibus conſtat, ſint per intellectum ſic coniunctæ, & cognitæ. Ex eo. n. quod cognoſco caput hominis, & dorsũ capræ & caudam leonis, & illas cognitas coniungo, reſultat ens rationis, quod eſt Chimæra: ergo Chimæra fundatur in eſſe cognito partium diſparatarum: non enim fundatur in partibus ſecũdum ſuũ eſſe reale.

8. Argum. Octauum argumentum: Cætera entia rationis, vt priuationes, cæcitas, vacuum, & cætera, non habent eſſe reale, ſed ſolũ per intellectum; ergo fundatur ſuum eſſe in cognitione intellectus. Probatur cõſequentia: Nam præſupponitur cognitio intellectus, non tanquam ſuum eſſe: nam eſſe formale entis rationis nõ eſt aliquid reale, ſed tanquam id, ad quod conſequitur; ergo eſt fundamentum illius cognitio; & ſic omnia entia rationis æquè fundantur in opere intellectus.

Preambula ad quæſtionem.

Ens rationis duplex. ANtequàm quæſtionem decidamus, reuocanda erit in memoriam illa entis rationis diſtinctio, quod aliud ſit negatio, aliud priuatio, aliud relatio, & de his omnibus fundamenta ſunt inquirenda.

Nota. Secundò notandum eſt, quod cum ſecunda intentio in concreto ſit relatiuũ, & in abſtracto ſit forma quædam relatiua, in illa poſſumus conſiderare multa: Primum eſt ſubiectum, quod denominatur ab illa forma, ſicuti animal denominatur genus, & homo ſpecies. Poſſumus etiam conſiderare fundamentum remotum iſtius formæ. Itidem poſſumus conſiderare fundamẽtum proximum, ſeu rationem fundandi.

Nota. Præterea eſt notandum, primam intentionem ſecundum primum modum dicẽdi, quem ſupra ſequuti ſumus, nõ eſſe aliquid relatiuũ, vt eſt prima intentio, aliàs omnis prima intentio eſſet relatiuum, quod ſuprà ſequendo iſtum modum dicendi probauimus, eſſe falſum. Sed cum ſit ſolùm id, quod rebus de ſe conuenit, non prout habent eſſe cognitum in intellectu, non eſt inquirendum in illa, quod nam ſit eius fundamentum: bene tamen, ſi ſequamur dicendi modum ſecundum Heruæi, quem in vltima concluſione explicuimus, quia tunc eſt relatio quędam.

Deciſio quæſtionis.

1. Concl. PRima concluſio: Negationes, vt entia fictitia, Chimæra, mõs aureus, nullũ habent fundamentum, neq; in re, neq; in intellectu. Probatur iſta concl. primò authoritate D.Th. 1. ſententiarum, diſtinct. 19. q. 5. Vbi ſic dicit, Quod eorum, quæ ſignificantur nominib. inuenitur triplex diuerſitas. Quædã n. ſunt, quæ ſecundum ſuum eſſe completum ſunt extra animã, & huiuſmodi ſunt entia completa, ſicuti homo, & cætera. Quædam verò ſunt, quę nihil habent extra animam, ſicuti Chimæra, & his ſimilia. Quædam autẽ ſunt, quę habent fundamentum in re extra animã, ſed complementum rationis eorum, quã tum ad id, quod eſt formale, eſt per operationem animæ, vt patet in vniuerſali. Humanitas. n. eſt aliquid in re, ibi tamen non habet rationem vniuerſalis, cùm nõ ſit extra animã aliqua vnitas cõmunis; ſed ſecundum quod accipitur in intellectu, adiungitur ei per operationem intellectus intentio, ſecundum quam dicitur ſpecies. Ecce ſecundum Diuum Thomã *Doctrina D.Tho. notanda.*

Chimæra non habet extra animam fundamentum in aliquo. Et nota benè hanc authoritatem, quam adducemus conclusionibus sequentibus ad aliud propositum. Idem ferè videtur dicere prima, distinctione secunda, quæstione prima, articulo tertio, vbi ait, quod conceptio intellectus tripliciter se habet ad ea, quæ sunt extra animam, sicuti hoc, quod concipitur de hoc nomine Homo, & talis cõceptio rei habet fundamentum in re, inquantum res ipsa ex sua conformitate ad intellectum facit, quod intellectus sit verus, & quod nomen significans illum intellectum, propriè de re dicatur. Aliquãdo hoc, quod significat nomen, non est similitudo rei existẽtis extra animam; sed est aliquid, quod cõsequitur ex modo intelligẽdi rem, quæ est extra animã. Et huiusmodi sunt intentiones, quas noster intellectus adinuenit, sicuti significatũ huius nominis, Genus, nõ est similitudo alicuius rei existentis extra animam. Et loquitur Diuus Thomas de conceptu, qui etiam significatur per nomẽ. sed ex hoc, quod intellectus intelligit animal, vt in pluribus speciebus existens, attribuit illi intentionem generis, & huiusmodi intentionis licèt proximum fundamẽtum non sit in re, sed in intellectu, tamen remotum fundamentum est res ipsa. Aliquando verò id, quod significatur per nomen, non habet fundamentum, sicuti Chimæræ conceptio, quia nec est similitudo alicuius existentis extra animam, nec cõsequitur ex modo intelligẽdi rem aliquã naturæ, vt hominem, & cætera. Ecce D. Tho. asserit nostram conclusionem: & ẽt hanc authoritatem notato pro subsequẽtibus conclusionibus, in qua erunt etiam fundandæ. Idem dicit Soto quæstione tertia vniuersalium, & est omniũ Metaphysicorum, & Logicorum ferè vniformis sententia. Et prætereà probatur ratione: nam Chimæra non dicit formam aliquã conuenientem subiecto: ergo non habet fundamentum. Nam solùm ea, quæ sunt formæ subiectorum, vel ad modum formæ importantur, habent fundamenta, ratione quorum eo nueniunt; relationes autem fundamentum habent, quia sunt formæ diminutæ, & tales, & conueniunt subiecto, nec est ad illas ꝑ se motus, & priuatio similiter importatur vt forma, & ita debet habere fundamentum, maxima cum sit diminutissima forma: sed Chimæra non ita importatur; nam importatur vt animal quoddam, compositum ex partibus repugnantibus; & ita importatur vt forma per se subsistens. Et idem de monte aureo dicendum est. Secundò probatur conclusio. Nam si negationes huiusmodi habent fundamẽta, vel in re, vel in intellectu: sed in re nullum est tale fundamentum, quia esse Chimæram nulli rei conuenit, nec formaliter, nec fundamentaliter: Nec in intellectu habet fundamẽtum, quia omni fundamento existenti in intellectu conuenit fundamentum in re, sicuti specieitati conuenit fundamentũ in re, quod est vnitas formalis, & distinctioni rationis attributorum Dei in nostro intellectu correspondet fundamentum aliquod, scilicet, vnitas infinita essentiæ diuinæ, & sic de aliis: ergo &c. Et si dicas, quod partes illæ disparatæ sunt fundamenta, negatur: Nam quamuis præsupponatur cõceptus partium, vt habeatur conceptus Chimæræ, tamen non est fundamentum, sicuti vt habeatur conceptus definitionis, præsupponitur conceptus generis, & differentiæ: at nõ est fundamentum, sed quid requisitum. Illud ergo, quod negatio dicitur, quoddã est impossibile conceptũ in nostro intellectu ꝑ modum cuiusdam rei existẽtis in rerum natura, quod non habet fundamentũ aliquod, & propterea dicitur negatio. Huiusmodi autem negationis sunt variæ, ac differentes species, vt Chimæra, Hircoceruus, & cætera, secundum distinctionem formarum, quæ finguntur.

Solutio. Impugnatio.

Secunda conclusio: Negatio, vt accipitur à Logico, habet fundamentũ. Et pro huius intelligẽtia nota, quod negatio bifariam accipi consueuit apud Diuũ Th. & Metaphysicos. Vno modo, pro quodam impossibili, de quo conclusione prçcedenti diximus. Alio modo accipitur, pro quodam ente rationis; & est in triplici differentia: Nam aliquãdo negatio accipitur pro propositione negatiua, vt ait Aristoteles lib. primo Peri hermenias, lectione sexta, apud Diuũ Thomam, quòd negatio est propositio negatiua. Et cum negatio hoc modo dicat secundam intentionem

2. Conclus. Negatio dupliciter accipitur apud D.Th.

Doctrina exquisita.

tionem formaliter constat habere fundamentũ. Alio modo accipitur negatio in concreto, prout importatur per nomen infinitum, scilicet, non homo, quod significat omne illud, quod nullo modo est homo: potius enim dicit, quid non significet, vt dicit Aristoteles, quã quid significet. Accipitur tertio modo negatio pro illo, quod importatur p illud syncategorema Nonnullus, Nec, Neque, & cætera. Probatur ergo, quod negatio secundo & tertio modo habeat fundamentum: Nam illa negatio est quædam relatio rationis: sed omnis relatio rationis habet fundamentũ, vt videbimus: ergo &c. Probatur maior. Totum esse negationis est referri ad suum obiectum, negando illud primò, & per se, & consequenter, distribuẽ do illud aliquando, & si sit negatum, affirmando illud: ergo est relatio rationis, siquidẽ ad aliud habet totum suum esse. Et præterea: negatio ista est ens rationis, & nõ est chimęra, vel quid simile, neque est priuatio: ergo est relatio. Probatur etiã cõclusio de negatione infinitãter sumpta eadem ratione. Quia totum suũ esse est respicere illud, quod negat, vt in hoc termino, non homo, negat hominem; & ad illud negatũ refert omne illud, quod de materiali ponit, quod non est homo. Itaque sicuti pater dicit rem aliquam connotando, quod habeat filium, ita vt de formali importet paternitatẽ, quæ respicit filiationẽ: ita nõ homo habet importare de formali negationem hominis, & de materiali omne illud, cui cõuenit illa negatio; vt verbi gratia, lapidem, & cæterã. Et ita de formali importat negationẽ secundum quam refertur ad hominem, siue ad illud, quod per ipsam negatur. Et cùm significatur per istum terminum, negatio, uel per istum terminum, non, ẽt habet importare relationem, secũdum quã refertur res, quæ negatur, ad rem, de qua negatur: ergo habet fundamentum consequenter. Omnis enim relatio propter suam dependentem & imperfectam rationem fundamento eget, vt conueniat. Sed vtrum sit hæc negatio, quæ modo tractatur, secunda, vel prima intentio, profectò non facile dixerim. Nam videtur esse secunda intentio, cum habeat fundamentum in re remotum; & prõximum sit esse

Curiosa difficultas. 1. Modus dicendi.

cognitũ intellectus. Verbi gratia, fundamentum huius negationis, qua rationale negatur de equo, dum dico, Equus non est rationalis, habet fundamẽtum in re remotum, scilicet, equum esse hinnibilẽ: & ex hoc sequitur, quòd hoc prædicatũ negetur de ipso: & sic fundamentum proximum illius negationis sit apprehendi ab intellectu, vt quid remotum ab illo, seu distinctum, seu non conueniens fundamentaliter, ex quo sequitur ipsa negatio formaliter. Vnde cum fundetur in cognitione passiua, erit secũda intentio. Ex alia parte videtur, quod fundetur solũ in re: Nam ex hoc, quod est equus hinnibilis, est fundamẽtum proximum, vt possim illi attribuere non esse rationalem, sicuti ex hoc, quod homo realiter habet absentiam visus, possum illi tribuere cæcitatem: at cęcitas prima intentio est. Et ex hoc, quòd homo est ens, potest cognosci ab intellectu: sed cognosci in ipso, prima intentio est. Et hoc videtur mihi verius. Quomodo autem cognoscitur relatio negationis? respondetur, quòd per conceptum sui positiui, sicuti priuatio per cõceptum habitus. De quo videatur Soncinas 10. Metaphysicæ, quæst. 16. Et nos nõ nihil diximus suprà, dũ ageremus de cognitione entis rationis.

2. Modus dicendi. *Auct. opin.* *Alia difficultas.*

Tertia conclusio. Priuatio habet etiam fundamentum, ratione cuius competere dicitur suo subiecto, etiamsi non sit relatio. Et hoc fundamentum est in rebus ipsis, quæ priuatæ dicuntur: quod debet intelligi de vtroque fundamento, proximo videlicet, & remoto.

3. Conclus.

Sed ante probationem cõclusionis pręmitto ex D. Tho. priuationẽ formaliter esse aliquid rõnis, cõtra quosdã recẽtiores, qui asserunt esse ens reale priuatiuũ: Nam si est ens reale, profectò debet esse substãtia, vel accidẽs. Nõ est substãtia, vt de se constat: quia non est substantia spiritualis vel materialis, nõ enim est forma subsistens, nec constat ex materia & forma; Nec est accidens: Nam si est accidẽs debet esse in aliquo pręedicamẽto, vel ad illud reduci, & debet esse forma positiua; Nam omne accidens est affectio substantiæ, & ita debet importare formam positiuam, quod est contra rationem priuationis, quinimo habebit priuatio visus op-

Not. 1. *Controuersia.* *Decisio.*

positionem, cum forma visus cõtrariam, quia vtraque formæ sunt reales, & sese expellũt ab eodem subiecto. Sed de hoc infrà latiùs.

Not. 2. Doctrina D.Th. memoranda. Præterea notandum est ex D. Thoma 2. sententiarum, distinctione 13. In expositione secundæ partis textus Magistri, quod omnis priuatio, quantum ad id, quod significatur per nomen, est non ens: sed oportet, quod aliquid psupponat. Quia enim priuatio est negatio in subiecto apto nato, vt habetur quarto Metaphysicę, tex. quarto, ideo præsupponit subiectum & habilitatem ipsius ad susceptionem formæ, qua priuat. Et ideò cum tenebræ opponantur luci per modum priuationis, potest tripliciter sumi, aut pro ipso subiecto priuato, quod ; st aer obscurus : & sic cõstat tenebras aliquid esse, & creatas esse. Secundo modo potest sumi pro ipsa virtute aeris, secundum quam est lucis receptiuus, quæ est diaphaneitas, secundum quod non est perfecta per lucē: Et sic tenebræ possunt dici obscura qualitas aeris, quæ est aliquid creatum. Tertio modo sumitur propriè pro eo, quod significatur per nomen, & sic est nõ ens: & hoc modo propriè loquendo, non possũt dici per se creatę à Deo, sed per accidens, in quãtum fecit naturam opacam, ex cuius oppositione ad corpus luminosum tenebræ relinquuntur. Idem videtur asserere de veritate, quęstione 21. primo capite, quæ sunt valde notanda de priuatione. Vnde relinquitur, quod est formaliter priuatio ens rationis: & loquimur de illa tertio modo. Præterea: ex Diui Thomę quæstionibus de malo, quæstione 1 arti. 1. ad secundum, quod priuatio potest dupliciter sumi, vno modo in priuato esse, alio modo in priuari. In priuato esse est, vt mors, & cæcitas, quæ conueniunt iam rebus, quæ non habent formam, quibus illæ priuationes opponuntur. Alio modo in priuari, vt ægritudo, quia est via in mortem, quæ mors vitã priuat; & hæc non est proprie priuatio, sed via in priuationem, quia compatitur secum vitam: hic loquimur de priuatione primo modo.

Not. 3. Præterea notandum est, quod ad priuationem formaliter tria requirũtur, subiectum, cui cõuenit priuatio, vt homo, qui non videt: & habitus, quem priuat, scilicet visus: & præterea requirit, vt aptum natum sit illud subiectum videre, nõ tamen videat. Sed inquires, vtrum requiratur ad priuationem actualem, quod, vt homo sit priuatus in actu, conuenerit illi in actu illa forma? *Difficultas* Profectò videtur, quod non. Nam damnati priuati sunt vita æterna, quæ nunquam illis conuenit, sed quia potuerunt habere illam, & iam sunt in termino, in quo non possunt illam obtinere, priuati dicuntur vita æterna. Sed hæc excedunt limites logicales. *Solutio.*

Not. 4. Præterea notandum est, quòd cum priuatio sit negatio in subiecto apto nato, vt asserit Diuus Th. prima parte, quæstione 33. articulo 4. ad secundum, hoc contingit multipliciter. *Doctrina D.Th. diuina.* Vno modo, quando aliquid non habet, quod natum est haberi ab alio, etiamsi ipsum non sit natum habere illud: sicut si lapis dicatur mortuus, quia caret vita, quam aliæ res possunt habere. Alio modo dicitur priuatio, quando aliquid nõ habet, quod natũ est haberi ab a io sui generis, etiamsi ipsum non habeat illud, sicut si talpa dicatur cæca, qa visus potest haberi ab equo, qui est eiusdem generis cũ talpa. Tertio modo, quando ipsum non habet, quod natum est habere. Et hoc tertio modo priuatio imperfectionem importat. Et hoc modo, inquit, quod ingenitum non dicitur de patre, sed secundo modo. Sed in hac conclusione loquimur de priuatione hoc tertio modo. Et hæc de priuatione prænotare libuit ante probationem conclusionis ad maiorem ipsius explicationē, & vt de priuatione quid senserit D. Th. cognitum habeamus, utque excludamus nouos opinãtes circa priuationem, quæ ipsam à sua entitate rationis & imperfectione extrahunt deducuntque ad entitatem realem, quæ nullo modo illi conuenit: Nam priuatio, secundum Diuũ Thomam, ens rationis diuidit tanquam vnum eius membrum. *Exploditur recentiorum opinio.*

Probatur ergo cõclusio, primò authoritate D. Thomæ locis adductis, qui hoc videtur asserere, & Magistri Soti, quęstione septima primi Physicorum. Et præterea ratione. Primò: Nam seclusa operatione intellectus, Petrus est cæcus: sed hæc propositio nõ est vera pro formali:

nam

nam formale cæci cum sit ens rationis, non est seclusa operatione intellectus: ergo est vera ratione fundamenti, nam non est alia causa veritatis illius: ergo iā priuationes habent fundamentum. Secūdò probatur: Nulla propositio, vbi prædicatum dicit aliquid de formali, potest concedi vera, nisi quia illud formale habet esse actuale, quod potest habere, vel saltem esse fundamentaliter proximū; sed hæc propositio, Homo est cęcus, verbi gratia, etiam nullo intellectu considerante, dicitur de homine: ergo est, quia illud formale prædicati habet esse actuale prædicati, quod potest habere, vel esse fundamentale: sed nō habet esse actuale, quod potest habere: ergo fundamentale. Probatur minor: Quia cum sit cæcitas ens rationis, vt iam proximè visum est, non habet esse actuale, nisi in actuali intellectus cognitione: ergo dicitur vera ratione fundamenti ipsius cæcitatis, quia est fundamentum proximum illius esse: ergo priuationes habent fundamentum. Et credo, quod fundamentum remotum cæcitatis est homo, habens potentiam visiuam: proximum est realis absentia visus. Ex quo sequitur, vt illi cæcitatem formaliter tribuere possimus, quod est ipsum formaliter esse cæcum. Præterea: Illud, ratione cuius forma potest attribui subiecto, & illi cōuenit, potest dici fundamentum illius: sed huiusmodi est realis absentia formæ, vt possit priuatio illi competere: ergo hoc est fundamentum cæcitatis, verbi gratia: præcipuè cùm ipsa sit debilissima forma.

Quid requiratur, vt aliqua propositio vera sit.

4. Conclus. Omnis relatio realis, vel rationis habet aliqū fundamentum.

Quarta conclusio: Relatio, quæ est prima intentio, & illa, quæ est secunda intētio, habent fundamentum. Hæc conclusio satis patet ex capite, Ad aliquid, vbi docetur, relationes omnes exposcere fundamentum, quod non est negandum relationibus rationis, cùm sint debilissimæ, & hac de causa maius exposcunt fundamentum ad suum esse. Idem etiam colligitur ex Doctore Sancto prima parte, question. 13. articulo septimo. Et quoniam satis aperta est hæc conclusio, non amplius est probanda, sed explicanda per subsequentem conclusionem.

5. Conclus. In quo fundatur secūda intēto.

Quinta conclusio: Semper secunda intentio fundatur in ente rationis, & in cognitione passiua intellectus, quod vocatur esse cognitum. Relationes verò, quæ sunt primæ intentiones, non fundātur in esse cognito, sed in aliquo reali. Hæc conclusio satis patet ex locis adductis in hac quæstione, & pręcedenti, quę vide, ne iterum ea repetamus, in prima conclusione.

Ex quibus, sic argumētor: Diuus Thomas dicit, quòd homo habet quòd sit species, ex hoc, quòd accipitur ab intellectu, sed accipi ab intellectu est cognosci: ergo secunda intentio fundatur in cognitione passiua intellectus, seu in esse cognito. Minor iam suprà fuit probata satis. Præterea: Secundum D. Thomam locis iam citatis nomina secundarum intentionum sunt illa, quæ significāt proprietates conuenientes rebus, prout habent esse in intellectu: sed habere esse in intellectu est esse cognitum in actu primo, vel secundo, quod est aliquid rationis, sub quo modo etiam comprehenditur esse abstractum propter opinionem illorum, qui dicunt esse fundamentum vniuersalitatis: ergo &c. Præterea, entia rationis, cum sint purissima entia rationis, & magis perfecta in genere entis rationis, magis debent dependere ab intellectu, quàm cætera entia rationis: Sed cætera dependent, quantum ad actuale existere: ergo intentiones secundæ pendent adhuc quantum ad fundamenta. Maior patet: quia ens rationis tale dicitur, quia pendet ab intellectu. Præterea probatur conclusio inductiuè in omnibus secundis intentionibus, in intentione vniuersalis & suarum specierum, in intentione propositionis, syllogismi, subiecti & prædicati, & cæt. quæ fundantur in esse cognito: ergo & cæt. Item: si secunda intentio fundatur non in ente rationis, sed in aliquo reali, sequitur, quòd esse cognitum sit secūda intentio, fundatur enim in cognitione actiua. hoc autem est impossibile: Nam pertinebit per se ad logicam considerationē. Quod si concesseris etiam esse volitum, eadem ratione & esse dextrum, & esse dominum pertinebunt ad considerationem logicam: quod quàm sit absurdum, satis patet, cùm Aristoteles in tota Logica nō egerit de talibus entibus rationis.

Habere esse in intellectu quid.

Præte-

Optima ratio pro conclusione. Præterea probatur conclusio: Nam secundæ intentiones vel fundantur in rebus immediatè secūdum suum esse reale, aut vt habent præterea aliquam denominationem rationis. Non primum, aliàs intétio generis, verbi gratia, conueniret semper rebus, & esset verum dicere, quod sunt genera & species formaliter in rerum natura, vel saltem fondamentaliter proximè: sicuti est verum dicere, quod sunt homines cæci. Nam est proximum & remotum fundamentum intentionum in rerum natura; & sic denominareutur res tales: sicuti dicitur homo cæcus ex eo, quod est proximum cæcitatis fundamentum in re. Hoc autē, quod sit falsum de secundis intentionibus, non eget probatione. Vel fundantur in rebus prout habent esse in intellectu: sed res habent esse in intellectu, prout sunt cognitæ, saltem in actu primo, quod est aliquid rationis; ergo fundamentum secundarum intentionum est aliquid rationis.

Secunda verò pars conclusionis probatur: Nā esse cognitum, esse visum, sunt relationes, quę sunt primæ intentiones: at fundantur in cognitione actiua intellectus, & in visione: ergo &c. Probatur minor: Nam non potest illarum fundamentum esse aliquid rationis, nam vel est relatio, vel negatio, vel priuatio. Sed non negatio, nec itidem priuatio, vt de se patet; ergo est relatio. Tunc inquiro, an hæc relatio fundetur in actione intellectus? Si dicas fundari, habeo intentum, quod relatio hæc, quæ est prima intentio, fundatur in aliquo reali, qđ est actio intellectus. Et eadem erit ratio de omni alia relatione rationis, quod debet fundari, nō in aliquo rationis, sed in aliquo reali. Si dicas fundari in relatione rationis, inquiro de hac secunda relatione rationis, in quo fundatur, an fundetur in aliquo reali? Et si dixeris ꝙ sic, habeo intentum; nam etiam idem erit dicendum de prima. Si dicas, quod in aliquo rationis, erit procedendum in infinitum, vel est deueniendum ad aliquod reale fundamentum relationis rationis, quæ est prima intentio. Et cum sit eadem ratio de omni alia relatione, omnis relatio, quæ est prima intentio, habebit pro fundamē to aliquid reale. Idem patet de actionibus voluntatis, quæ fundant relationes rationis; cuiusmodi est esse volitum, quod fundatur in volitione.

Impugnantur quidā recētiores. Quod si dixeris cum quibusdam modernis Logicis potius; esse volitum, esse visum, esse cognitum ab intellectu, esse aliquid reale, iā suprà hoc est impugnatum Et pręterea magis impugnatur: Nā obiectum esse volitum, seu cognitū, seu visum, nec est substantia in illo, nec accidens; ergo nihil reale est in illo: Omne enim reale in particulari debet esse substantia, vel accidens, vel ad hæc reduci. Antecedens patet; Nam Deū à me amari, & cognosci, in ipso Deo nihil reale est, aliàs aliquid reale adueniret Deo ex meo actu; Et ita Deum amari à me, est quædam rationis relatio, fundata in mea cognitione & amore. *Fuga.* Et si rursus dicas; Ergo istæ relationes sūt aliquid reale, si quidem fundamentum & extrema sunt realia, & realiter distincta? *Impugnatio.* Respōdetur, quòd vt visuri sumus in prædicamento Relationis, multa requiruntur, vt sit relatio realis. Vnum autem illorum est, vt fundamentum sit intrinsecum relationi, & rei, quæ refertur per illam; cognitio verò est extrinseca obiecto cognito, & ita relatio est rationis. *Replica.* Sed contrà; nam sequitur saltem, quòd dū aliquis cognoscit seipsum, quòd illa sit relatio realis. *1. Solutio.* Respondetur, negando sequelam; quia ad relationem realem debent esse extrema realia realiter distincta, quod hic non habet verū. *2. Solutio.* Secundò respondetur, quòd sicut hæc cognitio est extrinseca aliis obiectis cognitis; ita est extrinseca seipsum cognoscenti, quatenus cognitū est; quia eo modo terminat cognitionem, sicut alia, quamuis sit sibi intrinseca, vt cognoscens. *Caiet. contra Scotū.* Videndus erit pro hac conclusione Dominus Caietanus cōtra Scotum, prima par. quæstion. 28. art. primo. qui optimè explicat, quomodo relationes rationis fundentur in aliquo reali.

Arg. cōtra conclusion. Sed cōtra primam partem conclusionis est argumentū; Natura hominis, verbi gratia, est species formalissimè, sine hac relatione esse cogniti; ergo non est fundamentū eius. (& suppono ꝙ sit necessarium cognosci naturā, vt attribuamus illi speciei tatem.) Consequentia videtur bona; nam si competit illi relatio

absque

absque illo esse cogniti, non est fundamentum: nam fundamentum præexigitur, vt conueniat relatio. Sed antecedens probatur; Quando cognosco naturam in multis indiuiduis esse, attribuo illi intentionem speciei, & est formaliter species logica; sed tunc non est relatio esse cogniti: ergo &c. Probatur minor: Quia hæc relatio, cùm sit ens rationis, non habet esse vsque dum cognoscitur actualiter: sed non cognoscitur actualiter per illam cognitionē, qua cognosco naturā, quia illa cognitio solùm terminatur ad naturā, & non ad ens rationis: ergo &c.

Responsio. Respondetur, quod cū cognosco naturā in cōmuni, illa relatio esse cogniti censetur esse, non quidem secundum propriā existentiā, quę sibi cōuenit ex cognosci, sed censetur esse ratione sui fundamenti proximi, quod est cognitio. Et hoc sufficit, vt possit fundare intentionē speciei.

Dissoluuntur argumenta.

Ad 1. arg. Ad primum respondetur, quòd secūdum primam opinionem, quam de prima intentione quæstione præcedenti

1. Solutio. retulimus, prima intentio vt sic, non habet fundamentum: nam homo est prima intentio, & nō habet fundamentū, licèt possit illi alia de causa competere, quatenus quædā relatio est, vt patet in relatione esse cogniti.

2. Solutio. Si verò sequamur secundam opinionē ibidem in vltima conclusione explicatam, respondetur, quòd prima intentio formaliter habet fundamentum, & est relatio quædam, secundū quam refertur res ad intellectum: & est ista relatio formalis tendentia ipsius rei ad intellectum, & fundatur in tendentia actuali intellectus in rem. Et iste terminus, prima intentio, semper est terminus primæ intentionis: quia non significat aliquid conueniens rebus, vt habent esse cognitum in intellectu.

Ad secūdū. Ad secundum respondetur, quòd in specie reperiuntur extrema, quæ referūtur, scilicet homo, & suum correlatiuū,

Doctrina digna. scilicet indiuidua, & reperitur fundamētum remotum, quod est vnitas formalis specifica, & reperitur fundamentū proximum, scilicet, esse cognitum ipsius naturæ, quod vocatur etiā conditio ab aliquibus. Et vlterius, vt sit formaliter, propterea quod est ens rationis, requiritur actualis cognitio, quam aliqui vocant cōditionem ipsius relationis, sed melius vocabitur, quasi causa ipsius existētiæ: sicut & in parte reperitur extremum, & subiectum, quod est hæc substantia; & reperitur fundamentum remotum, quod est potentia generatiua; & proximum, seu ratio fundandi, quod est actio generatiua.

Ad tertiū. Ad tertium respondetur, quòd etiāsi sequamur vltimum dicendi modum prę-

Prima & secunda intētionis nō est idē fundamētum. cedētis quæstionis, secunda & prima intentio non habent idem fundamentum; Nā prima intentio formaliter, & vt quo, fundatur in cognitione actiua: secunda verò intentio fundatur in esse cognito, quod est ens rationis; Omnis enim secunda intentio in ente rationis fundatur.

Ad quartum. Ad quartū respondetur, quòd significatio termini est secūda intentio, & illa

Significatio terminorum super quo fundetur. quidem fundatur in cognitione intellectus; nam fundatur in imperio, quo homines iusserunt vocem illam significare, imperium autem pertinet ad intellctū, vt asserit Diuus Thom. prima secundæ, quæstion. 17. art. primo, vbi ait, quòd imperare est actus rationis essentialiter; quia, qui imperat, ordinat aliquē ad aliquid ei intimādo illud, quod est opus rationis. Et imperium explicatur hoc modo, Fiat hoc, Hoc est faciendū. Significatio ergo termini fundatur quidē in actu rationis, & in actu imperatiuo, quo homines hoc imperauerūt, vt hæc vox Homo hominem significaret. Sed contrà: Er-

Obiectio. go fundatur secunda intentio termini in actu intellectus imperatiuo; sed hoc est aliquid reale: ergo fundatur in aliquo

1. Solutio. reali. Respondetur, quòd cùm dicimus fundari in imperio, volumus dicere, qđ fundatur in relatione rationis, quæ cōsequitur ad imperium, quæ est imperatum esse, seu iussum, hanc vocem homo hominem significare, & non fundari in volito esse, seu amato esse. Secundò respōdetur,

2. Solutio. quòd in termino est significatio, quę fundatur in voluntate; sed ista significatio non est secunda intentio: Nam etiam ramus ante tabernam significat ad placitū, & illa significatio non est secunda intentio: sed postea quam hæc vox Homo est imposita, apprehendunt homines vocē

istam,

istam,& quamlibet aliam impositam, vt capacem conficiendi propositionem, & tribuunt illi intentionem termini, quæ est secunda intentio,secundum quam ordinatur ad propositionem, vt pars ad totum. Itaque significatio in intentione termini se habet,vt quid materiale,&presuppositum ad rationem,seu ad intentionem termini;sicut ratio propositionis se habet materialiter ad rationē consequentiæ:nam alia est ratio consequentiæ,& alia propositionis. Cæterum sicut hæc præsupponitur ad rationem consequentiæ necessariò,sic significatio,quæ est prima intētio,præsupponitur ad rationem termini,quæ est secunda intentio. Et potest adduci exemplum: Nam conceptus, qui est terminus mentalis, significationem quidem habet à natura,& illi superuenit postmodum per intellectum intentio termini;Nam ex eo,quòd apprehendo illum cōceptum,vt aliquid, quod potest esse pars propositionis,tribuo illi intentionem termini Eo modo in proposito;licèt sit differentia,quòd vna significatio est à natura,alia verò ex hominum beneplacito.

Exemplū.

Ad quintum respondetur secundū aliquos, quòd cùm abstractum esse sit ens rationis,quod consequitur ad abstractionem intellectus agentis,quæ est eius operatio,fat est, vt dicamus fundari secundam intentionem in ente rationis, & in operatione intellectus: nam illud abstractum esse originatur in abstractione,quę abstractio est intellectio inchoatiuè, & res sic abstracta dicitur intelligibilis iam in actu primo. Sed melius respondetur, quòd etiamsi natura abstracta sit vniuersalis,non tamen complete &perfectè,vt videbimus: Et ita non habet completū fundamentum,nec illa abstractio sufficit fundare secundam intentionem, nisi sit cognita natura illa ab intellectu possibili,qui debet illi tribuere secundam intentionem. Expectat ergo rationem fundamenti completi & perfecti ab esse cognito & cognitione. Sed quia hoc præsupponit quomodo fiat vniuersale, differatur vsque ad tractationem vniuersalium. Satis tamen est,vt nostra conclusio sit vera,quòd fundetur illa vniuersalitas in ente rationis,& in operatione passiua intellectus,nam ita est explicanda nostra quinta conclusio,siue illa sit esse abstractum, siue esse cognitum.

Ad quintū 1. Solutio aliorum.

2. Solutio Auctoris.

Ad sextum respondetur, quòd fundamentum secundæ intentionis non est cognitio,(& loquimur de fundamento proximo)sed est esse cognitum. Et si quando Logici graues dicunt,secundam intētionē fundari in cognitione intellectus, accipiunt cognitionem loco huius: quod est esse cognitum; cum dicimus esse cognitum,modò intelligamus etiā esse abstractum,propter eos, qui dicunt naturā abstractam esse vniuersalem.

Ad sextū.

Dictū commune quomod intelligendum.

Ad septimū respondetur, quòd ens illud,quod est Chimæra, fundamentū nullum habet,sed tamen præsupponit conceptus ille Chimęræ,quòd partes cognoscantur,non tamen cōsequitur ad cognitionem partium,vel ad esse cognitū partium:sed habet esse, dum cognoscitur per conceptum Chimæræ causatum ex cōceptibus partium.

Ad septimum.

Chimera conceptus supponat ne aliquid reale.

Ad octauum respondetur, quòd esse fundamentum, non est quòd consequatur ad cognitionem,ex qua resultat suū esse formale entis rationis,sed est, quòd præsupponatur tamquam id,in quo fundatur suum esse: sicut per actionem, qua producitur albedo, resultat similitudo: Cæterum illa actio non est eius fundamentum,sed albedo & vnitas albedinis, illa vero actio habet se vt efficiens relationem. Ita in entibus rationis,quando cognosco cæcitatem,illa cognitio est veluti causa virtualis in elsēdo illius primationis;nam si posset habere causam realem,illa esset, & ad illam consequeretur, vt ad causam.Cęterùm non est fundamentum,quia non præsupponitur,fundamentum enim est potentia,à qua realiter abest visus. Et ita in aliis proportionabiliter est dicendum:nec tamen Li species supponit pro suo fundamento,sed pro subiecto,cui conuenit secunda intentio,vel quod denominat.

Ad octauū.

Quōdnā sit verum fundamentum extisionis.

Sed contra dicta in hac quæstione est vnum argumentum. Nam in imaginatiua sunt propositiones rerum particulariē, vt Petrus non est Paulus: ergo est ibi intentio subiecti & prædicati formaliter, vel saltem fundamentaliter proximè; ergo non solum operatio intellectus passiua,

Obiectio cōtra decisionem factā.

ua, seu esse cognitum, est fundamentum secundæ intentionis, sed etiam operatio imaginatiuæ, seu esse imaginatum: siquidem ad illam consequitur intentio subiecti & prædicati. Illa prima consequentia, quòd scilicet in propositione, quæ fit ab imaginatiua sit obiectum, & prædicatum, probatur, nam propositio sine his esse non potest: ergo ibi est intentio subiecti, & prædicati, vel formaliter, vel fundamentaliter proximè: & etiam erit intentio propositionis eodem modo: ergo aliud quàm esse cognitum, seu intellectum, siue abstractum, est fundamentum secundæ intentionis.

Solutio ex D. Thom. Ad hoc argumentum respondetur, notando prius ex Diuo Thom. prima parte, quæstion. 78. artic. 4. quòd imaginatiua, seu phantasia, est quædam ratio particularis, & cognoscit res particulares, & eas componit sicut intellectus res vniuersales, & non solù versatur circa præsentia, sed circa preterita, syllogisticè ea inquirendo. Itaque imaginatiua est circa res particulares, & circa res præteritas & presétes syllogismos particulares cóstruit. *Vnde hēat imaginatiua hominis quòd discurrat de particularibus.* Quod, vt D. Th. ibidē solutione ad quintū, asserit, nō habet cogitatiua in homine per illud, quod est proprium sēsitiuæ partis, aliàs hoc in brutis haberet imaginatiua, sed conuenit homini per quandā affinitatem, & propinquitatē ad rationē vniuersalem, & intellectū, & per quandam refluentiam ex ratione in imaginatiuā, & participationē, ex eo, quod sunt in eadem anima rationali radicatæ. Et ita sūt perfectiores vires sensitiuæ in hominibus, quàm in aliis animalibus: sicut calori in homine conuenit generare carnes, quod non cōuenit illi in aliis mistis, vt in arboribus, &c. Sicut & igni, q̄ est coniunctus primæ sphæræ cælesti, cōuenit circulariter moueri ex coniunctione ad illam. Hoc ergo supposito respondetur, quòd sunt in imaginatiua subiectum & prædicatum, & propositiones, non quod sint secundæ intentiones formaliter, sed quia sunt fundamentaliter proximè, & actus imaginatiuæ est fundamentum proximum secundę intētionis. *Quomodo actus imaginatiua fundet secundas intentiones.* Verbi gratia, esse imaginatū, &c. nō quidē de se, quatenus est actus imaginatiuę, sed quatenus est actus talis imaginatiuę, quæ participat virtutem actus intellectus, & quatenus in ipso actu imaginatiuæ virtualiter est actus intellectus per quandam redundantiam. Vnde esse cognitum intellectus est fundamentum secundæ intētionis: dico esse cognitum intellectus, vel alicuius habentis virtutē actus intellectus participatam, cuiusmodi est esse cognitum imaginatiuæ: & hęc virtus nō cōuenit alteri potētiæ cognoscitiuæ sensitiuæ præter imaginatiuam. Voluntas verò non est potentia cognoscitiua, & ita ad esse amatum non consequitur secunda intentio. Et nota, *Obserua.* quòd quamuis esse imaginatum sit fundamentum secundæ intentionis, illa intentio non est, nisi dum actualiter cognoscitur ab intellectu, qui reflectitur supra se, & supra actus aliarum potentiarum.

QVÆSTIO. XXIII.

Vtrùm secunda intentio solùm sit formaliter, dum actu cognoscitur ab intellectu?

ET videtur, quòd sit antequā actu cognoscatur ab intellectu. Primò, quando *1. Argum.* abstrahitur natura à singularibus per intellectum agētem, tūc illa natura est vniuersalis, & tamē nō cognoscitur ens rationis, & secunda intentio: ergo secūda intētio potest esse sine eo, quod actu cognoscatur. Maior infrà probabitur latissimè, sed modò breuiter ꝓbatur: quia illa natura est cognoscibilis in actu primo ab intellectu directè: ergo est vniuersalis, quia nihil cognoscit noster intellectus pro hoc statu directè, nisi vniuersale. Minor probatur: Nam intellectus agens non est cognoscitiuus. Consequentia probatur, quia si est vniuersale, quod est effectus formalis vniuersalitatis: ergo est vniuersalitas, nō enim potest esse effectus formalis sine forma. Et cōfirmatur hoc: Nam quando imaginatiua conficit propositiones particulares, ibi est subiectum & prædicatum: ergo sunt eorum formæ, quæ sunt secundæ intentiones

nes, & non est cognitio intellectus: ergo intentum.

2. Argum. Secundò arguitur. Quando cognosco naturam humanam in communi, non cognoscendo singularia, tùc illa natura dicitur species, nã est prædicabilis de pluribus numero differentibus: ergo habet iam speceitatem, quę tribuat talem effectum formalem, & denominet illam speciē; & tamen non cognoscitur tunc illa specieitas: ergo est secunda intentio formaliter, fine actuali cognitione. Probatur minor: quia illa cognitio solũ terminatur ad hominem, qui est obiectum illius cognitionis, cuius verbum habet in mente, & non terminatur simul ad ens rationis, quod reflexè cognoscit, & illa cognitio solùm est directa: ergo &c.

3. Argum. Tertiò. Quando intellectus format hanc propositionem, Homo est animal, ibi sunt entia rationis, quæ sunt secundæ intentiones, scilicet, intentio subiecti & prædicati, & ibi non cognoscuntur actu huiusmodi intentiones: ergo &c. Maior patet: quia propositio sine subiecto, & prædicato esse non potest; subiectum autem constituitur formaliter per intētionem subiecti, & prædicatum per intentionem prędicati. Minor probatur: quia illæ intentiones cognoscuntur cognitione reflexa, quæ ibi tunc non est.

Fuga. Si dicas huic argumento, & superioribus, quòd illæ secundæ intentiones non sunt formaliter, sed fundamētaliter proximè,

Impugnatio. contrà primò; nã hic est formaliter propositio: ergo est formaliter intentio subiecti, & prædicati, & intentio propositionis. Antecedens probatur: quia formaliter significat verum, vel falsum. Et secundò, quia impossibile est, quòd secũda intētio denominet, nisi sit: quod enim non est in aliquo temporis instanti, denominare non potest, sed illa denominatur propositio, siquidem est propositio: ergo ab aliqua intentione, quæ sit. Et idem dicendum est de natura, quæ denominatur vniuersalis, quod fieri debet ab aliqua intentione vniuersalitatis, quę sit; & cùm tunc non cognoscatur, erit præter operationem intellectus.

4. Argum. Quartò: Seclusa operatione intellectus, homo dicitur cæcus, & tamen nulla est operatio rationis: ergo hoc ens rationis, quod est cæcitas, est seclusa operatione intellectus. Item, seclusa operatione intellectus creatura refertur ad creatorem: ergo seclusa operatione intellectus est creator: nam vnum relatiuum ad aliud referri debet, & non ad absolutum: sed creator formaliter dicitur ens rationis: ergo & Deus seclusa operatione intellectus est vnus: ergo seclusa operatione intellectus est indiuisus: sed indiuisio est ens rationis: ergo &c. Itē seclusa operatione intellectus sunt passiones entis realis, siquidem est ens reale, quod est illarum subiectum: sed illæ dicunt de formali aliquid rationis: ergo ens rationis est omni operatione rationis seclusa. Et idem erit eadem ratione de secundis intentionibus dicendum.

5. Argum. Quintò: Ens rationis non fit à potentia intellectiua, & est obiectum illius, siquidem cognoscitur ab illo: ergo præcedit ipsam potentiam intellectiuã: habet ergo prius esse existentiæ, quàm cognoscatur ab intellectu. Prima consequentia probatur: nam quando obiectũ, quòd cognoscit intellectus, nõ fit ab ipso, prędit cognitionem eius. Maior probatur; quia ens rationis non potest fieri à causa reali, aliàs esset aliquid reale.

6. Argum. Sextò: Si secunda intentio sit, aut habeat esse dũ cognoscitur, ita vt suum esse sit cognosci: & tunc sequitur, quod existentia secundæ intentionis sit relatio rationis perfecta & completa: hoc autē est impossibile: ergo & illud, ex quo sequitur. Maior probatur; nam cognosci nihil est aliud, quàm esse cognitũ ab intellectu; sed esse cognitum est relatio rationis, quæ fundatur in cognitione actiua; quia nihil reale est in obiecto: ergo &c. Minor probatur; quia existentia debet esse quid incōpletum & imperfectũ. Et sicut albedo non potest esse existentia nigredinis, ita nec relatio rationis esse cogniti, quæ est prima intentio, esse potest existentia secundæ intentionis. Imò sequereтur, quòd existentia priuationis, et negationis, si esset cognosci, esset relatio, quæ est species sibi opposita cõdiuidens ens rationis; nã ens rationis diuiditur in negationē, priuationem & relationem, & cognosci relatio rationis est; hoc autē est impossibile; ergo &c. Vna enim

species

species condistincta contra aliam, siue in entibus realibus, siue rationis, non potest esse illius oppositę speciei exiſtētia.

7. Argum. Septimò arguitur; Ens rationis non potest primò cognosci in communi, neque in particulari: ergo eius existentia non est cognosci: ergo nō habet esse formaliter, dum actu cognoscitur. Probatur antecedens: nam in communi nō potest, quia prius debet cognosci in particulari, cū cognitio illius in cōmuni debeat fieri per abstractionem ab entibus rationis in particulari; & si abstrahitur ens rationis commune ab illis particularibus, ergo sunt illa particularia entia in intellectu, et sic prius cognoscuntur, quòd est falsum: quia debent reflexè cognosci, cū sint singularia; & ita prius debet cognosci commune, quod est impossibile, vt dictum est. Et de hoc argumento suprà diximus.

8. Argum. Octauò: Ens rationis prius est cognoscibile, quàm cognoscatur: ergo praecedit secundum cognoscibilitatem operationem intellectus: sed illa cognoscibilitas est aliquid rationis: ergo ens rationis praecedit operationem intellectus: non ergo habet esse per hoc, quòd actu cognoscatur.

Praeambula ad quaestionem.

Cōtrouer. 1. Opinio. IN hac quæstione explicanda omnino variant Doctores. Quidam enim affirmarunt, vt refert Sōcinas 10. Metaphyſ. quæstion. 15. quod negationes, & priuationes sunt extra animam in rebus nam videntur suscitare antiquissimā opinionē, qui dicunt priuationē nō esse ens reale, sed priuatiuū.

Refellitur. Sed hæc opinio exploditur facile: Nam si loquatur de existentia, quæ potest conuenire negationibus & priuationibus, secundum suum proximum fundamentum, bene dicit, nec hoc est aliquid nouum. Si vero loquatur de existentia formali, quam potest habere negatio & priuatio, falsum est, cum dicat Aristoteles, ens rationis esse ens in anima 4. Metaphysicæ. Et si haberēt esse in rebus formaliter, inter entia realia procul dubio essent computanda.

2. Opinio. Scoti. Aliam acutissimus Scotus in primo Sētentiarum, distin 45. tenet opinionē, per actionem scilicet intellectus & voluntatis habere esse ens rationis: ita vt esse formale illius etiam proueniat ab actione intellectus, & ab actione voluntatis, & imaginatiuæ etiā, secluso opere intellectus.

Ratio pro Scoto. Et probatur hac ratione; Omnis potentia potēs habere actum circa obiectum existens, non vt existens, & illud obiectum comparare ad aliud, ad quod ex natura rei non comparatur, potest in obiecto, vt obiectum est, causare relationem ipsius ad aliud; sed voluntas est huiusmodi, quoniā potest comparare Deū ad creaturas, & alia similiter, vt cum magis diligit Deum, quàm creaturas: ergo potest causare huiusmodi relationē: sed talis relatio nō est realis: ergo rationis: non per opus intellectus, ergo voluntatis: ergo volūtas dat formaliter esse entis rationis.

Explicatio opin. Scoti ex D. Th. Sed, vt magis hanc Scoticam rationem intelligamus, notandū est ex D. Thom. prima parte, quæst. 13. art. septimo, quòd relatio rationis est habitudo, quam intellectus facit, dū comparat vel idem sibi, vel ens ad non ens, vt cum refert Adam ad Antichristum, vel cum dicit, Petrus est idem sibi ipsi. Cum ergo voluntas possit referre vnum obiectum ad aliud, amando vnum magis, quàm aliud, sequitur, quod possit esse formale tribuere relationibus rationis, quia illa comparatio est relatio: ergo esse formale entis rationis prouenit ab alia potentia, quàm ab intellectiua.

3. Opinio Bānes, Medina, & aliorum. Ex nostris verò Magistris sapiētissimis quidam opinantur prima parte, quæst. 13 art. septimo, ens rationis esse formaliter, secluso etiam opere intellectus, ita vt ante quamcunque operationem intellectus formalissimè sit ens rationis.

Quatuor genera entium rationis. Pro cuius explicatione notant authores huius sentētiæ, quòd entia rationis sunt in quadruplici differentia. Quædam quę solum habent esse obiectiuum in intellectu, & nullum prorsus fundamentum in rebus, vt oēs negationes. Chimæra, &c. Alia sunt, quæ habent fundamētum proximum reale in re, sed est extrinsecū ei, quod denominatur, verbi gratia, dextrū dictum de columna, quæ est ad dexterā Petri, fundamentum habet reale in dextera Petri, qui est ei dexter, quod est extrinsecum columnæ ipsi. Alia sunt quorum

rum fundamentum reale est intimum rei quam denominant, sed formaliter important negationem alicuius formæ debitæ in esse, sicut cæcus. Alia denique sunt, quę habent fundamētum in re remotum, proximum in operatione intellectus, vt species & genus, quæ fundantur in hoc, quod res concipiantur tali conceptu. Dicunt ergo isti magistri insignes, quòd entia rationis primo & vltimo modo non dicantur esse nisi existente opere intellectus: At verò entia rationis tertii generis dicenda sunt esse & denominare realiter absque opere intellectus, quoniam huiusmodi entia rationis principalius, qđ habent, est fundamentum proximum in rebus ipsis: vnde statim cōsurgit ens rationis in cæco, etiamsi intelligi non possit, nisi per ordinem ad operationem intellectus postea peruenientem. Vnde Deus dicitur formaliter & propriissimè Dominus, non propter relationem realem, quæ est in Deo, sed propter fundamentum extrinsecum: nam videtur esse inconueniens Deum non esse Dominum, nisi nostro operante intellectu. Relatione rationis secundi modi etiam sunt formaliter, posito fundamento proximo, nimirum actu intellectus cognoscente naturam in communi, quia illud est principalius, quod habent; vnde tunc dicitur species, &c. Et profectò viri isti doctissimi magistri mei grauissimi, Magister Medina, & Bañes, primarii Salmanticēses, sua authoritate possunt hanc opinionem probabilem reddere: Et est etiam hęc sentētia antiquissima. Vide Sonci. sexto Metaphys. quęstio 18. & decimo Metaphy. quęstio. 15: & Iauel. 10. Metaphys. quęsti. decima, qui hanc tēnent opinionem, quam & sequitur Heruæus in suis intentionibus sæpissimè: & argumenta facta in principio stāt ab illa.

Quo nominetur Deus formaliter Dominus.

4. Opinio.

Alii Magistri nostri excellentis ingenii & literaturæ tertia parte Diui Th. quęst. 35. affirmant, quòd ens rationis & secunda intentio, dum cognosco subiectum, cui conueniunt, habent quidem esse imperfectum, formale tamen: Verùm dum cognoscitur ipsa secunda intentio, & ens rationis, habent quidem esse perfectū, quod possunt habere, verbi gratia, quando, cognosco hominem in communi, est specieitas imperfectè; sed quando mea cognitio terminatur ad ipsam, habet esse perfectū illa intentio secunda.

5. Opinio.

Alii volētes effugere argumenta facta dicunt entia rationis, dum est fundamentum illorū proximum, habere esse essentiæ, & secundum illud denominare subiecta talia, non verò habere esse existentię, nisi dum cognoscitur.

6. Opinio.

Alii vero existimāt habere tunc esse entia rationis, nō propriū, sed sui fundamenti proximi, cū actu verò consideretur habere esse formalissimum & proprium.

Dissoluitur quæstio.

Aucti calculus.

1. Conclus. contra recitatas opin.

PRrima cōclusio: Nullum ens rationis siue sit negatio, siue priuatio, siue relatio, siue sit prima, siue secunda intētio, habet esse formale, qđ potest habere, nisi per actualem ipsius cognitionem; itaque sua actualitas & existentia propria & formalis est cognosci ab intellectu, & dū non fuerit cognitum, non habet esse formale. Tam certa est mihi hæc conclusio, vt existimem demonstratiuis rationibus comprobari posse. Et primò probatur authoritate Aristotelis, qui vocat ens ratio nis quarto Metaphys. ens in anima, propterea quòd suū esse habet per actus animæ, & per esse obiectiuè in actibus animæ, quod est cognosci. Et D. Thomas de natura generis sæpissimè vocat ens rationis, ens verum, quia nullum aliud esse habet, quàm cognosci; ex quo propositiones de ipso formatæ veræ sunt. Seu propterea vocat ens verum, quia propositiones de ipso formatæ veræ sunt: hoc autē non potest fieri sine actuali eius cognitione; ergo suum esse consistit in cognosci. Quonam modo possum ego formare hanc propositionem, relatio est forma relatiua, sine cognitione ipsius relationis? ergo actualitas entis rationis i cognosci consistit. Et etiam, quia ens rationis vocatur, non propterea, quòd fundetur in actu animæ, & in cognitione intellectus: nam multa entia rationis fundantur in alio actu, quā in actu rationis, vt patet de priuatiōe, de relatiōe dextri, &c. de esse viso, de esse volito, &c. ergo vocatur ens rationis, quia suum esse consistit in actu cognosci à ratione, & ita est relatiuum secundum

Probatur auctoritati bus Aristo. & D. Tho.

Quare ens rōnis regulariter vocetur ens verum.

cundum dici includens intrinsecum ordinem ad rationem.

2. Probatur.

Præterea secundò probatur cõclusio: Nã si ens rationis, v.g. cæcitas est forma liter in re, sequitur, quòd formaliter sit in re, vel per se existens, vel alicui inhærens, nã nõ datur alius modus essẽdi for maliter in rebus; sed neutro modo põt esse: ergo non est priuatio, v.g. (& idẽ est de relatione dextri in columna, & de relatione dominii in Deo) formaliter in rebus. Minor probatur; aliàs esset substantia vel accidens. Maior verò probatur: Nam si eorum, quæ sunt in rebus, datur alius modus essendi: ergo in reb. erit aliquid, quod nec sit substãtia, nec accidẽs. Præterea, si quando cognosco, verbi gratia, naturam in vniuersali, est secunda intentio speciei tatis formaliter cum omni sua existentia, quam potest habere, inquiro, vtrũ sit formaliter in rebus, vel in intellectu? nam nõ potest fingi alius status vbi sit. Non est in rebus: nã esse in rebus denotat esse realiter, & habere esse reale. Et ita dicit D. Tho. opuscu. de natura generis, cap. 2. & 4 vbi sic dicit; Ens autẽ rationis propriè dicitur de illis intentionibus, quas ratio adinuenit in rebus, sicut est intentio generis & speciei, quæ non inueniuntur in rerum natura, sed sequuntur actiones intellectus & rationis; ergo secundum Diuum Thomam istę intentiones non sunt dicẽdę esse in rebus, aliàs essent in rerũ natura, & sic vel substãtia, vel accidens Vel est in intellectus & hoc vel inhærẽs intellectui, & sic erit accidens; vel per se existẽs in intellectu, & erit substãtia. Vel est obiectiuè in intellectu; sed hoc non, quia non terminat cognitionem in intellectu, siquidem non actu cognoscitur; ergo reperitur aliqđ ens, quod nec in rebus, neque in intellectu habeat esse. Dices, quod dicitur esse in intellectu formaliter, per hoc, quod est formaliter in intellectu eius fundamẽtum proximũ, scilicet natura cognita in vniuersali, & in cõmuni; & ita habet formaliter esse rationis, non per hoc, quod actu cognoscatur, sed quia est proximè cognoscibile à potentia intellectiua. Si hic modus dicendi esset verus, effugeremus magnã quãdã difficultatẽ: nam tunc in ente rationis actu cognosci, est quoddam accidens superueniens suæ formalitati, & suum esse formale est cognoscibilitas. Et cum inquirimus, vtrum cognosci sit existentia entis rationis? respõdeRemus, quòd non: sed est accidens quoddam superueniens, sicut accidit albedini cognosci; & tunc non habet vires illud argumentum: ergo relatio rationis perfecta & cõpleta est existẽtia entis rationis, quod suprà fecimus. Sed cõtra istam solutionem arguo sic; Existentia entis rationis debet esse vltima actualitas illius, quæ ad nihil aliud ordinetur; sed illa cognoscibilitas proxima non est huiusmodi; ergo non est existentia entis rationis. Maior satis patet: nam existentia est forma omnium etiam ipsarum formarum, & ita debet esse vltima actualitas. Sed minor probatur: Nam illa cognoscibilitas ordinatur ad actualem cognitionem ipsius entis rationis, tamquam ad vltimũ actum, & est veluti potentia quædam, quæ complettur per actualem cognitionem; & magis actuale est ipsum cognosci actu ens rationis; non ergo cognoscibilitas illa est formalis existentia ipsius entis rationis, sed actu cognosci.

Secunda intentio vbi non habeat esse formaliter.

Solutio.

Impugnatio.

Tertiò probatur conclusio; Nã ens rationis pendet ab intellectu, quoad suum esse formale, vel fundamentale; sed secũdum opinionem, quã impugnamus, neutro modo pendet ens rationis, quòd est priuatio: ergo non est dicenda ens ratio nis. Probatur, quòd non pendeat quantum ad fundamentum, quia & ipsi hoc fatentur, ens rationis, quod est priuatio, habet fundamentũ proximũ in re. Quod verò nec quantum ad esse formale secundum hanc opinionem, patet; siquidem esse formale habet secluso opere intellectus. Vt ergo dicatur ens rationis, debet dependere à ratione, quantum ad suum esse formale; & sic eius existentia erit cognosci actualiter ab intellectu; & ita videtur asserere D. Thomas prima parte, quæstione 13. articulo septimo, & capite quarto de ente & essentia.

3. Probatur.

Quomodo ens rationis pẽdeat ab intellectu.

Præterea probatũ cõclusio. Nã quando cognosco speciẽ, vt sic formaliter, & cæcitatẽ, & relationẽ dominii, &c. vel habebat eẽ formaliter antea, vel nõ. Si nõ, habeo intentũ. Si habebat esse; ergo secluso actu rõnis; & sic habebit esse reale: nã qđ

habet esse,& non per rationem,ens reale est. Præterea: si aliquod ens rationis in particulari habet esse per actualem operationem intellectus, & aliquod ens rationis in particulari habet esse formale sine eo,quod actu cognoscatur,& sine ordine ad actualem cognitionem, sequitur quòd ens rationis in cõmuni non importat ordinem ad intellectum,quoad suum esse formale,& sic quòd sine ordine ad intellectum habebit esse formale,& tunc profectò non erit ens rationis. Probatur sequela: Quia si de ratione alicuius entis rationis in particulari est,non dicere ordinem ad intellectum, quoad actualem existentiam,nec de ratione entis in communi,nec etiam erit de sua ratione habere esse in re,quia aliquod ens rationis in particulari habet esse, & non in re, sed obiectiuè in intellectu,cuiusmodi est chimæra:ergo iam ens rationis in communi habebit esse & non in intellectu, nec extra intellectum,quod est in intelligibili. Quod verò habeat esse ens rationis in cõmuni,patet,quia de illo formamus in cõmuni propositiones, & terminat actum intellectus:ergo habet esse. Præterea arguitur opposito modo: Ens rationis in communi non habet esse, nisi dum actu cognoscitur:ergo nec hoc ens rationis in particulari,quia illud, quod conuenit in communi enti rationis,vt quid intrinsecum ipsi,debet competere omni enti rationis particulari.Probatur antecedens: Nam quomodo ens rationis alio modo potest habere esse? Et ex his rationibus impugnantur fere omnes opiniones supra relatæ. Si vero sapientissimi Magistri voluerunt dicere,quod posito fundamento sunt entia rationis fundamentaliter,hoc quidem nos libenter fatemur. Ex hac etiam conclusione infertur, opinionem Scoti esse falsam: nam cum volũtas non sit cognoscitiua entis rationis,nõ potest dare illi esse formale: etiamsi rem vnam magis quàm aliam diligat. Et idem de imaginatiua,& de potentiis sensitiuis est dicendum.

Quo ens rationis habeat actualem existentiam in particulari, vel in cõmuni acceptum.

Refellitur Scotus.

2. Conclu. contra præfatos.

Secunda conclusio. Falsum est dicere, quod ens rationis habet esse formale posito fundamento proximo, & perfectius formale esse per cognitionem,qua cognoscitur ipsum ens rationis. Hæc conclusio, quantum ad illam partem, quod non habet esse formale per fundamentum proximum,ex supra dictis cõstat. Quoad aliam verò partem probatur: Nam esse entis rationis nõ suscipit magis vel minus, cũ consistat in indiuisibili:ergo si habet esse formale per positionem fundamenti proximi, non potest illud esse magis perfici in ratione essendi per cognitionem actualem ipsius. Si dicas, quod accipit perfectionem quandam accidentalem, contrà: ergo iam totum suum esse essentiale quã tum ad existentiam habebat,quod est impossibile,vt patet ex dictis.

Ens rationis non suscipit magis & minus.

Obiectio. Solutio.

Tertia conclusio; Stultum est dicere, quòd entia rationis ante cognitionem intellectus,per hoc, quòd ponitur fundamẽtum proximum,sunt secundum essentiam, & hac ratione denominare. Probatur hæc conclusio. Nam si sunt, vel denotat connexionem essentialem prædicatorum per se;& sic ab æterno sunt huiusmodi connexiones, etiam non positis fundamentis proximis entis rationis, cõnexiones enim essentiales sunt æternæ. Et quod nec hoc sufficiat denominare, patet: Nam etiamsi connexiones essentiales prædicatorum albedinis sunt æternæ,vt quod albedo sit color,& cæt hoc tamen non sufficit,vt homo dicatur albus, nisi illi conueniat albedo secundum existentiam:ergo nisi entia rationis existãt, non possunt denominare; forma enim, quæ denominat,debet existere. Si autem dicant, quòd tunc est essentia, quoad existentiam,iam hoc suprà impugnatum est.

3. Conclu. An entia rationis habeant esse essentiæ cessante cognitione intellectus.

Fuga. Impugnatio.

Quarta conclusio: Posito fundamento proximo non existit ens rationis,& secunda intentio per existentiam illius fundamẽti formaliter;nec potest existẽtia fundamenti, vt sit,esse existentia entis rationis. Hæc conclusio mihi est certa, & illam sic probo: Nam aliquando fundamẽtum est aliquid reale, vt patet in cæcitate,& in relatione esse visi,& esse cogniti, quorum fundamentum proximum est visio,& cognitio: ergo huiusmodi fundamenta realiter existunt: sed existentia entis realis non potest esse existentia entis rationis vllo modo,aliàs existeret realiter ens rationis,& rerum existentiæ nõ requirerent propria susceptiua; quod est falsum

4. Conclu. contra eos, qui supra.

Existentia entis realis nõ põt esse existentia entis rõnis.

falsum; ergo &c. Præterea: Nam quando fundamentum, verbi gratia, est aliquid rationis, vt esse cognitum in communi, est fundamentum proximũ speciei taris: cùm enim cognoscitur homo in cõmuni, statim possum illi tribuere intentionem speciei. Tum sic; Illud fundamẽtum proximum habet suam propriam, & peculiarem existentiam: nam habet suum cognosci proprium, quod est primæ intentio: ergo non potest illud esse existentia secundæ intentionis, & alterius entis rationis, quod ab ipso specie differt, cuiusmodi est specieitas: sicut nec existentia Petri potest esse existentia Pauli, nec existentia albedinis potest esse existentia nigredinis; Maximè quia quãdo cognosco hominem in communi sine eo, quod cognoscam illud esse cognitũ, censetur esse sufficiẽter dispofita natura, vt possim illi tribuere intentionem speciei, & dicitur species ab aliquibus. & tunc illud esse cognitum non est formaliter, sed in suo fundamento quod est cognitio naturæ. Et sic deberet existere tunc speciei intẽtio per existentiam cognitionis, quæ est aliquid reale: hoc autẽ impossibile est, vt iam constitit: non ergo potest dici, quòd existentia fundamenti actuet essentiam entis rationis, quod supra ipsum fundatur, ita vt dicatur per illam existere ad modum, quo dicimus humanitatem existere per existentiam Verbi.

5. Conclus. contra eosdem, &c. Quinta conclusio. Posito fundamento proximo entis rationis, verbi gratia, specicitatis aut relationis, quæ est prima intentio, vel priuationis &t, vt posita visione, vel esse cognito naturæ humanæ, res nõ est formaliter visa, nec formaliter cæca, nec formaliter species, sed est fundamentaliter proximè visa, & est fundamentaliter proximè species, & est fundamentaliter proximè cæca. Hæc conclusio euidenter sequitur ex supra dictis, quia nõ cognoscitur forma cęcitatis, nec specieitatis, nec cognoscitur forma esse visi: sed solùm habent illæ formæ esse formaliter per cognosci ipsarũ: ergo nõ sunt formaliter: non enim habent esse in rebus, nec existunt per existentiã suorũ fundamentorũ formaliter, sed p hoc, quod cognoscuntur, quod illis non conuenit tunc: ergo &c. Quòd vero sint fundamentaliter proximè, tũc posito fundamento proximo illarũ non eget probatione, quia fundamentũ proximum constitutum in esse denominat res fundamẽtaliter proximè tales; sicut posito calore virtuali denominatur res virtualiter calida. Et hæc ratione dicitur species similitudo virtualis obiecti, quia ibi est similitudo, id est, cõceptus in virtute. Et gratia dicitur vita æterna in virtute, quia continetur ibi in virtute vita æterna. Ita illæ res dicuntur tales fundamentaliter proximè, quia est ibi illarum formarum fundamentum proximum, in quo continentur veluti in virtute prædictæ formæ. Dico veluti in virtute, vt explicem continentiam enti rationis in suo ordine possibilem.

Quare species dicatur similitudo virtualis obiecti.

6. Conclus. Vltima conclusio, (quæ ad modum loquendi attinet, nam quid res habeat dictum est conclusionibus præcedẽtibus.) Etiamsi non sit formaliter tunc ens rationis, quando proxima fundamenta ponũtur, dicendus est tamen homo cæcus, & homo dicendus est species, & Deus dicẽdus est formaliter Dominus, &c. Hæc cõclusio non aliter probatur, quàm ex communi modo loquendi, omnes enim Logici graues antiqui, & moderni ita loquuntur. Et vocamus propositiones, & terminos, quæ in libris sunt, etiamsi non sit actualis cognitio formalitatum ipsorũ. Et monetã vocamus, quæ ex publico statuto Reipublicę in talem vsum fuit instituta, etiamsi formaliter secũdum D. Augustinum sit aliquid rationis. Et est multum rationi conformis iste loquendi vsus: Nam missa aliquot, quæ qualitates virtualiter calidas continent, vt est piper, &c. calida vocamus; ergo etiam res huiusmodi, quæ virtualiter ratione fundamentorum proximorum secundas continent intentiones & entia rationis, tales sunt vocandæ. Præterea: nam tales res iam sunt in proxima dispositione, vt attribuamus illis supra dicta entia rationis: ergo sunt vocandæ species; quod enim parum distat, nihil distare censendum est. Et hac ratione cum Sol proximus est ortui suo, dicimus, iam Sol oritur, quia proximus est, vt oriatur. Eodem modo, quia illæ intentiones, & rationis entia proxima sũt suę existentiæ, dicuntur iam esse. Loquendum

Regula circa modum loquendi.

dum enim est vt plures. Et ita hunc loquendi modum, etsi simus rigidi rerum censores, æquum est seruare.

Dissoluuntur argumenta.

Ad 1. arg. AD 1. respondetur, qđ tunc illa natura dicitur vniuersalis fundamentaliter proximè, id est, secundū fundamentū proximum, vt diximus in quinta conclusione, quia est esse abstractum, quod est fundamentum proximum vniuersalis; non verò est vniuersalis formaliter: nam non habet secundam intentionem actu. Et si fiat argumentum: *Obiectio.* Nam est prædicabilis de multis; ergo est vniuersalis; *Solutio.* Distinguo antecedens, formaliter, nego: in esse obiectiuo, concedo. Et vt sit vniuersale formaliter, non sufficit, vt sit prædicabilis, de multis, sed est necesse, quod habet secundam intentionem actu, qua referatur actu ad plura. *Instantia.* Et si dicas, conuenit illi definitio vniuersalis formaliter: ergo &c. *Solutio.* distinguo antecedens: Quantum ad id formaliter, id est, definitio vniuersalis formalis conuenit illi, negatur: nam est quod sit prædicabilis de multis, vt habens actu secundam intentionem, secundum quam referatur ad multa. Conuenit illi definitio vniuersalis in esse obiectiuo, scilicet, quod sit affirmabilis de multis, etiamsi actu non habeat secundam intentionem, quia actu habet illius fundamentum proximum, concedo. *Obserua.* Sed hoc nihil contra nos. Et hoc bene nota pro materia de vniuersalibus, de quo postmodum redibit sermo. *Dubium.* Etsi dicas. Quænam est forma, à qua dicitur vniuersale in esse obiectiuo? *Responsio.* Respondetur modò, quod à fundamento speciei tatis proximo, vt continet in virtute quodammodo specieitatem, id est, a specieitate, quæ est non secundum se, sed secundum fundamentum. Sed de hoc in materia de vniuersalibus. *Ad Conf.* Ad confirmationem patet ex dictis in fine quæstionis præcedentis, & ex eadem quinta conclusione. *Aliorum solut.* Quidam tamen dicunt, quod aliqua entia rationis habent esse formale ab imaginatiua, nimirum vt Chimæra, & mons aureus: Quia Chimæra cognoscitur veluti animal particulare, cuius species ex speciebus partis elicitur imaginatiua, vt asserit Diuus Thom. prima parte, quæst. 12 articulo septimo, & montem aureum cognoscit in particulari, cuius species ex speciebus montis & auri elicitur. Et etiam intellectus mōtem aureum & Chimæram in communi directè, & in particulari indirectè cognoscit. Reliqua verò entia rationis imaginatiua videtur quòd non cognoscat, quia videntur transcēdere eius obiectū.

Ad secundum respondetur, quòd est euidens, illam cognitionem non terminari ad secundam intentionem specieitatis, aliàs idem verbum repræsentaret hominem & specieitatem, quod est impossibile; sed tunc licèt non sit, est tamen fundamentaliter proximè, vt dicebamus modo. Et hoc sufficit, vt dicatur species illa natura modo proximè dicto. Sed de hoc postmodum. *Ad 2 arg.*

Ad tertium respondetur, quod ibi non est subiectum & prædicatū formaliter, sic adeo, vt sit intentio subiecti & prædicati: sed fundamentaliter proximè, quia est proximè illorum fundamētum, quod est accipi terminū ab intellectu, & vnum de alio mediante copula vice rerum affirmari: & statim ex hoc possunt illis secundam intentionem attribuere. Et idē est dicendum de intentione propositionis, quod est fundamentaliter proximè. Et hoc sufficit, vt dicantur propositiones, & subiectum, & prædicatum, vt dicebamus in vltima conclusione. *Ad 3 arg.*

Ad quartum respondetur, quod omnia illa, quæ cōnumerantur in argumento, sunt ratione fundamenti proximi: & propterea dicuntur talia res illę; formaliter verò sunt, quando cognoscuntur ab intellectu, & tunc dicuntur talia ex propria forma, vt constat ex dictis. *Ad 4. arg.*

Ad quintum respondetur, quod ens rationis non sit ab intellectu, nec præcedit intellectus operationē, sed ad ipsam operationem consequitur, ac si fieret ab illa: nam ita se habet intellectus in ordine ad ens rationis, quātum ad aliquid, ac si fieret ab illo. Si autem intellectus efficeret ens rationis, simul esset operatio efficiēs rationis, & ipsum ens rationis effectum; sicut domus, quæ fit ab arte, simul est cū artis operatione; ita ens rationis simul est cū operatione intellectus; quia ita se habet in ordine ad illā, ac si fieret ab illa operatione, licèt ens rationis in genere *Ad 5. arg. Ens rationis quomodo ponatur in natura, & à quo.*

causæ

causæ finalis & obiectiuè prior sit natura actione, quæ terminatur ad ipsum, actus verò intellectus in alio genere, scilicet, in genere causæ veluti effectiuæ seu consequutiuæ, ad quam nimirum consequitur, prior sit. Qui verò dicunt, quod ens rationis consequitur ad cognitionẽ fundamẽti, seu ad cognitionem naturæ, v.g. in communi debent dicere, ita se habere illã cognitionẽ respectu entis rationis, sicut se habet actio productiua hominis respectu risibilitatis.

Modus dicendi aliorum.

Et si dicas contra nostrã determinationem huius quæstionis: Posito fundamento proximo & remoto, statim ponitur relatio: ergo posito fundamento proximo & remoto speciei tatis, statim ponitur specieitas.

Instantia.

Respondetur; quòd quando relatio consequuta habet esse reale, verum est, quãdo verò non potest habere esse, nisi dum cognoscitur, debet spectare ad suũ esse formale, suam ipsius cognitionem.

Solutio.

Vnde male dixit Suarez disput. 54. sect. 2. assertione prima, ens rationis habere causam efficiẽtem, a qua habet ens rationis, vt suo modo sit; & conuincitur Soncin. argumẽto, vbi suprà ab ipso dissoluitur, quia ens rationis modò habet esse suum, & modò non habebat: ergo habet causam effectiuam Præterea, quia cõsequitur ad fundamentũ: ergo causa realis productiua fundamẽti est productiua entis rationis. Fallitur, inquam, quia causa effectiua realis influit realiter in effectũ suum, sed ens rationis est incapax influxus realis: ergo nequit habere causam realem. Maior patet ex propria causalitate causæ efficiẽtis. Minor probatur, quia suscipit realẽ influxum: ergo est reale quid. nihil enim nõ reale potest in se realitatem suscipere. Item, nam sequitur, quod ab æterno sit causa effectiua, quia ab æterno cõsequuntur entia rationis in intellectu diuino, vt ipse fatetur eadem disputatione & sectione, numero, 23. Vnde argumentum primum nihil probat, solùm enim probat consequi ad cognitionem, non verò effici, quia non potest fieri, & hæc est sua natura, vt solũ habeat esse cognitum, & non factum, & fundamentum est aliquid proximũ, vt possit cognosci, non fieri. Nulla enim res est causa factiua entis rationis, quia ipsum est incapax vt fiat; & solùm sunt fundamentum ad cognitionem, non ad factionem; & ad summum, intellectus est id, ad quod consequitur esse cognitum, non id, per quod fit, quia nihil habet, per quod fiat.

Refellitur Suarez argumẽto Soncinatis.

Ad sextum respondetur, quod cognosci, vt suprà dictũ est, stat dupliciter. Vno modo pro hoc, quod est terminare cognitionẽ intellectus specificando illã, & hoc est existẽtia entis rationis. Alio modo accipitur esse cognitũ pro hoc, quod consequitur ad hanc terminationem seu specificationẽ in actu: & hoc est relatio rationis, & non est existentia entis rationis, vt probat argumentum: sicuti esse visum, seu esse obiectum visionis, stat dupliciter pro hoc, quod est specificare visionem in actu. Et hoc secundum aliquid reale est: Nam quod terminat specificatiuè visionem, est aliquid reale, & nõ rationis; Non enim visio parietis specificatur ab aliquo ente rationis, sed ab aliquo ente reali, & ad illud terminatur. Accipitur rursus esse visum pro quodam ente rationis consequuto in pariete ex eo, quod terminat meam cognitionem: & hoc est aliquid rationis, & relatio rationis; ita suo modo dicendum est de ente rationis, & hoc bene est.

Ad sextũ. Esse cognitum dupliciter sumi terminando & cõcomitanter.

Ad septimum respondetur, quod cum ens rationis cognoscatur ab intellectu, non per speciem propriam, sed per speciem entis realis: & cum ens rationis sit talis naturæ, vt nec in communi, nec in particulari possit habere esse, nisi dũ actu cognoscatur; & cum natura illius in vniuersali non possit cognosci, nisi apprehẽso prius singulari, in quo est natura illa vniuersalis, quam cognoscit, quod quidem singulare non potest apprehendi ab imaginatiua, fit vt prius debeat apprehendi ab intellectu, & in illo, seu ex illo cognoscere intentionem in communi. Vide, quæ suprà diximus de hoc, suprà in septima conclusion. & in solutione argumentorum.

Ad septimum. Per quam speciem cognoscatur ens rationis.

Et ex hac doctrina hic & ibi tradita, sequitur solutio cuiusdam importuni & molesti argumenti, quo solet probari existẽtiam rationis nõ consistere in cognosci ipsũ ens rationis, sed in cognitione fundamenti, ad quod consequitur; vt quando cognosco hominem in communi consequitur intentio

Importunum argumentũ contra decisionem factã.

speciei. Et est huiusmodi: Nã si entis rationis existentia consistit in cognosci, sequitur, quod possit existere ratio generica sine specifica, & specifica sine generica: quinimo quòd possit existere vltima differẽtia sine genere, & specie: quæ omnia sunt absurda. Nam sicut impossibile est, quod existat color sine specie aliqua, v.g. sine albedine aut nigredine, vel aliquo huiusmodi; & sicut impossibile est, quòd existat vltima differentia albedinis sine albedine: ita impossibile est, quòd existat, v.g. ratio relationis rationis sine eo, quòd sit relatio, quæ est prima vel secunda intentio, vel quod existat ens rationis sine eo, quòd sit in hoc, vel in illo ente rationis, quòd sit relatio, negatio, vel priuatio. Sed sequela probatur: nam possum cognoscere ens rationis in communi, non cognitis relatione, negatione, & priuatione: ergo existet sine illis; quia illæ non possunt existere, nisi cognoscantur. Item, possum cognoscere relationem in cõmuni sine prima & secunda intentione, siquidem est vniuersalior: ergo eadem ratione existet sine illis. Et possum cognoscere vltimam differentiã secundæ intentionis per conceptum sibi proprium, non cognito genere, quod denominatur: ergo &c. Respondetur, quòd necessariò debeo prius cognoscere per intellectum indiuidua entiũ rationis, quàm cognoscam vniuersalia, quæ huic indiuiduo conueniunt. Et ita non currit ratio: nam præsupponitur existentia indiuidui entis rationis, sicut præsupponitur indiuiduum reale existẽs per veram & realem causalitatem, cùm intelligo illius prædicata generica existere per illius existentiam. Et hanc censeo probabiliorem. Nota tamẽ hic, quòd de entibus rationis, quæ ab imaginatiua cognoscuntur, cuiusmodi est Chimæra hæc, non currit argumentum: nam de illis, sicut de aliis entibus realibus, quantum ad hoc, est censendum.

Solutio.

Ad vltimum argumentum iam suprà responsum dedimus. Vide ibi. Dicitur enim cognoscibile per potentiam intellectiuam, & per sua prædicata essentialia, quæ secundum connexionem essentialem semper sibi conueniunt: est enim ens suo modo. Et hæc sufficiant.

Ad vlt. arg.

QVÆSTIO. XXIV.

Quæ diuisio sit ista intentionis in primam & secundam: vbi consequenter disputatur, an enti reali & rationis detur aliquid commune.

ET videtur, quod non sit in aliquo genere diuisionis. Nã prima intẽtio est aliquid reale, vt homo, v.g. secũda aliquid rationis, vt speciei tas: sed enti reali & rationis nullum diuisum potest dari: ergo quod diuisum non sit vniuocum planum est. Sed quòd nec analogum probatur: quia nulla proportio, seu similitudo est vnius ad alterum. Quod probatur, quòd plus differunt, quàm substãtia & accidens: sed ista differunt secundum analogicam rationem: ergo alia plus differunt, quàm analoga: & sic erunt æquiuoca: Nam inter analoga, & æquiuoca, non est mediũ, nec analogia suscipit magis & minus; & ita prima intentio & secunda, quia sunt aliquid reale & rationis transibunt ad æquiuocationem. Et confirmatur hæc ratio, quia differunt plusquã ea, quæ differunt in infinitum: ergo nõ conueniũt in aliquo diuiso analogo. Cõsequentia videtur bona, quia nõ possunt, si ita differunt, habere aliquam proportionem, & similitudinem: & sic erũt æquiuoca. Sed probatur antecedens; Nã plus differunt ea, quæ continentur sub mẽbris diuersis alicuius diuisionis, quã ea, quæ continẽtur sub vno membro: sed Deus & creatura differunt in infinitum, & continentur sub vno membro: ens reale in hac diuisione, ens aliud reale, aliud rationis, & ens rationis est aliud membrum oppositum huius diuisionis: ergo magis differunt ens reale, & rationis, quàm ens finitum & infinitum; & ita debent æquiuocè differre. Vide huius quæstionis alia argumenta apud Soncin. q. 5. & 6. 4. lib. Metaph. *1. Argum.*

Secundò sic argumentor: Intentio in communi est prima intentio: ergo non est bona diuisio intẽtionis in primam & secundam *2. Argum.*

secũdam. Consequentia patet, quia diuisum conuertitur cum vno membro diuidenti. Et probatur antecedens: Nam intentio in communi non est proprietas, quæ conuenit rebus ex esse, quod habent in intellectu: ergo est prima intentio: prima namque intentio est proprietas conueniens rebus, non prout esse habent in
Conf. intellectu. Et confirmatur hoc argumentum: nã iste terminus, prima intentio, est terminus: ergo vel primæ, vel secundæ intentionis (& accipio illum prout signat intentionem in concreto, sicut terminus primæ intentionis,) ergo significat primam intentionem, & sic habeo intentum. Si est terminus secundæ intentionis: ergo significat secundam intentionem, & sic etiam diuisio est nulla: nam diuisum similiter conuertitur cum vno membro diuidenti.

3. Argum. Tertiò sic argumentor. Ens rationis & relationes sunt primæ intentiones, & includuntur essentialiter in specieitate, & in intẽtione in communi: ergo nec specieitas potest esse secunda intentio, siquidem includit primã intentionem essentialiter; nec intentio in communi potest abstrahere à prima intentione, siquidem illam essentialiter includit. Hoc vltimum est euidens, quod enim abstrahit ab aliquo, illud non potest includere. Et de specieitate probatur: Nam oppositũ non potest includere formaliter suum oppositum; sed prima & secunda intentio opponuntur: ergo specieitas, si est secunda intentio, non potest includere primam intentionem. Sed illud antecedens probatur: Nam iste terminus, Ens rationis, & iste terminus, Relatio rationis, sũt termini primæ intentionis: ergo significant primam intentionem, & etiam, quia non significant proprietates secũdum esse, quod res habent in intellectu.

Præambula ad quæstionem.

Controuersia. NOn potest hæc quæstio explicari exactè, nisi prius decidamus, an ens reale & rationis conueniant in aliquo conceptu superiori, id est, an dicatur ens de ente reali & rationis analogicè, vel vniuocè, vel æquiuocè. Et in hac quæstione sunt discrepantes & variæ sententię.

Vna opinio asserit, ens esse merè æquiuocum ad ens reale & rationis. Et huius opinionis est Soncin. quarto Metaph. quæstion. quinta; et probatur primò, quia nullus termin⁹ analogus dicitur de aliquo, nisi ratio per terminũ signata in eo reperiatur; sed ratio significata per ens non saluatur in ente rationis: ergo &c. Maior est nota per se: minor probatur: Nã ratio significata per ens secundũ Sonc. est hoc disiunctum, substantia vel accidens: sed hæc ratio non saluatur in ente rationis: ergo &c. Et secundũ aliam opinionem ratio significata per ens, est habere esse, quod est determinabile ad substantiam, vel accidens; sed hæc non saluatur in ente rationis: ergo est nomen æquiuocũ. *1. Opinio. Socinatis.* *1. Argum.*

Secundò: Quia nulli cõtento sub analogia entis repugnat existẽtia, quia ens est id, cui conuenit esse; sed enti rationis repugnat existẽtia; ergo &c. Minor probatur: quia existentia est actus essentiæ: sed ens rationis non habet essentiã: ergo nec existentiã. *2. Argum.*

Tertio; quia, si est analogia inter ens reale, & ens rationis, ergo est inter ea, aut realis significatio vnius ab altero, sicut sanitas significatur per vrinã & pulsum; aut realis causalitas & productio vnius ab altero; sed ens rationis nõ significat ens reale realiter, nec est causa eius, nec causatũ ab eo, quia realis productio non est nisi ab ente reali, nec potest terminari, nisi ad ens reale. Et hic author postmodũ quæst. sexta, eiusdẽ libri, videtur vnũ dicere huic sententiæ, quam modo retulimus, contrarium. Illud autẽ est, huiusmodi conceptũ obiectiuum cõmunẽ enti reali & rationis non esse realem, nec rationis, sed abstrahere. Vbi videtur constituere cõceptum communem enti reali, & rationis. Quod si communis est, non est æquiuocus; nullum enim æquiuocum nomen potest aliquid importare cõmune. Probatur verò habere conceptũ communem. *3. Argum.* *Contradictio in Soncinate.*

Et sit quartum argumen. huius authoris: Nam omnis conceptus cõmunis pluribus, & superior eis, in quolibet illorum includitur per se: sed conceptus entis hoc modo accepti, vt abstrahit à reali & rationis, est superior ente reali & rationis: ergo clauditur per se in cõceptu vtriusque; sed nullũ reale clauditur per se in conceptu rationis: ergo ille *4. Argum.*

conceptus non est realis. Maior patet: quia inferius definitur per suũ superius. Minor probatur, quia omne totum est superius partibus subiectiuis. Antecedens verò secundæ consequentiæ probatur: quia si aliquid reale conueniret per se enti rationis, hæc esset vera: Ens rationis est ens reale: sicut, quia animal clauditur per se in conceptu hominis, hæc est vera, Homo est animal. Quintò arguitur sic: Reale & rationis in nullo conueniũt reali, sed conueniunt in conceptu entis: ergo conceptus entis non est realis. Maior patet: Nam differentiæ diuidentes aliquid commune, non coincidunt, nec ad inuicem; sed reale est differentia, seu modus diuidens ens: ergo non coincidit cum ente diuiso; & sic ens non est reale. Sextò: Nam minus conueniunt substantia & Chimæra, quàm substantia & accidẽs; sed substantia & accidens cõueniunt solùm in ente reali: ergo substãtia & Chimæra non conueniunt in ente reali; at conueniunt in ente: ergo ens nõ reale quid est. Et licèt iste modus dicendi videatur contradicere supra dicto dicendi modo authoris eiusdem, ipse tamẽ hanc contradictionem solutione ad secundũ dissoluit, dicens: Cùm dicitur ens esse commune enti reali & rationis, & nec reale, nec rationis esse, non intendere in hoc aliquem conceptum esse eis communem, cùm sint æquiuoca; Sed dicitur ille conceptus abstrahere à reali & rationis, quia si sumamus omnia entia realia & rationis simul, nec sunt aliquid reale, nec rationis, quia secundum aliquam & principalem sui partem est ens reale, secundum aliam est ens rationis; & ita secundum se totam, nec est aliquid reale, nec rationis. Vbi videtur dicere, quod ens ad reale & rationis est merè æquiuocum, quia habet duos conceptus, qui si simul sumantur, nec sunt aliquid reale, nec aliquid rationis: sicut si sumamus hominem viuum, & mortuum simul, nec est viuus homo, nec mortuus.

5. Argum. *6. Argum.* *Socinas explicat propria dicta apparenter contraria.*

2. Senten. Secunda sententia est eorum, qui censent ens esse vniuocum ad ens reale & rationis. Et ratio horum est, nã relatio est vniuoca ad relationem realem & rationis: ergo & ens. Patet antecedens, nã esse relationem rationis non est esse relationem secundum quid, sed simpliciter; nã totum suum esse simpliciter, & non secũdum quid, est ad aliud se habere, sicut & relatio realis hoc habet. Consequentia verò probatur: quia quando inferius est vniuocum ad aliqua, ad illa met erit superius vniuocum: sed ens est superius ad relationem, quia hæc est vera, relatio est ens: ergo ad illa, ad quæ relatio est vniuoca, erit ens vniuocũ: de hoc enim nulla dari potest exceptio: Nam si homo est vniuocum ad Petrum & Paulum, ad eosdem erit ens vniuocum; etsi accidẽs est vniuocum ad nouem prædicamenta, ad eadem erit ens vniuocum.

3. Senten. Tertia sententia est illorum, qui censent ens analogum esse ad ens reale, & rationis, cæterum vnico conceptu, quem illis importat, sicut ens est analogum ad substantiam & accidens vnico cõceptu. Et ratio pro hac sentẽtia huiusmodi est: Nam conceptus, de quo intellectus est certus, distinctus est ab his, de quibus intellectus est dubius; sed de Chimæra intellectus est certus, quòd est ens, quia cognoscitur ab intellectu, & dubitat, an sit ens reale, vel rationis: ergo conceptus entis est communis enti reali & rationis: ergo vniuocus, vel analogus. Omne enim commune vel est vniuocum, vel analogum; sed non vniuocum; ergo ana logum. Minor satis patet.

Decisio Quæstionis.

1. Conclus. D. Thom. Caiet. Sit prima conclusio. Non potest dari vnus conceptus enti reali & rationis, qui sit illis communis, & abstractus. Probatur primò authoritate Domini Caietani opusculo de nominum analogia, qui dicit ens analogicè dici de ente reali, & rationis duobus cõceptibus; quinimo hoc noster Magister Sãctus Doctor affirmat. Et probatur ratione: nam sequitur, quòd, si datur aliqua ratio superior enti reali & rationis, quod de illa possit esse aliqua scientia; cõsequens est falsum: ergo & illud, ex quo sequitur. Et probaĩ sequela; nã illa est intelligibilis, & habet suas passiones, scilicet, oẽs illas quas habet ens reale: quia est vnum, verum, bonum, &c. Minor probatur; quia non physica, quia versatur circa ens mobile; nec metaphysica,

1. Ratio pro conclus.

ca,quia eius obiectum eſt ens reale ; nec logica,quia verſatur circa ſecundas intẽtiones,&idem patet de aliis ſcientiis. Et
Confir. confirm.hæc ratio. Nam ſi dixeris, quòd poteſt dari : ergo Ariſt.diminutè ommerauit ſciẽtias omnes,quæ haberi poſſunt de re aliqua,ſiquidem illam non tradidit. Quinimò ſequitur,quòd illa tria genera abſtractionum , ſecundum quas ſcientiæ diſtinguũtur,non ſunt rectè aſſignatę,nec exhauriant totam ratiõnẽ entis ſcibilis naturaliter , ſiquidem datur aliud ſcibile ſuperius ad illa ſcibilia,quæ habẽt ſupra dictas abſtractiones;& ex conſequenti debet habere puriorem,& eleuatiorem abſtractionem.Probat.ſequela,quia ſi detur illa talis ratio abſtracta ab ente reali , & rationis , quòd illa pertineat ad intellectum,tamquam eius obiectum, ſiquidem attingitur ab illo, & non tamquam pars ſubiectiua ſui obiecti : quia eſt ſuperior omni alia ratione: ergo tãquam obiectũ intellectus : & ſic non erit obiectum noſtri itellectus ens reale,ſed ens.abſtractũ. Ex quo ſequitur,quòd intellectus non ſit nobiliſſima potentia ,ſiquidem habet illud obiectum ignobiliſſimum: cum nõ ſit
2.Ratio. ens reale,nec rationis. Prætereà probat cõcluſio:Nã illa ratio vel habet eſſe per operationem intellectus,vel non. Si primum;ergo eſt aliquid rationis ; ſi ſecundum;ergo eſt aliquid reale:nã omnis entitas,quæ habet eſſe , & non per opus intellectus,eſt aliquid reale ſiqui dem ei aliunde prouenit eſſe,quàm ab intellectu.
Confir. Et confirmatur hæc ratio, Nam illa ratio habet eſſe,ſiquidem eſt ens,& non per intellectũ,alias omne ens haberet eſſe per intellectum : quod enim conuenit ſuperiori,omni ſibi inferiori cõpetere debet: ergo ſi habet eſſe,& non per intellectum, habet eſſe in rerum natura ; nam non eſt alius modus eſſendi : ergo eſt aliquid reale,non ergo abſtrahit à reali & rationis.
3.Ratio. Præterea probatur concluſio, nam numquam apud authores graues & antiquos, qui ſatis ſunt verſati in Metaphyſica,cuiuſmodi eſt D.Thom. Scotus,Boetius, & alii huiuſmodi, reperitur poſita talis entis ratio Quinimo viri grauiſſimi etiam negant dari hoc poſſe,reſpectu ſubſtan-
4.Ratio. tiæ & accidentis. Præterea ,ex hac poſitione ſequuntur grauiſſima incõuenientia,quæ in inferioribus , prout ratio doctrinæ poſtulauerit,referentur.Ex hac cõ- *Corollariũ.* cluſione ſequitur, quòd non detur vna ratio entis vniuoca enti & reali & rationis,quia non datur illis vna ratio communis & ſuperior.

2.Concluſ. Secunda concluſio.Hoc nomen ens,vt conuenit etiam entibus rationis & realibus,importat duos conceptus, qui habẽt inter ſe analogiam quandam.Hæc concluſio probatur authoritatib. ſuprà relatis , & tenet illam Fonſeca,libro quarto Metaphyſ.quæſtio.prima,cap.ſecundo,& pro-
1.Ratio. batur rationibus:nam ens rationis habet quandam ſimilitudinem cum ente reali: nam ſicut illud ſe habet ad ſuam entitatem,ita & hoc habet proprietates ſimiles entis realis proprietatibus:ergo licèt ens ſignificet duos conceptus, ſecundum tamen quod inter ſe habent analogiam & proportionẽ.Probatur antecedẽs,nã propterea dicitur ens rationis,quia ratio tribuit eſſe cuidam rei,quæ habet ſimilitudinem ad ens reale: conſequitur enim ad rationis actum aliquid,quod ſimile eſt enti reali & vero. Præterea : ens ratio- *2.Ratio.* nis poteſt cognoſci per ſimilitudinem,& ſpeciem entis realis:ergo ens rationis eſt ſimile enti reali: ergo non eſt æquiuocatio inter illa , & non vniuocantur : ergo analogantur. Antecedens ex dictis ſuprà conſtat. Conſequentia probatur : nam cognitio fit per aſſimilationem: ergo ſpecies entis realis ſimilitudinem aliquam habet cum ente rationis,ſiue ens rationis cum ente reali : non enim poſſum cognoſcere per ſpeciem impreſſam rem, quæ nõ ſit illi ſimilis aliquo modo.Secundò illa conſequentia probatur:quia inter æquiuoca,vt ſic,nõ eſt ſimilitudo.Vltima cõſequẽtia ſatis patet:quia analoga ſunt media inter vniuoca & æquiuoca ; & hac ratione probari ſolet,quod ens dicitur analogicè de Deo & creatura Et certè ob nullam aliam rationem negationem,& relationẽ,entia rationis vocamus, niſi quia habent ſimilitudinem in ſuo imperfectiſſimo eſſe cum eſſe vero & reali,ex quo patet eſſe analoga.

Concluſ. Tertia concluſio Nec etiam in particulari poteſt dari aliquis conceptus abſtractus ab ente reali,& rationis.V.g.non poteſt dari relatio abſtracta ab ente reali & rationis,

rationis, à relatione reali, & rõnis. Hæc conclusio latiùs, & in particulari disputabitur in prædicamento Relationis. Modò verò hac demonstratione illã probo. Illa entitas particularis, vt relatio, v. g. est inferior ad ens: ergo debet esse reale, vel rationis. Antecedens probatur: nam benè valet, Est relatio: ergo est ens, & nõ è contra: ergo est inferior. Et pteteà probatur: quia non ita se extendit sicut ens: multa enim sunt entia, quæ non sunt relationes. Consequentia illa probatur, quia ens diuiditur immediatè per reale, vel rationis: ergo si est ens, debet esse reale vel rationis: cui enim conuenit diuisum, debet conuenire aliquod membrorum diuidentium, sicut si est animal, debet esse rationale, vel irrationale. Secundò probatur illa consequentia: Nam illa ratio, v. g. relationis, est ens particulare, & diminutum in aliquo genere: ergo determinatur ad illud p illud, quod immediatè determinat ens: sed quod immediate determinat ens, est aliquid reale, vel rõnis: ergo determinatur per aliquid reale vel rationis: nõ ergo est quid abstractum. Ex hac conclusione sequitur, quòd intentio in communi non potest esse aliquid abstrahens à reali, & rationis ente, quia est inferior ad ens, ergo est realis vel rõnis.

Corollariũ.

4. Conclus. ad aures. Heruæi.

Quarta conclusio. Intentio in communi, si sequamur opinionem Heruęi, quam supra retulimus, importat relationẽ quãdam rationis communem primæ, & secũdæ intentioni, & genericam respectu illarum; itaque intentio in hac opinione, genus est ad primam & secũdam. Et probatur hæc conclusio, nam prima & secũda intentio cùm sint in hac opinione relatiua quædam, quæ habent & terminos diuersos, atque fundamenta etiam diuersa, consequitur, vt specie differant, specie, inquam, subalterna, & intentio in cõmuni genus est subalternum respectu illarum. Prima enim intentio dicit terminũ formalẽ primæ tendentiæ intellectus in rem, & ita totum suũ esse est ad intellectum tendentem in rem: ergo est relatio rationis. Et cùm huiusmodi tendentiæ specie differãt, erit species subalterna. Secunda verò intentio est tendentia formalis secunda, qua res refertur etiã secundò ad intellectũ, & ad suũ. v. g. inferius, vt patet in specieitate. Hic aũt terminus formalis est diuersus. Quod etiam probatur, quia fundatur in esse cognito intellectus, & sic habet fundamenta diuersa: quamobrem erit specie diuersa relatio, specie, inquã, subalterna. Vnde cũ intẽtio prędicetur de plurib. specie differentibus in quid, vt constat, erit genus.

5. Conclus. ad aures aliorum.

Quinta conclusio. Sequẽdo aliam opinionem, quam supra retulimus, quòd prima intentio obiectiua est id omne, quod rebus sine esse in intellectu conuenit, intentio dicitur analogicè de prima & secunda duobus conceptibus, sicut sanum dicitur de animali, & vrina, & pomo. Patet hæc conclusio, quia prima intẽtio aliquando est aliquid reale: homo. n. est prima intentio, & sic de aliis huiusmodi rebus; sed enti reali, & rationis, nihil põt dari commune vniuocum; ergo saltẽ respectu intentionis secũdæ & primæ, quã do est aliquid reale, non põt esse vniuocũ. Præterea, quando aliqua non vniuocantur in aliqua ratione superiori, multo minus vniuocantur in ratione inferiori; sed prima, & secunda intentio, quãdo prima intentio est aliquid reale, nõ vniuocãtur in ratione entis: ergo neq; in ratione intentionis, intentio. n. non est vniuoca. Maior probatur: Nã ratio superior includitur in inferioribus: ergo si ens respectu entis realis & rationis est analogum, & intentio, quæ includit ens, erit analogũ: Nam si respectu Dei, & creaturarum, ens est analogum, & similiter substantia quæ includit ens. Aliqui dicunt, rationem non probare, nisi quòd analogentur in rõne entis, & nõ in ratione intentionis. Sed contrà; Intentio includit essentialiter ens; ergo si analogãtur in ratione entis, etiam in ratione intẽtionis; nam si ens esset imperfectio, & intentio, includeret ens in quantum intentio, vt sic: esset imperfectio. Qđ verò hæc analogia debeat esse duobus conceptib. probatur: Nam si datur vnus, vel est realis, & sic, non conueniret intẽtionib. rationis; vel est rationis, & sic non conueniret intentionibus realibus; at non potest dari abstractus, vt probatum est: dantur ergo duo conceptus, qui habent inter se proportionem & analogiam; pro illa saltem parte, qua ens rationis habet analogiã, & pro-

Solutio.

Impugnatio.

& proportionem ad ens reale, quod ens rationis includitur in intentione prima, quæ est aliquid rationis Sed contrà: Aliquæ primæ intentiones sunt aliquid rationis, vt Chimæra, relatio, &c. ergo ab istis possum conceptum intentionis rónis abstrahere, qui sit communis etiam secundis intentionibus, quæ sunt etiam aliquid rationis. Respondetur, quod verum est, & intentio ad illas erit species: sed nos non loquimur, nisi respectu intentionum realium, & rationis, ad quas, sicut ens non pôt dicere vnũ conceptum, nec vniuocum: ita neq; intentio, sed duos cóceptus inter se proportionem habentes: sicut illam habent ens reale, & rationis, & homo viuus, & pictus, qui in ratione hominis plus videtur differre, quàm ens reale, & rationis in entis ratione, quia ens rationis habet suas proprietates enti reali similes: nam est vnum, &c.

Obiectio.

Solutio.

Dissoluuntur argumenta.

Ad 1. argu. AD primum respondetur, quod etsi plus differant ens reale, & rationis, quàm ea, quæ differunt in infinitum, tamen quia habent similitudinem, & proportionẽ, ens dicitur de illis analogicè: Nam entia rationis semper habent suũ esse, & proprietates in ordine ad ens reale: & hac ratione vocatur ab authoribus grauibus ens fictitium, quia est similitudo entis veri, & fit ab intellectu ad entis veri similitudinem, & per hoc patet ad confirmationem.

Ad 2. arg. Ad secundũ respond. quod intẽtio in communi est prima intentio vt quod, & denominatiuè, sicut homo dicitur albus: essentialiter verò habet esse intentionẽ, abstrahendo à prima, & secunda, & diuiditur in primam & secundam vt quo, & essentialiter: sicut vniuersale diuiditur tã quam genus in quinque prædicabilia, scilicet, in genus, speciem, &cæt, & tamen optima est diuisio, quia conuertitur cum vno membro diuidẽti denominatiuè ad hunc sensum, quod ipsum vniuersa e est genus denominatiuè & accidẽtaliter, & vt quod; essentialiter verò habet esse vniuersale abstrahẽdo à genere, & diuiditur in genus vt quo, & essentialiter. Ad confirmationem respon. quod iste terminus

Ad confir.

prima intentio, est terminus primæ intẽtionis, & ad hoc sat fuerit significare primam intentionem denominatiuè.

Ad 3. arg. Solutio ad aures Heruæi difficilis. Eodem modo respódendum est ad tertium argum. Nam ens rationis, & relatio rationis, sunt primæ Intẽtiones denominatiuè, essentialiter verò abstrahunt: & sic non est inconueniens, quod essentialiter claudantur in primis, & secundis intionibus. Fateor quidem habere difficultatem, sed dicta sunt secundum opinionẽ Heruæi, & pro ipso defendendo. Si verò sequamur alium modum dicẽdi, quod intentio prima dicitur id, quod conuenit reb. de se, & secunda intentio proprietatem conuenientem rebus, prout habẽt esse in intellectu, dicimus intentionem & relationem rationis, & ens rationis, non esse primas intentiones, nec secũdas, sed abstrahere ab illis: terminũ verò ipsa significantem esse primæ intentionis, qa non significat aliquid, quod conuenit rebus, prout habent esse in intellectu: sicut bene potest esse terminus primæ intẽtionis, etiamsi significet secundas intentiones, vt aliqui opinãtur, vt iste terminus specieitas, vt dicitur in capite de terminis secundarum intentionum, libro primo Summularum, quia non significat illam proprietatem, prout conuenit reb. ex esse, quod habẽt in intellectu: quia sic deberet significare illam cõnotatiuè, & prout conuenit rebus; ita potest esse terminus primæ intentionis, etiamsi significet aliquid, quod nec est prima, nec secũda intentio essentialiter, quia significat illam opposito modo ad terminum secũdæ intentionis, vel nõ eo modo, quo sufficit. Hæc sufficiant in re tam obscura, & benè video his, qui non sunt ex nostra schola, hæc fore difficillima.

Aliorum solutio facilior.

Ad alia argu. aliorũ opin. ad 1. Soncinatis. Ad argumenta alia, quibus contra cóceptum entis insurgebamus. Ad primum argumentum Sõcinatis respon. quod ratio importata per ens reperitur in ente rationis: nã illa est esse, & ens rationis habet esse, licèt diminutissimo modo, & analogicè; ita vt vnus conceptus non possit abstrahi, sicut nec ab homine viuo, & picto, risus hominis, & prati. Et licèt conceptus entis esse illud distinctum per similitudinem participaretur ab ente rationis, sicut risus hominis per similitudi

nem

nem participatur à floriditate prati.

Ad 2. arg. Ad secundum respon. quia nulli contento sub analogia entis repugnat existẽtia vera, vel aliqua existentia, quæ sit similis veræ existentiæ; & ita existentia entis rationis habet similitudinem cum existẽtia entis realis; quia suo modo est vltimus actus suæ essentiæ. Habent enim suam essentiam entia rationis per ordinem & similitudinem ad entium realium essentiam.

Ad 3. arg. Ad tertium respond. negando antecedens: Nam risus dicitur analogicè de risu hominis & prati, & tamen nec est realis causatio, nec realis significatio: sed sufficit, quod sit aliqua proportio, & similitudo, qualis reperitur inter ens reale, & ens rationis.

Ad 4. arg. Ad argumenta, quę Soncinas cõstituit in illa q. 6. suprà citata, respondetur. Et ideo ad quartum argumentum dicitur, quòd non datur talis conceptus, & sic nec includitur in inferioribus, nec abstrahit.

Ad 5. arg. Ad quintum respõdetur, quod ens reale & rationis non conueniunt in vno cõceptu abstracto communi; sed conueniũt analogicè, quatenus eorum duo conceptus habent proportionem: nec dicũtur differentiæ entis, quasi diuidant aliquid cõmune, sed quia omne ens reale debet esse, vel rationis, siue accipiantur in cõmuni, vel in particulari.

Ad 6. arg. Ad sextum respond. quod substantia & Chimæra non conueniunt, nisi in qua dã ratione analogica entis rationis duobus cõceptibus expressa, proportionem inter se habentibus. Vtrùm verò accipiẽdõ totam latitudinem entium realiũ & rationis, sint dicenda ens? respond. quòd non, quia non sunt vnum ens, & eadem est ratio entis, & vnius entis. Nec dicenda sunt conceptus obiectiuus, quia non sunt vnus conceptus, sed debent dici partes vnius conceptus, analogici, & proportionalis. An verò sint dicenda entia realia? respondetur quòd non, sed debẽt dici non entia realia. *Curiositas pulchra.*

Ad arg. 2. opinio. Ad aliud argum. secundæ opinionis dicitur, quòd relatio non est communis enti reali, & rationis, rationib. iã factis. Et de illa latiùs in cap. de Ad aliquid: Nam quamuis sit simpliciter relatio, tamẽ duobus conceptibus dicitur relatio, de relatione reali, & rationis, sicut creata substantia est simpliciter substantia, & tamẽ de Deo & illa duobus conceptibus, & analogicè, dicitur substantia.

Ad arg. 3. opinion. Ad argum. tertiæ sententiæ respond. quòd de Chimæra est intellectus certus, quòd est ens rationis; quia est quoddam impossibile: impossibile autem nõ est aliquid in rebus. Et idem de omni alia entitate rationis. Et quando cõtingeret dubietas, nõ posset intellectus dubitare habendo conceptum abstractum, sed habẽdo conceptum realem, vel rationis.

QVÆSTIO XXV.

Vtrùm prima, & secunda intentio denominent res ad extra immediatè.

HÆC quæstio solet ab intentionum tractatoribus sub aliis verbis proponi, vtrũ secunda vel prima intentio fundentur super rem ad extra immediatè. Et quidem multum vtilitatis habet hæc quæst. vt melius naturam secundæ intentionis percipiamus, quæ ex modo denominandi multũ pendet. Hæc quæst. intellecta de fundamento, si loquamur de secunda intentione, iam supra visum fuit, quomodo fundetur proximè in esse cognito intellectus, & nõ fundatur immediatè super rẽ ipsam absolutè, v.g. species, non super hominem vtcumque, sed fundatur super hominem vt cognitum; & ita non fundatur super rẽ ad extra immediatè, sed prout habet esse in intellectu. Si verò accipiamus primam intentionẽ, quatenus dicit relationem rationis iuxta acutissimi Heruæi opinionem probabilissimã, nec etiã fundatur super rem ipsam absolutè, & sine ordine ad intellectum, sed quatenus terminat cognitionẽ intellectus specificando illã, & ita prerequirit cognitionẽ intellectus circa illud obiectũ, vt v.g. homo sit prima intẽtio in concreto (loquimur de prima intẽtione) est necesse, vt prius intelligamus cognitionẽ intellectus, & ex eo, quòd illa terminat, est prima intentio: *Controuersia. Difficultas põt esse de duob. de prima & secũda intẽtionib. & de fundamẽto eorum. Si de fundamento. 1. Modus dicẽdi ad au res Heruæi.*

tentio: non verò dicitur prima intentio sine ordine actuali ad intellectum, vt tēdentem in rem illam, tendētem, inquam actualiter. Et illa prima & secunda intētio non fundantur super rē ad extra, hoc est, super rem sine ordine ad intellectū. Si verò loquamur de prima intentione iuxta primam opinionem, scilicet, tenēdo quòd sit aliquid, quod rebus conuenit de se. Quam opinionem etiam sequitur Toletus de primis & secundis intentionibus quæst. prima, quamuis perperam dicat, quòd ens rationis consequutū ad cognitionem intellectus, sit secunda intentio: Nam esse cognitum suprà visum fuit esse primam intentionem, neque pertinere ad considerationem logicam, certū est non habere fundamentum, vt prima intentio est: Nam homo est prima intentio neque habet fundamentum, &c.

3. Modus dicendi aliorum. Refellitur Toletus.

Et si fiat argumētum. Species est secūda intentio, & non fundatur super sē, vt cognitam ab intellectu, malè ergo dicitur, quod secunda intentio fundetur super rem, vt habet esse in intellectu, & non in mente ad extra. Minor probatur: Nā species dicit compositum ex natura specifica, & specieitate, sicut album cōpositum ex corpore & albedine, sed compositum ex natura & specieitate non fundatur super naturam, vt cognitam, quia totū non fundatur supra suam partem, nec supra se ipsam: ergo non potest dici, quod pater, id est, homo habens filium, fundetur super hominem generantem.

Arg. contra præsatum modum dicendi.

Pro huius argumenti solut. notandum est, compositum apud Logicum dupliciter accipi consueuisse, scilicet, & pro cō posito ex his, & pro composito huic. Cōpositū primo modo habet proprietates diuersas à proprietatibus compositi secūdo modo: Nam compositum ex his, nō pōt prædicari de parte, v.g. accipiamus compositum ex corpore, & albedine, quod est compositum ex his, non potest prędicari de corpore. Falsum est enim dicere, quod corpus est album, id est, compositū ex corpore, & albedine, altera enim pars etiam compositi accidentalis non est totum compositum accidentale. Si autem album accipiatur pro cōposito huic, tūc compositum sic dictum bene potest prædicari de parte: nam benè potest dici, quòd corpus est coniunctum albedini, & compositū illi. Vnde hæc propositio, corpus est album, quę est vera, facit hunc sensū, non quod corpus sit cōmpositum ex corpore & albedine, quod esset falsum, quia erat compositum ex his tunc, id est, ex corpore & albedine: sed facit hunc sensum, quod corpus est albedini cōiunctū, seu compositum, seu, quod in idem redit est habens albedinem, & sustenrans albedinem, seu quòd albedo est conisicta corpori. Eodē modo pōt accipi species pro cōposito ex natura abstracta & specieitate, & tunc accipitur pro composito ex his, & tūc nec denominat, nec habet fundamentum, quia illud cōpositum nō præsupponit aliquid, nec aliquid aliud à se denominat, vt planè constat. Si verò accipiatur pro composito huic, importat vel specieitatem, quæ coniungitur homini; vel hominem, qui cōiungitur specieitati. Et tunc quidem habet fundamentū: nam specieitas coniuncta homini fundatur in esse cognito illius, quamuis verum sit, quòd nō supponit pro formali, & sic communiter dicimus, quòd fundamentū vniuersalis est esse cognitum, vel esse abstractum. Accipimus enim tunc vniuersale non pro natura habente vniuersalitatē, sed pro vniuersalitate coniuncta naturæ. Nec sequitur ex hac sententia processus in infinitum in fundandis intentionibus: Nam specieitas, v.g. fundatur super hominem cognitum, cognitum verò esse nō est secunda intentio, sed prima: & hęc prima intentio cognitiesse fundatur in cognitione, cognitio verò fit effectiuè ab intellectu. Et si dicas, quòd ista cognitio vt terminat meam cognitionem, qua reflexè cognoscitur, est prima intentio; fateor quidem, & rursus illam reflexam cognitionē possum iterum cognoscere, & sic terminabit meam cognitionem: ergo in primis intentionibus, secundū opinionem Heruæi, est processus in infinitum. Respond. quod sicuti non est incōueniēs, quòd in actibus reflexis non detur status ita non est inconueniens, quòd in primis intentionibus.

Nota pro solutione. Compositū apud Logicos duplex, ex his, & huic; quid inter eam sersit.

Tollitur processus in infinitum.

Instantia.

Solutio.

Ad secundum ergo sensum quęstionis transeuntes, videndum est, an specieitas, v.g. & quælibet alia intentio, denominet in mente rem ad extra? Sensus est, an sit necesse

Dilucidatur difficultas etiam quo ad primas & secūdas intentiones.

necesse aliquam aliam denominationem in re præcedere, vt denominetur prim a, vel secunda intentio, an verò sine hac pcedenti denominatione, prima, & secũda intentio denominent ad eum modũ, quo solemus dicere, quãtitatem rem materialem immediatè afficere, & denominare, albedinẽ verò non ita, sed mediante quãtitate, quæ prius facit substantiam quantam? Et quidem loquendo de prima intẽtione in opinione Heruæi: nã in alia opinione suprà relata non habet locũ hæc quæstio, dico, quòd denominat ipsam rẽ immediatè nulla alia media denominatione præuia: Nã Petrus, v. g. dicitur prima intentio, quia terminationem quãdã formalem habet, quæ cõsequitur ad actũ cognoscendi. Sed illa terminatio nullam aliam denominationem in re, quæ denominatur prima intentio, præsupponit: ergo denominat rem immediatè ad extra, hoc est, non præsupposita alia denominatione, nec alia forma in ipsa re. Bene verũ est, quòd præexigit actionẽ intellectus, vt dictum est. Præterea, vel hæc denominatio, si prærequiritur aliqua, vt denominet prima intentio rem, vel est prima intentio, vel secunda: Prima esse non potest, aliàs esset processus in infinitum, vel nostra conclusio est vera: quia iam illa prima intentio denominat rem immediatè, & eadem est ratio de prima: ergo etiã prima denominabit immediatè. Vel si secunda non denominat sine alia, idem erit dicendum de illa alia, & sic erit processus in infinitũ. Secunda intentio esse non põt, quia prima intẽtio pertinet ad primam intellectus cognitionem, & ita non põt præsupponere secundam intentionem, quæ pertinet ad cognitionem secundam intellectus. Si autẽ loquamur de secunda intentione, dico illam non denominare rem immediatè, nisi vt præsupponitur in ipsa alia rationis denominatio ab ente quodã rationis, sicut præexigit necessariò albedo, vt denominet subiectum quantitatem. Hoc eñt, quod denominat subiectum, est quoddã ens rationis quod dicitur relatio esse cogniti taliter, & denominat rem taliter esse cognitã: & hac denominatione præsupposita res illa postmodũ à secunda intentione denominatur, v. g. specieitas, vt denominet hominem, necessarium est, hominem ipsum cognitum esse in vniuersali. Nec.n. hominem sine hac passiua cognitione denominare potest, quia cùm sit ens quoddam rationis purissimum & perfectissimum in suo genere secũda intentio, præsupponit rem sic iam habentem aliquod esse rationis, cuiusmodi est cognitum esse. Et de hoc suprà dictum est satis, cùm de fundamento secundæ intẽtionis diximus: Nã ex eo quod præsupponitur fundamentum, quod est ens rationis, sequitur non posse immediatè denominare rẽ ad extra, non præsupponendo aliã denominationem rationis. Et si fiat argumentum: Illud ens rationis, quod est esse cognitam taliter rem, quæ fundat secundã intentionẽ, non est nisi dum actu cognoscitur, quando tribuo intentionem naturæ non cognosco illud ens rationis, imò nec est necessarium, vt cognoscatur ad hoc, vt ego tribuam intẽtionem speciei naturæ humanæ: nam ex eo, quòd cognosco naturam in cõi, & video illam esse in pluribus indiuiduis, tribuo, vel tribuere possum intẽtionem speciei, & adhuc nõ est esse cognitum, quia adhuc nõ fuit cognitum illud ens rationis esse cognitũ: ergo sine alia denominatione præcedente denominat rẽ ad extra specieitas. Respõdetur, quod etiamsi non cognoscatur illud ens rationis, quod est esse cognitũ, dicitur esse illud fundamentaliter proximè, & rõne huius dicitur natura cognita, & præsupponitur alia denominatio virtualiter saltem, vel illud ens rationis existens rõne cognitionis naturæ denominat secundũ ea, quæ suprà dicebamus.

Quõ prima intẽtio denominet rẽ apud Heruæum.

Quõ secũda intẽtio denominet rẽ.

Arg. contra prædicta.

Responsio.

QVÆSTIO XXVI.

Vtrùm secunda intentio fundetur super primam, ita vt prædicetur de illa.

ET videtur quod non: nam intẽtio prædicatur de eo, supra quod fundatur: sed intentio secunda non prædicatur de prima: ergo nõ fundatur super primam. Maior probatur; nã species prædicatur

1. Argum.

de

de homine, quia specieitas fundatur supra hominem. Minor probatur: quia hęc est falsa, Prima intentio est secunda intē tio, vt de se patet.

2. Argum. Secūdò: Sicut se habet motus ad hoc, quod terminet motum, ita se habet intētio ad hoc, vt fundetur in illa alia intentio; sed motus non est terminus motus, vt habetur 5. Physic. aliàs esset in infinitum processus. Maior patet quantum ad hoc, quod in infinitum procedatur: quia sicut motus & motus sunt eiusdem rōnis in genere, ita intentio, & intentio: & sicut in vno esset in infinitum processio, ita & in alio.

3. Argum. Tertiò: Vel fundatur intentio secunda super primam secundum esse reale ad extra: & hoc non ita, vt esse reale sit ratio fundandi, vel fundamentum proximum; Vel fundatur super primam, vt habet aliquod esse rationis, & nec hoc aliàs, nisi consideraremus primam intentionē, vt refertur ad intellectum, non fundaret secundam intentionem, quia vt sic solū habet esse rationis: solū.n. esse rationis habet esse dum cognoscitur, quod est falsum: nam ante illam reflexam cognitionem fundamenti proximi potest tribui illi rei secunda intentio, v.g. homini intētio specieitatis. Quamuis hoc argumentum sit superiori quæst. constitutum, iterum illud refero propter quandam solutionem, quam illi exhibent aliqui, quæ mihi falsa est.

4. Argum. Quartò: Nullum relatiuum fundatur supra correlatiuum suum: sed prima intentio refertur ad secundam, & è cōuerso: ergo secunda intentio non fundatur in prima. Probatur maior: nam pater nō fundatur in filio, nec indiuiduum in specie. Minor probatur: nam secunda intentio dicitur per ordinem ad primā, sicut secunda dicit ordinem ad primam.

5. Argum. Quintò: Secundæ intentio fundatur super aliam secundam intentionem, vt secunda intentio speciei in genere: ergo non potest fundari in prima, aliàs nō haberet certum & determinatum fundamētum, quod est contra rationem relationis, quæ certa & præfixa fundamenta exposcit.

Vlt. argu. Vltimò: Prima intentio non fundatur super secundam, vt de se patet: ergo nec secūda super primam. Probo antecedēs: Nam semper secunda intentio importat secundum respectum ad intellectum: sed prima intentio est primus respectus, quo formaliter res terminat primam tendentiam intellectus in ipsum: ergo non pōt secunda intentio fundare primam intentionem.

Præambula ad quæstionem.

1. Fund. PRo quæstione explicanda notandum est, quòd tam intentio prima, quàm secūda accipi possunt & in abstracto, & in concreto, non solùm cùm significātur per hæc nomina, genus, genereitas, species, specieitas, vniuersale, vniuersaleitas; verū cum significantur genericè per hæc nomina, prima & secunda intentio, nam quia nominib. caremus, his nouis abstractis pro concretis vtimur. Et ad designandum quando vtimur illis in abstracto, vel in cōcreto, addimus illas particulas, in abstracto, vel in concreto. Vt si dicamus, secūda intentio in abstracto accipitur abstractiuè: sicuti si diceremus specieitas, vel relatio talis in concreto accipitur cōcretiuè, ac si diceremus, species, vel relatiuum tale: penuria. n. nominum in causa est, vt sic terminis vtamur.

2. Fund. Notandum est insuper, nos non disputare modo, vtrum necessariò omnis secūda intentio debeat fundari in prima; sic adeò, vt non possit fundari in secunda. Sed illud inquirimus, an prima intentio fundamentum illius esse pōssit, sic adeò, vt prædicetur de illa: & possumus ēt loq de fundamēto ꝓximo, & remoto illius.

Deciditur quæstio.

1. Conclus. Quo secunda intentio fundetur ĩ prima. PRima conclusio: Secunda intentio in abstracto fundatur in prima intentio nē in concreto. Probatur conclusio ex cōmuni Logicorum sensu, qui dicunt secūdam intentionem fundari super primā. Præterea, secunda intentio, vt suprà fuit visum, fundatur super rem ad extra mediatè: sed res ad extra est prima intētio, v.g homo: ergo secunda intentio fundatur in prima. Et est conformis hæc ratio: Nam specieitas, v.g fundatur in homine cognito in communi; sed homo cognitus

tus in communi est prima intentio, vt de se patet: ergo secunda intentio fundatur in prima in concreto. Præterea, secunda intentio habet ordinem ad primam: sed non videtur habere alium ordinem, nisi eius qd fundatur ad id quod fundat; igitur fundatur in prima. Maior patet: nā secundum aliquem ordinem siue respectū importat ad primā. Minor probatur: qa non potest dicere ordinem ad illam, tamquam ad causam finalem, nec tāquam ad efficiētem, ergo tamquam ad materialē, & sic tamquam ad subiectum & fundamētum; nam tamquam ad formam cōstat esse non posse. Præterea probatur; nam secunda intentio speciei tatis est relatio cōueniens rebus: ergo habet fundamentum in illis saltem remotū: sed omnis res realis prima est intentio, secunda igitur intentio fundatur in prima. Et hic nota, qđ quando homo cognitus est fundamentū intentionis secundæ, etiam illud esse cognitum est fundamentum ibidem proximum, & tamquam ratio fundandi. Cæterum illud ibidem non denominatur secūda intentio, quia non est subiectum relationis, & non est id, quod habet fundamētum, sed ipsa fundandi ratio: sed denominatur homo, qui est habens fundamētum proximum & remotum, & subiectum relationis. Et sicut relatio paternitatis non denominat generationem, sed hominem generantem, quamuis sit ratio fundandi.

Corollariū. Ex hac conclusione sequitur, secundam intentionem, etsi denominet primam, nō denominare illam nudè, sed vt est cognita; nō enim denominat hominem, nisi vt cognitum.

2. Conclus. Secunda conclusio: Si teneamus, quòd prima intentio dicit relationem quandā ad intellectum, ita vt illud, quod vocatur prima intentio, in concreto sit relatiuū rationis formaliter ad intellectum, quatenus formaliter terminat eius primam cognitionem, sic etiam potest fundare secūdam intentionem. Hęc conclusio satis aperta est; nā ex necessitate, vt fundemus in natura humana intentionem speciei, debet præsupponi cognitio ipsius naturæ, seu ipsa natura cognita, quoad suam realitatem, sed hoc est esse primam intentionem terminare formaliter primam cognitionem intellectus, cuiusmodi est illa cognitio, quatenus terminatur ad hominē vt sic: ergo secunda intētio fundatur super primam. Et hæc conclusio satis infertur ex præcedenti, seu potius est eadē: Solùm.n. in hoc est discrimen, quod prima conclusio loquebatur de intentione, secūdum quod est id, quod rebus de se conuenit, hoc est, non prout habēt esse in intellectu secundum primam opinionē supra relatā. Et licèt diceret hæc opinio, qꝫ formaliter non dicitur prima intentio, v.g. quæ est homo, nisi hominem, supra quod asserebat fundari intentionem speciei, requirebat tamē relationem esse cogniti: quæ quamuis non esset de ratione hominis, vt est prima intētio, erat necessarium fundamentum illius intentionis, necessarium, inquam, proximū. Hęc verò conclusio loquitur de prima intētione, quatenus dicit formaliter relationem rationis, secundum quam formaliter terminat primam intētionem, seu cognitionē intellectus, & ita dicit secundam intētionē fundari supra primam, hoc est, supra hominem, quatenus habet rationem intentionis primæ, & illa relatio esse cogniti prima cognitione, dicit esse de rōne formali primæ intentionis, respiciendo fundamentum proximum secundæ intentionis speciei, quæ potest competere homini iam sic cognito, & habenti rōnē primæ intentionis, per illam relationem rationis formaliter: Nā homo solùm est id, quod denominatur prima intentio, & subiectum primæ intētionis formaliter, loquendo in secunda opinione Magistri nostri sapientissimi Heruæi.

Tertia conclusio: Si prima intentio accipiatur in abstracto, seu in concreto, verè formaliter etiam fundat secundam intentionē, v.g. sicut dicimus, quod homo fundat secundam intentionē speciei, quę ipsam speciem denominat, & rursus illa secunda intentio speciei fundat intētionē indiuidui, nā est hęc species, & indiuiduum speciei in cōmuni, & fundat intentionē subiecti in hac prædicatione, Hæc est species prædicabilis, & speciei tas in communi fundat intētionē speciei, quia speciei tas est species prædicabilis, & est species respectu huius, & illius speciei tatis, quia prædicatur de illis in quid, quæ solo numero differunt. Eodem modo pri- *3. Conclus.* *Subtilis speculatio Authoris.*

ma

ma intẽtio, quatenus dicit relationem, si accipiatur in abstracto, cõmunis est omnibus primis intentionibus, siue tamquã genus, siue tam qui species. Et ita ex eo, quod cognoscitur in vniuersali, & abstrahitur à suis singularibus, induit rationem speciei, vel generis: nam habet suam naturam specificam, vel genericã, quæ potest in vniuersali cõsiderari, & induere rationẽ generis, vel speciei, sicut homo, & animal. Quinimo illa ratione relatio, quæ essentialiter est prima intẽtio, quatenus cognoscit ab intellectu prima cognitione, hoc est, cognitione, quę terminat ad ea, quæ cõueniunt illi secundum suam rationem, & proprietates, dicitur prima inten tio vt quod: & denominatiuè, & essentialiter est prima intentio vt quo, sicut specieitas, cùm cognoscitur in vniuersali denominatiuè, est species vt quod, & essentialiter vt quo. Et hoc magis quęst. seq. explicabitur. Si verò prima intentio in concreto accipiatur, vt est tale relatiuum rationis, etiam potest considerari in vniuersali, & est genus seu species, respectu inferiorũ, sicut genus est species respectu huius, & illius generis; & ita induit etiã rationẽ generis, vel speciei. Et hoc eadẽ ratione probatur: quia etiam habet naturã quandam, quæ in vniuersali potest considerari: similiter potest esse subiectum & prædicatum, & ita induere secundam intentionem.

4. Conclus. problematica. Quarta conclusio; Hæc propositio, Prima intentio est secunda intẽtio, potest habere sensum verum, & falsum. Probatur: nam si in abstracto accipiatur, facit hunc sensum; quod ratio primæ intentionis sit ratio secũdæ intentionis: & sic, vt hæc est falsa, genereitas est specieitas, ita illa. Si verò accipiatur secũda intẽtio in cõcreto, sicut concedimus; quòd species est secunda intentio, & homo, v.g. est prima intentio; ita potest concedi, quod prima intentio sit secunda intentio; quia quando intentiones importantur p terminos connotatiuos, benè possunt ad inuicem affirmari. Vniuersale enim dicitur secunda intentio, sicut genus dicitur species, & illa est prædicatio denominatiua, quod infra magis explicabitur. Est tamẽ, vt diximus, in vsu disputantium, vt possint accipi in concreto illa nomina.

5. Concl. Quando secũda intentio non fundetur i prima. Quinta conclusio; Secunda intentio in concreto, si dicat compositum ex re & secunda intentione, vt album compositum ex corpore, & albedine, seu cõpositum ex his, vt iam diximus, nõ fundatur super primã. Probatur in specie: Species v.g. dicit materiale & formale, scilicet, hominẽ, & secundam intentionem. sed totũ hoc non fundatur in homine, nam homo non fundatur in se ipso: ergo: & quando dicimus, quod secũda intentio fundatur in prima, vel accipiĩ in abstracto, vt specieitas; vel si accipitur in concreto, scilicet, quòd species fundetur in prima intentione, seu secunda intentio fundetur in prima, accipitur ibi species ex vsu disputãtiũ pro specieitate, & formaliter, & pro composito huic, scilicet, pro relatione, quæ cõtingit homini, & cuiuis materiali. Si verò inquiras è contrà, an prima intentio fundetur in secũda, quod est difficile explicare, prętermittendo tamen, quòd hæc conclusio procedit de prima intentione secundum opinionem Heruæi. Respondetur, & sit

6. Conclus. contra Scotum. Q̃ũo prima intẽtio fundetur super secundam. Sexta conclusio probabilis contra Scotum, primam intentionem fundari posse supra secundam. Et probatur ista conclusio: Nam specieitas est secunda intentio: sed hæc potest fundare primam intentionem: ergo prima intentio potest fundari super secundam. Probatur minor: Nã super specieitatem potest fundari intentio speciei: hæc enim est vera, specieitas est species, quandoquidẽ specieitas prędicatur de pluribus differentibus numero: sed relatio speciei, & secunda intentio fundatur super primam, vt supra probatũ fuit: ergo in specieitate est prima intẽtio fundata, super quam fundatur secunda, scilicet, esse speciem; ergo &c. Secundò probatur illa minor: Nam vt specieitas sit species, est necesse, quòd cognoscatur in vniuersali: sed illud esse cognitũ speciei tatis est prima intentio, & fundatur super specieitatẽ, quę est secunda intentio: ergo prima intentio fundatur super secũdam. Probatur minor; Nam sicut esse cognitum naturæ realis, est relatio, quæ est prima intentio; ita esse cognitum secundę intentionis debet esse relatio, quæ est prima intentio: nam quoad hoc eadem est ratio. Præterea: relatio specieitatis, quæ denominat specieit atem speciem, funda-

O tur

tur remotè in vnitate specifica formali specieitatis;ergo proximè debet fundari in aliquo,quod sit prima intentio: nã si fundaretur in secũda intentione, esset in infinitum processio,quia illa rursus secunda intentio,quæ est fundamentũ proximum,non potest fundari in aliqua prima intentione conuenienti specieitati: ergo fundatur in secunda, & sic in infinitum:& si fundatur in prima conuenienti specieitati:ergo iam prima intentio fundatur in specieitate, quæ est secunda intentio Præterea,prima intentio est relatio rationis,quæ terminat primã cognitionem intellectus,hoc est, cognitionẽ, qua cognoscitur res secundum ea,quæ sibi conueniunt,nõ ex esse cognito, quod habet in intellectu. Et secunda intentio est relatio,quæ terminat secũdam cognitionem intellectus,vt cognitionẽ,qua cognoscit natura, vt hẽt esse prædicabilẽ de multis,quæ est secunda natur e cognitio: & quando cognoscitur secundũ suã essentiam,est prima cognitio:ergo quando cognoscitur specieitas secundum suã quidditatem,& proprietates,& accidentia,quæ illi ex sua essentia cõueniunt,cognoscitur cognitione prima:ergo resultabit terminus huius cognitionis in illa; sed illa est prima intentio;ergo &c.Quãdo verò cognoscitur eadem secunda intentio,vt est in multis,quod conuenit illi ex se vniuersali cognita conuenit secunda intentio specieitatis;& sic prima intẽtio fundatur super secundã. Est itaq; loquendum de specieitate,sicut de paternitate,quãtum ad hoc.Et quod dictũ est de secunda intentione in abstracto, dicẽdũ

Instantia. etiã est de illa in concreto.Et si dicas:Illa relatio esse cogniti specieitatis,fundatur in cognitione: ergo non fundatur in specieitate.Respondetur,quòd proximè

1.Solutio. fundatur in cognitione, remotè in specieitate.Secundò respondetur,quòd etsi

2.Solutio. fundetur in cognitione,& cõuenit tamẽ specieitati,& illã denominat,quod suffi-

Instantia. cit Et si rursus dicas,quod hæc erit vera,

Solutio. Secunda intentio est prima intentio.Respondetur, quod si accipiatur in abstracto, falsa est,quia sit sẽsus,ratio vnius est ratio alterius:sicut hæc etiã est falsa, paternitas est filiatio. Si verò prima intentio in concreto accipiatur,verissima est: Sicut.n.hæc est vera, Specieitas est species;ita est vera,Specieitas est prima intẽtio terminatiuè. Sicut.n. denominatur cognita prima cognitione, ita denominatur prima intentio,nã quãuis essentialiter sit secunda intentio, bene põt à prima intentione formali superueniẽte,denominari prima intẽtio,sicut genereitas põt denominari genus,vt iã videbimus.

Dissoluuntur argumenta.

A D primum argum patet ex dictis in hac conclusione,& ex quarta. *Ad 1. arg.*

Ad secundum respondetur, quòd non est simile de habitudine motus ad motũ, & de intentione ad intẽtionẽ: quia cum motus dicat tantùm ens reale extra animam,& aliquo modo vnius rationis, nõ eo modo se habet ad hoc,quòd sit terminus motus,vel subiectum motus, vel fundamentum,sicut intentio, quæ dicit formaliter aliquid rationis:& cum ens reale vnius rationis cũ alio non potest reflecti supra aliud,præcipuè quantũ ad hoc, quod vnum terminet aliud,aut sit fundamentum alterius.At verò cumentia rõnis ad intellectus operationẽ consequantur,quæ potest fieri & in primam intentionem,& in secundam,fit,vt possit fundari vna intentio etiam secunda in alia intentione,non solum prima, verùm secunda. *Ad 2. arg.*

Ad tertium supra iam fuit dictũ. Aliqui tamen dicunt secundam intẽtionem præsupponere primam,hoc est, relationẽ illam,quæ est terminatio formalis,nõ vt fundamentum: Nã etiamsi illa esse nõ posset per hoc,quod cognosco naturã in vniuersali,fundatur secunda intẽtio, sed præsupponitur cõcomitanter. Verũ hæc solutio nulla est,quia iam suprà fuit ostẽsum,oẽm intentionem secundam fundari in rõnis ente. Illud enim esse cognitũ, quod est prima intentio, non est ibi per accidens,sed necessariò vt fundetur secũda intentio: quia esse cognitum secundò,præsupponit cognitum esse primò. *Ad 3. arg.* *aliorum response.* *Refellitur.*

Ad quartum respõdetur, quòd prima intentio in opinione Heruæi non refertur nisi ad intellectum,secunda verò ad intellectum,& terminum alium. Non verò prima intentio refertur ad secundam *Ad 4. arg.*

nam

nam species non refertur ad hominem, nec homo ad speciem, nec species refertur ad hominem terminantem primã intentionem, quæ est prima intentio in opinione Heruæi, sicut cóceptus vltimatus, & non vltimatus, quamuis videantur ad inuicem referri, non tamen referũtur nisi ad rem significatam. Similiter in præsẽti, etsi videatur prima & secunda intentio ad inuicem referri, non ita est, sed referũtur, vt sæpè iam diximus. Verùm est tamen, quod secunda præsupponit primam vt fundamentum. Ad vltimum patet ex vltima conclusione.

Ad vlt. argum.

QVÆSTIO XXVII.

Vtrùm vna secunda intentio fundetur super aliam secundam intentionem, ita vt prædicetur de illa.

1. Argum.

ET videtur quod non: nam aliàs daretur processus in infinitum, quem nullus debet admittere. Probatur sequela; nam si supra specieitatẽ fundaretur alia secunda intentio: ergo supra illam poterit fundari alia intentio secunda, & sic in infinitum. Probatur consequentia: nam si supra specieitatem fundo intentionem speciei, supra intentionem speciei potero fundare intentionẽ subiecti, & supra intentionem subiecti intentionẽ prædicati, & istas intentiones potero ad libitũ p̃dicare, & subiicere in ĩfinitũ; ergo &c.

2. Argum.

Secundò. Ens rationis non potest fundari supra ens rõnis; sed vna secunda intentio est ens rationis: ergo non potest fundari super aliam secundam intentionẽ, quæ est ens rationis ẽt. Probatur minor: Nam illud, in quo fundatur, dẽt habere maiorem entitatẽ, quã illud, quod fundatur supra ipsum: sed vna secũda intentio non habet maiorem entitatẽ quã alia. Maior probatur: quia illud, qđ fundat aliquid, est id, à quo depẽdet res fundata in suo esse: ergo debet maiorẽ entitatem habere, & perfectiorem, vt aliud in suo esse sustentet; quod etiã patet in relatione, & fundamento reali in substãtia & accidenti, in domo, & fundamento. Et confirmatur hoc argumentum: quia vna relatio realis non fundatur super aliam: ergo nec vna secunda intentio super aliam, cum sint relationes. Antecedens probatur: Nam fundamẽta relationis ex Arist. c. de Ad aliquid, sunt actio & passio, vnitas, & mensura, inter quæ non annumeratur relatio.

3. Argum.

Tertium arg. Si aliquæ secundæ intentiones possunt esse fundamenta aliarũ, maximè intentiones prædicabilium: sed istæ non: ergo &c. Minor probatur: Nam vel accipiuntur istæ intentiones in concreto, vel in abstracto; neutro modo possunt fundare alias intentiones: ergo &c. Probatur minor: nã si accipiatur genereitas, specieitas, &c. in abstracto, nullã intionẽ possunt fundare: aliàs hæc esset vera, Specieitas est species, Vniuersalitas est vniuersale: sed istæ nõ: ergo &c. Probatur maior: nã certè si aliquæ intentiones possunt fundari, fundarentur vtique illæ, cũ specieitas sit in pluribus indiuiduis specieitatis, & vniuersalitas in pluribus indiuiduis vniuersalitatis, & sic erũt species, & vniuersale: ergo &c. Sed illa minor probatur: nã si specieitas est species: ergo id, quo aliquid est p̃dicabile de plurib. differentib. numero, est quod prędicatur de plurib. numero differẽtibus; sed hoc est impossibile: ergo &c. Maior patet ex definitionib. specieitatis, & speciei. Minor illa probatur: nã id, quo aliquid est pater, non est id, quod est pater: nã hæc est falsa, Paternitas est pater. Secũdò, ꝓbatur eadẽ minor, nã si hæc est vera, Specieitas est species: ergo ab aliqua forma denominatur species, nõ à seipsa, quia inter denominans, & denominatum debet esse realis distinctio ad minus, nã specieitas est essentialiter specieitas, & accidentaliter species; ergo hoc hẽt ab aliqua forma: nec põt denominari species ab illa specieitate: quia vna albedo nõ põt denominari alba ab alia albedine, sicut nec vna paternitas pater ab alia paternitate: ergo nec vna species ab alia. Tertiò probatur eadẽ minor: Nã concretũ non p̃dicatur de abstracto, hæc. n. est falsa, Humanitas est homo, Albedo est albũ, relatio est relatiuũ: ergo ẽt hęc, Specieitas est species, Vniuersalitas est vniuersale, genereitas est spẽs, Vniuersalitas

1. Confir. est genus. Et confirmatur hoc arg. Nam illa specieitas, quæ denominat specieitatem speciem, debet esse singulare, & indiuiduum illius specieitatis, quia duo vniuersalia eiusdem speciei nõ possunt esse in eodem intellectu simul, sed vnum indiuiduum inferius quidditatiuè in intelligibili est, quod denominat accidentaliter suum superius quidditatiuè, sicut est in intelligibili, quod hæc albedo tribuat denominationem ab albedine in communi. Et confirmatur maior secundò, quia

2. Confir. hæc non potest esse vera, Genereitas est species, quia forma essentialiter specificè distincta ab alia non potest illam denominare, sicut albedo non põt facere nigrum, nec denominare nigredinem, sed specieitas, & genereitas specie differũt: ergo specieitas non potest denominare genereitatem speciem, & sic de aliis: nõ ergo vna harum intentionum in abstracto potest denominare aliam. Quod nec in concreto, probatur, & sit

4. Argum. Quartum argumentũ; Genus, species, & vniuersale, &c. sunt intentiones in cõcreto: at ista non possunt fundare alias secundas intentiones, ergo &c. Probatur minor: Nam si vniuersale fundaret aliã secundam intentionem, esset intentio generis, siquidem prędicatur de pluribus differentibus specie; nam prædicatur de genere & specie, &c. quę specie differũt; sed hoc est impossibile; ergo &c. Probatur minor; nam aliàs vniuersale, quod est superius ad illa quinq; prædicabilia, conuerteretur cũ vno membrorum diuidentium: nã vniuersale diuiditur in illa quinque prædicabilia, quorum primum est genus: ergo si vniuersale est genus, conuertitur cum vno membrorũ diuidẽtiũ; hoc autem est impossibile, nam diuisum debet esse superius ad mẽbra diuidẽtia, & hæc est vna cõditio, quæ assignatur bonæ diuisionis; ergo &c. Et confirmatur

Confir. hoc argum. Nam hæc prædicatio est falsa, Genus est species, differentia est species, &c. ergo non fundantur huiusmodi intentiones. Probatur antecedens; nã fit appellatio ex eo quod prædicatũ est, prędicatum secundæ intẽtionis; ergo fit sensus, quòd genus vt sic, est species, id est, quod vt prædicatur de plurib. differentibus specie, prædicatur de plurib. differẽtibus numero, quod est absurdũ maximum.

5. Argum. Quintum argumentum; Si vna secunda intentio potest in alia fundari, sequitur, quod intentio indiuidui possit fundare intẽtionem speciei, & sic quod ista est vera, Indiuiduum est species; hoc autem est falsum: ergo & illud, ex quo sequitur. Probatur sequela, quia indiuiduũ prædicatur de pluribus, differẽtib. numero; nam prædicatur de hoc indiuiduo, & alio indiuiduo secundè intentionaliter acceptis, quæ numero differunt; ergo est species, vt colligitur ex definitione speciei. Probatur minor; Nam ab omnib. indiuiduis nihil potest abstrahi materiale & indiuiduale, quod prædicetur de illis, nam sunt velut primò diuersa; ergo indiuiduum non põt esse species, quia species de plurib. pręedicatur, & dicit aliqd cõmune, quod de illis affirmatur ab illis abstractum. Probatur antecedens; nã indiuiduum secundè intentionaliter acceptum vagatur per genera accidentiũ & substantiæ; quinimo in ipsis entib. rationis reperiũtur etiã indiuidua; sed ab istis omnib. nihil potest abstrahi, quod prædicetur de plurib. Probatur minor; nam illud, vel est substantia, & hoc non, aliàs nõ cõpeteret indiuiduis accidentis; nec est accidens, aliàs non competeret indiuiduis substãtiæ: nec est aliquid reale, aliàs non cõpeteret indiuiduis rõnis; nec est aliquid rationis, alias non cõpeteret indiuiduis realibus; ergo nihil põt ab illis abstrahi. Nec sufficit dicere, quod forma-

Fuga. le est aliquid rõnis, quod illis omnib. potest competere: Nam indiuiduum nõ so-

Impugnatio. lum importat formale, sed etiã materiale, quia est terminus connotatiuus; ergo cũ de materiali nihil illis posset importare, nõ potest esse species. Et cõfirmatur

1. Confir. hoc argumentum; Nã intentio indiuidui essentialiter facit prædicabile de vno tãtum, & sic essentialiter est singularis; ergo non põt esse denominatiuè vniuersalis: Nam quando aliquid competit alicui per se essentialiter, eius oppositum non põt competere, nec accidentaliter, nec essentialiter; sed esse vniuersale est oppositum eius, quod est esse singulare; ergo si indiuiduo, & eius intẽtioni cõuenit essẽtialiter esse singulare, ẽe vniuersale nec per accidens conuenit; & sic non erit spe-

cies

2. Confir. cies indiuiduum. Et confirmatur hoc argumentum: & accipio hanc intentionem indiuidui. Nam hæc non potest supra se fundare aliam intētionem indiuidui, etsi sit indiuidua: ergo falsū est dicere, quod indiuiduum est commune pluribus indiuiduis, & quod vna intētio secunda fundatur super aliam. Probo antecedēs: Nā ipsa est indiuiduum vt quo, essentialiter, seu est id, quo aliquid est indiuiduum: ergo non potest esse id, quod est indiuiduum: ergo non potest fundare intentionem indiuidui. Si dixeris, quòd est indiuiduum vt quod, & vt quo, indiuiduum
Solutio. vt quod, quatenus de vno tantùm prædicatur, scilicet, de seipso: est etiam indiuiduū vt quo, quatenus est id, quo aliquid
Impugnatio. prædicatur de vno tantùm. Contrà: quādo dicitur quod est indiuiduum vt quod vel denominatur à se ipso indiuiduum vt quod, vel ab alia intētione indiuidui. A se ipsa est impossibile; nam idem non potest sibi denominationem accidentalem tribuere; non enim albedo seipsam albam denominare potest: nam, vt diximus, inter formam denominantem & denominatā debet esse distinctio, saltē formalis. Si denominatur ab alia intētione, quæ faciat ipsam indiuiduū vt quod, sequitur processus in infinitum: nam illa intentio denominans etiam est indiuiduū vt quod: ergo illud habet ab alia intētione: & rursus illa est indiuiduum vt quod etiam, quia prædicatur de se ipsa: ergo illud habet ab alia, & sic in infinitum. Et
3. Confir. confirmatur hæc ratio: quia indiuiduum non cognoscitur ab intellectu: ergo non potest fundare aliam intentionem Et qđ sit difficile explicare, quomodo cognoscantur secundę intentiones, iā vidimus.
6. Argum. Sextum argumētum principale: si vna intentio secunda fundare potest aliam, sequitur, quod intentio denominatiuorum posset fundare intentionem vniuocorum, & sic, quod ista sit vera prædicatio, Denominatiua sunt vniuoca: consequens est falsum: ergo & illud, ex quo sequitur. Probatur sequela; Nam denominatiuum, v.g. album significat sua significata vnico conceptu, & importat illis vnicam rationem communem: ergo conuenit illis intentio vniuocorum, & definitio. Sed minor probatur: nā denominatiua, & vniuoca sunt intentiones differentes specie, & sic eidem rei non possunt conuenire: nam ista, Vniuocum est denominatiuum, est falsa, sicut ista, æquiuocū est vniuocum: nam appellat & facit sensum formalem, qui sensus est falsus.

Preambula ad quæstionem decidendam.

QVæstio hæc difficilis admodum est, propterea quod secundæ intentiones minimæ sunt entitatis, & consequuntur ad actum intellectus, qui potest reflecti super omne illud, quod habet rationē entis. Et ita rursus intelligere secundas intētiones, & in ipsis, ac si essent aliquid reale, alias fundare, & cum sint intentiones fundatæ supra alias, eiusdē rationes cū illis, difficile est intelligere denominationes huiusmodi, & prædicationes, quæ sequuntur.

Et pro huius explicatione notādū est, quod licèt secundæ intentiones non habeant subiecta, cui inhæreāt, habēt tamē subiecta quæ denominant, sicut specieitas denominat hoiem specié, licèt illi nō inhæreat: & hoc subiectum secundū aliquam considerationē vocant Logici fundamentum remotū intentionis: Homo enim secundum vnitatem formalem specificam est fundamentum specieitatis. 1. Fund.

Præterea est considerandum, quòd sicut in accidentib. realibus relatiuis est dare fundamentū principale, quo mediāte illa relatio conuenit, & est dare fundamentū, seu ratio, quare conuenit illa relatio, quod vocatur fundamentū proximū, v.g. relatio paternitatis fundatur in hac substantia, vt hēt potentiā generatiuam principaliter, in actione verò generādi, vt in proximo fundamento, seu cōditione: ita in accidentib. relatiuis rōnis est remotū fundamentū, vt dictū est, & proximū, quod ē esse cognitū. Et sicut hæc fundamenta reperiuntur in entibus realib. vt possint fundare has intētiones, ita hęc eadem fundamenta reperiuntur in entibus rationis, & secundis intentionibus: quamobrem possunt etiam alias fundare intētiones. Nam etiam specieitas habet suam vnitatem formalē, & præterea habet suum esse cognitum. Quamobrē merito 2. Fund.

ritò quæritur, an supra illam secunda alia intētio fundari possit. Vt ergo hoc ipsum explicemus sit

Decisio Quæstionis.

1. Conclus. PRima conclusio. Vna secunda intentio etiam in abstracto fundat aliam secundam intentionē, verbi gratia, speciei tas fundat aliam intentionē specieitatis, & illud abstractum, scilicet specieitas, fit materiale illius secūdę intētionis, & denominatur species: & sic in aliis multis. Et probatur ista cōclusio euidentibus ra

1. Ratio 1 cōclusione. tionibus. Primò; Omne illud, quod potest esse obiectum formale alicuius actus intelligēdi, pōt esse principale fundamentum secundarum intentionum consequētium ex tali actu intelligēdi ad tale obiectum; sed secunda intentio potest esse huiusmodi: ergo potest esse fundamentum alterius secundæ intētionis. Maior patet exemplo hominis, qui potest esse fundamentum intentionis specieitatis, quia cognoscitur ab intellectu, vt in pluribus individuis existens, & ita homo secundū suam vnitatem formalem, est fundamentum remotum illius, & secundum esse cognitum tale, est fundamentum proximū. Sed minor pbatur multipliciter. Primò: quia secunda intentio est obiectum logicę; ergo cognoscibilis à logica per actū intellectus. Item, est significatū termini: ergo est cognoscibilis ab intellectu, quia termini significant quod intellectus cognoscit. Item: intellectus cognoscit omne illud, quod habet similitudinem ad ens reale, cuiusmodi est secūda intentio. Consequentia illa patet: quia esse cognitum supposita vnitate formali, verbi gratia, in specieitate, est fundamentum secūdæ intentionis speciei. Et secūdò probatur eadem consequentia: nam secunda intentio fundatur in esse cognito tali. Si ergo est fundamentum proximum intentionis in secūda intentione, poterit fundari in illa secunda intentio alia. Secundò pro

2. Ratio. bat conclusio: homo est species, quia prędicatur de pluribus differētibus numero in quid: sed etiam genereitas prędicatur de hac, & illa genereitate in quid, quæ solo numero differunt: ergo genereitas est species: ergo fundat vna secunda intētio aliam. Tertiò: quia homo, verbi gratia, habet vnitatem formalem, quæ est indiuisibilis per principia formalia, & potest cognosci in cōmuni, attribuit illi intellectus secundam intentionem speciei; sed etiam specieitas habet suam vnitatē formalem, & potest in communi cognosci, & est in pluribus specieitatibus solo numero differentibus; ergo potest fundare secundam intentionem speciei. Præterea: Vna secunda intentio potest affirmari vel negari de alia: ergo vna secunda intentio induit intentionē subiecti & prædicati: sed intentio subiecti & prædicati est secunda: ergo secūda vna intentio fundatur supra aliam secundam intentionē. *3. Ratio.* *4. Ratio.*

Obiectio. Sed contra est argumentum: Nam si vna secunda intentio fundat aliam secundā: ergo est actus intellectus, quo vtraque cognoscitur, & habet esse: quia nec fundare nec fundari possent, nisi haberent esse: sed duo actus intellectus non possunt esse simul: ergo nec illæ intentiones: & ita nec possunt fundare alias. Respondetur, quòd

Solutio. bene possunt simul esse duo actus intellectus, quando habēt ordinem ad inuicem; & illi duo actus habent quidem ordinem ad inuicem, siquidem habent ordinem res ipsæ, quæ intelliguntur secundum rationem fundantis & fundati, & ita illi actus inter se ordinantur, sicut & in hoc syllogismo: Omne bonum est appetendum; Iustitia est bonum; appetenda igitur est. sunt tres actus intellectus simul: aliqui dicunt eodem actu nos intelligere vtramque intentionem, vt ad inuicem ordinantur.

2. Conclus. Secunda conclusio. Etiam vna secunda intentio in concreto fundat aliam secundam intentionem. Hæc conclusio eisdem rationibus, quibus præcedens probatur. Et rursus: Nā Logica, vt supra visum fuit, tractat de secundis intentionibus adiunctis primis, & nō in particulari, sed in vniuersali: quia omnis scientia versatur primo & per se circa vniuersalia; ergo secunda intentio in communi est vniuersalis; ergo fundat intentionem vniuersalis. Præterea, quia vniuersale est genus ad quinque vniuersalia, vt omnes fatentur; ergo fundat intentionem generis, & est secunda intētio in cōcreto; ergo &c. Præterea: nam accidens quintum prædicabile, est species

species vniuersalis; ergo fundat intentionem speciei; habet enim omnia requisita, vt fundet. Omnia enim, quę habēt, vt fundare possint secundas intentiones, entia realia, hæc omnia habent secundæ intentiones, vt alias fundent intentiones secundas.

3. Conclus. Tertia conclusio. Vna secunda intentio fundatur supra aliam modo iā dicto, siue in abstracto, siue in concreto; & prædicatur de illa, quatenus habet rationem fundamenti principalis. Et sic de specieitate dicitur, quod est species. Pro qua in *Not.* telligenda conclusione aduerte, quòd in accidentibus realibus hoc reperimus, vt eorū quædam repugnantia sint esse idē, sicut albedo, & nigredo; ita vt nec in abstracto, nec in cōcreto seclusa ampliatione prædicentur de se ipsis. Nam ista est falsa, Album est nigrum, & Albedo est nigredo. Alia verò sunt accidētia, quæ nō solùm non repugnant, verùm possunt esse in eodem, sicut albedo, & dulcedo; quapropter hęc ē vera, Albū est dulce; etiāsi hęc sit falsa, Albedo est dulcedo. Alia sūt accidentia, quæ non solū non repugnāt, verùm vnum ad aliud cōsequitur ex necessitate, sicut curuum; vel rectum ad lineam, par vel impar ad numerū. Ita omnino contingit in intentionibus; Nā quædam sunt, quæ repugnant eidem subiecto, vt esse genus & speciem specialissimam, esse genus & differētiam, similiter esse terminum & propositionem. Et hoc verum est, siue substrata & denominata sint entia rationis, siue entia realia; quia quantū ad hoc, ad paria iudicantur. Et ratio huius est; nā exposcunt subiecta, seu fundamenta diuersa formaliter. Nam genus exposcit fundamentum, seu subiectū suscipiens denominationem, quod sit naturæ determinabilis per differentiam, & quod stet sub cognitione generica, qua cognoscatur animal; species specialissima exposcit subiectum aliud, nimirū naturam non determinabilē differentiis oppositis, & exposcit illam, vt stat sub conceptu specifico, sed ista eidem rei cōuenire nō possunt, vt stat sub eodē cōceptu formali: ergo nec intentiones istæ. Itaq; intentiones, quæ exposcunt fundamēta, quæ repugnant eidē rei, non vtcūq; considerata, sed vt stat sub diuerso cōceptu formali, & vt hēt rationē diuersi obiecti eidē conuenire non possunt. Nā quāuis animal, & homo sint idē, cęterum generis intentio conuenit nō homini, sed animali, vt sic, & vt habet illum conceptum animal in mente; & species conuenit homini, vt habet istū conceptū homo, sed homo & animal, vt sic, sūt formaliter diuersa subiecta intentionum, & habent diuersas rationes fundandi. Vnde hæc erit falsa, Animal quod est genus, est species specialissima; quia sit sensus, quod eidē, cui conuenit esse genus, conuenit esse speciem; genus autē conuenit huic rei, quatenus stat sub isto conceptu animal, & illi, vt stat sub illo, nō cōuenit esse speciē, nec differentiā. Et hoc valde notandum censeo. Aliæ intentiones sunt, quæ in eodem se cōpatiuntur, licèt accidētaliter, vt est intentio speciēi, & subiecti; & deniq; oēs illæ intentiones, quæ eidem conceptui obiectiuo conueniunt. Itaq; animali, vt sic, & vt stat sub hoc conceptu animal, & est obiectū significatū per hūc conceptum animal, conuenit intētio generis, & intētio speciei, & ita hæc est vera, Quod est genus, est species. Et probatur primò: Quia Porphyrius capite de specie cōcedit hanc esse verā, Media sūt genera & species, & loquitur de collocatis in media linea prædicamentali, vt de corpore, animali, & cetera, & capite quinto de cōitatibus, ita dicit idem. Et species quidem cū sit, est genus; ergo cōceditur, Species est genus. Probatur secūdò: In accidentibus realib. quādo vnum materiale habet duo accidentia bene ad inuicem in concreto affirmantur, ita vt hæc sit vera, Album est dulce. Sed idē materiale, hoc est, idem conceptus obiectiuus, verbi gratia, animal est genus, & species subalterna; ergo genus & species de eodem in concreto prædicantur: & hæc est vera, Animal est prædicatum, Animal est subiectum, quia eidem conceptui generico vtrumque conuenit. *Obiectio.* Et si dicas, contrà: Animal habet, quòd sit genus in ordine ad inferiora, species in ordine ad superiora: ergo nō pdicantur ad inuicē. *Solutio.* Respondetur negando consequentiam: Nam etiā corpus habet quod sit album, in quantum habet accidēs, quod participat lucem, & habet esse dulce, in quantū habet

Elegantissima proportio iter accidentia realia ab vna parte, & intentiones ab alia.

Quando vna intētio prædicetur de alia & quād vnō

habet accidens, quod participat humidũ in tali temperamento: & tamen verũ est dicere, quod album est dulce; quia nõ fit sensus formalis, vt qua ratione fit albũ, fit dulce: nam tunc esset falsa; sed fit sensus, illud quod habet albedinem, hẽt dulcedinem. Et ita ibi fit hic sensus, idẽ materiale, vt stat sub eodem conceptu obiectiuo, habet intentionem generis & speciei mediæ: nõ tamen fit sensus, quod sub eadem ratione idem obiectum habeat vtrumque. Aliæ sunt intẽtiones, quæ de aliis prædicantur in concreto. Verum hæc prædicantur per se vel tãquam propriæ passiones necessario connexæ, vel tãquã aliquid superius quidditatiuẽ: Nam sicut ad hominem sequitur risibilitas, vt passio, quæ de ipso in concreto prædicatur, ita ad vniuersale suo modo sequitur prædicabilitas: & ita est vera & in secundo modo, Vniuersale est prædicabile: Nã eidem materiali, scilicet homini, cõuenit esse vniuersale, & illi, vt habet vniuersalitatem, cõuenit esse prædicabile. Et hæc est etiam vera, Genus est vniuersale, vbi prædicatur superius de inferiori. Et hoc probatur: Nã Logica considerat secũdas intentiones in concretõ, & de illis dẽmõstrat suas passiones; ergo illæ passiones in concreto affirmabuntur de suis subiectis; Nã aliàs non posset fieri demonstratio, si hæc non esset vera, Genus est prædicabile: quia non posset prædicabile demonstrari de illo. Nec, si hæc nõ esset vera, Genus est vniuersale, posset pdicabilitas de multis affirmari de genere in concreto: ergo &c Et si dicas; Hæc nõ hẽre difficultatẽ, loquendo de substratis. Conceduntur. n illæ proportiones veræ; Animal est genus, Animal est subiectũ, Animal est species media, & similiter istæ: Homo est vniuersalis, Homo est pdicabilis. Sed quod hẽt dubiũ est, vtrũ istæ sint concedẽdæ, Genus est species media, seu subalterna, quia genus prędicatur de animali, & species subalterna prædicatur de animali. An verò sit bona illa consequentia, Animal est genus, & Animal est species subalterna: ergo genus ẽ species subalterna: & an sit verũ dicere, qđ vniuersale est pdicabile; quia homo est vniuersalis, & homo est prædicabilis: ergo vniuersale est prædicabile. Et vt à certioribus incipiamus sit

Dubium.

Quarta conclusio: Intentio prædicabilis prædicatur de intentione vniuersalis in concreto, & sicut hæc est vera, Homo est visibilis; ita hæc est vera, vniuersale est prædicabile. Et idem est dicendũ de oĩ alia ꝓpria passione respectu sui subiecti. Et probatur ista cõclusio; Nam prædicatio illa, in qua prædicatur propria passio de suo subiecto, est in secundo mõ perseitatis; sed illa prædicatio est passionis de subiecto; ergo in secundo modo ꝑseitatis; ergo est vera. Et præterea: quia prædicabile est propria passio vniuersalis; sed passio est, quæ cõuenit oĩ, soli, & semper: ergo illa passio cõuenit oĩ, soli, & semper vniuersali: ergo est vera illa prædicatio, aliàs non cõueniret semper, nec oĩ vniuersali. Et si dicas, cõtrà: nã, vt dicitur in prima regula appellationis rationis in Summulis, quando prædicatũ importat secundam intentionem conuenientem rebus, appellat conceptũ subiecti; sed prædicabile dicit secundam intentionem; ergo appellat conceptum subiecti cõmunem; ergo facit hunc sensum, ꝙ vniuersale per conceptum communem vniuersalis est prædicabile; hoc autẽ est falsum; nam tunc non esset propria passio, quinimo videtur, quod si appellet, nõ sit vera Respondetur, quòd hic nulla est appellatio; quia si esset appellatio, hæc esset falsa, hoc vniuersale est prædicabile; sicut est falsa ista, hic homo est species; quia in hac, Homo est species, est appellatio. Constat aũt hoc vniuersale, v. g. hãc speciem esse prædicabilem; ergo &c. Vnde illa regula non est vniuersaliter vera; vel debet explicari, quod nõ loquatur in propositionibus per se in primo & secũdo modo perseitatis. Vnde etiam hæc est vera sine appellatione, Genus est vniuersale, & Hoc genus est vniuersale: Et ratio huius est; quia cùm passiones conueniãt ratione essentiæ, vbicunque fuerit essentia, siue in vniuersali, siue in particulari, habebit passiones. Maior difficultas est in aliis accidentalibus, vt in ista, Genus est species subalterna, Genus est subiectum. Et pro huius explicatione sit

4. Conclus. qua respondetur præfato dubio.

Obiectio.

Solutio.

Quinta conclusio: Logici antiqui, & graues hãc propositionem, genus est species subalterna, & illi similes, concedũt, tan-

5. Conclus. contra recentiores quosdam.

tanquam verissimã, licèt aliqui moderni negent illam Prima pars probatur: Nam quotiescunque importantur duæ intentiones, quæ eidē materiali, seu eidē conceptui obiectiuo conuenire possunt, vna de altera prædicatur, & in accidentibus realibus idem contingit, vt patet in hac, Albū est dulce; sed genus & species media importãt huiusmodi intētiones, quæ cōueniunt animali, vt concipitur illo cō ceptu Animal: ergo vna de altera prædicatur in cōcreto, seu potius vna de altera prædicatur ratione sui concreti: & ita hæc est vera, Genus est species media. Et præterea: Nā hæc conceditur, Genus est prædicatū, quia illud quod est genus affirmatur de alio: ergo etiā hęc, Genus est species media: nā vtrobique importatur secunda intentio. Et si dicas, contrà: prædicatum est secundæ intentionis: ergo appellat: ergo facit istū sensum, quod genus, quatenus stat sub hoc cōceptu gen in cōmuni, est species subalterna. Et idē est dicendum de hac, Genus est subiectū.

Obiectio.

Solutio. Respondetur primò, quòd ibi nō est appellatio; nam illa in communi modo concipiendi non concipitur vera; nisi quia prędicatum conuenit materiali subiecti, nō ratione alterius intētionis, sed ratione cōceptus communis materialis, nam genus est species media, quia animal ratione conceptus materialis habet, quod sit species media. Et huius signū est, quia licet descendere, Genus est species media; ergo hoc genus est species media, monstrato colore, & mōstrato corpore. Si autē esset appellatio nō liceret descēdere, & similiter in illa: Genus est prædicatū, non est appellatio, quia etiam licet descendere dicendo: ergo hoc genus est pdicatū &c. Regula verò appellationū primò est explicãda bono sensu, & quando non importantur per subiectū & prædicatū intentiones in concreto, quę eidē materiali & conceptui obiectiuo conueniant. Genus verò, & species media important intentiones, quæ eidē materiali, nimirum animali, vel colori, vt sic, conueniūt: Vel si fit appellatio, importatur ad materiale connotatiui, & nō ad formale. Vnde in ista, Genus est species, si abstrahat species à media, & infima, vera est: Hæc vero, Genus est species infima, si accipiatur respectu prædicamentorū realiū, vt scilicet id, quòd est genus in illis, sit species infima, iam visum est esse falsum; quia eidē materiali vtraque intētio nequit conuenire. Si verò accipiatur in hac acceptione, Genus est species vniuersalis, quia ratio generis formaliter denotatur denominari species vniuersalis, vera est, & fit appellatio, sicut & in ista, Homo est species. Nec licet descendere sub illo subiecto; quia genus & species vniuersalis nō dicunt intentiones, quæ eidē materiali possint cōuenire, vt hic accipiuntur: Nā accipitur pro genere primo prędicabili, quod non dicit materiale, cui secūda intentio speciei cōueniat. Et ita applicatur ad formale rationē appellationis, & supponit pro genere in cōmuni species, & non pro materiali generis solū. Et in his propositionibus, quia agitur de appellatione, consulendę sunt aures: nā hoc in appellationibus est potissima regula. Videatur Porphyrius capite de Specie, vbi cōcedit hãc propositionē, Media, scilicet, genera sunt genera, & species.

Explicatur regula appellationum.

Secūda verò pars cōclusionis probatur. Et potissima ratio est secūdū modernos: quia fit appellatio, & cum Porphyrius dicit, media esse genera & species; vult dicere, non quòd genus sit species media, sed quod animal, v. g. vel color sit genus, & media species. Quid autem verius censeam, profectò non facile dixerim. Sed magis placet antiquorum opinio: semper enim etiā in his mi nimis libētius sequor, quod antiquū est. Si autem fiat coordinatio prædicamētalis entium rationis, eodē modo est loquēdum Quod si rursus dicas, hanc esse falsam, Genus est species media, quia fit sensus, quod genus, in quantū genus, est species media. Respōdetur, quod etiāsi fiat appellatio, nō fieret iste sensus, sed quòd generi concepto in communi cōuenit intentio speciei mediæ, quādo verò nō fit appellatio reddit hunc sensum, quod eidem materiali vtraque intētio cōuenit, sicut quando dicimus, qđ albū est dulce.

Cum dicitur species subalterna esse genus, quomodo intelligatur?

Obiectio.

Solutio.

6. Conclus. Sexta cōclusio: Quādo vna intentio in abstracto prędicatur de alia in abstracto, quæcūque sit illa, nisi sit superior quidditatiuè, est falsa propositio omnino: ita vt hæc sit falsa, Genereitas est specieitas,

tas, Vniuersalitas est prædicabilitas, Subiicibilitas est prædicabilitas: Verū hæc est vera, Genereitas est vniuersalitas, Vniuersalitas est relatio. Probatur ista cōclusio; Nā fit sensus, quod ratio vnā sit alia: sed hoc est impossibile; ergo &c. Probatur maior: Nā quādo affirmatur genereitas de specieitate, fit sensus, qđ hæc specieitas sit genereitas: Sicut quādo dicimus, quod homo est albus, fit sensus, quod vnū sit aliud. Sed minor probatur; Nā sicut impossibile est, quod ratio generis sit ratio speciei; ita impossibile est, quòd genereitas sit specieitas, vel è contra; nā denotaretur, quòd vna ratio esset alia & ita vt vnius ratio esset alterius ratio. Præterea; quia hæc est falsa, Albedo est similitudo; ergo & hæc, Genereitas est specieitas, eadē ratione Quod verò hæc prædicatio sit vera, Genereitas est vniuersalitas, probatur; quia genereitas quidditatiuè est vniuersalitas; ergo vniuersalitas potest affirmari de illa; nā qđ alicui conuenit inclusum in illo essentialiter, bene potest affirmari de illo. Item; hæc est vera, Vniuersalitas est relatio; ergo & hæc, Genereitas est vniuersalitas, quia sicut vniuersalitas includit relationem; ita genereitas vniuersalitatem. Itē; hæc est vera, Albedo est color; ergo & illa; quia sicut albedo includit colorē: ita genereitas vniuersalitatē, & relationē; sunt enim sibi superiora quidditatiuè.

Regulā ad discernēdū quādo vna intentio in abstracto prædicati valeat de alio itidē in abstracto.

Vtrùm in entibus rationis detur processus in infinitum.

Controuersia. Ad 1. arg. 1: Modus dicēdi Heruæi.

Respondetur ad primum argumētū; sed inquirendum est prius, an detur in entibus rationis processus in infinitum, & similiter in intentionibus. Et respondetur ex Heruæo, quęstione tertia, quod in entibus rationis, & in actibus intellectus, procedi in infinitum stat dupliciter: Vno modo, quòd procedatur in infinitum in ipsis acceptis in actu, hoc est, quod (ſā actu sint infinita entia rationis, vel infiniti actus intelligēdi ad inuicem fundati, ita vt ante istud ens rationis sit accipere aliud, quod iam erat, & ante illud aliud, & sic in infinitum. Et hoc est impossibile, quia cùm entia rationis fundētur in actu intellectus, modo supra exposito, est necesse deuenire ad vnum primum actum intellectus, supposito, quòd incipit intelligere in tempore: & idē est dicendum de actibus intelligendi. Alio modo potest procedi in infinitū in his respectu accipiēdorū, scilicet, quòd primò intelligam lapidem, & postmodū intelligam me intelligere lapidē, & postmodum intelligam istum secūdū actum, & sic in infinitum. Et hoc non est inconueniēs, nec in actibus intellectus, nec in entibus rationis. In actibus intellectus probatur; quia possūt intelligi ipsi actus intellectus reflexè, cùm sint entia, & sic erit in infinitum processus. Probatur in entibus rationis; nam ad cognitionem vnius actus sequitur relatio esse cogniti ipsius; & illa potuit intelligi: Et ad cognitionem alterius actus etiā sequitur relatio esse cogniti ipsius, & sic in infinitum. Item etiam; quia cùm intelligo hoc ens rationis iam in ipso fundo relationē esse cogniti, & cùm intelligo hanc relationē esse cogniti, rursus in illa fundo aliam relationem esse cogniti, & ita vsque in infinitum syncategorematicè; & etiam processus hoc modo dari potest in aliquibus secundis intētionibus. Et probatur; nam quando intelligo specieitatem in cōmuni, illa denominatur species à quadā secūda intētione particulari specieitatis, quia cùm hoc subiectum denominatum, scilicet specieitas, sit quædā particularis species, debet denominari à quadā secūda intentione specieitatis, particulari, sicut homo denominatur species à quadā secunda intētione particulari specieitatis. Et hæc secunda intentio particularis & indiuidua denominatur indiuiduum vt quod, quia solū de vno prædicatur ab alia secunda intētione indiuidui, quæ est essentialiter indiuiduum vt quo, & denominatiuè indiuiduum vt quod; & ita ab alia secunda intentione indiuidui. Et idem est dicendum de illa, & ita est processus in infinitum à parte post, & in accipiendis. Similiter intentio prędicati potest subiici, & denominabitur subiectum ab intentione subiecti; & rursus illa intētio subiecti potest prædicari, & denominabitur prædicatum ab intētione prędicati. Et hæc intentio prædicati rursus potest subiici, & hęc rursus prędicari, & ita in

Distinctio fundamentalis, cui Heruæi positio innititur.

in infinitum: Vnde hoc nullum inconueniens est. Ego quidem fateor, quòd in aliquo genere intẽtionum nõ est processus in infinitum: Et hoc est, quotiescumque habet conditionem oppositam intentio denominãs, v.g. specieitas abstrahitur in communi, & illi tribuo intentionem speciei, & denominatur species: Illa verò specieitas denominans non potest sortiri iam amplius denominationẽ speciei: & sic in illo genere sistitur, licet possit denominari indiuidua. Et per hũc modũ etiam reperietur iste status in aliis intentionibus. Aliqui negant in infinitum processus in intentionibus: Nam quamuis homo denominetur species ab intentione specieitatis, cũ abstrahitur ab hac & illa specieitate ratio specieitatis in cõmuni, illa specieitas se ipsam denominat speciẽ. Et cũ ego considero hanc specieitatem in particulari esse indiuiduã, fit hoc quidem à quadam secunda intentione indiuidui: Ipsa verò secundã intentio indiuidui se ipsam denominat indiuiduam, nec est in infinitum processus, sicut definitio se ipsam definit inadæquatè; & quantitas se ipsa est extensa; Nam non solùm facit substãtiam extẽsam, sed se ipsã similiter extensam reddit, & quãtam. Et lux non solùm facit colores visibiles, sed etiam se ipsam. Sed iste dicẽdi modus quamuis propter exẽpla habeat apparentiam, nõ tamen placet: nam hæc est accidẽtalis prædicatio, & denominatiua, Specieitas est species: ergo accidit illi esse speciẽ: ergo hanc denominationẽ facit aliqua forma, quæ sit extra suam rationem: ergo non fit ab ipsa specieitate, quæ non est extra suam rationẽ propriam. Impossibile est enim, quòd si accidit albedo homini, quòd dicatur albus à propria forma essẽtiali: illa enim forma, à qua fit denominatio accidẽtalis, concipitur extra rationem subiecti. Et præterea, quia esse speciem fundatur in cognitione specieitatis in cõmuni: sed ipsa specieitas nõ fundatur in cognitione sui ipsius aliqua: ergo alia forma est quæ fundatur in cognitione passiua specieitatis, à qua specieitas dicitur species. Et præterea: quod specieitas dicatur species, debet esse ab aliqua forma particulari: nam specieitas est quoddam indiuiduum speciei: hæc enim est prędicatio speciei de indiuiduo, Hęc specieitas est species, sicut hæc, Hic homo est homo: ergo id, à quo denominatur species, debet esse forma particularis vt quod: nõ ergo à se ipsa, quæ non est particularis vt quod. Et hæc etiã argumenta fere oĩa conueniunt de intẽtione indiuidui particulari, quod ab alia debet denominari, & non à se ipsa. Exẽpla verò adducta non habẽt similitudinem, quãtum ad hoc: nam definitio, secundum quod dicitur definitũ, habet aliam intentionem distinctã à se ipsa, & ab intentione definitionis: & ita specieitas, secũdum quod dicitur species, debet habere aliam intentionem. Item etiam: in definitione cùm definit se ipsam, habet definita alia à se realiter distincta: & ita definit se ipsam inadæquatè, quod non reperitur in specieitate in cõmuni, quæ solùm se ipsã denominat adæquatè secundum istos: Non enim est inconueniens, quod ex eo, quod aliud à se distinctum definit, etiam se ipsam definiat. Sed illa intẽtio specieitatis in communi non denominat nisi se: & ita in intelligibili est, quod sit sui ipsius forma accidentalis. Et hoc est verum in luce, & quantitate; nam quantitas ex eo, quod substantiam à se distinctam extendit & quantificat, se ipsam etiam extẽdit: & lux ipsa videndo colores visibiles videtur ipsa. Nec etiã isti authores possunt processũ in infinitũ vitare in intentione subiecti & prædicati: Nam intentio subiecti non potest se denominare prædicatum, nec è contrà: & possunt in infinitum subiici, & prædicari dictæ intentiones. Et per hoc patet ad primum argumentum.

Ad secundum principale respõdetur, quod nõ oportet illud, quod est subiectũ & fundamẽtũ alterius, esse perfectioris entitatis, quam res fundata, vt patet: Nã qualitas fundatur & inhæret in quantitate, vt in subiecto quo, & quod, minus prĩcipale, & est perfectior quãtitate. Secundo respondetur, quòd fundamentum debet habere maiorẽ entitatẽ, vel propinquitatem ad maiorẽ & perfectiorem entitatem. Et ita ens rationis fundãs aliud, licèt nõ habeat maiorem entitatem alio ente reali, habet tamen maiorẽ propinquitatẽ ad ens reale, quod est perfectius.

Authoris obseruatio.

Modus dicendi aliorum.

Refellitur & ita deciditur controuersia ad aures Heruai.

Ad 2. arg.

Solutio.

Ad

Ad confir. Ad confirmationem respondetur, quòd relatio paternitatis potest fundare relationem similitudinis specificæ, quam habet *1. Solutio.* ad aliam paternitatem, & relationẽ dissimilitudinis specificæ, quã habet ad filia- *2. Solutio.* tionem. Rursus respondetur, quòd nõ est eadem ratio de relatione rationis: Nam cum hæc relatio rationis rursus possit intelligi, fundabit aliam relationem, dico, fundabit, remotè, & vt subiectum.

Vtrùm vniuersalitas sit genus ad quinque intentiones vniuersalium.

Controuersia. *Ad 3. arg.* Ad tertium principale respondetur; sed prius disputandum est, vtrùm vniuersalitas sit genus ad quinque intentiones vniuersaliũ, scilicet, ad genereitatem, specieitatem, differentialitatem, proprietatem, & accidentalitatem: Sic enim impropriè has intentiones appello, vt scholę assentiamur. *1. Opinio Versorij.* Versorius in initio prædicabilium dicit, non esse genus, quia non dicit aliquam vnam naturam illis, quæ sit genus: & quia non dicit vnam naturam, non dicit vnam definitionem: vnde non est vniuoca. *2. Opi. Auctoris in propositionib.* Sed respondetur, quod est genus: & probatur; Nam prædicatur de pluribus differentibus specie in quid: ergo est genus. *1. Propositio.* Consequentia patet à definitione generis: & probatur antecedens: Nam illæ intentiones differunt specie, & vt constat, prædicatur vniuersalitas de illis, in quid; ergo est genus respectu illarum. Minor probatur; Nam quærenti, quid sit genereitas, optimè respondetur, quod sit vniuersalitas, & idem de aliis intentionibus; ergo &c. Sed maior illa probatur; Nam illæ relationes differunt specie, quæ sunt rationes & formæ, quibus aliqua referuntur ad terminos specie distinctos, sed huiusmodi sunt illæ relationes: ergo, &c. Mai. patet; Nã propterea paternitas, & filiatio differunt specie, quia paternitas est ratio referendi patrem ad filium, & filiatio filium ad patrem, & illi termini, pater, & filius, specie differunt; sed genereitas, & cęt. sunt huiusmodi; ergo &c. Probat minor; Nã genereitas est ratio, vt genus referatur ad speciẽ, & specieitas, vt species referatur ad genus: sed species & genus sũt termini specie & formaliter diuersi; ergo &c. Et idẽ est dicendum de aliis intentionibus suprà dictis: Dico secundò, quod sicut animal denominatur, & accidentaliter est genus ad *2. Propos.* omnes species animaliũ, & quòd habet quidditatiuè, & essẽtialiter, est sua quidditas, & definitio, scilicet, esse viuẽs sensibile, ita vt hæc sit prædicatio quidditatiua, Animal est viuẽs sensibile, hæc verò accidẽtalis, Animal est genus: ita in proposito vniuersalitas habet essẽtialiter, & quidditatiuè, quod sit relatio, & secunda intentio, & quod sit ratio cõstitutiua vniuersalis: Nam hæc prædicatio est essẽtialis, & quidditatiua, Vniuersalitas est secũda intentio, est relatio, est forma vniuersalis constitutiua. Habet tamen accidentaliter, quod sit genus, & denominatiuè, sic adeo, vt hæc sit accidẽtalis, Vniuersalitas est genus: nã de vniuersalitate prædicatur essentialiter, & quidditatiuè, qđ per suam definitionem explicatur. Et cũ esse genus nõ explicetur in sua definitione, nõ prædicatur essentialiter, & quidditatiuè. Quinimo nec est eius propria passio: aduenit tamen illi accidentaliter, ex eo, quod est in intellectu illa forma abstracta à suis speciebus, sicut animal abstrahitur ab homine, & equo: & ideò est genus. Ex his sequitur, quod vniuersalitas nõ conuertitur cũ vno membrorũ diuidentiũ, scilicet, genereitate: Nam genereitas essẽtialiter est genus vt quo, idest, *Corollarium.* forma generis: vniuersalitas verò nullo modo est genus vt quo: & essẽtialiter (vt ita dicã) sed denominatur genus, vt qđ, & ita non conuertitur. Vt enim conuerteretur, erat necessariũ, quod sicut genereitas est ratio generis cõstitutiua, et hoc quidem essentialiter; ita esset ratio generis constitutiua vniuersalitas; quod non habet, sed essentialiter est forma constituens vniuersale. Si autẽ inquiras, an vniuersalitas in concreto sit genus ad quinque prædicabilia in concreto, videlicet *Dubium.* an vniuersale sit genus ad genus, speciẽ, & differentiam, &c. Diuus Thomas capite vltimo, de Ente & essentia dicit, quod *Responsio ex D. Tho.* accidentia in cõcreto non habent rationem generis propriè, & ita non propriè habebit generis rationem. Nihilominus tamen hæc prędicatio, Genus est vniuersale, reducitur ad prædicationẽ generis ratione formalis, sicut ista, Album est coloratum;

loratum, de quo infrà redibit iterum disputatio. Et hac ratione concedimus communiter, quod vniuersale est genus ad quinque prædicabilia.

Vtrum specieitas sit species.

Controuersia.

Authoris sententia contra suprà citatos Authores.

PRo solutione etiam eiusdem argumenti inquirendum est, an ista sit vera, Specieitas est species. Et respôdetur, qd sic. Et probatur hoc ex modò dictis: Nã vniuersalitas est genus ad specieitatē, generei tatem, &c. sed genus est quod prædicatur de pluribus speciebus: ergo specieitas est species. Præterea: specieitas est, quæ prædicatur de pluribus differentibus numero: ergo est species. Consequentia clara est ex definitione specieitatis. Probatur: Nã prædicatur de specieitate fundata supra naturam humanam, & de specieitate fundata supra naturam equinam: sed istæ solo numero differũt, quia substrata in ratione fundandi, solo numero differunt: ergo &c. Sed aduerte, quòd sicut de essentia hominis non est, quòd sit species, sed solùm quòd sit animal rationale; ita de essentia specieitatis non est, quòd sit species, sed quòd sit forma speciei constitutiua. Et sicut homini accidit, quòd sit species, quatenus per intellectum abstrahitur; ita accidit specieitati, quòd sit species, quatenus per intellectũ abstrahitur ab hac, & illa specieitate particulari; & quando specieitas denominatur species, fit hæc denominatio à quadã secũda intẽtione, quæ dicitur specieitas, quæ singularis est in essẽdo, licèt sit vniuersalis in virtute, seu in denominando. Et consequitur hæc secunda intẽtio ad cognitionem specieitatis in communi; nã sicut ex hoc, quòd intelligo in communi hominem, cõsequitur specieitas, siue formaliter, siue fundamẽtaliter proximè, eodẽ modo ex cognitione specieitatis in communi consequitur quędã secunda intentio, qua dicitur specieitas, à qua denominatur specieitas illa in cõmuni cognita species. Et distinguitũ ista specieitas particularis ab illa cõmuni, sicut distinguitũ particulare à suo vniuersali. Et quod distinguatur probatur; quia illa specieitas in communi considerata est species vt quod, hæc verò particularis consecuta est solũ species vt quo, seu ratio speciei. Nec valet dicere, ꝙ ipsa specieitas in cõmuni cognita seipsã denominat speciem; nam tunc cùm primò cognoscitur specieitas illa in communi, nullo alio intellectu esset formaliter species: & sic non fundaretur forma speciei alius in esse cognito, quia tã tũc est formaliter, siquidẽ est ipsa specieitas. Et præterea: qa ipsa specieitas de se nõ habet, nisi suam definitionem: ergo vt adueniat illi hoc, ꝙ est esse species vt quod, quod est illi accidens, necessariũ est attribuere illi formã aliquam accidentaliter conuenientẽ, quæ est specieitas hæc particularis cõsequuta fundamentaliter proximẽ ad esse cognitum. Et per hoc patet, qũo differentialitas sit species, quia est quædã rationis relatio, quæ induit hãc denominationẽ speciei. Et idẽ est dicendũ de accidentalitate, & de proprietate pro secundis intentionibus acceptis. Et si fiat argumentũ: Hæc est prædicatio idẽtica, Species est species: ergo non est species vniuersalis; Hæc enim prædicatio, Homo est homo, nõ est prædicatio speciei, quia prædicatio speciei non est idẽtica. Respondetur, quòd cũ dicimus, speciem esse speciem, potest accipi, vt sit idẽtica prædicatio, cùm idem de eodẽ prædicatur; potest accipi, vt non sit identica, vt cùm facit hũc sensũ, quòd sit vniuersalis species, vt æquipolleat huic, quod est esse tale vniuersale determinatũ specificè.

Obseruat.

Fuga.

Impugnatio.

Obiectio.

Solutio.

Ad tertium ergo argumentũ respondetur, quod intentiones in concreto, & in abstracto fundant alias intentiones secundas. Et ad probationẽ, quia aliàs hæc esset vera, Specieitas est species, conceditur. Et quando dicitur, ergo id, quo aliquid prædicatur, est id, quod prædicatur, verum est; nam specieitas est ratio prædicandi de substratis, & est id, quod prædicatur de formalibus specierum. Verum est tamen, quòd non exercet rationem illam faciendi speciem secundum illam conditionem, quæ est species vt quod, & id quod prædicatur, quia prędicatur, vt est in communi, & exercet rationem faciendi speciem, vt est in particularibus specieitatibus, quia semper quod substrata denominat speciem, particularis specieitas est. Et hoc nõ est incõueniens.

Applicatur ex dictis responsio ad 3. argum. principale.

Authoris obseruatio circa 1. probationem.

ueniens,quia intellectus ipsas formas, & secundas intentiones, cum sint quædam rerum species, accipit rursus secundum suas naturas specificas,& illas in vniuersali denominat per alias intentiones, & aliquando etiam in particulari. Paternitas verò non habet naturam patris:& ita nō potest pater dici. Specieitas verò est quę dam natura specifica sine indiuiduantibus conditionibus concepta: & ita potest dici species, quia secundæ intentiones ad inuicem subalternuntur. Et ad secundam probationem respondetur,quod etiamsi albedo non possit denominari alba ab alia albedine,quinimo nec à seipsa, quia solùm est ratio albi:cęterū specieitas pōt denominari species, quia habet naturam quandam specificam cum indeterminabilitate in communi cōcepta; & fit, vt probat argumentum, denominatio ab alia forma specieitatis particulari, à qua distinguitur denominatū, non tamq̄ res à re,sed tamquā vniuersale à suo particulari. Et hæc distinctio sufficit, vt saluetur ratio denominantis,& denominati, cum ipsa denominatio est rationis denominatio: Quinimo aliqui dicunt, quantitatem esse quantam à se ipsa. Ad tertiā probationem respondetur,quòd quia formæ intentionum accipiuntur rursus vt quædam subiecta aliarum formarum ab intellectu,quibus denominantur, & resultat compositum accidentale,ex illa cō iunctione potest concretum illud affirmari de illo abstracto. Et ita specieitas est species,maximè quia non prędicatur species de specieitate,vt cōstitutiua speciei est,sed vt constituitur per illam singularem intentionem species: Nam cùm dicitur species,accipitur vt quoddam totum perfectum in suo genere, & non solùm vt pars. Et cum hoc non possit contingere in exemplis adductis in illis, non fit vera prędicatio,sicut in istis. Ad confirmationem respondetur,quod in his intentionibus,quia non solum consequuntur ad naturas reales cognitas in vniuersali,sed etiam ad seipsas in communi cōceptas,fit, vt reperiatur in ipsis denominatio à singularibus intentionibus: sicut & ipsæ naturæ & reales ab eisdem denominatur: quod non contingit in realibus formis. Ita enim ratio specieitatis consequitur ad cognitionem specieitatis in communi,sicut consequitur ad cognitionem naturæ humanæ in communi: reflectuntur enim supra se hæ intentiones rationis.

Ad 2. probationem. Quare albedo nequeat dici alba, bene autem specieitas species.

Ad 3. probationem.

Ad confir.

Ad quartum argumentum respondetur,quod, vt dicit angelicus Doctor de ente & essentia, capite vltimo, ex accidenti & subiecto non resultat aliqua vna natura,cui intentio generis,vel speciei possit attribui: vnde nomina accidentalia cō cretiuè dicta,non ponuntur in prædicamento,sicut species,vel genera, vt albū, nigrum, musicum, nisi per reductionem. Vnde sequitur, quod vniuersale in concreto non est genus, nisi per reductionē; nec genus,species,& cætera sunt species propriè,nisi per reductionem, quia non habent propriè suas definitiones, nec ex illis resultat vna natura, vt inquit Diuus Thomas. Cæterùm licèt differrent propriè specie,respondetur, quòd vniuersale non habet quidditatiuè esse genus,sed solùm est id, quod est in multis: Genus verò essentialiter habet esse genus. Et ita cùm diuidatur secundum ea,quæ sibi essentialiter conueniunt, in quo non includitur generis ratio,nō conuertitur membrum diuidens cum diuiso,cum illi accidat esse genus ex hoc,quòd sic in vniuersali consideratur accidentaliter conuertitur cum vno membro diuidenti, id est, accidentaliter,habet esse genus vt quod, & hoc ipsum essentialiter conuenit generi primo prædicabili. Nec hoc est inconueniens, vt patebit in aliis multis diuisionibus. Ad confirmationem respondetur, secundum aliquos in hac, Genus est species,non fieri appellationem magis; quā in hac, Album est dulce: Sed verificatur; quia eidem materiali conuenit esse speciem,& esse genus. Verum hæc solutio non mihi placet multum. Et ideo respondetur, quod est appellatio conceptus formalis vniuersalis. Itaque facit hunc sensum, Genus est species, id est, genus, quod concipitur conceptu communi generis, est species: Cuius signum est, quod non licet descendere dicēdo, ergo hoc genus est species: nam hoc genus potius est indiuiduum generis secundæ intentionaliter accepti, quàm species. Et sicut hic fit appellatio ad hominis conceptum, in com-

Ad 4. arg.

Quō accidētia in concreto ponātur in prædicamento apud Diuū Thomam.

Quid sit de essentia vniuersalis.

Ad confir.

1. Solutio.

Refellitur 2. Solutio Aucteris.

communi, Homo est species: ita ibi ad cōceptum generis in communi: Non vero sit sensus formalis, quod homo ea ratione, qua homo, sit species: ita hic non sit sensus, quod genus ea ratione, qua genus, sit species, sed vt concipitur conceptu communi.

Ad quintum. Vtrum intentio indiuidui sit species.

Ad quintum respondetur, si priùs præmiserimus intentionē indiuidui esse speciem: nam est prædicabilis de pluribus differētibus numero in quid. Prædicatur enim de hac secunda intentione indiuidui, quæ fundatur supra Petrum, & de illa, quæ fundatur supra Paulum, quæ solo numero differūt: Quia subiecta in ratione fundādi solo numero differunt, cui secundæ intētioni indiuidui essentialiter conuenit solùm esse relationē indiuidui constitutiuam, in esse indiuidui secundè intentionaliter accepti, siue esse indiuiduam vt quo, id est, quo aliquid cōstituitur in esse indiuidui. Accidit verò ipsi esse indiuiduā vt quod, & similiter accidit esse speciem, sicut accidit naturæ humanæ esse speciē formaliter, & similiter esse indiuiduam, & solùm illi, quod ex sua ratione inest, conuenit. Cum autem secunda intentio indiuidui in particulari, quæ essentialiter est indiuiduum vt quo, denominatur indiuiduum vt quod, quia est id, quod solùm de vno prædicatur, scilicet, de se ipsa, hoc fit à quadam secunda intentione particulari illi superueniente, ex eo, quod cognoscitur, vt de vno tantū prædicabilis: quia ipsa secunda intentio de se non habet nisi esse indiuiduā vt quo. Cùm verò est indiuiduum vt quod, illud debet sortiri ab accidenti superuenienti, cum illi accidentaliter cōueniat. Nec est incōueniens processus in infinitum in his intentionibus indiuidui à parte post, vt suprà dictū fuit. Ergo ad argumentum respondetur, quod intētio indiuidui, quæ abstrahitur à particularibus intentionibus, denominatur species ab intentione speciei quadam consecuta ad esse cognitū in communi intentionis indiuidui, & hoc accidētaliter. Quid autem sit materiale indiuidui in concreto sumpti, dicemus in capite de specie; Modò verò de ipsis intētionibus loquimur.

Ex dictis applicatur responsio ad 5. arg principale.

Ad 1. Cōf.

Ad confirmationem respondetur, quòd essentialiter conuenit secundæ intentio ni indiuidui esse indiuiduum vt quo, & oppositum huius, nec per se, nec per accidens potest competere. Erit autem oppositum esse vniuersale vt quo, nō verò est eius oppositum esse vniuersale, vt quod, nec particulare vt quod: Sicut nō est oppositum rationis formalis quantitatis, esse quantum vt quod: nam etiam ipsa quantitas est vt quod, extensa, & in diuisibilis. Ad aliam confirmationem iam patet ex dictis in hoc argumento, & quæstione hac. Ad vltimam confirmationem respondetur, quod secunda intentio indiuidui cognoscitur ex cognitione entis realis; de qua re superius dicta sunt multa.

Ad 2. Cōf.

Ad 3. Cōf.

Ad sextū. Regula generalis ad discernendum quando vna intentio prædicatur de alia, & quādo nō.

Ad sextum argumentum, vt notitiam habeamus plurium logicalium intentionum, notandum est, quod nunquam duæ intentiones differētes specie, vel genere ad inuicē prædicentur in abstracto: quia sit sensus formalis. Et ita hæc est falsa, Genereitas est speciei tas In concreto verò possunt dupliciter prædicari. Primo modo, quando vna est alterius subiectū, sicut quando dicimus, quod species est vniuersalis, vbi species induit intentionem subiecti respectu illius prædicati vniuersalis, & ita vniuersale prædicatur de specie: Et similiter si dicamus, Species est prædicatum, est subiectum; Sēper enim intentio, quæ est materialis respectu alterius, est id, de quo altera prædicatur, in concreto tamen. Potest etiā vna intētio de alia prædicari in concreto, non quia sit forma respectu alterius, & altera se habeat vt materiale, sed quia vtraque eidem materiali, id est, eidem conceptui obiectiuo conuenit: sicut conceptui animalis cōuenit, quod sit species corporis, & quod sit genus hominis, & leonis, & ita hæc est vera, Genus est species media. Hoc modo iudicandū est de intentionibus omnibus quomodo ad inuicē prædicentur. Præterea est notandum, quod sicut in accidentibus, & substantiis reperiuntur in eadem re gradus diuersi, ordinati secundū superius & inferius, prouenientes ab eadē forma numero: ita hoc etiam reperitur in intentionibus: Nā sicut Petrus est homo, & animal, & viuēs, & corpus, & substantia, & ens, & totum habet ab anima rationali, & hæc est prædicatio

Elegantissima proportio inter substātias & accidētia rea lia ab vna parte, et inter intentiones ab alia.

dicatio quidditatiua, Petrus est homo, & cætera; ita hæc speciei tas est vniuersalitas, & est relatio rationis, & est secunda intẽtio, & est ens rationis, & totum hoc habet à forma speciei tatis, & idem reperitur in effectibus formalibus, quos tribuit: Nam sicut Petrus est albus, & coloratus eadem albedine; ita homo est species vniuersalis & relatiuum rationis eadem speciei tate: & hæc est quidditatiua, Species est vniuersalis relatiuum rationis. Gradus vero ordinati accidẽtaliter, sicut album & dulce, proueniunt à duabus formis, & ita in intentionibus esse genus, & speciem à duabus intentionibus proueniunt. Hoc posito respõdetur ad argumentum, quod hæc est vera, Denominatiuum est vniuocum: nam eidem materiali intentio denominatiui & vniuoci conueniunt: sicut eleganter asserit Caietanus, capite de Denominatiuis: Nã album, secundum quod suis inferioribus importat vnam rationem communem, est vniuocum: prout verò denominatur ab albedine, à qua secundum nomen sola casus terminatione differt, est denominatiuum. Itaque negandum est, facere sensum formalem. Sed sicut ista est vera, Genus est species media: ita ista, Vniuocum est denominatiuum. Nota pro intẽtione terminorum vniuocorum, & æquiuocorum, quòd terminus in communi nec est vniuocus, neque æquiuocus: nam diuiditur in vniuocum & æquiuocum, et sic abstrahit à rationibus particularibus: sed essentialiter habet esse vocem significatiuam ad placitum, & diuiditur in vniuocum & æquiuocum, vel vniuocè, vel analogicè. Et de ratione vniuoci vniuocantis, & æquiuoci æquiuocantis (Nam in istos terminos diuiditur) est, quod sint rationes, quibus termini particulares significant sua significata vnico conceptu, vt vniuoci: vel pluribus, vt æquiuoci; vel quod sint relatiua, cuius totum suum esse sit, referri ad vnum significatum vnico conceptu, vel ad plura pluribus conceptibus. Nam modò nolo disputare, quomodo sint intelligendæ definitiones secundarum intentionum, vsque ad caput de Genere: Sed tamen illa ratio, quæ abstrahitur ab vniuoco vniuocante, & ab æquiuoco æquiuocante habet, quod denominetur vniuoca vniuocata; secundum quod significatur per illam vocem, Terminus: Itaque nullo modo est vniuoca vniuocans essentialiter: Et probatur: quia illud conuenit vni mẽbro inferiori essentialiter: ergo non potest essentialiter competere superiori. Sed quod nec denominatiuè sit vniuoca vniuocans ratio illa superior, probatur: Nam esse vniuoca vniuocans, est esse id, quod sua significata vnico conceptu repræsentat denominatiuè: sed hoc nõ habet illa ratio superior: nam abstrahit à significatione vnico vel pluribus conceptibus. Item, quia ille vnicus conceptus, quo mediante significaret, deberet esse particularis, quod non habet. Præterea: vniuocare rem significatam est quoddã exercitium, quod solùm voci particulari potest competere: Ratio vero termini in communi, secundum quod per istam vocem, Terminus, significatur, est vniuocata. Iste vero terminus æquiuocus, secundum quod significat omnes terminos æquiuocos, habet rationem termini vniuoci vniuocantis, & res significata habet rationem vniuoci vniuocati: Sic adeo, vt æquiuoci termini induant intentionem vniuoci vniuocati, vt significantur per istum terminum, Terminus æquiuocus. Et idem est dicendum de vniuocis, vt significantur isto termino, Terminus vniuocus: Nam isti termini, Terminus vniuocus, & Terminus æquiuocus, sunt vniuoci. Et ita non sequitur, quod terminus vniuocus sit æquiuocus. Per hæc facilè intelligemus alias intentiones terminorum propositionis, consequentiæ, subiecti, & prædicati.

Ex dictis applicatur respõsio ad 6. arg principale.

Doctrina pulcra de vniuocis et æquiuocis.

QVÆ-

QVÆSTIO XXVIII.

Vtrùm secunda intentio prædicetur de re ad extra, ita vt hæc sit vera, homo est species, homo est genus: & an vna secunda intentio prædicetur de fundamento alterius oppositæ.

1. Argum. IDETVR quòd hæc propositio sit falsa, Homo est species: nam sua cõtradictoria est vera: ergo ipsa est falsa. Antecedens probatur: Nã istæ sunt cõtradictoriæ, Homo est species, Nullus homo est spẽs, sed hęc negatiua est vera; ergo altera, scilicet, Homo est species, est falsa.

Confir. 1. Et confirmatur: Nam non est verius cõtradicere, quàm toti propositioni negationẽ apponere: ergo istę, Homo est species, Non homo est species, sunt contradictoriæ: sed hæc secũda est vera: ergo prima est falsa. Probatur minor: quia facit hũc sensum, Nullus homo est species. Et

Confir. 2. confirmatur secundò hoc argumentum: Quia ens secundum quid, quale est intentio secunda, non verificatur de re ad extra, quæ est ens reale, & verum: non ergo secunda intentio affirmatur de prima: & ista erit falsa, Homo est species.

2. Argum. Secundò probo, quod hęc sit vera, Homo est genus: Nam intentio speciei & generis conueniunt eidem rei materialiter: nam & homo, & animal sunt idem, quæ sunt materialia illarum intentionum; ergo hæc est vera, Homo est genus. Probatur consequentia: Nam propterea concedimus, quod genus sit species media, quia istæ duæ intentiones generis & speciei mediæ, seu subalternæ, eidem rei conueniunt.

3. Argum. Tertiò. hæc est vera, Animal est species specialissima: ergo hęc est vera, Homo est genus: nã videtur eadem ratio. Et probatur antecedens: Quidquid cõuenit inferiori, conuenit superiori: sed homini conuenit esse speciem: ergo & animali: nam si ista est vera, Homo est albus, etiã ista vera erit, Animal est album.

4. Argum. Quartò: Homo, vt habet esse subiectum intentionis speciei, non habet esse ad extra, sed in intellectu; sed vt est subiectum est id, de quo prædicatur intentio: ergo intentio non prædicatur de re ad extra. Maior patet; nam secunda intentio fundatur in esse cognito, nec fundatẽ præcisè in re ad extra. Minor etiam probatẽ: quia qua ratione substernitur intentioni secundæ, secunda ipsa intentio de illo affirmatur; cuius signum est, quod nũquam affirmatur de re, quæ intentioni non substernitur.

Preambula ad quæstionem.

1. Fund. ADuertendum tamen erit, materiale intentionum vocari, & esse illud, quod correspondet conceptui obiectiuo requisito, vt fundetur illa secunda intentio, verbigratia, materiale generis, nõ est ens, nec Petrus, aut homo, quamuis sint idẽ realiter cũ animali, sed est animal, vt stat sub hoc cõceptu animal, vel viuens, & cætera. Itaque si ponamus terminum secundæ intẽtionis à parte prædicati, res significata per conceptum, quẽ appellat, vt, sic est materiale illius intẽtionis, vt in hac, Homo est species, homo, vt stat sub isto cõceptu homo, est materiale speciei. & sic in aliis. Et debet intelligi ista appellatio in propositione vera; nã quando dico, Petrus est species, li species, appellat conceptum Petri, & ita est falsa, cùm nõ possit illi competere per illum conceptũ esse speciem: & ita Petrus nõ est materiale speciei, sed homo. Est itaque materiale speciei illud, cui forma competere valet speciei, & est natura sola numerica differentia determinabilis, & materiale generis, est natura determinabilis specificè.

2. Fund. Nota vltimò, quod intentiones incompossibiles illæ dicuntur, quæ eidem materiali cõpetere cõ valent, accipiendo materiale modo iam dicto, sicut sunt intentio speciei, & indiuidui generis subalterni & speciei infimæ.

P Deciditur

Deciditur quæstio.

1. Conclus. PRima conclusio. Secunda intentio in concreto prædicatur de re ad extra, licèt ab hoc præsupponatur, cognitam esse rem ab intellectu. Probatur ista conclusio primò: Nam hæc est vera prædicatio, Homo est species; sed prædicatum importat secundam intentionem, & homo est res ad extra, de quo prædicatur secunda intentio importata per prædicatum: ergo conclusio est vera. Maior non eget probatione, quia homo est prædicabilis de pluribus differentibus numero in quid: ergo est species. Confirmatur hæc ratio: Nã species supponit pro homine: ergo prædicatur de illo: quia suppositio est acceptio termini pro aliquo, de quo verificatur. Antecedens probatur: Nam species significat illud, quod habet secundam intentionem speciei: sed homo est huiusmodi, igitur hominẽ significat, vt aliquid contentum sub suo significato de materiali, sicut album significat corpus aliquod, quod habet albedinem. Verum est tamen, quòd vt secunda intentio speciei rebus conueniat, requiritur, rem illam cognitam esse ab intellectu; nam cognitum esse ab intellectu est proximum fundamentum secundarum intentionum, vt iam vidimus.

2. Conclus. Secunda conclusio: Hæc prædicatio, Homo est genus, est falsa. Et probatur; nã non conuenit homini generis definitio. Antecedens est euidens, & consequentia similiter probatur: nã illud, quod debet esse genus, debet dicere conceptum quẽdam obiectiuum determinabilẽ per differentias, atque prædicabilẽ de pluribus specie differentibus: sed hoc homini nõ conuenit; ergo &c. Et cõfirmatur hęc ratio: Nã hęc est falsa, species specialissima est genus; sed si homo esset genus, esset vera, quia homo est species specialissima ergo &c. Maior satis patet, quia illæ intentiones exposcunt repugnantia fundaméta: & ita eidem obiectiuo conceptui conuenire nequeunt.

Dissoluuntur argumenta.

AD primum argumentum respondetur, quòd contradictoria istius, Homo est species, est ista, Homo non est species, quæ est falsa: nam reddit hũc sensũ, homo conceptu cummuni cognitus, nõ est species, vnde altera est vera. Et quod debeat hunc sensum facere probo: quia debet cõtradictorium alterius sensũ habere, sed altera facit sensum, quòd cõceptus homo cõceptu cõmuni, sit species: Hæc ergo oppositum sensum reddit. Et quia subiectũ in præsenti, Homo est species, supponit simpliciter pro primo, & per se significato, habet ratione termini singularis: vnde in contradictoria debet manere subiectum eodem modo. Sicut cum assignamus cõtradictoriam huic, Petrus currit, relinquimus eodẽ modo subiectũ, & dicimus, Petrus non currit, istæ verò sunt contradictoriæ, Aliquis homo est species, Nullus hõ est species, & subiectũ vtrobique supponit personaliter; quapropter vnius particularitas debet mutari in vniuersalitatẽ alterius. Et si dicas, indefinita, & singularis ęquiualẽt, vt Aliquis homo, & Homo; ergo istæ æquiualent, Aliquis hõ est species, & ista, Homo est species; sed prima est falsa; ergo & secũda. Respondetur q̃ ista, Homo est species, nõ est indefinita, quia nõ potest verificari, nisi pro suo per se significato, scilicet pro homine in cõmuni. Ad cõfirmationem respõdetur, quòd ista, Homo est species, Non homo est species, cõtradicunt, si li non, non mutet suppositionẽ simplicem in personalem; quia in contradictoriis debet manere idem genus suppositionis. Si autem mutet, & faciat hũc sensum, Nullus homo est species, nõ sũt contradictorię. Ad primam confirmationem respondetur, quod sicut accidens in concreto affirmatur de substãtia, etiamsi sit ens secundum quid; ita secunda intentio in concreto affirmatur de re ad extrà, etiamsi sit ens secundum quid.

Ad secundum argumentum respondetur, quòd genus, & species non conueniunt eidem materiali formaliter, id est, eidem conceptui obiectiuo: & licèt conueniant eidem entitati, non sufficit.

Ad 1. arg. / Instantia. / Solutio. / Ad Confir. / Ad 2. arg. (marginal notes)

Ad

Ad tertiũ, explicatur illud axioma, Quicquid conuenit inferiori, conuenit superiori.

Ad tertium respondetur, quod quid quid cõuenit inferiori, non specificando & appellando conceptum, conuenit superiori, sicut si homo est albus, animal est album. Cæterum, quia conuenit homini esse speciem per conceptum hominis, cùm iste conceptus nõ cõueniat animali, seu cùm conceptus sit alius à conceptu hominis, non conuenit animali esse speciem. Maxima itaque illi habet verum in prædicatis quidditatiuis, vel accidentalibus, sine appellatione tamen.

Ad quartum.

Ad quartum respondetur, quòd consequentia nihil valet, nam argumentamur à re cum modo ad rem absolutè, itaque mutatur quale in quid, seu committitur fallacia accidentis: Nam dicimus quòd esse speciem conuenit rei ad extra, vt habet tamen illum modum: inferre ergo nullo modo conuenit rei ad extra, nulla est consequentia, sed inferendum erat: ergo non cõuenit rei ad extra absolutè, sed cũ aliquo modo, quod nos fatemur.

QVÆSTIO. XXIX.

Vtrùm in secundis intentionibus possit constitui prædicamentum.

Controuersia. 1. Opinio Toleti.

N hac quæstione quædã est opinio, quã videtur sequi Toletus, Entia rationis nõ constituere prædicamentũ, sed reduci ad realia prę dicamẽta; sicut constat priuationẽ, quæ est aliquid rationis, reduci ad prædicamentũ sui habitus; & relationes rationis reducuntur similiter ad prędicamẽtum relationis realis; & negationes ad prædicamentũ substantię, quia finguntur ad modum animaliũ, quæ in prædicamento substantiæ constituuntur.

2. Opinio aliorum. Ens rationis aliud substãtia, aliud accidens; hoc iterum duplex, aliud qualitas, aliud relatio.

Alii ex eadẽ familia ita diuidunt ens rationis. Ens rationis aliud est substãtia, aliud accidens. Ens rationis, quod est substantia, est illud, quod ab intellectu fingitur per modũ substãtiæ, vt Chimæra, hirco ceruus: Aliud est accidẽs, & est illud, quod ab intellectu fingitur per modum accidentis, & solum diuiditur in qualitatem, & relationem, quia solùm fingitur per modum qualitatis, & relationis. Ens rationis per modum qualitatis est, quod fingitur per modum formæ, & non refertur, vt negatio, & priuatio. Ens rationis, quod est relatio, est quod fingitur ab intellectu per modum relationis, & est inter aliqua. Hæc relatio diuiditur in vniuersalem, & non vniuersalem, & sub non vniuersali comprehendunt dextrum & dominum: & cùm dicunt non vniuersalem, aliquid positiuum designant. Dicit præterea iste commentator entium rationis, quod ens rationis de omnibus istis vniuocè dicitur, estq; illorum genus, & quod negatio est genus ad negationem in subiecto nõ apto, quæ est vna species, & ad negationem in subiecto apto, quæ est priuatio, vocat negationem in subiecto nõ apto: vt cùm dicimus, Homo non est irrationalis, quia in homine non est aptitudo, vt sit irrationalis. Et addit, quod priuatio est propriè in entibus realibus, & est à parte rei in actu exercito, seu fundamentaliter: formaliter verò est in intellectu. Et de priuatione fundamentali tali tractant scientiæ, quæ tractant de suo fundamento: De priuatione in communi fundamentaliter tractat Metaphysicus, formaliter Logicus: nam scientia, quæ considerat, quod homo fit rationalis, considerat, quod non sit non rationalis.

1. Argum. pro opinione Toleti.

Arguitur ergo pro prima opinione Toleti. Primum argumentum est: Si entia rationis ordinantur in prædicamento: ergo vel sunt in aliquo prædicamento eorum, quæ enumerauit Aristoteles: Et hoc non, quia sunt illa constituta pro entibus realibus: Nec in alio, nam sequeretur, quod essent vndecim prædicamenta, quod est absurdum.

2. Argum.

Secundò: D. Thom. de po. q. 7. art. 9. in corpore dicit, quòd in nullo prędicamẽto est aliquid, nisi res extra animam: sed entia rationis secundum Aristotelem 4. Metaphysicæ, sunt entia in anima: ergo non sunt in prædicamento. Et hæc est Thomistarum opinio.

3. Argum.

Tertiò: In rebus, quæ ponuntur in prę dicamento, aliud debet esse essentia, & aliud debet existentia: sed entia rationis non habet existentiam, aliàs essent entia realia: nec potest in eis assignari, quid sit esse illorum. Et confirmatur hoc

Confir. argumentum: Nam quæ collocantur in prædicamento, debent esse composita ex genere & differentia: sed entia rationis non sunt huiusmodi, sed sunt quid simplicissimum; ergo non constant genere & differentia: nam non potest reperire intellectus, vnde sumat generis rationem, & differentiæ.

4. Argum. Quartò: Diuus Thomas 1. parte, quæstione 28. dicit, entia rationis, quæ sunt relationes, pertinere ad prædicamentum, Ad aliquid, constitutum ab Aristotele: nam ait, quod in genere relationis reperiuntur aliqua secundum rem, & aliqua secundum rationem, quod in aliis prædicamentis non reperitur, ergo relationes rationis sunt in prædicamento reali; non ergo est aliud prædicamentum constituendum pro entibus rationis, quæ sunt relationes.

5. Argum. Quintò: Si constituimus prædicamentum relationis, quare non constituemus alia predicamenta pro entibus rationis, scilicet, prædicamentum qualitatis, quantitatis, & cætera: Quia sicut reperitur ens rationis, quod participet verè rationem relationis: ita profectò deberent reperiri entia rationis, quæ participarent rationem aliorum prædicamentorum: sed hæc non reperiuntur: ergo nec talia entia rationis reperiuntur, quæ sint verè relationes.

6. Argum. Sextò: Ens includitur in omni ente rationis, in priuatione, & cætera: sed ens est relatiuum: ergo omne ens rationis est relatiuum; Non ergo debemus ponere aliqua entia rationis absoluta. Probatur minor: nam essentialiter includit ordinem ad intellectum, & non ordinem alium præter relatiuum: ergo omnia entia rationis erunt relatiua: & sic solùm vnum relationis prædicamentum erit constituendum.

Decisio Quæstionis.

Necessitas constituendi prædicamenta entium rationis. Constituere prædicamenta pro entibus rationis, eandem ferè vtilitatẽ adducit, quam asserit Porphyrius, adducere ordinem, & constitutionem prædicamentorum in realibus entibus, vt sciamus nimirũ definitiones in illis assignare, & cognoscamus quid ad quãlibet naturam entiũ rationis pertineat, quid sit alterius genus & species, ac denique in illis demonstrationes constituere possimus. Insuper consideranda est illa famosa distinctio entis rationis in relationẽ, priuationem, & negationem, quam sanctissimus Doctor assignauit, & de qua supra egimus. His præmissis

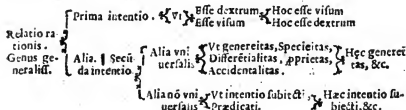
Sit conclusio prima. Ens rationis non est genus ad relationem, priuationem, & negationem: vnde in coordinatione entis rationis non debet collocari tamquã genus generalissimum. Probatur prima pars conclusionis: Nam genus ex doctrina Aristotelis, quam infra adducam, non debet includi in vltimis differentiis specierum, cùm debeat per illas contrahi, & determinari ad certam speciem, quod non fieret, si intra ipsas differentias clauderetur, quia contrahens aliud debet esse saltem formaliter distinctum a re contracta: sed ens rationis clauditur in omni vltima differentia entis rationis cuiuscunque; ergo non genus. Probatur minor: Quia ens rationis in communi nihil aliud dicit, quàm habere esse per intellectus operationem: sed quælibet vltima entis rationis differentia habet esse per intellectus operationem, vt de se constat: ergo est ens rationis. Et confirmatur hæc ratio: nam vltima differentia intelligitur: ergo est ens rationis: quia illud quod habet esse per intellectus operationem, & est intelligibile, ens rationis est. Et confirmatur hæc ratio: Nam ens reale, quia in vltimis differentiis clauditur, non est genus: sed multò magis, vel saltem eadem ratione, claudi debet in vltimis differentiis ens rationis: ergo non erit genus eadem ratione, sed est ens rationis quoddam transcendens in suo genere, quod per omnium rerum genera vagatur: hoc autem ens inter cæteras diuisiones, si quæ sunt aliæ, diuiditur in negationem, priuationem, & relationem. *1. Conclus. contra secundã opinionem.*

Secunda conclusio. Tria possunt entium rationis prædicamenta constitui, scilicet, prædicamentum relationum, priuationum, & negationum. Probatur hæc conclusio; nam prædicamentum est prædicabilium ordinatio, secundum rationem superioris & inferioris quidditatiuè *2. Conclus. cõtra 1. opinion. Toleti.*

tiuè: sed entia rationis possunt hoc modo coordinari; ergo possunt illis constitui prædicamenta. Minor probatur: Nã in entibus rationis sunt indiuidua, verbi gratia in relationibus: nam hæc secũda intentio indiuidui fundata supra Petrum, & hæc, quæ fundatur supra Paulum, numero differunt, & sic de aliis, quę sunt in diuersis subiectis numero, in ratione fundandi indiuidualiter secũdum intentionem. Et hoc modo hæc speciei tas fundata supra hominem, & hæc fundata supra equum, numero differunt: quia etiamsi homo, & equus, non sunt in diuidua numerica, in ratione fundandi illas intentiones sunt velut indiuidua, quia in nullo magis speciali, seu inferiori fundari possunt. Sunt etiam species relationum: nam illæ relationes specie differunt, quæ habent terminos specie diuersos, sicut genereitas & specieitas, & sic de aliis. Sunt itidem relationes genere differentes, vt relatio vniuersalis, cuiusmodi est genereitas; & non vniuersalis, cuiusmodi est relatio subiecti & prædicati, & relatio indiuidui, quæ genere differunt penes diuersam rationem fundandi: diuersa autem ratio fundandi in relationibus, causat distinctionem genericam, vt patet capite de Relatione: Aliud enim fundamentum genere diuersum exposcit id, quod fundat intentionem non vniuersalem, quia non requirit cognitionem naturæ, quæ sit vna formaliter: & aliud exposcit intentio vniuersalis, quia exposcit vnitatem illam formalem. Cum ergo reperiamus indiuidua, species, & genera, in relationibus, potest in illis ordinari prædicamentum rationis. Et idem erit in negationibus, & priuationibus, quia etiam in illis reperiuntur indiuidua, genera, & species. Quod verò non sint, nisi tria prædicamenta, & quod hæc possint constitui, probatur; quia ens per istos tres modos, scilicet, per modũ relationis, & negationis, & priuationis determinatur ad specialia genera entium rationis: sicut determinatur ens reale per illos decem entium modos.

Tertia conclusio. In relationibus rationis coordinatio fit isto modo, vt sit genus generalissimum relatio rationis, & sequantur alia.

Prædicamentum entis rationis.

Ponuntur istę relationes in abstracto, quia ex D. Thom. capite vltimo, de Ente, in accidentibus propriè reperitur genus in abstractis: in concretis verò per reductionem.

In priuationibus sic constituatur prædicamentum: Nam in illis priuatio in communi determinat ens rationis ad tale genus entiũ, & in ipsis priuationibus etiã reperiuntur genera subalterna, licèt nõ habeamus nomina, quibus illas priuationes explicemus: Nam certum est, priuationem formæ supernaturalis genere differre à priuatione formæ naturalis, & priuationẽ formæ spiritualis à priuatione formæ corporalis; & inter ipsas formas corporales, priuationem formæ substãtialis specie differre à priuatione for-

mæ accidentalis,& inter ipsas formas accidentales surditatẽ specie differre à cæcitate;& hæc cæcitas differt numero ab hac cæcitate,ad quas omnes, si nominibus non careremus, facilè esset assignare prædicamentum. Modò sic constituatur priuatio,quæ sit genus generalissimum, & postmodum constitues cæcitatem, & postmodum hanc cæcitatem.Quòd si ad genera subalterna inueneris nomina, supra cæcitatem colloca etiam negationes, (& vocamus *negationes*, vt Chimæra,hircocervus)sunt ordinandæ secundum prædicamentalem ordinem;nam aliter determinant rationem entis in communi, quã priuatio & relatio: Nam negationes illæ specie differre videntur secundũ partes specie differentes,quibus constant; sicut Chimæra specie differre videt à tragelapho,& monte aureo, vnde potest poni ꝑ generalissimo negatio,& postmodum talis negatio,quæ sit communis ad animalia fictitiis partibus composita, inferior tamen ad composita ex partibus incompossibilibus non viuentium,&cæt.Et post modum Chimæra,ac tandẽ hæc Chimæra, illæ verò negationes logicæ, vt Non homo,sunt relationes,vt supra visum est, & in prædicamento relationum Logicalium constitui debent.

4.Conclus. Quæ sint vltima differentia,et postprædicamẽta in tium ratio nis. Quarta conclusio: Vltimæ differentiæ, vt quid imperfectum in entibus rationis, & eorum existentiæ,ad latus ponuntur in prædicamento illo,ad quod entia rationis talia reducuntur, etiam sunt sua post prædicamẽta,vt simul,prius,& posterius, oppositio, &c. quia sunt aliqua entia ratiõis,quę posterius sunt aliis.Quę omnia patere poterunt eo modo, quo infrà explicata fuerint postprædicamenta realium entium.

Dissoluuntur argumenta.

Ad 1. arg. primæ opi. AD rationem, quam prima opinio adducit,respondetur, quòd etsi priuatio reducatur ad prædicamentum formæ,qua priuat,bene potest directè aliud constituere prædicamentum entium rationis:Nam certè obiectum reducitur ad prædicamentum,vbi est scientia,quæ habetur de ipso,& nihilominus esse potest in alio prædicamento directè, vt patet de ente mobili, quod est in prædicamento substantiæ directè, & reductiuè in prædicamento qualitatis, quatenus extrinsecè specificat scientiam, & illi dat esse. Et proprietates hominis reductiuè possunt esse in prædicamento substantię, & directè in prædicamento qualitatis; ita de priuatione dicendũ est; relationes verò rationis,& negationis, nũquã apud probatos viros reperiuntur reductæ ad prædicamenta realia;quod si fuerint,non ob eam rem desinent constituere sua propria prædicamenta.

Refellitur secũda opinio, vt omnino cõtraria D. Th. Secunda opinio relata multa falsa admiscet,& contra Diuum Thomam adducit multa.Primò illud,quod dicit ens rationis esse genus,visum est esse falsum,dicere verò, quòd ens rationis est substantia,quid absurdius? Nam substantia ens per se est,nec sufficit, vt dicatur substantia,quòd fingatur ad modum substantiæ, nisi hominem pictum voces substantiam, quia fingitur ad modum substantię.Et dicere,quod dat ens rationis, quod est qualitas,etiam est absurdissimum,quia solum secundum Diui Thomę sententiam in genere relationis reperiuntur aliqua secun dum rem,& secundum rationem:qualitas enim debet esse intrinseca qualificatio substantiæ,quod enti rationis repugnat. Sed de hoc infrà. Illa vero negatio non rationalis dicta de equo, non est negatio condistincta contra relationem, vt supra iam visum est.Hęc breuiter dixi, quia satis constat noua esse, quę iste auctor adducit,& contra ea,quę communiter sunt à Logicis recepta.

Ad 1. arg. Ad primum argumentum respondetur,quòd prædicamenta entium realium non sunt,nisi decem,illis verò addere, vel adimere aliquid,contra sententiam Aristotelis est;nec entia rationis in illis collocãtur,præter illa verò nos ponimus alia pro entibus rationis, de quibus Aristoteles,nihil pertractauit.

Ad 2. arg. Ad secundũ respondetur, quod Diuus Thomas loquitur de prædicamentis, quæ Aristoteles adinuenit, non verò de iis, quę nos constituimus.

Ad 3. arg. Ad tertium respondetur, quod aliud est in entibus rationis existentia,&aliud essentia, quia eorum esse, vt præmissum est,nihil est aliud,quàm actualis terminatio

ctio cognitionis intellectus. Hoc autem non est eius essentia, cùm non semper illis conueniat, essentiæ verò rerum semper illis cõueniunt. Vtrum verò sit aliud quid distinctum ab ente rationis, vel modus eius, suprà dixi. Ad confirmationem respondetur, quod habent genus, & differentiam. Genus sumitur à conceptu superiori, & differentia à conceptu inferiori, seu gradu determinante, sicut dicturi sumus infrà de accidentibus.

Ad 4. arg. Ad quartum iam diximus, & dicemus capite de Relatione.

Ad quintum. Ad quintum respondetur, quòd peculiares modi aliorum prædicamentorum repugnant entibus rationis, quia neque qualificare, neque quantificare, neque agere, neque pati possunt, bene tamen possunt referri ad aliud, & priuari forma aliqua, & cætera.

Ad vlt. argum. Ad vltimum respondetur, quòd ens, vt iam supra dixi, est relatiuum secundũ dici, non verò secundum esse: importat enim ordinem trãscendentalem ad intellectũ, quem omne ens rationis dicit, abstrahit verò à relatiuo, vel absoluto. Et voco illud relatiuum secũdum dici, quia importat ordinem ad intellectũ; non verò, quia sit absolutum: Nã aliquid, quod abstrahat à relatiuo, & absoluto, potest importare aliquem ordinem trãscendentalem, vt patet in accidente. Et hæc sint satis pro secundis intentionibus, quas si paulo latiùs solito extẽdimus, boni cõsulant Logici, quia cùm sint Logicę formale obiectum, illas exactè debuimus tradere, præsertim his temporibus, vbi ferè nulla harum superest notitia. De quibus, & quomodo sint Logicæ obiectum, vide etiam D. Thomam, opusculo 56.

VNIVERSALIVM tractatio.

QVIA vniuersalia in particulari sunt secundarum intentionum species, & prius erant tractanda vniuersaliora, magis cõgruo ordine succedit vniuersalium quæstionum disputatio post intentionum disputationem.

QVÆSTIO. XXX.

An sint vniuersalia.

1. Argum. ET videtur, quod non. Nam si vniuersalia essent, maximè, quia scientiæ debent esse de vniuersalibus: & cum compertum sit, scientias esse, erit iam exploratum vniuersalia esse; sed hæc ratio est nulla: ergo &c. Minor probatur: Nam Theologia est de Deo, & est vera scientia: Deus autem singularis est: ergo iam ratio scientiæ potest esse de aliquo obiecto singulari; non ergo est necesse, quòd sint vniuersalia ex eo, quòd scientiæ sũt. Et confirmatur hæc ratio; quia de prima sphæra est vera scientia, quæ singularis est: ergo &c. Si respondeas, quòd illæ scientiæ tractant de Deo, & sphæris cælestibus, sub ratione vniuersalis, contrà; nam quando obiectum scientiæ est aliquid æternum, & incorruptibile, bene potest de ipso esse scientia, etiam sub ratione singulari: ergo non est necesse ponere vniuersalia, vt sciantur sic. Probo antecedens; Nam propterea scientiæ debent esse de vniuersalibus, quia sunt incorruptibilia, & singularia corruptibilia: ergo si aliquod singulare est incorruptibile, bene potest de ipso esse scientia; nam cessat tunc ratio, quare

scientia sit vniuersalium : ergo & cætera.

2. Argum. Secundum argumentum ad probandum, quod nec, etiamsi darentur vniuersalia, de illis posset esse scientia, & sic, quòd non debeat assignari ratio, vt sint vniuersalia existentia scientiarum. Nam scientiæ debent esse de perpetuis, & incorruptibilibus, quæ non contingant aliter se habere: sed nullæ res sunt huiusmodi, etiamsi sint vniuersales: ergo nullarũ rerum potest esse scientia: & sic sublata scientia tollitur necessitas ponendi vniuersalia. Maior est Aristotelis primò posteriorum; minor probatur: Omnes res (& loquimur de rebus, quæ subiacent tẽpori) corrumpuntur, & desinunt esse: ergo &c. Si dicas, quòd vniuersalia desinunt esse per accidens ad desitionem singularium, & singularia desinunt esse per se, parum refert; nam esse corruptibile per se, vel per aliud, non tollit quin ipsa res sit corruptibilis: ergo si propterea, quòd singularia corrumpuntur, & sunt caduca, de illis non est scientia, etiam nec de vniuersalibus debet esse scientia, quia etiam desinunt esse ad desitionem singularium: nam tam per se est prædicatio, Petrus est corruptibilis, sicut illa, Homo est corruptibilis: & tam accidentalis est illa, Homo corrumpitur, sicut ista, Petrus corrumpitur. Si dicas, quod est scientia de connexionibus, necessariis, puta huius, quòd homo sit risibilis, quod homo sit admiratiuus, quę sunt perpetuæ veritatis; contra; quia scientiæ sunt de obiectis suis, scientiæ hominis de homine, & physica entis mobilis, & cetera, & non de illis connexionibus. Et probatur, quia scientię sunt de rebus, sed omnis res præter Deum incepit esse, & res corruptibiles desinent esse: ergo nulla res præter Deum est necessaria; nihil enim est simpliciter, nisi solus Deus. Nam si illæ res, hominem esse risibilem, sunt ab æterno, ergo vel Deus, vel creatura; non Deus, vt constat; nec creatura, quia aliàs creaturæ essent ab æterno: scientiæ ergo non possunt esse: ergo nec vniuersalia sunt.

3. Argum. Tertiò; Si vniuersalia sunt, maximè necessitate naturæ intellectiuæ, quæ cum sit quid spirituale, & immateriale, suscipit formas, & species vniuersales, & repræsentantes res vniuersales: sed hæc ratio est nulla; ergo &c. Minor probatur: nam obiectum nostri intellectus est ens; sed singularia sunt entia: ergo illa poterit intellectus intelligere, & sic saluatur intellectus circa singularia, cùm in illis saluetur ratio sui obiecti, quæ experientia docet a nobis intelligi, quòd si vniuersalia ponantur separata, & abstracta secundum esse, vt Aristoteles refert constituta esse à Platone, nec hoc habet apparentiam; quia illa vniuersalia vel sunt primæ substanti, (& loquor de vniuersalibus substantiæ) vel secundæ. Si primæ, ergo sunt hoc aliquid, & singulare; nam prima substantia est hoc aliquid. Si secundæ, erunt in primis substantiis, & sic non erunt separatæ à primis.

4. Argum. Quartum argumentum sit; Illud, quod implicat contradictionem, non potest esse; sed vniuersalia esse, implicat contradictionem: ergo &c. Maior patet: minor probatur dupliciter. Primò; nam si vniuersalia sunt, ergo sunt singularia; nihil enim existit nisi singulare. Secundò: Nam vniuersalia realia sunt entia creata, si sint: sed Deus non potest facere vniuersale esse; ergo ista vniuersalia esse implicat. Minor probatur; nam si sunt, iam sunt aliquid singulare, & non vniuersale, nam existentia est actus rei singularis.

Not. 1. Ad intellectum quæstionis notandum est, quòd in hac quæstione hoc verbum (esse) dum quærimus, an vniuersalia sint, non significat esse existentiæ, sed significat esse, quod vniuersalia possunt habere, quodcunque sit illud, vt optimè notat Caietanus primò Posteriorum, vbi supra, siue sit esse obiectiuum in intellectu, siue esse existentiæ. Et facit hunc sensum, si sint vniuersalia quomodocunque illa dicantur esse, sicut si esset scientia de Chimæra, quæreremus an Chimæra esset, id est, an haberet esse, quodlibet. In hac enim quæstione, quæ ad an est, pertinet, non amplius examinatur, postmodum enim sumus examinaturi, quod esse habent, hæc vniuersalia, in rebus, an verò in intellectu.

Secunda

Nota 2. Secūdò aduertendum est, in hac parte fuisse varios errores antiquorum. Nā vt refert D. Thomas opusculo 55. Epicurei, qui felicitatem summam cōstituerunt in corporis voluptatibus, dixerunt, nihil esse præter id, quod sentitur, ac videtur: ac subinde negarunt vniuersalia esse. Et quamuis hæc opinio propter suam apertam falsitatem non egeat impugnatione, arguitur contra illam. Nam dum isti philosophi, seu potius philosophię destructores, asserebant omnia esse singularia, quandam propositionem affirmabant, quæ rebus omnibus competere poterat, nimirum & huic homini, & huic, & sic de reliquis omnibus rebus: Nam hic homo erat singularis, & hic equus, & cætera; ergo illud prædicatum singulare erat vniuersale, quia prædicabatur de pluribus: ergo ipsi, dum dicebant omne, quod est in mūdo, esse singulare, se ipsos destruebāt, quandoquidem iam in illa propositione aliquid erat vniuersale. Et cum ipsi dicebant, animam esse quoddam corpus subtile, iam anima illa erat vniuersalis: Nam prædicabaī de hac anima, & de illa, siquidem asserebant quandam propositionē, quæ secundum ipsos omni animæ competere poterat: ipsi ergo se destruebant, & dum vniuersale negabant, ipsum affirmabant. Præterea; hoc præstat homo cæteris animalibus, quod illa non nisi singularia percipiunt: homo verò per intellectū aliquid magis excelsum agnoscit; & illa sunt vniuersalia, quia cognoscit Petrum, & Paulum, eandem hominis naturam habere: & cum illā singularis esse non possit, subinde vniuersalis debet esse.

Opinio Epicureorum.

Hominis excellentia

Conclusio. Certissimū est vniuersalia esse.

Sit ergo conclusio. Vniuersalia esse, certissimum est, de quo dubitare amentia est; quæ conclusio est omnium communis conceptio, vno dempto Epicuro.

1. Ratio. Et probatur ratione desumpta ex D. Thoma opusculo modo allato: Nam secundum Aristotelem primo Metaphysicæ, omnis homo naturaliter scire desiderat; sed scientia pro hoc statu non est singularium, sed vniuersalium: ergo vniuersalia sunt. Minor probatur: Nam quæ sunt infinita & incerta, sciri non possunt, sed singularia sunt infinita & incerta; ergo non possunt sciri; ergo scientia debet esse de vniuersalibus, id est, de rebus vt stant sub vniuersalitate, cum naturæ desiderium non sit frustra, quod esset, si nullus scientiam consequeretur pro hoc statu; Nam illud desiderium est ad sciendum pro hoc statu. Si dicas, quod possumus habere scientiā de Deo, qui est aliquid singulare, contra hoc est argumentum: Nam non solùm homo inclinatur ad habendam scientiam de Deo, sed ad habendam scientiam rerum naturalium: sed illa est vniuersaliū: ergo &c. Et præterea, quia scientiam, quā pro hoc statu habemus de Deo, sub quadam ratione vniuersali, & communi habemus: ergo vniuersalia esse est necesse. Antecedens patebit modò, quia cùm noster intellectus pro hoc statu cognoscat per abstractionem à phantasmatibus, debet cognoscere primò vniuersalia, & singularia reflexè. Et adhuc tertio: Nam ad habendam scientiā de Deo, debent præcedere multæ demonstrationes rerū naturaliū; & illæ debent esse vniuersaliū: ergo sunt vniuersalia.

2. Ratio. Noster intellectus quō recipiat species.

Secunda ratio colligitur ex natura nostri intellectus; Nam noster intellectus cum sit potentia spiritualis, & immaterialis, debet recipere species sine conditionibus indiuiduantibus, & materialibus, quod fit per operationē intellectus agentis, qui abstrahit species vniuersales à particularib. phantasmatibus: sed illæ species abstractæ concurrunt ad cognitionem hominis in cmmuni, primò & per se; sed homo in communi cognitus est vniuersalis: vniuersalia ergo sunt.

Officiū intellectus agentis.

Et confirmatur hæc ratio; nam intellectus agens ad hoc est tributus à natura, vt abstrahat vniuersale à particularibus; sed intellectus agens habet operationem suā in nobis: ergo facit vniuersalia: sunt igitē vniuersalia, (et modò non loquimur de vniuersali Logico, sed de vniuersali vtcūque) Et confirmatur hæc ratio secundò; Nā vnumquodque recipitur ad modū recipiētis: nostra autē anima est aliquid spirituale: ergo recipit species spūales: sed tales sunt species vniuersalium, & nō singularium: nam species singularium repræsentant: ipsum singulare hoc & nunc: quāobrem erunt materiales: si ergo sunt species vniuersalium; ergo vniuersalia sunt.

Præ-

3 Ratio. Præterea: Anima rationalis appetit esse semper, & non solùm hic & nunc; ergo apprehendit esse, quod desiderat in vniuersali; igitur vniuersalia sunt.

[Ra]tio. Vltimò: Experientia compertum est nos intelligere hominem in communi, non intellecto Petro, aut Francisco: sed ille homo in communi cognitus, est vniuersalis, quia affirmabilis est de multis: ergo vniuersalia sunt: & quia hæc veritas est communiter recepta, non amplius illam confirmare est animus. In responsionib. similiter argumētorū, quod nō libēter facio, aliqua dubia sum disputaturus.

Verū de singular. poss. e scientia esse. Et vt respondeamus ad primū principale inquirendum est, an de aliquo singulari possit esse scientia. Et videtur quod non Primò, quia in scientia debemus demonstrare passiones de subiecto per sua principia, & per definitionem subiecti, sed res singularis non habet definitionē, secundum quod singularis est: ergo non possumus de illa sciētiam habere. Minor probatur: quia solùm definitur species & res cōmunis. Confirmatur: Nā de re corruptibili per se non potest esse scientia: sed aliqua singularia sunt per se corruptibilia: ergo de illis non potest esse scientia. Et confirmatur secundò: nam de contingentib. non potest esse scientia: sed singularia sunt cōtingentia: de illis ergo, q̄ sunt contingentia, non pōt esse scientia. Maior est doctrina Aristo. in peri her. & Plato iubebat non descendere ad singularia, quia de illis sciētia haberi nō potest.

Deciditur Dubium.

1. Conclus. De singularibus q̄ñ pōt esse sciētia. AD hoc dubium dico primò, quod de singularibus corruptibilibus, quantum ad aliqua necessaria, potest esse sciētia. Probatur hæc conclusio: quia hæc est demōstratio: Omne animal rationale est risibile. Petrus est animal rationale: ergo Petrus est risibilis: & tamen est de aliquo singulari contingenti, secundum tamen aliqua necessaria: ergo & cæt. Præterea: Theologia tractat de aliquibus singularib. cōtingentib. secundū aliqua necessaria, & secundū aliquem modum necessarium, qui in illis reperitur, scilicet, prout sunt à Deo cognita, & ita tractat de incarnatione, &c. quæ secundum quod est à Deo cognita, necessitatem habet quandam; nam vt sic immutabilis est, & necessaria quodammodo, licèt sit necessitas ex suppositione. Vide D. Thom. 1. p. quæst. 84. art. 1. ad vltimum, vbi sic dicit, quod motus supponit aliquid immobile. Et ita sicut mutationes fiunt circa aliquid immobile, ita rerum mutabiliū sunt immobiles habitudines; sicut quamuis Socrates non sedeat, semper verum est, quod quando sedet in vno loco manet, & propter hoc non prohibetur de rebus mobilib. immobilem sciētiam habere; ergo de singularibus quantum ad aliqua necessaria, scientia haberi potest, singularitas enim non repugnat scientiæ.

2. Conclus. De singularib. contingentib. non est sciētia. Dico secundo, de singularibus secundum ea, quæ sunt contingentia, nequit haberi sciētia. Probatur: nam ita dicitur 1. Post. tex. 6. ethic. cap. 6. Scientia est de impossibilib. aliter se habere, sed illa singularia rōne cōtingentiæ possunt aliter se habere: ergo. Et confirmatur, quia sciētia debet esse de necessariis; sed contingens distinguitur contra necessarium: ergo &c. Et præterea, obiectum scientię & prudētiæ sunt distincta, quia habitus formaliter distinguuntur; sed obiectum prudentiæ est singulare contingens: ergo idem non potest esse scientiæ obiectum etiam in aliquo actu particulari.

3. Conclus. Singulare aliquod potest esse obiectum sciētia. Dico tertiò. De aliquo singulari pōt, esse scientia, sic adeo, vt obiectum scientiæ sit singulare. Et prob. in scientia beatorū, quæ habetur de Deo, qui est singularissimus: & Theologia nostra, quę est quędam participatio scientiæ Dei & beatorum, etiā habet subiectū singularissimū. Et ratio est: Nam sicut dicit D. Th. opusculo 56. & 1. p. quæst. 86. art. 1. ad tertiū, non impedit intellectionem singulare, vt sic, nisi in quantum materiale est. Si autem detur aliquid singulare immateriale, optimè poterit cognosci ab intellectu: nam materia est, quę impedit intellectionē, non singularitas, præcipuè si singulare, cuiusmodi est Deus, hēat suā rōnē formalē, rōne cuius nostro modo intelligendi conueniat ipsi aliquid, cuiusmodi est immutabilitas respectu æternitatis.

4. Conclus. Dico vltimò. Pro hoc statu, quia singularia cognoscuntur reflexè, & nō directè (de quo vide D. Thom vbi supra) nō

potest

potest de illis esse scientia directè, sed reflexè, nec hoc prouenit ex defectu singularis ipsius, sed ex parte animæ nostræ, quia cum scientia sit intellectus perfectio, debet illi proportionari i cognitionis pfectione. Et quia intellectus cognoscit primò vniuersalia, & indirectè singularia; ita habitus scientiæ primò perficit circa vniuersalia, & postmodũ circa singularia: scientia autem quam de Deo habemus pro hoc statu præsupponit cognitionem alicuius vniuersalis, ratione cuius sit cognitio reflexa huius Dei. Ad argumenta huius dubii ex dictis patet solutio.

Dissoluuntur argumenta.

Ad primũ. AD primum argumentum principalis quæstionis respondetur similiter, quod pro hoc statu, etiamsi singulare sit incorruptibile, quia noster intellectus nõ cognoscit singularia directè, non potest de illo habere scientia, nisi prius cognoscendo vniuersale: & ita erunt vniuersalia, quia illa cognitio scientifica singularium reflexa debet esse, & prius præsupponere cognitionem vniuersalium.

An vniuersalia sint incorruptibilia, & quomodo. Ad secundum argumentum principale vt respondeamus, disputandum est, an vniuersalia sint corruptibilia, & quomodo sint perpetua. Et quod nõ sint incorruptibilia præter hoc argumentum secũdum principale est argumetũ etiã aliud: Nam esse corruptibile est propria passio corporis, cuius materia non satiatur per appetitũ formæ: sed omnis propria passio prius conuenit vniuersali, quam indiuiduo, prius enim natura homo est risibilis, quam Petrus: ergo vniuersalia aliqua sunt per se corruptibilia, illa saltem, quorum materia non satiatur per actuationem formæ: ergo illa non sunt per accidens corruptibilia: quia per se & per accidens opponuntur. Et confirmatur hoc argumentum: nam eadem corruptione corrumpitur vniuersale & particulare: ergo sicut singulare per se corrumpitur, ita vniuersale. Et confirmatur secundò: quia singulare & vniuersale sola rõne distinguuntur: ergo seclusa operatione intellectus, sicut vnũ corrumpitur per se, ita & aliud, quia seclusa operatione intellectus sit corruptio. Et confirmatur tertio hoc argumẽtum: Nãm seclusa operatione intellectus, oĩa sunt singularia; sed seclusa operatione intellectus sunt corruptibilia: ergo seclusa operatione intellectus non potest dici, quòd vniuersale corrumpitur per accidens, & singulare p se, quia seclusa operatione intellectus non est vniuersale: ergo non corrumpitur vniuersale per accidens. Dicere verò quod est necessaria operatio intellectus, vt sit corruptio vniuersalis per accidẽs, quis non videat esse ridiculum? Nam reales mutationes non dependent ab intellectus operatione, & totum quod intellectus vniuersali tribuit, est ens rationis, quod nihil facit ad corruptionem per accidens vniuersalis.

Confir.

3. Argum. Tertiò sic argumentor: Corpus, v. g. cuius forma non satiat materiæ appetitum, est corruptibile per se, quia esse corruptibile est propria illius passio: ergo etiam actus corruptionis primò terminatur ad hominẽ: & sic vniuersale erit per se corruptibile. Probatur consequentia: nam vt dicitur de somno & vigilia, eius est actio, cuius est potentia: sed potentia cõuenit vniuersali primò & per se: ergo & actio. Et confirmatur primò: Nam eadem est materia hominis & Petri, & eadem est forma, & eædem potentiæ: ergo æquè primò corrumpitur homo ac Petrus: Et confirmatur secundò: Nam vniuersale & particulare sola ratione distinguuntur: ergo non est aliud vniuersale à particulari, aliud enim denotat aliam essentiam: ergo vniuersale non corrumpitur per aliud.

4. Argum. Quartò: Prius natura homo hẽt esse, quam Petrus: ergo in operationibus, siue actiones sint, siue passiones, nõ pendent à Petro, vel à Paulo. Antecedens est notum, quia vniuersalia sunt priora singularibus. Consequentia probatur: nã quod est prius natura non dependet in operatione à posteriori, sed potest operari sine illo: Hac enim ratione dicimus animam rationalẽ non dependere à corpore; quia prius natura est, quam homo sit: ergo si vniuersalia non pendent in actionibus, siue in passionibus à particularib. per se corrumpentur sine dependentia à singularibus.

In

Vniuersale dupliciter accipitur, & formali, & pro substrato.

In hoc dubio de vniuersalibus, dupliciter pôt fieri sermo. Altero modo pro formali & pro secunda intentione, & sic nolo disputare quæstionem. Nam suo modo desinunt & incipiunt esse intētiones secundæ, sicut res reales; & quod dictum fuerit de realibus rebus, hoc dicendum erit de intentionibus suo modo. Altero modo loqui possumus de vniuersalibus pro substrato; & ita in præsentia tractamus de illis, nec loquimur de omni vniuersali, puta de cælo, Angelo; sed de illis solùm, quorum singularia subiecta esse corruptioni comperimus. Et in hac acceptione vsurpando vniuersale, notandum est primò, esse corruptibile dupliciter accipi posse, scilicet, vt distinguitur contra per accidens, & vt distinguitur cōtra per aliud, siue illud aliud sit sola ratione distinctum, siue realiter, vocando in præsentia aliud, quod habet alium cōceptū, modo sit de intrinseca ratione alterius, modò non. Et quoniam corruptibile importat id, quod non potest corrumpi, ēt potest accipi dupliciter, sicut corruptibile, & vt sit incorruptibile, & per se, & incorruptibile per aliud.

Corruptibile dupliciter.

Corruptibile igitur siue incorruptibile per se, vt distinguitur contra per accidens est illud, quod alicui per se cōuenit in aliquo modorum per se, vt in 1. 2. vel 4. Nā tertius modus non est prædicationis, sed causalitatis modus. Vt verò distinguitur contra per aliud, est illud, quod habet corruptionem, siue incorruptionem per se ipsum, & non eget alio, vt sibi cōueniat, & hoc siue prædicatio illa, quæ resultat ex tali conuenientia sit accidentalis, siue necessaria.

Resoluitur dubium.

1. Conclus. Quæ sunt corruptibilia per se.

DIco ergo primò; vniuersalia illa, quorum materia non satiatur per formam, sunt per se corruptibilia, vt distinguitur contra per accidens, ita vt hæc prædicatio, Talia vniuersalia sunt corruptibilia, sit in secundo modo perseitatis tāquam propria passio. Et probatur, quia esse corruptibile est propria passio talis corporis, sicut esse risibile est ꝓpria passio hominis. sed homini per se conuenit esse risibile in secūdo modo perseitatis: ergo per se cōuenit omni tali corpori esse corruptibile. Maior patet, quia conuenit omni, soli, & semper. Et ad essentiam talis corporis consequitur: nam ex eo, quod eius materia non impletur per formam, manet cum appetitu ad aliam, & ita manet corruptioni subiecta, vnde est corruptibile. Et ita sequitur, quod omni tali corpori, & soli conueniat.

Vnde nascatur verum corruptibilitas.

Præterea: esse corruptibile non conuenit accidentaliter tali corpori: ergo conuenit p se. Antecedens patet: nam non potest à tali corpore separari, quia ex eius natura consequitur. Et si auferamus corruptibilitatē à tali corpore, non manebit eiusdem naturæ: homo enim, qui per naturam non esset corruptibilis, alterius rationis esset ab illis, qui modo sunt, hominibus. Et confirmatur hæc ratio: Nam corruptibilitas est demonstrabilis de tali corpore: ergo est eius propria passio. Si verò sint vniuersalia accidentium, ēt illa per se sunt corruptibilia, quæ in subiecto non habent necessitatis causam; sed taliter afficiunt subiectum, quod ab illo abesse possunt.

2. conclus.

Dico secundò corruptibilitas, quā modo dicebamus, etiam cōuenit indiuiduis corporis inferioris, verùm diuersimodè. Nam vniuersali conuenit primò & per se, singularibus verò conuenit secundariò, & ratione vniuersalis, licèt etiam sit illa conuenientia per se.

Vniuersalia per se primò corruptibilia singularia per se secundò.

Hæc conclusio probatur: nam esse risibile, non solū conuenit per se in secūdo modo homini, sed etiam Petro: ergo esse corruptibile etiā vt propria passio conuenit Petro. licèt secundariò: Nam sicut risibilitas ad hominis essentiam consequitur, etiam corruptibilitas ad tale corpus consequitur tamquam eius passio: Sicut enim Petrus habet eandem essentiam, quam vniuersale habet, habet similiter eaſdē passiones, quæ sibi secundariò, & vniuersali per se primò conueniunt.

3. Conclus. Actualis corruptio per se primò cōuenit singularib. secūdario autē vniuersalibus.

Dico tertiò. Actus corruptionis, ad quē dicit ordinē illa potentia, quæ vocatur corruptibilitas, prius cōuenit singularibus, quàm vniuersalib. potentia. n. prius conuenit vniuersalibus, actus verò prius conuenit singularibus: nūquam enim homo corrumpitur, nisi corrūpetur Petrus.

Hæc

Hæc concluſio eſt Ariſt.2.Poſt.c.5.vbi dicit, quòd vniuerſalia per accidens corrũpuntur, hoc eſt per aliud, id eſt, per ſingularia, & ad ſingularium corruptionẽ. Et probatur ratione: nam ſecunda ſubſtãtia nõ ſubſtat accidẽtib. niſi per primã ſubſtantiam: ſed prima ſubſtantia eſt ſingularis: ergo vniuerſale non ſubſtat accidẽtibus, niſi per ſingulare: ergo nõ ſubſtat actui corruptionis, niſi per ſingulare: ergo prius ſingulare corrumpitur, & vniuerſale ad corruptionem ſingularis. Maior patet: Nam, vt videbimus, c. de Subſtantia, ſecunda ſubſtantia ſecundò ſubſtat accidentib. & prima ſubſtantia primò ſubſtat, & ex eo, quod iſta ſubſtat, ſecunda ſubſtat: ex eo n. quod Petrus eſt albus, vel Paulus &c. homo eſt albus. Minor illa probatur, quia prima ſubſtantia eſt hoc aliquid & ſingulare. Prima illa cõſequẽtia probatur, quia corruptio accidẽs quoddam eſt. Reliquæ aũt conſequentiæ patent. Secundò probatur ex differẽtia, quæ eſt inter prædicatum eſſentiale, & accidẽtale, ſiue inter prædicatum per ſe, & per accidens: nam prædicata accidentalia prius accidunt ſingulari quàm vniuerſali: ſed propriæ paſſiones & prædicata eſſentialia, quãtum ad connexionẽ, per ſe prius accidunt, ſeu cõueniunt vniuerſali, quã particulari: & ideo hæc cauſalis eſt vera, quia homo eſt animal, Petrus eſt animal, & quia homo eſt riſibilis Petrus eſt riſibilis: ergo actus corruptionis prius conuenit Petro, quàm homini, licèt paſſio corruptibilitatis prius prædicetur de homine, quam de Petro, & de Petro prædicatur, quia de homine prædicatur. Preterea, quia actiones, ſeu paſſiones prius ſunt ſuppoſitorũ & ſingularium, & ſecundariò cõueniunt vniuerſalib. ergo prius corruptio terminatur ad Petrũ, & ſecundariò ad hominẽ. Antecedens patet: nã oĩs motus & corruptio ad ſingularia prius terminatur, & reſpicit ſubiectum, quod eſt hic & nunc, ſecundariò verò terminatur ad vniuerſale.

Diſcrimen inter prædicatũ per ſe ſeu eſſentiale, & per accidẽs ſeu accidẽtale

4. Concluſ. Vniuerſalia accepta in ſua vniuerſalitate.

Dico quartò. Quòd ſi vniuerſalia iſta, de quib. loquimur, conſiderentur, prout abſtracta ſunt à ſingularib. & prout in ſe non includunt aliquam conditionem indiuiduantem, ſed per ſe ſola conſiderentur, nõ poſſunt corrumpi, nec actus corruptionis terminari põt ad illa; & ſic ſũt incorruptibilia. Probatur iſta concluſio: Corruptio nõ põt terminari ad vniuerſalia, niſi medijs ſingularib. quibus prius conuenit: ergo ſi conſiderentur per abſtractionẽ à ſingularib. & ſine illis incorruptibilia ſunt, id eſt, ad ipſa non põt terminari corruptio. Et probatur ſecundò: Nam ſi non eſſet prima ſubſtãtia ſubſtãs accidentib. ſecunda non ſubſtaret: ergo vniuerſalia ipſa ſine ſingularib. conſiderata non poſſunt ſubſtare accidentib. & ſic nec poſſunt ſubſtare corruptioni: quapropter incorruptibilia erunt. Quia verò vniuerſalia ſunt in ſingularib. & idem realiter cum illis cauſa eſt, vt corrumpantur ad ſingularium corruptionẽ: nam corrupto Petro, cùm homo ſit idẽ cum Petro, corrumpitur etiam homo. Et hoc voluit docere Ariſt. 1. Poſt. c. 9. vbi dicit, quod ſcientia eſt corruptibilium ſecundum accidens, id eſt, ſecũdũ aliud, id eſt, ſecundum ſingularia, quod & aſſerit D. Th. ibidem, & opuſculo Vniuerſaliũ. Et cum dicimus, quod vniuerſalia ſunt incorruptibilia ſecundum ſe, non eſt accipiendum poſitiuè, vt accipit Linconienſis ad hũc ſenſum, quod nũquam deſinãt eſſe in rerũ natura: nam ſemper aliquod eorũ indiuiduũ ſaluatur, & cõſequenter ſaluatur ipſum vniuerſale. Nã multa vniuerſalia ſunt, quæ nullum habent indiuiduũ in reb. exiſtens, vt patet de indiuiduis eclipſis, & cõiunctionis Solis, & Lunæ, & multis huiuſmodi: ſed dẽt intelligi negatiuè, id eſt, quod non hẽant vnde corrumpantur in ſe, licèt hoc habeant ꝓut ſunt in ſingularib. quorum per ſe primò tã generatio quam corruptio eſt. Nã naturæ in ſua vniuerſalitate cõſideratæ non conuenit variabilitas. Vide aliam huius explicationẽ apud D. Tho. 1. p. quæ. 50. artic. vltimo, & Caiet. ibidem, & D. Th. ſecundo contra gent. cap. 55. vbi dicit, quod intelligibile, vt ſic, eſt ſupra tẽpus, & ſic incorruptibile, quia in ſua ratione non dicit corruptionẽ. Cùm ergo vniuerſale ſit intelligibile, erit ſupra tẽpus, & incorruptibile negatiuè, id eſt, non habebit de ſe vnde illi competat actus corruptionis. Ex quo infertur, quod quia omnis natura ſubſtat omnipotẽtiæ Dei, id ꝙ diximus de corruptione reſpe-

Vniuerſalia in particularibus corrumpũtur per accidens.

Vniuerſalia ſunt incorruptibilia negatiuè non poſitiuè contra Linconienſem.

ctu

ctu rerum corruptibilium, dicendum est de annihilatione respectu rerũ, quæ possunt annihilari, quod primò, & per se annihilatio conuenit singularibus, vniuersalibus secundariò: & potentia, seu passio ad hoc primò & per se, quantum ad connexionem, per se conuenit vniuersalibus, & secundariò singularibus.

Annihilatio p se primò cõpetit singularib. vniuersalibus secundariò.

Ad 2. arg. Ad secundum principale argumentũ, quod erat primum huius dubii, respõdetur, quod vniuersalia per se sunt incorruptibilia, vt dictum est, si autem corrumpuntur, hoc est ad corruptionem singularium, hoc autem est per aliud. Scientiæ ergo debent esse de incorruptibilib. per se, vt asserit Arist. 1. Poste. c. 9. Et quamuis verũ sit, quod vniuersalia corrumpũtur, sed per accidens, & ideo de illis põt esse sciẽtia: sufficit. n. vt sint obiecta sciẽtiarum, quod de se non habeãt, vnde corrũpantur; quia vt sic habebũt immutabilitatẽ necessariã ad scientiæ rõnẽ: Nã huiusmodi immutabilitas sufficit. Et ad illud, quod in confirmatione argumẽti dicitur, quod etiãsi scientia sit de cõnexionibus, quod illæ sunt corruptibiles, negãdum est corruptibiles esse. Et cũ dicitur, si sunt æternæ, vel Deus, vel creatura, respondetur quod sunt creaturæ, & si sunt, non dicit existentiam, sed essentiã. Et facit hunc sensum, quod reb. illis, quando sint, debetur esse creatum: quando. n. homo risibilis sit in rerum natura, illi debetur esse creatum. Sed de hoc alibi.

Derogat obiecto sciẽtiæ per se primò corrũpi, nõ autẽ corrũpi per accidẽs.

Connexiones rerũ æternæ, & tamẽ Creatura, nõ Deus

Ad 1. huius dubij. 1. Respõsio. Ad secundum argumentum huius dubii respondetur, quòd esse corruptibile ad corruptionẽ singulariũ, conuenit per se vniuersalib. & est eorũ propria passio. Cæterũ esse corruptibile p se, & sine singularib. non conuenit vniuersalibus, qui nimo illis repugnat. Et hoc modo sunt incorruptibilia. Alii respondent, quòd potẽtia cõuenit per se vniuersalib. actu singularib. & ita sunt per se corruptibilia, si dicat potentiam. Si verò dicat actũ cõuenit per se singularib. & per accidẽs vniuersalib. Ad illud verò quod dicitur, quod per se corruptibile, & per accidẽs opponuntur, & sic eidem non possunt cõpetere, respondetur, quod per se, vt est propria passio, & per accidẽs, vt est idẽ, quod per aliud, non opponũtur, bene tamen, vt est idem quod accidentaliter: Nã Petrus per se est risibilis, vt distinguitur contra accidentaliter, & per accidẽs est risibile, id est, per aliud; Nam est risibilis ex eo, quod homo est risibilis, & per hominem. Vide Arist. 1. Poste. c. de per se, & vniuersali. Et per hoc patet ad confirmationem primam: Nam etsi eadem corruptione corrumpantur, sed primò terminatur illa corruptio ad singulare & particulare, & postmodũ ad vniuersale: Ad alias confirmationes respondebimus c. de Substantia, sufficit n distinctio rationis ratiocinatæ inter Petrum & hominẽ vt illæ propositiones concedantur.

Alia respõsio.

Q̃uo per se & per accidens opponuntur, & q̃uo non.

Ad 3. arg. Ad tertiũ huius dubii respondetur, qđ potentia secundum connexionem essentialem prius conuenit vniuersali, quàm indiuiduo; actus verò prius indiuiduo, quã vniuersali. Et cũ dicitur, quod actus est eius, cuius est potentia, verum habet: sed media conuenientia singulariũ, quia illa potentia datur ad corruptionẽ in singularibus, & ita debet competere prius corruptio singularib. sicut patet in actu ridendi & intelligendi, qui prius singularibus conueniunt, quia potentia intellectiua datur, vt intelligamus in singularib. quia actiones, & passiones debẽt esse suppositorum, siue subsistentium. Ad primam cõfirmationem respondetur, quòd quamuis sit eadem materia & forma, sed singulare addit cõditiones indiuiduãtes & ita prius ad singulare terminat actio.

Differẽtia inter actũ & potẽtiã.

Ad 4. huius dubij. Ad secundam confirmationem respondetur, quòd ibi aliud accipitur largè, pro illo, q̃ quomodocunq; habet ab alio distinctionẽ: & inter vniuersale & particulare est distinctio rationis satẽ ratiocinatæ.

Ad quartum huius dubii respondetur secundum aliquos, quod quãuis prius natura sit vniuersale, quàm singulare, quia illa sunt priora, à quibus non conuertitur subsistendi consequentia; cæterũ hẽt dependentiã à singulari, tamquam à prima substantia, vt illi cõueniãt operationes & mutationes, qa nõ possunt cõuenire vniuersali, nisi pri⁹ cõueniãt singulari

Ad 3. principale. Ad tertiũ principale respondetur, qđ intellectus noster põt intelligere omne ens, sed vniuersale primò, & singulare reflexè, vnde præsupponitur directa cognitio ad reflexã, & ita cognitio vniuersalis ad cognitionẽ singulariũ, quamobrẽ ex

natura

natura nostri intellectus colligitur vniuersalia esse.

Ad quartū Ad quartū principale respondetur, qđ vniuersalia secundum esse, quod habent extra intellectum, sunt singularia, cęterū secundum esse, quod habēt in intellectu, vniuersalia sunt. De quo vide D.Th.op. 55.& 56. vel dicitur, quòd vniuersale, & particulare distinguitur rōne ratiocinata ꝓ naturis, seu vt includēs, & inclusū.

QVÆSTIO. XXXI.

Q id sit vniuersale.

1. Argum. ET videtur, quod definitiones, quæ communiter circunferuntur sint male assignatæ Nam vniuersale ita definitur, quod sit vnum in multis, & de multis: sed hæc definitio nulla est: ergo &c. Probatur minor: nam vniuersale non solùm importat secundam intentionē de formali, sed etiam de materiali dicit id, cui secūda intentio conuenit: sed cum dicimus, quod vniuersale est vnū &c. non potest importare aliquid materiale, cui conueniat secunda intentio vniuersalis, & hoc dicit illa definitio; ergo est nulla. Probatur minor: Nā illud materiale, quod importat vniuersale, vel ē substātia; & hoc non, quia cōuenit rō vniuersalis ēt accidentib. vel est accidens, & nec hoc, cum conueniat substantiæ vniuersalis rō Nec pōt dici quod sit aliquid reale abstrahēs à substantia & accidenti, cùm rō vniuersalis cōueniat ēt entib. rationis proprissimè. Nec similiter dici pōt, quod sit aliquid rōnis, quia similiter conuenit entibus realibus: nullū ergo materiale impor tatur: Nō rectè igitur dicitur, qđ vniuersale sit vnū in multis. Et cōfirmatur hoc argum. Nam cum dicitur, Vniuersale est vnum in multis, vnum est ens indiuisum; vel ergo est ens reale, & hoc non; vel ens rōnis, & nec hoc rationib. iā factis: nec datur aliquid abstractū ab ente reali, & rōnis, vt vidimus suprà: nō ergo bene dicitur, Vniuersale est vnum in multis Nec sufficit dicere, quod hic definitur fo ͥñ secunda intentio vniuersalis, vt rō, quare aliquid sit vnū in multis, quæ est forma'iter aliquid rationis; nam vniuersale est nomen cōnotatiuū, & debet importare, vel significare aliquid, cui conueniat secunda illa intentio vniuersalis, & cùm non possit importari, non definitur rectè vniuersale, quod tale materiale dicit.

Secundò, Sol & Luna sunt vniuersalia, *2. Argum.* & tamen non sunt vnum in multis, & de multis; & idem argumentum fit de Gabrielis specie in communi cognita. Maior patet: Nam illorum termini sunt cōmunes: ergo significant aliquid, cui non repugnat esse in multis: quia dicunt non hanc naturam Solis & Lunę, sed naturam Solis in communi. Sed minor probatur: Nam non sunt multi soles in cōi, nec in eadem specie esse possunt, sicut nec plures Angeli in specie Gabrielis: ergo &c.

Tertiò. Ens est vnum in multis, & de *3. Argum.* multis: & tamen nō est vniuersale: ergo &c. Maior probatur, quia est in multis entibus, & communissimum prædicatū. Et probatur minor, qa non est aliquod quinque prædicabilium Porphyrii, nam si est vniuersale, quod est genus ad quinq; prædicabilia, debet esse in aliqua specie vniuersalis; nihil enim est in genere, quod non sit in specie.

Quartò. Anima humana est in multis *4. Argum.* vna, & tamen non est vniuersalis: illa ergo definitio nulla est. Minor probatur, nam non est in aliqua specie vniuersalis, cùm sit pars quædam.

Vltimò. Materia mea considerata sine *5. Argum.* mea forma, non est in multis, & tamē est vniuersalis: ergo &c. Minor ꝓbatur, quia non est determinata, cùm determinatio fiat per formam; & si non est determinata, est vniuersalis: mala ergo definitio est, quæ dicit Vniuersale esse vnū in multis.

Præambula ad quæstionem

IN hac quæstione sciendum est, varias *Not. 1.* fuisse de vniuersalibus definitiones, & iuxta opinantium de quidditate vniuersaliū varias sententias: Nā Platonici, cū *Platonicorū definitio.* ponerent vniuersa'ia extra intellectū, dicebant vniuersalia esse formas quasdam subsistētes incorruptibiles, & perpetuas, quib. indiuidua oīa illius speciei communicabant, & per illarum participationē ac-

accipiebant speciem. Et errabant quidē in assignatione huius definitionis, quia vniuersale debet esse vnum in multis. Huiusmodi verò vniuersalia non erant in multis, sed erāt potius separata à multis. De quo infra fiet latius sermo. Nominales verò, qui oia ad nomina referūt, dicebant vniuersale esse nomen vniuocū cōmune incomplexum, non dicibile de omnib. quidditatiuè. Quæ definitio, præterquam quod sit sine arte tradita, non rerū vniuersaliū naturā explicat, de quib. sciētiæ tractant, vt videbimus iam.

Nominaliū definitio.

Not. 2.

Secūdò not. Vniuersale multipliciter accipitur, & pro vniuersalitatis signo, & pro vniuersali in significando, quod definitur à Petro Hispano & Soto, Nomē esse plura diuisim significans, vt est iste terminus, Homo. Et accipitur pro vniuersali in essendo, quō Platonici accipiebant, de quo iam diximus, vel pro vniuersali in causādo, & est illud, quod plures causat effectus, vbi vides semper vniuersale, quomodocunq; accipiatur, rationem ad plura importare. Similiter accipitur pro vniuersali in repræsentando, quod est cōceptus repræsentans rem in vniuersali, vt Homo. Accipitur tandem pro vniuersali in prædicādo & logico, & metaphysico, de quo nos hic disputamus, qđ à Peripateticis variè definitur. Aristo. 1. peri her. lect. 10. apud D. Th. definit vniuersale hoc modo: Vniuersale est, quod de plurib. aptum est prędicari, vt Homo. Auicēna verò 5 Met. c. 1. definit vniuersale, qđ in intellectu non est impossibile prædicari de multis; quod bene aduertant qui dā, qui negant Gabrielem vniuersale esse, in cōi cognitum, quantum ad ea, quæ sunt suę speciei: hoc autem vniuersale dicit naturam quandā, quæ dēt esse in multis, ita vt in illis multiplicetur: Nam cū dicimus vniuersale esse vnum in multis, illa multa debent esse multa per ordinē ad naturam, quæ est in illis vna: sic adeò, vt in illis partita & multiplicata reperiatur. Sit exemplum: Homo in cōmuni conceptus vniuersalis est, quia dicit quadam vnitatem, quæ illi per intellectum conuenit, & in multis hominib. est, qui sunt multi, propterea quod natura humana in illis diuisa, & multiplicata reperitur: Nā alia natura est in Petro, & alia in Paulo. Hic Deus ētsi sit in Patre, & in filio, & in Spiritu Sancto, qui sunt tria supposita naturæ diuinæ, & sint plura supposita, & tres personæ: cæterū nō sunt tres Dii, quia natura diuina, quam importat hic Deus, nō repetitur partita in illis, sed vna & eadem singularissima. Vnde, vt sit vniuersale aliquid, hoc primū dēt habere, quod illa multa, quæ respiciuntur ab vniuersali, multa sint in ordine ad naturā importatam per vniuersale, id est, quod natura importata multiplicata reperiatur in illis. Requiritur secūdò, vt aliquid sit vniuersale, non solùm quod sit vnum quomodocūq; aliàs Petrus esset vniuersale, qui est vnū; nec sufficit, quod sit in multis, aliàs oēs naturę particulares, quę sunt in multis, essent vniuersalia, sed requiritur vtrūq;, & quod sit vnū, & quod illud vnum sit in multis. Illa verò multa, quæ ab vniuersali respiciūtur, qua dupliciter se possunt habere, vel sunt in rerū natura, vt Petrus & Paulus, in quib. homo in cōi conceptus, realiter est; vel nō sunt in rerum natura, possunt tamen esse seruato ordine naturæ, sicut domus Septangula pōt esse in pluribus illius figuræ domib. quæ esse possunt, licèt forte non sint; vel quod illa plura non possint esse naturaliter & ordine naturę seruato, sed possunt esse absolutè, sicut Sol in cōi cōceptus & Luna vniuersalia sunt, & tamē nō sunt plures Lunæ & Soles, nec possūt esse ordine naturæ seruato per Dei potētiam, possunt tamen esse secundū aliquorum opinionem (de quo modò nō disputo) vel saltem, licèt non possint esse eiusdem speciei plures Soles, possunt esse diuersæ, & sic Sol in cōi modo conceptus est vniuersale genericum, & habere pōt plures Soles specie differentes, respectu quorum est vniuersale; vel illa plura, nec naturaliter, nec seruato ordine vniuersi esse possunt, tamen illa natura obiecta intellectui, quantum ad rationē specificam, est vniuersalis, quia si esse possēt plura indiuidua de illis pdicaretur, quātum est ex modo essendi, quem hēt in intellectu, sicut de natura Gabrielis dicitur. Quod verò nō sint singularia, est per accidens illi naturæ, vt obiectā intellectui. Sed de hoc infra latius sumus actu i. Vniuersale primo mō vocatur à D. Tho. 1. p.

Vniuersale multiplex.

Auicenna.

Nota.

Conditiones vniuersalis.

Inferiora vniuersalis, pluribus modis respicere possunt suum superius.

1.p.q.13.arg.9.vniuersale secundum rē, & secundum rationem: quia illa natura non solū ex modo essendi, quem hēt in intellectu, est in multis, verùm à parte rei est in multis reliqua verò vniuersalia ex eodem D Th. ibidem vocari possunt vniuersalia secundum rōnem, quia ex modo quē habent in intellectu, esse possunt in multis, & de illis affirmari, nō tamen realiter sunt in illis, sed vniuersale semper dēt respicere plura, saltē sub cōditione, quæ si essent de illis affirmaretur ex mō, quē seruat natura illa in intellectu. Cum dicimus, qđ vniuersale dēt esse vnū, illud vnū dēt esse cōe multis positiuè. i. quod æqualiter multa respiciat, & nō sufficit negatiuè, id est, quod nō sit determinatum ad vnū, aliàs natura secundū se esset vniuersalis, quia nō est determinata ad vnū. Hoc verò vniuersale dicitur metaphysicū, quando consideratur natura sine intētione; dicitur logicū, quādo cōsideratur natura cū intentione vniuersalitatis, quę est tribuens naturæ vnitatē istā vniuersalis formaliter, nā sine illa non habet hāc vniuersalis vnitatē, nā formalis vniuersalis vnitas est aliquid per rationem.

Not. 3. Vniuersale dupliciter. Nota præterea, quod vniuersale dupliciter accipi pōt. Vno modo cōmuniter, & vt distinguitur contra singulare. Alio modo strictius & magis propriè, pro vniuersali, quod refertur ad aliquod 5. prædicabilium, Primo modo ens est vniuersale, id est, non particulare, cū sit obiectū scientiæ Metaphysicæ: Omnis autē scientia versatur circa vniuersale, vt distinguitur sarē à particulari, & anima hoc modo est vniuersalis, quia est obiectum librorū de anima, & multa alia sunt hoc modo vniuersalia. Vniuersale vero prout pertinet ad aliquod prædicabilium, has debet habere conditiones. Primò dēt esse aliquid simplex, vniuocum, cōpletum aliquid in suo genere, propter quod animal rationale non est aliquod 5. prædicabilium, nec similiter sanum, nec anima; hæc verò, quæ hic posita sunt, satis essentiam vniuersalis ostendunt, quæ magis modò sunt explicanda in sequentib. quæstionibus, & ideo non multa misceo.

Not. vlt. Vniuersale duo importat Sed considera vltimò, vniuersale importare naturā, & vniuersalitatē; naturā de materiali, & vniuersalitatē de formali. An verò vniuersale in communi dicat vnā aliquam naturam, vel verò vniuersale, vt est genus ad 5 prædicabilia, dicat naturam communē aliquam, cui conueniat in cōmuni intentio vniuersalis, iā dico in solutionibus argumentorum.

Dissoluuntur argumenta.

Ad 1. arg. Quid correspōdeat vniuersali in communi. AD primum argumentum respondetur; quod nullum materiale adęquatum vnum habet vniuersale, dum definitur in cōmuni etiam si definiatur in concreto, sed oēs naturæ vniuersalium accipiūtur, vt vnū materiale completum, & perfectum. Sicut quādo definitur indiuiduum, non datur aliquod vnū materiale cōmmune omnib. indiuiduis, sed omnia indiuidua importātur per modum vnius materialis, de quo latiùs agā cum disputauero de Genere. Ad cōfirmationem respōdetur, quod cum dicitur, Vniuersale est vnum, li vnum, non dicit aliquam vnā naturam cōmunem omnib. vniuersalib. sed dicit naturas omnes vniuersales, quæ per se sunt vnum in multis: Sicut cū dicitur, Indiuiduum est quod prædicatur de vno tantum, non definitur hic aliqua vna natura communis omnibus indiuiduis, & quæ subsistet intentioni secūdæ indiuidui, nam illa non prædicaretur de vno tātū; sed illa definitio conuenit omni naturæ substratæ secundæ intentioni indiuidui.

Ad 2. 3. & 4. Ad secundum, tertium, & quartum patet ex dictis in corpore quæstionis.

Ad vlt. Ad vltimum respōdetur, quòd illa materia est singularis in essendo, licēt possit quodammodo dici vniuersalis in ordine ad formā negatiuè, id est, nullā includēs formam, vna tamē entitas singularis est, & per actionem singularē producta. Ad confirmationē diximus in superioribus.

QVÆSTIO. XXXII.

Vtrum ante intellectus operationem natura sit vniuersalis.

Sententia Platonis. IN hac quæst. sunt Doctorū multiplices, & variæ sententiæ. Plato ille diuinus lib. 9 de Ideis asserit, dari vniuersalia separata à singularib. ante omnem intellectus operationē, quę

nullo modo ab intellectu dependent. Dicebat enim dari hominem subsistentem & independentem, separatum ab omnib. aliis indiuiduis naturæ humanæ, qui in se immutabilis est, & incorruptibilis, & ab oi materia separatus, & à loco independens, quę vniuersalia vocat ipse ideas. Et idem in omnibus ferè aliis speciebus asserebat. Et probatur sententia Platonis. Primò, quia aliàs non darentur realia ob iecta immutabilia, quæ scirentur per sciẽ tias reales, quia reliqua omnia obiecta rerum inferiorum corrumpuntur de facto. Secundò, quia sequeretur, quod non esset agens causans omnia indiuidua rerum corruptibilium, cùm non ponatur vnum aliquod vniuersale ex se habens esse, & omnia deducẽs ad esse: vt ergo causentur ab aliquo ex se habente esse necessarium, deueniendum est ad aliquẽ separatum hominem, v.g qui dicitur idea, & vniuersalis ho no, qui reliquos causet homines. Hanc sententiam explicāt ex professo Abulensis super Matthæum, c.25.q. 572. & Canterus hic.

1. Argum.

2. Argum.

Dubiũ de mente Platonis circa ideas.

Sed dubitabis statim, an hęc fuerit Platonis mens, an verò ipse ideas has constituerit, quemadmodũ solent à sacris Theologis cōstitui. In qua re grauissimi authores explicant, mentem fuisse Platonis in idearum constitutione eandem, quā habent sacri Theologi, nimirum esse rationes in mente diuina existentes. Ita eum explicat D. August. lib. 83 quæst. 46. & li. 12 de ciu. Dei c.26 & 7. de ciu. Dei c.28. Dionysius de diuinis nominibus, c 7. in hanc sententiam solent citari Basi, Orig. Greg Nazian. idem sentit Durandus, 1. dist. 36 quæst. 3. & 2. dis. 13 q 6 Marsil. q. 1 Prologi. Ma. 1 dist. 47. Scotus d. 35. Philop. 2. de anima, tex 8 Apul. de dogmatibus Platonis, Iamblicus Porphyrii discipulus in Symbolis Platonis, Donatus Eustratius, & Serranus 1. Ethic. c 6. Niphus 7. Met. disput 7 Plotinus dialogo de pulcro, Marsil. Ficinus lib. 2. de Theologia Platonis, Georgius in Harmonia mundi, Cant. 1. tomo 1 cap. 9 & Cant. 2 tomo 1. Euseb. de præparatione Euangelica, Seneca lib 8. epist. vltima. Eugubinus de perenni phil sophia, libro 1. c.17. & 20. Cicero 1. Academicarum, Plutarchus lib. 1. de placitis Philosophorum, Simplicius 2. Physicorum, textu 18. Palacius 1. de anima, textu 8 & 2. Senten. d.3. quæst. 1. folio 44. vers. 2. phys. quæst. 4. Stapulensis in introductione Meta. Fernelius lib. de abditis rerum causis, capite 10 Cœlius Rhodiginus lib. 16. cap. 7. Pierius lib. 26. cap. de garrulit. Villalpandus in Prædicabilibus. Isti omnes asserunt falsò Aristotelem prædictam sententiam imposuisse Platoni, loquutumq; fuisse Platonem de ideis, sicut mō sacri loquuntur Theologi, & D. Thom. opusc 20. de regimine Principum, cap. 4. dicit, sæpè aliorum dicta Aristotelem in alium sensum detorsisse, & in minus probabiles sentētias traxisse, vt sic melius suam firmaret sententiam: Nam fingebat monstra, quæ superare posset. Videatur Abulensis in prologo gene. folio 10. qui appellat Aristot. inuidum, & qui falsò hanc suo magistro opinionem imposuit. Et huiusmodi grauissimi Doctores censebant, triplici ratione Platonem de ideis loqui, quæ sunt in mẽte diuina, primo ex eo, quod easdem conditiones diuini Theologi tribuunt ideis, quæ sunt in diuina mẽte, quas Plato suis ideis tribuebat: Loquebatur igitur Plato de illis. Antecedens probatur, quia omnes Theologi tribuunt ideis, quod sint substantiæ, quod sint rationes cognoscẽdi, quod sint tandem exemplaria, quibus res ab ipso Deo ad extra producuntur; sed hoc ipsum tribuebat Plato suis ideis; ergo de diuinis loquebatur ideis. Secundò; Nā vt refert Aristoteles 3. Phys. text. 25. Plato non constituebat suas ideas in loco, atque adeo nō intelligebat esse substantias aliquas creatas, quia constat has omnes esse in loco: ergo loquebatur de aliquo existente in Deo, & ab omni loco independenti. Tertiò; Quia non est credibile, tantum authorem, & tam diuini ingenii, in tantum fuisse prolapsum errorem, vt constitueret ideas iuxta Aristotelis assertionem, seu impositionẽ. Quod si Plato de diuinis ideis fuit loquutus, eius assertio probanda est, vt constat ex D. Thomæ doctrina, 1. p. q. 15.

Dictũ notabile. 6. Th. cōtra Aris.

Verùm enimuero aliis authores grauissimi cēsent, ita protulisse suā de ideis sentētiam Platonē, vt asserit Aristoteles, nec fuisse loquutum de rationibus illis in mente diuina existētibus. Hoc dicit Aristote-

stoteles 3. Metaphysicæ, à capite 3. vsque ad 9. & 2. Physicorum textu 18. & 19. & his locis asserit hoc ipsum D. Thomas 1. par. quæst. 15. art. 1. ad 1 & quæst. 48. art. 1. & 1. Sentent. distin. 36. quæst. 2. art. 1. ad 1. Auerroes 12. Metaphysicæ, capit. 18. Alexand. 1. Posteriorum, cap. 8. Themistius 1. de anima, cap. 18. Ferrar. 1. contra gent. cap. 24. Carthusianus 1. distinct. 36. quæst. 1. ad 4. Boetius in initio Logicæ, Soto q. 1. Vniuer. & modò magis communiter tenetur à multis. Et probatur hoc sensisse Platonem vrgentissima magistri Soto ratione vbi suprà: Nam si nó ita sensisset, Plato vt refert Arist. viuentib. plurimis Platonis discipulis, non imposuisset illi hanc sententiam absurdam, quia incredibile videtur, tantum magistrum, ipsius plurimis viuentibus discipulis, in tantum errorem traxisse, præcipuè cum Aristot. maximè fuisset gloriæ cupidus, quam hac falsa doctrinæ impositione sperasset maximè. Et præterea, quia Plato non posuit rerum vilissimarum ideas, vt colligitur 1. Ethic. 6. sed Deus etiam rerum vilissimarum habet ideas: ergo ideę Platonis non erant diuina exemplaria, & rationes in męte diuina existentes. Vide ipsum Platonem lib. 9 de ideis, §. Verum. Præterea, Plato constituit hæc vniuersalia ad resoluendas cóceptiones nostri intellectus in communi, & ad constituenda scientiarum obiecta: sed cum cócipimus hominem in communi, & illius scientiam habemus, non habemus scientiam idearum existentium in mente diuina, nec de illis demonstramus passiones: ergo de his non loquebatur Plato. Quinimo omnis scientia nostra esset de Deo & nó per se de creaturis, quod Plato nó concederet: ergo non loquebatur de his ideis. Præterea, Plato ponebat hæc vniuersalia prædicari de singularibus, siquidem ponebat illa, vt essent obiecta definitionis, & scientiæ: sed Deus, & suæ ideæ non prædicantur de singularib. creatis, quia Deus nullius rei est pars Physica, nec Metaphysica, nec alicuius rei intrat compositionem: ergo de his ideis nó loquebatur Plato. Nec rationes pro Platone, qd loquutus fuerit de ideis, aliquid probant, & ideò non egēt solutione. Manet ergo cóstituta opinio Platonis de vniuersalibus separatis, quæ extra Deum ponebat.

2. Sentent. Nominalium. Secunda sentētia est Nominalium opposita Platonis sententiæ, & hac ratione illam in præsenti constituimus, qui dicūt non res vniuersales esse, sed solùm voces, quia res omnis singularis est, quamobrē vniuersalis esse non potest. Vox verò etiamsi singularis sit in essendo, potest ex libera hominum voluntate plura significare, quamobrem erit vniuersalis in significando. Et si quæras ab illis, si nó dātur res vniuersales, quid est, quòd immediatè hæc vox Homo significat, vt róne illius dicatur vniuersalis; respondent, significare omnia singularia sub copulatione, scilicet, Petrum & Ioannem indistinctè & indeterminatè, nec homo, & quidā homo secundum ipsos æquiualent in significando: nam quidam homo significat singularia omnia, quoad accidentia ipsorum, homo verò quo ad essentiam. Nam homo significat omnes essentias hominum confuse, quidam homo essentiam, & accidētia. Et hæc sententia inter antiqua deliramenta referri solet: Nam dicitur fuisse Heracliti & Cratili, & eadē tribuitur Epicuro. Et Niphus 1. Metaphys. dicit, fuisse antiquorum Philosophorum, quàm Canterus hic tribuit Platoni, qui Socratis authoritate mutauit sententiā, & in superius numeratam incidit, quod videtur asserere Arist. 1. Metaph. tex. 15. Hanc sententiam in lucem reuocarunt quos temporibus nostris Nominales appellamus, quorum princeps fuit Okam in sua Log. c. 14. & 1. de ani. p. 1. & quodli. 15. q. 3. & 2. Sen d. 2. q. 7. & 8. & ibid. Gabr. & Adamus 1. d. 34. q. 8. art. 1 Burid. & Bruxel. in prædic. quam verinré censet Ayala, q. 1. dicens, solum conceptum, vel vocem esse cóe, quia correspondent illi omnia singularia. Idē docet Themist. 1. de anima, cap. 4. & 8. vbi ait, quod nomina generum, & specierum potius sunt notiones animæ, id est, conceptus mentis, quàm naturę aliquæ: fauet Auerroes ibidem, imò Arist. infra dicit, definitiones generum, & specierum nō esse definitiones alicuius alterius, nisi ipsorum singularum. Et 1. de anima. c. 1 dicit, vniuersale nihil esse, aut posterius esse, quod nisi vocibus, & conceptibus conuenire nequit,

quia ista sunt posteriora rebus ipsis. Hæc sententia præterea probatur rationibus: & sit secundum argumentum illius. Nam significatum huius vocis homo est in re, sed quidquid in re inuenitur, est singulare: ergo vniuersale solùm est significando, in voce scilicet, vel conceptu. Tertium argum. Tunc cùm Petrus & Paulus sint idē realiter cū illo vniuersali homine, erunt etiā idē realiter inter se, quia quæcunque sunt eadē vni tertio, sunt eadem inter se. Et si dicas, quod sunt idem cū homine, & inter se nō itē, sequitur, quod ponamus ī creaturis idē, quod in mysterio Trinitatis, quod est absurdū. Et confirm. hoc argum. Nam quando homo apprehendit significatū huius termini, homo, apprehendit aliquid reale existens, vel potens existere: sed hoc necessitate debet esse singulare: igiť significatū eius est singulare: vniuersalitas ergo solùm reperiť in significatione nominū, & cōceptuū. Probať illa prima minor: quia omne existens debet esse productum, siquidem est creatum: productio verò ad aliquid singulare terminatur. Quartò, quia inter mentis cōceptū, vel vocē significatiuā, & res, à parte rei nihil intercedit medium, quod possit esse hoc vniuersale ī prędicādo; sed res à parte rei sunt singulares, ex parte verò cōceptus, aut vocis nihil etiā mediat: ergo cū res singulares nō possint esse vniuersalia, in prędicādo solū erit cōceptus, vel vox. Consequentia est nota, & probatur maior: Nam vel illud, quod mediat inter rē existentē à parte rei, & ipsum conceptū est aliquid reale, vel nihil: Si hoc secūdū, habeo intentū: Si primū, contra, quia omnis entitas realis, non habens esse vnam ꝑ operationē intellectus, est vna vnitate aliqua numerica, cū vnitas generica, vel specifica sit vnitas rationis, vt aduersarii fatentur: ergo verè illa entitas est aliquid singulare, & ita nō est vniuersalis. Et cōfirm. hoc argu. quia omne aliud à prima substantia, vel est in prima substantia, vel dicitur de illa; sed vniuersale nō dicitur de prima substantia, quia hæc est singularis, vnde hęc ꝑdicatio est falsa, Vniuersale est singulare, nec est ī illa, alias redderet illa vniuersalē, sicut albedo existēs in corpore facit ipsum albū: non ergo datur tale vniuersale, sed vniuersalitas reducēda est ad vocem & conceptum. Et ita pari ratione, videntur vniuersalia extra intellectum esse, & quadam ratione in rebus, vt suprà explicuimus.

2. Argum.

3. Argum.

4. Argum.

Tertia sent. est subtilis Doctoris Scoti, quia asserit vniuersalia esse ī reb. seclusa intellectus operatione. Nā dicit dari naturam actu vniuersalem seclusa operatione intellectus, non quidē quòd eadē entitas simul sit existens in multis realiter distinctis, sed quòd in vna & eadē re existēte à parte rei inueniantˊ duę entitates, seu duæ rationes formales entis, quarum vna est propria talis rei, alia verò nō est propria, quāuis sit appropriata, quia quantū est ex se potest esse cū alia realiter diuersa ab ista, licèt, vt id fiat, sit impedita ex coniunctione, quā habet cū ista particularitate; sicut dicimus, quòd eadē res, quæ nunc est Romæ, potest esse Salmāticæ, sed nō quādiu est Romæ. Et hoc modo dicit Scotus, qd̄ humanitas, quæ nūc est in Petro, potest esse, quantū est ex parte sua, in Paulo, seu Francisco, licèt sit impedita ex singularitate Petri ne sit in illis, quia illa singularitas illis repugnat. Et quia destructo Petro p accideos, destruit quod est in illo, hinc fit, qd̄ destruatur illa natura vniuersalis, quæ est in illo; & ita nunquā de facto coniungitur pluribus singularibus, licèt, quantū est ex se, possit cōiungi: qd̄ sufficit, vt illa natura sit vniuersalis ex se & ex propria ratione. Hanc sententiā sic explicatā tenet Scotus 7. Metaph. lec. 16. & 2. sent. d. 3. q. 1. & 1. d. 2. q. 7. & d. 5. q. 1. Ant. Andreas 7. Metap. q. 71. Trombeta in qōnib. Metaph. q. 42. art. 1. Albertus solet in hanc citari sententiā, trac. vlt. prædicab. 3. Venetus in vniuersalib. Marth. quodlib. 7. dub. 1. & 2. Burleus 1. Physic. tex. 5. Rodolphus 1. de inuentione, & Galenus li. 2. Methodi, vbi dicit eos, qui nō cognoscunt vniuersalia, stupidiores esse asinis, quia asini cognoscunt hominem, & hunc hominem. Et Archiepiscop. Toletan. 1. de Anima, q. 3. art. 1. ait, hanc esse magnorum Doctorum, nec existimari debet hanc esse contra D. Tho. Quia quotiescumq. negat dari vniuersale à parte rei, loquitur contra Plat. vnde solum docet, naturam non subsistere vniuersaliter à parte rei, sed singulariter tantùm, non tamen

3. Sententia Scoti.

tamen negat à parte rei dari vniuersale, prout vniuersale importat naturam vnã, habentem de se cõmunitatem ad multa: Imò id concedit, vt patet 7. Metaph. lect. 13. commen. 2. & de potentia qu. 5. art. 9. ad 16. & quodlib. 8. art. 1. & 1. contra gẽt. c. 55. ratione 3. Vbi dicit, quod singulare & vniuersale sunt passiones entis, & 4. cõtra gen. c. 14. Fauet multum huic sententiæ plurib. in locis Arist. præcipuè 1. Ethic. in princip. & 5. Metaph. tex. 6. & 7. Metaph tex. 57. & 5. Metaph. tex 56. vbi ait, vniuersalia non esse à reb. separata, sed esse in reb. ipsis Dices Arist loqui de vniuersalib. fundamẽtaliter. Cõtrà, quia 1. Peri. her. c. 5. cõstituens diuisionẽ terũ, dicit. Rerum aliæ vniuersales, aliæ particulares: hæc aũt diuisio nulla esset, si intelligeret de vniuersalib. fundamentaliter, quia res ẽt particulares sunt fundamentaliter vniuersales: vnde membra diuisionis huius non essent opposita, quod est contra rationem bonæ diuisionis. Et 1. Poster. text. 5. & 11. dicit, scientiã esse de reb. vniuersalibus: sed datur scientia à parte rei: ergo & vniuersale, qđ est eius obiectum. Quod si iterum dicas, dari quidem non formaliter, sed fundamẽtaliter tantùm, contrà: quia à parte rei est actu scientia formaliter, seclusa omni operatione intellectus: ergo etiã eius obiectũ habet esse formale, seclusa omni operatione intellectus, aliàs daretur scientia sine obiecto, quod est implicatio: sed eius obiectum est vniuersale: ergo &c.

1. Argum. Præterea, & hæc sentẽtia Scoti variis probatur rationib. Prima ratio sit. Natura humana, v. g. ex intrinsecea sui ratione non est singularis: nam singularitas Petri est omnino extra essentiam naturæ humanæ, aliàs si esset illa intrinseca, nõ posset illa natura inueniri nisi in Petro solũ, quod est absurdũ: ergo põt, quantũ est ex sua rõne, esse in plurib. indiuiduis: ergo est vniuersalis ex se natura humana, seclusa omni operatione intellectus. Probatur consequentia: quia vniuersale est illud, quod potest esse in plurib. indiuiduis: & hoc potest natura humana, quia ex quo non habet ex propria ratione esse singulare, põt in plurib. indiuiduis reperiri, & ita erit vniuersalis; quia vniuersale est, quod põt esse in multis, & communicari multis. Confirmatur hoc argumentum: Natura humana secundum se cõtrahitur materia iter ad plura indiuidua; ergo natura humana secundum se hẽt potentialitatẽ, vt contrahatur ad plura indiuidua: ergo est vniuersalis secundũ se. Consequentia est bona: quia cui cõuenit actus, potentia similiter conuenire dẽt. Sed antecedens probatur: Nã natura humana actu contrahitur ad plura indiuidua, & non secũdum quod est indiuidua, quia sic non potest contrahi ad plura indiuidua: nec secundũ quod est in intellectu: ergo secũdum se, quia non põt alius status naturæ assignari, ex quo inferture positiuè esse indifferẽtem ad plura, quia positiuè dicit potentiam, vt determinetur ad plura indiuidua: igitur vniuersalia in reb. dãtur: nã quod naturæ secundũ se conuenit vbiq; etiam in reb. ipsis conuenit. Confirmatur: Nam animal, v. g. hẽt potẽtialitatem intrinsecam, & positiuã, vt contrahatur per plures differentias: ergo illi conuenit de se posse cõmunicari illis speciebus, per quarum differẽtias cõtrahitur: ergo est de se communicabilis, & vniuersalis, quia vt sit vniuersalis, sufficit quod sit communicabilis multis positiuè, & hoc habet natura animalis: quia positiuè habet potentialitatem, vt per plures differentias contrahatur. Confirmatur argum Nã natura humana non posset contrahi per plura indiuidua, nisi secundum se esset indifferens ad plura indiuidua: sed hoc est esse vniuersalem; ergo secundum se est vniuersalis: ergo in re est vniuersalis, quia quod illi secũdum se cõuenit in re habet. Mai patet: Nã determinabile indifferens debet esse ad determinabilia, & æqualiter respicere illa, vt sic, vt patet: Nã intellectus æqualiter respicit oẽs suos actus, & est indifferẽs ad illos, quia potest oibus illis determinari: vnde patet, quod nõ solùm negatiuè est indifferens, id est, indeterminata, sed positiuè, id est, respiciens plura æqualiter.

2. Argum. Secũdũ arg. A parte rei seclusa operatione itellectus duo homines conueniũt formaliter in rõne hois: ergo à parte rei cõueniũt formaliter in natura hois: ergo natura hominis à parte rei est vniuersalis, & cõueniẽs multis positiuè. Antecedens primum probatur: Nam à parte rei

Petrus

Petrus est homo,& Paulus est homo; ergo côueniunt in natura humana à parte rei; nam necessariò debent in illa conuenire,aut differre;sed non differunt in natura specifica hominis,aliàs essent homines diuersæ speciei;ergo conueniunt formaliter in natura hominis,quæ erat prima consequentia Et probatur magis;Nã disconuenientia & differentia formalis non potest inueniri,nisi distinctione formali;ergo conuenientia formalis nõ potest iueniri,nisi vnitate formali;nã oppositorum oppositæ sunt conditiones;ergo si Petrus & Paulus côueniunt in rõne hominis formaliter,ratio hominis est in illis vna;&ita erit in illis vniuersalis,sicut si differrẽt in rõne hominis,ratio hominis in illis esset diuersa;sed nõ potest hoc dici;,côueniũt igitur in hominis ratione vna,nam formalis vintas naturam prout est in se consequitur;ergo si in re conueniunt in rarione formali,côueniunt in natura vna reali. Sunt igitur vniuersalia à parte rei intellectus operatione seclusa.

Responsio Thomistarum. Si dicas cum Thomistarum solutione communi,Petrum & Paulum à parte rei esse vnũ formaliter in natura humana negatiuè,id est,non diuisi per principia formalia,nec in illa differentes, ex hoc autẽ nõ licet colligere esse vnũ positiuè& formaliter in illa, nã equus & lapis nõ differunt in humanitate;vnde nõ sequitur, quòd conueniant in illa. *Instantia.* Sed contrà: Vnitas formalis dicit formaliter,vel cõsecutiuè negationẽ diuisionis p principia formalia in aliqua natura; ita vt semper cũ illa reperiatur cônexa: ergo si Petrus & Paulus à parte rei non differunt formaliter: ergo sunt vnum formaliter & positiuè. Sicut valet bene, quia est propria passio hominis risibilitas, si est risibile;ergo est homo,ita illa indiuisio per principia formalia est connexa,& fundatã in entitate formali necessariò; si ergo sunt indiuisi formaliter per principia formalia,&illis côuenit hęc negatio,seu priuatio;ergo côuenit illis positiuè entitas formalis,in qua fundaẽ huiusmodi indiuisio. Nec exemplum adductũ aliquid valet;nam equus & lapis,cùm non habent humanitatẽ,non necessariò debent côuenire,aut differ re in illa; ex suppositione tamen,quod deberent conuenire,aut differre in illa, bene sequitur, non differunt, ergo conueniunt. *Responsio.* Dices huic argumento: Petrum & Paulum esse vnum formaliter, & conuenire in natura humana, non per hoc, quod à parte rei sit illis aliqua entitas vna communis,sed per hoc, quod quilibet illorũ habet vnam entitatem similem formaliter entitati alterius, atque adeo sunt vnum formaliter per similitudinem. *Replica.* Sed contrà; Nam & si hæc sit Thomistarum solutio, fortius redditur argumentum; Nam similitudo,quæ est inter duos homines,necessariò debet fundari in aliqua vnitate teste Arist.5. Metaph.tex,20.& c. ad Aliquid,vbi inquit, qđ similitudo fundatur sup vnitatẽ;sed hęc similitudo nõ fundatur super vnitatẽ numericã,quia in hac potius differunt Petrus & Paulus, & induunt dualitatem; ergo fundatur per vnitatem specificam:sed vnitas specifica est vniuersalis;ergo &c. *Responsio.* Dices,fundari in vnitate specifica fundamẽtaliter,nõ formaliter, quia hęc solum est in intellectu, nõ in re. Vnde cũ Aristotel.dicit vbi suprà,quòd similitudo fundaẽ in vnitate,solũ vult,ꝙ similitudo,q̃ est in Petro fundatur in vnitate numerica Petri,& similitudo,quę est in Paulo, fundatur in vnitate numerica Pauli,& hoc est habere vnitatẽ fundamentalem,nimirum,côtinere vnitates,quæ inter senõ differunt formaliter. *Replica.* Sed contrà:quia hæc similitudo nõ fundatur in vnitate,quatenus numerica est, quia sic non sunt vnum formaliter: ergo fundatur in aliqua vna natura specifica & formali illis communi.

3. Argum. Tertium argumentũ: Quia natura humana,quæ repræsentatur per speciem in telligibilem expressam,est actu vniuersalis,quia secundum illud esse, quod repræsentatur,abstrahit à singularibus, & põt esse in multis: sed hoc esse repræsentatũ verè est formaliter à parte rei;ergo in re datur actu vniuersale. Probaẽ min. Quia intellectus ideo est verus,quia côformatur rebus intellectis: sed tunc intellectus concipit vnicam formaliter naturam humanam,de se indifferentẽ ad plura,&participabilem à pluribus,quia sic repręsentaẽ illi p speciẽ;ergo sic est in re, cũ veritas côsistat in côformitate ad rẽ,sicut est. *Responsio.* Si dicas: Cùm cognoscimus tunc natura huma-

humanam cognoscere quidem illā, quæ est in re, verū ex hoc, quod cognoscitur per intellectum, habet modum vniuersalitatis, quem in re non habet. Contrà: Quia antequam intellectus consideret modum, quo natura est in intellectu, cognoscit naturā communem: ergo natura ipsa præter communitatem, quam habet ex esse, quod habet in intellectu, hēt aliā communitatem realem sibi conuenientem. Consequentia est nota, & probatur antecedens: Quia antequam consideremus modum illum, quo natura est in intellectu, cognoscimus naturā ipsam per verbum mentale, quod est prima intētio formalis, tamquam veram realitatem: ergo vt habentem veram entitatem formalem: ergo vt habentem vnitatem formalem, quia vnitas formalis est passio entitatis formalis: sed illa vnitas formalis, cū non sit numerica, nec aliquid aliud, constat, quòd sit specifica; ergo communis multis: quia vnitas specifica communis est multis eiusdem speciei: ergo datur natura illa communis in re. Si dicas, quòd cum intellectus cognoscit naturam humanam, vt sic, non cognoscit illam, vt habētem vnitatem intrinsecam, sed extrinsecam, prouenientem a ratione. Contrà: quia illa realitas naturæ humanæ, quod est obiectum conceptus huius, Homo, nō includit realitatem singularium, vt sic, sed ab illis abstrahit: ergo est vna sola realitas, & nō plures: ergo habet suā vnitatem intrinsecam, quia cùm sit entitas ab intrinseco indiuisa, necesse est habere ab intrinseco propriam vnitatem, & hęc est vnitas, in qua omnes homines conueniunt: igitur communis est realiter hæc vnitas. Datur ergo aliquid reale commune pluribus: ergo vniuersale est in re. Cōfirmatur hoc argumētum, & explicatur: Nam totum, quod correspondet huic cōceptui Homo, vt significatum eius est in re: (& præsupponamus ens rationis non habere esse formale, nisi dum actu cognoscitur, quod est probabile) sed illud significatum est commune multis: ergo in re datur aliquid commune multis: datur ergo aliquod vniuersale in re. Dices, nō esse commune multis, prout est in re, sed prout habet esse in intellectu. Contrà: vt est obiectum præcedit verbū; sed quod præcedit verbum, & conceptum, est vniuersale, quia obiectum hoc est natura affirmabilis de multis, & cōmunis multis; ergo & idem ipsum, quod præintelligitur præcedere, & specificare verbum, intelligitur in actu postmodum ab intellectu; vnde sicut præcedit est vniuersale, in re quidem erit vniuersale. Dices, quòd præcessit actio intellectus agentis, qui facit illud obiectū vniuersale; & ita iā nō in re, sed in intellectu reperitur vniuersale. Contrà: Nam species intelligibilis specificatur à suo obiecto; sed suum obiectum specificans præcedit actionē intellectus agentis, siquidem præcedit speciem ipsam, & illud est vniuersale, quia est illud ipsum, quod postmodum terminat speciē, quod est vniuersale, & illud ipsum est in re, igitur in re est vniuersale.

Instantia. *Responsio.* *Replica.* *Confir.* *Responsio.* *Replica.* *Responsio.* *Replica.*

Quartum argumētum. Obiectum sciētiæ de homine, v.g. est natura humana in communi, seu homo in communi: ergo, vt sic, est ens reale extra intellectum. Cōsequentia est nota, quia scientia de homine respicit aliquod obiectum reale à parte rei existens. Antecedens probatur; quia vel natura humana est obiectū sciētiæ de homine, vt est natura à parte rei realiter communis pluribus, vel vt plurificata ad plurificationem indiuiduorum. Si des primum, habeo intentum: Si secundum concedas, contrà; quia ipsa singularia sunt contingentia & corruptibilia; & ita esset scientia primò & per se de corruptibilibus & singularibus contingentibus, quod est impossibile: ergo eius obiectum non potest esse natura humana, vt plurificata ad plurificationem indiuiduorum; maximè, quia etiamsi natura ipsa non esset plurificata, esset scientia de homine; ergo eius obiectum est natura humana realiter communis. Et si dicas cum aliquibus recentioribus, obiectum esse omnia indiuidua existentia, vel possibilia naturæ humanæ, non secundum diuersitatem, quam habent, sed secundum quod conueniunt in aliqua vna ratione hominis. Contrà: quia hoc, in quo conueniunt, vel est aliquid corruptibile vel incorruptibile. Si primū, sciētia erit de corruptibilibus, & non permanentibus, quod est contra totam Aristot. doctrinam in posteriorum libris.

4. Argum. *Responsio.* *Replica.*

Si secundum;ergo est natura ipsa abstracta ab omnibus singularibus,& illis communis;ergo vniuersalis,nam ipsa natura & cōuenientia singularium in ipsa à parte rei est,siquidem obiectum scientiæ de homine est à parte rei. Si dicas, obiectū quidem scientiæ de homine esse à parte rei,verùm conditionem illius obiecti,nimirum vniuersalitatem non esse à parte rei,sed esse in intellectu obiectiuè.Contrà : scientia realiter specificatur à suo obiecto, etiam opere intellectus seclu so:ergo realiter est obiectum cum sua cōditione,etiam opere intellectus secluso: Nam si est specificatum secluso intellectus opere,debet esse specificās cum omnibus suis cōditionibus requisitis ad specificationem,vt patet ex terminis: Nam si est specificatio,debet esse quod necessarium est ad illam; igitur est obiectum sciētiæ,cum vniuersalitate in re. Vniuersalia igitur sunt in rebus, & non solùm in intellectu:nam vniuersalitas conditio est ad specificationem scientiæ requisita siquidem scientiæ sunt de vniuersalibus. Et explicatur hoc adhuc magis sequenti argumento.

Responsio. *Replica.*

5. Argum. Quintum argumentum.Vniuersale in actu est obiectum intellectus nostri:ergo præcedit omnem actum potentiæ, teste Aristot.3.de Anima,tex.10.& 11.vbi ait, obiectum visus præcedit visum: ergo obiectum intellectus, vt sic, est vniuersale, & non per opus intellectus, siquidem antecedit illud: vniuersalia igitur sunt in rebus formaliter.Responsio communis est, quod dup'ex est hominis intellectus, agens & possibilis : Officium agentis est,facere vniuersale,& ita præcedit quidem vniuersale possibilem intellectum,non agentem.Sed cōtrà: quia antequam intellectus agens aliquid abstrahat,intellectus possibilis habet suam propriam essentiam:ergo antea habebat proprium obiectum cum cōditione propria,à quo specificabatur:sed hoc est vniuersale in actu,ens scilicet in communi: nam non est ens in singulari, aliàs nihil præter singulare posset intelligere:ergo vniuersalia in rebus dantur opere intellectus secluso. Et confirmatur hoc argumentum:Nam color est obiectum visus, sed non color particularis,aliàs nonposset videro,nisi colorem particularem:ergo est colòr communis : ergo datur vniuersale à parte rei,quia obiectum visus, neque eius conditio, non potest esse aliquid per intellectum,cùm operatio visiuæ potentiæ præcedat omnem intellectus operationē. Et confirmatur secūdò: Nā color,vt sic,verè est à parte rei; sed color sub rōne coloris,vt sic,nō est singularis:ergo vt sic est cōis.Patet consequētia:quia oē,quod est à parte rei, necesse est,quod sit singulare,vel cōe.Et hoc argumentum de omni natura fieri pōt, vt patet.Confirmatur vltimò:quia quando dico,Petrus est homo, Paulus est homo, importatum per li homo,aut est idē formaliter cum vtroq;,aut diuersum forma liter,Non hoc secundū,vt patet:ergo est idē formaliter:ergo seclusa operatione intellectus sunt idē alicui tertio formaliter:ergo vniuersalia sunt in reb.formaliter præter intellectus operationē.

Responsio cōmunis. *Replica.* *Confir. 1.* *Confir. 2.* *Confir. 3.*

6. Argum. Sextum argum.Natura humana secundum se sumpta habet proprietates, quæ conueniunt omnibus hominibus, vt esse animal,esse rationale,esse risibile,& hoc opere intellectus secluso:ergo est vniuersalis,seclusa operatione intellectus: quia nihil aliud requiritur,vt sit aliquid vniuersale, nisi quod habeat proprietates cōuenientes pluribus Maior de se patet. Confirmatur hoc argum. Nam seclusa operatione intellectus,secunda substantia realiter substat accidētibus, quia prima realiter substat, nimirum homo realiter substat,quia Petrus realiter substat accidentibus;sed prima & secunda substātia nō possunt distingui,nisi in rōne vniuersalis,& particularis : vel nisi vna sit vniuersalis,& alia particularis:nā Petrus & homo nō possunt distingui,nisi quia homo est vniuersalis,& Petrus particularis & opere intellectus remoto datur homo substās secūdo,& Petrus substās primo: nā seclusa operatione intellectus,q; Petrus substat,homo substat realiter,nō.n. depēdet realiter in substādo accidentib. homo ab opere itellectus : igitur sine operatione intellectus dātur vniuersalia in reb.Cōfirmatur secundò: Quia natura humana à parte rei est prius natura,q̄ in diuidua:ergo ꝑ illo priori est vniuersalis,cū ꝑ illo priori nō sit singularis,& sit in rebus;

Confir. 1. *Confir. 2*

in rebus: ergo debet esse vniuersalis, Q[illegible] sit prior natura indiuiduis probatur: Nā illud est prius, à quo non conuertitur sub sistendi consequentia: sed non valet à natura ad indiuidua, bene verò è conuerso: nō enim valet, Homo est, ergo Petrus est: at valet, Petrus est: ergo homo est: igitur homo prius natura est Petro, & singularibus omnibus. Tū etiam, quia natura humana est subiectū, in quo recipitur singularitas, sed subiectū est prius natura forma in illo recepta. Consequentia prima probatur, quia, si esset singu'aris, non esset participabilis & determinabilis p plures singularitates, quinimo de se est idifferēs ad illas; & ita ad singularia, qua mobtem videtur vniuersalis.

Confir. 3. Et confirmatur: Nam proprietates reales conueniunt vniuersali secūdū se sumpto, seclusa intellectus operatione: ergo euidēs argumentum est à posteriori, vniuersalia esse in rebus ante opus intellectus. Probatur antecedens: Nam proprietates rerum primò & per se dicuntur conuenire vniuersalibus, vnde per prius conuenit homini esse risibilem, quam Petro: Et Aristoteles 1 posteriorum, tex. 43. & 45. ait, vniuersalia esse perpetua & incorruptibilia; ridiculum autem esset dicere, istas proprietates conuenire rebus per operationē intellectus: ergo sunt vniuersalia in rebus, quibus hæ ꝓprietates primo conueniunt.

4. Sententia Soto. Quarta sentētia est sapientissimi Magistri nostri Soto, quæst. 2. vniuersali, quam explicat subsequentibus conclusionibus. Prima, quod natura quælibet non habet esse vniuersalis, nisi quādo actu abstrahitur eius species à phātasmatibus, & obiicitur intellectui. Ponit nihilominus secūdam conclusionem: Res ante quamcūque operationem intellectus sunt species & genera, & ita sine addito sunt nominandæ. Et existimat, cōclusionem ex communi modo cōcipiendi satis esse demonstratam: Itaq; opinatur, quod quamuis sine operatione intellectus non sint vniuersalia in actu, tamen sufficit vt sint species & genera, quod Petrus, verbi gratia, sit homo, & Paulus sit homo, & homo sit animal, & equus sit animal: nā hoc sufficit, vt res dicantur esse eiusdem speciei aut generis, quod profectò verum est, omni negotio intellectus cessante. Et explicat adhuc magis suam sententiam: Nam vniuersale est obiectum intellectus, tamen non est obiectum, quia actu mouet, sed quia est motiuum intellectus, sicut color non est obiectum visus, quia actu mouet, sed quia potest mouere: ergo eadem ratione nō solū dicentur esse species & genera, quia actu abstrahuntur, sed quia sunt abstrahibiles. Et præterea tertiò: Cæcitas est ens rationis, & tamen homo sine operatione intellectus cæcus dicitur. Itē: Syllogismus, propositio, sunt aliquid rationis pro formali, & sunt secunda intentio. & tamen etiamsi intellectus nō consideret, voces ipsæ sunt nomina: ergo & species possunt dici, quod sunt similiter & genera opere intellectus secluso. Dicit isuper, quòd nō cōcedetur ita propriè, quòd sint vniuersalia, sicut cōceditur, quòd sunt genera, & species: nam vniuersale denotat, quòd species & genera habent intētionē vniuersalis in actu. Dicetur ergo species natura humana, quia est abstrahibilis à multis indiuiduis, nō verò dicet vniuersalis, quia non actu abstrahitur.

Quintam sententiam tenent aliqui moderni, inter quos est Paulus Venetus super prologū prædicabilium: & dicit hæc opinio, ꝙ vniuersalia rea'ia, vt Homo, Animal, & huiusmodi, simpliciter sunt extra animam, & in natura rerum, secundū quid verò esse i intellectu. Vnde dicit iste author, quod quemadmodū color habet duas passiones, quarum prima est, perspicuum nullum dicens ordinem ad visum, siue actualē, siue potentialem: secūda est, visibile dicens ordinem potentialem ad visum, nam visibile est, quod potest videri: ita natura cōmunicata multis, Homo, verbi gratia, importat duas passiones, quarum vna nullum respectum importat ad intellectū, scilicet, vniuersale; & alia, scilicet prædicabile, ordinem ad intellectū potentialem importat, & est simpliciter i rerum natura. Et sicut color, inquit ipse, est realiter & simpliciter in superficie, quia habet esse in illa, secūdū quid autem habet esse in oculo, quia est secūdū esse intētionale & diminutū: ita vniuersale reale simpliciter est in rerū natura, secūdū quid verò i intellectu, scilicet, p suas similitudines. Et qdē mirabilis est hæc opinio *5. Sentētia*

vici

viri aliàs docti, & in Peripatetica doctrina satis versati, nec videbatur digna hęc sentẽtia, vt D.Th. placito, & cõmuni Peripateticorum doctrinæ præponeretur.

Pro veritate ego explicãda, quia multarum veritatum radix est, considerandũ est, cùm nos inquirimus, an vniuersale sit in rebus, loqui de vniuersali non fundamentaliter, sed formaliter, quatenus dicit vniuersale vnum in multis, & hoc est, quod quærimus, vtrùm sine intellectus opere reperiatur in rebus vnum aliquod in pluribus existens, multiplicatum; vel saltem ex modo essendi, quem in rebus habet, possit in multis reperiri.

Decisio quæstionis.

1 Conclus. Cõtra Platon. PRima cõclusio: Impossibilis est positio Platonis de vniuersalibus separatis, & implicat dari vniuersalia illa extra Deum. Et probatur hæc cõclusio. Primò Arist. authoritatibus, quas suprà, dũ hãc exponeremus quæstionem, retulimus: & probatur. Nam vniuersalia Platonica posita extra Deum, & ab ipso producta, & quæ in rerũ naturis existerent separata à singularibus de necessitate deberent esse aliquid singulare: ergo nõ poterant esse q̃d vniuersale. Sed probatur antecedens: Nã omne existẽs de necessitate debet esse singulare; nã existentia est actualitas rei singularis. ergo &c. Consequentia satis nota est. Et secundò, illa vniuersalia erant producta per Dei actionem creatricem: sed actio omnis ad particularia terminatur, actio, inquam, productiua: sunt igitur illa vniuersalia aliquid singulare; & cũ ratio vniuersalis & particularis eidẽ non cõueniat, nequeunt esse vniuersalia. Tertiò probatur, illa vniuersalia essent signabilia, vt quid existens in se, & vt quid distinctũ ab omnibus aliis rebus mũdi, siquidẽ erant realiter separata à singularibus; sed quod est designabile, vt indiuisũ in se, & diuisũ à quolibet alio, est vnum numero: ergo erãt illa vnũ numero. Quartò probatur: Nam illa vniuersalia vel erãt idẽ realiter cũ singularibus illius speciei, vel realiter distincta: neutrũ horũ: ergo non possunt consti tui separata à singularibus. Tũ etiã, quia vna res existẽs à parte rei, & quæ cõmunicat, seu dicit existentiã pluribus cõmunẽ, exigit infinitã perfectionẽ, vt patet in essentia diuina, quæ existens in re rũ natura existit in Patre, Filio & Spiritu sancto, tribus suppositis inter se realiter distinctis; illa autem vniuersalia non sunt quid infinitũ, cùm dicãt determinatã naturam; ergo non possunt existere in pluribus, vt idẽ cũ illis realiter: quia essent perfectionis infinitę. Quinimò cùm illa vniuersalia ponerentur à Platone, vt productiua essent suorũ singulariũ, deberent esse realiter distincta ab illis, aliàs nõ possent singularia producere, cũ quibus realiter identificabãtur. Quod verò nõ essẽt distincta realiter, probatur: quia si ponebantur vniuersalia respectu particulariũ, debebãt prędicari de illis, quia vniuersale est, quod prædicatur de suis singularibus, quia nihil prędicat de alio, quod non sit in illo, præcipuè quidditatiua prædicatione: igitur non erant distincta à singularibus: ergo positio hæc est impossibilis. Nec in re adeò manifesta volo plures adducere rationes, cũ iã vbique & ab omnibus hæc vniuersalia extra mentẽ diuinã explosa sint à scholis.

2. Conclus. Contra Nominales. Secunda conclusio: Stultum est asserere, voces solas, seu mentis cõceptus, vniuersalia esse. Quæ conclusio posita cõtra Philosophos illos, quos Nominales ideo vocant, quia tantùm nominũ habuerunt rationẽ; probatur luculentissimè à sapiẽtissimo Magistro Soto in suis vniuersalibus quæstionibus, & à patre Toleto. Et primò ꝓbatur ex dicto Anselmi 1 epist. de Incarnatione Verbi, vbi ait: Cõmonẽ di sũt illi vtique nostris tẽporis Dialectici, qui non nisi flatũ vocis vniuersalia appellãt. Vbi sanctus Doctor admonet erroris illos, qui voces solũ vniuersalia esse contendunt. Et Aristoteles, quem ipsi Nominales recipiunt, 1. Peri her. c. 5. res, ait, quasdã esse vniuersales, quasdã esse particulares: ergo secũdũ Aristotelẽ, res vniuersales sunt. Videatur 1. Posteriorũ, c. 2. & 7. Metaphysicæ, c. 13. & 15. Et probatur ratione: Nã cũ cõcipimus hominẽ vt sic, experitur intellectus, se nõ cognoscere plura idiuidua ex vi illi' cognitionis ꝑcisè: ergo significatũ illius cõcept' & vocis Homo, nõ sũt indiuidua, sed natura hois, q̃ illis est cõmunis. Consequẽtia

tia eſt manifeſta, & probatur antecedēs: Nā experitur intellectus per illā cognitionē non cognoſcere Arabes, Hiſpanos, nec Petrum, Ioannem ſed ſolùm experitur ſe cognoſcere rationē hominis: illa ergo eſt, quæ ſignificatur primò & per ſe, & non eſt ſingularis: ergo eſt vniuerſalis: ergo dātur vniuerſalia, & res vniuerſales sūt. Dices indiuidua dupliciter repræſentari poſſe, & in cōfuſio, & diſtinctè. Illa vox Homo repræſentat quidē indiuidua in confuſo, nō tamē diſtinctè. Et ita nō experimur nos cognoſcere aliqđ ſingulare diſtinctè, ſed cōfusè. Sed contrà, quia iſte terminus Homo, & conceptus mentalis, ſunt vniuoca: ergo ſignificant vnā rationē communē ſuis inferioribus; at illa non poteſt eſſe, niſi hominis ratio: ergo hominis ratio diſtincta eſt ab indiuiduis, ſaltē ratione, & illa ſignificatur, & non indiuidua, quia ſi nō eſſet vniuocū nomen, nec conceptus ſignificaret vnā rationē, ſed plura indiuidua. Et ſecūdò probatur cōcluſio: nā iſtæ prædicationes ſunt veræ, Petrus eſt homo, Ioannes eſt homo: ergo ratio hominis de illis prędicatur: eſt ergo vniuerſalis: ergo vniuerſalia ſunt res ipſæ, & non voces, nec conceptus. Et ſi voces vniuerſalia ſunt, ideo eſt, quia ſignificāt rem vniuerſalem. Nec dicimus vocē de voce affirmari, ſcilicet, vocē Homo de voce Petrus: nam falſum eſſet dicere, hāc vocē Homo eſſe vocem Petrus. Tertiò: ſcientia & definitio non ſunt de vocibus præcipue, ſed de rebus: Cùm enim dicimus, ens eſſe vnum &c. non eſt ſenſus, quod hæc vox Ens ſit hæc vox Vnum: & cum dicimus, hominē eſſe animal rationale, non eſt ſenſus, quod hæc vox Homo ſit hæc vox Animal rationale: ſed hoc de rebus affirmamus, & nō de rebus particularibus; quia res particulares nec definiuntur, nec ſciuntur primò & per ſe: igitur res ſunt vniuerſales. Et cū dicimus res eſſe vniuerſales, nolumus aſſerere res eſſe vniuerſales à parte rei, ſed dicimus res ipſas vniuerſales eſſe, eo quod cognoſcūtur ab intellectu.

Fuga Nominalium.

Impugnatio.

3. Concluſ. Tertia concluſio: In creaturis nulla entitas eſt cōmunis multis, ſine intellectus opere, nec apta nata eſt eſſe in multis ex modo, quem in rebus ſeruat: ſed omnis entitas, & natura extra intellectum exiſtens, quid ſingulare eſt. Hæc eſt contra Scotum. Et quāuis ex parte probata maneat rationibus contra Platonem allatis, tamē modò magis probatur. Natura vniuerſalis eſt, quæ eſt in multis, vel apta nata eſt eſſe in multis; ſed nulla natura, q̄ exiſtit in rebus, eſt in multis, nec eſt apta eſſe in multis, ſecluſa intellectus operatione: ergo tali opere ſecluſo nulla eſt natura vniuerſalis. Minor probatur: quia oīs natura exiſtens creata eſt ſingularis, cùm ſit producta per actionē ſingularē: actio autem ad ſingulare productum terminatur; nam terminus actionis actioni proportionari debet. Et ſecundò eadem minor probatur: nam omnis natura exiſtens eſt in ſuppoſito ſingulari exiſtens: ergo ipſa eſt ſingularis, nàm exiſtit eadem exiſtentia ſuppoſiti, ſeu per quam ſuppoſitum exiſtit; ſed illa debet eſſe ſingularis: ergo & natura, quæ exiſtit, tali exiſtentia eſt ſingularis: ſed ſingulare nō poteſt eſſe vniuerſale, nec aptum natum eſt eſſe in pluribus; ergo nulla natura exiſtens in rebus vniuerſalis eſt, nec modū habet, quo poſſit ex parte ſua, prout eſt in rebus, exiſtere in pluribus. Secūdò: Si natura humana de ſe poſſet in multis eſſe vbicunque eſſet, poſſet eſſe in multis: ſed hoc eſt falsū à parte rei: ergo & illud, ex quo ſequitur. Maior clara eſt: Nā quod naturæ de ſe cōuenit, vbicūque ſit conuenit. Sed minor probatur: Nam natura humana Petri, cùm iam ſit determinata, & ſingularizata in Petro, implicat aptam eſſe ad exiſtendū in alio extra Petrum. Si dicas ſecundum Scotum, non repugnare quidē illi naturæ, quę eſt in Petro ſecundum ſe, & attenta eius natura, ſed ex coniunctione ad ſingularitatē, ipſa autem, ſi ſecūdū ſe ſpectetur, apta eſt eſſe in pluribus, licèt per ſingularitatem ſit impedita, ne ſit in illis; contrà, ergo quamdiu manet cum hac ſingularitate, erit impedita; ſed ſēper quod eſt ī rebus habet hanc ſingularitatem: ergo nunquā exiſtens in rebus eſt vniuerſalis; vniuerſalia ergo in rebus non ſunt, & quod tollit illud impedimentum ſolus eſt intellectus, qui denudat illam à conditionibus indiuiduantibus: Quamobrem ſolus intellect⁹ facit vniuerſalia. Et tertiò, quia nunquam natura cōfert aptitudinem & incli-

Fuga Scotiſtarum.

Impugnatio.

inclinationem ad actum omnino impossibilem: sed omnino est impossibile, quòd humanitas Petri formaliter etiam distincta à singularitate sit actu in pluribus distinctis, ita vt eadem realitas sit in pluribus: ergo de se non habet talem aptitudinem. Quinimo etiamsi concedamus gratis Scoticæ subtilitati, quòd eadē humanitas Petri potest esse in Petro, & Paulo successiuè, non sequebatur esse vniuersalem: nā eadem entitas materiæ primæ modò est in vna substantia, modò in alia successiuè: & tamē illa entitas nō est vniuersalis, quia ad hoc, vt sit vniuersalis, requiritur actu esse in pluribus sibi inferioribus, in quibus reperiatur secūdū aliud & aliud esse, & debet determinari ad particularia per additionē alicuius: sed hæc in natura, quæ est in Petro, nō possunt reperiri, cùm sit singularizata, & debet vniuersalis natura esse plurium: sed illa natura, quæ est in Petro, solū est ipsius: ergo nō est vniuersalis. Si autem velit Scotus, quòd illa natura secundum suā definitionem habet, quòd sit vniuersalis, vel hoc intelligit, ita vt sit sua essentia esse vniuersalē, quod est falsum, alias Petrus secūdum suam essentiam esset vniuersalis; vel quod sit ꝓpria ipsius passio, nec hoc etiam ratione eadē, nam passiones naturæ humanæ Petro etiam conueniunt; vel vult dicere, ꝙ natura sine singularitate est vniuersalis, sed nō est sine singularitate nisi in intellectu: ergo solùm ibi est vniuersalis. Quarto sequit ex opinione Scoti, quòd si natura, quę est in Petro, sit vniuersalis, similiter erit vniuersalis natura, quæ est in Paulo, eadē ratione; hoc autē est absurdū: nulla igitur natura existēs in rebus potest esse vniuersalis. Sequela aperta est: nam eadem militat ratio. Minor probatur: nam illæ naturæ, quæ sunt ex parte sua vniuersales, vel sunt vniuersalia quæ differūt numero, vel specie. Si numero: ergo in natura humana sunt plura vniuersalia numero differentia, quod est absurdū, vt de se patet: Vel differūt illæ naturæ specie, & tunc homo erit genus, qđ est falsissimū: nō ergo illæ naturę sūt vniuersalia. Vide alias rationes in Caiet. c. 4 de ente & essētia. Et hoc inferiùs patebit magis, cū disputabimus, quomodo fiat vniuersale. Quin potius Scotus ipse 2. Sentētiarum, dist. 3. quæst. 1. ita dicit, quamlibet naturam genericā, vel specificam, esse vnam à parte rei communē pluribus; inquit tamen in eadē quęstione paragrapho, sed contra naturam nō esse vniuersalem à parte rei in prædicatio. Et subdit rationem, quia vniuersale non potest prædicari de suis inferioribus, nisi secundum quod confusè continet illa; sed nō cōtinet illa cōfusè, nisi secundū quod actu concipitur, nam cōfusio est aliquid se tenens ex parte modi cōcipiendi. Vnde ipse Scotus secum pugnat, quia prędicabilitas de multis, vel est essentia, vel passio ꝓpria vniuersalis. Si ergo res sūt à parte rei vniuersales: ergo sūt predicabiles: vel si nō sunt prædicabiles à parte rei, non sunt vniuersales. Et si solùm sīt prædicabiles per intellectū. ergo solùm per intellectū sunt vniuersales, quia vbi constituitur propria passio, ibi cōstituit essentia: & essentia nō potest esse sine passionibus, maximè in opinione Scoti, nec passio sine essētia. Quàobrē ipse sibi contradicit, quātū videtur. Probatur quintò 3. conclus. Nā humanitas illa, quam ponit Scotus, ex natura rei distincta à singularitate in se ipsa est entitas indiuidua, & vna numero: ergo nō est actu vniuersalis. Cōsequētia est euidēs, et antecedēs probatur. quia illa humanitas præcisè sūpta distinguitur realiter ab alia humanitate præcisè sūpta, & nō specie vel genere: ergo numero, quia nō est alius quo differāt modus. Præterea: illæ duę humanitates ꝑcisè sūptæ sunt similes realiter: sed ōis similitudo realis ꝑsupponit distinctionē extremorū: quia sicut ꝑsupponit conuenētia in aliquo, ita differētia in alio, nā aliàs essēt idē: sed hæc differētia non potest eē generica, nec specifica: ergo numerica: nō ergo sunt vniuersales, cū sint numero distinctæ. Sextò: signata illa humanitate hæc ꝑdicatio est vera, Hæc humanitas est humanitas: sicut hæc est vera, Albedo est albedo: sed illa prędicatio est superioris de inferiori, nō generis de specie: ergo speciei de indiuiduo saltē reductiuè: ergo illa humanitas signata est vna numero: non ergo est vniuersalis. Si autē dicas, ꝙ illa ꝑdicatio est idētica, falsa est, quia humanitas prędicabilis est de humanitatibus existētibus, & nō existentibus

Contradictio in dictis Scotistarum.

tibus

tibus omnibus: ſed illa ſignata humanitas non item; ergo non eſt identica prædicatio, quia in idẽtica prędicatione prędicatum & ſubiectum adæquantur. Secũdò, illa humanitas pręciſè ſumpta ſeu ſolitariè ſumpta, vel determinatur aliquibus conditionibus indiuiduantibus, vel non: quodcunque cõceſſeris eſt vna natura numero: ergo non eſt vniuerſalis. Antecedens ſatis patet: quia vniuerſale, aut eſt vnũ actu in multis, aut dicit ordinem ad multa: ſed indiuiduũ non poteſt eſſe huiuſmodi: ergo &c. Sed probatur minor: illa natura ſi determinatur cõditionibus indiuiduantibus numero, vna eſt; ſi non, etiã eſt vna numero; nã natura per hoc, quod non eſt determinata per tales cõditiones, & in rebus exiſtens, differt numero ab aliis humanitatibus ad modũ, quo hæc materia mea prima ſine forma eſt particularis, & vna numero negatiuè: nã humanitas Petri & Pauli ſunt duæ numero humanitates: ergo facient numerũ ſaltẽ tranſcendentalẽ: ergo differunt ſaltẽ numero tranſcendentali; non ergo ſunt vniuerſales illę humanitates: ergo humanitas Petri eſt ſingularizata; ergo habet formã ſingularis conſtitutiuã; ergo non poteſt habere formã conſtitutiuã vniuerſalis. Probatur cõſequentia, quia illę duę formæ ſunt oppoſitæ, quia ſingulare eſt diuiſũ à quolibet alio, vniuerſale eſt in multis, nec ab illis diuiſũ; Quinimo diſtinctio Scotica formalis naturæ à ſingularitate, in qua totã ſuã fundabat doctrinã, falſa eſt, nec ab ipſo probatur, natura enim à ſua ſingularitate ſola ratione differt. Nec valet dicere ad has rationes, vt quidã Scotiſtæ dicunt, eandẽ entitatẽ naturæ ſecundum ſuam entitatem formalẽ eſſe in pluribus indiuiduis ſimul, ita vt eadẽ entitas ſit illa natura, quæ eſt in Petro, & ea quę eſt in Paulo, & hanc naturã ſolitariè ſumptã eſſe vniuerſalẽ, & ſignificare conceptũ hominis; cõtra ſequitur, Deum nõ poſſe annihilare aliquã humanitatem, niſi annihilet omnes humanitates, quod eſt abſurdũ, nã ſicut Deus conſeruat hanc humanitatẽ, poterit illã annihilare ſolã. Et probatur ſequela, quia eadẽ entitas, quæ eſt in hac humanitate Petri, eſt i humanitate Pauli; ergo deſtructa hac humanitate manet aliquid illius; ſcilicet entitas, quæ eſt in humanitate Pauli. Quinimò ſequitur, eandẽ entitatẽ animalis formaliter oppoſitas recipere differentias in homine, & in leone. Imo ſequitur, quòd Petrus non generet, quia non producitur eius humanitas, ſed illa quæ præfuerat in alio indiuiduo ei applicatur, quia eadem entitas eſt in omnibus indiuiduis; ſed illa non generatur, quę eſt in alio indiuiduo, cũ producitur Petrus, quia eſt eadẽ entitas formalis Petri, & alterius indiuidui; ergo nõ producitur cùm Petrus generatur; & ita non generabitur Petrus, quæ omnia abſurda ſunt, opinio igitur Scoti falſiſſima eſt.

Fuga Scotiſtarum.

Impugnatio.

4. Concluſ.

Quarta concluſio. Res non ſunt dicendę ſpecies, nec genera, ante abſtractionẽ intellectus ad minus, nec verò ſunt talia. Itaque licèt in rerum natura ſint pro ſubſtrato genera, & ſpecies, formaliter tamẽ non ſunt niſi in intellectu operante. Probatur prima cõcluſionis pars, quòd non ſint dicenda genera, & ſpecies ante intellectus conſiderationem: Nam vt ſecunda intẽtio denominet ſubiectũ, eſt neceſſe quòd ſit proximum fundamentum intentionis; ſed ſecluſo opere intellectus abſtrahentis ad minus, nõ eſt proximũ fundamẽtum genereitatis, & ſpecieitatis: ergo nec ſunt dicendæ res abſolutè genera & ſpecies. Minor cũ cõſequentia eſt nota, ſed probatur maior: Nã nulla forma, nec realis, nec rationis denominat, niſi ſit fundamentũ illius proximũ; nõ enim dicitur Petrus viſus niſi actio mea videndi ſit, quæ eſt proximũ illius entis rationis fundamentũ, nec Deus dicitur Dominus, niſi poſito proximo fundamẽto huius relationis, ſcilicet creatione; nã ab æterno Deus non dicebatur Dominus, ſed ex tẽpore; ergo nec relatio generis, vel ſpeciei denominabit, niſi ponatur eius proximũ fundamẽtũ, ſcilicet, vel eſſe abſtractũ, vel cognitũ, vel cõparatum: Nã cùm ſecundæ intentiones ſint puriſſima rationis entia, nõ denominabunt, niſi aliis entibus rationis exiſtentibus pro fundamẽto, vt ſupra viſum fuit. Quinimo nec in formis realibus aliquis dicitur pater per hoc quòd poſſit generare præciſè, quod eſt remotum relationis paternitatis fundamentum. Præterea: Si ſecluſa intellectus operatione, aliquid denominat ge-

nus, & species, vel est aliquod singulare existens in rebus & hoc nō potest denominari genus, neque species; vel est aliquid commune: sed nullum commune datur in rebus sine opere intellectus: ergo nihil cōmune ante operationem intellectus dicitur genus, vel species. Et profecto hæc ratio etiam probat secundā partē conclusionis apertè, scilicet, quod nō sint genera & species sine operatione intellectus. Nā illud quod est genus, vel est singulare: & hoc nequit esse, quia singulare non potest esse in pluribus speciebus, quod requirebatur ad hoc, vt esset genus: vel est aliquid cōmune, sed, vt probatū fuit contra Platonem, & Scotū, nullū cōmune datur secluso intellectus opere: ergo non datur genus, nec species sine intellectus opere. Præterea blitiri nō dicitur terminus, quia non habet proximum fundamentū secundæ intentionis termini, scilicet impositionem, etiamsi possit imponi ad significandū: ergo nec res dicentur, nec erūt genera & species, etiāsi possint abstrahi ab indiuiduis, vel speciebus. Præterea: in ipsa sentētia doctissimi Magistri nostri Soto est maxima implicatio: non ergo est vera. Nam dicit sapiētissimus Magister, quòd res non sunt vniuersales sine operatione intellectus, sunt tamen species, vel genera. Hæc sunt implicantia, quia genus, & species essentialiter sunt vniuersalia, siquidem prædicātur de multis; si ergo sunt ante operationē intellectus res, genera, & species; ergo etiā sunt vniuersalia, & si debent res denominari genera & species, etiā sunt denominanda vniuersalia, sicut si est homo in rerum natura, animal est; & si aliquid dicitur homo, animal dicitur, quia animal essentialiter includitur in homine. Vnde satis non possū mirari Logicā hanc doctissimi Magistri, nisi voluerit dicere, quòd sūt genera & species pro fundamento remoto, quòd nos concedimus libenter. Hæc enim propositio, vt iāiam videbimus, vera est, Genera, & species pro fundamento remoto sunt in rebus, quia nihil est aliud dicere, nisi quòd fundamentū illorum remotum est in rebus: sed remotū fundamentum nō est genus, nec species. Et istæ rationes contra Sotū adductæ maximè sunt adnotandæ, quia sapientissimus Magister cōcedit vniuersalia nō esse in rebus, & omne quod est in mundo esse singulare, ex quibus infertur, quod in hac docemus conclusione.

Implicatio in dictis Magistri Soto.

5. Conclus. Cōtra Paulū Venetū.

Quinta conclusio contra Paulum Venetū, Vniuersalia simpliciter, & absolutè sunt in intellectu, in rerū verò natura non sunt nisi pro fundamento: hoc tamē esse fundamentale in vniuersalibus realibus est esse verum; esse verò, quod habēt in intellectu, est esse rationis, & secundū quid Probatur ista cōclusio. Nam ibi res dicitur esse simpliciter, vbi est forma cōstituens rem in esse talis rei; sed hæc forma solū est formaliter & simpliciter in intellectu; ergo vniuersale formaliter simpliciter & absolutè est in intellectu. Maior patet, & probatur minor: Quia forma vniuersalis est vniuersalitas, quæ est secunda intentio, quæ habet esse formaliter in intellectu. Bene verum est, quod natura, quæ cognoscitur ab intellectu, vt verbi gratia, Homo, habet esse reale & simpliciter in rebus, esse verò, quod habet in intellectu dū cognoscitur, est esse itētionale, & spirituale. Verùm enimuero non propter hoc est dicendū, vniuersalia realia simpliciter & absolutè esse in rebus, in intellectu verò secūdum quid. Et hæc conclusio etiam eisdē rationibus, quibus præcedētes, probatur, & magis ex infrà dicēdis patebit. Hæc tamē conclusio est D.Th. opusc. 55. vbi dicit, quòd vniuersalia vt sic non habent per se esse in sensibilibus, quia vniuersalitas est in anima.

6. Conclus.

Sexta cōclusio: Etiamsi vniuersalia nō sint in rebus, nec formaliter, nec in esse obiectiuo communi ad multa & indifferenti, quia etiam hoc esse cōsequitur ad cognitionem in communi naturæ; sunt tamen vniuersalia, de quibus tractant scientiæ reales aliquid reale pro substrato. Hæc vltima pars probatur: nam ista vniuersalia pro substrato sunt substantiæ, vel accidentia: sed substantia & accidens sunt aliquid reale: ergo &c. Secundò, obiectum intellectus est aliquid reale, cùm sit nobilissima potentia, & est aliquid, quod habet rationem vniuersalis, vt distinguitur à particulari: ergo vniuersale pro substrato est aliquid reale. Præterea subiectum Physicæ est aliquid reale, & idem de aliis scientiis: at illa

sunt

sunt vniuersalia, quia scientię tractāt de vniuersalibus: ergo vniuersalia pro substrato sunt quid reale. Praeterea, illud, cuius cōseruatio per se intēditur à natura, est ens reale: sed conseruatio specierū, & non indiuiduorum, per se intenditur à natura: ergo species est aliquid reale: sed species est vniuersalis: ergo species est aliquid reale: ergo & vniuersale pro substrato. Maior patet: quia quod intenditur à natura, acquiritur per operationem naturae, aliàs frustraretur suo fine: sed per operationem naturae non acquiritur ens rationis, sed ens reale. Maior patet: quia natura intendit cōseruare, quod de facto conseruat; sed non conseruat de facto indiuidua, sed species: has ergo intendit conseruare. Praeterea, illud, quod per se ponitur in praedicamento reali, est ens reale: sed vniuersalia ponuntur in praedicamentis realibus pro substrato: ergo vt sic sunt aliquid reale. Maior patet: nam praedicamenta diuidunt ens reale: ergo diuidentia participant naturam diuisi; sunt ergo aliquid reale.

Instantia. Sed est contrà argumentum; Quando aliquid praedicatur de altero, quidquid praedicatur de praedicato, praedicatur de subiecto; sed genus praedicatur de animali, dicendo, Animal est genus; ergo quod praedicatur essentialiter de genere, praedicatur etiam de animali; sed de genere praedicatur essentialiter ens rationis: ergo de animali praedicatur essentialiter ens rationis: ergo vniuersalia ꝓ substrato sūt aliquid rationis. *1. Solutio.* Respondetur, ꝙ illa regula intelligitur de praedicatione per se, non verò de praedicatione per accidēs; animal verò accidentaliter est genus. *2. Solutio.* Respondetur secūdò, quòd haec praedicatio est falsa, Genus est ens rationis; nā illud praedicatum debet verificari sic, Hoc est genus, demōstrādo vniuersale, & Hoc est ens rationis, & Haec secūda categorica copulatiuè est falsa, & ita tota est falsa. Similiter haec est falsa, Terminus est ens rationis, sed debet additū adiungi, vt verificetur, Terminus formaliter est ens rationis, Genus formaliter est ens rationis: haec verò praedicatio est falsa, Animal est genus ꝓ formali; & ita est falsū dicere, quòd genus sit ens rationis.

Vltima conclusio. Vltima conclusio; Vnitas vniuersalis est aliquid rationis, & proueniens illi ab intellectu. Hęc cōclusio est D. Th. opusc. 55. & 56. & probatur; nam quod homo, verbi gratia, sit sine cōditionibus indiuiduantibus, & sine diuersitate, quam in rebus habet, & maneat indiuisum in se, solùm habet ab intellectu tollente illas cōditiones indiuiduantes per suum actum, & tollente omne, quod naturam plurificabat, ex qua ablatione natura manet vna, & indiuisa: Hęc tamen vnitas solùm est proueniēs ab intellectu, & est aliquid rationis ex cōsequenti. Ex quo infertur, quod nō potest vniuersale esse in rebus, cùm sit aliquid rationis formaliter, & cū eius vnitas proueniat ab intellectu.

Dissoluuntur argumenta.

Ad 1. arg. 1. Opinio. AD primum argumentum pro sententia Platonis respondetur; Sciētiarū obiecta aliquid reale sunt, vt visū est in sexta conclusione, & vniuersalia per se sunt incorruptibilia & immutabilia, vt dictum est quaestione trigesima; & ita est scientia de obiecto reali immutabili, licèt conditio, vt sciatur, sit vniuersalitas proueniens à ratione.

Ad secundum. Ad secundum argumentum respondetur, quòd primum indiuiduum rerum generabilium semper fit à causa aequiuoca, quia vel est Deus, vel caelum cum intelligentia; nec enim agens est vniuocum, quod potest causalitatem exercere supra totam speciem, aliàs causaret se ipsum. Vide Soncin. 7. Metaphysicae, q. 25.

Ad 1. secundae opinion. 1. Solutio, quomodo definitiones sint singularium. Ad argumentum primum pro opinione Nominalium, ad authoritatē Arist. respondetur primò, quòd, vt constat ex ipso Aristotele 1. Posteriorum, cap. 2. & 2. Post cap. 15. & alibi, saepè singulare accipit pro specie atoma, quia ideò singularis dicitur, quia indiuisibilis est formaliter, & species sūt, quae principaliter definiūtur. Vnde dicere, ꝙ definitiones sunt singulariū, est dicere, ꝙ sunt specierū. *2. Solutio.* Secundò respōdetur, quòd definitiones sūt singularium, prout habēt naturam specificam, nō verò vt sunt inter se distincta; quia Plato, & omnes Philosophi iubebant non descendere ad singularia, quia erāt infinita, & immutabilia per se: vnde de illis nondoquebatur Arist. *3. Solutio.* Tertiò, respon-

spondetur, quod volebat doctrinam tradere contra Platonē,& dicebar, species, & genera non separata esse à singularib. sed esse in ipsis. Vnde generum & specierum definitiones non sunt alterius cuiusdā, sed naturæ genericæ, & specificæ, quę idem est cū ipsis singularibus: & ita non est alterius entitatis definitio, sed est definitio entitatis singulariū, quia eadem est entitas singulariū, & vniuersaliū. Cæterū non est singularium, vt sic, sed vt côcipitur eorum natura conceptu cōmuni: quia conceptus obiectiuus differt ratione à singularibus, & est idem realiter, & formaliter cum illis. De hoc vide Diuū Thomam c. 3. de ente & essentia, & Flandriam 5 Metaphysicæ, quæstione 8. Ad secundum locum Arist. respondetur, ibi disputationem instituere cōtra Platonē, qui ponebat vniuersalia separata à singularibus: vnde dicit, vniuersale nihil esse separatum à singularibus in rebus ipsis. Aut si aliquid est, posterius est, scilicet ipsis singularibus, id est, collectū per intellectū, & abstractum à rebus ipsis singularibus, & factū vnū in intellectu, vbi solùm est formaliter vniuersale. Non licet ergo colligere Arist. velle vniuersale solùm reperiri in significando, cùm non solùm voces sint posteriores rebus ipsis, quas significant, sed etiam ipsæ res, vt externa denominatione dicuntur vniuersales ab intētione vniuersalitatis, sūt posteriores seipsis in singularibus sumptis, & sine tali intentione cōsideratis: prius est enim esse eorum reale, quàm esse rationis fundatum super illud esse, quod est fundamentum vniuersalitatis.

Ad secundum. Ad secundum argumentum sumptum à ratione respondetur, quòd significatū huius vocis, Homo, est in re, significat n. hominis essentiam; essentia autem hominis in re est, primùm autē & per se significatū termini Homo, est essentia hominis, vt sic. Modus autē, qui accidit homini, vt concipitur conceptu communi, est in intellectu, & homo cōceptus communi conceptu, secundū quod importat rationē hominis, in re est: Secundum verò quòd dicit communitatem in intellectu, quinimo species etiā cùm verificatur de homine, significat pro materiali aliquid reale, scilicet id, quod est homo, formaliter verò dicit secundam intentionem.

Ad tertiū. Ad tertium respōdetur, quod Petrus, & Paulus, sunt idem cum homine concepto communi concepto, nō quatenus dicit communitatem, seu intentionalitatē, vt ita dicā, sed quatenus dicit naturam vniuersale, ille autē homo, licèt existat, vt homo, in rebus, nō existit vt cōmunis; Vt autē saluaretur id, quod in Trinitatis mysterio fatemur, necessariū erat, vt idē essent cum aliquo existenti in natura rerum, & inter se essent distincti. Porphyrius verò ait, quòd multi homines participatione speciei sunt vnus homo. Et notandum, quod id, quod concipio cōmune per intellectū, non est quidē in re vnū vna realitate, sed multiplex est in re, & fit vnū ab intellectu; & illud vnum concipitur ab intellectu, quod quidem reale in se est, vnū verò commune est ab intellectu. Itaque Petrus sua humanitate est homo, & Paulus similiter. Hæc enim natura humana, quia vna non est in re, sed multiplex, ablatis, seu nō cōsideratis cōditionibus indiuiduantibus, manet vna vnitate communi. Quod ergo in illa est reale, est hominis natura: quod sit verò cōmunis, & vna vniuersalis vnitate, hoc habet ab intellectu, & secundum illā vnitatē non cōcipitur per istum conceptū, Homo, sed illa cōsequitur ad conceptū, nec illa de inferioribus prædicatur, sed solùm natura secūdū se, licèt illa vniuersalitas sit conditio prædicandi. Quamobrem falluntur Nominales: Nā nos non dicimus concipere aliquid per istū terminum, seu cōceptum Homo, præter singularia, & ab illis distinctum realiter, sed illammet naturā, quę est in pluribus, non tamen cum sua multiplicitate, sed sine illa; & ita concipimus id, quod est vniuersale in singularibus existens, & vnum, & superius per intellectum. *Nominalium error.* Ad confirmationem argumenti aliqui respondent, quòd ad hoc, vt aliquid sit reale secūdum essentiam, non necessarium esse quòd actu sit singulare, sed quòd aptū sit fieri singulare, seu produci, seu cōproduci ab aliquo media actione aliqua, quod totum habet ratio hominis in communi, & quæcumque alia. Sed hæc solutio videtur constituere existentiam actualē, vel potentialem præter singularia: *Ad confir. 1. Solutio. 2. Solutio melior.*

ria; & ideò respondetur, quod apprehendit aliquid existens, vel potens existere in singularibus, secundum quod dicit naturam, non tamē secundum rationem communitatis. Itaque naturam realem cognosco, cùm hominem in communi cognosco. Et vt hæc natura sit realis, nõ est necesse, quòd ipsa per se existat in sua communitate, sed sat fuerit, quod existat prout singularizata, quia illa in rebus est multiplex, & existens & in intellectu vna, vbi non habet propriam, & communem existentiam, sed cum singularium existentia denudatis indiuiduantibus conditionibus, cognosci potest. Et certè sunt Nominalium optima argumenta.

Ad quartum. Ad quartum argumentum respondetur, quòd inter hanc vocem, & conceptum Homo, & singolaria mediat non aliquid realiter distinctum à singularibus, sed aliquid distinctum per ipsam cognitionem, quæ est natura communis, & denudata à conditionibus indiuiduantibus; & mediat aliquid superius, & fit hoc, quod mediat, ex eo quòd intellectus illud sine conditionibus indiuiduātibus cognoscit, ex quo habet quòd sit vniuersale in esse obiectiuo; & ita est medium, quia potest terminare cognitionem, quam non immediatè terminant singularia. Et hoc, quod mediat aliquid reale, est existens in singularibus, secundum quod est reale; licèt secundum quod est medium & superius, formaliter est aliquid rationis.

Ad vlt. Ad vltimum argumentum respondetur, quod hæc prædicatio est falsa, Vniuersale est singulare, vel è cōtra; quia dicunt intentiones, quæ eidem conceptui obiectiuo conuenire nequeunt, hæc tamen vera est, Petrus est homo, vbi id, quod est vniuersale, affirmatur de illo, quod est particulare; & quia homo est in Petro, Petrus dicitur homo.

Ad argumenta pro opinione Scoti.

AD argumenta facta pro opinione Scoti ad authoritates D. Thomæ, & Arist. respondetur Ad primam authoritatem D. Thomæ, qui dicit vniuersale & particulare esse passiones entis, ex quo

1. Solutio. *Quomodo vniuersalitas & particularitas sint passiones entis apud D. Thom.*

sequebatur esse debere in rebus ipsis. Nam rerum & entium passiones in rebus sunt, quod loquitur de passionibus largo modo pro affectionibus & accidentibus, quomodocunque. Ita nihil aliud vult dicere Diuus Thomas, nisi quòd vniuersalitas & particularitas rebus realibus conuenirent: nam homo est vniuersalis, & Petrus est particularis, & ideo vocantur accidentia, seu affectiones, seu passiones. Secundò respondetur, quid dicuntur rerum passiones, quia ex ipsis rerum naturis oritur fundamentum remotum, vt possimus illis tribuere rationem vniuersalis & particularis: Petro enim ex contractione naturæ conuenit, vt sic ita particulare, vt de alio affirmari non possit; & ita tribuimus illi particularis intentionem. Quia verò in rebus est formalis vnitas quoad negationem seu priuationem, abstrahimus conceptum communem, & ille obiectiuè sumptus dicitur vniuersalis: Nam ex eo, quod Petrus & Paulus habent naturam, quæ non potest formaliter diuidi, abstrahitur ab illis conceptus homo, qui est species. Tertiò respondetur, quod dicuntur vniuersalitas, & particularitas entis passiones, non quòd sint aliquid reale conueniens omni, & soli, & semper: Nam certum est, quòd vniuersale non conuenit omni enti, & similiter particulare; Sed ideo dicuntur passiones entis, quia res ipsæ, secundum quod ab intellectu conceptæ sunt, exercent vniuersalitatem, vel particularitatem. Nec potuit velle Diuus Thomas, vniuersalia in rebus esse, cùm constat ex perpetua eius doctrina in præcedentibus adducta, & inferius adducenda, maximè cap. 4. de Ente, vniuersalitatem per operationem intellectus conuenire rebus. Ad Aristotelis loca respondetur primò, quòd loquitur de vniuersalibus pro fundamento. Secundò respondetur, quòd loquitur contra Platonem, & vult dicere, vniuersalia non esse extra singularia separata, sed in rebus ipsis & in singularibus, licèt vniuersalitas sit in intellectu. Ad locū ergo Peri her. respondetur, Aristotelē ibi non instituere sermonem de rebus absolutè, & secundū se, sed diuidere res vt subsūt cōceptibus, res vero vt subsunt conceptibus, vel

2. Solutio.

3. Solutio.

Glossantur testimonia Aristot.

concipiuntur sine conditionibus indiuiduantibus,& sunt vniuersale;vel cum illis,& sunt particulares. Instituebat Aristoteles sermonem de rebus, vt veniunt in propositione, & ita vt substant conceptibus. Et hac ratione etiam dicuntur vniuersalitas & particularitas entis passiones, quia non possunt aliter concipi, nisi conceptu vniuersali,vel particulari. Et ita vniuersalitas, vel particularitas entis appellatur passio.Et cũ dicit Aristoteles in Posterioribus,scientia est rerum vniuersaliũ,non est sensus,quòd sit rerũ, quæ à parte rei sunt vniuersales, sed est rerum,quæ per intellectũ sunt vniuersales.

Ad 1. rationẽ, quid requiratur vt aliquid dicatur vniuersale. Ad primã rationẽ respondetur,quòd vt aliquid sit vniuersale,est necesse quòd sit in pluribus simul, tamquam aliquid vnum, & superius; vel ex modo essendi, quẽ habet,hoc illi non repugnet.Cęterũ natura secundũ se etiamsi nõ dicat singularitatem in sua ratione,sed hoc illi accidat,nõ tamẽ est in multis realiter,nec ex parte modi essendi secundũ se.Vnde non est vniuersalis; verum est,quòd secundũ se habet potentiam remotè vt cõueniat multis simul,& hoc est esse remotè & radicaliter vniuersalem.

2. Solutio. Secundò respõdetur,quòd etiamsi natura de se sit communicabilis multis indiuiduis, non est vniuersalis: vnum vt dicitur in præcedenti solutione erat necesse,quod actu esset in multis indiuiduis,& ita vt actu cõmunicetur pluribus indiuiduis,vt quid superius,saltẽ ex modo essendi, quẽ haberet. Nam materia prima habet aptitudinẽ vt communicetur pluribus suppositis,quia tamen hoc est successiuè, & non est quid superius ad illa,non est vniuersalis, eodẽ modo in præsentia.

3. Solutio. Tertiò respondetur,quòd natura secundum se, vt natura est,nec est vniuersalis, neque particularis,sed solũ habet sua prædicata quidditatiua & proprias passiones, de quo dicemus statim. Ego quidẽ fateor,quòd est propria passio naturæ corruptibilis,pluribus indiuiduis cõmunicari.

Error cauendus. Cæterùm non est imaginandũ,quòd aliqua vna natura existens in rebus,cõmunis est pluribus,& quòd cõmunicetur illis:Nã quod primò in rebus producitur,sunt indiuidua illius naturæ,a quibus postea nos abstrahimus naturã illam,quã intelligimus esse in multis,verùm per operationẽ intellectus. Vnde vt vniuersalis esset illa natura, ita deberet in rebus manere vna communicata pluribus,sicut est intellectus; quod cũ non habeat, nequaquã est in rebus vniuersalis, sed singularissima, cùm sua tamẽ essentia & proprietatibus omnibus.

Ad 1. conf. Ad confirmationem responde tur, quòd nõ datur aliqua vna natura cõtrahibilis ad multa indiuidua,& illis superior,nisi per intellectũ: & ita non datur vniuersale nisi per intellectũ. Vtrùm autem ista determinatio & compositio naturæ cum conditionibus indiuiduantibus sit realis vel rationis,dicemus in materia de genere.

Ad 2. conf. Et idem etiam dicendũ est ad aliã confirmationẽ: Non enim datur aliquod animal vnum in rebus,quod possit per differentias cõtrahi varias,sed solùm reperitur in intellectu: & ita solùm genus in intellectu reperitur, semper enim quod primò producitur sũt singularia. Quamobrẽ & natura specifica, & generica,& omnis earum essentia, in rebus singularis est, & incõmunicabilis. Quod si nos intelligimus vnam aliquam naturam communicatam,vel communicabilem multis, vt superius, est quidem per intellectus operationem.

Ad 3. conf. Et per hoc etiam patet ad vltimam confirmationẽ: non enim est imaginandum, naturam dici communicabilem indiuiduis, quia sit superior illis in rebus ad illa determinata; sed quia de facto reperiuntur multa indiuidua alicuius naturæ in rebus,illud verò commune, quod nos reperimus, per intellectum est commune.

Ad secundum. Ad secundum argumẽtum pro Scoto respondetur, quòd solutio ibi assignata optima est, Petrus enim est homo sua humanitate,& Paulus sua, & nõ sunt homines, vna & eadẽ humanitate à parte rei existente,

Doctrina exquisita cõtra Scot. & dicuntur quidem vnum formaliter, non quia habeant vnam naturã realiter existentem à parte rei,nam duæ naturæ sunt in illis,vnde non sunt vnum formaliter,id est, vnum ens indiuisũ per principia formalia à parte rei : sed sunt duo formaliter numero distincti, id est, habentes duas naturas, quæ non possunt diuidi formalibus principiis.Et si conceditur, vnũ formaliter esse cũ addito, est concedendum ratione indiuisionis:quia

simili

similí gaudent indiuisione per principia formalia. Et illa principia formalia, per quæ sunt indiuisi, non sunt cõmunia illis à parte rei, sicut nec natura est cõmunis. Sed est sensus, quod sicut Petrus habet naturam humanã hanc, quæ non potest diuidi per rationale & irrationale: ita & Paulus habet hanc naturam indiuisã formaliter: & propterea à parte rei dici possunt vnum formaliter secũdum quid.

Ad replicã Responsio. Ad replicam, illa indiuisio per principia formalia est passio, vel formale constitutiuum vnitatis formalis: ergo si sunt vnũ formaliter ratione eiusdẽ indiuisionis: ergo habẽt eandem entitatẽ formalem, quam constituit illa indiuisio, vel quam consequitur. Respondetur, quod non est à parte rei eadem indiuisio, sed sũnt duæ indiuisiones numero distinctæ: sicut sunt duæ entitates formales numero distinctæ, & propter hanc similitudinem vnũ dicuntur. Et hæc similitudo fundatur in vnitate specifica fundamẽtaliter, hoc est, in duabus entitatibus formalibus numero distinctis. Sicut Petrus & Paulus dicũtur vnum in albedine, non quia à parte rei sit illis aliqua albedo communis, sed quia habẽt duas albedines similes in natura: ita in proposito dicendum est.

Ad tertiũ. Ad tertium respondetur, concedendo maiorem de vniuersali in esse obiectiuo. Ad minorem dicimus, quod illud esse est in re singulari, non tamen vniuersali. Ad probationem respondetur, quod intellectus verus est, sed nõ concipit ꝙ illa natura sit vniuersalis à parte rei, sed cõcipit naturã, quæ est à parte rei, & eius formalitatem, & concipit naturã, quæ prout est in intellectu, est cõmunicabilis & vniuersalis, & eius veritas cõsistit in cognoscẽdo essentiã naturæ, quæ est à parte rei, vel potest esse.

Ad 1. replicam. Et ad replicam dicitur, quod antequam intellectus consideret modum illum, quem habet natura in intellectu, ipsa natura per intellectũ cognita est vniuersalis obiectiuè, nam hoc habet ex cognitione, & non ex cõsideratione ipsius cognitionis: sed illa cõmunitas rationis est, & non realis, licèt sit cõmunitas naturæ realis, & vnitas formalis, seu res, quæ habet vnitatẽ formalem, cognoscitur per verbũ mentale. Verùm licèt verbum non det vnitatẽ formalẽ, nec entitatem, dat tamen communitatẽ entitati formali, & naturæ tali. Et cùm dicitur in replica, quòd illa entitas cognita & realitas non includit realitatem singularium vt sic: ergo habet suam entitatem intrinsecam, & non numericam: ergo specificam: ergo in rebus est talis vnitas, quia illud est in re, quod cognoscitur. Respondetur, quod à parte rei ea entitas est indiuiduorum, & illius naturæ, & habet à parte rei eandem vnitatẽ numericam: Cæterùm prout est in intellectu sine illis conditionibus cognita, habet aliam vnitatem illa entitas, quæ vnitas quid rationis est: & ita est vniuersalis in intellectu, & non in re: & illa entitas cognita includit realitatem singularium in potentia: & ita illa natura prædicatur de singularibus, & non habet aliam vnitatem distinctam ab vnitate singularium in re, sed omnia in re sunt singularia. Ad confirm. respondetur, bene ibidem responderi.

Ad vltimã replicam. Ad vltimam replicã de specie respondetur, quòd species specificatur ab essentia rei repræsentatæ, scilicet, ab homine: modus autẽ vniuersalitatis consequitur ad specificationem: & idem de verbo dicendum est, non enim hominis verbum specificatur ab homine vniuersali, vt sic, sed ab homine: & illud in re est. Vniuersalitas verò consequitur ex hoc, quòd verbum terminatur ad hominem sic: Nam ex hoc, quòd terminatur ad hominem sine conditionibus indiuiduantibus, homo ipse manet vniuersalis, & conceptus similiter significando: homo verò in esse obiectiuo.

Ad quartum. 1. Respõsio. Ad quartũ argumentum aliqui respondent, id, quod est vniuersale, esse obiectũ scientiæ, seu vniuersale pro materiali: & hoc quidẽ licèt præcedat scientiã ipsã, quantũ ad specificationem, etiã nostro intellectu non considerante, est illud vniuersale specificans scientiam nostrã, est, inquã, in intellectu diuino, qui ab æterno cognoscit vniuersale, seu obiecta specificatiua nostrarũ scientiarũ, & ita est obiectum cum sua conditione, licèt non in intellectu nostro: Nam ens secundum suas proprietates in communi consideratũ à Deo est Metaphysicę obiectum. Idque videtur colligi ex D. Th. de potentia, quęstione 5. artic. 5.

2. Respõsio Auctoris. Sed ego respondeo, id,

quod specificat, verbi gratia, Metaphysicam esse ens in communi consideratũ, & cùm primũ species fuit tributa metaphysicæ à suo obiecto fuit ens cũ sua vniuersalitate in esse obiectiuo, ipsum verò habitũ postquã accepit specificationem ab obiecto, retinere illa in ordine ad obiectũ suum, quod modo est secundum sua prædicata essentialia, & connexionẽ essentialẽ; & similiter est in rebus quo ad existentiã Conditio verò illa non est necesse, quòd sit modò formaliter, sed sufficit quòd fuerit cùm accepit speciem, & quòd sit modò fundamẽtaliter, sicut Logica, quæ accipit specificationem ab ente rationis, & certum est, non esse quoad existentiam nisi per intellectum, esse verò quoad connexionem essentialem prædicatorum per se etiam sine nostro intellectu, quoad existentiam fundamentaliter remotè: et quod dico de obiecto Metaphysicæ, dico etiam de alijs scientiis: Nam cũ habitus scientiæ sit scientia habitualis, sufficit quòd sit obiectum cùm sua conditione habitualiter, seu remotè, & cum actu scientia prodeat in actum, quod sit obiectum cum sua cõditione in actu, & patet de nostro intellectu, qui specificatur ab ente in communi, & tamen ante opus intellectus nõ est cõditio vniuersalitatis, licèt sit id, quod specificat Tertiò respondetur, quòd cùm habitus scientiæ sit scientia habitualis, eius obiectum debet esse cũ conditione requisita habitualiter: ita vt non sit necesse, quod conditio illa obiecti, quæ est vniuersalitas, sit in rebus actualiter, sed sufficit, quod sit habitualiter, & omnis sciẽtia habeat obiectum cum vniuersalitate habitualiter, quia species illæ intelligibiles, quæ seruantur post actum, repræsentãt vniuersale habitualiter, quod vniuersale specificat scientia: Nam ad scientiam species necessariæ sunt, etiamsi non sunt ipsa scientia essentialiter, sed causatiuè, & antecedenter; & per hoc patet ad omnes replicas huius argumenti.

3. Respõsio.

Ad 5. arg. Ad quintum argumentũ respõdetur, quòd ens cũ sua vniuersalitate est obiectum intellectus, sed vniuersalitas est cõditio, vt intellectus cognoscat directè pro hoc statu, vnde ens vniuersale est quidẽ prius in intellectu quantum ad conditionem in genere causæ finalis: Quoad existentiam verò prius est intellectus cõditione sui obiecti in genere, veluti causæ efficientis, quia consequitur ens rationis ad actum intellectus: sicut domus, quæ specificat artem domificatoriã, in genere causæ finalis prior est arte, in genere causæ efficientis posterior, quia fit ab arte: Et hæc solutio poterit conducere ad suprà dicta argumenta. Ad primam confirmationem respõdetur, quòd color est obiectum visus, particularitas conditio vt feratur in illũ. Nam sicut vniuersalitas est conditio obiecti intellectus: ita particularitas est conditio obiecti sensus: Nã intellectus teste Aristotele est vniuersalium, sensus verò singularium. Vnde color particularis est obiectum: sed particularitas est conditio, vnde nullus sensus fertur nisi in particularem colorem, id est, nisi in colorem, in quo exercet particularitas, non tamen specificatur à particularite coloris, sed à colore. Ad secundam cõfirmationem respondetur, quòd color vt sic est à parte rei, id est, essentia coloris est à parte rei, & illud vt sic reduplicat coloris essentiam, quæ non est esse particularem, reperitur tamen semper in re coniuncta particularitati, quãuis non sit sua essentia. Ad tertiam confirmationem iam patet ex dictis.

Ad 1. Confirmatio.

Ad 2. conf.

Ad 6. arg. Ad sextum argumentum respõdetur, quòd natura humana habet proprietates, quæ conueniunt omnibus hominibus, si abstrahatur per intellectum, non abstracta singularis est: & solùm ei conueniunt suæ proprietates singulares. Solutionem primæ confirmationis vide latè cap. de Substantia. Ad secundam confirmationẽ respondetur, quòd ratio specifica in quolibet indiuiduo prior est natura ratione indiuiduali ipsius, & quo rationes sunt magis vniuersales fundamentaliter, eo sunt priores in executione: omnes tamen illæ rationes particulares sunt, & in eodem instanti temporis productæ, vnde non est illud prius natura, in quo detur illa ratio sine indiuidualibus conditionibus, & indifferens ad illa, etsi natura indifferens ad omnia indiuidua solùm est in intellectu: nam in re omnis natura est singularis.

Ad 2. conf.

Aliqui

Aliorum solutio. Aliqui dicunt, hanc proprietatem quòd vniuersalia sunt priora, non esse in intellectu, sed in re, quia concipimus illam re vt vniuersaliorem, atque adeo vt priorem. *Solutio Authoris.* Potest etiam dici, quod cùm singularitas & natura habeat se nostro modo intelligẽdi, vt actus & potentia, possunt considerari vt mutuo priora in diuerso genere causæ, ita vt in genere causæ materialis prius intelligatur natura, quàm singularitas, in genere causæ formalis singularitas, quàm natura. *Ad vltimam confirmationem.* Ad vltimam confirmationem respondetur, quòd illæ proprietates conueniunt vniuersalibus in esse obiectiuo, & hoc non inconuenit.

Ad argu. Soti. Ad rationes sapiẽtissimi Magistri Soto respondetur, Ad primam, quòd res dicuntur species, vel genera fundamentaliter, seclusa operatione intellectus, id est, naturæ genericæ, & specificæ, id est, qui possunt abstrahi generica, vel specifica abstractione: Non verò dicuntur genera vel species, id est, prædicabiles de pluribus specie, vel numero differentibus, vel quod sint in pluribus specie, vel numero differentibus. Nec sufficit, quòd possint abstrahi, vt dicantur species, vel genera, quia debet esse proximum fundamentum secundæ intentionis, vt secunda intentiò denominet. Homo verò dicitur cæcus, quia est proximum fundamentum cæcitatis, nimirum potentia visiua, à qua realiter abest cæcitas, propositiones verò non dicuntur nisi sit proximum fundamentum illarum, quod est, voces sic esse ordinatas per intellectum in ratione subiecti, & prædicati, & copulæ. Et idem de syllogismo. Non verò dicitur homo cæcus, quia possit amittere visum, nec voces, propositio, quia possunt accipi ab intellectu, sed quia sunt acceptæ: ergo non dicuntur res genera & species, quia possunt abstrahi, sed quia sunt taliter abstractæ.

Ad argu. Pauli Veneti. Ad argumentum Veneti respondetur, quòd vniuersale secundum opinionem Heruæi, quã supra defendimus, dicit ordinem ad intellectum, cùm dicat secundam intentionem, quæ importat talẽ ordinem. Et quamuis non dicat ordinẽ ad intellectum, vt ad terminum, tamen prærequirit operationem intellectus, vt det ei fundamentũ, vt ipsum vniuersale esse possit: nam fundatur in esse cognito, vel abstracto. Vnde quamuis non importaret ordinem ad intellectum, prærequirit tamen eius operationem. Insignis verbi Dei prædicator & Apostolicus B. Vincentius Ferrer ordinis nostri, in opusculo de suppositionibus, quod seruatur in bibliotheca insignis conuentus regalis Abulensis, cuius copiam mihi fecit frater meus F. Petrus de Tapia huius nostri ordinis, asserit, vniuersalia dicere rem, & intentionem conuenientem illi per intellectum. Habet hoc cap. 1. *Sententia Sancti Vincentij ordinis præd.*

QVÆSTIO. XXXIII.

Vtrùm vniuersalia per Dei potentiam possint fieri in rerum natura extra intellectum.

IN hac quæstione duo erunt disputanda. Alterũ, vtrùm vniuersale per Dei potentiã produci valeat in rerũ natura: alterum, an intellectus Diuinus per cognitionem faciat in se vniuersale, quo pacto facit noster intellectus. *Quæstio in duplici sensu discutienda.* Et probo per diuinã potentiã fieri posse vniuersale vnũ in multis in rerum natura: Nam per diuinam potentiã potest forma eadẽ esse in pluribus subiectis, quod saltẽ est probabile, sed tũc illa forma erit vniuersalis: igitur vniuersale potest fieri in rerũ natura. *1. Argum.* Probatur minor: nã prædicabitur in cõcreto de multis: ergo erit vniuersalis. Cõsequẽtia est bona, probatur antecedens: nam si albedo est in Petro, & in me, hæc prædicatio est vera, Ioannes est albus, & Petrus est albus: ergo eadem albedo in concreto de Petro, & Paulo prædicatur: ergo est vniuersalis, vt admittatur etiam, quod est probabile albũ solum qualitatem significare. Dices, non esse vniuersalẽ albedinẽ illã, quia non est in pluribus subiectis sibi inferioribus. *Responsio.* Contrà: nã licet illa nõ sint inferiora quidditatiuè, sũt tamẽ inferiora accidentaliter, quod sufficit: Nam quintũ prędicabile est vniuersale, & sibi *Replica.*

 in-

inferiora solũ sunt inferiora vt subiecta, & accidentaliter & non quidditatiuè. Nam hæ prædicationes, Petrus est albus, Didacus est albus, ad quintum pertinent prædicabile. Dices, hic non prædicari nisi formam existentem in intellectu obiectiuè, nimirum, albedinem sine conditionibus indiuiduantibus, quæ solùm est in intellectu, & hoc modo uniuersa ia concedimus nos. Contrà, sumamus albedinē illam singularem in pluribus existentē, illa prædicabitur de multis, & est in rebus vniuersalis: ergo possunt esse in rebus. Probatur minor: nam tunc verum erit dicere, Ioannes est hoc albũ, Petrus est hoc album: ergo hoc album prædicabitur de illis; & illa sunt multa inferiora accidentaliter: ergo prædicabitur de multis: ergò erit vniuersale. Et si non admisseris, posse eandem albedinem collocari in plurimis subiectis totalibus, constituatur in Petro, & Paulo, vt in pluribus partialibus, quod est possibile iuxta omnium sententiam, & tunc sequetur idem inconueniens: nam prædicabitur de multis: ergò erit uniuersalis: denominabit ergo vnumquodque subiectum partiale album. Nec sufficit dicere, quòd est vniuersale, quo ad prædicationem solùm, nam etiam est quo ad esse: quia ex eo prædicatur de multis, quia est in multis: ergo &c.

Responsio.

Replica.

2. Argum. Secundò sic argumentor: Sacratissimum Christi Domini corpus de facto est in multis Sacramentis Eucharistiæ, & prædicatur de illis certo modo: ergo est vniuersale in rebus. Quod prædicetur de illis constat: nam hæc est vera prædicatio, hoc Christi corpus est in hoc Sacramento, & in hoc, & cætera. Et idem argumentum fieri potest de corpore, seu angelo existente in duobus locis, & cætera. Et confirmatur hoc argumentum; nam hoc Sacramentum Eucharistiæ prædicatur de multis sibi inferioribus: ergo est vniuersale. Consequentia est bona à definitione ad definitum: sed probatur antecedens: nam species vini sunt Sacramentum Eucharistiæ, & species panis Christum continentes similiter; at non sunt idem Sacramentum, & de illis prædicatur hoc Sacramentum Eucharistiæ: ergo &c. Minor probatur: nam destructis speciebus vini, manet Sacramentum Eucharistiæ in speciebus panis: ergo non sunt idem Sacramentum, aliàs idem Sacramentum esset. Quod verò de illis prædicetur, patet: nam species vini solæ sunt Sacramentum Eucharistiæ hoc, & similiter species panis: ergo &c. De hoc argumento tertia parte, quæstione 73. Nã nõ libet amplius in præsentia de illo agere, quia multum transcendit limites Logicæ.

Confirmatio.

3. Argum. Tertiò, quia remotis principiis indiuiduantibus, natura manet vniuersalis: sed manente natura possunt principia indiuiduantia a Deo annihilari: ergo illa erit tũc vniuersalis. Probatur minor: Nã illa principia indiuiduãtia habẽt esse à Deo: ergo potest illis Deus subtrahere esse, quod illis dat, & sic annihilabuntur, & tunc manebit natura vniuersalis. Probatur consequentia: nam prius natura est humanitas recipiens principia indiuiduantia, quàm ipsa principia recepta in illa: sed omne prius potest a Deo conseruari sine suo posteriori: ergo natura sine principiis conseruari poterit, & sic manebit vniuersalis.

4. Argum. Quartò, Deus potest creare albedinẽ sine subiecto: sed illa erit vniuersalis: fiet ergo vniuersale sine intellectu. Minor probatur: quia accidẽs indiuiduatur penes subiectum: sed tunc non est subiectũ: ergo erit vniuersalis.

5 Argum. Quintò: Intellectus facit vniuersale: ergo & Deus potest facere, cùm sit infinitè potentior illo. Dices, quòd facit intellectus vniuersale intelligibiliter, nõ realiter, quod implicat, & ita Deus non potest facere vniuersale realiter, bene tamen intelligibiliter. Sed contra, quia licet naturaliter non sit possibile, poterit fieri supernaturaliter: multa enim fiunt à Deo supernaturaliter, quæ naturaliter implicant fieri: ergo licèt eadem entitas naturaliter non possit esse in pluribus, poterit tamen supernaturaliter esse.

6. Argum. Sextò, et probo, quod per intellectum diuinum non fiant vniuersalia, sicut fiunt per actum intellectus nostri: Nam intellectus noster propriè facit vniuersalia, quia cognoscit naturam sine conditionibus indiuiduãtibus, v.g. hominẽ sine

hac

hac natura, & hac forma, & hac quantitate, quæ naturam singularem reddebāt: itaque cognitio illa, qua fit vniuersale solum est naturæ, siue genericæ, siue specificæ, & nullo modo conditionum indiuiduantium, sed eademmet cognitio, qua cognoscit hominem, verbi gratia, terminatur ad Petrum; ergo in intellectu diuino nō fiunt vniuersalia. Maior probatur: Nam si intellectus noster cognosceret eadem cognitione hominem, & Petrum, siue naturam & suas conditiones indiuiduātes, cognosceret ex parte obiecti aliquid, quod non esset commune multis; nam natura cum indiuiduantibus conditionibus non est communis multis: ergo non cognosceret vniuersale, nec faceret subinde; Ad hoc enim est necesse ita cognoscere hominem, vt eadem cognitione non cognoscat singularitatem, vt sit intellectu vnum cognitum sine alio. Sed illa minor probatur, nam quia cognitio Dei est infinita, simul se extendit ad omnia tam genera quàm species, quàm indiuidua: ergo ex vi illius cognitionis non resultat aliquid indeterminatum & commune obiectiuè, cùm cognoscat simul naturam, & indiuiduantes conditiones.

Cōfirmat. Et confirmatur hoc argumentum: Nā Diuus Thomas 1. parte, quæstione 14. artic 1. solutione, ad tertium dicit, scientiam Dei non esse vniuersalem, nec particularem, & quidem non alia ratione, nisi quia in intellectu diuino non sunt genera, & species, quamuis cognoscantur omnia à Deo: nam si genera, & species ibi essent, scientia sua diceretur vniuersalis, vel particularis: ergo &c.

Præambula ad quæstionem.

Opinio circa primū sēsum quæsiti. QVantum attinet ad primum quæstionis punctum, quidam Logici censent, etiam per diuinam potentiam dari non posse vniuersale in prædicando in rebus existens quoad substantiam, posse tamen dari vniuersale a Deo productum, quantum ad modum, ad hunc sensum, quod licet entitas rei productæ sit singularis, habeat tamen modum essendi vniuersalem. Sicut si idem homo in pluribus esset locis singularis, esset quoad substantiam, & haberet modum essendi vniuersalem, sicut si eadem albedo in pluribus esset substantiis vna esset numero, & quoad modum vniuersalis. Id etiam de Christo Domino in pluribus hostiis existenti dicunt. Et ita soluunt argumenta suprà facta.

Vazquez opinio circa secundum sensū quæsiti. De secundo puncto quæstionis huc vsque vidi neminem dubitantem, vniuersalia resultare in intellectu diuino per suum actum cognitionis, nisi Patrem Vazquez. Etenim sicut in nostro intellectu ex cognitione naturæ sine indiuiduantibus conditionibus resultat vniuersale, ita in intellectu Diuino dicendum est resultare: sed hoc quidem ab æterno.

Deciditur quæstio.

Auctoris calculus. VErum, vt quod ego in hac re sentio, explicem, sit

1. Conclus. Prima conclusio: A parte rei implicat dari extra intellectum per quamcunque potentiam vniuersale secundum substantiam, volo dicere, non posse produci aliquam naturam in rebus, quæ prout est in illis sine esse in intellectu sit vna in multis, & prædicabilis de multis. Et probatur ista conclusio eisdem rationibus, quibus suprà Platonis sententiam explosimus. Et præterea: illa natura, si est in rebus, est existens: sed existentia est actus rei singularis: ergo est singularis: sed vniuersale distinguitur contra particulare: non igitur erit vniuersalis: ergo implicat quod sit vniuersalis & in rebus. Nequit ergo fieri, quia nulla potentia potest facere ea quę implicant cōtradictionem, si fiant. Quod sit contradictio clara, patet: Nam tantum est in rebus illa natura; ergo est singularis, & ex alia parte si ponatur vniuersalis, per concessum erit vniuersalis: ergo non erit particularis, quod est aperta contradictio. Patet: Nam ratio formalis vniuersalis, & prædicabilis est secūda intentio: sed hæc fundatur in esse cognito intellectus: ergo nequit esse sine opere Intellectus; ergo neq; vniuersale nequit fieri nisi per operationē intellectus. Nam ratio & causa formalis per nullam potentiam suppleri potest; suppleretur autem, si sine secunda inten-

tione esset vniuersale in rebus extra intellectum. Et si dicas secundum aliquem Logicum, cognitionē esse secundam intentionem, respondetur, quod iam requiritur cognitio ad hoc, vt sit vniuersale, & ita non poterit fieri extra intellectū. Et si dicas: Non poterit Deus dare virtutē alicui formæ reali, vt faciat in natura id, quod facit secunda intentio, respōsum est, hoc fieri non posse, quia affectus formalis suppleri neqt, nec Deus potest facere album sine albedine, nec vniuersale sine vniuersitate, quæ est secunda intentio, & habet esse per intellectum, & in fundamento proximo intrinsecè dependens ab intellectu: & ita nec secundum fundamentum proximum potest fieri vniuersale a Deo extra intellectū, quia esse cognitam naturam in communi non potest fieri sine cognitione intellectus. Et probatur: nam tunc quod ponimus in altissimo Trinitatis mysterio, ponitur quodāmodo in rebus, vt multi homines realiter essent ille homo vniuersalis, & inter se distincti essent, quod proprium est diuinitati: nam vt vna forma existens realiter sit plurium natura, requirit virtutem & perfectionē infinitā.

Fuga. *Solutio.* *Alia fuga.* *Solutio.*

2. Conclus. Secūda conclusio: Sicut non potest reperiri natura aliqua vniuersalis, siue substantialis, siue accidentalis in rebus extra intellectum: ita nec modus aliquis vniuersalis esse potest extra intellectū: quia ea ratione etiam modum vniuersalem esse in rebus repugnat. Nisi velent dicere, quod ex eo, quod, verbi gratia, homo esset in pluribus locis, habebat effigiem quandam, & similitudinem vniuersalis, quia erat in pluribus locis, sicut vniuersale est in pluribus inferioribus.

3. Conclus. Tertia conclusio: Licèt Deus per suā cognitionem infinitā omnia cognoscat, vniuersalia & particularia, entia realia & rationis, & quidquid cognosci valet, non tamen ad actum cognitionis diuinę cōsequitur vniuersale in suo intellectu, sicut ad actū cognitionis nostræ vniuersale consequitur. Hanc conclusionē probo argumento vltimo cum sua confirmatione, quia apud me est maximi momenti: Nam cùm vniuersalia non possint esse extra intellectum formaliter, siue fundamentaliter, proximè ad cognitionem cōsequi debent, & non ad quamcumque, sed ad illam, qua natura abstracta cognoscitur, & sine conditionibus indiuiduantibus: sed nulla talis datur in intellectu diuino: quia diuinus intellectus sua cognitione omnia penetrat; ergo, & est proprietas cognitionis imperfectę, quod ad illam cōsequantur vniuersalia, & cū Dei cognitio perfectissima sit, non consequūtur ad illam. Bene verum est, quod in illa cognitione diuina possumus nos cōsiderare quod terminet ad hominem, verbi gratia. Cæterum non propterea quòd ego ita cōsiderem, sequitur ad cognitionem diuinam vniuersale, quia erat necesse, quòd illud ipsū solùm esset cognitio naturæ, & non indiuiduantium conditionū. Ego fateor libenter, quòd cognoscit Deus vniuersalitatem, & est in suo intellectu obiectiuè, non tamen cōsequutum ad eius cognitionē, & quod Deus etiam quodammodo concurrit ad illam, quatenus dat virtutem meo intellectui, vt cognoscat hominem in vniuersali, ad quā cognitionē sequitur vniuersalitas. Alia verò entia rationis, quæ fundātur in cognitione, bene possunt cōsequi ad cognitionem diuinam, sicuti mundus possibilis cognitus est à Deo, & cognosci tale in mūdo possibili aliquid est rationis. Et ita sunt explicanda, quæ suprà diximus.

Dissoluuntur argumenta.

Ad 1. arg. Thomistarum sent.

Ad primum argumentum respondetur primò, quòd implicat contradictionem in schola Thomistica, vnam formā accidentalem posse collocari in pluribus subiectis totalibus, quorum quodlibet denominetur tale ab illa forma: Quia cùm accidēs indiuiduetur à subiecto, & illa forma sit vna numero, vnū totale subiectum habere debet. Et quāuis posset esse in illis, cum illa sit singularis, vniuersalis esse nō potest. Et qd sit singularis patet, quia est indiuisa in se, & diuisa à qualibet alia mundi albedine Vnde vt esset vniuersalis, prædicatio illa, etiā quinti prædicabilis, deberēt esse inferiora accidentaliter. Non tamen in casu sūt inferiora accidentaliter, quia forma est hęc, & singularis, & albū est hoc: singulari autē nihil est inferius, sed est prædicatio

tio formæ singularis de suo subiecto singulari, sicut cùm dicimus, hoc corpus est hoc album. Qui dicebant dari vniuersale quantum ad modum, soluunt argumēta dicendo, quòd est simpliciter singularis, habet tamē modum vniuersalis, quia est in pluribus subiectis.

Ad 2. arg. Ad secūdum, patet corpus Christi Domini singularissimum esse, vnde vniuersale nequit esse, sed sacramentaliter est idē singulare corpus verè, & realiter in pluribus hostiis, hostiæ verò sacratæ nō sūt inferiores ad Christum, vt dici possit vniuersalis.

Ad 3. arg. Notādum dignum. Ad tertium argumentum respōdetur, quòd quia eadē actione fit natura, & conditiones indiuiduantes, nō potest vnum sine alio produci, & maximè quia conditiones sunt quid necessarium vt existat natura, & ita non potest vnum sine alio produci, & ita natura habet intrinsecam dependentiam in esse à conditionib. indiuiduantibus, quapropter non potest esse sine illis; & licèt motus sit prior passione, non tamen potest passio sine ipso produci, & animal prius est homine, non tamen homo sine animali valet produci, nec vniuersale sine materiali.

Ad 4. arg. Ad quartum respondetur, quod si illa albedo produceretur sine subiecto, deberet dicere ordinem ad aliquod subiectū, & sic erit singularis: nam accidens nō indiuiduatur per actualem inhæsionem in hoc subiecto, vt patet in Sacramento Eucharistiæ, vbi est quātitas singularis sine subiecto, sed per ordinem ad hoc subiectum. Nec potest Deus facere albedinem quæ non diceret ordinem ad subiectum quia non esset accidens. Est enim intrinsecum accidenti, ordinem ad subiectum dicere, cùm dicat ens ex eo, quod eo aliquid est tale, vt patet ex D. Th. 1. p. qu. 2. art. 5. sol ad 5.

Ad 5. arg. Ad quintum argumentū respondetur, quòd intellectus noster facit vniuersale in esse intelligibili, quod nō implicat. Deus autem non potest illud facere ad extra existens: quia implicat, esse aliquid in se existens, & existens in pluribus inferioribus. Non autem implicat, illud quidem in re intelligi sine cōditionib. singularib. quib. per intellectum remotis manet in intellectu vniuersalis. Non autē ad actionem diuini intellectus consequitur vniuersale, quia est imperfectio, cū debeat habere cognitionem limitatam pro fundamento.

Ad 6. arg. Sextum argumentum est pro nostra vltima conclusione. Et hæc de hac sufficiāt quæstione.

QVÆSTIO XXXIV.

Vtrum vniuersalia sint in intellectu, & per quam ipsius intellectus operationem fiant, & quomodo.

T hæc quidem quæstio potissima est inter eas, quæ de vniuersalib. disputari solent, atq; magis vtilis, quamobrē ipsa aliquāto accuratius disputabitur a nobis. Et vr̄ quod vniuersalia nō fiāt per operationē intellectus. Et quoniā duplex est intellectus, ex tertio de Anima, agēs, & possibilis, probatur non fieri per actionem intellectus agentis, & fit primū argumentum. Nam si per operationē intellectus agentis fieret vniuersale, maximè quia causat species intelligibiles in intellectu possibili, sed hac de causa nō fit natura talis vniuersalis: ergo intellectus agens nō habet facere vniuersale per suā actionē. Probatur minor, q̄a illæ species non repræsentant rē sine conditionibus indiuiduātibus: ergo ex eo, quod sint species in intellectu, non dicetur natura vniuersalis. Consequentia est clara: Nā si deberet esse vniuersalis natura, esset hac ratione, quia est indifferens ad plura, & æqualiter est in illis, secundū quod repræsentatur per illā speciē, nam actio illa intellectus agentis non potuit aliā denominationē tribuere naturæ ipsi, nisi repræsētationis sine cōditionib. indiuiduātib. ad quod consequitur vniuersalis rō. Sed antecedēs probatur: Nam si species repræsentarent naturā, essent illius similitudines formales, & ita nō esset necessariū verbū cōstituere, sed in illis inspiceret intellectus naturā. Et cōiter dr̄, quòd species sunt similes obiecto, sicut semen arbori producēdæ, quæ non est similitudo,

1. Argum.

for-

formalis, sed virtualis, & in genere causę efficientis; dico non esse similitudinem formalem impressam & claram. Et si dicas, esse vniuersalem naturam illam per hoc solū, quòd eius species est in intellectu absq; repræsentatione naturę sine cōditionibus indiuiduantibus. Contrà: tūc natura non esset indifferens ad plura magis, quàm est indifferens quādo eius species sunt in imaginatiua, tunc enim non est indifferens, quia illæ species repræsētant naturam particularem, & determinatam, & nullo modo vniuersalem: sed etiam illæ species non repræsentant vniuersalem naturam; ergo non erit natura vniuersalis. Et confirmatur hoc argumētum: Nam vniuersale importat formaliter secundam intentionem: sed per actionem intellectus agentis nulla secunda intentio consequitur, nec formaliter, nec fundamētaliter proximè: ergo per actionem intellectus agentis non fit vniuersale. Probatur consequētia: Quia vt fieret per illius actionē saltē deberet esse eius forma, q̃ vniuersale denominat, vel formaliter, vel fundamētaliter proximè: nā illa hac sola ratione existens, vniuersale denominat, & non si existat fundamentaliter remotè. Sed probatur illa minor, quòd non consequatur formaliter: Iam enim constat, quòd esse formale ipsius nihil aliud sit, quàm cognosci; sed intellectus agentis operatio non est cognitio: ergo &c. Quòd nec fundamētaliter proximè, probo: quia axioma est à Logicis communiter receptum, Secundam intentionem fundari in esse cognito.

Responsio.

Replica.

2. Argum. Secundò: Vniuersale fit per actionem intellectus possibilis: ergo non fit per actionem intellectus agentis. Antecedēs ab omnibus conceditur, consequentiam probo. Nā aliàs, si intellectus agēs faceret vniuersale, nō fieret ab intellectu possibili, cū prius natura sit intellectus agētis actio, quàm intellectus possibilis; & illa facit vniuersale; non ergo facit possibilis intellectus, quia quod factum est, & existit, iterum idē numero fieri nequit, dum existit; sed fit per intellectum possibilem: ergo non per agentem. Si dicas, q̃ fit per actionem intellectus agentis, & per actionem intellectus possibilis, sed perficitur per actionem intellectus possibilis, quod erat inchoatum, & factum nō ita perfectè per actionē intellectus agētis. Contrà: vniuersale est vnum in multis, sed non pōt perfici magis hoc, quod est, naturam vnam in multis esse, nec suscipit magis vel minus; ergo &c. Ita.n. est vna in multis per actionem intellectus agētis, sicuti per actionem intellectus possibilis. Et probatur: nam sequeretur, quòd non perficeretur idem vniuersale, sed quòd vniuersale factū ab intellectu possibili, & agente, specie differrent, cū actiones illorum specie differant, vnde & formæ, quæ consequuntur ad eorū actiones, specie differrent etiā: nam cognitio, & abstractio specie differūt; ergo & esse cognitum, & abstractū, quæ sunt fundata in illis actionibus, ergo & intentio vniuersalis, quę fundatur in esse cognito, specie differret ab intentione vniuersalis fundata in esse abstracto. Nam si fundamenta specie differunt, relationes ēt specie different, vel si non differūt specie, saltem different numero; & ita vniuersale nō perficietur per actionē possibilis intellectus. Quod differāt numero, probatur, quia consequuntur ad diuersas actiones; sed formæ cōsequutæ ad diuersas actiones, diuersæ debent esse numero saltē; nō ergo pficit idē vniuersale p actionē intellectus agētis, cū nō sit idem.

Responsio.

Replica.

3. Argum. Tertium argumentū; Illud est vniuersale, quod proximè potest de multis affirmari ex modo essendi, quem hēt in intellectu, sed natura quælibet ex modo essendi, quem habet in intellectu per actionē intellectus agentis, non est prædicabilis de multis; ergo non est vniuersalis. Probatur minor; quia necesse est, quòd subeat mutationem in suo genere, & quòd cognoscatur ab intellectu, acquiratque alium statum, nam solùm intellectus possibilis prædicationem exercet.

Confir. Et confirmatur hoc argumentum; nam sequitur, quòd si intellectus agens facit vniuersale, quod detur vniuersale in phantasia: est autem hoc impossibile; igitur & illud, ex quo deducebatur. Probat sequela: nam intellectus agens per suam actionē illuminat phātasma; ergo facit quod in ipso phātasmate appareat natura sine conditionibus indiuiduantibus; ergo cū natura relucens in phantasmate est vniuersa-

uersalis, quia relucet sine indiuiduantib. conditionibus, & sic vniuersale datur extra intellectum, & in phantasia, quod absurdum videtur: nam in nulla potentia præter intellectiuam vniuersale reperitur, cùm omnes aliæ cognoscitiuæ potētiæ ad singularia terminentur.

4. Argum. Quartum argumētum probat, vniuersale non fieri per actionē intellectus possibilis. Et quia operatio possibilis intellectus est duplex, altera absoluta, altera cōparatiua, probo per nullam harum fieri vniuersale. Nā si operatio intellectus faceret vniuersale, maximè hoc faceret hæc intellectus operatio, qua cognosco hominē; sed ista operatio hoc nō facit: ergo, &c. Probatur minor: Nā cognitio, qua cognosco hominem, non terminatur nisi ad naturam humanam, & nō ad aliquam secundam intentionem: ergo per illam non fit vniuersale. Antecedens probatur: quia solum specificatur à natura humana, & verbum, per quod fit cognitio, solū repræsentat hominem, & non secundam intentionem; aliàs in mente vltimata æquiuocatio daretur, & vna similitudo repræsentaret plura plusquam genere diuersa. Consequentia probatur: Nam illa secunda intentio non habet esse formaliter, nisi quando actualiter cognoscitur: quia eius esse est cognosci.

Responsio. Si dicas, quòd fit vniuersale per illam cognitionem nō formaliter, sed fundamētaliter proximè, iam enim est factum fundamētum, vt possim illi secundam intentionem tribuere.

Replica. Contrà, quia tunc nullū ens rationis est, quo denominetur illa natura: ergo nec fundamentaliter proximè est vniuersale: quia esse vniuersale fundamētaliter proximè aliquid rōnis est formaliter: quia secunda intentio super ens rationis fundatur. Antecedēs patet, quia nullum ens rationis cognoscitur tunc, solùm enim per illum actum natura realis cognoscitur. Certè quòd aliquid fit vniuersale fundamentaliter proximè, non est quid reale, aliàs esset in rebus: igitur est aliquid

Alia respo. rationis. Quod si dixeris, illam secundā intentionem denominare naturam vniuersalem, etiam si non sit:

Replica. Contrà: quia denominatio est effectus illius entis rationis: ergo in illo instanti temporis, quo denominat, debet esse, quia impossibile est denominare quin sit pro illo temporis instanti, quo denoīat. Et maximè, quia esse vniuersale fundamentaliter proximè, est effectus formalis rōnis: ergo eius causa habet idem esse, quod habet ille effectus: sed ille effectus est quoad existentiam suam: ergo & sua causa: quia non requiritur amplius vt sit causa, quàm effectus suus formalis, & si nō est causa, nec ille effectus erit: non ergo est illa natura vniuersalis per illam actionem.

Quintum argumentum: Si vniuersale fit per actionē intellectus possibilis, per hāc cognitionem, qua cognosco animal, fieret vniuersale, quod est genus: sed hoc est falsum: ergo & illud, ex quo sequitur. *5. Argum.* Probatur minor: Nam si per illam cognitionem fit genus, sequitur, quòd tunc simul per eandē cognitionem fiat species: sed hoc est impossibile: ergo & illud, ex quo sequitur. Probaē maior: quia genus, & species formaliter loquendo sunt correlatiua, & sunt simul natura; & ita quando est vnum, similiter est & aliud. Sed illa minor probatur: Quia secunda intentio speciei consequitur ad cognitionem hominis, & non ad cognitionem animalis; sed tunc non est homo cognitus in cōmuni: ergo nec est species. Si dicas, semper ita contingere, cùm animal sine homine, vel alia specie, cognosci nō possit, & ita sēper quod est animal genus ē species, ita obuiabimus: nā animal cū sit prius suis speciebus, nō dependet in sua cognitione saltem cōfusa à cognitione speciei: ergo &c.

Sextò probo, quòd vniuersale non fiat per cognitionem comparatiuam. Nā D. Th. 1 p. q 86. docet intellectum nostrum directè cognoscere vniuersalia, particularia reflexè: ergo natura cōparatiua præsupponit iam vniuersale: non ergo facit illud. *6. Argum.* Probo consequētiam: Quia natura comparatiua est cognitio reflexa: nā cognosco hominem, & illum postmodū applico singularib. quæ singularia reflexè cognoscitur, quę applicatio fit per reflexā cognitionē. Et confirmatur. Nā noster intellectus prius cognoscit vniuersale, q̄ particulare: vt ibidem ait D. Th. ergo vniuersale illud prius est quàm cognitio singularium, saltem natura: ergo vniuersale non fit per comparationem, quia cōparatio

tio maximè naturæ specificæ, sine illius singularibus intelligi nequit.

7. Argum. Septimò: cum comparo naturã hominis, v.g. cũ Petro, & Paulo, & video esse in illis, quæ dicitur cõparatio, iam illa natura erat vniuersalis, siquidem poterat eo modo eſsẽdi, quẽ habebat, multis applicari, & de illis prędicari; nõ ergo fit vniuersale p cõparationẽ, sed p abstractionem: nam ante hanc comparationẽ iam erat cõparabilis multis, vt i illis exiſtẽs, quod solùm vniuersali cõuenire potest.

1. Confir. Et confirmatur hæc ratio: Vniuersale est illud, qđ potest prędicari de multis, sed natura, quæ potest cõparari ad multa, vt in illis existens, potest prædicari de illis: ergo est iam vniuersalis. Minor probatur. Nam huiusmodi comparatio nihil est aliud, quam dicere per intellectũ, quod homo v.g. est in Paulo, Francisco; sed illa natura, quæ sic cõparatur, de illis affirmari potest, quia non posset ad illa comparari suprà dicto modo, nisi esset in intellectu sine conditionibus indiuiduantibus: ergo &c.

2. Confir. Et cõfirmaẽ secũdò hoc argumentũ: Nam quando cognosco hominẽ solùm, non cognitis singularibus, ille homo est vniuersalis, quia est affirmabilis de multis, & tamen tunc non est notitia cõparatiua; quia hæc dicit cognitionem alterius extremi; igiẽ &c.

Responsio. Dices, quòd hæc natura est vniuersalis fundamẽtaliter proximè, seu in esse obiectiuo: natura vero, quæ cõparaẽ inferioribus, formaliter est vniuersalis.

Replica. Sed cõtrà, quia natura, quæ cõparaẽ inferioribus, nõ dicit actu secundã intẽtionẽ, sed fundamẽtaliter proximè: ergo &c. Probaẽ antecedens: Quia per illã cognitionem solũ cognoscitur homo, & indiuidua, in quibus est homo, videns intellectus quòd sit in illis; sed hic nulla secũda intẽtio cognoscitur: ergo non est formaliter, sed fundamẽtaliter proximè, q a esse secundæ intẽtionis est cognosci, & hoc iã habebat per operationẽ intellectus agentis, & possibilis: ergo non fit vniuersale nec formaliter, nec fundamentaliter proximè per comparationem.

8. Argum. Octauò: Sequitur, quod si vniuersale fiat per cõparationem sic adeo, vt sit fundamentũ proximum notitia cõparatiua, quòd per abstractionẽ, & cognitionẽ absolutam naturæ in cõmuni nõ fiat vniuersale; hoc autẽ est falsum, vt omnes concedunt; ergo & illud, ex quo sequiẽ. Probatur sequela: Nã vel fit vniuersale formaliter, & hoc non, vt iã supra deduximus, deducẽtes ĩ conclusionibus, vel fundamentaliter proximè, & nec hoc: nã illud est vniuersale fundamẽtaliter pximè, cui intell. ctus potest attribuere intẽtionẽ vniuersalitatis; sed naturę abstractę, & cognitæ notitiæ absolutæ nõ potest intellectus attribuere intentionẽ vniuersalis; ergo non est vniuersale. Minor probaẽ: Nã necessariò dẽt cognosci cõparatiua notitia, vt illi attribuamus vniuersalis intẽtionẽ; nam quomodo possum attribuere intẽtionẽ generis, nisi sciuero esse in multis speciebus, & intentionẽ speciei, nisi sciuero esse in multis indiuiduis, qđ fit per notitiã cõparatiuã; ergo vt abstractũ, & cognitũ absoluta notitia nõ est vniuersale.

Responsio. Dices, quòd natura, prout pręintelligitur notitię cõparatiuę, quatenus pręcisè est abstracta, aut cognita, nec est vniuersalis, nec particularis sed est indifferẽs ad vtrumq; respiciẽdum.

Impugnatio. Contrà, quia natura eo ipso, quòd est sine cõditionib. indiuiduãtibus cognita, est indifferens ad plura: ergo prædicabilis de illis: ergo vniuersalis. Et præterea, quia esse indifferens ad vniuersalitatem, & particularitatẽ, solùm conuenit naturæ secundũ se: Nam in reb. singularis est, & in intellectu vniuersalis, & ita res oĩs vel est vniuersalis, vel particularis, nisi addaẽ particula Secũdũ se.

Nonum argumẽtum: Comparare vnũ ad multa, prout fit per naturam cõparatiuam, est prædicari vnum de multis: sed ante talem prædicationẽ est iam cõstituta natura in ratione vniuersalis; ergo nõ fit vniuersale per naturam cõparatiuã. *9 Argum.* Cõsequẽtia est nota, & probatur minor: Quoniã comparare vnum ad multa, vt hominem ad Petrum, & Paulum, est affirmare, vnum esse in multis: hoc autẽ est formaliter prædicari. Tum, quia idem omnino est cognoscere hominẽ, vt superiorẽ Petro, & Paulo, quod intelligere hominẽ esse in Petro, & Paulo, in quo formaliter cõsideratio prędicationis. Tũ etiã, quia illa cõparatio est indiciũ, atque adeo pertinet ad secundã intellectus operationẽ, quæ est compositio, & diuisio, sed omnis compositio, aut diuisio est prædicatio, vel

vel ipsa reperitur prædicatio; ergo de primo ad vltimum comparatio illa est prædicatio. Minor primæ rationis probatur: quia ad prædicationem actualem de multis, debet præsupponi prędicabilitas de multis, sicut potentia præintelligitur actui: sed pdicabilitas de multis est passio vniuersalis: ergo ad actualem prædicationem de multis præsupponitur vniuersale, & ita ad comparationem: vnde non fit per ipsam.

Responsio. Si dixeris, non esse propriè vniuersale, nisi quando actu prædicatur de multis, & ita non fieri propriè vniuersale, nisi per comparationem;

Impugnat. Cōtrà, Aristoteles septimo lib. Metaph. textu quadragesimo quinto, nō dixit vniuersale esse, quod actu prędicatur de plurib. sed quod aptum est esse in multis, & prędicari de illis: ergo ante actualem prædicationem datur propriè vniuersale logicum Tum etiam, quia per comparationē intellectus, seu actualem prædicationē, redditur natura prædicata, & non prędicabilis: ergo non fit vniuersale, sed erat iam, siquidem erat prædicabilis.

Confir. Et confirmatur hoc argumentum, quia obiectū correspondens huic cōceptui, Homo, est vnum, non vnitate singulari numerica, nec vnitate solū formali: ergo habet vnitatem vniuersalis. Si dixeris, quod est vnum vnitate vniuersalis, quæ est secunda intentio: sed hæc forma non potest illis competere, nisi per comparationem intellectus, vt dictum est: ergo nec vniuersalia talia sunt concedenda sine comparatione: ergo &c.

10. Argu. Decimò sic argumentor, & probo, qđ vniuersale non fiat per comparationem, nec abstractionem, nec cognitionē: quia res est vniuersalis per hoc, quòd est prædicabilis de multis: sed prædicabilitas rebus solùm conuenit per potētiā, quę potest prædicare res: ergo ab illa dicitur res vniuersales: sicut res dicuntur creabiles, non per aliquid, quod sit in illis, sed per potentiam creatiuam.

Opinionum varietas.

Varia Doctorum sententia. IN hac difficultate explicanda etiam sicut & cæteris non sunt Doctorum sententiæ concordes.

1. Sentent. Quidam dicunt, vel cēsent, res dici vniuersales, & prędicabiles à potentia actiua, quę potest illas prædicare: vnde seclusa intellectus operatione per solam illam potentiam sunt prædicabiles de multis.

2. Sentent. Alii censent, vniuersale formaliter nō solū in esse obiectiuo, verū formalissimè per operationē intellectus agētis fieri, & à fortiori per operationē intellectus possibilis: quia ad illā operationem cōsequitur secunda intentio, constituens vniuersale in esse vniuersalis: nam vt sit forma illa constitutiua vniuersalis, nō est necesse, quòd actu cognoscatur ab intellectu, sed sufficit quòd sit proximè cognoscibilis, & quòd eius proximum fundamentū præcesserit: nam esse formale entis rationis consistit in cognosci, vel posse proximè cognosci ab intellectu. In hâc opinionem consentiunt plurimi Logici moderni ex Thomistica familia, quos quia multi sunt, nec adhuc suas lucubrationes prę lo mandarunt, adducere non libet.

3. Sentent. Alii dicunt, vniuersale per operationē intellectus agētis fieri in esse obiectiuo, & secundam intentionē tunc esse formaliter proximè, denominare formaliter naturam illam vniuersalem, etiamsi actu non sit, nisi per operationem intellectus, qua ipsa cognoscitur. Quam videtur tenere cōis Magister Soto, q. 2. & 3. Vniuersalium, & adiicit rationē, & quia fit per illam actionem intelligibilis in actu primo, & quia denudatur ab indiuiduantib: conditionibus, quibus reddebatur singularis, quocirca sine illis vniuersalis erit.

4. Sentent. Dominus Caieta. capite quarto de ente & essentia (quod placuit Thomistis Caietano antiquioribus) ait, quòd res sit vniuersalis in esse obiectiuo, & indifferēs ad multa p actionē intellectus possibilis, & agentis, cæterum non habet intentionem generis, & speciei, nisi quādo illa in tērio cognoscitur ab intellectu actu: quia illa intentio non habet esse, nisi per cognitionem intellectus.

5. Sentent. Alii censent, naturam esse vniuersalē, & cōmunem in prædicando, & logicè per actum intellectus possibilis: & habet vnitatem vniuersalis formalissimè. Dicunt tamen isti, quòd forma constitutiua vniuersalis in tali esse est duplex, vna realis, & extranea ipsi naturæ, q̄ subiectiuè existit in intellectu: & hæc est species, vel actus intellectus, vel verbū. Alia ēt est realis, & intranea naturæ ipsi, quæ est realis denomi-

denominatio desumpta à forma illa existenti in intellectu,& realiter inhærēs ipsi naturæ. Vnde incunctanter hæc opinio asserit, superuacaneam esse omnem entitatem rationis ad vniuersale cōstituēdū, licèt ad illius naturam explicandam non nihil iuuet propter imbecillitatem intellectus nostri: sed quòd forma vniuersalis nō possit esse aliquid reale suprà ostēsum est satis euidenter,& adhuc inferiùs ostendetur. Probant istam sui authores sententiam. Primò, natura.n.cognita verè est vna in multis, quia hēt vnitatē quādam distinctam ab ea, quā habet in singularibus, eam. s. quæ correspōdet diuerso statui, in quo tunc est à singularibus separata: sed hæc vnitas non potest esse alia quàm vnitas vniuersalis: ergo &c. Et cōfirmatur hæc ratio: quia natura, prout repræsentatur abstracta per speciem intelgibilem, est vna & apta esse in multis: ergo est vniuersalis actu,& formaliter per illam speciem,& per esse repræsentatū tale. Probatur antecedens: quia ibi repræsentatur natura absque conditionib. indiuiduantibus, quæ quidem sunt principia multiplicantia naturam: ergo repræsentatur vt vna,& non alia vnitate, nisi vniuersalis: ergo est vniuersalis. Dices, esse vniuersale quidē metaphysicū, seu in esse obiectiuo, non verò logicū. Sed cōtra: quia omnes conditiones, quas Aristoteles assignat vniuersali logico, illi conueniunt: ergo est vniuersale logicū. Antecedens probatur: nam est vna in multis, & prædicabilis de multis: ergo &c. Et si dicas, quòd est vna per relationē rōnis sibi coniunctā, vel formaliter, vel fundamentaliter proximè,& sic non est per abstractionē vna, nec vniuersalis, sed illa abstractio est fundamentum: cōtra: nā ante istā relationem præintellectam intelligimus nos naturam esse vnam,& prædicabilem de multis atq; esse in multis: ergo intelligimus illam vniuersalē. Antecedens probatur: Nam per hoc, quòd intelligo meā cognitionē, v.g. terminari ad naturā, seu speciem meam repræsentare sine conditionib. indiuiduantib. intelligo illam esse in multis,& prædicari posse de multis,& habere quandam vnitatem,& separationem principiorum indiuiduantium per illam abstractionem: quæ omnia faciunt vniuersale logicū: ergo &c. Et confirmatur hæc rō secundò: Nam natura fit formaliter singularis per coniunctionem ad singularitatē: ergo fit formaliter vniuersalis per separationem a singulari, quia causæ oppositæ oppositos habent effectus: sed vniuersale & particulare sūt opposita,& abstractio & cōiūctio causæ oppositæ: ergo habent oppositos effectus. His rationib. ista snia tenet, vniuersalē p abstractionem fieri,& per cognitioem ēē intellectus possibilis. Et explicant se magis authores huius sententiæ,& dicunt, qđ intellectus agens abstrahit, seu producit species singularium in intellectu possibili,& intellectus possibilis p tales species singulariū discursu quodam cognoscit rōnem communem, & vniuersalem sine aliqua specie impressa vniuersalium quæ concurrat per modū principii ad talem cognitionem: nam per tales species percipit nō solùm id, quod est proprium singularium, sed ēt id, quod est cōe illis. Sed hæc cognitio est etiam vniuersalium cognitio,& pari modo cognoscit naturā genericam considerando conuenientiā plurium specierum, seu plurium singularium diuersæ speciei. Et idem est dicēdū de reliquis prędicatis superiorib. Nec.n. est necesse, dicunt, vt omnem actum intellectus præcedat obiectum tale omnino, sed satis est, quòd præcedat aliquod præbens intellectui sufficiens fundamentum ad illud obiectum cognoscendum, quasi discursu quodam, vt patet in cognitione mōtis aurei, vbi non præcessit mōs aureus, sed species montis,& auri. Vnde non bene infertur, intellectus cognoscit naturam aliquā cōem,& cōem multis: ergo ante talem cognitionē erat illa natura vniuersalis: Sed sat erat, quòd ante illum actum seu cognitionē esset talis fundamentaliter in plurib. naturis indiuiduis, ad hoc vt intellectus medio discursu posset talē actū elicere. Vnde inferunt ex hac sententia, nō dari species vniuersalis generis, aut speciei. Alii explicant istā sniam dicendo, quòd intellectus possibilis ex illis specieb. singularium format verbum repræsentatiuum naturæ in cōi præcisè, ex quo verbo formato resultat in intellectu possibili species alia habitualis impressa repræsentatiua rōnis commu-

Solutio. Impugnatio. Alia solut. Impugnatio. Confir.

cõis: sicut ex sciẽtia actuali relinquitur sciẽtia habitualis; & productio huius speciei tribuenda est intellectui possibili, & non agenti. Vnde per actionẽ intellectus possibilis fit vniuersale. Sequitur deinde, quòd ad minus requiruntur duæ species singularium, vt in illis considerando cõuenientiã cõcipiat noster intellectus cõceptum communem naturæ communis.

Præambula ad quæstionem.

SEd pro explicatione huius dubii iuxta Peripateticam & communem doctrinam aduertẽ, vt colligitur ex Arist. 3. lib. de Anima, & ex D. Tho. 1. p. q. 79 art. 2. & 3 quod in anima nostra duplex intellectus reperitur: Alter est intellectus passibilis, seu possibilis, quo res intelligimus, & qui est pura potentia, & tanquam tabula rasa in genere intelligibilium, & qui potest omnia fieri, eo quòd non hẽt species congenitas à principio, sicut Angelicus intellectus. Alter est intellectus agens, qui est actiua potentia, & facit res intelligibiles in potentia, intelligibiles actu, causando earum species in intellectu possibili, quibus fiat in actu primo ad res intelligendas. Quapropter actio intellectus agẽtis est illustrando phantasmata causare species in intellectu possibili: actio verò possibilis intellectus est formando verbum res cognoscere: & vtrique actioni correspondet duplex terminus: vnus intrinsecus, alius extrinsecus. Actui intellectus agentis correspondet in intellectu possibili species impressa causata per eius actionem; Et hoc voco quid intrinsecum, non quòd suscipiatur in intellectu agente, sed quia fit ab ipso in passo sibi proportionato, & correspondet similiter alius extrinsecus terminus, qui nihil reale est in re, sed solùm denominatio extrinseca. s. quòd natura, cuius species est in intellectu dicatur abstracta. Et hoc nihil reale ponit in sua natura, sed in intellectu abstrahente ponit speciem intelligibilẽ, quæ est rei similitudo imperfecta, & impressa. Similiter actio intellectus possibilis habet duos terminos: Alter est extrinsecus, & est quędam relatio rationis, scilicet, naturam esse cognitam, esse speciẽ, esse genus, & cætera, quod nihil reale est in re. Alter est intrinsecus, & est productio verbi, seu cõceptus, qui repræsentat talem naturã, qui reale quid est in intellectu. Modò ergo iquirimus, An hæc denominatio, qua natura dicitur vniuersalis, resultet in ipsa ex actione intellectus agentis. An verò ex actione intellectus possibilis: Et quoniam actio intellectus possibilis duplex est, altera absoluta, qua cognoscimus rem in se: altera comparatiua, qua illam ad sibi inferiora cõparamus, vt hominem ad Petrum, & Paulum animal ad equum, & leonem, etiã inquirimus, per quã harum actionum fiat vniuersale? Et nolo ego in præsentia disputare, An detur singularium species impressa? Præmisso. n. vt certissimum, dari speciem rerũ vniuersalium in intellectu, & nullo modo præcisè singularium, etiamsi detur conceptus expressus, & distinctus rerũ singularium, & magis repugnat dari species singulariũ præcisè, eo modo, quo ponitur ab istis recentiorib. Philosophis. Nã si illas alio modo cõstituerent, forsan nõ ita repugnaret: De quo modò nõ est opportunũ tractare. Videat de his omnib. sapientissimus Magister Bãnes in Cõmentariis ad primam partẽ, tomo secundo, q. 79. art. 2. per totũ commẽtariũ, qui, vt omnia, subtilissimè, & doctissimè rem hanc versat, & D. Tho. opusc 55. qui tractat, quo modo fiat vniuersalium cognitio sapientissimè.

Duplex intellectus in aña, agens & possibilis

Cuius intellectus operatione res denominetur vniuersalis.

Nota ad hoc, quòd vniuersale dupliciter accipi consueuerit apud tractatores huius q. Prout habet esse obiectiuè in intellectu possibili, vel agenti, etiamsi non habeat actu intentionem vniuersalis, & hoc modo homo est vniuersalis, quando terminat cognitionem, qua cognoscitur vt sic. Alio modo accipitur pro vniuersali formali, seu logico, & est illa natura, quæ est obiectũ intellectus, quatenus includit tãquam formam relationẽ vniuersalitatis, quæ est secunda intentio, & cõstitutiua formaliter vnitatis vniuersalis: sicut album formaliter dicit illud, quod habet albedinem tanquam formam sui.

Vniuersale dupliciter, vel secũdũ duplex esse

Præterea notato, quòd abstractio, vt pertinet ad operationem intellectus possibilis, duplex est: Altera, q̃ pertinet ad primã operationẽ intellectus, & est cõsideratio vnius sine alterius cõsideratiõe, vt quãdo

Duplex abstractio intellectus possibilis.

do hominem cognosco, non cognoscēdo indiuidua explicitè, tunc p cōsideratione in separo hominē à particularibus. Alia est abstractio, quæ pertinet ad secundam operationem intellectus, quādo tollo de re aliquid, quod fit in illa, cōponendo; & diuidendo; Compositio enim, & diuisio ad secundam operationem intellectus pertinet: Vt quando dico, Petrus nō est albus: tunc enim tollo, & separo, & abstraho ab illo albedinem, quæ illi cōuenit per secundam operationem intellectus, & per propositionem negatiuam. Et si per hanc abstractionem comparatiuā aliquid tollo à re, quod fit in illa, falsa est: Sicut si dicamus, Petrum non esse hominē, seu esse, & de hac intelligitur illud proloquium, Intellectus intelligens rem aliter, quàm est, est falsus. Quando verò consideramus aliquid per abstractionem primo modo, quæ dicitur abstractio simplex, quia pertinet ad secundā operationem intellectus, quæ est simpliciū apprehensio, in qua per se non est falsitas, nec veritas, non est in illa falsitas, etiamsi intelligamus rē aliter, quàm est. Quia ergo intelligo hominem sine Petro & Paulo, & nō est sine illis, quia nihil affirmo, nec dico esse sine Petro & Paulo. De quo videatur D. Tho. 1 par. q. 85 ar. 1. ad primū. Et hæc simplex abstractio potest esse præcisiua, vel non præcisiua: Vt quando abstraho animal, considerando illud cū præcisione, vt non importet, nisi gradum sensibilitatis, & in potētia nihil aliud, & tūc per huiusmodi abstractionem non fit vniuersale, qa vniuersale est prædicabile de multis, quod illi animali præcisè cōsiderato non conuenit, cùm non possit prædicari de inferioribus: nam quod prædicatur, dicit totū, quod est in re: sed animal sic præcisè consideratum non dicit totū, sed partē inferioris solùm rei: sed fit vniuersale per abstractionem nō præcisiuā. Et hæc abstractio non præcisiua, non fit ab eo, quòd ex necessitate cognoscatur per illam abstractionem. Verbi gratia, qñ cognosco animal abstractione non præcisiua simplici a speciebus, non est necesse per illam cognitionem cognoscamus species, quia non fit abstractio ab illis, vt à prius noto, sed vt ab illo termino, cui cōiuncta erat natura animalis; sicut quando

Per quam abstractionem intellectus fiat vniuersale

potentia visiua abstrahit colorem à sapore, non cognoscit saporem. Abstractio verò prout pertinet ad intellectū agentē, nihil est aliud, quàm elicere speciem rei vniuersalis, & non conditionū indiuiduātium, vel vti phantasmate quoad naturā vniuersalem, & nō quoad conditiones indiuiduantes.

Abstractio intellectus agētis qua.

Præterea considerare oportet, speciē duplicē esse, alteram expressam, alteram impressam: species expressa est verbum, siue rei cōceptus, quæ formatur ex actu intelligendi, qui ponitur in intellectu, vt terminus intrinsecus intellectiuæ actionis, i quo res ituear & videat. Alia est species impressa, & est quædā qualitas, quę causatur ab intellectu agente i intellectu possibili, vt sit principium intellectionis, actuando, & cōstituendo intellectum in actu primo.

Et si quæras, An hęc species sit similitudo obiecti: diuersimodè: respōdēt Doctores; Aliqui dicūt esse similitudinē virtualē, & implicitā nō formalē, sed continet obiectū in virtute, & similiter verbū: nā est potens causare verbū, sicut dicimus, quòd semē cōtinet arborem in virtute, nō quòd sit formaliter simile arbori: sed quia potēs est illud causare. Et si D. Tho. dicat speciē esse similē obiecto, est explicādus de similitudine virtuali, nō formali, aliàs superflueret verbū. Huius sentētię est Torres super materiam de Trinitate, folio 17 pagina 2. & est probabilis.

Controuersia, nū species impressa sit formalis similitudo obiecti.

1. Sentētia.

Torres.

2. Sentētia est, quòd species sit similitudo obiecti nōn solùm virtualis, sed etiā formalis, licèt imperfecta. Et si inferas: ergo non est necessarium verbum, neganda est cōsequentia: nam species repræsentat obiectum imperfectè, & nō vt terminus intellectionis, sed vt principiū efficiens; Verbū autē repræsentat perfectè, vt terminus pfectus intellectionis: & ita requiritur, & est necessariū ad intellectionē, vt sit res intra intellectum in ratione termini. Et hoc videtur tenere D. Th. 1. par. q. 14 ar. 12. vbi dicit, q̄ spēs ē similitudo obiecti, & qn̄ od nō debeat intelligi de similitudine virtuali, vt dicatur similis, qā habet virtutem ad producendam similitudinem rei expressam, cuiusmodi est verbum. Patet, nam dicit in hæc verba, quòd species hominis est solùm similitudo hominis

2. Sētentia aliorum.

minis:& ita per ipsam possunt omnes homines cognosci, essentia verò diuina, per quam Deus cognoscit, est similitudo omnium, & sic per ipsam omnia cognosci possunt, vbi vides eodem modo loqui de essentia diuina, atque de hominis specie, impressa: sed essentia diuina est similitudo formalis, & non solùm virtualis: ergo & species nostri intellectus impressa. Et multi sunt alii loci in D. Tho. de hac re loquentes. Videatur Capreolus 2. dist. 1. q. 1. ad 1. confirmationem, circa argumenta secundo loco adducta, vbi hoc expressè asserit.

Decisio quæstionis.

1. Conclus. PRima conclusio: Vniuersalia formaliter sunt in solo intellectu fundamentaliter, remotè in reb. ipsis. Hæc conclus. aliquiò colligitur ex dictis in præcedenti q. & est. D. Th. opusc. 55. & de ente. c. 4 & 1. p. q. 85. art. 2. ad 1. & ad 2. q. 30. art. 1. & q. 44 art. 3. & in 1. d 21. q. 1. art. 3. Id ẽt tenet Caiet. c 4 de ente & essentia, Versorius Bruxelensis super de ente & essentia, D. Th. loco citato, Ganda. q. 24 Niph. q. 17. Archiepisc. Toletan. 1. de anima, q. 3 Iandunus 1. de anima, p. 8. Soto & Toleto, in hac materia locis citatis, Capreol. in 3. d. 5. q. 2 Durand. in 2. d. 3. q. 2. nu. 14. & q. 7. nu. 7. Soncinas 7. Metaphysicæ. Et idem tenent antiqui Philosophi, Arist. 7. Metaphysicæ, & 6. Metaphysico, c. 10 & 11. vbi dicit, nihil esse in reb. præter singularia: idem etiam docet 12. Metaphys. c. 8. Auerroes 3. de anima, textu, 8. dicẽs, quod intellectus facit vniuersalitatẽ in rebus, Auicenna in sua Logica, c. vlt. & 5. Metaphysicæ, c. 1. & 12. vbi ait vniuersalitatem non accidere alicui, nisi cum acciderit in forma intelligibili, Beatus Damascenus lib. 1. c. 8 Bannes 1. p q. 79 ar. 2 in principio, & est cõmunis opinio Thomistarum, & Peripateticæ doctrinæ. Sed quomodo hoc fiat, est opinionum varietas, & ideò sit

2. Conclus. Secunda conclusio: Per actionem intellectus agentis, fit vniuersale in esse obiectiuo, & Metaphysicæ. Et cum dicimus, fieri vniuersale, etiam dicimus fieri prædicabile: quia prædicabilitas passio est vniuersalis. Vnde quo modo ponitur in vniuersali ratio vniuersalis, eodẽ modo est ponenda prædicabilis ratio: quia impossibile est esse vniuersale sine prædicabilitate de multis. Hæc conclusio est Capreoli, 3. & 5. in solutionib. argumẽtorũ, & Caietani supra dicti, c. 1. de ente, q. 7. Soti, qu. 2. vniuersalium, quinimo est D. Th. locis citatis. Et probatur tõne: Officium intellectus agentis est facere rẽ intelligibilẽ in potentia, intelligibilẽ actu, vt patet ex Arist. 3 de ani. tex. 17. & ex D. Th. 1. p. q. 79. art. 2 & per totã q 85. sed nõ est actu intelligibilis res intellectione directa, nisi sit vniuersalis. ergo intellectus agens facit vniuersale non formaliter, vt infrà patebit: ergo in esse obiectiuo. Præterea, Officium intellectus agẽtis est causare speciem naturæ, & non conditionũ indiuiduantiũ, vt patet ex eisdem locis: nam noster intellectus intelligit per abstractionem à materia, quæ abstractio nihil aliud est, quã producere speciẽ naturæ, & non conditionum indiuiduantium. Tunc sic, illa species repræsentat naturã, & non conditiones indiuiduantes: ergo natura repræsentata est vniuersalis. Probatur consequentia: Quia ex ablatione conditionum indiuiduantium in repræsẽtatione, manet res indeterminata, & cõsequenter cõis, vnde manet vniuersalis: nã conditiones indiuiduantes faciebant rem singularem: ergo illis per repræsentationem speciei ablatis manet res vniuersalis. Et si dicas, contrà: per speciem vniuersalis cognoscitur singulare: ergo repræsentat conditiones singulares, quia non plus cognoscitur per verbũ, quàm sit in specie, quæ est principium intellectionis De hoc argumento vide Sapientissimum Magistrum Bannes prima parte q. 79. art. 2. dub. 2. & 3. Et nota, quod esse vniuersale in esse obiectiuo nihil aliud est, quam esse obiectum alicuius formæ vniuersalis, quæ repræsentat aliquid, nõ prout determinatum est in re, & factũ singulare. Et cũ species illa repræsentet naturã sine determinatione, natura ipsa est obiectũ alicuius formæ vniuersalis, & ipsa manet ex necessitate obiectũ vniuersale, quãobrẽ est vniuersalis in esse obiectiuo: terminat. n. speciem illã vniuersalẽ, & spirituałẽ, in ratione formæ: & ita manet in-

Obiectio.

Solutio.

Vniuersale in esse obiectiuo quid.

indifferens vt de pluribus affirmetur.

3. Conclus. Tertia conclusio; Etiam actione intellectus possibilis est vniuersalis natura in esse obiectiuo. Hæc conclusio ex præcedenti sequitur: Nam illa natura, quæ repræsentabatur per speciem sine cōditionib indiuiduantib cognoscitur ab intellectu possibili sine illis, & formatur verbū ex illa cognitione, quod repræsentat naturā sine conditionib. indiuiduantib. ergo natura illa sine illis cognita ex eo, qđ terminat ta ē cognitionem, manet obiectum vniuersale, & cōe, quia aufertur p illam cognitionem, quod naturam reddebat singularem: manet igitur obiectum vniuersale: est ergo vniuersalis obiectiuè. Hinc docet S Tho. opusc. 56. & secundo Physicorum, lect 3. & de ente & essētia cap. 4 & 1. par. q 55. art. 1. & art. 2. ad secundum, & quæst 16. art 3. ad secundum, & art. 2. q. 19. art. 6. Idem docet Aristoteles 10. Metaphysicæ, & primo perihermenias, c 5. & Auicenna quinto Metaphysicæ, cap. 1. & hæc, & præcedentes conclusiones sunt communes inter Thomistas, & authores suprà citatos. Et si aliquando Diuus Tho. & alii viri grauissimi dicant, cognitionem seu abstractionē esse formam vniuersalis, intelligendi sūt fundamentaliter, hoc est, cognitio & abstractio sunt fundamentum proximum vniuersalitatis, & secundæ intentionis, quę est vniuersalis forma. Et cum itidem dicunt, vniuersale completiuè esse in intellectu dū cognoscitur, explicandis sunt per respectum ad esse, quod habet ad extrà: Nam quia iam est positum fundamētum proximū vniuersalitatis per cognitionem & abstractionem, quod non est in rebus constitutum, cùm parum illi deficiat, vt sua tribuatur forma, vocant ipsū vniuersale completiuè per hoc, quod est cognitio ipsius naturæ vniuersalis in intellectu.

Glossantur dicta Doctorum in contrarium.

4. Conclus. Quarta conclusio: Perfectiori modo natura est vniuersalis in esse obiectiuo per actionem intellectus possibilis, quàm per actionem intellectus agentis. Probatur conclusio: Nam tota rō, quare ponitur vniuersalis in esse obiectiuo, seu Metaphysica est quia repræsentatur cōiter, & terminat speciem, seu cognitionē cōmunem, & sic est indifferēs ad multa, sed perfectiori modo repræsentatur per verbum, quàm per speciem: ergo perfectiori modo est vniuersalis per possibilis intellectus, quàm per agētis actionem. Præterea probatur conclusio: Nam per speciem intelligibilem, seu per actionem intellectus agentis, res est intelligibilis in actu primo, per actionem intellectus possibilis, est intelligibilis in actu secundo: sed actus secūdus comparatur ad actum primum, vt magis ad minus perfectum: ergo est perfectiori modo vniuersalis p actionē intellectus possibilis, quàm agētis: & hæc maior, vel minor perfectio, nō se tenet ex parte naturæ, ita vt natura ipsa sit magis vel minus in suis inferiorib. sed tenet se ex parte vnitatis ipsius vniuersalis: quia magis accedit per huiusmodi repræsentationem possibilis intellectus, ad hoc, vt recipiat intentionem vniuersalis, qua formaliter in esse vniuersalis consistit, quàm per actionem intellectus agētis, & ita est perfectiori mō vniuersalis. Nam sine repræsentatione ista, & cognitione intellectus possibilis, non potest suscipere intētionem vniuersalis natura, quę est facta intelligibilis in actu primo per actionem intellectus agētis. Vnde siquidem per hanc actionem accedit ad suscipiendum suum complemētum, & formam vltimam in rōne vniuersalis, perfectiori modo est vniuersalis natura in esse obiectiuo, & fundamentaliter proximè, & etiam est perfectiori modo vniuersalis: quia perfectiori modo repræsentatur.

5. Conclus. Quinta cōclus. Vniuersale logicū, quatenus dicit formaliter secundam intētionem secundum suum esse formale, ex necessitate requirit cōparationem naturæ ad sua inferiora, q̄ fit per actionē intellectus possibilis. Probatur conclu. authoritate D. Th. 1. p. q. 28. art. 1. in illis verbis. Est tantum in ipsa apprehensione rōne conferentis vnū alteri, &c. 2. de ente. Vbi dicit in hæc verba: Ex hoc, quod natura est in intellectu habet vniformem rationem ad indiuidua, & tunc intellectus ad inuenit rationē speciei, & attribuit illi. Vnde Commentator dicit, quod intellectus est q̄ facit vniuersalitatē in reb. Vbi D. Th. innuit, ex eo nos tribuere secundā intētionem speciei naturæ, quia habet vnifor-

niformitatem ad indiuidua. Nō enim habebat natura secundam intētionem, etiā si diceret vniformem rationem ad indiuidua, nisi intellectus illam sibi tribueret, & hac ratione tribuit, quia dicit vniformitatē ad indiuidua: ergo secūdū D. Th. præcessit actio comparatiua, qua hoc cognosceret: nam sine illa hoc cognoscere non poterat. Et hoc magis explicatur sequentibus rationibus. Primò: Nam vt homo sit species formaliter, est necesse, q̃d habeat actu intentionem speciei: sed nō potest habere actu intentionem speciei, nisi actualiter illā ei tribuat intellectus: ad quod necessario requiritur cōparatio: ergo per comparationem vniuersale formaliter fit. Maior clara est, quia sicut albū formaliter dicit actu albedinē, ita vniuersale debet formaliter dicere secundā intentionem, quæ est vniuersalitas. Minor probatur ex D. Th. loco proximè adducto. Et probatur magis eadem minor: Nā intellectus non tribuit intētionē speciei animali, sed intentionem generis: nec tribuit intētionem generis homini, sed speciei: & hoc non alia ratione, nisi quia videt animal esse in pluribus speciebus, & hominē esse in plurib. indiuiduis: ergo necessaria est comparatio ad hoc, vt vniuersale formaliter fit. Preterea probatur concl. magis. Quādo cognosco hominē, v. g. in cōi, ille homo non habet secundā intentionem speciei actu per illam cognitionem, quia per illam non cognoscitur secunda intentio, & non pōt habere esse, nisi dum actu cognoscitur, vt suprà visum fuit: ergo per aliam cognitionem dēt cognosci, & tribui naturæ, vt sit formaliter illa secunda intentio in natura: sed non potest tribui, nisi præcesserit cōparatio: ergo comparatio est necessaria ad formale esse speciei, & vniuersalis Minor probatur: Nam quare tribuo homini intentionem speciei, & non tribuo illam Petro, nisi quia video hominem esse in pluribus indiuiduis, & non Petrum? Sed non potest hoc cognosci, nisi notitia cōparatiua: ergo &c. Itaq; tota vis huius authoritatis, & rationis, in hoc consistit, q̃d ex cognitione hominis in cōi non resultat formaliter secūda intentio speciei. Et idem est dicendum de aliis vniuersalibus, vt visum fuit q. 1. Vnde est necesse, vt

Maior explicatio præcedentium.

1. Confir.

sit formaliter, quòd cognoscatur secunda intentio, & non quomodocūq;: sed q̃ cognoscatur & tribuatur naturæ, tanquā forma illius Nam quādo cognosco in cōmuni speciem, non fit per illam cognitionem homo, vel equus species, quia non cognoscitur vt forma illorum, quod dēt fieri per hoc, quod illi tribuatur ab intellectu: sed nō potest tribui forma speciei homini, nisi videamus hominem esse in plurib. indiuiduis tātùm, sed hoc fieri nequit sine comparatione: ergo cōparatio necessaria est, vt fiat vniuersale. Præterea probatur conclusio: Nam per abstractionem intellectus agentis, neq; per cognitionē absolutam naturæ non fit vniuersale: ergo fit per cōparationē. Consequentia patet: quia nō restat, quo alio fiat modo. Probatur antecedens, de actione intellectus agentis: nam illa secundū probabiliorem opinionem, non est intellectiua: ergo per illā nō cognoscitur secūda intētio: intentio ergo nō hēt formaliter esse per illam, solum. n. esse formaliter haber, dum cognoscitur. Quod nec per actionē absolutam possibilis intellectus, etiā probatur: nam quando cognosco hominem vt sic, non est cognitio alicuius entis rationis tunc: ergo non fit formaliter secūda intentio, quæ solum habet esse, dum cognoscitur. Præterea, vniuersale formaliter est vnum in multis: ergo debet formaliter respicere plura: sed absq; relatione ad inferiora nō pōt respicere plura: ergo non fit vniuersale formaliter sine relati ne ad inferiora: sed ista relatio non fit formaliter per solam abstractionem, neque per cognitionem absolutam: ergo, vt fiat formaliter, dēt præcedere cōparatio: ergo &c. Minor probatur: quia natura de se non dicit ordinem ad inferiora, sed per aliquid sibi superadditum hoc habet. Consequentia illa patet, secūda minor probatur: quia abstractio non est cognoscitiua, & absoluta intellectio intellectus possibilis, solùm terminatur ad hominem, vt sic, & non ad conditiones indiuiduantes, nec ad aliquid amplius: ergo per illam non cognoscitur aliquod ens rationis: nō ergo fit vniuersale formaliter per illam, quod fieret, si cognosceretur vniuersalitas. Sed dices, cōtrà: Per comparationem non fit vniuersale

2. Confir.

3. Confir.

sale formaliter: ergo nullo modo fit vniuersale. Et antecedens probatur: Nam per notitiam, qua cognosco hominem esse in Petro, vel in Paulo, verbi gratia, non cognoscitur aliqua secunda intentio, sed solùm natura hominis in communi & reflexè indiuidua, in quibus est: ergo non fit vniuersale formaliter per illā comparatiuam cognitionem: nam ad hoc erat necesse cognosci secundam intentionem. Pro hac explicanda difficultate sit

6 Conclus. Qua occurritur praecedenti difficultati.

Sexta conclusio: Notitia comparatiua requiritur ad vniuersale formaliter, ad minus vt conditio necessaria, vt fit vniuersale formaliter: non verò fit vniuersale formaliter per comparatiuam notitiam ipsius naturæ. Hanc conclusionem quantum ad illud, quod asserit, requiri ad vniuersale formaliter notitiam comparatiuam, vt conditio ad minus, patet ex dictis, quia non potest fieri sine illa. Et quemadmodum generatio est conditio ad relationem paternitatis, potentia verò generatiua est fundamentum, ita comparatio est conditio, vt fit relatio vniuersalis, fundamentum verò esse cognitū seu esse abstractum, vt iam visum est. Quod verò vniuersale non fiat formaliter per illam patet argumento supra facto: Cum enim cognosco hominem esse in Petro, & in Paulo, verbi gratia, totum, quod est cognitionis obiectum, est aliquid reale, nimirum natura hominis & eius indiuidua: ergo non fit vniuersale formaliter. Quia, vt fiat vniuersale formaliter, necessarium est, quòd terminet ens rōnis cognitionem meam, per quam acquirat suū esse formale secunda intentio, & quod tribuamus illā naturæ, vt eius formā, & satis patet ex dictis. Et si dicas, quō ergo fit vniuersale? hoc sanè modo: Intellectus agens abstrahit species naturæ, & nō cōditionum indiuiduantium, & iam manet natura obiectū speciei vniuersalis, & ita vniuersalis, seu intelligibilis, in actu primo, & intellectus possibilis hac informatus specie producit verbum & cognitionem hominis, & manet natura perfectiori modo vniuersalis in esse obiectiuo, quia intelligibilis in actu secundo. Deinde hæc natura comparatur ad inferiora, & videns intellectus solùm esse in inferioribus sibi indiuiduis, & ita solùm affirmari posse de illis, & cùm videat speciem esse, quæ affirmatur de pluribus indiuiduis intentionem speciei cognoscit, & tribuit naturæ illi, & per illam formaliter refert naturam ad indiuidua. Et ita manet natura vniuersalis, & species formaliter. Et ita in aliis fit vniuersale. Et secundū istū dicendi modū soluuntur difficillima argumenta, quæ infrà adducemus, de simultate Relatiuorum rationis, Generis, & Speciei. Et hanc sniam, quòd vniuersale fiat per comparationē, tenēt grauissimi authores, Diuum Tho. iam supra retulimus, 1 par. q. 28. art. 1. in corpore, & lectione 1. in Peri hermenias, & opusc. 48. c. 1. & 4. Metaphysicæ, textu 51. & de potentia, quæstio. 7. art. 11. Quinimò etiam Caiet. 4 de ente, q. 7. & 8. hoc videtur tenere. Hanc sniam tenet Scotus libr. 7. Metaphysicæ, quæstione 18. Nam licèt alibi dixerit, vniuersalia esse à parte rei, cohuictus testimonio Aristotelis coactus est dicere naturam communem non esse completè vniuersalem à parte rei, seclusa operatione intellectus, vt patet 2. Sententiarum, distinctione 3. quæstio. 10. ad 2. obiectionem contra conclusionem. Sequuntur Scotum omnes eius discipuli, specialiter Antonius Andreas 7 Metaphysicæ, quæstion. 18. Trombeta quæst. 1. art. 2. in fine in suis metaphysicis quæstionibus. Hanc sententiam tenēt Soncinas 5. Metaphysicæ, quæstione 27. Niphus 4. Metaphysicæ, quæstione 3. & libro 6. quæstione 7. Ferrara lib 1. contra gentes, capite 11. Iauellus de transcendentibus, titulo 4. capit. 1. Tartaretus in principio proœmialium. Viguerus capite 2. suæ Summæ. Themistius libro 1. de anima, cap. 4. Canariensis 1. par. q 28. folio 21. Copulata Louaniensis cap. de Genere, & est communis nostris temporibus Sapientissimus Magister meus Frater Ioānes Gallo, eandem sententiam tutabatur. Et si fiat argumentum: Modò intentionem speciei tribuimus homini sine huiusmodi comparatione, vt constat experientia: nam homine cognito in communi, statim illi sine noua cōparatione per intentionem speciei constituo speciem: Respondetur, quod modò iam est velut habitualis comparatio: sæpissimè enim

Modus soluendi difficillima argumenta.

Obiectio. Solutio.

Obiectio.

Solutio.

enim cōparaui hominem ad indiuiduū, & ex antiqua hac cōparatione attribuo illi intentionem speciei. Semper enim est necessaria comparatio, siue formalis, siue habitualis, virtualiter manens, vt intētionem vniuersalis alicui possimus tribuere naturæ.

7. Conclus. Septima cōclusio: Natura, quæ est vniuersalis in esse obiectiuo, est prædicabilis de multis, licèt intentionem prędicabilis non habeat formaliter, sed fundamentaliter ꝓximè. Prædicabilis verò formaliter, id est, habens intentionem prædicabilis, non fit nisi per cōparationem. Vt autem hanc intelligas conclusionem, notandum est, prædicabile de multis dupliciter sumi posse. *Notādum prædicabile de multis dupliciter.* Vno modo pro natura, quæ potest de multis affirmari in ali-ua propositione. Alio modo, ꝓ natura, quæ de multis affirmari potest, & habet prædicabilis intentionem, secundum quam referatur ad illa multa formaliter: natura quæ est vniuersalis obiectiuè, verbi gratia, homo communi concepru cognitus, prędicabilis est de multis. Potest enim affirmari de Petro & Paulo, quia cognoscitur sine indiuiduantibus conditionibus, quæ erant obstaculum talis prædicationis, quibus ablatis per intellectum manebit natura affirmabilis de multis. Cæterùm adhuc non habet intentionem prædicabilis, vsque dum intellectus videns quod est in multis tribuit illi intentionē prædicabilis, qua ipsum hominem refert ad indiuidua, vel inferiora, in quibus est, vt de ipsis affirmabilis. Et hæc secunda intentio prædicabilis præsupponit comparationem sicut intentio vniuersalis, quæ est passio vniuersalis, & prædicabilitas formaliter, quæ est secunda intētio, & ens rationis. Et hæc conclusio patet eisdem rationibus, quibus præcedentes duæ conclusiones sunt probatæ, nam non possum alicui tribuere intentionem prædicabilis specifici, nisi videam ipsum esse in pluribus indiuiduis: Nam quare non tribuo illi prædicabilitatē generis, nisi quia nō est i multis speciebus, quod nisi per comparationem cognoscere non possum.

8. Conclus. Octaua conclusio. Delirium est maximum, & antiquum, sæpissimè à grauissimis Logicis reprobatum, dicere formam constitutiuā vniuersalis in esse vniuersale esse cognitionem, quæ realiter, sed extrinsecè, naturā vniuersalem denominat denominatione formali. Hæc cōclusio supra fuit probata, q. 2. lib. 2. conclu. 7 Et si fiat argumentum; D Tho. opusc. 56. dixit, cognitionem esse formale in vniuersali, & formā vniuersalis esse accidens in anima, iā respōsum est cōclusio tertia. *Obiectio.* Vel respondeo, quòd dicit esse formam vniuersalem cognitionem, quia accipit fundamentum pro secunda intentione vniuersalis, quæ originat ab illa, & nomē quasi causæ tribuit effectui, quod frequentissimum est in rerum tractatione. *Solutio.*

Dissoluuntur argumenta.

1. Respōsio. AD primum respondetur, quòd per actionem intellectus agentis fit vniuersale, i. esse obiectiuo, seu metaphysicè: nā species intelligibiles repræsentant naturam sine cōditionibus indiuiduātibus, vt diximus in hac quæstione. Secundò respondetur, quòd licet species non repræsentarent naturam vniuersalem, illa natura est vniuersalis, quia est intelligibilis in actu primo, & potest, quantū est ex parte modi, quem habet in intellectu, affirmari de multis. *2. Respōsio.* Impossibile enim est, quòd sit intelligibilis in actu primo, & quòd non sit vniuersalis natura, nā ex eo, quòd illa species est naturæ, & nō cōditionū indiuiduantium, est forma potens in actu primo producere verbum naturæ, & non cōditionum: quamobrem erit vniuersalis Illa enim forma intrinsecè importat ordinem ad naturam, & non ad conditiones indiuiduantes: Vnde ex hoc ordine natura manet vniuersalis ī actu primo, & metaphysicè. Quādo verò species eius est in imaginatiua, illæ species sunt singulares, & rei singularis, quæ solū faciunt formare idolū rei singularis Vnde nō est æqua ratio. Et per hoc patet ad replicam. Ad confirmationē argumenti respondetur, quòd per actionē intellectus agentis nō fit vniuersale formaliter, sed in esse obiectiuo. *Ad Confir.* Secunda verò intentio formaliter fit per actionem intellectus possibilis, cuius existere est cognosci, vt dixi suprà quæstione 23 Et quāuis nō fiat secūda intētio formaliter, fit tamē fundamētaliter pro-

proximè. Nam fundamentum proximum secundæ intentionis vniuersalis, nō solū est esse cognitum per intellectū, sed etiā esse abstractum, nam abstractio operatio est etiam intellectus, licèt agentis; & ita eius fundamentum est aliquid consequutum ad operationem intellectus.

2. Argum. Ad secundum argumentum patet ex quarta cōclusione. Et ad illud, quod dicitur in eodem argumento, quòd nō perficeretur vniuersale factum per intellectū agentē ab operatione intellectus possibilis, quia essent duo vniuersalia, imò specie differētia, quia actiones specie differunt. Respondetur, non ita rē se habere Nā illæ actiones, & quod ipsis correspōdet in naturis, nimirum esse abstractū, & cognitum in rōne fundandi secundam intentionem, nō differunt specie, licèt alia rōne differant: nam vtrumq; fundat secundam intentionem, quatenus facit indifferentiam talem in natura, sicut homo & equus in rōne speciei logicæ, non differunt specie, etiamsi fundentur illæ intētiones in diuersa actione intellectus possibilis, scilicet in cognitione hominis & equi, quæ differūt aliqua ratione specie: quia non fundatur quatenus differūt specie, sed quatenus feruntur in naturā, quæ est in pluribus indiuiduis. Quod verò equus & homo in ratione obiecti differāt specie, nihil ad rem, quia illa differentia specifica per accidens se habet ad rationem fundamenti specifici. Nec numero differunt illa vniuersalia, quia subiectū, quod denominatur vniuersale, idē numero est in ratione denominati, & in ordine ad secundam intentionem. Et ita non potest ratio vniuersalis esse numero distincta; nam differentia numerica ex subiecto numero distincto sumi debet, quod ibi verum nequaquam habet.

Ad 3. arg. Ad tertium respondetur, quòd natura ex modo essendi, quem habet in intellectu per actionem intellectus agentis, est prædicabilis de multis sine aliqua mutatione, quæ fieri debeat ex parte sua, cùm sit indifferens ex modo essendi, quem ibi seruat, & ita poterit per intellectum applicari multis. Verū est tamē, quòd actualis prædicatio nō fiet, nisi per intellectū possibilem: habet ergo aptitudinem proximam, quātum est ex parte modi essendi ibi. Sed hæc aptitudo reducenda est ad actum per possibilem intellectum. Reductio autem ad actum prædicationis accidens est vniuersalis, & prædicabilitas passio propria. Aliam solutionem dabimus capite de Genere. Ad confirmationem respōdetur, vt patet ex loco suprà adducto ex sapientissimo Magistro Bannes, multos Philosophos negare talē relucentiam in phantasmate: Et illuminari phantasma ab agente intellectu, est cō fortari, vt causet species in possibili intellectu agens intellectus medio phātasmate, & data illa relucentia non est incōueniens dari vniuersale correspondens phantasmati illuminato, quia correspondet repræsentationi ipsius, quatenus illuminato, quod fit per actionē intellectus agentis, & ita non datur vniuersale sine actione intellectus. Ad confir.

Ad 4. arg. Ad quartum respondetur, quòd solutio ibi data est optima. Et probat hoc argumentum nostras conclusiones suprà constitutas, de quo videatur quæstio vigesimatertia toties iam citata. Ad confirmationem, cùm dicitur, quòd nec fundamentaliter proximè erit, quia non est fundamentum illius proximum, respondetur, quòd fundamētum proximum est tunc fundamentaliter & in virtute: Nam esse cognitum, vel esse abstractum, est ratione cognitionis, & abstractionis, in quibus fundatur, cognitio autem cōstat tūc esse, in qua fundatur esse cognitum. De hoc etiam suprà diximus in tractatu intentionum: Nec dicimus intentionē non existentem pro illo instanti denominare naturam, sed naturam dici vniuersalem ratione fundamēti proximi positi in virtute actionis, vt verò sit dicenda formaliter vniuersalis, spectanda est sua forma per actionem intellectus, quæ ipsam cognoscat, & naturæ tribuat. Ad confir.

Ad 5. arg. 1. Respon. Ad quintum argumentum olim ita respōdebamus, quòd per actionem, qua cognosco animal, non fit nisi genus, per actionem, qua cognosco hominem, non fit nisi species, quia in hac cognitione non est, nisi speciei fundamētum, in alia verò generis. Si autem vtrunque simul cognoscerem, vtrumque simul fieret nō formaliter, sed in esse obiectiuo. Et cum dicitur in argumento, tunc non cognosci, nisi animal,

animal, concedo: ergo non fit nisi genus, etiam côcedo: ergo datur genus sine spe ciê, & consequenter vnum relatiuum sine alio, distinguo: Sine alio fundamentaliter remotè, nego; sine alio fundamentaliter, concedo. Et hoc sufficit, nam relatiua rationis consequuntur ad diuersam intellectionem: Et bene pôt vnum esse sine alio fundamentaliter proximè, quia pôt esse actus rationis circa fundamentum vnius, & non circa fundamentû alterius; Nam quia animal prius natura est homine, bene potest sine homine cognosci. Et tunc animal erit fundamentaliter proximè genus, & homo non erit fundamentaliter proximè species. In relatiuis realib. videmus, quod seclusa operatione intellectus, creatura refertur ad Deû, & Deus seclusa operatione intellectus non est Dominus formaliter: Relatiua ergo rationis simul debent esse, cùm definiûtur, & simul cognoscuntur ab intellectu. Secundò respondetur huic argumento, qđ cùm cognosco, verbi gratia, hominê, homo, qui terminat meam cognitionem, nô est tunc relatiuum formaliter, nec ibi est aliqua relatio, quod probabilius iudico, vt iam visum est. Vnde non est inconueniens, quòd non sit correlatiuû tunc, sed solùm est relatiuum fundamêtaliter proximè. E relatiuum fundamentaliter proximè non exigit intrinsecè aliud fundamentaliter proximè tale, quia non refertur vt sic, sed in proxima dispositione, vt referatur ab intellectu. Quãdo igitur est formaliter relatiuum, & tribuit intellectus illi relationem, quia illa relatio consistit in hoc, quòd ab intellectu referatur ad aliud sibi oppositum correlatiuè, v.g. genus ad speciê, intelligit intellectus in alio extremo oppositam relationem. Et ita sunt ibi simul genus, & species formaliter, eo modo, quo esse possunt in rationis actibus. De qua re vide D. Thomam, prima parte, quæstione decima tertia, articulo septimo, & nos latè hoc disputabimus cap. ad aliquid.

2. Respons.

Ad 6. & 7. Ad sextum, & septimum argumentum cum suis confirmationibus respôdetur, quòd per abstractionem, & cognitionem fit vniuersale fundamentaliter proximè, & in esse obiectiuo, seu metaphysicè, & de multis prædicabile, vt diximus suprà. Verùm comparatio requiritur ad minus, vt conditio sine qua nô tribuetur illi naturæ relatio vniuersalitatis formaliter, quamobrem non rectè sectatores contrariæ opinionis argumentantur.

Ad 8. Ad octauum respondetur, quòd probat comparationem esse conditionem sine qua non tribuetur naturæ relatio vniuersalitatis, vt diximus in conclusionib.

Ad 9. Ad nonum patet ex dictis, in eadem.n. hæret salebra. Est quidem ante comparationem natura vniuersalis obiectiuè, & affirmabilis de multis, quod habet ex indifferentia proueniente à cognitione: verum non habet relationem rationis vsq; dum præcedat comparatio, & intellectus tribuat relationem naturæ. Nos enim nô dicimus fieri vniuersale in esse obiectiuo & metaphysicè per notitiam comparatiuam, sed vniuersale logicum, & formaliter importans secundam intentionem, quod est per se de consideratione logica

Ad confir. Ad vltimam confirmationem bene respôsum est ibi, & vnitas vniuersalis metaphysici prouenit à secunda intentione: ergo est forma vniuersalis non existente in se sed in suo fundamento, vt supra diximus seu, quod idem est, respondetur, habere vnitatem vniuersalis metaphysicè à cognitione, seu esse cognito, quod est fundamentum secundæ intentionis, & quatenus est illius fundamêtum, hoc esse & vnitatem imperfectam tribuit, quæ perficitur per relationem rationis, dum naturæ ab intellectu tribuitur.

Ad 10. Ad decimum respondetur, quod à potentia intellectiua res dicuntur prædicabiles remotè, proximè verò per relationem rônis, quæ est secunda intentio, vel per illius fundamentum, nec est eadê rô de creatione, & de prædicatione, vt de se patet: Nã res dicitur prædicabilis ex passiua potentialitate, qua potest de multis affirmari, quod illi per rationem conuenit, & refertur relatione prædicabilis p relationem rationis, vt dictum est. Rationes verò, quas opinio vltima pro se adducit, iam solutæ manent. Vbi solùm est notandum, quòd singulare logicum, seu indiuiduum, formaliter est relatiuum rationis, & importat secundã intentionem, de qua cû disputabimus de Specie dicemus. Vide quæ dicta sunt, q. 21. & 23. hoc lib.

QVÆSTIO XXXV.

Quid est, quod correspondet ex parte obiecti speciei repræsentanti naturam vniuersalem, & vtrum formale vniuersalis sit absolutum, vel relatiuum.

Quoad primũ punctũ quæsiti.

QVantum ad primum attinet punctum quæstionis, quidam Logici censent, rationem vniuersalis non esse formam relatiuum ab intellectu cõfectam, sed formam realem absolutam desumptam ab extrinseca denominatione ab imagine existente in intellectu repræsentãte multa per modũ vnius, seu à cognitione, qua multa per medium vnum cognoscuntur, vel à conceptu repræsentãte hominem, vt sic sine indiuiduis; vel ab actu, quo cognoscitur homo in cõmuni. Illa verò relatio rationis, quã in natura cognita fingimus per intellectum non est, vniuersalis forma, sed potiùs est declaratio prædictæ denominationis extrinsecæ, seu veræ formæ vniuersalis, & ad hoc fingũtur ab intellectu, vt declaremus veram vniuersalis naturam. Itaque sicut agens dicitur tale ab actione, quæ est subiectiuè in passo, eo modo natura humana vniuersalis dicitur, vel à cognitione ipsius cõi, vel à conceptu illam repræsentante sine conditionibus indiuiduantib. Cognitionem autem, & conceptum, satis cõstat formas esse reales, quæ intrinsecè denominãt subiectum, & realiter, obiectũ verò reales, sed extrinsecas. Hanc sententiam isti authores probant primo authoritate Angelici Doctoris opusc. 56. vbi sic dicit. Homo non est vniuersalis, nisi quia cõsideratur vniuersaliter: ergo ratio & causa vniuersalitatis est cognitio & consideratio: Illa.n dictio, Quia, rõnem formalem importat: sicut dicimus, Quia aliquid est rationale, est homo. Et inferiùs subdit D. Tho. Intellectus apprehendit hominem, & asinum, in quantum conueniunt in vna ratione sensitiua vnico intellectu apprehendit, & si in re sint multa, talis tamen vnitas non opponitur multitudini. Et quia res per idem est ens, & vnum, & è cõuerso, oportet, quòd vniuersale sit vniuersale per prædictam vnitatem, ita vt naturæ talis cognitio faciat vniuersale esse in actu vniuersale, & sit quoddam formale in vniuersali. Ex quo patet, quòd intellectus facit vniuersalitatem in reb. sicut ait Commentator. Quid clariùs dici potuit a D. Th. pro prædicta sentẽtia. Et statim dum subdit, verum vniuersale sit substantia vel accidens, dicit, quòd loquendo de vniuersali, secundũ quod vniuersale est, solum in anima est accidens, sed loquendo de re subiecta; quandoque est substantia, quandoq; est accidens; ergo formale vniuersalis est accidens, existens in intellectu, & ita vel est actus, vel cõceptus, vel vtrumq; Et inferius dicit: non n. vniuersale est vnum in substantia, cùm aggreget in se accidens, s. intentionem secundam. Ecce vocat intentionem accidens: ergo est actus, vel conceptus: nam quid aliud esse possit, non videtur. Et concludit, quod vniuersale est vnum vnitate cognitionis: ergo id, qđ tribuit vnitatem vniuersali, est cognitio; & ita est eius ratio: nã vniuersale essentialiter est vnũ in multis. Et inferius dicit, quod intentio generis, v. g. vel vniuersalis est singularis, quia recipitur in materia singulari; ergo loquitur de accidenti inhærenti animæ, à qua sumit indiuiduatione: ergo intentio vniuersalis est accidens animæ inhærens: ergo est cognitio, vel conceptus. Et deniq; ne longũ faciã, intẽtum S. Thomæ in hoc toto opusc. est probare, vel asserere, cognitionẽ esse vniuersalis formam, prædicta ergo opinio ad mẽtẽ D. Th. procedit, & opusc. 55. adducit Auerroem dicentem 1. de anima, quod vniuersale est qualitas existens in materia, & videtur loqui de vniuersali formaliter: ergo vniuersale formaliter est qđ reale, & absolutũ. Quinimò paulo antè dixerat D. Th quòd vniuersale per cõparationem ad animam est accidens; non ergo debemus assignare vniuersali tanquam eius formam relationem rõnis, sed mentis cõceptum, vel cognitionem: & ita erit vniuersale in pdicamẽto Qualitatis, accipiendo ipsum pro formali: q̃a illa cognitio, vel conceptus, sunt in eo pdicamento in specie dispositionis, & sũt vniuersalis forma, secundũ quod dicunt

Quorundã opinio.

1. Probatio præfatæ opi. ex doctrina D. Th.

vni-

vniformitatem ad multa inferiora.

2. Argum. Secundò: Illa relatio rationis, quæ dicitur ab aduersariis constituere vniuersale formaliter, est singularis, sed per formã singularem non potest constitui formaliter vniuersale. ergo non cõstituitur per talem relationem. Consequentia est bona: nam etiã sunt in entibus rationis aliqua numero distincta, & speciei tas ista, qua homo dicitur species, est quid singularissimum, & indiuiduum speciei. Sed minor probatur: quia forma vniuersalis constitutiua debet in se continere vniuersalitatem, quod non habet illa forma relatiua, cũ formaliter sit singularis: & formaliter esse singulare, & formaliter esse vniuersale rationis, sunt opposita. Conceptus autem & actus intelligendi, etsi sint quid singulare in ordine ad intellectũ, quatenus illi inhærent, sed sunt formaliter vniuersales, quatenus vniformem respectum ad multa dicunt, & eorũ similitudo ducens nos in omnium cognitionem, vt elegantissimè docet D. Thom. allatis opusculis, & ita conceptus hominis vocatur à Summulistis terminus mẽtalis communis. Et si dicas, quod pari ratione illa speciei relatio, vt respicit subiectum, est quidem singularis, cæterum vt respicit plura inferiora est vniuersalis, contrà: hoc nõ sufficit, vt dicatur vniuersalis, quia eadem paternitas, quæ est in patre, respicit plures filios, & tamen non est forma vniuersalis, nec hac de causa inter illas est annumeranda: igitur idem in proposito est dicendum.

3. Argum. Tertiò, Quia sicut implicat, quòd forma, quæ non est singularis, recipiatur à subiecto singulari; ita etiam implicat, quòd forma, quæ est singularis, recipiatur in subiecto vniuersali: ergo contradictionẽ inuoluit, quòd illa forma cõmunis, quæ est singularis, intelligatur quasi inhærere subiecto non singulari, quatenus est natura abstracta à singularitatibus: quia forma & subiectum debent esse proportionata. Et sicut illa relatio est quid singulare: ita subiectum quasi recipiens ipsã debet esse illi proportionatum: nam inter subiectum & formam debet esse proportio, quæ non est inter relationem, & subiectum, cùm sit subiectum denominatũ vniuersale, & forma vniuersalis. Quinimò nec harum relationum essentaim noster potest intelligere intellectus: & ita vt friuolas reiicit sapientissimus, & acutissimus Magister Cano, libro secundo de locis Theologicis; & eas vt portentosas reiicit Viues, de corruptis disciplinis lib. 3. fol. 112.

Quartò: Idem formaliter est, rem esse vniuersalem, quod esse cognitam vniuersaliter: sed res denominatur cognita vniuersaliter à cognitione reali, quæ est in intellectu: ergo ab ea denominatur etiã vniuersalis. Maior probatur, quia rei cognitę vniuersaliter, vt sic, cõuenit prima & potissima passio vniuersalis, scilicet, posse de pluribus inferioribus proximè prædicari: ergo, & vt sic etiã cõuenit essentia vniuersalis. Antecedẽs probatur: quia eo ipso, quòd animal sit repræsentatum in communi conceptu, eo ipso est aptum affirmari de multis proximè, vt de leone, homine, & cæteris: cùm vt sic non magis competat vni, quàm alteri, & vtrique possit immediatè applicari per actualem prædicationem. Et confirmatur hoc argumentum: nam eo ipso, quòd aliquid sit cognitum vniuersali cognitione, est vnum in multis, secũdum quod terminus est illius intellectionis: ergo, & cæt. Consequentia est nota, & antecedẽns probatur: quia cognitum cognitione vniuersali, & indifferenti, vt terminus intellectionis, non est plura, quia vt sic nihil concipitur, per quod distinguatur, nec est vnum numero, cùm secũdum quod terminat talem cognitionem, recipiat aliquam vnitatem, sicut & recipit aliquod esse: hæc autẽ vnitas nihil aliud est, quàm vniuersalis vnitas, & indifferẽtis positiuè ad plura: ergo &c. 4. Argum.

5. Argum. Quintum argumentũ: Ab ea forma fit vniuersalis illa natura, à qua fit vnum in multis formaliter: ergo ab illa habet esse vniuersale formaliter, & non ab aliqua forma ficta. Probatur minor: quia natura non est vna in multis, nisi formaliter ab intellectione abstractiua, & non à forma ficta. Dices, quod illa cognitio est conditio, vt fiat vniuersale, & relatio superioris ad inferiora esse rationẽ: sed contrà: quia illa natura, etiãsi nõ cõsideretur vt superior ad inferiora, potest eẽ superior: ergo etiã sine illa relatione, quæ fit per com-

comparationem, potest esse superior, & vniuersalis. Antecedens probatur: quia esse superior nihil est aliud, quàm magis patere, & ad plura se extendere, quàm in feriora, quod fieri potest, etiam sine illa relatione, per hoc quod repræsentatur per conceptum communiorem, & superiorem, quæ repræsentatio in conceptu est aliquid reale: ergo &c.

Vlt. argu. Vltimò: Natura hominis, vt abstracta ab omnibus singularibus, non est formaliter plura, nec formaliter vna numero, vt de se patet: ergo est vna vnitate vniuersali atque adeo formaliter vniuersalis. *Solutio.* Responsio communis Thomistarum est, per abstractionem seu cognitionem fieri naturam vnam formaliter proximè, & negatiuè, non positiuè, sic vt respiciat inferiora formaliter, sed taliter, vt nō sit contracta, & determinata, sed abstracta à singularibus: *Impugnatio.* Sed contrà: vnum non addit supra ens, nisi indiuisionem: sed illa natura in communi cognita non est diuisa, sed indiuisa in inferiora; ergo est vna formaliter, non vnitate numerica: ergo vniuersalis vnitate: ergo fit vniuersale formaliter per illam. Omnes consequentiæ patent, & antecedens illud primum probatur: quia illa non est diuisa in sua inferiora, & est: ergo est indiuisa à negatiua ad affirmatiuam, variato prædicato, penes finitum & infinitum, & posita cōstantia subiecti: sed esse, & non diuisum esse est formaliter esse vnū: ergo illa non est formaliter vna per abstractionem.

Quoad 2. pūctū quæsiti. Quantum ad aliud quæstionis punctū attinet, nimirum, quòd correspōdeat ex parte rerum cōceptui vniuersali homo, seu vniuersali pro substrato, est etiā quorundā sententia, quòd non correspondet natura secundum se, sed omnia singularia, secundum quod sunt similia inter se. Sic dicit Caietanus de analogia nominum, quod non dicant conceptum communem, verbi gratia, ens, non dicit aliquid abstractum, & superius à substantia & accidenti, sed substantiā, & accidens, quatenus similia in entis ratione. Ita ferè dicunt isti Logici cōceptui homo correspondere non aliquā rationem, præter omnium singularium rationes, sed ipsa singularia, quatenus similia sunt in ratione hominis. *1. Arg pro p quæst.* Et probant hanc sententiam primò, quia illud quod immediatè respōdet cōceptui vniuersali, est id, cui immediatè tribuitur forma vniuersalis: sed id, cui immediatè tribuitur forma vniuersalis, sunt res ipsæ singulares modo dicto: ergo &c. Probatur minor, quia inter conceptū, & omnia singularia nihil mediat: ergo ipsa sunt, quibus immediatè tribuitur forma vniuersalis, tāquam immediato eius obiecto. Antecedens patet: quia si aliquid mediat, vel illud tenet se ex parte intellectus, & hoc nō, quia præter conceptum communem nihil de nouo est in intellectu, vel ex parte rei, & hoc etiam non: quia quidquid est in re, est singulare: ergo &c. *Solutio.* Si dicas, quòd licèt quidquid est in re, sit singulare, tamen nō terminat immediatè conceptum vniuersalem, & communem, prout singulare est, nec recipit formā vniuersalitatis, secundum modum essendi, quem singulare habet à parte rei, sed per aliquid ratione saltem distinctum ab ipsa singularitate, & ab ipso modo existendi à parte rei. *Impugnatio.* Sed contrà, quia non est aliquid, quod faciat in obiecto talem rationis distinctionem, ad conceptum communem terminandum, sed ipse conceptus inuenit suū obiectum factum in re, & consequenter est aliud singulare. Et si dicas, quod est aliquod esse, quod recipit formam communis, & vniuersalis; contrà, à quo habuit illam communitatem, antequam reciperet vniuersalis formam?

2. Argum. Secundum argumentum: Si id, quod correspondet conceptui vniuersali, est aliquid commune, & non aliquid singulare, sequitur, quòd illud commune prædicetur de singularibus, & quòd sit idem cum illis, & tunc sequitur, quòd singularia sint idem inter se: nam quæcumque sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se. Antecedens patet, nam homo prædicatur essentialiter de Petro, & Paulo: ergo est idem cum illis: ergo singularia sunt idem inter se. *Solutio.* Si dicas tu, non prædicari eandem entitatem secundum rem, sed diuersam, licèt sit eadem secundum rationem; & ita non sequi esse idem inter se, contrà, implicat aliquid *Impugnatio.* prædicari de multis, nisi sit commune multis; sed homo vt sic vere prædicatur de Petro, & Paulo: ergo prædicatur de illis

illis aliqua entitas communis illis, & quæ sit idem realiter cum illis, & quæ sit communis secundum rem. Patet consequentia: aliàs diceremus ens rationis *Alia solu.* prædicari essẽtialiter de ente reali, quòd est implicatio cõtradictionis. Dices, prędicari aliquid reale commune non secun- *Impugnatio:* dum rem, sed secundum rationem. Contrà, quia vel Petrus identificatur realiter cum hoc abstracto, & communiter sumpto, vel cum hoc contracto. Si primum des: sequitur, quòd homo communiter sumptus identificetur realiter cum Petro & Paulo, & sic quòd identificentur realiter inter se. Si autem des secundum, eõtrà, quia illud nihil est aliud, quàm Petrũ identificari cum Petro. Et hoc efficaciùs probatur: quia si Petrus identificatur realiter cum homine contracto, & non cũ homine vt sic: ergo realiter distinguitur ab homine, vt sic, eùm non esse idem realiter, & esse, sit idem quod esse distinctum realiter.

3. Argum. Tertiò sic argumentor: Id quod correspondet conceptui abstrahenti à conditionibus materialibus, non potest esse ens rationis; aliàs nõ posset prædicari de ente reali, nec ẽt potest esse aliquid reale. Nam assumo, verbi gratia, naturam humanam abstractam à Petro, illa natura est idem realiter cum Petro: ergo illa natura non potest esse idem realiter cũ Paulo, & prædicari de illis. Cõsequentia patet: nam vna & eadem res nõ potest identificari suppositis realiter distinctis in creaturis. Antecedens probatur: nã p abstractionem non separatur vnum ab alio secundum rem, sed cognoscitur vnũ fine alio: non ergo est ponendum aliquod commune correspondens, sed omnia singularia.

4. Argum. Quartò constituo causam, quòd Petrus abstrahat naturam à Paulo, & Ioannes à Martino. Tum sic: Vel illi duo homines sunt idem, vel non. Si non, sed distinguuntur, iam datur ratio communis pluribus, quæ correspondeat conceptui hominis, vt sic. Si sunt idem: ergo iam admittit vnam rationem esse identificatam cum duabus realiter distinctis. Imo gratis omnino videtur dici, quòd homo abstractus à Paulo existente Romæ, sit idẽ cum eo, quem modò Petrus abstrahit hic. Adde quod Angelus, qui intuetur naturã abstractam à Petro dumtaxat, & non ab aliis inferioribus, intuetẽ clarè, quòd illa natura est in Petro tantũ, à quo fuit abstracta: ergo intellectus prędicãs illam de Paulo, & aliis, euidenter fallitur, & sic sunt tales propositiones falsę: vnde nihil commune correspondet obiecto conceptus communis.

Quintò: vniuersali vt sic, nihil commune potest correspondere, quia vel illud est reale, vel rationis, & neutrum horum, eùm etiã dentur vniuersalia in entibus realibus, sicut in entibus rationis, nec similiter potest dari aliquid abstractum ab illis: ergo &c. *5. Argum.*

Decisio primæ partis quæstionis.

SIt prima conclusio. Non est sententia D. Thomæ, quòd vniuersalia habeant pro forma aliquid reale, cognitionem videlicet, vel conceptum, à quibus realiter extrinsecè denominentur talia. Hãc conclusionem ideo cõstituo, ne nobis persuadeant exteri cõtra nostrum Magistrũ docere, cùm dicimus, vniuersalis formã esse secundam intentionem, & relationem rationis. Hanc conclusionem sic probo, ex locis adductis suprà, quæstione secunda, cùm de intentionibus ageremus, conclusio. prima, & sequentibus, ad quæ remitto lectorem. Sed vnum tantùm locum ex illis adducam ex eodem D. Thoma, opusculo de natura Generis, capite 2. & 4. vbi sic dicit; Ens autem rationis propriè dicitur de illis intẽtionibus, quas ratio in rebus adinuenit, sicut & intentio generis & speciei, quæ nõ inueniuntur in rerũ natura, sed sequuntur actiones intellectus, & rationis. & huiusmodi ens est subiectum Logicæ, & illud ens æquiparaẽ enti naturæ, quia nihil est in rerum natura, de quo rõ nõ prædicetur. Ecce secundũ D. Tho. forma generis est ens rõnis, quod est obiectũ logicæ: nõ ergo ipse sapiẽtissimus Doctor sibi potest esse contrarius, præcipuè cum opusculum de natura Generis citra omnem controuersiam habeat authorem D. Tho. & opuscula hæc, de Vniuersalibus aliqui reuocant in dubium, an sapiant D. Thomæ doctrinam. *1. Conclus. contra exteros circa 1. punctum quæsiti.*

Secun-

2. Conclus. Secunda conclusio. Forma vniuersalium est relatiua, & non absoluta, sicut isti existimant. Hæc conclusio est expressa sententia Porphyrii capite secundo de Specie, textu secundo, in hæc verba: Quod si genus assignantes mentionē fecimus speciei, genus id esse dicentes, quod de pluribus differentibus specie prædicatur, & tūc dicimus id esse speciē quod sub assignato genere collocatur: sciendū est, cùm & genus alicuius sit genus, & species alicuius sit species, necessariū est in vtroque rationibus vtriusque vti: communis autē omnium expositorū est explicatio, quod ideo adinuicē se definiunt, quòd relatiua sunt, & quia est cōmunis hæc doctrina, nolo plures expositiones adducere. Et D. Thom. prima parte, quæstione vigesima octaua, articulo primo expresse dicit, genus & speciem esse relationes rationis, cū dicat in hæc verba: Aliquādo verò respectus significatur per ea, quæ dicuntur ad aliquid, est tātum in ipsa apprehēsione rationis cōferentis vnum alteri, & tunc est relatio rationis tātū, sicut cum comparat hominē animali, vt speciem ad genus: est ergo secundum Diuū Thomam relatio rationis, relatio generis, & speciei. Et in hac authoritate vide quō nostram conclusionē cōplectitur. Quinimo aduerte illud verbum, Est tantū in ipsa apprehensione rationis cōferētis vnum alteri, vbi relationē distinguit expresse ab actu intellect⁹, quem isti formam faciūt, nec volo plures authores adducere, sed sufficiat grauissima hæc D. Thom. authoritas cōtra istos.

Contra eosdem.

Vrgentissimus locus. D. Thom.

1. Confir. Et præterea: Illa sunt relatiua, quorū totum suum esse est ad aliud se habere: sed totum esse speciei, verbi gratia, est ad genus, & sic de reliquis vniuersalibus: ergo sunt relatiua, & non realia: ergo rationis. Maior patet ex Aristotele capite de Ad aliquid. Sed minor probatur: Nam non habet aliam essentiam genus, quàm respicere speciem, & nec species nisi respicere genus, & totum esse vniuersalis est respicere inferiora: nam sicut patris essentia tota est ad filiū, ita similiter tota horum essentia est ad aliud, vt ad terminum: nam non potest reperiri essentia in illis, quæ à termino absoluat. Præterea

2. Confir. inter Logicos est distinctio aperta & clara inter vniuersale in repræsentando, & vniuersale in essendo: sed si cōceptus esset forma vniuersalis, omne vniuersale esset vniuersale in repræsentādo, quia cōceptus cùm sit quid singulare, nō potest habere rationē, nisi vniuersalis in repræsentando: ergo isti non possent assignare vniuersale in essēdo. Præterea sequitur,

3. Confir. quod si esse genus, verbi gratia in animali, vel esse vniuersale in homine, sit quædā realis denominatio, proueniens à forma extrinseca reali, quæ est conceptus, vel actio intellectus, quòd hæc realis denominatio prius cōueniat singularibus, quā naturæ in cōmuni: sed hoc est impossibile: ergo & illud ex quo sequitur. Probatur sequela: nam omne accidens reale, & esse reale existentiæ, siue essentiale sit, siue accidentale, prius conuenit singularibus, & primis substantiis, quàm vniuersalibus, & secundis, & hoc habet verum etiam in denominationibus extrinsecis realibus. Quia enim Petrus est agens, homo est agens: & quia Petrus est in loco, homo est in loco. In intrinsecis patet clarè: nam quia Petrus currit, homo currit: & quia Petrus est sapiens, homo est sapiens: Prima enim substantia est omniū primū subiectum. Probatur illa minor: quia si esse vniuersale prius cōuenit vniuersalibus, quàm singulari: ergo Petrus erit vniuersalis: & quia Petrus est vniuersalis, homo est vniuersalis, quod est aperte contradictionem inuoluens, sicut & illam hæc noua inuoluit opinio. Denominationes verò rationis, cuiusmodi sunt esse vniuersale, &c. quia conueniunt (nam de istis loquimur) naturæ, prout cognitæ, & sub tali conceptu nō possunt singularibus cōuenire: ergo &c.

4. Confir. Præterea, cognitio naturæ etiam in vniuersali, solùm terminatur ad naturam in vniuersali, & non cognitam: & sic solū refertur ad cognitionem, seu ad cognoscentem: ergo vt sic non habet formaliter rationem vniuersalis, quia vniuersale essentialiter dicit ordinem ad inferiora: ergo necessarius est alius in ipsa natura respectus, quo formaliter ab intellectu ad inferiora dicatr relata. Discursus est clarus, & patent oēs assūptæ præmissæ: Preterea per hoc, quòd natura cogno-

5. Confir. scit secundū istos, manet vniuersalis. Tū

sic

sic argumentor; Illa non est in se vniuersalis, & respiciens inferiora: sed forma illa, cognitio, verbi gratia, vel conceptus, non respiciunt inferiora, sed solũ habent pro termino naturã cõmunẽ: non enim conceptus homo vt sic, repræsentat & dicit ordinem ad Petrum, vt sic: sed est diuersus cõceptus hominis & Petri, & hominis conceptus abstrahitur à Petro: ergo non possunt esse forma vniuersalis, nã forma vniuersalis debet dicere ordinem ad inferiora vniuersalis, siquidẽ est illius essentia constitutiua. Si de essentia albedinis est disgregare visũ, debet albedo dicere ordinem ad visum disgregandum, & sic in reliquis.

6. Confir. Præterea, naturã esse vniuersalẽ, est in ipsa natura aliquid nõ reale: ergo rationis: ergo forma illius constitutiua est aliquid rationis. Prima pars antecedẽtis probatur, quia ante cognitionem in cõmuni, vel abstractionẽ, natura non erat vniuersalis, & postmodũ est: ergo in se habet aliquid, quod antea nõ habebat: & in ipsa non est aliquid reale: quia per meam cognitionẽ incredibile est ponere me aliqd reale in natura Rhinocerotis abstracta, quæ est apud Indos. Videantur pro hac cõclusione rationes superiùs allatæ, quæst. vigesima prima, concl. prima, & septima, & Caiet. de ente & essẽtia, capite quarto circa illa verba: Relinquit ergo & ex vniuersis pręceptis logicalibus. Multę pro hac cõclusione rationes adduci possũt, quia opposita doctrina omnib. illis cõtraria est.

3. Conclus. Quoad 2. pũctũ quæsiti. Pro secundo puncto quæstionis sit tertia conclusio, quod repræsentat iste cõceptus, Homo, qui est conceptus vniuersalis, est natura humana secundũ se, & secũdum ea, quæ sibi conueniunt, secundum suam essentiam. Et hæc natura secũdum se est, quæ affirmatur de indiuiduis, licèt habeat cõditionem vniuersalis, vel superioris, modo iã supra explicato, ex eo qđ est obiectum huius conceptus, quæ quidem vniuersalitas est cõditio, vt de inferioribus affirmetur. Cõclusio hæc est D. Thomæ expressa cap. 4. de ente & essentia, & Domini Caietani ibidem. Vnde quod correspõdet conceptui homo, qui est vniuersalis, non est natura in aliquo modo particulari, sed natura secundũ se, & ideo non est illius obiectum singulare aliquod, nec omnia simul, sed solùm natura secundum se, & secundum sua pręddicata quidditatiua, quæ natura ĩ re est. Modus autẽ vniuersalis, qui illi conuenit, habet sanè ex eo, quòd sic in intellectu repræsentatur. Videatur Caietanus supra dicto capite prope finem.

Probatio Conclusionis. Hæc conclusio probatur: Nã quando dico, quòd Petrus est homo, idem est, quod dicere, Petrum esse animal rationale: ergo quod correspondet huic cõceptui, essentia hominis est, & hæc est in omni homine, id est, non includit singularitatẽ, nec vniuersalitatẽ in sua ratione: ergo &c.

1. Confirm. Et præterea probatur conclusio, nam constat quando intelligimus hominem per istum conceptũ homo, non intelligere nos singulare aliquod, nec omnia simul, sed solùm hominis essentiã: ergo homo secundũ prædicata quidditatiua est obiectum illius cõceptus, & non singularia: nam illa intelligerẽtur in obiecto.

2. Confirm. Præterea; de obiecto illius cõceptus habetur sciencia: sed sciẽtia non habetur de singularibus, saltẽ primò & per se: ergo per se significatum illius cõceptus non est singulare aliquod, sed hominis essentia. Bene verũ est, quòd hæc essentia est in singularibus: sed singularitas non repræsentatur per illum conceptum, nec similiter vniuersalitas, sed consequitur ad cognitionem, seu ad conceptum, vt diximus, & dicemus, consequitur inquam: quia ponitur per illã esse cognitum, quod est proximum vniuersalitatis fundamentum. Et hanc conclusionem non ampliùs probo, quia satis acutè explicatur à Domino Caietano, & probatur vbi suprà, doceturq; apertissimè à Diuo Thoma ibidem. Modò respondendum est ad argumenta.

Dissoluuntur argumenta.

Ad 1. arg. RESpondetur primò ad primũ argumentum desumptum ex variis Diui Thomæ authoritatibus nunquã sibi contrariis, quod cùm D. Thomas asserit, cognitionem esse vniuersalis formam, idẽ est ac si dicat, esse fundamentum formæ vniuersalis: nã quia esse cognitũ in cõi, quod fundatur in cognitione, est proximũ fundamẽtũ vniuersalitatis, ideo cognitio vocat̃ à D. Th. forma vniuersalis,

satis

satis visitatum est apud Logicos, cùm agunt de intentionibus, quæ sunt rationis entia, & minimæ entitatis, loqui de fundamentis, quæ sunt clariora loco formarum, quæ in illis fundantur, & accipere fundamentū pro re fundata. Et secundū hanc rationem D. Thom. cognitionē loco secundæ intentionis, quæ est rationis relatio, accipit, dum dixit esse formā

1. Explicatio dictorū D. Thom. vniuersalis. Et cùm in primo loco dixit, hominē non esse vniuersalē, nisi quia cōsideratur vniuersaliter, accipit considerari & cognosci, sicut verè est, pro fundamento. Et dixit, quòd fundamentū, & radix vniuersalitatis est cognosci: cōstat autē optimè nos dicere, hominē esse patrem, quia generat: nam generatio fundamentū est, & causa relationis in creaturis. Et ita sunt sequentes authoritates ex

2. Explicatio. plicandæ. Alia explicatio esse potest, quòd cognitio, & cōceptus est forma vniuersalis in repræsentando: nā tota forma & essentia vniuersalis in repræsentādo est vniuersalis conceptus. Et quando rursus inferiùs dicit, quòd vniuersale in anima est accidens, loquitur de vniuersali in repræsentando. Cum verò vocat accidens intentionem secundā, accipit cognitionē loco secundæ intentionis, id est, secūda intētio fundatur in cognitione, & esse cognito. Et ita in sequentibus explicandus est authoritatibus. Alias explicationes suprà dedimus ad hunc loquendi modum Doctorum quæstione præcedēti. Ad secundum iam respondetur, quòd licet secūda intētio generis cōstitutiua sit singularis in essendo, est tamē essentia-

Quomodo intentio generis est & vniuersalis & particularis. liter vniuersalis vt quo, & id quo cōstituitur essētia vniuersalis, quia habet virtutem & essentiam, secundum quam possit referre naturam denominatam ab illa ad sibi inferiora formaliter, sicut conceptus hominis in essendo singularis est: quia in subiecto singulari, scilicet in anima, & tamen in repræsentando est vniuersalis, quia repræsentat naturam sine conditionibus singularibus, quæ in multis reperitur. Nec exemplum adductum de paternitate aliquid valet, quia omnes illi filii sunt vnus terminus, & non sunt filii aliquid inferius ad patrem, vt pater est, metaphysicè loquendo.

Ad 2. arg. Ad secundū respondetur, quod intentio vniuersalis, verbi gratia, intētio Generis, quæ fundatur in animali, quod singularissimum est, & subiectum censetur quid singulare per ordinem ad illam intentionem, animal, verbi gratia, quia nullū magis particulare subiectū potest illius intentionis dari. Nā etsi sit quid cōmune in ordine ad inferiora animalia, non tamen in ratione fundandi intentionē huius generis communitatem habet: sed quia illa fundatur in sit mediante modo fundandi, vt indiuisibile, est illa intentio singularis, nec inhæret illa intentio animali, sed obiectiuè est in intellectu cognoscente naturam, & illam intentionē. Et ita potest illam vniuersalem denominare, & ipsam esse singularē in essendo, & vt diximus in intentionibus essentialiter est vniuersalis, & vt quo, & accidētaliter est quid indiuiduum vt quod.

Ad 3. arg. Ad tertium respondetur, quod nō est idem rem esse cognitam in vniuersali, & formaliter esse vniuersalem: quia sic esse cognitum, vt sæpè asseruimus, proximū fundamentum est vniuersalitatis: est tamen vniuersalis illa natura metaphysicè, & ita potest affirmari de multis. Et posse affirmari de multis, sic non est passio vniuersalis formaliter accepti, sed vniuersalis metaphysicè. Nam passio vniuersalis formalis, est prædicabilitas formalis, quæ est relatio rationis, & secunda intentio, quæ tunc formaliter non est in illa natura, sed proximè, de quo suprà actum est. *Non sunt idē esse cognitum in vniuersali, & esse vniuersale.*

Ad Confir. Ad confirmationem respondetur, quòd est vnum in multis metaphysicè, non logicè. Quid ergo est quod deficit vt sit vnum in multis logicè? Respondetur, quod deficit relatio rationis, quæ est secunda intentio in esse formali, à qua natura habet vnitatem vniuersalis formaliter: sicut pater non habet relationem patris formaliter, vsque dum habet relationem paternitatis. Et si intelligatur in solo generandi actu, non intelligitur formaliter pater, & loquamur in hominis natura, vt clariùs pateat. Et per hoc patet ad quartum. *Esse vnum in multis dupliciter: logicè, & metaphysicè.*

Ad 4. arg.

Ad 5. arg. Ad quintum respōdetur, quòd solutio ibi data est sufficiēs. Et cū dicitur, illa natura nō est diuisa in inferiora, cōcedo: ergo est indiuisa, siquidē est, respondetur, quòd

quòd est indiuisa fundamentaliter proximè,& ita non est diuisa, fit autem vna natura in ordine ad inferiora formaliter, cùm habet relationem rationis, quæ est secunda intentio.

Ad argumenta pro secunda parte quæstionis.

Quodnam est fundamentũ proximũ vniuersalitatis.

AD primũ respondetur, quòd id, cui immediatè tribuitur forma vniuersalis, est natura secundum se, hoc est, homini tribuitur esse speciem, homini, inquam non secundum quod est singularis, sed secundum quod homo, licèt vt habeat natura secundum se hanc intentionem vniuersalis, sit necesse esse in intellectu. Nam sicut singularitas accidit naturæ hominis, prout in particularibus existit: ita vniuersalitas, prout in intellectu est obiectiuè. Et cum dicitur, quòd inter cóceptum,& singularia nihil mediat, negandum est hoc: nam mediat obiectum repræsentatum per conceptũ, scilicet hominis, ideoque per rationem à singularibus distinguitur. Quinimo singularibus conueniunt hæc prædicata, esse risibile, verbi gratia, p hoc medium, quod est homo, & homini conueniunt primò,& per se,& ratione illius conueniunt singularibus. Et homo primò,& per se cognitus,& singularia secundario & reflexè cognita sunt,& scita: Et homo, quantum ad naturam, quam dicit, tenet se ex parte rerum, seu est in rebus,& quantum ad modum vniuersalitatis tenet se ex parte intellectus,& est in intellectu obiectiuè,& conceptus fertur in rationem hominis, vt sic,& facit fundamẽtaliter proximè distinctionem in natura hominis, vt sic, à naturis particularium hominum.

Quãdo animal prædicatur de inferioribus, res prædicata est natura animalis, cõditio autem prædicandi vniuersalitas.

Ad secundum respondetur, quòd homo secundum se affirmatur de suis inferioribus, vt habet tamen conditionem vniuersalis. Et ista natura realiter est plurificata in pluribus,& ita prædicatur de pluribus, & est facta una per intellectum,& ita est códitio esse in intellectu, ut affirmetur de multis una natura, una inquam, secundum rationem. Et cùm natura secundum se sit aliquid reale, aliquid reale est, quod affirmatur de indiuiduis, licèt conditio affirmandi, & tribuens intentionem vniuersalis, sit aliquid rationis. Cum verò dicitur, ergo si aliqua entitas realis affirmatur de Petro & Paulo, ergo Petrus & Paulus sunt idem cum illa reali entitate: ergo etiam sunt idem inter se, respondetur, quòd entitas realis, nimirum natura secundũ se affirmatur de Petro & Paulo, sed multiplicata in illis affirmatur de illis,& facta vna per intellectum: sed hæc conditio rationis proueniens ab intellectu, est conditio affirmandi, non quòd affirmetur, nam sic aliquid rationis affirmaretur.

Petrus, & Paulus, idẽtificati in natura humana, non identificantur & inter se.

Illa verò maxima: Quæcunque sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se, explicatur à D. Thoma prima parte, quæstione 28. artic. tertio, ad primum, & habet verum in his, quæ sunt eadem vni tertio re, & ratione. Constat autem Petrum, & Paulum non esse idem vni tertio re,& ratione: nam homo ratione distinguitur ab illis: & ita non sequitur, quod sint idem inter se. Licèt enim sint idem cum homine, non tamen sunt idem inter se: Quòd autem sint idem cũ homine, dixit Porphyrius, cùm asserit, omnes homines participatione speciei esse vnũ hominẽ. Videatur etiam Caietanus solutione ad primum ibidem.

Ad 3.

Ad tertium Respondetur, quòd natura secundũ se est, quæ correspondet huic conceptui, homo,& illa realis est. Vna tamen in omnibus secundum rationem, & realiter, plurificata in illis pro illa parte, qua plurificata reperitur in indiuiduis diuersa,& pro illa parte, qua est vna, aliquid superius est,& de illis vnum affirmatur, non tamen vnum in re, sed vnum ratione. Esse tamen vnum ratione est conditio affirmandi, non quod affirmatur. Itaq; est vna in multis secundum rationem,& non affirmatur illud ens rationis de illis, sed natura realis, quæ multiplex est in re,& vna in intellectu. Et profectò, si hoc ignoremus quid sit, vniuersale nescimus, nec vnum existens in rebus pluribus identificari potest, bene tamen vnum existens ratione,& quod est vnum per rationem, quia omnis natura, quæ est in rebus multiplex facta, vna manet

Natura vniuersalis est vna in multis vnitate rationis, non reali.

per

per intellectum, sublatis illis conditionibus distinguentibus. Et ita cùm sit in rebus, multiplex manet in rebus, & vna in intellectu: Nam cognitio in vniuersali non tollit naturam à rebus ipsis, sed in cognitione separat indiuiduales proprietates. Sicut color qui videtur à potentia visiua, vel est color sine sapore, vel est color cum illo. Non sine illo, quia non est in rebus color sine sapore, sed cum illo non potest videri, quia non est obiectum visus: hoc argumentum etiam nihil valet, quia color, qui est coniūctus sapori, videtur a visu, & est obiectū eius color sine sapore, est tamen sine sapore in potentia visiua, & cum sapore in re, & illud esse sine sapore in potentia visiua per suas species est conditio, vt videatur.

Ad 4. Ad quartum respondetur, quòd eadē natura secundum se abstrahitur à diuersis hominibus, & cognoscitur ab illis, quia species quælibet abstracta eandem naturam secundum se repræsentat, sicut cum albedo à pluribus videtur, verū est, quod visiones & cognitiones sunt diuersæ: & natura humana cognita in communi à Petro & à Ioanne in ratione cogniti est diuersa, quia diuersis entibus rationis cōsecutis ad diuersos intellectus denominatur cognita. Et vtrum sint diuersa dicēda vniuersalia specifica numero, *Curiosa difficultas.* vtrum, inquam, sint dicendæ duę species secundæ intentionaliter, dicēdum est de illis, ac si duo homines haberent eandem albedinem, vel duæ personæ sanctissimæ Trinitatis sumerent eandem humanitatem: de quo vide tertia parte, & hoc est difficile explicatu. Et siquidem eadem natura est, quæ cognoscitur, & prædicatur, dicendum est de illa, sicut dictum est de natura humana ab vno homi*Decisio.* ne in communi cognita. Et hoc ipsum Angelus videt, vel si non videt hoc ipsum, voca ipsum in testem ad oppositū probandum. Et profectò si natura abstracta à Petro esset tantùm in illo, nō esset vniuersalis, quia non prædicatur de pluribus, siquidem non est in illis, & homo abstractus à Petro existente Romæ, idem est cum homine abstracto hic, quia vniuersalia abstrahunt à loco & tempore: Nam si ab illis dependerent corruptibilia essent per se, nec possent sciri per se. Ad vltimum dicam capite de genere.

QVÆSTIO. XXXVI.

Vtrum natura habeat rationem vniuersalis, quando species eius seruatur in memoria intellectiua, etiam sine actuali consideratione intellectus.

Tvidetur quod non. Pri- *1. Argum.* mò: Nam ex modo essendi, quem tunc habet in intellectu, non est intelligibilis in actu primo nec secundo: ergo non est vniuersalis vllo modo. Consequentia est euidens, & probatur antecedens. Quod non sit intelligibilis in actu primo, probatur, quia est necesse, vt intellectus se conuertat ad phantasma ad hoc, quod intelligatur illa natura: ergo &c. Probatur antecedens, quia oportet intelligentem phantasmata speculari. Consequentia probatur: nam quælibet natura, etiamsi non habeat speciem sui in intellectu, est intelligibilis, sicut ipsa, scilicet per conuersionem intellectus ad phantasma: ergo illa non est intelligibilis in actu primo, magis quam quælibet alia natura, quæ potest intelligi per conuersionem intellectus ad phantasma. Et confirma- *Confirm.* tur hoc argumentum, & ampliùs eius vis explicatur. Nam ex modo essendi, quem habet natura illa in memoria, ita se habet, sicut quodlibet accidens existens in intellectu; quod non est intelligibile in actu primo, vt patet in scientiæ notitia: ergo non potest natura esse ibi vniuersalis.

Secundum argumentum. Species vt *2. Argum.* est in memoria, solùm habet esse commune accidentis, quod est inhærere, & non habet prout ibi est proprium speciei, scilicet, repræsentare obiectum, & concurrere ad cognitionem: ergo prout ibi est natura, non est vniuersalis. Probatur consequentia: Nam vt natura sit vniuersalis, est necesse quòd habeat speciē sui in intellectu secundum rationem propriam

priam speciei, quæ est concurrere ad intellectionem, vt principium ipsius, quòd ibi non habet.

3. Argum. Tertiò: Sequitur, quòd sit concedendum, sine actuali operatione intellectus esse vniuersalia in intellectu, quod videtur falsum: nam vniuersalia in fieri, & in conseruari, dependent ab intellectu. Probatur sequela: quia sine actuali operatione intellectus sunt species in memoria intellectiua.

Præambula ad quæstionem.

Controuersia Michaelis Magistri Auctoris. 1. Opin. IN hac re sunt duæ opiniones extremæ, & alia media. Prima opinio est, quam Magister meus Michael Adrianus, vir & ingenii acumine, & summa eruditione insignis, virtutibus etiam clarus, ex cuius doctrina nonnulla in his quæstionibus deciduntur, qui dicebat, vt homo possit dici actu vniuersalis in esse obiectiuo, seu metaphysicè (nam de isto vniuersali est sermo) est necesse, quòd natura humana sit in specie intelligibili, cum vsu actuali illius speciei, & actione actuali intellectus agentis: Nam species *Species dupliciter consideratur.* dupliciter potest considerari. Vno modo vt qualitas est inhærens intellectui, alio modo vt species est, & vt exercet rationem speciei, repræsentando rem intellectui actu. Et requiritur vt sit vniuersalis natura, quod sit in specie hoc secundo modo, & non sufficit esse primo modo. *Probatio præfatæ opinionis.* Et ratio est: nam vniuersale in prædicando, & essendo debet esse obiectum vniuersalis in repræsentando: Sed tunc quando species est in memoria intellectiua, non est vniuersale in repræsentãdo, quia nulli intellectui fit repræsẽtatio in actu, & ita natura actus non est vniuersalis, sed benè in habitu sicut est ipsius speciei *Solutio Argumẽtorũ Caiet.* repræsentatio. Et soluebat argumenta Domini Caietani dicendo, quòd natura secundum quod est in memoria repræsentatur intellectui actu, sine conditionibus indiuiduantibus, & nec secundum modum essendi, quem seruat in memoria, est comparabilis, nec intelligibilis in actu primo.

2. Opin. Caietani. Altera opinio est Domini Caietani asserentis, illam naturam esse vniuersalẽ actu in esse obiectiuo, ex hoc, quòd eius species est in intellectu, etiamsi actu non consideretur illa natura ab intellectu. Et probat Caietanus primò: nam homo est in illa specie repræsentatus sine *1. Ratio.* conditionibus indiuiduantibus: ergo secundum esse, quod ibi habet, est vniuersalis. Antecedens patet: nam illa species est species naturæ, & non conditionum indiuiduantium, quia ab illis conditionibus fuit abstracta. Consequentia patet: nam vt aliquid sit vniuersale, nihil aliud requiritur, quàm quòd repræsentetur sine conditionibus indiuiduantibus. Præterea: esse naturæ in illa specie est esse *2. Ratio.* rationis, sed hoc esse nullum aliud est quàm esse vniuersalis & abstracti: ergo &c. Præterea: rem esse vniuersalem *3. Ratio.* in actu nihil est aliud, quàm esse intelligibilem in actu, sed ratione speciei existentis in memoria res dicitur intelligibilis actu, licèt non sit actualis consideratio intellectus: ergo est vniuersalis actu. Probatur antecedens, quia est in multis, ex eo, quod est sine conditionibus indiuiduantibus. Quartò: Vt res sit *4. Ratio.* vniuersalis actu, satis est, quòd in potentia proxima sine noua abstractione sit cõparabilis ad inferiora, & de illis prædicabilis, sed res, quæ habet speciem sui in memoria intellectiua ratione illius habet hoc: ergo &c. Nam ratione illius speciei, est intelligibilis actu: ergo comparabilis, & prædicabilis. Hæc sunt huius opinionis argumenta.

3. Opinio media inter relatas. Tertia opinio, quam dixi mediam, asserit, naturam per speciẽ sui in memoria esse vniuersalem in actu primo incompletè, completè verò esse cùm est speciei actualis vsus; quia completur & perficitur species in ratione speciei per reductionem illius ad actum.

Dissoluitur quæstio.

Decisio controuersiæ ad aures Caiet. SEd quamuis reputẽ Magistri mei subtilem, & probabilem opinionem, magis verò conformem censeo opinionem Caie-

Caietani. Maximè, quia, vt suprà visum fuit, species est similitudo formalis, licèt imperfecta, naturæ illius: ergo hæc similitudo naturalis est: ergo, sicut imago repræsentat Imperatorem, quantum est de se alicui, & est actualiter signum, licèt non exerceat actu eius rationem: ita illa species actu est signum formale naturæ humanæ, sine conditionibus indiuiduantibus, & refertur ad illam, repræsentando illam, sicut eius imago, sine particularibus conditionibus, licèt hæc repræsentatio non exerceat vsum alicui intellectui, quod non est ex defectu suo. Quando enim natura est repræsentata sine determinatione. Et ita vniuersaliter verum est, quòd non est actualis vsus speciei, vt sit vniuersalis in actu primo, sicut intelligibilis in actu primo, & in aptitudine proxima. Vnde non requiritur vsus speciei, vt sit vniuersalis in actu primo, bene tamen vt sit vniuersalis natura in actu secundo. Et præterea quia, quod actu res cognoscatur, licèt sit causa verbi, non tamen est causa similitudinis alicuius in specie, sed solùm reductionis ipsius in actum secundum: ergo si modò est vniuersalis propter repræsentationem actus sine conditionibus, ita antè etiam erat vniuersalis, & repræsentabat rem intellectui ex parte sua, si intellectus vult considerare naturam per illam seu potest facere, quod repræsentetur actu natura intellectui in actu secundo per illam, quod sufficit, vt sit vniuersalis. Videatur etiam ad hoc Diuus Thom. prima parte, quæstione 57. articulo quarto, & Caietanus ibidem.

Quid requiratur, vt natura sit vniuersalis in actu primo, & quid in actu secundo.

Dissoluuntur argumenta.

Ad 1. AD argumenta in contrarium respondetur. Ad primum dicitur, quod illa natura ex modo essendi, quem ibi habet, non potest intelligi in actu primo, si autem debemus nos conuertere ad phantasmata speculanda, non est, propter quod natura sic repræsentata, non sit vniuersalis, sed quia est necessaria ex natura nostri intellectus, quòd dum ipse intelligit, sit phantasia in actu, & ita de se illa bene poterat ex sua vniuersalitate intelligi, vnde vniuersalis est. Et nota, quòd licèt species nō sit similē obiecto formaliter, sufficit esse similis obiecto virtualiter, tamquam potentē causare similitudinem, vt res, cuius species est in intellectu, dicatur esse vniuersalis. Nam secundum illam dicitur vniuersalis in actu primo, & sic habet in se vniuersalitatem, non quæ proueniat à repræsentatione speciei, sed quæ proueniat ex hoc, quod habet speciem sui in intellectu, secundum quam potest proximè comparari, & cognosci, & prædicari. Et hoc habet ex eo, quòd est abstracta species naturæ, & non conditionum indiuiduantium: nam tunc hac de causa in natura resultat aliqua denominatio, scilicet vniuersalis in actu primo. *Obserua.*

QVÆSTIO XXXVII.

Vtrum hæc propositio sit vera, Hæc natura est vniuersalis, Hæc natura est species, ostendendo hominem.

Controuersia.

IN hac quæstione nostrorum causa aliqua minutiora breuiter disputabimus. Ad quæstionem aliqui respondent, supradictas propositiones esse veras, si non fit appellatio: nam si fiat appellatio, facit hunc sensum, quòd per conceptum huius naturæ, Homo est species, est vniuersalis. Sed hoc est falsum: quia conceptus huius naturæ est singularis, & illi non potest competere prædicatum. Si non faciat appellationem est vera, quia hæc natura non per conceptum huius naturæ, sed per conceptum communem hominis est vera. Sed respondetur, hanc propositionem esse veram, etiam stante appellatione: et ita dicimus, Omnis, cum concipimus hominem in communi, hæc natura sic cōcepta est species. Et secūdo quia

1. Modus dicendi.

Refellitur.

2. Modus dicēdi Authoris.

quia illa dictio, Hæc natura determinat hominem, verbi gratia, communiter conceptum: sed homo sic conceptus est species: ergo & illa dictio, hæc etiam potest demonstrare naturam specificam in communi, quæ Hæc vocatur, quatenus est distincta à natura equi. Et ita loquitur Diuus Thomas, cap. 4. de ente, vbi dicit, hæc natura habet duplex esse, &c. Et ita ad argumentum respondetur, quod appellat conceptum proprium illius naturæ, in communi tamen, qui dicitur hæc natura, & demonstratur ad intellectum. Hæc vero propositio est neganda, Hic homo est species: quia iam ex communi modo concipiendi denotat hominem singularem, cui esse speciem non conuenit.

Alia cōtrouersia. Si inquiras, vtrum hæc propositio sit necessaria, vel cōtingens, Homo est species, Animal est genus, est vniuersale. Respondent aliqui ex nostra schola esse necessariā, & pbant. *1. Opinio.* Primò: quia propter appellationē facit hunc sensum, homo vt cōcipitur cōceptu communi est species: sed hæc est necessaria, sicut illa est necessaria, Homo, vt habeat albedinem est albus, seu disgregat visum: secundò: quia supra dictæ propositiones nunquā possunt esse falsæ: ergo sunt necessariæ. Consequentia est euidens, antecedens probatur: Nam cùm prædicatum appellet conceptum subiecti, semper affert secum cōditionem requisitam, vt conueniat subiecto. *2. Opinio.* Alia opinio est opposita asserens esse contingentem, quia reddit hunc sensum, Homo, qui concipitur conceptu communi, est species: sed accidit homini, quòd concipiatur conceptu communi: ergo & quod sit species. Et præterea, quia si homo necessariò est species; ergo necessariò est vniuersalis: & ita non accidit esse vniuersale illi, quia cui necessariò conuenit prædicatum inferius, necessariò conuenient prædicata superiora. Et præterea D. Thomas capite quarto, de ente & essentia, dicit accidere homini esse speciem ex eo, quòd est in intellectu: sicut accidit homini esse album ex eo, quod est in singularibus.

Notandum in hac re, quòd Propositio nem necessariam vocamus illam, cuius prædicatum non potest separari à subiecto, ex quacunque causa hoc proueniat: & propositionem contingentem, illam vocamus, per oppositum, quando prædicatum potest non conuenire subiecto.

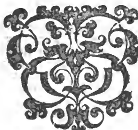
Dico primò. Hæc propositio est accidentalis, Homo est species, & huic similes. *1. Conclus.* Probatur: quia homini conuenit esse speciem ex eo, quòd à me cognoscitur conceptu communi: sed potest non cognosci: ergo tunc non erit species. Et præterea: nam humillimus Doctor cap. 4. de ente & essentia in principio dicit in hæc verba: Hæc natura habet duplex esse, vnum in singularibus, aliud in anima: & secundum vtrumque consequuntur accidentia dictam naturam, & infrà relinquitur; ergo quod esse speciem accidat naturæ humanæ secundum illud esse, quod habet in intellectu: ergo esse speciem est accidens naturæ: & constituitur ex hoc esse propositio non necessaria.

Dico secundò, Suprà dicta propositio, *2. Conclus.* Homo est species, nō facit hunc sensum, Homo vt cōcipitur conceptu communi, est species, sed quòd esse speciem conuenit homini: quamuis ad hoc requiratur quod conceptu communi concipiatur, Et quamuis non possit prædicatum competere sine illo conceptu communi, non importatur ille conceptus communis in prædicato, & etiamsi importaret conceptum communem ille terminus, species deberet importare hoc modo, Homo, qui concipitur conceptu communi, est species: & sicut homini accidit, quòd concipiatur conceptu communi: ita accidit, quòd sit species. Et p hoc patet ad argumenta.

Controuersia a quib. superseditur. Hic etiam poterat disputari, quid sit respondendum ad quæstiones, quas de vniuersalibus quærit Porphyrius, quæ suo tempore erant difficiles: sed iam sunt cuique peruiæ. Nam vniuersale & dicit materiale, scilicet naturam & secundam intentionem. Et si natura quæ substat secundæ intentioni fuerit substantia, vniuersale pro substrato erit substantia, si fuerit res incorpo-

res, vt Angelus; vniuersale erit id corporeum: si fuerit accidentalis, natura erit accidens. Et quando Aristot. 7. Metaph. text. 45. dicit, vniuersalia non esse substãtiam, loquitur de vniuersalibus Platonicis: quia nec erant primę substantiæ, nec secundæ: quia non erant in primis. Vide Diu. Thomam opusculo, 55. & Soto hic.

Poterat hic vltimo disputari, An sola Logica tractet de vniuersalibus. Sed respondetur, quòd de vniuersalibus formaliter, hoc est, de forma vniuersalis, vt de obiecto scito, sola Logica tractat; vt de conditione sciendi, ipsa Logica, & omnes aliæ scientiæ: quia omnes agunt de rebus in vniuersali. Vide Caietanum libro primo, post. cap. 7. *Dubium. Solutio.*

TRA-

TRACTATVS DE PRAEDICABILIBVS.

QVÆSTIO XXXVIII.

Quodnam sit obiectum huius partis Logicæ, Prædicabile, an Vniuersale; & quonam modo distinguantur inter se.

1. Argum. Idetur, quòd nullo modo distinguantur vniuersale, & prædicabile: Nam hæc prædicatio est vera, Prædicabile est vniuersale: & non alia ratione, nisi quia vniuersale est superius ad prædicabile: ergo nullo pacto formaliter, nec realiter distinguuntur: nam de ista distinctione est sermo. Minor probatur, nam prædicabile essentialiter dicit vniuersale,& vlterius addit,affirmari de multis: ergo vniuersale est superius ad prædicabile. Probatur antecedens,quia non potest prædicari de multis, nisi sit in illis: ergo essentialiter includit vniuersale. Et quod addat illud,patet:quia vniuersale vt sic, solùm dicit esse in multis vnum, vbi non ponitur prædicabilitas, quòd si se habent tamquam superius & inferius, nullo pacto distinguuntur, nisi ratione.

2. Argum. Secundò arguitur, & probatur, quod nec ratione distinguantur. Nam prædicabile, vt dictum est, est vniuersale: sed vniuersale essentialiter est prædicabile: ergo nec ratione distinguuntur. Minor probatur,nam consequentia est euidens, quia prædicabile est,quod potest affirmari de multis;sed vniuersale vt sic est affirmabile de multis:ergo vniuersale,vt sic, est prædicabile:ergo sunt idem realiter, & formaliter. Et ratione minor probatur,quia non possumus ab vniuersalitate separare prædicabilitatem.

3. Argum. Tertiò,prædicabile est obiectum huius libri prædicabilium,& hic tractat de vniuersalibus: ergo vniuersale & prædicabile idem sunt. Imo hic non tractatur nisi de vniuersalibus: nam de obiecto fit tractatio in qualibet scientia & arte.

Quartò, idem est obiectum huius artis,& partis eius; sed obiectum Logicæ est secunda intentio: ergo subiectum huius libri est secunda intentio, & non prædicabile, nec vniuersale. *4. Argum.*

Decisio quæstionis.

Prima conclusio: obiectum huius libri est vniuersalitas, seu vniuersale (& accipio vniuersale propriè) Probatur ista conclusio,nam in prædicabilibus nō agitur,nisi de quinque vniuersalibus, & in hoc tota huius libri cura incumbit, demonstrando passionem vniuersalis, quæ est prædicabilitas; ergo vniuersale est subiectum. Antecedens probatur ex Porphyrio in principio Prædicabilium, & in fine, vbi multum laborat, ostenden do prædicabilitatem vniuersalium, & quomodo in hac conueniant & differant. Ita censent Logici antiqui, vt Petrus Hispanus in principio prædicabilium, Versorius ibidem,& alii multi moderni,quos pertranseo. Sed antecedens illud probatur: Nam illud est obiectum in scientia aliqua, seu in parte alicuius scientiæ, de quo passiones demonstrantur in tali scientia, & si vocetur iste liber Prædicabilium, quia passiones sunt notiores, vniuersale,quod est huius libri obiectum, per prædicabile ostenditur & nominatur. *1. Conclus.*

Secunda conclusio: Eadem res, quæ est vniuersalis,est prædicabilis:sed prędica- *2. Conclus.*

 bilitas

Cōtra Verforium.

bilitas est propria eius passio, & res ab alia intētione denominatur vniuersalis, & ab alia prædicabilis, formaliter. Et ita similiter loquendo de vniuersali, & prædicabili realiter distinguūtur, sicut possunt duo entia rationis realiter distingui ad hūc sensum, quòd forma prædicabilis & vniuersalis proueniunt à duabus intētionibus, quæ sunt duæ entitates rationis distinctæ, & hanc voco realem distinctionem, quia si essent entia realia, essent realiter distinctæ. Prima pars conclusionis probatur: Quia homo, qui est vniuersalis idem, est prædicabilis de multis, nam de hoc prædicabili fit sermo; & sic in reliquis: ergo &c. Quod sit passio, pbatum fuit supra in vniuersalibus, & probatur per definitionem propriæ passionis. Quod verò res illa denominetur ab alia intentione prædicabilis, & ab alia vniuersalis probatur: Nam diuersi effectus non subordinati essentialiter à diuersis intentionibus oriuntur, vt patet in intentione subiecti & prædicati generis, & prædicati nominis, & verbi; sicut enim ī formis realibus ab alia forma loquendo formaliter homo est homo, & ab alia risibilis; ita in intentionibus ab alia forma debet prouenire vnus effectus, & ab alia alius distinctus; sed prædicabile esse est distinctus effectus formalis ab esse vniuersali: ergo prouenit à distincta forma & intentione. Sed minor probatur; quia diuersimodè definitur vnus, atque alius, quinimo vnum per aliud demonstratur: ergo &c. Et si fiat argumentum: secunda intentio generis essentialiter est vniuersalitas, & facit prædicabile animal: ergo idem est prædicabilitas, & vniuersalitas: maior patet, & minor probatur: nā secunda intētio generis est prædicabilis, vt quo, & impossibile est, quòd aliqd sit genus per secundam generis intentionē, & quod non sit prædicabile. Respondetur, quòd secunda intentio generis dicit prædicabilitas radicaliter, quia ab ipsa, vt à radice dimanat, posito actu intellectus prædicabilitas, sicut risibilitas dimanat ab essentia & forma hominis. Nam ex eo, quòd considero animalis naturam in multis, & tribuo illis generis intentionem, statim video posse dici de multis, & tribuo illi prædicabilitatis intentionem. Et cùm genus definitur per prædicabilitatem, definitur tanquam per suam passionem, sicut si homo definiretur per risibilitatem, quæ est eius propria passio. Alii dicunt, quòd eadem forma est vniuersalitas, & prædicabilitas, cæterum secundum aliam rationem. nā est prædicabilitas, vt facit prædicabile, vniuersalitas vt facit vniuersale. Et hoc sufficit, vt vnum de altero demonstretur. Est huius sententiæ Versorius in principio prædicabiliū. Verùm cùm differant definitione, & non consequantur ad eundem actum intellectus: quia posita vniuersalitate vt sic, nō ponitur prædicabilitas, sed est necesse vt adueniat alius actus in intellectu, quo cōsideretur illa natura, vt dicibilis de multis, & sic denominet prædicabilis; & formæ, quæ consequuntur ad diuersos actus intellectus, distinguantur realiter in entibus rationis, modo iam dicto, sit vt ab alia forma vniuersale dicatur tale, & ab alia forma prædicabile. Nam per vniuersalitatem solùm refertur natura ad inferiora, vt sic, in quibus nulla formalis mentio fit de prædicabilitate, vsque dum hæc forma adueniat, & ita sunt distinctę. Sed de his etiam suprà dictum maneat. Et nostra sententia videtur esse D. Thomæ, opusculo 48. capite quarto, vbi sic dicit: De quibus secundis intentionibus nunc dicemus, scilicet, de quinque vniuersalibus, seu prędicabilibus, quę vniuersalia dicuntur, prout intellectus attribuit eis esse in pluribus: prædicabilia verò prout intellectus tribuit eis dici de pluribus. Vbi vides, quod in diuersis actionibus intellectus fundatur ratio vniuersalis, & prædicabilis: ergo & intentiones consequutæ sunt diuersæ. Et idem videtur dicere Diuus Thomas capite quarto, de ente & essentia circa finem, vbi sic dicit: Nihilominus tamen illud, cui intellectus intentionē prędicationis attribuit, componens id cum altero, non est ipsa intentio generis, sed potius id, cui intellectus tribuit intentionem generis, vbi alia ponit Diuus Thomas intentionē generis & prædicationis seu prædicabilis; nam de generis prædicabilitate loquebatur, & non de prædicatione actuali. Et si dicas contrà: In verbis immediatè antecedentibus dicitur, quòd ratio prædicationis

Intētio vniuersalis realiter distinguitur ab intētione prædicabilis.

Obiectio.

Solutio.

Opinio Versorij.

Refellitur.

Locus Diui Thomæ vrgēs præsentia Authoru.

Obiectio.

tionis poteſt claudi in ratione huius intentionis, quæ eſt genus. *Solutio.* Reſpondetur, quòd clauditur ſic paſſio in eſsentia, nõ vt pars eſſentialis eius. Quinimo ex hoc, quod Diuus Thomas dicit, quòd poteſt claudi, facit diſtinctionem vnius & alterius intentionis.

3. Concluſ. Tertia concluſio: Notitia vniuerſaliũ, ſeu prædicabilium neceſſaria eſt ad doctrinam prædicamentorũ, vt ſciamus illa conſtituere, quæ ex generibus & ſpeciebus conſtãt, & indiuiduis. Item eſt neceſſaria ad definitionum aſſignationem, quæ conſtat genere & differentia, & ſpecies eſt, quæ definitur. Itẽ ad diuiſiones, vbi genus per ſuas ſpecies & differẽtias diuiditur, & ſubiectum aliquando per accidentia. Et ad demonſtrationẽ, vbi paſſio per definitionem demõſtratur de ſubiecto. Quæ omnia ſine horum vniuerſalium cognitione ſciri nequeunt, cùm hic tradatur, quid ſit genus, ſpecies, ꝓpriũ, differentia, & accidens. Et nõ loquor de cognitione, quæ habetur per hunc librũ, vel illum, quia ſic poterit eſſe vtilis; ſed de cognitione, quam habet abſolutè de illis. *Error quorundam.* Hinc ſequitur, quàm ſtultè errent illi, qui cenſent, ſcientias perfectè ſine Logica haberi poſſe, cùm ſine iſtis nequeãt haberi, quæ ſolũ in Logica docẽt.

Diſſoluuntur argumenta.

Ad 1. arg. AD primum reſpondetur, quòd illa prædicatio eſt vera; quia intentio prædicabilis & vniuerſalis eidem materiali conueniunt, vt ſuprà dictum fuit in intentionibus, quæſtione 27. Et non eſt vniuerſale ſuperius, ſed id, quod eſt vniuerſale, eſt ſubiectũ intentionis vniuerſalis, & prædicabilitas vt ad radicem conſequitur ad vniuerſalitatem, de quo etiã ſuprà diximus.

Ad 2. arg. Ad ſecundum reſpondetur, quod vniuerſale per ſe eſt prædicabile, non verò eſſentialiter. Et cùm definitur, quòd vniuerſale eſt affirmabile de multis, definitur per ſuam paſſionem: & poteſt eſſe vniuerſale formaliter per formalem intentionem, & adhuc non habere illam naturam ſecundam intentionem prædicabilis formaliter, ſi non accedat actus intellectus, per quẽ formaliter habet eſſe, & etiam in quo fundatur, vt in forma li fundamẽto. Nam in actu, in quo fundatur generis intentio, nõ fundatur prædicabilitas, vt in formali fundamento. Et hoc benè nota: nã fundamentũ formale prædicabilis eſt cognoſcere naturã, ſeu naturã eſſe cognitã, quatenus poteſt de multis affirmari, & tunc tribuit intellectus intentionem prædicabilis generici: Nam Petro non tribuas intentionẽ prædicabilis de multis, quia vides non poſſe de multis affirmari. Quamobrem benè poteſt per conſiderationem, quinimo & in eſſe formali, vnum ſeparari ab alio.

Ad 3. arg. Ad tertium argumentum reſpondetur, quòd hic tractatur de vniuerſalibus, & per ſua eſſentialia, & per ſuam paſſionem notiorem, quæ eſt prædicabilitas. Et ita dicitur hic tractari de prædicabilibus, ponendo paſſionem, vt tendamus in eſſentiam.

Ad 4. arg. Ad quartũ reſpondetur, quòd eſt idẽ obiectum formale, materiale verò eſt diuerſum, ſicut idem eſt obiectum Phyſicę & partium eius formaliter, ſed materialiter differunt. Vniuerſale autem eſt inferius ad ſecundam intentionẽ, & differt ab illa i ratione obiecti partialiter, & materialiter: formaliter verò eadẽ eſt ratio cõſiderandi in vtroque. Hæc quæſtio ad librũ Prædicabiliũ vice prologi deſeruiet.

QVÆSTIO XXXIX.

Quot ſint prædicabilia, ſeu vniuerſalia.

IDEO' hanc quæſtionem hic diſputo, vt futuræ tractationi terminum præfigamus, ne de tot prædicabilibus, quot aliqui multiplicant, perſcrutemur.

1. Argum. Videtur q᷑ ſint plures quã quinque. Nam ens eſt vniuerſale, ſiquidem eſt prędicabile de multis, nimirum de hoc ente, & de illo, & tamen nullum quinque, quæ Porphyrius deſignat, eſt: ergo ſunt plures quàm quinque. Item accidens eſt affirmabile de multis: ergo eſt vniuerſale; nec tamen eſt aliquod eorũ. Et hoc argumentum habet maiorem difficultatem, ſi fiat ſermo de accidente completo: nam

est vniuocum,& de multis prædicabile, tamen non est aliquod ex Porphyrianis prædicabilibus. Nam si aliquod deberet esse,maximè genus:sed hoc non,quia sic non esset, nisi vnum prædicamentum omnium accidentium,& alterum substantiæ,quod est contra Aristotelis doctrinā, ponentis decem prædicamēta: ergo &c.

2. Argum. Secundum argumentum: Definitio, vt animal rationale,est prędicabilis de multis vniuocè in quid,& non est aliquid ex numeratis à Porphyrio:ergo &c. & etiā homo albus de multis prædicatur, & non potest dici, quod sit aliquod ex illis: ergo &c.

3. Argum. Tertiò:Materia prima,anima,punctū, vnitas, de multis affirmantur, nec sunt aliquod prædicabile positum: ergo &c.

4. Argum. Quartò:Aliquis homo prædicatur de pluribus in quale,siue in cuiusmodi vniuocé:ergo est prædicabile, & non est aliquod de Porphyrianis præter illa: ergo alia sunt prædicabilia:non ergo sunt tantū quinque. Idē est dicendū de persona, quæ prædicatur de pluribus in quid vniuocè:nam Petrus est persona,Ioānes est persona,& idem de supposito:ergo &c.

5. Argum. Quintò.Non leo,non canis,prædicantur de pluribus,vt patet, quia Petrus est non leo,Ioannes similiter,& non sunt in aliquo ex illis quinque: ergo &c. Minor probatur:quia non videtur esse prædicatum essentiale hominis, cùm conueniat Angelo,& accidenti,vt albedini. Et non est prædicatum transcendens,nec etiam est accidens hominis,cùm non possit ab esse ab illo:ergo nec prędicatur in quid, nec in quale accidentale,nec essentiale: ergo in nullo prædicabilium Porphyrii est:in alio ergo debet collocari.

6. Argum. Sextò. Omnia prædicabilia sunt species vniuersalis, ita vt vniuersale sit genus ad illa:ergo non sunt dicenda quinque prædicabilia,sed vnum tantùm. Antecedēs patet, & probatur consequētia: Nam si omnia decē rerum genera haberent vnum genus commune,& nō essent decem,sed vnum genus rerum, ad quod omnia reducerētur; sed sunt hæc omnia reducta ad vnū vniuersale & prædicabile;non ergo sunt quinque,sed vnum. Et confirmatur: Nam prædicabile & prædicatum idem sunt: Sed,secundum Aristotelem primo Topicorum, capite 4 tantùm sūt quatuor prædicata,& ibi numerauit definitionē:ergo tantùm sunt quatuor prædicabilia. Et infrà videbimus multa argumēta,cū tractabimus de quolibet prædicabili in particulari,ad probādū, quare sunt plures quàm quinque, vt cum voluerimus probare differentiā atomam & subalternam specie differre.

7. Argum. Septimò. Nulla est firma ratio ad inueniendum numerum prædicabilium: non ergo certus illorum statuendus est numerus. Antecedens patet: Nam Soto dicit, quòd est sumendus per ordinem ad primā substantiam,& si quis hoc negauerit, non est certa probatio illius præsuppositi. Albertus dicit per ordinem ad inferiora,& Caietanus alia procedit via,nec vllo certo nititur fundamento nec ergo certum est, quinque tantum esse prædicabilia: nam licet Porphyrius dixerit esse quinque, sed non probauit.

Deciditur quæstio.

1. Conclus. Prima conclusio: Tantùm sunt quinque prædicabilia,nec plura,nec pauciora; & ista sunt genus,species,differentia,propriū,& accidens. Hanc conclusionem, vt cōmunem omnibus fere grauissimis Logicis,asserimus. Illam tenet expressè D. Thom. opusculo 48. cap. 1. Porphyrius in suis prędicabilib. Auerroes, Alexan.& Niphus primo Topicorum capite tertio, quarto, & septimo. Simplicius in antepræedicamētis,citans Iamblichum,& alios antiquos. Albertus de vniuersalibus ca. nono, Auicenna capite de specie.& Scotus quęst. 12. vniuersalium. Ioannes Angelus Māci quæst. 91. Aimo, cap. de genere. Bruxelēsis ibi quæstio 1. Versorius in prædicabiliū principio, & ibidem Frater Petrus Hispanus ordinis Prædicatorum. Toletus quæst. 3 prædicabiliū. Soto in vniuersalibus quæst. 5. Aya la quæst. 1. vniuersaliū. Canterus in initio prædicabiliū Mercado in fine prædicabilium. Fonseca lib. 2 institutionū, capite septimo ad finem. Et hanc conclusionē diuersimodè probant authores. Soto illam probat sumpta proportione à cōposita naturali: Nam sicut in hoc composito sunt quinque, ipsum composi-

tum,

tum, materia & forma, proprium, quod competit ratione formæ, & accidentia, quæ accidunt ratione materiæ singularis: ita in composito metaphysicó sunt alia quinque, quæ fundant quinque intentiones prædicabilium, seu vniuersalium. Compositum, quod est species, vt homo, cui correspondet secúdum prædicabile, Species. s. logica. Materia metaphysica, quæ est genus. s. animal, supra quod fundatur, seu cui correspondet genus, logicè loquendo. Forma, quæ est rationale, cui tertium prædicabile correspondet, differentia. Sequuntur ad hoc compositú ratione formæ & materiæ in communi aliquæ proprietates, & his correspondet quartum prædicabile, & supra illas fundatur, vt supra risibilitatem, corruptibilitatem; ratione materiæ indiuidualis sequuntur accidentia communia, & his innititur quintum prædicabile. Nec aliquid quidpiam potest considerari, quod ad hæc non reducatur: ergo nec aliquod præter dicta prædicabile reperiri valet: Nam compositum logicum metaphysico est proportionandum, & quod dicimus de hac specie in particulari, de omni, siue sit substantialis siue accidentalis, dicendum est. Sed si aliquis negauerit, non debere correspondere prædicabilium numerum prædictis partibus speciei, certè non habemus firmam rationem, quæ hoc conuincat. Secunda probatio doctissimi Magistri hæc est: Omne prædicatum (& loquimur de prædicatione directa) aut prædicatur de aliquo essentialiter, aut accidentaliter. Si essentialiter, aut quidditatiuè, aut qualificatiuè. Si primum, aut de pluribus differentibus numero, & illud est species: aut de pluribus differentibus specie, & est genus. Si in quale essentiale, est differentia. Si accidentaliter, vel consequitur ad essentiam, & est proprium; vel ad conditiones indiuiduales, & est accidens commune quinti prædicabilis, & non videtur quis alius sit modus prædicandi: ergo &c.

Prima Ratio, quòd nō sint plura vel pauciora prædicabilia quinque.

Instātia insolubilis.

2. Ratio.

Sed si aliquis dicat (vt dicit Caietanus) prædicationem illam essentialem in quale diuidendam esse: nam alia est de pluribus numero differentibus, & est differentia atoma; vel de pluribus specie differentibus, & est subalterna. Et præterea, quòd est alius prædicandi modus, scilicet, in cuiusmodi, quomodo prædicatur aliquis homo, certè non adduceretur conuincens argumentum contra illum, quamuis solueret argumenta probabiliter. Quamobrem hæc nostra conclusio non est demonstrata, nec certo probata, sed solum topicè, & probabiliter multum.

Obiectio. Fuga.

Solutio.

Præterea probatur nostra conclusio: quia vniuersale est vnū in multis (vt dictum est suprà ex Aristotele) quod secundum omnes constituitur per essentialem ordinem ad inferiora: ergo diuersum ordinem respiciédi inferiora, in quibus est: Sed quod est in inferioribus, vel est essentialiter in illis, vel non essentialiter. Si essentialiter, aut dicendo totam essentiam illorum, & sic erit species, quæ propterea dicitur prędicari in quid completè, quia prædicat completam, & adæquatam essentiam indiuiduorum, vt ait Boetius; Vel dicendo partem essentiæ, & tunc vel talis pars est essentialis, in qua esse specificum habet inchoationem, & radicem, sic erit genus; vel est pars formalis, & actualis, determinans prædictam partem potentialem, & sic erit differentia. Si autem est in illis non essentialiter, sed accidentaliter, vel dimanat ab eorū essentia, & sic erit propriū; Vel prouenit ab extrinseco, scilicet à cōditionibus indiuiduantibus, & sic erit accidens: nam etiam accidens habet sua inferiora accidētaliter, vt dicemus in quinto prædicabili.

3. Ratio.

Secunda conclusio: Numerus vniuersaliū debet sumi in ordine ad sibi inferiora, in quibus sunt, & de quibus prædicantur secundum diuersum modum essendi in illis, & non in ordine ad primam substātiam, vt ait Soto, nam vniuersale in esse talis constituitur in ordine ad inferiora: sed prima substantia non est inferior oium prædicabiliū, & vniuersaliū: ergo &c. Probatur minor. Nā Petrus, v.g. non est inferior, nisi respectu speciei humanę & idem de omni alia prima substantia dicendū est, quòd solùm est inferior respectu suæ speciei. Præterea, in accidētibus sunt etiam genera & species, & propriæ passiones, & sua item accidentia quinti prædi-

2. Conclus. Contra Dominicum Soto.

Probatur 1.

Probatur 2.

2. Conclus. Secunda conclusio. Forma vniuersalium est relatiua, & non absoluta, sicut isti existimant. Hæc conclusio est expressa sententia Porphyrii capite secundo de Specie, textu secundo, in hæc verba: Quod si genus assignantes mentionē fecimus speciei, genus id esse dicentes, quod de pluribus differentibus specie prædicatur, & tūc dicimus id esse speciē quod sub assignato genere collocatur: sciendū est, cùm & genus alicuius sit genus, & species alicuius sit species, necessariū est in vtroque rationibus vtriusque vti: communis autē omnium expositorū est explicatio, quod ideo adinuicē se definiunt, quòd relatiua sunt, & quia est cōmunis hæc doctrina, nolo plures expositiones adducere. Et D. Thom. prima parte, quæstione vigesima octaua, articulo primo expressè dicit, genus & speciem esse relationes rationis, cū dicat in hæc verba: Aliquādo verò respectus significatur per ea, quæ dicuntur ad aliquid, est tātum in ipsa apprehēsione rationis cōferentis vnum alteri, & tunc est relatio rationis tātū, sicut cum comparat hominē animali, vt speciem ad genus: est ergo secundum Diuū Thomam relatio rationis, relatio generis, & speciei. Et in hac authoritate vide quō nostram conclusionē cōplectitur. Quinimo aduerte illud verbum, Est tantū in ipsa apprehensione rationis cōferētis vnum alteri, vbi relationē distinguit expressè ab actu intellect⁹, quem isti formam faciūt, nec volo plures authores adducere, sed sufficiat grauissima hæc D. Thom. authoritas cōtra istos.

Contra eosdem. *Vrgentissimus locus. D. Thom.*

1. Confir. Et prætereà: Illa sunt relatiua, quorū totum suum esse est ad aliud se habere: sed totum esse speciei, verbi gratia, est ad genus, & sic de reliquis vniuersalibus: ergo sunt relatiua, & non realia: ergo rationis. Maior patet ex Aristotele capite de Ad aliquid. Sed minor probatur: Nam non habet aliam essentiam genus, quàm respicere speciem, & nec species nisi respicere genus, & totum esse vniuersalis est respicere inferiora: nam sicut patris essentia tota est ad filiū, ita similiter tota horum essentia est ad aliud, vt ad terminum: nam non potest reperiri essentia in illis, quæ à termino absoluaī. *2. Confir.* Prætereà inter Logicos est distinctio aperta & clara inter vniuersale in repræsentando, & vniuersale in essendo: sed si cōceptus esset forma vniuersalis, omne vniuersale esset vniuersale in repræsentādo, quia cōceptus cùm sit quid singulare, nō potest habere rationē, nisi vniuersalis in repræsentando: ergo isti non possent assignare vniuersale in essēdo. *3. Confir.* Prætereà sequitur, quod si esse genus, verbi gratia in animali, vel esse vniuersale in homine, sit quædā realis denominatio, proueniens à forma extrinseca reali, quæ est conceptus, vel actio intellectus, quòd hæc realis denominatio prius cōueniat singularibus, quā naturæ in cōmuni: sed hoc est impossibile: ergo & illud ex quo sequitur. Probatur sequela: nam omne accidens reale, & esse reale existentiæ, siue essentiale sit, siue accidentale, priùs conuenit singularibus, & primis substantiis, quàm vniuersalibus, & secundis, & hoc habet verum etiam in denominationibus extrinsecis realibus. Quia enim Petrus est agens, homo est agens: & quia Petrus est in loco, homo est in loco. In intrinsecis patet clarè: nam quia Petrus currit, homo currit: & quia Petrus est sapiens, homo est sapiens: Prima enim substantia est omniū primū subiectum. Probatur illa minor: quia si esse vniuersale prius cōuenit vniuersalibus, quàm singulari: ergo Petrus erit vniuersalis: & quia Petrus est vniuersalis, homo est vniuersalis, quod est aperte contradictionem inuoluens, sicut & illam hæc noua inuoluit opinio. Denominationes verò rationis, cuiusmodi sunt esse vniuersale, &c. quia conueniunt (nam de istis loquimur) naturæ, prout cognitæ, & sub tali conceptu nō possunt singularibus cōuenire: ergo &c. *4. Confir.* Prætereà, cognitio naturæ etiam in vniuersali, solùm terminatur ad naturam in vniuersali, & non cognitam: & sic solū refertur ad cognitionem, seu ad cognoscentem: ergo vt sic non habet formaliter rationem vniuersalis, quia vniuersale essentialiter dicit ordinem ad inferiora: ergo necessarius est alius in ipsa natura respectus, quo formaliter ab intellectu ad inferiora dicaī relata. Discursus est clarus, & patent oēs assūptæ præmissæ. *5. Confir.* Prǽterea per hoc, quòd natura cognoscit secundū istos, manet vniuersalis. Tū

sic

sic argumentor: Illa non est in se vniuersalis, & respiciens inferiora: sed forma illa, cognitio, verbi gratia, vel conceptus, non respiciunt inferiora, sed solũ habent pro termino naturã cõmunẽ: non enim conceptus homo vt sic, repræsentat & dicit ordinem ad Petrum, vt sic: sed est diuersus cõceptus hominis & Petri, & hominis conceptus abstrahitur à Petro: ergo non possunt esse forma vniuersalis, nã forma vniuersalis debet dicere ordinem ad inferiora vniuersalis, siquidẽ est illius essentia constitutiua. Si de essentia albedinis est disgregare visũ, debet albedo dicere ordinem ad visum disgregandum, & sic in reliquis. Præterea, naturã esse vniuersalẽ, est in ipsa natura aliquid nõ reale: ergo rationis: ergo forma illius constitutiua est aliquid rationis. Prima pars antecedẽtis probatur, quia ante cognitionem in cõmuni, vel abstractionẽ, natura non erat vniuersalis, & postmodũ est: ergo in se habet aliquid, quod antea nõ habebat: & in ipsa non est aliquid reale: quia per meam cognitionẽ incredibile est ponere me aliqd reale in natura Rhinocerotis abstracta, quæ est apud Indos. Videantur pro hac cõclusione rationes superiùs allatæ, quæst. vigesima prima, concl. prima, & septima, & Caiet. de ente & essẽtia, capite quarto circa illa verba: Relinquitur ergo & ex vniuersis præceptis logicalibus Multę pro hac cõclusione rationes adduci possũt, quia opposita doctrina omnib. illis cõtraria est.

6. Confir.

3. Conclus. Quoad 2. punctũ quæsiti.

Pro secundo puncto quæstionis sit tertia conclusio, quod repræsentat iste cõceptus, Homo, qui est conceptus vniuersalis, est natura humana secundũ se, & secũdum ea, quæ sibi conueniunt, secundum suam essentiam. Et hæc natura secũdum se est, quæ affirmatur de indiuiduis, licèt habeat cõditionem vniuersalis, vel superioris, modo iã supra explicato ex eo qđ est obiectum huius conceptus, quæ quidem vniuersalitas est cõditio, vt de inferioribus affirmetur Cõclusio hæc est D. Thomæ express. cap. 4. de ente & essentia, & Domini Caietani ibidem. Vnde quod correspõdet conceptui homo, qui est vniuersalis, non est natura in aliquo modo particulari, sed natura secundũ se, & ideo non est illius obiectum singulare aliquod, nec omnia simul, sed solũ natura secundum se, & secundum sua prędicata quidditatiua, quæ natura ĩ re est. Modus autẽ vniuersalis, qui illi conuenit, habet sanè ex eo, quòd sic in intellectu repræsentatur. Videatur Caietanus supra dicto capite prope finem. Hæc conclusio probatur: Nã quando dico, quòd Petrus est homo, idem est, quod dicere, Petrum esse animal rationale: ergo quod correspondet huic cõceptui, essentia hominis est, & hæc est in omni homine, id est, non includit singularitatẽ, nec vniuersalitatẽ in sua ratione: ergo &c. Et præterea probatur conclusio, nam constat quando intelligimus hominem per istum conceptũ homo, non intelligere nos singulare aliquod, nec omnia simul, sed solũm hominis essentiã: ergo homo secundũ prædicata quidditatiua est obiectum illius cõceptus, & non singularia: nam illa intelligerẽtur in obiecto. Præterea; de obiecto illius cõceptus habetur scientia: sed sciẽtia non habetur de singularibus, saltẽ primò & per se: ergo per se significatum illius cõceptus non est singulare aliquod, sed hominis essentia. Bene verũ est, quòd hæc essentia est in singularibus: sed singularitas non repræsentatur per illum conceptum, nec similiter vniuersalitas, sed consequitur ad cognitionem, seu ad conceptum, vt diximus, & dicemus, consequitur inquam: quia ponitur per illã esse cognitum, quod est proximum vniuersalitatis fundamentum. Et hanc conclusionem non ampliùs probo, quia satis acutè explicatur à Domino Caietano, & probatur vbi suprà, doceturq; apertissimè à Diuo Thoma ibidem. Modò respondendum est ad argumenta.

Probatio Conclusionis.

1. Confirm.

2. Confirm.

Dissoluuntur argumenta.

Ad 1. arg.

Respondetur primò ad primũ argumentum desumptum ex variis Diui Thomæ authoritatibus nunquã sibi contrariis, quod cũm D. Thomas asserit, cognitionem esse vniuersalis formam, idẽ est ac si dicat, esse fundamentum formæ vniuersalis: nã quia esse cognitũ in cõi, quod fundatur in cognitione, est proximũ fundamẽtũ vniuersalitatis, ideo cognitio vocat à D. Th. forma vniuersalis,

satis

satis vsitatum est apud Logicos, cùm agunt de intentionibus, quæ sunt rationis entia, & minimæ entitatis, loqui de fundamentis, quæ sunt clariora loco formarum, quæ in illis fundantur, & accipere fundamentū pro re fundata. Et secundū hanc rationem D. Thom. cognitionē loco secundæ intentionis, quæ est rationis relatio, accipit, dum dixit esse formā vniuersalis. Et cùm in primo loco dixit, hominē non esse vniuersalē, nisi quia cōsideratur vniuersaliter, accipit considerari & cognosci, sicut verè est, pro fundamento. Et dixit, quòd fundamentū, & radix vniuersalitatis est cognosci: cōstat autē optimè nos dicere, hominē esse patrem, quia generat: nam generatio fundamentū est, & causa relationis in creaturis. Et ita sunt sequentes authoritates explicandæ. Alia explicatio esse potest, q cognitio, & cōceptus est forma vniuersalis in repræsentando: nā tota forma & essentia vniuersalis in repræsentādo est vniuersalis conceptus. Et quando rursus inferiùs dicit, quòd vniuersale in anima est accidens, loquitur de vniuersali in repræsentando. Cum verò vocat accidens intentionem secundā, accipit cognitionē loco secundæ intentionis, id est, secūda intētio fundatur in cognitione, & esse cognito. Et ita in sequentibus explicandus est authoritatibus. Alias explicationes suprà dedimus ad hunc loquendi modum Doctorum quæstione præcedēti. Ad secundum iam respondetur, quòd licet secūda intētio generis cōstitutiua sit singularis in essendo, est tamē essentialiter vniuersalis vt quo, & id quo cōstituitur essētia vniuersalis, quia habet virtutem & essentiam, secundum quam possit referre naturam denominatam ab illa ad sibi inferiora formaliter, sicut conceptus hominis in essendo singularis est: quia in subiecto singulari, scilicet in anima, & tamen in repræsentando est vniuersalis, quia repræsentat naturam sine conditionibus singularibus, quæ in multis reperitur. Nec exemplum adductum de paternitate aliquid valet, quia omnes illi filii sunt vnus terminus, & non sunt filii aliquid inferius ad patrem, vt pater est, metaphysicè loquendo.

1. Explicatio dictorū D. Thom.

2. Explicatio.

Quomodo intentio generis est & vniuersalis & particularis.

Ad 2. arg. Ad secundū respondetur, quod intentio vniuersalis, verbi gratia, intētio Generis, quæ fundatur in animali, quod singularissimum est, & subiectum censetur quid singulare per ordinem ad illam intentionem, animal, verbi gratia, quia nullū magis particulare subiectū potest illius intentionis dari. Nā etsi sit quid cōmune in ordine ad inferiora animalia, non tamen in ratione fundandi intentionē huius generis communitatem habet: sed quia illa fundatio fit mediante modo fundandi, vt indiuisibile, est illa intentio singularis, nec inhæret illa intentio animali, sed obiectiuè est in intellectu cognoscente naturam, & illam intentionē. Et ita potest illam vniuersalem denominare, & ipsam esse singularē in essendo, & vt diximus in intentionibus essentialiter est vniuersalis, & vt quo, & accidētaliter est quid indiuiduum vt quod.

Ad tertium respondetur, quòd nō est idem rem esse cognitam in vniuersali, & formaliter esse vniuersalem: quia sic esse cognitum, vt sæpè asseruimus, proximū fundamentum est vniuersalitatis: est tamen vniuersalis illa natura metaphysicè, & ita potest affirmari de multis. Et posse affirmari de multis, sic non est passio vniuersalis formaliter accepti, sed vniuersalis metaphysicè. Nam passio vniuersalis formalis, est prædicabilitas formalis, quæ est relatio rationis, & secunda intentio, quæ tunc formaliter non est in illa natura, sed proximè, de quo suprà actum est. Ad confirmationem respondetur, quòd est vnum in multis metaphysicè, non logicè. Quid ergo est quod deficit vt sit vnum in multis logicè? Respondetur, quod deficit relatio rationis, quæ est secunda intentio in esse formali, à qua natura habet vnitatem vniuersalis formaliter: sicut pater non habet relationem patris formaliter, vsque dum habet relationem paternitatis. Et si intelligatur in solo generandi actu, non intelligitur formaliter pater, & loquamur in hominis natura, vt clariùs pateat. Et per hoc patet ad quartum.

Ad 3. arg. Non sunt idē esse cognitum in vniuersali, & esse vniuersale.

Ad Confir.

Esse vnum in multis dupliciter: logicè, & metaphysicè.

Ad 4. arg.

Ad 5. arg.

Ad quintum respōdetur, quòd solutio ibi data est sufficiēs. Et cū dicitur, illa natura nō est diuisa in inferiora, cōcedo: ergo est indiuisa, siquidē est, respondetur,

quòd

quòd est indiuisa fundamentaliter proximè,& ita non est diuisa, fit autem vna natura in ordine ad inferiora formaliter, cùm habet relationem rationis, quæ est secunda intentio.

Ad argumenta pro secunda parte quæstionis.

Quodnam est fundamentũ proximũ vniuersalitatis.

AD primũ respondetur, quòd id, cui immediatè tribuitur forma vniuersalis, est natura secundum se, hoc est, homini tribuitur esse speciem, homini, inquam non secundum quod est singularis, sed secundum quod homo, licèt vt habeat natura secundum se hanc intentionem vniuersalis, sit necesse esse in intellectu. Nam sicut singularitas accidit naturæ hominis, prout in particularibus existit: ita vniuersalitas, prout in intellectu est obiectiuè. Et cum dicitur, quòd inter cõceptum, & singularia nihil mediat, negandum est hoc: nam mediat obiectum repræsentatum per conceptũ, scilicet hominis, ideoque per rationem à singularibus distinguitur. Quinimo singularibus conueniunt hæc prædicata, esse risibile, verbi gratia, p hoc medium, quod est homo, & homini conueniunt primò, & per se, & ratione illius conueniunt singularibus. Et homo primò, & per se cognitus, & singularia secundariò & reflexè cognita sunt, & scita: Et homo, quantum ad naturam, quam dicit, tenet se ex parte rerum, seu est in rebus, & quantum ad modum vniuersalitatis tenet se ex parte intellectus, & est in intellectu obiectiuè, & conceptus fertur in rationem hominis, vt sic, & facit fundamẽtaliter proximè distinctionem in natura hominis, vt sic, à naturis particularium hominum.

Quãdo animal prædicatur de inferioribus, res prædicata est natura animalis, cõditio autem præ-

Ad secundum respondetur, quòd homo secundum se affirmatur de suis inferioribus, vt habet tamen conditionem vniuersalis. Et ista natura realiter est plurificata in pluribus, & ita prædicatur de pluribus, & est facta una per intellectum, & ita est cõditio esse in intellectu, ut affirmetur de multis una natura, una inquam, secundum rationem. Et cùm natura secundum se sit aliquid reale, aliquid reale est, quod affirmatur de indiuiduis, licèt conditio affirmandi, & tribuens intentionem vniuersalis, sit aliquid rationis. Cum verò dicitur, ergo si aliqua entitas realis affirmatur de Petro & Paulo, ergo Petrus & Paulus sunt idem cum illa reali entitate: ergo etiam sunt idem inter se, respondetur, quòd entitas realis, nimirum natura secundũ se affirmatur de Petro & Paulo, sed multiplicata in illis affirmatur de illis, & facta vna per intellectum: sed hæc conditio rationis proueniens ab intellectu, est conditio affirmandi, non quòd affirmetur, nam sic aliquid rationis affirmaretur.

dicẽdi vniuersalitas.

Petrus, & Paulus, idẽtificati in natura humana, non identificantur & inter se.

Illa verò maxima: Quæcunque sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se, explicatur à D. Thoma prima parte, quæstione 28. artic. tertio, ad primum, & habet verum in his, quæ sunt eadem vni tertio re, & ratione. Constat autem Petrum, & Paulum non esse idem vni tertio re, & ratione: nam homo ratione distinguitur ab illis: & ita non sequitur, quod sint idem inter se. Licèt enim sint idem cum homine, non tamen sunt idem inter se: Quòd autem sint idem cũ homine, dixit Porphyrius, cùm asserit, omnes homines participatione speciei esse vnũ hominẽ. Videatur etiam Caietanus solutione ad primum ibidem.

Ad 3.

Ad tertium Respondetur, quòd natura secundũ se est, quæ correspondet huic conceptui, homo. & illa realis est Vna tamen in omnibus secundum rationem, & realiter, plurificata in illis pro illa parte, qua plurificata reperitur in indiuiduis diuersa, & pro illa parte, qua est vna, aliquid superius est, & de illis vnum affirmatur, non tamen vnum in re, sed vnum ratione. Esse tamen vnum ratione est conditio affirmandi, non quod affirmatur.

Natura vniuersalis est vna in multis vnitate rationis, non reali.

Itaq; est vna in multis secundum rationem, & non affirmatur illud ens rationis de illis, sed natura realis, quæ multiplex est in re, & vna in intellectu. Et profectò, si hoc ignoremus quid sit, vniuersale nescimus, nec vnum existens in rebus pluribus identificari potest, bene tamen vnum existens ratione, & quod est vnum per rationem, quia omnis natura, quæ est in rebus multiplex facta, vna manet

per

per intellectum, sublatis illis conditionibus distinguentibus. Et ita cùm sit in rebus, multiplex manet in rebus, & vna in intellectu: Nam cognitio in vniuersali non tollit naturam à rebus ipsis, sed in cognitione separat indiuiduales proprietates. Sicut color qui videtur à potentia visiua, vel est color sine sapore, vel est color cum illo. Non sine illo, quia non est in rebus color sine sapore, sed cum illo non potest videri, quia non est obiectum visus: hoc argumentum etiam nihil valet, quia color, qui est coniũctus sapori, videtur a visu, & est obiectũ eius color sine sapore, est tamen sine sapore in potentia visiua, & cum sapore in re, & illud esse sine sapore in potentia visiua per suas species est conditio, vt videatur.

Ad 4. Ad quartum respondetur, quòd eadẽ natura secundum se abstrahitur à diuersis hominibus, & cognoscitur ab illis, quia species quælibet abstracta eandem naturam secundum se repræsentat, sicut cum albedo à pluribus videtur, verũ est, quod visiones & cognitiones sunt diuersæ: & natura humana cognita in communi à Petro & à Ioanne in ratione cogniti est diuersa, quia diuersis entibus ratio nis cõsecutis ad diuersos intellectus denominatur cognita. Et vtrum sint diuersa dicẽda vniuersalia specifica numero,

Curiosa difficultas. vtrum, inquam, sint dicendæ duę species secundæ intentionaliter, dicẽdum est de illis, ac si duo homines haberent eandem albedinem, vel duæ personæ sanctissimæ Trinitatis sumerent eandem humanitatem: de quo vide tertia parte, & hoc est difficile explicatu. Et siquidem eadem natura est, quæ cognoscitur, & prædicatur, dicendum est de illa, sicut dictum est de natura humana ab vno homi

Decisio. ne in communi cognita. Et hoc ipsum Angelus videt, vel si non videt hoc ipsum, voca ipsum in testem ad oppositũ probandum. Et profectò si natura abstracta à Petro esset tantùm in illo, nõ esset vniuersalis, quia non prædicatur de pluribus, siquidem non est in illis, & homo abstractus à Petro existente Romæ, idem est cum homine abstracto hic, quia vniuersalia abstrahunt à loco & tempore: Nam si ab illis dependerent corruptibilia essent per se, nec possent sciri per se. Ad vltimum dicam capite de genere.

QVÆSTIO. XXXVI.

Vtrum natura habeat rationem vniuersalis, quando species eius seruatur in memoria intellectiua, etiam sine actuali consideratione intellectus.

Arguitur quod non. Primò: Nam ex modo essendi, quem tunc habet in intellectu, non est intelligibilis in actu primo nec secundo: ergo non est vniuersalis vllo modo. Consequentia est euidens, & probatur antecedens. Quod non sit intelligibilis in actu primo, probatur, quia est necesse, vt intellectus se conuertat ad phantasma ad hoc, quod intelligatur illa natura: ergo &c. Probatur antecedens, quia oportet intelligentem phantasmata speculari. Consequentia probatur: nam quælibet natura, etiamsi non habeat speciem sui in intellectu, est intelligibilis, sicut ipsa, scilicet per conuersionem intellectus ad phantasma: ergo illa non est intelligibilis in actu primo, magis quam quælibet alia natura, quæ potest intelligi per conuersionem intellectus ad phantasma. Et confirmatur hoc argumentum, & ampliùs eius vis explicatur. Nam ex modo essendi, quem habet natura illa in memoria, ita se habet, sicut quodlibet accidens existens in intellectu; quod non est intelligibile in actu primo, vt patet in scientiæ notitia: ergo non potest natura esse ibi vniuersalis. *1. Argum.* *Confirm.*

Secundum argumentum. Species vt est in memoria, solùm habet esse commune accidentis, quod est inhærere, & non habet prout ibi est proprium speciei, scilicet, repræsentare obiectum, & concurrere ad cognitionem: ergo prout ibi est natura, non est vniuersalis. Probatur consequentia: Nam vt natura sit vniuersalis, est necesse quòd habeat speciẽ sui in intellectu secundum rationem propriam *2. Argum.*

priam speciei, quæ est concurrere ad intellectionem, vt principium ipsius, quòd ibi non habet.

3. Argum. Tertiò: Sequitur, quòd sit concedendum, sine actuali operatione intellectus esse vniuersalia in intellectu, quod videtur falsum: nam vniuersalia in fieri, & in conseruari, dependent ab intellectu. Probatur sequela: quia sine actuali operatione intellectus sunt species in memoria intellectiua.

Praambula ad quæstionem.

Controuersia Michaelis Magistri Auctoris. *1. Opin.* IN hac re sunt duæ opiniones extremæ, & alia media. Prima opinio est, quam Magister meus Michael Adrianus, vir & ingenii acumine, & summa eruditione insignis, virtutibus etiam clarus, ex cuius doctrina nonnulla in his quæstionibus deciduntur, qui dicebat, vt homo possit dici actu vniuersalis in esse obiectiuo, seu metaphysicè (nam de isto vniuersali est sermo) est necesse, quòd natura humana sit in specie intelligibili, cum vsu actuali illius speciei, & actione actuali intellectus agentis: *Species dupliciter considerantur.* Nam species dupliciter potest considerari. Vno modo vt qualitas est inhærens intellectui, alio modo vt species est, & vt exercet rationem speciei, repræsentando rem intellectui actu. Et requiritur vt sit vniuersalis natura, quod sit in specie hoc secundo modo, & non sufficit esse primo modo. *Probatio præfatæ opinionis.* Et ratio est: nam vniuersale in prædicando, & essendo debet esse obiectum vniuersalis in repræsentando: Sed tunc quando species est in memoria intellectiua, non est vniuersale in repræsentando, quia nulli intellectui fit repræsẽtatio in actu, & ita natura actus non est vniuersalis, sed benè in habitu sicut est ipsius speciei repræsentatio. *Solutio Argumẽtorũ Caiet.* Et soluebat argumenta Domini Caietani dicendo, quòd natura secundum quod est in memoria repræsentatur intellectui actu, sine conditionibus indiuiduantibus, & nec secundum modum essendi, quem seruat in memoria, est comparabilis, nec intelligibilis in actu primo.

2. Opin. Caietani. Altera opinio est Domini Caietani asserentis, illam naturam esse vniuersalẽ actu in esse obiectiuo, ex hoc, quòd eius species est in intellectu, etiamsi actu non consideretur illa natura ab intellectu. Et probat Caietanus primò: *1. Ratio.* nam homo est in illa specie repræsentatus sine conditionibus indiuiduantibus: ergo secundum esse, quod ibi habet, est vniuersalis. Antecedens patet: nam illa species est species naturæ, & non conditionum indiuiduantium, quia ab illis conditionibus fuit abstracta. Consequentia patet: nam vt aliquid sit vniuersale, nihil aliud requiritur, quàm quòd repræsentetur sine conditionibus indiuiduantibus. *2. Ratio.* Prætereà: esse naturæ in illa specie est esse rationis, sed hoc esse nullum aliud est quàm esse vniuersalis & abstracti: ergo &c. *3. Ratio.* Præterea: rem esse vniuersalem in actu nihil est aliud, quàm esse intelligibilem in actu, sed ratione speciei existentis in memoria res dicitur intelligibilis actu, licèt non sit actualis consideratio intellectus: ergo est vniuersalis actu. Probatur antecedens, quia est in multis, ex eo, quod est sine conditionibus indiuiduantibus. *4. Ratio.* Quartò: Vt res sit vniuersalis actu, satis est, quòd in potentia proxima sine noua abstractione sit cõparabilis ad inferiora, & de illis prædicabilis, sed res, quæ habet speciem sui in memoria intellectiua ratione illius habet hoc: ergo &c. Nam ratione illius speciei, est intelligibilis actu: ergo comparabilis, & prædicabilis. Hæc sunt huius opinionis argumenta.

3. Opinio media inter relatas. Tertia opinio, quam dixi mediam, asserit, naturam per speciẽ sui in memoria esse vniuersalem in actu primo incompletè, completè verò esse cùm est speciei actualis vsus; quia completur & perficitur species in ratione speciei per reductionem illius ad actum.

Dissoluitur quæstio.

Decisio controuersiæ ad aures Caiet. SEd quamuis reputẽ Magistri mei subtilem, & probabilem opinionem, magis verò conformem censeo opinionem

T Caie-

Caietani. Maximè, quia, vt suprà visum fuit, species est similitudo formalis, licèt imperfecta, naturæ illius: ergo hæc similitudo naturalis est: ergo, sicut imago repræsentat Imperatorem, quantum est de se alicui, & est actualiter signum, licèt non exerceat actu eius rationem: ita illa species actu est signum formale naturæ humanæ, sine conditionibus indiuiduantibus, & refertur ad illam, repræsentando illam, sicut eius imago, sine particularibus conditionibus, licèt hæc repræsentatio non exerceat vsum alicui intellectui, quod non est ex defectu suo. Quã obrem natura est repræsentata sine determinatione. Et ita vniuersaliter verum est, quòd non est actualis vsus speciei, vt sit vniuersalis in actu primo, sicut intelligibilis in actu primo, & in aptitudine proxima. Vnde non requiritur vsus speciei, vt sit vniuersalis in actu primo, bene tamen vt sit vniuersalis natura in actu secundo. Et præterea quia, quod actu res cognoscatur, licèt sit causa verbi, non tamen est causa similitudinis alicuius in specie, sed solùm reductionis ipsius in actum secundum: ergo si modò est vniuersalis propter repræsentationẽ actus sine conditionibus, ita antè etiam erat vniuersalis, & repræsentabat rem intellectui ex parte sua, si intellectus vult considerare naturam per illam seu potest facere, quod repræsentetur actu natura intellectui in actu secundo per illam, quod sufficit, vt sit vniuersalis. Videatur etiam ad hoc Diuus Thom. prima parte, quæstione 57. articulo quarto, & Caietanus ibidem.

Quid requiratur, vt natura sit vniuersalis in actu primo, & quid in actu secũdo.

Dissoluuntur argumenta.

Ad 1. AD argumenta in contrarium respondetur. Ad primum dicitur, quod illa natura ex modo essendi, quem ibi habet, non potest intelligi in actu primo, si autem debemus nos conuertere ad phantasmata speculanda, non est, propter quod natura sic repræsentata, non sit vniuersalis, sed quia est necessaria ex natura nostri intellectus, quòd dum ipse intelligit, sit phantasia in actu, & ita de se illa bene poterat ex sua vniuersalitate intelligi, vnde vniuersalis est. Et nota, quòd licèt species nõ sit similẽ obiecto formaliter, sufficit esse similis obiecto virtualiter, tamquam potentẽ causare similitudinem, vt res, cuius species est in intellectu, dicatur esse vniuersalis. Nam secundum illam dicitur vniuersalis in actu primo, & sic habet in se vniuersalitatem, non quæ proueniat à repræsentatione speciei, sed quæ proueniat ex hoc, quod habet speciem sui in intellectu, secundum quam potest proximè comparari, & cognosci, & prædicari. Et hoc habet ex eo, quòd est abstracta species naturæ, & non conditionum indiuiduantium: nam tunc hac de causa in natura resultat aliqua denominatio, scilicet vniuersalis in actu primo.

Obserua.

QVÆSTIO XXXVII.

Vtrum hæc propositio sit vera, Hæc natura est vniuersalis, Hæc natura est species, ostendendo hominem.

Controuersia.

IN hac quæstione nostrorum causa aliqua minutiora breuiter disputabimus. Ad quæstionem aliqui respondent, supradictas propositiones esse veras, si non fit appellatio: nam si fiat appellatio, facit hunc sensum, quòd per conceptum huius naturæ, Homo est species, est vniuersalis. Sed hoc est falsum: quia conceptus huius naturæ est singularis, & illi non potest competere prædicatum. Si non fiat appellatio nem est vera, quia hæc natura non per conceptum huius naturæ, sed per conceptum communem hominis est vera. Sed respondetur, hanc propositionem esse veram, etiam stante appellatione: et ita dicimus, Omnis, cum concipimus hominem in communi, hæc natura sic cõcepta est species. Et secũdo quia

1. Modus dicendi.

Refellitur.

2. Modus dicẽdi Authoris.

quia illa dictio, Hæc natura determinat hominem, verbi gratia, communiter conceptum: sed homo sic conceptus est species: ergo & illa dictio, hæc etiam potest demonstrare naturam specificam in communi, quæ Hæc vocatur, quatenus est distincta à natura equi. Et ita loquitur Diuus Thomas, cap. 4. de ente, vbi dicit, hæc natura habet duplex esse, &c. Et ita ad argumentum respondetur, quod appellat conceptum proprium illius naturæ, in communi tamen, qui dicitur hæc natura, & demonstratur ad intellectum. Hæc vero propositio est neganda, Hic homo est species: quia iam ex communi modo concipiendi denotat hominem singularem, cui esse speciem non conuenit.

Alia cōtrouersia. Si inquiras, vtrum hæc propositio sit necessaria, vel cōtingens, Homo est species, Animal est genus, est vniuersale. Respondent aliqui ex nostra schola esse ne-*1. Opinio.* cessariā, &, pbant. Primò: quia propter appellationē facit hunc sensum, homo vt cōcipitur cōceptu communi est species; sed hæc est necessaria, sicut illa est necessaria, Homo, vt habeat albedinem est albus, seu disgregat visum: secundò: quia supra dictæ propositiones nunquā possunt esse falsæ: ergo sunt necessariæ. Consequentia est euidens, antecedens probatur: Nam cùm prædicatum appellet conceptum subiecti, semper affert secum cōditionem requisitam, vt conueniat sub-*2. Opinio.* iecto. Alia opinio est opposita afferens esse contingentem, quia reddit hunc sensum, Homo, qui concipitur conceptu communi, est species: sed accidit homini, quòd concipiatur conceptu communi: ergo & quod sit species. Et præterea, quia si homo necessariò est species; ergo necessariò est vniuersalis: & ita non accidit esse vniuersale illi, quia cui necessariò conuenit prædicatum inferius, necessariò conuenient prædicata superiora. Et præterea D. Thomas capite quarto, de ente & essentia, dicit accidere homini esse speciem ex eo, quòd est in intellectu: sicut accidit homini esse album ex eo, quod est in singularibus.

Notandum in hac re, quòd propositionem necessariam vocamus illam, cuius prædicatum non potest separari à subiecto, ex quacunque causa hoc proueniat: & propositionem contingentem, illam vocamus, per oppositum, quando prædicatum potest non conuenire subiecto.

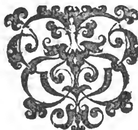
Dico primò. Hæc propositio est accidentalis, Homo est species, & huic similes. *1. Conclus.* Probatur: quia homini conuenit esse speciem ex eo, quòd à me cognoscitur conceptu communi: sed potest non cognosci: ergo tunc non erit species. Et præterea: nam humillimus Doctor cap. 4. de ente & essentia in principio dicit in hæc verba: Hæc natura habet duplex esse, vnum in singularibus, aliud in anima: & secundum vtrumque consequuntur accidentia dictam naturam, & infrà relinquitur; ergo quod esse speciem accidat naturæ humanæ secundum illud esse, quod habet in intellectu: ergo esse speciem est accidens naturæ: & constituitur ex hoc esse propositio non necessaria.

Dico secundò, Suprà dicta propositio, *2. Conclus.* Homo est species, nō facit hunc sensum, Homo vt cōcipitur conceptu communi, est species, sed quòd esse speciem conuenit homini: quamuis ad hoc requiratur quod conceptu communi concipiatur, Et quamuis non possit prædicatum competere sine illo conceptu communi, non importatur ille conceptus communis in prædicato, & etiamsi importaret conceptum communem ille terminus, species deberet importare hoc modo, Homo, qui concipitur conceptu communi, est species: & sicut homini accidit, quòd concipiatur conceptu communi: ita accidit, quòd sit species. Et p hoc patet ad argumenta.

Hic etiam poterat disputari, quid *Controuersia à quib. superseditur.* sit respondendum ad quæstiones, quas de vniuersalibus quęrit Porphyrius, quę suo tempore erant difficiles: sed iam sunt cuique peruiæ. Nam vniuersale & dicit materiale, scilicet naturam & secundam intentionem. Et si natura quæ subsiat secundæ intentioni fuerit substantia, vniuersale pro substrato erit substantia, si fuerit res incorpo-

rea, vt Angelus; vniuersale erit id corporeum: si fuerit accidentalis, natura erit accidens. Et quando Aristot. 7. Metaph. text. 45. dicit, vniuersalia non esse substãtiam, loquitur de vniuersalibus Platonicis: quia nec erant primę substantiæ, nec secundæ: quia non erant in primis. Vide Diu. Thomam opusculo, 55. & Soto hic.

Poterat hic vltimo disputari, An sola Logica tractet de vniuersalibus. Sed respondetur, quòd de vniuersalibus formaliter, hoc est, de forma vniuersalis, vt de obiecto scito, sola Logica tractat; vt de conditione sciendi, ipsa Logica, & omnes aliæ scientiæ: quia omnes agunt de rebus in vniuersali. Vide Caietanum libro primo, post, cap. 7. *Dubium. Solutio.*

TRA-

TRACTATVS
DE PRAEDICABILIBVS.
QVÆSTIO XXXVIII.

Quodnam sit obiectum huius partis Logicæ, Prædicabile, an Vniuersale; & quonam modo distinguantur inter se.

1. Argum. Idetur, quòd nullo modo distinguantur vniuersale, & prædicabile: Nam hæc prædicatio est vera, Prædicabile est vniuersale: & non alia ratione, nisi quia vniuersale est superius ad prædicabile: ergo nullo pacto formaliter, nec realiter distinguuntur: nam de ista distinctione est sermo. Minor probatur, nam prædicabile essentialiter dicit vniuersale, & vlterius addit, affirmari de multis: ergo vniuersale est superius ad prædicabile. Probatur antecedens, quia non potest prædicari de multis, nisi sit in illis: ergo essentialiter includit vniuersale. Et quod addat illud, patet: quia vniuersale vt sic, solùm dicit esse in multis vnum, vbi non ponitur prædicabilitas, quòd si se habent tamquam superius & inferius, nullo pacto distinguuntur, nisi ratione.

2. Argum. Secundò arguitur, & probatur, quod nec ratione distinguantur. Nam prædicabile, vt dictum est, est vniuersale; sed vniuersale essentialiter est prædicabile: ergo nec ratione distinguuntur. Minor probatur, nam consequentia est euidens, quia prædicabile est, quod potest affirmari de multis; sed vniuersale vt sic est affirmabile de multis: ergo vniuersale, vt sic, est prædicabile: ergo sunt idem realiter, & formaliter. Et ratione minor probatur, quia non possumus ab vniuersalitate separare prædicabilitatem.

3. Argum. Tertiò, prædicabile est obiectum huius libri prædicabilium, & hic tractat de vniuersalibus: ergo vniuersale & prædicabile idem sunt. Imo hic non tractatur nisi de vniuersalibus: nam de obiecto fit tractatio in qualibet scientia & arte.

4. Argum. Quartò, idem est obiectum huius artis, & partis eius; sed obiectum Logicæ est secunda intentio: ergo subiectum huius libri est secunda intentio, & non prædicabile, nec vniuersale.

Decisio quæstionis.

1. Conclus. Prima conclusio: obiectum huius libri est vniuersalitas, seu vniuersale (& accipio vniuersale propriè) Probatur ista conclusio, nam in prædicabilibus nõ agitur, nisi de quinque vniuersalibus, & in hoc tota huius libri cura incumbit, demonstrando passionem vniuersalis, quæ est prædicabilitas; ergo vniuersale est subiectum. Antecedens probatur ex Porphyrio in principio Prædicabilium, & in fine, vbi multum laborat, ostendendo prædicabilitatem vniuersalium, & quomodo in hac conueniant & differant. Ita censent Logici antiqui, vt Petrus Hispanus in principio prædicabilium, Versorius ibidem, & alii multi moderni, quos pertranseo. Sed antecedens illud probatur: Nam illud est obiectum in scientia aliqua, seu in parte alicuius scientiæ, de quo passiones demonstrantur in tali scientia, & si vocetur iste liber Prædicabilium, quia passiones sunt notiores, vniuersale, quod est huius libri obiectum, per prædicabile ostenditur & nominatur.

2. Conclus. Secunda conclusio: Eadem res, quæ est vniuersalis, est prædicabilis: sed prædica-

Cōtra Versorium.

bilitas est propria eius passio, & res ab alia intētione denominatur vniuersalis, & ab alia prædicabilis, formaliter. Et ita formaliter loquendo de vniuersali, & prędicabili realiter distinguūtur: sicut possunt duo entia rationis realiter distingui ad hūc sensum, quòd forma prędicabilis & vniuersalis proueniunt à duabus intētionibus, quæ sunt duæ entitates rationis distinctæ; & hanc voco realem distinctionem, quia si essent entia realia, essent realiter distinctæ. Prima pars conclusionis probatur: Quia homo, qui est vniuersalis idem, est prædicabilis de multis, nam de hoc prædicabili fit sermo; & sic in reliquis: ergo &c. Quod sit passio, pbatum fuit supra in vniuersalibus, & probatur per definitionem propriæ passionis. Quod verò res illa denominetur ab alia intentione prædicabilis, & ab alia vniuersalis probatur: Nam diuersi effectus non subordinati essentialiter à diuersis intentionibus oriuntur, vt patet in intentione subiecti & prædicati generis, & prædicati nominis, & verbi; sicut enim in formis realibus ab alia forma loquendo formaliter homo est homo, & ab alia risibilis; ita in intentionibus ab alia forma debet prouenire vnus effectus, & ab alia alius distinctus; sed prædicabile esse est distinctus effectus formalis ab esse vniuersali: ergo prouenit à distincta forma & intentione. Sed minor probatur; quia diuersimodè definitur vnus, atque alius, quinimo vnum per aliud demonstratur: ergo &c. Et si fiat argumentum: secunda intentio generis essentialiter est vniuersalitas, & facit prædicabile animal: ergo idem est prædicabilitas, & vniuersalitas: maior patet, & minor probatur: nā secunda intētio generis est prædicabilis, vt quo, & impossibile est, quòd aliqđ sit genus per secundam generis intentionē, & quod non sit prædicabile. Respondetur, quòd secunda intentio generis dicitur prędicabilitas radicaliter, quia ab ipsa, vt à radice dimanat, posito actu intellectus prędicabilitas, sicut risibilitas dimanat ab essentia & forma hominis. Nam ex eo, quòd considero animalis naturam in multis, & tribuo illis generis intentionem, statim video posse dici de multis, & tribuo illi prædicabilitatis intentionem.

Intentio vniuersalis realiter distinguitur ab intētione prædicabilis.

Obiectio.

Solutio.

Et cùm genus definitur per prædicabilitatem, definitur tanquam per suam passionem, sicut si homo definiretur per risibilitatem, quæ est eius propria passio. Alij dicunt, quòd eadem forma est vniuersalitas, & prædicabilitas, cæterum secundum aliam rationem. nā est prædicabilitas, vt facit prædicabile, vniuersalitas vt facit vniuersale. Et hoc sufficit, vt vnum de altero demonstretur. Est huius sententiæ Versorius in principio prædicabiliū. Verùm cùm differant definitione, & non consequantur ad eundem actum intellectus: quia posita vniuersalitate vt sic, nō ponitur prædicabilitas, sed est necesse vt adueniat alius actus in intellectu, quo cōsideretur illa natura, vt dicibilis de multis, & sic denominetur prædicabilis; & formæ, quæ consequuntur ad diuersos actus intellectus, distinguantur realiter in entibus rationis, modo iam dicto, fit vt ab alia forma vniuersale dicatur tale, & ab alia forma prædicabile. Nam per vniuersalitatem solùm refertur natura ad inferiora, vt sic, in quibus nulla formalis mentio fit de prædicabilitate, vsque dum hæc forma adueniat, & ita sunt distinctę. Sed de his etiam suprà dictum manet. Et nostra sententia videtur esse D. Thomæ, opusculo 48. capite quarto, vbi sic dicit: De quibus secundis intentionibus nunc dicemus, scilicet, de quinque vniuersalibus, seu prędicabilibus, quę vniuersalia dicuntur, prout intellectus attribuit eis esse in pluribus: prædicabilia verò prout intellectus tribuit eis dici de pluribus. Vbi vides, quod in diuersis actionibus intellectus fundatur ratio vniuersalis, & prædicabilis: ergo & intentiones consequutæ sunt diuersæ. Et idem videtur dicere Diuus Thomas capite quarto, de ente & essentia circa finem, vbi sic dicit: Nihilominus tamen illud, cui intellectus intentionē prędicationis attribuit, componens id cum altero, non est ipsa intentio generis, sed potius id, cui intellectus tribuit intentionem generis, vbi aliam ponit Diuus Thomas intentionē generis & prædicationis seu prædicabilis; nam de generis prædicabilitate loquebatur, & non de prædicatione actuali. Et si dicas contrà: In verbis immediatè antecedentibus dicitur, quòd ratio prædicationis

Opinio Versorij.

Refellitur.

Locus Diui Thomæ vrgēs pro sententia Authoru.

Obiectio.

tionis poteſt claudi in ratione huius intentionis, quæ eſt genus. Reſpondetur, quòd clauditur ſic paſſio in eſſentia, nõ vt pars eſſentialis eius. Quinimo ex hoc, quod Diuus Thomas dicit, quòd poteſt claudi, facit diſtinctionem vnius & alterius intentionis.

Solutio.

3. Concluſ. Tertia concluſio: Notitia vniuerſaliũ, ſeu prædicabilium neceſsaria eſt ad doctrinam prædicamentorũ, vt ſciamus illa conſtituere, quæ ex generibus & ſpeciebus conſtãt, & indiuiduis. Item eſt neceſſaria ad definitionum aſſignationem, quæ conſtat genere & differentia, & ſpecies eſt, quæ definitur. Itẽ ad diuiſiones, vbi genus per ſuas ſpecies & differẽtias diuiditur, & ſubiectum aliquando per accidentia. Et ad demonſtrationẽ, vbi paſſio per definitionem demõſtratur de ſubiecto. Quæ omnia ſine horum vniuerſalium cognitione ſciri nequeunt, cùm hic tradatur, quid ſit genus, ſpecies, ꝓpriũ, differentia, & accidens. Et nõ loquor de cognitione, quæ habetur per hunc librũ, vel illum, quia ſic poterit eſſe vtilis; ſed de cognitione, quam habet abſolutè de illis. Hinc ſequitur, quàm ſtultè errent illi, qui cenſent, ſcientias perfectè ſine Logica haberi poſſe, cùm ſine iſtis nequeãt haberi, quæ ſolũ in Logica docẽt.

Error quorundam.

Diſſoluuntur argumenta.

Ad 1. arg. A D primum reſpondetur, quòd illa prædicatio eſt vera: quia intentio prædicabilis & vniuerſalis eidem materiali conueniunt, vt ſuprà dictum fuit in intentionibus, quæſtione 27. Et non eſt vniuerſale ſuperius, ſed id, quod eſt vniuerſale, eſt ſubiectũ intentionis vniuerſalis, & prædicabilitas vt ad radicem conſequitur ad vniuerſalitatem, de quo etiã ſuprà diximus.

Ad 2. arg. Ad ſecundum reſpondetur, quod vniuerſale per ſe eſt prædicabile, non verò eſſentialiter. Et cùm definitur, quòd vniuerſale eſt affirmabile de multis, definitur per ſuam paſſionem: & poteſt eſſe vniuerſale formaliter per formalem intentionem, & adhuc non habere illam naturam ſecundam intentionem prædicabilis formaliter, ſi non accedat actus intellectus, per quẽ formaliter habet eſſe, & etiam in quo fundatur, vt in forma li fundamẽto. Nam in actu, in quo fundatur generis intentio, nõ fundatur prædicabilitas, vt in formali fundamento. Et hoc benè nota: nã fundamentũ formale prædicabilis eſt cognoſcere naturã, ſeu naturã eſſe cognitã, quatenus poteſt de multis affirmari, & tunc tribuit intellectus intentionem prædicabilis generici: Nam Petro non tribuas intentionẽ prædicabilis de multis, quia vides non poſſe de multis affirmari. Quamobrem benè poteſt per conſiderationem, quinimo & in eſſe formali, vnum ſeparari ab alio.

Ad 3. arg. Ad tertium argumentum reſpondetur, quòd hic tractatur de vniuerſalibus, & per ſua eſſentialia, & per ſuam paſſionem notiorem, quæ eſt prædicabilitas. Et ita dicitur hic tractari de prædicabilibus, ponendo paſſionem, vt tendamus in eſſentiam.

Ad 4. arg. Ad quartũ reſpondetur, quòd eſt idẽ obiectum formale, materiale verò eſt diuerſum, ſicut idem eſt obiectum Phyſicę & partium eius formaliter, ſed materialiter differunt. Vniuerſale autem eſt inferius ad ſecundam intentionẽ, & differt ab illa ratione obiecti partialiter, & materialiter: formaliter verò eadẽ eſt ratio cõſiderandi in vtroque. Hæc quæſtio ad librũ Prædicabiliũ vice ꝓlogi deſeruiet.

QVÆSTIO XXXIX.

Quot ſint prædicabilia, ſeu vniuerſalia.

IDEO hanc quæſtionem hic diſputo, vt futuræ tractationi terminum præfigamus, ne de tot prædicabilibus, quot aliqui multiplicant, perſcrutemur.

1 Argum. Videtur quòd ſint plures quã quinque. Nam ens eſt vniuerſale, ſiquidem eſt prędicabile de multis, nimirum de hoc ente, & de illo, & tamen nullum quinque, quæ Porphyrius deſignat, eſt: ergo ſunt plures quàm quinque. Item accidens eſt affirmabile de multis: ergo eſt vniuerſale; nec tamen eſt aliquod eorũ. Et hoc argumentum habet maiorem difficultatem, ſi fiat ſermo de accidente completo: nam

tum, materia & forma, proprium, quod competit ratione formæ, & accidentia, quæ accidunt ratione materiæ singularisita in composito metaphysico sunt alia quinque, quæ fundant quinque intentiones prædicabilium, seu vniuersalium.

Prima Ratio, quòd nō sint plura vel pauciora prædicabilia quinque.

Compositum, quod est species, vt homo, cui correspondet secũdum prædicabile, Species. sc. logica. Materia metaphysica, quæ est genus. s. animal, supra quod fundatur, seu cui correspondet genus, logicè loquendo. Forma, quæ est rationale, cui tertium prædicabile correspondet, differentia. Sequuntur ad hoc compositũ ratione formæ & materiæ in communi aliquæ proprietates, & his correspondet quartum prædicabile, & supra illas fundatur, vt supra risibilitatem, corruptibilitatem; ratione materiæ indiuidualis sequuntur accidentia communia, & his innititur quintum prædicabile. Nec aliquid quidpiam potest considerari, quod ad hæc non reducatur: ergo nec aliquod præter dicta prædicabile reperiri valet: Nam compositum logicum metaphysico est proportionandum, & quod dicimus de hac specie in particulari, de omni, siue sit substantialis siue accidentalis, dicendum est. Sed si aliquis negauerit, non debere correspondere prædicabilium numerum prædictis partibus speciei, certè non habemus firmam rationem, quæ hoc conuincat.

Instātia insolubilis.

2. Ratio.

Secunda probatio doctissimi Magistri hæc est: Omne prædicatum (& loquimur de prædicatione directa) aut prædicatur de aliquo essentialiter, aut accidentaliter. Si essentialiter, aut quidditatiuè, aut qualificatiuè. Si primum, aut de pluribus differentibus numero, & illud est species: aut de pluribus differentibus specie, & est genus. Si in quale essentiale, est differentia. Si accidentaliter, vel consequitur ad essentiam, & est proprium; vel ad conditiones indiuiduales, & est accidens commune quinti prædicabilis, & non videtur quis alius sit modus prædicandi: ergo &c.

Obiectio. Fuga.

Sed si aliquis dicat (vt dicit Caietanus) prædicationem illam essentialem in quale diuidendam esse: nam alia est de pluribus numero differentibus, & est differentia atoma; vel de pluribus specie differentibus, & est subalterna. Et præterea, quòd est alius prædicandi modus, scilicet, in cuiusmodi, quomodo prædicatur aliquis homo, certè non adduceretur conuincens argumentum contra illum, quamuis solueret argumenta probabiliter. Quamobrem hæc nostra conclusio non est demonstrata, nec certo probata, sed solum topicè, & probabiliter multum.

Solutio.

3. Ratio.

Præterea probatur nostra conclusio: quia vniuersale est vnũ in multis (vt dictum est suprà ex Aristotele) quod secundum omnes constituitur per essentialem ordinem ad inferiora: ergo diuersum ordinem respiciẽdi inferiora, in quibus est: Sed quod est in inferioribus, vel est essentialiter in illis, vel non essentialiter. Si essentialiter, aut dicendo totam essentiam illorum, & sic erit species, quæ propterea dicitur prędicari in quid completè, quia prædicat completam, & adæquatam essentiam indiuiduorum, vt ait Boetius; Vel dicendo partem essentiæ, & tunc vel talis pars est essentialis, in qua esse specificum habet inchoationem, & radicem, sic erit genus; vel est pars formalis, & actualis, determinans prædictam partem potentialem, & sic erit differentia. Si autem est in illis non essentialiter, sed accidentaliter, vel dimanat ab eorũ essentia, & sic erit propriũ; Vel prouenit ab extrinseco, scilicet à cōditionibus indiuiduantibus, & sic erit accidens: nam etiam accidens habet sua inferiora accidẽtaliter, vt dicemus in quinto prædicabili.

2. Conclus. Contra Dominicum Soto.

Secunda conclusio: Numerus vniuersalium debet sumi in ordine ad sibi inferiora, in quibus sunt, & de quibus prædicantur secundum diuersum modum essendi in illis, & non in ordine ad primam substātiam, vt ait Soto, nam vniuersale in esse talis constituitur in ordine ad inferiora: sed prima substantia non est inferior oĩum prædicabiliũ, & vniuersaliũ: ergo &c.

Probatur 1.

Probatur minor. Nā Petrus, v.g. non est inferior, nisi respectu speciei humanæ & idem de omni alia prima substantia dicendũ est, quòd solùm est inferior respectu suæ speciei.

Probatur 2.

Præterea, in accidẽtibus sunt etiam genera & species, & propriæ passiones, & sua item accidentia quinti prædi-

prædicabilis:sed in istis hæc nō possunt desumi in ordine ad primam substantiam vllo modo, quia illa nullo pacto est inferior respectu dictorum in accidentibus: non ergo rectè assignatur penes primam substantiam prædicabilium numerus.

Probatur tertio. Præterea. Vniuersale est relatiuum ratione formaliter, & respicit inferiora: ergo penes diuersum modū respiciendi illa, & penes diuersos specificos terminos formaliter debet sumi eorū diuersitas: nā relatiua specie differunt penes diuersos specie terminos. Et hic de numero specifico prædicabilium loquimur, non de generico, nec de indiuiduali. Ex hac conclusione patet, quòd ratio Alberti est optima, vt venemur prædicabilium, seu vniuersalium numerum, quam etiam Diuus Thomas insinuauit supra dicto opusculo 47. capite 1.

Efficacia rationis Alb. Magni.

3. Conclus. Tertia conclusio: Ratio vniuersalis, prout hic accipitur, dicit naturam vniuocam, & simplicem de materiali, loquendo de illis in particulari, & naturam conducentē ad artem prædicamentalē. Et quod non fuerit hoc modo vniuersale, non est vniuersale ꝓprium, sed largo modo sumptum, & vniuersale transcendēs, vt distinguitur cōtra particularem. Ita tenent Soto, Versorius, Petrus Hispanus in initio prædicabilium, & si voluerimus explicare Dominū Caietanū, capitulo de specie, asserentē, plura esse prędicabilia, quàm illa quinque Porphyrii, dicendū est, quòd loquebatur de vniuersali, & prædicabili largo modo, prout distinguitur à particulari, nō verò loquebat de vniuersali strictō modo, nā sic nō potuisset nisi quinq;.

Explicatur doctrina Caiet.

1. Obiectio contra conclusionem. Et si fiat argumentum, quòd sint plura, quàm quinque prædicabilia, quia ista prædicabilia ad demonstrationē ordinantur, vt ad partem logicalem potiorem, vt supra dictum est, sed demōstratio fit etiā metaphysica, vbi ens, quod est eius obiectū, est analogū, & passiones demonstratę, & demonstrationis medium, nō sunt vniuoca: ergo etiā analoga possunt esse prædicabilia; Nā in omni propria demonstratione debet esse aliquod proprium prędicabile, siquidem demōstratio est finis prędicabilium.

2. Obiectio. Et secundò: Multæ sunt passiones coniunctæ, quæ demonstrantur, vt par, vel impar, est passio numeri: ergo ptinet ad quartum prædicabile: non ergo omne prædicabile debet esse simplex: & curuū, vel rectum, dicitur passio lineæ.

Solutio primæ. Ad primum respondetur, quòd demonstrationes, in quibus subiectum & passiones sunt analoga, nō habent prædicabile aliquod proprium, & nihilominus illa prædicabilia transcendentia regulātur ꝑ propria & stricta: & ita etiam hæc tractatio horum propriorum prędicabilium deseruit ad illas demonstrationes, quia ex his colligitur regula ad procedendū in illis: sicut cognitio illius, quod est proprium, deseruit ad cognoscendum minus proprium.

Solutio secundæ. Ad secundū responder, quòd illa censetur simplex passio, & prædicabile simplex, quia nō constat ex duobus prædicabilibus, ex duabus scilicet passionibus, maximè quia totum illud complexum ponitur ad explicandam vnam simplicissimam essentiam propriæ passionis nobis ignotam.

Dissoluuntur argumenta.

Ad 1. arg. Ad primū respondetur, quòd illa sunt prædicabilia largo modo. De accidēti completo dicā in materia de accidenti quinti prædicabilis, vel in antepræ dicamentis.

Ad 2. arg. Ad secundum idem est dicendū, quòd est prædicabile compositum, hic verò fit sermo de simplici. Definitio enim duob. prædicabilibus cōstat, genere scilicet. & differentia: vnde non est cēsendum vnū, sed compositum prædicabile; Nā definitio in sua ratione rei essentiam explicat, & nō dicit ordinē in sua essentia ad prædicationem, sed ad definitum, licèt prædicetur de definito. Et loquor de illa secundà intentionaliter. Vnde non est prędicabile, vt definitio, sed vt genus dicit, & differentiam, quæ quidem complexa sunt ibidem. Et homo albus est etiam duplex prædicabile, & prædicabile complexum.

Ad 3. Arg. Ad tertium respondet, quòd prędicatur vt quid incompletum, hic verò loquimur de prædicabili cōpleto. Sed cōtrà, differentia est quid incompletum: ergo &c. Respondetur, quòd si punctum. & linea,

Obiectio.

Solutio.

linea, & materia prima, & forma, deberent prædicari propriè ex modo, quo significantur, deberent prædicari vt species: & sic non possunt prædicari, quia sunt aliquid incompletum. Et hac ratione dicimus, agere de prędicabili completo: quia quæ vt genus, & species, & proprium, & accidens, deberent prædicari, vt quid completum deberent exercere hoc officium.

Ad 4. arg. Ad quartum dicemus in materia de specie.

Ad 5. arg. Ad quintum respondetur, quòd loquimur de prædicabilibus, quatenus dicunt aliquam formam ex modo significandi.

1. Solutio. Nomina vero infinita, vt inquit Aristoteles, primo Peri hermenias, potius dicunt quid non significent, quàm quid significent, & non dicunt formam certam.

2. Solutio. Alii dicunt, quod illæ prædicationes sunt reducendæ ad prædicationes nominis infinitatis. Sed prima solutio est melior.

Ad 6. arg. Ad sextum respondetur, quòd hic fit comparatio numeri prædicabilium secũdum naturas specificas, quę quinque sũt.

1. Solutio. Albertus, & Bruxelensis negant esse vniuersale genus ad quinque prædicabilia.

2. Solutio. Sed iam dictum est hoc suprà, quæstione octaua intentionum. De differentia atoma, & subalterna, capite de differentia, vel de genere dicam.

Ad confir. Ad confirmationẽ respondetur, quòd prædicatum est, id, qd de alio affirmatur, siue sit vniuersale, siue non.

Quid inter sit interprędicatũ & prędicabile Prædicabile verò, vt hic accipitur, est vniuersale, quod de multis affirmatur vnde non sunt idem. Et quamuis essent idem, Aristoteles ibidem loquebatur de prædicabilibus, per quæ respõdemus ad quæstionem, quæ fit de specie, vnde non numerauit ipsam speciem. Et quia per definitionem respõdemus ad quæstionem, quæ fit de specie, nam quærenti, Quid est homo, optimè respondemus, esse animal rationale, ideo aliquando numeratur ab Aristotele inter prædicata. Modò descendamus ad rationem vniuersalium in particulari.

Primum prædicabile, quod est

GENVS.

QVÆSTIO XL.

Vtrùm genus in communi dicat vnum materiale adæquatum, cui conueniat secunda generis intentio.

Genus, cùm sit connotatiuũ nomen, duo dicit, alterũ de materiali, alterum de formali: sicut album de materiali importat corpus, de formali albedinẽ; & corpus est materiale adæquatum, albedo formale. Sic ergo inquirimus, vtrùm genus pro materiali dicat aliquam vnam naturam, cui adæquatè intentio generis conueniat, quæ est formale in genere. Et quæstionis determinatio valebit pro materiali speciei, differentię, accidentis, indiuidui, & ferè pro materiali cuiuscunque intentionis in communi definitæ. *Explicantur sensus quæsiti.* Et videtur, quod dicat vnum adæquatum materiale, quod sit superius ad omnia materialia generica.

1. Argum. Et sit primum argumentum: Nam iste terminus, Genus est terminus connotatiuus: ergo hẽt materiale & formale: sed formale est vnum: ergo & materiale. Minor probatur, quia materiale & formale proportionari debẽt: Si enim est vna forma, debet esse vna materia, & si est vnum accidens, vnum subiectum esse debet.

Confir. Et confirmatur: Nam formale est vnum cõmune ad omnes formas genericas: ergo & materiale similiter debet esse vnum cõmune ad omnia materialia, vt sit proportio inter materiale & formale.

2. Argum. Secundo: Quando concipio genus in communi, concipio materiale aliquod & formale, cùm ratio generis importetur in concreto: sed non concipio in particulari aliquod materiale generis, cui conueniat illa secunda intẽtio generis: ergo cõcipio aliquod cõe materiale omnibus materialibus generum. Minor probatur: quia experior per intellectum,

me

Confir. Et confirmatur hæc ratio,& magis probatur conclusio: Nam etiam in entibus rationis sunt genera propriissimè, nam vniuersalitas genus est ad generitatem, speciei ratem, vt visum fuit supra quęstione vigesimaseptima: ergo si datur vnum substratum genus in communi, quod sit commune ad omnia genera, etiã erit cõmune ad genera, quæ sunt rationis entia: & illud non potest esse reale, quia quod reale est, non est commune entibus rationis. Nec potest esse aliquid rationis, quia sic non esset commune ad genera realia. Nec potest dari aliquod abstractum, quia illud debet esse inferius ad ens, & cùm ens diuidatur per reale, & rationis, sua prima diuisione, dēret esse ens reale, vel rationis:& sic non esset commune, etiã si daretur aliquod abstractum ab ente reali & rationis, illud non potest esse generis substratum, nam, vt probatum est, esset genus: sed enti reali & rationis nullum datur genus commune, cùm sint analoga, & duobus conceptibus ergo &c. Præterea, substratum illud secundæ intẽtionis omnibus generibus commune, vel est genus, vel non: non potest dici, quod nõ sit genus, quia subiectum accidentis ab illo accipit denominationem, sicut subiectũ Sapientiæ, sapiens est, & cætera: ergo est genus: ergo non sunt decem rerum genera generalissima, & primò diuersa, quod est contra Aristotelẽ, & vniuersam scholam Metaphysicæ, & Logicæ, vt patet in prædicamentis inferius, & libro quinto Metaphysicæ. Sed probatur consequẽtia, quia omnia illa genera conueniunt in vna natura generica abstracta, & i vno genere; & sic non differunt genere. Præterea sequitur, quòd entia, & realia, & rationis, sunt sub communi genere, siquidẽ omnia sub illo materiali continentur.

3. Ratio.

4. Ratio.

Quorundã opinio. Quia istæ sunt demonstrationes, dixerunt aliqui, dari subiectum secundæ intẽtionis in communi, quod est solùm subiectum, vt ita dicam, definitionis, & sustentationis, non tamen quod sit genus: nam quia erat definienda secunda intentio in concreto, debuit poni materiale, quod substaret definitioni, & cui intellectus applicaret secundam intentionem.

2. Conclus. Secunda conclusio. Hoc etiam subiectum commune impossibile est dari. Et probatur conclusio: Nam si illud subiectum non est genus, non potest esse materiale genereitatis: nihil enim quod non sit album, potest esse materiale albedinis. Præterea: Nam subiectum omne cum sua forma accidentali facit compositionem accidentalem, quia omnis forma accidẽtalis aliquod esse tribuit suo subiecto: sed forma generis, vt sic, non potest tribuere aliud esse, quàm esse generis: ergo illud materiale erit genus. Et magis miror, viros aliàs ingenio præditos, vt effugiant argumenta primæ conclusionis, in hoc tam apertum & absurdum inconueniens incidere. *Contra præsentem opinionem.*

3. Conclus. Quid correspõdeat intentioni generis in cõi ut subiectũ vel materiale. Tertia conclusio. Materiale, quod correspondet intentioni generis in communi, est omnes naturæ genericæ per modum vnius materialis coniunctæ, & adunatæ. Hæc conclusio ex dictis infertur: Nam genus habet materiale, & non superius ad omnes naturas, nec aliqua natura generica in particulari solùm, quia conuenit formale generis aliis naturis genericis: ergo omnes cõiunctæ sunt materiale illius, & cùm genus sit aliquid commune intellectus, qui abstrahit formale generis in concreto, per intellectum eiusdem intellectus ope adunat materiales omnes naturas, vt subiectum denominatum ab illa intentione generis. Præterea probatur conclusio: Nam cùm definimus indiuiduum, quòd sit prædicabile de vno tantùm, hæc definitio omni indiuiduo conuenit, & non habet aliquod substratum commune omnibus indiuiduis, quia omnia indiuidua nihil commune habent, nisi speciem, quæ non est indiuiduum: ergo etiam dabitur hoc ipsum in genere, quandoquidem militat eadem ratio. Et si dicas, ergo si omnes naturæ genericæ sunt vnum subiectum; ergo debent habere aliquid quod faciat hanc vnitatem, quia pluræ non sunt vnum, nisi per aliquid vnum. Respondetur, quòd ex eo, quod omnes conueniunt in hoc, quòd sunt denominabiles ab illa generis intentione, habent aliquid commune, ratione cuius possint dici vnum subiectum. Voco commune aliquid, quod reperitur in omnibus, nam omnes sunt denominabiles à generis inten- *Obiectio. Solutio.*

intentione,& in ordine ad hunc finē sunt vnum subiectum. Sicut sanguis contentus sub speciebus, vel species vini continentes sanguinem Christi, & species panis continentes eius corpus, vnum sunt sacramentum Eucharistiæ, quia ad eundem finem ordinantur: qui est perfecta cibatio hominis i vita spirituali. Et omnes partes domus cū suis formis partialibus eandem faciunt domum, quia ad eundē finem ordinantur, qui est hominem à pluuia protegere. *Exempla.*

Dissoluuntur argumenta.

Ad 1. arg. AD primum respondetur, quòd materiale est vnum, modo iam dicto in vltima conclusione, & non est necesse, quòd sit ita vnum, sicut est forma. Nam bene videmus nos, ternarii formam vnā secundum speciem in tribus esse subiectis partialibus, & facientibus vnum, & ita in proposito: Nam sufficit quòd saluetur aliqua proportio inter subiectum & formam, & non omnimoda, maximè cùm illa forma non sit, vt sic, vt vniuersalis est, in rebus subsistens, sed in intellectu; & ita cùm habeat in intellectu vnitatē vniuersalis, ipse intellectus considerat omina materialia, quatenus denominabilia sunt à generis intentione, & sic iam vt habentia quandam vnitatē, & tribuit istis illam denominationem. *Proportio sumpta ex forma ternarij.*

Ad 2. arg. Ad secundum respondetur, quòd concipio omnes illas naturas genericas aliquas explicitè, & alias in uirtute illarū, si concipio quid rei generis: Nam concipio animal, uel aliquid huiusmodi, & dico, Animal, & similes naturæ, sunt generis substratum, & illi cum reliquis tribuo generis intētionem, vt subiecto adæquato, & vni illarum, vt inadæquato: Quamobrem, si subiectum adæquatum volo concipere, ita debeo intelligere. Si autem nullam naturam intelligo, non intelligo quid rei ipsius generis: Nam nō possum intelligere quidditatiuè, quid sit album, & explicitè, nisi explicitè intelligam corpus, quia corpus ponitur generis loco. Vnde qui explicitè quid sit genus voluerit intelligere, supra dicto intelligit modo. Si autem in communi, & confuso intelligit quid est genus, in confuso & in communi intelligit supradictas naturas, quæ sunt illius materiale.

Ad 3. arg. Ad tertium argumentū respondetur, quòd vt genus sit definibile, sufficit habere materiale vnum supra dicto modo, vt patet in exemplis de numero, de domo, de Eucharistia adductis. Nec est necesse, vt partes potentiales, & totum, habeant subiectum eodem modo; & illud subiectum, quod assignamus generi in communi, sufficit ut definiatur, quia quod essentialiter definitur, est secunda intētio in concreto, & materiale solùm ponitur vt subiectum, & non explicatur eius natura.

Ad 4. arg. Ad quartum patet instantia in definitione indiuidui: nam aliter correspondet subiectum inferioribus, & aliter superioribus.

Ad 5. arg. Ad quintum respondetur, quòd in cōpositis accidentalibus inter commune, & particulare etiam est differētia inter modum importandi subiectum, & eius vnitatem: quia cum sit aliquid vniuersale, quod commune est, colligit etiam plura subiecta, quæ si non possint esse vnum in aliqua natura, debēt esse vnum aliquo alio modo, vel ordine, vel fine, vt dictum est.

Ad 6. arg. Ad sextum respondetur, quòd illud dicitur vnum materiale specie, non quia sit commune omnibus, sed quia adæquatè substat illi intentioni generis, quę est species. Et si dicas: Cū ergo dico, Hoc genus est genus, quid prædico? Respondetur, quòd prædico formale generis in cōcreto de hoc genere in cōcreto, & importo illi secundam intentionem generis in cōcreto, & nō importo illi materiale aliqđ cōe, sed illud qđ cōe est, scilicet generis intētio in cōcreto, applicat huic materiali, scilicet animali. Verbi gratia, ad eū modum, quo solet dici, corpus est album, li album applicatur secundum formale ad corpus, & non importat aliud subiectū. Vide aliquid de hac quæstione apud Versorium de prædicabilibus, circa principiū, in diuisione, cùm diuidit vniuersale in suas species, notabili tertio, vbi dicit, quòd vniuersale non importat vnam naturam pro materiali. *Obiectio. Solutio.* *Versorius.*

QVAE-

QVÆSTIO. XLI.

Vtrum in definitione generis definiatur secunda intentio generis, sic adeò vt conueniat illi definitio essentialiter, & quomodo.

1. *Argum.*
DEfinitio generis sic habet: Genus est, quod prædicatur de pluribus differentibus specie in quid; sed secunda intentio generis non est id, quod prædicatur de pluribus differentibus specie; ergo non conuenit hæc definitio secundæ intentioni. Minor probatur: Nam secunda intentio non prædicatur, verbi gratia, de homine & equo, in quid, nec vllo modo de illis prædicatur; Nam istæ prædicationes falsæ sunt, Homo est genus, Equus est genus. Et etiam falsæ sunt, si sumatur secunda intentio in abstracto: ergo &c.

2. *Argum.* Secundò arguitur: Hic definitur illud, quod correspondet huic conceptui obiectiuo Genus, quod est cõmune omni generi; sed illud non est, quod prædicatur de pluribus differentibus specie in quid; definitio ergo ista non conuenit definito, & sic est mala; & consequenter nõ cõuenit secundæ intentioni, nam illa definitur. Maior probatur: Nam hæc est definitio logica generis; ergo genus vt sic, quatenus dicit secundam intentionem, definitur. Sed minor probatur; quia hæc non est quidditatiua, sed falsa, Homo est genus, Leo est genus, &c. Si autem dicas, *Fuga.* *Impugnat.* Hoc genus est genus, iam non est prædicatio generis de pluribus specie differentibus, sed est illa prædicatio speciei de indiuiduo ad minus reductiuè, vt supra dictum est; nam genus species est ad omnia genera, vt sic, acceptum cum secunda intentione.

3. *Argum.* Tertiò: Ista definitio habet aliquod definitum, de quo prædicetur in primo dicendi per se modo; sed hoc non est secunda intentio; ergo non conuenit hæc definitio secundæ intentioni. Maior clara est ex Aristot. in Poster. vt infrà videbimus. Sed minor probatur: Nam secunda intentio, siue in concreto, siue in abstracto, non est quod prædicatur in quid de pluribus specie differentibus, vt iam visum est. Nec etiam substratum prędicatur in primo modo dicendi per se; nam sicut qualitas, verbi gratia, accidentaliter est genus, ita accidentaliter prędicatur in quid de pluribus specie differentibus. Dices conuenire aggregato ex intentione & natura. Sed contrà, quia illud est ens per accidens, cùm constet ex naturis, quæ plusquam genere differunt; sed ens per accidens non est definibile; ergo &c. Et etiam hoc ipsum probatur, quia illud aggregatũ nõ prędicatur de pluribus specie differentibus, vt patet, & iã probatum est: ergo hæc definitio nullum habet definitum, nec ergo conuenit secũdæ intentioni. *Solutio.* *Impugnat.*

4. *Argum.* Quartò arguitur. Hæc definitio nulli conuenit vniuersali, nisi naturæ substratæ secundæ intentioni, quia illa sola est, quæ prædicatur de pluribus differentibus specie in quid: ergo non conuenit hæc vllo modo secundæ intentioni: ergo &c.

5. *Argum.* Quintò: Hic definitur illud, quod prædicatur de specie formaliter, vt species est; sed hoc non est secunda intentio; ergo secunda intentio non prædicatur. Maior patet; quia correlatiuum generis formaliter, est species formaliter, & per ordinem ad illam definitur genus; ergo de illa genus debet prædicari, siquidem ipsa formaliter in eius definitione ponitur & de ipsa dicitur quòd prædicetur. Minor probatur; quia secunda intentio generis & speciei differunt specie; ergo vnum non prædicatur de alio, sicut nec equus prædicatur de homine; nam quidquid de alio prædicatur est in illo; ea verò, quæ specie differunt, vnum non est in alio; ergo &c. Plura argumẽta ponemus in quæstionis decisione.

Præambula ad quæstionem.

Controuers. HÆc quæstio valde necessaria est ad omnes logicales definitiones penetrandas,

trandas, & ad sciendum, quomodo suis conueniat definitis: nam eadem est ratio de hac, & de omnibus aliis definitionibus, & ideo accuratè est examināda: sunt que in illa satis variæ Doctorum sententiæ in vtraque Schola. Nam sapientissimus Magister Soto in cap. de genere ad primum argumentum dicit, hanc definitionem logicam esse, cùm detur per terminos secundæ intentionis, & ita definire secundam generis intentionem; verū non supponere pro secunda intentione, sed pro natura communi, cui conuenit illa secunda intentio. Itaq. aliud definitur, & pro alio supponit, & de altero prædicatur. Definitur quidem secunda generis intentio, & supponit illa definitio pro natura animalis, verbi gratia, atque de illa prædicatur: & hoc quidem accidentaliter, nam accidit animali prædicari de pluribus &c. Et si arguas, definitur secunda intentio, ergo conuenit illi definitio, distinguitur consequens: Conuenit illi sic, vt prædicetur de illa, negandum est: Conuenit illi, idest, explicat eius naturā, quod sit id, quo mediante res subiecta intentioni prædicatur, verum est. Et hoc sufficit, sicut etiam hoc constat in omnib. aliis definitionibus accidentium: Nam quādo definitur simus, quod sit nasus curuus, ibi simitas definitur, & tamen non supponit pro illa, sed pro naso, cui denominatiuè conuenit definitio. Et hoc ipsum in omni definitione accidentis realis dicendum est. Et cum sit eadem ratio de definitione accidentium rationis, erit idem de illa dicendum. Ex qua sententia sequitur, quòd definitio generis non prędicatur essentialiter de suo definito, nec de aliquo, licèt explicet eius essentiam. Hanc eandem sententiam tenet Petrus Nigri in suo Clypeo, quæstione 38. vnde desumpta est hæc opinio Doctoris, & fundatur in eadem ratione. Idem tenet Paulus Venetus hic. Et Versorius tractatu secundo, de prædicabilibus, notabili primo, in capite de genere, circa definitionem generis tenet eandem sententiā: Nam dicit, quòd in hac definitione definitur genus sub intentione communi pro ipsa re subiecta, cui conuenit prædicari in quid: & fuit inter antiquos Logicos hæc opinio frequens.

1. Opinio Magistri, Soto.

Obiectio.

Solutio.

Corollariū

Scotistæ acutissimi dicunt, definiri secundam intentionem. Et probant: nā hęc est logica definitio: ergo terminatur ad secundam intētionem, quæ est obiectum Logicæ. Secundò, quia illud, quod hic definitur vniuocè conuenit omnibus generibus, scilicet, colori, quantitati, &c. sed impossibile est, quod aliqua res illis conueniat vniuocè: ergo conuenit intentio generis: ergo illa definitur. Minor probatur, quia nihil reale cōuenit omnibus generibus nisi ens, quod non est genus: ergo &c. Tertiò, quia si definitio conuenit rei, v.g. colori, est propter intentionem: ergo magis conuenit secundæ intentioni, quia propter quod vnumquodque tale, & cætera. Et si hanc opinionem explicemus iuxta mentem Caietani, vera est.

2. Opin. Scotistarum.

Alii dicunt, quòd definitur res subiecta intentioni, & non intentio secunda. Et probant isti authores, quia res est, quę prædicatur, & non intentio; ergo illa definitur. Et respondent Scotistæ huic argumento, quòd licèt secunda intentio non prædicetur, tamen res subiecta intentioni prædicatur ratione intentionis, & ita intentio est ratio prædicandi: & hoc sufficit, vt definiatur, quia p̄dicatur vt quo, quæ solutio communis est multis Thomisti, nec probabilitate caret.

3. Opinio.

Scotistæ solutio ratione præfatæ opinionis.

Copulata Coloniensis dicit, hic definiri secundam intentionem per suam causam & fundamētum. Nam cum dicimus, Genus est, quod prædicatur, & cætera, sēsus est, secunda intentio generis causatur & consurgit ex prædicatione, sicut etiā definimus iram, quod sit accensio sanguinis circa cor, id est, causatur ex accensione sanguinis circa cor; & Beatitudo est status omnium bonorum aggregatione perfectus, id est, causatur ex omnium bonorum aggregatione.

4. Opin. Coloniensium

Doctissimus pater, & acutissimus Dominus Caietanus, capite de genere dicit secundam intentionem hic definiri, & illi competere quidditatiuè definitionem & esse id, quod prædicatur, formaliter tamen. Quę sententia mihi summopere placet, quam sicut intelligo & probare, & explica re inten- do.

5. Opinio Caiet.

De-

Decisio quæstionis.

1. Conclus. Contra ter tiam opin. Probatur primò ratio ne Caiet. PRima conclusio: Genus non definitur hic pro re substrata generis, ita vt de finitũ definitionis sit natura, quæ substat generis intentioni. Probatur ista conclusio: Nam definitio est de essentia definiti, & prædicatur de illo in primo modo per seitatis: sed prædicari de pluribus specie differentibus in quid, non est de essentia animalis, nec coloris, nec cuiusuis alterius naturæ genericæ: ergo nõ definitur hic genus substratum. Maior est per se nota: Nam animal rationale de essentia hominis est, quinimo est ipsa hominis essentia, & de illo prædicatur in primo modo perseitatis, & idem in omni alia definitione dicẽdum est. Sed minor probatur: Nam prędicari sic, est aliquid rationis, & relatio quędam, si formaliter accipiatur: sed relatio rationis nõ est de essentia alicuius entis realis, tãquam genus, aut differentia, aut tanquam quid intrinsecè inclusum in essentia: ergo &c. Si autẽ prædicari de pluribus, &c. accipiatur materialiter & fundamentaliter, etiam nõ est de essentia naturæ genericæ prædicari sic: nã prædicari hoc mõ nihil est aliud, quàm naturam illam genericam esse cõnexam cum suis speciebus, seu cum naturis specificis; & de essentia animalis non est, quod sit connexum hoc modo: ergo &c. Nec etiã definitio illa pro fundamento potest esse definitio materialis, & explicare eius essentiam. Minor illa probatur: quia de ratione animalis non est esse in homine, aut in equo, quia essentia animalis abstrahit ab hoc, qđ est esse in homine, aut in equo, & solùm dicit esse viuens sensibile. Præterea probatur conclu-

2. Probat. sio: Nã genus est aliquid formaliter pertinens ad Logicam considerationem: & ita eius definitio dẽt esse alicuius, quod formaliter pertineat ad logicam considerationẽ: sed natura animalis, vel coloris, non pertinet per se ad logicam considerationem: ergo nõ sunt definita in hac de-

3. Probat. finitione. Pręterea: Prædicabilitas de pluribus specie differẽtibus in quid est propria passio generis, licèt aliquando ponatur loco differentiæ, & demonstratur de genere media eius definitione: sed nõ potest demonstrari de animali, nec esse eius passio: ergo animal, vel quælibet alia natura, non est genus. Minor probatur; quia essentia realis non potest habere essen-

4. Probat. tias, quæ sint aliquid rationis. Præterea, hic definitur aliquid vnum formaliter, cõmune ad omnia genera, sed hoc non põt esse natura realis generica, quia hæc non potest esse quid commune ad omnia genera, aliàs omnia genera conuenirent in vna natura reali generica, quod est impossibile, vt suprà dictum est, quæstione

Obserua. præcedenti: ergo &c. Cùm dico, non definiri hic naturam aliquam realem, loquor de formali definito, & de illo, cuius essentia explicatur per definitionem: nam naturæ genericæ omnes importãtur in hac definitione, vt materiale adæquatum secundæ intentionis generis.

2. Conclus. Secunda conclusio: Genus non definitur pro aggregato ex genere & intentione, seu definitio generis nõ datur de aggregato ex genere & intẽtione ex æquo. Probatur ista conclusio: Nam hic nõ definitur ens per accidens, quia ens per accidens non est definibile, vt dicitur 7. Metaphysi. tex. 13. sed illud aggregatum est huiusmodi: ergo &c. Probatur minor, qa cõstat ex ente reali & rationis, quæ plus quam genere differunt. Et præterea probatur Conclusio, nam substantia & accidens ex æquo definiri nequeunt vna definitione, quia vna definitio vnã essentiã debet explicare, & substantia & accidẽs habent duas essentias; sed ens reale & rationis habent duas essentias plus differẽtes, seu magis diuersas: ergo non possunt vnica definitione definiri. Præterea, si vtrumque definitur in hac definitione, ergo conuenit illi: sed illud aggregatũ non potest prædicari de pluribus: ergo &c.

3. Conclus. Tertia conclusio. In definitione illa generis, definitum est genus, seu secunda intentio in concreto, quamuis genus non supponat, nisi pro materiali, & de genere prædicatur definitio in primo modo dicẽdi per se, sicut prædicatur animal rõnale de homine; itaq; genus est prædicabile de pluribus differentibus specie in quid

Prima pars cõclusionis probatur. (prædicabile, inquã, vt quid, formaliter tamen.) Hæc vltima particula inferius explicabitur. Probatur conclusio quantũ

V ad

ad primam partem, quia non definitur secunda intentio in abstracto, vt de se patet, quia per ly genus, non importatur secunda intentio in abstracto, nec definitur materiale, ita vt eius ratio formalis & essentia explicetur, nec aggregatum ex materiali & formali, vt fuit visum: ergo definitur secunda intentio generis in concreto, quia nihil aliud restat definiendum: quę secunda intentio nihil aliud est quàm genus, nam vt patet ex D Thom. cap. vltim. de ente, accidentia in concreto etiam suas habent definitiones. Et de simo dicimus, quòd est nasus curuus, & de albo, quòd est disgregatiuum visus; ita etiam genus est vniuersale, quod de differentibus specie prędicatur in quid. Verùm sicut album non supponit, nisi pro corpore; ita genus supponit pro natura habente secundam illam generis intentionem, quæ intentio in concreto est formale definitum, & de quo prædicatur definitio in primo modo dicendi per se, & cui conuenit, vt id, quod prædicatur de pluribus differentibus specie in quid, formaliter tamen. Probatur hoc ex illo principio Aristotel. capit. 4. libr. 1. Poster. vbi definit, quòd quælibet pars definitionis, & ipsa tota definitio, prædicatur in primo modo perseitatis de definito: Nihil enim aliud potest esse magis per se, quàm sua essentia, quæ per definitionem explicatur; sed prædicari de pluribus speciе differentibus est generis definitio: ergo per se prædicatur de genere: ergo verũ est dicere, Genus est quod prædicatur. &c. Præterea: prædicari de pluribus differẽtibus specie, vt quod est essentia alicuius, siquidem est definitio: ergo alicui conuenit essentialiter, & de ipso prædicatur: nam quælibet essentia alicuius est essentia, sed nõ est essentia nisi generis: ergo generi conuenit prędicari, &c. Probo min. quia non est essentia secundæ intentionis in abstracto, nec materialis generis: ergo est essentia secundæ intentionis genericæ in concreto, quam significat iste terminus Genus. Impossibile enim est, quòd essentia alicuius rei nõ prædicetur, & conueniat rei, cuius est essentia essentialiter, & per se: sed hæc est essentia generis prædicari de plurib. speciebus in quid. ergo generi conuenit, & de illo prædicatur.

D.Thom.

Probat. 2.

Sed dices, quomodo ergo secundæ intentioni in concreto cõuenit prędicari vt quod de speciebus? *Instantia.* Respondetur, quòd prædicari accipitur, vt ad propositum attinet, dupliciter: *Solutio.* Vno modo pro actuali affirmatione alicuius de aliquo, sicut quãdo dicimus, Deum esse actum purum, de Deo affirmamus esse actum purum: & sic actualiter affirmari non est essentia generis, nam ante istam actualem affirmationẽ intelligimus nos naturam generis secũdæ intentionaliter, cùm intelligimus ipsum esse affirmabile. Alio modo accipitur prædicari pro prædicabilitate: ista autem prædicabilitas relatio rationis est, & secunda intentio. Et prædicabile esse hoc modo de pluribus speciebus, nihil aliud est, quàm referri ad plures species tamquam prædicabile ad sua subiicibilia.

Quodnam prædicari de plurib. sit de essentia generis.

Cùm ergo genus sit id, quod refertur ad species plures, vt quid prædicabile, est id quod de illis prædicatur, id est, quòd refertur ad illas relatione prædicabilis. Itaque non est essentia generis affirmari per actualem prædicationem de speciebus materialiter, sed est referri ad illas; & quia ipsum est quod refertur ad illas, vt prædicabile, dicitur p̃dicari vt quod, id est, referri relatione prædicabilis. Vnde dicit Caietanus vbi supra, non exigitur, vt id, cui quidditatiuè conuenit illa definitio, prædicetur id est, insit illis, de quibus prædicari dicitur, sed requiritur & sufficit, vt prædicetur, id est, referatur ad illa; vnde accipitur prędicari, pro referri relatione prędicabilis. Affirmari verò de speciebus conuenit subiecto, cui denominatiuè cõuenit hæc definitio. Et hoc probatur: Nam essentia generis in cõcreto est esse relatiuum quoddam rationis: ergo totũ suum esse est ad aliud referri, & non refertur nisi ad species, vt quid p̃dicabile de ipsis: ergo sua essentia est referri hoc modo. Cùm ergo dicimus quòd prædicatur, idem est, ac si dicamus, quòd refertur relatione prædicabilis. Et hoc est, quod non valuerunt intelligere, qui negarunt secundam intentionem in concreto prædicari de speciebus: Accipiebant enim prædicari pro actualiter affirmari, non

In quo hallucinentur aduersarij.

pro

pro referri ad species, vt quid prædicabile. Nec est necesse, vt exercitium per actualem affirmationem coueniat ipsi secundę intentioni in concreto, sed sufficit, quòd coueniat materiali generis, qa esse prędicabile non est potentia quædā, sed relatio, cuius totum suum esse est ad aliud se habere.

Obiectio. Sed contra hoc est vnum argumentū: Si hæc est bona definitionis genericæ explicatio, sequitur illā definitionē nō rectè assignari, quia ibi dicitur, quòd prædicetur de pluribus differentibus specie: nos autē explicamus, id est, quod referatur relatione prædicabilis ad plura differentia specie: sed non refertur genus ad plura differentia specie, quia species, vt sunt generis correlatiua, nō differunt specie, quia cùm relatio generis sit vna specie, debet referri ad vnum terminum specie: ergo non refertur ad plura, quæ specie differunt, nec prędicatur de pluribus specie differentibus, accipiendo prædicari pro referri: ergo debet accipi pro affirmari. *Solutio. Sensus definitionis generis.* Respondetur, quòd sensus definitionis est iste, Genus est, quod prędicatur, id est refertur relatione prædicabilis ad plura differentia specie materialiter, nō verò formaliter, quatenus terminus sunt supra dictæ relationis, id est, terminātur ad species, quæ specie differunt, licèt nō prout terminant dictam generis relationem, de quo infra dicemus latiùs; & ita deseruit ad prædicamenta constituenda, ad definitiones, ad demonstrationes, & cętera logicalia accipere prædicabilitatē hoc modo, sicut si acciperetur pro actuali affirmatione: Nam eo cognosco aliquid esse genus, quia referē ad plura specie materialiter differentia: sicut si definirem illud prædicari per actualem affirmationem de pluribus speciebus. *Instantia.* Et si dicas contrà: prædicabilitas est passio generis: ergo non est de eius essentia, *Solutio.* Respondetur, quòd per passionem explicamus essentiam generis, & prædicabilitas à Porphyrio ponit loco differentiæ. *Prędicari de plur. etc. non est vera differentia essentialis generis.* Itaque illud materiale differentia specie, explicat essentiā correlatiui generis, nā accidentia per additamentum definiuntur, & illud naturam eorū explicat. Cùm ergo dicitur, quòd genus referē ad plura differētia specie, sensus est, idest, ad terminū, qui exigit plura differētia specie pro subiecto & substrato, & hoc intelligimus alterius rationis esse terminū generis, & speciei, &c.

4 Conclus. Quanā esset essentialis definitio generis. Quod vt magis explicet, sit quarta conclusio. Si essentialiter, & per proprium genus, & differentiam definiendum sit genus, ita debet definiri: Genus est vniuersale, qđ respicit, & refertur ad plures species sibi inferiores, tanquam id, quod est in illis vt quid quidditatiuum, & essentiale: Nam genus est vniuersale quoddam & species quædam vniuersalis: sed vniuersale est vnum in multis: ergo tale vniuersale, quod est genus, debet esse, quod taliter in multis speciebus est, & quod taliter respicit illas species, vt quid de quidditate earum existens, de quo infrà dicemus.

5 Conclus. Quanam esset definitio genereitatis in abstracto. Quinta conclusio. Si genereitas in abstracto definienda esset, aliter definiret, scilicet hoc modo: Genereitas est vniuersalitas, qua aliquid cōstituitur i esse talis vniuersalis respicientis plures species. Vel si per passionē definiret, quæ est prædicabilitas, deberet sic definiri: Genereitas est vniuersalitas, qua aliquid cōstituitur in esse talis prædicabilis de pluribus, scilicet, differentibus specie. Et probatur conclusio ex cap. vltimo de ente & essentia Diui Thomæ, vbi aliter dicit definienda esse accidētia i cōcreto, atq; in abstracto: Nā in cōcreto subiectū ponitur loco generis & in abstracto definita, subiectū ponitur loco differentiæ: ergo aliter debet genereitas i abstracto, atq; i concreto definiri. Et huic secūdæ generis intentioni in abstracto cōuenit prædicabilitas, vt rationi prædicandi, & vt formæ, ratione cuius subiectū prędicatur, id est, refertur relatione prædicabilis: non vero ipsi cōuenit, vt quod: quia relatio non est quod refertur, sed subiectū refertur per ipsam: sed genereitas est relatio quædam rationis: ergo genereitas est referendi & prædicandi ratio, & non quod refertur & prædicatur.

6 Conclus. Pro quonā supponat nomen generis cum definitur genus? Sexta conclusio: Quando in concreto definitur secunda intētio generis, quę dicitur genus, tunc genus nō supponit pro formali, nec ꝓ aggregato ex materiali & formali, sed supponit ꝓ materiali, cōnotando formale. Et hæc conclusio satis

patet ex capitulo terminorum connotatiuorum. An verò significet materiale, vel non, vtrúque est probabile. Certum est tamen, quod importat illud, vt cui applicat suum formale. Verùm enimuero; etiam si genus pro materiali supponat, hæc est essentialis, genus est vniuersale tale, & hæc in secundo modo, genus est prædicabile tale. Et probatur conclusio: nam hæc est essentialis, & in primo modo, album est coloratum, etiamsi album supponat pro corpore: ergo idem de alia est dicendum. Et ratio hæc est: quoniam cùm definitio prædicatur, fit vel sensus formalis, vt cùm dicimus, album est coloratum, tale album stat pro corpore, sub hac ratione, vt habet albedinem, & de ipso vt habet albedinem affirmatur prædicatum. Verùm cùm dicimus, corpus est album, album conuenit corpori sine determinatione alicuius formæ à parte subiecti, & ita non est essentialis, & necessaria, sicut aliæ. Et ita vt conformiter Aristoteli loquamur, asserimus, quod cùm in definitione generis definiatur secunda intentio in concreto: nam logica agit de secundis intentionibus, adiunctis primis, & secunda intentio in cõcreto fit genus: nam includit subiectum, & cùm definitio generis prædicetur de genere, & supponat pro natura, vt habet generis intentionem, quod est definitum definitionis: hinc fit quòd conueniat essentialiter definito, & non accidentaliter, & debet explicari prædicari, vt dictū est. Et hoc patet. nam definitio patris essentialiter conuenit patri, quamuis non supponat, nisi pro materiali, quia supponit pro illo, vt stat sub illa forma paternitatis: ergo &c.

7. Conclus. Cōtra relatas opiniones. Septima conclusio: De opinionibus in principio relatis ita censendum mihi videtur. Opinio sapientissimi Magistri hoc habet inconueniens apertum, quòd ponit definitionem, quæ nō prædicatur de suo definito, quod est contra ipsum lumen naturæ, & est aperta implicatio, *Reijcitur Magister Soto.* quòd supradicta definitio explicet naturam secundæ intētionis generis, & quòd non prędicetur de illa: nam ex eo explicat, quia dicit, quòd est in essentia secundę intentionis, si dicit quòd est in essentia secundæ intentionis: ergo prædicatur de illa, maximè, quia definitio, & definitum non differunt, nisi penes explicitum, & non explicitum. Et sicut impossibile est, quòd hæc sit falsa, Homo est homo, ita est impossibile, quòd hęc sit falsa Homo est animal rationale. Vel sicut est impossibile, qđ genus nō sit genus; ita est impossibile, quòd genus non sit prædicabile, vt quod: nam hoc asserit hæc definitio. Præcipuè, quia Soto videtur dicere, quòd hic non definitur genus, sed secunda intentio veluti in abstracto, & ipsi quidem non conuenit prædicari, vt quod, nec prædicari vt quod explicat eius naturam. Nos autem dicimus, definiri secūdam intentionem in cōcreto, quæ genus est. Et prætereà fit argu. contra hanc opinionem, nam vel accipitur prędicari fundamentaliter, & vt constat ex Caietano hoc non est de ratione generis, cùm sit aliquid reale. Vel accipitur p̄dicari pro hoc, quod est actualiter affirmari: & nec hoc potest accipi modo in hac definitione, quia actu affirmari merum est accidēs & verba in definitione non dicunt actū, sed aptitudinem: ergo accipit sapientissimus Magister prædicari pro hoc, quod est esse prædicabile, quod nihil aliud est, quā referri relatione prædicabilis ad inferiora, cùm sit relatio rationis. Et tunc sic argumētor. Sicut hoc genus refertur relatione prædicabilis ad suas species, ita genus in communi: ergo sicut hoc genus est prędicabile, vt quod, ita genus in communi: quia esse prædicabile vt quod, est esse referibile, seu relatum, quod ad suas species. Probo antecedens: Nam sicut hic pater refertur ad suum filium, ita pater in communi: ergo sicut hoc genus prædicatur, id est refertur, ita genus in communi. Præterea, genus in communi, cùm sit species quædam relatiuorum, habet terminum: ergo refertur ad illum relatione prædicabilis: ergo accipiendo prędicari pro referri relatione prædicabilis prædicatur, siquidem refertur, vt quod. Verum est tamē, quòd actuale exercitiū prædicationis, & relatio p̄dicationis actualis, non conuenit nisi animali, colori, & cæteris; accipiendo prædicabilitatē actualē pro relatione, quæ oritur ex actuali attributione animalis verbi gratia, homini, & equo, &c. De opinione *Obserua.*

Reÿcitur Scotistæ. tione Scotistarum, si loquantur de secunda intentione in abstracto, fallum dicunt omnino, quia non definitur, nisi genus, quod secundam intentionem in concreto importat, & nec illi hæc definitio, competeret: nam hæc dicit genus esse, quod prædicatur, & non dicit quo prædicatur, aliquid. Et ita cùm ipsa secunda intentio non prædicetur, vt quod, non potest hic definiri in abstracto. Si verò loquatur de secunda intentione in concreto, illa definitur, vt iam diximus.

Exploditur tertia opinio. Illi, qui dicunt, hic definiri rem, & nõ intentionem, peccant etiam, quia non est de essentia rei prædicabilitas de plurib. & definitio debet esse de essentia definiti, & etiam quia logica ad secundam intentionem terminatur. Quamobrem definitiones logicales etiam debẽt esse secũdarum intentionum, in concreto tamen.

Reÿciũtur Coloniẽses Ad opinionem Copulatæ ita dico, qđ si prædicari accipiatur pro referri relatione prædicabilis, constat non esse causam secundæ intẽtionis, sed passionem; si accipiatur pro actuali exercitio prædicationis naturæ genericæ de speciebus, est accidens naturæ genericæ consequutum ad essentiam suam iam constitutam. Si verò accipiatur prædicatio pro comparatione, dico esse ad minus conditionem vt aliquid sit genus. Sed restat illi rursus explicare, quænam sit essentia, & ratio formalis generis, & sua quidditati-

Obiectio ex D. Thom. ua definitio.

Solutio. Sed contra supradicta est: Nam D.Th. dicit, ca.4. de ente & essentia, circa finẽ, quod prædicabilitas nõ tribuitur ipsi intentioni generis, sed animali: ergo genus formaliter, seu secunda intentio in con-

Explicatur testimoniũ D.Tho. creto non prædicatur. Respõdetur, quod D.Th loquitur ibi de actuali prædicatione de specieb. & de ista, vt cùm dico, Homo est animal, & verum est, quòd non tribuitur secundæ intentioni, verùm secundum quod passio est vniuersalis cõuenit generi prædicabilitas. Nam id, quod est genus, seu genus ipsum, prædicabile denominatur: Sicut id, quod est itellectiuũ, est admiratiuum; licèt ista secunda passio non denominet intellectumadmiratiuũ, sed habentem intellectum, vt sic, denominat admiratiuum, eodem modo, licèt intentio prædicabilitatis non habeat pro subiecto intentionem generis, habet tamen pro subiecto genus in concreto, & ipsum denominat prædicabile. Et nota, quòd licèt prædicabilitas talis cõsequatur in radice ad genereitatẽ, formaliter *Obserua.* tamen habet esse per actum distinctũ intellectus, ab illo, quo habet esse intentio generis: nec est necesse, vt simul quoad formalem existentiam habeãt esse, essentia & passio in entibus rationis ex eo, qđ cõsequitur ad diuersos actus intellectus, & fundatur intentio prædicabilitatis in actu, quo cognoscitur natura illa affirmabilis de multis speciebus Nam ex eo, q đ cognoscitur à me, vt in multis, est vniuersale in esse obiectiuo, & accedente comparatione ponitur fundamentum proximum in sua cõditione, ex eo verò quòd cognoscitur à me vt dicibilis de multis, tribuitur illi intentio prædicabilis.

Dissoluuntur argumenta.

AD primum argumentum respondetur, quòd secunda intentio in concreto, prout importatur per illum terminum Genus, definitur, & illa prædicatur, id est, refertur ad plures species, non verò prædicatur, id est, affirmatur de speciebus: Nam hæc affirmatio non est de essentia generis, sed accidens illius, vtroq; .n. modo prædicari apud Logicos antiquos & doctissimos vsurpatũ reperimus, licèt nostro sæculo frequẽtius accipiatur prædicari pro affirmari. Et cum dicimus, Genus pđicatur, hic terminus prædicatur, non dicit actualem prædicationẽ, & affirmationem vnius de altero, sed dicit þ dicabilitatem, prædicabilitas verò idem est, quod relatio, & prædicabile, quod relatiuum rationis: essentia autem relatiui est referri ad aliud, vnde essentia prædicabilis talis est referri ad species, quę sũt eius terminus, & ita prædicari, prout hic accipitur, est referri relatione pręçdicabilis. Quinimo vniuersale sic definitur, qđ est vnum in multis, & de multis, & formaliter vniuersale est relatiuũ, ad multa sibi inferiora. Ita loquitur Dominus Caietanus, & alii logici. Et per hoc patet ad secũdũ, nã illud, quod correspõdet cõceptui obiectiuo generis, refert ad plures spe- *Ad 1. arg. Quo a intẽtio prædicetur de plurib. & quo non.* *Ad 2. arg.*

species, quæ relatio prædicabilitas dicitur.

Ad 3. Arg. *Quomodo 2. intentio prædicetur in quid de pluribus.* Ad tertium patet ex dictis, & secunda intentio in concreto, seu genus, (nam idem voco) prædicatur in quid, id est, refertur vt quid quidditatiuum pro materiali ad plures species differentes. Illud enim, quod est genus materiale, est quidditatiuum prædicatum, & refertur relatione prædicabilis ad plura specie differentia materialiter. Et ponere hęc materialia in his definitionibus conducit multum ad intelligentiam secundarum intentionum, quæ sunt quod principaliter consideratur à Logico, ad quod tota eius cura dirigitur.

Ad 4. Arg. Ad quartum respondetur, quòd conuenit conceptui obiectiuo genus, vt dictum est, naturę verò verbi gratia animali, &c. referri ad species accidentaliter conuenit.

Ad vltim. Ad vltim. respond. quòd genus prædicatur de specie formaliter, id est, refertur ad species formaliter. Et si dicas *Instantia.* contrà: ille non est vsitatus modus loquendi, Genus prædicatur de speciebus, id est refertur ad species relatione prædicabilis. *Solutio.* Respond. quòd grauissimi Logici vtuntur hoc loquendi modo, vt Caiet. & multi alii moderni, quibus placet summopere opinio Caietani. Maximè, quòd Porphyrius per istum loquendi modum, quod prædicatur de pluribus, quod naturæ substratæ intentioni generis, verbi gratia, animali, colori, &cætera. accidentaliter conuenit, si accipiatur prædicari pro affirmari actualiter, voluit innuere illud reconditum secretum, quod genus est, quod prædicatur, id est, refertur relatione prædicabilis: nam etiam illa actualis prædicatio relatiuum quoddam est, & adaptatur illi materiali, cui conuenit, vt vestito intentione referri ad species, & solum hoc quod est referri ad species ratione prædicabilis conuenit, cui illa prædicabilitas accepta pro actuali affirmatione tribuitur, & per illud voluit, vt venaremur generis essentiam: nam per illud accidens, quod est actualiter affirmari de speciebus, quod conuenit materiali soli generis ostendit nobis naturam secundæ intentionis generis. Et si dicas, quomodo prædicetur in quid, id *Difficultas.* est, refertur in quid, nam nulla relatio refertur ad suum terminum in quid. *Solutio.* Respond. quòd refertur in quid ad hunc sensum, id est, refertur ad intentionem, quæ fundatur in natura, quæ affirmatur in quid, per hoc enim natura correlatiui formaliter explicatur.

Satisfit rationib. Scotistarum. Ad argumētum verò opinionis Scoti respond. quòd quamuis non supponat, nisi pro materiali, terminus connotatiuus, sed tamen essentialiter, & quidditatiuè prædicatur definitio albi de albo, & definitio simi de simo, in primo modo dicendi per se, & album est, quod est disgregatiuum visus: eodem modo, quamuis genus supponat pro materiali, sed definitio de ipso in primo modo dicendi prædicatur, & genus est, quod prædicatur, id est, refertur relatione prædicabilis, vt dictum est, definitur enim secunda intentio in concreto, & supponit pro materiali, vt stat sub illa.

Ad Scotistas dicitur, quòd etiamsi nō definiatur res subiecta intentioni, non tamen definitur intentio in abstracto, sed in concreto, & importatur in definito materiali, vt cui conuenit intentio. Hactenus de hac difficili quæstione, quæ ad omnes alias logicales definitiones vtilis esse poterit. Et consideret acutus *Laus Caie.* Logicus huius opinionis Caietani rationes fortissimas, & quas per se opposita opinio relata à Soto adducit. & videbit, quonam modo hæc Caietan. opinio sit & Logicis tractationibus, & veri- *Obseruatio Auctoris circa doctrinā Caietani.* tati conformior, & sola tenenda. Et nota, quòd cùm dicit quòd secunda intentio refertur, vt quod, formaliter tamen, non loquitur de secunda intentione in abstracto, vt aliqui male intelligunt: nam secunda intentio in abstracto non refertur vt quod, sicuti nec paternitas refertur, vt quod; sed loquitur de relatione in concreto, prout importatur per istum terminum Genus. Paternitas enim non est pater, & ita non refertur vt quod, sed est id quo aliquid refertur, & genereitas non est genus, & ita non prædicatur, vt quod.

QVAE-

QVÆSTIO. XLII.

Vtrùm ſit rectè aſſignata definitio generis, & an ſit quidditatiua.

1. *Argum.* T videtur non eſſe rectè aſſignatam. Primò, omnis bona definitio debet conſtare ex genere & differẽtia;ſed iſta non eſt huiuſmodi:ergo &c. Maior patet,& mi. prob. nam ſi genus conſtat ex genere & differentia, rurſus illud aliud genus conſtabit ex genere & differentia, & idem de iſto,& ſic erit proceſſus in infinitum,quod eſt impoſſibile dari in prædicatis ſuperioribus, & definientibus rẽ aliquam:nam ſic daretur in cauſis formalibus proceſſus in infinitum, à quo proueniunt illa prædicata,quod eſt implicatorium. Et confirmatur hoc arg. nam genus non poteſt definiri:ergo mala eſt iſta definitio. *2. Confir:* Probo anteced. nã nihil definitur niſi ſpecies,ſaltem definitione quidditatiua,quia nihil conſtat genere & differentia,niſi ſpecies. Et ſi dicas, quod genus eſt ſpecies: *Solutio.* contrà,definitio cõuenit generi in quantum genus; ſed genus in quantum genus non eſt ſpecies, ergo nõ definitur genus in quãtum ſpecies, & ſic non poterit definiri. *Impugnat.*

2. *Argum.* Secundò,in hac generis definitione nihil eſt,per quod differat genus a ſpecie; ergo eſt nulla. Anteced. prob. Nam illa particula, Differentibus ſpecie, non eſt ſufficiens diſtinguere genus à ſpecie in ratione vniuerſalis:ergo &c. Probo antecedens: quia hoc, quod eſt prædicari de hoc,vel de illo,ſi in modo prędicandi nõ ſit diuerſitas,non variatur ſpecies prædicabilis,vt patet in differẽtia,proprio,& accidente,quæ non variantur per hoc,ꝙ prædicantur de pluribus differentib. ſpecie,aut numero,ſed ex parte diuerſi modi prædicandi de illis; ſed in modo quo genus prædicatur de ſpecieb.non differt à modo,quo ſpecies prædicatur de indiuiduis: ergo non differt per hoc in rõne ꝑdicabilis eſſentialiter,ſeu in rõne vniuerſalis à genere. Prob. min. Nam tota radix prædicabilitatis vniuerſalis cõſiſtit in hoc,quod eſt ipſum vniuerſale cõtinere in ſe plura in confuſo, ita vt cuilibet eorũ à parte rei idẽtificetur,& in ſuo eſſe per illa determinetur: ſed quãtum ad hoc eodẽ modo ſe hẽt ſpecies reſpectu indiuidui,ac genus reſpectu ſpecierũ: ergo &c. Probatur min. Nã ſicut genus eſt in potentia ad ſuas ſpecies,ita ſpecies ꝓportionabiliter ad ſua indiuidua:& ſicuti ſpecies addunt aliquid ſupra genus, ita indiuiduũ ſupra ſpecies: ergo eodẽ modo prædicatur de illis. Si dicas,genus cõtrahi ad eſſe ſpecierum per differentias eſſentiales,ſpecies verò non contrahi ad eſſe indiuiduorum per differentias eſſentiales, & ita diuerſo modo continentur ſpecies in genere, atq; indiuidua in ſpecieb. nã per indiuidua non determinãtur ſpecies eſſentialiter in ſuo eſſe, nec additur ipſi ſpeciei aliquid eſsẽtiale in ſuo eſſe,quemadmodum per ſpecies additur generi. *Solutio.* Sed contrà,& inquiro,cui ſint eſſentiales differẽtiæ,per quas cõtrahitur genus ad ſpecies,neq; n. generi in ſe ipſo,quia genus in ſua rõne abſtrahit ab eſſe ſpecierũ,& loquor de genere pro materiali. *Impugnat.* Si dicas eſſentiales ipſis eſſe ſpecieb quæ conſtituuntur per illas, cõtrà, quia et eſſentiale eſt in indiuiduo,vt ſic ratio indiuidui,vel conditiones illæ,per quas conſtituitur in eſſe indiuidui: ergo in hoc par eſt vtriuſque ratio. Reſpond. quòd licèt cõcedamus indiuiduo vt ſic, eſſentialem eſſe rationem indiuidui,quia tamen non conſtituit vnam eſſentiam cũ natura ſpecifica,id eſt,nõ poteſt ſe hẽre reſpectu ſpeciei,tanquam inferius eſſentialiter ad illam,ad eũ modũ, quo ſe hẽt ſpecies reſpectu generis, & ita diuerſimodè eſt aptum genus: *Solutio.* vt prædicetur de ſpeciebus,quàm ſpecies vt prædicentur de indiuiduis. De ſpecieb. n. poterit genus prædicari,tanquam de illis,quorum eſſentiã conſtituit partialiter, ſpecies autem de indiuiduis,tanquam de illis, quorum eſſentiam cõtinent totaliter. Et per conſequens genus habet ſe reſpectu ſpecierũ,tanquã pars eſſentialis reſpectu totius eſſentialis,ſpecies verò reſpectu indiuiduorũ,tãquã quoddã totũ eſſentiale reſpectu eiuſdẽ eſſe determinatiui ipſius quaſi accidentaliter, & materialiter; &

genus prædicatur de specieb. tanquã de plurib. diuersis essẽtialiter, species verò de indiuiduis, tanquam de diuersis accidentaliter, & numericè tantùm. Vnde tã ex parte fundamẽti, & radicis, ex qua prouenit vniuersalis aptitudo proxima, vt prædicetur de plurib. quam ex parte pluralitatis, & diuersitatis eorum, de quib. prædicantur, dicuntur inter se genus & species. Sed contrà, quemadmodum genus ex sua natura potest contrahi ad esse speciei, ita species ex sua natura poterit contrahi ad esse indiuidui, tanquam quid determinabile & actuabile per illud: Ergo eodem modo continet genus species, ac species indiuidua, & ita idem modus prędicandi conuenit vtriq;. Et cõfirmatur hoc arg. Nam indiuiduum non constituit simul cum specie aliquid accidentale, aut habens esse per accidens: ergo essentiale, atq; adeo species contrahitur ad esse indiuidui per differentiam essentialem complentem potentialitatem aliquam essentialem, quam hẽt ipsa species in rõne vniuersalis: respectu indiuiduorum. Dices, rõnem constitutiuam speciei differentiam, i. essentialem habere se respectu generis metaphysicè loquendo, quemadmodum in physicis se habet forma respectu materiæ. Vnde sicut ex forma & materia efficitur vnum ens physicum per se, ita ex genere & differentia efficitur vnũ ens, & compositum metaphysicè per se, nempe, vna essentia cõpleta: vnde quidquid aduenit Physico cõposito ex materia & forma, est extra rõnem essentię completæ, physicè loquẽdo: ita quidquid aduenit Metaphysico cõposito ex genere & differentia vltimis est extra rõnem essentiæ completæ; Nam sicut potentiæ, & reliqua accidentia physica pertinent ad actum secũdum, si illas comparemus ipsi substantiæ rei, vtpote quæ intrinsecè supponunt ipsam substantiam constitutam iam in actu & esse completo, vt ipsa possunt ab ipsa profluere, vel illi inhærere, ita reliqua oĩa, quæ extra rõnem speciei infimæ sunt, supponũt intrinsecè ipsam essentiã, vt quid cõstitutũ [illegible] in actu, quo ad esse essentiale, & [illegible] hẽt se re[illegible]spectu illius per modũ actus [illegible] quid extrinsecè adueniẽs secũdi, & [illegible] quoad suam rõnę forma ipsi actui primo [illegible]

Impugnatio.

Confir.

Solutio.

lem intrinsecam. Vnde est diuersus modus, quo genus prædicatur de specie, & species de indiuiduo. Sed contra: Nam differentiæ indiuiduales, vel faciunt vnũ totum accidentale cum specie; vel essentiale: accidentale dici non potest: ergo essentiale: ergo eodẽ modo facit sicuti differentia, & ita genus eodem modò prædicatur de speciebus, sicut species de indiuiduis: ergo non rectè distinguitur genus per suam definitionem ab specie, & sic non est recta.

Impugnatio.

Tertiò arguitur: Genus distinguitur realiter ab specie: ergo non prædicatur de illa in quid: Antecedens patet, quia homo & animal non distinguuntur ratione: ergo realiter, quia non est aliud genus distinctionis in nostra schola. Antecedens probatur, quia cum distinctio sit passio entis, distinctio rõnis erit passio entis rationis, sicut distinctio realis est passio entis realis: sed animal & homo nõ sunt entia rationis secundum se: ergo nõ distinguuntur ratione. Et confirmatur: quia passio præsupponit subiectum à quo dimanat: sed distinctio rationis est passio entis rationis: ergo supponit ens rationis: sed animal & homo non sunt huiusmodi: ergo ab illis dimanare non potest: non ergo ratione distingui possunt, sicut nec poterunt distingui realiter, quæ non sunt entia realia, quia illa passio, quæ est realis distinctio, præsupponit subiectum reale, à quo dimanet. Si dicas, hoc argumentum inniti falso fundamento: nam ẽt est alia distinctio, quã ponit Scotus, quæ vocatur formalis ex natura rei. Contrà: quia hæc Scotica distinctio, vel est per operationem intellectus: & sic erit rationis vel seclusa, & erit realis: & sic nõ debet alia distinctio poni.

3. Argum.

Confir.

Solutio.

Impugnat.

Quartò arguitur: A Petro & Brunello possum abstrahere naturam animalis, quæ erit genus, & non poterit proximè prædicari de multis speciebus: ergo illa definitio est nulla. Probatur antecedens: nam abstracta natura generica siue specifica, non erit natura generica pro illo statu proximè prædicabilis de speciebus, quia non sunt species, cùm non sit natura specierum abstracta: ergo &c. Et confirmatur hoc argumentum: Nam viuẽs sensibile prædicatur de pluribus

4. Argum.

Confir.

bus specie differentibus in quid, & tamen non est genus, mala est ergo generis definitio. Antecedens patet, & cõsequentia probatur: quia est animalis definitio, definitio verò genus non est. Et confirmatur secũdò: Nam accidens prędicatur in quid de omnibus accidentibus & vniuocè, & tamen non est genus; ergo &c.

5. Argum. Quintò arguitur. Genus nullo modo prędicat̃ in quid, ergo mala est definitio. Antecedens probatur: Id quod prædicatur, vt quæst. præcedenti dictum fuit, est quod correspondet conceptui obiectiuo generis, & est secunda intentio in concreto: sed genus hoc mõ non prædicatur in quid: mala ergo est definitio. Probat̃ minor: nã prædicari ibidẽ accipitur pro referri relatione prædicabilis, sed nõ est intelligibile, quomodo referatur ĩ quid, nã nulla relatio refertur in quid, sed referẽ ad aliud; vel explica quid sit referri in quid. Et cõfirm. hoc arg. Nã species, secũdũ quod sunt terminus relationis generice, nõ differunt specie, sed sunt eiusdẽ speciei: ergo accipiendo prędicari p referri relatione prędicabilis, vt quęst. pręced. fuit definitũ, genus nõ prædicatur de pluribus differentibus specie, quia non refertur ad plura, quæ specie differunt. *Confirma.*

6. Argum. Sextò. Genus est pars specierum: ergo nõ prædicatur de illis. Antecedens patet, quia nulla pars prędicatur de toto, sed, quod prædicatur, debet esse totum respectu illius, de quo prædicatur. Si dicas, quòd est pars metaphysica, quæ simul est totum, & ita prædicatur, contrà: Nã animal ita prædicatur sicut cõponit speciẽ, sed speciẽ cõponit, sic adeo vt nõ possit prædicari de illa, secundũ illã rationem, qua componit; ergo, &c. Ma. probatur, nã componit vt pars metaphysica, & nõ vt physica. Min. probatur, quia cõponit præcisè, secundum illos gradus, quos explicitè dicit, sed nõ potest prædicari secũdũ illos gradus, quos solùm explicitè dicit, quia vt prędicetur, debet totum qđ est in specie dicere; at nõ dicit illud secũdũ illos gradus explicito; ergo &c. Et cõfirm. Quia genus est vnum, species plura, sed vnum non prædicatur de pluribus: ergo &c. Min probat̃, quia vnũ nõ est plura, id autẽ quod prædicatur de alio, præcipuè quidditatiua prædicatione, debet esse illud. Et confirm. secundo, quia hæc est falsa, Genus est species, ergo genus vt sic, qđ est definitũ huius definitionis, nõ prædicatur de speciebus; nulla ergo est definitio, quæ hoc dicit. *Solutio.* *Replica.* *1. Confirm.* *2. Confirm.*

7. Argumẽ. Septimo argu. quòd hæc definitio nõ sit quidditatiua: Nam secundũ Aristo. 7. Metaphys. text. 2. nihil habet quidditatẽ, nisi sit ens reale: sed genus non est aliquid reale, vt visum est, ergo genus non definitur quidditatiuè. Et cõfirm. primò: nam prædicabile & vniuersale sunt idem formalissimè; ergo hæc definitio non datur per passionem, & sic erit quidditatiua. Antecedens probatur, quia cùm dicimus, vniuersale esse vnum in multis, non potest esse secundum rem, sed per prędicationem: ergo idem est esse vniuersale, & prædicabile. Et confirmatur secundò, quia genus essentialiter constituitur per ordinem ad species; sed ille ordo explicatur, cùm dicitur prædicabile de pluribus: ergo &c. *1. Confirm.* *2. Confirm.*

8. Argumẽ. Octauò arguitur, et probatur, quòd genus non prædicatur quidditatiuè: Nã genus & differentia diuersum modũ habent prædicandi: sed differentia prædicatur in quid; ergo genus non prædicatur in quid. Consequentia est nota, & probat̃ minor ex Aristotele, septimo Topicorum, cap. quarto, vbi hoc expressè dicit: & ratio huius esse potest, quia tota definitio prędicatur in quid: ergo partes definitionis: sed vna pars est differẽtia: ergo &c. Cõsequentia prima probatur: quia si altera pars ĩgrederetur aliud prædicationis genus, resultaret in definitione alius prædicandi modus, diuersus à partiũ prędicatione. Totum enim habet aliam essentiam, quàm quælibet pars cõponens ipsum, & ita deberet definitio nec prædicari in quid, nec in quale, sed tertio modo; sicut homo essentiam aliam distinctam habet quàm materia, & quam forma, non tamen habet aliam essentiam distinctam ab omnibus partibus simul sumptis, & ita non est necesse, quòd definitio prædicetur alio genere prædicationis, quàm partes, quia illæ prædicantur in quid.

Deciditur quæstio.

1.Conclus. Prima cóclusio: Generis definitio rectè est assignata. Probatur authoritate Aristotelis primo Topicorum, ca. 4. & Porphyrii in præsēti, & D.Thom. opus. 48. & alibi sæpe, & authoritate omnium Log. corū tam antiquorum, quàm eorū qui modò scripserūt, & quia nihil habet superfluum, nec diminutū, definitumq́; ab omnibus aliis distinguit, & per notiora traditur, atque ex genere & differētia constat, vel aliquo, quod se habeat ad modum differentiæ, nam vniuersale quod in illa definitione subintelligitur, in illa particula, quòd scilicet genus est vniuersale, quòd &c. est genus in hac definitione, prædicari in quid, de differentibus specie, habet rationem differentiæ, & ita est optima definitio: nam ex hoc à prima potētia metaphysica, vsque ad vltimum actum rei essentiam explicat. *Aristot.* *Porphyr.* *D.Thom.*

2.Conclus. contra. Secunda conclusio: Hæc Porphyrii & Aristotelis definitio non est quidditatiua, sed descriptiua: potest tamen quidditatiuè definiri genus. Probatur conclusio: Nam ad rationem quidditatiuæ definitionis & bonæ, quinque requiruntur. Primò, quòd omnia, quæ in definitione collocantur, cōueniant essentialiter ipsi definito. Quod debet intelligi, nisi sit definitio accidentis, quæ potest esse essētialis, licèt illud, qđ ponitur, vt additū, non prædicetur essentialiter de accidētibus. Et propter hoc dicunt aliqui Metaphysici, quòd accidens non habet definitionem quidditatiuā, quia datur per additamentum. Sed quamuis non sit ita perfecta, sicut definitio substantiæ, est tamen quidditatiua in suo genere, cæteris concurrentibus conditionibus. Secundum est, quòd differentia vltima sit conuertibilis cum definito, vt patet in rationali respectu hominis. Tertium est, quòd primum positū in definitione se habeat ad sequens, vt terminabile ad determinans secundum conceptum: & sic magis commune debet præcedere minus commune, sicut genus differentiam: Et hoc ipsum etiam patet in hominis definitione. Et ratio est, quia illud, quod est in potentia secundum modum intelligēdi, debet præcedere illud, quod est actus; genus autē est in potentia, differētia est actus. Quartum est, vt ea, quæ in definitione collocantur, sint nota quærenti cognoscere definitum, quia definitio est notificans definitum, & ita idem non potest se ipsum definire, nec ignotum æque ignotum, sed magis debet esse notū semper quod definit. Vltimum est, quòd definitio procedat a prima potentia secundum rationem, scilicet, à primo genere vsque ad vltimum actum, id est, differentiā, quod debet fieri formaliter, vel eminenter, seu virtualiter, quantum attinet ad genera superiora. Nam hominis definitio, cum dicitur, Homo est animal rationale, optima est, & superiora genera ibi virtualiter intelliguntur, & ponuntur in animali: Nam vt rectè sentiūt graues Logici, in arte definiendi, si proximum genus, in quo superiora includuntur, collocetur, recta definitio est. *Ad bonam definitionē quidditatiuā quinque cōditiones requiruntur.*

Ex his conclusio probatur: Nam illud prædicabile de pluribus differentibus specie in quid, est passio generis, vt visū fuit: nā genus vt genus, est vniuersale essentialiter; sed est passio vniuersalis prædicabilitas, ergo talis vniuersalis talis prædicabilitas. Passio autem non prædicatur essentialiter de subiecto: ergo hæc definitio non est quidditatiua: nam in quidditatiua definitione, omnia præter additum debent essentialiter prædicari. Et præterea, definitio, quæ datur per passionem, descriptiua est, vt si dicā, Homo est risibilis: ergo etiā hæc generis definitio erit descriptiua, quia datur per passionem. Præterea, definitio quidditatiua, vt patet, debet dari per vltimum actum, & proximum genus: sed hæc non datur per vltimum actum, nam non ponitur ibi vltima differentia, sed passio, quæ est prædicabilitas, & satis constat ex dictis prædicabilitatem talem esse passionem generis, quia consequitur ad essentiam eius: nam prius intelligo ego completam, & perfectam rationem generis per hoc, quòd est in pluribus speciebus, tamquam aliquid vniuocum, & potentiale quoddam, quàm intelligam illud prędicari quidditatiuè de speciebus: quinimo consequitur ad illud, quod est essentia vniuersalis genericè, & conuenit omni, *Probatur multipliciter definitionem generis non esse quidditatiuam.* *1.Ratio.* *2.Ratio.* *3.Ratio.*

Quatuor definitiones quidditatiuæ, quæ dari possit de genere. omni,& soli, & semper: ergo est passio. Si ergo quidditatiuè deberet definiri, sic definiẽdũ esset, Genus est vniuersale respiciẽs plures species, vt quod est in illis tanquam pars illarũ potentialis: nam sic tota eius essentia generica & specifica explicatur, & nõ datur per aliquod accidens. Alii quidditatiuè sic definiunt, Genus est vnum commune pluribus speciebus in quid. Alii ita, Genus est vniuersale, respiciẽs plures species in quid. Alii ita, Genus est vniuersale, cui sobiiciũtur plures species quidditatiuè. Aliqui defendunt Porphyriũ, & Aristotelis definitionẽ generis, quæ datur per prædicari, quidditatiuã esse: & dicunt ibidẽ prædicari, & cætera, non importare prædicabilitatẽ, vt est passio vniuersalis, sed put est radix illius, scilicet pro ipso formaliter vniuersali, quod radicaliter est prædicabile, ad eundem modum quo animal rationale dicitur vt sic risibile radicaliter, vel ignis secundum suam substantiã radicaliter calidus. Sed quãuis hæc doctrina sit vera, falsũ est, quod probare intendunt: Prædicabilitas enim semper accipitur pro formali prædicabilitate, nisi adiungatur aliquod additũ, dicendo scilicet, prędicabilitas radicaliter, vel quid simile. Et ita cũ prædicabilitas, vt sic, sit passio, & ponatur in definitione, nõ erit quidditatiua illa definitio. Ex hac cõclusione sequit, doctrinã Ammonii, Boetii, Burlei, Alexãdri, & aliorũ, qui dicunt definitionẽ esse descriptiuã, nec quidditatiuè posse definiri genus, falsam esse: Nam eorũ ratio hæc erat: quia vniuersale non dicitur vniuocè de quinque prædicabilibus, quod falsum est suprà visum est. Nam ita simpliciter est vniuersale accidens, sicut substantia, & proprium, sicut genus: quia ita simpliciter est in inferioribus, & vniuersale nõ dicit in sua ratione, nisi esse in multis quomodocunque.

Modus defendendi Porphyriũ verius ĩ se ipso sed nõ concludũt intentum.

Error Ammonij & aliorum.

Dissoluuntur argumenta.

Ad 1. Arg. An generis sit genus, et quod. AD primum respondetur, quòd generis genus est vniuersale, & vniuersale est secũda intentio, & genus intentionis relatio rationis, quod est generalissimum in coordinatione rationis, vt lib. 2. q. 10. visum fuit. Quamobrẽ non est processus in infinitũ in huiusmodi definitione. Ad confirmationẽ respondetur, quòd genus definitur, & est species vniuersalis denominatiuè, vt visum fuit in præcedẽtibus quæstionibus. Si dicas, definitur in quantum genus, concedo; Verùm in quantum genus constat ex genere, & differentia, sicut quando definitur homo in quantum homo, quia vt sic, cõstat ex genere & differẽtia, pro substratis optimè definitur, itaque definiri in quantum genus, si in quantum specificet formale generis in cõcreto, verum est, quia materiale illius solũ importatur in definitione, vt subiectũ, & non explicatur eius natura per definitionem. Et cùm rursus dicitur, quod omne definitum debet definiri in quãtum species, distinguendum est ly in quantum: Nam si dicat conditionem, vt res, quæ definitur, possit induere intẽtionem speciei, vt conditionẽ definiendi, vera est propositio. Si autẽ ly in quãtum, dicat rationem definitam, & specificet secundã intentionem, falsũ est: quia non semper definimus secundam intentionem speciei, sicut etiam solemus dicere, rem sciri in quãtum vniuersalis, quia vniuersalitas est conditio sciendi, non quòd semper sit obiectum scitum. Genus autẽ cùm definitur induit rationem speciei: nam genus commune est ad omnia genera, licèt non ita propriè, sicut generitas. Et cõceptui obiectiuo de ly, gen⁹ conuenit, vt denominetur species, nõ verò quòd essẽtialiter vt genus sit species, nisi accepta specie pro materiali, sicut dicimus quòd homo est species animalis, id est, viuens, sensibile, rationale, quod est illi essentiale. Et nota, quod species est, quod principaliter definitur quidditatiuè, & aliæ res similiter, sed nõ principaliter. Et si rursus dicas: Si genus est species denominatiuè: ergo vniuersale denominatiuè, sed genus essentialiter est vniuersale: ergo non denominatiuè: bene enim valet, quòd si aliquod est album denominatiuè, quòd est coloratum denominatiuè. Respondetur, quòd genus est essẽtialiter vniuersale, quia respicit plures species, & est denominatiuè vniuersale specificum, quatenus respicit plura indi-

Ad Confir.

Instantia.

Solutio.

Doctrina obseruãda.

Obserua.

Obiectio.

Solutio.

indiuidua solùm numero differentia. Vnde aliud vniuersale est essentiale, & aliud accidentale.

2. Argum. Ad secundum argumentum bene responsum est ibi, vsque ad vltimam replicam, ad quam respondetur, quòd genus cótinet species, vt in quibus formaliter determinatur, species continet indiuidua, vt in quibus materialiter determinata reperitur. *Ad Confir.* Ad confirm. bene respósum est ibi. Ad vltimam replicam respondetur, quod non faciunt totum accidentale neque essentiale, sicut differentiæ, sed efficiunt totum substantiale, ad eundem modum; quo existentia facit vnum cum essentia, licèt non sit paritas in omnibus.

Ad 3. arg. Ad tertium respondetur. Et priùs notandum, quòd Aureolus & Scotistæ tenent, quòd inter extrema realia non potest esse distinctio rationis, propter hoc tertium argumētum, & etiam quia actus secūdus præsupponit primum, sicut esse album præsupponit esse, sed actus primus est esse rationis, & secundus distingui ratione: ergo quæ non habent esse rationis, nō possunt distingui ratione. *Controuersia.* *1. Opinio Scotistarū.* Sed nihilominus dicitur, inter extrema realia posse esse rationis distinctionem; & patet in animali, & homine. *2. Opinio Auctoris.* Nam certè aliquo pacto distinguuntur, non realiter, nam aliàs vnum de alio essentialiter non prædicaretur: ergo per rationē sunt distincta: & satis constat attributa diuina quid reale esse, nec tamen realiter, aut formaliter realiter distingui, sed solùm opere intellectus. Et tandē, multi homines, qui re sunt distincti, vt vnico cognoscūtur conceptu, sunt vnum in ratione: nam multi homines participatione speciei vnum sunt, & illa vnitas est rationis: ergo quæ sunt vnum aliquod in re, possunt in ratione distingui, si diuersis percipiantur conceptibus; & illa diuersitas est relatio quædam rationis. Et probatur: Nam entia realia possunt habere esse cognitum, quod est relatio rationis: ergo possunt habere rationis distinctionem; nam cui conuenit primus actus, secundus conuenire potest; Maximè, quia ratione distingui nihil est aliud quā obiici diuersis conceptibus; sed potest eadem res diuersis obiici conceptibus; poterit ergo & ratione distingui res repræsentata per vnum conceptum à se, quatenus per alium repræsentatur. Respondetur ergo ad tertium argumentū, quòd distinctio rationis quædā est, quæ est in mente fabricata ab intellectu formante diuersos conceptus, & quædam est, quæ consequitur ad entia rationis fabricata ab anima & ratione, sicut distinctio, quæ est inter genereitatem, & speciereitatem, quas ratio per suam cognitionem fabricat, vt supra dictum est. *Applicatur responsio ad arg.* *Duplex distinctio rationis, & quæ eorum sit passio entis rationis.* Et hæc distinctio est, quæ est passio entis, nam consequitur ad entitatem rationis, nam vnum ens est, siue sit reale siue rationis, quod est indistinctum in se, & distinctū à quolibet alio. Et hoc entibus realibus competere non potest, nec hæc distinctio est relatio secundum esse, sed quid transcendens in suo genere, nam est generalissima passio entis rationis. Prima vero illa distinctio, quia rebus non in se conuenit, sed quatenus sunt in ratione, & habent esse cognitum diuersum, quibuscúque rebus competere potest, cùm quælibet res diuersis possit obiici conceptibus: & hæc distinctio est relatio rationis. Ad confirmationem respōdetur, quod probat de prima distinctione rationis. *Soluitur ratio Scotistarum.* Ad argumentum adductum in hac solutione pro opinione Aureoli, respondetur, quod entia realia, licèt non possint habere esse subiectiuum rationis, habent tamen esse obiectiuum, quia terminant cognitionem; ex quo sequitur, quòd habeant esse cognitum; & cùm obiiciuntur diuersis conceptibus, habent distinctum esse cognitum, & sic habent distinctionem rationis. Et cùm entia rationis nullo pacto possint habere esse reale, nullo modo possunt distingui realiter. Verum est tamen, quòd aliquando duo entia rationis dicuntur realiter distincta, verbi gratia, genereitas & speciereitas, quia si essent quid reale, essent duæ entitates reales. *Quomodo duo entia rationis possunt dici distincta, vel vnum realiter.* Verùm genereitas, & vniuersalitas numquam possunt dici distingui realiter; quia etiamsi essent aliquid reale, essent eadem res. Et hoc loquendi modo Logici vtuntur, ad tollendam æquiuocationem in distinctione rationis, quādo est superioris entis rationis & inferioris, vt genereitatis, et huius genereitatis, vel quādo est inter

entia

entia rationis, specie distincta, quia vtraque est distinctio rationis, sed diuersa. Et ad hanc diuersitatem ostendendam vocant distinctionem, quæ est inter entia rationis specie distincta, realem distinctionem saltem eminenter, & virtualiter.

Ad 4. arg. Ad quartum argumentum respondetur, quod natura illa animalis abstracta à Petro, & Brunelo, est quidem genus in esse obiectiuo, genus autem vt sic, non est necesse, quòd actu habeat secundam intentionem generis, & sic non est relatiuum formaliter, quamobrem non est necesse, vt habeat correlatiuum formaliter. Cùm verò fuerit ibi attributa relatio generis per comparationem, simul erit correlatiuum sibi, modo possibili simultatis, vt supra dictum manet in superioribus, quod sufficit ad rationem relatiui rationis. Et quando abstrahitur in communi ratio generis, vt sit relatiuum in esse obiectiuo, seu fundamẽtaliter proximè, non est necesse, quòd actu sint species abstractæ: sed sufficit, quòd possint abstrahi, & quòd genus ex parte modi essendi, quem habet in anima, possit de illis affirmari: quod habet ex illa indeterminatione prouenięte sibi à ratione. Aliqui dicunt, genus esse relatiuum secundum dici, sed horum opinio illorum est, qui dicunt, esse generis, esse denominationem extrinsecam realem, quod iam explosum manet supra: nam totum esse generis ad species est. Ad primam confirmationem respondetur, quòd genus debet esse natura quædam simplex, prædicabilis in quid de speciei differentibus. Ad aliam confirmationem dicemus inferius.

Quando genus exigat correlatiuũ, & quã do non.

Quorundã opinio.

Ad 1. conf.

Ad 2. conf.

Ad 5. arg. Ad quintum respondetur, quòd genus prædicatur in quid, quia refertur vt prædicabile quidditatiuum, seu vt id, quod dicit quidditatem specierum, tanquam pars potẽtialis determinabilis in speciebus per differentias specificas. Ad confirmationem respondetur, quòd genus prædicatur de specie differentibus, id est, refertur ad ea, quæ materialiter specie differunt, & nõ vt terminus sunt Nã generis relatio petit relationes pro termino, non quascunque, sed illas, quæ fundãtur in naturis specificis diuersis. Et si dicas, contrà: vna relatio vnum terminum debet habere, vel si habet plures relationes pro termino, debet esse in quantum faciunt vnum terminum, quod nullo modo potest dici de illis relationibus specierum, quia subiecta non habent inter se ordinem, ad inuicem, vt pater & mater. Respondetur, quòd illæ rationes habent inter se ordinem vnius termini totalis, quatenus materiale generis determinatur in illis, sic adeo vt tota eius potentialitas per diuersas determinetur differẽtias specificas, quæ ad minus duas requirit, & ex eo, quòd in illis eius determinatur potentialitas, sunt vnus terminus formaliter. Secundò respondetur, quòd illæ relationes numero solo differunt, sicut sunt plures filii, ad quos vnus pater refertur: & ita vnum relatiuum potest referri ad plura relatiua, & vnum genus ad plures species, quia omnes illæ sunt totalis terminus.

Ad confir.

Obiectio.

1. Solutio.

2. Solutio.

Ad 6. arg. Ad sextum respondetur ex Aristotele quinto Metaphysicæ, textu 8. & ex Diuo Thoma opusculo 42. capite 6. quod ratio generis, animalis verbi gratia, vt comparatur ad diuersa, est totum, & est pars. Totum quidem quatenus consideratur abstractum ab homine, & equo, & illos in potentia continens: sed hac consideratione est totum potentiale. Est autem quoddam totum actuale, quatenus ex viuenti & sensibili componitur. Hoc autem, quod in se est totum quoddam, est pars hominis & equi, quatenus cum aliis componit hominem &c. Videlicèt quando prædicatur animal de homine, prædicatur aliquid quod est pars hominis, non tamen prædicatur in quantum pars, sed in quantum est totum quoddam potentiale. Sed dices, implicat, idem respectu eiusdem esse partem & totum; sed animal respectu hominis est totum, quia animal diuiditur in hominẽ, & equum, tanquam in partes: nam id, in quod aliquid diuiditur, pars est: ergo animal non potest esse pars hominis, &c quia iam erit totum & pars. Sed respondetur, quòd est totum potentiale, & pars actu, secundum diuersam rationem, secundum illud, quod actu dicit. Hoc autem non est impossibile, quòd aliquid sit pars, & totum etiam respectu eiusdem

Quomodo genus respectu diuersorum sit totũ & pars.

Obiectio.

Solutio.

eiusdem diuersa consideratione. Sed de hoc dicam infrà. Ad confirmationem respondetur, quòd genus est vnum secundum rationem, vnum autem secundum rationem potest bene de pluribus prædicari; vnum verò secūdū rē de pluribus prędicari nō potest, quia in rebus nō sūt vniuersalia.

Ad 1. conf.

Ad 2. conf. Ad aliam confirmationem respondetur, quòd genus, quod est definitum, non prædicatur, id est, affirmatur de speciebus, & quod affirmatur de materialibus specificis, est materiale genericum: sed genus prædicatur, id est, refertur ad species, sicut vniuersale dicitur esse vnum in multis, & de multis, id est, referri ad multa, tanquam correlatiua. Quod enim in multis vnum est, materiale est vniuersalis, nec assignatur vnum materiale vniuersalis in communi, nec speciei, sicut diximus suprà, generi non assignari vnum materiale abstractum ab inferioribus materialibus.

Ad 7. Arg. Ad septimum respōdetur, quòd nihil, quod non sit ens reale, vel habens analogiam, & ordinē ad ens reale, habet quidditatem, entia verò rationis dicuntur entia per ordinem ad ens reale, & ita habēt quidditatem in ordine ad illa realia entia. Vel secundò respondetur, quòd Aristoteles loquitur de perfecta quidditate, & potente in rerū natura existere, ens autem rationis, licèt simpliciter habeat quidditatem, vt patet ex D. Thoma, prima parte, quæst. 28. art. 1. & 2. non tamē est perfecta, & quæ in naturis rerum existere possit, & sicut habet entitatem, habet quidditatem, & totum est imperfectum; & ita potest definiri quidditatiua definitione explicante quidditatem, non ita perfectā sicut realis quidditas Ad primam confirmationē respondetur, negando antecedens: iam enim visum fuit, quomodo prædicabilitas talis sit passio, & non essentia vniuersalis. Et idem tenent viri grauissimi, D Thomas tractatu Prædicabilium, c. 2. Alexāder, Ammonius, de Genere agētes, Toletus quæst. 1. & Sotus capite de Genere, & alii plurimi. Nā bene possumus per intellectū cōcipere naturam abstractā esse in multis absque eo, quod cognoscatur formaliter, vt prædicabilis: sed natura vt vna in multis est vniuersalis: ergo ratio vniuersalis nō est eadem cum ratione prædicabilis, & sic erit passio, nam cōuenit ratione essentię. Maior probatur, quia ratio vniuersalis præcedit ordine rationis rationem prædicabilis de pluribus, sicut essentia præcedit suam passionem: Nam ita se habet prædicabile de vno ad singulare, sicut prædicabile de pluribus ad vniuersale: sed esse singulare præsupponitur tanquā ratio formaliter distincta ad esse prædicabile de vno: ergo & esse vniuersale ad esse prædicabile de multis. Et præterea ideo res singularis inepta est, vt de pluribus prædicetur, quia est singularis: ergo vniuersalis apta est, vt prędicetur de pluribus, quia vniuersalis est: ergo est passio vniuersalis talis prædicabilitas, sicut est passio singularis prædicabilitas de vno tantùm, & sic illa singularitas radix est, à qua prouenit illa prædicabilitas, ita illa vniuersalitas, à qua prouenit, vt sit de multis prędicabilis talis natura: certissimum ergo est, non esse vniuersalis essentiam prædicabilitatem talem. Ad secundam confirmationem respōdetur, quòd genus constituitur essentialiter per ordinem ad species, in quibus est, non per ordinem ad species, de quibus prædicatur; & Porphyrius vocat generis definitionem descriptionem, & ita habetur in nostra translatione, quidquid alii dicant haberi in Græco.

Quomodo ens rationis habeat quidditatem.

1. Solutio. *2. Solutio.* *Ad 1. conf.* *Ad 2. conf.*

Ad 8. Arg. Ad octauum argumentum respondetur, quòd Aristoteles idem 4. Topicorum cap. 6. & 5. Metaphysicæ, textu 19. dicit, quòd differentia sequitur qualitatem, & prædicatur in eo quod quale, cùm autē dicit, quòd prędicatur quidditatiuè, accipitur quidditatiuè pro essentialiter. Nam quidditatem essentiā vocamus, vel quia est pars definitionis, quæ prædicatur in quid, propter primam partē, quæ vt substātia significat in definitione, propterea dicitur tota definitio in quid prędicari, & vt sunt in illa etiam partes quidditatiuè prædicantur, & ita in toto, quod est definitum, accipit differentia modum istum prædicandi in quid.

QVÆ-

QVÆSTIO XLIII.

Vtrum genus generalissimum, & subalternum specie differant, & quodnam sit perfectius.

Duo pũcta tanguntur in titulo quæstionis. Circa 1. pũctum.

Anc quæstionem pro maiori intelligentia definitionis generis versamus, & videtur quòd differãt specie. Et arguitur primò, quia relatiua specie differunt penes terminos distinctos specie:sed generalissimũ, & subalternũ sunt relatiua habentia terminos specie diuersos:ergo specie differunt. Minor probatur:Nã generalissimum est, quod respicit species, sic adeo, vt supra illud non sit aliud genus, sed illas vt primũ principiũ respiciat:Genus mediũ vel infimum non sic respicit, sed tãquam id, quod habet supra se aliud genus, sed hoc est habere diuersum terminũ formaliter:ergo & ipsa specie differunt. Consequentia prob. Nã paternitas & maternitas sunt relationes specie diuersæ, quia quamuis eundem respiciant filium diuersimodè, pater tãquã principiũ actiuum filij, mater vt passiuũ. Minor probatur. Nã ille modus respiciẽdi diuersus expostit in termino diuersã rationem, nam modus ille tendẽdi in terminum diuersificat formaliter terminos. *1. Argum.*

2. Argum. Arguitur secundò. Generalissimum & subalternum differunt definitione:ergo specie. Consequentia patet: nam differre definitione, specie differre est. Sed Minor probatur ex Porphyrio, capite de Specie, nam genus generalissimum est, quod supra se non habet aliud genus, genus infimum vel medium est, quod supra se habet: ergo &c.

3. Argum. Arguitur tertiò. Generalissimũ & subalternum differũt plusquam duo genera subalterna:sed duo genera subalterna numero differũt:ergo genus generalissimũ & subalternum specie differunt. Consequentia probatur, quia inter numericã differentiam & specificã non datur medium, nec magis nec minus: ergo tãtùm ascenditur ad differentiam specificam.

4. Argum. Arguitur quartò: Formæ eiusdem speciei possunt tribuere eundem effectum formalem in specie:sed genereitas, quæ constituit animal genus, nõ potest habere eundem effectum formalem, quem tribuit genereitas, quæ cõstituit substantiã genus: ergo &c. Maior patet, & Minor probatur: quia genereitas, quæ cõstituit animal genus, tribuit esse genus infimũ, & quæ tribuit substantiæ esse genus, tribuit esse genus subalternum, & quod supra se non habeat aliud genus, quod non potest tribuere alia illa generalitas: ergo &c. Et cõfirmatur: Nã genereitas substantiæ tribuit ipsi, vt sit superius ad animal: sed genereitas animalis non potest sibi tribuere, vt sit superius ad animal, qa nihil potest sibi esse superius: ergo &c.

Circa 2. pũctum quæsiti. Circa secundã quæstionis partem probatur, omnes vniuersalitates generis esse æquè perfectas, & ita non habere locum quæstio. & sit quintum argumentum: Quia in intellectu per rationẽ æquè fiũt vnum genera subalterna & suprema, cũ tamen hæc inter se quã illa inter se fiant vnum omnino. Ratio enim substantiæ tam vna est in generalissimo secundum rationem ad omnes substantias, quàm ratio animalis ad omnia animalia in subalterno: ergo verè omnia genera in ratione vniuersalis sunt æquè perfecta, nõ solùm specificè, sed etiam accidentaliter, quia ratio vniuersalis generici in indiuisibili videtur consistere. *5. Argum.*

6. Argum. Sextò arguitur. Quia vnũ formaliter importat indiuisionẽ, seu negationẽ multitudinis:sed in meris negationibus non est magis, vel minus, neque enim vnus Angelus est minus albus, quam alius, sed omnes æqualiter sunt non albi: ergo inter vniuersalia, & genera non potest vnũ esse magis vnum quàm aliud, & sic non potest vnum esse magis perfectum. nam ob hanc causam esset magis perfectum, quia est magis vnum. Et confirmatur, quia si aliquod esset constituendum magis perfectum vniuersale, illud videtur, quod esset magis cõmune, et superius ad ea, quæ sunt similia à parte rei, nã quod magis superius est, magis vniuersale est, sicut id quod magis habet de albedine, magis album est:ergo quod vniuersalius fuerit, perfectius erit ĩ rõne vniuersalis. *Confirmat.*

Destisi

gnitionis. Est & in re fundamentū, vt substantia cognoscatur, vt supra se non habeat aliud genus. Et supra hanc cognitionem fundatur intētio generalissimi, qua generalissimū denominatur, q̄ denominatio accidēs est respectu rationis genericæ; itidē in subalterno est ratio generis, vt in genera issi no, cuius intentio in re. habet fundamentū remotū, & in intellectu proximū: & ēt est fundamētum subalternitatis. Nā cū intellectus considerat rationem illa animalis, v.g. sic referri ad species, vt ēt supra se genus aliud habeat tribuit illi intentionē subalterni, quod ēt est accidens ad generis rationem. Et si inquiras, vtrū in subalterno esse subalternum sit alia intētio distincta à rōne speciei? Respondeo, probabiliter vtrūq; dici posse, qd per intentionē, qua subiicitur generi, superiori, dicitur subalternum: ita vt idem sit esse subalternum, quod esse speciem generi superiori subiectam. Et quia hæc intentio accidit rationi generis, dicitur esse accidens generi esse subalternū. Secūdus modus dicendi est, quod est diuersa intentio subalterni vt sic à speciei mediæ intentione. Nam ex eo, quod considero ipsum, vt contrahibile per differentias, v.g. animal, vt contrahibile per differentias rationale, & irrationale, & vt id quod est in speciebus, tribuo ei intentionē generis, ex eo verò, quod cōsidero ipsū vt secundū potētiale contrahibile, tribuo intentionē subalterni, & ita refertur vt sic ad primū potētiale contrahibile, cuiusmodi est generalissimū vt sic: nā secūdū ad primū, & primū ad secundū referuntur, & ita generalissimum vt sic ad subalternū refertur, & subalternum ad generalissimum: & hoc mihi placet. Sic explicata concl. 2. probatur; nā hęc differentia est penes aliquid extrinsecum ad generis rōnē ergo est accidentaria. Anteced. prob. nā benè possum intelligere generis rationem nō intellecta ratione subalterni, aut generalissimi: ergo &c. Et præterea, nā sequeretur, q̄ essent duo prædicabilia generis, si differrent specie essentiali subalternum genus, & generalissimum. Consequens est falsum: ergo illud, ex quo sequitur: iam enim visum est, quod non sint nisi quinque prædicabilia.

Difficultas

1. Solutio.

2. Solutio.

Probatur secunda Conclusio ex dictis.

Ad secundū punctū quæst. deuenimus: & sit tertia concl. In ratione vniuersalis, & prædicabilis, id quod est magis vniuersale & commune, & de pluribus prædicatur, habet vnitatem minus perfectā, q̄ id quod est minus vniuersale, & sic generalissimū habet vnitatem minus perfectā, q̄ subalternū, licet secundū quid excedat. Pro cuius intelligentia est supponendū, vnitatem dupliciter, quantum ad præsens attinet, posse cōsiderari; vno modo intensiuè, alio modo extensiuè. Et sic vnitas numerica est intensior generica & specifica: quia magis vnit prædicata, vt fiat vnū ens indiuisum. Vnde quò longius abest quæcunq; vnitas alia à numerica, eo minus est intēsa, tantò verò intēsior, quāto magis accedit ad illā, & huic vnitati opposita est diuisio, seu distinctio extensiua, quæ fit p plura inferiora indiuidua, vnde species, q̄ maiorē vnitatē intensiuā habet, q̄ genus, minorē, quā illud admittit diuisionē extensiuā. Alio modo sumitur vnitas extensiuè, qn̄ scilicet plura distinctorum prædicatorum sub vna ratione vnit, eoque magis vnitas est extensiua, quantò magis extenditur ratio vna ad plura & distinctiora, & ita vnitas entis, & generalissimorum magis extensiua est: & quantò magis descendit, minor est vnitas extensiua. Hoc præmisso probatur nostra 3. conclusio: quia ad tribuendum vnitatem per secundam intentionem attendendū est ad fundamentum, quod præbet natura ad recipiendum illam vnitatem: sed sic est, quod inter ea, quæ fundant vnitatem magis vniuersalem, vt sunt plures species, est minor similitudo, quam inter ea, quæ fundant minus vniuersale, vt sunt plura indiuidua eiusdem speciei: ergo quanto vnitas fuerit vniuersalior, eo erit imperfectior. Maior probatur: Nam intellectus nullo alio modo reddit vnum, quæ sunt plura, quam faciendo vnitatem seu identitatem secundum rationem illorum, quæ re sunt similia, & non vnum: ergo sicuti animalia sunt à parte rei magis similia, quā viuentia, q̄ conueniunt in pluribus prædicatis, quæ paucioribus conueniunt: ita animal factum vnum per rationem erit magis vnum quā viuens: quia minus diuisibile,

3. Conclus. Circa secū dum punctum quæsiti.

Esse magis vnum dupliciter.

Quæ vnitas est maior: numerica an specifica generica quæ.

Probatur conclusio.

quam viuens, & habet maius fundamentum à parte rei ad vnitatem vnum, quam aliud. Iam supra visum fuit, quomodo vnitas, & similitudo formalis est remotum fundamentum vniuersalitatis: quia ergo generalissimum est magis diuisibile non ità perfectam vnitatem recipit per secundam intentionem, & ita non est ita perfectum, sicut subalternũ, quod perfectiorem habet similitudinem & minus diuisibilem in inferiora. Dixi, quod generalissimum est secundum quid perfectius, quatenus est primum in illo genere, & reliquorum origo; & hoc ad perfectionem accidẽtalem genericã attinet.

Dissoluuntur argumenta.

Ad 1. AD primum respondetur, quod & genera eundem formalem terminum habent & illa diuersitas est in ratione generalissimi & subalterni, quæ ad rationem generis est accidentalis.

Ad 2. Ad secundum respondetur, quod differunt specie accidentali, in quantum sunt subalternum & generalissimum, & sic differunt definitione.

Ad 3. Ad tertium respondetur, quod differunt magis generalissimum, & subalternum, quam duo generalissima accidentaliter: & sic specie accidentali differunt. Vnde illa maxima instatur in albedine, vt quinq; quæ magis differt ab albedine vt quatuor, quam ab alia albedine, vt quinque, & ab alia differt numero: ergo ab ista specie, nihil valet: non tenet enim maxima in his quæ suscipiunt magis, & minus.

Ad 4. Ad quartum resp. quod vtraque genereitas tribuit esse genus: esse vero subalternum, vel infimum ab alia fit intentione, vt dictũ est. Ad confirm. resp. si enim

Ad confir. consideratur animal, vt species, genereitas substantiæ tribuit ipsi, vt sit superius ad animal, quatenus est species. In ratione vero generis, si est superior, illud habet per intentionem generalissimi distinctam à generis intentione, & radicaliter prouenit ex parte subiecti ex eo quod non tot inferiora vnũ, sicuti aliud, habere potest. Hoc autem est merum accidens: effectus enim formales essentiales, quales sunt in vtroque genere.

Ad 5. Ad quintum respond. quod magis vniũt per rationem propter fundamentũ genera subalterna, quam generalissima.

Ad 6. Ad sextum iam patet, quomodo vnum genus sit magis diuisibile, quam aliud, & minus vnum, ratione fundamenti & subiecti. Hæc autem differentia est accidentalis: & bene in illis vnitatibus genericis potest esse magis & minus: sed ratione fundamenti, quæ differentia est accidentalis, sicuti magis & minus, potest esse in priuationibus ratione fundamenti.

Ad confir. Ad confirm. resp. quod magis vniuersale est minus perfectum, quia est minus vnũ, sicuti in materialibus, quod est magis materiale, magis imperfectum est, quia esse materiale est imperfectio: ita esse vniuersale est minor perfectio, & quod magis vniuersale est per prædicationem minus est perfectum, & est magis vnum extensiuè.

QVÆSTIO. XLV.

Vtrùm genus sumatur à materia, & differentia à forma.

1. Argum. ET videtur quod non. Nam substantiæ separatæ accidentia entia rationis habent genus & differentiã, cũ in illis detur definitio vera: & tamen nec genus sumitur à materia, nec differentia à forma: ergo. Minor patet: quia carent materia & forma propriè dictis. Et maior, quod substantię separatę definiantur, est Arist. 8. Metaph. tex. 9. dũ excludit errorem antiquorũ philosophorũ de accidẽtib. & probatur ex D. Th. c. vlt. de ente & essen. Entia rationis satis constat definiri cũ illis detur vera species. Et confir. hoc

Confirmat. arg. Nam si genus sumitur à materia, sequitur quod accidentia, quæ differunt penes subiectum, differant genere; consequens videtur falsũ: ergo & illud, ex quo deducitur. Sequela probatur, quia differunt penes materiam, quę est subiectum, à quo sumitur differentia generica.

2. Argum. Secundò, nam si genus sumeretur à materia, & differentia à forma, maximè, quia id, à quo sumitur genus, se habet vt materia,

materia,& vt determinabile respectu illius, à quo sumitur differentia, quod se habet vt forma, & vt determinans: sed hoc est falsum: ergo & illud, ex quo sequitur. Minor prob. quia animal non potest se habere, vt materia, respectu rationalis, nec rationale, vt forma, respectu animalis: nam sunt prorsus eadē res realiter & formaliter. Idem autem non potest se habere vt forma & materia, respectu sui ipsius. Si dicas, quod illa compositio, in qua animal determinatur per rationale, non sit realis, sed fiat per intellectum concipientem vnum cōceptum vt determinabilem, & alium, vt determinantem, & conceptus genericus animalis est determinabilis per conceptū differentiæ, scilicet, rationalis, & ex eo, quod per intellectum fit illa diuersitas & distinctio rationis inter animal & rationale, resultat compositio per eūdem intellectus actum: Contra: Nam sequeretur, quod in Deo dicamus reperiri genus & differentiam, & sic cōponi Deum ex genere & differentia: quia concipimus nos in Deo cōceptum aliquem, qui se habet, nostro modo intelligendi, vt determinabilis, & alium, qui se habet, vt determinans. Nam Deum dicimus esse substantiam intellectualem, infinitam, vbi conceptus substantiæ nostro modo intelligendi concipitur, vt determinabilis per intellectualem: nam substantia indifferens manebat ex modo concipiendi ad omnes substantias, & per intellectualem manet determinata ad tale genus substātiarum: ergo. Dices, quod non sit fundamentum in Deo huiusmodi compositionis, sed tota maneat in nostro modo intelligendi, & teneat se ex parte illius, & propter suam imperfectionem. In compositione autem, quæ fit in homine, v.g. ex genere & differentia, est fundamentū in ipso homine, quia sunt illi gradus, qui concipiuntur, vt determinans & determinabile. Sed contra. Nam etiam in Deo est verè vna perfectio infinita fundans cognitionem substantiæ, & cognitionem intellectualis, & reuera nostro modo intelligendi vnus conceptus habet se, vt determinans, & alius vt determinabilis: ergo erit etiam in Deo genus & differentia; & dicemus sumi à materia & forma nostro modo intelligendi, maximè cum Deus intelligatur ad modum rerum materialium, quæ genere & differentia constant. Et confirmatur hoc argumentum. Nā sumi à materia non videtur esse proprium generis, cum conueniat alteri, & similiter sumi à differentia, & sic poterit separari: & ita non omne genus sumetur à materia, nec omnis differentia à forma. Mai patet: nam animalitas sumitur à materia, & rationalitas à forma, & illorum neutrum est genus nec differentia.

Solutio.

Impugnatio.

Solutio.

Impugnatio.

Confirm.

3. Argum. Tertiò: Sequitur, quod si genus sumatur à materia, quod vbicunq; fuerit diuersa materia, sit genus diuersum, quia causa existente diuersa effectus similiter debet esse diuersus; sed non, vbicumque est diuersa materia, est generis diuersitas: ergo non sumitur genus à materia. Minor prob. quia in cœlo & in his inferioribus est diuersa materia, quia illa est alterius rationis, cum dicat ordinem ad formam satiantem eius appetitum, quē non dicit materia horum inferiorum: & tamen corpora cœlestia & inferiora non differunt genere, sed sunt in eodem prædicamento substantiæ, sub eodem genere, corpore scilicet: ergo. Dices, quod differant genere physico, & dixit Arist. 10. Metaphysicor. corruptibile, & incorruptibile differre genere. Sed contra: nam cum dicimus nos, genus sumi à materia, & differentiam à forma, de genere logico loquimur: ergo logicum genus debet esse diuersum, vbi est materiæ diuersitas.

Solutio.

Impugnatio.

4. Argum. Quartò: Id, à quo sumitur genus, dēt esse distinctionis genericæ causa, & etiā cognitionis talis naturæ, quæ cōstat tali generatione: quia genus iuuat & ad cognitionē essētiæ rei, cū sit pars definitionis, & etiā ad distinctionē, nā hō differt à plāta per rationē animalis, qd genus est hominis: sed materia prima non potest esse principiū nec distinctionis, nec cognitionis, quia oīs distinctio est p aliquē actum, vt patet 7. Met. & vnūquodq; cognoscitur in quantum est actu: ergo nec ab illa pōt sumi generis ratio. Dices qđ sumatur à materia in ordine ad formam. Cōtra: nā tūc sequitur, quod à forma sumatur genus, & differentia radicaliter, quia

Solutio.

Impugnatio.

quia ipsa est radix, vt sumatur à materia genus, & etiam est radix differentiæ, vt videbimus: ergo.

5. Argum. Quintò: In accidentibus genus sumitur a subiecto: nam subiectum ponitur loco generis: differētia verò sumitur à principiis causatiuis ipsius, vt ait D.Th.c.vlt. de Ente. Tunc sic: Differentia in accidentibus sumitur à causa efficienti: ergò non à forma, & subiectū respectu accidentis habet rationem causæ efficientis, à quo sumitur genus: ergo saltem in accidentibus genus nō sumitur à materia, nec à forma differentia. *Solutio.* Si dicas, quod sumatur genus in accidētibus à materia: nam subiectum est materia & recipiens etiam accidentia: *Impugnatio.* Contra; ergo in accidentibus genus sumitur à materia propriè dicta, & non à conceptu determinabilis, quia subiectum non habet conceptum determinabilis, sed potius verè sustentatiui materialiter. *Confirm.* Et confirm hoc arg. Nā si accidentia definiantur in abstracto, vt simitas est nasi curuitas, subiectum est id quod ponitur loco differētiæ, & ab illo sumitur differentia, ergo in accidentibus nunc à subiecto sumitur genus, nunc differentia: ergo differentia nō semper à forma, sed aliquando à materia sumitur.

6. Argum. Sextò arguitur, & probo quod nō possit dici genus sumi in substantiis materialibus radicaliter ex materia prima. Nam genus ex necessitate debet dicere gradum aliquē perfectionis, qui determinatur per vlteriorem, sed omnis perfectionis gradus in substātiis materialibus prouenit à forma, quæ est actus dans quamlibet actualitatem: ergo ab illa radicaliter sumi debet ratio generis. Consequentia est euidens. Nam si esse animal, prouenit à forma, & animal est genus: ergo generis radix forma est. Min illa prob. Nam materia prima cum sit pura potentia, nullum gradū perfectionis tribuere potest, quod enim potētiale est, non potest aliquid in actu constituere. *Solutio.* Dices, quod in animali duo sunt, esse animal, & esse in potentia ad rationalitatē: forma specifica dat esse animal: sed quod animal sit in potētia, prouenit à materia prima radicaliter, & cū genus dicat id, quod est in potentia ad differentias, meritò dicitur radicaliter sumi à materia prima. *Impugnatio.* Contra: nam illa potentialitas animalis prouenit ex eo, quod ille gradus, non test vltimus, & ex eo, quod solum dicit vitā sensibilē, potest perfici per differentiā vltimā: sed qđ dicat vitā sensibilē, habet à forma: ergo & potentialitatē. Quod.n. tribuit gradū nō vltimū, tribuit gradū potētialē: sed aīa tribuit gradū nō vltimum: ergo tribuit gradū potētialē: potētialitas ergo illa etiam prouenit à forma: ergo forma est radix & generis, & etiā differētiæ.

7. Argum. Septimò. Nā genus sumi dicitur a gradu potentiali, seu à tota essentia, vt dicit illum gradum potentialē, iste autē improprius est loquendi modus: ergo male dicitur sumi à materia hoc modo, idest à gradu potentiali. prob. min. Nam ab animali non sumitur genus. Sed animal est genus, illud enim à quo genus sumitur distinctū debet esse à genere: nam genus à seipso non sumitur, nec sit sermo in præsenti de secunda intentione, quæ fundatur in animali, quæ similiter à rebus sumitur.

8. Argum. Octauò. Si differentia sumitur à forma, sequitur, quod oīs differentia penes formam sit specifica; nam est penes illud, à quo sumitur differentia specifica: consequens est falsum: ergo. Prob. min. Nam aīa Petri & Pauli differunt penes formā, quia differūt se ipsis, & solo numero differunt: & intellectus Petri & Pauli solo numero differunt, & differūt penes formam: quia vnus est huius animæ intellectus, & alius est alterius: ergo. Et confir. hoc argumentum: *Confirm.* Nam ab eodem non sumitur genus & differentia, sed genus sumitur à forma, quatenus dat esse animalis, verbi gratia: ergo ab illa non sumitur differentia.

Præambula ad quæstionem.

Explicatur sensus quæsiti. IN hac q. sit sermo de genere pro natura denominata Genus, & non pro secunda intentione. Nam de secūda intentione, vnde sumatur, vt à fundamento, & quid sit suum esse, iam supra visum fuit. *Controuersia.* Et est q. hæc summopere necessaria ad artem logicalē, vt sciamus quid sit genus quid differentia, & quō definitiones sint constituendæ, tam in substantiis materialibus, quam spiritualibus, quā in accidētibus ac rationis entibus, valebitq; ad inquirendum, an Deus sit in genere. In qua q. sunt variæ sententiæ. *1. Opinio. Gregorij & aliorum.* Nam Gregorius, vt videbimus infra, & alii huius classis Doctores genus sumit dicūt à cōceptu, qui nostro modo intelli-

telligendi se habet, vt quid determinabile, & differentia ab illo, quod se habet eodem modo, vt determinans, etiamsi vnum non sit potentiale in re, nec aliud actuale: & etiamsi vnum non determinetur per aliud: quamobrem Deum collocant in prædicamento. Dominus Caiet. c.6. de Ente & Essen. subtiliter hanc quæstionem versans, dicit idem, quod D. Th. docet, cum loquitur, vnde sumatur genus formaliter. Verum cum pertractat, vnde proueniat genus radicaliter, affirmat, à materia prima in substantiis compositis desumi genus radicaliter. Et probat Caiet. hoc dictum & ratione, & authoritatibus. Ratione quidẽ: Nam genus in potentia continet differentias, et dicit aliquid potentiale, & confusum & perfectibile vlteriori perfectione: sed radix huius potentialitatis est materia prima, quæ est pura potẽtia: ergo ab illa radicaliter sumitur ratio generis. Minor patet in animali, quod est quid potẽtiale, & cõfusum, & differentias continet, vt ait Porphyrius c. de differentia. Minor probatur. Nã primũ in vnoquoq; genere est radix, & principiũ aliorum eiusdem generis, vt patet in Deo, qui est primum existens, & actus purus, & ita est causa totius esse actualis, & existentiæ, & totius actualitatis: cum ergo materia prima sit pura potentia nullum includens actum, erit causa totius potẽtialitatis, & radix. Et ita dicit Arist. 8. Metaph. tex. cõment. 9. quod genus sumitur à materia, & differentia à forma. Et 2. de cœlo, com 49. ait, quod si corpora cęlestia conueniãt in genere, & differant in specie, sunt composita ex materia & forma. Quasi velit dicere, quod radix generis materia sit, & radix differentiæ forma. In cæteris quæ Caiet. ponit, non censeo discedendũ esse ab illo: Sit ergo pro veritate explicãda

2. Opinio. Caietani.

Rationes Caiet.

Decidi tur quæstio.

Prima conclusio: Si fiat sermo de substantiis compositis ex materia, & forma, genus non sumitur radicaliter à materia prima, ita vt tota radix sit materia prima, quæ conclusio, etiamsi sit contra dominum Caiet. vera est mihi, & est expressa D. Th. 1. p. q. 77. artic. 3. ad 4. in illis verbis. Quia igitur aia intellectiua virtute continet id, quod sensitiua habet, & adhuc amplius, potest seorsum ratio considerare, quod pertinet ad virtutem sensitiuæ, quasi quoddam imperfectum, & materiale, & quia hoc inuenitur commune homini: & aliis animalibus, ex hoc ratio nem generis format. Id verò, in quo animam intellectiuam seu sensitiuam excedit, accipitur quasi formale, & completiuum, & ex eo format rationem differentię, vnde radicem generis accipit animam, & eandem ponit radicem differentiæ, ergo & 5 Meta tex. 10. Et illam mihi tenere videtur etiam D. Thom. de spiritualibus crea ar. 1. ad 24. & de natura generis. c. 4. Vbi sic dicit: In rebus compositis ex materia & forma genus sumitur à materia, & differentia à forma, ita tamẽ, vt per materiã non intelligatur materia prima, sed secundũ quòd per formam recipit quoddã esse imperfectum, & materiale respectu esse specifici: sicuti esse animalis est imperfectũ, & materiale respectu hominis esse, tamẽ illud esse duplex non est secundũ aliã, & aliam formã: Sed secundũ vnã formã, quæ homini dat, non solũ hoc quòd est esse animal, sed & hoc quod est esse hominẽ: ergo. Si dicas D. Tho. hic loqui de genere secundum id, quod denominatur formaliter genus, & hoc verum est non sumi à materia prima, non vero loqui de radice, vnde sumitur genus: Contra. Nã semper, quando loquitur D. Tho. de genere, & differentia, vnde sumantur, vt loco adducto, & de Potentia q. 3 ar. 1. in corpore, & c. 6. de ente & essentia: semper per materiam, cum dicit, genus sumi ab illa, intelligit gradum illũ potentialem animalis sc. corporis, & nõ materiã primã, & sẽper quòd explicat, vnde proueniat huiusmodi potentialis gradus, dicit esse à forma dante esse imperfectũ, & nõ à materia prima, vt patet in hoc loco adducto, ergo radix illius potẽtialitatis est à forma dante esse imperfectum, & nõ à materia prima. Nam qui explicuit differentiã sumendã esse à forma dante illum gradum vltimum, & à gradu vltimo, vbi & radicem differentiæ explicuit, & formalem gradum differentialẽ, diceret etiã, sumi genus à materia prima, & à gradu potẽtiali, vt vtrãq; rationẽ explicaret, & radicalẽ, & formalẽ,

1. Concl. cõtra Caiet.

Locus D. Tho. contra Caiet.

Alius locus D. Thomæ.

Explicãtur loca D. Th. pro Caiet.

Refellitur præfata explicatio.

nec vnquam inuenies in D. Thom. genus sumi à materia radicaliter. Hanc conclusionem mihi persuadent etiam 4 & 6. argumentum suprà facta Verum est tamen quod ad rationem genericam in rebus materialibus necessaria sit materia prima, vt recipiens gradum illum imperfectum, & vt resultet ratio animalis, vel corporis, quæ ex necessitate dicunt materiam & formam, vt partes sui. Sed hoc non est esse radicem generis: nam etiam posset di i radix differentiæ materia prima, quia aia non potest facere rationale, nisi in materia dando suos gradus in illa.

Obseruat.

2. Conclus.

Secunda concl. Genus, præsupposita materia tanquam subiecto, sumitur radicaliter à forma dante esse imperfectum, & determinabile, & potentiale, v.g. si in homine consideres illud, quod genus determinat, nimirũ, animal, corpus, viuens, hoc inquam habet pro radice animam rationalem: nam anima rationalis, vna cũ sit, eminenter continet reliquarum formarum perfectiones, & ita tribuit esse corpus, esse viuens, esse animal. Cum ergo hæc forma tribuit aliquem gradum essentiæ determinabilẽ per alium gradũ perfectiorem, tribuit esse genus formaliter pro substrato, & hic gradus oritur ab ipsa tanquam à radice in genere tamen causæ formalis. Hæc conclusio D. Th. est in loco citato pro prima conclusione, in illis verbis. Illud tamen esse duplex non est secundum aliam & aliam formam, sed secundum vnam formam, quæ homini dat, non solum hoc quod est esse animal, sed hoc quoq; quod est esse hominẽ. Per hominẽ autem intelligit D. Thom gradũ rationalis, & idem est dicendum in omnibus formis suo modo: ergo & gradus genericus, & specificus à forma est: ergo radicaliter ab illa prouenit genus. Et probatur conclusio: Nam ab illo genus sumitur radicaliter, à quo prouenit gradus determinabilis vlteriori perfectione, sed à forma dante esse imperfectũ est huiusmodi gradus: ergo ab illa genus prouenit radicaliter, & iste gradus non prouenit à materia prima, licèt sit subiectum recipiens illum gradum, subiectum, inquam, potentiale, & non inhæsionis. Et si dicas: ergo sufficit hoc esse subiectũ suscipiens tales gradus, vt dicatur ab illo sumi genus radicaliter. Negãdum est hoc: nam eadẽ ratione sufficeret esse subiectũ, vt dicatur esse id, à quo sumitur differentia, quia recipit etiã materia, esse equũ, hoc est, vltimum gradum, quem forma equi tribuit. Dices, tribuere illum gradũ vltimum, vt subiectum non actuabile vlterius per alium gradum: cum vero materia prima suscipit esse animal, seu gradum animalis recipit illum, vt vlterius actuabilẽ per vlteriorem gradum, & ita ab illa, vt habet illũ gradũ potentialẽ, seu ab illa suscipiente gradũ illum sumitur radicaliter genus. Sed contra: quia ipsa non dat huiusmodi gradus vllo pacto, licet suscipiat genus: ergo debent sumi radicaliter à dante & non à suscipiente illos gradus, & à dante nõ in genere causæ efficientis, sed formalis, quia illi gradus sunt gradus essentiales, & formales tali rei habenti genus, & differentiam.

Locus D. Tho. obseruandus.

Obiectio.

Solutio.

Fuga.

Impugnat.

Sed contra istas duas conclusiones sic argumẽtor. Primò, impossibile est, quod ab vno & eodẽ actu sumatur genus, etiã radicaliter, & differentia: ergo non sumitur à forma substantiali (quæ simplicissima est in omnibus) genus & differẽtia. Probatur antecedẽs, quia genus est quid potentiale, differentia quid actuale, sed actus vt sic nõ potest tribuere, nisi actũ, & non potentiam: ergo. Respondetur, quod eadem forma, quatenus ad præsens attinet, debet considerari vt duplex principium eminenter, seu vt vnum principium habens duplicem rationem: verbi gratia, anima rationalis præhabet in se virtutem, vt tribuat esse animal, & esse rationale, ab hoc ergo vno simplicissimo actu, quatenus tribuit esse animalis, sumitur ratio generis radicaliter, quatenus verò consideratur vt quid tribuens esse rationale, sumitur differentia radicaliter, & ab eadem quatenus tribuit esse viuentis, ratio generis, quatenus ratio sensibilis differentiæ ratio, & ab eadem, quatenus tribuit esse substantiæ complectæ, generis ratio, quatenus verò corporeæ sumitur ratio differentiæ. Et ratio huius est, quia esse genus pro substrato nihil aliud est, quam habere imperfectum gradum essendi, omnis autem gradus tam perfectus, quàm imperfectus est à forma.

Difficultas.

Solutio.

Secun-

Obiectio ex D. Thom.

Secundum argumentum. Nam D.Th. opusculo 42. de natura generis c. 5. dicit in hæc verba; Potentialitas enim totius compositi in rebus materialibus est materia, & ideo ab illa sumitur genus, perfectio verò totius est à forma, ideo à forma sumitur differentia: per formã enim ipsum contingit esse actu, ideo aliud & aliud in essentia est, vnde sumitur ratio generis & ratio differentiæ in compositis, hoc autem dici non potest de genere, pro illo quod est genus subalternum: ergo loquitur de radice substrati generis, quæ est materia prima: nam rationale & animal non sunt aliud & aliud. Ad hoc argumentum idem D.Tho. ibidē respondet, se explicando. Vnde subdit, sed quia materia est materia totius, & non solum formæ, & forma est forma totius, & non solum materię, ideo nomen designans totum sumptum à materia totius, est genus, & nomen designans totum sumptũ à forma totius, est differentia, materia autem totius vocatur animal verbi gratia, vel viuens, vel corpus, & formam totius vocat rationale sensibile. Nam in hac materia à D.Tho. forma & materia vsurpãtur pro potentiali quodam habenti actũ imperfectum, & forma pro actuali quodam diceti vltimam perfectionem. Cum verò dicit, quod est aliud & aliud secundum essentiam, vnde sumitur genus, & vnde sumitur differentia, accipit, vt contra se distincta materiam primam cum gradu viuentis, & animam ex alia parte verbi gratia, & hæc distinguuntur essentialiter & realiter, vt constat. capit. 3. de ente: Nam animal verbi gratia, ab anima rationali realiter distinguitur.

1. Solutio. ex eodem D.Thom.

2. Solutio. Vel secundo respondetur, quòd cum D.Thomas dicit, genus sumi à materia, accipit materiam vt subiectum recipiens perfectionem determinabilem vlteriori perfectione, & vt includit formam dantem illam perfectionem, materia enim cum anima dante esse animalis, est radix generis.

3. Conclus. Tertia concl. Differentia radicaliter sumitur à forma, itaq; radix, vnde prouenit in substantiis compositis differentia, est ipsa forma, quatenus dat gradum complentem, & determinantem gradum potentialem & imperfectum. Hæc conclusio prob. ex dictis. Et præterea: nam forma est radix totius actualitatis essentialis: quæ est in composito: ergo ab ipsa debet dimanare, quidquid est actus in substãtia composita, & quidquid tribuit vltimam actualitatem differentiæ: nam non est, à quo alio deuenire formaliter imaginari possit. Et hac ratione 2. physic. vocat formas species, quia tribuunt speciem rebus, & vltimum differentialem gradum. Et in verbis allatis de natura generis, tangit D.Thom. hanc rationē. *Ratio ex D.Thom.* Ex eo enim, quod anima iungitur materiæ primæ, manet corpus, & viuens, & sensibile, & ita definitur libro secundo, de anima, quod sit actus corporis physici, organici, &c. Et confirm. hæc ratio: nam actualitas differentiæ non prouenit à materia prima, quæ est pura potentia: ergo prouenit à forma, quia nullæ aliæ partes sunt in composito ex materia & forma.

4. Conclus. Quomodo genus sumatur à tota substantia, non à parte.

Quarta concl. Genus formaliter, hoc est illud, quod nomine generico primæ intentionis significatur, vt animal, corpus, viuens, sumitur à tota essentia substantiæ compositæ, quatenus habet rationem perfectibilis vlteriori perfectione specifica, differentia verò à tota essentia, & quidditate, quatenus habet rationem perficientis, & determinantis genericum gradum, quæ vt potentia significabatur. Hæc concl. ferè communis est. Illã tenet Arist. 8. Metaph. text. 9. vbi sic dicit: Quare substantiæ est quidem cuius contingit definitionem & rationem esse (vt puta) compositæ, siue sensibilis, siue intellectualis sit, ex quibus autem hoc primum non est, siquidem aliquid de aliquo significat ratio definitiua, & oportet hoc quidem materiam, illud formam esse. Vbi sua phrasi obscura dicit genus sumi à materia, differentiam à forma, ita ibidem explicante D. Thom. Per materiam autem, vt dicit Angelicus Doctor locis sup. adductis, intelligitur id, quod habet esse potentiale determinabile, & per formam id, quod habet esse actuale determinans. Vide D.Thom. art. 7. de spir. crea. ad 24. Et prob. conclusi. ratione. Nam natura, vt determinabilis, per vlteriorem gradum specificum cum habeat rationem totius potentialis essen-

Quomodo intelligendus Arist. cum ait, genus sumi à materia, differentiã à forma.

tialis prædicatur de pluribus differentibus specie in quid, ergo est genus. A definitione ad definitum tenet consequentia, & antecedens est euidens. Et natura, vt perficiens gradu specifico, & formaliter, quia est qualitas essentialis, prædicatur de pluribus in quale: ergo est differētia. Etiā patet cōsquētia a definitione. Et confir. hæc rō. Nā intētio generis v. g. nō denominat hoiem nec rōnale, sed aial, aial ergo ē genus, & illud ē essētia rei significata per modū perfectibilis: ergo. Et idē argm fiat de dria, quia sensibile, & rōnale denominātur intentione differentiæ, & non animal, nec homo: ergo essentia, prout habet rationem perficientis specificæ, differentia dicitur.

5. Conclus. Quomodo in Angelis non detur subalternū sed unum tātū genus & una tātum differentia, & à quo sumantur.

Quinta cōclusio. In substantiis angelicis & separatis genus non sumitur à materia, & forma propriè dictis, & in ipsis non est genus subalternū, sed solum hūt genus vnū, & vnā drīam. Prima pars conclusionis satis patet, qa substantiæ angelicæ sunt formæ subsistentes nō compositæ ex materia & forma, nā forma nō vnitur materiæ, nisi quia est imperfecta, vt acquirat sciam à reb. quia in genere intelligibiliū est pura potentia, sicut cōtingit aiæ humanæ, sed substantiæ angelicę sunt quid perfectum in genere intelligibiliū: ergo non cōponūtur ex materia & forma. Min. prob. quia ex quo datur forma imperfecta in genere intelligibili dari poterit perfecta in illo gñe, & sic non indigebit materia, hęc āt perfecta forma angelus est, ergo &c. De hoc 1. p. q. 51. ar. 2. & in 2. d. 8. ar. 1. & 2. cōt. Gent. c. 48. & 89. & 90. & de potē. q. 6. ar. 6. & de malo, q. 16. a. 1. & de spir. crea. ar. 5. & opus. 21. ar. 3. c. 2. & opus. 15. c. 18. & de natu. generis, opus. 42. c. 5. Vbi etiam probat secundam conclusionis partē, sic dicēs. Illæ ergo substantię simplices nullū genus subalternum hūt, & ideo vnica dria sufficit earū perfectioni: quia nō colligitur earū perfectio ex multis & diuersis diuisionibus generū, & coniunctionib. dfiarū, & tanto perfectior est earū natura, quanto plura vnitē, & in vno simplici hēt. Hæc ille. Quia ergo substantiæ angelicæ simplicissimę sunt perfectissimę, cum multa simplicitate suam possident essentiam: & ideo in illis non possumus reperire, nisi vnam rationem cōem genericam prædicamentalem, in qua omnes conueniunt, & vna in qualibet differentia, qua inter se distinguuntur, quę tanto est perfectior quanto substātia separata est perfectior. Nam multitudo generum & differentiarum quæ in homine reperiuntur, & in ceteris speciebus, eorum attestatur compositioni, & imperfectioni. Vnde autem sumatur genus hoc, & differentiæ istæ in Angelis videndum est, quod D. Thomas censet difficile. Et sit

6. Conclus.

Sexta conclusio: In substātiis separatis genus sumitur a tota essentia secundum id, in quo ceteris assimilatur, & secūdum id, in quo cum ceteris conuenit; differentia vērò a tota essentia scdm id, quod sibi propriū est: Verbi grat. in Gabriele possumus considerare essentiam suā sm quod habet cum ceteris Angelis conuenientiā, vt si consideremus rōnē spiritus, quæ est omnibus Angelis cōis, & ab hac rōne generis ratio sumitur. Possumus ēt considerare id, quod est propriū Gabrieli, & considerando totā essentiam secundum illud sibi propriū, sumitur rō drīæ: illud aūt nobis est ignotum, & vocetur spiritus. Radicem aūt vnde possumus elicere hoc prædicatum specificum, duplicem assignant Doctores. D. Th. dicit esse recessum à potentialitate, & accessum ad actum purū, quanto. n. vna substātia Angelica magis ad actum purum (qui est Deus) magis est actu, & magis est spiritualis. Et ita hæc maior spiritualitas est differentia Angelica, per quam magis à potentialitate recedit, quia minus est in potētia, & magis est in actu: quia habet maiorem similitudinem cum actu puro. Et hęc maior spiritualitas est determinatio illius gradus cōis, tribuendo illi esse perfectius specificum, & ita est differentia: & illud cōe est potētiale respectu huius proprii, & dicit totam essentiam Angeli, & ita est genus. Et si inquiras, quomodo illud commune colligitur esse genus? Respondet D. Th. opus. 42. c. 5. in hæc verba: quod colligimus genus esse, quia est aliquid in ipsis potentiale, & in potētia ad suum esse, & quia genus debet esse potētiale, illud cōmune esse genus colligim⁹, & constituitur in specie per maiorem accessum ad Deum, qui maior accessus est

Doctrina egregia.

Difficultas 1. Soluitur ex D. Th.

Occurritur instantia.

maior

maior actualitas illius potentialis metaphysici determinatiua. Nam quid potentia e est in Angelis esse spiritum, qui de se nõ habet esse. Potest etiam ex verbis D. Thomæ sumi alia radix ferè rediens in primam, colligendi genus, & differentiã in Angelis. Nam quãto illud magis recedit a Deo in Angelica essentia habet rationem generis: quanto vero propius accedit ad purum actum rationem differentiæ. Quia illud quanto magis recedit in sua essentia, est magis potentiale, & sic magis determinabile, vnde est genus, Quia generis proprium est determinari per differentias: Illud vero quanto propius accedit ad Deũ, hêt rõnem actus: quia est magis purum, & ita determinat illud potentiale, quãobrem est differentia. Et si dicas, hęc maior vel minor perfectio non potest causare dñiam specificã: ergo ex maiori accessu, vel minori non potest sumi differentiæ ratio: probatur anteced. quia differentia penes magis, & minus non est specifica, vt patet in albedine magis vel minus intẽsa. Respondet D.Th. de ente vbi sup. qđ gradus pfectionis in recipiendo eãdẽ dñiam, nõ causat dñiam specificam, vt patet in magis vel minus albo. Verum diuersitas gradus perfectionis in ipsis naturis participatis, causat diuersitatem specificam, vt patet, qa homo perfectius participat vnã sensibi.ẽ, quam equus, & ita est alterius speciei, quia species sunt sicuti numeri. Et sicuti addita vnitate numero, mutatur species, ita addita una p. fectione generi, est alia species distincta ab alia, quæ nõ habebat illam perfectionẽ. Quia ergo homo hêt vitã rationalẽ (q. gradus rationalitatis, & perfectionis non est in equo) homo est perfectior, & alterius speciei. Et si duæ animæ sunt inæquales in perfectione, illud est indiuiduabiliter: illæ ergo formæ, q̃ secundum se magis participant de gradu perfectionis alicuius formæ, differunt specie. Caietanus prædicto ca. de ente; & essentia, venatur ratione generis, & differentiæ in his substantiis, penes maiorem aut minorem accessum ad existentiã. Vide ibidem. Nã eadem est ferè ratio de maiori accessu ad existentiã, & ad actum purum quia qđ magis accedit ad actum purũ, vt pprius ipsius effectus, est existentia, quæ est actualitas etiam ipsarum formarum, & differentiarum: est ergo genus in substantiis immaterialibus, quod naturam vt determinabilem importat, & differentia, quod naturam vt determinãrem dicit. Et radix huius, vnde id colligimus est accedere magis vel minus ad actum purum, & recedere a potentialitate modo iam dicto. Et Caietanus etiã ponit radicem esse existentiæ, vt magis Deo similè. Et huic doctrinæ quadrat illud Augustini: Duo fecisti Domine, vnum prope te, hoc est, Angelicam substantiam, & aliud prope nihil, quod est materia prima. Vnde tribuit nobilitatẽ essentialem Angelis per recessum à potẽtialitate, & accessum ad se ipsum. Vide Diuum Thomam 2. Senten. distinctione 3 quæst. 1. ar. 5. Vbi inuenies etiam modum dicendi Caietani, quod à potentialitate quidditatis ad esse sumitur genus, differentia penes accessum ad ipsum esse, & etiam quod sumatur per accessum ad Deum, vt dictum est. Cum verò dicit, quod sumitur à materia ratio generis, explicandus est D. Thom. non quod materia prima sit radix generici gradus, sed quod est quid imperfectissimum, & potentiale, & illud quod rationẽ generis induit, debet imitari ipsam in potentialitate. Nam sicuti ipsa perficitur per formam, ita gradus genericus debet perfici per differentiæ gradum; licet non sit omnimoda similitudo, & hac ratione dicit sumi genus à materia. Alias ẽt explicationes sup. dedimus. Colligamus ergo rationẽ pro conclus. Nã illud quo magis accedit ad actũ purũ Angelus in essentia eius est magis actuale: sed quod est magis actuale in essentia, est differentia: illud ergo quo magis accedit ad Deũ, est dñia: & illud ipsum quo magis in essentia recedit à Deo est magis potentiale: & illud est genus, & est omnibus Angelis cõmune, q est esse spiritũ: quia in ipsis Angelis non sunt, nisi duo prædicata essentiæ, vnum scilicet genericũ, & vnũ specificum, & illud magis potentiale denominatur intentione generis, hoc vero magis actuale, intẽtione differẽtię. Quid autem sit genus vel differentia est difficillimum, loquendo in particulari. Et ita dicit

[Marginal notes: *2. Solut. ex D. Thoma.* — *Obiectio.* — *Solutio ex D. Tho.* — *Q̃uo duę animę sint inæquales in perfectione.* — *Penes quid sumatur in Angelis ratio generis, & differentia.* — *Speculatio Caiet. ex D. Thoma.* — *Explicatur dictum Diui Thomæ.* — *Ex dictis probatur Conclusio principalis.* — *Dubiũ difficile.*]

dicit D.Tho.c.6.de ente,nec iterum necessum est,vt diuisio intellectualium substantiarum sit semper per differentias veras:quia hoc est impossibile in omnibus rebus accipere.

7.Conclus. Quō tota essentia accidentis sumdet genus & differentiam. Septima conclusio:De accidentibus genus formaliter,seu,id quod habet rōnem generis,sumitur ab eo, quod se habet vt materiale,seu à tota essentia accidentis, vt habet rationem potentialis:differētia verò à tota essentia, secundum quod habet rationem formalis,& determinatiui. Hæc cōclusio probatur rationibus supra factis:& quia genus etiam in accidentibus dēt esse quod affirmatur in quid de speciebus:ergo debet dicere rationē materialem,seu essentiam, vt determinabilem per differentias. Differentia verò est quæ prædicatur in quale essentialiter & ita debet sumi à tota essentia,vt habet rationem perficientis essentialiter. Nec in accidentibus est materia & forma propriè,& ita ab illis non sumitur genus & differentia.

8.Conclus. Octaua conclus. Radix vnde prouenit genus in accidentibus (si loquamur de primo genere)est ille modus,quo ens di- *Quę sit prima radix genereitatis in accidentibus.* uersimodè de decem generibus prædicatur:itaque per illum modum,quo ens determinetur ad quantitatem,quantitas ipsa remanet genus,& in hac prædicamentali coordinatione , & illam dicit Diuus Thomas esse mensurabilitatem substantiæ:& loquitur de quantitate logico modo, Ex eo enim quod ens per illum modum determinatur , manet potens vlteriori perfectione specifica determinari , nam ille modus constituit ens in ratione quantitatis, & consequenter facit vt illa quantitas per talem mensurandi seu mensurabilitatis modū determinari possit , genera vero quantitatis intermedia per aliquid simile cōstituuntur, etiam radicaliter in generis ratione Idem est dicendum de ceteris prædicamentis, & de primis eorum generibus:nam ratio entis determinatur in qualitate ad essetiale per hoc, quod est esse substantiæ dispositionem,& in relatione per hoc quod est esse relatiuū,& ad genus actionis per acti- *Difficultas* uum,&c.Si vero inquiras,radix differen- *Responsio ex D.Tho.* tiæ vnde sumitur in accidentibus in abstracto consideratis?dico cum D. Thoma quod sumatur ex causis ipsorum.Et ita in definitionibus propriarum passionū ponitur subiectum loco differentiæ,quia est causa,vnde accidentia causantur,non qđ subiectum sit differentia,sed quia est radix,vnde sumitur. Et per ordinem ad subiectum sumitur in ipsis differentia. Nam differentia accidentium non potest solui à subiecto,quia est sua radix,& ita definitur , quod simitas sit nasi curuitas, vnde nasus est radix differentiæ,& ordo ad illum est differentia. Non enim qualibet *Obiectio.* curuitas est simitas,sed illa quæ est in naso.Si vero in concreto definirentur licet *Solutio.* non esset propria quidditatiua definitio generis,quia habet vicem materiæ,& potentialis poneretur loco generis,quia definiuntur admodum substantiæ,in quibus quod materiale est habet rationem generis, idest , subiectum esset radix vnde sumeretur eorum genus, & per ordinē ad illud deberet sumi : quia substantia non potest esse proprium genus accidentis. Et si fiat argumentum: Nam differentia accidentis sumitur radicaliter à subiecto:ergo genus non potest sumi ab illo . Respondetur,quod si definiatur codē modo,verum est Si vero definitur non secūdum suam naturam,non est mirum quod sumatur ētiā à subiecto generis rō: quia diuersimodè definitur, & per modum substantiæ,vnde de materiali debet prædicari , & ita in ordine ad illud genus sumi nostro modo intelligendi,saltem licet in re non habeat nisi vnam radicem.

Nona cōclusio:In entibus rationis de- *9 Conclus. Vndesumātur genus , & differentia in entibus rōnis .* finibilibus,genus &differentia debent sumi ad modum,quo sumitur in accidentibus,quia sunt formæ quædam accidentales rōnis , & imitant maximè accidentia realia pcipuè relationes,& priuationes.

Vlt. concl. Quę necessariò requirantur ad rationē generis per se atq. per accidens. Vltima concl.Loquēdo de genere per se,non prout est in hac,vel illa natura,& similiter de differētia sufficit & reqritur quod differentia explicet certum & determinatum gradum entis,non extraneæ naturæ à natura generis cuius est diuisiua formaliter,genus vero explicet certā naturā determinabilem formaliter. Qđ verò radicaliter sumatur à forma,vel ab aliquo potentia,& hoc est illi accidentale,& idem de Angelis & accidentibus dicendum est.Probatur conclusio : Nam in

Ange-

Angelis verè est genus, & tñ nõ est materia, neq; forma, & in hoïe est genus & differentia, & tamen non sumitur ab illa radicali rõne, à qua in Angelis sumitur: & similiter in substantiis est genus & differentia, & nõ sumitur radicaliter, vnde in accidentibus non sumitur ab illa radicali ratione, à qua in substantiis: ergo loquendo per se de genere, & differentia, nihil horum includit, sed illud solũ, quod conclusio tenet. Cætera enim accidunt ad generis rationem in communi, sicut solemus de specie dicere, quod ad suam rationem sat fuerit esse principium intelligendi formale, reducens intellectum de potentia ad actum, quod verò sit substantia, vel accidens, est illi accidentale.

Dissoluuntur argumenta.

Ad 1. arg. AD primum argm rñdetur ex dictis: sumitur. n genus in illis ab aliquo, quod se habet vt materia, & ab aliquo quod se habet vt forma, cuiusmodi sunt gradus determinabiles, & determinantes. Qđ vero sumatur à materia vel forma radicaliter, est proprium substantiarum compositarum ex materia & forma.

Ad Confir. Ad confirmationem dicemus, cum de accidenti quinto prædicabili fiat sermo.

Ad 2. Ad secundum dicemus qõne sequenti, cũ disputabimus, an cõpositio metaphysica sit realis, vel rõnis.

Ad Confir. Ad confir. respondetur, quod generi accidit sumi à materia, vel forma, etiamsi per materiã sumamus materiam primam cũ gradu aliquo, vel vitæ, vel aïalis. Verũ sumi à materiali, vel formali, non accidit generi, nec differẽtiæ. Animalitas verò, & rõnalitas nõ sũt genus, quia abstractè significãtur: cõponunt tamen humanitatem ad modũ generis, & differentiæ, & ita sumũtur à materia & forma, modo iã supra exposito.

Ad 3. Ad tertium iam diximus, genus sumi à potentiali. Vbi ergo fuerit diuersum potentiale vt sic, erit diuersum actuale, & ita erit & genus diuersum, & differentia diuersa. Et si loquaris de materia prima, vt patet 10 Metaph. corruptibile, & incorruptibile genere physico differũt, qa in illis est materiæ diuersitas, cum vnius materia dicat ordinem ad formam satiantẽ eius appetitum, & nõ alterius, quia genus physicũ ex materia diuersa sumitur, non verò est diuersum genus logicum, quia corpus nõ dicit nisi substãtiã capacẽ trinæ dimensionis, in quo corpora cælestia & inferiora conueniunt vniuocè, licet penes esse differant: quia vnum habet esse corruptibile, aliud incorruptum.

Ad quartum rñdetur, probare genus, non sumi à materia prima, pcisè sumpta, sed à materia .i. à potentiali, & determinabili. Vel si fiat sermo de genere radicaliter, sumitur radicaliter à materia prima, quatenus habet actum determinabilẽ vlteriori perfectione. Et sic prima radix in genere causæ formalis est forma, licet etiam in genere causæ materialis prima radix sit materia prima. Quia animal cũ dicat materiam & formam, & gradũ determinabilẽ vlteriori perfectione cõpositũ ex materia & forma, habet ille gradus aïalis suam radicẽ in gñe causæ formalis, & est forma, & ĩ genere causæ materialis, & est materia. Et forsan ad hunc sensum loquitur D. Th. cum dicere videtur locis adductis, genus sumi à materia, quod explicat Caie. radicaliter. Et si hoc vult sentire Caiet. quod in genere causæ materialis radicetur genus in materia prima, nobiscum sentit. Si autem velit dicere illius, quod est genus, nullam aliam radicem esse, nisi materiam primam in substantiis compositis, ab illo dissentimus, rõnibus supra factis. Et ita sunt accipienda, quæ supra determinata sunt à nobis. *Ad 4. 1. Solutio. 2. Solutio. Trahitur Caie. ad bonum sensũ.*

Ad 5. Ad quintum argum. respõdetur, quod in accidẽtibus sumitur formaliter genus à gradu potẽtiali, & determinabili, & differentia à gradu determinante. Radicaliter vero sumitur, si definitur in abstracto differentia à principiis causatiuis, & formaliter in ordine ad illa, & illa principia quodammodo sunt forma, licet extrinseca. Si verò definiatur in concreto, genus sumitur radicaliter à subiecto, formaliter verò per ordinem ad ipsum, & tunc per subiectum explicamus veram radicẽ genericam, quæcunque sit illa.

Ad 6. Sextum argumẽtum est pro nostra prima conclusione.

Ad 7. Ad septimum respondetur, quod quia genus dupliciter sumitur, & radicaliter & formaliter, optimè dicimus, dum loquimur de generis radice, quod ab illa sumitur, quia res in radice tali modo existit, vt in principio radicali à quo res prin-

principiata rectè dicitur sumi, dum formaliter consideratur. Nam ipsa vt formaliter talis in suo principio radicali existit, à quo rectè dicitur sumi. Et etiam si loquamur de genere pro illo, quod dicitur genus etiam rectè dicitur sumi à materia, i. à tota essentia, vt hēt materialis, & potētialis rōnē in ordine ad differētiā determinantē illud potētiale. Et est sensus quod genus sumitur à potentiali, i ipsum potentiale genus est. Nam sumi in nostra consideratione nihil aliud est quā accipi pro gñe, quod re vera genus est.

Ad 8. Ad octauū resp. quod oīs differentia, quæ prouenit ex forma, specifica est. Ita D.Th. 2. contra Gent. c. 93. cōcl. 2. vbi dicit, quod differētia, q̄ ex forma prouenit inducit diuersitatem speciei: q̄ verò inducit differentiam numericā, non prouenit ex forma. Sed hæc doctrina D.Th. dēt intelligi, quod oīs differentia, q̄ prouenit a forma ea ratione qua forma est, specifica est & formalis, prouenire aūt à forma, vt sic, est prouenire ab illa, qua ratione tribuit esse formale: quia sua rō est, qđ sit forma, aīa autem Petri & Pauli, nō differunt, eo quod formæ sunt, sed quia dicūt ordinem ad talem materiam. Vnde diuersitas in illis prouenit ex materia diuersa, & ita est differentia numerica, & non differunt penes formam: quia diuersum esse formale tribuunt.

Explicatur locus D.Tho.

Ad Confir. Ad confirmationē resp. ex dictis, quod genus sumitur radicaliter à gradu diuerso ab illo, à quo sumitur differentia, licet ab eadem forma, secundum aliam & aliam rationem. Et ille gradus includit etiam materiā, vt partem sui, à qua dicendum est prouenire genus in genere causæ materialis radicaliter, quod nos etiam concedimus. Et ita est intelligendus D.Tho. vbi videtur dicere, quòd genus sumitur à materia prima in genere causæ materialis. Quia cum genus dicat gradum formalem, & materiā primam, radix illius in genere causæ materialis est materia prima. Et hoc magis explicabitur, respondendo ad rationem illam Domini Cai. qui videtur cōtra nos tenere, quatenus dicit a nuda materia prima radicaliter sumi generis rationē. Nā licet genus dicat aliquid potentiale & perfectibile vlteriori perfectione, & radix illius potentialitatis sit materia aliquo modo non sequitur, quod ab illa præcisè sumatur radicaliter genus. Nam animal v.g. non solum dicit aliquid potentiale, vtcunque, sed gradum cum actualitate aliqua & potentialitate permixta. Nam dicit gradum vitæ sensibilis determinabilem vlteriori perfectione, gradus ille non habet pro radice materiam primam solam, sed materiam primam in genere causæ materialis & formam in genere causæ formalis. Et licet radix potētialitatis proueniat à materia prima in genere causæ formalis, sed etiam ille gradus, qui est in potentia, prouenit à forma in genere causæ formalis. Et ita radix generis potiori modo est tribuenda formę quia ab illa dimanat, quod pręcipuum est in genere: licet etiam proueniat à materia in genere causæ materialis, & minus principaliter. Et non mihi est adeò compertum, quod illa potentialitas generis sit eiusdem rationis cum potentialitate materiæ primæ, vt hæc potentialitas sit prima causa, quia potentialitas generis videtur fundari in actu imperfecto. Et quando ita esset, satis est, vt materia prima sit generis principium in genere causæ materialis.

Soluitur ratio Caiet. *Doctrina egregia.*

QVÆSTIO XLVI.

Vtrùm compositio metaphysica sit realis, an per opus intellectus.

1. Argum. ET videtur, quod non detur compositio metaphysica. Nā cōpositio hæc est illa v. g q̄ fit in hoie ex aiali & rōnali, sed hæc nullo mō est compositio: ergo. Prob. min. qa nec est à parte rei, nec per intellectū: ergo &c. Quod nō à parte rei ꝓbo: Quia si sic: ergo à parte rei hēt esse secluso opere itellectus: sed hoc est falsū: ergo &c. Maior patet: Minor ꝓbatur: Quia si à parte rei hēt esse: ergo à parte rei hēt partes, quia cōpositio sine partib. itelligi nequit: sed nō pōt à parte rei habere partes: ergo nec esse. Min. ꝓb. quia aīal & rōnale non sunt distincta seclusa operatione itellectus: ergo nec sūt partes in re ipsa. Quod verò nō sit per opus intellectus ꝓbatur: quia aliàs esset aliquid

rationis

rationis formaliter;sed hoc est falsum:ergo.&c. Prob.min. quia sic vel esset priuatio,negatio, vel relatio: sed nullum horũ est:ergo &c. Prob.mi.quia, Hominem esse compositũ ex animali,& rationali non est aliquid supra dictorũ:imo vero videt esse aliquid reale. Et confir. argu. Nam si hæc compositio esset aliquid rõnis, videretur esse relatio totius ad partes, & partium ad totũ;sed hoc nõ:ergo &c. Prob. min. quia nullum inconueniens esset ponere in Deo hanc compositionem metaphysicam, quia in Deo ponere relationẽ rationis,non inconuenit.

Confir.

2. Argum. Secundò: Nam si datur compositio metaphysica ex genere & differentia, v.g ex animali & rationali, maximè, quia rationale se habet vt forma respectu materię, scilicet animalis, & animal se habet vt materia respectu differentiæ, per quam contrahitur, & determinatur ad esse huius speciei, recipiendo gradum specificum:non sic se habet res: ergo &c. Prob. min. nam idem non potest se ipsum determinare, etiam per opus intellectus: sed animal & rationale sunt idem: ergo non põt rationale determinare animal. Mai. prob. nam inter actum determinãtem & potentiam determinatam debet esse distinctio. Si dicas, quòd distinguantur rõne: & sic determinantur;ergo ante operationem intellectus distinguenris animal ab homine non est determinatio animalis per rationale:sed hoc est falsum. Probar.mi.quia secluso opere intellectus animal est rationale: ergo habet gradum rationalitatis, & sic iam est determinatum animal per rationale.

3. Argum. Tertiò; In homine non est nisi materia & forma: sed materia & forma non faciũt compositionem metaphysicam: sed physicam: ergo non est ponenda talis compositio in hoie. Maior prob. nam nõ est alia entitas, aut pars essentialis in homine. Minor prob. nam illa compositio, quæ fit ex illis, est physica, & non metaphysica, cũ ex duab.reb.resultet tertia res, & neutra pars de toto prædicetur.

4. Argum. Quartò: In omni compositione resultat totum compositum ex partibus componẽtibus: sed hoc fit in hac compositione, quam dicunt metaphysicam: ergo nõ est compositio. Min probat. quia nec resultat ex duabus rebus tertia res, nec ex duob. intellectibus, seu conceptibus tertius intellectus, seu conceptus, ergo &c. Quod non primum, probatur: quia ita asserit D Th. c. de ente & essen. Et ratio est quia tunc nõ prædicaretur animal de homine, sicut nec prædicatur materia de toto. Quod verò non sit secundum, probatur, quia ex conceptu formali animalis, & ex conceptu formali rationalis non resultat iste conceptus, Homo, quia conceptus, Homo, est simplex qualitas, non cõposita ex plurib. qualitatib. Et etiã quia significatio huius cõceptus, Homo, est naturalis sequens naturam cõceptus; ergo non resultat ex aliis. Dices quod ex conceptu obiectiuo, animal, & ex conceptu obiectiuo, rationale, resultat conceptus obiectiuus, homo. Contra, nam illi cõceptus obiectiui, vel sunt vna, & eadẽ res, & sic est impossibile, quod faciant compositionem, cum eiusdem ad se ipsum nõ sit cõpositio. Vel sunt tres res, & sic erit compositio, tãquam ex duabus rebus tertia res, quod est contra D Th. Vbi sup. & contra veritatem, alioquin non prædicabitur animal de homine. *Solutio.* *Impugnat.*

Quintò: sequitur, quod genus & differentia non prædicentur de specie, quod est contra naturam generis, & differentiæ. Sed probatur sequela Cõpositio metaphysica est, quæ cõstat ex genere & differentia, tanquã ex partib. sed nulla pars prædicatur de toto, vt dicit D.Tho. 2. c. de Ente & essen ergo nec genus, nec differentia prædicantur de toto, si ipsum vt partes componãt. Quod si prædicantur, ergo sunt quædam tota: nam prædicatũ debet dicere totum, quod est in subiecto, & si tota sunt, non componunt: nam pars est quæ componit. Confirm. nam animal componit hominem secundum gradum præcisum animalitatis, rationale secundũ gradũ præcisum rationalitatis, nã nõ cõponunt hominẽ quoad inclusũ de materiali: nã cũ de materiali includerẽt hominẽ, sequeretur, qđ homo se ipsum cõponeret, sed quòd formale se hẽt animal, vt pars præcisè, & similiter rationale, ergo vt sic non prędicantur, quia vt sic sũt partes non dicentes totum, quòd est in subiecto Et confirm. secundò: nam vtraque pars compositionis metaphysicæ se habet *5. Argum.* *Confir.*

Quid sit formaliter distingui.

Quare ens non sit genus.

vsus rationis, & sic sumpta ista vna formalitas non includit alteram formalitatem: ergo distinguuntur realiter formaliter. Quid enim est aliud formaliter distingui, nisi habere distinctas formalitates, quarum vna non includit aliã? Et secundò probatur idem anteced. Nã Arist. 3. metaph. dicit, genus esse extra essentiã differẽtiarũ: ergo nec rationale includit animal, nec animal rationale: ergo vnum formaliter non est de essentia alterius, nec è conuerso: ergo formaliter distinguũtur, & hoc secluso opere intellectus: ergo realiter formaliter. Tertiò probatur idemmet antecedens: Nam propterea dicimus ens nõ esse genus, quia licèt conceptus entis non includat in se formalitates omnium differentiarum, omnes tamen differentiæ includunt ens: ergo si animal est genus, nec includit differentias, nec differentiæ includũt ipsũ, & sic inter ea erit realis, & formalis distinctio: ergo intentũ Quod vero cõponantur seclusa operatione intellect⁹, pbat, quia ante nostrã cõsiderationẽ homo est animal rationale: ergo animal, & rationale hominem realiter cõponunt, & determinatio generis p differentiã nõ spectat ad nostrã considerationẽ: eũ animal in rebus ipsis repetiatur determinatum antequã nos cõsideremus, nõ enim in rebus reperitur genus sine suis differentiis.

2. Probatur.

Secundò probatur eadem sentẽtia: Nã compositio metaphysica non habet esse per operationem intellectus, & habet esse: ergo à parte rei. Probatur antecedens. Quod enim rationale determinet animal, non est ex consideratione intellectus, aliàs nõ determinaret, nisi intellectus consideraret. Et confirmatur, nã esse per rationale determinatum esset rationis relatio, si fit per intellectum illa determinatio, quod patet esse falsum: nam etiam non considerante intellectu est illa determinatio: est ergo realis ad eum modum, quo est determinatio materiæ, per formam.

Confirm.

3. Probatur.

Tertiò probatur, & explicatur hæc sẽtentia: Nã D. Thomas 1. p. q 76 art. 3. dicit, quod forma perfectior virtute continet quidquid est inferiorum formarum; & ideo vna & eadem existens perficit materiã secundum diuersos perfectionis gradus: vna enim, & eadem forma est secundum essentiã, per quã homo est ens, substantia, corpus, viuens, animal, & rationale, & Petrus, & isti gradus, quos tribuit eadẽ forma, se habent ordine quodam, vt ipse asserit, quæst. 85. art. 3. primæ partis, nam prius ponitur actus imperfectus, & gradus imperfectus, quam perfectus, quia hoc est proprium eorum, quæ procedunt de potẽtia ad actũ. Et ideo licet hoĩs generatio fiat in instanti, prius tñ generatur animal quàm homo, quia sunt imperfectiora priora generatione. Vnde cõpositio metaphysica in hoc consistit, quod prior gradus perficitur per posteriorẽ, tanq̃ minus perfectũ per magis perfectum, & resultat compositũ quoddã ex coniũctione prioris, & posterioris gradus. Nec impossibile est intelligi compositionẽ in ipsis gradibus, quorum vnus est prior natura altero, & per eandem actionem realem, qua fit homo, fit compositum illud metaphysicũ; quia nõ solum terminatur ad coniunctionem materiæ, & formæ, sed etiam ad coniunctionẽ supra dictorũ graduũ. Et si contra hanc sententiam fiat argumentũ, nam D. Th. dicit, quod ex animali & rationali nõ fiat homo, sicut ex duabus rebus tertia res; sed sicut ex duobus intellectibus tertius intellectus. Respondent velle D. Th. dicere, nõ fieri hominem ex animali, & rationali, sicut fit homo ex materia & forma, quæ est tertia res, distincta ab illis: sed est ex duobus gradibus quoddam tertiũ metaphysicum, qui gradus distinguũtur formaliter, & proueniunt ab eadẽ forma. Et hæc est sententia Cai. c 3. de Ente & Essent. nã dicit quod homo componitur ex animali, & rationali, idest ex conceptu obiectiuo animalis, & rationalis formali. Et tunc falsum est dicere, quod homo est animal illo modo: nam tũc solũ dicit naturã sensitiuã præcisè animal, & se habet vt pars, & idẽ de rõnali dicẽdũ est, sed verũ est dicere quod est ex animali & rationali, sicut ex partib. quæ cõponunt metaphysicè totũ. Et quia isti gradus generici specifici, secundum quod non se includunt, optimè explicantur per conceptus eos repræsentantes, dicit D Thomas, quod est tertius intellectus ex duobus intellectib. idest, est cõpos-

In quo consistat compositio Metaphysica.

Obiectio.

Solutio.

positio metaphysica, ex illis, quos duo cō ceptus non se includentes ad inuicem significant. Et qm nos rectè intelligimus hanc compositionē in ordine ad intellectus, seu conceptus repræsentantes illos gradus dicimus, quod cōpletur per intellectū, & quod est cōpositio ex rōne. Probant præterea hāc opinionē; Quia Deus ppterea nō est in prædicamēto, q̄ nō cōstat ex gñe & differētia: quia genus est natura q̄dā determinata à parte rei per differētiā, q̄ natura nō includitur in differētia. At si diceremus, quod hoc solū dēt attēdi penes cōceptus, profectò in Deo esset cōpositio metaphysica ex gñe & differētia, quia possumus formare vnū conceptū cōem, & aliū particularē. Confir. nā cōpositio metaphysica nō cōsistit in conceptibus, nisi quia prius reperitur in rebus illa cōpositio, quā in intellectu, nā propterea cōceptus aīalis, & rationalis cōponunt hoīs conceptū, quia rōnale, & aīal à parte rei cōponūt hominem: ergo prius fuit in rebus illa compositio, quam in intellectu: ergo est realis. Et hæc compositio nō est physica, quod poterat aliquis prætendere, siquidē erat ex partib. realibus: nō inquā est physica, quia nō fit ex vera materia, & forma, sed ex aliquo proportionabiliter se habente, quod vocatur materia, & forma metaphysica. Et si dicamus: ergo inter cōponentia metaphysicè, & cōpositum est relatio realis, siquidem ibi est vera causalitas, & vera vnio, sicut est relatio realis materiæ primæ ad formā, & ad totum compositum. Rñdēt dupliciter Primo, quod nō est relatio realis, quia relatio realis dēt esse inter entia realia realiter distincta, tāquam res à re, quod hic nō hēt locū. Secūdo rñdent, quod est relatio realis & fundatur in actione, qua materiæ vnitur forma: nā illa actio est fundamentū seu ratio fundādi relationē, qua materia refertur ad formā, & secūdariū, qua animal refertur ad rōnale. Alii dicunt vt Gabriel, & Okā in 1. d 8. hanc cōpositionem solū consistere in cōceptibus, quorū vnus ab alio determinatur, ita vt vnus importet aliquid qđ sit cōe, & ita se habebit, vt materia res significata, vt à me concipitur, & alius importat aliquid magis particulare, & veluti determinatiuum alterius, & sic se habebit vt forma res significata etiamsi à parte rei nec sit materia, nec forma, nec est necesse vt sit fundamentum in re ad hunc modum, quod res significata per cōceptum genericum sit magis imperfecta & indeterminata, & res significata per illud quod habet rationem differentiæ, sit magis perfecta, & determinans, sed sat fuerit quod concipiatur à nobis, per modum magis, aut minus communis. Et ita Deus est in genere secūdum ipsos. Et Caietanus videtur esse huius sententiæ, dum dicit, Deum esse speciem, quia concipitur à nobis, vt aliquid materiale specificum. Sed vt, quod ego sentiam, explicē, notandum est, quod quantum attinet ad propositum dupliciter est compositio: physica, & metaphysica. Cōpositio physica est illa, quæ constat ex materia, & forma propriè dictis, vt patet in hominis cōpositione, ex materia prima, & anima rationali, quæ physica dicitur, quia materia & forma sunt talia propriè, & pertinent ad physicam considerationem. Et fit huiusmodi compositio per verā actionem physicam, per generationem scilicet, & est proprium huius cōpositionis, vt fiat ex duabus reb. tertia res, distincta, de qua partes seorsum sumptæ non prædicentur in recto. De hac verò in hac quæstione non suscipimus tractationem; nam fit de hac sermo in physica. Altera est cōpositio metaphysica, quam ita vocant, propterea quod eius partes non sint considerationis physicæ nec propriè materiæ, & formæ rationem habēt, nec fit per motum propriè dictum: sed consideratio harum partium magis attinet ad metaphysicum, cum non concernat, nisi quodammodo rationē actus, & potentiæ vtcunque, quod pertinet ad metaphysicum tractare. Et oportet aduertere in hac quæstione de omni compositione metaphysica, siue substantiali, siue accidentali, siue materiali, siue immateriali sermonem in stituere.

Probatur. *Fuga.* *Impugnat.* *Confir.* *Obiectio.* *1. Solutio.* *2. Solutio.* *2. Opinio. Gabrielis, & Okam.* *Pro veritatis explicatione.* *Duplex compositio physica & metaphysica.*

Decciditur quæstio.

PRima conclusio: Nulla compositio ex genere & differentia, siue ex gradu generico, & specifico, de qua hic loquimur, & quam metaphysicam appellamus, realis est. Hæc conclusio est D.Th. de veritate quæstio. 27. artic. 1. ad 8. vide tabu-

1. Conclus. Contra primam opin.

tabulam auream, verbo, prædicamẽtum, ibi D.Thom. vocat hanc compositionem rationis. (*D. Thom.*) Præterea 1. cap. de Ente & Essentia dicit, quod hæc compositio nõ fit, sicut ex duabus rebus tertia res, sed sicut ex duobus intellectibus, tertius intellectus. Et profectò, si esset ex duabus rebus formaliter diuersis, hoc dixisset D. Tho. nam erat facilius dicere, & cum negauit, quod erat compositio ex duabus rebus, etiam negauit, quod esset ex duabus formalitatibus, seu rationib. formalib. quia eadem sequuntur inconuenientia. Quinimo illæ duæ formalitates etiã sunt duæ res. Nam illa distinguũtur realiter in nostra schola, quæ distinguuntur formali definitione. Et cum dixit, quod erat tanquã ex duobus intellectibus tertius intellectus, voluit dicere, quod erat compositio per intellectum, vt nos sumus explicaturi. Et ita intelexit illum Capreolus, in 1. d.8. contra Greg. & Aureol. & alios. Et 1. p.q.50.ar.4.ad 1. dicit, quod differẽtia est nobilior genere, sicut determinatũ indeterminato, & proprium cõi, non autẽ sicut alia, & alia natura: ergo non differũt formaliter genus & differentia: ergo nõ componunt tanquam duæ formalitates. Prima consequentia patet: nam si formaliter differunt, esset alia, & alia natura. Dices, quod D.Th. loquitur, si sine præcisione sumatur: (*Solutio.*) sed contra: nam accipi cũ præcisione, vel sine illa, in nostro est intellectu, (*Impugnat.*) & hoc non facit diuersam rationem formalem in rebus formaliter realiter distinctam, nam propter nostrum affirmare, vel negare, vel intelligere, nil reale ponimus in re. Præterea. Nam si rõnale vt sic secundum formale differt formaliter ab animali, vt sic, quomodocunque accipiatur animal importat formalitatẽ realem distinctam à rationali, sicut similitudo, & albedo differũt formaliter, quomodocunq; accipiantur similitudo, & albedo formaliter differunt, quod si forma liter differunt, sunt alia, & alia natura & essentia, sed D. Tho. dicit, quod nõ: ergo. Hæc opinio est contra Diuum Th. & nostra vera est. (*D. Thom.*) Præterea, nam D. Tho. dicit 1. par. quæst. 50. art. 2 ad 2. quod in substantiis spiritualibus non est aliud, à quo sumatur genus, & aliud, à quo sumatur differentia: sed genus, & differentia accipiuntur secundum idem, si autem differũt formaliter, aliud esset, à quo acciperetur genus, & aliud, à quo acciperetur differentia. Dices, hoc non habere verum in substantiis immaterialibus, sed solũ in materialib. (*Fuga.*) (*Impugnat.*) Sed contra: nã etiam substantiæ immateriales cõponuntur ex genere, & differentia: ergo idem est dicendũ in illis, quãtũ ad hoc, quod in substãtiis materialib. Sed probatur nostra conclusio rõnib. (*1. Ratio pro conclusione*) Primo: Nã sequitur, loquendo de substantiis materialib. quòd in cõposito sint plures formæ substantiales in homine. v. g. sed hoc esse falsum probatur 1. p. q. 76. ar. 3. & disputatur lib. 1. de Generatione: ergo & illud ex quo sequit. Sequela probat. Nã esse animal, & esse rationale, sũt effectus formales formæ, & formaliter distincti, & substantiales: ergo non possunt prouenire ab eadem forma substantiali. Probo consequentiã: quia vnius formæ substantialis, vnius rationis specificæ vnicus dumtaxat effectus prouenit formalis primarius, & illi dicunt, quod animal vt sic, formaliter à rõnali differt: ergo sunt duo effectus formaliter distincti: ab eadẽ ergo forma non possunt prouenire. Præterea sequitur, quod animal non prædicetur de homine: (*2. Ratio.*) hoc autem apertè falsum est: ergo illud ex quo sequitur. Probatur sequela: nam prædicatum debet esse totũ respectu subiecti: sed animal non dicit totum quòd est in homine: ergo nõ prædicatur de illo. Probo minorem: quia præcisè dicit animalitatem, seu rõnem animalis, & nullo modo dicit rationalitatem, si quidem, distinguitur formaliter animal à rõnali: ergo &c. Sicut n. impossibile est quod albũ dicat simile formaliter, ita est, impossibile, quòd aial importet rõnale, si distinguitur formaliter ab illo. Et idẽ argum. fiet de rõnali, nã & non prædicabitur de hoie, cum formaliter solũ dicat rõnalitatẽ, quæ formaliter distinguitur ab animali. Præterea sequitur, quod hæc cõpositio animalis, & rõnalis, si realis est & in rebus reperitur, sit totum resultãs ex illis, ens per accidens, hoc autẽ est falsum: (*3. Ratio.*) ergo & illud ex quo sequitur. Probatur sequela: nã rõnale aduenit enti iã constituto in actu substãtiali: ergo forma adueniẽs rationalitas, s. cõstituet ens per accidẽs. Antecedẽs pbatur: nã aduenit animali, &

animalis forma substantialis est. Consequentia probatur: nam quidquid aduenit post formam substantialem debet esse accidens respectu formæ illius, & sic constituet ens per accidens, quia prima forma dēt dare esse per se, & secūda dēt dare esse per accidens, quia duplex esse substantiale in eodem supposito non potest esse.

4. Ratio. Præterea: Nam cōpositum reale ex partibus realibus, & formaliter realiter diuersis ex necessitate dēt fieri per actionem realem: sed homo est huiusmodi in hac sententia, quam impugnamus: ergo producitur per actionem realem, quia rationale coniungitur animali: sed hoc est impossibile: ergo Probo minorem. Non per actionem qua generatur homo: nam illa actio est generatio, & procedit à nō esse hominis ad esse hominis, & hēt pro termino à quo non esse hominis, & identificatur cum forma, quam introducit in pura materia: sed hæc actio ex necessitate debet identificari cum rationali, quæ est differentia, & realiter distinguitur à forma, s. ab anima rationali, & habet pro subiecto non materiam primam, sed animal: ergo est alia actio, quàm generatio, nec potest fingi, quænā alia sit actio, quia nec est generatio simpliciter, cum nō præsupponat subiectum, quod sit pura potentia: nam præsupponit animal, tanquam subiectum & materiam, nec potest esse accidentalis mutatio, quia terminatur ad substantiam: ergo fictitia est hæc compositio. Nam dicere, quod rationale coniungatur animali, vt resultet homo per generationem, qua homo generatur, iam videmus esse absurdum, quinimo in homine essent ponendæ multæ actiones reales, quibus produceretur, s. vna, qua substantia corporeitatis differentiæ, alia qua corpus viuentis differentiæ: alia, qua viuens sensibili: & alia, qua sēsibile rationali cōnecterentur: & tot essent ponendæ in homine reales relationes partiū, & totius, causæ, & causati, quæ omnia apertè sunt absurda.

5. Ratio. Præterea sequitur, quod in substantiis spiritualibus reperiatur compositio realis, alia præter illam, quæ est ex esse, & essentia, quod D. Th. nec Aristoteles vnquam dixerūt. Probatur sequela: nam in illis reperitur genus, & differentia, siquidem sunt in prædicamento, & si hoc esset verum, dicendum esset, substantias separatas habere partes realiter formaliter distinctas, nec esse substantias simplices. Et si hoc esset verum, non diceret D. Th. vbi supra, quod in substantiis his ab vno & eodem sumatur generis ratio, siquidem formaliter ratio substantiæ distinguitur à ratione huius substantię, per quā in specie collocatur, & maximè, quia hæc compositio repugnat simplicitati earum.

6. Ratio. Quinimo sequitur ex hac sñia, quod in anima rōnali reperiatur hæc formaliū partium diuersitas, nam reperitur in illa ratio formæ in communi, & ratio talis formæ, per quam ad esse specificū determinatur ratio illa communis: ergo eadē ratione est formaliter realiter distincta vnius ratio ab alterius ratione, & sic erit composita ex partibus realibus formalibus, & non habebit essentiam simplicem, quod est cōtra rationem formæ, quæ simplici essentia constat.

7. Ratio. Præterea sequitur ex hac sententia, quod in accidentibus etiam reperiantur huiusmodi rationes formales distinctæ, siquidē in illis reperitur rō generis & differentiæ, & quod illæ rationes ad componendum. v.g. scientiam iungātur per aliquam actionem realē, quia est eadē ratio in accidentibus, quæ in substantiis, & tamen videmus esse essentiam simplicissimam, essentiā v.g. scientię & albedinis, & reliquorum: ergo hæc sententia est absurda: nec in entib. rationis hāc formalem differētiam inuenire poterius: nam sequitur esse distinctas entitates rationis, & ita reperiretur ratio generica sine differentia, quia si formaliter distinguantur, habent esse per diuersos actus intellectus, & sic vnum sine alio reperiretur.

8. Ratio. Præterea: vniuersaliter loquendo de genere & differentia, si formaliter realiter distinguuntur, & sunt istæ formalitates in rebus, v.g. in homine, & in Angelo, vel istæ formalitates reales habent esse existentiæ, quando iunguntur, vel nō, nō potest esse, quod non, quia non sunt puræ potentiæ, sed actus, licet vnus sit magis perfectus alio: ergo iam sunt entia existentia: sed ex duobus existentibus non potest fieri vnum per se; & in genere substātiæ: ergo resultat vnum per accidens

Vlt. ratio. Tandem: Nulla pars realis prædicatur de suo toto, & dicit partem essentiæ totius,

tius, vt patet in materia & forma, & aliis huiusmodi: ergo si genus & differẽtia sũt partes reales hominis: non prædicabũtur de homine, & idem de aliis dicendum est, & sic nõ erunt genera nec differẽtiæ, quæ debent de toto prædicari, quinimo, sequitur, qđ definitiones hominis, & Angeli, &c. nõ prædicãtur de definito, quod est contra Arist. 1 Post. & 8. Metaph. quia nec partes reales simul sũptæ (& loquor de essentialibus) prædicãtur de toto in recto. Non. n. dicimus, quod homo sit materia, & forma, sed quod sit ex materia & forma. Nec Caiet. fuit opposite suię, vt vidibimus. Præterea sequitur, quod homo realiter distinguatur ab animali, quia totũ realiter distinguitur à parte, & verè animal dicit partem hominis, quia solum dicit animalitatem.

2. Conclus. Compositio ex genere, & differentia, quæ, & qualis. Secunda cõcl. Cõpositio metaphysica ex genere & differẽtia fit per opus intellectus, siue accipiamus genus & differẽtiã ꝓ natura generica, & differentiali in cõmuni, siue in particulari. Possumus. n. accipere generis naturam in cõmuni, cõsiderando animal in cõmuni, sine hac, vel illa differentia, possumus autem & ipsum cõsiderare in particulari, v. g. contracto per hanc differentiã rationalẽ. Et idẽ est de rationalitate quomodocũq; cõpositio cõsideretur ex genere & differentia, siue ĩ cõmuni, siue in particulari, est per opus intellectus. Et hæc conclusio eisdem rationibus probaẽ, quibus manet probatũ, non esse cõpositionẽ realem, ex partibus realib. formaliter distinctis: deinde vero probatur esse aliquid rationis. Nã ex eo quod est compositio, vt patet, & non realis: ergo per opus intellectus. Et si dicas,

Dubium. vnde habemus, quod species sit cõposita:

Solutio. Resp. quod quia est definibilis quidditatiuẽ, deberet habere partes, & esse quid cõpositũ: nã definitio quidditatiua sine partibus nequit intelligi. partes vero definitionis sunt partes rei definitę. Et ita docet Arist. 8. meta. tex. 9. Præterea probaẽ cõcl. Nam anima rationalis, v. g. vnũ esse

Quo intellectus formet diuersa prædicata essentialia de eadem re. formale dat, nimirũ esse hominẽ, intellectus autẽ noster hoc, quod est, esse hominẽ, qui est vnius formalis effectus formę: per intellectũ partitur & cõsiderat id qđ cõe hẽt homo cũ cæteris animalibus, & hoc explicat per cõceptũ animalis. Deinde cõsiderat id qđ est sibi ꝓpriũ & cõstitutiuũ suę speciei, & hoc explicat per cõceptũ differentiæ rõnalis, scilicet: rõnale vero & animal idẽ sunt realiter formaliter & idẽ significant, licet diuersis conceptibus. Nã genus significat totã essentiã speciei, vt determinabilẽ tamen, & nõ vt est vltimo determinata, rationale vero totã rei essentiam significat, vt est in vltima determinatione specifica. Et ex hoc intellectus cõficit hanc metaphysicã cõpositionẽ, quia coniungit animal, quod non vltimate determinatũ importatur, & rõnale, qđ importat vt vltima rei determinatio. Hęc tamen cõpositio nõ est in reb. quia in re nõ sunt distincta rõnale, & animal, nisi solũ fundamentaliter, & nõ sunt partes, nisi solũ per intellectũ, qui duobus illa concipit conceptibus. Et hoc ipsum in omni cõpositione metaphysica dicendũ est. Genus. n. & differentia, vt dicit D.

Quo genus & differentia significent eandẽ essentiã diuersimodè. Tho. c. 3. de Ente & Essen. eandẽ vnã essentiã explicant: sed genus illam, nõ vt determinatã vltimò importat, quod facit differẽtia, & intellectus ea coniungens, & considerans, cõplet, & facit hanc, quã vocamus metaphysicã cõpositionẽ. Et hac

Quare essẽtia diuina non fundet conceptum generis, & differentiæ sicut essentia Angelorum. ratione habetur, quare ĩ Deo nõ sit huiusmodi cõpositio ex genere & differentia: quia etiamsi in Deo nos concipiamus rõnẽ substantiæ infinitæ, & postea addamus rationẽ intellectualis, neutra pars se habet vt genus, vel differẽtia, quia neutrã diuina cõcepta sub rõne substãtię infinitæ, nõ cõcipiẽ vt aliquid, quod spectet vlteriorẽ perfectionẽ, quiã semper intelligit ex parte rei. Deus ipse, nõ vt perfectibilis vlteriori perfectione, sed vt qđ omnino perfectũ, & infinitè perfectũ, licet illud ipsum multis, & variis explicemus cõceptibus. Et qđ dixi, siue in cõi, siue in particulari sumamus naturã genericã, & differentialem cõpositionẽ hanc esse per opus intellectus, propterea dixi, quia si in cõmuni sumitur, cũ nõ sit genus, nec differentia nisi ꝑ intellectũ abstrahentẽ, cõstat qđ sit illa cõpositio per intellectũ. In particulari etiã sumendo hominẽ hunc cõponitur ex hoc animali, & hoc rationali eodẽ modo per intellectum, quia intellectus apprehendit partes distinctas.

3. Conclus. Tertia conclusio. Quando D. Thõ. c. 3. de ente, & de essentia dicit, quod si homo

animalis forma substantialis est. Consequentia probatur: nam quidquid aduenit post formam substantialem debet esse accidens respectu formæ illius, & sic constituet ens per accidens, quia prima forma dêt dare esse per se, & secũda dêt dare esse per accidens, quia duplex esse substantiale in eodem supposito non potest

4. Ratio. esse. Præterea: Nam cõpositum reale ex partibus realibus, & formaliter realiter diuersis ex necessitate dêt fieri per actionem realem: sed homo est huiusmodi in hac sententia, quam impugnamus: ergo producitur per actionem realem, quia rationale coniungitur animali: sed hoc est impossibile: ergo Probo minorem. Non per actionem qua generatur homo: nam illa actio est generatio, & procedit à nõ esse hominis ad esse hominis, & hêt pro termino à quo non esse hominis, & identificatur cum forma, quam introducit in pura materia: sed hæc actio ex necessitate debet identificari cum rationali, quæ est differentia, & realiter distinguitur à forma, s. ab anima rationali, & habet pro subiecto non materiam primam, sed animal: ergo est alia actio, quam generatio, nec potest fingi, quænã alia sit actio, quia nec est generatio simpliciter, cum nõ prę supponat subiectum, quod sit pura potentia: nam præsupponit animal, tanquam subiectum & materiam, nec potest esse accidentalis mutatio, quia terminatur ad substantiam: ergo fictitia est hæc compositio. Nam dicere, quod rationale coniũgatur animali, vt resultet homo per generationem, qua homo generatur, iam vidimus esse absurdum, quinimo in homine essent ponendæ multæ actiones reales, q̃bus produceretur, s. vna, qua substantia corporeitatis differentiæ, alia qua corpus viuentis differentiæ: alia, qua viuens sensibili: & alia, qua sẽsibile rationali cõnecterentur: & tot essent ponendæ in homine reales relationes partis, & totius, causæ, & causati, quæ omnia apertè sunt

5. Ratio. absurda. Præterea sequitur, quod in substantiis spiritualibus reperiatur compositio realis, alia præter illam, quæ est ex esse, & essentia, quod D. Th. nec Aristoteles vnquam dixerũt. Probatur sequela: nam in illis reperitur genus, & differentia, siquidem sunt in prædicamento, & si hoc esset verum, dicendum esset, substantias separatas habere partes realiter formaliter distinctas, nec esse substantias simplices. Et si hoc esset verum, non diceret D. Th. vbi supra, quod in substantiis his ab vno & eodem sumatur generis ratio, siquidem formaliter ratio substantiæ distinguitur à ratione huius substantię, per quã in specie collocatur, & maximè, quia hæc compositio repugnat simplicitati earum. Quinimo sequitur ex hac sñia, quod

6. Ratio. in anima rõnali reperiatur hæc formaliũ partium diuersitas, nam reperitur in illa ratio formæ in communi, & ratio talis formæ, per quam ad esse specificũ determinatur ratio illa communis: ergo eadẽ ratione est formaliter realiter distincta vnius ratio ab alterius ratione, & sic erit composita ex partibus realibus formalibus, & non habebit essentiam simplicem, quod est cõtra rationem formæ, quæ simplici essentia constat. Præterea sequitur

7. Ratio. ex hac sententia, quod in accidentibus ẽt reperiantur huiusmodi rationes formales distinctæ, siquidẽ in illis reperitur rõ generis & differentiæ, & quod illæ rationes ad componendum. v.g. scientiam iungãtur per aliquam actionem realẽ, quia est eadẽ ratio in accidentibus, quæ in substantiis, & tamen videmus esse essentiam simplicissimam, essentiã v.g. scientię & albedinis, & reliquorum: ergo hæc sententia est absurda: nec in entib. rationis hãc formalem differẽtiam inuenire poterimus nam sequitur esse distinctas entitates rationis, & ita reperiretur ratio generica sine differentia, quia si formaliter distinguantur, habent esse per diuersos actus intellectus, & sic vnum sine alio reperi-

8. Ratio. retur Præterea: vniuersaliter loquendo de genere & differentia, si formaliter realiter distinguuntur, & sunt istæ formalitates in rebus, v.g. in homine, & in Angelo, vel istæ formalitates reales habent esse existentiæ, quando iunguntur, vel nõ, nõ potest esse, quod non, quia non sunt puræ potentiæ, sed actus, licet vnus sit magis perfectus alio: ergo iam sunt entia existẽtia: sed ex duobus existentibus non potest fieri vnum per se; & in genere substãtiæ: ergo resultat vnum per accidens

Vlt. ratio. Tandem: Nulla pars realis prædicatur de suo toto, & dicit partem essentiæ totius,

stus, vt patet in materia & forma, & aliis huiusmodi: ergo si genus & differētia sūt partes reales hominis: non prędicabū tur de homine, & idem de aliis dicendum est, & sic nō erunt genera nec differētiæ, quæ debent de toto prædicari, quinimo, sequitur, qđ definitiones hominis, & Angeli, &c. nō prædicātur de definito, quod est contra Arist. 1 Post. & 8. Metaph. quia nec partes reales simul sūptæ (& loquor de essentialibus) prędicātur de toto in recto. Non. n. dicimus, quod homo sit materia, & forma, sed quod sit ex materia & forma. Nec Caiet. fuit oppositę snię, vt vidįbimus. Præterea sequitur, quod homo realiter distinguatur ab animali, quia totū realiter distinguitur à parte, & verè animal dicit partem hominis, quia solum dicit animalitatem.

2. Conclus.

Compositio ex genere, & differentia, quæ, & qualis.

Secunda cōcl. Cōpositio metaphysica ex genere & differētia fit per opus intellectus, siue accipiamus genus & differētiā ꝓ natura generica, & differentiali in cōmuni, siue in particulari. Possumus. n. accipere generis naturam in cōmuni, cōsiderando animal in cōmuni, sine hac, vel illa differentia, possumus autem & ipsum cōsiderare in particulari, v. g. contracto per hanc differentiā rationalē. Et idē est de rationalitate quomodocūq; cōpositio cōsideretur ex genere & differentia, siue ĩ cōmuni, siue in particulari, est per opus intellectus. Et hæc conclusio eisdem rationibus probaẽ, quibus manet probatū, non esse cōpositionē realem, ex partibus realib. formaliter distinctis: deinde vero probatur esse aliquid rationis. Nā ex eo quod est compositio, vt patet, & non realis: ergo per opus intellectus.

Dubium.

Et si dicas, vnde habemus, quod species sit cōposita:

Solutio.

Resp. quod quia est definibilis quidditatiuè, deberet habere partes, & esse quid cōpositū: nā definitio quidditatiua sine partibus nequit intelligi. partes vero definitionis sunt partes rei definitę. Et ita docet Arist. 8. meta. tex. 9. Præterea probaẽ cōcl.

Quæ intellectus formet diuersa prędicata essentialia de eadem re.

Nam anima rationalis, v. g. vnū esse formale dat, nimirū esse hominē, intellectus autē noster hoc, quod est, esse hominē, qui est vnius formalis effectus formę: per intellectū partitur & cōsiderat id qđ cōe hēt homo cū cæteris animalibus, & hoc explicat per cōceptū animalis. Deinde cōsiderat id ꝙ est sibi ꝓpriū & cōstitutiuū suę speciei, & hoc explicat per cōceptū differentiæ rōnale, scilicet: rōnale vero & animal idē sunt realiter formaliter & idē significant; licet diuersis conceptibus. Nā genus significat totā essentiā speciei, vt determinabilē tamen, & nō vt est vltimo determinata, rationale vero totā rei essentiam significat, vt est in vltima determinatione specifica. Et ex hoc intellectus cōficit hanc metaphysicā cōpositionē, quia coniungit animal, quod non vltimate determinatū importatur, & rōnale, qđ importaẽ vt vltima rei determinatio. Hęc tamen cōpositio nō est in reb. quia in re nō sunt distincta rōnale, & animal, nisi solū fundamentaliter, & nō sunt partes, nisi solū per itellectū, qui duobus illa concipit conceptibus. Et hoc ipsum in omni cōpositione metaphysica dicendū est.

Quō genus & differentia significent eandē essentiā diuersimodè.

Genus. n. & differentia, vt dicit D. Tho. c. 3. de Ente & Essen. eandē vnā essentiā explicant: sed genus illam, nō vt determinatā vltimò importat, quod facit differētia, & intellectus ea coniungens, & considerans, cōplet, & facit hanc, quā vocamus metaphysicā cōpositionē.

Quare essētia diuina non fundet conceptum generis, & differentiæ sicut essentia Angelorum.

Et hac ratione habetur, quare ĩ Deo nō sit huiusmodi cōpositio ex genere & differentia; quia etiamsi in Deo nos concipiamus rōnē substantiæ infinitæ, & postea addamus rationē intellectualis, neutra pars se habet vt genus, vel differētia, quia neutra diuina cōcepta sub rōne substātię infinitæ, nō cōcipiẽ vt aliquid, quod spectet vlteriorē perfectionē, quiā semper intelligiẽ ex parte rei. Deus ipse, nō vt perfectibilis vlteriori perfectione, sed vt qd omnino perfectū, & infinitè perfectū, licet illud ipsum multis, & variis explicemus cōceptibus. Et qđ dixi, siue in cōi, siue in particulari sumamus naturā genericā, & differentialem cōpositionē hanc esse per opus intellectus, propterea dixi, quia si in communi sumitur, cū nō sit genus, nec differentia nisi ꝑ intellectū abstrahentē, cōstat qđ sit illa cōpositio per intellectū. In particulari etiā sumendo hominē hunc cōponitur ex hoc animali, & hoc rationali eodē modo per intellectum, quia intellectus apprehendit partes distinctas.

Tertia conclusio. Quando D. Thō c. 3. de ente, & de essentia dicit, quod si homo *3. Conclus.*

lectus. Vniuersalia enim solum sunt in rebus, nec natura generis datur contrahibilis in rebus, sed prout est in nostro cõceptu cognita per modum potẽtialis. In re vero eadẽ est & animalis, & rationalis natura, vt dictum est. Et hæc distinctio conceptuum præsupponit fundamentum in re, non tamẽ res distinctas realiter, vt patet de attributis diuinis, quæ distinguuntur in nostro intellectu, non tamen in re. Et natura animalis est in re multiplicata, vna tamen rõne. Nec animal, & rationale differunt definitione, quia sunt idem, & differentia solum est in conceptibus.

Ad 7. Arg. Ad septimum respondetur, nullum esse inconueniens, quod probatur, quia qđ est species subalterna induit postea aliã considerationem, & hẽt generis rõnẽ, & sicut homo est quoddã totũ specificũ, nõ incõuenit hẽre partes metaphysicas, quę rursus sunt tota qnædã & habent partes.

Ad argumenta primæ opinionis.

Ad 1. arg. 1. opi. quid sit accipi cũ pręcisione. AD argumẽta primæ opinionis respõdetur. Ad primũ, negando minorem. Ad probationem, cũ vult probare, quod distinguantur realiter formaliter, respõdetur, quod accipi cũ pcisione est in nr̃o intellectu: intellectus enim est qui cũ pręcisione accipit animal, vel sine illa: nõ n. est in reb præcisè, sed idẽ realiter forma liter cum sua differentia, & indiuidualiter multiplicatum, sed accipitur cũ pręcisione, cũ intellectus fingit præcisè aĩali tatem importare. Et ego fateor, quod sic nõ prædicatur de rõnali, sed sic nõ est in rebus. Et in hoc falluntur isti authores. Cũ verò Aristoteles dicit, genus esse extra essentiã differentiarũ, vult dicere, qđ cõceptus obiectiuus aĩalis, vt obiicitur formali conceptui, quo vt animal cognoscitur, non includitur in cõceptu obiectiuo rationalis, vt obiicitur huic cõceptui rõnale, & hoc loquẽdo præcisè, quo ad formale importatũ. Et hac ratione animal põt esse genus, cõceptus vero obiectiuus entis includitur in conceptu obiectiuo rationalis: quiã rationale est ens, & cognoscibile, & sic non est genus, quia non põt contrahi, idest, nõ potest importari vt determinabile per intellectum, per cõceptũ rationale, cũ iã in illo sit inclusum. Quod enim à nobis debet accipi, vt determinabile per intellectum, nõ dẽt includi in cõceptu determinantis, sicut nec debet includi in re realiter determinãte id quod realiter determinatur. Vnde patet, quam extra propositum adducatur authoritas ad probãdum distinctionem realem. Animal vero est à parte rei rationale, quia idẽ sunt animal, & rationale, non quod à parte sit contractum, nam idem se ipso contrahi non potest, sed contractio generis debet esse in ordine ad nostrum intellectum. Huius opinionis secũdum argumẽtum solutum est iam maximè in nostra secunda conclusione.

Error primę opinionis.

Quõ differẽtię sunt extra essentiã generis.

Ad 2. arg.

Ad 3. Arg. Ad tertium respondetur, quod omnes illi gradus sunt idem realiter, & formaliter, & solum per operationẽ intellectus sunt distincti. Quomodo ergo recipiantur prius in materia gradus, quos nos vniuersaliores intelligimus, & facimus per opus intellectus: vide 2. de Anima, cũ explicatur animæ definitio.

Ad 4. arg. Ad quartã rationem de Deo iam supra responsum est, dum diximus, quare non fiat Deus cõpositus ex genere, & differẽtia, & dicemus ẽt de ea in sequẽtibus. Ad confirmationem respondetur, quod compositio metaphysica præexistit in rebus fundamentaliter, nõ vero est realiter: qa in homine est fundamentum, & similiter in Angelo, vt formemus cõceptum generis, sine determinatione per differentias, & cõceptus differentiarũ determinantiũ genus. Per dicta autẽ excluditur opinio Gabrielis, & Ochã. Nam genus fundatur in natura perfecta à parte rei, quę põt cõcipi secundum quandã rationem, quæ potest intelligi perfectibilis per vlteriorẽ differerentiam, & de cuius ratione non sit esse, quod in Deo non habet locum, nã secundum quemcũque gradum intelligatur, est de eius essentia esse, & non potest intelligi vt perfectibilis vlteriori perfectione, & sic non intelligitur sub ratione generis, & cõsequenter, nec sub ratione differẽtiæ. Ratio enim generis, & differẽtiæ non pro libito fingitur, sed intelligitur conceptus genericus esse illius rei, q̃ potest concipi, vt quid potentiale, & cõceptus differentiæ est illius rei, quæ põt concipi vt quid perfectiuum alterius rõnis, quod non cuilibet rei potest tribui.

Ad conf.

Excluduntur Gabriel & Ocham.

QVÆSTIO. XLVII,

Vtrum partes metaphysicæ genus, & differentia prædicentur de specie, secundum quod componunt ipsam, vel alio modo.

Controuer.

Vod est quærere, verum prædicentur secundum quod sunt partes, an secundum quod sunt tota quædam, & an sit de ratione partis metaphysicæ, quod sit totum quoddam. Et quod non prædicentur secundum quod sunt componentia speciem, arguitur primo, argum. 5. præced. quæst. cum sua confirmatione.

1. Opinio. In hac qu. sunt & logici & metaphysici varii. Nam qui in superiori q. dicebant hanc metaphysicam compositionem realem esse, ex gradibus realibus formaliter realiter distinctis: dicunt etiam quod animal, & rationale componunt hominē secundū gradus explicitos quos includūt, scilicet, secundum quod important naturā sensitiuā & rationalem præcisè, & cū sub hac ratione habeant se vt partes, non possunt prędicari in recto, sed in obliquo Itaq; est verum dicere, quod homo est ex animali & rationali, non verò est verum dicere, quod homo est animal rationale.

1 Argum. pro præfata opinio. Et cōuincūtur arg. 5. q. præced. adducto: quia pars etiam metaphysica in eo quod pars, nequit de toto prædicari, sed sēper in eo quod pars componit, non dicendo totum, quod est in subiecto. Aliàs si componeret, vt dicit totum, quod est in subiecto, cōponeret vt totum quod implicat: ergo nō potest prædicari, vt cōponit, sed alia ratione prædicatur ab ea, qua cōponit, & nō præcisè, qua ratione componit.

2. Argum. Et probatur secundò, nam si animal secūdum quod dicit totum, quod est in homine, totum, scilicet, hominē cōponit: ergo idem cōponit seipsum: sed hoc est inconueniens: ergo nō componit secundū quod dicit totū, quod est in homine, sed non potest prædicari, nisi dicat totū, qđ est in homine: ergo non prædicatur secūdum quod componit, quia tunc nō dicit totum compositum. Et idem argumentū fit de rationali. Alii aliter dicunt, & ferè est idem. Dicunt enim, quod partes metaphysicæ componant speciem, & prędicētur de illa: sed non prædicantur solum secūdum illud, quo cōponunt, sed secundū illud, & aliquid amplius, quod in potentia includunt, v. g. animal, & rationale, prædicantur de homine, & componūt ipsum, componunt quidem quoad explicitū, quod dicūt, i. quoad animalitatem animal, quoad rationalitatem rationale, & non componūt ratione illius, quod in potentia dicunt, i. speciē ipsam. Prædicantur vero secundum illud explicitū quod dicunt, & etiam secundum illud, quod in potentia important, quia debent esse tota quædam vt prædicentur, & partes vt cōponant, & vtrūq; respectu speciei. Et cū sit impossibile, q respectu eiusdem sit pars, & totū aliquid, non possunt secūdū illud, quo cōponunt, solū prædicari, sed secundū il ud & aliquid aliud amplius, & illud est tota species, quā i potētia dicūt. *2. Opinio.*

Deciditur quæstio.

Prima conclusio: Partes metaphysicæ secūdū qđ partes metaphysicæ sunt, & cōponunt speciē. i. prædicātur de specie, & est essentiale parti metaphysicæ, qđ sit quoddā totū, nec pars metaphysica potest intelligi sine totius rōne. Hæc cōclusio est expressa sententia Aristotelis, & D. Th. Et ideo latè est probāda. Nā Aristotel. 8. Metaphysicorū, tex. 9. expressè dicit, definitionem substantiæ specificæ, siue illa sensibilis fuerit, siue intellectualis, hēre dēre partes quæ sint vt materia & forma: oēs autē explicant, quod sint genus, quod à materia sumitur, & differentia, quæ sumitur à forma: sed partes definitionis sunt partes speciei: ergo sicut definitio prædicatur de specie, etiam partes eius: ergo partes vt pars est metaphysica prædicatur de specie, & vt pars est totum, quia nihil directè prædicatur, nisi sit totum. Et D. Thomas 1. parte, quæstio. 85 art. 3. ad 2 dicit in hæc verba: Ad secundum dicēdum, quod vniuersale magis cōmune comparatur ad minus cōmune, vt totum & vt pars. Vt totum quidē, secundum quod in magis vniuersali non solum continetur in potentia minus vniuersale, *1. Conclus.* *Contra opinionem.* *Quo magis cōmune cōparetur ad minus cōe, vt totū & vt pars.*

uersale, sed etiam alia, vt sub animali non solum homo, sed equus, & alia continentur. Vt pars autem, secũdum quod minus cõmune continet in sui ratione, non solũ magis cõmune, sed etiã alia, vt homo nõ solũ animal, sed etiã rationale includit. Sic ergo animal consideratum in se, prius est in nostra cogitatione, quã homo: sed homo prius est in nostra cogitatione, quã quod animal sit pars rationis eius. Ecce secundum D. Th. animal est respectu hominis pars cõponens ipsum, & etiam est totum, & prædicatur de homine, siquidẽ respectu ipsius est vniuersale: ergo pars metaphysica est totũ & prædicatur, vt pars metaphysica est. Et 3 p. q. 90. quam Angelicus Doctor diuino dictante spiritu vlti mã composuit, arg. 2. in corp. dicit in hęc verba. Quod duplex est pars, vt dicitur 5. metaph. s. pars essentiæ, & pars quidditatis, partes autẽ essentiæ sunt physicæ materia & forma, logicæ autẽ sũt genus, & differentia. Vbi quas nos partes metaphysicas vocamus, vocat Angelicus Doctor partes logicas, sed genus & differentia sunt tota quædã, & prædicãtur de specie, & ea D. Th. vocat partes: ergo de rõne partis logicæ & metaphysicæ, vt talis pars est, & vt cõponit speciẽ logicæ: nam hoc est esse partẽ hẽre rationẽ totius, & pdicari de toto. Innumera alia loca possem adducere ex D Th. sed hoc specialiter 3 c. de ente & essentia, docet. Vbi sic ait: Ex hoc patet rõ, quare gen⁹, species, & differentia se habeant proportionabiliter ad materiã & formã, & cõpositũ in natura, quamuis non sint idẽ cũ illis, quia nec genus est materia, sed sumitur à materia, vt significans totũ, nec differentia est forma, sed sumitur à forma, vt significãs totum: vnde dicimus esse animal rationale hominẽ, & non ex animali & rõnali, sicut dicimus eum esse ex corpore, & anima: ergo secundũ D. Th. genus quod hẽt rationem materiæ, & differentia, quæ habet rationẽ formæ prædicantur de homine, & sunt partes metaphysicæ: ergo partes metaphysicæ prædicantur, & sunt tota quædã ex consequenti. Vide Aristo. 1. Physic. statim in princ. vbi hoc ipsum expresse tradit, & Caiet in princ. de ente & essen. Soto 1. Physic. de ordine cognitionis, & D. Tho. 10. Metaphy. tex. 24. dicit,

Quõ de essentia partis logicę vel metaphysicę sit esse quoddã totum.

Quõ genus species & differentia conueniãt & differãt à materia & forma.

quod differẽtia additur generi, vt totum toti: ergo differentia, vt pars componẽs est, totum est, & sic prædicatur de toto, vt pars est metaphysica. Et prob. conclu. rationib. ex his authoritatib. desumptis. Nam definitio constat ex genere & differentia, tanquã ex partib. itaque genus est pars, & differẽtia etiã, sed genus est totũ quoddam siquidem prædicatur de specie bus in quid, & differentia similiter, siquidẽ prædicatur in quale: ergo pars metaphysica, & logica, vt talis pars est, est totum quoddam & prædicatur de toto, & ita vt cõponit est pars, & prædicatur, & est totũ Dices, quod sunt quædam partes definitionis, sed nõ speciei. Sed hoc est ridiculũ: nã partes definitionis sunt partes rei definitæ: sicut definitio est definitio speciei: explicat. n. & distinguit per suas partes, quod latebat in toto, & si definitũ nõ haberet partes, nec etiã definitio posset illas habere, & loquimur de definitione quidditatiua. Et confirmatur hæc rõ: nã homo est animal rationale: ergo prędicatur definitio, & partes eius de homine, sed partes eius sunt tota q̃dam: ergo pars metaphysica, vt pars, & vt cõponit prędicatur de specie. Idẽ. n. est dicere, pars vt pars, & pars vt cõponẽs, q̃a i quãtũ pars cõponit, & vt totum cõponit aliud totũ: sed vt totũ non dicens explicitè totũ q̃d est in specie, & hac ratione hoc totũ vocatur, & est pars logica, & metaphysica. Prætereà: Quare dicitur, quod genus sumitur à materia, differentia vero à forma, nisi quia genus est pars materialis in compositione speciei, differẽtia aũt pars formalis: sed genus & differẽtia tota sũt: ergo partes logicæ sunt tota quędã: ergò vt componunt prædicantur, siquidẽ sunt tota. Prætereà Hæc est differentia partis logicæ à parte naturali, nam pars naturalis non prędicatur de toto, & pars logica prædicatur: ergo vt cõponit prædicatur. Prætereà. Natura generica, & specificæ abstractæ sunt partes alicuius, & non nisi speciei: ergo componunt speciẽ, & vt sic prædicantur: ergo. Probatur maior, quia nõ dicunt naturam speciei, sed importãt aliquid, non vt cõpletum, & perfectum: ergo dicũt aliquid, quod re vera est pars. Prætereà, quia species vocatur totum actuale respectu generis, & differentię, q̃a illa

testimonijs vrgens. D. Thom.

1. Ratio pro Conclus.

Fuga. Impugnat.

Confirm.

2. Ratio.

3. Ratio.

4. Ratio.

5. Ratio.

illa actu includit: sed nō potest illa includere, nisi sint partes eius: ergo quæ tota sunt, partes reperiuntur: ergo, vt partes sunt, prædicantur, quia sunt etiam tota. Præterea, contra alias opiniones sic argumentor. Genus & differentia prædicantur de specie: ergo respectu illius habent rōnem partis, vel totius Si dicas, quod totius: ergo prædicantur de specie, & rursus sunt partes, q̄a species dicit plus quā genus dicat explicitè: ergo genus respectu illius est pars: ergo genus, vt sic est pars, & totū vt pars cōponit, & vt sic est totū: ergo vt sic p̄dicatur: ergo f̄m quod cōponit prædicatur. Et hæc cōclusio magis patebit, soluendo argumēta. Et ideò

6. Ratio.

Ratio. Specialis cōtra Aduersarios.

Ad 1. Ad primum (quod erat quintū præcedētis quæstionis) respondetur, quod nulla pars physica prædicatur de toto, bene verò pars logica, seu metaphysica. Et cū dicitur, si prædicantur, sunt tota quædā, fateor. Et cū rursus subditur, sed nullum totū cōponit, distinguo, nullum totū naturale, fateor: nullum totū metaphysicū, seu logicū, nego. Animal.n. est totū quoddam, etiam respectu hominis, & componit ipsum, & est pars respectu ēt ipsius, & ita componit. Ex eo.n. animal est totū, & similiter differentia, quia dicunt totū quod est in homine. Nam animal (vt inquit D. Th. c. 3. de Ente) dicit habens animalitatē, siue illud sit homo, siue equus: & ita etiam in sua potētialitate dicit differentias. Et hoc ipsum accipitur per intellectum, vt pars, quatenus dicit totā essentiam hōis, vt nō perfectā vltima perfectione specifica: sed vt quid potētiale, & adiungitur differentiæ per intellectū, vt resultet compositio logica, seu metaphysica. Ex eo verò, quod per intellectū adiungatur suæ differentiæ, nihil perdit de sua totalitate: & ita vt totū est pars. Et idē dicendū est de differentia, quæ dicit totā speciē; nam dicit habens rōnalitatē, quodcunq; sit illud: & ita est quoddam totum, & accipitur ab intellectu vt perficiens naturam generis, & sic, vt forma, & pars logica: & per hoc nihil deperdit de sua totalitate. Et cū dicis: ergo idē cōponit seipsum secundū alium, & aliū conceptum, quod inconuenit. Nam cū sit cōpositio per rōnē, bene potest idem accipi vt perfectibile, & vt perficiens seeū dū varios conceptus, & facere, quod idē seipsum cōponat alia & alia rōne. Vide D Tho. c. 3. de Ente, vbi expresse dicit, quod genus, quod est pars, est totū respectu speciei, cuius pars est, quia dicit totā speciei essentiam. Alii dicunt, quod animal est totum potētiale respectu hōis, & est pars actualis respectu ipsius, & ita est totū, & pars, & prædicatur vt totū potētiale, & cōponit vt totū actuale Sed quis hoc in genere dici valeat, nescio, an tā bene in differētia, quæ respectu hominis nō est totū potentiale: quāuis supra hanc solutionē nos dederimus cuidā argumēto.

Cui tetigit repugnet cū alio cōponere, & cui non.

Quōintellectus consideret idem per modum totius & partis ēt respectu eiusdem.

Alius modus dicēdi nonomnino securus.

Ad 2. arg. Ad secūdum primæ opinionis, ex hoc patet, nec valet prædicari, nisi qua ratione componit, & loquimur de quidditatiua prædicatione. Si. n. non ingrederetur in hominis essentia animal, v.g. non prædicaretur de illo quidditatiuè, vel essentialiter. Ad secundum etiam patet.

Ad 3. arg. Ad aliorum modum dicendi respondetur & ad suum argumentum, quod prædicatur secūdum illud, ratione cuius componunt explicitè, & rōne eius etiā, quod implicitè important, quod concurrit ēt ad compositionem, quatenus facit, vt cōponens sit totum & componens logicæ, seu metaphysicæ totum debet esse. Hæc autem quæstio vtilissima est ad metaphysicales disputationes & ad definitiones specificas & quidditatiuas cognoscēdas.

QVAESTIO XLVIII.

Vtrum genus per se prædicetur de differentijs, & an differentia superior sit genus respectu inferiorum.

Ad 1. arg. T videtur, quod genus per se prædicetur de differentiis. Nam animal prædicatur de rationali, & aliis differentiis, et non per accidens: ergo per se: Consequentia patet: quia non est alius prædicādi modus. Et probatur minor: nam si animal prædicatur per accidens de rationali: ergo etiam prædicatur per accidens de homine: sed hoc est falsū: ergo. Probatur mai. Nam quidquid prædicatur per accidens de aliquo, prędicatur etiam per accidēs de omni illo, in quo illud ipsum inclu-

includitur; sed rationale formaliter includitur in homine: ergo prædicatur accidentaliter de homine. Mai. prob. Nam si album prædicatur accidentaliter de animali, etiam prædicatur accidentaliter de homine, in quo includitur animal.

1. Confir. Confirmatur hoc argumentũ. Nã hæc est bona cõsequẽtia expositoriè, hoc per se est animal, demõstrato hoĩe, & hoc p se est rationale, eodem demõstrato. ergo rõnale per se est animal. Consequẽtia.n. bona est, & antecedẽs est verũ, & per se: ergo & cõsequẽs est per se. Confirmatur secundò. Nã ista est per se, rõnale est substantia, ergo & ista, rationale est animal. *2. Confir.* Antecedens patet: nã rationale est per se ens, & non in alio: ergo est substãtia. Tũc vltra: ergo vel corporea, vel incorporea. Nõ incorporea: ergo corporea: ergo substantia animata, vel inanimata: non inanimata: ergo animata: ergo sensibilis: ergo est animal: nã illa est animalis definitio.

3. Confir. Confirmatur tertiò. Nam si ista est per accidens, rationale est animal: ergo prædicatum potest separari à subiecto: & sic potest esse rationale sine animali. Et con*4. Confir.* firmatur vltimò: Nam in omni prædicatione per accidens, aut prædicatur accidens de subiecto, aut subiectum de accidenti, aut accidens de accidenti, vt dicitur 5 Metaph. tex. 13. sed non sic prædicatur animal de rationali, ergo non prædicatur accidentaliter: ergo per se.

2. Argum. Secundò. Nã sicut ex propositionib. veris non sequĩt, nisi verũ & ex necessariis, nisi necessariũ, ita ex per se nõ sequĩt nisi per se: sed ista ꝓpositio, rõnale est animal, cõcluditur ex propositionib. per se: ergo est per se. Min. prob. si ita arguam, omnis homo est animal: omnis homo est rationalis: ergo rationale est animal, quę est in Darapti primus tertiæ. Et cõfirmatur. Nam oĩs propositio per accidẽs est *Confirm.* cõtingẽs: sed ista nõ ẽ cõtigẽs: ergo Probatur minor, quia nõ põt esse falsa. Mai. probatur. 1. Poster. ca. 4. de modis per se.

Præambula ad quæstionem.

Quadruplex modus perseitatis. Quod sit quadruplex dicendi per se modus, satis notum est, vt patet ex Aristot. 1. libro Poster. ca. 4. Et supposito hoc, notandũ est genus, & differẽtiam pro naturis ipsarum (nam de his loquimur) dupliciter accipi posse, vno modo præcisiuè secundum gradus, quos explicitè tãtum dicunt in suis conceptibus, vt si accipeƚur animal pro natura sensibili tãtũ, & rationale pro habente tantũ rationalitatẽ. Et sic accipiendo genus & differen- *Genus & differentia dupliciter cũ & absq; præcisione.* tiam non prædicantur ad inuicẽ, nec de illis in hac cõsideratione tractamus: falsum enim est dicere, quod viuẽs sensibile tantũ sit rationale, & quod rationale tantũ sit viuens sensibile. Nã per intellectũ pręcisè accepta se habent, ac si formaliter & realiter distinguerentur, quantum ad prædicationẽ attinet. Et in hoc sensu *Explicatur sensus quæsiti.* dixit Aristoteles, genus esse extra essentiã differentiæ. Nã sic accipiendo cõceptum animalis non includitur in cõceptu rationalis. Et si solum cum illa formalitate, & pręcisione accipiantur, non prædicantur ad inuicem. Possunt secundo modo genus & differentia accipi sine præcisione, secundũ quod animal dicit viuens sensibile, seu habens animalitatẽ, & rationale habens rationalitatem, quęcunq; illa sint, & hoc secundo modo tractamus de genere & differentia: quia hoc secundo modo genus sunt & differentia.

Decisio quæstionis.

1. Conclus. Prima conclus. Genus nõ prædicatur per se de differentia in primo modo dicẽdi per se. Probatur authoritate Ari- *Aristot.* stot. 4. Topic. c. 3. & 3. de ani. tex. 10 & ex *D. Thom.* D. Tho. de ente c. 3 in prin. vbi dicit, genus non prædicatur de differentia per se loquendo, nisi forte sicut subiectum prædicatur de passione. Vel primum modum perseitatis excludit à prædicatione generis respectu differentiæ. Et probatur ratione: nam qñ aliquid prædicatur de aliquo in primo modo dicendi per se, illud est de essentia ipsius: sed genus nõ est de essentia differentiæ: ergo. Prob. min. Nã animal nec est definitio rõnalis, nec pars definitionis eius: ergo non prædicatur in primo modo. Prob. anteced. nã alias animal includeretur in differentia, & differentia non contraheret ipsum, quia contrahens debet esse extra cõceptũ contracti, & sic nec aĩal esset genus. Et confirm. hæc rõ. Quia cõceptus animalis & rõnalis *Confirm.* distinguũtur ratione, & loquor de obiectiuis: ergo vnũ nõ includitur in alio: ergo nõ prędicatur de alio in primo mõ dicẽdi, quia q̃ isto mõ prędicãtur, vnũ in

alio

alio formaliter includitur, sed quamuis genus non includatur in conceptu differentiæ formaliter, est tamen de ratione eius, sicut subiectum est de passionis ratione. Nam dupliciter aliquid cadit in definitione alicuius, vno modo vt pars quid ditatis, alio modo vt subiectum eius: & hoc modo passionis subiectum ponitur in eius definitione, vt dicitur 7 Metaph. text. 19. Et hoc est quod voluit dicere Aristot. vbi sup. quod non prædicatur per se de differentia, nisi forte sicut subiectũ prædicatur de passione, non quod sit omnino passio respectu eius.

2. Conclus. Secunda concl. Genus non prędicatur de differentia in secundo modo perseitatis. Prob. conclus. Genus nõ est passio differentiæ: ergo. Probatur antecedens: Nã passio consequitur ad essentiam, & ipsa est prior passione: sed differentia non est prior animali, sed è conuerso. ergo. Itẽ: Nam si genus caussaret differentias, vt subiectum caussat passiones, vbicunque esset generis essentia, essent duæ differentiæ, quæ sunt passiones: nam sine passionibus non reperitur subiectum.

3. Conclus. Tertia conclusio: nec in aliis modis dicendi per se prædicatur genus. Tertius modus non est modus prædicandi, sed essendi. Quod neque in quarto, probatur. quia animal non est proprius effectus differentiæ, vt de se patet, cum sint idẽ realiter, & formaliter, vt supra visum fuit, & solũ per operationẽ intellectus distinguantur. Et hac eadem ratione probatur etiam, quod non prædicetur vt passio.

4. Conclus. Quarta cõclusio: Genus prędicatur de differẽtiis necessariò ratione illius, quod in concreto & de materiali includũt differentiæ. Nam rationale, v. g. dicit habẽs rationalitatem, & hinnibile habẽs hinnibilitatem: & quia habens rationalitatem necessario est animal, hæc prædicatio est necessaria: rationale est animal, & sic in reliquis: ita quod ratione rerum secundariò importatarũ genus prędicatur de differentia, nõ ratione conceptus formalis. Et idem dicendũ est de ista, rationale est homo. Et alii dicũt idẽ de ista idefinita, animal est rationale. Et prob. concl. Nam habẽs rationalitatem, necessariò est animal: ergo. Probatur antecedens: quia differentiæ non possunt in rerum natura reperiri, sine suo genere: quia sunt generis determinationes, & ita non possunt reperiri sine eo quod determinant: ergo de eadem re, de qua dicitur, quod est rationalis, dicetur necessariò quod est animal.

5. Conclus. Quinta concl. Differentia superior, vt sensibile, non est genus respectu differentiarũ inferiorum, licet ratione rerũ per se prædicetur de illis. Nam habens rationalitatem necessariò debet esse sensibile, siquidem necessario est animal. Quod verò non sit genus, probatur: quia genus necessariò debet includi in cõceptu speciei: sed sensibile non includitur in conceptu rationalis: quia conceptus rationalis est simpliciter simplex: ergo. Item: Nã genus & species debent esse naturæ completæ positæ in recta linea: sed non sunt huiusmodi: ergo nec sensibile est genus, nec rationale & hinnibile species.

Obiectio. Sed contra secundam conclusionẽ est argumentum. Nã Aristoteles dicit, quod ponitur genus in definitione differẽtiæ, sicut subiectum in definitione passionis. Nam si dicamus, quid est rationale, dicemus esse animalis, formã: ergo est passio rationalis respectu animalis, siquidem habet illam proprietatem passionis.

Solutio. Sed respondetur negando sequelã: Nã Aristoteles voluit dicere, quod sicut subiectũ, vt quid additũ ponitur in definitione passionis, ita animal in definitione differentiæ. Nam materia prima ponitur vt subiectũ in definitione formę substantialis. At non est eius passio. Nam vt aliquid sit passio, est necesse, quod ponatur in definitione eius subiectum, nõ quomodocũque, sed vt caussans suo modo passionem, cuius ratio est prior, ad quam, & ratione cuius passio consequitur. Quãdo vero aliquid ponitur in definitione alterius solũ, vt subiectum, quod actuat per illam formam, sicut ponitur substãtia in definitione accidentis, non sequitur, quod sit passio: & hoc modo ponitur animal in definitione differentię, licet quandã limitationem habeat ad subiectũ passionis. Et hoc voluit innuere Aristoteles, vbi supra. *Quid requiratur, vt aliquid dicatur passio alterius.*

Dissoluuntur argumenta.

Ad primũ. AD primum respondetur, quod hæc propositio, rationale est animal, si attẽdamus ad res significatas, quia significant eandem rem, sit necessaria. Cæterũ si at- *Quomodo hæc propositio: rationa*

le est animal: sit necessaria, & per accidẽs. si attẽdamus ad formas significatas, quia vna perfectio & forma, vt animal nõ includitur in rationali, vt sic, se habet per accidens, & ita rationale formaliũ significatorum est per accidens: sicut si diceremus, corpus est album. Et cum dicitur, sequitur quod per accidens prædicetur de homine, negatur: quia conceptus hominis est resolubilis in conceptum animalis, & rationalis, quod non habet conceptus differentiæ, quia est simplex.

Ad 1. Cõf. Necesse non est, vt si præmissæ sunt per se, cõclusio etiam sit huiusmodi. Ad primam confirmationem respõdetur, quod nõ sequitur, si præmissæ sũt per se in bona consequentia, conclusio etiam sit per se: sed solũ requiritur in illa, quod si antecedens est necessarium, consequẽs sit necessarium Non enim requirit consequẽtiæ bonitas, vt omne, quod reperitur in antecedenti, reperiatur in consequẽti. Nã animal per se primò est sensibile, & homo per se primò est animal: ergo homo per se primò est sensibilis, falsum est. Nã homo per animal est sensibile, & ita datur antecedens verum, & consequens falsum, si requiramus in consequẽti omne illud, quod reperitur in antecedenti, bene nõ sequitur, quod homo sit sensibilis. Eodem modo in illo syllogismo expositorio sequitur, quod rationale sit animal, non vero quod per se sit animal.

Ad 2. Cõf. Ad secundam confirmationem respondetur, quod rationale est substantia incõ- *1. Solutio.* pleta, & ita non est necesse, vt participet genus, licet rationalitas sit gradus quidã *2. Solutio.* vitæ eleuatissimus. Secundo respõdetur, quod sufficit, quia est substantia imperfecta, quod sit principiũ substantiæ animatæ sensibilis & rationalis: sicut materia prima est substãtia, vt distinguitur cõtra accidens, & nec est corpus, nec viuens, nec animal, est tñ principiũ illorũ materiale.

Ad 3. Cõf. Ad tertiã confirmationem respõdetur quod quia illa propositio est per accidẽs ratione conceptuum, potest vnus cõceptus esse sine alio. Quia vero est necessaria ratione rerum, vna res sine alia esse non potest, scilicet, rationale sine animali.

Ad 4. Cõf. Varij modi prædicandi per accidẽs. Ad quartam confirmationẽ respon. quod præter illos modos prędicãdi accidẽtaliter, qui sumũtur ex parte rerum, est alius modus prędicandi per accidens, scilicet quando vnus cõceptus est accidẽs alteri, & nõ includitur in illo. Et ita quia perfectio, quã dicit aĩal est accidentaria perfectioni, quam dicit rationale, quia in ea non includitur per accidens, licet ratione rerum sit necessaria. Et ita necessariũ ratione rerum, quæ materialiter importantur per terminos & accidentale ratione conceptuum, non opponuntur, sed eidem rei competere possunt.

Ad 2. Arg. Quæ regula teneat ab antecedente ad consequens. Ad secundum argumentum respon. quod non est aliqua regula cõsequentiæ: quod si antecedens est per se, consequẽs debet esse per se: sed quod si est verũ, cõsequẽs debet esse verũ: & si necessariũ, cõsequẽs debet esse necessarium, &c. De quibus vide Magistrũ Soto in Sũmulis, c. de argumentatione. Multa enim cõueniunt antecedenti, quæ non pertinẽt ad bonitatem consequẽtiæ: & illa nõ oportet, vt conueniant consequenti. Nã illa est bona consequẽtia: Deus sciuit Antichristũ peccaturum: ergo Antichristus peccabit. Antecedens est simpliciter necessarium, & non itidem consequens: quia sat fuerit habere consequens talem necessitatem, vt posito antecedenti ipsum ponatur, quã vocan alii necessitatẽ consequentiæ. Et ita illæ propositiones per se indirectè possunt cõcludere propositionem per accidẽs ratione significationis terminorum.

Ad confir. Ad confirmationem respõdetur, quod quia est necessaria ratione rerũ, quæ materialiter, & secundariò importantur, & per accidens ratione conceptuum, ideo non potest esse falsa: quia res illæ inseparabiliter cõnectũtur, scilicet res quæ est animal, & res quæ est rõnalis, quia res, quæ est rationalis necessariò debet esse hõ, & ita necessariò debet esse animal.

Obiectio. Solutio. Et si dicas, genus est principium differentiarum, principium, inquam, formale: ergo prædicatur per se de illis: dicemus ad hoc cap. de differentia.

QVÆSTIO. XLIX.

Vtrum genus conseruetur in vna specie, & species in vno indiuiduo, & an generis potestas sit quid reale, vel rationis.

Tria pũcta proponũtur in titulo examinanda. OMnia hæc sub vna quæstione disputare cõstitui; quia multã inter se cohærẽtiã habent. Et à primo incipiẽs probo quod genus

Circa primum. nus saluetur in vnâ specie: nã quæcũque sunt idem essentialiter, posito vno ponitur & aliud: sed genus & species sunt huiusmodi: ergo specie cõstituta constituitur genus: ergo genus saluatur in vna specie. Quinimo impossibile est, quod sit homo, quin sit animal: quia homo essentialiter est animal, sed animal est genus: posita ergo specie humana, genus subinde ponitur: cõseruatur ergo in specie vna, quinimo i vno speciei indiuiduo. Sed dices, *Solutio.* φ hic loquamur de genere, vt est quoddã totũ potentiale, & contrahibile per plures differẽtias. Sed contra: & sit secundũ *Impugnat.* *2. Argum.* argumentum: Nam illa potentialitas, vel est aliquid reale, vel rõnis: Si est aliquid reale, ergo saluatur in vna specie: nã qdquid reale cõuenit animali, reperitur, & saluatur in homine: essentia enim aĩalis cũ suis omnibus propriis passionibus in hoĩe reperit, & determinatur per rõnale. Si dicas, quod est aliquid rationis: Vi- *Solutio.* *Impugnat.* detur hoc falsum: quia actu determinari aĩal per rationale, & recipere esse specificũ, est aliquid reale: ergo potẽtia ad recipiendum hũc actum aliquid est reale: qua quãdo actus est realis & intrinsecus, illius potentia debet esse aliquid reale.

3. Argum. Tertiò arguitur. Nã hęc potentia, vel accidit aĩali, vel est de eius essentia, vel est ꝓpria eius passio. Si accidit animali, vel existẽti in rerũ natura, vel in intellectu. Si in rerũ natura existẽti in vna specie accidit, imò in vno indiuiduo: omne enim accidens reale alicuius prius accidit & cõuenit indiuiduo: quia prima substãtia est, q̃ primò substat accidẽtibus. Si in intellectu, bene poterit accidere aĩali, prout cognoscit̃ in vna specie, quinimo prout cognoscit̃ abstractè. Si est essentiale, vel propria passio, vbicũque fuerit essẽtia aĩalis erit hæc potentialitas, & ita erit in vna spẽ, qnimo in vno indiuiduo.

4. Argum. Quartò arguitur: Nã species saluatur in vno indiuiduo, ergo & genus in vna specie. Cõsequẽtia ꝓbat: nã antecedens cõceditur ab oĩbus ĩ homistis, vt iã vidimus. Nã sicut genus essẽtialiter respicit plures spẽs, ita spẽs plura indiuidua.

Confir. Et confirmatur hoc argumẽtum. Nã vel loquimur de genere, vt ẽ totũ potẽtiale, vel vt est totũ actuale. Hoc secundo mõ in vna specie saluat̃. Si primo ẽt species vt est potẽtiale totũ saluatur in vno indiuiduo, ergo & genus in vna spẽ, ergo qui tenẽt spẽm saluari ĩ vno indiuiduo, dẽnt ẽt cõcedere genus cõseruari in spẽ vna.

Quintò arguitur. Non minus materia *5. Argum.* prima est indifferens secundũ se & in potentia ad plures formas, quam genus ad plures differentias specificas, nec minus formæ perficiunt materiã primam, quã differentiæ perficiant genus, sed materia prima cum omni sua potentialitate sufficienter saluatur in vno indiuiduo actuata per vnam formam, ergo & potentialitas generis saluabitur in vna specie, etiam si actuetur per vnam differentiam. Et confirmatur hoc argumentum. Nam *Confir. 1.* si loquimini de potẽtialitate generis ad suas differentias, cũ dicitis, quod nõ saluatur in vna specie, etiam debetis cõcedere, quod neque in duabus saluet̃, quia potentialitas illa non solum est ad duas differentias, sed ad infinitas syncategorematicè, vt patet in potẽtialitate numeri in ordine ad differentias specificas numeri, ergo vel dicendũ est saluari in vna specie, vel negãdũ est saluari in duabus. Et confirmatur hoc argumentum secun- *Confir. 2.* dò. Nã sequitur, quod nec Deus, qui sua est potentia infinita, posset genus in vna essentia conseruare, si fiat sermo de potẽtialitate generis, sed hoc videtur falsũ, quia Deus totã potẽtialitatẽ materię primæ satiat per vnã formã, vt patet in cęlo, ergo poterit vnã producere differẽtiã ita perfectã, qđ totã generis potẽtialitatẽ exhauriat, & tũc saluabit̃ in vna spẽ.

Sextò arguitur. Esset possibile, nullum *6. Argum.* aliud animal esse pręter hominẽ in rerũ natura, saltẽ per diuinã potentiã, & tunc saluaretur genus in vna specie. Quod probo. Nã verum esset dicere, homo est animal, ergo aĩal verè prædicaret̃ de homine, & aĩal esset genus, ergo saluaretur in vna specie, & ita videtur esse modo in hoĩe, sicut esset tũc, ergo. Ita saluatur modo in hoĩe, sicut tũc saluaretur, ergo, &c.

Quantũ ad secundum quæstionis pun- *Circa secũdũ punctũ.* ctũ, an species saluetur in vno indiuiduo, licet ex parte videat̃ probatũ, adhuc magis probo. Et sit septimũ argumentũ. Et *7. Argum.* probo, qđ nõ possit saluari in vno indiuiduo spẽs. Nã spẽs, vt totũ quoddã potẽtiale, dicit ordinẽ ad plura indiuidua, vt deter-

determinetur per eorum conditiones in diuiduantes, sed est impossibile conditiones duorum indiuiduorum reperiri in vno indiuiduo: nam indiuiduũ est, cuius proprietatũ collectio non est in alio: ergo est impossibile speciem saluari in vno indiuiduo. Et rõnes, quæ militant pro generis potentialitate, vt nõ cõseruetur in vna specie, militant etiã pro potentialitate speciei vt nõ conseruetur in vno indiuiduo. Nã quod determinatio speciei fiat per diuersas cõditiones indiuiduantes materialiter, hoc nõ tollit, quin sit totum quoddam potentiale, dicens ordinẽ ad plures conditiones incompatibiles in eodem indiuiduo: ergo non potest, vt totũ potẽtiale est, saluari in vno indiuiduo.

Circa 3. pũctum: *8. Argum.* Quantum ad tertium quæstionis punctũ, vtrũ generis potentialitas sit aliquid reale, probo quod sic. Et sit octauũ argumentũ: Nã totũ metaphysicum est quid reale, nimirum species, homo, verbi gratia, & leo: ergo partes ex quibus cõponitur, sunt aliquid reale: sed partes sunt natura generis & differentiæ: ergo illæ sũt aliquid reale, & natura generica est potẽtiale, & natura differentiæ aliquid actuale: ergo potẽtiale generis est aliquid reale. Probatur antecedens, nam in omni cõpositione, vbi sunt partes componentes, vna debet esse actus, alia potentia: ergo genus debet esse potentia metaphysica, & differentia actus. sed genus animal, scilicet, est aliquid reale: ergo & generis potentialitas quid reale est. Sed maior probatur: quia differentia non potest esse potentia, cum sit determinans: ergo est genus illud potentiale, & habens potentialitatem metaphysicam, quod constat esse reale.

Confirm. 1. Et confirmatur hoc & explicatur: Nam homo vt totum metaphysicum cõponitur ex actu, & potentia, & ex materiali & formali: sed hæc non possunt esse entia rationis, quia aliàs etiam homo esset ens rationis: ergo sunt aliquid reale: sed illud potentiale est genus generis: ergo potentialitas aliquid reale est: nam illa est quæ determinatur per rationalitatẽ.

Confirm. 2. Et confirmatur secundò hoc arg. Nã rationale est ꝙ determinat generis potẽtialitatẽ: sed aliqd rõnis nõ põt determinari per rõnale: ergo est aliquid reale, ꝙ determinatur: potentialitas ergo generis quid reale est.

Confirm. 3. Et confirmatur tertiò: Nã absurdum esset dicere, quod actus specificus metaphysicè sit aliquid rationis in hic: ergo absurdum esset dicere, quod potentia metaphysica sit aliquid rationis, quia actus & potẽtia semper debent proportionari: ergo generis potentialitas, seu generis potentia est aliquid reale.

Confirm. 4. Et cõfirmatur vltimò, quia nõ videtur aliud esse potentialitas generis, quã genus ipsum, vt determinabile per differentias, quod constat esse reale: quid igitur, &c.

Controuersia circa 1. argumentũ quæst. *Opinio Scoti.* Ad primum ergo in quæstione propositũ, vtrũ genus saluetur in specie vna, est opinio doctissimi Scoti, ea de specie, q. 18. dicentis tã genus in vna specie, quã speciem in vno indiuiduo cõseruari posse. Scotum sequitur Copulata Louaniensis cap. de specie, parte quarta. Antonius Andreas, q. 4. & conuincuntur aliquibus argumentis supra à nobis factis.

Deciditur quæstio.

Opinio Authoris. *1. Conclus.* Prima conclusio: Essentia generis seu naturæ genericæ tota reperitur in vna specie, imo in vno indiuiduo, loquẽdo de genere secũdum quod est quoddã totum actuale. Hæc conclusio patet argumento primo. Quia essentia generis hoc modo est esse viuens sensibile: sed hõ & Petrus sunt viuens sensibile: ergo generis essentia in vna specie & in vno indiuiduo saluatur. *Trahitur Scotus ad bonum sensum D. Tho.* Et si iuxta hũc sensũ loquatur Doctor subtilis, benè dicit, nec D. Thom. sentit oppositum. Præterea probatur: Nam D. Thomas, 1. parte, quæst. 77. art. 1. dicit: quod totũ vniuersale adest cuilibet parti subiectiuè secundum totam suam essentiam, & virtutem, vt animal homini. Loquendo verò de genere, secundum quod est quoddam totum potentiale.

2. Conclus. Sit secunda cõclusio: Natura generica, vt dicit potentialitatẽ, vt cõtrahatur per plures differẽtias, non potest in vna saluari specie huiusmodi potẽtialitas, nec determinabilis per plures differentias, nec determinata per illas: implicat n. vtrumque. Hæc conclusio etiã est satis nota, & est communis etiam omnibus logicis. *Probatur.* Prob cõclusion. Quia impossibile est, vt vna spẽs habeat plures differẽtias oppositas: ergo impossibile est, vt genus, vt

quid

quid potentiale & determinabile p plures differẽtias,sit determinatũ in vna specie. Antecedẽs probatur:quia vna species vnica est contenta specifica differentia vltima, cum solum habeat vnũ esse specificum. Et secundò probatur hęc pars: Nam impossibile est, vt idem numerus sit binarius,&ternarius:nã qualibet addita vnitate mutatur essentia & species numeri: sed rerum species sunt sicut numeri ex 8. Metaphysicę, tex. 10. ergo impossibile est, vnã speciem habere duas differentias: nã illa differentia secũda adueniens adderet nouum gradũ & mutaret speciẽ. Tertiò: Diuersificatur animalis, v.g. natura per aduentum differentiæ, sic adeo, vt alia sit animalitas in equo,&alia i homine: ergo eadẽ generica natura animalitas, v.g. nõ potest subesse duabus differẽtiis oppositis,& ita in eadem specie non potest eadem animalis natura duabus differentiis determinari. Antecedens est D. Tho. c. 3. d Ente Alia verò pars cõclusionis, quod etiam si actu non possit reperiri huiusmodi pluralitas differentiarũ, nec etiam possit reperiri in eadem specie potentialitas ad plures differentias suscipiendas, in eadem natura animalis. Probatur, quia natura animalis, quæ est in homine, v.g. iã est determinata ad esse hominis per vltimã hominis differentiã: ergo prout est in homine non manet determinabilis per aliã differentiã. Probatur cõsequentia. Quia natura animalis, cui per differentiã datũ est hominis esse seu rationalis esse, manet impotens, vt sic, ad recipiendum esse per differentiã irrationalis, v.g. ergo nõ manet potens suscipere aliam differentiam. Probatur antecedens. Nam si maneret potens, darẽ potẽtia aliqua quæ nullo modo ad actum posset reduci; frustra autem esset huiusmodi potentia: ergo non est dãda. Maior patet: quia in homine, vt visum est, duæ oppositæ differẽtię esse nequeũt. Et præterea: Si in homine ratione naturæ genericæ determinatæ in eodem est potẽtialitas ad alias differentias: ergo in homine est potentia, vt sit equus, quo quid absurdius; Antecedens probatur: quia in illo est potẽtia, vt determinatur eius animalitas per differentiam equi, imo in homine esset potentia ratione generis superioris eadem ratione, vt determinetur p differentiam non viui & non sensibilis, quod est contra suam essentiam: impossibile ergo est hoc.

2. probatur

3. probatur

Probatur 2. pars conclus.

Ex hoc sequitur, multo minus in specie esse potentialitatẽ, vt determinetur illa generis natura p omnes differentias: nec etiã est potẽtialitas in duabus speciebus, vt determinetur genus omnibus suis differentiis eisdem rationibus. Pro hac secũda conclusione vide Caietanũ capite de differentia, folio. 12. in magnis, qui subtiliter hoc pertractat. *Corollariũ* *Caietan.*

Tertia conclusio. Genus determinabile p plures differentias est, quando ab intellectu cõsideratur sine differentiis per abstractionem a speciebus. Hæc cõclusio prob. Quia tunc solũ est quoddã totũ potentiale,& determinabile p differentias. Cũ vero consideratur in speciebus, iã nõ consideratur vna natura, sed plures, & nõ quidẽ determinabiles, sed determinatę: & animal prout est in homine nõ est prędicabile de pluribus speciebus, sed solũ de vna specie. Quinime in vniuersali solum est genus,& ita solum tunc genus est totum quoddam determinabile per differentias: quia determinabilitas per plures differentias solum generi conuenit. *3. Conclu.* *Quando intelligatur genus vt determinabile per oppositas differentias.*

Quarta conclusio: De potentia Dei absoluta bene potuit de facto genus inueniri in vna specie sola, volo dicere, quod nõ necessitatur Deus ad productionem duarum specierum eiusdẽ generis, sed potuit solum vnam speciem producere, vt inter animalia solũ hominem: & tunc animalis natura non reperiretur, nisi in vna specie. Hæc conclusio satis patet. Nam etiãsi vt totum potentiale determinatũ secundũ suam potentialitatẽ reperiri nõ possit, ni si in pluribus speciebus, tamẽ quod generis natura nõ reperiatur de facto coniuncta, nisi vni speciei, nullam dicit implicationem, cũ species rerum liberè producã tur à Deo. Quinimo in resurrectione vltima sola species humana reparata inter naturalia reperietur, & tunc generis, quod est animal non dabitur, nisi vna species: hoc dicit M. Soto cap. de specie. *4. Conclus.* *Quo implicet etiã per omnipotentiã Dei saluari genus in vnica specie, & quo non implicet.* *Magister Soto.*

Quinta conclusio. Seruato vniuersi ordine, nulla generica natura reperit in sola vna specie, sed in plurimis. Hæc cõclusio est D. Tho. primo Senten disp. 19. q. 1. artic. 2 in corp. Vbi sic dicit, vniuersale *5. Conclus.* *De facto nullum genus saluatur in vnica specie.*

exigit

exigit pluralitatẽ in his, quæ sub ipso cõtinetur, vel in actu, vel in potẽtia. In actu sicut est in genere, quod sẽper habet plures species. Loquitur autem D.Tho. ordine seruato vniuersi. Probat præterea cõclusio. Nã multiplicatio specierũ est per se intẽta à natura, & natura intendit prõducere multas rerũ species, & cõseruare illas, vt ordo cõseruetur vniuersi, & eius pulchritudo, quæ in hac varietate & multiplicitate specifica pisciũ, auiũ, & reptiliũ, & gradientiũ consistit: quamobrem vniuersi dispositione seruata hãc multitudinẽ specificã reperiemus necessario. Quod non solũ est verum in infimis speciebus, sed & in subalternis: in omni.n. specie pluralitas reperitur. Nam sicut in musica seruãtur variæ vocũ consonãtiæ, dissonæ, vt vocũ multitudo mirificè delectet audientiũ animos, eodẽ modo concẽtum quendam, & harmoniã causant specierũ differentes gradus, quibus summoperè delectatur animus & cõsulitur vtilitas vniuersi: quid mundus esset, si solũ in quolibet genere vnica reperiretur spẽs? Hoc aũt vt iam videbimus non est necesse semper seruare in multitudine indiuiduorũ, q̃ per accidẽs intendũtur & ratione specierũ. Vide D.Tho. 1.post. lectio. 1.

Multiplicatio specierum est per se intenta à natura.

D.Thom.

6. Conclus.

Sexta conclusio, Genus, vt totũ potentiale, implicat per quãcunque potentiã seruari in vna specie, quia si genus dicit aliquid determinabile variis differẽtiis: sed huiusmodi determinabilitas nec actu coniuncta differentiis variis, nec vt possibilis coniungi reperiri valet in vna spẽ: ergo. Minor supra probata manet: implicat enim hoc, & ita nulla potẽtia fieri valet. Alii dixerunt, quando D.Th. dixit, genus requirere varias species, speciẽ vero non requirere multitudinẽ indiuiduorũ, solũ loqui de illis ex parte fundamẽti ad abstrahendã illam naturam, & constituẽdam in esse vniuersalis: ita vt velit, quod species est fundamentaliter in rebus, etsi vnum indiuiduũ tantum sit, genus vero non ita bene, nisi sint plures spẽs, vel plura indiuidua diuersarũ specierũ. Nã cognito vno indiuiduo, facile aduertit intellectus, q̃ similitudinem & dissimilitudinẽ habeat cum aliis rebus, imaginarique potest alia indiuidua possibilia, & ita [illegible] denominabit speciem. At vero ex vno aut pluribus indiuiduis omnino similibus & eorũ prędicatis essentialibus nullã per se loquendo, essentialẽ dissimilitudinem percipit intellectus: & ita deficit ei fundamẽtũ, vt natura per illas genus denominetur. Verũ.n. vero in numeris facillimo negotio, etiamsi non existãt, nisi indiuidua vnius speciei ternarii, scilicet, possũ cõsiderare alias species, & indiuidua aliarũ specierũ, & ab illis abstrahere numeri rationẽ. Vnde non credo, quod hæc sit D.Th. mens. Maxime, quia etiã naturas specificas nullo modo existentes possum considerare per intellectũ, & ab illis naturã generis abstrahere, quia abstractio intellectus non semper, qđ sit, requirit existentiã indiuiduorũ: sed sufficit, vel fuisse, vel esse futura indiuidua, vel possibilia, vt abstrahã ab illis generis naturam. Maxime: quia ab vno indiuiduo existẽti, v.g. ab homine abstraham ego rationem animalis, & corporis, & illa erit genus, quia prædicabilis de pluribus speciebus, etiãsi ego nescirem species, quia illud habet ex parte sua, etiamsi ego nescirem actualem prędicationem conficere. Vnde nõ videtur hæc sententia vera. Et hęc de primo.

Controuersia quare genus exigat plures species, species autem non item plura indiuidua.

Refellitur.

Auctoris opinio.

Quantũ ad secundum pũctum attinet, sunt etiam Doctores oppositũ sentiẽtes. Petr⁹ Niger ĩ suo Clypeo, q.26. & multi alii, qui non sunt ex nostra schola, dicunt quod potẽtialitas speciei, vt determinetur per plures conditiones indiuiduãtes, non põt saluari in vno indiuiduo, sed ex necessitate requirit plura indiuidua, vt cõseruetur, quatenus est totũ quoddã potẽtiale respectu indiuiduorũ: quia conditiones duorũ indiuiduorũ in vno saluari nequeunt, aliãs vnũ indiuiduũ esset plura indiuidua. Eandem et sententiã tenet Petrus Bruxelẽsis ca. de specie, in solutione penultimi argumenti huius q̃stionis.

Controuersia circa 2. pũctũ quæstionis.

Opinio Petri Nigri & aliorũ.

Sed vt hãc difficultatẽ dissoluamus, aduertendũ erit, species rerũ esse in duplici differentia. Aliæ namq; sũt corruptibiles, vt humana species, cuius singularia primò, & per se corrũpunt. Aliæ sunt rerum species, nequaq̃ corruptioni subiectæ, vt species angelicæ, quæ cũ sint ipsę formæ subsistentes, vt asserit D.Tho. 1.p. q. 50. non possunt corrumpi. Corpora cœlestia itidem incorruptibilia sunt,

Pro intellectu opinionis auctoris.

1. Fũdam.

quia

quia eorum formæ replent totã capacitatem materiæ. Aduerte insuper ex D Tho. 1. par. quæst. 50. art. 4. ad vltimum, quæst. 23. art. 7. quod multiplicatio indiuiduorum non intendatur per se ab agente, sed intẽdatur per accidẽs, hoc est, per aliud, nimirũ in ordine ad speciei cõseruationem. Quod enim primò agens producẽs indiuidua intendit, illud nimirum est speciem conseruare. Verum, quoniã hæc cõseruatio nequit fieri, nisi in indiuiduis, hinc fit, vt producat indiuidua, & sic aliter intendit secundũ numerũ indiuidua in substãtiis corruptibilibus, aliter in incorruptibilibus: quia omne agens intendit agere aliquid finitũ, vt asserit Angelicus Doctor. 1. parte, q. 7. Et sic excogitat aliquem numerum & mensuram in partibus essentialibus, eius quæ per se requirũtur ad perfectionẽ totius. Non enim per se eligit aliquẽ numerum in his, quæ nõ principaliter requiruntur, sed propter aliud: Sed in tantũ natura accipit hæc in quantũ sunt necessaria propter aliud sicut ædificator excogitat determinatam mensurã domus, & ẽt determinatam mẽsuram, & numerũ mansionum, quas vult facere, & determinatum numerũ parietum, &c. Non autem eligit numerum determinatum lapidum, sed eligit tot, quot requiruntur ad implendam mensurã parietũ, &c. Ita est considerandum in Deo respectu totius vniuersi, qui est eius effectus. Præordinauit enim in qua mensura haberet esse totum vniuersum, & quis numerus esset conueniens essentialibus partibus, quæ scilicet, habẽt aliquo modo ordinẽ ad perpetuitatẽ, quot scilicet sphæræ, quot elementa, quot stellæ, quot rerũ species. Indiuidua verò corruptibilia nõ ordinauit ad perfectionẽ vniuersi, quasi principaliter, sed quasi secũdariò, in quã tũ in eis saluatur bonum speciei. Vnde licet Deus sciat numerũ omnium indiuiduorum, non tamen numerus horum est per se ordinatus à Deo ad vniuersi perfectionem, sed horũ tot produxit, quot ad specierũ cõseruationem sunt necessaria. Præterea aduerte (de quo statim dicemus) quod Angelorum species non habent, nec possunt habere nisi vnicum indiuiduum, quia non habent materiam, non potest in illis assignari ratio diuersitatis numericæ, quæ est per materiam.

2. Fũdam. *Quomodo multiplicatio indiuiduorũ non intẽdatur nisi per accidens à natura.*

D. Thom.

3. Fũdam.

His ergo præhabitis sit septima cõclusio: Potentialitas, quã dicit natura specifica corruptibilis, vt determinet per plures conditiones indiuiduantes diuersorũ indiuiduorum, nõ potest repe iri satiata in vno indiuiduo. Hinc conclusionẽ probat sextum argumentum in principio, & ratio Petri Nigri proximè adducta. Nam quamuis species corruptibilis materialiter determinetur per indiuiduãtes conditiones, & quãuis indiuidua corruptibilia per accidens intendantur, sed non potest illa potentialitas, vt materialiter indiuiduetur, & determinetur per plures cõditiones plurimorum indiuiduorũ in vno indiuiduo reperiri satiata, nec potest ibidem talis potentialitas reperiri, sed reperitur vna potentialitas in intellectu abstrahente naturã à conditionibus indiuiduãtibus, & reperitur natura cum variis cõditionibus in variis indiuiduis. Aliàs, idem indiuiduũ haberet cõditiones aliorum indiuiduorum, & esset duo indiuidua, & esset distinctum à quolibet alio, si quidẽ est indiuiduum: & non esset distinctum quandoquidem habet conditiones alterius indiuidui, quæ sunt implicantia.

7. Conclus. *Corruptibiliũ quomodo spẽs saluari neque ant nisi in pluribus indiuiduis.*

Octaua conclusio. Potẽtialitas specierum rerum incorruptibilium, vt determinetur per cõditiones indiuiduãtes, quas potest habere in rebus, saluatur in vno indiuiduo. Probatur hęc conclusio: quia illa natura non habet potentiam, vt determinetur per conditiones indiuiduantes oppositas, quia implicat contradictionẽ esse duos Angelos solum numero differẽtes: sed solum habet potentiam vt determinetur per cõditiones vnius indiuidui, & hæc potẽtia reperitur cõpleta in Gabriele: ergo. Et Præterea: quia indiuidua non multiplicantur, nisi quãdo sunt corruptibilia quia intenduntur propter speciem, vt patet in notabilibus: sed Angelicæ species sunt incorruptibiles: ergo indiuidua earum non multiplicantur, sed solum est vnum in qualibet specie, ergo speciei potentialitas in vno est completa indiuiduo. Vide Caietanum 1. p. quæst. 50. artic. 5. Et zumel, ibidem, qui alias congerunt rationes.

8. Conclus. *Quomodo spẽs incorruptibiles saluantur in vnico indiuiduo dũtaxat.*

Caietan. *Corol.*

Ex hoc infertur, quod hæc propositio est verissima, speciei potentialitas potest saluari

saluari in vno indiuiduo, quia est propositio indefinita, quæ habet vnam singularē veram, si referatur ad species Angelicas, cuius potentialitas vnico indiuiduo dumtaxat est determinata: quia non habet potentialitatē ad plura indiuidua, vt realiter sit in illis etiam per diuinam potētiā, vt demonstrat Diuus Thomas 1. parte, q. 50. articu. 4. Generis vero potentialitas non reperitur satiata in vna specie, quia est ad plures differētias, & nulla species habet plures differentias vltimas, nec aliqua generis potētialitas reperitur, quę sit solum ad vnam differentiam.

D. Thomas

Controuersia circa 3. punctū quęsiti.

1. Opinio.

Ad tertium ergo punctum accedentes, vtrū generis potentialitas sit aliquid reale, vel rationis, inuenimus etiam in hac re varias sententias. Aliqui etiā ex Thomistis, qui dicūt, cōpositionē ex genere, & differētia esse aliquid reale, dicunt cōsequenter generis potentialitatē, vt contrahatur per plures differentias, esse aliquid reale. Imò dicunt idem de potentialitate speciei, vt per plures conditiones indiuiduantes oppositas determinetur. Et probant, quia si est aliquid rationis, vel negatio, vel relatio, vel priuatio: sed cōstat nihil horum esse: ergo. Item: nam actus & potentia sunt in eodem genere: sed rationale & hinnibile sūt aliquid reale: ergo & potentialitas generis, quæ per illas differentias determinatē, est aliquid reale. Et dicunt potentialitatem hanc cōsequi ad naturam generis, verbi gratia, ad animalis naturam consequitur, vt sit determinabilis p varias differentias: & quia hæc potentialitas est ad actum completū & multiplicem, non potest ad actum esse reducta, nisi in multis speciebus. Sicut potentialitas numeri, vt sit par, & impar, nō potest in aliqua vna specie numeri complete esse determinata: sed ad suam completam determinationē plures requirit species, in vna tamen specie incomplete determinata reperitur. Et sicut potentia numeri ad par, & impar est in duabus speciebus, & nō in vna: ita hæc potentialitas non est in vna specie, sed i duabus speciebus incomplete, & consequitur ad animalis naturā in duabus speciebus existentē. Et per hunc modum argumenta soluunt, quæ contra hanc sententiā fieri possunt. Nihilominus opposita sententia, qđ non

2. Opin. Petri Nigri.

sit potentia realis, est certissima & satis cōformis dictis Diui Thomæ tenentis genus & differentiam dicere eandē naturā. Adduximus vbi hoc dicit D. Th. quæst. superiori de compositione metaphysica. Et hanc sententiā sequitur Petrus Niger, quæstione 16. & Bruxelensis, c. de specie, & est cōmunis inter Scotistas plurimos. Illam tenet Caietanus, c. de differentia, & Soto cap. de specie.

9. Conclus.

Sit ergo nona conclusio. Licet esse animal sit aliquid reale, tamen quod animal sit quid determinabile per differentias, & sit qd potentiale in ordine ad illas, habet non in re, sed prout accipitur à nostro intellectu, vt quid abstractum a speciebus & differentiis. Hæc conclusio probatur: Nam animal & rationale, vt supra visum fuit, sunt idē realiter, & formaliter, & solum distinguuntur per opus intellectus: ergo nō potest animal esse aliquid determinabile per illam differētiam realiter: ergo illa potentialitas nō est aliquid reale, habens esse seclusa operatione intellectus. Consequentia prima probatur: Nam vt illa potentia esset in rebus aliqd reale, necessum erat, quod actus ad quem ordinabatur, esset ab ipsa realiter distinctus: sed non ita se habet: ergo non est aliqd reale: habet ergo quod sit potentiale aliquid per opus intellectus. Minor pbatur: Nā itellectus est qui distinguit inter animal & rationale: itaque, qa genus realiter & formaliter est idem cum suis differentiis, non potest eius potentia esse aliquid reale in ratione potentiæ, in ordine ad differentias specierum constitutiuas. Preterea. Genus est quid potētiale determinabile p varias differentias, secūdū qp accipitur, vt quoddam totū potentiale: sed nō habet, quod sit totū potētiale, nisi per intellectū abstrahentē naturā animalis a speciebus: ergo illa potentialitas in ratione talis sit per opus intellectus, ad hunc sensum, quia itellectus est, qui facit vt animalis natura sit quid in potentia ad differentias, & quid cōtrahibile, quod facit per abstractionē non ad hunc sensum, quod faciat animalis naturam, quæ determinabilis est. Preterea. Ista potentialitas generis nihil est aliud, quā generis diuisibilitas p plures drias, seu species: sed generis diuisibilitas psupponit generis vnitatem,

Vnde hēat animal qđ sit quid determinabile per oppositas differentias.

Quō potentialitas quam habet genus in ordine ad differentias & species non est aliquid reale, sed rationis.

Z

tatẽ, quia nihil est diuisibile, nisi sit vnũ, quia plura vt sic non sunt diuisibilia: sed diuisa, ista autẽ vnitas generis, qua est vnũ diuisibile in multas species, seu differentias, est aliquid rationis, siquidem illi conuenit per opus intellectus: ergo potentialitas illa, & diuisibilitas non conuenit animali sine opere intellectus, non ergo est aliquid reale. Præterea: Si hæc potẽtialitas est quid reale: ergo existit in rebus, siue in vna, siue in pluribus: sed hoc est absurdum: ergo. Probatur minor: Nã omne existens in rebus debet esse in singularibus: sed nec in vno singulari, nec in pluribus est hęc potentialitas, vt genus determinetur per plures differentias: ergo solũ est operante intellectu huiusmodi potentia. Maior probatur: Omne enim existens debet habere existentiã: sed existẽtia est actus rei singularis: ergo quod existit debet esse ipsũ singulare, vel pars eius, vel accidens eius: & ita erit aliquid singulare. Patet minor illa: quia nec ĩ Petro & Brunello est potẽtia formaliter determinabilis, pluribus differentiis, maxime cũ in Petro & Brunello nõ sit differẽtia formaliter: quia differentia est quid vniuersale, & Petrus & Brunellus sũt aliquid singulare: ĩ singularibus aũt vniuersalia non sunt, nisi fundamẽtaliter. Et cõfirmatur hæc ratio: Nã prima substantia est, quæ primò substat accidentibus, & prędicatis essentialibus in existẽtia: quia enim Petrus est albus, homo est albus, & quia Petrus existit animal rationale, hõ existit animal rationale, & quia Petrus existit risibilis, hõ existit risibilis: ergo si animal esse aliquid potẽtiale & determinabile per plures differentias, est aliquid reale: ergo prius cõuenit Petro, quod est falsissimum. Petrus enim rebus ipsis, nec vt Petrus, nec vt animal est determinabilis variis differentiis, & ita hęc potẽtialitas cõuenit generi per intellectum: Et si inquiras, quomodo cõuenit illi per intellectum. Respondeo, quod intellectus abstrahens animal à speciebus & differentiis facit illud prout est in intellectu, quod nõ habeat actu illas differentias, & ita quod possit illas habere, quamobrẽ facit illud totũ potentiale: cum vero coniungit illud differentiis, facit ipsum componi, & actuari per illas, & ita resultat cõpositio metaphysica: in rebus autem fundamentum est huiusmodi, abstractionis, & huiusmodi coniunctionis, & cõpositionis metaphysicæ. Et idem est dicendum de potẽtialitate speciei in ordine ad plures cõditiones indiuiduantes, licet sit differentia in hoc, quod illa potẽtialitas generis sit, vt determinetur per plures differentias formaliter, speciei vero potentialitas, vt determinetur per plures conditiones indiuiduantes materialiter, vt supra cõclusione tertia ostendimus.

Quidquid existit in natura est singulare.

Prima substantia primò substat accidẽtib. & prædicatis essentialibus quoad existendum.

Dubium.

Solutio.

10. Concl.

Quidnã sit potentialitas generis.

Decima conclusio: Potentialitas generis est eius essentia cũ aptitudine, vt diuidatur per varias differentias: nõ enim dicit aliquid reale superadditum essẽtię generis, quod sit velut materiale huius potestatis, sed dicit essentiã animalis abstractam & determinabilem differẽtiis. Hæc conclusio satis patet: quia nihil aliud reale fingi potest, quo determinetur potentialitas generis cum illud per differẽtias contrahi debeat, nec huiusmodi potẽtialitas supponit pro aliquo ente rationis, quod sit determinabile, nisi in entibus rationis, cum in illis consideremus rationem generis, & totius potestatiui.

Dissoluuntur argumenta.

Ad 1. arg.

Ad argumenta in principio quæstionis. Ad primum respondetur, quod probat primam cõclusionem. Probat. n. genus, vt totũ actuale est saluari in vna specie, non vero vt totum potẽtiale, quia vt sic est in multis: nam pars potestatis eius ad vnã deuenit speciem, & pars potestatis eius ad aliam. Vide Caietanum, qui vbi supra de hoc loquitur eleganter.

Ad 2. arg.

Quomodo potentialitas generis sit & quid reale & quid rationis.

Ad secundum respondetur, quod illa potẽtialitas formaliter est aliquid rationis, & aliquid reale materialiter: nã supponit pro essentia animalis determinabilis per plures differentias: essentia est aliquid reale, determinabilitas est aliquid rõnis: nã dicit, quod illa essentia sit abstracta ab inferioribus, quod est quid rõnis, & vt formaliter loquamur, dicit totũ potentiale logicũ, de materiali naturã genericã. de formali relationẽ totius vniuersalis ad suas partes subiectiuas, seu ad suas differẽtias determinãtes, & si fuerit totũ potẽtiale specificũ ad suas partes materialiter

rialiter determinantes. Non verò dicimus nos totum potentiale pro materiali supponere sēper pro aliquo rationis, nō enim hoc sēper habet, nisi quando genus pro materiali est rationis ens, vt secunda intentio cum genus denominatur.

Ad 3. Sub qua ratione cōpetat generi habere potētialitatem ad inferiora.

Ad tertium respondetur, quod hęc potentialitas competat naturæ genericę abstractæ a specieb. Cæterum hęc nunquā reperitur in vna specie nec actuata pluribus differentiis specificis, quia sunt repugnantes, & quadamtenus ratione oppositæ, & sic eidem non possunt conueni re, nec vt potētia determinabilis est etiā in vna specie, quia ibi etiam non potest duabus differētiis determinari, sed reperitur actuata oppositis differētiis in pluribus speciebus, actuabilis vero in intellectu abstrahēte naturam à suis speciebus.

Ad 4.

Ad quartum respondetur, quod potentialitas specierū incorruptibiliū in vno indiuiduo saluatur, reliquarum corruptibilium minime, vt diximus in primo puncto. Nullum autem genus secundū quod est totum potentiale in vna specie saluatur, quia dicit ordinem ad plures differentias, quæ quia repugnātes sunt eidem competere non possunt, sicut esse rationale, & hinnibile, & ita non potest in vna saluari specie.

Ad confir.

Ad confirmationem iam patet ex conclusionibus.

Ad 5. Quid inter sit inter potētialitatē materiæ ad formas, & generis ad differētias.

Ad quintum respondetur, quod est discrimen inter materiā primam, & potentialitatem generis, quia potētialitas materiæ primæ est alicuius, qđ est pars physica; & ita vbicūque est illa pars, erit eius potētialitas, sed potētialitas generis est alicuius totius vniuersalis potestatiui. Et ita cum determinatur ad vnam speciem, licet quatenus est totū actuale totaliter terminetur, quatenus vero est totum potestatiuū non totaliter determinatur, sed solū secundum partem potestatis eius, & ita nō manet tota eius potestas ī vna specie. Vide Caietanum vbi supra elegāter.

Ad confir. Quę verū sit qđ essentia cuiusq; generis non saluetur, nisi in duabus speciebus.

Ad confirmationē respondetur, concedendo genus secundū omnē suā potestatem nō conseruari in duabus speciebus, quia nullum est genus, quod non habeat plusquam duas differentias veras. Ceterum quoniam ad essentiam totius intelligendam sufficit eius duas intelligere partes, quod essentiale est in toto, dicimus nos essentiā totius potestatiui, vt sic nō saluari, nisi ī duabus speciebus, quatenus potestatiuum totum est, reliquæ differentiæ, quæ superueniunt his duabus censentur, velut de perfectione totius potestatiui, non de essentia. Nam si solum duę reperirentur species alicuius generis, vere essentia generis illius saluaretur. Alia cōfirmatio est pro nobis, & patet ex conclusionibus, quid dicendum sit.

Ad 6. Arg. Non datur ī creaturis aliquid cōmune multis, quod sit vnum realiter.

Ad sextū respondetur, quod animal, vt totū actuale saluaretur tūc in vna spē, vt totū vero potentiale nō posset saluari in vna specie determinatū per plures differentias, nec vt determinabile, quia vt sic solū est in intellectu abstrahente ipsū à pluribus speciebus. Quādo vero est in rebus determinatū, non est vnū aial determinatū, vnū inquā realiter, sed plura animalia realiter, & si debeat esse vnum. debet esse vnū per rationē, nā vnitas multis communis non est, nisi in intellectu.

Ad 7.

Ad septimū patet ex septima & octaua conclusionibus.

Ad 8. Quid sit totum metaphysicum, & quæ eius partes, quō distinguantur ab inuicem.

Ad octauum argumentum respondetur, quod totum metaphysicum quid reale est, & partes componentes aliquid reale sunt, sed non sunt aliquid reale, & inter se distinctæ, & ita nec est potētia realis, nec actus realis, quāobrē, nec realiter cōponūtur, sed per operationem intellectus. Vnde esse totū metaphysicū, est esse aliquid reale, in quo intellectus distiguit partes cōponentes, & facit illas per suā actionē habere rationem actus, & potentiæ, dū accipit vnā, vt aliquid potētiale, & aliā vt aliquid actuale, vt dictū est, cū quæstione anteriori disputatū est, an cōpositio metaphysica esset reale aliquid, oporteret ergo, vt potentialitas generis esset aliquid reale in rōne potentiæ esse distinctum ab actibus, quibus afficitur, distinctum, inquam, realiter, quod cum non habeat, non est potentialitas realis.

Ad 1. conf.

Ad cōfirmationem respondetur, quod actus & potentia, sunt aliquid reale, nimirum, animal & rationale, sed nō realiter distincta, & sic non est vera potentialitas realis, sed solum potentialitas logica; nam quæ verè est potentia realis ad actū realem in creaturis debet esse distincta realiter à suo actu.

Ad 2. Ad secundam confirmationem respondetur, quod aliquid reale est, quod determinatur per rationale, non realiter distinctum, & ita nec realiter & à parte rei determinatur, & sic à parte rei non est illa potestas generis aliquid reale in ratione potentialitatis, licet aial sit quid reale.

Ad 3. Ad tertiã confirmationẽ respõdetur, quod actus metaphysicus, seu logicus qd reale est, & similiter aial, quod est potestatiuũ totũ, verũ non habet animal rõnẽ totius potentialis, nec differentia rõnem actus eius, nisi interueniat operatio intellectus distinguẽtis vnũ ab alio, & facientis, quod aial sit sine differentiis, vt possit determinari per intellectum, vt dictũ est.

Ad 4. Ad vltimam confirmationem patet ex vltima conclusione.

QVAESTIO L.

Controuersia. *Vtrum animal sit immediatum genus ad hominem, & ceteras species animalis.*

RES referam in hac quæstione sententias quid verò sentiã postmodũ dicã. *1. Sentent.* Prima sentẽtia est aliquorum tenentiũ animal non esse genus immediatũ ad hominem, equum, &c. Et probant hanc sententiam & authoritatibus & rationibus. *1. Argum. Pro ea.* Prima ratio est. Nam in volatilibus aial & quamlibet speciẽ infimam volatiliũ mediat auis, quod est genus, ergo aial non est immediatum genus ad omnia volatilia. Probatur antecedens: nã auis prædicatur in quid de pluribus specie differẽtibus: ergo est genus, & mediat: ergo, &c. Maior probatur: nã interrogãti, quid est colũba, recte dicimus esse auem, quid est aquila, respõdemus similiter optime, quod sit auis: & colũba & aquila spẽ differũt: ergo. Hæc etiã est prædicatio quidditatiua, auis est animal: ergo vt genus coordinatur ad species, & subiicitur animali, vt quid, de quo animal prædicatur qd ditatiuè: ergo est genus mediãs iter aial & reliquas volatilium infimas species.

Confir. Et confirmatur hæc ratio authoritate Aristot. qui. 1. de historia animalium ponit auem tanquam genus immediatum adcoruum.

2. Argum. Secundò arguitur: Sub animali est canis latrabilis, & sub cane latrabili sũt plurimæ infimæ species, de quibus canis prędicatur in quid: ergo animal non est immediatum genus. Probatur antecedens: Nam quærenti, quid sit canis leporarius, optimè respõdetur, quod sit canis, & interrogãti, quid sit canis molossus, seu pecuarius optimè respõdetur, quod canis: nec potest dici, quod hi canes sint eiusdem speciei. Nam certè de cane Indico, qui teste Aristot. 8. de historia animalium ca. 28 ex cane, & tigride non primo, aut secundo coitu, sed tertio gignitur nõ est dicendum esse eiusdem speciei cum aliis canibus, quorum omnium tanta est proprietatum diuersitas, vt certè non ab eadem essentia oriri omnes illas certissimũ sit. Et ita Aristot. lib. 8. de historia animalium ca. 20. plura dicit esse canũ genera. Siue autẽ Aristot. accipiat genus pprie, seu pro specie, apertè cõsequitur, animal non esse immediatum genus: nã si differũt specie canes, ergo canis est genus ad illa, & de illo prædicatur aial: ergo &c.

3. Argum. Tertiò arguitur: Piscis prædicatur in quid de pluribus pisciũ speciebus, & de ipso prædicatur animal in quid, ergo piscis est genus immediatum ad omnia animalia aquatica, seu ad omnes pisces. Probatur maior: Nã cete, seu balæna, & tructa, remora, & alia huiusmodi specie differunt, cum sint tam diuersarũ proprietatum, quæ ab eadem specifica natura oriri nequeunt, quas referre, & esset longum, & extra propositum logicale. Videatur Albertus de animalibus.

4. Argum. Quartò: Vermis prædicatur de pluribus specie differẽtibus, ergo est genus: nã hæc etiã est quidditatiua, vermis est animal Sed probatur antecedens: nã profectò bombycum natura sine dubio differt specie à vermibus, q ex casei putrefactione generantur, quod & diuersissimus generationis modus attestatur, & diuersissima vtriusq; vermis proprietas, & vtriusque natura satis diuersa est ab illis vermibus, quos recenset Aristot. 8. de historia animalium. ca. 27. & hi omnes sine dubio specie differunt ab illis, qui nocte lucẽt, quos alii vocant noctilucas, & hi omnes

ab

ab illis, qui in ventribus piscium nascuntur, & partum eorum expellunt. Ita docet Arist. 7. de hist. animalium cap. 17.

5. Argum. Quintò arguitur: Nam animal perfectè progressiuum immediatius est ad hominem, quàm ad animal vt sic, sicut immediatius est ad animal, viuens sensibile, quam viuens, ergo animal non est immediatum genus ad hominē. Consequentia est nota, & probatur antecedens, quia sicut sensibile contrahit viuens, ita perfectè progressiuum cōtrahit animal: ergo, &c.

Confir. Et confirmatur hoc argumentum: Nā esse perfectè progressiuū essentialiter cōuenit homini, & equo, ergo vel illud pertinet ad genus, vel ad differentiam. Si ad genus, habetur intentum. Ad differentiam non potest pertinere, quia differentia hominis & equi sunt primò diuersa, & ita non possunt illis esse communes: & ita videtur esse prædicatum genericū commune. Nam rectè diuiditur animal perfectè progressiuum per rationale, & irrationale. Et si haberemus nomen simplex, significaret illud immediatum genus.

Vlt. Argu. Vltimò arguitur: Nam intra latitudinem animalis sunt diuersæ operationes, quæ præter conuenientiam in animali apertè subindicant conuenientiam aliquā in particulari alio gradu generico, vt repere ad serpentes, volare ad aues, perfectè gradi ad hominem, &c. ergo.

Confir. Confirmatur hoc argumentum: Nam species rerum sunt sicut numeri, & ita qualibet perfectione essētiali addita formæ variatur species: sed constat ex effectibus animalium dictorū formas in perfectione ad inuicem excelli: constituunt ergo diuersas species animalium, quæ connumerata sunt.

2. Sentent. Magistri Soti & Porphyrij. Secunda sententia est illorum, qui dicunt, inter animal & hominē, leonē, &c. nullū esse medium genus, sed omnes species esse immediatas generis, quod est animal. Hanc tenet M. Soto, cap. de Specie ad 3. arg. & hanc tenet Porphyrius ca. de Specie: nam nullum medium genus ponit inter aial & hominem, &c. Et probatur hæc sententia, quæ cōmunior est. Primò: Nam si inter aial & hominem mediaret alia ratio generica, vitiosa esset illa receptissima definitio hoīs, qua dicitur hominem esse animal rationale: sed hoc est falsum: ergo. Probatur maior. Nā secundum Arist. 6. Topi. cap. 3. illa est vitiosa definitio, quæ datur per genus mediatum & non proximum: ergo hęc esset vitiosa, quod tamē nullus vnquam dixit: non ergo genus mediat. Et confirmatur hæc ratio. *Confirm.* Nam non haberemus scientiā de homine, quia qui nescit resoluere totum in suas partes, non habet scientiam totius: sed si esset aliud medium genus inter animal & hominem, non resolueremus hominem in suas partes; ergo de illo non haberemus scientiam. Probatur minor: nam nō resoluimus, nisi in aial & rationale, & aial in viuens sensibile, &c. Vbi non fit resolutio hominis in illud genus & in differentiā immediatè illius determinatiuam, constat autem habere nos scientiā, qđ homo sit risibilis, ergo &c.

3. Sentent. Nominalium. Tertia sententia est Nominalium, quā refert M. Soto cap. de Specie, quod à quibuscūque duabus speciebus pōt abstrahi cōceptus quidditatiuus & essētialis, qui sit genus ad illas, & ita dantur multa immediata genera inter animal & suas species. Sed hāc sniam optimè impugnat ibidem Soto, de qua nolo in præsentiarum sermonē facere, iam enim exulat a scholis. Et constitutissimū est apud oēs, rerum veras differētias cognoscere difficillimū esse, ac subinde est et difficile satis, genera vera verasque quidditates specificas penetrare, hoc.n ab illo dependet. Nā licet accidentia cōferant multū ad cognitionē, qđ quid est, non tamen sufficiūt, vt illud nobis manifestè ostēdant. Quamobrem in assignandis generibus omniū specierum animalium, quia incōcessum fere est, non multum laborabo. Solum dicam esse D. Tho sententiam & Aristot. 7. Met. tx. 28, inter animal, & aliquas animaliū species aliquod mediare genus Nā ita dicit Aristot. In quibusdam verò palam, quia generans tale quidem est, quale generatum, nec tamen idem, nec vnum numero, sed vnum specie, vt in physicis. Homo namque hominē generat, nisi qđ præter naturam fiat, vt equus mulum, & hoc quoque simile. Cōmune enim super equū & asinū non est nominatū proximum genus. Sunt autē ambo forsan velut mulus. *4. Sent. D. Tho. & Arist. secūdū quam deci ditur cōtrouersia.*

testimoniũ Arist. grauissimum.

Ecce Arist. dicit super equum, & asinum non esse nominatum genus proximum: ergo animal non est proximũ genus, quia animal nominatum satis & constitutum est apud omnes Quinimo ipse dicit forsan esse genus mulum. Super quem textum ita dicit Diuus Thomas: Vnde in generatione muli est aliquo modo generans simile generato. Etenim aliquod proximum genus quod non est nominatum cõmune equo & asino, & sub illo etiam genere continetur mulus. Vnde secundũ illud genus potest dici, qđ simile generet sibi simile. Vt si v.g. dicamus, quod illud proximum genus sit iumẽtum, poterimus dicere, quod licet equus nõ generet equũ sed mulum, iumentum tamen generat iumentum. Ecce secundum D.Thom. proximum genus ad equum & asinum est iumentum, & ad canem genitum ex tigride & cane eadem ratione, quia genitum, nec est tigris nec canis. Ponemus aliud genus immediatum. Et idẽ de aliis partibus præter naturam dicendum est. Et idem sentit Niphus in præsentiarũ. D.Tho. 1.p. q.72. arti. vnico ad 2. arg. dicit in hęc verba; postquam vnã adhibuerat solutionẽ. Vel dicendum, quod quadrupedia prẽmi sit quasi genus, & animalia subiũgit quasi species, vbi ad animalia, quæ gradiuntur, vt bestias, pecora &c. dicit, quadrupes esse genus, quod cõstat mediatũ esse. Et sapientissimus magister Bannes super eundem articulũ dicit in hæc verba. Ad tertium respondet Rupertus, q̃ illa anima'ia pertineant ad adulteria naturę, quæ primus adinuenit Ana filius Sebeon, filius Esau, vt docemur Genes. 29. Hic aũt refertur solum quod est secundum naturã. Vel dicendũ, quod vt docet Arist. 7. Metaph. in animalibus illis, quæ cum diuersarum sint specierũ, possunt adinuicẽ generare, est quædã conuenientia essentialis, quæ nõ reperitur inter cetera animalia. Vnde cũ mulus sit filius asinæ, debet ab illa generari in similitudine naturæ, non solum in natura generica omnibus cõi, aliàs vermes essent filii hominis, sed in quadã natura magis particulari, & prædicato quodã essentiali illi magis ꝓprio. Et hoc sufficit, vt dicantur secundum genus sui. Hæc ille. Sed prædicatũ essentiale & illis magis proprium, quam animal, nõ potest

Q̃ão in generatione muli genitũ sit simile generanti.

Verba Diui Tho. obseruanda.

Doctrina Magistri Dominici Bãnes pulcra.

esse nisi genericum, quia specificum esse nequit: ergo ex sentẽtia sapientissimi Magistri Bãnes aliud genus magis propriũ quam animal, est assignandum.

Obiectio. Solutio.

Et si dicas: ergo errauit Porphyrius in assignatioone prædicamẽti. Respondetur, quod multum, siquidem errauit dum assignauit ꝑ genere hominis animal rõnale vel existimãs, Angelos esse aialia rõnalia vel plures esse hominũ species, nõ enim esse possunt plures species homioum. Nã etsi sub gradu intellectuali reperiant plures Angelorũ species, non itẽ sub gradu rõnali. Nã Angeli sunt in supremo gradu intellectuali: & ita nõ habent terminum intrinsecum, sed extrinsecum tantum ipsum, scilicet, Deum, cui nunquã perfectè assimilantur, & ita possunt in infinitũ ꝓduci Angeli essentialiter pfectiores, qui magis, ac magis accedant in perfectione essentiali ad Deũ. Et cum ista latitudo sit infinita, nunquam potest pertransiri: & sic semper sunt creabiles Angeli alterius speciei. Creatura autẽ rationalis dicit in sinum gradum rationalitatis, & in illo insimo gradu non est latitudo, quia infimũ est, & ita nõ potest ibi produci diuersitas specierũ, maximẽ cum modus rationa'itatis, seu animę rationalis dicat ordinem ad materiam, quæ de se limitatiua est, & contractiua.

Quare sub gradu intellectuali angelorum dari possunt infinitæ species, sub gradu autẽ rationali hominum nõ item.

Obiectio. 1. Solutio.

Et si dicas rursus: ergo definitio illa, homo est animal rationale, est vitiosa: negatur hoc, quia cum proximũ genus facile subintelligi potest, cũ ponitur mediatũ, non est vitium, sicut cũ definitur propositio, quod sit oratio verum vel falsum significans, genus mediatũ ponitur: quia genus mediatũ est oratio perfecta. Sed quia hoc de facili intelligitur, non censetur in arte definiẽdi definitio vitiis habere: ita in proposito. Vel secundo respõdetur, & melius, quod non est vitiosa, quia sub dubio relinquitur, an sit genus immediatum, cum sint de hoc opiniones: & ita nõ debet poni in definitione, quod dubium, sed quod certum. & Ita ponitur animal rationale, & non aliud genus.

2. Solutio melior.

3. Solutio optima.

Alii respondent, quod licet animal nõ sit immediatũ genus ad alias species animalis, est immediatum genus ad hominẽ. Nec est inconueniens, quod aliquod genus diuidatur in speciem infimam immediatẽ.

Non incon uenit genus immediatè diuidi in duas spēs, alterā atomam, alteram subalternam. diatè,& in subalternam. Nā animal diuiditur per rationale,& irrationale,& irrationale est commune ad multas animalium species. Et intellectus creatus diuiditur per intelligere cū discursu, vel simplici apprehensione, & sub hoc manent multæ species Angelicorū intellectuum, & sub alio membro solum manet hominis intellectus, qui est species infima. Et aliam huiusmodi diuisionē reperies, cū diuiditur scientia in abstractam ab omni materia,& à materia sensibili, & à materia singulari. Sub primo membro est metaphysica, quæ est species infima, sub secundo mathematica, quæ est genus subalternum. Et hæc sufficiant de his.

QVAESTIO LI.

Vtrum natura generica in abstracto prædicetur de natura specifica in abstracto, ita vt hæc sit vera, humanitas est animalitas.

1. Argum. ET videtur quod non sint verę dictę propositiones. Et sit primum argumentum: Humanitas est id quo homo est homo: sed animalitas non est id quo homo est homo: ergo humanitas non est animalitas. Maior probatur, quia est hominis forma totalis,& minor probatur: nā per animalitatē solū aliquid cōstituitur in esse animalis: ergo per illā non potest cōstitui in esse hominis: nam esse hominem magis dicit, quam esse animal. Et *Confirmat.* confirmatur. Nam homo, & equus non cōueniunt in humanitate, sed conueniūt in animalitate: ergo humanitas nō est animalitas: nam implicat hoīem,& equum per illud ipsū, in quo conueniūt, differre.

2. Argum. Secundum argumentum desumptum ex posito fundamento Scotistarū: nā humanitas & animalitas distinguūtur formaliter, sed quæ formaliter distinguunt, nequeunt ad inuicē prædicari: ergo animalitas non potest prædicari de humanitate. Consequentia est certa: sed minor probatur, quia faciunt sensum formalē: Falsum enim est dicere, albedinem esse similitudinem. Sed probatur maior: nam humanitas & animalitas distinguuntur essentialiter, siquidē habent diuersas definitiones, sed idem est distingui essentialiter, qđ formaliter: ergo &c. Et secundò probatur eadem maior: Nam multa prædicari possunt de humanitate, quæ non possunt prędicari de animalitate: ergo distinguuntur formaliter. Antecedens probatur: nam humanitas est forma specifica hominis,& animalitas non. Item & animalitas determinabilis est per aliam formalitatē, quod animalitati non cōuenit: nam animalitati potest adiungi rationalitas, & non humanitati, ergo, &c.

3. Argum. Tertium argumentum: Per terminos formales significantur rationes formales,& ad hoc sunt inuenti: ergo prædicatio per tales terminos est formalis, nec potest formalior effici, atque subinde formalē sensum reddit,& præcisum,& consequenter falsum. Antecedens probatur, quia aliquis terminus potest significare rationē formalē rei, & præcisam, sed ad significandā hanc respectu hominis non est alius, quā humanitas: ergo significat rationē præcisam hominis. Et confirma- *Confirm. 1.* tur. Nā hæc est differentia inter abstracta & cōcreta, quod illa significent rationem formalem cum præcisione: ista vero non: ergo si ratio formalis animalis prædicetur de ratione formali hominis, erit falsa, quia fiet sēsus, quod ratio formalis animalis prædicetur de ratione formali hominis,& confirmatur secundò. Nā hęc *Confirm. 2.* prædicatio, humanitas est animalitas, facit hunc sensum, quod ratio formalis animalis est ratio formalis hominis: sed hęc prædicatio est falsa, ergo & illa. Maior probatur: quia sunt formæ, quæ prædicātur,& sic faciūt formalem sensum. Minorem probo, quia ratio animalis nullo modo includit rationem hominis, sed præcidit ab illa, cum ad inuicem formaliter distinguantur. Et conf. vlt. Hæc est falsa, huma- *Confir. vlt.* nitas in quantum humanitas est animalitas in quantum animalitas, ergo & ista, humanitas est animalitas. Patet cōsequētia. Nam reduplicatio, seu specificatio solum variat sensum, quando prædicatum & subiectum duplex significatum habet, & reduplicatio appellat supra vnū,& nō supra aliud. In abstractis autem solum est vna simplex significatio, quia ordinatur

abstractum ad manifestandam naturam rei, & non rectè hoc præstaretur, si haberet multiplicem significationem.

4. Argum. Quartum argumentum. Hæc est falsa prædicatio: attributum iustitiæ est attributum misericordiæ, etiamsi sola ratione distinguãtur, quia fit sensus formalis, sed etiam fit sensus formalis in prædicatis, & ratione raciocinata distinguuntur: ergo etiam sunt falsæ. Consequentiã probo, quia maior identitas est inter attributum iustitiæ & misericordiæ, quam inter humanitatem & animalitatem: ergo si illæ sunt falsæ, & istæ etiam.

5. Argum. Quintò Prædicatio, in qua pars prædicatur de toto, ab omnibus cõmuniter iudicatur falsa, etiamsi pars sit essentialis ipsi toto, vt patet in his; homo est materia, homo est animal; sed animalitas est pars humanitatis: quia humanitas ꝑpter animalitatem includit rationalitatẽ: ergo animalitas non potest prædicari de humanitate. Dices, quod animalitas est pars metaphysica humanitatis, & ita prędicatur de illa, quia includit in confuso totum quod est in humanitate: ergo etiã hęc erit vera, humanitas est rationalitas, quia etiam humanitas includit rationalitatem, & eadem ratione erit pars metaphysica, sicut etiam animalitas est pars

Impugnat. metaphysica: hoc autem videtur falsum; quia rationalitas dicit solum id, quo homo est rationalis, & humanitas, quo homo est animal, & rationale, sed falsum est dicere, id quo homo est rationale tantum est id, quo est animal, & rationale, ergo &c. Et confirmatur. Nam si hæc est

Confirm. vera, humanitas est animalitas, quia animalitas in cõfuso includit totum, qđ est in homine: ergo etiam includit rationalitatem: ergo hæc erit vera, animalitas est rationalitas, siquidem in potentia includit animalitas rationalitatem; consequens est falsum, & de se patet: ergo &c.

6. Argum. Sextò. Auicenna 5. Metaphysic. dicit, quod equinitas est tantum equinitas: ergo nihil aliud ab equinitate: nõ ergo est animalitas: consequentia probatur, quia aliàs esset aliquid aliud, & non tantum equinitas. Scotus 1. Sẽtentiar. distinction. secunda, quæstion. 7. & distinction. 2. quæstione. 5. cum suis sequacibus negant illam propositionem; humanitas est animalitas. Et inter modernos Thomistas multi illum sequuntur, dicentes, propterea hanc propositionem & illi similes, humanitas est animalitas, esse falsas, quia fit sensus formalis cum præcisione, faciunt enim hunc sensum, ratio animalis præcisè est ratio hominis, seu id quo animal est animal præcisè est id, quo homo est homo. Quem sensum patet satis esse falsum; nam per rationem sensibilis, per quam animal est animal, non est homo constitutus in suo esse, siquidem addit supra rationem sensibilis rationalitatem.

Diuiditur quæstio.

PRima conclusio: Hæc propositio, humanitas est animalitas, & illi similes, si nihil amplius addatur, verissimæ sunt. **1. Conclus.** Probatur hæc conclusio multis rationibus, quæ est sapientissimi Magistri Soti in vniuersalibus, quæstione tertia & communiter inter Thomistas defenditur. Primò probo authoritate Arist. 7. Metaph. **1. Ratio.** commen. 43. vbi vtitur huiusmodi locutionibus circa differentias, quæ propositiones videbantur magis non concedendę Sic enim dicit; fissio, seu fcissio est, pedalitas (accipit fcissionem pro quadam differentia animalium, & pedalitatẽ pro alia, & dicit illas propositiones esse cõcedendas) ergo secundum Aristotelem, vna ratio formalis in abstracto accepta, prædicatur de alia, cũ se habeant in ratione continentis, & cõtenti, seu superioris & inferioris, sed etiam humanitas & animalitas sunt huiusmodi: ergo &c. Præterea probo cõclusioné. Primò animalitas **2. Ratio.** est superior forma respectu humanitatis, quã includit humanitas, & addit aliquid aliud: ergo prædicatur de illa: ergo hęc erit vera: humanitas est animalitas. Maior patet: prima consequentia & secunda probantur: quia hac ratione concedimus hanc, homo est animal, quia animal est prædicatum quoddam superius, quod includit homo. Dices esse differentiam, quia in illis abstractis fit sensus formalis, quia prædicantur formæ, nõ vero **Obiectio.** in concretis. Nam cum dicimus, humanitas est animalitas, fit ille sensus, id quo

homo

homo est homo, est id quo animal est animal, nã cũ aliquid de alio prędicatur, prędicatur ẽt definitio vnius de alterius definitione. Nã si hæc est vera, homo est animal, etiam hæc erit vera, animal rationale est viuens sensibile: sed definitio humanitatis est, vt sit forma, qua aliquid est homo, & definitio animalitatis, vt sit forma qua animal est animal: ergo licebit dicere id, quo homo est homo, est id, quo animal est animal, quod est falsum: Nam distincta pędicata sunt homo & aial, & ita sunt distinctæ formæ humanitas, & aialitas.

Solutio. Sed respondetur, quod ẽt illæ prædicationes sunt veræ, id quo homo est homo, est idquo aial est aial, nã eadẽ forma, homo est & aial, & viuens, & corpus, & substantia, & non sunt distinctæ formæ, nisi ratione, & non quomodocũq; sed tãquã forma superior, & inferior, quamobrem vna prædicatur de alia.

Obiectio. Sed dices, sit præcisiuus sensus, nam sicut hęc est vera, albũ est simile, hæc tamẽ falsa, albedo est similitudo, quia dicunt formalitates præscindẽtes se ad inuicẽ, sic illa, humanitas est aialitas est falsa, quia facit sensum pręcisiuũ

Solutio. Sed responderur, non facere talem sensum, sed quod humanitati conueniat animalitas, quod verissimũ est. Nam hæc prædicatio vera est, aia rationalis est forma substantialis, & rñ etiamsi anima sit forma hominis, non sit sensus pręcisiuus.

3. Ratio. Probo præterea hanc conclusioñẽ. Nam de humanitate bene põt prædicari, quod sibi essentialiter conuenit, sed cõuenit illi essentialiter aialitas, ergo prædicatur de illa. Maior prob. Essentia. n. nõ potest à re, cuius est essentia, separari. Sed probatur minor, nã humanitati essentialiter conuenit facere hominem formaliter, est enim quoddã cõpositum ex materia prima, & anima rõnali, sed forma faciẽs hominẽ essentialiter facit animal, ergo, est forma faciẽs aial, sed aialitas nihil aliud dicit q̃, formã facientẽ aial, humanitas ergo est animalitas essentialiter.

Eadem forma, q̃ facit hominẽ facit & animal.

Minorem probo, quia non potest intelligi homo sine animali. Et cõfirmatur, quia nequit intelligi humanitas sine animalitate, q̃m includitur in illa: ergo est de eius essentia, & sic pdicatur de illa.

Confir. Probo antecedens nã si intelligo essentialiter humanitatẽ sine animalitate, ergo intelligo, humanitatẽ non esse principiũ formale animalis, ergo intelligo nõ facere animal, ergo humanitas non facit hominem, siquidem nõ facit animal, homo enim sine animali fieri non potest.

Confir. Et confirmatur hæc ratio. Nã Christus assumpsit humanitatem, & est verus homo, & animal verũ, ergo humanitas includit animalitatem.

4. Ratio. Præterea humanitas & equinitas sunt formæ totales specificæ constituentes naturã specificam atomam, ergo habent aliam formã superiorem, in qua conueniant essentialiter & suo modo quidditatiuè, sed hæc nulla alia est, quæ sit forma proxima, nisi animalitas, ergo hæc est superior, ergo pdicabitur de illis, oẽ. n. superius de suis prædicat̃ inferiorib. Et ex eo, quia se habent vt superius & inferius, non est falsa prædicatio, cũ nulla interueniat appellatio in dicta propositione.

Confirm. Et confirmatur hæc rõ. Nã animalitas abstrahitur per intellectũ ab humanitate & equinitate, q͡a animalitas, vt sic, nõ est in re, sed quod abstrahitur à suis inferioribus prædicatur de illis, ergo animalitas de humanitate & equinitate prædicarur: veræ ergo sunt dictæ propositiones

Quidquid abstrahitur ab alio potest prædicari de eo.

5. Ratio. Præterea hæc est vera propositio, hæc humanitas est humanitas, ostensa humanitate Christi Domini, ergo abstracta superiora bene prædicantur de inferiorib. ergo eadẽ rõne prædicabit̃ animalitas de humanitate, q͡a est forma superior. Primũ anteced̃es pbo, quia sua contradictoria est hęretica, hęc humanitas nõ est humanitas, aliàs Christus Dominus nõ assũpsisset humanitatẽ, nec eẽt homo. Nec est intelligibile, qͩ hæc humanitas nõ sit humanitas, cũ includat humanitatis rõnẽ determinatã per conditiones indiuiduantes, sicut nõ est intelligibile, quòd hic homo nõ sit homo. Cõsequẽtiã illã primã probo, nã verẽ est superior humanitas ad hãc, sicut animalitas ad humanitatẽ, licet earũ determinatio sit diuersa, cũ vna sit per principiũ formale, altera p materiale determinata.

6. Ratio. Præterea animalitas est terminus cõis diuisiuus, ergo plura significat diuisim, ergo pro multis supponere potest, & de multis prædicari, ergo prædicabitur de hac animalitate, & de illa, s. de animalitate hominis, & de animalitate equi, sed animalitas hominis non est aliquid aliud, nisi humanitas,

tas,& animalitas equi equinitas,ficut homo est hoc animal: ergo de illis prædicatur: ergo intentum Præterea,si quæratur,quid sit humanitas,an sit ens,vel non ens,dicetur sanè quod sit ens. Et si quæratur,an sit ens in alio, vel per se, constat esse ens per se.Et si corporeum quid, vel incorporeum,non est dubitãdum esse corporeum aliquid.Si dicatur: vel est ratio viuendi vel non, nõ potest absque errore dici nõ esse rationem viuendi,est ergo & viuendi ratio,& similiter sentiendi: ergo est animalitas.Et hæc maximè verum habent in doctrina Diui Thomæ,qui censet vnicam tantum formam esse, in homine vnicam partialem,& cõsequenter censetur etiam esse vnicam totalem,qua homo & fit homo,animal,& viuens Præterea: Nam humanitas,& animalitas non distinguuntur formaliter,sed solum per operationem intellectus, ita vt à parte rei sint idem realiter,& formaliter,ergo propositio, quæ dicit vnum esse aliud, vera est in diuinis,vnum attributum prædicat de alio,scilicet,sapientia de iustitia,quia nõ distinguũtur realiter,nec formaliter: ergo si animalitas,& humanitas sunt idẽ formaliter vnũ prædicabitur de alio,præcipuè,cũ nõ sit aliqua appellatio,nec sensus formalis variatus.Præterea: Nã aliàs abstractũ de nullo esset prædicabile, qđ est absurdum,cum sit quid commune:nõ enim prædicatur de concreto, vt docet Diuus Thomas capi.tertio, de ente: Hęc enim est falsa,homo est humanitas, quia humanitas præscindit à materia signata, quod non facit homo. Imò qui tenent, quod suppositum addit aliquam entitatẽ realem constitutiuam & completiuam illius realiter distinctam à natura, dicunt hanc esse falsam,homo est res,quæ est humanitas.Qui vero nullam realẽ entitatẽ distinctam dicunt addere,sed solum modum quendam,& ordinem ad existentiã illam,concedunt,de quo vide Magistrum Bañes prima parte,quæstione tertia, articulo tertio,dubio secundo: nec prædicatur de abstractis, ergo de nullo prædicatur. Omnis autem res communis,cuiusmodi est animalitas, intrinsecè est prædicabilis, quia prædicabilitas est propria passio vniuersalis, ergo. Præterea hęc prædicatio est vera,humanitas est entitas ergo etiam est animalitas,quia inconueniens,quod sequeretur ex hac prædicatione,etiã sequeretur ex illa.Sed probo antecedens, quia est habẽs esse & ens,ergo est entitas,ens enim entitas est.

7. Ratio efficax.

8. Ratio. Quò humanitas,& animalitas distinguantur.

9. Ratio: Omne abstractũ debet de aliquo prædicari cũ sit aliquid cõmune.

Vlt. Ratio.

Secunda conclusio: Si animalitas accipiatur cum præcisione,non prædicabitur de humanitate. Pro cuius intelligẽtia notã,quod animalitas bifariam sumi potest, vno modo, vt præcisè dicit animalis formã,vt sic,& nihil aliud,alio modo vt dicit hanc formã,& in potentia quod habet animalitatẽ,& inferius quidditatiuè ad ipsam,sicut de animali dicitur,quod potest accipi vt dicit viuens sensibile tantũ, & sic accipitur cũ præcisione,& vt dicit vlterius inferiora ĩ potẽtia.Cõclusio ergo dicit,ꝙ si animalitas accipiatur ꝑcisiue, nõ prædicatur de humanitate.Et probo, quia faceret istũ sensum,quod humanitas esset animalis forma præcisè,quod est falsum,sed est aïalis forma,& aliqd aliud,scilicet simul cũ hoc hominis forma.Et secũdo probatur cõclusio,quia nulla pars prędicatur de toto,sed si accipiatur cũ pręcisione erit pars,quia dicitur solũ ex modo,quo accipitur ab intellectu esse animalis formã tãtum, quod est pars humanitatis:nã ipsa & est animalis forma,& hominis:ergo.Et tandẽ probatur, nam animal non prædicatur cũ præcisione, ergo nec animalitas, si quidem est eadem ratio. Et qui censent oppositum, existimant quod animalitas,vt hic prædicatur, accipiatur cum præcisione,quod non probant certe, licet illud dicant:nam entitas non dicit præcisionem,siquidem prędicatur de omnibus, & tamen in abstracto significatur.

2. Conclus. Quod animalitas ne queat prædicari de humanitate.

Tertia conclusio: Illæ formæ,quæ non se habent tanquam superius & inferius, & distinguũtur formaliter,non prædicãtur ad inuicem in abstracto, bene tamen in concreto, vt albedo & similitudo. Hęc enim est falsa,albedo est similitudo, quia id,quo aliquid est album,non est id, quo aliquid est simile,quia sunt formæ differẽtes formaliter realiter,&ita cum vna prędicatur de alia fit sensus,quod id, quo aliquid est albũ,est id,quod est simile,quod est falsum cũ sint diuersæ formalitates,in cõcreto vero bene affirmantur,quia eidẽ supposito accidunt,est enim albũ simile, hæc

3. Conclus. Quæ formę prędicentur de se inuicem,& quę non.

hec tamen vera est, albedo est color, quia est superior forma, & non distinguitur nisi ratione solum. Quinimo hæc forsan est vera, animalitas est rationalitas. Et ex hoc acceperunt ansam oppositum opinā di aduersatii, quia videbant ita res se habere in his, non tamen est eadem ratio, vt iam vidimus, quia se habent vt superius & inferius.

Dissoluuntur argumenta.

Ad 1. AD primum respondetur, quod sensus illius prædicationis sit, quod humanitati conuenit quod sit animalitas, & qđ formæ constitutiuæ hominis conuenit, quod sit forma constitutiua animalis, nō tamen facit sensum, quod animalitati, vt sic, conuenit constituere hominem, nisi secundum gradum genericum. Quinimo conuertens etiam est vera, animalitas est humanitas, nā aliqua forma, qua aliquid cōstituitur in esse animalis, est forma, qua constituitur aliquid in esse hominis, ostē dendo humanitatem: sicut etiam vera cō ceditur, animal est homo.

Ad confir. Et confirmatio nihil valet; & fiat argumentum de homine, & equo; equus, & homo non cōueniūt in homine, & conueniunt in animali: ergo homo non est animal Nihil valet consequentia, quia homo dicit aliqua prædicata communia per intellectum homini, & equo, & aliqua propria hominis sita in humanitate dicendum est.

Ad 2. Ad secundum respōdetur, quod nō differant formaliter, nec differant definitione. Nā differre definitione est, qđ vnius definitio non sit alterius definitio, nec è conuerso. Et licet definitio animalitatis sit diuersa aliquo modo à definitione humanitatis, sed includitur in definitione illius, sicut homo & animal, non differunt formaliter, etiamsi habeant distinctas definitiones, quia vna in definitione alterius includitur; nam animal est viuens sensibile, homo vero viuens sensibile rationale. Ita animalitas est forma animalis, & humanitas est forma animalis rationalis; vnde non formaliter distinguuntur, sed ratione.

Ad 3. Ad tertium respondetur, quod abstracta præscindant à suppositis, non tamen à formis, quæ in illis includuntur, & ita non dicit rationem formalem hominis præcisam humanitas, sed dicit ēt animalitatem; non .n. humanitas est id, quo homo præcisè est talis, sed quod eriā est animal, vt patet, quia humanitas dicit cōpositum ex materia & forma rationali, quæ sunt propria animalis rationalis. Nec animalitas dicit præcisè formam animalis, sed in potentia includit formas inferiores. Dicuntur vero illi termini formales, quatenus solū dicunt formas, & non supposita Et per hoc patet ad confirmationem. Ad 1.conf. Ad secūdam probationem patet ex dictis in secunda conclusione. Ad secundam confirmationem respondetur, quod Ad 2.conf. 1.Solutio. si reduplicet vltimam differentiam humanitatis, est falsa, si verò totam rationē formalem, est vera: sicut de ista dicitur, 2.Solutio. homo in quantum homo est animal. Alii dicūt, quod semper sit vera, quia humanitas non habet nisi vnicum significatum. Sed prima solutio est vera.

Ad 4. Ad quartum respōdetur, quod falsitas illius propositionis est, quia facit hūc sē sum, quod iustitia vt stat sub isto conceptu, stet sub cōceptu misericordiæ, quod est falsum. Verum, cum dicimus, quod humanitas est animalitas, nō est talis appellatio; hæc verò esset falsa, definitio animalitatis est definitio hominis, quia facit hunc sensum, quod genus sit differentia hominis, sicut viuens sensibile, quod est falsum. Verum est tamen dicere, quod homo sit animal, ita est verum dicere, quod humanitas sit animalitas.

Ad 5. Ad quintum respōdetur, quod est pars metaphysica, quæ de suo toto pdicatur. Ad replicam respondetur, quod est vera, humanitas est rationalitas, sicut est vera homo est animal, nisi accipiatur præcisiuè. Ad aliam replicam concedo totum: Ad replicā. Quia sicut animal in potētia includit hominem, ita animalitas rationalitatem.

Ad 6. Ad sextum respondetur, quod vult dicere Auicenna, quod non est suppositum aliquod, itaque quod ly, tantum solum excludit supposita formaliter, nec equinitas est equus, nec equus est equinitas.

DE SPECIE

Secundo prædicabili.

Variis modis accipitur species in præsentiarum. Solum de specie logica hic tractãdum est: & vocatur sic per analogiam ad speciem sumptã pro pulchritudine. Nam sicut pulchritudo tollit & actuat informitatem corporis, eo modo species logica actuat, & tollit generis deformitatem, & potentialitatem, rõne suę differentiæ: secundum vero, quod species logicè accipitur, tripliciter definitur à Porphyrio. Prima definitio est; species est quæ sub assignato genere ponitur; secunda, species est de qua genus in eo quod quid prædicatur. Aliqui dicunt, hanc, & præcedentem eandem esse definitionem: Tertia definitio est: Species est quæ prædicatur de pluribus differentibus numero in quid. De his ergo succedit tractatio.

QVÆSTIO. LII.

Vtrum prædictæ definitiones sint rectè assignatæ.

1. Argum. Et videtur primo, quod nõ ordine congruo Porphyrius tractationem de specie susceperit, & ita nec debitum ordinem seruasse in definiẽda specie. Nã species quoddam totum est: sed totius p tractatio ex partiũ pertractatione, & cognitione resultat: prius ergo debuit agere de differentia, quæ est altera pars speciei, quã ageret de specie. *Quod perperã agatur prius de specie quã de differẽtia.* Si dicas, quod species sit generis correlatiuũ, & cõgruẽ post relatiui vnius tractationem, alterius correlatiui tractatio succedat, cõtra: Nã genus & differentia se habẽt, sicut actus, & potentia, vt materia & forma: sed post tractationem materiæ statim est tractandum de forma, & post tractationẽ potentiæ de actu est agendum: imo vero prius de forma & de actu, quam de materia & potentia videbatur tractãdum: ergo &c. *Solutio. Replica.*

2. Argum. Secundò. Nam duæ illæ definitiones, quas vt duas collocamus, sunt vna solũ, vt dicunt logici fere omnes in præsenti: malè ergo dicimus duas esse. Confirmatur. Nã si illa est speciei definitio, de qua genus in quid prædicatur: ergo Petrus est species: nam de ipso genus in quid prædicatur. ergo nõ sũt duæ, sed vna definitio. *Confirm.*

3. Argum. Contra 1. definitionẽ speciei. Tertiò, contra illam definitionem speciei, species est, quæ sub assignato genere ponitur: nã Socrates ponitur sub assignato genere, quod est animal: ergo vel Socrates est species, vel prædicta definitio est nulla. Si dicas, quod illa definitio dẽt intelligi, speciem esse, quæ sub assignato genere ponitur immediatè, Petrus autẽ & quodlibet indiuiduũ ponitur sub assignato genere mediante specie, *Fuga.* Contra: nã indiuiduũ genericum, vt hoc animal, hæc substantia, hoc corpus, &c. immediatè ponitur sub genere, & tamen non est species: ergo prędicta definitio est nulla. *Impugnat.* Probo mai. Nam ponitur sub genere, cũ sit inferius ad illud in recta linea, & non mediante aliqua specie: nã mediante qua specie ponitur hoc animal sub genere animalis? Si dicimus quod mediante specie humana, etiam ponetur mediante specie equina: quia non est maior rõ de vna quã de alia. Si dicas, quod mediantib. omnib. speciebus, hoc est impossibile: quia non potest vnum indiuiduum esse indiuiduũ omnium specierum: & ita non potest mediantibus omnibus collocari sub genere.

4. Argum. Cõtra 2. definitionem speciei. Quarto contra illam speciei definitionem, species est, quæ prędicatur, &c. Omnis definitio debet competere definito, in quantum huiusmodi, sed ista non conuenit: ergo non est bona. Maior patet: quia definitio hominis cõuenit homini vt sic, definitio circuli similiter, & sic de aliis: erg. Min. probo; Nam species vt species est, non est prædicabile: ergo nõ cõuenit illa definitio speciei, vt sic, nam definitio dicit, quod sit prædicabilis de plurib. &c. Anteced prob. Nã species, vt species est, est subiicibilis gñri: ergo species vt species est non est prædicabilis. Cõsequẽtia probatur: quia subiicibile diuersã rationem dicit à prædicabili. Sed antecedens patet: quia species, vt species est, respicit genus: ergo species vt species est generi est subiicibilis: non ergo est prædicabilis Si dicas, qđ species hẽat respicere genus, & indiuidua, vt spẽs est: Cõtra: *Solutio*

nam

Impugnat. nam vnicum relatiuum ex vnico fundamento solum refertur ad vnicũ terminũ. Sed fundamẽtum speciei solum est vnũ: ergo solum habet respicere vnicum terminum: ergo solum respicit genus, & nõ indiuidua. Maior probatur: nam simile solum refertur ad suum simile, quia est vnicum fundamentũ relationis, & sic in omnibus aliis, & si filius refertur ad patrem, & matrem, ex eo fit, quia vnicum fundamentum vtrunque respicit, scilicet generatio passiua ipsius filii, ad quod, & mater & pater concurrit. Sed illam minorẽ probo. Nam non potest dari idem fundamentum in specie, per quod respiciat indiuidua & genus, quia fundamẽtum respectu indiuiduorum est abstractio ab illis, seu comparatio ad illa, fundamẽtum verò respectu ad genus est cognitio ipsius naturę vt in se determinat genus per cõceptũ differentiæ: ista autem diuersa sunt fundamenta, ergo nõ potest in illis vnica relatio fundari: refertur ergo diuersis relationibus ad diuersa, siquidem vnum fundamentum dari nõ potest respectu generis & indiuiduorum. Et confirmatur hæc

Confirmat. ratio: Nam species respectu generis hẽt rationem subiicibilis, respectu indiuiduorum habet rationem prędicabilis, sed istę sunt diuersæ relationes, & specie differẽtes: ergo non possunt speciei, vt species est, cõuenire: nam & in ratione specifica non possunt duo respectus specie differẽtes competere: aliàs iam non esset vnica ratio, sed plures.

5. Argum. Quintò: Anima humana, & equina p̃dicantur de pluribus differentibus numero, nimirum de hac anima humana, & de illa, quæ differunt numero, & de hac anima equi, & de illa, quæ similiter differũt numero, & tamen non sunt species: ergo illa definitio est nulla. Et idem dicẽdum de aliis partibus speciei. Et punctum similiter de hoc, & de illo puncto prædicatur, quæ numero differunt, & tamen non est species: nam in nullo directè prædica-

Confirm. 1. mento collocatur. Et cõfirmatur hoc: Nã Deus prædicatur de pluribus differentibus numero: nam prædicatur de Patre, Filio, & Spiritu sancto, qui numero differunt, siquidem sunt tres personæ, quæ faciunt Trinitatem. Trinitas autem nume-

Confirm. 2. rum dicit: ergo. Et confirmatur hoc, nam persona prædicatur de hac, & de illa persona, q̃ numero differunt, vt de Petro & Thoma, & in quid. Nam quærenti, quid sit hæc persona, optimè respondetur, qđ persona, & tamẽ nõ est species, quia non est aliquod genus sub quo immediatè collocetur, & idem est dicẽdum de supposito: ergo &c.

Sextò: Species diuiditur in speciẽ atomam, & subalternam, vt constat ex Petro Hisp. & Versorio ibidẽ: ergo debuit Porphy definitionem vnam adhibere speciei in communi, quæ conueniret speciei atomæ, & subalternæ: sed hoc non fecit: malè ergo processit. Prius enim cõmune vniocũ est definiendum, & postmodum ad eius membra descendẽdũ. Si dicas, quod definitio communis est ista: species est, quæ immediatè respicit genus, & postmodũ, atoma & subalterna differunt pemes hoc, quod est immediatè respicere genus tantum, de qua genus prædicatur, & per hoc quod est respicere genus: & vlterius indiuidua solo numero differẽtia, & hoc est ratio speciei atomæ, illa speciei subalternæ. Contra: quia species atoma, vt sic, respicit solũ indiuidua: ergo respicit genus: ergo ibi nõ assignatur definitio cõis. Antecedens primũ probo, quia vniuersale respiciens indiuidua, solo numero differentia est species, similiter est atoma species: ergo: sed vt est respiciẽs indiuidua non respicit genus: ergo vt est species atoma, non respicit genus: ergo &c. *6. Argum.* *Solutio.* *Impugnat.*

Septimò: Nã hæc definitio, species est quæ prædicatur &c. conuenit generi: ergo est mala. Probo antecedẽs: Nã animal prædicatur de plurib. differentib. numero, s. de Petro & Paulo, & in quid. Si dicas, quod species dẽat prædicari de pluribus differentib. numero solũ genus, genus verò prædicatur de plurib. differẽtibus numero, & speciẽ, cõtra: nã Petrus & Paulus solũ differũt numero: ergo prædicatur genus de plurib. differẽtib numero solum. Et confirm. hoc arg. Nã indiuidua sunt cõtingentia, sed speciei definitio debet dari perpetua, cum sit eorum, quę nõ corrumpuntur: ergo definitio malè assignatur per ordinem ad indiuidua. *7. Argum.* *Solutio.* *Impugnat.*

Deciditur quæstio.

1. Conclus. PRima concl. Definitiones Porphyrianæ de specie sunt optimè assignatæ, quia

quia optimè explicant naturam definiti, & nihil habent superfluum, nec diminutum, & quia definitiones à priori probari nequeunt, patebit esse bonas, dum soluamus argumenta.

2. Conclus. Secunda conclus. Istæ definitiones dantur de secundis intentionib. Probo conclusionem: quia istæ sunt definitiones logicæ. & logicæ obiectum est secunda intentio, vt visum fuit, vnde debent definire secundam intentionem: quomodo aūt conueniant speciei secundò intentionaliter acceptę, probatur ex his quę diximus superius de definitione generis. Nam species est quæ prædicatur de pluribus differentibus numero, idest, refertur relatione prædicabilis ad plura differentia numero, sicut supra diximus, qđ genus prædicatur de pluribus differentibus specie, id est, refertur relatione prædicabilis ad plura differentia specie, & quod hic definitur, est secunda intentio speciei in cōcreto. Cum vero dicitur, species est quæ subiicitur generi, seu, quæ sub assignato genere ponitur, sēsus est, species est, quæ refertur ad genus relatione subiicibilis. Et cum dicitur, species est de qua genus in quid prædicatur, idest, species est, ad q̃ genus refertur vt ad suum subiicibile immediatum, de qua prædicatur, idest, ad q̃ refertur relatione prædicabilis. Verū est quod natura harum intentionum per sua fundamenta, & substrata tum à Porphyrio, tum à viris doctissimis explicatur, vtpote quæ nobis & notiora & manifestiora sunt.

Quō definitiones speciei conueniant ei secundò intētionaliter accepte.

3. Conclus. Tertia conclus. Ratio generis subalterni, & ratio speciei subalternæ sunt diuersę formaliter loquendo, licet eidem materiali conueniant. Nam licet animal in cōmuni consideratum sit genus, & idem animal sit species, est tamen species quatenus dicit ordinem ad genus superius, verbi gratia, ad viuens, vt quid subiicibile ipsi immediatè, est tamen genus quatenus importat relationem ad species, quæ sub ipso sunt, ad hominem & leonem, &c. Diuersa autem est ratio subiicibilis superiori generi, & prædicabilis de inferiorib. speciebus: ergo &c. Pręterea: Nam genus & species differunt specie: ergo secundū aliam rationem habet animal, quod sit genus, & quod sit species, vnde illæ relationes sunt specie differētes. An verò in specie atoma relatio, qua subiicit generi, & qua refertur ad indiuidua, sit eadem vel diuersa, iam dicemus. Hanc conclusionē præmitto hic, quia erat necessaria ad subsequentia intelligenda. Et si dicas, quare ergo datur species atoma, & subalterna? respondetur, quia differentia, verbi gratia, sensibilis, & quælibet subalterna non constituit id, quod actuat, in vltimo gradu perfectionis, relinquit in specie, cuius est differentia, quandam potētialitatem, vt possit vlterius differentiis specificis determinari. Et hinc est, quod quamuis viuens, verbi gratia, determinatum per sensibile in ordine ad superius, habeat rationem speciei, quia in viuenti sensibili, seu in animali genus viuens reperitur determinatum: quia tamen essentia constituta est in quadam potentialitate, vt vlterioribus differentiis determinetur, hinc fit, vt illud ipsū sit genus in ordine ad illas species, in quibus reperitur perfectionibus aliis specificis determinatum. Cum verò iam sic sit genus determinatum, & illud ipsum constitutum ex illo, & vltima differentia formaliter non fiat amplius determinabilis, est iam species atoma, & vltima, quę nulla ratione habet generis rōnem, sed solum speciei. Verum non dicitur species subalterna respectu inferiorum, sed respectu superiorū, respectu quorum habet in sua essentia differentiam determinantem illius potentialitatem.

Quare dentur species atoma & subalterna.

Dissoluuntur argumenta.

Ad 1. arg. AD primum argumentum respondetur, solutionem ibi datam optimam esse, & ad replicam respōdetur, quod hic nos non agimus de genere, & differentia secundum suas naturas reales, sed prout est vnum alterius actus, & potentia secū dum suas relationes rationis in ipsis fundatas, & ita optimè post considerationē generis succedit de specie tractatio.

Ad 2. arg. Ad secundum respondetur, duplicem versari opinionem de hac re. Caietan. 1. cap. de specie, cum videat speciem tripli cem respectum dicere, ad genus enim refertur, vt subiicibile ad suum quidem prędicabile,

Controuer. 1. Opi. Cai.

dicabile,& vt inferius in recta linea ad si bi superius,& vt superius ad sua inferiora indiuidua,triplicem dicit hic poni definitionem. Et si cõtra ipsum argumenteris: nam secunda descriptio includit primam: ergo non sunt tres definitiones, respondet tres fuisse positas à Porphyrio, & licet secunda includat primam, referẽ ab ipso,vt distincta,quia ipse non conficit definitiones,sed eas refert,quas apud Peripateticos inuenit: inuenit aũt dictas tres definitiones, & ita illas tres refert Caiet. multi sequuntur. Alii dicunt solũ esse duas definitiones, etiamsi in tribus capitis partibus referantur à Porphyrio. Hunc sequuntur Sot.& Versorius,& alii, mihi magis placet illum respectum triplicem differẽtiæ tribus explicari descriptionibus, sed secũda definitio,vt rectè assignetur, & vt ab alia distincta, sic debet dari, species est, de qua genus in quid prædicatur. Et ad replicam argumenti respondetur, quod Petrus non sit species: nam definitio speciei debet sic explicari. Species est de qua genus immediatè in quid prædicatur, de Petro animal mediatè prædicatur; species.n. est,quæ immediatum respectum dicit ad genus loquendo de specie per ordinem ad superiora.

2. Opinio Versorij,& Soti. *Placitũ Authoris.* *Ad replicã.*

Ad 3. Arg. Ad tertium argumentum respõdetur ab aliquibus,quod non sint indiuidua generica,sed solum indiuidua specifica; & sic in hoc loquendi modo non habet argumentum difficultatem. Sed etsi concedenda sint hæc indiuidua,de quo infra dicemus, argumentum habet solutionẽ, quæ solutio ibi data est optima. Ad replicam respondetur, quod si hoc animal accipiatur demonstratiuè, ponitur sub genere mediante aliqua specie, nam necessariò debemus demonstrare, vel hominem particularem, vel equum,vel aliquid simile. Si verò accipiatur non demonstratiuè, sed prout dicit animal particulare, respondetur,quod immediatè ponitur sub assignato genete, non positione formali, sed materiali; species.n. ponitur sub genere positiõe formali ad hunc sensum,quod includit genus ipsum & differentiam, qua abundat à genere, accipit à genere. Nam genus est differentiarum principium. Indiuiduum vero non ponitur positione formali, sed materiali, quia illud, ratione cuius indiuiduum ponitur sub assignato genere, oritur ab extrinseco,& non à generis essentia: nam conditiones indiuiduantes non oriuntur à genere. Et vt hoc percipias, notandum est, quod ordo prædicamentalis,vt aliqua prædicata sint superiora, & alia inferiora, non est formaliter seclufo opere intellectus: quia hoc opere seclufo non sunt vniuersalia superiora formaliter. Est tamen hic ordo fundamentaliter in rebus: nam homo, verbi gratia,dicit naturam sensibilem contractam per rationale: & ita si abstrahamus hominis naturam, & animalis, animalis natura superior erit,quia minus contracta: hominis vero natura erit inferior, quia magis contracta est per suam differentiam,& fundamentum, quare natura hominis sit inferior ad naturam animalis est sua vltima differentia: fundamentum verò, & ratio, quare indiuiduum sit inferius ad animal sunt conditiones indiuiduantes, quæ illud determinant ad hic,& nunc. Vt ergo aliquid sit species, necessarium est, quod sit sub assignato genere,sic quod illud,per quod sub tali genere est, & inferius ponitur, sit principium formale,& à genere originem trahens, quales sunt omnes differentiæ indiuidui,aut generis, taliter est sub assignato genere,quod illud, per quod sub tali genere collocatur, & inferius est ad illud, non sit quid veniens ab essentia generis cum sint conditiones materiales, quæ accidunt generi & ab intrinseco prouueniunt. Alia solutio adhibetur, quod debet poni sub assignato genere,vt quid vniuersale,non vt particulare aliquid & fere redit in idem. Nam si est vniuersale, abstrahitur à conditionibus materialibus;& ita illud,per quod est inferius,debet esse principium formale.

1. Solutio. *2. Solutio.* *Ad replicã.* *animal duplicitsr accipi potest.* *Pro difficultatis solutione optimum fundamẽtum.* *Quid requiratur vt aliquid dicatur species.* *Alia solut.*

Ad 4. Arg. Ad quartũ respondetur,quod species, & dicit relationem subiicibilis & prædicabilis: Sed quomodo hoc sit verum, vide sequentem quæstionem.

Ad 5. arg. 1 Solutio. Ad quintum respondetur,quod de specie possumus loqui dupliciter, propriè & communiter. Species propriè solum dicit illud,quod prædicatur de pluribus differentibus numero,& ponitur in recta linea,

linea, & sic illa quę connumerantur in argumento, non sunt species, sed reducuntur ad speciem, vt quid incompletum, & improprium ad completam, & propriam speciem. Si vero accipiatur species impropriè pro quodam prædicato specifico, sic non inconueniet vocari illam impropriè speciem. Hæc est solutio Caietani: supra iam diximus ad hoc argumentum, cum de numero prædicabilium ageremus, quod hæc species non sint, quia sunt quid incompletum & imperfectum. Quod enim intētionem speciei accipit, debet esse quid completum & perfectum cū species in recta linea collocetur. Nec vllo igitur modo ista possunt speciei rationem habere, nec secundum quod species à Porphyrio consideratur, nec alio modo. Ad primam cōfirmationem respōdetur, quod hic Deus non est species, neque vniuersalis, quia natura, quam dicit, singularissima est eadē numero in Patre & Filio, & Spiritu Sancto. Quod verò est species, debet esse commune ad plures naturas, seu ad plura supposita, in quibus natura sit numero distincta. Cum enim dicitur: species est quę prędicatur de pluribus differentibus numero, illa debent esse plura numero in ratione significata per cōceptum communem. Quamuis autem Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus sunt tres personæ realiter distinctæ, sed non distinguuntur in natura diuina significata per li Deus. Eadem enim est in illis numero: sed sunt distinctę suis relationibus constitutiuis personarum. Ad aliam confirmationem de persona dicemus infra. Vt enim esset species, deberet aliquā naturam importare suis inferiorib. quod non facit persona.

2. Solutio Auctoris.

Ad 1. conf. Quare Deus non sit species cōparatione ad Patrem, filiū, & Spir. sanctum.

Ad 2. conf.

Ad 6. Ad sextum respondetur, quod non possit vna ratio assignari speciei, quæ sit communis speciei, vt subiicibilis, & vt prædicabilis est. Quomodo verò sit diuidenda species, videbimus illico.

Ad 7. Ad septimum respondent aliqui, quod cum genus prædicetur de pluribus differētibus numero, vt de hoc animali, & de illo, quæ solo numero differunt, induat rationem speciei prædicabilis. Et ratio est quia sicut homo dicit totam essentiam huius hominis, & illius, & ideo est species; ita animal dicit totam rationem animalis huius & illius, quā ob causam erit species. Verumtamen hæc doctrina falsa est, quia sequeretur, quod genus generalissimum esset species prædicabilis, quia prædicatur de hac, & de illa substātia, quę numero differunt, & dicit totam indiuiduorum naturam. Quo quid absurdius? Si enim species est, profecto alicuius generis debet esse species, & sic non esse generalissimum: non enim potest intentio speciei prædicabilis alicui competere, nisi habeat etiam illud materiale rationē speciei subiicibilis; quia omnis species, vt sic, quoddam totum est ex genere & differentia compositum: & sic debet ex necessitate esse sub aliquo genere, quod in se determinat, & contrahit, & cui subiicitur ratione huius contractionis. Cum vident isti logici hoc absurdum, dicunt consimiliter esse speciem imperfectam, sed impossibile est etiā, quod species imperfecta non habeat genus imperfectum eadem ratione. Maximè, quia substantia est quid directè positum in recta linea: & sic est quid completum, id est, non pars aliqua, & ideo hæc solutio nihil valet. Ideo respondetur ad argumentum, quod etiamsi prædicetur de pluribus differentibus numero, sed etiam potest prædicari de pluribus differentibus specie, & maximè species non est, quia quod est species prædicabilis, non debet esse contrahibile per plures differentias: animal autem quid est contrahibile per plures differentias; quamobrem species non est. Lege Porphyrium cap. de specie, & videbis quomodo dicit, quod genus generalissimum solum sit genus: ergo non est species. Et quomodo dicit, quod genera generalissima, & subalterna prędicantur de indiuiduis: ergo respectu illorum habent generis rationem.

Solutio.

Reijcitur.

Fuga.

Impugnat.

Alia Solutio Auctoris.

Ad confirmationem vltimam respondetur, quod etsi indiuidua sunt contingētia, tamen æternum est speciem importare ordinem ad illa, quia est definitio, & essentia speciei prædicabilis. Conexiones verò prædicatorum essentialium æternæ sunt, vt videbimus.

Ad confir. vlt.

QVÆ-

QVÆSTIO. LIII.

Vtrum species, vt species est, sit vniuersalis.

Tria discutienda sunt in hac quæstione.

Titulus quæstionis licet videatur solum vnũ præ se ferre, quod sit determinãdum, plura tamen implĩcitè continet discussione digna. Primũ est, an in rõne speciei, vt sic, includatur vniuersalitas an sit illius passio. Secundum, an species, vt est subiicibilis generi, induat rõnẽ vniuersalis. Tertium est, an species vt sic dicat solũ vnam relationẽ, an vero plures. Hęc oĩa sub hac quęstione sunt de specie disputãda Et à secundo incipientes, videtur qđ species, vt subiicibilis est, sit vniuersalis. Primò species, quatenus subiicibilis generi, & vt distinguitur contra speciem prædicabilem, cõstat genere & differentia: ergo simpliciter est vniuersalis.

Quod species vt subijcitur generi sit quid vniuersale. 1. Argum.

Consequentia patet: Nam quando partes sunt vniuersales, totum ex illis cõsurgẽs debet esse vniuersale, sicuti si partes sũt singulares, totum ex illis resultans est singulare. Sed antecedens probo: Nam animal, v.g. vt generi subiicitur viuentis, dicit ipsum genus: & præterea addit differentiam sensibilis, & idem in viuenti respectu corporis, &c. ergo.

Confir. 1. Et confirmatur hoc argumentum. Nã species, vt subiicibilis, est definibilis, ergo vniuersale; omne.n. definitum est vniuersalis natura. Et confirmatur secundò, *Confir. 2.* quia non potest, v. g. animal immediatè subiici corpori in recta linea, nisi in vniuersali sumatur, ergo quatenus est subiicibile immediatum generi, est vniuersale. Antecedens probatur, quia in recta linea inter speciem, & generalissimum nullum singulare mediat, sed singularia ponũtur ad pedem arboris.

2. Argum. Secũdò, homo, vt est subiectum in propositione, est communis pluribus vniuocè, atque adeo vniuersale, ergo homo vt est species subiicibilis intrinsecè, est cõmunis & vniuersalis. Cõsequentia est nota: quia subiectum, & subiicibile habent se tanquam actus & potentia; ergo si subiectum est commune, & etiam esse subiicibile, aliàs latius extẽderetur actus quã potẽtia, quod est impossibile. Antecedẽs autem probatur, quia subiectum subiicitur omnibus his prædicatis, nimirũ, animali, & rationali, & risibili, cum hæc omnia petant per se prædicari de illo, ergo verè homo est subiectum commune pluribus.

3. Argum. Tertiò: Species subiicibilis resultat p intentionem, per quam constituitur in esse generis, sed hæc intentio est vniuersalis: ergo & species, quæ per illam constituitur. Consequentia est nota, & maiorẽ probo: Quia species non potest antea esse formaliter subiicibilis, quam genus sit prædicabile de specie; sed genus non est formaliter prædicabile de speciebus, nisi, vt subiectum secundæ intentioni: ergo nec species erit subiicibilis formaliter, nisi vt substat secundæ intentioni. Minorem probo. Quia intentio illa indifferenter se habet ad omnia indiuidua, cum denominationem speciei subiicibilis nõ recipiat ipsa indiuidua, sed natura ab illis abstracta, & in virtute continens illa.

4. Argum. Quartò: Nam esse vnũ proximum aptum de pluribus prædicari, constituit illud in rõne vniuersalis prædicabilis de multis: ergo eẽ aptũ plurib. subiici cõstituit vniuersale subiicibile Probatur consequentia, quia quodlibet illorum respicit seorsum secundum suam naturam plura; ergo est cõmune illis, & ita vniuersale. *Solutio.* Dices, speciem subiicibilem respicere plura superiora, ad rõnem tamen vniuersalis oportet, vt respiciantur ab illo plura inferiora. *Impugnat.* Contra: Nam species subiicibilis, vt respicit illa plura superiora, non est singularis: aliàs esset indiuiduũ, & sic indiuidua immediatè subiicerentur generi, quod est absurdum, ergo est vniuersalis. Patet consequentia: quia si species subiicibilis, vt sic, non est singularis, necessum est, vt abstrahat ab indiuiduantibus, & conditionibus materialibus, & sic erit vniuersalis, quia vniuersale fit per abstractionem ab illis.

5. Argum. Quintò, species subiicibilis generi denominatur talis à forma genereitatis, sed illa forma est vniuersalis: ergo denominat speciẽ subiicibilem, vt sic, vniuersalẽ. Maior probatur. Quia ab eodẽ forma

denominatur animal continens species, & homo contentus,& generaliter à continentia,qua vnum dicitur cōtinens denominatur alterum extrinsecè cōtentū. Consequentia probatur, quia cū illa forma generis sit vniuersalis, & denominet speciem subiicibilem, illā constituet vniuersalem, quia dabit illi suum formalem effectum. Et si dicas,quod forma generis habeat duo,alterum est primum quod facit,& est reddere genus vniuersale,&iste est primarius effectus eius:alterum est cōtinere speciem,& huic tribuit secūdariū effectum,qui est illam subiicibilem facere ex eo, quod illam continet, & non est hoc,facere illā vniuersalem, sed sub alio contentam & subiicibilem:Contra: quia species subiicitur generi, cum tota illa indiuiduorum collectione, quam sub se habet:cum nulla alia ratione animal prædicetur de indiuiduis,nisi quia hęc sub se homo continet,quæ est species subiicibilis animali,ergo verè species subiicibilis subiicitur animali, vt vniuersalis.Et si dicas, quod species subiicibilis contineat plura indiuidua,& sit vniuersalis secundum rem,non tamen subiiciatur, vt vniuersalis,& vt superior ad indiuidua, sed vt inferior generi: Contra:nā indiuidua subiiciuntur generi,& non,nisi rōne speciei,q̄ illi subiicitur,ergo subiicitur illi, vt superior est ad indiuidua,& vt vniuersalis ergo.Propter hęc argumēta quidā, & Thomistæ,& alterius scholæ,quib.subscribit Toletus capite de specie, dicunt speciē subiicibilem, vt subiicibilis est, esse formaliter vniuersalem, itaq; in hoc, quod est speciem subiicibilem esse,includitur formaliter rō vniuersalis. Et videntur loqui de specie atoma,quæ essentialiter includit,vt subiicibilis est,rōnem vniuersalis:nam de subalternis nihil loquuntur.Dominus Caietanus capite de specie dicit,speciem,secundum quod subiicibilis est,non habere rōnem vniuersalis,sed hoc quidē habet, quatenus prædicabilis est,&respicit inferiora,sed respectus iste ad inferiora oritur tanquam propria passio ex respectu,quem species dicit ad superiora,vt subiicibilis. Nam ex eo, quod homo sic subiicitur generi talipositione, quod totum,quod habet,nō sit extraneū naturæ generis,pullulat in re sic subiecta respectus quidam ad inferiora, qui respectus est respectus prædicabilis,&propria passio prioris respectus.Et probat Caietanus,& sit

Solutio. *Impugnat.* *Solutio.* *Impugnat.* *Controuer. 1.Opinio. Toleti.* *2.Opinio. Caiet.*

6. Argum. Sextum argumētū,quia species,vt species est,nō est aliud quam subiicibile generi,sed ratio subiicibilis diuersa est à ratione prædicabilis,&vniuersalis;ergo vt subiicibilis species nō est vniuersalis.Maior est cōis doctrina omnium logicorū, quia genus,vt genus, refertur ad speciē, ergo species, vt species, refertur ad genus,& non alia ratione,nisi vt subiicibile;ergo ratio speciei est esse subiicibilem generi. *Fuga.* Nec pōt dici, inquit Caieta. quòd referatur ad genus,& ad indiuidua vnica relatione, quia vnū relatiuū nō refertur bis, nec ad duos terminos, nisi ex vnico fundamento ordinetur ad illos,ꝙ in specie non hēt locū.In diuerso.n.actu fundātur rō subiicibilis & rō pdicabilis. *Impugnat. ex Caiet.* Quia rō subiicibilis fundatur in actu intellectus,quo apprehenditur species, vt quid inferius ad genus,vel vt quid,de quo genus prædicari pōt,& vt quid sub genere collocatū,vt determinans genus; relatio vero prædicabilis,in esse cognito sine cōditionib.indiuiduātibus,vel in esse comparato,vt supra dictū est;ergo vnica relatione ad illa referri nō pōt.Petrus Niger in suo Clypeo,quęst 34.refert opiniones quorundam Scotistarum, asserētium, speciē per se primò referri ad genus,& hoc quidem secūdum suā essentiā: Ceterum per se secundò referri ad indiuidua. *Quorundā Scotistarū. 3.Opinio.* Vt explicemus hanc sniam,notandū erit, illud cōpetere p se primò alicui, quòd cōpetit ratione suæ vltimæ differētiæ. *Explicatur prafata opinio.notabili distinctione.* Hoc modo esse rationale cōuenit homini per se primo Illud vero quod cōuenit alicui ratione sui generis,dicitur competere p se secundò ratione naturæ genericæ, & hoc modo cōuenit homini esse sensibilē ratione naturæ animalis.Ita dicunt,quod speciei conueniat ratione suæ differentię respicere genus. Differt enim species ratione suæ vltimæ differentiæ à reliquis prædicabilibus,qa reliqua sunt talia vniuersalia,species vero est tale vniuersale; illud tale est respicere genus;est ergo vniuersale respiciens genus. Vniuersale hēt cōe cū ceteris,quod sit tale, est sibi propriū.Et hoc est sua differētia vltima,quę consti-

consistit in respicere genus, vt quid subiicibile suo superiori & prædicabile de ipso. Conuenit vero per se secundo respicere inferiora, sed ratione sui generis, s. ratione vniuersalis: quia vniuersale est qđ inferiora respicit, & species est vniuersalis: & ita ratione generis inferiora respicit. Ipse vero Petrus Niger dicit speciem per se referri ad genus, & ad indiuidua, duabus tamen relationibus. Ceterum an sit vnica species respectu vtriusq; relationis, nō dicit. Alii iuniores explicātes Caietanum, dicunt speciē esse in rōne subiicibilis vniuersalem, non formaliter, sed radicaliter. Et probant: quia ex eo, quod species subiicitur generi tali positione, s. formali ex necessitate excludit, seu nō includit conditiones indiuiduantes: ergo quatenus habet illā subiicibilitatem, est in radice, vt attribuamus illi intentionē vniuersalis. Et hoc sit

4. Opin. Petri Nigri.

5. Opi. quorundam recentiorum explicātiū Caietanū.

7. Argum. Septimum argumentum. Et est differētia inter esse fundamentaliter vniuersale, vel radicaliter. Nā fundamētaliter remotè habet natura secluso opere intellectus ratione vnitatis formalis. Ceterum radicaliter habet natura hoc per actum intellectus, quo posito in radice habet illā vniuersalitatem: quia non est aliquod impedimentum, vt sit prædicabilis de multis. Quod etiam potest dici quadam ratione fundamentaliter proximè in esse obiectiuo. Nam illa natura vt est obiectum illius actus intellectus nō habet aliquod impedimentum, vt possit affirmari de multis.

Decisio quæstionis.

Auctoris calculus.

1. Conclus. Prima conclusio: Species siue atoma, siue subalterna, non cōstituitur formaliter vniuersalis per relationem subiicibilis, siue per ordinem ad genus. Hæc cōclusio satis communis est inter logicos, illamque tenet Caietanus capite de specie, & Soto ibidem, & probo conclusionem. Illa relatio constituit aliquid in esse vniuersalis, quæ illud refert ad plura inferiora, in quib. est, sed relatio subiicibilis non est huiusmodi: ergo non constituit illud, quod denominat vniuersale: ergo species subiicibilis, vt sic, non est vniuersalis. Maiorem probo: Nā vniuersale est vnū in multis, & de multis, & refertur ad illa

Probat. 1.

vt superi*: sed species, vt subiicibilis est, nō refertur ad illa inferiora, nam genus non est inferius ad speciem, nec species est in genere, vt in inferiori, sed è conuerso: ergo relatio subiicibilis nō constituit rem in esse vniuersalis. Maior probatur, quia vniuersale est vnum in multis & de multis: ergo dēt esse superius respectu illorū: ergo &c. Præterea: Nā species vt subiicibilis est, refertur ad superiora: ergo non ad inferiora: ergo, vt sic, non est vniuersalis, quia vniuersale essentialiter respicit inferiora. Si dicas, non esse vniuersale prædicabile, esse tñ vniuersale subiicibile: Contra: nam vniuersale, vt distinguitur à singulari, essentialiter constituitur per aliquē ordinē rōnis. Sed hic ordo nō ē ad superiora, aliàs oē vniuersale importaret ordinem ad superiora, quod est falsum: & patet in generalissimis, quæ nō important ad superiora respectum, & in ente quod est vniuersale, vt distinguitur à parte, & tamen non dicit ordinem ad superius: quia non habet superius: ergo dicit ordinē ad inferiora, de quib. est prędicabile: sed species, vt subiicibilis est, non dicit ordinē ad inferiora, nec vt subiicibilis est, est prædicabilis: ergo nō est vniuersalis vt sic; alia n. est ratio subiicibilis, & alia prædicabilis. Et confirmatur hæc ratio: Nam vniuersalis passio est prædicabilitas, vt visum est: ergo, si vt subiicibilis est vniuersalis, vt subiicibilis, est prædicabilis, quod apertè est falsum, cum sint oppositæ rationis. Et cōfirmatur magis hęc ratio. Nam quod aliquid subiiciatur diuersis prædicatis, & multis, nō dicit, nec exposcit vniuersalitatem: ergo ēt in rōne subiicibilis non potest esse vniuersalis. Antecedēs probatur: nam Petrus subiicitur istis prędicatis, homo, animal, corpus, viuēs, ens, risibile, rationale, & tamen est singularissimum quid: ergo dicere quod aliquid sit vniuersale subiicibile quia multis subiicitur in pdicatione, est absurdū: ergo rō vniuersalis venanda est ex ordine ad inferiora, ad quæ cū species subiicibilis, vt sic, nō dicat ordinē, nō est vt talis vniuersalis. Preterea, qa si species subiicibilis esset intrinsecè vniuersalis, variato ordine suo proprio variaretur essētialiter spēs subiicibilis vt sic. Et ita ratio speciei subiicibilis, q̄ competit natu

Probat. 2.

Fuga.

Impugnat.

Confirm. 1.

Confirm. 2.

Probat. 3.

eę genericę diuersa esset essentialiter à ratione speciei subiicibilis, quæ cõperit naturæ specificæ atomæ, sed hoc est aperte falsum: ergo species in ratione subiicibilis nõ dicit vniuersalitatẽ. Probatur minor: Quia si species infima & subalterna specie differunt ĩ ratione subiicibilis: ergo & genera subalterna inter se specie differunt essentialiter, quia referunt ad speciẽ subiicibilem, vt ad propriũ terminũ: sed termino variato specificè, variatur ẽt ordo ad illũ similiter specificè, quia relatiua differũt specie penes diuersos terminos specie distictos: ergo nõ dicit species subiicibilis ĩ sua ratione vniuersalitatẽ. Præterea: De ratione vniuersalis est respicere multa: ergo de rõe talis vniuersalis taliter respicere multa: sed si species subiicibilis ẽ vniuersalis, erit tale vniuersale: ergo taliter respiciet multa: sed respectu generis nõ respicit multa, quia genus vnũ est: ergo nõ respicit respectus illorũ taliter multa: ergo nec ẽ vniuersalis.

Probatur.

2. Conclus. Secũda cõclusio: illud, quod est species subiicibilis, est vniuersale, licet nõ qua ratione est species subiicibilis. Cõclusio ꝓbatur inductione facta ĩ arbore prædicamentali. Nã corpus est species subiicibilis respectu substantiæ, & viuens respectu corporis, & animal respectu viuentis, & ista omnia sunt vniuersalia: ergo &c. Prætérea species subiicibilis est, quæ immediatẽ ponĩ sub genere positione formali, sed nõ potest poni subiectione formali sub genere, nisi abstrahat à cõditionibus indiuiduantibus: ergo est vniuersale, quod est species subiicibilis Maior probat, ex qõne præcedenti, & ex domino Caietano, capite de specie, & ex Alberto relato à Caiet. Minor probatur: nã si aliquid importat cõditiones indiuiduãtes, iã ponitur materiali positione: nam conditiones indiuiduantes sunt quid materiale, nec ex genere oriuntur. Differentia verò est aliquid formale, & originẽ trahit ex genere, hoc tamen non habet in quantũ subiicibile, sed alia ratione, quæ est abstracta à conditionibus indiuiduantibus.

Sub qua ratione species induat rationem vniuersalis.

Difficultas curiosa cui satisfit per sequentem conclusionẽ Et si inquiras, cum in specie, quæ subiicitur, reperiantur duo, & subiicibilitas, & prædicabilitas, seu vniuersalitas, & nõ se habeãt omninò per accidẽs in specie, qd nã præsupponat alterũ, & quid sit quod nostro modo intelligendi prius intelligamus nos, an ratio subiicibilis, vel ratio vniuersalis, & prædicabilis. Et sit

3. Conclus. Tertia cõclusio: Prius intelligimus hoc in qualibet specie rationẽ vniuersalis, & prædicabilis, quam intelligamus rationẽ subiicibilis. Et probatur hæc conclusio:

1. Ratio Nam non potest species poni & subiici generi positiõe formali, & referri taliter ad genus nisi sit abstracta a naturalibus conditionibus: ergo prius nostro modo intelligẽdi intelligimus nos, illã esse vniuersalẽ saltem in esse obiectiuo, quin intelligamus esse subiicibilem generi. Antecedens patet. Nã vt ponatur hac positione debet esse sine conditionibus naturalibus, quod non potest habere sine abstractione, & ita abstractio prærequiritur veluti via ad hoc, vt collocetur vt quid formale sub genere, & vt quid in quo genus reperitur formaliter determinatũ.

2. Ratio Præterea: nihil particulare põt poni formali positiõe, & vt species subiicibilis sub genere: ergo prærequirit ad hoc, vt sit vniuersale. Antecede. patet, qa nihil ẽ particulare potest esse species subiicibilis, cũ debeat esse immediatus terminus relationis genericæ, quæ primò & ꝑ se ad aliquid vniuersale terminatur. Cõsequẽtia probaĩ, qa nõ est dare mediũ inter vniuersale & particulare, quod mediũ ĩ rectã colloco tur linea, vt species. Ex hoc sequitur, nõ bene dici speciem atomã, Verbi g. habere rationẽ prædicabilis, & vniuersalis, ex eo φ ponitur sub genere positione formali, taquã à radice & esse vniuersalẽ, esse velut ꝓprietatẽ illius, quæ ad illã posita tali positione cõsequitur, cũ è cõuerso esse subiicibilẽ præsupponat vniuersalitatẽ saltẽ obiectiuã. Nã a singularib. abstrahenda, & venãda est illa rõ subiicibilis formaliter. Si n. illæ spẽs descẽderẽt à superioribus prius itelligeremus nos rõnẽ subiicibilis formaliter, φ rationẽ vniuersalis, sicut prius causa, φ effectus esset intelligẽda. Verũ cũ ab iferioribus colligamus illa subiicibilia rectæ lineæ, prius intelligẽda est ratio vniuersalis, obiectiuẽ saltẽ, φ intelligamus rationem subiicibilis formaliter. Et hoc benè notent qui que adhuc cum Caietano senserunt. Ex quo sequitur esse vniuersalem, nõ esse passionem, neq; proprietatem speciei, vt subiicibilis est.

Corollariũ

Auctoris speculatio.

Quarta

4. Conclus. Contra 3. opin. Probatu. 1.

Quarta conclus. Vnica & eadem relatione refertur species subiicibilis ad genus & ad sua inferiora, verbi gratia, leo ad animal, & ad indiuidua. Probatur ista conclusio, quæ etiam est Caiet. & aliorũ: Nam alia est relatio subiicibilis, & alia relatio prædicabilis. Sed species ea ratione qua refertur ad genus, est subiicibilis, ea ratione qua refertur ad indiuidua, seu inferiora, est p̄dicabilis: ergo duas relationes hẽt species. Maior probatur: Nã terminus subiicibilis, & terminus prędicabilis sunt specie distincti, ergo relationes terminatæ specie differunt; nã in illis diuersitas sumitur ex terminis, diuersitas, in quam, specifica. Antecedens probatur, nã sub alia ratione terminat genus superius relationẽ speciei, & sub alia ratione inferiora terminãt; ergo in rõne termini est diuersitas. *Obiectio.* Dices hanc rõnem nihil valere, nã paternitas, & maternitas specie differũt, & relatio filii ad eas relationes terminatur. *Solutio.* Sed respondetur quod etsi specie differant, quia pater, & mater per vnicũ totale fundamentum concurrunt ad esse filii, filius vnica relatione ad illos terminatur, at vero nõ est vnicum fundamẽtũ, & vna natura relationis subiicibilis, & prædicabilis, seu vniuersalis, quia relatio & respectus ad inferiora in specie fundatur in esse abstracto cognito, vel comparato, prout variæ opiniones dicunt: Relatio vero subiicibilis fundatur in actu intellectus, quo cognoscitur illa natura vt continens generis naturam determinatã per differentiam, ex quo tribuit illi intẽtionem subiicibilis, ista vero diuersa sũt in ratione fundandi: ergo si fundamenta sunt diuersa, & relationes. *Probat. 2.* Præterea: Relatio vniuersalis distincta est à relatione non vniuersalis in bona logica, sed relatio speciei ad indiuidua, seu inferiora est relatio, vniuersalis relatio ipsiusmet ad genus est relatio nõ vniuersalis: ergo sũt distinctæ relationes, nam intentio diuiditur per intentionem vniuersalem, & non vniuersalem tanquam in membra opposita vt in superioribus notum fuit. *Probat. 3.* Præterea. Nam si eadem relatione refertur species ad genus, & ad indiuidua, & genus subalternum ad genus superius, & ad species, sequitur, quod eadem sit ratio generis, & speciei subiicibilis, & tamen est falsum: nam genus non refertur ad genus, sed ad speciem, & tamen si esset eadẽ ratio, referretur genus ad genus, quinimo sequeretur, quod species infima & subalterna in ratione speciei differrent specie, quia haberent terminos specie diuersos: nam subalternum genus, vt viuens, refertur ad genus, & animal referẽ ad speciem, & homo ad indiuidua, hoc autẽ est habere diuersos terminos formaliter, ergo &c. Sed hoc est falsum: Nã omnes species subalternæ sunt eiusdem speciei, & infima etiam in ratione subiicibilis, ergo duæ sunt relationes specie differentes.

Quare eadẽ filiatio terminari possit ad maternitatẽ et paternitatem specie differẽtes: eadẽ verò species non itẽ ad genus superius, & ad indiuidua inferiora.

5. Conclus. Quinta conclusio. Hoc nomen species est nomen æquiuocum ad speciem in rõne subiicibilis, & in ratione vniuersalis, & prædicabilis. Hæc est sententia sapientissimi Magistri Soto, capite de specie, & Petri Nigri, vbi supra. *Magister Soto, & Petr. Niger.* Probatur conclus. euidenter meo iudicio. Primò ex definitione æquiuocorum, vt definiuntur à Sũmulistis; æquiuocum nomen est, quod significat sua significata duobus conceptibus, sed hoc nomen species est huiusmodi, ergo. Minor. prob. Nam relatio subiicibilis & prædicabilis nõ possunt vnico conceptu repræsentari, cũ specie differant, vt visum est, magis q̃ homo, & equus, qui ẽt specie diuersi sunt. Præterea probatur conclus. à definitione æquiuocorũ ab Arist. tradita: æquiuoca sunt, quorũ nomẽ est cõe, ratio vero nomini accõmodata est diuersa omnino, *Aristot.* sed relatio subiicibilis, de qua modo loquimur, & p̄dicabilis seu vniuersalis habent idem nomen, vt patet ex Porphyrio c. de specie, *Porphyr.* qui genera subalterna speciem vocat, & etiam infimam secundum quod prædicabilis est, cum dicit speciem esse, quæ de plurib. nu. differentib. prædicatur. Quod vero rõ nomini accõmodata sit oĩno diuersa, patet, quia alia est essentia subiicibilis & p̄dicabilis, vt dictum est, & aliter definitur. Præterea demus, q̄ sit ꝓprietas subiicibilis prædicabilitas talis, ꝓbo qđ ẽt sit æquiuocũ species ad alia. Nã si homo significaret hominẽ, & risibilẽ, esset ęquiuocũ nomẽ, nã hoi & risibili nihil importatur cõe per istud nomẽ homo, cum homo & risibilitas fint diuersarũ naturarũ prædicamẽtaliũ, q̃b. hoc nomẽ homo nihil cõe importat: ergo species est no-

mẽ æquiuocum, etiamsi significaret essentiam speciei, & eius passionem, quæ esset prædicabilitas, quia nihil illis commune importare potest.

6. Conclus. contra Caietan.

Sub qua ratione spẽs cõstituat secũdum prædicabile.

Sexta conclusio. Species cõstitutiua est huius prædicabilis secundi, nõ qua ratione est subiicibilis, sed qua ratione est vniuersalis & prædicabilis de pluribus differentibus numero. Itaque sicut genus prędicabile constituitur per prædicabilitatẽ de pluribus differentibus specie in quid, tanquam quædam natura completa, ita hoc prædicabile constituitur per hoc, qđ natura cõpleta, in qua genus determinatum reperitur, de plurib. numero distinctis in quid prædicatur. Ratio enim subiicibilis nullũ prædicabile cõstituit, etiã si denominetur species, & ita vocetur. Hæc conclusio videtur esse contra Caietanum, c. de Specie, cuius determinatio sibi visa est difficilis, sed tẽporis successu veritas est manifestata: & ob hanc caussam temporis filia dicitur veritas.

1. Probatur

Probatur hæc cõclusio. Hic tractat Porphyrius de quinque vniuersalibus, seu prędicabilibus, sed species nõ est vniuersalis, nec prædicabilis, vt subiicibilis est: ergo cõstituit hoc prędicabile, vt vniuersalis, & vt prædicabilis, & per ordinem quem dicit ad inferiora.

2. Probatur

Præterea. Vniuersale est, quod diuidit in quinque vniuersalia: ergo quod pertinet ad aliquod vniuersale debet esse taliter vniuersale; sed spẽs per ordinem ad superius genus non est vniuersale: ergo non est tale vniuersale: ergo nõ cõstituitur hic prædicabile per ordinẽ ad superius genus: est vero tale vniuersale in ordine ad indiuidua: ergo per ordinẽ ad illa illud constituitur, nec genera subalterna per ordinem, quem dicunt ad inferiora, illud cõstituunt, quia vt sic, sunt genus, vt patet.

Corollariũ.

Et idem argumẽtum fieri potest de prædicabili: quia quod constituit aliquid speciale prædicabile, debet esse taliter prędicabile, qđ nõ habeat species per ordinẽ ad superiora, & ita species subiicibilis ab hoc prædicabili excluditur, & solũ relinquitur species prædicabilis.

3. Probatur

Ex hac conclusione, etiam sequitur, quod species, in quãtum species est, constituat hoc prædicabile secundum, si ll in quantum species reduplicet ordinem ad indiuidua, non ad genus, nam illa est relatio, seu intentio constituẽs hoc prædicabile, cuius intẽtionis passio est prædicabilitas de pluribus numero differentibus: sed ista est passio intentionis, secundum quam refertur ad ĩdiuidua, vt quid existens in illis, dicens totam illorum essentiam, & non est passio illius subiicibilitatis generis: ergo &c. Maior patet. Nam propria passio huius prædicabilis est prædicari de pluribus, &c. Sed minor probatur: nam cum per illam relationem subiicibilis non sit in multis, formaliter sequitur, quod nec de multis prædicetur.

Obiectio.

Et si fiat argumentum: Nam genus refertur ad speciem, vt ad terminum suæ specificationis: sed species, quæ est correlatiuũ generis, videtur, quod sit huius prædicabilis constitutiua.

Solutio.

Respondetur negando minorem. Nam non est necesse, qđ terminus relationis alicuius prædicabilis cõstituat aliud prędicabile, vt patet in specie, quæ refertur ad indiuidua, & non constituunt aliquod prædicabile indiuidua, vide D. Thom. in compendio logicæ cap. 3. vbi rationem secundi prędicabilis dicit esse prędicabile de pluribus differentibus numero.

Locus Diui Tho. obseruandus.

7. Conclus. contra tertiam opin.

Septima conclusio. Species, vt subiicibilis etiam per se secundo, non est vniuersalis, & loquimur de illa vt subiicibilis est. Nam si per se primò non est vniuersalis, nec per se secundo potest esse. Ratio enim generica semper determinatur per vltimam differentiam. Vnde si ratione generica speciei subiicibilis est esse vniuersalẽ vt quid superius, ratio specifica debet esse determinatiua huius, & per illam debet constitui in esse talis vniuersalis; Ratio enim speciei constitutiua non debet esse opposita rationi genericę, sed debet esse quid determinatiuũ illius: sed subiici oppositum est huius, quod est esse vniuersale, quia in ratione subiicibilis non est vniuersalis, si ratio generica viuentis est habere vitam, non potest esse ratio specifica non viuere: ergo si ratio generica est esse vniuersalem, ratio specifica non potest esse nõ vniuersalis. Esse enim subiicibile generis est esse non vniuersale, quia non importat respectum ad inferiora. Præterea subiicibile generi est oppositum cum hoc, quod est esse vniuersale: ergo non potest per se secundo

vniuer-

vniuersale competere,& per se primo subiicibile, quia subiici dicit ordinẽ ad superiora, prędicari ad inferiora: ergo. &c.

8. Conclus. contra fautores Caie. ins. opin. Octaua conclusio. Subiicibile generi non est radicaliter vniuersale. Et probatur ista conclusio. Nam taliter subiici, oritur ex vniuersalitate & abstractione talis naturæ à conditionibus indiuiduantibus, vt visum fuit: ergo non potest esse radix vniuersalitatis, nec in radice vnum continetur in alio. Præterea, quia subiici & pdicari sunt opposita: ergo vnum in alterius ratione non continetur radicaliter.

Dissoluuntur argumenta.

Ad 1. arg. AD primum respõdetur, probare, id, quod est species subiicibilis, debere esse vniuersale, non verò est vniuersale vt subiicibilis est generi. *Obserua.* Et nota quod species constat ex genere & differentia, idest, ex natura, quę denominatur genus, & differentia. Et idem probat prima & secunda confirmatio.

Ad 2. arg. Secundum argumen. nihil valet, quia prima substantia subiicitur multis prædicatis, & non est vniuersale, vt enim esset, deberet dicere ordinem ad plura inferiora, quod non habet.

Ad 3. Arg. Ad tertium respondetur, quod alia est intentio subiicibilis, & alia prædicabilis, & prius intelligitur naturam illam habere rationem vniuersalis saltem metaphysicæ, quam habere rationem subiicibilis.

Ad 4. arg. Ad quartum respondetur, quod nunquam Aristot. posuit vniuersale subiicibile, sed omne vniuersale debet esse vnũ in multis: & ita debet esse vniuersale prędicabile. Subiici enim etiam multis: nullam dicit vniuersalitatem, vt probatur in prima substantia, & in Petro, quinimo est ratio opposita rationi vniuersalitatis, nõ subiicibilitatis. Et in hoc innitũtur isti, vt contra Diuum Thomam, vt iam vidimus, dicãt species Angelorum esse vniuersalia, & species subiicibiles, non vero prædicabiles, quia non sunt in multis indiuiduis. *Error quorũdã, quod Angelus sit vniuersalis & tamẽ nõ pdicabilis de plurib.* Nõ intelligentes esse speciem, subiicibilem non esse formaliter vniuersale: vt subiicibile est, & impossibile esse quod sit species subiicibilis, quin sit vniuersale id q̃ est species subiicibilis, & qđ natura Angelica Gabrielis est vniuersalis, quia quantum est ex modo essendi i intellectu, potest de multis affirmari.

Ad 5. Ad quintum respõdetur, quod species subiicibilis denominatur talis à quadam relatione, & secunda intentione, quæ dicitur subiicibilitas, & non à generis intẽtione, quæ specie differt ab illa, nec ab intentionibus sumendæ sunt denominationes. Sic in formis realibus, quia vna secũda intentio & relatio non continet aliã, nec hoc est verum in realibus formis, locatum enim non dicitur tale intrinsecè, nisi à locatione passiua, & vbicatione, q̃ forma est alterius rationis, & prædicamẽti à loco.

Ad 6. Arg. Caiet. Ad sextum Caietani respondetur, quod species est nomen æquiuocum, & significat relationem subiicibilis, & relationẽ vniuersalis. Si accipiatur primo modo, non est vniuersalis, secundo modo maximè, sed non est proprietas prioris respectus esse vniuersalem, & referri ad indiuidua, sed est alia relatio, quæ nostro modo intelligendi præcedit priorem.

Ad 7. Ad septimum, ex hoc, & ex dictis patet quomodo species vt subiicibilis non est vniuersale, nec radicaliter. Sed benè verũ est, quod illud quod est species subiicibilis est vniuersale, vt patet in homine, & in animali. Quinimo illa subiicibilitas subsequitur ad speciem vt vniuersalis est, vt dictum est in 3. conclusione. Sed contra ea quæ proximè dicebamus est argumentum quintuplex. *Contra hactenus dicta probatur 1. rõnibus aliquid posse esse vniuersale & tamen non prædicabile de pluribus.* Nam Gabriel est species subiicibilis generi substantiæ, & non est species prædicabilis: ergo nõ est necesse vt id, quod est species subiicibilis sit vniuersalis, nec præsupponat rationem vniuersalis. Secundò. Nam quod recipit denominationem speciei subiicibilis, est natura secundum se, sed natura secũdum se non includit vniuersalitatem, ergo non est necesse, quod habeat vniuersalitatẽ, vt sit species subiicibilis. *2. Ratio.* Tertiò natura humana, v. g. per prius fundat respectum ad genus, quam ad inferiora, sed ille est respectus subiicibilis, ista vniuersalis & prædicabilis, ergo ad esse subiicibile non dẽt præcedere natura, vt vniuersalis. *3. Ratio.* Probo maiorem. Nam tota essentia

 homi-

hominis oritur à genere, non solum propter participationem rationis genericæ, sed etiam propter rationem suam specificam, cum differentia claudatur in potẽtia generis: ergo per prius homo debet respicere genus cum ab illo accipiat suã essentiam, & non indiuidua, à quibus illã non accipit. Probatur secũdò eadem maior. Nam prius conuenit naturæ humanę sua actualitas, quam potẽtialitas sua: sed esse apta contineri sub genere conuenit naturæ humanæ ratione suæ actualitatis: esse apta vt attribuatur vniuersalitas cõuenit ratione suæ potentialitatis, quæ licet sint idem à parte rei, per intellectum tamen prius intelligimus conuenire illi vnum, quam aliud. Probatur minor. Quia ex eo quod natura humana continet genus actu est apta illi subiici, ex eo verò quod continet indiuidua in potentia potest de illis prædicari: ergo.

4 Ratio. Quartum argumentum. Quod prius præsupponitur in specie est subiicibile ad rationem vniuersalis, & prædicabilis: ergo non præsupponitur vniuersale ad rationẽ subiicibilis. Antecedens probatur, quia species vt prædicabilis præsupponit cõstitutũ qđ dẽt prædicari, sed hoc est species subiicibilis, ergo. Probo minorem, quia præsupponit constitutum ex genere & differentia, sed species subiicibilis eo subiicibilis est generi, quia prçsupponitur constituta ex genere, & differentia, & contracta ratione generica per differentiam suam: ergo.

5 Ratio. Quinto: nam esse prædicabile & subiicibile sunt opposita: ergo subiicibile nõ præsupponit prædicabile ad suum esse, sicut nec calor supponit necessario frigiditatem.

1. Soluitur Ratio. Ad primum iam dictũ est & dicemus latissimè: est enim prædicabilis, vt est in intellectu, & ex modo, quem ibi seruat hoc illi conuenit.

2. Soluitur Ad secundum respondetur, quod licet natura secũdum se recipit denominationem subiicibilis speciei, sicut & recipit denominationem prædicabilis, cum de Petro & Paulo dicitur, vt asserit Caietanus, c. 4. de Ente, prærequirit tamẽ vt cõditionem necessariam, vt recipiat denominationem subiicibilis, & rationem vniuersalis, saltem metaphysicè. Nam quod formaliter habeat secundam intentionẽ vniuersalis, non videtur necessarium, sicut vt natura affirmetur secundum se, & sua prædicata quidditatiua, requirit vt conditionem vniuersalitatem.

3. Soluitur Ad tertium respondetur, negando maiorem, & ad probationem, transeat antecedens. Nam quia tota illa essentia suscipitur in singularibus vt positione forma li sit sub genere prius dẽt ab illis abstrahi, & ita ratio vniuersalis p̃supponitur. Si autem darentur vniuersalia, sicut Plato imaginatur, faterer ego, qđ illa prius respiciebãt genus, quam indiuidua: quia non suscipiebantur in rebus naturalibus, à quibus essent abstrahendæ. Et eodem modo respondetur ad secundam probationem maioris, dato quod ita esset, quia in illa actualitate præcisè non fundatur secunda intentio subiicibilis, sed in actualitate sine conditionibus indiuiduantib. quia debet formaliter sub genere poni, prius intelligimus esse vniuersalem metaphysicè, seu in esse obiectiuo, quàm intelligamus esse subiicibilem generi.

Si darẽtur vniuersalia Platon. qui prius respicerent genera superiora, vel indiuidua inferiora.

4. Soluitur. Ad quartum respondetur, quod etiam ratio vniuersalis prærequirit speciem cõstitutam ex genere, & differentia ad hũc sensum, vt in eo, quod abstrahitur reperiatur gradus sensibilis, & rationalis. Verum cum postea attribuimus intẽtiones ipsi speciei, non possumus tribuere intentionem subiicibilis, nisi præcesserit abstractio à singularibus.

5. Soluitur. Ad quintum argumentum respondetur, quod etiam est contra ipsos: nam ipsi dicunt, quod vniuersale præsupponit subiicibile, & dicam ego esse impossibile, quia sunt opposita. Vnde quamuis ipsi teneantur illud soluere, pro ipsis soluam. Respõdetur ergo, quod subiicibile & prędicabile sunt opposita ratione differẽtiarum, sicut albedo & dulcedo sunt oppositæ ratione suarum differentiarũ quæ formaliter distinguuntur: & ita opponũtur quodammodo, non tamẽ sunt contraria: vt eidem subiecto conuenire nequeant maximè, quia sunt opposita relatiuè, quæ eidem diuersorum respectu conuenire possunt, vt paternitas, & filiatio, & vnum prequiritur ad aliud. Et si inquiras. Quomodo ergo fit diuisio speciei? Respondetur, quod hoc modo, species, alia prædicabilis

Retorquetur arg. in aduersarios.

Dubium.

Solutio. Variæ diuisiones, & subdiuisiones speciei.

cabilis alia subiicibilis. Et hęc est diuisio vocis in sua significata æquiuoca. Et rursus, species subiicibilis, alia subiicibilis gñri vltimo, alia generi medio. Et hęc diuisio est p accidentales rationes, omnes enim species subiicibiles sunt eiusdem rationis. Species vero prædicabilis est diuisibilis per hanc & illam speciem, quæ numero differunt.

QVÆSTIO LIV.

Utrum dentur indiuidua generica.

Controuersia.

Vpra sæpius dictũ est, quod indiuidua generica ponũt sub genere positione materiali, vt hoc aial, hoc corpus, & ita nõ sunt species subiicibiles. Modò inquirimus, vtrum sint ponenda hæc indiuidua. De qua re duę sũt opiniones. Altera opinio negat hæc indiuidua his innixa argumentis. Primò, quia si hęc indiuidua sunt danda, maximè per intellectũ, qui in Petro, verbi gratia, distinguit hunc hominẽ ab hoc animali, & ab hac substantia &c. Sed hoc nõ: ergo &c. Probaẽ maior, quia in rebus indiuidua semper sint in aliqua specie vltima, & ita nõ reperitur generis indiuiduum diuersum realiter ab indiuiduo specifico. Sed mĩn. prob. Nã intellectus non potest, nisi falso coniungere rõnali, eum viuenti, ita vt ex viuenti & rõnale resultet vna species: sed prius debet illud coniungere cum sensitiuo: ergo etiam non potest coniungere determinatam singularitatem cum animali, v. g. vel cũ corpore, sed prius debet intelligere esse hominis, & tunc eum illo iungere singularitatem: ergo non dabuntur generis indiuidua, sed speciei: nam cõditiones indiuiduantes iungendæ sunt homini, & nõ aiali, si verè iungi debeant, quia præsupponitur, vt animali iungatur esse rationalis, sicut esset rationalis, vt iungatur viuẽti, supponit esse animalis, & sensibilis.

1. Opinio negat dari indiuidua generica.

1. Argum.

2. Argum.

Secundum. Esse prædicabilis, & subiicibilis, fundatur intrinsecè in ipsis naturis rerum, ita vt de illis prędicetur immediatè ratio superior ad quorum esse immediatè cõtrahitur à parte rei, de illis verò mediatè, quorum esse mediatè contrahitur: sed animal non contrahitur ad esse huius animalis indiuidui, nisi mediatè ratione hominis: ergo nec prædicatur animal immediatè de hoc animali, nisi mediante ratione hominis: & ita non erit indiuiduum immediatũ animalis, sed mediante homine. Minor illa pbatur. Quia animal, vt sic, dicit naturam incompletam, idest, non vltimatè perfectam, sed vlterius contrahibilem: ergo repugnat immediatè cõtractã esse indiuidualiter, sed prius ad esse essentiale, postmodum ad esse indiuidualiter debet contrahi. Patet cõsequentia, quia esse indiuiduale habet se vt actus secundus respectu esse essentialis, qui se habet vt actus primus: sed actus secundus non potest competere ei, qui non est completus quoad actum primum: ergo nec animali potest cõpetere esse hoc animal, nisi compleatur prius per esse differentiale: ergo hoc animal non est immediatè sub genere, sed sub homine. Minor probatur, quia ex necessitate secundum præsupponit primum, & ideo dicitur tale.

3. Argum.

Tertium argumentum. Non est cognoscibile hoc animal, quin cognoscatur hic homo, vel ille equus, vel quidpiam simile: ergo non est aliquod indiuiduum generis, quin formalissimè sit indiuiduum speciei vltimæ, atque adeo non erit immediatum generi, sed speciei vltimæ: Antecedens probatur, quia si cognosco distinctè hoc animal, hoc ipso cognosco distinctè hunc hominem, vel hunc equũ, & cetera, cum re vera repugnet, esse hoc animal, quin sit hic homo, vel quid simile. Si autem cognosco confusè hoc animal, vt quando video illud à longe, similiter cognosco confusè hunc hominem, & cetera. Et confirmatur hæc ratio. Nam illa pronomina, hic, & hæc, & hoc, vltimam indiuiduationem præ se ferunt: ergo designant speciei vltimę indiuidua, & ita non poterit intellectus concipere hanc substantiam, hoc viuens, & cætera, quin simul saltem in confuso concipiat rationem vltimam, per quam sunt indiuidua in re, videlicet Petri, Brunelli, & cetera. Et confirmatur. Nam quando dico hoc viuens, hoc corpus, & cætera, iam

1. Confirm.

2. Confirm.

pono

pono ipsum existens in re:ergo pono omne, quod est necessarium, vt existat, & ita dico petreitatem, vel aliquid simile.

4. Argum. Quartum argumentum: Cum animal prædicatur de hoc animali, vel prædicatur de illo tanquam de aliquo indifferẽti ad esse huius hominis, vel leonis, vel & cæt. vel tamquam de aliquo determinato iam ad esse illorum alicuius. Si primum: ergo hoc animal dicit iam aliquã rationem ad rationem hominis, vel leonis cõtrahibilem, & iã erit genus, sicut ipsum animal est genus, quia dicit naturam contrahibilem, per differẽtiam hominis, vel &c. Si autem dicas secundum: ergo iam hoc animal, formaliter loquendo, constituitur in esse animalis huius per eandem rationem, formaliter loquendo, per quã constituitur Petrus in esse Petri, cum non aliter animal prædicetur de illo nisi vt determinato ad esse huius hominis.

5. Argum. Quintum argumentum: Indiuiduum, vt docet Porphyrius, est immediatum sub vltima specie, sicut species sub immediato genere, vt patet ex arbore prædicamentali: ergo sicut vltima species intrinsecè includit rationem generis, ita indiuiduum intrinsecè includit rationẽ vltimæ speciei: ergo sicut non datur vlla species vltima, quæ non includat rationem animalis, ita non dabitur vllum indiuiduum, quod non includat rationem veræ speciei, & ita erit immediatum indiuiduum illius, & non generis, nam quod includit rationem vltimæ speciei, vel est hic homo, vel hic equus, &c.

6. Argum. Sextum: Quia cum ex doctrina Diui Thomæ non sit distinctio formalis inter hominem & animal, frustra singũtur plura indiuidua illarum rationum, cum vna differentia indiuidualis sufficiat ad vnam rationem singularis constituendam, per quam Petrus sit hoc viuens, hoc animal,

Solutio. & hic homo. Dices, quod quamuis indiuidua generis, non distinguantur ex natura rei formaliter, distinguuntur tamen ratione ratiocinata, & sic de illis imme-

Impugnat. diatè potest prædicari genus. Contra: Nam si ratio indiuidualis huius animalis à parte rei est eadem formaliter in ratione huius hominis solum ratione distincta: ergo omnino repugnat, quod animal fiat hoc animal, quin formalissimè fiat hic homo. Patet consequentia, quia ratio indiuidualis hominis est vna, formaliter à parte rei adueniens homini, & quasi superaddita suæ quidditati: ergo repugnat esse hoc animal, quin saltem in confuso intelligatur esse hoc, vel illud indiuiduum speciei vltimæ, dum inter rationem genericam, & indiuidualem, mediet ratio hominis.

Septimum argumentũ sit pro hac sententia: Nam si datur indiuiduum genericum, vel ponitur sub genere immediatè, vel mediatè specie. Neutro modo potest poni: ergo &c. Non mediatè: nam tunc essent indiuidua specifica, & non generica. Nec immediatè: nam in recta linea prædicamentali solum immediatè sub genere ponitur species: homo enim, & hoc animal non ponitur in eadem coordinatione æqualiter: nam si ponitur in recta linea in eadem distantia æqualiter, erunt profectò vniuersalia, siquidem æqualiter sunt abstracta. Et confirmatur hoc argumentum: Nam cum dicimus: Petrus est hoc animal, hoc viuẽs, hoc corpus; vel dico totum: quod est in Petro, vel non, sed solum partem. Si dico non totum, quod est in Petro, sed partem: solum ergo hæc est falsa, Petrus est hoc animal, &c. quia pars non prædicatur de toto. Si dico totum quod est in Petro, vel dicitur illud actu, vel potentia. Si actu: ergo est ita sub specie immediatè, sicut Petrus. Si in potentia: ergo est superius ad Petrum, si quidem non dicit actu vltimam indiuidualitatem. Et sic erit vniuersale, si quidem omne superius ad Petrum est vniuersale in recta linea positum. Et confirmatur: Nam hoc animal prædicatur de Petro & Paulo &c. Vel æquiuocè, & sic dicit totum, quod dicit Petrus & Paulus in ratione indiuiduorum. Et hac ratione est æquiuocum nomen, quia conditionibus indiuiduantibus nihil potest commune vniuocum importari per li hoc animal. Vel vniuocè, & sic importat illis aliquid commune, vel aliquem modum: vnde non erit singulare, sed commune, & sic non erit indiuiduum generis.

7. Argum. (margin, beside "Septimum argumentũ")

Confir. 1. (margin, beside "Et confirmatur hoc argumentum")

Confir. 2. (margin, beside "Et confirmatur: Nam hoc animal")

2. Opi. affirmat dari indiuidua generica sequentibus arg.

1. Argum. Alia sentẽtia opposita est præcedẽti, quæ dicit dari indiuidua generica. Et hæc, pb. & authoritatib. & rõnibus. Nã Aristot. in Postprædicã. c. 1. dicit genera eẽ priora Specie-

speciebus, & q̃d natura generica prius est in materia, quam specifica, cum enim generatur homo, prius est in materia gradus viuẽtis, gradus corporis, gradus animalis, quàm gradus hominis; sed illi gradus sunt indiuidui, ergo in materia cõstituunt indiuiduũ genericũ, ergo illud erit immediatè sub specie. Et confirmat hoc:

Confir. 1. Nam Arist. 2. de generat. animal. c. 3. docet, hominem prius viuere vitam vegetatiuã, deinde sensitiuã, tandem rationalẽ, & hoc prius tempore: ergo tũc erit illud hoc viuẽs, hoc animal, & nihil amplius: ergo dantur indiuidua generica. Et hoc dicit sæpissimè D. Thom nam dicit, prius embryonem viuere vitam sensibilem, prius, inquam, tempore, quàm homo viuat vitam rationalem, & quod per aduentum animæ rationalis expellit formam embryonis, ergo embryo tunc erat hoc animal, & ita erat indiuiduum genericũ immediatè collocatum sub animali. Et probatur hæc sententia ratione, & sit

2. Argum. Secundum arg. Nam ratio animalis habet existentiam ratione distinctã ab existẽtia, qua existit hominis rõ, ergo ẽt habet diuersã singularitatẽ distinctã ratione. Probatur cõsequẽtia. Quia eo modo, quo duo habent diuersã existẽtiã, debẽt habere diuersam singularitatem, cum singularitas necessariò cõcomitetur existẽtiã, & implicet contradictionẽ aliquid intelligi vt existens, quin sit singulare. Sed antecedẽs probatur, quia rõ animalis in Petro, vt distincta à ratione hominis existente in illo intelligitur vt entitas actualis cũ nõ concipiatur, vt entitas in potentia, & in causis, sed extra causas, ergo vt distincta à ratione hominis importat suã existentiã, ratione etiam distinctã à ratione hominis. Patet consequentia. Quia rõ animalis cõcipitur vt actu determinata per rationem hominis, & ratio hominis intelligitur, vt determinans rationẽ animalis, sed nihil potest actu intelligi determinans aliud, nisi actu existat, ergo &c.

3. Argum. Tertiò. Nam sicut rationale, & animal sunt partes cõponentes hominẽ, ita hoc rationale, & hoc animal sunt partes componentes hunc hominem in particulari: ergò sicut rationale, & animal distinguũtur ratione, ita hoc rationale, & hoc animal. Cõsequẽtia patet & prob. anteced. quia cum totum non constet ex aliis partibus, quam ex suis, sicut esse essentiale completum consurgit ex suis partibus: ita esse indiuiduale compositum consurgit ex suis partibus indiuiduatis.

Quartò. Nam si in hoc homine essent distinctæ animæ, sensitiua, & vegetatiua, & rõnalis, singulæ essent formæ singulares, atque adeo vegetatiua constitueret immediatè hoc viuens, sensitiua hoc animal, & constituerent plures entitates, indiuiduas realiter distinctas: ergo modo, quãdo vna anima illud præstat, intelligimus nos prius saltẽ rõne cõstituere indiuidua viuẽtis, & post indiuiduũ aĩalis, & post indiuiduũ hominis, ergo ista rõne distinguũt, & ita dãtur indiuidua generica rõne distincta ab indiuiduis specificis. *4. Argum.*

Quintò. Quia non minus põt præscindi hoc animal ab hoc homine, q̃ aĩal ab homine, nõ conuenit intrinsecè esse hoc animal mediante ratione hominis: aliàs non posset concipi hoc animal, quin cõciperetur hõ, quod patet esse falsum. Nã cum video venientẽ à longè, concipio esse animal, & non hominẽ, ergo indiuidua generica ratione distinguuntur à specificis. Et confirm. hoc. Nam sicut Petrus, & Paulus sunt hi homines, ita sunt hæc animalia: ergo possum ab illis abstrahere rationẽ huius animalis illis communis, nã à quacunque conuenientia cõceptus cõmunis illis abstrahi potest, ergo distinguitur ratione ab illis, & ita indiuiduum genericũ rõne est distinctum a specificis. *5. Argum.*

Sextò. Nam in Deo distinguitur ratione hæc essentia ab hac paternitate, seu hæc sapientia ab hac misericordia, ergo & in homine, qui non est tam vnus, sicut Deus, distinguitur ratione hic homo ab hoc animali; dantur ergo indiuidua generica, ratione distincta à specificis. *6. Argum.*

Septimò. Nã Petrus, & hoc animal sũt distincti termini, & non sunt synonymi: ergo significant diuersimodè indiuiduũ hoc: sed hæc diuersitas non põt esse alia, nisi quia Petrus significat Petrum indiuiduum specificum, hoc animal significat eundem Petrũ in rõne indiuidui generici: ergo distinguunt rõne hæc indiuidua, siquidẽ sub alia rõne significantur. Dicã, q̃ hoc animal formaliter significet habẽtẽ hãc animalitatẽ, & Petrus significat, *7. Argum.*

qui

qui habet hāc aīalitatem,& rōnalitatē & has carnes, & hæc ossa, vbi est distinctio rationis & in re significata, & diuersus modus significandi in terminis. Difficile tamen iudico de his opinionibus cēsere.

Decisio quæstionis.

Authoris placitum. *1. Conclus.* Dico ergo primò, vt meam proferā sententiam: Indiuidua generica non sunt assignanda vt aliquid realiter distin ctum ab indiuiduis speciei: Patet.nā nullum indiuiduum in recta linea cōstitutū reperiē realiter, quod nō sit alicuius speciei indiuiduū: nō enim generica ī rebus non reperiē sola: nihil enim est directè in genere, qđ non sit in spē. Et prætereà: q̃a hæc est falsa: Petrus est hoc aīal, cum hoc aīal distinguatur realiter à Petro, nec in ipso sit, sicut in subiecto: & cū embryo viuit vita aīalis tātum, non est directè in recta linea, nec hic embryo directè in illa collocatur, sed ad latus, quia sunt quædā imperfecta, & dispositiones ad generationē hominis, sed de hoc alibi dicemus.

2. Conclus. *Contra primam opin.* Dico secundò: Indiuidua generica verè dātur & sunt illa quæ dicūt naturā generis particularizatā, vt hoc aīal, hoc viuens, & his similia Et prob. concl. Nā cū Petrus sit hō, hoc aīal, hoc viuens benè pōt intellectus illū significare sub cōceptu huius animalis, sicut illum pōt sub illo concipere & experitur se ita illū concipere. Et huic videtur maximè fauere D. *D. Thom.* Th 3.p.q.78.art.5.ad 1.& 2. vbi sic dicit. Ad primū ergo dicendum, qđ hæc dictio hoc, significat substātiā: sed absque determinatione propriæ naturę. Ad secūdū dicendū, q̃ hoc pronomen hoc, non demōstrat ipsa accidentia, sed substantiam sub accidentibus contentam: ergo potest hō concipere per intellectum, & significare rationem genericam particularem.

3. Conclus. Dico tertiò, quod hæc indiuidua generica non reponuntur in recta linea immediatè sub animali. Hoc dictū patet, quia non reperitur talis ordo in constitutione lineæ prædicamentalis: sed omnia indiuidua ad arboris radicem collocantur, & in 1. opin. hoc fuit probatum.

4. Conclus. Dico quartò: Hęc generica indiuidua dicunt & important rationem animalis, v.g. & hominis, & Petri, & dicunt idem, quod dicit indiuiduum specificum, licet sub alio conceptu: nam Petrus hæc omnia importat dicendo velut de formali, conditiones indiuiduantes, & signationē naturæ, vt dicit D. Th. c. 1. de ente. Hoc animal vero dicit idem: sed veluti de formali importat hanc anima litatem, quod est hęc per has cōditiones indiuiduātes. Et idem de aliis indiuiduis est dicendum. Vnde indiuidua generica, si quoad illud, quod de formali, veluti importat, cōsiderentur, deberēt collocari immediatè sub genere, scilicet, hęc substātia sub genera lissimo, hoc corpus sub genere corporis, &c. Verū, quia simul dicunt, & importāt actu reliquas oēs conditiones indiuiduātes indiuidui specifici, referūtur ad genera media speciē. Per hoc etiā patet, quid dicendum sit ad argumēta de indiuiduis generis, q. præced. allata. Argumēta verò 1. opin. hoc dictum probant. Argumenta verò secundæ dictum primum, & secundum, & quatenus à nostris assertionibus dissonant facile sunt solubilia. Et nota, q̃ hoc animal, vel hoc viuens, & dicit actu totum, quod dicit Petrus, licet diuersimo dè, & quod hoc viuens non dicit solum v. g. gradum viuentem cum præcisione aliorum. nam sic esset pars, & non indiuiduum prædicamenti substantiæ, quod debet esse quoddam totum, & directè positum in recta linea. Nam sic in pręsentiarum de indiuiduo substantiali loquimur, pro supposito. Et proportionaliter est dicendum in aliis prædicamentis.

Indiuidua generica sub quo immediatè ponenda sint an sub genere, vel sub specie?

Satisfit ar. vtriusque opin.

Obserua.

QVAESTIO LV.

Vtrum aliquis homo sit species.

1. Argum: Idetur quod sic: Nam prædicatur de Petro & Paulo, qui differunt numero: ergo est species, nam species est, quæ prædicatur de pluribus differentibus numero. Dices nō prædicari in quid, contra: nam quærēti quid est Petrus, optimè respondetur, quod est aliquis homo: ergo. Et confirm. hoc arg. Nam aliquis homo est vniuersale, siquidem est in multis: ergo sub aliqua specie vniuersalis continetur, non sub genere, nec differentia, nec proprio, nec accidēti: ergo sub specie: ergo est species.

Fuga. *Impugnat.* *Cōfirmat.*

Controuersia. De hac re variè opinatum fuit. Quidā viri

1. Opin. viri doctissimi magistri mei tenuerunt, hoc nomen, aliquis homo, respectu multorū esse nomē æquiuocū; & ita non prædicatur de multis, nisi æquiuocè, quamobrem nō est species, sed indiuiduū. Sicut enim Petrus de multis nō nisi æquiuocè
Obiectio. affirmatur, ita aliquis homo. Et si contra istū modū dicēdi fiat arg. Nā aliàs istę nō erunt subcontrariæ, aliquis homo currit, aliquis hō non currit, quia subiecta sunt singularia, si vniuocè accipiant, & si æquiuocè non sūt oppositæ, cū non cōueniāt in subiectis, quod tamē est contra omnes assignātes subcōtrarias, qui per illos terminos illas assignāt, vt patet ex Arist. in Peri hermen. Petro Hisp. Mag. Soto, & aliis. Itē sequeretur, istas nō esse cōtradi
Alia obiectio. ctorias, ois homo currit, aliquis hō non currit, nā il ud subiectū, aliquis homo, nō pōt esse cōis terminus. Vt verò essent cō tradictoriȩ, erat necesse, quod esset termi
Satisfit vtrique obiectioni. nus cōis. Respondent ad hoc, q̄ qñ Arist. & alii logici dicūt, illas eē subcōtrarias, & contradictorias, vtuntur illo termino, aliquis hō accōmodatiuè, qui significat tunc aliquē hominē in cōi. Sed in rei veritate singularis est ille termin⁹, licet vtātur illo, vt termino cōi, qđ sæpissimè contingit. Quinimo Porphyrius, & omnes logici ponunt ad radicē arboris prædicamentalis, tanquam singularem hominis, aliquis homo, vt patet, cū dicitur indiuiduē, vt aliquis homo, &c. Et probant isti authores hanc sententiā hoc argumēto. Nam terminus communis est, cui ex modo significandi non repugnat supponere pro natura in cōmuni; sed huic termino, aliquis homo, repugnat, ergo non est cōmunis, & consequēter nec species, & ita nec res per ipsum significata est cōis, nec species. Minor probatur. Nam aliquis ho
Obiectio. mo ex necessitate debet supponere pro hoie particulari. Hanc sententiam multi Theologi sequuntur 1. p. q. 29. art 4. Et si dicas, nā modus essendi particularis est cōis omnibus hominibus, ergo est aliqs homo; consequētia patet, quia aliquis ho
Solutio. mo significat illū modum. Respondetur, negādo consequentiam, quia aliquis homo significat illū modū, sed indiuiduum, cui cōuenit ille modus, isti vero termini modus essendi particulariter, vel habēs modum essendi particularem cōmunes termini sunt, & de pluribus prædicātur, non tamen aliquis homo. In hac opinione satis patet, nō esse speciem aliquis hō.

Alia est aliorum opinio, qui dicunt ex D Th. de potentia, q. 9. ar. 2 quod in substantia Petri est tria considerare, quorum vnum est natura generis & speciei in singularibus existens, & est illud quod per definitionē explicatur. Secundū est modus existendi talis naturæ, quia in singulari substantia existit natura generis, & speciei, vt propria huic indiuiduo, & nō vt cōis multis. Tertiū est principiū, vnde causatur talis modus existēdi. Sicut autē natura considerata per abstractionem à singularibus, q̄ D. Th. vocat in se in hoc loco communis est, ita & modus existendi naturæ; nam natura hominis sēper reperitur in aliquo homine, & ois homo existens semper est aliquis homo. Quamobrem modus ille est cōmunis, sed principium talis modi existēdi, quod est principium indiuiduationis, non est commune, sed aliud est in isto, aliud in illo. Hoc enim singulare indiuiduatur per hāc materiam, & illud per illam, ista autē materia non est communis, nec potest conceptu cōmuni, vt ista est, & vt est principiū indiuiduationis abstrahi. Sicut ergo nomē qđ significat naturā, est definibile, vt hō animal, ita etiam nomen, quod significat naturam cum tali modo existēdi, vt hypostasis & persona. Illud verò nomen, quod ex sua natura includit determinatū indiuiduationis principium, non est cōmune, nec diffinibile, vt Socrates, Plato. Ex hoc quod D. Tho. eleganter dicit, deducitur hæc opinio, quod aliquis hō, cū non significat illum modū particularem, sed principium indiuiduationis, licet in ipso indiuiduo ponatur ille particularis modus existendi, quod non sit terminus communis. Nam Diu. Thom. hypostasi persona suppositū supponit, vt nomina, quæ significant illam naturā cum modo communi, nō verò aliquis homo, vt talis ponit. Et secundum hanc opinionem ēt constat, quod non sit species. Dominus Caietanus cap. de specie, dicit quod aliquis homo est terminus cōmunis. Et fundat se in p̄dicta authoritate. D. Tho. quia significat naturam particulariter existētem. Natura autem & modus communia sunt.

2. Opinio.

In quolibet indiuiduo tria, natura, modus existēdi, principium causatiuū talis modi.

Corollariū ex doctrina D. Tho.

3. Opinio. Caiet.

sunt, & dicit esse prædicabile: sed nō est species, quia prædicatur in cuiusmodi. Nec fuit diminutus Porphyrius, etiamsi non egerit de omnibus prædicabilibus: quia nō promisit se nisi de quinque acturum. Verum licet non fuerit infidelis Porphyrius, quia non fregit promissum, fuit tamen parcus & diminutus in promittendo, quandoquidem non omnia tractauerit prædicabilia.

Reijcitur quadam glos. Caiet.

Deciditur quæstio.

1. Conclus. Contra primam opin.

PRima conclusio. Aliquis homo est terminus communis, sicut ly, persona, & significat aliquid commune pluribus. Hæc conclusio est expressa sententia D.Th. 1. par. quæst. 30. art. 4. Vbi sic dicit. Et ideo dicendum est, quod etiam in rebus humanis, hoc nomen persona, est nomen commune cōmunitate rationis, non sicut genus, & species, sed sicut indiuiduū vagum. Nomina enim generū & specierum, vt animal & homo sunt, imposita ad significandum ipsas naturas cōmunes, non autem intentiones naturarum communium, quæ significantur his nominibus genus, vel species, sed indiuiduum vagum, vt aliquis homo significat naturam cōmunem, cum determinato modo essendi, qui competit singularibus, vt scilicet sit per se subsistens quid distinctum ab aliis: sed in homine singularis designati significat determinatum distinguens, sicut in nomine Socratis, hæc caro, hoc os. Vbi D. Th. dicit personam esse communē sicut indiuiduum vagū, & ad probandum cōmunitatem personæ supponit vt certissimū indiuiduum vagum commune esse: & dicit significare aliquid cōmune, nimirum naturam humanam cum determinato modo essendi, qui cōuenit singularibus: ergo eius significatum commune est, siquidem competit pluribus. Et vltimò ponit differentiam inter indiuiduum vagū, & determinatum, quod vocat ipse designatum, quod indiuiduū designatum dicit aliquid determinatum distinguens, sicut hanc carnem & hoc os, quod nullo modo alicui est commune: & idē docet quæst. proximè allegata: ergo contra D.Thom loquuntur sui discipuli, qui dicunt, aliquis homo, & indiuidua vaga non esse communia. Et si cōtra hoc fiat argumentum. Nam aliquis homo est incōmunicabilis pluribus, sicut persona: propterea enim indiuiduum vagum dicitur indiuiduum, quia est indiuisum in se, & diuisum a quolibet alio, & persona dicitur indiuidua substantia: quia est incōmunicabilis: ergo nec persona nec indiuiduū vagū sunt communes termini, nec ratio per se, & indiuidui vagi, est aliquid commune. Respondetur, quod licet persona sit incommunicabilis, tamē ipse modus existēdi incommunicabiliter potest esse cōmunis, quia pluribus cōuenit, quia omnes personæ incommunicabiliter existūt, & id est, quod persona significat formaliter incommunicabilitatem existēdi, seu incommunicabiliter existens in natura rationali. Et idem dicēdū est de termino, aliquis hō. Licet enim id, quod est aliquis hō sit, incōicabile, et indiuiduum, sed natura incommunicabiliter existens communis est, & ipsa incommunicabilis existentia naturæ communis est. Sed dices, sunt omnino idem indiuiduum vagū & persona? Respondetur, quod D.Thom. vbi supra, ait in hæc verba. Hoc tamē interest, quod aliquis homo significat naturam, vel indiuiduū ex parte naturę cū modo existendi, qui competit singularibus. Quod est dicere, quod significat naturā particulariter existentem, & indiuidualiter existentem & naturam sic existētem esse in indiuiduis. Hoc autem nomen persona, non est impositum ad significādum indiuiduum ex parte naturæ, sed ad significandum rem subsistentem in tali natura, ita vt in illa natura subsistat distincta ab illis. Et hoc etiam est commune omnibus personis. Et si contra dicas: Nullum singulare definitur, sed persona est aliquid singulare: ergo non definitur: Respondet Diuus Thom. art. 1. quæst. 29. in hæc verba, quod licet hoc singulare, vel illud definiri non possit, tamen id, quod pertinet ad rationem communem singularitatis definiri potest. Et sic Arist. definiuit substantiam primam, non hanc, vel illam, sed quæ pertinet ad rationem communem singularitatis.

Locus D. Thom. obseruandus.

Quid inter sit inter indiuiduum vagū et designatum apud D. Thom.

Error quorundā Thomistarum.

Obiectio.

Solutio.

Obiectio.

Solutio.

Quid inter sit inter aliquē hominem & personā apud D.Thom.

Obiectio.

Solutio.

2. Conclus.

Secunda conclusio. Indiuiduū vagum, & persona non sunt species. Hæc conclusio habetur à Diuo Thoma, quæstio. 31. art. 4.

art. 4. in solutione ad vltimum. Et ratio est: nam quod est species, debet significare naturam aliquam prædicabilē de pluribus differentibus numero in quid: sed persona & indiuiduum vagum non sunt huiusmodi: ergo &c. Probat minor: quia indiuiduum vagum & persona non sunt imposita ad significandum naturam absolutè, sed ad significandam naturam cum certo modo, indiuiduum vagum ad significandam naturam particulariter, & incommunicabiliter existentem Persona verò est imposita ad significandum rem subsistētem in tali natura, vt distincta ab aliis. Vnde dicunt, quosdam modos additos naturæ, & naturam cum quodam modo: ergo non sunt species. Præterea. Nā quod est species, prędicatur in quid: sed aliquis homo nō prædicatur in quid, sed in quale, quiá dicit quendam modū, veluti qualificatiuum. Si quæras, quid est Petrus, homo, qualis homo, est aliquis homo, idest, homo particularis. Et persona etiam dicit quandam naturæ determinationem pertinentem ad dignitatem: & ita non prædicatur in quid. Suppositum etiam non est species, vt de se patet.

Quare indiuiduum vagum & persona nō sint species cum sint communia multis.

3. Conclus. Tertia cōclusio. Persona dicta de Deo non est species. Probatur ex D. Thom. quæst. 31. art. 4. in solut. ad vlt. Vbi sic dicit. Respondetur, quod licet sit communitas rationis & non rei, tamen non sequitur, quod in diuinis sit vniuersale, vel particulare, vel genus, vel species. Tum quia neque in rebus humanis communitas personæ est communitas generis, vel speciei. Tum quia personæ diuinæ habēt vnum esse, genus autē & species & quodlibet vniuersale prædicantur de pluribus secundum esse differentibus. Ecce illam expressè tenet Diuus Thomas, & nos supra cū diffiniremus, quid esset vniuersale, hanc doctrinam tenuimus. Vniuersale enim est vnum in multis, ita vt illa multa sint talia in ordine ad naturam, quam vniuersale importat, & habeāt esse diuersum, vt homo est vniuersale, quia prędicatur de multis hominibus, in quibus reperitur ratio hominis partita, & multiplicata, & est alia in alio homine, & alia ī alio: & illi homines sicut diuersam habēt hominis essentiam numero, ita habēt diuersum esse. In Deo autem natura diuina nō habet diuersum esse in Patre, & Filio, & Spiritu Sancto, nec est alia, & alia natura in illis, sed vna & simplicissima.

Quid requiratur vt aliquid verè dicatur vniuersale.

Dissoluuntur argumenta.

Ad 1. AD primū respond. quod non sit species, quia non dicit naturam absolutè, sed cum modo: dicit enim naturam particulariter existentem in indiuiduis. Vt.n. esset species, deberet absolutè importare naturā, & non cum modo, & ob hanc causam nō prædicatur in quid, sed in quale, vel cuiusmodi, quærēti, quid est Petrus? respondetur, quod homo, & qualis homo est? aliquis homo, seu particularis, & indiuiduum. Ad confirm. respond. quod est vniuersale vt distinguitur à particulari, non vero est vniuersale propriè, & quod determinat vniuersale ad aliquā speciem, quia dicit imperfectum modū prædicationis, cum dicit naturam cum quodam modo. Est autem vniuersale sicut ens, est vniuersale, sicut aīa, est vniuersale, vt scilicet distinguitur à particularibus. Et de hoc etiā supra diximus, dum colligeremus prędicabilium sufficientiā.

Doctrina pulcra ex Caiet.

Ad confir.

Ad argu. 1. opin. Ad argum. primæ sentēt. iam satis constat esse contra D. Th. quē non legerunt sic opinātes: resp. quod aliquis homo est terminus cōmunis, & supponit pro natura cum particulari modo existendi. Naturæ autē modus cōmunis est, quia conuenit omnibus indiuiduis: Petrus enim est aliquis hō, & Paulus, sicut sunt personæ. Indiuidua vero signata sunt illa, quibus conuenit significatū cōe de ly, oīs homo.

Ad argu. 2. opin. Ad rationem secundæ opin. etiam respon quod est contra Diuum Thom. vt visum fuit. Facit enim Diuus Thom. distinctionem inter indiuiduum vagum, & indiuiduum designatum, quod indiuiduum designatum dicit aliquid, quod nullibi sibi conuenit, vt hanc carnem, & hoc os. Indiuiduum vero vagum significat naturā cū determinato modo essendi, qui cōpetit singularibus, & sic significat aliqd cōe, & non significat formaliter illud, qđ omnino est determinatū distinguēs, sicut illud significat hoc nomē Socrates. Caietanus aūt pro quanto dicit esse plura, q̄ quinque pdicabilia, quæ sūt propriè prędicabilia, nō admittitur, vt sup. vidimus.

In quo reijciatur Caiet. et ī quo accepteiur.

QVÆ-

QVÆSTIO LVI.

Vtrum definitio speciei conueniat naturis angelicis, supposito, quod non possint plura indiuidua in eadem specie esse.

1. Argum. Idetur, quod non. Primò: Quia intellectus noster nō potest pro libito quamcūque naturam denominare speciem, sed attendere debet ad fundamentum, quod habet res ad suscipiendam talem, vel talem denominationem, sed natura angelica, cui repugnat multiplicatio in plura indiuidua nō præbet fundamentum intellectui ad hoc, vt denominet illam speciem prædicabilem: ergo repugnat denominari speciē. Probatur minor: quia fundamentum est vnitas formalis, quæ reperitur in pluribus indiuiduis, quod fundamentum non potest esse in natura angelica: ergo &c.

Solutio. Dices. quod licet natura Gabrielis, v.g. non habeat fundamentum secundum se, quia non habet physicam aptitudinē ad essendum in pluribus: habet tamen fundamentum ex parte modi cōcipiendi, quia concipitur ad modum rerum materialium, & contrahibilium, & hac ratione habet aptitudinem logicam, vt dicatur de pluribus, & tribuatur ei intentio speciei prædicabilis.

Impugnat. Sed contrà. Nā vel intellectus tribuit denominationē speciei naturæ Gabrielis, vt Gabrielis est, & sic tribuit denominationē rei singulari, vt singularis est, quia natura Gabrielis intrinsecè est singularis ex opinione Thomistarū: Sed hoc est absurdū & impossibile non minus, quā Petrū denominari speciē: Vel tribuit illā denominationem speciei prædicabilis naturæ ipsi Gabrielis, vt præscindit à sua singularitate, & sic denominat speciē infimam naturā essentialiter, vlterius contrahibilē, quod est impossibile: ergo &c. Prob. min. nam natura Gabrielis, vt præscindit à sua singularitate, est essentialiter vlterius contrahibilis per singularitatē, cū singularitas sit secūdū Thomistas aliquid pertinens ad rationē specificā naturæ Gabrielis. ergo &c.

Solutio. Dices nō considerari naturā tunc, vt vlterius essentialiter contrahibilē per singularitatē illā, sed considerari per ordinem ad res materiales, quæ licet præscindant à singularitate, non sunt vlterius essentialiter contrahibiles.

Impugnat. Sed contra. Nā id, cui tribuitur intētio speciei prædicabilis, est natura angelica, vt considerat illo mō sine singularitate per ordinem ad res materiales, sed tunc iā non tribuitur verè denominatio speciei naturæ Angeli cum illa essentialiter sit hæc, sed alicui vt materiali, loco Angeli, nā ablato aliquo prædicato essentiali iam non manet natura rei eadē. Constat aūt secundū Thomistas singularitatem esse de intrinseca quidditate illius naturæ: ergo si illa denominatio speciei tribuitur illi, vt pſcindit à singularitate, iā nō tribuitur illi naturę, sed alteri loco illius apprehensæ: ergo, &c.

2. Argum. Secundò arguitur. Intellectus non potest naturæ humanæ tribuere denominationē generis, quia repugnat illi naturæ secundum se communicari pluribus speciebus: ergo si repugnaret illi esse in pluribus indiuiduis, vel communem illis nō posset tribuere illi denominationem speciei prædicabilis. Patet, quia sicut genus contrahitur per plures differentias essentialiter & verè, ita species per plures differentias indiuiduales verè determinaī, licet materialiter.

Solutio. Dices esse disparem rationem, quia humanæ naturæ non solum deficit fundamentum reale ex parte sua ad suscipiendam denominationem generis, sed etiam fundamentum rationis ex parte intellectus, quia non potest concipere naturam humanam per habitudinē ad ea, quæ dicunt ordinem ad varias species, aptaque sunt cōtrahi per plures differentias essentiales. Naturam autem Gabrielis cōcipere possumus per ea, quæ dicūt ordinē ad varia indiuidua. Et hac rōne naturæ humanæ non potest tribui intentio generis. Naturæ Gabrielis aūt potest tribui intentio speciei prædicabilis.

Impugnat. Sed contrà, quia in Thomistarum opinione tantum repugnat, eandem naturā Angeli specificā cōtrahi per varias differentias indiuiduales, quantū naturam nostrā per varias differentias essentiales: ergo in eo, quod cōcipiat naturam Angeli in ordine ad naturas, quæ secundū se sūt aptæ recipere denominationē spēi non

sit

sit ipsa statim apta suscipere denominationem speciei Sicut ex eo, quod natura concipit ad modū cuiusdā naturæ realis nō sit cōsequens, vt ipsa sit ens reale. Dices: quod non efficiat ipsa natura verè & realiter contrahibilis per differentias numerales, sed tñ prout est in rōne, efficiatur, vt sit apta logicè, & secundū rōnem, & ita vocetur istud vniuersale rationis, quia illius fundamētum solum est in rōne. Sed contra; quia in natura humana defectus aptitudinis physicè ad existēdum in pluribus speciebus est sufficiēs, vt logicè nō possit esse apta prædicari de pluribus speciebus, nec ei tribui possit intētio generis; ergo cum similiter defectus aptitudinis ad existendum in pluribus indiuiduis physicè reperiat in natura Gabrielis, nō poterit habere aptitudinē logicā, vt pdicari possit de pluribus indiuiduis. Maxime, quia huiusmodi aptitudo logica non debet esse aliquid in re fictū, sed habēs fundamētū in natura reali ipsius rei. Et confirmatur, nam si Gabriel logicè est aptus prædicari de pluribus indiuiduis, aut illa indiuidua sunt realia, vel possibilia, vel ab intellectu conficta. Si realia & possibilia natura Gabrielis erit multiplicabilis physicè in plura indiuidua cōtra suppositionē factā. Si conficta ab intellectu, tunc sequit primò, φ natura Gabrielis, quæ est realis & substantia, pdicet de ente rōnis, qualia sūt illa indiuidua, siquidē sūt fictiones. Secūdò sequitur, φ id, φ est species, non prędicaretur vniuocè de omnibus indiuiduis suis, φ est absurdū. Sequela patet, quia Gabriel prædicaret de suo indiuiduo reali, qđ est in mundo, & aliis fictis, quæ sunt entia rationis, cū enim sit prædicabilis de illis, secundū illas nullum erit inconueniens, quod actu prędicetur. Implicat autem, aliquam substātiā vniuocè prædicari de substātia reali & ficta, ergo non pdicabitur vniuocè.

Solutio.

Impugnat.

Confirmat.

3. Argum. Tertiò arguit: Ex opposita sñia sequitur; Deum ēt esse speciem, consequēs est absurdū: ergo &c. Probat sequela, qa nō obstante, quod natura Gabrielis sit essentialiter singularis, & secundū se incōmunicabilis pluribus indiuiduis, potest cōcipi secundum illos, vt præcisa à sua singularitate, tāquā species prædicabilis, ergo licet natura diuina sit essentialiter singularis, poterit cōcipi eodem modo, cū par sit vtrobique ratio, scilicet modus noster cōcipiendi res spirituales per ordinē ad res materiales, quæ à parte rei habēt fundamentum, & de pluribus possunt prędicari. Falsitas autē illius consequentis probat, qnia si Deus esset species: Deus subiiceretur alicui generi, & ita cōponeret ex genere & differētia, & aliqd reale de Deo & creaturis vniuocè diceret, & esset in prędicamēto, quæ omnia sunt absurda. Et si dicas, esse inconueniens, Deū denominari spēm secundum se, nō verò prout est obiectiuè in intellectu: Cōtra, ergo vt in intellectu poterit cōcipi vt genus: nam non habet maiorem repugnantiam, vt apprehēdatur vt communis pluribus differentibus numero, quàm speciē, quæ omnia sunt impossibilia.

Solutio.

Impugnat.

4. Argum. Quartò: Impossibile est, φ Petrus nudetur à sua singularitate, & intelligat vt Petrus: ergo impossibile est ēt, φ Angeli nudentur à sua singularitate & intelligātur, vt sūt essentialiter in se: ergò natura Angelica nō est magis denominabilis ab intentione speciei, quā Petrus. Probatur cōsequentia, quia tā essentiale est ipsi habere singularitatem, ac Petro vt Petrus est. Dicet ita esse, φ si cognoscat natura angelica distinctè, & vt est i se, nō pōt esse vniuersale, cū illi vt sic, multiplicitas indiuiduorū repugnet; qa tñ nō sic à nobis cōcipit, sed cōfusè & per cōceptiuū cōnotatiuū ad res materiales cōtrahibiles p varias drias indiuiduales, ideo applicari pōt illi intētio speciei. Cōtra, qa repugnat aliquid, nisi fal so cognoscatur, cōcipi distinctā, aut cōfusè, cū opposito ei, φ esśētialiter & qdditatiuè sibi cōuenit: sed singularitas conuenit esśētialiter naturæ Gabrielis s.m illos, ergo oīno repugnat, φ verè cōcipiat cū vniuersalitate qa vniuersalitas repugnat singularitati ñe Gabrielis esśētialiter sibi cōueniēti.

Solutio.

Impugnat.

5. Argum. Quintò arguitur: Nullū datur actu genus, qđ non habeat sub se plures species saltem possibiles: ergo nulla dabitur species actu, quę nō habeat sub se plura indiuidua, saltē possibilia. Prob. consequētia: alias spēs intelligibilis expressa, vel impressa reprēsētās illā nō pōt dici vniuersalis, & cōis in reprǽsentādo, quia nō sūt aliqua actu, vel potentia, quæ in illa ter-

 tia

tia ratione repræsẽtata cõueniãt, nec potest dici, qđ illa plura indiuidua ab intellectu cõfecta repræsentētur in mēte per vnicam imaginem, quatenus inter se conueniunt, tũ, quia cum illa sint entia ficta, non possunt per illam speciem repræsentari, & nec dabilis est ratio vna cõmunis indiuiduo ficto, & vero, vt iam dictũ est.

Confirm. Cõfir. quia species supponit plura indiuidua, à q̃bus abstrahat natura, sed in casu speciei angelicę nõ hẽnt plura ĩdiuidua.

6. Argum. Sextò: Species sẽper refertur ad singularia, vt possit illis cõmunicari, sed natura Gabrielis nõ potest cõicari pluribus indiuiduis physicè ex suppositione facta, nec ẽt logicè per p̃dicationẽ affirmatiuã vnius de alio, quia hæc est falsa, hoc indiuiduũ à me fictũ, est Gabriel, vel est

Solutio. naturæ Gabrielis: ergo &c. Qđ si dicas, naturæ Gabrielis applicari ab intellectu intentionem speciei, tñ ex eo non reddi naturã Gabrielis aptam prędicari de plu-

Impugnat. ribus, quia est incapax. Sed cõtra; ergo si est incapax prędicabilitatis de pluribus, erit icapax denominationis specificę, q̃a cui repugnat passio, & essẽtia repugnat.

Septimò. Nã si Gabriel est species: ergo habet relationẽ speciei, ergo illa relatio terminatur ad aliquẽ terminum, quia constituit relatiuum in particulari: ergo vel ille terminus sũt plura indiuidua, vel plures species; nõ plures species, q̃a esset genus, nec plura indiuidua, quia actu non sunt, ergò nõ terminatur ad plura indiuidua actu, nec sũt in potẽtia, quia etiã implicat, posse esse plura indiuidua sub eadẽ spẽ, nec sunt in apprehẽsione intellectus, quia implicat intellectũ apprehẽdere plures Angelos numero distinctos sub

Solutio. eadẽ specie. Si dicas, q̃ illa spẽs ex modo essendi, quem habet in intellectu, possit de multis affirmari indiuiduis, si essent:

Impugnat. Contra, nam actu est species: ergo actu debet habere terminum, ad quem relatio illa speciei terminetur, & hic terminus sunt plura indiuidua, sed non est talis terminus: ergo nec Gabriel est species.

8. Argum. Octauò arguitur: Istę relationes ipsius vniuersalis fiunt per comparationem intellectus: sed natura, cui repugnat ista cõmunicabilitas naturæ substratæ, nequit verè comparari ad inferiora plura; ergo nec intellectus poterit illi tribuere relationem ad plura. Et confirm. argum. quia

Confirm. 1. fundamentũ speciei est communicabilitas naturæ substratæ, sed hæc repugnat Angelicæ naturæ, ergo & esse speciẽ repugnat. Et confir. amplius, quia Petro re-

Confirm. 2. pugnat esse speciẽ ex eo, quod nec hẽt, nec potest habere inferiora, sed sic repugnat Angelo: ergo nõ potest esse species.

9. Argum. Nonò arguitur: Si Angelus cõciperetur, vt in se est, nõ posset concipi, vt vniuersalis: ergo repugnat naturæ Angelicę esse speciem. Antecedens patet, quia illa per seipsam & essentialiter est singularis: ergo si secundum se cognosceretur, non posset cognosci sine singularitate, & ita non posset esse vniuersalis. Consequẽtia probatur, quia si non repugnaret, etiamsi illa natura quidditatiuè cognosceretur, posset vt species cognosci, vt patet in homine. Nam etiamsi quidditatiuè cognoscitur, posset spẽs esse, & vt talis cogno-

Confirma. sci. Et confirmatur argumentum hoc. Nã aliàs non ex se præbet fundamentum, vt sit spẽs, sed hoc fundamentum solum est in nostro intellectu, qui imperfectè Angelum cognoscit; ergò ẽt Deus erit species, quia cognoscit ad modũ rerũ, quæ sunt species, & in se nõ est necesse, vt prębeat fundamentum ad hoc, q̃ sit species.

10. Argu. Decimò: Nam quamuis cognoscamus Angelum ad modum rerum materialiũ, benè videmus nos, illam imperfectionẽ se tenere ex parte nostri intellectus, & nõ ex parte Angeli; ergo licet cognoscamus nos Angelũ, vt aliquid, qđ abstrahit à singularibus, & vt aliquid cuius natura nõ dicit intrinsecè singularitatẽ, bene videmus nos, illud nõ esse in Angelo, sed in nostro modo cõcipiendi; ergo non denominabit speciei relatio speciem Angelũ, sed solum rem illam, ad cuius similitudinem Angelum cognoscit. Et cõfirmatur hoc argumentum: Nam relatio speciei, cum denominat hominem speciem, verè hæc denominatio tribuit ipsi naturæ hominis, licet exigat hanc conditionẽ, vt fit in intellectu in communi cognita; ergo si Angelus est species verè, hęc denominatio ipsum Angelũ denominabit speciem, licet requirat hanc conditionem, quod sit in intellectu, sed ipsa natura Angeli nequit in se denominari speciẽ, quia in se nõ dicit ordinem ad plura indiuidua,

nec

nec in se habet rationem specificam, quæ possit cognosci sine ratione indiuiduali: ergo nō erit species ipsa i se, sed aliquid aliud, quod cognoscitur, vt quid abstrahibile ab inferioribus.

Præambula ad quæstionem.

Controuersia. 1. Opinio.

IN hac quæstione propter argumenta proposita multi multa dicunt. Illi, qui fastidiunt vetera, dixerunt Angelicā naturā Gabrielis, & cuiusuis alterius, supposito, ꝙ plura indiuidua esse nequeunt in illa specie, nulla ratione debere dici speciē: q̄a intrinsecū est speciei prędicabilis indiuiduorū pluralitas in quibus sit, & de quibus prędicetur. *Aduersariorum D. Tho. audacia.* Quinimo censent, nō satis modestè, reiiciēdā esse à scholis illā opinionē, quæ asserit, esse vniuersalē naturā illā. Et nunquam ego censebā Angelici Doctoris opiniones a scholis reiiciendas, nisi forte vt tenebris luce expulsa cōcedat grassandi locus, sed ne arguātur, dicunt esse opinionē D.Th. naturam Angelicā non esse prædicabilē speciē, & adducunt D.Th. 1. Sententiarū, distinctione decimanona, articulo secundo, & clarius 1. Peri hermen. lectione decima. *Locus Diui Tho. adductus ab aduersariis & eorum opi.* Vbi inter alia sic dicit: Dupliciter potest contingere, vt id, ꝙ significatur per nomē, nō sit aptū natum prædicari de pluribus vno modo, quia nomen significat formā secūdū ꝙ determinata est ad hanc materiā, sicut hoc nomen Socrates. Alio modo secūdum ꝙ nomen significat formā, quę non est nata in materia recipi. Vnde satis apertè idicat Diuus Thomas, nomina illa, quę non significant formā receptibilē i materia, significare aliquid, ꝙ non pōt de multis prædicari. Cū verò Gabriel, & huiusmodi alia significēt formas, quæ nō sunt in materia receptibiles, significabunt aliquid, ꝙ non pōt de multis affirmari, & ita significabūt aliquid, ꝙ nō est species.

2. Opinio. Species duplex, alia subiicibilis & prædicabilis simul, alia subiicibilis tātū.

Alii dicunt, Gabrielē, & alia huiusmodi, eē quidē speciē subiicibilem, nō vero speciē p̄dicabilem. Nā ad rōnem speciei subiicibilis sufficit, ꝙ ponatur sub genere, ad rationem vero speciei prædicabilis requirūt plura idiuidua, quę nō habet illa natura.

3. Opi. Fer. Esse prædicabile de multis dupliciter positiuè, & nō repugnanter.

Alii dicunt, naturā Gabrielis esse speciem prædicabilem de multis. Nā quāuis hoc repugnet illi in quantū talis species est, sed non repugnat illi inquātū species est, aliàs repugnaret omni speciei, sicut solemus dicere de minimo naturali, ꝙ repugnat illi diuisibilitas, in quantū tale, quātū est, nō verò in quantū quantū est. Hāc opinionē sequitur Ferrara quarto cōtra Gent. c. 35. Et Caietanus dicit de differētia atoma, quod sit prædicabilis de pluribus differentibus specie in quale p nō repugnantiā, q̄a nō repugnat illi hoc, i quātū differentia est, licet repugnet illi i quātū talis differentia est.

4. Opi. quorundā Thomistarum.

Thomistæ verò, q̄ censent per Dei potētiā possibilia esse plura indiuidua Angelica intra eādē speciē, debent dicere verè esse speciem prædicabilē, quia natura hęc Gabrielis affirmatur de Gabriele, & de aliis indiuiduis possibilibus, sicut natura humana affirmatur de hoībus possibilibus. Nā est verū dicere: Antichristus est homo, & sic de aliis similibus, & dicere ordinē ad plura idiuidua, quæ quāuis nō sint, possūt tñ esse per Dei omnipotentiā, & natura Gabrielis abstracta æqualiter respicit oīa illa indiuidua.

Decisio quæstionis.

Authoris placitum. 1. Conclus. cōtra quartam opin.

SED vt ego meā explicē sñiam, sit prima cōclusio, impossibile est per quamcunque potentiā plura indiuidua esse formarū separatarū, & oppositū implicat cōtradictionē. Vnde qui tenent, Deū posse indiuidua plura in eadem specie Angelica facere, & multiplicare, apertè loquūt cōtra Diuū Thomā. *Probatur multis rationib. implicare contradictionem, dari plura indiuidua sub vna specie substantiarum separatarum.* Hanc cōclusionē multis demonstrationibus docet Diuus Thomas, quoad primā partē, in prima parte, quæstione 50. art. 4. & quæst. 13. arti. 9. & 2. contra Gentes c. 93. & de spiritualibus creaturis, in disputatis quæst. 8 & secūdo sent. 2. dist. 3. art. 4. Et rō D.Th. demōstratiua est. Nam si dantur duo Angeli in eadē specie, ergo differūt numero, sed hoc est impossibile, ergo &c. Probatur minor. Nā q̄ differunt solū numero in substātiis, conueniunt forma, & differunt solū materia, sed in Angelis non est materia, ergò nec differētia numerica solū, ergo nō dātur duo Angeli eiusdē spēi. Alias rōnes vide in Diuo Thoma locis adductis, quæ quia hæc disputatio nō est huius loci, nō adducuntur. Quod vero sit sensus Diui Thomę, quod oppositum implicet cōtradictionem, patet, quia solum differentia, nu-

numerica in substãtiis non potest esse nisi à materia, vel ex parte materiæ: illa ergo sublata nõ potest inueniri ratio distinctionis numericæ solum. Et maximè quia cum Diuus Thomas dicit, in sua doctrina aliquid esse impossibile, accipit impossibile, nisi aliquid addatur pro illo, cuius oppositum fieri nequit vlla potentia. Et præterea probatur hæc secunda pars: Nã si essent possibilia quomodocunque alia indiuidua eiusdem speciei, non diceret D.Thom. speciem angelicam esse speciẽ, secundũ quod à nobis cognoscitur solũ, siquidem illa natura abstracta etiam importaret ordinẽ ad indiuidua possibilia, & nomina significãtia illas naturas specificas essent nomina cõmunicabilia secundum rem, licet de facto non fuerint communicata. Et maximè, quia D.Thom. non erat necesse adducere pro ratione subsistentiam formarũ, & earũ spiritualitatẽ, vt ostenderet non esse plures formas numero, distinctas in eadẽ specie, siquidem & in rebus corporeis in sole, luna, &c. etsi sint corporea, nõ datur nisi vnũ indiuiduum vnius speciei, nec substantiæ ita perfectè priuarentur cõsortio indiuiduorum suæ speciei, si essent quomodocunq; possibilia. Et si contra fiat hoc argumentum: Nam potest Deus, quæ sua est potẽtia, facere, quod natura Gabrielis, quãuis de facto habeat omnem perfectionẽ sibi debitã, habeat aliam maiorem perfectionem etiã substãtialem, sicut posset Deus augere & perficere lumen Solis, quamuis habeat de facto omnẽ perfectionem sibi debitam ratione luminis, quia in hoc nulla apparet implicatio: ergo põt similiter naturã Gabrielis in alio constituere indiuiduo. Probatur consequẽtia, quia supposito, quod eadem natura specifica põt esse magis, aut minus perfecta substantialiter, nihil vetat, qđ sit in pluribus indiuiduis, ita quod in vno sit magis perfecta, & in alio minus. Secundò: nam D.Thom. opuscul. 16. dicit, quod licet intellectus agẽs non multiplicaretur in plurib. hominibus, vt putauit Auerroes, non inde colligitur, quod per Dei potentiam non posset multiplicari secũdum numerum, sed eadẽ est omnino ratio in angelis, ergo &c. Et tertiò: Nã Deus ꝓducit plures aĩas, quæ sunt substãtiæ spirituales intra eandẽ speciem cõteras: ergo poterit plures producere eiusdem spẽi angelos. Sed ap primũ respondetur, quod implicat cõtradictionẽ, naturam specificam Gabrielis habere maiorẽ perfectionem substantialem, quia habet omnem possibilẽ per quamcunque potentiã, quia cum angelica forma se ipsa sit indiuidua cum omni perfectione possibili, seipsã indiuiduat. Vnde nõ põt aliud indiuiduũ dari illius speciei, quãdoquidẽ iam habetur natura secundũ omnem modum possibilem, & oppositũ habet apertam implicationem, quod scilicet, esset illud indiuiduum habens omnem perfectionem possibilẽ, & non habens omnem perfectionem possibilem. Nã ex eo, quod esse Dei est subsistens, & nullo modo receptũ in aliquo, sequitur euidenter habere infinitã perfectionẽ, & ei non posse fieri additionẽ: ergo si aliqua forma est subsistẽs, & indiuidua ex se ipsa habebit omnẽ perfectionẽ illi spẽi possibilem, & sic non poterit ab alio indiuiduo haberi maior: & ex cõsequẽti, si sit aliud indiuiduũ, in quo sit natura magis perfecta substãtialiter, iã non habebit oẽm pfectionẽ sibi debitã, & ita erũt duæ contradictoriæ, & si natura Gabrielis ex propria essẽtia habet quod sit indiuidua, oẽm indiuiduationẽ sibi possibilẽ omninò hẽt, quia nihil obstitit quominus haberet. Nec est intelligibile ꝙ si hẽt oẽm perfectionẽ suæ spẽi substantialẽ, addat à Deo aliqua proprietas indiuidualis naturæ, q̃ perficiat ipsã substantialiter, quia iã primũ indiuiduũ habebat totã hãc plenitudinẽ pfectionis essẽtialis. Quinimo cũ illæ essent duæ formæ substãtiales, & subsistẽtes, nõ dicẽtes ordinẽ ad extrinsecũ, & vna esset perfectior altera substantialiter, differũt specie, quia differunt formaliter: & oĩs distinctio à forma ꝓueniẽs est specifica & formalis. Dicere vero, ꝙ habebat omnẽ perfectionẽ sibi debitã naturaliter non in ordine ad Dei potentiam absolutam, est gratis dictũ, nec fundamentũ habet in vera metaphysica. Habet tñ nostra sententia firmissimũ fundamentum, qm̃ est forma subsistens, & habet ex cõsequenti, quidquid sibi quacũque potentia potest haberi, quia non est, vnde limitetur perfectio substantialis illius indiuidui Gabrielis, nec p vllam

Vera sententia D.Th.

3. Obiectiones contra Conclusionem.

Prima.

Secunda.

Tertia.

Ad primã.

Possit ne naturæ Gabrielis fieri perfectior quam est, saltem per omnipotentiam Dei.

Quomodo verum sit quod Angelus habeat omnẽ perfectionẽ sibi debitã naturaliter tantũ, vel etiam supernaturaliter.

1. Modus dicendi voluntarius, & irrationabilis.

2. Modus dicendi Authoris tractatus in D.Thom.

lam potentiam, quia implicat, possunt esse plura principia indiuiduantia in eadem specie Angelica, quia ab eodē principio essentiali habet Gabriel, quod sit hæc spēs, & hoc indiuiduum, licet nostro modo intelligendi prius sit hæc species, quam hoc indiuiduum. Sunt enim formę non dicentes ordinem ad aliquid extrinsecum, & ita se ipsis indiuiduantur. Vide quæst. 10. art. 9. par. 1. Sol itidem non potest perfici substātialiter, quin mutet speciem ex eo, quod eius materia non est capax maioris perfectionis substantialis, & consequenter eius lumen vt propria ipsius passio augeri nequit.

Ad 2. Ad secundum respondetur: quod D. Th. ibi solum vrgeat consequentiam, & videtur illam non esse bonam consequētiā. Dicit enim in hæc verba. Si quis autē obiiciat, quod si multiplicantur secundū corpora, sequitur, quod destructis corporibus non remanent multæ animæ, & cōsequēter nec multi intellectus. Patet solutio per ea quæ dicta sunt. Vnumquodque enim sic est ens sicut vnū, vt dicitur quarto Metaph. Sicut igitur esse animæ est q. dem in corpore, in quantū est forma corporis, nec est ante corpus, tñ destructo corpore, ita vnaquæque anima remanet in sua vnitate, & per consequens multæ animæ in sua multiplicitate. Valde aūt ru- *Explicatur testimoniū quoddā D. Tho. cui aduersarij innituntur.* diter argumentātur ad ostendendū, quod Deus facere nō posset, quod sint multi intellectus eiusdē speciei, credentes hoc includere contradictionē. Dato enim quod nō esset de natura intellectus, quod multiplicaretur, non propter hoc oporteret ꝙ intellectū multiplicari includeret contradictionē. Nihil. n. prohibet aliquid nō habere in sua natura causā alicuius, qđ tamē habet illud ex alia causa. Sicut graue habet in sua natura, quod non sit sursum, tamē graue esse sursum nō includit contradictionē: sed graue esse sursum ex sua natura contradictionem includeret. Sic ergo, si intellectus naturaliter esset vnus omniū, quia non haberet naturalē causam suæ multiplicationis, posset tñ sortiri multiplicationē ex supernaturali causa, nec esset implicatio contradictionis, qđ non tñ dicimus propter propositum, sed magis, ne hæc argumentādi forma ad alia extendatur. Sic enim possent concludere, quod Deus non possit facere quod mortui resurgant, & quod cæci ad visum reparentur. Hæc D. Tho. vbi nihil aliud vult concludere, nisi quod hæc cōsequentia formaliter loquendo non valeat, hoc nō potest fieri naturaliter: ergo non potest fieri. Verum non hoc dicit D. Tho. propterea quod semper sit mala cōsequētia in materia. Nā benè valet. Duæ contradictoriæ nō possunt dari veræ naturaliter: ergo nec supernaturaliter, quia est ita impossibile, vt per nullā potentiā fieri possit. Ita in proposito valet, materialiter plures angeli in eadem specie nō possūt multiplicari naturaliter: ergo nullo modo, nec supernaturaliter, quia est implicans contradictionem, cum careāt materia, & habeat Gabriel v. g. & quodlibet aliud indiuiduum omnem perfectionem possibilem illius speciei.

Ad tertium respondetur, quod animæ numero multiplicantur, quia indiuiduantur per ordinem ad materiam, & ita per ordinem ad illā possunt partiri, & diuersimodè participare naturam animæ secūdum diuersitatem numericā. Nam ex eo, quod se ipsis non indiuiduantur, non habent totam plenitudinem perfectionis specificæ. Hanc conclusionem ideo hic constitui, vt aduersarii non vltro existiment admittere debere sententiam D. Thom. sed necessariò. *Ad tertiū, Quare non multiplicētur angeli in eadē specie, animæ autē ratio valet sic.*

Secunda conclusio. Natura Gabrielis & quæuis alia angelica, vt à nobis pro hoc statu cognoscitur per intellectū, sine conditionib. indiuiduantibus est vniuersale & species. Hæc conclusio habetur à D. Tho. de Ente & Essentia capite sexto, & prima p. quæst. 13. artic. 9. & quæst. 50. art. 4. & secundo contra Gentes cap 93. & alibi sæpe, & de spiritualibus creaturis, art 8. ad 4. quē sequuntur omnes eius discipuli. Et probatur cōclusio variis rationibus. Primò: Gabriel, v. g. est in prędicamento substantiæ: ergo vel tanquā genus, vel tanq̄ species, vel tanq̄ indiuiduū. Non tāquam genus, vt patet de se: quia nequit intelligi diuersitas specierū sub ipso: si tanquam indiuiduum est sub aliqua specie immediata, illa autem nequit esse aliqua, nisi Gabrielis natura: nō enim habemus nomen, vt illam explicemus: ergo iā Gabrielis natura est species in *2. Conclus. Contra primam opin.* *Probat. 1.*

in prædicamento cōstituta: sed omnis talis species prædicamentalis de pluribus est prędicabilis, & est vniuersalis, ergo nec potest dici, quod Gabriel, vt est indiuiduum quoddam, sit species. Dicunt qui hoc argumento conuincuntur, quod sit tanquam species subiicibilis: & hoc etiā nos fatemur. Sed euidenter consequitur, si est vt species subiicibilis, quod sit etiā vt species prædicabilis. Nam vt quæstione quinquagesimaquarta ꝓbatū fuit, ex necessitate, ꝙ est species subiicibilis, est prædicabilis, species, & vniuersalis, licet hoc nō habeat, vt species subiicibilis: nā species subiicibilis est, quę immediatè subiicit̄ generi. Nullum autē indiuiduū immediatè subiicitur generi, maxime si sit indiuiduū non genericum, sed in recta linea inter indiuiduum, & vniuersale non datur medium quod nec sit vniuersale, nec particulare: ergo si subiicit̄ generi, & nō vt particulare: ergo vt vniuersale vt vniuersale, vt particulare verò nō potest immediate subiici Præterea. Nā natura Gabrielis & cuiusuis Angeli cōponit̄ ex genere & differentia vltima: ergo est species prędicabilis. Impossibile est n. vt aliquid sic componatur, quin sit vniuersale, vt patet indirectè in omnibus. Nam illa compositio generis, & differentiæ est compositio cuiusdam conceptus vniuersalis, & qui se habet vt materia respectu conceptus differentialis, qui etiā est vniuersalis conceptus, & se habet vt forma: sed quod ex conceptibus vniuersalibus componitur ex necessitate, debet esse vniuersale: ergo. Videatur D. Tho. cap. 6 de Ente & Essentia, & quæ nos supra diximus de compositione metaphysica. Præterea probatur conclusio. Nam natura, cuius multiplicatio per idiuidua repugnat, potest concipi sine singularitate, sed omnis natura sine singularitate cō cepta, quantum est ex modo concipiendi est apta esse in pluribus indiuiduis: ergo vt sic verè est prædicabilis de multis indiuiduis, & in quid, & ita erit species Discursus legitimus est, & consequentia est nota, & probatur maior: nam noster intellectus pro hoc statu intelligit rerum naturas per abstractionem à singularibus, & ita, si vult intelligere naturā Gabrielis, & cuiusuis alterius Angeli, hoc modo debet concipere, quo res materiales cognoscit, scilicet: per abstractionē a singularibus. Minor probatur. Nam natura illa concepta per abstractionem a singularitate nō itelligitur, vt determinata ad aliquid singulare, cum præter intellectum illius cō ceptus abstracti, vt sic vnū aut plura singularia: ergo itelligitur vt apta esse i pluribus, quantum est ex vi illius modi concipiendi, & si essent, de illis prædicaret: ergo est vniuersalis: nā vniuersale est qđ potest affirmari de multis, vt habent esse in intellectu. Et confirmatur hæc ratio. Nam Gabrielis natura cognita per intellectum sine conditionibus indiuiduantibus, si per impossibile haberet multa indiuidua à Deo producta, postquam est sic concepta i meo intellectu, posset de illis affirmari, & esset in illis sine noua mutatione ex parte cōceptus obiectiui, vt terminar meam cognitionem: ergo & modo est vniuersalis, cū nihil de nouo acquirit vt sit vniuersalis. Et hæc est demonstratio Diui Thomæ prima parte, quęstione 13. articulo 9. vbi docet quę nomina sint communicabilia & quæ non. Et confirmatur hæc ratio. Nam vniuersale & particulare sunt proprietates rerum, vt existunt i intellectu: ergo natura Gabrielis, vt cognoscitur sine conditionibus indiuiduantibus debet esse vniuersalis, vel particularis, sed non est particularis, cum nō dicat in suo conceptu aliquod indiuiduū; ergo vniuersalis, quia non est dare mediū, respectu nostri modi cōcipiendi: ergo species, siquidem est quid cōpositum ex genere &, differentia. Præterea substantia spiritualis est genus ad omnes substātias immateriales: ergo sunt aliquæ species huius generis: quia impossibile est dari genus, ꝙ nō respiciat species: ergo natura Gabrielis, & Michaelis sunt species illius generis, quia non videtur quodnam aliud sit species. Primū antecedens probatur, quia omnes substantiæ immateriales in prædicamento collocantur. Dicunt quod sunt species subiicibiles. Cōtra, quia impossibile est, quod species subiicibilis non sit vniuersalis, vt dictum est: ergo ex eo ꝙ sit species subiicibilis erit vniuersalis. Præterea sumo illum conceptum obiectiuum naturæ Michaelis, & vocetur, a, & prædicetur de Michaele dicendo, hic

Michael

Fuga Aduersarior. *Impugnat.* *Probatur 2* *Probatur 3* *Confirmat* *Confirma.* *Probatur 4* *Fuga.* *Impugnat.* *Probatur 5*

Michael est,a,hęc prędicatio est superioris de inferiori:ergo natura illa est superior ad Michael,& sic vniuersale: & consequenter species. Antecedens probatur: Nam non dicit conceptus ille conditiones indiuiduātes Michaelis:nec est ita determinatus sicut conceptus Michaelis:ergo est vniuersalis,& habet se ad hunc modū,ac si diceremus: Hic homo est homo: ergo &c. Præterea Gabriel & Michael specie differunt:ergo illorum naturę possunt specifico conceptu concipi:nam dicere,quod sint diuersæ specie,& quod illorum naturæ non possint concipi specifico conceptu,est implicatio in dictis, sicut dicere, quod substantia spiritualis & materialis differant genere, & quod non possint concipi generico conceptu. Prętereà: Verè Michael induit intentionem indiuidui substantialis, & in prædicamēto substantiæ existens : ergo refertur ad speciem prædicabilem,quia correlatiuū indiuidui species prædicabilis est: nam species ad plura indiuidua refertur: sed non potest esse alia species,ad quam referatur,nisi natura Gabrielis: ergo natura Gabrielis est species.

Probat.6.

Probat.7.

3.Conclus. Contra relatas opiniones.

Tertia conclus. Natura Gabrielis non solum propter cognitionem nostram totaliter est species,& quia cognoscitur ad modum rerum materialium, sed quia in re est etiam aliquod fundamentum,vt illi attribuamus hanc intentionē speciei,volo dicere,quod noster intellectus non tribuit intentionem speciei,cuicunque voluerit, etiamsi illud cognoscat ad modū rei materialis specificæ:sed debet esse in aliquod fundamentum, vel præsuppositum,cui accedente conceptione intellectus nostri in vniuersali fiat species. Et hoc est in naturis Angelicis habere compositionem generis, & differētiæ saltem fundamentaliter. Ex eo enim quod possunt admittere istam compositionē,possunt specifico concipi cōceptu. Gabriel enim conuenit in ratione generica cum Michaele, & differt ab illo ratione specifica. In hoc est fundamentū, vt,si fine conditionibus indiuiduātibus cognoscatur, & ad modum rei materialis, fit species: Hæc conclusio probatur: nam non poterit noster intellectus naturæ diuinæ tribuere denominationē speciei,etiamsi cognoscatur ad modū rei materialis, quia nec in Deo est potētialitas ad esse,nec cōpositio etiam fundamētalis ex genere & differentia:ergo &c. Et si tribuit Gabrielis naturæ intentionem speciei, ex eo fit, quia habet istam cōpositionē , & cū illa natura sic composita in communi concipiatur,resultabit vniuersale: & quantum est ex modo concipiendi affirmabilis de multis indiuiduis in quid: & ita erit species. Quamuis enim non requirat, vt sit species in nostro intellectu multitudinē indiuiduorum,requirit tamen in re compositionem ex genere & differentia fundamentaliter,qua prǽsupposita per meā cognitionem, dum illam cognosco ad modum rei materialis, fiet species.

4.Conclus.

Quarta conclusio. Naturæ Angelicæ si intelligerētur secundum quod sunt in seipsis, non possent concipi, vt species, nec vt communes. Hæc conclusio est Diui Thomæ,prima parte, quæstione 13. articulo 9. vbi sic dicit: Formæ vero quæ non indiuiduātur per aliud suppositum, sed per se ipsas,quia scilicet sunt formæ subsistentes, si intelligerentur secundum quod sunt in se ipsis, non possent communicari,nec vna ratione. Hæc conclusio est communis discipulis Diui Thomæ, illā habet Caietanus loco proximè citato,& Magister Cumel prima p.quæstione 50. artic. 4. conclusione 6. Et probatur ratione. Nam secundum Diuum Thom. per idem principium specificum quo cōstituitur Gabriel in esse specifico, constituitur etiam in esse numerico,licet secūdariò : ergo non potest intellligi secundum se, vt Angelus habens naturam specificam, quin simul intelligatur vt hic angelus: siquidem idem est principium vtriusque constitutiuum: ergo si secundū se conciperetur quidditatiuè, & non ad modum rerum materialium, cum concipitur,vt angelus concipitur, vt hic angelus: ergo non erit vniuersalis: vt enim esset vniuersale,deberet cognosci vt angelus,sine cōditionibus indiuiduātibus, & sine eo quod cognosceretur vt hic angelus. Si enim Petrus eodē principio esset homo,& hic homo, nunquam posset cognosci,vt vniuersalis,quia sēper quod cognosceretur,vt homo, cognosceretur, vt hic homo, quia idem esset vtriusque prin-

D.Thom.

Sub quanā conditione potest Angelus concipi vt species,& sub qua non?

Quare Petrus potest secundũ se quidditatiuè cognosci in vniuersali sine sua petreitate, Gabriel autẽ non itẽ sine sua Gabrielitate.

principium. Preterea, natura angelica se ipsa est indiuidua: ergo si cognosceretur quidditatiuè, semper cognosceretur, vt indiuidua est, quia sẽper cognosceretur, vt est talis natura, & vt talis natura indiuidua est. Prætereà. Nam quamuis natura specifica Petri concipiatur secundũ se & quidditatiuè, & per propriam speciẽ, bene potest cõcipi in vniuersali, quia illa natura est indiuidua nõ per se ipsam, sed per suas indiuiduales conditiones, per materiam signatã, vel per aliquid huiusmodi, & ita potest concipi sine illa signatione: sed forma angelica per se ipsam, & nõ per aliquid aliud est indiuidua: ergo non potest quidditatiuè & propria specie cognosci, quod est cognosci secundum se, sine indiuiduitate, & sic non poterit cognosci vt vniuersalis. Et explicatur conclusio hoc exemplo. Nam Deus clarè & quidditatiuè cognosci non poterit, vt vniuersalis, quia per ipsam formã, & essentiam diuinam Deus est Deus, & hic Deus: sed angelus per idem principium est angelus, & hic angelus, & intrinsecè est hic angelus. ergo si quidditatiuè cognoscitur, non cognoscitur sine indiuidualitate, & sic non cognoscitur vt vniuersalis.

Exemplũ.

Dua obiectiones contra prafatam cõclusionem.

Sed contra. Nam illa differentia specifica naturæ angelicæ est tantæ virtutis, & perfectionis, vt illa sola præstet id qđ plures differentiæ rerum materialium efficiunt, nempe totaliter illam indiuiduã reddere, sic adeo, vt non possit communicari alteri indiuiduo: ergo in ipsa est fundamentum. Verum etiamsi secundum se cognoscatur, vt Angelus formet diuersos conceptus, vnum naturæ, & alium indiuidui, sed si cognoscatur natura sola erit vniuersalis, quia cognoscitur sine indiuiduatione: ergo &c.

Secundo sequitur, quod natura Angelica secundum se non sit in prędicamento, quia non habet rationem speciei secũdum se, nec potest poni etiam vt indiuiduum, quia omne indiuiduum est alicuius speciei indiuiduum, & si non habeat speciem, quæ sit in prædicamento, nec indiuiduum erit in prædicamento.

Fallit. 1. Obiectio.

Respondetur ad primum, quod etiamsi illa differentia specifica faciat vtrũque quidditatiuè cognitum ex necessitate, debet cognosci vt est in rebus, & ita vt particularis, quandoquidẽ idẽ est principiũ vtriusque, & indiuiduationis, & speciei, ac si Deus secundũ se cognosceretur, nõ posset cognosci, nisi vt singularissimus, quia eadẽ Deitate est Deus, & hic Deus. Ad secundum profectò videtur ita dicendum, quod non esset in prædicamẽto Angelus, secundũ se cognitus, vt probat argumentũ: nam coordinatio prædicamentalis correspondet nostro modo concipiendi pro hoc statu in quo cõceptus genericos, & specificos, & indiuiduales distinctos habemus rerum immaterialium. Et si aliquando non hoc modo res cognosceremus, non esset prædicamẽtum, quod est prædicabiliũ coordinatio, & si aliquãdo solas res materiales hoc modo cognosceremus, solæ illæ essent in hoc prędicamento. Itaque cum possumus res per diuersos cõceptus vniuersaliores, & minus vniuersaliores concipere in ratione generum & specierum, & illorum indiuiduorum, potest coordinari prædicamentum, & res in illo constitui: cum vero hoc modo non possunt concipi, non possũt in eo collocari, etsi sint res finitę.

Fallit. 2.

Speculatio Authoris.

Dissoluuntur argumenta.

Ad 1.

Quod non est fundamẽtum in Angelis, merito cuius concipiuntur & denominãtur species.

AD primum respondetur, quod intellectus tribuit denominationem naturæ, quæ in se habet aliquid, ratione cuius formaliter possit species denominari, antecedẽte autem nostro modo concipiendi res spirituales ad modũ rerũ materialium, quod præsupponitur ex parte naturæ Gabrielis, vt concipiatur tanquã species vnitas formalis ipsius est. Illa. n. natura indiuisibilis per principia formalia, & habet fundamentum in se compositionis ex genere & differẽtia, & ex alia parte concipitur ad modum rerum materialium, & ita concipitur per abstractionem à sua singularitate, vt species. Ad argumẽtum ergo concedo maiorem, & nego minorem, & ad probationẽ dico, qđ vnitas formalis, seu similitudo, quę est in indiuiduis multis, est fundamẽtum, vt natura sit vniuersalis, secundum rem, & rationem, fundamentum, inquam, remotũ; vt res vero sit vniuersalis secundum rationem tantum, sufficit habere pro fundamen-

mento remoto vnitatem formalem, quo illa natura sit formaliter indiuisibilis, & pro fundamento proximo esse cognitam per abstractionem, seu esse comparatam. Et hoc habet, quia cognoscitur ad modũ rerum materialium, vnde resultat in nostro intellectu ex vi huius cognitionis vniuersale in esse cognito, sic adeo, vt quãtũ est ex parte modi essendi, quem seruat in intellectu, posset de multis affirmari, si essent, indiuiduis. Et cũ vlterius dicitur, vel denominatur species indiuiduum, vel natura, respondetur, quod natura. Et cum dicitur, ergo denominatur species vlterius cõtrahibile, respondetur, quod ex nostro modo intelligendi est vlterius cõtrahibile per conditiones indiuiduantes, nõ vero per differentiam specificam, sicut i telligimus substantiam, quæ est genus esse specificè contrahibilem. Et istæ sunt veræ solutiones, non quas ipsi in argumento fingunt.

Ad 2. *Quare natura humana denominari genus, ob id, quod nequit habere sub se species, & non repugnat Angelo vocari speciẽ, quod nec habeat nec aptus sit habere sub se plura indiuidua.*

Ad secundum respondetur, quod natura humana non potest vllo modo cõcipi vt genus, quia, quod importat in conceptu obiectiuo, est quid compositũ ex genere & differentia vltima, & sic repugnat vllo modo, etiã vt est i intellectu de pluribus speciebus dici. Verum natura Gabrielis cõcepta sine conditionibus indiuiduantibus, cũ nullam indiuiduantem conditionem dicat in suo coceptu, & habeat in illo quandam naturam realem specificam, quæ cõuenit cum aliis naturis in genere, & differt propria differentia, est species, quia quantum est ex parte modi, quo est cõcepta posset affirmari de multis indiuiduis, cum sit cognita in communi, & per abstractionem à singularitate. Natura vero humana non est cognita, nec potest cognosci per abstractionẽ à propria differentia, & sic non põt esse genus. Nõ enim concipitur ex modo cognoscendi, vt aliquid contrahibile p plures differentias, & ita nec vt quid cõmune ad plures species. Aptitudo verò, vt cõtrahatur p plures cõditiones idiuiduantes, facit quidẽ vt sit natura vniuersalis secundum rẽ, & secundum rationem, si communi conceptu cognoscatur. Non verò est necesse, vt sit vniuersale secũdũ rõnẽ habendi plura indiuidua. Et per hoc patet ad hoc argumentum, quo multos vidi cõuictos

Ad confir. Ad confirmationẽ respondetur, quod non ponimus nos plura indiuidua ficta, de quib. prędicetur, nec exercemus prædicationem respectu indiuiduorum fictorum sed dicimus, ꝙ natura illa habet talẽ essendi modum, quod si illa per impossibile darentur, prædicaretẽ de illis illa natura, nam cõcepta est sine conditionibus indiuiduantibus. Cõditionalis verò, quæ ponitur respectu indiuiduorum, nihil ponit in esse, sicut hęc cõditionalis est vera, si Chimæra volat, habet alas,

Ad 3. Ad tertium respondetur, Deum non esse speciẽ, licet aliqui hoc falsò dixerint, quia licet concipiatur ad modum rerum compositarum, non est in Deo esse distinctum à sua essentia, quod est necessariũ, at aliquid cõcipiatur vt species, nec similiter est compositum ex genere & differentia, quod est necessariũ vt sit species. Gabrielis vero natura vtrũque habet, & ita secundum quod à nobis concipitur, species esse potest

Quare Deus nequeat vocari species.

Ad 4. Ad quartum respondetur, quod solutio ibi data sufficit. Ad replicam respõdetur secundum aliquos, quod licet natura Gabrielis se ipsa sit indiuidua, nõ tamen est essentialiter indiuidua, quia hoc est propriũ naturæ diuinæ, & ꝙ sit essentialiter indiuidua, & sicut ipsa natura Gabrielis se ipsa est substantia, & talis substãtia, tamẽ non est de ratione eius, vt substãtia, quod est de sua ratione, vt talis substantia, ita nõ est de ratione eius, in quantũ talis substantia, quod sit hæc substantia, licet quid intrinsecum sit ipsi ad hunc sensum, quod non sumitur per ordinem ad aliquod extrinsecum indiuiduatio; & ita respondetur, quod est intrinsecũ illi naturę esse indiuiduam, idest, nõ sumptum ab aliquod extrinseco, nõ tamen est intrinsecum, id est, de essentia eius, & ita potest à nobis cõcipi vt vniuersalis, & nõ cõcipitur cũ opposito eius, quod illi conuenit in sua essentia, in quantum natura specifica est. Secundò respondetur ex Diuo Thoma 1. p. q. 13. ar. 9. Quod probat hoc argumẽtũ, dato, quod esset de essentia naturæ esse singularẽ naturã, nõ esse vniuersalẽ, & communicabilem in rebus ipsis, nõ vero probat, ꝙ vt à nobis cõcipitur nõ sit vniuersalis, quia concipimus illam naturam ad modum rerum compositarum, quorũ

in

indiuidua multiplicantur, sed prima solutio melior videtur. Quia si essentialiter est singularis, non potest concipi cũ opposito suæ rationis ex parte obiecti, nec potest concipi sine singularitate, nisi supposito errore aliquo, & ignorãtia. Et hæc replica tangit totius difficultatis pũ ctum.

Ad 5. Ad quintum respondetur, quod diuersa ratio est de genere & de specie, vt supra dictum est, cum disputaremus, an genus saluaretur in vnica specie. Vide ibidem. Et cum dicitur: ergo species intelligibilis non erit vniuersalis, negatur cõsequentia, nam est vniuersalis, quia significat naturam, cui ex modo, quo concipitur ab intellectu, non repugnat supponere pro pluribus, si essent illa plura.

Ad confirmationem; negatur antecedens. Sat fuerit habere vnum indiuiduũ, cuius natura per abstractionẽ cognoscatur, & quod illi naturæ vt sic cognitæ nõ repugnet prædicari de pluribus, si essent illa plura.

Ad 6. Ad sextum respondetur, quod quantũ est ex modo essendi, quem habet in intellectu, potest de multis affirmari, & posset cõicari multis indiuiduis, si essent illa indiuidua, quod sufficit, vt sit vniuersale secundum rationem, nec est necesse, vt hęc prædicatio sit vera, hoc indiuiduũ à me confictum est hæc natura Gabrielis, sed sat fuerit, quod sit vera hæc conditionalis, quod si daretur illud indiuiduum hęc natura prout à me cõcipitur, prædicaretũ de isto. Et solutio, quam arguens assignat non placet: fingunt. n. sæpe solutiones falsas, vt conuincant monstra à se conficta.

Ad 7. Ad septimum respondetur, quod terminus illius relationis est Gabriel, ad illud. n. actu refertur, & quantũ est ex parte sua ad plura indiuidua, si essent possibilia: sicut ẽt patris relatio refertur ad vnũ filiũ, & ad plures, si essent, eadẽ relatione referretur. Sicut. n. est species ex esse, qđ habet in intellectu: ita ex esse illo referret ad plura indiuidua, si essent, & actu dicitur hẽre terminum, siquidem habet vnum indiuiduum; & cõsidera intellectus naturam, quæ ex modo essendi, quem ibi hẽt, plura indiuidua respicit, si illa essẽt.

Ad 8. Ad octauum respondet Magister Cumel vbi supra, quod non ideo dicitur cõparatio actio intellectus, qua producuntur huiusmodi relationes, quia tunc comparaet intellectus naturã ad inferiora, quæ positiue respicit, sed quia producitur relatio, quæ est quædam habitudo & comparatio ad inferiora. Sed supra iam visum fuit, quod comparatio est necessaria, saltem vt conditio ad hoc, quod vniuersale sit, & ita hæc relatio speciei resultat per notitiam comparatiuam, quia intellectus apprehendit naturam Gabrielis, & refert illam ad suum indiuiduum, & videt, quod, si essent alia plura indiuidua, ita referretur, & tribuit illi intentionem speciei.

Ad confirmationem respõdetur, quod communitas per non repugnantiam, seu esse cognitum, vt communem per non repugnantiam, quantum est ex parte modi essendi, quem habet in intellectu, est fundamentum, vt tribuamus illi relationem speciei, & hanc habet natura.

Ad aliã confirmationem respondetur, quod Petro repugnat, quia est essentialiter singularis, nec habet compositionem, ex genere & differentia, & cognoscitur in propria ratione, angelus verò cognoscitur ad modum rerum materialiũ, & est compositus ex genere & differentia. Et quãuis seipso sit indiuiduum, sed non est de intrinseca rõne speciei angelicæ seu naturæ angelicæ singularitas, sicut de essentia Petri verũ est, quod est intrinseca, idest, nõ sumpta ex alio extrinseco, vt in formis, quæ informat corpus. Aliam solutionem habes superius ad tertium.

Ad nonum patet ex quarta conclusione. Est enim illa forma intrinsecè indiuidua, idest, seipsa, & ita, si secundum se cognosceretur, non esset vniuersalis, quia tamen illam nos cognoscimus ad modum rerum materialium, habet rationem speciei, vt sæpissimè dictum est. Et ad confirmationem etiam patet ex dictis. Aliquid enim præbet ex se, vt accedẽte nostra cognitione fiat species ipsa natura, scilicet, habere fundamẽtum vt sic composita ex genere, & differẽtia habere essentiam distinctam ab esse; & per hoc patet ad decimum. Nam ipsa natura est species, licet ad hoc requiratur cognitam esse ad modum rerum materialium. Ad 9. Arg. Ad 10. arg.

D 2

DE INDIVIDVO.

QVAESTIO LVII.

Vtrum definitiones indiuidui sint rectè assignatæ.

Quatuor afferuntur à Porphyr. de indiuiduo.

DE indiuiduo hæc dicit Porphyrius: Indiuiduũ est illud, quod de vno solũ prędicatur. Aliter ẽt definit: Indiuiduum est illud, cuius collectio proprietatum, quæ sunt in vno, nunquam erunt in alio, & hæc dicunt, esse septem, forma, figura, locus, tẽpus, nomẽ, sanguis, patria. Dicit vlterius, quod tripliciter significatur, & nomine singulari, vt Socrates, & cũ pronomine addito nomini cõi, vt hoc album, & cum circumlocutione, vt Sophronisci filius. Dicit vltimò, quod indiuiduũ sub specie cõtinetur, sicut species sub genere. Hæc ergo quæstio illud inquirit, an rectæ sint definitiones singularis, & indiuidui Et vr̃, quod non. Nam indiuiduum siue accipiatur primè intentionaliter, siue secũdè intentionaliter, est aliquid singulare, ergo non potest definiri. Probatur cõsequentia: nam singularia nõ habẽt aliam definitionem, quam speciei & sui vniuersalis, ergo propria definitione nequeunt definiri. Et probatur antecedens, quia omnis definitio debet cõstare ex genere & differentia, vel ex aliquo se habente ad modũ generis, & differentiæ, & hæc ex necessitate debẽt esse cõia: sed nihil commune potest importari Petro & Paulo, vt sic, præter communitatẽ speciei, vel generis, ergo vt indiuidua non sunt definibilia. Et confirm. hoc argumentum: Omnis definitio debet esse communis, & indiuiduum non est commune, ergo non potest definiri. Antecedẽs probatur rõne supra facta, quia debet constare ex aliquo, quod sit genus, vel se habeat ad modum illius, & ex aliquo conceptu communi, & alio magis particulari. Minor patet, & cõsequentia probatur, quia si definiretur, cum definitio sit communis & definitum particulare, ad plura se extenderet definitio, quam definitum, quod est impossibile.

1. Argum. Quod definitiones indiuidui nõ sint legitimæ.

Confir:

2. Argum. Secundò arguitur iam, quod si indiuiduum esset definiendum, deberet definiri in ordine ad secundam intentionẽ: sed illud Porphyrius definit secundum naturam realem: ergo malè illud definit. Ma. patet, sed minor probatur, nã habere collectionem proprietatum, quam aliud nõ habet, totum est quid reale: ergo &c.

Confirmat. Confirmatur hoc argumẽtum: nam indiuiduum est indiuisum in se & diuisum à quolibet alio, sed hoc totum est aliquid reale, quod habet esse seclusa operatione intellectus: ergo non pertinet consideratio indiuidui ad logicam.

3. Argum. Tertiò, quod hic definitur, siue definitio accipiatur primè intẽtionaliter, siue secundè intẽtionaliter, debet esse quid cõmune, sed si est quid commune, non põt esse indiuiduum, quia indiuiduum est, qđ est indiuisum in se, & diuisum à quolibet alio, commune verò non est distinctum à quolibet alio, sed est in multis, ergo indiuiduum definiri nequit.

4. Argum. Quartò indiuiduum secundè intentionaliter est species ad omnia indiuidua, hæc enim est prædicatio speciei de indiuiduo; hoc indiuiduum est indiuiduum, & hoc, &c. ergo quod hic definitur, species est, & non indiuiduum. Si dicas, definiri id, quod essentialiter est indiuiduum & denominatiuè species. *Solutio.* Contra, nam essentialiter indiuiduum est, quod prædicatur de vno tantum: sed indiuiduum in communi non prædicatur de vno tantũ, ergo non definitur, quod essentialiter est indiuiduum. *Impugnat.* Probatur minor: nam prædicatur indiuiduum in communi de pluribus, cum sit commune & species.

5. Argum. Quintò: nam si definitur secunda intẽtio, quæ communis est omnibus indiuiduis, debet habere aliquod subiectum cõmune, cui conueniat: sed non habet subiectum commune: ergo nequit aliqua secũda intentio communis omnibus indiuiduis definiri. Maior prob. nam hic definitur secunda intentio in concreto & ita debet exposcere subiectum, sed minor ꝓbatur: nam subiectum commune secundę intentionis indiuidui debet esse indiuiduum, sed non potest esse indiuiduum, & commune, ergo secunda intentio non habet subiectum, & ita non definitur. Maior patet, quia subiectum secundæ intentionis

nis indiuidui debet denominari indiuiduum: impossibile enim est, quod sit forma in proprio subiecto, & non tribuat il li suum effectum formalem.

6. Argum. Sextò. Indiuiduum vagum, vt aliquis homo est indiuiduum, & tamen prædicatur de pluribus: ergo definitio nulla est. Idem est dicendum de indiuiduo ex suppositione, vt Sophronisci filius, si Sophroniscus non habeat multos filios.

7. Argum. Septimò: A prima substãtia, vt dicitur in prædicamento substãtiæ, nulla est prędicatio, ergo indiuiduum substantiæ non potest de aliquo prædicari: malè ergo dicitur, quod indiuiduum de vno prædicatur tantum. Et confirmatur: Nã dicit Aristoteles, quod prima substantia nec est in subiecto, nec dicitur de subiecto; ergò indiuiduum substantiæ non prædicatur de subiecto: ergo malè dicitur, quod indiuiduum est prædicabile de vno tantum. *Confirm.*

8. Argum. Octauo: Nam si datur indiuiduum accidẽtis, sequitur, quod indiuiduum analogicè dicatur de indiuiduo substantiæ, & accidentis, quia indiuiduum accidẽtis indiuiduatur per indiuiduum substantię: ergo prius conuenit ratio indiuidui indiuiduo substantiæ, quàm accidentis, sed hoc est falsum, quia aliàs etiam indiuiduũ secundæ intentionaliter sumptum, diceretur analogicè, quod est falsum, cum indiuiduum sit species ad omnia indiuidua.

1 Funda. Indiuiduũ dupliciter apud D. Thom. In hac quæstione multa definiemus, quę peculiarem exposcerent quæstionem, si maioris essent põderis. Antequam ad cõclusionem accedamus, notandum erit, indiuiduum dupliciter accipi. Vide Diuũ Thom. 5. Metaphy. lect. 4. Accipitur indiuiduum pro singulari, hoc est pro indiuiduo in se, & diuiso à quolibet alio, & hoc aliquando est substantia, aliquando est accidens. Accipitur rursus indiuiduum, vt dicit formaliter secundam intentionem, & de indiuiduo his duobus modis accepto est agendum in præsentiarum. Præterea est notandum, indiuiduum duplicem importare respectum, si secũdè intentionaliter accipiatur. Importat enim respectum subiicibilis ad speciem, & prædicabilis respectu sui ipsius, & de vtriusque respectibus est agendum. *Indiuiduũ se undè intentionaliter duos respectus includit.*

Dissoluitur quæstio.

Indiuiduum importat duas relationes specie inter se differentes, & ita respectu vtriusque est nomen æquiuocum hoc nomen indiuiduum. Probatur ista cõclus. nam indiuiduum secundum Porphyrium est, quod de vno tantum prædicatur; q̃a indiuiduũ sua ratione dicit relationem prædicabilis de vno tantum. Præterea secundum eundẽ Porphyriũ indiuiduũ continetur sub specie, vt patet c. de specie, ergo dicit relationẽ subiicibilis. Et præterea probo hoc ipsum: nã species vt prædicabilis est, refertur ad indiuiduũ, cũ definiatur in ordine ad ipsum, nã species est &c. de plurib. differẽtib. numero: ergo & indiuiduum refertur ad speciẽ. Nã si pater refertur ad filiũ, filius refertur ad patrem, quia terminus relatiui est suum correlatiuũ. Quod verò specie differant, patet: quia termini sunt formaliter differentes, ergo & specie differũt relationes. Nã specificat differẽtia in relationib. ex terminis specie diuersis sumitur. Quod nomen indiuiduũ ẽt secundè intẽtionaliter acceptũ sit æquiuocũ, patet, q̃a significat illas duas relatiões specie diuersas. Quia vt hoc nomine significãtur, in nullo conueninnt, & ita nomen est cõe, & rõ nominis diuersa, vnde sunt æquiuoca. Et cõfirmatur, nam species ad speciem subiicibilem, & prædicabilem est æquiuocum: ergo indiuiduum ad indiuiduum subiicibile & prædicabile. Antecedens supra fuit probatũ, & consequentia probatur, quia eadẽ est vtriusq; rõ. Ex hoc sequitur aliã habere definitionẽ indiuiduũ, vt subiicibile, quam vt prædicabile, & quod si definiatur, vt subiicibile, ita erit definiendũ: Indiuiduũ est, qđ subijcitur speciei subiectione materiali, i. vt quia in quo speciei rõ naturaliter determinatur. Quod si dicas, indiuiduũ dici ab indiuisione, non ergo significat id, q̃ subiicibile est, respõdetur quod indiuiduum, quantũ ad rationẽ realem dicitur indiuiduum. Ceterum, si secundè intentionaliter accipiatur, dicitur etiam, quod subiicibile sit speciei. *1. Conclus.* *Quo nomẽ Indiuiduũ sit æquiuocum* *Aliter definiendum indiuiduũ vt subijcibile, aliter, vt prędicabile.* *Obiectio.* *Solutio.*

Quod si inquiras, quænam harum intẽtionum aliã præsupponat. Profectò nõ facile dixerim, q̃a nullus videtur esse ordo *Curiosa difficultas.*

do inter illas. Verum vt intentio, qua indiuiduum subiicitur speciei esse prior: postmodum verò sequitur vt sit prædicabile de vno tantū: nec est eadem ratio de indiuiduo & specie, quantum ad ordinē intentionum. Quia cum indiuiduum materiali subiectione subiiciatur, prius hęc intentio est intelligēda, quinimo ex eo, quod naturaliter determinat speciē, efficitur, vt sit de vno tantum prædicabile.

Solutio.

Error quorundam.

Sequitur vltimò in hac quæstione, falsum esse illum dicendi modum quorūdā, qui dicūt, indiuiduum denominari subiicibilem speciei ab ipsa secunda intentione speciei, nā contentum denominatur à forma continēte. Hoc, inquam, falsum esse, q̄a distincta est vtriusq; relatio, vt supra de specie dictū ē. Nec relatio speciei est forma cōstituēs, sed referēs ad aliud.

2. Conclus. Desinitio i diuiduicui competat esētialiter, primę vel secundæ intentionis.

Secunda conclu. Hæc definitio indiuidui conuenit secundæ intentioni in concreto, & non habet hæc secunda intētio vnū materiale, quod denominet, sed omnia indiuidua per modum vnius eius sūt materiale. Indiuiduum tamen nō supponit pro secunda intentione, sed pro habēre illam secundam intentionem: & cōuenit hæc definitio essentialiter secūdæ intētioni, in concreto, & de illa prædicaē. Hanc conclusionē intelliges eisdē rōnibus quib. probauimus supra, definitionē generis conuenire secundæ generis intētioni, & prædicari de illa, & illud qđ dī nō habere indiuiduū vnū substratum: sed omnia indiuidua importari vt vnum materiale cōpletum, s. Petrum & Paulum, & Ioannem. Et hanc albedinem & nigredinem, &c. intelliges per ea quæ ibidem diximus de generis substrato in primo libro, quæst. 2. & 3 Modò restat in hac conclusione explicare, qūo accipiatur prædicari, & accipitur, vt ibidē diximus pro eo, quòd est referri relatione p̄dicabilis de vno tātum. Itaq; sensus est, indiuiduū est quod de vno tātū prædicatur, i. quòd refertur ad suum correlatiuum relatione prædicabilis de vno tantū. Et hoc probatur: indiuiduo conuenit, & indiuiduū in cōi etiam refertur ad suū correlatiuū relatione prædicabilis de vno tantū: Nā si indiuiduum in cōi prædicatur de pluribus, illud est in quantum species & accidentaliter, essentialiter verò habet referri relatione prædicabilis de vno tantū. Et si secunda intentio indiuidui consideretur in abstracto, est id quo aliquid refertur relatione prædicabilis de vno tm̄. Si verò consideretur vt subiicibile, eodē modo est explicanda definitio; s. n. qđ subiicitur speciei, i. refertur relatione subiicibilis ad speciem: actu verò affirmari de vno tm̄ est accidens indiuidui. Et si inquiras, an p̄dicabilitas de vno sit passio indiuidui, sicut prædicabilitas de plurib. est passio vniuersalis. Respondetur, quòd vr, quod sic. Essentia. n. indiuidui est refferi ad se ipsum, vt id quod est idē sibi, ex quo sequitur, vt passio prædicabilitas de vno tātū. Et per hanc prædicabilitatē explicamus eius essentiā. Et qui voluerit oppositum dicere, nihil absurdi dicet. Hæc quæ sic dicūtur nō amplius probo: quia manēt p̄bata ex disputatis i c. de genere.

Quōintelligēdū, quod indiuiduū de vno solo prædicetur.

Difficult.

1. Solutio.

2. Solutio.

3. Conclus.

Tertia cōclusio: Vtraq; definitio indiuidui siue cōsideretur vt subiicibile, siue vt p̄dicabile, rectè assignata est. Hæc conclusio satis p̄batur: nā p illas definitiones, s. indiuiduū est quod de vno tantum prædicatur, & indiuiduū est, quod subiicitur speciei, rectè natura & essentia indiuidui explicatur, & nihil hēt supfluū, nec diminutū: ergo sunt optimę definitiones. Et magis patebūt soluēdo argumēta, quę contra illas sunt. Ex hac cōclusione sequitur, errasse Auerr. qui dixit, Porph nō rectè definiisse indiuiduū, quia hæc definitio nō conuenit indiuiduo substātię. Cōuenit sanè cum de vno tantum prædicetur, vt supra videbimus. Errauerunt etiā qui dixerunt, optimā esse hanc definitionē, sed non competere, nisi indiuiduo accidentis, conuenit vtrisq;, cum vtrumque prædicetur de vno tantū. Quinimo Porphyrius expressè hanc definitionem et dedit indiuiduo substātiæ, quod si illi nō competeret, mala esset: constituitur. n. p̄dicamentum in genere substantiæ, vbi genera & species, & indiuidua collocauit. Quib. si sua nō cōuenit definitio quid absurdius facere potuit? Ex hoc sequitur, ridiculā esse illā definitionē, quā aliqui indiuiduo tribuūt dicētes, idiuiduū esse, q̄ repræsentatur singulari notitia, & hāc notitiā dicūt esse secūdā intētionem indiuidui. Iā. n. supra visū fuit, quomodo secunda intētio non sit conceptus intellectus, nec

Error Auerrois reprahendentis Porphyr.

Error aliorum.

Exploditur quædam definitio indiuidui ab alijs cōficta.

nec aliquid reale. Dicunt similiter alio, modo indiuiduum esse, quod est imprędicabile de plurib. Et hæc imprædicabilitas aliquid positiuum debet ostendere, qꝫ sit indiuidui essentia. Et hoc nihil aliud est, quã prædicabilitas de vno tantũ, vel quod per hanc passionem ostendimus. Et ita definiuit Aristoteles primo peri hermenias, cap. 5. singulare est, quod non est prædicabile de multis. Quod enim ꝑ negationẽ declarauit Aristoteles, explicuit per affirmationem Porphyrius. Et si inquiras, quidnam est fundamentum huius secũdæ intentionis indiuidui. Respondetur, quod si consideremus indiuiduum, vt subiicibile, est actus intellectus, seu esse cognitum vt quid, quod determinat speciei naturam, per materialia principia: & ex hoc quod sic consideratur, tribuit illi intentionem subiicibilis. Quia verò intellectus considerat naturam Petri, vt in se ipso, tantum tribuit illi intentionẽ Prędicabilis de vno tantum.

Difficult.

Solutio.

4. Conclus.

Quarta conclusio, probabile est, quod illa definitio, indiuiduũ, cuius collectio proprietatũ, quę sunt in illo, i alio esse nõ possunt, quod detur pro secunda intẽtione. Nam proprietates reales, quæ sunt aliqualiter fundamentum secundæ intentionis, ponuntur ad explicandam naturã secundæ intentionis, quæ fundatur remotè super illas. Ex eo n. quod istæ proprietates non sunt in alio, fundant remotè naturam secundę intẽtionis, vel dicatur, qđ hæc definitio explicat quod reale est in indiuiduo in ordine ad secũdam intẽtionem, quæ postea est fundanda in hoc indiuiduo, quia habet has proprietates nulli alteri conuenientes. Ex hoc infertur, qđ hæc definitio non conuenit accidentis indiuiduo, si comprehendãtur nomine proprietatum illæ septem suprà commemoratę, licet verum sit, quod indiuiduum accidentis aliquid habeat sibi proprium, quod quidem aliis indiuiduis non conueniat, vt esse in hoc subiecto: hoc nomine designare, &c. Disputare vero, an aliqua ratio realis indiuidui detur cõmunis omnibus indiuiduis, & quomodo difficultatem habeat, dicemus statim.

Primus modus explicãdi cõclusionem.

2. Modus.

Corollariũ. obseruãdũ.

Dissoluuntur argumenta.

AD primum resp. quod licet illud, qđ est indiuiduum definiri non possit, puta, Petrus, aut Paulus, nihilominus tamen indiuiduum secundè intẽtionaliter benè põt definiri, quia dicit formaliter secundam intentionem indiuidui omnibus communem. Et illa importatur, communis oĩbus indiuiduis: & ita omnia singularia, vt stant sub illa definiuntur. An vero etiam aliquid reale importet indiuiduum omnib. indiuiduis, dicemus infra. Ad confirmationem respondetur, qđ formale definitum commune est nimirũ ratio constitutiua indiuidui secundè intentionaliter, & materiale adæquatum sunt omnia indiuidua particularia, & ita definitio non excedit definitum.

Ad 1. arg.

Quo indiuiduũ indefinibile definiatur ab Arist.

Ad confir.

Ad secũdũ arg. patet ex secunda cõcl.

Ad 2. arg.

Ad confir. resp. quod materiale, & substratũ secundæ intentionis indiuiduo aliquando sit aliquid reale, vt quando est indiuiduum substantiæ, vel accidentis, aliquando vero sit aliquid rationis, vt hæc secũda intentio: formale vero semper sit aliquid rationis. Et logicus de realitate indiuidui tractat in ordine ad secundam intentionem.

Ad tertium resp. quod definitum essentialiter est indiuiduum denominatiuè, & accidentaliter est species & cõmune: & ita id, quod est indiuiduum, non refertur nisi ad vnum tantum, de quo prædicatur. Non autem inconuenit, vt, quod essentialiter est indiuiduũ denominatiuè, sit species, sicut quod essentialiter est genus denominatiuè est species. Esse verò essentialiter indiuiduum, est, quod de sua ratione habet referri vnum tantum: esse vero denominatiuè speciem, est, quod hæc rõ in communi considerata, quia conuenit multis, induat speciei rationem.

Ad 3. Arg.

Ad quartum resp quod solutio ibi data est optima. Ad replicam resp. quod indiuiduum in cõi prædicetur de vno tantum, idest referatur relatione prædicabilis de vno tantum ad suum correlatiuũ. Si autẽ prædicatur de multis, est accidẽtaliter, hoc est, quatenus est species. Hãc autẽ denominationẽ suscipit id qđ essentialiter est indiuiduũ, sicut quod essentialiter est homo suscipit accidẽtaliter speciei

Ad 4. arg.

Ad repli.

Quô sit possibile & impossibile idē esse indiuiduum, & speciem. ciei intētionem. Si autem idem esset species essentialiter & indiuiduum essentialiter, erat impossibile, nec in cōmuni est necesse, vt affirmetur de vno tantum, sed quod referatur, relatione prædicabilis de vno tantum ad suum correlatiuum, & illud habet in communi: sicut genus in cōmuni prædicatur de pluribus differentibus specie, i. refertur relatione prædicabilis ad multa differentia specie. Si autē accipiatur indiuiduum, vt subiicibile, iā patet, quid dicendum sit. *Aliorum opin.* Alii respondēt esse aliquas differentias, quarum verificatio non debet fieri respectu definiti immediati, & proximi, sed mediati & remoti, vt contingit in omnibus, quæ inuoluūt aliquod exercitium, quod nō nisi inferioribus conuenire potest. Vnde cum prędicari de vno dicat quoddam exercitiū, satis erit, quod quantum ad verificationem conueniat particularibus indiuiduis. Sicut cū dicimus, propositio est quæ significat verum vel falsum, nō pōt exercitiū huius conuenire nisi propositioni in particulari: verū prima solutio, est solutio: nam hæc est fuga. Non. n. essentia nec propositionis nec indiuidui est exercere prędicationem, vel significationem veri, vel falsi, sed sunt accidētia ipsius: quamobrē ante hoc exercitium, & in communi dēt habere essentiam, & indiuiduo referri relatione prædicabilis talis ad suum correlatiuum propositionis referri relatione signi veri, vel falsi ad suum significatum, & hoc in communi habet, sicut in communi seruat suam essentiam.

5. Argum. Ad quintum respōdetur, quod substratum illius & subiectum, sunt omnia indiuidua per modum vnius materialis, vt de substrato generis dictum est.

6. Argum. Ad sextum dicemus infra, vtrum sit indiuiduum simpliciter, & contentū in hac definitione: indiuiduum verò ex suppositione non est indiuiduum, nisi secundum quid, ex parte illius, pro quo supponit, quia ex suppositione nō accipitur nisi pro vno, nec nisi de vno prædicatur, quia non habet Sophroniscus, nisi vnicum filium. Ex forma tamen significationis est communis, & potest supponere pro multis, si sunt multi Sophronisci filii.

Ad 7. & 8. Ad septimum & octauum argumentum infra dicam.

DE DIFFERENTIA tertio Prædicabili.

QVAESTIO LVIII.

Vtrum illa diuisio in communem, propriam, & propriissimam sit accipienda primè intentionaliter, vbi simul duæ diuisiones ponuntur, & explicantur cum suis definitionibus.

ET quantum ad id, quod quæritur in quæstio. attinet, varię sunt opiniones. *1. Opinio.* Quidam censent, prædictam diuisionem nullo pacto accipi posse secundè intentionaliter. *1. Argum.* Et probant suam sententiam ex Porphyrio, capite de differentia: nam cum explicat huiusmodi diuisionem, semper illam explicat per differentias pertinentes ad primam intentionem, vt constat ex exemplis adductis ab ipso: ergo nullo modo datur de intentionibus. *Confir.* Et confirmatur hæc ratio: Nam hæc diuisio eò tendit, vt colligamus veram differentiam constituentem hoc prędicabile: ergo vsque dum de illa fiat sermo, non tractat Porphyrius de intentionibus.

2. Argum. Secundò. In illa diuisione non diuiditur differentia, vt induit secundam differentiæ intentionem: ergo hæc diuisio non est accipienda secundè intentionaliter. Consequentia est nota, & probatur antecedens: quia duo membra huius diuisionis propria scilicet, differentia & propriissima, non possunt induere denominationem istius prædicabilis, cum illorum neutrum sit propriissima differentia, quæ est huius prædicabilis constitutiua, & quæ sola induit intentionem illius.

3. Argum. Tertium argu. Nam sequitur, quod si hic diuidatur intentio differentiæ in propriam, & propriissimam, quod vniuersale non sit genus immediatum ad quinque vniuersalia: consequens est falsum: ergo &c. Maior probatur: quia inter intentionem

tionem vniuersalis,& differētiæ propriissimæ mediat intentio differentiæ, quæ diuiditur per propriam,cōmunem,& propriissimam:ergo &c.

4. Argum. Quartò:nam illud quod plerique affirmant,hanc diuisionem posse accipi secūdè intentionaliter,& primè intentionaliter,non potest vlla ratione stare:nā aliàs illa diuisio non esset vna, sed multiplex, cum haberet duplex diuisum, s. primā & secundā intētionem,quarum quælibet per se seorsum diuideretur adæquatè, illa in membra realia,ista in membra intentionalia:sed hoc est inconueniens:ergo &c. Patet minor: quia illa diuisio tunc esset æquiuoca, quod pugnat cū natura bonæ diuisionis,quæ ordinatur ad remouendā æquiuocationem:natura ergo realis differentiæ est,quæ diuiditur,& non secunda intentio Et argumenta quæ infra sunt circa diuisionē acceptā secundè intētionaliter,poterūt adduci pro hac sententia:

2. Opinio. Secunda opinio in alio constituta extremo asserit,prædictā diuisionē solū secundè intētionaliter esse accipiēdā, nec aliter cōuenienti modo explicari posse. Hanc quidam dicunt esse cōem Thomistarum cum Caietano & Soto, cap. de differen. Et probatur hæc snia,primò. Nam

1. Argum. membra illius diuisionis non opus est vt re ipsa distinguantur:nā eadē differentia respectu diuersorum potest esse cōis,propria,& propriissima,vt disgregatiuum visus respectu hominis est differentia communis,respectu niuis est propria, respectu albi,vt sic,est propriissima: ergò ex parte rei primè intentionaliter sumptæ eadem res suscipit omnes illas denominationes,& ita nō potest illa diuisio primè intentionaliter sumi:quin membra sic accepta non differunt, sed differunt solum secundè intentionaliter:ergo sic est accipienda.

2. Argum. Secundò: Nam hæc diuisio dēt accipi eo modo,quo traditur ab eius autore:sed autor eius Porphyrius accipit eam secūdò intentionaliter: sic ergo à nobis est accipiēda. Probatur illa minor,quia Porphyrius tractat de secundis intentionib. ergo diuidit secundam intentionē, cum hic procedat vt logicus,cuius munus est secundas intentiones explicare: quod si aliquando agit de primis intentionibus id totū est referēdū ad secūdas:ergo &c.

Tertiò, Vnum membrum diuidens huius diuisionis est aliqua secunda intentio ergo omnia membra sunt secundæ intētionis Probatur consequentia,quia aliàs non haberent vnicum commune diuisū, quod repugnat bonæ diuisioni. Probatur antecedens:nam differre differentia propriissima dicit aliquam secundam intentionem:ergo &c. Probatur antecedens: quia idem est differre differētia propriissima,& differre differentia specifica. Rō autem speciei non est nisi secunda intētione,& illa differentia specifica non potest sine intentionibus esse:ergo &c. 3. Argum.

Quartum argumentum: Differētia opponitur identitati:sed identitas plurium tantum est per intellectum,nec enim plures homines aliter fiūt vnum,& idem, nisi per intellectum, & mentis conceptionem,& secundam intentionem:ergo neque differētia plurium erit, nisi per operationem intellectus,& secundam intentionem. Patet consequentia,quia opposita per oppositas rationes debent constitui, sed identitas plurium & differentia eorundem opponuntur:ergo si eorū identitas constituitur per intellectum, & eorum diuersitas & differentia. 4. Argum.

Præambula ad quæstionem.

SED antequam,quid ego sentiam, dicam,omnes diuisiones,& definitiones differentiæ explicabo. Summoperè enim conducit ad veram scientiam habendam, notitiam exactam differentiarum tenere, vt cognita propriissima differentia rerum essentiā & proprietates quasuis cognoscamus. In his.n cognoscendis etiam sapientissimi falluntur sæpe. Et cum logica sit sciendi ars;& modus docendi verā differētiæ naturam multum nos adiuuat ad sciendum. Porphy. verò quinque tradit differentiæ diuisiones. Fuit enim eximius in tradendis diuisionibus, vt patet ex tota eius doctrina, & capite primo de communitatibus.

Prima diuisio est,in differentiā cōem, propriā,& propriissimā. Differētia cōis est accidens separabile, per quod vnū ab alio,vel à se aliqualiter differt, vt Petrus sedens à nō sedente differt per sessionē. 1. Diuisio differentiæ

Et

Et vocatur differentia cōis, quia vtriq; ex tremorum differentium, pōt competere. Differentia propria est accidens inseparabile, vt cæsio oculorum, quæ nunquā à subiecto separabitur, dum ipsum fuerit. Dñia propriissima est, qua vnum ab alio essentialiter differt, vt rationale, per quod homo differt ab equo. Et hæc vocatur differētia propriissima, quia per illā differunt res in eo, qđ sibi est ꝑpriissimū, nimirū in essētia.

2. Diuis. Secunda diuisio differentiæ vel expositio præcedentis dñiæ: alia, quæ facit diuersum accidentaliter: alia, quæ facit diuersū essentialiter, & in essentia quæ facit aliud. *Cōuenientia & differētia inter differentias.* Oīs.n. differentia diuersum facit, verum ꝑpria, communis accidentaliter diuersum, propriissima diuersum in essentia. Duæ.n. differentiæ, propria, & communis, non trāscendunt limites diuersitatis accidentalis, differētia propriissima maximè, quia facit aliud in essentia. Et ideo in hac secunda diuisione non ponuntur nisi duo membra. In prima tria harum differētiarum duæ sunt proprietates, altera quod differentiæ propriissimæ dicuntur differētiæ specificæ, & constitutiuæ essentiæ. *Quare differentia per accidens dicātur tales.* Sed differentiæ per accidens dicuntur solum differentiæ, non quia sint simpliciter differentiæ: sed quia caremus alio nomine, quo illas nominem⁹. Secunda proprietas est differentiarū propriissimarū, quia sunt quib. genera diuidūtur, & species constituuntur. Et circa has duas diuisiones oportet considerare circa secundā, quod illud relatiuū aliud, vt colligitur ex D.Th. 1. dist. 21. qu. 1. art. 1. significat duo, si sumatur substantiuè, diuersitatē *Aliud dupliciter accipitur.* in essentia formalē, & diuersitatē in essentia materialē. Equus.n. est aliud ab homine, & hoc certissimū est, & similiter Ioannes est aliud a Paulo: & hanc secundā acceptionē innuit D.Th. in hoc loco, vbi sic dicit: Non.n. omne quod est aliud à Socrate, est aliud ab homine, quia videlicet Petrus est aliud à Socrate, & non est aliud ab homine. Nā hoc exemplum videtur ibi innuere. Vnde aliud dicitur de eo, qui hēt distinctam essentiā num. & neutro modo pōt sumi in diuinis respectu personarum Trinitatis Filius non est aliud a Patre, neq; primo neq; secundo modo, quia neq; hēt diuersā essentiā, neq; num. neq; specie, sed est eiusdem essentiæ num. cum Patre, est tñ aliud suppositum, accipiendo aliud adiectiuè, et coincidit ista: Filius est alius à Patre, quia alius dicit quācumq; diuersitatem, etiam suppositi: & dicere est alius, est dicere est alia persona, & alter similiter dicit quācūque diuersitatem Cum autem Porphyr. & expositores eius dicunt propriissimam differentiam facere aliud, i. diuersum in essentia, loquuntur de diuersitate essentiæ formaliter, nō numerica Cū vero Arist dixit 2. Phys. cā est ad quod aliud sequitur, vtroque modo accipitur: nā aliquando cā producit aliam essentiā formaliter, vt patet in causis æquiuocis: aliquando aliā essentiam numero vt patet in causis vniuocis cum Petrus generat Paulum. Nota etiam circa istā diuisionem ex D.Th. 5. Metaphysicæ, lect. 12. explicante differētiæ rōnem, quod ibidem ab eodem Doctore sancto ponuntur ista duo mēbra primæ diuisionis cōis, & ꝑpriissimæ, ibi etiam explicat quare dicantur dñiæ. *Not. ex D.Th.* Dicit.n. hæc verba: Aliquid propriè dicitur differens secundum quod aliqua duo, quæ sunt in aliquo vno couenient, sunt diuersa, siue conueniant in aliquo vno secūdū numerum, sicut Socrates sedēs differt à Socrate non sedente: siue conueniant in aliquo vno specie, sicut Socrates, & Plato in homine: siue in aliquo vno genere: sicut hō, & asinus in aīali, siue in aliquo vno sm̄ proportionē: sicut quantitas, & qualitas in ente. Ex quo patet, quod differens oē est diuersum, sed non econtra. Nā illa, quæ in nullo conueniunt, non possunt dici propria differētia, quia nō differūt aliquo alio, sed seipsis differens aūt, dicitur quod aliquo alio differt. Dicitur alio mō differens prout idē est, quod diuersum. Et sic differentiæ dicuntur illæ, quæ hēnt diuersum genus, & in nullo conueniunt, &c. Vbi vides mirabilē doctrinā. Ad hoc. n. vt aliqua sint differentiæ propriè, & non adiectiuè, dēnt in aliquo couenire, & aliquo alio differri: quā verò sunt vnius speciei, nō possunt differre, nisi accidētalib. differētiis Et hinc est, qđ si Petrus, & Paulus differant, dēt esse vel p accidens cōe vtrique, & sic differūt differētia cōi. Voco accidēs cōe, quod pōt vtriq; secundū speciem conuenire, vel accidēti inseparabili, & sic differunt differentia propria. Quinimo idē Petrus a se ipso differt per sessionē, vel p stationē: quia sedens Petrus, & stās Petrus cōuenit in subiecto, scilicet in esse Petrum,

Cc &

& differt à seipso per accidētia diuersa. Et Petrus albus, & equus niger etiā differunt dr̄ia cōi in rōne aīalium: quia etiamsi sint animal, sed vnū est albū, & aliud nigrū, & ita ascēdendo per genera, & prædicata superiora. Quæ verò sunt idē genere, & spē differunt propriissimis dr̄iis. Differunt, videlicet per dr̄iam specificā propriissimā. Et rō est, quia differūt secundū essentiam, & sicut essētia est propriissima, ita hæc differētia est propriissima. Et quia non est intelligibilis alius differendi modus, nisi accidentaliter vel essentialiter, & accidens vel debet esse proprium, vel cōe, hinc fit, quod illa diuisio differentiæ sit optima.

Quō differāt quę sunt idē genere.

Nota ēt qūo diuersum vocetur differēs, & hoc impropriè, & abusiuè: nā ad diuersitatem non requiritur conueniētia: & hæc maximè requiritur ad differentiam.

3. Diuisio. Tertia diuisio: Differentia in communi alia separabilis, alia inseparabilis, & propria, & propriissima sunt inseparabiles licet diuersimodè. Cōmunis verò est separabilis: nā, ppriissima nec re, nec rōne, pōt ab eo, cuius est dr̄ia, separari. Propria vero cōsideratione separari pōt ab eo, cuius est dr̄ia. Cōis verò re, & ratione separari pōt ab eo, cuius est dr̄ia. Hoc magis clarè videbitur in capite de accidenti.

4. Diuisio. Quarta diuisio dr̄iæ ē tertii mēbri supra positi, non.n diuiditur dr̄ia in tota sua latitudine, dr̄ia inseparabilis, alia est per se, id est, de essentia rei, & alia inest per accidens, i. non est de essentia rei. Et hæc secunda suscipit magis aut minus, vt simitas nasi, aquilitas, oculorum cæsio, vnus.n. magis cæsius est altero, & magis simus, & magis aquilus. Qūo verò accidentia intendātur, & remittantur, & an etiam eorum dr̄iæ intensionem suscipiant, non est huius loci, sed lib. 1. de generatione tractatur.

5. Diuisio. Quinta diuisio dr̄iæ est differentiarum per se. Differentia per se alia est, per quam genus diuidimus, alia est, per quā speciem constituimus. Vbi nota, qūo & generis diuisio, & constitutio specierum fint per nostros cōceptus, vel compositio speciei ex genere, & dr̄ia, & diuisio ipsius per suā differentiam fit nostris conceptibus, & ita dixit, diuidimus, & constituimus. Et nota, ꝙ hæc diuisio potest esse etiā respectu eiusdem differentiæ, & respectu diuersarū. Volo dicere, ꝙ eadem differentia potest esse generis diuisiua, sc. rationale, & constitutiua speciei, sc. hominis. Nam illa differētia, vt modò explicabimus, habet duos actus, quorum vnus est diuidere, alius constituere. Et in hac diuisione accipitur diuisio eiusdem differentiæ per rationes formales diuersas ipsius, vel potest accipi diuisio respectu diuersarū differentiarū, vt alia sit generis diuisiua, v.g. viuens diuiditur p sensibile, & insensibile, & cōstituitur p animatū in ratione viuentis. Vnde alia differentia est animatū, alia sensibile. Et pro huius distinctionis intelligentia aduerte, ꝙ supra diximus de cōpositione metaphysica, ꝙ se habet proportionaliter ad cōpositionē ex materia, & forma, quod & Porphyr. c. 5. dicit. Vnde sicut forma dicitur physicè cōstituere speciem, quia dat illi suam formalē actualitatem, ita & differentia metaphysice cōstituit speciem cōferens illi actualitatem quandā metaphysicam. Et sicut forma physica non solum constituit speciē, sed cōsequenter illam distinguit ab aliis, & prius secundū rationem illam constituit, quā illam distinguat, quia distinctio est rerum in earū essentiis iam cōstitutis: ita in proposito eadē differentia primè intentionaliter constituit speciē, & statim ab omnibus aliis secernit, & prius secundū rationem intelligitur constituere, quā distinguere: quia neq; distinguere, nisi constituendo. Vnde hoc præsupponitur nostro modo intelligendi.

Nota.

Et si quæras, an sit idem in differentia diuidere genus, & cōstituere speciem: Quidam dicunt esse idē, quia diuisio generis nō est diuisio physica: qua totū aliquod diuiditur in partes suas actuales: sed est totius potētialis diuisio, qua distinguuntur ea, quæ in potentia generis continentur. Hæc autem diuisio fit p speciei cōstitutionē. Vnde idē est speciem constituere, & diuidere genus. Alii dicunt, quod sunt duo nostro modo intelligendi distincta: nā prius cōstituit speciem, & per hanc constitutionē determinat genus ad hāc speciem, & ab aliis distinguit. Hæc de specierum cōstitutione p differentias nō sunt itelligenda de differentiis priuationis, quia illæ cum loco differentiarū verarum ponantur, nō constituunt speciē, quia nō dicunt gradū perfectionis. Sed de hoc infra. Post differentiæ diuisionē ponit Porphyrius quinque etiā definitiones differentiæ. Et hoc totum negotiū suscipit Porphy-

Quæsitū.

Responsio aliquorū.

Alia responsio.

phyrius, vt declaret nobis naturam substrati secundæ intentionis huius prædicabilis, vt veram cognitionem de ipsa secunda intētione habere possimus, quia cum sit res tam minimæ entitatis secunda intētio, per suum fundamentum cognoscitur.

1. Defin. Prima definitio est: Differentia est, qua species genus excedit. Dicit.n. homo plusquam animal Rationale: Nam illud genus nō hēt actu species maximè, verū species hēt dñam à genere, quod illā in potentia continebat. Vide hic Soto, & Caietanum.

2. Defin. Secūda definitio differētiæ est huiusmodi: Differentia est quæ prædicatur de pluribus differentibus specie in eo quod quale. De hac dicemus infra.

3. Defin. Tertia definitio differentiæ est, quæ separat ea, quæ sunt sub eodem genere, vt rōnale distinguit inter hominem, & bruta, quæ sunt sub animali. Vnde supra visum fuit ex D.Tho. 5. metaphysicæ, quō ea, quæ differunt, debent conuenire in aliquo, & in aliquo distingui, & ea, quæ propriissimè differunt, debent in genere conuenire, & differre differētiis propriissimis. Et ita propriissima differentia est ea, quæ separat ea, quæ sub eodem genere sunt.

4. Defin. Ex hoc sequitur quarta definitio differētiæ, vt sit, qua differunt à se sola: nam per rationale homo differt ab equo.

5. Defin. Quinta, & vlt. definitio differētiæ est, q̄ sit constitutiua essentiæ diuidendo ea, quę sub genere sunt. Istas verò descriptiones differentiæ nō oportet multum solicitè distinguere: nam oēs ad secundæ intentionis essentiam explicandam ordinantur. Quod si quæras, quæ sit definitio differētiæ in cōmuni est quidem id, quo differunt ea quæ in aliquo conueniunt. An verò hæc definitio sit vniuersalis, dicetur infra. Et hæc definitio oī differentiæ tā cōi, quam propriæ, quā propriissimæ cōuenit. Dña verò cōis est, quæ cum sit accidens cōe, facit aliquā conuenientiam in aliquo, & differre accidentaliter: & differentia propria est, quæ cum sit acci̇dēs proprium facit differre taliter ea quæ conueniunt in aliquo. His suppositis ad quæstionem propositam resp.

Deciditur quæstio.

1. Concl. Citra. 2 opinionē PRima concl. Prædicta diuisio differentiæ pōt accipi primè intētionaliter: & ex hoc nihil absurdi sequitur. Hāc cōclusionē probant argumenta facta pro 1. opi. Et prob. nam bene pōt substratum differentię diuidi in substratum dñæ cōis, propriæ, & propriissimæ. Sed hęc erit primè intentionaliter diuisio: quia substratum per se pertinet ad primam intētionem. Et loquimur modo de realib. substratis differentiarum: ergo. Patet maior, nam faciens realiter differre, aliud est faciens differre cōiter, & tāquam cōe accidens, aliud faciens differre vt accidens proprium, aliud vt propriissima differentia realis, & cōstitutiua speciei: ergo. Sed min. prob. quia ibi nō fit diuisio alicuius secundæ intētionis, sed substrati illarū. Quinimo si accipiamus dñam in sua tota latitudine, vt se extendit etiam ad differentias rōnis, potest fieri diuisio primè intentionaliter, i. pro substratis fundantib. secundam intentionem, sed tunc differentia pro substrato non dicit vnā rōnē cōem vno conceptu ad differētiā realē, & ad differentiam rōnis, quia enti reali, & rōnis, vt 2. lib. fuit visum, non datur vnus conceptus cōis: sed tunc substratum differentiæ dicit suos conceptus proportione quadam se habentes, & differentia accepta pro substrato analogicè dicitur duobus conceptibus.

Et vt melius percipias, vide quæ supra diximus de diuisione intētionis per primā, & secundam. Et præterea probatur concl. Nam sine eo, quod nos tribuamus intentionem differentiæ substratis, illa, in quib. sūt, faciunt differre sine illa intentione: ergo hæc diuisio pōt etiam esse substratorum secundæ intentionis sine secunda intētione, quæ hic diuidatur. Prob. anteced. Nam etiā sine differentiæ intētione albedo facit differre hominem album, & nigrum: & cicatrix sine secunda intentione dñæ, similiter & rōnale etiam sine hac intentione, facit hominem ab equo differre, & idem est dicē dum de intentionib. rationis: ergo pōt hęc diuisio esse eius, quod facit differre, sine intentione aliqua in hæc membra. Nam ab illis pōt abstrahi rō differentiæ pro substrato, cuius rō sit faciens differre, siue vnico, siue duob. conceptib. importet. Nam hoc parū facit ad propositum, & constat sane qđ ab accidenti cōi, & proprio, & ab vltima hominis differentia potest abstrahi rō differentiæ realis cōis ad illas: ergo potest diuidi in illa, & à differentiis rationis; nam etiā in illis sunt suæ differentiæ. Potest ab

strahi ratio cōis ab omni bus differētiis rō nis pro substratis, & ita poterit diuidi in illa. Prob. Nam formæ quæ differentię denominantur, etiamsi non ponatur secunda intentio differentię, circa illam faciūt differre, vt patet inductiuè in oīb. vt in differentiis realib. patet. Nam albedo etiā sine differentiæ intentione facit differre, & similiter rōnale: ergo bene poterit sine differentiæ intentione diuisum diuidi in illa quæ sunt dīa propriæ, & propriissima, & cōis, vel vno conceptu vt in differentiis realib. vel plurib. Præterea: Nam nō pōt poni aliqua forma in aliquo, quæ cum alio conueniat in aliquo, quin ipsa faciat ipsum differre ab illo, si ille alius nō hēat il'am, ēt si nō ponatur secunda intentio dīę. Et loquor de facere differre realiter, & pro substrato, vt si ponatur albedo in Petro, q̄ nō est in Paulo, & cicatrix in Frācisco, quæ nō est in Ioanne, & rationalitas in hoie, quæ non est in equo: ergo ab istis formis poterit abstrahi rō differentiæ, & diuidi in illas formas, quæ faciunt sic vel aliter differre. Et vltima: Nam differentia metaphysicè cōsiderata hēt suas partes subiectiuas, & inferiores. s. hanc & illā dīam cōem propriā, & propriissimā, sed, vt metaphysicè cōsideratur, nō dicit secūdā intētionē dīæ: ergo poterit illa metaphysica rō dīæ diuidi in suas partes subiectiuas, & in sua inferiora.

2. Concl. Secunda concl. Logicus ēt considerat huiusmodi diuisionem differētiæ pro substrato in ordine ad secundam intentionē. Hæc cōclusio satis prob. quia logicus agit de secundis intentionib. adiunctis primis: ergo etiā considerat primas intentiones, vt fundamenta suarum intentionum, quas formaliter considerat. Metaphysicus. n. & logicus circa idem versantur diuersimodè: metaphysicus cōsiderādo entis rationem realem, & logicus fundando in ipso suas intētiones, & ita cum tractat de substratis differentialibus, habet hoc in ordine ad secūdam differentiæ intentionem.

3. Concl. Cōtra primam opinionem. Tertia conclus. Hæc diuisio differentiæ fit etiam secundè intentionaliter ad hunc sensum, quod intentio differētiæ diuiditur in concreto in intentionem differētiæ cōmunis, propriæ, & propriissimæ. Hanc probant etiā argumenta primo loco adducta. Et prob. præterea: Nam intellectus tribuit rationali intētionē dīæ propriissimæ, ex eo quod cognoscitur in cōi, vt quod est in multis, vt qualitas substantialis faciens differre, & similiter tribuit intentionem differentiæ propriæ cicatrici, ex eo quod videt illud esse rationem per quā differt Petrus à Paulo Et idem est de differētia cōis. ergo ab istis intentionib. in concreto pōt abstrahi ratio differentiæ in cōcreto, & diuidi in illa. An verò differentia cōis, & ꝓpria sint prędicabilia in quale, vt sunt differentia, dicemus infra. Præterea: Nam si secundè intentionaliter in ratione differentiæ conueniant, quis dubitare potest ab illis abstrahi posse rationem cōem in illas diuisibilem. Præterea: Nam hæc diuisio differentiæ per se consideratur à logico, vt patet in hoc c. ergo dicit formaliter secundā intentionem, quæ diuiditur. Nam obiectū formale logicæ est secunda intentio in cōcreto. Hic fieri poterat argumētū quoddā difficile. Nam intētio differentiæ in cōi nō dicit, quod sit vniuersale, & intentio differentiæ propriissimæ, maximè: ergo non est cōmune ad differentiam communem, propriam, & propriissimam. Et probatur antecedens: nam intentio differentiæ cōis non dicit quod sit vniuersale, cū verè saluetur ratio differentiæ cōis, & propriæ in accidenti quodam particulari, quo Petrus differt à se ipso: ergo. Sed de hoc arg. in sequ. *Arg. difficile.*

Dissoluuntur argumenta.

Ad 1. argu. AD primum arg. in prin. resp. quod Porphyr. explicat secundas intentiones per sua fundamēta Et ita diuidēdo substratum diuidere docet secundam intētionem, quę in illo fundatur: & per hoc patet ad cōfirmationem.

Ad 2. argu. Ad 2 respon. quod licet differentia propria, & propriissima non induāt intentionē huius prædicabilis, induunt tamen intētionem differentiæ cōis, & propriæ. Et ita intentio differentiæ potest diuidi in intētionē cōis, ꝓpriæ, & propriissimæ differētiæ. Alii dicunt, quod hic diuidatur differentia, vt prædicabilis, abstrahendo à differentia prædicabili in quale accidentali, vel essentiali communiter vel inseparabiliter. Illa autem duo membra, licet non pertineāt per se ad hoc prædicabile, pertinent tamē ad illud, secundum quod iuuant ad cognoscendam naturam differentiæ simpliciter. *Intentio differētię quo diuidi potest.*

Ad

Ad 3. argu. Solutio aliquorum refellitur. Ad tertium aliqui respondent, quod nullum est inconueniens cõcedere, vniuersale non esse genus immediatũ mnam accidẽs inseparabile 4. prædicabilis & 5. prædicabilis accidens conueniunt in vna rõne cõi accidẽtis inseparabilis, quæ immediatior est illis, quã vniuersale, vt sic, & est genus. Sed hæc solutio ignorans est: nã accidens inseparabile 4. prædicabilis profluit a rei essentia, & vt sic fundat intentionem 4 prę dicabilis. Aliud verò accidens inseparabile 5. prædicabilis, quod non profluit à rei essentia, non potest fundare intentionẽ 4. Quid sit cõe 4. & 5. prædicabilis. prædicabilis, sed 5. Ad intentionem verò 4. & 5. prædicabilis non põt dari aliquid cõc, quod secunda intentio sit vniuersalis, nisi ipsum vniuersale, vt sic. Respondetur Alia sol. auctoris. ergo, quod differentia vt communis est ad propriam, propriissimam, & communem, non sit genus, quia nõ est vniuocũ, & quod est ita Immediatum genus est vniuersale.

Ad 4. argum. Ad 4 resp. quod duplex est diuisio, si fiat diuisio differẽtiæ pro substrato, & pro formali. Verum diuisio substrati, vt à logico consideratur ordinatur ad 2. intẽtionẽ diuidẽdã, & cognoscendã, tm̃ abest, vt obsit.

Ad arg 2. opinio. Ad 1. Ad argumenta secundę opin. resp. ad 1. quod illa membra, vt Soto ẽt obiter innuit in hoc c. sunt accipienda aliquando, nõ vt realiter distincta, sed sufficit, vt distinguantur formaliter. Et ita exemplũ adductum secundum aliam rationẽ est differentia cõis, & secundum aliam propria, & secundum aliam propriissima, etiam pro substrato accipiendo differentiam. Hoc autem non in ficit diuisionem: nam bonũ diuiditur in vtile, delectabile & honestum, & aliquando hæc membra ratione sola distinguuntur.

Ad 2. argu. Ad 2. resp. quod etiamsi Porphy. non diuiserit differentiam pro substrato, bene potest à nobis diuidi, quanto magis quod vnquam insinuat diuisionem.

Ad 3. argum. Ad 3. resp. differentiam propriissimam posse sumi dupliciter pro substrato, & metaphysicè, & etiam logicè, vt induit secundam intentionem. Et cum fit diuisio pro substrato accipitur metaphysicè: cum vero fit diuisio per secundas intentiones, accipitur, vt habet illam intentionem.

Ad 4. argum. Ad 4 resp. sicut identitas formalis datur in intellectu cũ plura faciũt vnum per rõnem: ita in re datur identitas fundamentalis, qñ aliqua plura in re sunt similia in vno vel plurib. prædicatis essentialib. Differentia ergo, quæ opponitur illi identitati formali, quia plura fiunt, idem est cũ differentia formaliter sumpta, qua intellectus denominat vnũ diuersũ ab alio. Differentia vero q̃ opponitur secundæ idẽtitati, quatenus plura fiunt vnũ per similitudinẽ est differentia ex parte ipsius rei. Nã sicut ea primè intentionaliter dicũtur esse idem, quæ non habent diuersam essentiã, ita ea dicuntur primè intentionaliter differre, quando habent dissimiles essentias, aut dissimilia p̃dicata. Vnde solum conuincit argum. quod sicut non põt dari identitas formalis plurium, nisi per secundam intẽtionem: ita neque differentia formaliter loquendo, prout prædictam denominationem dicit.

QVÆSTIO. LIX.

Vtrum differentia, quæ communis est propriæ, & propriissimæ, & communi, dicat rationem vniuersalis in suo conceptu essentiali, & idem sit de omnibus differentijs.

Ntequam disputem, quę diuisio sit ista differentiæ, in cõmunẽ, propriã & propriissimam, necessarium iudicaui inquirere, an differentia in suo conceptu & ratione dicat vniuersalis rõnem, ita vt hoc ipsum essentialiter cõueniat cuilibet diuidenti mẽbro, qua rõne est differentia. Nã si hoc non constat prius, non bene possumus naturam diuisionis supra dictæ inquirere. Et in hac q. non dubito, an id quod diuiditur, differẽ rentia. s. habeat annexam vt conditionem, vt diuidatur, vniuersalis intẽtionẽ. Nã certissimum est nihil diuidi posse, nisi sit vniuersale, si propriè accipiatur diuisio, & nõ sit partitio quædã, seu separatio. Nec enim dubitamus, an differẽtia communis, & propria accipiantur aliquando, vt abstrahunt ab hac, vel illa differentia cõi, & propria, & sic in communi cognoscantur, & consequẽter sint vnuersales, sicut vniuersalis est homo in cõmuni cognitus. Sed hoc dubitamus, an sint de essentia differentiæ, p̃priæ & differentiæ cõis, quod quidem satis hẽt difficultatis, & nunquam ab aliquo ex professo disputatum vidi. Et videtur quod sit de essentia differentię in cõi, & cuiuslibet Separantur certa ab incertis.

membri diuidentis, esse vniuersalem.

1. Argu. Primo. Nam de essentia vnius mẽbri diuidentis est, quod sit vniuersalis in quantũ differentia est, v.g. de essentia differẽtię proprissimæ: ergo de essentia differẽtię in cõi & consequenter, de essentia reliquorũ mẽbrorum diuidentium Prob. consequentia: Nam differentia propriissima in quantum differẽtia est, habet quod sit vniuersalis, & hoc est illi essentiale: ergo oĩ differentiæ in quantũ differentia est, conuenit esse vniuersale. Prob. anteced. Nã non conuenit illi, in quantũ talis differentia est: nã in quãtum talis differentia est, solum habet, quod faciat differre essentialiter, & per hoc differentia propriissima dicitur: ergo &c.

2. Argu. Secundò: Nã si de essentia differentiæ in cõi non est, quod sit vniuersale, quod prædicatur faciens differre: ergo solũ sua essentia est facere differre, & essentia differentiæ cõis facere differre cõiter, & propriæ facere differre taliter, & propriissimę facere differre essentialiter: ergo esse prædicabile, cum sit extra rationẽ huius, quod est facere differre, seu esse tale vniuersale. Nam etiam est extra essentiam huius quod est facere differre essentialiter, erit accidẽs differentiæ propriissimæ: sed hoc est falsũ: ergo Prob. mai. Nam benè ego possum intelligere huiusmodi differentiam essentialem sine vniuersalitate. Petrus.n. essentialiter differt a Brunello per hãc rõnalitatẽ, & tamen hæc rõnalitas, per quam essentialiter differt à Brunello, non est vniuersalis neque esse potest: ergo esse vniuersale, est extra essentiam huius quod est differre essentialiter. Min. prob. quia cum differẽtia propriissima essentialiter constituat hoc prædicabile, essentialiter est vniuersalis.

Tertiò: Differentia propriissima solum a differentia cõi & propria, per hoc quod propriissima, facit differre essentialiter, cõmunis, & propria non ita, sed cõis cõiter, seu per accidens cõe, & propria per accidens proprium tali rei: ergo non differunt in ratione vniuersalis, quia solum in prædictis differunt: ergo reliquæ differentiæ ẽt sunt vniuersales: quod si sunt vniuersales, profectò illis conuenit vniuersales esse, in quantũ differentiæ sunt. Nã cũ illud pdicatũ illis trib. differentiis cõueniat p aliquid superius, & cõe illis cõpetere dẽt, & hæc est ratio differentiæ in communi.

Preambula ad quaestionem.

In hac q. dicit prima sent. has propositiones. Prima, ratio differentiæ in cõi est ens rationis. Et probat hanc propositionẽ. Nam hæc est vera prædicatio, differentia propriissima est differentia: sed differentia propriissima est ens rõnis, quia est tertium prædicabile: ergo & differẽtia in cõi. Proba. consequentia: Nã si existat in inferiori aliquid rationis, superius ad ipsum essentialiter dẽt esse aliquid rationis, quia ens reale nõ potest esse de quidditate entis rõnis, quod est suum oppositum, sicut nec substantia de quidditate, & essentia accidẽtis. 1. Opini. in 4. propositionibus.

3. Prop. Secũda prop. Differentia cõis ad cõem, propriam, & propriissimam, est relatiuũ rationis, & secũda intẽtio. Quod sit relatiuũ rõnis prob. Est ens rationis, non negatio nec priuatio: ergo relatio. Quod vero sit secunda intentio prob. nam est relatiuum rationis fundatum in esse cognito: ergo est secunda intentio Consequentia est clara, & patet ex dictis in tract. intentionum. Anteced. probabitur statim. Et probo modo: nã ex eo quod apprehensum est à me id, per quod aliquid ab alio differt, illi statim secundam intentionem tribuo, vt patet inductiuè in omnibus differentiis, in rationali, & in cicatrice.

3. Prop. Tertia propositio: Illorum rõ differentiæ in cõi est esse id, quo aliquid ab alio differt vel à se ipso, abstrahendo ab hoc q est differre cõmuniter propriè & propriissimè. Et vt hoc magis explicetur formaliter, & logicè, propria ratio differentiæ in concreto est esse relationem rationis, & secunda intentio, cuius totum suum esse est ad aliud se habere, vt terminũ a quo facit differre, seu a quo differt id quod refertur. Hæc propositio probatur: quia non possumus huic relationi rationis, & quod est aliquid pertinens ad secundam intentionem aliam essentiam tribuere.

4. Prop. Quarta propositio: Ratio formalis dñæ communis, vt distinguitur a propria & propriissima, est facere, vt aliquid differat ab alio taliter, i. accidenti communi Et si hoc formaliter & magis logicè explicetur, est relatiuum rationis, cuius totum suum esse est ad aliud à quo accidenti communi differret, vel ad seipsum. Et rõ differẽtiæ propriæ ẽ referri ad aliud, à quo differret accidenti

denti inseparabili. Et ratio differentiæ propriissimæ est esse relatiuũ rationis, cuius totum suum esse est ad p ura sibi inferiora referri, in quibus essentia liter est, & tanquam actus illorũ faciens ea ꝓpriissimè, & essentaliter differre.

5. Propo. Vltima propositio: Licet ratio differentię proprijssimę sit prędicari de pluribus i quale essentiale, sed ratio differentiæ in cõmuni, & propriæ, & cõmunis non est prędicari de pluribus, sed solũ est facere differre, vt iam explicatum est.

2. Opinio Secũda sentẽtia asserit, propriissimã differentiam, propriam, & cõmunẽ essentialiter esse vniuersalia, differentiã verò in cõmuni sumptã nõ dicere vniuersalitatem in sua essentia. Et ratio huius opinionis est huiusmodi: Nam differentia communis, & propria pertinent ad quintũ prędicabile, & ad quartum, vel saltem ad quintum, sed quartũ, & qnintũ prædicabile essentialiter sunt vniuersalia: ergo &c.

Deciditur quæstio.

Auctoris calculus. VErùm, vt quod sentio iam explicẽ, aduertendũ duxi differentiã posse sumi, *Not.* & metaphysicè, & logicè. Si metaphysicè *1. Concl.* sumatˢ differentia non dicit in suo cõceptu vniuersalitatem, sed solum dicit id, quo aliquid ab alio differt, cum quo in aliquo cõuertit, vt cõstat ex D. Th. & Arist. locis adductis, quæstione præcedenti, & hæc est ratio differentiæ in cõi acceptæ, accipiendo verò differentiæ propriissi næ rationẽ est id, quod ea quæ in genere conueniũt essentialiter differunt. Nec metaphysicus cõsiderat vniuersalitatem, licet ille, vt cõditionẽ expostat, qa res ĩ vniuersali pertractat. Ratio verò differentię propriæ in hac etiã cõsideratione est id, quo aliqua cõuenientia differunt secundum accidens propriũ, & differentię cõmunis ratio est, quod sit id quo ea etiam, quę conueniunt, accidẽti differunt cõi. Hoc præsuppositum satis constatꝫnã metaphysicus entitates reales considerat, & differentiam vel conuenientiam, quatenus quid reale sunt. Non verò habet considerare secundam intentionẽ vniuersalis, vt sic, licet forsitan eas consideret qua ratione sunt rationis entia per ordinem ad suum principale consideratum.

2. Concl. Dico secundò. Si differentia logicè cõsideretur loquendo de differentia in cõmuni essentialiter esse vniuersale, itaqꝫ ratio differentiæ est esse vniuersale quoddã, ꝙ de aliquibus prædicatˢ faciens ea differre. Et ratio differentiæ popriissimæ esse tale vniuersale, ꝙ prędicatur de multis faciens ea essentialiter differre ab aliis, & differentia cõis est esse vniuersale quoddam, quod de multis prędicatur faciens ea cõmuniter differre, & propria differentia est esse vniuersale quoddã, quod de multis prædicatˢ faciens ea differre ꝑ accidens ꝓpriũ. Hoc secũdum dictum hac ratione mihi psuadeo probabiliter, ꝙ differentia propriissima est essentialiter est vniuersalis; non quatenus ꝓpriissima est, quia sic solũ habet quod faciat differre essentialiter, & quod essẽtialiter ꝑ dicetur. Iã ergo quatenus differentia habebat quod faceret differre, & quod de multis prædicaretˢ, quod verò quatenus talis additur est quod taliter prędicetur, & taliter faciat differre: ergo reliquę differẽtiæ sunt vniuersales, & quatenus tales sunt talia vniuersalia facientia taliter differre, quando qdẽ differẽtia cõmunis est essentia iter vniuersalis quod debet omni inferiori differentiæ cõpetere; nõ enim est intelligibile eo solũ differentiã esse vniuersale, quia differentia propriissima est.

Obiectio. Sed cõtra; Nam hæc prædicatio, Petrus est albus, Ioannes est albus, sunt prædicationes quinti prædicabilis, qua ratione sunt prædicationes vniuersalis: ergo non sunt prædicationes differentiæ, qua ratione sunt vniuersales. Respondetur ꝙ in ista prædicatione possumus duo considerare, alterũ est *Solutio.* quod illa prædicata sint extra rationẽ subiecti, & possunt abesse, & adesse pręter subiecti corruptionẽ, & hac ratione pertinent ad 5. prædicabile. Potest alterũ considerari, ꝙ scilicet, per illa prædicata subiecta de quibus assumuntur ab aliis differuut cõmuniter, vel propriè, & sic pertinent ad differentiã communẽ, vel propriam: nec incõuenit idem varię consideratum varias induere ĩtentiones. Et nota quod si sumas hanc diffe *Obserua.* rentiam, vt hanc rationalitatem singularẽ est differentia metaphysicè nõ logicè, qa differentia logicè debet esse aliquid vniuersale, sicut hęc albedo est accidens metaphysicè nõ logicè. Eadẽ ratione ex dictis sequitur secũdam illam opinionem falsam esse, prima vero opinio nõ est vndequaque improbabilis, & qui voluerit, illam defendat, & ideo non soluo eius arg.

QVAESTIO LX.

Quæ diuiso sit illa differentiæ in communem, propriam, & propriissimam.

Cōmun. 1. Opin. N hac q. est opinio quorundā asserentium magna cum asseueratione, prædictam diuisionem, si accipiatur secūdè intentionaliter, esse generis in species, & probāt primò: 1. Argu. nam vbi reperitur aliqua analogia, reperitur aliqua depēdentia vnius analogati ab alio, vel vtriusque ab alio tertio: sed hæc non reperitur inter illa membra, si sumantur secundè intentionaliter: ergo ratio differentiæ non dr̄ analogicè de illis, & nec æquiuocè: ergo vniuocè tāquam genus de suis specieb. consequentia cum maiori est nota, & min. prob. quia prædictæ secundæ intentiones habent esse p operationem intellectus, sed pōt itellectus pro libito facere vnam sine alia, vt si denominet albedinem differentiam cōem non denominando aliquam aliā, nec ēt præbet intellectus denominationem propriæ, & propriissimæ, & cōis per ordinem ad aliquod tertium cū nulla alia sit differentia præter istas: ergo Obiectio. dicitur vniuocè, & genericè. Et si rursus dicas, contra: nam fundamenta intētionis differentiæ analogantur, dicit. n. differentia primò intētionaliter sumpta analogicè de propria cōi, & propriissima: ergo ēt secunda intentio, quæ fundatur super illas dicetur analogicè. respōdet hæc opinio, quòd benè possunt primè intentionaliter analogari, vniuocari vero secundè intentionaliter; Nā animal, & color in rōne entis ana- Solutio. loganturs vniuocātur vero in rōne generica. Nā genus s̄m eādē rōnem dicitur de illis. Et confir. hoc arg. Nā Porphy. in hoc c. differentiā, ppriā, cōem, & propriissimam vocat species differētiæ: ergo s̄m Porphy. differentia genus est ad illas. Sed confirmemus hanc sententiam maiorib. rationibus.

2. Argu. Et sit 2. arg. Nā intētio differentiæ cōis, propriæ, & propriissimæ differunt specie: ergo intentio dicitur de illis vniuocè, & genericè. Cōsequentia satis patet: quia species sine genere vniuocè esse non possunt, & ad illas species differentiæ non videtur aliud genus assignari posse, nisi differentia in cōi. Sed probatur anteced. Nam differentia cōis, propria, & propriissima prædicantur de plurib. differentib. numero in quid: ergo sunt species. Consequentia patet ex speciei definitione. Sed probatur anteced. Nam hæc differentia cōis est differentia, & hæc differentia communis est differentia, prædicatio est in quid de plurib. quæ numero differunt: & idem dicēdum de differentia propria, & propriissima: ergo &c.

Tertium arg. Relatio rationis est genus, 3. Argu. & aliquid vniuocum ad oēs relationes rōnis: ergo & differentia ad oēs differentias est genus. Antec. satis patet ex dictis superius ex constitutione prædicamenti rōnis: sed consequentia probatur. Nam quando aliquid cōis est genus ad aliqua, illud, qd continetur sub illo cōi, & est cōe ad eadē debet etiam esse genus, & vniuocū. Sicut si corpus est vniuocum ad hominē, & leonem, & genus: & animal similiter debet esse vniuocum ad hominem, & leonem, & genus illorum: ergo si relatio rationis est genus ad omnes relationes differentiæ, & differentia erit genus ad easdem. quia est superior respectu illarum, & de differentia in cōi essentialiter prædicatur relatio. Cō Confir. firmatur, & explicatur hoc arg. Nam intentiones differentiæ essentialiter sunt relationes rōnis: ergo relatio rationis est genus ad illas, & intentio differentiæ in cōi est inferior quidditatiuè ad relationes rōnis, & superior ad illas essentialiter: ergo intentio differentiæ est genus respectu intentionum differentiæ, quia illud, quod est medium inter genus, & species essentialiter dēt esse genus respectu specierū, & ita in constitutione p̄dicamentali intentio differentię dēt sumi, vt genus respectu intentionū differētiæ cōis, ppriç, & ppriissimç.

2. Sent. Secunda opinio censet, differētiā in cōmuni æquiuocam esse ad differentiam cōmunem, propriam, & propriissimam, sumēdo illas secundè intentionaliter. Et pbatur hoc argumento. Et sit quartum. Nā rō differentię propriissimę est prędicari de pluri- Argu. 4. bus in quale essentiale: ratio differentię cōmunis, & propriæ nō est prædicari, sed facere differre cōiter vel propriè: & rō differentiæ in cōi est solum facere differre: sed hæc ratio non potest esse cōmunis ad prædicari, & facere differre: ergo nec rō diffe-

dñiæ in cõi põt esse, nisi ęquiuoca. Quod si dicas, de ratione dñiæ in cõi esse prædicari de pluribus faciendo differre, & ita iã illa ratio est cõis omni dñiæ, contra: nam hæc prędicatio v.g. Petrus est albus, Ioannes est albus, est prędicatio quinti prædicab. & non dñię cõis: ergo de ratione dñiæ ĩ cõi nõ est prædicari de pluribus, siquidẽ non conuenit omni differentiæ.

5. *Argu.* Et probatur magis hoc. Et sit quintũ argu. Nam sequitur, quod nunquã possit saluari ratio differentiæ cõmunis, & propria, nisi cõueniat pluribus: vel ĩ ordine ad plura, hoc autẽ videtur falsum: ergo & illud, ex quo sequitur. Probatę sequela, quia essentialiter, & vniuersale non saluatur, nisi in pluribus, vel p ordinẽ ad plura, cũ sit vnũ ĩ multis, & de multis. Sed mi. probatur: Nã per albedinem etsi esse nõ posset in multis verè Petrus albus; differret cõiter a Paulo non albo. Quinimo per hanc albedinẽ, quæ nequit esse cõmunis, verẽ Petrus differret à Paulo nõ albo, & intellectus tribuit illi albedini ĩtẽtionẽ differentiæ cõis: ergo de ratione differentiæ in communi nõ est prædicari de multis, sed solũ facere differre. Et cum differentia propriissima essentialiter sit prædicabilis, & cõmunis, aliquando sit essentialiter particularis, ratio differentiæ æquiuocè dicitur de illis.

Confirm. Et confirm. hoc arg. Nã Petrus sedens differt à seipso stante per sessionẽ hanc, & hæc nequit esse communis respectu Petri: ergo verè saluatur ratio differentiæ cõis cũ repugnãtia ad vniuersalitatẽ: ergo vniuersalitas nõ est de ratione differentiæ cõmunis, aliàs nõ repugnaret alicui inferiori membro. Et ita videtur dici æquiuoce de communi propria, & propriissima, cum hæc essentialiter sit vniuersalis.

3. Opinio Medinæ in quatuor propositionibus. Tertia opinio est sapiẽtissimi magistri Medinæ, qui ita solebat voce tenus hanc explicare diuisionem. Dicebat enim, quod si diuisum, & membra diuidẽtia sumerent materialiter p rebus denominatis à secũda intẽtione differentiæ, tunc nõ erit diuisio, sed potius partitio, ac si partiremur sic differentias, res quæ est differentia, interdũ est res, quæ est differentia cõis, vt albedo, interdũ est res, quę est differentia propria, vt nasi curuitas: interdũ est res, quæ est differentia propriissima, vt rationale. Vult dicere hęc opinio, quod cũ dicimus, differentia alia communis, alia propria, &c. idẽ est ac si diceremus, differentiarũ aliæ sunt cõmunes, aliæ propriæ, aliæ ppriissimæ, sicut si partiremur aceruum lapidum, & diceremus, lapidum alii magni, alii parui. Existimat enim hæc opinio ad materiale differẽtiarum nihil commune dari posse, cũ materiale interdum sit ens reale, interdũ rationis, interdũ substãtia, interdum accidens. Et ita materialiter dñia sũpta partiri põt, diuidi in inferiora non põtest. quia nõ datur cõe.

1. Propo. (placed beside first proposition)

2. Propo. Dicit secundò, q si differentia sumatur formaliter, hoc est pro secunda intentione in concreto, & diuidentia sumantur materialiter pro substratis dñialibus, est diuisio accidẽtis in subiecta. Sicut si diceremus: generis intentio in concreto aliqñ est in animali, aliqñ in colore, &c. ita in proposito, dñia alia cõis, i. intentio differentiæ aliqñ denominat colorẽ dñiam, aliqñ cicatricem, aliqñ rationale.

3. Propo. Dicit tertiò, q si diuisum sumatur materialiter in determinato subiecto, & mẽbra diuidẽtia formaliter, est diuisio subiecti per accidentia. Sicut si diceremus, habẽs albedinẽ est aliud nix, aliud lac, &c. Ita hic, vt disgregare visum, interdum denoiatur intẽtione dñiæ cõis respectu Petri, & Ioãnis, interdum à scda intẽtione dñiæ propriæ respectu niuis, & cygni, interdũ ab intentione dñiæ ppriissimæ respectu albedinis ipsius.

4. Propo. Dicit quartò, q si diuisum formaliter sumatur, & mẽbra diuidẽtia similiter, est probabilis opinio Caie. & Sot. q dicitur analogicè, licet sit probabilis illa quę asserit esse vniuocã. Quod sit analoga probatur: quia differentia cõis simpliciter & per prius est differentia cõis, & propria per posterius, & secundũ quid. Et præterea, quia differentia propriissima est speciei vniuersalis: ergo non põt esse species differentiæ, & loquimur de illa in quantũ differentia est propriissima. Probatur consequentia: quia vna res secundum eãdem rationem non potest esse sub pluribus generibus non subalternatim positis: ergo est diuisio analoga.

Ad 1. Soluuntur hæc argumenta, dicendo ad primum, q licet dñia propriissima perfectiori modo sit dñia simpliciter: tamẽ differentia cõis, & propria sunt differentiæ, & non differunt, nisi secundum perfectum magis, & minus intra idem genus, sicut

sicut differunt hō,& equus in rōne aīalis. Ad secundum respōdetur; quod eadem species sub diuersis generibus cōstitui potest diuersis rationibus; & ita differētia ꝓprissi ma, quatenus est vniuersalis, cōtinetur sub genere vniuersalis, quatenus verò facit differre, sub genere differentię. Vnde hęc argumenta solū sunt probabilia, & nō tollunt probabilitatē alterius partis. Et ratio probans esse vniuocā diuisionē est solutio primi argumenti. Ita censebat sapiētissimus magister meus optimè meritus de literarū studiis; & hanc opinionē sequuti sunt multi. Si verò faciamus sermonem de differentia primę intentionaliter ferè oēs conueniunt esse analogi in sua analogata.

Ad 2.

Decisio quæstionis.

1. Concl. SIt in hac parte prima concl. Substratis omniū differentiarum non datur vnus conceptus cōis, qui vnus conceptus differentia in cōi dicatur, quia ab omnibus differentiis impossibile est vnum abstrahere cōceptū. Hæc conclus. ex dictis lib. 1. satis probata manet: sed mō probatur breuiter. Enti reali, & rōnis non potest dari vnicus cōceptus: sed multæ differētiæ sunt entia realia, & multa entia rōnis (& loquor pro rebus denominatis differentiæ:) ergo illis vnus non pōt dari conceptus. Minor illa probaī: Quia entia rōnis suas habēt differētias, cū verè vnū ens rōnis specie ab alio differat, vt genereitas à speciei tate: et etiā habent sua accidentia cōia, & ita cōsequēter suas differentias cōes. Ex quo sequitur differentiā pro substrato nō posse esse vniuocā, nec genus ad oēs differentias, sed necessitate debet esse analogum, & duobus conceptibus, sicut ens analogū est duobus conceptibus ad ens reale, & rationis. Et de his multa diximus in superioribus Loquendo verò de differentia, prout communis est ad differentias omnes reales.

2. Concl. Sit 2. concl. Differentia realis nō potest esse vniuoca ad differentiam cōem, propriam, & propriissimā. Hæc conclusio certa est: nam aliqua differentia est accidens, aliqua substātia, vt patet in rōnali, sed substantiæ, & accidenti nihil reale commune vniuocum dari potest: ergo nec differentiæ communi, propriæ, & propriissimæ.

Præterea, differētia vt abstrahit à differentia reali substātiali, & à differētia reali accidētali, includit ens: sed ens nō est vniuocū ad differentiā accidentalē, & substantialē: ergo nec differētia, q̄ includit ens qđ nō est vniuocū ad illas differētias, poterit ad eas esse vniuocū quidnā sēper ex necessitate dēt descendere ad inferiora, cum illa inæqualitate q̄ hēt ens. Et de hoc magis dicemus in argumētorū solutionibus.

3. Concl. Tertia concl. Differentia realis cōis ad communē, propriam, & propriissimam, est analogum ad illas, & non vniuocum. Quæ concl. etiam habet verū, si omnes differentiæ essent accidens, dummodo vna esset cōis, alia propria, alia propriissima, quod verificari poterit in differentiis cōibus, ꝓpriis, & propriissimis accidentiū. Hanc cōcl. tenent cōmuniter omnes logici, Albertus, Ammo. Caiet. Sot. Ioan. & Colon. in hoc c. de differen. Qui postea q̄ probauit, esse cōe omni differentiæ facere diuersū, addit, sed cōmunis, & propria faciunt per accidens, idest, secundū quid. Vbi insinuaē facere differre secundū quid competere differentiæ propriæ, & cōi, simpliciter vero propriissimæ. Præterea probaē rō differentiæ pro materiali accipiendo differentiā, pro hoc scilicet, quod est facere differentiā aliq̄, simpliciter conuenit differentiæ propriissimæ, differentiæ vero cōi, & propriæ secundū quid: ergo diciē de illis analogicè. Consequentia est nota ex proprietatibus analogorū. Quod vero secūdū quid conueniat cōi, & propriæ, & simpliciter propriissimæ, probatur. Nā illa solū est simpliciter differentia, quæ est secundū essentiā, quæ vero est secundum accidens, non est simpliciter differētia, quia idē à se ipso nō ꝓpriè differt, & simpliciter, & tñ differt cōis differentia, & propria, similiter, vt si habeat cicatricem, q̄ prius non habebat, & sedeat mō qui prius stabat: ergo ītentū. Et confirm. hæc ratio: Nā sola differentia specifica dat esse simpliciter, siquidē dat essentiā; reliquæ vero non dāt esse simpliciter: ergo sola differentia propriissima facit differens simpliciter. Nā differētia ad esse sequiē, & esse simpliciter nō voco esse substātiale, sed esse essentiale, et qđcunque esse ad essentiale sequitur cōparatū ad illud, habet rōnem esse secūdū quid. Et cū D. Th. q. 23. præcedēti in loco ex metaphysica ibi adducto dicit, ea quæ differunt secundum accidens cōe, propriè differre, loquitur de differre, prout distingui *Explicatur locus D. Tho.*

tur a

tùr a diuerso. Non vero vult dicere, quod sit æqualitas vniuoca in differentia cõi,& propriissima:nã diuersa impropriè dicunt differẽtia,quia in nullo cõueniũt vniuoco.

Quare ens dicatur analogicè de substãtia & accidente.

Probatur præterea conclusio;Nam propter dependentiã accidentis à substantia, ens dicitur analogicè de illis,at similis depẽdẽtia inuenitur inter differentiã propriã, & cõem ex vna parte,& differentiã essentialẽ ex alia:ergo rõ differentiæ erit analoga illis. Minor probatur.Nã sicut accidẽs dicitur ens per ordinẽ ad substantiã:ita accidens cõe, & inseparabile dicuntur facere differre per comparationẽ ad differẽtiã propriissimam.Nam sicut differentia propriissima ideo est differentia,quia dat esse specificũ distinctũ ab omni alio esse,& determinat genus, in quo cũ aliis speciebus cõuenit ad hoc esse spẽi,ex quo separat,& distinguit propriissimè ab aliis: ita differẽtia cõis, & propria differentia dicuntur, quia distinguunt ad modũ,quo differentia propriissima distinguit. Nã ea quæ in aliquo cõueniunt in aliqua rõne, separantur ab aliis.Vnde quo magis differẽtia accesserit ad modũ distinguendi,& faciẽdi differre propriissimè,magis accedit ad rõnẽ differentiæ,quia magis participabit rõnẽ differẽtiæ.Nec solũ est diuersitas inter suprà dictas differentias penes magis, & minus intra idẽ genus,vel spẽm,sed penes accessum ad participandũ rõnem differentiæ,secundũ quid,vel simpliciter.Nec ista diuersitas in differentiis prouenit ex rõne differentiarũ ipsarum,sed ex ipsamet rõne differentiæ, quæ participatur simpliciter à propriissima, ab aliis aũt secundum quid.

Discrimẽ inter analoga, & vniuoca.

Præterea:Nã inter analoga, & vniuoca hæc est differentia,quod in vniuocis rõ importata per nomen nõ solũ inuenitur simpliciter in inferioribus, sed oia inferiora præcisis differẽtiis æqualiter perfecta sunt in rõne illa vniuoca,æqualiterque illã participant,vt patet in aiali respectu suarum specierũ,quod tñ è contra accidit in analogis. At præcisis propriis differentiis rõ differentiæ primè intentionaliter sumpta non æqualiter perfectè participatur à differentia propriissima,& cõi: ergo non est illis vniuoca. Minor prob.quia eandẽ analogiã seruant passiones entis,ac ipsũ ens: sed rõ entis non æqualiter participatur a differentia substantiali, & accidentali,cũ nihil reale sit vniuocum substãtiæ, & accidenti,sed omne cõe debet esse analogum: ergo nec rõ differentiæ æqualiter participatur ab eisdem cum differentia,& distinctio sit passio entis. Nec huic doctrinæ dissonat Porphyrius ca.de differen.vbi dicit, differentiam cõem,& propriam appellari simpliciter differentias: quia talia dicũtur propter earum imperfectionem,quia ferè nihil perfectionis addit supra rõnem illã cõem. Quomodo vocamus multa aialia, animalia sine addito, quia purissimam perfectionem supra rõnem aialis addunt:eodem modo dicuntur differentiæ simpliciter cõis, & propria, quia imperfectissimæ sunt.Nec existimandum est,talia dici propter eorum perfectiones,quia hoc non est dubitandũ de illis. Et si aliquando res perfectissimæ cõibus nominibus nominari soleãt, vt magis eorum denotetur perfectio. Idem ergo est dicere,quod dicuntur differentiæ simpliciter,idest,non amplius, quã differentiæ solent vocari aliqñ. Vel secundò respondetur,quod dicantur differentiæ simpliciter,idest propriè,& metaphoricè, sed non simpliciter.i.vniuocè. Quomodo loquitur D Thom in loco sup.adducto.Ex hac conclusione sequitur, differẽtiam non esse æquiuocam primè intentionaliter, ad cõem,propriam, & propriissimam,vt falsò aliqui opinati sunt. Et si loquamur de differentia secundè intentionaliter, & vt importat secundã intentionẽ formaliter.

Explicatur locus Porph.

Alia explicatio.

Corollarium.

4.Concl. Contra recentiores.

Sit quarta concl.Differentia hoc modo accepta est analoga ad cõem, propriam, & propriissimã Quæ concl.statuitur contra quandam opinionem his temporibus summoperè receptam,& probatur eisdem rõnibus,quibus fuit probatum,differentiã primè intentionaliter esse analogã. nã idẽ ẽt de differentia secundè intentionaliter accepta conuincunt. Nam intentio dñæ propriissimæ simpliciter participat rõnẽ intentionis dñæ, reliquæ verò secundum quid,& in ordine ad ipsam. Sed nouis præterea probatur rationibus. Prima: quia si substratum denominatũ differentia in cõi, & propria primè intentionaliter acceptũ est secundum quid differẽtia: ergo non potest denominari per intentionem differentiæ simpliciter: quia quod secũdũ quid est tale,non potest suscipere, denominationẽ formæ,quæ dat esse simpliciter tale: cũ ergo diffe-

Ens secũdũ quid nocari potest ge nus simpliciter.

go differentia cōis, & propria sint secundum quid differentiæ, non poterūt simpliciter dici differentiæ: & ita nec differētia erit vniuocum, nec genus ad illas. Ego quidem libenter fateor, quod potest simpliciter denominari genus, quod secundū quid est ens, v.g. color, quantitas, &c. secundum quid sunt entia, vtpote affectiones substantiæ, quæ simpliciter est ens, & ita ens dicitꝰ de illis, & de substātia analogicè, sed cum hoc optimè stabit, qđ color dicatur simpliciter genus sicut substātia. quia ita simpliciter pđicatꝰ in quid de suis inferioribus, sicut substātia, licet non ita perfectè. Et ita fundat intētionē generis, sicut fundat substantiæ, quia non inconuenit id quod secūdū quid est ens simpliciter esse genus. Veruntamen qđ id dicatur differentia simpliciter secūdè intentionaliter, quod est secūdum quid differentia primè intētionaliter implicat, sicut implicat, vt id denominetꝰ propriū simpliciter secūdè intētionaliter, quod est secundū quid proprium primè intentionaliter. Et quod est secūdū quid species metaphysica, & realiter, vt anima rationalis denominetur simpliciter species, quod valde miror, cur nō aduerterint, qui tam subtiliter sibi placent differere oīa.

In quo fundetur intentio differentiæ. Præterea: Intentio differentiæ fundatur in cognitione passiua intellectus, qua cognita est natura qđā in pluribus existens, faciēs ea differre: sed intentio differentiæ cōis, & propriæ non possunt ab intellectu deprehendi, vt quid existens in pluribus inferioribus, faciens ea differre absolutè, & simpliciter, sed vt quid faciens ea secundum quid differre: ergo nec intellectus pōt illis tribuere intentionem differentiæ simpliciter, & sic differentia, nec erit genus, nec quid vniuocum. Consequentia probatur: nam maior, & minor certæ sunt. Non enim potest intellectus intentionem differētiæ simpliciter ꝓ libito rebus tribuere, sed debet præsupponere fundamēta, rōne quorum fundamentorum illæ intētiones, quę relationes sunt, rebus conueniātꝰ: ergo si rō faciendi differre, quod est fundamentum necessarium remotū, & esse cognitum vt tale, quod est fundamentū proximum secundū quid differentiæ cōis, & propriè conuenit, vt rei veritas habet, & ipsi ēt fatemur. Et intentio differentiæ fundata in ipsis ēt secundum quid conuenit, & ita nō poterit differentia esse vniuocum quid, & genus respectu illarum, sed erit analogum.

Præterea: Nam sequitur, quod si differentia sit genus ad cōem, proprium, & propriissimam, ita vt omnes istæ sint species, quod debeant dari tria prædicabilia differentiæ: Hoc autem est contra omnes logicos, solum vnum, quod est tertium prædicabile differentiæ constituentes. Et probatur sequela: nam differētia propriissima cōstituit prædicabile differentiæ vnū: sed ēt aliæ differentiæ sunt species differentiæ, & quæ simpliciter participant rōnem differentiæ: ergo ēt constituent alia duo prædicabilia differentiæ: nam profectò non est de vna maior ratio, quàm de aliis.

Fuga. Dices, quod differētia in cōi constituat hoc prædicabile, & non differentia propriissima. Sed contra. *Impugnatio.* Nam hoc est contra oēs: & dato quod ita sit, solū sequitur qđ sit vnum prædicabile differentiæ in genere, in specie verò erunt tria. Et præterea: Nam relatio prædicabilis constitutiua est vna specie atoma, vt patet in genere, in specie, in proprio, & in accidente: ergo si istæ differentiæ sunt specie distinctæ, constituent tria prædicabilia. Illum enim numerū prædicabilium inquirimus, cum dicimus tantū esse quinque, qui non possit vlterius partiri, & diuidi formaliter. Et ita cū inquirimus, an sint tātū quinque prædicabilia, idem est ac si diceremus, ideſt, an sint tantū quinque species atomæ prædicabilium, seu vniuersalium. *Quo sensu nō dicatur plusquā quinque prædicabilia.* Nam si de genericis solum fieret sermo, cū genera multas habeant spēs, non satis determinatum relinqueremus numerum prædicabilium, cū rursus essent alia prædicabilia secūd spēciem inquirenda. Quod si de numero specierū atomarū fiat sermo, vt fit, & dicatur esse tantum quinque, si species differētiæ sunt tres, iuxta hanc, q̄ impugnamus opinionē, profectò prædicabilia non erunt tātū quinque. Et hæc doctrina congruit maximè doctrinæ Porphyrianæ, & omniū logicorum, qui ideo dicunt agi de differētia cōi, & propria, vt ad veram differentiam perueniamus, quæ est propriissima, & quæ solum hoc constituit prædicabile. Et de hoc rursus redibit sermo, cum ostēdemus, solum illā differentiā hoc prædicabile cōstituere, q̄ genus determinat, quæ vocatur simpliciter differētia, non verò reliquæ, q̄ non

nō hoc modo sunt generis determinatiuę, nec specierum cōstitutiuæ, quare nec sunt differentiæ simpliciter.

Vlt. cócl. Vltima cóclusio: Hæc analogia, quæ reperitur inter cōmunem, & propriā in ordine ad propriissimam, siue accipiantur secundè intentionaliter, siue primè, est analogia ꝓportionalitatis. Nam sicut se habet differētia propriissima in suo actu, qui est facere differre, & ꝑdicari vt talis: ita similiter se habent supra dictæ, licet nō adæquent modum supra dictum, sed diminutè imitētur. Potest etiā esse analogia attributionis, & ad vnū finem. Ordinantur enim differentia cōis, & propria ad propriissimam, vt ad finē, cuius rationē imperfectissimè participant. Hæc omnia patent ex naturis analogorum De qbus vide infra libro 4. in Ante prædicamentis.

Dissoluuntur argumenta.

Ad 1. Ad primū principio resp. quod impossibile sit aliquid habere rationē differentiæ cōmunis, & proprię, nisi in ordine ad propriissimam, sicut impossibile est, ꝙ floriditas dicat risus, sine ordine ad risum hominis. Nec itelligi valet ratio differentiæ cōis, & propriæ, quæ est imperfecta, & secundū quid, nisi in ordine ad differentiā propriissimam, quæ est simpliciter differentia. Nam quamuis hæc entia rationis consequantur ad opus intellectus, iudicandū est de illis, sicut de aliis analogis, quæ fiunt ꝑ operationē realem. Et si iquiras, an debeat

Dubium esse differētia propriissima i esse obiectiuo cum est differentia communis, & propria,

Solutio. videtur ꝙ non. Quia sicut floriditas prati dicitur risus, & nō est necesse, ꝙ sit simul cum prati floriditate hominis risus, licet nō possit intelligi, vt risus, nisi i ordine ad risū hominis: ita nō est necesse ꝙ quando tribuo intētionē differētiæ albedini, simul tribuā illā rationali, verbi gratia, licet nō possit intelligi quidditatiuè relatio illa differentiæ cōis in ratione differentiæ, nisi i ordine ad differentiam propriissimā. Sufficit enim ꝙ sit vel aliquando habeat esse differētia propriissima, vt tribuatur albedini intētio differentiæ cōmunis. Sed de hoc in materia analogorū amplius. Alii dicunt,

Alia solutio. quod simul intellectus possibilis simultate tribuit intentionē differentiæ cōmunis, & propriæ rebus, & differentiæ propriissimę, vel saltē primò tributa, fuit intētio differētiæ propriissimæ, & postmodū aliis per ordinem ad ipsam. Et ꝙ intellectus nō possit alio ordine procedere. Respondetur ad argumentum, quod sufficit, quod ipsa intētio differentiæ cōis, & propriæ i se dependeat à differentia propriissima in suo esse.

Ad 2. Ad secundū respondetur, negando antecedens. Ad probationē negatur antecedēs, & ad probationē respondetur, illas ꝑdicationes nequaquā esse de pluribus numero differentibus in quid, sed sunt analogati de suis iferioribus. Sicut si diceremus, hoc accidens est accidens, & cętera: vel sicut hęc: hæc vrina est sana, & hæc vrina est sana, q̄ est prædicatio non speciei, sed analogi de aliquo suo analogato inferiori.

Ad 3. Ad tertiū argumentū respondetur, quod licet relatio rationis sit genus ad omnes relationes rationis, non tamen differentia, qa differentia addit aliquid supra relationē rationis, & ratione illius, quod addit, participatur simpliciter à dfia propriissima, & secundum quid ab aliis, quod sufficit vt sit analogum. Nam ad rationē analogię sufficit, & est necesse, quod ratio importata cū identitate nominis, nō æqualiter participetur ab inferioribus. Et ita cōtingit in ꝓposito, quia ratione illius, quod differētia addit supra relationē nō simpliciter participaē ab inferiorib. Quāobrē stat optimè, superiora esse vniuoca, & inferius analogū: sicut ratio substantię est vniuoca ossi & spinę, ratio vero sustētantis carnē hominis, & fructus alicuius analogicè dicitur: & risus hominis, & floriditas prati videntur esse in prædicā ento actionis, & actio est illis vniuoca, risus vero, qui est inferior ad actionē, & in ꝑdicamento eodē est analogū. Si tamē superius est analogum, ex necessitate debet inferius esse analogum ad ea, ad quæ superius est analogum: Nam inferius includit illud superius, & cōmunicat illud inferioribus suis, & ita debet communicare cū illa imperfectione analogica, & cū illa inæqualitate; ad rationē verò analogiæ sufficit, quod illa ratio importata vndecunque proueniat, non æqualiter participetur ab infe-

Quid requiratur ad verā analogiā rioribus. Maxime quia superiore existente analogo, cū illud sibi inferius communicet inferioribus suis iam ratio importata ꝑ nomen nō erit eadem, & ita poterit esse analogia, quia ratio nō militat in superiori vniuoco. Et ꝑ hoc ad confirmationē constat.

Ad

Ad 4. Ad quartum superiori q. responsũ fuit, non esse æquiuocam differẽtiam ad cõem, propriam,& propriissimam, quia ratio differentiæ in communi est esse vniuersale, faciẽs differre sua inferiora ab aliis. Et ita illa rõ simpliciter participatur a differẽtia propriissima,& secundũ quid ab aliis. Ad replicam resp. quod hæc prædicatio: Petrus est albus, Ioannes est albus, si consideretur, quatenus prædicatum est extra rationem subiecti,& potest ab illo abesse, & illi adesse præter corruptionem subiecti, est quinti prædicabilis, & si consideretur, vt aliquo modo facit subiectum differre ab aliis, quibus illa forma accidentalis non conuenit, est differentiæ communis.

Ad 5. ar. Ad quintum argumentum respondetur, concedendo totum, quod probat. Cum verò solus Petrus haberet albedinem, & intellectus illam in communi consideret, tribueret illi differentiæ intentionem: quia iam in intellectu cõmunis est,& de se posset de pluribus prædicari, faciendo ea differre. Si verò consideretur hæc albedo in particulari, est quidem differentia metaphysicè,& non logicè. Et per hoc patet ad confirmationem argumenti. Quid verò dicendum sit ad rationes opinionis sapientissimi magistri, pro quanto pugnet contra nos, liquet ex nostris conclusionibus, & argumentorum solutionibus. *Dubiorũ solutio.* Quem autem conceptum habeat differentia in communi, iam videbis ex dictis, in capite de genere,& quomodo differentia in communi faciat differre, sensus est, quod refert relatione facientis differre: sicut genus dicitur prædicari, idest referri relatione prędicabilis. Et quantum attinet ad id, quod diuiditur, omnes differentię per modũ vnius materialis sunt adæquatum materiale intentionis differentiæ. Et si diuidas hoc materiale, vt habet vnam formam intentionis, facilis est diuisio. Si verò diuidas ipsum materiale, quod includit differentias reales,& rationis, est diuisio non vnius cõceptus, sed analogi duorum conceptuum, de quibus in analogis redibit disputatio.

Alia solut. Respondetur vltimò, quod si differentia particularis consideretur, est tertium prędicatum, non vero tertium prædicabile: & potest illi intellectus tribuere intentionem tertii prædicati.

QVÆSTIO LXI.

An propria passio sit differentia propria, & differentia indiuidualis communis.

Qvæstionẽ hanc nemo superfluam existimabit: multum enim cõducit ad penetrandam quidditatem differentiæ communis, & propriæ, in qua nõ desunt etiam variæ sententiæ. *Controuersiæ cap. 1. partem quæsiti.* *1. Opin.* Quidã enim dicunt ad primam quæstionis partem, quam primo loco disputauimus, propriam passionem esse differentiam propriam. Et hæc sententia variis rationibus persuadetur.

1. Arg. Primum argumẽtum: Nam Porphyrius capite de differentia, textu tertio dicit, differentiam esse disciplinæ susceptiuam: sed non est differentia propriissima, quia non constituit essentiam, nec communis, vt de se patet, est igitur propria.

2. Arg. Sit secundum argumentum: Nam risibile, v. g. est verè differentia: ergo vel propriissima, vel propria, vel cõis. Consequentia est euidens, sed probatur antecedens. Nam differentia est, quæ facit differre tanquã forma quædam dans aliquod esse: sed propria passio est forma quædã sæpissimè, quæ dat aliquod esse: ergo propria passio est differẽtia,& facit differre. Probatur minor: quia risibilitas dat esse risibile: ergo per illud esse, quod tribuit, facit vt suscipiens esse illud differat à non habente illud, risibile enim differt à re, quę non est risibilis. Profectò mirũ est, quod albedo,& cicatrix per illud esse quod tribuũt, cũ sint formæ quædã faciant differre subiecta, quibus cõueniunt, & quod intellectus, cũ det altius esse, nõ faciat differre rẽ, cui tribuit illud esse, a re non habente illud esse, & conuenienti secum in aliquo prædicato superiori. *Confir.* Et cõfirm. Nam hæc diuisio est optima, licet non generis per suas species, nec differentias, aial aliud aptum ad nauigandũ, aliud minimè aptum: ergo per hãc passionem, quæ est aptitudo ad nauigandum distinguetur homo ab aliis animalibus; ergo per hoc differt ab illis: ergo hoc per quod differt, cum sit forma, erit differẽtia, & nõ cõis: ergo propria, qa propriissima nõ est.

Et

Confirm. Et confirm. Nam per intellectum differt homo per se in secundo modo perseitatis ab hinnibili, siquidē propria illa passio pdicaẽ per se in secundo mō: ergo erit dria ꝑpria siquidē facit differre in secūdo mō.

2. Opinio. Secūda opinio asserit, propriā passionē verè esse driam, non propriissimam, quia nō constituit essentiam, nec cōem, quia nō est accidēs separabile, nec propriam, quia non est accidens inseparabile ratione conditionū indiuiduantium conueniens, sed est alia differentia, q̄ Porphyrius non numerauit, scilicet, propria, & per se in secūdo mō perseitatis. Et hæc opinio eisdē argumētis suadetur, & licet sit quartū probabile, quatenus est aliquid conueniens rōne essentiæ, & ab illa dimanās, & ēt dria propria, & per se secundo, quatenus taliter facit differre, vt aliquid dimanās ab essētia.

3. Opinio Caiet. Soti & Authoris. Tertia sententia est, quæ asserit non esse differentiam cōem, nec propriam, nec propriissimam reduci vero ad differentiā propriissimam, quia est aliquid cōsecutum ad propriissimā driam, est ratio illius rei conueniens. Hanc opinionem reperio magis probabilem, quam tenent Caietanus, & Soto, & alii logici minoris notæ. Et probaẽ:

1. Ratio Caiet. &c. Nam cum Porphyrius diuidit differentiā, accipit differentiā pro hoc, quod facit differre, vt differre accipitur prout distinguitur à diuerso, ea autē, q̄ propriè differunt, vel cōueniunt in genere, & distinguuntur specie. Et ista differētia propriissima differunt, quæ speciē cōstituit, & non differūt per propriam passionē specie, vt expressè Porphyrius testatur: quia propria passio non caussat driam specificā, sed consequitur ad illā, vel conueniunt in specie, & distinguūtur indiuidualibus accidētibus. Et hæc accidentia si sunt transmutabilia caussant driam communē. Et si sint inseparabilia caussant propriam differentiā. Nec potest imaginari alius proprius modus differendi, cū ea, quæ differunt, in aliquo vniuoco cōuenire debeant. Vnde non erunt aliæ driæ præter enumeratas à Porphyrio.

2. Ratio. Et præterea: Nā cum propria passio nascatur ex essentia, & ibi sit in radice, si q̄ differentiam facit ad illā specificam est reducenda, & non propriam rōnem differentiæ cōstituet.

Confirm. Preterea: Nam Porphyrius, cum agit de differentia cōi, & propria, solum has differentias cōstituit inter indiuidua eiusdē speciei, quia solum agit de differentia, quæ potest esse in his quæ cōueninnt in aliquo vniuoco. Et cum indiuidua eiusdem speciei non conueniant in rōne specifica, solū restabat differētia penes accidentia indiuidualia: sed hæc hoc nō sunt nisi propria, & cōia: ergo propria passio non constituit speciale driam. Et si dicas,

Instātia. contra: Nam equus, & hō differunt per albedinē, & tamen non sunt indiuidua eiusdē speciei: ergo falsum est dicere, quod differentia cōis debet assignari inter indiuidua eiusdem speciei: quinimò etiam possūt accidēti inseparabili differre, vt per cicatricem, & per oculorū colorem diuersū.

Alia instantia. Et confirmatur hoc argumentum: Nam Petrus differt à se ipso, & differentia cōi, vt si modo stet, & postea non: & etiam differt differentia propria, vt si modo habeat cicatricem, & tamen illam antea non habebat. Constat aūt, Petrum vtroque tēpore nō esse indiuiduum alterius rationis: ergo istæ differentiæ non constituunt differentiam inter indiuidua eiusdem speciei.

Aliorum solutio. Ad hoc argumentū respondent aliqui, quod quādo est alia ratio differendi inter ea, quæ habent accidētia cōia, & propria, hæc accidentia in illis non habent rōnem differentiarum, quia accidens cōe, & accidens proprium rōnem differentiæ habent, cum considerantur in rebus, quæ aliàs nō differebant in aliquo essentiali, quia rōnē differentiæ habent, quatenus conuenientia distinguunt. Cum vero aliàs iam differebant maiori differentia, non censentur driæ.

Solutio Authoris. Sed hæc solutio nō mihi placet, quia Petrus etiamsi habeat cicatricem sine dubio differt a Paulo, qui non habet cicatricē per albedinē, qua caret Paulus. Et idem respondetur quod albedo in illis est dria cōis, quia sunt indiuidua generis: & in quātum hæc animalia sunt particularia, scilicet non differunt specie: & hoc sufficit.

Ad confirmatiōnē respōdetur, quod cū dicimus facere differentiā inter indiuidua eiusdē speciei, intelligendum est, vel inter vnum indiuiduum eiusdē speciei secūdum diuersos status consideratū: quia quantum ad hoc ita se habet, at si esset à se distinctū.

3. Ratio Preterea probatur hæc tertia sentētia: Nā si passio esset verè dria, aut esset separabilis, aut inseparabilis, sed neutrū habet: ergo &c. Consequentia est nota ex doctrina Por-

Porphyrii, qui vniuersaliter diuidit dñá in separabilē,& inseparabilem. Maior probatur, quia separabile, & inseparabile repugnant respectu eiusdē ergo alterū illorū differentiæ cōpetere debet. Minor probatur, quod non sit separabilis: quia ꝓpria passio habet connexionem necessariā cum essentia, cū ab illa profluat, & ita per natura ab illa diuidi nequeat. Quinimo qui dicūt diuina potentia separari posse propriā passionē, non hoc de omnibus concedunt, sed de illis solū, quæ realiter ab essentia distinguuntur. Quod non vero sit inseparabilis, patet. quia oīs differētia inseparabilis, aut est per se, aut per accidens, vt constat ex Porphyrio, sed non est per se, quia differentia per se constituit essentiā: nec per accidens, quia differentia per accidens suscipit magis, & minus: sed propria passio non suscipit magis, & minus. ergo &c.

4. Ratio. Præterea: Nam Porphyrius differentiā propriā semper distinguit contra propriā passionē: ergo propria passio non est differentia propria. Probatur antecedens. Nā sēper ponit exēpla de accidēte quinti prędicabilis, propria vero passio ad quartum pertinet. Et certè maximū mihi argumentū est in sententia Porphyriana, hanc nostrā sñiam esse suscipiendā ex eo, quod cū propriarū passionum exempla sint ita patentia, si propria passio esset differētia ꝓpria, Porphyrius illius meminisset, cū esset potiori iure differentia propria, quā aquilum, vel huiusmodi. Nec existimandū est, hanc differentiā esse prætermissam à Porphyrio, nec egisse de omnibus differentiis, quandoquidem ita fuit accuratissimus in tradendis variis rerum differentiis.

6. Ratio. Præterea: Nam teste Boetio in hoc cap. dñia cōis, & propria sūt, quibus indiuidua differunt, propriissima verò quibus spēs, & genera differunt. Et ita vocat dñiam cōmunē, & propriā dñas indiuiduorum, & propriissimā differentiā generū, & specierū. Sed per propriam passionē nec genera nec spēs differunt, cum per illā non cōstituantur nec determinentur: nec ēt indiuidua eiusdem speciei, quia oibus conuenit: ergo nec est propriissima, nec communis, nec propria, sed reducitur ad propriissimā vt effectus illius, qui arguit, & infert propriissimā distinctionem; licet ratione inseparabilitatis possit reduci ad propriam.

Dissoluuntur argumenta.

Ad primum. AD primum argumentum, contra hāc tertiam opinionem respondetur, Porphyrium ibi accipere disciplinæ susceptiuum pro radice illius susceptibilitatis disciplinæ, quæ est vera, & ꝓpriissima differentia, & est gradus vitæ, à quo nascitur intellectus. Et si quandoque inter graues authores accipiatur propria passio pro dñia, explicādū est ratione radicis, & principii, quia cum passiones nobis sint notiores, accipiuntur sæpe pro veris differētiis nobis non ita notis, & sæpissimè ignotis. *Modus explicandi auctoritates ī cōtrariū.*

Ad secundum. Ad secundum respondetur. Quod propria passio, nec est differentia, nec facit differre, vt hic accipitur differentia, licet reducatur ad aliquam differentiā. Non enim est differentia propriissima, quia non facit differentiam essentialem, nec propria, & communis, quia teste Boetio hæ sunt differentiæ, quibus indiuidua eiusdem speciei inter se differunt. Constat autem per propriam passionem non differre eiusdē speciei indiuidua: Vnde nec est differentia: quia non dat tale esse, & facit taliter differre, vt possit determinari illud differre aliquo horum modorum faciēdi differre: sed dat quoddam esse natū ex vltima differentia, & ita facit differre tali modo, qđ reducitur ad modum faciendi differre illius causæ, scilicet, vltimæ, & propriissimę differentiæ, & facit differre per quandam reductionem: & ita habet quod sit differētia per reductionē, & non per se: quia modus ille, quo differre facit, non est accidentalis quinti prædicabilis, nec essētialis, sed reductiuè: & ita est differentia reductiuè. *Propria passio quare non sit vna differētia, propriè nec communiter.* Et homo quidem differt à bruto per risibile, sed imperfecto modo; & ita reducitur hæc differentia ad propriissimam, quæ simpliciter facit illum differre: sicut anima rationalis non constituit in prædicamento nouam speciem substantiæ, nec est in noua specie substantiæ, quia habet esse per se imperfectum; sed reducitur ad speciem hominis, cuius est forma; ita risibile non constituit speciem vel modum differentiæ, etiamsi alio modo faciat differre, sed reducitur ad substātialem differentiā, & propriissimā, quia nō dat simpliciter esse essentiale, sed reducit ad illud esse suum esse, vt quod illius, nec potest reduci ad alias differentias, ita propriè, nisi forte ad pro-

propriā, ratione inseparabilitatis. Et per hoc patet ad reliquas confirmationes.

Ad 2. opin. Ad secundam opinionem iam dictum est, non esse possibilem aliam differentiam, quæ sub his non contineatur, vel ad has non reducatur.

Controuersia circa 2. partem quæsiti. Aliorū opin. Quantum attinet ad secundum quæstionis punctum, vtrum principium indiuiduationis sit aliqua dictarum differentiarum, dicunt quidam indiuiduationis principiū non esse differentiam communem, cum verè sit inseparabile, nec propriissimam, cū non constituat essentiam; sed esse differentiam propriam; quia licet non sit accidens habet tamen rationem accidentis, quantum ad cognosci, in quantum est aliquid extra essentiam rei: & ita cum sit inseparabile, erit propria differentia. Bene enim potest desumi prædicatio differentiæ cōmunis, & propriæ ab aliquo substantiali.

Mēs Authoris. 1. Propositio. Sed respondetur, quod principium indiuiduationis non est differentia logica. Probatur: nam differentia logica essentialiter est vniuersalis, vt supra visum fuit; sed principium indiuiduationis est singulare: ergo non est differentia logica, & ita nec communis, nec propria, nec propriissima.

2. Propositio. Dico secundò, quod nec est differentia metaphoricè, quia est hæc materia in genere causæ materialis: Et hæc forma in genere causæ formalis; & ita non est differētia aliquo modo loquendi in substātiis, sed reducitur ad differentiam propriam, quia habet quendam modum propriæ differentiæ, in quantum prædicatur inseparabiliter. Ita fatetur Toletus hic, & idem est dicendum de principio indiuiduationis accidentis; Nam iste ordo ad hoc subiectum cum prædicatur de albedine, ad propriam etiam reducitur.

Dubiū. Quod si inquiras de quantitate, ad quā differentiam spectabit, si sit propria passio corporis, vt propria passio, iam dictū est, *Respōsio.* ad quod referatur. Si vero consideretur, vt bicubita, vel tricubita, est communis vel propria differentia. Nam si illa bicubita quantitas sit inseparabilis, erit propria, si separabilis, erit communis, de Petro autē iuuene, & sene, quid dicam, cum iam hæc difficultas senuerit.

QVÆSTIO LXII.

Vtrùm hæc definitio, differentia est, quæ prædicatur de pluribus differentibus specie in quale essentiale, conueniat etiam differentijs vltimis.

N hac quæstione, quæ in hac materia celeberrima est, duplex difficultas occurrit Prima quam quæstio mouet. Secunda quid Porphyrius senserit. *Reducitur quæstio ad duo capita.* Et ita duo erunt disputanda, & quid rei veritas habeat: & quid senserit Porphyrius, licet de hoc vltimo non sit æquū multum nos esse solicitos, & ita breuiter pertranseam. *Controuersia circa primum caput quæstionis. 1. Opin.* Quidā dixerunt hanc definitionem ēt differentiis atomis cōuenire, quia rationale prædicatur de pluribus differētibus specie: nā prædicatur de Petro, & Paulo, qui specie differunt, non inter se sed ab aliis, scilicet, ab equo, & leone. *Refellitur.* Hanc autē subtilitatem nimis grossam cēseo: quia de illis ipsis, de quibus prędicatur, dicitur, qđ specie differant. Falsum autē est, quod Petrus, & Ioannes differant specie, cum sint eiusdē speciei. Et patet hoc per expositionem verbi, differt, nam sic exponitur, Petrus, & Ioannes differunt specie, Petrus est alicuius speciei, & Ioannes similiter, & Petrus nō est eiusdem speciei, cuius est Ioannes, quod apertè est falsum. Quamobrem relinquatur hæc opinio tā subtilis, cū nos disputemus quæstionē in hoc sensu, an prędicari de pluribus, quæ inter se differunt spē conueniat omni dr̄iæ, etiam atomæ, & cōi loquendi modo sit receptissimum, Petrum, & Paulū non differre specie. *2. Opinio Caietani desūpta ex antiquis.* Alii tenuerunt eandem cōclusionem, sed ratione diuersa, quod illa definitio conueniat omni dr̄iæ, etiam vltimæ. Nam vltimæ differentiæ in quantū differentia est, non repugnat prædicari de pluribus specie differentibus. Est hæc sñia antiquissima, vt tradit Toletus cap. de differentia, nā fuit Iamblichi, illamque secutus est Auicēna, ca. de communitatibus, quam etiā illustrē fecit doctissimus dominus Caiet. quem hisce temporibus multi sequuntur. Nec displicet Caiet. sententia Toleto, vbi supra, Magister Soto c. de differentia in eā cōsentit.

Obiectio. Et si dicas, quonã modo potest hæc definitio atomis differentiis cõpetere, cũ ipsæ solũ vnius speciei sint cõstitutiuæ: nam rõnale hoiem solũ constituit. *Solutio. Caiet.* Dicit Caiet. quod si dña atoma secundum propriã rõnem differentiæ consideretur, v.g. consideretur rõnale, qua rõne est differentia prædicabilis, est de pluribus specie differentibus, per non repugnantiã. Hoc, n. illi nõ repugnat, vt differentia est: aliàs omni repugnaret differentiæ, & constat non ita rẽ se habere, siquidem dña subalterna prædicatur de pluribus specie differẽtibus. Quòd si repugnat vltimæ differentiæ, rationali v.g. prędicari, hoc habet, non quatenus est dña, sed quatenus atoma est, nam in atoma differentia duo considerare possumus, & quod sit differentia, & quod sit vltima differentia, & constitutiua solum vltimæ speciei. *In differẽtia atoma duo considerantur.* Si consideretur in rõne atomæ, non põt prædicari de pluribus speciebus: sed illi repugnat hoc, quia vt atoma est, nõ dicit ad plures spẽs ordinẽ. Si vero in rõne differentiæ consideretur prædicabile esse de pluribus spẽbus, non illi repugnat, sed quãtũ est ex parte illius, in quantũ differẽtia est, prædicari põt de pluribus speciebus, quia hoc illi non repugnat hac rõne. Quod si de facto non prædicetur, hoc hẽt rõne adiuncti, scilicet, rõne atomitatis, vt ita dixerim. *Exẽplũ.* Sit exẽplũ: Nã cęlo, qua rõne quantũ est, non repugnat diuidi in partes quãtas, licet illi repugnet diuisio rõne incorruptibilitatis. Si consideretur namque qua rõne quantũ est, diuidi põt, si verò cõsideret̃ ratione incorruptibilitatis, diuidi repugnat. Sicut & minimum naturale similiter, qua ratione quantum est, diuidi põt. Si vero consideretur, vt minimũ est, non potest diuidi rõne formæ: & ita diuisibilitas conuenit illi per non repugnantiã, quatenus est quantum: quia ex sua radice diuidi poterat. Quod si illi repugnat diuisio, rõne formæ minimi repugnat, quæ in minori saluari nequit quantitatẽ. Hęc opinio sic explicata probat̃. Et sit primũ arg. *1. Arg.* Nam Porphyrius sic tradidit id, in quo cõsistit essentia tertii prædicabilis, vt est vniuersale, & prædicabile, sed nihil aliud docuit, quã quod differentia sit, quæ prędicatur de pluribus spẽ differentibus in quale: ergo hoc est essentia illius, qđ pertinet ad hoc prædicabile, sed dña atoma secũdum oẽs pertinet ad hoc prædicabile: ergo illius essentia est prædicari de pluribus specie differẽtibus ĩ quale: ergo illa definitio cõuenit omni differentię, ẽt atomæ. Maior huius discursus satis aperta est. Nã cũ tradiderit oĩum prædicabiliũ essentiã, ẽt certũ est, hãc tradidisse, præcipuè cũ in toto hoc capit. hic fuerit scopus, & finis, quid sit dña, vt cõstituit rõnẽ prædicabilis huius, docere. Illa minor patet, quia reliquæ oẽs definitiones non ita explicant essentiã prædicabilis, sicut ista, sed dantur per fundamẽta, quod differẽtia atoma ad hoc prædicabile pertineat, nemo dubitabit, cũ simpliciter sit differẽtia, & vniuersalis, & speciei constitutiua, atque diuisiua generis.

2. Arg. Secundò: Differentiæ atomæ, in quantũ differentia est, non repugnat prædicari de pluribus differentibus specie in quale: ergo hæc definitio conuenit illi in quantum differentia est, per non repugnantiã. Antecedens patet: Nam si repugnaret in quantum differentia est prædicari taliter: ergo omni differentiæ in quantũ talis repugnaret, & sic nulli competeret, quod patet esse falsum in subalterna. *Cõfirm.* Et confirmatur hoc argumentum: Nam si differentia atoma solum intelligeretur, vt differentia, & non vt atoma, nõ repugnaret illi prædicari de pluribus specie differentibus: ergo repugnantia solũ illi ratione atomitatis, vt ita dicã, conuenit, & non quatenus differẽtia est: ergo illi non repugnat, quatenus differentia, sed quatenus atoma. Antecedẽs patet: quia intelligitur tunc, vt quid non habens aliquam conditionem coarctantem rationem differentiæ: ergo intelligitur vt quid, cui potest competere omnis differentiæ proprietas saltẽ per non repugnãtiã.

3 Arg. Tertium: Nam quod res per non repugnantiã definiãtur, vsitatissimum est apud probatos auctores. Quinimò quod definitiones nõ nisi hoc modo cõpetere possint, apertissimum est. Minimum enim naturale, & quantitas cęli diuisibilia sunt, nõ positiuẽ, cũ illis nequeat diuisio competere: ergo per non repugnãtiã conuenit illis diuisibilitas in infinitum: quia quantũ est ex parte quantitatis, non repugnat diuidi in infinitũ, licet ex parte formæ repugnet diuisio: ergo definitio supra dicta per non repugnãtiam conueniet differentiæ atomæ, siquidem eadem est ratio. Et confirmatur *Cõfirm.*

hoc

hoc argumentum: Nam illa ratio vltimæ differentiæ, vt sic, est extra differentiæ rationem in sua tota latitudine: nam atomum esse omnino est extra differentiæ rationem, sicut minimum esse extra rationē quantitatis: ergo si rationi illius atomi nō conuenit prędicari de pluribus speciebus, nō tollit, quin dfia ipsa, vt sic, possit prędicari in quātum dfia: quia vt sic, illi non repugnat, sed aliunde, sicut quanto cælesti repugnat diuisibilitas ratione formæ cęli, nō ratione formæ quantitatis: & ita per nō repugnantiā ex parte formæ quantitatis diuisibilitas in infinitum illi conuenit: ergo, &c.

1. Concl. cōtra Caietanū. Prima conclusio: Impossibile iudico supra dictam definitionem cōuenire posse vllo modo differentiæ atomæ, quod pace tantorū virorum, oppositum qui tenent, dixerim. *1. Ratio.* Et probatur primò: Nam prædicari de pluribus specie differentibus cōuenit differentiæ vltimæ, in quantū vltima est, vel in quantum differentia, vel ratione vtriusque sed nullo modo ex dictis cōuenit: ergo nō cōuenit illi prędicari de pluribus specie differentibus. Quod nō cōueniat vt vltima differentia est, etiam contrariū sentientes habent. Et probatur: Quia, vt vltima est, solum vni speciei cōuenit, illiusque est cōstitutiua, & implicat plures species constituere vel pluribus conuenire speciebus: ergo implicat de pluribus speciebus pdicari, etiā p nō repugnantiam. Quod nō cōueniat hoc, in quantum differentia est, probatur: quia in quantū differentia abstrahit ab hoc, quod est prędicari de pluribus differētibus numero, vel specie: aliàs si non abstrahit ab his, sequitur, quod etiam differentia possit ita definiri, vt sit prędicabilis de plurib. differentibus specie in quale, & de pluribus differentibus numero in quale: quia vtrūque in sua ratione includit. Quo quid absurdius? *Solutio.* Dices, solum illi cōpetere, in quantū differentia est, prædicari de pluribus speciebus in quale. *Impugn.* Contra: Nam ratio differentiæ subalternæ nō est ratio differentiæ in communi, vt abstrahit ab illa: ergo neque definitio differentię subalternę est definitio differentię in communi. Consequentia est nota, & probatur antecedens: Nam ratio differentiæ subalternæ addit supra rationem differentiæ subalternitatem, (vt ita dicā) sed ratione istius conuenit prædicabilitas de pluribus speciebus: ergo *Merito eius cōueniat differentia subalter na prædicari de pluribus differentibus speciei?* non ratione differentiæ, vt sic, vt differentia est huius prædicabilis cōstitutiua: ergo vt differentia est, non prædicatur de pluribus speciebus in quale. Neque itidem conuenit ratione vtriusque, quia illæ duæ rationes simul non possunt dare illam prędicabilitatem, cum importent rationē differentiæ determinatam ad vltimam differentiam, quæ vt sic implicat prædicari subalternè. Et si dicas cū Caietano, quod ratio atomæ est extra rationem differētiæ, & cōditio extranea illi, & sic non debuit per illam definiri, neque debet tollere rationem differentiæ. *Solutio Caiet.* Contra: nam etiam esse subalternam est conditio extra rationem differentiæ, ita vt illam actu nō includat, neque illam in sua ratione postulet: ergo, si, quia esse vltimam, quæ est ratio extrinseca differentiæ, non potest definiri per illam, & per prædicari de pluribus numero differentibus, eadem ratione non potuit definiri per prædicari de pluribus specie differentibus, cum etiam hoc sit illi extraneum ad hunc sensum, quod non includat actu in sua ratione. *Impugnatio.*

2. Ratio. Secundò probatur: Nam differentia, vt est prædicabile, necessariò habet aliquem ordinem ad inferiora, vel ergo differentia, quatenùs constituit hoc tertiū prędicabile, dicit ordinem ad plures species, de quibus in quale quid prædicatur, vel non. Si hoc secundum: ergo mala est illa definitio, quandoquidem illa definitio importat ordinem ad plures species, & sic non conueniret rei definitæ, quæ talem ordinem non dicit. Si primum: ergo omnis differentia dicit ordinē essentialem ad plures species, de quibus possit pdicari, atque adeò vltima, quæ propriè habet rationem differentiæ. Patet hæc consequentia: quia, vbi inuenitur res aliqua, ibi inuenitur tota sua essentia, & quidditas. Tum, quia quod est de essentia superioris, potest conuenire inferiori ex propria ratione, cum impossibile sit aliquid essentialiter, & positiuè conuenire superiori, & repugnare inferiori: ergo si essentia differentiæ, vt sic, est dicere ordinem ad plures species, de quibus prædicari possit, id etiam erit de ratione inferioris differētiæ, & ita erit de ratione differētiæ atomæ, vt atoma differentia est.

3. Ratio docēs de incōuenientia. Tertiò: Nam si quia non repugnat differentiæ in communi, vt differentia est, præ

dicari de pluribus speciebus in quale hoc illi per non repugnātiā cōuenit,& est sua definitio,sequitur,quod etiam sit sua definitio prædicari de pluribus numero differentibus in quale: quia hoc illi non repugnat,in quantū differētia. Quinimò sequitur,quod hæc sit definitio aīalis,viuens,sēsibile,rationale:quia hoc non repugnat illi,in quantum animal est, siquidem in aliqua specie illius conuenit. Imò sequitur, quod hęc sit definitio equi,est animal rōnale, quia hoc illi non repugnat in quantum animal,licet repugnet ratione hinnibilitatis. Quinimò sequitur,quod homo albus sit congregatiuus visus, quia licet hoc illi repugnet,quaten* albus est, nō repugnat, quatenus homo, quin potius illi potest conuenire, quæ omnia sunt indicibilia.

4. Ratio. Quartò: Nam si de ratione differentiæ esset, quod non repugnet illi prædicari de pluribus speciebus in quale essentiale,impossibile esset, quod rō talis drīæ coniungeretur cum aliqua re, ratione cuius repugnaret illi de pluribus differētibus specie prædicari. Sicut si ratio animalis est esse sēsibile,impossibile est aliquid addi animali, ratione cuius repugnet illi esse sensibile; ergo in proposito cum differentiæ hoc ipso,quod est vltima,repugnet prędicari de pluribus speciebus,apertè cōuincitur illā non repugnantiam non esse de ratione differentiæ,siquidem coniungitur c aliquo, rōne cuius illi talis pdicabilitas repugnat.

Solutio. Dices, quod differentia vltima habeat duo,& esse differentiam, & esse vltimā, & prædicari de pluribus speciebus repugnare illi,qua ratione est vltima, non qua rōne est differentia. Sed contra hanc solutionem

Impugnatio. est argumentum factum Et præterea, quia hac ratione etiam posset dici, quod animal rationale sit prædicabile de pluribus differentibus specie;quia licet hoc repugnet ei, quatenus talē animal est, scilicet,rationale,non tamen repugnat illi,quatenus animal est. Constat autem illam locutionem esse absurdissimam,nā quod ratione vltimæ differentiæ repugnat,absolutè repugnat: ergo si vltimæ differentiæ, quia vltima est,repugnat prædicari de pluribus speciebus, absolutè repugnat.

5 Ratio. Quintò. Nam differentia est rationis relatiuum. ergo sua essentia non est prædicari per non repugnātiā,sed positiuè referri ad suum correlatiuū. Consequentia est euidens,cum hæc sit essentia relatiui, & nullum relatiuum per non repugnantiā refertur, sed actu ad suum correlatiuum refertur;ergo differentia vltima, siquidē habet essentiam relationis differētiæ,actu debet referri ad suas species,quæ sunt eius correlatiuum;sed nō refertur actu ad plures species differentia vltima,scilicet,rationale: ergo nec est prædicabile de pluribus speciebus. Minor probatur:nam ad quas species refertur rationale, actu non sunt dabiles profectò illæ species, etiamsi detur fingendi licentia. Explicatur magis hæc rō.

Explicatio maior rationis facta. Si hæc differentia vltima habet essentiam differentiæ,actu debet illam habere;sed essentia differentiæ est respicere plures species,vt prædicabile in quale essentiale,sed hæc vltima drīa non respicit plures spēs: ergo nō est pdicabilis de pluribus spēbus.

Solutio. Dices, quod respiciat per non repugnātiā, quia quantum est ex parte sua nō repugnabat illi eas respicere actu, verum rōne adiuncti non respicit. Contra, Hæc essen-

Impugnatio. tia huius differentiæ in quantū differētia, est relatiua: ergo actu conuenit illi hæc essentia, ergo definitio essentiæ relationis, quod est respicere aliud: ergo actu respicit aliud correlatiuū, quia hæc est essentia relatiui. Tunc vltra;Vel illud aliud sūt plura indiuidua;vel plures species:si sunt plures species: ergo actu refertur ad plures species: ergo rōnale actu,vt differētia est, refertur ad plures spēs. Et da tu, quæ sunt istæ; referretur ad hominem, & equum. Quo quid stultius dici potest? ergo, &c. Explicatur magis hoc, & probatur, & fit

6. Ratio. Sextum argumentum: Si vltimæ differētiæ,v.g. rationali,quatenus differentia est, cōuenit prædicari de pluribus speciebus: ergo rationale,quatenus differentia, est in pluribus speciebus: quia non potest aliquid de aliquo prædicari, quin sit in illo: sed rationale non est in pluribus speciebus, quia cum sit vnius constitutiua solū, non potest in multis esse: ergo nec in quantum differentia est prædicabilis de pluribus speciebus. Sed illa minor probatur: quia licet animal sit in pluribus speciebus, animal rationale non item;ergo licet differentia sit in pluribus speciebus,differentia vltima non erit in pluribus.

Solutio. Dices, quod probat hoc argumentum, quod

ꝙ rationale quatenùs differentia vltima, non est in pluribus speciebus, sed nõ quatẽ nùs differentia. Sed contra: Nam vel loquimur de differentia atoma, quando dicimus esse prædicabilem de pluribus speciebus, secundũ quod dicit rationem differentiæ, & rationẽ atomæ simul, vel solũ secundum quod dicit rationẽ differentiæ, abstrahẽdo rationẽ differentię à ratione atomę.

1. Impu.

Si hoc secũdo modo loquimur, est dicere, quod differentia, vt sic, est prędicabilis de pluribus speciebus. Et licet esset prædicabilis, non includitur hoc in sua essentia, quia abstrahit à ꝑdicari de pluribus speciebus, & de pluribus numero dr̃tibus: Sicut licet hæc sit vera, animal est rationale, sed rationale nõ est de animalis essentia, vel loquimur de differentia atoma, & de ratione differentiæ, vt est in atoma, & sic impossibile est ꝙ sit ꝑdicabilis de pluribus speciebus, cũ nõ sit in illis.

2. Impu.

Pręterea, quãdo ratio dr̃ię atomæ abstrahitur, non abstrahitur à pluribus speciebus, nec potest abstrahi: ergo nec de illis potest ꝑdicari; ergo repugnat illis talis prędicatio. Probatur cõsequentia: qa nihil prædicari potest, de quo nõ est abstrahibile, quia non erit in illo, & sic nec poterit prędicari.

7. Ratio.

Pręterea 7. Nã licet aliquis actus possit alicui per non repugnantiam competere, sicut diuisibilitas minimi, & cęli quantitati, verũ essentia rei est impossibile, sicut nec definitio, quod cõueniat per nõ repugnantiã, cũ essentia sit rei intima, & definitio cõueniat in primo modo perseitatis: ergo ex necessitate debent positiuè cõpetere. Vnde miror, quõ iste error tm̃ percrebuerit, viresque sumpserit, & toties i scholis defendaẽ.

2. Cõclu. cõtra eũ dẽCaiet. & alios.

Secunda cõclusio. Supra dicta definitio, tantum est definitio differentiarũ subalternarum. Hæc est cõmunior sententia, & ita illã docet Scotus. q. 17. vniuersalium, Ioannes Angelicus, & Mauri. q. 24. Albertus tractatu 1. logicæ. Simplicius tractatu 7. antepręedic. regula. 2. Louani. c. de specie, & ibi Burleus, Mercadus Cãte, Villalpandus, Fonseca lib. 1. cap ite 5.

1. Ratio quorundam.

Hanc cõclusionẽ aliqui probant, quia differentia vltima nõ est verè differentia, & ita non definitur, sed definitur differẽtia subalterna, quæ verè est differentia, quia relinquit rem vlterius cõtrahibilem.

Reijcitur

Sed hæc ratio est nulla, quia differentia atoma propriissimè est differentia, cum perfectiori modo diuidat genus, & constituat spẽm, nã illã cõstituit in vltima actualitate essentiali, & dat nobilissimum gradum essendi essencialẽ.

2 Ratio alterũ refellitur.

Alii dicunt, hanc definitionẽ solum differẽtiis genericis cõpetere, qa specificas atomas Porphyrius non cognouit, quæ sunt difficiles cognitu. Sed hæc ẽt ratio non multũ vrget: nã licet illas omnes in particulari definire, & cognoscere difficillimum sit, sed cognoscere rationẽ dr̃iæ atomæ in cõi, & illam definire nõ est multum difficile, cum possit hoc fieri vnius differentiæ atomę natura cognita, ex qua ratio cõis logica ad omnes alias sumi potest.

3. Ratio ꝓpria auctoris.

Vnde ratio potissima est, quare ibi sit definita differentia subalterna solum, quia hæc definitio solũ illi conuenit. Quare aũt Porphyrius hoc voluerit, nolo inquirere, quia nihil est vtilitatis in hac ꝑscrutatione.

Definitio data à quibusdã cõueniens quibuslibet differentijs.

Dicũt aliqui, quod si velimus definitionem tradere, quæ omni differentiæ conueniat, possumus definire: differentia est, quæ prædicatur de pluribus differẽtibus specie, vel numero. Et iste modus definiendi per disiunctionem communis est Aristoteli, & Porphyrio. Nam Aristoteles definiuit propositionẽ, quæ significat verum vel falsum. Et Porphyrius accidens, quod potest adesse vel abesse, &c.

Alia definitio datur ab auctore.

Sed vt inferius videbimus, melius definitur quadam definitione omni differentiæ competenti, scilicet, differentia est, quæ prædicatur de pluribus in quale essentiale.

Definitio cõueniẽs soli differẽtiæ atomæ.

Definitio verò, quæ conuenit atomæ differentię, est quæ prædicatur de pluribus differentibus numero in quale essentiale.

Dissoluuntur argumenta.

Ad primum.

AD primum respõdetur, satis imperfectè Porph. tradidisse definitiones omniũ dr̃iarũ: verũ ex dictis ab illo in hoc capite optimè posse colligi, quæ sit dr̃iæ rõ, nimirum, quod sit vniuersale prædicabile de pluribus in quale essentiale, abstrahendo ab hoc, quod est prædicari de pluribus numero, vel specie differentibus, & dicẽdo hoc ipsum suæ satisfecisse intentioni.

Ad secundum.

Ad secundũ respondetur, quod si differentia atoma, in quantum dr̃ia est, accipiatur sic, vt sumatur ratio differentiæ coniuncta atomæ differẽtię rationi, repugnat prædicabilitas de pluribus specie diffe-

rentibus illi rationi. Sicut rationi hominis coniunctæ indiuidualibus conditionibus repugnat prædicabilitas de pluribus. Si verò sumatur ratio differentiæ abstracta a ratione contrahente, & determinante illā ad rationem differentiæ atomæ sic, non repugnat illi prædicari de pluribus specie differentibus; sed nec hoc actu includit in sua ratione, sicut nec animal includit rationale in sua ratione communi, quamuis hoc illi non repugnet. Vnde non sequitur, quod sit definitio, & ratio differentiæ in communi, sicut nec rationale est ratio animalis in communi.

Doctrina pulcra.

Ad tertium. *Definitio quantitatiuè cōuenit quantitati, & non non repugnāter.*

Ad tertium respondetur, quod definitio quāti positiuè conuenit quantitati minimi, & quantitati celesti, quia illæ sunt diuisibiles in semper diuisibilia, seu habent partem extra partem, quæ est ratio quantitatis, quod si actu diuidi non conueniat illis, illud fit ratione formæ: actu autem diuidi non est essentia quantitatis, sed quidam actus illi accidentalis. Vnde essentia illis positiuè conuenit, quinimò alio modo, quam positiuè, essentiæ rerum nequeunt rebus ipsis competere, cùm sint illis tam intimè. Actus autem, qui non sunt de essentia, benè possunt non realiter competere, & positiuè, sed per quandam nonrepugnātiam. Vnde dixit Diuus Thomas. 1. Physicor. lectio. 9. & 2. de anima, text. 41. Corpus autem naturale est in infinitum diuisibile, at quod diuidi non possit, ex penuria contingit idoneorum. Ad confirmationē respondetur, quod ratio atomæ differētiæ est quidam modus differentiæ determinās illam ad rationem talis differentiæ, & nō est quid extrinsecum omnino ad differentiam, licet verum sit, quod non constituat aliam speciem differentiæ, ita quod atoma, & subalterna specie differant: sed sunt modi ipsius accidentales ad rationem huius prædicabilis, licet in ratione atomæ, & subalternæ specie differant, non tamen in ratione differentiæ.

Ad confirm.

Obiectio. *Solutio.*

Sed contra: ergo est quid accidentale ad differentiæ rationem esse atomam: siquidem non constituit nouam speciem. Respondetur, eodem modo est quid accidentale esse subalternā, & ita essentialis ratio huius prædicabilis est prædicari de pluribus in quale essētiale. Et accedit huic rōni, qđ illa plura specie, vel numero differant.

QVÆSTIO LXIII.

Vtrùm differentia sit vniuersalis per ordinem ad speciem, quam constituit, an per ordinem ad indiuidua.

IN hac subtili quæstione dicunt plurimi, differētiā vniuersalem esse respectu spēi, speciemque esse proprium eius subiicibile, quatenus est ipsa vniuersalis, & prædicabilis. Huic sententiæ fauet Caietanus, Toletus, & Soto capite de differentia dicētes, hoc. 3. prædicabile definiendū esse per ordinē ad speciem, respectu cuius est vniuersale. Et probatˀ rōne hæc sententia, primò: Nam rationale, in quantū dĩa, est vniuersale, sed est dĩa per ordinē ad speciē, quā constituit: ergo est vniuersale per ordinē ad eandē spēm. Maior probatur: Nā differētia ponitur ab oĩbus tertium prędicabile, seu vniuersale: ergo sub illa rōne poni debet, nec alia pōt in illa considerari, secū dum q̃ vniuersale dicatur. Minor patet: Nā differentia est, quæ genus diuidit, & speciem constituit, quinimo speciē constituē do diuidit genus. Et confirmatur hoc argumentum: Nam rationale, v. g. prædicatur immediatè de homine, mediatè vero de indiuiduis: ergo habet rationem vniuersalis respectu hominis. Antecedens probatur: quia ideò Petrus est rationalis, quia homo est rationalis, nec enim rationale esset in multis indiuiduis, nisi prius conueniret homini. Consequentia probatur, quia vniuersale, & prædicabile cōstituitur per immediatum ordinem ad ea, de quibus est aptum prædicari. Et cum rationale hominē immediatè respiciat, de illoque immediatè prędicetur rationale, vniuersale erit per istū ordinem ad hominem, qui est species constituta ab ipso. Si dicas, rationale posse comparari dumtaxat cum specie, q̃ constituit, & sic esse prędicatū immediatū ęquale cum illa, & nulla ratione superius: vnde nec vniuersale est respectu illius. Potest etiam comparari ad inferiora indiuidua, & sic habet rationē vniuersalis, & immediatè prædicatˀ de illis p̄dicatione vniuersalis, & non mediāte homine. Sed contra:

Controuersia.

1. Opinio.

1. Argu. prefata opinio.

Confirm.

Fuga.

Impugnatio. tra: Nã in hoc syllogismo; omnis homo est rõnalis: Petrus est homo: ergo Petrus est rationalis, probamus rõnale de Petro mediãte hoie: ergo illa prædicatio, Petrus est rõnalis, non est immediata prædicatio vniuersalis: ergo prius, vt vniuersale prędicatur de hoie. Dices inesse rei, & primò in-

Fuga. tentionaliter loquẽdo conuenire Petro esse rationale mediante hoie. Nam hæc causalis est vera, quia hõ est rationalis, Petrus est rationalis. Tamen secundò intentionaliter loquendo, & in esse vniuersalis immediatè prædicatur rõnale de Petro, & Paulo tanquam vniuersale de suis immediatè inferioribus, à quibus est abstractũ, nec id conuenit ei mediante aliqua alia prædi-

Impugnatio. catione vniuersali. Sed contra, quia modus prædicandi sequitur modum essendi, & fundatur in illo: ergo si in esse rei Petro conuenit esse rationale mediante homine: ergo in esse prædicabilis, atque adeò illa erit mediata: Petrus est rationalis, illa autem immediata: homo est rationalis.

2. Arg. Secundò: Quia differentia, aut rõnale, verbi gratia, primò prædicatur de specie: ergo primò est prædicabilis de illa. Consequentia patet arguendo ab actu ad potentiã; sed prædicabilitas est passio vniuersalis: ergo per ordinẽ ad speciẽ est prædica-

Solutio. bile, atque adeò vniuersale. Respondebis, prędicationẽ de pluribus esse passionẽ vniuersalis, non verò prędicabilitatẽ de vno; cuiusmodi est prædicabilitas differentiæ

Impugnatio. respectu speciei, quæ vna solũ est. Sed obstat hoc argumentũ: nam quando illud vnũ est vniuersale, prædicabilitas de illo, si sit adæquata, est vniuersalis prædicabilitas, sed species est vniuersalis: ergo dr̃iæ prædicabilitas respectu illius erit vniuersalis. Probatur maior: quia ordo, seu respectus suam speciem sumit à termino, quem respicit: ergo si ordo prædicabilitatis differentiæ respicit speciem sibi æqualem, tanquam aliquid vniuersale, ille ordo erit vniuersalis. Dices, hunc ordinem vniuersalis

Solutio. non tam specificari à termino, quam à modo respiciẽdi illum terminum. Vnde licet terminus, qui est species, vniuersale sit, qa tamen non respicitur à dr̃ia modo vniuersali tanquam quid inferius, sed tanquam quid æquale & conuertibile cũ illo; ideo ille ordo, quem habet differentia ad speciẽ, non est vniuersalis, sed potius non vniuersalis. Sed contra: quia eodem genere *Impugnatio.* prædicationis prędicatur rationale de homine, & de singulis indiuiduis, scilicet, prædicatione differentiæ in quale quid; sed hic prædicandi modus est vniuersalis: ergo &c. Probatur minor: quia prædicatio differentiæ est vniuersalis.

Tertiò: Nam cum prædico differentiam *3. Arg.* de specie, aut indiuiduis, non muto conceptum prædicati: nam rationale sub eodem cõceptu prædico, de vtrisque: ergo nec variatur modus prædicandi, cum iste nõ possit variari, nisi variato modo concipiendi rem prędicatam; ergo sicut est vniuersale differentia respectu indiuiduorum, ita ẽt est vniuersale respectu speciei; & cùm ista se habeãt ordine quodam, & prius rõnale conueniat speciei, quam indiuiduis, ratio vniuersalis in dr̃ia prius erit respectu speciei, quam indiuiduorum. Et confirmatur: *1. Confir.* Nam non solùm manet idem cõceptus in rationali, cum prædicatur de hoie, & indiuiduis, sed idem conceptus cum eadẽ intẽtioue; quia non mutatur fundamentũ intẽtionis, cũ qua prædicatur de indiuiduis, cũ prædicatur de specie; sed cùm prædicabatur de indiuiduis, habebat intentionẽ dr̃ię. ergo eandem habet rspectu speciei: ergo respectu illius est vniuersa lis. Et cũ ista debeãt ordine quodã prędicari, prout rerum fundamenta exigunt, & in esse rei prius rationale conueniat homini, quã Petro, esse vniuersale prius conueniet rationali respectu hominis, quam respectu Petri. Et confirmatur hoc argumentum: Nã *2. Confir.* ista prædicatio, homo est rationalis, est alicuius prædicabilis, non nisi tertii: ergo est vniuersalis respectu illius, quandoquidem ad tertium prædicabile pertinet.

Quartò: Nam si aliqua ratione rationa- *4. Arg.* le non esset vniuersale respectu speciei, maximè, quia spẽs est vna solũ, vniuersale verò secundum intrinsecã rationem suam formalem respicit plura sibi inferiora; sed hęc nulla est rõ: ergo &c. Probatur minor: Nam hoc ipso, quod respicit speciem sibi adæquatã, in illa respicit plura inferiora speciei, quæ ibi vnitè cõtinẽtur: ergo per respectum ad speciem, siquidẽ ibi respicit plura virtualiter & vnitè, erit vniuersalis. Respondebis forsan, licet ex hoc ipso, qđ *Solutio.* dr̃ia respiciat speciem, respiciat inferiora speciei, veram constitui vniuersalem

per respectū ad inferiora,& non per respectum ad speciē:nam ad rationem vniuersalis requiritur respectus plurium in se. Sed contra:Nam in definitione vniuersalis nō dicitur, nisi quod sit vnum in multis : sed hæc definitio verè saluatur, si sit vnum in multis, siue illa multa sint vnita,siue diuisa:nam ad quodlibet illorum,siue vt est in specie,siue vt est in se,erit tunc differentia superior:ergo erit vniuersalis tunc. Et confirmatur hoc argumentum:Nam rationale cum respicit hominem sibi adæquatum, respicit omnia indiuidua specie, prout sunt vnita,& vnū in specie;sed ad quodlibet hominis induiduum, vt est in specie rōnale est superius : ergo ad multa indiuidua, vt sunt in specie est superius,quinimò ad oia diuisiuè : ergo respectu omnium diuisiuè, prout sunt in specie, rōnale est superius : & ita verè vniuersale erit:nā qd respiciat illa,vt vnita, vel vt diuisa parū retulerit.

Impugnatio.

Confirm.

5. Arg. Quintò : Quod inquirimus, supponit vnū falsum illud nimirum:quod rationale immediatè respiciat hominē,mediatè indiuidua:ergo quæstio nostra non habet locum. Probatur antecedēs: Nam tam immediata prædicatio est ista, Petrus est rationalis,q̃ ista,Petrus est homo. ergo &c. Probatur antecedens:Nam ideo hęc est immediata, Petrus est homo, quia homo dicit totā essentiā Petri,sed rōnale dicit immediatè partē essentiæ Petri . ergo respectu Petri est immediata . Nam cū totum nihil sit aliud,quam suæ partes simul sumptæ,si totū immediatè prædicabit,& partes similiter immediatè prædicabūtur ēt diuisim.

2. Opin. Dicunt alii,hanc quæstionē decidentes differentiam formaliter quidē esse vniuersalē per respectum,quē seruat ad inferiora,vt rationale ad Petrum,& Ioannem,& Franciscum : & sensibile ad hominem, & equum, & leonem, sed radicaliter in ordine ad speciem. Et probant duabus rationibus . Primò; quia proprium radicaliter

1. Ratio. est vniuersale respectu speciei:ergo similiter differentia,quia eadem est ratio. Et

2. Ratio. secundò : quia ex eo , quod differentia est æqualis speciei,cum species sit communis pluribus, sequitur, quod ipsa radicaliter ex hac adæquatione sit communis pluribus,& quod illa adæquatio sit radix, vnde nascitur in ipsa vniuersalitas.

3. Opin. Alii dicunt,nullo modo , nec per ordinem ad speciem, nec per ordinem ad indiuidua speciei differētiam vniuersalē esse, sed per ordinem ad propria indiuidua, scilicet,rationale per ordinem ad hoc rationale,& illud rationale. Et probant hoc argumento: Nam vniuersale dicitur in ordine ad particulare illius vniuersalis;sed nō est particulare huius differentiæ rationale,v.g.Petrus;ergo nec respectu illius dicitur vniuersalis. Maior clara est ex definitione vniuersalis,& patet exemplo: Nam hō non dicitur vniuersalis, respectu Brunelli,& Iauelli,sed respectu Ioānis,& Petri;quia illi non sunt eius particularia, hi autē maximè. Minor illa probatur: Nā illud dr̄ particulare,qđ dicit naturā vniuersalis determinatam,& contractam:sed Petrus non dicit naturam rationalis contractam,sed naturam hominis : ergo non est particulare rationalis,sed hominis. Probatur minor:Nam illud dicitur naturam cōtrahere,quod dicit illam cum quodā modo particulari: sed hoc rationale est huiusmodi,& non hō:ergo &c. Et secundò probatur illa minor:quia duo vniuersalia particularia diuersa exposcunt: sed hō,& rationale sunt duo vniuersalia specie diuersa:ergo exposcūt singularia diuersa: ergo si Petrus est singulare,& particulare hōis, non erit singulare rationalis , & quamuis homo,& rationale solū ratione differant , hoc sufficit, vt habeant diuersa inferiora.

Deciditur quæstio.

1. Concl. cōtra Caiet. & alios. Sed pro veritate explicanda sit prima conclusio : Dr̄ia non dicitur formaliter vniuersale per respectū,quem dicit ad speciem,v.g.rationale non dicitur vniuersale per ordinem ad hominem vt sic. Hæc conclusio mihi videtur demonstrata,& tenent illam viri graues,Diuus Thom.in Sūma logicæ,capite.4. Albertus titulo. 3. capite.4. Ammonius capite de genere. Versorius quæst. 3. notabili primo. Louaniēs. Titelmanus,& Iauellus capite de dr̄ia, & illā expressè tenet Porphyrius capite de differentia,definiens differentiam,nō per prædicari de vna spē, neque in ordine ad vnam speciem solam,sed per prędicari de pluribus speciebus, & in ordine ad plures spēs. Nā quod dicit de specie subalterna , de atoma etiam dicendum est. Et sicut ratio

tionem differentiæ subalternæ cõstituit in ordine ad plures species: ita ratio speciei atomæ est constituenda in ordine ad plura indiuidua. Et probatur ratione. Primò: Nã vniuersale in sua ratione formali, & quidditatiua importat ordinẽ ad multa: ergo dña nõ potest cõstitui in esse vniuersalis per ordinẽ ad speciem, sed per ordinẽ ad inferiora speciei: Maior patet: Nã Arist. libro primo Peri her. definit vniuersale, lectione 10. apud Diuum Thomam hoc modo, quod de pluribus aptum est prædicari: ergo per ordinẽ ad plura definitur, & sua quidditas est respicere plura. Consequentia illa ꝓbatur: quia species est solũ vna; & nõ plures.

1. Ratio pro conclusione.

Præterea; Vniuersale importat essentialẽ ordinem ad inferiora, sed species non est inferior respectu differentiæ: ergo dña respectu speciei nõ est vniuersale. Maior patet: Nam vniuersale se extendit ad plura: ergo quodlibet illorum est sibi inferius. Et patet inductiuè in omni vniuersali. Minor probatur: quia species æqualis est differentiæ: ergo non est illi inferior.

2. Ratio. Præterea: Natura, quam vniuersale importat, debet reperiri partita, & diuisa in inferioribus, & hac ratione dicimus, Deũ nõ esse vniuersale: qa natura diuina nõ reperitur partita & diuisa ĩ Patre & Filio, & Spiritu sancto essentialiter: sed species respectu dñæ non dicit naturam dñæ partitam, ac diuisam, reperitur verò partita ac diuisa in inferioribus speciei: ergo respectu illius est vniuersalis, & nõ respectu speciei.

3. Ratio. Præterea: Si respectu speciei dña est vniuersalis: ergo respectu illius saluatur in dña essẽtialis ratio vniuersalis: ergo respectu illius est vnũ in multis, & de multis: sed hoc apertè cõstat esse falsum, quia ibi non sunt multa, sed solũ est vera speciei natura: ergo. Dices, ꝙ ibi sunt plura in virtute, & vnito quodã modo. Sed cõtra, qa potius natura specifica abstrahit à pluralitate indiuiduorũ eius, qa abstrahit à conditionibus indiuiduantibus, & omnia indiuidua in specie sunt vnũ, & nõ multa. Vnde dixit Porphyrius illud celebre dictũ, ꝙ omnes homines participatione speciei sunt vnꝰ homo.

Solutio. Impugn.

4. Ratio. Præterea probatur conclusio, si respectu speciei dña est vniuersalis: ergo omni alio circumscripto habet respectu illius essentiam & passiones, quæ consequuntur ad essentiam, sed hoc non: ergo. Patet minor: quia respectu speciei, vt non est prædicabilis de multis, quæ est passio vniuersalis, cũ respectu speciei impossibile sit dari plura, si ipsa vt sic intelligatur, quia plura vt dentur, debent cognosci, quatenus naturã specificã ꝑ materialia principia determinant.

5. Ratio. Prætereà, vt differentia sit vniuersalis, necesse est, vt interueniat abstractio vniuersalis: sed abstractio, qua differẽtia abstrahitur ab homine, est vniuersalis; quæcunque differentia à sua specie non est abstractio vniuersalis: ergo nec differentia per ordinẽ ad speciẽ erit vniuersalis. Probatur minor: quia est abstractio formalis solum, cũ solum abstrahatur, vt forma, & non vt totũ quoddam à sua parte subiectiua. Et confirmatur hoc argum. nam cum abstrahitur rõnale ab homine, non abstrahitur, vt à pluribus, quia ibi non extant plura, cum ibi non sint principia determinantia naturam rõnalem ad pluralitatem: ergo solum abstrahitur vt forma, & non vt totum vniuersale. Nam quod abstrahitur hac rõne, dẽt abstrahi à plurib. Si forte dicas, differentiam esse vniuersale per respectum, quem dicit mediatè ad plura, quẽ habet in virtute ex eo, ꝙ immediatè respicit speciẽ, & sic per respectum immediatũ ad speciẽ, qui est cã respectus mediati ad multa, est dña vniuersalis. Cõtra: Nam sequeretur, quod genus, animal, v.g. esset species atoma, quia ex eo quod respicit plures species, respicit plura indiuidua solo numero differẽtia: ergo esset species. Maximè vt dictum est, quia ad hoc, quod sit vniuersale respectu speciei erat necesse, vt ille respectus esset ad inferius sibi, quod non ita se habet. Quinimò respectus ille ad speciem, quando differentia illam respicit, nascitur ex abstractione ab inferioribus speciei, & ita prius est vniuersale ex eo quod respicit inferiora, & nostro modo intelligendi respicit postea speciem sibi æqualem: & hoc magis infra explicabitur. Dices cum aliis differẽtiam esse vniuersale, quia cum differentia prædicatur de specie, quæ est vniuersale vnũ, huiusmodi prædicatio æquiualet prędicationi de multis: & ita erit prædicatio vniuersalis. Sed contra, quia dũ prædicatur differentia de ipsa specie, species hẽt rõnẽ subiicibilis: vt autem est subiicibile non continet plura inferiora, sed solum, vt est prędicabilis, illa cõtinet. Et præcipuè, qa non

Confir. *Fuga.* *Impug.* *Solutio.* *Impug.*

con-

continet plura, vt plura, sed vt vnum, & sic non potest in ordine ad illam sortiri vniuersalis rationem.

4. Ratio. Præterea probatur conclusio: quia ratio vniuersalis de illis immediatè dicitur, à quibus immediatè abstrahitur, & quæ immediatè vnit in aliqua vna ratione, at rõnale immediatè abstrahit ab indiuiduis speciei, & illa immediatè vnit, & non abstrahitur à specie, nec vnit in aliqua ratione, sed illã constituit: ergo immediatè dicitur de indiuiduis speciei, vt vniuersalis, & ita respectu illorum habet vniuersalis rationem.

Confir. Vlt. rat. Et cõfirm. hæc ratio & probatur vltimò conclusio: Nam vniuersale in cõi constituitur in ordine ad inferiora, & hæc sua essentia inferiora respicere, quib. vnam naturã cõem importat: ergo hoc vniuersale cõstituitur in ordine ad inferiora: rationale ergo non in ordine ad speciem, sed in ordine ad indiuidua constituitur. Consequentia ꝓbatur: quia quidquid est de ratione vniuersalis, est de rõne huius vniuersalis, cũ includat vniuersalis rõnem cõem, & illi aliquid addat. Antecedens primum prob. Nam vniuersale terminum hẽt in ordine ad quod suam habeat essentiam: ergo vel ille terminus est æqualis, & hoc non; aliàs non esset respectu illius vniuersalis, vel inferior, vel habeo intentũ, quod cõstituitur in ordine ad inferius: nã superiorem terminum hẽre non põt: Et quamuis ille terminus non sit id, de quo vniuersale affirmatur, est tñ id, ad qđ refertur, vt de gñre supra dictũ est.

2. Concl. cõtra nõ paucos Doctores Secunda conclusio: Differentia nõ est radicaliter vniuersale in ordine ad speciem. *Prob. 1.* Probatur conclusio hæc, quæ contra multos est Doctores, nescioq; qua sunt ducti rõne. Nam vel loquimur de radice proxima, vel remota vniuersalitatis: Sed radix proxima vniuersalitatis differentiæ nihil est aliud, quàm esse abstractum à suis inferiorib. vel esse cognitum, vel saltem cõparatũ esse. Modò. n. in omni loquor opinione: sed hoc non habet ex respectu ad speciem, vt constat, sed per operationem intellectus: nec respectus ad speciem ad fundamẽtum remotum. quia hoc nihil aliud est, quã vnitas formalis, quàm seruat in suis inferioribus, in quib. reperitur secundum eandẽ rõnem fundamentalẽ: ergo &c. *Prob. 2.* Præterea: Nã quando differentia respicit speciem, vt aliquid sibi æquale, iam est facta vniuersalis ꝑ actionem intellectus, saltem fundamentaliter proximè: ergo non habet tanquã ex radice esse vniuersale à speciei respectu. Cõsequentia est euidens, & antecedens probatur: Nã impossibile est, quod sit differentia æqualis speciei, quin sit vniuersale: qa species vniuersalis est tunc, & de multis ꝑdicabilis. Prætereà: Nam respectus, quẽ hẽt ad speciem, est respectus rõnis: ergo sibi tribu- *Prob. 3.* tus ab intellectu, non vt est hæc, rõnalitas, & particularis: ergo vt est vniuersalis, & æquata ipsi spẽi: & est tũc respectus tertij ꝑdicati, vt nimirũ, qđ est affirmabile de specie, vt de sibi æquali, cuius dr̃ia forma est.

3. Concl. Quæ sint inferiora, de quib. differentia prædicatur. Tertia conclusio: Inferiora differentiæ non sunt istæ, & illæ differentiæ, v. g. inferiora rationalis non sunt hoc rationale, & illud rationale: & inferiora sensibilis non sunt hoc & illud sensibile, sed sunt, v. g. inferiora rationalis Petrus, & Ioannes, & cætera indiuidua naturæ humanæ, & inferiora sensibilis, homo, & equus, & cæteræ species animalis. Probatur: Nam hoc rationale, & Petrus sunt inferiora veluti specifica. Sed hic non loquimur de prædicatione specifica, sed de prædicabilitate differentiæ: ergo non sunt illa, sed ista. Explicatur hoc à simili: Inferiora risibilis non sunt hoc risibile, aut illud, quia ista sunt inferiora speciei risibilis, sm̃ quod dicit naturã quandã specificam, sed sunt Petrus, Ioannes, &c. q sunt inferiora subiecta proprii ipsius, ad quorum naturam specificam consequitur: ergo differentiæ inferiora erunt inferiora speciei ipsius: qm̃ habent naturam specificam per ipsam differentiam constitutam: Nã cum hic loquamur de prędicatione differentiæ, sumere debemus pro inferiorib. illius illa inferiora, quæ habẽt naturã specificam ab ipsa dr̃ia: sicut inferiora generis constitutiua illius non sunt hoc, & illud sẽsibile: sed homo, & equus, ĩ quib. natura generica reperitur determinata ad species, sicut & accidentis inferiora nõ sunt hoc & illud album, sed Petrus, & Ioãnes, quib. accidentaliter conuenit albũ. Et hoc magis patebit in solutione argumentorũ. Et hoc nota bene pro intelligenda quidditate differentiæ tertiæ prædicabilis. Nã iam ex superiori quæstione hẽs, essentiã eius esse ꝑdicari de plurib. in quale essentiale. Et ex hac quæstione hẽs iam, hæc plura esse illa, quæ habent naturam specificam cõstitutã, *Obseruatio Auctoris valde necessaria.*

&

& distinctam per formam differentialem. Et sic fundamentum remotum huius relationis pdicabilis est vnitas formalis multorum, quatenus inter se sunt in forma specifica similes, & dissimiles ab oībus aliis, in quo differt a proprio, & accidente. Nā illorum vnitas, & dissimilitudo non est in esse specifico, sed in esse accidentali, proprio vel cōi. Et differt hæc vnitas ab vnitate generis formali, quæ est fundamentum remotum intentionis generis, ex eo quod in illa conueniunt, in natura cōtrahibili formaliter, & vnitas talis naturæ est fundamentū remotum intentionis generis. A specie et differt hæc vnitas: nā speciei vnitas est naturæ completæ, & perfectæ, differentiæ verò est vnitas multorum in gradu speciei cō stitutiuo formaliter.

Dissoluuntur argumenta.

Ad 1. Differentia dupliciter, metaphysicè, & logicè. AD primum resp. quod rōnale, & quælibet alia differentia hēt rōnem dīæ p ordinem ad speciem, quam cōstituit, si differentia sumatur metaphysicè pro actu dante vltimum esse specificum, & speciem cō stituente. Si verò dīa sumatur pro tertio pdicabili, & vniuersali, nō hoc hēt in ordine ad spēm, sed ī ordine ad inferiora spēi.

Ad conf. Ad confirmationem respondetur, quod differētia vt vniuersale est, prædicatur immediatè de indiuiduis, de specie verò nō prædicatur vt vniuersale, sic quod habeat rōnem vniuersalis respectu speciei. Sed licet differentia vniuersalis prædicetur de specie, non hēt hoc in ordine ad illā. Quando verò consideratur in ordine ad speciē, tertium prædicatū denominatur: i. est tertium prædicatum sumptum à differentia, quæ secundū aliā consideratonē est 3. prędicabile. Et licet esse rōnale prius conueniat homini, quam Petro, sed quod rōnale habeat rōnem vniuersalis, nō est in ordine ad hominem, sed in ordine ad Petrum, & Ioannem. Et patet ex instantia in proprio. Nam esse risibilem prius conuenit homini, quā Petro: sed quod risibile sit vniuersale, non hēt in ordine ad hominem, sed in ordine ad inferiora hominis. Esse. n. rationale prius conuenit homini, quàm Petro: sed qđ rationale sit tertiū vniuersale nō cōuenit in ordine ad hominem, cui prius conuenit, sed ī ordine ad inferiora hominis, qa vt sit vniuersale, nō sufficit prius competere, sed competere vt sibi inferiori.

In ordine ad quid differentia hēat rōnē vniuersalis?

Ad 2. Ad secundum argumentū bene responsum est ibi. Et nota pręterea, quod licet differētia, cum prædicatur de specie, debeat esse vniuersalis, cū prædicatur, inquam, vt æqualis speciei, sed non habet rationē vniuersalis per ordinē ad speciē, sed per ordinem ad inferiora. Et ad vltimam replicam dicitur, ꝙ diuerso prædicationis genere prędicetur de specie, & indiuiduis. Nam de specie prædicatur, vt prædicatū formale, nō vniuersale, de indiuiduis verò prędicatur vt vniuersale.

Ad replicam.

Ad 3. 1. Solut. Ad tertium argumentum respondetur, quod vniuersale sit, quod pdicatur de specie, & de indiuiduis: ceterum nō habet rationem vniuersalis in ordine ad speciē, sed in ordine ad indiuidua. *2. Solut.* Et præterea dico, quod ex eo, qđ prædicatur de specie, accipiat intentionē quandā prædicati nō vniuersalis respectu illius, respectu verò idiuiduorum sit prædicatum vniuersale. *Ad confirmat.* Ad primam confirmationē patet ex hac solutione, & similiter patet ad secundā confirmationem ex dictis.

Ad 4. Ad quartum iam patet ex dictis: quod in specie non sint plura, vt plura, sed vt vnū, ꝙ erat necessarium, vt esset vniuersale differentia respiciēdo ad speciem: præterquā ꝙ prius quam respiciat differentia speciē, vt quid vniuersale, iā hoc habet per respectum ad inferiora. *Ad cōfir.* Ad confirmationem respondetur, quod in specie nō sit pluralitas indiuiduorū actu, quia abstrahit à cōditionibus indiuiduantibus.

Ad 5. Ad quintū respondetur, quod rationale vt differentia est metaphysicè, & quatenus est actus dans esse specificū prius intelligitur cōuenire nostro modo itelligendi speciei, quam illius indiuiduis. Qua ratione vero est tertiū prædicabile, prius dicit respectum ad indiuidua, quinimo in ratione vniuersalis nō importat ad speciē ordinē, licet hoc vniuersale tertiū possit noster intellectus de specie affirmare, & tunc dicet rōnis ordinem ad illam, vt prędicatum tertium, & vt quid vniuersale, qua ratione de specie dicitur. Hæc quæ dicta sunt de differentia, conducunt omnia ad enucleationē quæstionis illius, vtrū proprium sit vniuersale per respectum ad speciem, an vero per respectum ad indiuidua speciei.

QVÆ-

QVÆSTIO. LXIV.

Vtrum differentia atoma, & subalterna specie differant in ratione prædicabilis, seu vniuersalis.

Ad quid disputetur quæstio præsens. Qvæstio hæc ideò inuestigatur, vt cognoscamus, an sint duo differentiæ prædicabilia cōstituenda. Et videtur pars affirmatiua vera: nam dfia atoma, & subalterna habēt diuersos terminos specie: ergo differunt specie. *1. Argu.* Consequentia est euidens, quia cum sint relatiua, & relatiua penes terminos specie diuersos sortiantur diuersitatem specificam, atoma, & subalterna dfia erunt diuersæ speciei. Antecedens prob. Nam terminus differentiæ atomæ sunt plura num. distincta, terminus verò differentiæ subalternę sunt plura, quę specie differunt: ergo sunt formaliter distincta in rōne termini: ergo &c. Prob. antecedens: Nā species differt formaliter specificè à genere, quia terminatur ad plura differentia numero, & genus ad plura differentia specie: ergo hoc sat est, vt terminus sit formaliter distinctus.

2. Argu. Secundum argum. Plus differunt differētia atoma, & subalterna, quam duæ differētiæ atomæ, vel duæ subalternæ: sed istæ differunt numero: ergo illæ specie. Prob. consequentia: quia inter distinctionē numericā, & specificā non est dare mediū, nec differētia numerica suscipit magis, & minus.

3. Argu. Tertiò sic argumentor: Prædicari de pluribus differentib. specie in quid, & de plurib. differentib. numero in quid, cōstituit duas species prædicabilium, s. genus, & speciē: ergo prædicari de pluribus differentibus numero, & specie, in quale, etiam cōstituet duas species differentiæ: differūt ergo specie differentia subalterna, & atoma. *Solutio.* Dices, quod diuersa sit ratio: Nā genus, & species non differunt specie: quia de plurib. differentibus specie vel numero prædicantur: sed quia supponūt aliquid, in quo differūt, nimirum, quia dicit species totam indiuiduorum essentiam formalem in actu, & genus non item, sed partē essentiæ. Et ita prædicari in quid de pluribus differentibus numero, dicendo totam indiuiduorum essentiam specificam, & formalē, specie differt à prædicari de plurib. specie differētibus, dicendo partem essentiæ specificę, quomodo prædicatur genus. *Impug.* Sed contra: nam quare constituit hæc assignata differentia specificam distinctionem inter genus, & speciem, & non constituit eandem specificam distinctionem prædicari de plurib. speciebus, dando esse determinabile vlterius, & de plurib. numero differentibus, dādo esse completum, & vlterius nō determinabile, sed sufficit prædicari vt pars specierum, vt sit distincta species prædicabilis à specie quæ prædicatur, vt dicēs totam indiuiduorum essentiam, quare nō sufficit prædicari de pluribus specieb. vt actus illarum dans esse vlterius determinabile, vt specie differat ab illo actu, qui de plurib. num. differētib. prædicatur, & constituit essentiam non vlterius determinabilem formaliter. Nam quamuis semper prædicetur vt pars, sed diuersimodè vt pars cōpletam essentiam cōstituens, & vltimò determinans, quod facit differentia atoma, vel vt pars cōstituens essentiam non vltimò determinatā, sed vlterius contrahibilē. Nā iā præsupponit illud prædicari de plurib. specieb. vel de plurib. indiuiduis, in eo quod prædicatur diuersitatem aliquam in actuandi modo, quod sufficit ad diuersitatem speciei, maximè cum hæc diuersitas reperiatur in forma, quæ videtur ad speciem referri.

4. Argu. Quartò: Accidens quarti, & quinti prædicabilis specie differunt ex eo solū, quod vnū oriatur a principiis essentialib. aliud ab extrinseco, ētsi vtriq; conueniat prædicari de plurib. in quale accidentale, & illa diuersitas solū causat hanc diuersitatē specificam: ergo diuersitas, quæ est in dfia atoma, & subalterna in modo actuandi speciē quam constituunt, s. relinquendo in illa potentialitatem, vt vlterius formaliter contrahatur, vel non contrahatur, sufficiet ad diuersificandam speciem differentiæ, maximè cum non conueniant in prædicabilitate: nam vna de plurib. speciebus, altera de pluribus indiuiduis solum prædicantur.

Authoris calculus. Non dubium est, illū, qui diceret specie differre differētiam atomā, & subalternā, nihil dicere improbabile, quia nulla rō euidens est in oppositū, præcipuè cum innitatur opposita opinio vel creditis, vel ad sūmū

pro-

Inueniā turneplura quam quinque prædicabilia. probabilibus principiis solū. Et si inferas, ergo plura sunt quā quinque prædicabilia, Caietanus libenter concederet hanc cōclusionem, capite de specie: verum etiā posset negari; quia differentia in genere vnū prædicabile constituit, quia prædicabilia penes diuersum prædicandi modū ab aliis numerantur. Et hic modus prædicandi diuersus est in dīa, in genere: nā prędicatur in quale essentiale, & hoc prius est, quàm modi pdicandi specierum differentiæ, & ita cōstituit diuersitatem prædicabilis ab aliis. Sed ne à communi doctrina discedamus, sit

1. Concl. Prima cōclusio: Differentia atoma, & subalterna nō differunt specie in ratione differentiæ, quæ est tertiū prędicabile, nec prædicari de pluribus specie differentibus, vel numero constituit duo prædicabilia differentiæ. Hæc cōclusio probatur auctoritate *Proba. 1.* Scoti in sua logica, q. 17. Ioannis Angeli, & Mauric. quæstione 24. & Bruxel. & aliorum *Proba. 2.* recentiorum. Prætereà probatur ratione, nam tā differentia subalterna quàm infima seruant eundem modum essentialem prædicandi, vtraque enim prædicatur in quale quid, & per modum alterū qualificantis essentialiter: ergo in ratione pdicabilis essentialiter nō differunt, & ita non cōstituunt duo prædicabilia. Consequentia probatur: *Prob. 3.* Nam si specie differrent, diuersum modum prędicandi seruare deberent. Præterea probatur: Nam genus generalissimum, & medium, & infimum eiusdē speciei sunt in ratione prędicabilis, etiamsi vnum dicat naturam magis cōtrahibilē, & determinabilē, quàm aliud. Nam substantia magis determinabilis est, quàm viuens, & viuens quàm animal, quia hoc est prorsus illi accidentale in ratione generis: ergo etiam erunt eiusdē speciei atoma, & subalterna, etiāsi hæc nō determinet naturam ita cōplerè sicut alia, quia hoc eadē ratione est prorsus acciden*Explicatio vberior præfaiæ rationis.* tale ad rationem differentiæ. Et explicatur magis hæc ratio, & confirmatur: Nam accidētale est ad generis rationē, prout est primi prædicabilis cōstitutiuam esse subalternam, vel non esse: ergo pari ratione erit accidentale ad rationē differentiæ, prout constituit tertium prædicabile esse atomā vel subalternam. Præterea illud, quod accidit *Proba. 4.* rationi dīæ propriissimæ, nō potest aliud prædicabile constituere, sed prædicari de pluribus numero vel specie differentibus, est huiusmodi: ergo &c. Maior patet: Nā genus non debet determinari ad species per differentias accidentales. Minor probatur: Nam de ratione differentię propriissimę solū est prædicari de pluribus in quale essentiale abstrahendo ab hoc, quod est illa plura esse specie, vel numero diuersa: ergo &c.

2. Concl. Quò differentia subalterna, & atoma differāt inter se? Secunda conclusio. Differentia atoma, & subalterna in ratione differētiæ differunt accidentaliter, sicut homo albus, & homo niger, licet si considerentur in ratione atomæ, & subalternę, sint diuersę speciei. Exemplum est patentissimum: Homo albus, & homo niger accidentaliter differunt in ratione hominis, si vero considerentur in ratione albi, & nigri, distinctæ sunt speciei. Hæc cōclusio quo ad primam partē patet: Nā esse atomam, & subalternam nō est de essentia dīæ tertii prædicabilis, sed sunt extra rationem illius: ergo conueniunt illi accidentaliter, nec esse atomam consequit ad essentiam dīæ, vt sit eius passio, nec similiter esse subalternā. Si verò accipiat disiunctim esse atomam; vel subalternā, forsitan est propria passio differentiæ tertii pdicabilis, vel saltem habet esse ad modū illius. Secunda pars conclusionis probatur: Nā in ratione atomæ, & subalternæ habent distinctas definitiones: sicut homo albus, & niger in ratione albi, & nigri habent distinctas definitiones: ergo sunt distinctæ speciei: quia q definitione differunt, specie differre certum est, si definitio pprie sumat. Antecedens notissimum est, & hæc magis patebunt, dum assignabimus argumentorū solutiones.

Dissoluuntur argumenta.

Ad 1. arg. Distigui specie dupliciter, specie essentiali, & accidētali. AD primū respondetur, quod differunt accidentaliter, & i hoc accidente, si vt sic cōsiderentur, specie differunt, & natura, sicut supra habitum est, dum de genere sermonem instituimus: quod alia est intentio, à qua denominatur atoma, & subalterna, & alia à qua dēnominat differentia, sicut alia est forma, à qua denominatur homo albus, & alia à qua denominatur homo: ita est quædam intētio tertii prædicabilis cōstitutiua à qua denominatur sensibile differentia, & alia intētio est à qua denominatur subalterna, & hæc est accidens differentiæ ipsius. Et hoc manifestum est, cum ab eadem forma nō possit prouenire formaliter esse substantiale, & esse accidentale: ergo nō potest

prouenire ab eadem forma essentia differẽtiæ,& accidẽs illius,quod est esse subalternam differentiam. Prouenit ergo ab alia forma,cum isti effectus formales esse differentiam,& esse subalternam sint distincti.

Ad 2. argumẽ. Ad 2.respon quod in ratione atomę,& subalternæ differentiæ speciei sint distinctæ, & in ratione differentiæ non itẽ, vnde magis differunt. Et est exemplum patens in

Exẽplũ. homine albo,& nigro.Nam magis differũt homo albus,& niger,quàm duo homines: sed duo homines numero differunt: ergo plus homo albus,& niger:verum est, quia differunt specie in illa ratione.

Ad 3. Ad 3.respondetur, solutionem ibi datã esse optimam,& communem. Et ad replicam

Ad replicam. dicitur,quod illa assignata differentia constituat diuersitatem specificam, quod vnum prædicetur diuersimodè ab alio, sc. vt totum,vel vt pars.Differentia vero semper prædicatur vt pars qualificans genus essentialiter. Quod vltimò vel non vltimò qualificet,& actuet,hoc est illi accidẽtale: quia hoc pertinet,non ad rõnem differentiæ,sed ad rõnem talis,s.atomæ, vel subalternæ,& sẽper prædicaẽ, vt pars in quale q̃d de plurib.quod est differentię essentia.

Ad 4. Ad 4.resp.quod accidens ex eo,quod dimanat ab essentia rei,habeat cũ illa connexionem maiorem, & ita diuersimodè prædicetur de indiuiduis specierum,quàm accidens non dimanans à rerum essentiis:nã hac de causa alio modo prædicari dẽt: & ita,cum sit diuersa cõnexio cum subiectis, de quib.prædicatur,est diuersus prædicandi modus,& sic diuersum prædicabile con-

Auctoris obseruatio. stituitur.Ego quidem fateor, has rõnes nõ esse demonstrationes,sed opinatiuas tãtũ. Qui oppositum sequi voluerit, non veto.

QVAESTIO LXV.

Vtrum differentia prædicetur per se de genere.

Nihil aliud inquirimus, nisi,an ista sit per se, animal est rõnale.Et videtur quod sit prędicatio per se.Omnis differentia per se alicuius prędicatur per se: sed rõnale est differentia per se animalis: ergo prædicatur per se de illo.Discursus est legitimus, & minor clara;maior probatur: Nam ideò vocatur differentia per se,quia prędicatur per se.Et probatur eadem maior secundò, nam differentia per accidens prædicatur accidentaliter,& per accidens, vt patet in albedine respectu hominis:ergo differẽtia prædicabitur per se ab opposita ratione.

Deciditur quæstio.

Dico primò:Differentiæ non prædicantur de genere in primo modo dicendi per se Et probatur:Nam illud prædicaẽ in primo modo dicendi per se,quod est de- *1.Concl.* finitio illius,vel pars definitionis; sed differentia non est generis definitio,nec pars definitionis illius:ergo &c. Maior patet ex Arist.1.Poster.c.4.Sed minor proba. Nam definitio animalis,v.g.(& idem est de aliis generib.) non est rationale, nec etiam est pars definitionis illius:aliàs in essentia'animalis includeretur; & idem esset de omni alia differentia,& sic omnes differentiæ essent de ratione generis, vnde sequeretur, quod homo,qui est animal,esset rõnale, & irrationale,quod est absurdum: ergo, &c. Sequela probatur:quia rationale,& irrationale sunt eius differentiæ; & sumo rationale loco omnium differentiarum animalium non habentium rationem.Quod autẽ sit absurdum, probatur: quia genus differentias non dicit actu,sed potentia. Item, quia solum de ratione generis est illud,q̃d in sua definitione explicatur, vt de ratione animalis solum est,quod sit viuens,sensibile,& nihil amplius.

Dico secundò:Differentia non prædicatur in secundo modo perseitatis.Probatur: *2.Concl.* Solum prædicantur in secundo modo perseitatis passiones alicuius de eo,cuius sunt passiones,sed rationale,& irrationale, v.g. non sunt passiones animalis:ergo &c.Probatur minor:Nam sequitur,quod sint,vbicunque sit animalis essentia,& sic quod homo sit rationale,& irrationale.

Dico tertiò:Differentia non prædicatur de genere in tertio modo perseitatis.Probatur: quia tertius modus perseitatis non *3.Concl.* est modus prædicationis.

Dico quartò.Probabile est,quod prædicetur de genere in quarto modo perseitatis.Et hoc secũdum aliquos;licet mihi probabilius videatur oppositum. *4.Concl.*

Pri-

Prima pars probatur: quia est differētia effectus formalis generis, quia differentiæ omnes in genere continētur, in genere causæ formalis, & rationale est effectus formalis ipsius, vt ait Soto c. de genere, vel de differentia: nec enim in aliam causam formalem reduci possunt. Secunda pars probat. Nam posito animali, non ponūtur oēs eius differentiæ: ergo non reducuntur in genus tanquam in causam formalem. Impossibile est enim poni formalem causam, & non poni effectum formalem. Et licet in quarto modo perseitatis differētia de genere prædicaretur, esset tamen accidentalis, & non perpetuæ veritatis: Sicut ista est accidentalis, i. non perpetuæ veritatis, ædificator ædificat. Licet enim, quādo ædificium fit, ab ædificatore fiat, sed nō semper fit ædificiū, & fit contingenter.

5. Concl. Dico 5. Differentia prædicatur accidentaliter de genere. Et probatur: nam accidit animali cōiungi cum rationali: bene. n. pōt illius essentia saluari, sine rationalitate, vt patet in equo. Vtrùm autem omnes differētiæ prædicentur per se de genere, vtrū ista sit per se, animal est rationale, vel irrationale, dicemus infra. *Dubiū.* Vtrum autem genus p se prædicetur de differentia, supra visum fuit, dum ageremus, de generis quęstionib.

Ad arg. quare rōnale dicatur per se differētia. Ad argum. respon. quod rationale dicatē per se differentia, non quia prędicatur per se, sed quia vt ait D. Tho. 10 metaphysicæ, determinat, & contrahit animal per intranea, & illud ad esse specificum trahit, & nō trahit illud, nec determinat ad esse accidētale. Et hac ratione albedo dicitur differētia accidentalis, & non per se animalis. Vide plura lib. 1. Poster. c. 4.

QVÆSTIO. LXVI.

Vtrum differentia superior essentialiter includatur in inferiori.

1. Argu.
T videtur pars affirmatiua vera. Primò: quidquid prædicatur de aliquo in abstracto est de essentia illius: sed differentia superior prædicatē hoc modo de inferiori: ergo est de essentia illius. Mai. prob. quia abstractum solū dicit, & includit id, quod ad naturam rei pertinet: & ita nihil de illo p̄dicari potest, nisi sit de illius essentia. Sed minor prob. Nā Arist. 7. Metaph. c. 12. dicit, quod fissio est pedalitas: sed fissio est differētia inferior, pedalitas superior: ergo &c.

2. Argu. Secundò: Nam rationale secundū suam propriam rationem vel est substantia, vel accidens. Hoc secundum esse nō potest, cū sit actus substantialis immediatè cōtrahēs rationem substantialem animalis. Est ergo substātia, vel corporea, vel incorporea. Nō hoc secundum, quia est differentia contrahens id quod est essentialiter corpus, nēpe animal. Et non potest essentialiter corpus determinari per incorporeū: est ergo corporeum aliquid: sed corporeum est differētia determinatiua substantiæ ad esse corporis, ergo differentia superior includitur in inferiori. Et idem est, etiamsi rationale sit aliquid incorporeum, quod pōt dici, cum esse rationale sit esse intellectiuum cū discursu. Esse autē intellectiuum aliquid spirituale est, cum dicat principium operationis eleuatæ supra materiam. Dico ergo, qđ idem esset, quia incorporeum est differentia determinans substantiam ad esse substātiarum immaterialium, & clauditur in differentia rationali: ergo &c.

3. Argu. Tertium arg. Rationale includit essentialiter rationem intellectiui: sed hæc est differentia superior cōis Angelis, & hominibus. ergo iam datur superior differentia, q̄ sit de essentia inferioris. Mai. prob. quia rōnale formaliter est intellectiuum cū discursu. Vnde includit duo, & intelligere, & discursum. Sed illa minor probatur: quia angelica differētia est intellectiuum: ergo iā includitur in differentia hominis. *Quorundam solutio.* Aliqui respondent huic argumento, quod intellectiuum hominis vel Angeli non cōtrahitur per aliquas differentias, aut modos illis superadditos, sed seipso solū, vt est in homine facit illum intellectiuum, cum discursu: in Angelis verò facit sine discursu intellectiuū esse, quē effectum non facit in homine propter diuersam proportionem, q̄ hēt ad hominem, & ad Angelum, seu ad cōtrahens rōnem intellectiui. Nam secundū qđ contrahitur in animali, dicit rōnē intelligendi, seu rōnem cognoscendi dependētē, à sensib. quia oīs nostra cognitio ortū hēt à sensibus, secundum verò quòd contrahit spiri-

spirirum, dicit rationem intelligendi independenter à sensibus.

Reijcitur. Sed contra: Nam diuersitas effectus formalis non potest esse nisi à diuersa causa formali: ergo si illa ratio intellectiui, vt sic est vna, tàm in homine, quàm in angelo, nec contrahitur per aliquam rationem sibi superadditam, non poterit causare in illum diuersum illum effectum formalem intellectiui eum discursu, & sine illo. *Fuga.* Dices, ab eadē cā formali posse prouenire diuersos effectus formales ꝑpter diuersitatē subiecti formalis, vt patet in specieb. visibilib. quæ vt sunt in oculo, constituunt illum in actu primo ad videndum, non verò hoc faciunt in aere. *Impug.* Sed contra: quia in forma est effectus formalis, vt in cā: ergo si forma est eadem formalis, effectus erit idē. Maximè, quia proportionatur effectus formalis formæ, vt patet in albedine, quæ in quocunq; subiecto sit, habet eundem formalem effectum. Maximè, quia diuersitas, quæ se tenet ex parte subiecti, est materialis diuersitas, & diuersitas effectus formalis pēsanda est ex parte formæ. Et ad instantiam de speciebus respondetur, quod eundem effectum caussent formaliter in potētia visiua, & in aere, quod si aer non dicitur constitutus in actu primo, sicut potentia, hoc est, quia nō potest habere actum secundum quod requirebatur, vt diceretur esse in actu primo.

4. Argu. Quartò: Nam si differentia vltima non includit superiorem: ergo differentia vltima est differentia suprema: quia differētia suprema dicitur, quæ non habet aliam supra se, quā includat, sicut dr̄ supremum genus, quod non hēt supra se aliud genus: cōsequens est falsū, quia dr̄ia vltima est, quæ supra se hēt aliam, quæ subalterna dicitur, & quidem hac ratione subalterna dicitur.

5. Argu. Quintò, nam rationale dicit gradum vitæ rationalis, secūdum quem animal est viuens, vita rationali: sed quod dicit vitā rōnalem, dicit vitam, & est viuens: ergo rationale est viuens; sed viuens est corporis differentia: ergo rationale includit superiorē differentiam: differentia ergo inferior superiorem includit.

Præambula ad quæstionem.

Contro. 2. Opin. Nominalium. IN hac quæstione notissima est nominaliū opinio, differentiam inferiorē includere superiorem, & coordinari differētias infimas in ratione generis & speciei: quib. suffragatur Scotus 1. Poster q. 24. & 1. d 3. q. 3. vbi ait, quod rationale possit cōsiderari, in quantum inc udit oēs differentias superiores. Et videtur consentire Soncinas 7. Metaph. q. 37 Them. 1 Poster. c. 12. & Iandun. 2. Metaph q 12. Imò id expressè docet, & probat D Th. 7. Metaph tex. 43. Et videtur esse Arist expressa etiam snīa qui 7. Metaph c. 12. diuidit vnam drīam superiorē in alias inferiores: quæ diuisio formalis est, vt ēt explicat D. Th. super istū locū. Verū pro D. Th. & Arist. & veritate intelligenda, sit

Deciditur quæstio.

1. Opinio D. Th. 1. Concl. PRima conclu. Differentia superior non est de ratione inferioris differentiæ, vt sensibile non est de essentia rationalis, tanquā aliquid inclusum formaliter in illa: itaque in conceptu rōnalis nō includitur sensibile formaliter, nec aliqua alia differētia superior: quinimo nec modus substātiæ generalissimæ constitutiuus. Hæc conclusio est Metaphysicorum grauissimorum. Nam illam tenet D. Th. & Soto, & alij, locis infra adducendis. Anto. Andreas 7. Metaph. q 15 Niph q. 16 Iand. q. 24 Merc. c 4 Tolet. q. 1. de substantia, & alij plures. *Prob. 1. authoritatib.* Et probatur rōne: *Prob. 2. rōne Aristot.* Nam hac de causa Aristo. 3. Meta. tex. 10. probat genus non esse de essentia drīarum, quia aliàs duplici ratione conueniret genus speciebus semel quidē ratione ipsius, & iterum ratione differentiæ, in qua includeretur essentialiter, quod Arist. maximum iudicat inconueniens. Nam tūc dicere animal rationale, idem esset, quod dicere animal animal rationale, quod est absurdū & inconueniens maximum. Sed si differentiæ superiores includerērur in inferiorib. hoc incōueniens sequeretur: ergo &c. Prob. antecede. Nam cum dicimus, homo est animal rationale, idem est quod dicere, est viuens sensibile rationale: sed si rationale includeret sensibile, diceremus idem, quod est viuens sensibile sensibile rōnale: ergo &c. *Prob. 3.* Secundo: Nam rationale determinat viuens sensibile ad esse hominis: si ergo sensibile includeretur in rationali, non determinaret viuens sensibile, quia nihil determinat quod in se includit: & hac ratione genus debet esse extra differentiarum essentiam, quia

quia determinatur ab illis ad esse specifi- cum quod differentia tribuit. Dices, quod differentia non determinet, nisi genus, non differentiam generis. sed hoc est falsum: nã D. Th. 1, contra Gent. c. 14. dicit quod dña superior contrahatur per inferiorem. Nam cũ rationale determinet animal, & animal includat viuens sensibile, determinabit cõsequenter rationem sensibilis, quod si illã includat, implicabit contradictionem hæc determinatio. Tertiò: Et doctrina Arist. loco proximè adducto, genus est extra essentiam differentiarum: ergo quod importat genus i sua essentia, seu definitione erit extra essentiam dñarum: sed viuens sensibile est definitio animalis: ergo viuens sensibile est extra essentiam rationalis. ergo sensibile est extra illius essentiam: ergo non includit differentia inferior, vt rationale differentiam superiorem, vt sensibilẽ, siquidẽ est extra essentiam illius. Nam si animalis dña esset inclusa in rationali, non esset genus omninò extra rõnem dñæ inferioris.

Solutio. *Impugn.* *Proba. 4.*

Vltima pars conclusionis probat quia si modus substãtiæ, qui est generalissimi cõstitutiuus, includeretur in rõnali, cum ibi includatur ens, sequeretur, quod differentia esset substãtia completa, & sic esset directè io prædicamento substantiæ, & tunc deret esse, vel genus, vel species, vel indiuiduũ, quod est implicatorium, cum essentialiter differentia sit pars speciei, & ita dicit rõnẽ quandam imperfectam, & speciei constitutiuam, & dantem specificum esse metaphysicæ, & ad latus prædicamenti collocatam.

Dissoluuntur argumenta.

Ad 1. AD primum arg resp. ex Nipho, qui dicit in Græco codice illam prædicationem concretorũ esse, sed licet sit in abstractorespõdetur, sensum Aristotelicũ nullũ alium esse, nisi quod sit idem rea'iter fissio, & pedalitas, non verò formaliter: sic adeò vt vna alteram includat essentialiter.

Ad 2. Ad 2 respondetur, quod corporeum, & incorporeũ dupliciter accipi possint. Vno modo secundum quod sunt differentiæ determinantes substantiam completã, & hac ratione, si sumantur, non possunt claudi in rationali. Accipiũtur alio modo corporeũ, & incorporeum, secundũ quod sunt modi quidam transcendentes omnes substantias, substantialesq; differẽtias: & hoc modo rõnale, vel est corporeum, vel incorporeum quid Sicut etiam est substãtia prout distinguitur contra accidens, & prout conuenit substantiæ, & partibus eius, siue physicis, siue metaphysicis.

Corporeũ & inc r. poreũ dupliciter.

Ad 3. *1. Solutio* Ad 3. resp. ab aliquibus, quod ratio intellectiui, prout cõe est homini, & Angelo, nõ est differentia superior, aliàs contraheret aliquod ex generibus cõe homini, & Angelo. Et loquimur modò de intellectiuo, non pro potentia: quia sic non potest esse differentia, cum sit quid ad essentiam consequutum. Sed accipimus intellectiuum pro radice huius potentiæ. Dicunt ergo isti, quod accipiẽdo sic intellectiuum est quidã modus transcendens oẽs differentias Angelicas, & hominis: & includitur in illis differentiis, sicut includitur rõ substantiæ & dicunt, consequi hunc modũ ad rõnem immaterialis. Secundò resp. quod accipiẽdo differentiã hominis, rationalitatẽ s. quæ est radix intellectualitatis hominis, & differẽtiam Angelicam constituens Angelum in esse intellectiui, nihil in rõne intellectiui cõe habẽt. Quod ex eo maximè patere potest, quod sunt differentiæ non diuidentes genus aliquod. Nam id per quod homo ab Angelo differt, immediatè est per rõnẽ materialis, & immaterialis, sed se ipsis differunt, vt formę diuersę diuersarũ essentiarũ constitutiuæ. Nam sicut rationale, & hinnibile, nullam rõnem differentiæ cõem includunt, licet rationem substantiæ transcendentalem includant, sic vltima differentia hominis, & Angeli nullam dñam communem ioclud ũt, sed se ipsis sunt diuersa: sicut sunt se ipsis diuersa rationale, & hinnibile. *2. Solut.*

Ad 4. Ad quartum argum. respondetur, quod differentia superior illa vocetur, quæ constituit genus magis vniuersale, & plurib. cõueniens. Non verò vocatur differentia superior propterea quod includat aliam differentiam, & illi addat gradum aliquem.

Quare vna differentia vocetur superior alia.

Ad 5. Ad 5. eodem modo respondetur, quod rationale dicat quandam perfectionem hominis cõstitutiuam, quæ quidem perfectio distincta est ab omni alia dña, nec illam includit, sicut vnitas vltima est distincta ab omni alia vnitate, nec reliquas includit. Et hæc superioribus addita perficit speciem, & dat vitæ gradũ rationalis hominis cõstitutiuum: qui gradus non includit gradũ vi

tæ communem. Sed est alia perfectio eminentior, & ordinis altioris, quæ à nobis nō bene explicari potest, nisi admisceamus vitæ gradum, sed non includit illum communem vitæ gradum, qui constituit animatū corpus, seu viuum.

QVAESTIO LXVII.

Utrùm differentiæ specificæ opponantur contrariæ.

Quid intersit inter cōtrarietatem & repugnantiā.

Vide Sonc. 10. Metaphy. q. 24. & Soto c. de Substantia, q. 2 ad secundam confirmationem, 4. arg. & breuiter dicito, quod loquendo de differentiis substantialib. sunt repugnantes, non verò contrariæ, quia substātiæ nihil est contrarium, & differentiæ accidentium, quæ non sunt propriè contrariæ eodem modo se habent vt differentia quātitatis & relationis, si verò sint differentiæ rerum, quæ sunt propriè cōtrariæ, vt albedinis, & nigredinis sunt contrariæ, vt quo, i. constitutiuæ contrariorum. Et si fiat argumentum. Nam Aristo. lib 10. Metaphysicę, textu 24. dicit, differentias specificas esse contrarietates: Respondetur, quod vult dicere esse repugnantes: nam accipit contrarietatem pro repugnantia. De hoc agemus etiam infra in prædicamento substantiæ.

Obiectio. *Solutio.*

QVÆSTIO LXVIII.

Utrùm semper sit differentia nobilior, & perfectior genere contracto ab ipsa.

1. Arg.

ET videtur quod non, primò, quia aliquæ differentiæ sūt, quæ non eleuant genus ad altiorem gradum, sed illud relinquunt intra latitudinē pfectionis sensibilis, vt hinnibile, v. g. sed istæ differentiæ non sunt genere perfectiores: ergo &c. Mai est D. Th. de natura generis, & de ente, sed prob min. quia illæ differentiæ potius dicūt rationē sentiendi determinatam & contractā, quā nō dicit genus, cum illam importet magis illimitatam: ergo importat perfectiorem rationem sentiendi. Consequentia probatur, quia coarctatio intra idem genus attestatur imperfectioni rei limitatæ, cum tollat ab illa aliquid eiusdem generis, & non addat alterius gradus perfectionem.

Secundum; quò aliquid independentius est, eò habet perfectionem maiorē; sed genus est magis independens, quam differentia: ergo habet maiorem perfectionē. Mai. prob. quia esse Dei cum sit indefinitè independens, habet perfectionem infinitā Probo minorem. Nam animal non dependet à rationalitate, vel hinnibilitate cum sine illis esse possit: hi verò pēdent ab animal, cū sine illo esse non possint: ergo &c. *2. Argu.*

Tertium. Communicabilitas dicit maximam perfectionem, vnde quātò aliquid est magis bonum, tantò est magis communicabile, & diffusiuū sui: vnde Deus, qui est maximè bonus, est maximè communicabilis, & ad intra, & ad extra, sed sic est, quod genus cōicatur pluribus, & per varias differētias se diffundit: differentia verò non cōicatur, nisi vni genericæ naturæ quam contrahit, & vni speciei, quam constituit: ergo genus perfectius est, quam differentia. *3. Argu.*

Quartū. Volitio libera est genus ad omnes volitiones liberas voluntatis, tam bonas, quàm malas: sed differentia contrahēs volitionem liberam ad prauam volitionē, & habentem ordinem positiuum ad obiectum deordinatum, & contra legem diuinā est imperfectior, quā volitio libera, vt sic, cum illa ex natura sua non sit mala: hæc verò ipsam malitiam essentialiter constituat, quare potius est imperfectio sui generis, quam perfectio, cum determinet, & limitet illud ad esse imperfectum & prauum: ergo talis differentia imperfectior est suo genere. Et idem argumentum fieri potest de intellectione erronea. Intellectio enim, vt sic maiorem perfectionem importat, quam differentia specifica determinans illam ad esse erroneum, & constituens eam prauam qualitatem mentis: sed ratio erroris constitutiua, imperfectionem importat, à qua tamen imperfectione abstrahit ratio intellectionis: ergo hæc est perfectior illa. *4. Argu.*

Quintū; Quia si aliqua rōne differentia esset perfectior genere, hac rōne foret, quia genus est determinabile per differentiā, & quid materiale: differētia verò determinās *5. Argu.*

&

& actus formalis: ratio verò actu nobilior est, q̄ potentia, & determinans determinato: sed hæc rō est nulla: ergo, &c. Probatur min. Nam sapientia, vt sic, maiorem perfectionem importat, q̄ eius dfia, qua determinatur ad esse sapientiæ creatæ: ergo dfia non semper est perfectior illo, quod determinat. Constat aūt q sapientia est quid determinabile, & rō per quam determinatur ad esse creatum est determinās. Sed maior probatur: nā sapientia, vt sic, importat perfectionem simpliciter simplicem, & sine ad mixtione alicuius imperfectionis, & sic reperitur formaliter in Deo. Rō verò determinans ad esse creaturæ non est perfectio simpliciter, sed hēt aliquid imperfectionis admixtum, & ita in Deo reperiri nō potest: ergo &c. Et idem argumentum fieri potest de esse intellectiuo, & aliis similibus.

6. Arg. Sextò; Genus perfectius est dfia in modo prædicādi: ergo in modo essendi genus excedit in perfectione dfiam. Conseq. prob. quia modus prædicandi sequitur modū essendi, & in illo fundatur. Antecedēs probatur, quia dfia prædicatur in quale, & per modum alteri adiacentis, genus prędicatur in quid, & per modū per se stantis, qui est perfectior prædicandi modus, sicut est perfectius per se stare, quàm alteri adiacere.

7. Arg. Septimum: Nā Angelus magis de perfectione addit substantiæ, quā differentia specifica Angeli superaddat ipsi Angelo: magis enim de perfectione addit angelus, vt sic, ratione substantiæ, quā Gabriel ratione Angeli: ergo perfectius est, angelus, quod est genus ad omnes Angelos, quam Gabrielis differentia.

8. Arg. Octauum. Nam differentia est quædam partialis perfectio posita in prędicaměto ad latus: genus verò dicit aliquā perfectionē, quę collocatur directè in prędicaměto: sed id quod directè est in prædicaměto, pfectius est eo, quod est reductiuè in illo: ergo genus perfectius est differentia. Discursus totus patet.

Pro decisione quęstionis vnicū fundamen. Ad huius quæstionis intelligentiā aduerte, differentias esse in duplici genere. Quædam sunt, quæ extrahunt genus extra proprium gradum, quia important principiū altioris operationis, & ita dāt altius esse, q̄ genus habebat, vt rationale dicit principiū intelligendi, quod nō dicit animal: & ita generi tribuit esse altioris ordinis, quā erat esse animal. Aliæ differētiæ sunt, quæ relinquunt genus intra proprium gradū, vt hinnibile, quod non dicit aliam operationem, nisi sensitiuā, nec importat nisi principium sentiendi: sicut ipsum animal, tamen cū particulari modo intra latitudinē gradus sensitiui.

Deciditur quæstio.

Prima conclusio. Differentia cōis, qua ratione est actus generis, deducens illud ad esse specificum formaliter, perfectior est genere ipso. (& loquor de esse formali specifico metaphysicè.) Hæc cōclusio quo ad primū genus differētiarū probatur: Nā illæ differentiæ important radicale principiū altioris operationis, q̄ sit operatio generis cōueniēs: ergo illa forma est genere pfectior. Antecedens notum est: Nam tota latitudo sensibilitatis non habet operationē transcendentē sensus; sed intelligere est operatio transcendens sensus omnes, cū sit circa altius obiectū, nec exerceatur organo corporeo: ergo &c. Consequentia probatur: Nā forma siue physica, siue metaphysica, quæ est principium altioris, & perfectioris operationis, altior, & perfectior est: quia cum operatio sequatur ad esse, si operatio est perfectior, esse debet esse perfectius, & si esse est perfectius, forma, quæ dat illud debet esse perfectior. Probatur secundò cōclusio quoad omnes differentias, Quia differentia omnis est actus, & perfectio generis, & ipsius pulchritudo essentialis, vt ait Porphyrius, capite de specie: sed actus omnis perfectior est re, quam actuat, & perficit: ergo differentia omnis pfectior est suo genere. Maior est nota, minor probatur: quia tribuens perfectionem perfectius est suscipiente illam, sed differentia est tribuens perfectionē formaliter, genus recipiens: ergo &c. Maior patet de se. Et probatur: quia ex eo, quod genus suscipit specificam perfectionem à differentia, est non habens illā actu sed potentia: sed actus perfectior est potentia: ergo differentia q̄ est perfectio actualis perfectior est ipso genere, quod est in potentia ad illam. Explicatur magis hæc ratio: Nam differentia dat vltimum complementum, seu esse essentiale generi: ergo est perfectior genere, quod nō habebat hanc perfectionem. *1. Concl. Quō differentia sit perfectior genere.*

3. Concl. Quo genus sit nobilius differentijs. Secunda conclus. Nihilominus genus secundum aliam considerationem perfectius est differentia, hoc est, quatenus est quoddā totum cōstitutū in recta linea prædicamentali. Nā licet differentia sit perfectior, qua ratione est actus, & genus, qua ratione est potentiale quid, sit imperfectius, qua rōne tamen genus cōsideratur, vt quid collocatum in recto ordine prædicamentali, & differentia cōsideratur, vt constituta ad latus, genus est perfectius. Hæc cōclusio probatur octauo argumento facto pro parte negatiua. Nam quod collocatur in recta p̄dicamentali linea aliquam perfectionem habet, ratione cuius collocatur, à qua deficit differentia, siquidem ab hoc ordine excluditur: ergo hac rōne genus perfectius est differentia. *Dubium* Quod si differētia, & genus, cōsiderentur præcisè quo ad gradus, quos dicunt, quia tunc habent rationem partis, cum se nō includant nec actu, nec potētia, nec de se inuicem prædicentur, sit

3. Concl. Qua occurritur præfato dubio. Tertia concl. Differentia omnib. modis habet tunc rationem perfectioris. Prob. cōclusio. Nam si duæ partes considerentur, illa perfectior est, quæ habet rationem actus quàm illa, quæ habet rationem potentiæ: sed tūc sūt duæ partes, & generica natura hēt rationem potentię, natura differentialis habet rationem actus: ergo &c. Mai. de se patet: quia actus nobilior est potētia, & patet in materia, & forma. Minor prob. nā conceptus, & natura differentiæ tūc determinat naturam genericam: ergo &c.

Dissoluuntur argumenta.

Ad 1. Quō differētia limitet, decoret, & perficiat genus? AD primum respondetur, quod illa illimitatio generis potius est quid imperfectū, quia est quid potentiale, & determinatio differentiæ, quam facit in genere, est ipsius perfectio. Vnde differētia quatenus peculiarem gradum sentiendi determinat est perfectior genere: quia hæc limitatio est formalis, & remouet imperfectionem generis, sicut forma pfectior est materia prima, etsi materia sit magis illimitata potentialiter. Et hæc illimitatio non tollit gradū aliquem à natura generica, sed totam illam essentiam generis ad certam speciem reducit, non per additionem gradus noui extra entis, seu eleuantis naturam ad aliud esse supra sensibile, sed per hoc solum, quod dicit peculiarem gradum sentiendi, quē nō dicit genus actu, nec aliæ species vllo mō importantes; sicut numerus determinatur p̄ vltimam vnitatem ad speciem certam, nō sic quod vnitas dicat aliquid, quod antea nō erat in num. Nam numerus vnitates habebat, nec per hoc quod eleuet numerum ad aliquid esse supra numeri rationem, sed per hoc solum, quod facit numeri naturā determinatā, vt quod sit binarii, ternarii, s. vel quaternarii. Itaq; numerus, v.g. quod est genus, dicit multitudinem vnitatū: sed binarius est species, non quia dicat plures vnitates, quam numerus, sed per hoc, quod dicit determinatè quod numerus dicebat indeterminatè, & illa determinatio habet rationem differentiæ. Eodem modo de animali, & equo dicendum est, nam equus dicit rationem sensibilis determinatè, quam non dicebat animal, sed indeterminatè, & illa determinatio est differentia, non per hoc, quod addat gradum, sed per hoc, quod determinet gradum sensibilitatis.

Ad 2. Quādo dependens ab alio sit nobil. & quando non? Ad secundum respondetur, quod illud, quod dependet à causa efficienti aut finali imperfectius est non dependenti à talibus causis, quod verò dependet à causa materiali, non ideo est imperfectius non dependenti à tali causa. Binarius enim ab vnitate dependet, ipsa autem imperfectior est binario; & homo à materia dependet in genere causæ materialis, & homo est perfectior materia. Vnde fit, quod posterioritas, & dependentia respectu causæ materialis potius arguit perfectionem in ordine ad materiam, qua constat; quia includit materiam ipsam, genus aūt gerit rationem materiæ respectu differentiæ: & ita differētia ipsa erit perfectior, quandoquidem est forma. Et patet exemplum in anima equi, & materia; nam materia illa potest esse sine illa forma, & forma nō sine materia; & tamen forma perfectior est materia illa.

Ad 3. Ad tertium resp. quod communicabilitas materialis, & potentialis, qualis generi conuenit, potius est imperfectio; vt patet in materia prima quæ pluribus communicatur suppositis & imperfectior est illis, quæ sunt incommunicabilia.

Ad 4. Ad quartum respondetur, quod differentia contrahens volitionem liberam ad esse prauæ volitionis, potest considerari in esse moris, & sic est imperfectior, quia inducit

ſit in actu difformitatem, & deordinationẽ à regula rationis, quam tamen actu non im portat volitio libera. Poteſt etiam conſiderari illa differentia in eſſe naturæ, ſecluſo ordine ad omnem legem, & ſic eſt ſimpliciter perfectior ſuo genere. Et per hoc ſolui poſſunt reliquæ rationes ibidem inſinuatæ.

Ad 5. Ad quintum reſpondetur, quod ſapientia, vt abſtrahit à creata, & increata, nõ eſt genus, ſed quid analogum, & creata ſapientia eſt membrum minus principale.

Ad 6. Ad ſextum patet ex concluſionibus: Nã genus ſecundum aliquam rationem eſt perfectius differentia, abſolutè tamen differentia eſt perfectior: & modus prædicandi in quid, pro quanto dicit quoddam totum cõſtitutum in recta linea, eſt perfectior modo prædicandi in quale differentiæ ipſius, ſecũdum quod eſt quid ad latus conſtitutum. Quia tamen prædicatur genus vt quid determinabile per differẽtias formales, & differentia, vt formale determinatiuum; hinc fit quod differẽtia ſit genere perfectior hac ratione, & hac ratione perfectiori modo ſe habet.

Ad 7. Ad ſeptimum ex dictis patet. Nam omnis differentia perfectior eſt omni generica ratione, & ita differentia viliſſimi vermis addit maiorem perfectionem generi, quam ſit generis ipſius perfectio.

Ad 8. Ad octauũ patet ex ſecunda concluſione.

QVÆSTIO. LXX.

Vtrum detur aliqua differentia vltima conuertibilis cum ſpecie.

Controu.

Hanc quæſtionem nõ ideo verſamus quia aliquid habeat difficultatis, ſed pro doctrinæ tertii prædicabilis complemento, & vt refutemus etiam antiquorum ſententias qui Porphyrium ſequuntur.

1. Opini. Alberti Magni, & aliorũ Prima ſententia aſſerit rerum differẽtias nequaquam ſimplices eſſe; ſed conſiſtere in plurium differentiarum aggregatione, quorum ſingulæ in aliis reb. reperiuntur facile, ſed ſimul ſumptæ non niſi in ſpecie, quam conſtituunt, inueniuntur. Ita docet Albertus ſeptimo metaphyſicę, tex. 43. Vbi ait, in definitione non eſſe ſiſtendum, donec deueniatur ad aggregationem differentiarum, quæ conuertatur in ſuo definito. Philoſophus 2. Poſteriorum textu 13. & 6. topicorum cap. 1. Themiſt. 2. poſteriorum cap. 10. Ammonius ſuper Porphyrium ca. de communitatibus, illamque dicit probabilem Toletus 2. Poſteriorum cap. 14. Et Probatur hæc ſententia 1. ex Porphyrio, cap. de ſpecie, vbi hominis, vt ſic plures aſſignat differentias, ſcilicet, rationale, & mortale, quarum quælibet communis eſt aliis, ſed non ambæ ſimul, & cap. de differentia, aſſignat has differentias hominis, rationale, mortale, Dei, rationale, immortale, & irrationale, mortale bruti, & illas conſtituit tanquam ex æquo diuidentes genus, & tex. 6. dicit, quod homo ſupra rationale addat mortale. Et idem aſſerit capite de communitatibus, eſtque perpetuus in hac doctrina. *1. Argu. Præfatæ opinionis*

Secundò: Nam Ariſt. 2. poſterior. tex. 17. dicit, ad inueniendam definitionem ſumendum eſſe genus definiti, & poſtea ſumendas eſſe differentias particulares, quarum quælibet aliis rebus conueniat, non tamen omnes ſimul. Et 6 topic. capit. 13. ait, impoſſibile eſſe ſpeciem de differentia prædicari, quia de pluribus, quam ſpecies dicitur. Vbi apertè aſſerit differentiam non conuerti cum ſpecie. Et idem tenet 4. topic. capite 2. *2. Argu.*

Tertiò; Nam ſicut indiuidui collectio proprietatum in alio inueniri non poteſt, ſingulę tamen poſſunt, & hoc ſufficit, vt cõſtituatur indiuiduum, & ab aliis diſtinguatur: ita etiam cõplexio realis plurium differentiarum poterit ſpeciem infimam conſtituere, & illam diſtinguere ab alus Conſequen. patet: Nam ita intrinſeca eſt indiuiduo differentia numerica, vt indiuiduum eſt, ſicut differentia ſpecifica ſpeciei ipſi, Ergo &c. *3. Argu.*

Deciditur quæſtio.

Sed oppoſita ſententia eſt verior, & ideo reſpondetur, rerum differentias ſimpliciſſimas eſſe, licet aliquando à nobis per plures proprietates complexiuè ſumptas explicentur. Hanc tenet D. Thomas, ſecundo poſteriorum, lectione 13. & 7. metaphyſicæ, textu 43. Scotus 2. poſteriorum cap. 2. *2. Opinio Thomiſtarum. Concluſ.*

Simplicius c. 3. antepræd. qui pro se refert Iamblichum. Boetius lib. de definitionib. & alii plures tum moderni, tum antiq. *Prob. 1.* in hanc veniūt sniam. Et probat. 1. ratione. Omnis forma habet effectum formalem sibi soli proprium distinctum ab omni effectu formali alterius formę: ergo ab effectu formali cuiusque formæ & forma tribuēte talem effectum potest desumi vltima differentia, quæ sit ita propria huic, vt nulli alteri formę conueniat. Antecedens probatur inductiuè: quia esse formale, quod dat albedo, distinctum est ab esse formali nigredinis, & esse formale, quod dat forma hominis primario, distinctum est ab esse formali, quod dat forma equi. Et ratione probat: Nam si est diuersa causa formalis, & forma diuersa effectum formalem diuersum conferre debet. Cōsequentia illa probatur: Nā differentia, est hoc esse formale, & effectū hunc formalem: ergo sicut ipsum est vnum & simplex, esse formale, ita differentia vltima erit simplicissima, & vna: & ita, quia esse, quod dat forma hominis, est esse rationale, differētia erit rationale, quod solum homini conuenit, sicut & sua forma soli illi conuenit. Prætereà: Nam differentiæ, quæ *Prob. 2.* conueniunt huic speciei equi, & aliis, vt esse sensibile, v. g. nō sumitur ab anima equi, vt sic, secundum hanc vltimam rationem, vt est anima equi, sed ab illa, qua ratione est sensitiua, vel aliquid huiusmodi. ergo ab illa anima equi, qua ratione est specialis forma ab aliis distincta, & habens virtutem formalem tribuendi effectum formalem diuersum, & vltimum, potest desumi quædam differentia simplex ipsi equo propria, *Prob. 3.* & ab omnibus aliis distincta. Tertiò. Nam species omnis subalterna, vt animal per vnicam tantum differentiam constituit: ergo, & species vltima. Probatur consequentia: Nam si à gradu imperfecto, & potentiali, quam tribuit forma, sumitur vera differentia simplex, vt à gradu sensitiuo, ita etiam a gradu perfecto, quem tribuit, scilicet ab esse rationali sumetur etiā vnica simplex, & vltima differentia, eadem prorsus ratio *Prob. 4.* est in vtroque. Prætereà. Nam propriæ passiones ab essentia dimanāt; sed in qualibet re inueniuntur passiones propriæ nulli alteri rei conuenientes: ergo & essentiæ gradus proprius, à quo dimanant ita est proprius huic essentiæ, vt nullo modo alteri conueniat rei; ergo vltima differentia ab hoc gradu proprio sumitur, quæ nulli alteri rei conueniat: & quę sit vna sicut gradus est vnus, & simplex, sicut, & simplicitas cōuenit gradui specifico, & essentiali. Prætereà: Nam sępissime genus diuiditur per differentias simplices: ergo species per differentias simplices constituētur. Antecedēs *Prob. 5.* patet in multis, vt rationale, & hinnibile diuidunt animal: Sed conseq. prob. quia differentiæ generis diuisiuæ sunt specierum constitutiuæ. Prętereà: Nam rerum species *Prob. 6.* sunt sicut numeri in indiuisibili cōsistētes: ergo non constant differentiis complexis, quia tunc non erit essentia indiuisibilis, sicut nec differentia essentiæ cōstitutiua est indiuisibilis. Secunda pars conclusionis probatur: quia cum essentiæ rerum sint occultæ nobis ad circumloquendum illas sæpè proprietatibus multis in vnum collectis vtimur, non verò quod ipsæ sint compositæ.

Dissoluuntur argumenta.

Ad 1. Ad primum respondetur, quod errauit Porphyrius in hac parte. Nec mirū: Nam rebus grauioribus maioribus fuit implicitus erroribus.

Ad 2. *1. Solut.* Ad secundum respondetur, quod loquitur de differentiis subalternis, per quarum aggregationem solemus res definire, quia ignoramus veram differentiam rerum. Per hoc tamen non negat esse alium definiendi modum perfectiorem illo, quo res per genus immediatum, & vnam simplicem differentiam definitur. *2. Solut.* Secundò respōdetur, quod Arist. in Topicis sæpè ex aliorum sententia loquitur, & disputādo magis, quam definiendo.

Ad 3. Ad Tertium respondetur, quod indiuidua, vt sic, etiam differunt per suam singularitatem distinctam à sua essentia, & quando dicimus, differre per proprietatum collectionem: hoc est in ordine ad nostrū modum intelligēdi, quibus ista proprietatum multitudo magis nota est. Et ita principiū indiuiduationis simplicissimum est, licet à nobis disiunctè explicetur, & per varias proprietates.

Quæ:

Quartum prædicabile de proprio.

QVAESTIO LXX.

Contra. *Vtrum omnia illa genera proprij à Porphyrio assignata pertineant ad hoc prædicabile.*

1. Opin. quorũdã *1. Argu. præfata opin.*

Et pars affirmatiua vera videtur. Primò auctoritate Porphyrii, qui in hoc prædicabili illa numerat, & non in prædicamento accidentis: ergo signum est pertinere ad hoc prædicabile, & non ad quintum; Nã dum agebat de differentia, non egit nec annumerauit illi propriorum genera, quia ad prædicabile differentiæ nõ pertinebãt, & egit de dĩa, qa ad illud attinuit; ergo &c.

2. Argu. Secundum: Nam omnia propria habent specialem ordinem ad subiectum, quod nõ habet accidens cõe; ergo omnia propria habent specialem prædicandi modum, qui non conueniat accidenti communi. Antecedens est notum, & patet ex definitionibus eorum, vbi semper ponitur subiectum, vt quid ab ipsis respectum peculiari modo. Et consequentia probatur: quia in modo essendi fundatur modus prædicandi: & cum in esse peculiariter respiciant subiectum, peculiari modo prædicabuntur. Vnde ad hoc prædicabile peculiariter pertinebũt.

3. Argu. Tertium. Quia ad illas acceptiones proprii homo non est tam indifferens, sicut ad esse album: non enim esse Medicum est homini ita accidentale, sicut esse album: ergo signum est, quod vnum ad hoc prædicabile pertinet, scilicet esse Medicum, & aliud ad quintum prædicabile, scilicet esse album.

2 Opin. Auctor. Sed ego quidem magis demiror aliquos his friuolis argumentis conuinci, & affirmare omnia proprii genera ad prædicationẽ huius prædicabilis essentialiter pertinere, sicut proprium quarto modo cõuenit. Sed vt, quid doctrina Thomistarum teneat, explicemus, oportet prius ꝓpria ipsa ab Aristot. 1. Topicorum. & Porphyrio hic assignata explicare. Quadrifariam ergo proprium accipitur. Primo modo pro illo, qđ conuenit soli speciei, & non omni, i. pro illo, quod conuenit solis indiuiduis speciei, sed non omnibus Indiuiduis illius. Quo pacto Medicum esse, vel Geometram propriũ hoc primo modo censetur: quia esse Medicum dicit quandam inclinationem ad medendi artem ex propriis Indiuiduorum aliquorum principiis ortam, quæ præsupponit naturam specificam Et ita ex illa parte qua præsupponit naturam, conuenit speciei: sed ex ea, qua requirit certam indiuidualem dispositionem, quæ non in omnibus indiuiduis reperiuntur, non conuenit omnibus indiuiduis illius speciei. Si verò accipiatur esse Medicum in suo principio, pro potentia, seu inclinatione ad medicinã quæ ex natura intellectuali dimanat, erit propria passio. Et sic dicit Aristot. omnis homo naturaliter scire desiderat, id est, hẽt inclinationem, & aptitudinem ad scire: & natura sic habet naturalem inclinationem ad scire in communi, & ad hoc scire in particulari, quatenùs est naturæ intellectualis perfectiuum, vnde est illius propria passio. Verùm secundum quod dicit peculiarem quandam inclinationem ex principiis indiuidualib. naturæ ortam, est proprium primo modo. Alios vidi explicantes hoc proprium primo modo hac ratione: quod esse Medicum actu ad hanc proprii rationem pertinet; quia conuenit soli, & non omni. Et ita videtur (inquit ista sententia) accipere proprium primo modo Porphy. cum dixit, vt, esse Medicũ, vbi de actu loquitur non de inclinatione. Secundo modo accipitur proprium, quod conuenit omni, sed nõ soli, vt esse bipedem. Nam, quia ex principiis specificis non erit, sed aliũde fit, vt alteri conueniat, alteri ab homine, vt gallo, quia illud principium alteri conuenit Tertio modo dicitur proprium illud, quod cõuenit omni, & soli, sed non semper, vt canescere: consequitur enim canities principia quædam in homine, quæ illi certo conueniunt tempore, ideo non semper illi adest. Quarto modo dicitur proprium, quod conuenit omni, soli, & semper, & hoc genus ꝓprii solum demonstratur, vt dicitur in posterioribus. Quomodo proprium dicatur de his quatuor generibus proprii, an analogicè vel vniuocè, dicam statim.

Pro veritatis explicatione. *1. Fund.* *quatuor acceptiones proprij ex Arist. & Porphyrio, explicantur singula.* *Concordantia Porphyrij cu Arist.*

2. Fund. Secundò notandum est, cum inquirimus vtrum omnia proprii genera ad hoc prędicabile

cabile pertineant, nihil aliud nos inquirere, nisi, an hæ prædicationes, Petrus canescit, Petrus est bipes, sint prædicationes quarti, an quinti prædicabilis. An, v.g. bipes sit prædicatū, respectu Petri & Pauli, quinti, an quarti vniuersa is, & sic in suis inferiorib. vt quartum vniuersale, an vt quintum.

Decisio quæstionis.

1. Concl. cōtra primam opinionem. Respōdetur ergo ad quæstionem, quod solum prædicationes proprii quarto modo acceptæ sint prædicationes quarti prædicabilis. Hęc concl. est mihi certissima. Et *Proba. 1.* probatur 1. Nam tria genera proprii sunt accidentia cōia: ergo eorū prædicationes pertinent ad quintū prædicabile: ergo nō pertinent simpliciter ad quartum. Primū antecedens prob. Nam accidens cōe est, qđ pōt adesse & abesse à subiecto præter subiecti corruptionem, sed ita se habent illa: ergo &c. Prob. min. Nam bene potest per cōsiderationem hoīs natura saluari, & eius proprietates sine talib. accidentib. & possunt illa negari de subiecto nō sublata, nec distincta eius natura: nam etiamsi canescere, vel esse bipedem: vel Medicum esse de homine negentur, vel homo sine illis intelligatur eius manet natura, cū suis proprietatib. consequutis ad illam; ergo sunt cōia *Proba. 2.* accidentia. Præterea probatur assertum nostrum: Nam quod respicit denominationē quarti prędicabilis, consequitur ad naturā specificam præcisè: sed supra dicta accidētia nō sunt huiusmodi: ergo &c. Mai. patet: nam in hoc accidēs quinti prædicabilis ab accidenti quarti distinguitur. Et minor pa- *Prob. 3.* tet cum cōsequentia. Præterea: Nam sequitur, quod oēs actiones hominis, vt sic, sint propria, & pertineant ad hoc prædicabile, consequens est falsum: nā intelligere, amare, &c. ad quintū prædicabile pertinēt: sed sequela probatur: quia omnes illæ præsupponunt & dicunt subiectum, ipsum hominē scilicet, magis peculiariter, quam albedo; vnde ratio aduersariorum est ridicula.
Proba. 4. Præterea. Nam hęc est prædicatio merè accidentalis, nec vllo pacto demōstrabilis, homo est Medicus, etsi accipiatur pro inclinatione orta ex principiis indiuiduantibus: ergo pertinet ad quintū prædicabile. Consequentia patet, quia prædicationes quarti demonstrabiles sunt: sed antecedēs probatur: quia quod non cōsequitur ad rei essentiam, ad quintum pertinet prædicabile. Præterea: Nā magis ppria est nigredo *Prob. 5.* corui ipsi coruo; quia ex eius cōditionibus indiuiduantib. oritur, quàm proprium primo modo; sed illa pertinet ad quintū prædicabile: ergo & reliquæ. Maior prob. quia esse Medicum, non omnib. hominib. conuenit, esse nigrum omn. b. conuenit coruis: ergo &c. Dixi in asserto simpliciter & absolu- *Obseru.* tè; quia hæ prædicationes, homo canescit, homo est bipes, &c. secundum quid pertinent ad hoc prædicabile, quatenus ipsa propria secundū quid habent proprii rōnem.

Dissoluuntur argumenta.

Ad 1. Ad primum respondetur, quod ideò de illis egit Porphyrius in hoc prædicabili, quia sitt quid erant proprietates, vt illis cognitis innotitiā veri proprii perueniremus, cuiusmodi est quarto modo pprium; in ordine ad qđ actū fuit de aliis propriis, quę secundū quid rationem proprii habēt.

Ad 2. Ad secundum respōdetur; quod necessariò erat respicere subiectum, vt quid natū ex principiis rei, vel cōsequutum ad rationem formalem subiecti, seruata cuiusq; natura, vt haberet proprii rationem, quod supra dictis propriis non conuenit; quia verò aliquo modo subiectum respiciunt propria, secundum quid sunt.

Ad 3. Ad tertium respondetur; quod propterea sunt propria secundum quid. Secundò respondetur, quod est tam indifferens ad illas proprii acceptiones, quantum sufficit, vt sint accidentia communia, cum nō oriātur ex principiis rerum essentialibus.

QVÆSTIO LXXI.

Vtrum proprium quarto modo sit vniuersale respectu speciei, an verò respectu indiuiduorum.

1. Argu. Videtur quod sit vniuersale respectu speciei. Primò; Nā respectu speciei est pprium, sed vt sic est vniuersale: ergo pprium respectu speciei est vniuersale. Mai. patet; nam risibile respectu hominis est accidēs nō cōe: ergo proprium; ergo respectu speciei habet

habet rationem proprii,& ita ab oibus vocatur. Sed minorem probo: nam quartum prædicabile, & vniuersale est propriū, vt patet ex Porphyrio,& oibus in præsenti.

2. Argu. Secundum argumentum: Propriū habet rōnē vniuersalis,& nō respectu indiuiduorū:ergo respectu speciei. Antecedens pro secūda parte probatur: Nā Arist. 1.Topic. c.4. dicit,propriū esse,qđ nō indicat, quid est esse rei,soli inest,& cōuersim de re prędicatur: sed de indiuiduis non prædicatur conuertibiliter, cum excedat illa diuisim sūpta,& in plus se habeat;ergo nec respectu illorū est vniuersale. Probatur vltima conseq. Nā respectu eorum, respectu quorum est vniuersale,debet esse propriū; sed respectu indiuiduorū non est proprium, cū nō prædicetur cōuertibiliter:ergo nec est vniuersale. Maior patet: quia propriū, vt sic,est vniuersale:ergo &c.

Fuga. Dices: quod prędicatur conuertibiliter respectu oium, & ita respectu omnium est vniuersale.

Impugnatio. Sed contra: quia sumptis omnibus indiuiduis collectiuè non est propriū superius ad illa, sed æquale: ergo nec est vniuersale, qa vniuersale debet esse superius & non æquale.

3. Argu. Tertiū. Si proprium est vniuersale respectū indiuiduorū:ergo vt vniuersale est,refertur propriū ad indiuidua specifica: consequens est falsum:ergo &c. Minor probatur:nā ad indiuidua specifica solū refertur species:sed propriū,vt sic,non est spēs,ergo &c. Mai patet: Nā cū proprium & spēs sint distincta prædicabilia specie,debēt habere terminos specie distinctos:sed indiuidua sunt termini spēi, vt prædicabilis est: ergo nō sunt termini proprii.

Fuga. Dices,quod aliter sunt termini spēi,aliter proprii.

Impugn. Sed contra: Nā hæc diuersitas non pōt rectè assignari,cū sēper,vt indiuidua sunt naturæ humanæ, sint terminus prædicabilis proprii:Et eadem rōne sunt terminus speciei.

4. Argu. Quartum: Eodē modo prædicatur proprium de spē,ac de indiuiduis,sed de indiuiduis prædicatur, vt quartū prædicabile, & vniuersale:ergo etiā de spē. Añs patet. Quia risibile nō prędicatur de homine essentialiter, cum nec sit species genus aut dřia, nec etiā prorsus accidentaliter, cum prædicetur perse: ergo prædicatur prædicatione proprii,vel datur sextum prædicabile.

Fuga. Impugnatio. Nec valet quorundam solucio, qui dicunt respectu speciei esse prædicatum: nō verò prædicabile, quià illud prædicatum alicuius prædicabilis est prædicatum; maximè cùm sit prædicatum completum simplex, &c. ergo non alterius, nisi quarti: ergo respectu speciei est quartum prædicabile proprium, & vniuersale.

5. Argu. Quintum: Nam proprius modus prædicationis huius prædicabilis est prædicari per se in quale accidentale:sed sic prædicatur proprium respectu speciei: ergo respectu illius est quartum prædicabile.

6. Argu. Sextum. Siue dicamus; Petrus est risibilis,siue homo est risibilis, non variatur cōceptus ex parte prædicati: sed respectu indiuiduorum habet rōnē vniuersalis: ergò respectu spēi,cum nō varietur aliquo modo, & esse non poterat, vt respectu vnius esset vniuersale,& non respectu alterius,sine aliqua varietate ex parte ipsius prędicati. Alia argumenta,quæ hic fieri poterant, vide supra quæst. 28. Nam in præsenti solū inquirimus id,quod est huic quæstioni natiuum,an scilicet proprium,vt sic, sit vniuersale,& hoc habet peculiarem difficultatē,cum non sit propriū,nisi respectu spēi. *Controuersia.*

1. Opinio Caiet. Scoti. In hac quæstione aliqui sequuti Scotū, & Caietanum, & de proprio, & de specie dixerunt proprium per ordinē ad speciē, à qua dimanat,rationem habere vniuersalis. *2. Auctoris.* Sed vt,quid ego censeam, explicem sit

Decisio quæstionis.

1. Conclus. PRima conclusio: Proprium est vniuersale propriissimè, sicut & reliqua prædicabilia. Probatur hæc conclusio a definitione vniuersalis: Nam proprium est vnū in multis,& de multis: ergo est vniuersale. Probatur antecedens: Nam risibile abstractum à Petro,& Paulo est in illis: prædicatur ergo de illis, & ita erit vniuersale.

2. Conclus. contra Caiet. et Scotum. Secunda conclusio: Proprium habet rōnem vniuersalis quarti per ordinē ad sua inferiora: vt risibile per ordinē ad Petrū, Ioannem,& Franciscum,& non per ordinē ad speciē,nec radicaliter. Habes hanc conclusionem probatam in simili supra quæst. 28. dum hoc idem de differentia definiuimus. Nec volò adducere iterum probationes,quas ibidem reperies: eadem enim ratio est de proprio,& differentia, quantum ad hoc.

Obiectio. Et si dicas: species est vniuersale: ergo ex eo, quod proprium illi adæquatur

Solutio. tur, erit radicaliter vniuersale, negat consequentia: qa referendo præcisè risibile ad hominē, ex illo respectu nullo pacto habet rationē vniuersalis, sed potius rationē prædicati ex illo respectu, non vniuersalis. Radix autē proxima vniuersalis est esse cognitū, vel esse abstractū, vel cōparatū, remota verò vnitas formalis, vnde nullo modo est respectus ad speciē radix vniuersalitatis illius, quinimò quādo illā respicit, iā est vniuersale, & nō habet à specie esse vniuersale. Præterea probatur conclusio sua ꝓpria ratione: Nā Aristoteles primo Topicorum, cap. 4. & Porphyrius hic, dicunt, propriū quarto modo esse, ꝙ conuenit omni, & soli, & semper. Explicant autē illam particulā, omni, hoc modo, omni supposito naturæ physicè, seu omni idiuiduo: ergo ꝑ hoc, ꝙ inferioribus cōuenit natura ꝓprii 4. modo explicatē ab istis auctoribus i ordine: ergo ad illa indiuidua habet, ꝙ sit vniuersale.

Quodnā sit fundamentum vniuersalitatis i proprio, & quod remotū.

3. Cōclusio contra eosdem. Tertia cōclusio, Inferiora proprii sunt inferiora speciei, v. g. inferiora risibilis, vt ꝑdicabile est quartum, nō est hoc & illud risibile, quia horū respectu Petrus haberet speciei rationem, quam rationē quarti prædicabilis: sed sunt Petrus, & Paulus, & Franciscus: Hæc conclusio euidens est: nam illa sunt inferiora proprii, ex cuius principiis specificis, ꝓprium illud cōsequitur: sed risibile consequitur ex principiis specificis Petri, & Pauli: ergo respectu illorū est quartū vniuersale. Probatē minor: qa ex natura humana, quæ est natura specifica Petri & Pauli oritur risibile. Secundo probatur cōclusio: Nā hæc prædicatio, hoc risibile est risibile, est quidditatiua: ergo nō est quarti prædicabilis: nā licèt prædicabile quartū sit per se in secundo modo, sed nō est quidditatiuum prædicabile.

Dissoluuntur argumenta.

Ad 1. argum. 1. Solut. AD primū resp. 1. quod proprium dupliciter possit accipi, vno modo pro proprietate reali, consecuta ad essentiam speci ficam, ex principiis specificis: vt risibile cōsequitur ad hominē, & hoc modo in sua ratione nihil amplius dicit: qā quod per suā definitionē explicatur: nec dicit vniuersalitatem, nec particularitatem, sed solū essentiam suā realem. Et hac ratione propriū dicitur in ordine ad speciē, qa est speciei passio, Alio modo sumi potest propriū logicè ꝓ eadē proprietate reali, quatenùs in dicta secunda intentione huius prædicabilis, & sic accepta rationē vniuersalis habet ꝑ ordinē ad sua inferiora, & nō per ordinem ad speciem, quæ nō est inferior. Secūdò respōdetur, ꝙ propriū dupliciter accipi potest, etiam secundè intentionaliter. Vno modo ꝓ illo, quod de alio affirmatur, vt cōsecutū ad eius essentiā æquale cū specie ipsa. Alio modo pro proprietate, quæ ad essentiā rei consequitur, vt quid superius existens ad omnia indiuidua illius speciei Et hęc acceptio nō est acceptio duorū, sed eiusdē secū dum aliam & aliam considerationem. Si ergo hoc secundo modo cōsideretur propriū vniuersale est, & rationē vniuersalis habet in ordine ad illa inferiora, quibus est superior. Si primo modo cōsideretur, proprium est qdē prædicatū propriū, & in re vniuersale; nō tamen habet esse vniuersale ex respectu illo ad speciē, sed habet esse quoddā prædicatum nō vniuersale ex illa ratione. Nec incōuenit, aliquid esse vniuersale secū dum vnam rationem, & nō habere rationē vniuersalis secundum aliam. Nam homo ex se nō est vniuersale, sed est vniuersale, vt cognitū in cōi: & ita risibile in ordine ad speciē nō habet vniuersalis rationē, licet de illa ꝑdicetur: sed hoc habet ꝑ respectū ad inferiora, illa tamen risibilitas, seu propriū illud intentionē vniuersalis habet, sicut homo intentionē vniuersalis habet in ordine ad Petrū & Paulū, nō vero i ordine ad aial.

Proprium dupliciter meta physicè, & logicè.

2. Soluti.

Distinctio pulcra bas sis oium dictorū, & dicendorū de proprio.

Obserua.

Ad secundum argumentū respondetur, quod necessario illud, quod induit rationē proprii, debet predicari cōuertibiliter de specie. Nō verò hoc dicit Arist. & Porphyrius, quia rationē proprii habeat in ordine ad speciē: sed hac ratione hoc docet, vt ostēdat vniuersale quarti ꝑdicabilis debere ex necessitate cōuertibiliter se hēre, cū specie ex eius principiis essentialibus oritur: nō verò, ꝙ sit necessariū cū indiuiduis conuerti diuisim sumptis, etiāsi habeat vniuersalem rationem in ordne ad illa. Et cū dicitur, est propriū, Petri esse risibile, respondetur, quod est propriū Petri; quia cōseqtur ad essentiam suam specificam, cum qua conuertitur: nō verò dicitur propriū Petri quia conuertatur cum illo, nā conuersio debet esse respectu illius, à quo oritur ꝓprietas, non respectu indiuiduorum illius esse.

Ad 2. Quare ꝓprium debeat prędicari de specie cōuertibiliter.

Quō esse risibile sit proprium Petri.

Ad

Ad 3. Ad tertium respondetur: quod risibile v. g. & quodlibet proprium refertur ad individua, vt quid consecutum ex eorum natura specifica; species verò refertur ad eadem individua, vt id, quod illorum essentiam specificam importat.

Ad 4. ar. Ad quartũ respondetur, quod nõ eodem modo prædicetur risibile de spẽ & de speciei individuis. Nam de istis prędicatur, vt quid superius ad illa, à quibus fuit abstractũ risibile, & inferioribus, quibus per se cõuenit in secũdo mõ perseitatis, & in ordine, ad quæ hẽt rõnẽ vniuersalis. De specie verò prędicatur, vt quid consequutũ ad eius essentiã sibi æqualem. Et hoc vocamus prędicari, vt quartum prædicatum. Nã illud, quod habet rõnem quarti prædicabilis respectu individuorũ, respectu speciei solũ habet rationẽ quarti prædicati, & non vniuersalis. Nã licet, quod prædicatur, vniuersale sit, sed nõ in ordine ad illud, de quo ꝑdicatur, nec illa rõne, quia prædicatur de specie, est vniuersale. Et cũ dicitur, quod illud prędicatũ sit alicuius prędicabilis ꝑdicatũ, respondetur, quod vt affirmatur de spẽ, & vt importat ordinẽ ad speciẽ, nullius prædicabilis est prædicatũ: quia non est prædicabile. Illud verò, qđ prædicatur secundũ aliã rationem, quartũ est prædicabile, seu ad quartum pertinet prædicabile.

Quomodo propriũ prædicetur diuersimodè de specie, et de individuis speciei.

Ad instãtiam.

Ad 5. ar. Ad quintũ respondetur, quod proprius modus huius prædicabilis est prędicari in quale accidentale per se in secundo modo perseitatis: verum præsupponit in re, quæ prædicatur, quod sit vniuersale, & cũ non sit vniuersale risibile respectu speciei, non prædicatur de illa, vt quid ad hoc prędicabile pertinens. De inferioribus verò risibile prędicatur in quale accidentale per se, vt quid qđ hẽt rõnem vniuersalis: & illam quidẽ in ordine ad eadẽ inferiora. Itaque risibile in ordine ad inferiora sibi hẽt rõnem vniuersalis, & in ordine ad illa, vt talia sunt, habet rõnem talis vniuersalis. Vt ergo illud, quod prędicatur per se in quale accidentale, sit pertinens ad quartum prædicabile, debet prædicari taliter de suis inferioribus: & cum hoc nõ habeat respectu speciei, respectu illius non est vniuersale.

Doctrina egregia.

Ad 6. ar. Ad sextũ respondetur, quod licet nõ varietur conceptus risibilis, induit tamẽ aliã intentionẽ, cum refertur ad speciem, & induit intentionẽ quarti prædicati: quia uõ est superius ad illam. Cũ verò refertur ad individua, vt sæpè docuimus in superioribus, induit intẽtionẽ quarti prædicabilis. Et bene põt idem materiale secundũ aliã considerationẽ aliam induere intentionẽ, vt patet dicendo, Petrus est Petrus, idem materiale in vno situ induit subiecti rationem, & in alio prædicati. Sed contra, eadẽ relatione, qua refertur quartũ prædicatũ ad speciem, refertur ad individua: ergo illa relatio est vniuersalis. Probatur consequentia: quia est relatio ad plura sibi inferiora mediatè, quod sufficit ad rõnem vniuersalis. Sed antecedens probatur: Nã genus eadem relatione respicit species & individua, quæ continentur sub specie. Vide solutionẽ huius argumẽti supra quæst. 28. Et nota, quod prius risibile respicit individua, à quibus abstrahitur, quam speciẽ. Nã ad hoc quod respiciat speciem vt æqualẽ, debet esse abstractum ab inferioribus: proprietas verò realis nascitur prius in specie in esse reali, sed est quid singulare, & alia est relatio quarti prædicati, alia quarti prædicabilis, quia termini sunt diuersi.

Propriũ cõparatũ ad speciem vocat quartũ prędicatum; comparatũ verò ad individua speciei quartũ ꝑdicabile.

Obiectio.

Solutio.

Obseruatiõ Auctoris.

QVÆSTIO. LXXII.

Vtrùm definitiones, quas Aristoteles, & Porphyrius assignant proprio quarto modo, sint rectè traditæ.

ET videtur quod nõ: Nam vel proprium accipitur vt quartum prædicatũ, vel vt quartũ prædicabile; si accipitur vt quartum prædicatũ, etsi hac ratione illæ definitiones illi conueniant, non sunt ad propositũ traditæ, cũ hic non fiat sermo, nisi de proprio, vt est quartũ prædicabile, & sic eius naturã inquirimus. Vel fit sermo de ꝓprio vt quartũ prędicabile: & sic nõ conueniũt illi, quia propriũ, vt ꝑdicabile, est vniuersale, respectu cuius est propriũ: sed hęc vniuersalis rõ nõ explicatur supra dictis definitionibus: ergo &c. Probatur minor: Nã definitio Arist. 1. Topicorũ, ca. 4 sic habet; Propriũ est, quod non indicat quid est esse rei, soli autẽ inest: & conuersim prędicatur, vbi nulla rõ superioris explicatur, quinimò ponitur, vt quid æquale cũ dicatur in ipsa, & con-

1. Arg.

conuersim prædicatur. Porphyrii verò definitio sic habet; quod proprium est, quod conuenit omni, & soli, & semper, & cōuersim prædicatur: quæ neque etiam explicat rationem vniuersalis, vnde nec erit bona, cum proprium sit vniuersale essentialiter.

2. Arg. Secundò, Omne relatiuum debet definiri per ordinem ad suum correlatiuum: sed species non est correlatiuū proprii: ergo male definitur propriū per speciē, cū dicitur, & cōuersim prędicatur, scilicet, de specie. Probatur minor: quia si propriū refertur ad speciē, species debet referri in rōne speciei ad propriū ipsum, vt subiicibile ad prædicabile, quia propriū referē vt prędicabile ad ipsā, & relatiua oppositi relationibus referuntur: sed hoc est falsū, ergo &c. Probatur minor. quia spēs vt subiicibile refertur ad genus: ergo nō ad propriū. Impossibile. n. est, quod eadē rōne ad plura diuersa referatur. Et secundò probatur; quia si propriū vt propriū refertur ad speciē: ergo nō refert ad spēm, vt ad quid inferius, & cōstat correlatiuū proprii debere esse inferius, cū propriū, vt sic, sit vniuersale, & vniuersale ad inferius referat.

3. Arg. Tertiò. Nam quando dicitur, quod proprium conuertibiliter prædicatur de subiecto, aut comparatur ad subiectum aliquod particulare, aut indiuiduum, aut ad subiectum commune. Primum esse non potest: nā risibile de nullo subiecto particulari cōuertibiliter prædicatur, cum in plus se habeat. Vel accipitur subiectum in cōmuni: & nec hac ratione accipitur: quia sic etiā accidens cōe haberet proprium subiectū, & adæquatū, cum quo conuertatur, vt accidens materiale corpus in cōi, & accidens spirituale substantiā immaterialem. Et sic accidens quarti prædicabilis non distinguitur ab accidenti quinti prædicabilis.

4. Arg. Quartò. Nam coloratū conuenit omni corpori mixto, & semper, & soli, & tamen non est proprium, sed cōe accidens: ergo definitio est nulla. Probatur antecedēs: qa, vt sit proprium, debet dimanare à principiis essentiæ, & coloratum non est huiusmodi: nā cum species coloris diuersæ accidentaliter conueniant corpori, et coloratū, quod est genus ad tales species, etiā debet conuenire accidentaliter, & nō dimanare à principiis rei: ergo &c. Probaē antecedens: Nam ad idem principium genus consequitur, ad quod cōsequitur species, cum solum ratione differant: sed albedo, v. g. & quilibet alius color consequitur ex principiis indiuiduātibus corporis mixti, & non ex corporis natura; ergo & color etiam eodem modo consequitur: nō enim potest ratio specifica ex principiis consequi indiuiduantibus alicuius rei, & generica ratio ex principiis essentialibus. Idē videtur dicendum de quantitate: quod cōuenit omni, & soli, &c. & tamen non proprium: sed commune accidens est. Itē per oppositum: nam summa frigiditas est passio aquæ, & non conuenit semper, vt clarè patet: ergo definitio est nulla. Maior probatur: quia primę qualitates in summo sūt passiones elementorum, nec alias elementa videntur habere passiones, quàm illas: & certum est, quod habeantur aliquæ.

5. Arg. Quintò. Nam nulla illarum definitionū explicat rōnē vniuersalis in ipso proprio: ergo sunt nullæ. Consequentia est eadēs: nā essentialiter proprium est vniuersale. Aūs prob. Nā implicat aliquid esse vniuersale, respectu cuius est ęquale: sed propriū vt sic rōnē æqualis importat, & hoc maximè illis definitionibus explicaē, ergo &c. Maior patet, quia vniuersale essentialiter est superius ad multa, quia est vnū in multis. Sed minor probaē: quia, vt cōuertitur, æquale est, cū conuersio sit mutua consecutio. Et confirmatur: nā propriū est relatiuū quoddam rationis: ergo non debuit per negationem definiri, & ita non debuit proprium esse, quod non indicat, quid est, &c. *Cōfirm.*

6. Arg. Sextò explicatur magis hoc: nā hęc definitio conuenit proprio respectu spēi, vel respectu indiuiduorū, sed neutrum horū: ergo &c. Qđ nō respectu speciei, iā supra sæpè docuimus: quia respectu illius nō est vniuersale, nec superius formaliter, nec radicaliter, nec etiam respectu indiuiduorū illi conuenit hæc definitio, qā respectu indiuiduorū non prædicatur conuersim, cū sit superius ad quodlibet illorum. Dices, quod hoc habet respectu omnium indiuiduorum. Nec dici hoc valet, quia omniū respectu non est vniuersale, cum nō se extendat ad plus, quinimò est æquale. *Fuga.* *Impugnatio.*

7. Arg. Septimò. Nam hic definitur quoddā relatiuum rationis, quod importat secundā intētionē: sed hæc definitio nullatenus illi intētioni potest adaptari, cū secunda intē-

tio,

tio, nec etiam in cõcreto prędicetur de omni, & de solo, & semper, nec etiã ab essentiis rerũ dimanat: igitur. Maior patet ex his, q̃ de generis definitione diximus superius.

Sciendũ est, in hac materia à viris doctis fuisse traditum in his definitionibus nõ fuisse definitum proprium, vt est quartũ vniuersale: sed ea ratione præcisè, qua est quartum prædicatum, seu proprietas quædam ad essentiam specificam constitutã consequens ex ipsius speciei principiis. Quã opinionẽ tenent Louanienses, Colonienses, & Versorius capite de prio. Et multi moderni hanc suis defendunt disputationibus, q in his nulla ratio vniuersalis explicatur, q erat necessariũ, vt definiretur, qua ratione erat quartũ prædicabile. Sed, vt prædictas definitiones conspicuas reddamus, & quæ sit essentia huius pdicabilis explicemus, sit

Cõtrouersia. *1. Opinio Louaniẽsis, & aliorum.* *2. Opinio Authoris explicata in conclusione.*

Prima conclusio. Si definiatur quartum prædicabile exactè, ita erit definiendum: quartum prædicabile est, quod prædicatur de pluribus in quale accidẽtale, vt aliquid quod ad illorum essentiam est consecutũ: per illam particulã vniuersale discernitur à proprio, quod est quartum prædicatum. Per illam particulam in quale accidentale, discernitur à differentia, quia prædicatur in quale essentiale. Item distinguitur à genere & specie, quæ in quid prędicantur. Per illam verò particulam, vt quid consecutum ad essentiam eorum, de quibus prædicatur secernit à quinto prædicabili, quod aliunde oritur, vel ex certa indiuiduali conditione, vel ex indiuidui principiis. Nec refert, an essentia sit specifica, vel generica: nam vtraque essentia suas habet passiones, vt patet ex Aristotele in prædicamentis, vbi generalissimis multas tribuit proprietates. Quinimo transcendentia habent suas passiones, vt ens. Et cũ dicimus, vt quid cõsecutum ad essentiam, accipitur essentia pro ratione formali, modo sit generica, modo specifica, modo transcendens.

1. Concl. Quõ definiẽdũ sit propriũ, vt est quartũ prædicabile.

Secunda cõclusio. Si accipiatur propriũ, vt quartum prædicatũm, tunc est quædam proprietas consecuta ad essentiam conuertibilis cum ipsa, à qua profluit. Est enim de ratione quarti prædicati, quod sit aliquid non vniuersale, quod indicat illa particula, cum qua conuertitur. Nam ex eo quod cum aliquo conuertitur, respectu illius nõ est vniuersale, nec superius, sed æquale. Ex eo verò, quod dicitur, quod hæc proprietas conuertibilis cũ specie dimanat à rei essen tia, demonstrat esse proprium quid. Et ita, cum non sit prędicabile de multis, erit secũdum illam rationẽ prædicabile de vno sibi æquali, quod vocamus quartum prædicatum.

2. Concl. Quomodo definiendũ sit propriũ, vt est quartũ prædicatum.

Sed contra: Ista est prædicatio, homo est risibilis: ergo respectu hominis habet risibile esse vniuersale: ergo falsum est dicere, quod est nõ vniuersale. Antecedens primò probatur ex Aristotele 1. Posteriorũ, capit. 4. & 5. Nam illud prædicatur vniuersaliter, quod per se primò, & nõ per aliud prædicatur: sed risibile cõuenit homini, nõ p aliud, sed per seipsum, & secundũ quod ipsum, vt homo est: ergo prædicatur vniuersaliter.

Obiectio.

Respondetur, quod illa est propositio vniuersalis posterioristicè, idest, cõueniens, nõ per aliud. Ad hoc autem, quod sit hac ratione vniuersale, sufficit, quod sit quartum prædicatum: non verò est vniuersale, vt est vnũ in multis, & de multis. Secundò respondetur, quod vniuersaliter posterioristicè includit, quod conueniat subiecto, & omni supposito subiecti, subiecto primo, & per se, & nõ per aliud supposito subiecti per ipsũ subiectũ: & ita licet sit prædicatio vniuersalis, est in ordine ad inferiora, quibus etiam conuenit: nam sine isto ordine etiam nõ esset vniuersale posterioristicè.

1. Solut. *2. Solut.*

Tertia conclusio. Ista definitio, propriũ est, quod conuenit omni soli, & semper, est definitio proprii ea ratione, qua est quartum prædicabile, seu vniuersale. Probatur: nam illa particula, quod conuenit, bene explicat prædicationem, nihil enim significat aliud. Illa verò particula distributiua, omni, non distribuit istum terminum species, ita vt faciat hunc sensum, conuenit omni speciei, quia licet species sit terminus communis, verum non datur proprietas aliqua realis speciei in cõmuni, quę omni speciei in particulari cõueniat, de qua loquatur Porphyrius. Itẽ: Nã sequeretur, quod risibile nõ esset proprium, quia non conuenit omni speciei, quia non conuenit equo, & tamen si distribueretur, li species, pro omni suo supposito, etiam distribueretur pro specie equina: & sic deberet illi competere risibile: si, quia est proprium, conuenit omni speciei, quod cõstat esse falsum. Vnde relinquitur, quod faciat istum

3. Concl. cõtra Louanienses, & alios. Explicatur definitio proprij quoad singulas partes.

istum sensum, proprium est, quod conuenit omni, scilicet, indiuiduo speciei, & soli indiuiduo, & semper indiuiduo: & ita datur proprij definitio in ordine ad inferiora. Vnde definitur, vt vniuersale, idest, ac si risibile diceretur proprium, quia conuenit omni homini, & soli homini, & semper homini. Constat autem, superius esse respectu omnis hoīs. Nec hæc definitio potest alteri, quam proprio quarto modo competere, nec conuenit accidenti, quia debet intelligi, quod hoc, qđ conuenit omni, &c. & dimanat à principiis essentiæ, & non ab extrinseco, est proprium. Altera verò definitio proprii, quam Aristoteles 4. Topicorum, capite 4. tradit, videtur mihi, quod sit definitio proprium, vt quartum est prædicatū, quia omnes eius particulæ nullam sapiunt vniuersalitatem. Nam illa particula non indicat, quid est esse rei, solum dicit non esse prædicatum quidditatiuum, nec essentiale: & nihil agit de vniuersalitate. Illa verò, soli autem inest, nihil aliud facit, quam excludere alia, quæ non sunt species illa, à consortio passionis illius, & conuersim de re prædicatur. Hoc cum dicit, euidenter excludit indiuidua, saltem non loquitur Aristoteles in ordine ad illa de proprio, quia respectu nullius indiuidui fit cōuersio in prædicatione proprii. Vnde solū propriū definit in ordine ad speciē, & sic agit de illo, vt de quarto prædicato: quia vt ageret de illo, vt de vniuersali ex necessitate, deberet agere in ordine ad inferiora, vt iam docuimus. Verum est, quod huiusmodi definitio facilè pōt adaptari proprio, vt prædicabile est, dicendo, propriū est quod non indicat quid est esse rei, soli, & omni inest, & conuersim de re prædicatur. Et quāuis ponatur ibi respectus ad speciē, qui est non vniuersalis, ponitur ad explicandam magis naturam ipsius proprii vniuersalis, quæ debet esse huiusmodi, vt ex necessitate respiciat speciem, vt quartum prædicatum, si debet habere naturam quarti prædicabilis Non enim possunt nō coincidere huiusmodi duæ intentiones in eodem materiali, quamuis sint diuersæ, quia ex necessitate, quod conuenit vni indiuiduo, & soli, & semper, debet conuerti cum specie, nec indicare quod sit res, vt quidditas, vel pars quidditatis. Et hæc est communis doctrina Thomistarum.

Definitio proprij quę habetur 4. Topic. ex Arist. nō datur de eo, vt est quartū prędicabile, sed vt quartū prędicatum.

Authoris speculatio.

Obiectio. Sed contra: Nam in illa definitione, vbi dicitur, proprium est, quod conuenit omni, soli, & semper, illa dictio, soli, ex necessitate dicit conuertibilitatem cum specie: ergo non potest adaptari indiuiduis. Consequentia patet, quia cum nullo indiuiduo conuertitur proprium. Sed probatur antecedens: quia dicere, quod proprium conuenit soli indiuiduo, est falsum, cū nulli indiuiduo in particulari solum conueniat, sed conuenit omnibus ex necessitate. Respondetur, quod quidam respondent, illam particulam explicare rationem quarti prædicati, quod conuertibile est cum specie, & hoc, vt magis explicetur prædicabilis natura. Sed melius respondetur, quod illa dictio, soli, excludit indiuidua alterius naturæ, & facit hunc sensum, quod soli indiuiduo illius naturæ couenit, & non alterius speciei indiuiduis. Vnde non aduersatur rationi proprii quarti prædicabilis dictio illa, facit enim istum sēsum, proprium est, quod conuenit omni indiuiduo, & soli, hoc est, & non alterius speciei indiuiduis, sed solum illis indiuiduis, ex quorum specifica natura dimanat.

1. Solutio aliorū.

2. Solutio Authoris melior.

Dissoluuntur argumenta.

Ad 1. ar. A D primum respondetur, quod altera illarum definitionum conuenit proprio, vt quartum prædicatum est, altera ei dem, vt quarto prædicabili, vt docuimus. Et vtraque facillimo negotio adaptari potest prædicabili quarto: nam nō possūm adduci in illā sententiam, quod non definierit Porphyrius, nisi prædicatum quartum, & non prædicabile, cum eius intentio fuerit, scilicet, prædicabilium tradere notitiam, nec fecisset plane, si, quid sit propriū vt est prædicabile, non ostendisset.

Ad 2. Ad secūdum respondetur, propriū, quatenùs definitur in ordine ad speciem, vt quid cum ipsa conuertibile, solum habere rationem quarti prædicati, non vniuersalis respectu speciei, sed æqualis cum ipsa. Vnde nec species refertur ad proprium, vt subiicibile inferius, sed vt subiicibile æquale, qua ratione est æqualis species omnis suæ proprietati, species verò, quando refertur ad genus, induit intentionem subiicibilis inferioris ad ipsum genus.

Ad 3. Ad tertium respondetur, quod cum cōsideratur

ſideratur proprium, vt quid conuertibile, non habet rationem prædicabilis, ſed quarti prædicati: & tunc comparatur ad ſubiectum, à quo, vt proprietas eſt, dimanat, quod ex neceſſitate eſt ſubiectum commune, & non indiuiduum aliquid. & ad eſſentiam huius ſubiecti conſequi debet proprium. Accidens verò vniuerſale habet etiam ſuum ſubiectum proprium, quod denominat, ſcilicet corpus. Ita D.Th. 1 par. quæſt. 77. art. 6. ad tertium. Vide aliam ſolutionem in Caietano 1 Poſter. cap. 7.

Ad 4. argum. *1. Solut.* Ad quartum reſpondetur à quibuſdam, ita rem ſe habere, vt probat argumentum. Si enim ſpecies omnis coloris accidentaliter conueniunt homini, & color accidentaliter quoque conueniret, non verò oritur ex principiis eſſentialibus corporis miſti ratio coloris, cum nulla coloris ſpecies ex eius principiis naſcatur. Sed conuenit color corpori mixto, propterea quod ex alicuius corporis mixti indiuiduali complexione naſcitur aliqua ſpecies colori. Si autem coloris ſpecies aliqua inferiori alicui corporis conuenit, neceſſarium eſt corpus dici coloratum. *2. Solut.* *Quomodo ſpecies poſſit alicui cõuenire per ſe, genus autẽ eius per accidẽs.* Alia ſolutio eſt, quod bene poteſt contingere rationem genericam alicui per ſe competere, & rationem ſpecificam accidentaliter, ſicut, & è conuerſo ratio ſpecifica alicui conuenit per ſe, & ratio generica accidentaliter. Nam homo per ſe eſt riſibilis, non verò per ſe eſt qualis, nec eſſe qualem eſt propria hominis paſſio Nam aliàs ſequeretur, quod eſt paſſio, & non eſt paſſio, quia homo accidentaliter eſt albus: ergo accidentaliter eſt coloratus: ergo accidentaliter eſt qualis: ergo eſſe qualem non eſt paſſio: & dicebatis qđ erat paſſio: ergo eſſe qua'ē eſt paſſio, quia conuenit per ſe in ſecundo modo: & non eſt paſſio, quia accidentaliter conuenit. *Controuerſia nũ coloratũ ſit propria paſſio corporis.* *1. Opinio iuxta primam ſolutionem.* Et ego quidem primam ſolutionem probabilem iudico, qui verò voluerit defendere, eſſe coloratum propriam eſſe corporis mixti paſſionem, debet dicere, quæ conſequenter ex neceſſitate ad rationem corporis mixti in aliqua ſpecie coloris in confuſo, & in nulla ſpecie coloris determinatè conſequitur Et ita eſſe coloratum erit paſſio corporis mixti, quacunque ſpecie coloris determinatè oſtendatur, non conuenit illi, niſi accidentaliter. *2. Opinio iuxta ſecundam ſolut.* *Authoris ſpeculatio.* Et circa ſolutionẽ ſecundam, quam aliqui aſſignant, nota, qđ conuenit homini per ſe eſſe riſibile, quia eſt eius propria paſſio, et tamen nõ eſt propria paſſio animalis, etiamſi animal, & homo ſola ratione diſtinguantur, quia illud ſufficit, vt ad vnius rationem cõſequatur, & nõ ad alterius. Ex parte verò ipſius paſſionis, ſi riſibile eſt hominis paſſio, & riſibile eſt quale, quale ex neceſſitate videtur, quod ſit paſſio hominis, non vtcunque accipiendo quale, ſed prout eſt quale incluſum eſsẽtialiter in riſibili, & prout eſt idẽ cum illo: quia riſibilitas non ſolum ſecundum vltimam ſuam differẽtiam paſſio eſt, ſed etiam ſecundum totum, quod dicit in ſua eſſentia. Itaque qualitas illa, quæ eſt in riſibilitate, eſt etiam paſſio, & totum illud, quod includitur in ſua eſſentia Et cum dicitur, ſequitur, quod quale etiam non ſit hominis paſſio, & ita videtur ſequi contradictio, quod ſit paſſio, & non ſit paſſio hominis: nam eſſe album eſt accidens hominis: ergo eſſe quale eſt accidens hoīs quinti prædicabilis: ſiquidem conſequitur ad idem principium, ad quod conſequitur eſſe album. *Inſtantia.* *Solutio.* Reſpondetur, quod eſſe quale, prout prouenit ab albedine, eſt accidenta le quid, & pertinens ad quintum prædicabile: & non eſt incõueniens, quod eſſe quale, prout prouenit à riſibilitate, ſit hominis paſſio, & eſſe quale, prout prouenit ab albedine non ſit hominis paſſio: quia tunc sũt duo prędicata prouenietia à diſtinctis formis, & ita poſſunt ſortiri & diuerſas denominationes, & proprietates.

Controuerſia, nũ quãtitas ſit propria paſſio corporis. *1. Opin. affirmat.* *2. Opin. negat.* *Authoris mens.* Ad illud quod in eodem argumento adducitur de quantitate, multi affirmãt, paſſionem eſſe corporis. Impoſſibile enim eſt quod ſit corpus, & non ſit quantum: & ita oritur ex materia, & forma, quæ ſunt corporis principia. Vide aſſerentes alios ex principiis indiuiduantibus conuenire, & ita non eſſe paſſionem. Sed ſolutio prima eſt melior, quamuis hæc quantitas oriatur ex hac materia, & hac forma: verum quantitas in communi ex materia, & forma oritur. *Controuerſia, nũ frigiditas ſit propria paſſio aquæ.* *1. Opin.* *2. Opin.* *mẽs Authoris.* Ad illud de aqua reſpondetur à quibuſdam, quod frigiditas in ſummo eſt paſſio aquæ in ſua naturali diſpoſitione manẽte, & eſt paſſio phyſica. Sed profectò hoc latius tractare magis pertinet ad 2. de Generatione, quamobrem hic nolo exactè diſputare. Mihi magis placet ſolutio, quod frigiditas in certo gradu aquæ eſt proprietas,

tas,nec ab illa separari potest; sed conuenit omni semper, & soli, & à principiis rei dimanat.

Ad 5.ar. Ad quintum respondetur ex nostris conclusionibus: & etiamsi admisceatur negatio in definitione Aristotelis, ponitur ad explicandam rationem positiuam quarti prædicabilis.

Ad 6.ar. Ad sextum iam dictum est, quod proprium est vniuersale respectu indiuiduorum,nec illorum respectu prædicatur conuertibiliter Cum verò definitur,quod cõuersim prædicetur,hoc habet respectu speciei,& respectu illius non est quartum vniuersale, sed est quartum prædicatum, & quid non vniuersale.

Ad 7.ar. Quid definiatur per definitionẽ proprij, prima, vel secũda intentio. Ad septimum respondetur ex his, quæ docuimus in definitione generis. Nam hic definitur secunda intertio proprii in concreto:& est sensus definitionis,quod proprium conuenit omni,& soli,& semper,id est,refertur relatione prædicabilis, de omni,& solo,& semper. Et hoc totum explicat rationem illius relationis talis vniuersalis, cuius essentia est referri ad inferiora talia, vt in quibus est tanquam dimanans ab essentia specifica illorum, sicut definitio,quæ dicit, genus est, quod prædicatur de pluribus differentibus specie, explicatur ab acutissimis logicis, idest, refertur relatione prædicabilis. Nam prædicatio accipitur ibi formaliter, vt quod, id est, quod refertur relatione prædicabilis. Ita hic accipitur, conuenit formaliter, vt quod,id est, refertur relatione conuenientis, omni soli, & semper.

QVÆSTIO LXXIII.

Vtrùm omne accidens habeat proprium subiectum.

DE hac quæstione videatur Ferrara 3. contra Gentes, capite septimo, circa illã rationem Diui Thom. omne quod est de genere accidentis, oportet vt ex principiis alicuius subiecti caussetur:& dominus Caietanus de ente, & essentia capite vltimo,in illa quæstione, an omne accidẽs habeat proprium subiectum.

QVÆSTIO. LXXIV.

Vtrùm existentia sit passio propria alicuius rei creatæ. *Controuersia.*

IN hac quæstione sunt etiam dissimiles sententiæ magnorum virorum. Ferrara libro 2. contra Gentes,capite 55. dicit, existentiam esse propriam passionem formæ intellectualis, vt Angeli,& animæ rationalis, quibus existẽtia conuenit per se, vt distinguitur contra per accidens, & vt sumitur ab Aristotele, primo Topicorum,capite 5. Quam opinionem,vt persuadeat,aduertit ex Diuo Tho. ibidem:quod cõuenire aliquid per se hoc modo alicui est,quod habeat aliquam caussam in subiecto, ad quam necessariò sequatur, & quod ex essentialibus principiis dimanet,ex quo statim fit consequens omne illud, quod hac ratione est per se necessariò alicui competere in rerum natura posito, & oppositum illius nequit cõuenire, sed contradictionem implicare, vt patet in risibili, & homine relicto suæ naturæ. Et si ita conuenit necessario posito in rerũ natura conuenit vt propria passio,& in secundo modo perseitatis. & quia esse conuenit formæ,& ad illam sequitur in rerum natura positæ, & suæ naturæ relictæ, nec potest esse, vt Angeli, vel anima rationalis in rerum naturis posita oppositum habeant, fit, vt existentia sit illorum propria passio. *1.Opin. Ferrariẽsis.* *Obseruatio Ferrariensis ex D. Thom.* Et si fiat argumentum, nam si existentia est Angelica passio, sequitur quod ista sit per se, iste Angelus est, consequens est falsum:ergo &c. Probatur minor: nam ista est per se, iste Angelus est: ergo sua opposita, iste Angelus non est,implicabit contradictionem esse veram: & sic nec a Deo fieri potest, vt idẽ Angelus non esset. *Obiectio.* Respondetur concedendo maiorem, & negando minorem. Et ad probationem dicitur,quod implicat, suam oppositam esse veram eo modo, quo alia est per se. Nam illa est per se, quia prædicatum conuenit subiecto posito in rerum natura: vnde impossibile est, quod Angelus ponatur in rerum natura,& alia opposita sit vera, Angelus non est. *Solutio.* Et cum dicitur, ergo *Replica.*

non

non potest Deus facere, quod Angelus non sit, negatur consequentia: nam non implicat contradictionem, Angelum non esse: sed bene implicat Angelum suæ naturæ relictum in rerum natura positum non esse.

Aliud assertũ Ferrariensis. Dicit præterea Ferrariensis, quod non solum existentia sit propria passio Angeli, & animæ rationalis, seu omnis formæ eadem ratione. *Obiectio.* Et si arguas contra: nam corrupto equo, illius forma desinit esse: ergo non est illius propria passio: *Solutio.* negatur consequentia, nam etiam corrupto homine corrumpitur risibile, & tamẽ est propria eius passio. Sufficit namque, vt sit passio, quod non detur homo, qui non sit risibilis, ita sufficit, vt existẽtia sit passio formæ, quod nunquam detur forma in rerum natura sine existentia, quod est verissimum.

2. Opinio Caiet. Dominus Caietanus prima parte, quæstione 50. articulo 5 ait, quod esse sit propria passio Angeli, & animæ rationalis, & etiam cœli physica, non tamen logica, & prædicatur per se physicè, non tamen logicè. *Distinctio pulcra pro explicatione opinionis Caiet. de duplici perseitate logica, & physica.* Pro huius autem pleniori intelligentia, notandum est, competere aliquid alicui per se logicè, nihil aliud est, quam simpliciter, & absolutè competere, nulla facta suppositione, sed fundatur illa perseitas in connexione terminorum sumptorum absolutè, verbi gratia, risibilitas per se in secundo modo, & tanquam propria passio logica conuenit homini, quia risibile absolutè & necessariò conuenit homini, propterea quod dimanat ab eius essentia. Perseitas vero physica est illa, quæ non fundatur in connexione terminorum absolutè sumptorum: sed quatenus in esse naturali ponuntur, quo genere perseitatis istæ propositiones sunt necessariæ, cælum est, Socrates quandocunque corrumpetur, nam corruptio non conuenit Socrati nisi in rerũ natura ponatur: corruptio enim est rei existentis, & conueniunt illæ duæ perseitates aliqua ex parte. Nam sicut perseitas primo modo habet, quod prædicatum conueniat subiecto inseparabiliter, non absolutè, sed in esse naturali posito: differunt verò, quoniam prædicata, quæ per se logicè conueniunt, nihil non necessarium supponunt, quoniam respiciunt subiecta absolutè sumpta. Prędicata verò per se physicè supponũt aliquid non necessarium, scilicet substantiã productam esse in rerum natura, quod non est necessarium. Et hoc prouenit ex eo, quod talia prædicata respiciunt subiecta in esse physico, ex qua differentia alia oritur, quod prima perseitas adeò est necessaria, vt oppositum implicet contradictionem. Non enim potest esse, hominem non esse animal, vel non esse risibile. At verò quod Petrus non corrumpatur, benè fieri potest, & non implicat, licet implicaret illum suæ naturæ relictum non corrumpi. Sed pro veritate explicanda amplius sit

Decisio Cętrou. Prima conclusio. Existentia nullius rei *1. Conclus. Cõtra Ferrar.* creatæ est propria passio logica, nec Angeli, nec cęli, nec formæ alicuius. Probatur hæc conclusio primò argumentis factis in quæstionis vestibulo. Et secundò probatur: Nam illud, quod conuenit alicui per participationem, & accidentaliter, non potest esse propria passio illius: sed existentia conuenit omni creaturæ per participationem, & accidentaliter: ergo, &c. Maior est notá: nam propria passio non conuenit per participationẽ alicuius: homo enim non participat risibilitatem ab aliquo, sed illi conuenit per se secundò Minor probatur: nam existentia, & esse solius Dei est essentia, qui cum sit infinitè perfectus, est suum esse formaliter.

Præterea probatur conclusio: Nam si esse est propria passio alicuius logica: ergo est æternæ veritatis, Angelus existit: Consequẽs est falsum: ergo illud ex quo sequitur. Probatur maior: Nam omnes propositiones in secundo modo perseitatis sunt æternæ veritatis, & sunt illæ, in quibus passio prædicatur de subiecto. Huiusmodi est hæc; homo est risibilis, homo est intellectiuus: verũ.n. in his propositionibus absoluitur à tempore. Minor probatur: nam illa propositio incipit esse vera, quando prædicatum incipit conuenire subiecto, quod fuit in instanti creationis Angeli. *Solutio.* Et si dicas, quod facit istum sensum; Angelus est aptus existere, & ita ab æterno est vera. *Impugnat.* Contra: nam tunc existentia, non esset passio, sed aptitudo ad existentiam,

 sicut

sicut hæc propositio facit hunc sensum, homo est risibilis, idest, homini conuenit aptitudo ad ridendum: & tunc aptitudo seu potentia ad risum est passio, & non risus. Et hoc argumentum me conuincit contra Ferraram, vt asseram, existentiam nullius rei creatæ esse logicam passionē, seu proprietatem.

Num existentia demonstrari possit de aliqua creatura à priori. Tertiò sequitur, quod possit à priori demonstrari: Nam passio, quæ conuenit subiecto, si non sit prima passio per definitionem subiecti demonstrari poterit. Sed hoc est falsum: ergo &c. Probatur minor: Nam ex definitione, & essentia rei creatæ non sequitur esse alias, cum semper sit verum dicere, quod Angelus est talis spiritus, semper erit verum dicere, quod existit. Et hac ratione asserit D. Thom. quod nulla res sit sibi sufficiens causa essendi: & ita non conuenit illi de sua natura, sed ab extrinseco, & per aliud. Vide ipsum 2. contra Gentes, cap. 52. Et si fiat argumentum, consequitur principia essentialia, ergo est propria passio:

Difficultas curiosa. *Responsio.* Aliqui respondent, quod consequitur illa, vt actus suppositi, & ratione suppositali præsupposita, & aduenit, vt complementum indiuidui: & non consequitur principia essentialia solum, sed indiuidualibus præsuppositis, vnde non est passio. Sed de hoc alibi. Et Magister Bannes prima parte, quæstione 3. latè de hoc disputat, vide ibidem.

2. Conclus. Cōtra Ferrar. Secunda conclusio. Existentia est passio physica aliquarum rerum, vt coelorum, Angelorum, & animæ rationalis: non verò est propria passio physica formæ equi. Probatur: nam propria passio physica illa dicitur, quæ non potest separari à subiecto in esse naturali posito, ita vt non fuerit verum dicere naturaliter, subiectum tale non esse, sic adeo, vt naturaliter implicet contradictionem, per naturales causas non esse: sed hoc modo existentia se habet solum respectu supradictorum: ergo &c. Et quod non ita se habeat respectu formę equi iam patet, quia verè separatur ab illa forma, ita vt sit verum dicere naturaliter loquendo, forma equi non est, cum iam corruptus est equus: ergo &c.

Obserua. Et aduertendum erit, esse passionem physicam modo explicato, diminuere à ratione propriæ passionis, quia dicit, conuenientiam non simpliciter, sed certo modo: passio vero logica simpliciter conuenit. Et si fiat argumentum contra hanc conclusionem, esse conuenit per se formæ, ergo, vel est essentia, vel passio: non essentia, ergo passio: nā in aliis modis per se non potest competere. *Obiectio.*

Solutio. Respondetur, physicè concedo, logicè nego: quia per se non prædicatur de forma, licet consequatur ad ipsam in rerū natura positam, quod sufficit, vt sit per se physicè.

Obiectio ex D. Thom. Sed contra: nam Diuus Thom. dicit 2. contra Gentes, capite 55. formę conuenire esse, secundum quod ipsum: ergo per se, simpliciter, vt patet ex eius definitione. *Solutio.* Respondetur ex eodem D. Tho. ibidē, quod ibi à sanctissimo pręceptore accipitur secundū quod ipsum pro cōsequutione existentię ad formam tanquam ad causam formalem: sicut effectus secundarius consequi solet ad causam suam, in quo ordine collocamus extensionem in ordine ad locum, quam facit quantitas. Et dum etiam asserit D. Thom. quod conueniat formæ secundū se, vult dicere, quod sit effectus secundarius ipsius formæ. *Replica ex D. Thom.* Et hoc sufficit ad suum intentum; quia forma in actu posita suum effectum debet habere, nisi impediatur. *Solutio.* Itaque est effectus per se in caussando, non in prædicādo, sicut ædificator ædificat, est per se in caussando, non in prædicando. Accidentalis enim prædicatio est ista, ædificator ædificat. Et per hoc patet ad primum sensum quæstionis.

Num dentur passiones disiunctiuę. Ad secundum, vtrùm sint passiones disiunctę, respondetur affirmatiuè, nam par, vel impar est propria numeri passio, quā doquidem conuenit omni, soli, & sēper, & procedit ab essentia numeri in speciebus considerati, quod sit par vel impar, & entis passio est actus, vel potentia finitum, vel infinitum, lineæ passio rectum, vel curuum, & propterea disiunctæ passiones vocantur, quia nulla illarum per se est passio, sed vna, vel altera. De qua re vide Aristotelem libro primo Posteriorum, capite. 4. & ibidem Caietanum & Soto. Ad rationem Ferrariensis in oppositum ex dictis constat apertè.

QVÆ-

QVÆSTIO LXXV.

Vtrum propria passio realiter distinguatur à subiecto, cui conuenit per se.

HAnc quæstionem optimè versat Caietanus prima parte, quæstione 77. articulo 1. ibi illam vide.

QVÆSTIO. LXXVI.

Vtrum propria passio possit per diuinam potentiam separari à subiecto.

1. Argum Idetur quod non. Primò, quia ista propositio semper est vera, homo est risibilis: ergo non potest risibilitas separari ab homine. Probo antecedens, quia est perpetuæ veritatis. Consequentia probatur: Nam si ista est vera: ergo prædicatum conuenit subiecto: quia esse risibile est effectus formalis risibilitatis, sicut esse album est effectus formalis albedinis: sed non potest esse album sine albedine, etiam de Dei potentia, quia implicat ex parte facti: ergo nec risibile sine risibilitate, sed est risibilis semper: ergo semper habet risibilitatem.

2. Argum. Secundum argumentum. Si potest separari, sequitur, quod ista sit falsa, homo est risibilis semper. Patet, quia homo non habet risibilitatem semper, & tamen sequitur, quod illa scientia, cuius est hæc propositio physica, vel metaphysica, inclinet ad falsum, quia inclinat ad hanc veritatem, homo est risibilis: sed non est: ergo inclinat ad falsum, quod est impossibile, nam scientiæ non possũt ad falsum inclinare, sicut nec virtus ad malum etiam per miraculum. *Cõfirmat.* Et confirmatur, quia habere tres angulos æquales duobus rectis, est passio trianguli, & non potest separari: ergo &c.

3. Argum. Tertium argumentum. Nam relatio creaturæ est propria passio creaturæ, & non potest ab illa separari: ergo &c. Maior patet, quia sequitur ad eius naturam: ex hoc enim quod habet esse participatum, quod est eius essentia, sequitur, quod sit creatura. Sed minor probatur: quia non potest esse, quin dicat ordinem ad Deum, vt ad caussam.

De hac quæstione sunt variæ opiniones. *Controuersia.* Caietanus 1. parte, quæstione 54 artic. 3. dicit, quod licet aliqua propria passio distinguatur à subiecto, tanquam res à re, nõ sequitur, quod possit separari ab illo: & quamuis dimanet in genere caussæ efficientis à subiecto, & caussalitatem effectiuam Deus supplere possit, intelligitur de pura effectiua, & propria, quæ est per actionem, non verò quæ est per emanationem. *1. Opi. Caiet.* Cum Caieta. tenet Capreolus, vbi à Soto & Ferrara citatur in 3. Sententiarum, quamuis dicat, oppositam opinionem esse probabilem.

Secunda opinio est Ferraræ 4. contra gent. cap. 65. qui dicit, posse separari passionem realiter à subiecto distinctam. *2. Opi. Ferrar.* Et hoc probat multis authoritatibus D. Th. quas ibi videre poteris. Idẽ tenet Soto, capite de proprio. *Deciditur controuersia ad an. res Ferrar. contra Caiet.* Ratio pro hac opinione (quam ego veriorem iudico) sit ista. Nõ repugnat virtuti diuinæ & potẽtiæ, vt hoc non possit facere: ergo &c. Antecedens patet: nam si repugnaret, esset, q. a implicaret contradictionẽ: sed hoc non: ergo &c. Mai r patet: nã illud solũ, qđ contradictionẽ implicat, Deo est denegãdũ. Probo minorem: quia si implicat contradictionem, vel est, quia passio est de essentia subiecti: quod falsum est, cũ passio supponat suam essentiam constitutã per differentiam, & ad il ã cons quatur: aut est, quia subiectum est eius causa materialis: & nec hac ratione: nã de ratione caussæ naturalis, non est, quod nõ possit esse sine aliquo accidenti: nam videmus hoc subiectũ modò substare albedini, modò nigredini, & modò esse sine hoc accidẽti, mõ sine illo: vel est, quia est eius caussa finalis: nec hac ratione: nã non inconuenit finem esse sine ordinato ad finẽ, quando ordinatum ad finẽ est posterius ipso fine, nec est eius causa, quãtum ad esse: & his modis passio ordinatur ad subiectũ, quapropter potest esse sine illo: ergo &c. *1. Ratio fortissima pro cõclusione.* Vel implicat, quia est eius causa efficiens per verã productionẽ, quod est

contra D. Tho. vbique. Tum etiam, quia Deus potest subtrahere concursum cuiuscunque caussæ agentis; quia sicut cum suo cócursu applicat ad agendum, ita illum potest subtrahere, ne agat. Et sic poterit Deus non concurrere cũ essentia, vt habeat actionem circa passiones producendas, vel implicat, quia, vt inquit Caietanus, passiones dimanãt ab essentia, non per veram actionem, sed per quandã naturalem resultantiam, & naturalẽ sequelam. Et nec hoc, quia passio est ignis comburere mareriam applicatam, vel saltem hoc dimanat ab igne per modum resultantiæ. At verò impedit hoc, vt patet in fornace Babylonica, vbi ignis non cóbussit pueros illi applicaros. Et secũdò probatur. Nam subiectum prius natura est, quam passio: ergo non dependet ab illo, ergo potest esse sine illo, aliàs si non posset esse sine illo: ergo depẽderet ab illo, quod est falsum: nam aliàs dependeret & non dependeret, quia est prius, & prius, vt prius, à posteriori non dependet. Itẽ. Nam Deus cócurrit cum subiecto vt per suam virtutem per resultantiam producat passionẽ: ergo poterit abstrahere concursum, & sic non producet: quamobrem non manebit passio. Tertiò. Nam esse sequitur formam, per naturalem resultantiã, at in aĩa Christi fuit impeditum: ergo & passio poterit impediri. Et quartò probatur, quia inhærere subiecto, passio est accidentis, (secundũ aliquos) at tollitur à Deo, vt in sacramento patet: ergo, &c.

2. Ratio. *Confirm.* *3. Ratio.* *4. Ratio.*

2. Assertũ Authoris. Dico secundò, quod habere tres angulos, &c. & aliæ passiones, quæ non realiter tanquam res à re distinguuntur à subiecto, nõ possunt separari, vt de se patet: quia sunt eadem entitas, & habent idem esse. Si autem possint formaliter separari, sicut relatio, & fundamentum, quæ formaliter distinguuntur secundum vnam opinionem, & tamen datur fundamentum sine relatione formaliter, licet non entitatiuè, anceps videtur res.

Difficultas indecisa.

Dissoluuntur argumenta.

Ad 1. arg. AD primum respondetur dupliciter. Primò, quod illa est propositio vera; homo est risibilis: ergo habet caussam formalem, distinguendum est: habet causam formalem, secundum connexionẽ per se, in secũdo modo perseitatis, concedo; habet caussam formalem existentẽ tunc in subiecto, nego. Itaque, si Deus tolleret à me risibilitatem, essem risibilis, non quia actu in me existat risibilitas, sed quia connexio illius cum subiecto est in secundo modo perseitatis: & ita semper est risibilitas in homine secundũ connexionẽ per se, licet non secundum existentiam. Esset tamen ista tunc falsa, homo existit risibilis. Et illa propositio, homo est risibilis, facit hunc sensum, risibilitas connectitur cum homine per se: sicut ista, homo est animal, est vera, etiam homine non existente, quia facit hunc sensum, de natura hominis, & de essentia est animal, etiamsi tunc non existat animal eodem modo. Secunda solutio statim dicetur.

Ad 2. arg. Ad secundum respondetur, quod illa propositio nõ potest falsificari, vt modo dictũ est. Secũdò respondetur, quod illa propositio est falsa, quia non habet formam, à qua denominetur subiectũ. Si dicas, ergo nõ est perpetuæ veritatis; nego consequentiam: nam vt sit perpetuę veritatis, sufficit, quod, naturaliter loquẽdo, relinquẽdo res suæ naturæ non possit esse falsa. Et ad argumentũ, ergo tunc sciẽtia inclinat ad falsum; respondetur, quod non inclinat ad falsum: nam dicit, quod naturaliter loquendo homo est risibilis. Et hoc semper est verum: nã quid Deus supernaturaliter facere possit, non dicit. Et si contra solutionem arguas primam. Si illa propositio nõ potest esse falsa: ergo omnes scientiæ sũt æquales in certitudine, negatur consequentia: nã lumen naturale nõ potest inclinare ad falsum, nec et fides, at certior est fides propter modum procedendi, quia immediatè innititur diuinæ reuelationi, ita vna sciẽtia certior est alia, etiamsi non possint ad falsũ inclinare propter modum procedẽdi: Illi qui dicunt, quod illa propositio, homo est risibilis, etiã ablata risibilitate sit vera, quia facit hunc sensum, homo habet naturam, vnde dimanet risibilitas, malè dicunt. Nam tunc non est eadem propositio, qa idem est hoc dicere, ac dicere, hõ est rationalis, quod non significat supra dicta propositio, quapropter alia est ab ista. Ad confirmationem iam patet.

Nõ omnes sciẽtiæ sunt æquales in certitudine.

Ad Confir.

Ad

Potestne Deus cõservare creaturam sine relatione creationis ad creaturam.

Ad tertium respondetur, quod relatio creaturæ non sit passio creaturæ, sed accidens, quod sequitur necessariò ad creaturam positam in esse. Vtrum autem possit Deus destruere illam relationem manente creatura, dicemus cap. de relatione. Vide aliam solutionem in Ferrar. vbi sup.

Nota vltimò, quod conditiones indiuiduales, quæ faciunt Petrum singularem, non possunt ab illo tolli, quia sunt de eius essentia, vt indiuiduum est, & per illas est definiendus, in quantum indiuiduum est.

VLTIMVM PRAEDICABILE DE ACCIDENTI.

QVAESTIO LXXVII.

Vtrum definitio accidentis quinti prædicabilis sit rectè tradita.

Idetur, quod non: Nam sic definitur: Accidens est, quod adest, & abest à subiecto præter subiecti corruptionem. Nam adesse, & abesse, vel accipitur primè intentionaliter, vel secundè intentionaliter, neutro modo, ergo mala est definitio. *1. Argum.* Probo min. non potest dici quod accipiatur primo modo, quia omnis definitio logica, cuiusmodi hæc est, debet determinari ad secundam intentionem: ergo debet dari per terminos secundæ intentionis. Antecedens est clarum, quia obiectum logicæ est secunda intentio, de qua passiones demonstrantur: ergo ad illam debet determinari. Cõsequentia patet, quia, quæ sunt partes definitionis logicalis, debent explicare secundam intentionem, & suam quidditatem, & ita debent esse aliquid rationis, constituens essentiam secundæ intentionis, huiusmodi non possunt esse entia realia. Nec accipitur secundo modo: nam postea diuiditur accidens, quod hic definitur, in separabile, & in inseparabile; sed hoc non potest competere accidenti definito, si sumatur secundè intentionaliter, quia nulla secunda intentio est accidens inseparabile: ergo &c.

2. Argum. Secundum argumentum: Quod hic definitur, diuiditur postea in accidens separabile, & inseparabile: sed repugnat id quod adest, & abest à subiecto, & cætera, esse accidens inseparabile: ergo alia definitio debet assignari, vt conueniat omni contento sub definito. Bona enim definitio debet competere definito & omni contento sub illo. Et confirmatur hæc ratio, & explicatur. *Confirm.* Nam si est bona definitio: ergo conuenit omni accidenti, sed hoc est falsum, ergo non est bona. Probo minorem, quia non cõuenit accidenti inseparabili, accidẽs enim inseparabile nõ adest & abest à subiecto præter subiecti corruptionẽ, aliàs esset separabile, & abesset à subiecto.

Tertium argumẽtum: Nam mortuum, & combustum sunt accidentia, quia non sunt de essentia alicuius rei, nec propria passio, & tamen non adsunt, & absunt præter subiecti corruptionem, ergo definitio nulla. *3. Argum.* Antecedens probatur: Nam combustio conuenit, verbi gratia, domui, vel alicui simili, & tamen nõ adest, nec abest ab illa præter ipsius corruptionẽ, nec potest dici, quod sint essentia, vel passio illius, & idem de morte dicendum est respectu mortui.

Quartum argumentum: Sequitur ex hac definitione, quod risibile sit accidens quinti prædicabilis, quia adesse & abesse debet explicari, non realiter, sed per cogitationem, vt cõueniat accidenti inseparabili, ita vt accidens sit, quod mente potest cogitari adesse & abesse, non destructo subiecto, id est, ratione subiecti, & definitione. *4. Argum.* Sed etiamsi cogitem per rationem hominem non esse risibilem, non destruitur hominis definitio: quia risibilitas non est de conceptu, & quidditate hominis, sed est posterior illa, & ꝓpria eius passio, atq; effectus: ergo bene potest quidditas hominis intelligi sine risibilitate. Et ita licèt cogitetur non inesse homini, non destruetur eius ratio: consequens autem falsum est, quia, vt visum fuit, ad quartum prædicabile pertinet, nec potest ad duo prædicabilia pertinere.

5. Argum. Quintò: Nam quando dicitur in definitione: accidens est, quod adest, & abest à subiecto, el nomine subiecti intelligitur substantia completa, vel incompleta: neutrum horum: ergo

definitio est nulla. Prob. min. Nam hæc prædicatio est 5 prædicabilis, quātitas est alba, est figurata, &c. Et tamē in Sacram. Eucharistiæ verificatur de subiecto, quod nec est substantia completa, nec incompleta. Quod autem non debeat intelligi etiam substantia completa, probatur: nā hæc prædicatio est quinti prædicabilis, aīa existit, materia existit, & tamen subiectum est substantia incompleta. Quod si dicas, debere intelligi substantiā incompletā: Contra, nam D. Tho. 2. contra Gen. ca. 81. dicit expresse nomine subiecti debere intelligi substantiā completā, & ita anima nō est accidens, licet possit adesse, & abesse à subiecto, quia nomine subiecti substātia completa intelligitur. Si dicas, quod intelligitur substantia abstrahendo à completa, & incompleta. Contra: nam iam visum fuit, quod hæc propositio sit quinti prædicabilis, quantitas est alba, & tamē subiectū nullo modo est substātia.

Solutio. *Replica ex D. Thoma.* *Solutio.* *Replica.*

6. Argum. Sextò: Nam albū est quinti prædicabilis respectu Petri & Ioannis, & tamen non adest, & abest à subiecto præter sui corruptionem: ergo illa definitio est nulla. Minor probatur: Nam album non inhæret Petro, quia album dicit corpus, & albedinem, seu compositū ex corpore, & albedine, sed tale compositum non adest Petro, sed quod inest est albedo, & consequenter nec abest: ergo definitio illa nulla est. Probatur min. quia illud adest, & abest, quod inhæret, vel non inhæret, quod solum est forma accidentalis, & non cōpositū ex subiecto, & accidenti: ergo &c.

7. Argum. Septimum argumentum: Illa definitio competit alijs à definito: ergo est nulla. Probatur antecedens: quia humanitas adest, & abest à verbo Diuino præter verbi Diuini corruptionē, tamen non est accidens respectu illius: Hæc enim prædicatio non est accidētalis; Verbū Diuinū est hō: ergo &c. *Confirm.* Confirmatur: Nā datur per distinctionē: ergo non explicat rei essentiam, quæ simplicissima est, & constat genere & differentia, quæ positiuè & determinatè conueniunt, & non disiunctiuè.

8. Argum. Octauum argumentum: Calor est accidens commune respectu aquæ, non tamē illi inest præter subiecti corruptionē: ergo illa definitio est nulla. Maior patet, minorem probo: quia calor paulatim corrūpit aquam. Et confir. Perfecta frigiditas vel in summo est, etiam absolutè loquendo, accidēs commune, & tamen per eius absentiam disponitur aqua ad corruptionem: ergo malè dicitur, quod accidēs adest, & abest præter subiecti corruptionē. Quod si dicas, præsentia caloris aut absētia frigoris non statim corrumpit aquā, & ita manet cum hoc accidenti essentia subiecti non corrupta: Contra. *Solutio.*

9. Argum. *Replica.* Nonò: Mors, & existentia actualis accidunt homini, vtrumque enim est extra essentiam eius, & ita sunt istæ propositiones; homo est mortuus, homo existit in materia contingenti, & tamen, nec existentia adesse, nec mors abesse possunt præter subiecti corruptionem: ergo definitio est nulla.

10. Argu. Decimò: In his propositionibus: annulus est aureus, animal est rationale, prædicata possunt abesse à subiecto in communi sumpto præter illius corruptionem, & tamen non est accidens, sed substantia: ergo definitio prædicta non solum conuenit accidenti: ergo est mala.

Fundamēta pro veritatis explicatione. Accidens nomen æquiuocum est, multa significans, ne ergo fallamur, oportet varias eius significationes pandere. *Accidēs nomē æquiuocum significat tria.* Significat primò defectum, qui cōmittitur in argumentatione, vt cum dicimus, cōmitti fallaciam accidētis. Et quamuis in ista significatione importet secundam intentionem, non tamen vniuersalem, & ideò non pertinet ad præsentem tractationē. Accipitur secundo modo accidens, vt distinguitur contra substantiam, qua ratione est nomen primæ intentionis, & eius consideratio per se pertinet ad metaphysicum, qui considerat ens in quantū ens, & duos modos entis, quorum vnus est ratio entis. Tertio modo accipitur accidēs logicè, & est vnum ex quinque prædicabilibus, in qua acceptione tripliciter definitur à Porphyrio. Prima definitio est ista: accidens est, quod adest, & abest à subiecto præter subiecti corruptionem. *Triplex definitio Accidentis.* Secunda est: accidens est, quod contingit eidem inesse, & non inesse. Tertia est: quæ ita se habet: accidens est, quod nec est genus, nec species, nec differentia, nec proprium, semper autem est in subiecto subsistens.

Decidi-

Deciditur quæstio.

1. Conclus. *Pulcherrima doctrina D.Tho.* PRima cõcl. Optima est explicatio primæ definitionis accidentis, quam tradit Diuus Thomas de spiritualibus creaturis, art. vlt. ad 7. Vbi sic ait: Duplex est operatio intellectus, vt dr̃ 3. lib. de anima, vna, qua intelligitur, quod quid est, id est, quidditas rei, & tali operatione pôt intelligi essentia rei, & sine proprio & sine accidenti, cum neutrum istorũ ingrediatur essentiam rei, & res solũ exposcat ad sui cognitionẽ ea, quæ eius ingrediuntur essentiã. Sed nota, hanc D. Th doctrinã esse intelligendã formaliter. *Auctoris obseruat.* Nã optimè potest essentia & quidditas hominis formaliter intelligi, sine eo quod formaliter intelligatur risibilitas. Verũ qui intelligit hominis essẽtiam, etiamsi formaliter non intelligat risibilitatẽ, intelligit radicaliter, quia risibilitas est in radice quidditatis, seu potius quidditas est radix passionũ. Et hoc modo non sunt accidentia cõia in essentia, quia cum non profluant ab illa, nõ radicãtur in illa. Alia est operatio intellectus, (inquit Angelicus Doctor) cõponentis, & diuidẽtis. *Quare substãtia intelligi nequeat sine proprio, & tñ sine quouis accidẽte inseparabili.* Et isto mõ pôt substantia intelligi sine accidentali prædicato, etsi secundũ rẽ sit inseparabile. Sicut possumus intelligere, coruũ esse albũ, non. n. ibi est repugnãtia intellectuũ, cũ oppositum prædicati non dependeat ex principiis speciei. Nigredo enim corui, q̃ est principiũ albedinis, non procedit ex principiis rei specificis, & eadẽ operatione non pôt intellectus intelligere essentiã rei, sine eius propria passione, & hoĩe sine intellectu, quia hęc est repugnãtia intellectuũ, cum oppositũ prædicati. s. esse intellectiuũ depẽdeat ex principiis subiecti, nam intellectus consequitur necessariò ex essentia hominis. Et dicere, quod nõ est intellectiuũ, est dicere, quod non habet talẽ essentiam. Quia vero nigredo corui nõ sequit̃ ex eius essentia, dicere, quod coruus nõ est albus, non est eius tollere essentiã (& hoc intelligit̃ naturaliter loquẽdo, nã supernaturaliter bene potest Deus separare risibilitatẽ, & erit falsũ dicere, quod homo est risibilis sed nostra sententia in prædicabili proprio explicata melior est.) *Controuersia.* Cõcludit igit̃ D. Th. sic, ergo pôt intelligi essentia animæ prima operatione intellectus, vt. s. *Quõ accidens adsit & absit præter subiecti corruptionem.* intelligatur, qđ quid est, absq; potentiis, non aũt secunda operatione intellectus, ita vt intelligatur, nõ habere potentias, quod aliis terminis dr̃ abstractione præcisiua, non vero cõpositiua. Est igit̃ sẽsus huius definitionis primi accidentis, quod inest, & abest à subiecto, &c. *Modus dicendi Diui Thom.* Id est accidens est vniuersale, qđ adest & abest præter subiecti corruptionẽ; id est, intelligitur, adesse, & abesse per intellectũ cõponentẽ, & diuidentẽ, sine eo qđ essẽtia rei destruatur, propterea qđ ex eius nõ dimanat principiis. *Obseruа.* Et notandũ est, qđ cum per secundã operationẽ intellectus dico: coruũ non esse nigrũ, certũ est, hanc propositionẽ esse falsam, siquidem significat rẽ aliter esse, q̃ est. Nihilominus etsi intelligatur falsa, non tñ eius falsitas destruit corui essentiam, quia non dimanat nigredo ab essẽtia corui. Vt ergo sit quinti prędicabilis, hoc sufficit. *Fũdam. doctrinæ Thomisticę.* Et hæc D. Th. intelligentia maximũ fundamentũ hẽt in Porphyrio; cũ dicit, potest, n. coruus albus, & Æthiops albus intelligi sine interitu rei subiecti. Nõ dicit esse, sed intelligi. Et nõ dixit verè, sed sine eo qđ res destruat̃. Et qm̃ definitiones demõstrari nequeũt, sufficiat illam sic explicasse. Et postea soluemus, quæ contra illam sunt, argumenta.

2. Modus dicẽdi aliorum. Alii qui censent, definitionẽ hãc intelligendã esse de absentia & præsẽtia reali, ita, vt nõ solũ illud dicat̃ accidẽs esse, qđ adesse & abesse pôt realiter à subiecto, &c. ex qua absẽtia reali, actuali, vel possibili cõsequitur, vt subiectũ cũ negatione illius accidẽtis, & cũ opposito accidenti intelligi possit, salua essentia subiecti, ita vt nõ liceat inferre, subiectũ nõ esse, aut essẽtiã eius esse distinctã. *Probat. 1.* Et probãt hanc sñiam, quia in hoc sẽsu propriè saluatur vis, & significatio illorũ verborũ, adesse & abesse, quorũ proprietas in sñia Diui Th. nõ saluatur. Nã adesse, & abesse accipitur pro affirmari, vel negari, q̃ non est propria acceptio, ergo ista sñia, siquidem propriè accipit verba, præferenda est. *Probat. 2.* Et secundò, quia post definitionẽ accidẽtis Porphyrius diuidit illud in separabile, et in inseparabile, q̃ diuisio non pôt intelligi nisi de separabilitate reali, & inseparabilitate. Nã si intelligat̃ de separabilitate per rõnẽ, illa nõ est ꝓpriè separabilitas, & vtrumq; est separabile per rationem:

Quapropter malè diuideretur in accidēs separabile, & in inseparabile, cū vtrumque sit separabile per rōnem. Et vltimo, *Probat. 3.* quia quod à parte rei nō potest abesse, essentiam concomitatur, & illā vt propria passio sequitur, & eius negatio destruit essentiam rei. Nam non habemus signum aliquod, quo cognoscamus accidens aliquod à rei essentia profluere, nisi quia ab illa nō pōt separari: ergo &c. Et cū argui- *Obiectio.* tur contra istā snīam: nā secundū istā, oē accidēs inseparabile erit propria passio, & sic male Porphyrius diuisisset accidēs in separabile, & in inseparabile. Respon- *Solutio.* dent huius snīæ authores, accidēs inseparabile dici à Porphyrio illud, qđ pōt nō sēper inesse, seu non à principio rei inesse. Dicitur tñ inseparabile, quia postquā semel inhæserit, nunquā potest naturaliter abesse, vt cæcitas, cicatrix, vel perfe- *Replica.* cta nigredo corui, vel albedo cygni. Et si cōtra illos fiat argumētū: nā Porphyrius explicauit rōnem accidētis per separabilitatē rōnis: ergo ita est eius intelligēda *Solutio.* definitio. Dicunt ipsi, hoc fecisse propterea, quod absentia per rōnem, sine eo qđ essētia subiecti destruatur, est signū separabilitatis realis possibilis, salrē vt dictū *Replica.* est. Et si contra illos fiat argumētū, quod Porphyrius dixit, nigrediné Aethiopis esse accidens, & tñ esse inseparabilē, qui- *1. Solutio.* dā eorum dicunt, Porphyriū in hoc fuisse deceptū, maximē cū nō requiratur exē- *2. Solutio.* plorū veritas. Alii respōdēt, in coruo & Aethiope duplicē nigredinem posse cōsiderari, alteram intensam, quā discursu temporis acquirit, & hanc dicit esse accidēs, & de hac loqui Porphyrium. Alterā verò remissā quam habet à principio: & illa est propria passio, nec de hac author loquitur. Et dicunt ita loqui D. Augusti- *3. Solutio* num quarto de Trinitate, capite quarto, *Fonseca.* Fonseca libro quinto metaphysicæ, capite 28. q. 19. sectione 4. in solut. ad 5. dicit, nigredinem corui dupliciter considerari *Distinctio* posse, etiā in ordine ad coruum. Primò, quatenus naturaliter consequitur sēper essentiam eius. Secundò, quatenus nihil repugnat, illam per potentiam supernaturalem seu naturalē separari: Si primo modo consideretur, vult esse proprium secundo modo: si verò secundo modo, vsurpetur accidens quintū prædicabile.

Sed hæc opinio, quàm sit falsa, variis *Refellitur, & statuitur modus dicendi.* ostēditur modis. Primò est cōtra Porphyriū, qui, vt patet in textu, explicuit accidentis essentiā per hoc, quod est abesse, vel adesse per rationē, iuxta D. Th. explicationē, & sententiam vniuersaliter à logicis peritis approbatā: ergo illam solū explicare de separabilitate reali, vel inseparabilitate est contra Porphyriū. Illud: ēt, qđ dicit hęc sētētia, quod nigredo est duplex, intensa, & remissa, & remissa est passio, intēsā minimè, sed accidēs quinti prædicabilis, ridiculū est. Primò, quia in coruo non est duplex nigredo, sed vna & eadē, quia accidēs illud duplex vel distinguitur specie, & hoc nō audebūt dicere, etsi errare velint. Vel non, & neq; hoc, quia subiectū est idē, & ita non pōt habere duo accidētia eiusdē speciei absoluta, cū distinctio numerica sumat penes subiectū. Item, nā si nigredo intensa est accidens separabile, non rectè posuit Porph. exemplū, vt ostenderet esse aliquod accidens inseparabile: & licet possit corui nigredo intēdi, non propterea est dicēdū, esse duas in coruo nigredines. Vnde etiā *Errores Toleti, et Fonsecæ.* errat Toletus in hoc loco dub. 3. Fōseca errat etiam in illa sua distinctione. Nā si nigredo pōt simul naturaliter separari, nō pōt esse accidēs quarti prædicabilis, quia est de eius intrinseca rōne, vt sit naturaliter inseparabile, cū cōsequatur essentiā, & constituat propositionē de per se. Et quidē, nigredinē corui & Aethiopis nō esse propriā passionē per se notū est. De Aethiope patet, quia cū sit eiusdē speciei nobiscū, nullā passionē habebit, quā nos nō habeamus, neq; nos, quā ille: sed hæc nō est propria passio nostra, ergo neque Aethiopis. Sed qđ neq; nigredo sit propria passio corui, probatur apertè, qa propria passio est, q̄ conuenit omni & soli, & sēper: sed nigredo nō soli coruo cōuenit: ergo nō est propria passio eius. Antecedens est euidens, & consequētia clara: Nam sicut essentia est propria speciei coruinæ, ita passio deberet esse ei ppria, quia essentiā talē consequitur. Prætereà: Nā Fonseca dicit albedinem, siue naturaliter, siue supernaturaliter posse separari à coruo. Detur vnum, scilicet, quod naturaliter separetur, tunc impossibile est, quod sit propria passio, quia naturaliter conse-

consequitur essentiam, & communis sententia recepta est ab Alberto Magno, naturaliter posse nigredinem à coruo separari; quin potius Siponsinus testatur, se Neapoli coruum vidisse album apud Alphonsum Siciliæ Regem, tempore Calixti Papæ. Et si dicas, ergo est accidens cõe separabile, si adest & abest; ita fateor, & accidens inseparabile, ;si non potest vlla ratione abesse. Vtrùm autem hoc fit possibile, non est logici muneris disputare. Prç terea: Nam accidens hoc consequitur ex principiis indiuiduãtibus corui: ergo nõ est propria passio. Consequentia est euidens, antecedens probatur: Nam si ex specifica natura oriretur, non conueniret alteri, nec posset aliquo artificio separari: sequitur enim ipsam essentiam semper.

Opinio Alberti Mag. *Expiriẽtia.* *Instantia.* *Solutio.*

Secunda conclusio; Reliquæ duæ definitiones, quas Porphyrius assignat, rectæ sunt: nam hæc definitio; accidẽs est, quod contingit eidẽ inesse, & nõ inesse, est Aristot. 1. Top. c. 4. & est explicãda sicut prç cedens, i. accidens est, quod intelligitur operatione compositiua, inesse & non inesse, salua scilicet propria essentia subiecti. Secunda verò definitio, quod neq; est genus, neq; species, &c. & semper subiecto est subsistens, est intelligẽda nõ quod accidens semper inhæreat subiecto realiter, nã sic oẽ accidens esset inseparabile, sed q̃ semper inhæreat subiecto inhæsione pdicationis, i. quod semper se habeat respectu subiecti, vt prædicatum accidentale directum. Ista tamẽ definitio potius est notificatio accidentis per negationem aliarum specierum, quàm vera definitio.

2. Conclus. Duæ vltimæ definitiones accidentis explicantur.

Tertia concl. Hic definitur accidẽs sub ratione vniuersalis quinti. Hæc conclusio ponitur contra quosdam parum acutos logicos, qui censent, Porphyrium hic definiisse rationem accidentis, vt sic, nõ verò rationem quinti vniuersalis, nã diuersa est vtriusque essentia. Ratio enim accidentis conuenit singularib. accidentibus, vt huic albedini, cui nullo modo rõ quinti vniuersalis conuenire potest. Et si contra istos fiat argumentum. Nam intentio Porphyrii est tractare in præsẽti de quinto vniuersali, illud igitur definiuit. Respõ dent nõ definiisse, quia facillimo negotio ex præhabitis talis potuit colligi definitio, quæ quinto vniuersali adaptaretur.

3. Conclus. Cõtra quosdam minus eruditos Logicos. *Obiectio cõtra præfatos.*

Ceterum nostra conclusio vera est. Nam cum subiectum logicæ, sit talis secunda intentio, vt sup. visum fuit, omnis logica definitio debet respicere formaliter, tanquam definitũ secundam intentionẽ. Verũ est tamẽ, qđ quia hæc secũda intentio minimæ est entitatis ab Arist. Porphy. & aliis sæpissimè explicatur per fundamẽta sua. Et ita multa miscet in præsenti Porphyr. de accid. secundũ realẽ cõsideratione, vt naturã secũdæ intentionis p̃clariora notificet. Itaq; secundam intentionem 5. vniuersalis p sua substrata declarauit. Sensus definitionis est, accipiendo, vt reuera accipitur, definitum secundè intẽtionaliter, accidens est vniuersale, quod adest, & abest à subiecto præter subiecti corruptionem, i. quod potest materialiter affirmari, & negari de subiecto sine eo, qđ eius essentia destruatur. Et si sumatur pro secunda intentione in concreto; accidẽs est quod adest & abest, &c. idest, quod refertur ad subiectum relatione prædicabilis accidentalis, & quod nullo modo est de essẽtia subiecti. Et illa particula, abest, conducit ad explicationem huius, adest, ex eo enim quod intelligitur abesse, non destructa essentia subiecti, necessariò est prædicatum quinti prędicabilis. Hæc omnia magis patebunt ex his, quæ inferius dicemus, & ex illis etiam, quæ in prædicabili de genere dicta sunt.

Eiusdem solutio. *Excluditur.*

Quarta cõcl. Illud de quo accidẽs quintũ prædicabile pdicatur, qđ subiectũ dr, nõ est necesse esse substãtiã, neq; accidẽs, neq; est necesse esse aliquid reale, neque aliqd rõnis, sed est necesse esse illud, cui prædicatũ accidit, ita vt sit extra eius essentiã. Et hoc intelligit Porphyrius nomine subiecti. Hæc cõclusio est D. Th. de spiritualibus creaturis, articulo vlti. Proba. conclusio: Non est necesse quod subiectũ sit substãtia cõpleta, ad quã referatur accidens, quod est quintũ prædicabile: nam ista prædicatio, aĩa intelligit, est prædicatio 5. prædicabilis, & tamẽ aĩa non est substãtia cõpleta: ergò &c. Mai. prob. Nã est pdicatio formalis, & nõ alicuius trãscendẽtis: ergo alicuius pdicabilis: & nõ nisi istius: ergo &c. Et hoc est dicẽdũ de multis aliis prædicationib. Et præterea eadẽ maior pbatur: Nã hæc est pdicatio p se in secũdo modo, aĩa hõis est intellectiua:

4. Conclus. Quodnam sit illud subiectum, de quo accidens prædicatur apud D. Th.

ergo

ergo & illa est accidentalis quinti prædicabilis. Probo cõsequentiam: nã sicut sufficit subiectum, quod non est substantia cõpleta, ad constituendam propositionem per se, sufficit etiam ad cõstituendam propositionem accidentalem quinti prædicabilis: nam sicut ad constituendam propositionem per se in primo modo sufficit, quod sit subiectum, ex cuius essentia dimanat prædicatum: ita ad constituendã propositionem quinti prædicabilis sufficit, quod prędicatum sit forma & extra rationem subiecti existẽs, nec dimanãs ab eius essentia: ergo non est necesse subiectum, ad quod refertur accidens quintum prædicabile, esse substantiam completam. Neque etiam est necesse, quod sit substantia incompleta, vt patet: nam hæc est quinti prædicabilis, homo est albus, & tamen homo est substantia completa. Quod verò non sit necessarium esse substantiam, sed quod potest esse accidens, prob. Nam hęc prædicatio; albedo est intẽsa, est prędicatio non generis, neq; speciei, nec proprii nec differentiæ: ergo est prædicatio quinti prædicabilis, non. n. sunt plura prædicabilia, secundum veriorem opinionem. Et probatur idem: nam intensio est accidens albedinis: ergo est accidens quinti prædicabilis, quia non est accidens quod sit passio. Quod verò nõ sit necesse esse aliquid reale probatur: nam in entibus rationis sicut sunt suæ essentiæ, suum genus, & sua differentia, & proprietates, ita etiam sunt sua accidentia, hæc enim prædicatio, Chimæra intelligitur, specieitas cognoscit, est quinti prædicabilis, & tamen subiectũ est aliquid rationis: ergo &c. Mai. probatur: nam non est essentia chimæræ actu intelligi, nec propria eius passio, sed merũ accidens, & idem de specieitate: ex hoc patet, quod neque est de eius essentia, quod subiectum sit aliquid rationis, nõ loquor formaliter, quatenus est correlatiuum relationis prædicabilis quinti: nã sic aliquid rationis est, sed loquor de illo quod suscipit huiusmodi subiecti relationem. Sicut enim genus refertur ad speciem, ita accidẽs ad subiectum, de quo dicitur, accipiẽdo accidens secũdè intentionaliter. Et ita suũ correlatiuum formaliter est aliquid rationis. Sed sicut relatio generis pôt cõuenire entib. realibus, & rationis substantiæ, & accidẽti, ita relatio accidẽtis quinti prædicabilis. Ex dictis sequitur primò, quod subiectum, ad quod refertur accidẽs quintum prædicabile, non habet vnum cõceptum obiectiuum pro materiali, nec datur vnum substratum istius subiecti vnico conceptu cognitum. Sicut diximus capite de genere, non dari vnum substratum genericum commune ad omnia genera, ita nõ datur vnum subiectum, ad quod refertur accidens commune ad omnia subiecta. Sequitur secũdò, necessarium esse, vt intentio accidẽtis quinti prædicabilis alicui conueniat, quod referatur ad subiectum, respectu cuius illud, quod se hẽt vt materiale suscipiens intentionem accidẽtis, habeat rationem formæ, & subiectum se habeat vt materia, quod est asserere, nõ reperiri intentionem prædicabilis quinti in propositionibus indirectis. Hæc enim prædicatio; album est homo, non est prædicatio quinti prædicabilis, quia est indirecta, etiamsi sit accidentalis.

Necesse ne sit subiecti accidentis esse aliquid reale.

1. Corollarium.

2. Corollarium.

Dissoluuntur argumenta.

Ad 1. arg.

Ad primum dico, definitionem esse intelligendam secundè intentionaliter, & sic omne accidens 5. prædicabilis potest adesse & abesse, id est, prædicari accidentaliter de subiecto, vt aliquid quod non oritur ex essentia rei, & quod potest negari de subiecto, non destructa essentia subiecti. Cum verò Porphyrius postmodum diuidit accidens, illud quidem diuidit secundum esse reale, ac si diceret, accidens in esse reale consideratum, aliud est separabile, vt albedo, aliud inseparabile vt cicatrix. Et hoc quidẽ artificiosè fecit Porphyrius. nam cognoscere naturã realem accidentis maximè conducit ad cognitionem ipsius secundè intentionaliter accepti. Diuisio enim hæc explicat naturam accidentis realis, maximè quod totũ ordinatur ad cognitionem secundæ intentionis, quæ est obiectum formale logicæ de quibus in superioribus diximus.

Quo omne accidens 5. prædicabilis possit adesse & abesse, & tamẽ quoddã esse separabile, quoddã inseparabile a subiecto.

Ad 2. arg.

Ad secundum resp. definitum huius definitionis formale, quod est secunda intẽtio 5. prædicabilis in concreto, non diuidi postea in accidens separabile, & inseparabile: sed solum definitum pro materiali diuiditur. Aliud ergo formaliter definit, & aliud

Quid diuidatur in separabile &

in inseparabile, prima vel secūda intensio accidentis.

&aliud diuiditur materialiter. Quod si de definito pro materiali sit sermo, idē etiā diuiditur in separabile, &in inseparabile, & satis familiare est Aristoteli, vt constat in prædicamento substantiæ, & quantitatis, rerū naturas discutere, vt intētiones, quæ in illis versantur, explicet magis. Ad cōfirmationē patet ex prima cōclusione.

Ad tertiū.

Controuersia.

Nam mors combustio, existentia, sint vera accidentia.

Ad tertiū resp. ab aliquibus, & vt ipsi existimant, subtiliter, mortem, combustionem, & existentiam non esse accidentia subiecti secundum esse actuale, sed secundū esse possibile, vel præteritum. Existentia enim comparata ad subiectū, vt actualiter existens est, non est accidens, sed essentia eius, & ita non potest subiecto actualiter existenti abesse, quin subiectum secundum esse actuale corrumpatur. Accidit tamen subiecto secundum esse possibile, cui adesse, & abesse potest præter corruptionem eius secundum esse possibile, secus nihil addit prædicatum supra subiectum, quod in propositione contingenti vitium est. Similiter mors, si ad hominem pręsentem referatur, non accidit illi, sed repugnat, accidit autē homini præterito vt sic, & ita ista propositio, homo est mortuus, non est in materia contingenti, nisi subiectum supponat solum pro homine pręterito, vt sic. Nam si pro pręsente supponeret, esset in materia remota, vel repugnāte: sed multa intermiscet falsa hæc solutio, cum ipsa ēt sit falsa.

1. Opinio.

Refellitur.

Primo existētia (loquamur de homine; ne fiat sermo de Angelo, & de cęlis, de quibus diximus, esse passionem physicam in superiorib.) De illo ergo loquendo (quod de aliis etiam est dicendum) accidens quinti prædicabilis est: nam existentia nō est essentia hominis, nec pars essentiæ, aliàs non posset non existere. Nec est propria passio: nam aliàs hæc pręedicatio, homo existit, esset æternæ veritatis, & nunquā posset falsificari. Nā propositio, in qua prædicatur propria passio de subiecto, est in secundo modo perseitatis, & propositionē æternæ veritatis constituit, quod apertè falsum est in existentia, hæc.n. est falsa: Antichristus existit, igitur non est propria passio, nā hæc est vera: Antichristus est risibilis, quia propria passio est hoīs risibilitas, etiam falsum asserit, dum dicit, existentiā esse essentiā subiecti existētis. Nam vel loquitur de subiecto existēti, vt sic, & quatenus existēs est, & tunc hæc ꝓpositio est identica, existens est existēs, & subiectum est idem cum pręedicato, & oēs propositiones accidentales, si accipiant cum specificatione, sunt essentiales: nam Petrus est albus si accipiat cū specificatione, quatenus albus est albus, etiā est identica & essentialis, siue necessaria, vnde nulla esset quinti prædicabilis.

Existentia inquam.

Ratio valida.

Præterea, vt propositio sit essentialis prædicatum, debet esse de essentia subiecti, vt in propositione ponitur, v.g. homo est animal, quia de intrinseca ratione hominis est, quod sit animal, hæc prædicatio est essentialis, sed de intrinseca ratione hominis non est existentia: ergo hęc pręedicatio non est essentialis, homo existit: existentia ergo nō est essētia eius. Quod si dicas esse de ratione hominis existentis, etiā hæc, homo est albus, erit essentialis, quia albedo est de essentia hominis albi, quod est absurdum asserere.

Fuga.

Impugnat.

Nam eadem est essentia hominis possibilis, & existentis: ergo si existentia est accidens hominis possibilis, etiam erit accidens hominis pręsentis, & si est accidens Petri positi in rerū natura, erit etiā accidens ipsis secundū esse possibile considerati. Sufficit ergo, vt existētia sit accidens hominis, quod conueniat illi, & non tanquam essentia, vel pars essentię, nec tā quam propria ipsius passio. Quinimo, existentia non adest, & abest ab homine possibili, sed ab homine pręterito abest, & homini præsenti adest, & conuenit, & compositio quæ in homine reperitur, ex quo est, & quod est, est compositio conueniēs rei essentię, cui existentia accidit. Videat Diuus Thomas 2 contra Gentiles, capite 54.

D. Thom.

Quod etiam dicit de morte, ridiculum est: nam si solum mors homini præterito accideret, & non pręsenti, nūquam homo moreret. Nā ex eo pręteritus est homo, quia mortuus est. Conuenit enim mors homini præsenti, sed taliter, vt dicemus, ꝙ ab ipso remouet vitām, & rationem hominis destruit.

2. Opinio.

Alii respondent, quos sequitur Mas. in hoc pręedicabili, q. 3. ad secundum. Et dicunt accidentia priuatiua non esse verè & propriè accidentia, sed priuationes tantum, & amotiones formarum, & entium, ac proinde in hac definitione nullo modo comprehenduntur, in qua so-

lum

lum accidentia definiuntur, quæ denotãt aliquã entitatẽ positiuã. Quæ solutio quã falsa sit, cõstat ex supra dictis in cõclusionib. Nã 5. prædicabile solũ dicit formaliter relationẽ rationis, qua refertur ad sua inferiora accidentalia, extra quorũ essentiã siue formaliter, siue radicaliter est illud, qđ refertur, de materiali verò solum dicit id, qđ est huiusmodi, siue sit aliquid reale, siue rõnis, siue substantia, siue accidẽs, dummodo sit quid vniuocũ. Sed cæcitas v. g. quæ est ens rationis prędicatiuũ, non nascitur ex hominis essentia, neque est eius propria passio, & verè prædicaẽ de homine in concreto, dicendo, Petrus est cæcus: ergo ptinet ad 5 prædicab. falsum ergo est dicere, solũ accidentia positiua definiri in hac definitione. Præterea hæc prædicatio: homo est cæcus, est prædicatio alicuius vniuersalis vniuoci; cæcus vniuocũ quid est ad oĩa habentia cæcitatẽ, & est vniuersale, quia prædicaẽ de plurib. & accidẽtaliter prædicatur de Petro, Ioãne, de Frãcisco, de homine, equo, & leone: ergo est prædicatio quinti prædicabilis; non. n. est propria passio. Dices hoc nõ sufficere, sed esse necessariũ, vt dicat formã positiuã. Sed hæc explicatio, ꝑterquã quod sit volũtaria, falsa est. Nã accidẽs hic nõ definitur loquẽdo de materiali, id qđ est verè accidẽs; sed id qđ est ꝑdicatũ accidẽtale; sed hæc supra dicta ꝑdicatio est huiusmodi: ergo &c. Secunda solutio eiusdẽ est peior. Dicit. n. mortẽ accidẽs esse hoĩs, quia põt abesse ab illo, nõ verò quia possit adesse, quia abesse dicit priuationẽ præsentis. Si igitur accidens abest ab aliquo subiecto, potuit illi adesse. Illud. n accidens abest ab aliquo subiecto, quod potuit illi inesse. Si igitur mors non cõuenit homini nec adest illi, nõ poterit ab illo abesse, maximè, quia vt constat ex D. Th. de spiritualib. creaturis vbi supra, hic abesse & adesse accipiũtur pro affirmari & negari, nõ quidẽ actu sed aptitudine, ita vt accidens sit, quod põt affirmari, & negari de subiecto, eius substãtia & essentia nõ destructa. Et nõ accipitur pro vera inhærentia vel non inhærentia. Vt ergo sit accidẽs huius prędicabilis, necessariũ est, vt vtrũq; cõueniat & abesse & adesse præter subiecti corruptionẽ, mõ dicto. Præterea, si nõ cõuenire subiecto sufficit, vt dicatur accidẽs illius subiecti, sequitur qđ intellectio angelica & oĩa accidentia spiritualia possint dici accidẽtia corporis, qa absunt á subiecto corporeo, hoc est, non cõueniunt. Hoc. n. modo explicat hæc solutio absentiam accidentis, hoc aũt est absurdum: ergo &c. Prædicatio. n. accidẽtalis quinti prædicabilis dẽt esse respectu alicuius, quod se habeat vt forma quæ possit subiecto cõpetere. Vera ergo solutio est quam assignat acutissimus Caietanus in præsenti, dubio secundo, hanc prædicationẽ. homo est mortuus domus est cõbusta, non pertinere ad quintum prædicabile, quia sunt prædicata nullomodo conuenientia subiectis, sed illis repugnantia, & eorũ rõnes destruentia. Prædicata verò, quæ ad quintũ attinẽt ꝑdicabile, debent esse prædicata conueniẽtia subiecto, & debent dicere formã accidentalem, vel aliquid per modum illius, quæ neq; nascatur ex eorũ essentia, nec sit essentia, nec pars essentiæ. Quod verò mors repugnet hominis essentiæ demonstrat D. Tho. 3. p. q. 50. art 4. quia mors est, separatio animæ á corpore: sed coniũctio animæ & corporis complet hoĩs essentiã ista ergo sublata nõ manebit homo: ergo mors facit quod aliquid nõ sit homo. Præterea, mors est priuatio vitæ: ergo hominem vita priuat, sed de essentia hominis est vita, homo est animal, animal aũt est viuẽs: ergo sublato superiore, quod fit ꝑ mortẽ, quã tollitur vita, tollitur hoĩs rõ, & nõ manet; & ita mors est prædicatũ repugnans, & nõ quinti prędicabilis. Et idẽ est de aliis huiusmodi prædicatis dicẽdũ. Quod si dicas, hæc ꝑdicatio est vera, hõ est mortuus. Respondetur, ꝙ accipitur cũ ampliatione, & facit istũ sensũ, qđ est, vel fuit homo, est mortuũ, hoc est, olim homo modò est mortuus. Si aũt sine ampliatione accipiaẽ cũ dr, ꝙ Petrus est mortu⁹, Petrus mortuus est cadauer, quod æquiuocè hõ dr. Et si dicas, illa ergo ꝓpositio vera, homo est mortuus, ad quod prædicabile ptinet Cai. reducit illã ad quartũ & secũdũ modũ perseitatis, qa verificaẽ de hoĩe q fuit: fuisse aũt seu preteritũ fuisse, rõ est, qđ homo sit mortuus, & ita ad 4 prædicabile reducitur: quia sicut esse hoiem, est rõ, vt aliquid sit risibile, ita esse præteritum est ratio, vt aliquid sit mortuum.

Et

Refellitur.

Quõ sit formalitas 5. prædicabilis.

Fuga.

Impugnat.

Refellitur aliud effugium secũda opin.

D. Thom.

3. Opinio. Cai. vera.

D. Thom.

Obiectio.

Solutio.

Difficult.

Solutio ex Caiet.

Et etiã pertinet ad quartũ prædicabile, quia prędicatur propria causa de ꝓprio effectu, sicut in ista, ædificator ædificat, licet caussalitas sit in alio genere. Et hæc sunt acutè dicta à Caie. Alia so utio adhi beri poterat, quod mors & cõbustio pertinent ad quintũ prædicabile, nõ in facto esse, & in esse completo præcisè conside rata, sed prout sunt in fieri, ita q; hõ moritur, domus cõburitur, huius sunt prędica bilis ceterũ ter.nini horũ motuũ dũ in ꝓ positione explicantur per mortuũ & cõ bustum nõ huius sunt prædicabilis in se, sed in viis suis. Et in alterationibus antecedentib. Magister Soto vltimã assignat solutionem præmissa distinctione huius nois mortuu u nominaliter, & participaliter, & dicit ꝙ respectu corporis vtroque modo est accidens quinti prædicabilis. Nã adest & abest à corpore prĕter corporis corruptionẽ. Nã corpus modo viuit, & idẽ postea erit mortuũ, licet habeat aliã formã cadaueris, tunc ta.nen dicitur idẽ corpus, q̃ sic homines cõmuniter loquũtur. Respectu tamen hominis dicitur esse prædicatum disparatũ. Et si fiat argumentum, Christus modò est homo, & est mortuus: ergo iã conuenit eidẽ existenti esse mortuũ: respondetur, quod est supernaturaliter Et si rursus fiat argumentum: Nã hæc aliquo modo erit vera, Ioannes erit mortuus, propter ampliationẽ, & modo non est vera: ergo iã adest & beit à subiecto, &c. Rursus respõdetur, quod vt sit accidens quinti prædicabilis debet accidentaliter subiecto propositionis cõpetere sine ampliatione. Vnde D.Th. de natura generis, quomodo ea res d cat mortua, sed quod fa'sa sit hæc so utio patet ex dictis.

4. Opi. Magistri Soto.

Difficultas

Solutio.

Replica.

Solutio.

D.Thom.

Ad 4.

Ad quartum respondetur, quod si dicã abstractione compositiua, homo non est risibilis, essentia destruitur, cũ ab ipsa dimanet oppositum prædicari, illa.n. essentia, à qua non dimanat risibilitas, non est hominis essentia. Nã si nõ est risibilis, nec homo, & si est homo, est risibilis, quod de albedine dictis, vel nigredine corui non habet verum. Nam si coruus nõ est niger, non destruitur eius essentia, quia ab illa nigredo non dimanat.

Ad 5.

Ad quintum patet ex quarta cõclusione, quę est D.Th. de spiritualib. creaturis.

Ad replicam & ad D.Tho. secundo contra Gentiles, respondetur ꝙ ibi loquatur de accidente. Ad D Th. respondet, in illo loco ipsũ accipere accidẽs, vt distinguit cõtra substantiã. Vt enim aliquid sit accidens hoc modo, debet respicere subiectũ completum, cui inhęreat Dico completũ vel subsistens Nam animæ rationali accidentia spiritualia inhærent. Et sanctus Doctor censet & rectè, accidentia non subiectari in materia prima: nos vero accipimus accidens ꝓ accidenti quinti prædicabilis, cuius subiectũ est illud, ad quod refertur extra eius rationẽ existens nec ab illius profluens essentia, vt statim magis explicabitur. Cum ergo sit diuersa acceptio accidẽtis, si logicè, vel metaphysicè consideretur subiectum, est etiam diuersum, & acceptio illius diuersa.

Explicatur locus D.Thomæ.

Accidens duplex, prædicamentale, & prædicabile, & quid sit vtrumq;.

Ad sextum respondetur, illud, ꝙ induit intentionẽ vniuersalis, v.g. albũ, non importare cõpositionem ex subiecto & accidenti sed solum importare albedinẽ in cõcreto. Et vt vniuersalius loquamur, albedo in cõcreto illa est q̃ accidit inferiorib. & quæ de illis in cõcreto prædicatur, & refert relatione prædicabilis quinti Heruæus, vt patuit supra, cũ de intentionibus agerẽt, dicit album secundũ quod importat compositionẽ ex his nõ prædicari de Petro, v.g. bene tamen secundũ quod importat cõpositionẽ huic, quod est importare albedinẽ in cõcreto. Videatur Paludan. 4. d. 1. q. 2. vbi huic fauet sententiæ, & docet, quomodo fiat prædicatio in his accidentibus: & in cõpositis artificialibus.

Ad 6.

1. Solutio.

Heruæus.

Paludan.

Alii respondent, ꝙ prædicatũ accidentale concretũ, vt albũ, inhęreat formaliter, ratio tamẽ formalis inhærẽdi est ipsa forma accidentalis. Et hoc sufficit, vt totum prędicatum dicatur inherere, sicut totum compositum, vt viuens, licet ratio forma lis viuendi nõ sit, nisi altera pars illius, scilicet, anima. Cum ergo possit forma inhærere, potest cõsequenter formaliter adesse & abesse, & sic accidentaliter prædicari.

2. Solutio.

Ad septimum argumentũ aliqui statim cõcedunt, omnia illa, quæ prædicantur de Deo ex tẽpore, accidentaliter prædicari, accidẽtalitate huius ꝓdicabilis; vt Deus factus est homo, Verbũ caro factum est, Deus est creans, Deus est dominãs mortuus. Quia cũ oia ista nõ sint de essentia Dei, neq; ab eius principiis dimanẽt rectẽ possunt

Ad 7.

1. Solutio.

tas, nec ab illa separari potest; sed conuenit omni semper, & soli, & à principiis rei dimanat.

Ad 5. ar. Ad quintum respondetur ex nostris conclusionibus: & etiamsi admisceatur negatio in definitione Aristotelis, ponitur ad explicandam rationem positiuam quarti prædicabilis.

Ad 6. ar. Ad sextum iam dictum est, quod proprium est vniuersale respectu indiuiduorum, nec illorum respectu prædicatur conuertibiliter. Cum verò definitur, quod cõuersim prædicetur, hoc habet respectu speciei, & respectu illius non est quartum vniuersale, sed est quartum prædicatum, & quid non vniuersale.

Ad 7. ar. Quid definiatur per definitioně proprij, prima, vel secũda intentio. Ad septimum respondetur ex his, quæ docuimus in definitione generis. Nam hic definitur secunda intentio proprii in concreto: & est sensus definitionis, quod proprium conuenit omni, & soli, & semper, id est, refertur relatione prædicabilis, de omni, & solo, & semper. Et hoc totum explicat rationem illius relationis talis vniuersalis, cuius essentia est referri ad inferiora talia, vt in quibus est tanquam dimanans ab essentia specifica illorum, sicut definitio, quæ dicit, genus est, quod prædicatur de pluribus differentibus specie, explicatur ab acutissimis logicis, id est, refertur relatione prædicabilis. Nam prædicatio accipitur ibi formaliter, vt quod, id est, quod refertur relatione prædicabilis. Ita hic accipitur, conuenit formaliter, vt quod, id est, refertur relatione conuenientis, omni soli, & semper.

QVÆSTIO LXXIII.

Vtrùm omne accidens habeat proprium subiectum.

De hac quæstione videatur Ferrara 3. contra Gentes, capite septimo, circa illã rationem Diui Thom. omne quod est de genere accidentis, oportet vt ex principiis alicuius subiecti caussetur: & dominus Caietanus de ente, & essentia capite vltimo, in illa quæstione, an omne accidẽs habeat proprium subiectum.

QVÆSTIO LXXIV.

Vtrùm existentia sit passio propria alicuius rei creatæ.

Controuersia.

In hac quæstione sunt etiam dissimiles sententiæ magnorum virorum. Ferrara libro 2. contra Gentes, capite 55. dicit, existentiam esse propriam passionem formæ intellectualis, vt Angeli, & animæ rationalis, quibus existẽtia conuenit per se, vt distinguitur contra per accidens, & vt sumitur ab Aristotele, primo Topicorum, capite 5. Quam opinionem, vt persuadeat, aduertit ex Diuo Tho. ibidem: quod cõuenire aliquid per se hoc modo alicui est, quod habeat aliquam caussam in subiecto, ad quam necessariò sequatur, & quod ex essentialibus principiis dimanet, ex quo statim fit consequens omne illud, quod hac ratione est per se necessariò alicui competere in rerum natura positio, & oppositum illius nequit cõuenire, sed contradictionem implicare, vt patet in risibili, & homine relicto suæ naturæ. Et si ita conuenit necessario posito in rerũ natura conuenit vt propria passio, & in secundo modo perseitatis. & quia esse conuenit formæ, & ad illam sequitur in rerum natura positæ, & suæ naturæ relictæ, nec potest esse, vt Angeli, vel anima rationalis in rerum naturis posita oppositum habeant, fit, vt existentia sit illorum propria passio. *1. Opin. Ferrariẽsis. Obseruatio Ferrarensis ex D. Thom.*

Obiectio. Et si fiat argumentum, nam si existentia est Angelica passio, sequitur quod ista sit per se, iste Angelus est, consequens est falsum: ergo &c. Probatur minor: nam ista est per se, iste Angelus est: ergo sua opposita, iste Angelus non est, implicabit contradictionem esse veram: & sic nec a Deo fieri potest, vt idẽ Angelus non esset. *Solutio.* Respondetur concedendo maiorem, & negando minorem. Et ad probationem dicitur, quod implicat, suam oppositam esse veram eo modo, quo alia est per se. Nam illa est per se, quia prædicatum conuenit subiecto posito in rerum natura: vnde impossibile est, quod Angelus ponatur in rerum natura, & alia opposita sit vera, Angelus non est. *Replica.* Et cum dicitur, ergo

non

non potest Deus facere, quod Angelus non sit, negatur consequentia: nam non implicat contradictionem, Angelum non esse: sed bene implicat Angelum suæ naturæ relictum in rerum natura positum non esse.

Aliud assertũ Ferrariensis. Dicit præterea Ferrariensis, quod non solum existentia sit propria passio Angeli, & animæ rationalis, seu omnis formæ eadem ratione. *Obiectio.* Et si arguas contra: nam corrupto equo, illius forma desinit esse: ergo non est illius propria passio: *Solutio.* negatur consequentia, nam etiam corrupto homine corrumpitur risibile, & tamẽ est propria eius passio. Sufficit namque, vt sit passio, quod non detur homo, qui non sit risibilis, ita sufficit, vt existẽtia sit passio formæ, quod nunquam detur forma in rerum natura sine existentia, quod est verissimum.

2. Opinio Caiet. Dominus Caietanus prima parte, quæstione 50. articulo 5 ait, quod esse sit propria passio Angeli, & animæ rationalis, & etiam cœli physica, non tamen logica, & prædicatur per se physicè, non tamen logicè. *Distinctio pulcra pro explicatione opinionis Caiet. de duplici perseitate logica, & physica.* Pro huius autem pleniori intelligentia, notandum est, competere aliquid alicui per se logicè, nihil aliud est, quam simpliciter, & absolutè competere, nulla facta suppositione, sed fundatur ista perseitas in connexione terminorum sumptorum absolutè, verbi gratia, risibilitas per se in secundo modo, & tanquam propria passio logica conuenit homini, quia risibile absolutè & necessariò conuenit homini, propterea quod dimanat ab eius essentia. Perseitas vero physica est illa, quæ non fundatur in connexione terminorum absolutè sumptorum: sed quatenus in esse naturali ponuntur, quo genere perseitatis istæ propositiones sunt necessariæ, cælum est, Socrates quandocunque corrumpetur, nam corruptio non conuenit Socrati nisi in rerũ natura ponatur: corruptio enim est rei existentis, & conueniunt istæ duæ perseitates aliqua ex parte. Nam sicut perseitas primo modo habet, quod prædicatum conueniat subiecto inseparabiliter, non absolutè, sed in esse naturali posito: differunt verò, quoniam prædicata, quæ per se logicè conueniunt, nihil non necessarium supponunt, quoniam respiciunt subiecta absolutè sumpta. Prædicata verò per se physicè supponũt aliquid non necessarium, scilicet substantiã productam esse in rerum natura, quod non est necessarium. Et hoc prouenit ex eo, quod talia prædicata respiciunt subiecta in esse physico, ex qua differentia alia oritur, quod prima perseitas adeò est necessaria, vt oppositum implicet contradictionem. Non enim potest esse, hominem non esse animal, vel non esse risibile. At verò quod Petrus non corrumpatur, benè fieri potest, & non implicat, licet implicaret illum suæ naturæ relictum non corrumpi. Sed pro veritate explicanda amplius sit *Decisio Caiet.*

1. Conclu. Cõtra Ferrar. Prima conclusio. Existentia nullius rei creatæ est propria passio logica, nec Angeli, nec cœli, nec formæ alicuius. Probatur hæc conclusio primo argumentis factis in quæstionis vestibulo. Et secundò probatur: Nam illud, quod conuenit alicui per participationem, & accidentaliter, non potest esse propria passio illius: sed existentia conuenit omni creaturæ per participationem, & accidentaliter: ergo, &c. Maior est nota: nam propria passio non conuenit per participationẽ alicuius: homo enim non participat risibilitatem ab aliquo, sed illi conuenit per se secundò. Minor probatur: nam existentia, & esse solius Dei est essentia, qui cum sit infinitè perfectus, est suum esse formaliter.

Præterea probatur conclusio: Nam si esse est propria passio alicuius logica: ergo est æternæ veritatis, Angelus existit: Consequẽs est falsum: ergo illud ex quo sequitur. Probatur maior: Nam omnes propositiones in secundo modo perseitatis sunt æternæ veritatis, & sunt illæ, in quibus passio prædicatur de subiecto. Huiusmodi est hæc; homo est risibilis, homo est intellectiuus: verũ.n. in his propositionibus absoluitur à tempore. Minor probatur: nam illa propositio incipit esse vera, quando prædicatum incipit conuenire subiecto, quod fuit in instanti creationis Angeli. *Solutio.* Et si dicas, quod facit istum sensum; Angelus est aptus existere, & ita ab æterno est vera. *Impugnat.* Contra: nam tunc existentia, non esset passio, sed aptitudo ad existentiam,

 sicut

ſicut hæc propoſitio facit hunc ſenſum, homo eſt riſibilis, id eſt, homini conuenit aptitudo ad ridendum: & tunc aptitudo ſeu potentia ad riſum eſt paſſio, & non riſus. Et hoc argumentum me conuincit contra Ferraram, vt aſſeram, exiſtentiam nullius rei creatæ eſſe logicam paſſionē, ſeu proprietatem.

Num existentia demonstrari poſſit de aliqua creatura à priori.

Tertiò ſequitur, quod poſſit à priori demonſtrari: Nam paſſio, quæ conuenit ſubiecto; ſi non ſit prima paſſio per definitionem ſubiecti demonſtrari poterit. Sed hoc eſt falſum: ergo &c. Probatur minor: Nam ex definitione, & eſſentia rei creatæ non ſequitur eſſe alias, cum ſemper ſit verum dicere, quod Angelus eſt ta lis ſpiritus, ſemper erit verum dicere, quod exiſtit. Et hac ratione aſſerit D. Thom. quod nulla res ſit ſibi ſufficiens cauſa eſſendi: & ita non conuenit illi de ſua natura, ſed ab extrinſeco, & per aliud. Vide ipſum 2. contra Gentes, cap. 52. Et ſi fiat argumentum, conſequitur principia eſſentialia, ergo eſt propria paſſio:

Difficultas curioſa.

Reſponſio.

Aliqui reſpondent, quod conſequitur illa, vt actus ſuppoſiti, & ratione ſuppoſitali præſuppoſita, & aduenit, vt complementum indiuidui: & non conſequitur principia eſſentialia ſolum, ſed indiuidualibus præſuppoſitis, vnde non eſt paſſio. Sed de hoc alibi. Et Magiſter Bannes prima parte, quæſtione 3. latè de hoc diſputat, vide ibidem.

2. Concluſ. Cōtra Ferrar.

Secunda concluſio. Exiſtentia eſt paſſio phyſica aliquarum rerum, vt cœlorum, Angelorum, & animæ rationalis: non verò eſt propria paſſio phyſica formæ equi. Probatur: nam propria paſſio phyſica illa dicitur, quæ non poteſt ſeparari à ſubiecto in eſſe naturali poſito, ita vt non fuerit verum dicere naturaliter, ſubiectum tale non eſſe, ſic adeo, vt naturaliter implicet contradictionem, per naturales cauſas non eſſe: ſed hoc modo exiſtentia ſe habet ſolum reſpectu ſupradictorum: ergo &c. Et quod non ita ſe habeat reſpectu formę equi iam patet, quia verè ſeparatur ab illa forma, ita vt ſit verum dicere naturaliter loquendo, forma equi non eſt, cum iam corruptus eſt equus: ergo &c.

Obſerua.

Et aduertendum erit, eſſe paſſionem phyſicam modo explicato, diminuere à ratione propriæ paſſionis, quia dicit, conuenientiam non ſimpliciter, ſed certo modo: paſſio vero logica ſimpliciter conuenit. Et ſi fiat argumentum contra hanc concluſionem, eſſe conuenit per ſe formæ, ergo, vel eſt eſſentia, vel paſſio: non eſſentia, ergo paſſio: nā in aliis modis per ſe non poteſt competere.

Obiectio.

Solutio.

Reſpondetur, phyſicè concedo, logicè nego: quia per ſe non prædicatur de forma, licet conſequatur ad ipſam in rerū natura poſitam, quod ſufficit, vt ſit per ſe phyſicè.

Obiectio ex D.Thom.

Sed contra: nam Diuus Thom. dicit 2. contra Gentes, capite 55. formę conueni re eſſe, ſecundum quod ipſum: ergo per ſe, ſimpliciter, vt patet ex eius definitione.

Solutio.

Reſpondetur ex eodem D.Tho. ibidē, quod ibi a ſanctiſſimo pręceptore accipitur ſecundū quod ipſum pro cōſequutione exiſtentię ad formam tanquam ad cauſam formalem: ſicut effectus ſecundarius conſequi ſolet ad cauſam ſuam, in quo ordine collocamus extenſionem in ordine ad locum, quam facit quantitas.

Replica ex D.Thom.

Solutio.

Et dum etiam aſſerit D.Thom. quod conueniat formæ ſecundū ſe, vult dicere, quod ſit effectus ſecundarius ipſius formæ. Et hoc ſufficit ad ſuum intentum; quia forma in actu poſita ſuum effectum debet habere, niſi impediatur. Itaque eſt effectus per ſe in cauſſando, non in prædicādo, ſicut ædificator ædificat, eſt per ſe in cauſſando, non in prædicando. Accidentalis enim prædicatio eſt iſta, ædificator ædificat. Et per hoc patet ad primum ſenſum quæſtionis.

Num dentur paſſiones diſiunctiuę.

Ad ſecundum, vtrùm ſint paſſiones diſiunctę, reſpondetur affirmatiuè, nam par, vel impar eſt propria numeri paſſio, quā doquidem conuenit omni, ſoli, & ſēper, & procedit ab eſſentia numeri in ſpecie bus conſiderati, quod ſit par vel impar, & entis paſſio eſt actus, vel potentia finitum, vel infinitum, lineæ paſſio rectum, vel curuum, & propterea diſiunctæ paſſiones vocantur, quia nulla illarum per ſe eſt paſſio, ſed vna, vel altera. De qua re vide Ariſtotelem libro primo Poſteriorum, capite. 4. & ibidem Caietanum & Soto. Ad rationem Ferrarienſis in oppoſitum ex dictis conſtat apertè.

QVÆ-

QVÆSTIO LXXV.

Vtrum propria passio realiter distinguatur à subiecto, cui conuenit per se.

Hanc quæstionem optimè versat Caietanus prima parte, quæstione 77. articulo 1. ibi illam vide.

QVÆSTIO. LXXVI.

Vtrum propria passio possit per diuinam potentiam separari à subiecto.

1. Argum. Idetur quod non. Primò, quia ista propositio semper est vera, homo est risibilis: ergo non potest risibilitas separari ab homine. Probo antecedens, quia est perpetuæ veritatis. Consequentia probatur: Nam si ista est vera: ergo prædicatum conuenit subiecto: quia esse risibile est effectus formalis risibilitatis, sicut esse album est effectus formalis albedinis: sed non potest esse album sine albedine, etiam de Dei potentia, quia implicat ex parte facti: ergo nec risibile sine risibilitate, sed est risibilis semper: ergo semper habet risibilitatem.

2. Argum. Secundum argumentum. Si potest separari, sequitur, quod ista sit falsa, homo est risibilis semper. Patet, quia homo non habet risibilitatem semper, & tamen sequitur, quod illa scientia, cuius est hæc propositio physica, vel metaphysica, inclinet ad falsum, quia inclinat ad hanc veritatem, homo est risibilis: sed non est: ergo inclinat ad falsum, quod est impossibile, nam scientiæ non possunt ad falsum inclinare, sicut nec virtus ad malum etiam per miraculum. *Cõfirmat.* Et confirmatur, quia habere tres angulos æquales duobus rectis, est passio trianguli, & non potest separari: ergo &c.

3. Argum. Tertium argumentum. Nam relatio creaturæ est propria passio creaturæ, & non potest ab illa separari: ergo &c. Maior patet, quia sequitur ad eius naturam: ex hoc enim quod habet esse participatum, quod est eius essentia, sequitur, quod sit creatura. Sed minor probatur: quia non potest esse, quin dicat ordinem ad Deum, vt ad caussam.

Controuersia. De hac quæstione sunt variæ opiniones. *1. Opi. Caiet.* Caietanus 1. parte, quæstione 54 artic. 3. dicit, quod licet aliqua propria passio distinguatur à subiecto, tanquam res à re, nõ sequitur, quod possit separari ab illo: & quamuis dimanet in genere caussæ efficientis à subiecto, & caussalitatem effectiuam Deus supplere possit, intelligitur de pura effectiua, & propria, quæ est per actionem, non verò quæ est per emanationem. Cum Caieta. tenet Capreolus, vbi à Soto & Ferrara citatur in 3. Sententiarum, quamuis dicat, oppositam opinionem esse probabilem,

2. Opi. Ferrar. Secunda opinio est Ferraræ 4. contra gent. cap. 65. qui dicit, posse separari passionem realiter à subiecto distinctam. Et hoc probat multis authoritatibus D. Th. quas ibi videre poteris. Idẽ tenet Soto, capite de proprio. *Deciditur controuersia ad mẽtẽ Ferrar. contra Caiet.* Ratio pro hac opinione (quam ego veriorem iudico) sit ista. Nõ repugnat virtuti diuinæ & potẽtiæ, vt hoc non possit facere: ergo &c. Antecedens patet: nam si repugnaret, esset, quia implicaret contradictionẽ: sed hoc non: ergo &c. Maior patet: nã illud solũ, qđ contradictionẽ implicat, Deo est denegãdũ. Probo minorem: quia si implicat contradictionem, vel est, quia passio est de essentia subiecti: quod falsum est, cũ passio supponat suam essentiam constitutã per differentiam, & ad illã consequatur: aut est, quia subiectum est eius causa materialis: & nec hac ratione: nã de ratione caussæ naturalis, non est, quod nõ possit esse sine aliquo accidenti: nam videmus hoc subiectũ modò subleuare albedini, modò nigredini, & modò esse sine hoc accidẽti, mõ sine illo: vel est, quia est eius caussa finalis: nec hac ratione: nã non inconueniens finem esse sine ordinato ad finẽ, quando ordinatum ad finẽ est posterius ipso fine, nec est eius caussa, quãtum ad esse: & his modis passio ordinatur ad subiectũ, quapropter potest esse sine illo: ergo &c. *1. Ratio fortissima pro cõclusione.* Vel implicat, quia est eius caussa efficiens per verã productionẽ, quod est

contra D. Tho. vbique. Tum etiam, quia Deus potest subtrahere concursum cuiuscunque caussæ agentis; quia sicut cum suo cōcursu applicat ad agendum, ita illum potest subtrahere, ne agat. Et sic poterit Deus non concurrere cū essentia, vt habeat actionem circa passiones producendas, vel implicat, quia, vt inquit Caietanus, passiones dimanāt ab essentia, non per veram actionem, sed per quandā naturalem resultantiam, & naturalē sequelam. Et nec hoc, quia passio est ignis comburere materiam applicatam, vel saltem hoc dimanat ab igne per modum resultantiæ. At verò impedit hoc, vt patet in fornace Babylonica, vbi ignis non cōbussit pueros illi applicatos. Et secūdò probatur.

2. Ratio. Nam subiectum prius natura est, quam passio: ergo non dependet ab illo, ergo potest esse sine illo, aliàs si non posset esse sine illo: ergo depēderet ab illo, quod est falsum: nam aliàs dependeret & non dependeret, quia est prius, & prius, vt prius, à posteriori non dependet. Itē.

Confirm. Nam Deus cōcurrit cum subiecto vt per suam virtutem per resultantiam producat passionē: ergo poterit abstrahere concursum, & sic non producet: quamobrem non manebit passio.

3. Ratio. Tertiò. Nam esse sequitur formam, per naturalem resultantiā, at in aīa Christi fuit impeditum: ergo & passio poterit impediri.

4. Ratio. Et quartò probatur, quia inhærere subiecto, passio est accidentis, (secundū aliquos) at tollitur à Deo, vt in sacramento patet: ergo, &c.

2. Assertio Authoris. Dico secundò, quod habere tres angulos, &c. & aliæ passiones, quæ non realiter tanquam res à re distinguuntur à subiecto, nō possunt separari, vt de se patet: quia sunt eadem entitas, & habent idem esse.

Difficultas indecisa. Si autem possint formaliter separari, sicut relatio, & fundamentum, quæ formaliter distinguuntur secundum vnam opinionem, & tamen datur fundamentum sine relatione formaliter, licet non entitatiuè, anceps videtur res.

Dissoluuntur argumenta.

Ad 1. arg. AD primum respondetur dupliciter. Primò, quod illa est propositio vera: homo est risibilis: ergo habet caussam formalem, distinguendum est: habet causam formalem, secundum connexionē per se, in secūdo modo perseitatis, concedo: habet caussam formalem existentē tunc in subiecto, nego. Itaque, si Deus tolleret à me risibilitatem, essem risibilis, non quia actu in me existat risibilitas, sed quia connexio illius cum subiecto est in secundo modo perseitatis: & ita semper est risibilitas in homine secundū connexionē per se, licet non secundum existentiam. Esset tamen ista tunc falsa, homo existit risibilis. Et illa propositio, homo est risibilis, facit hunc sensum, risibilitas connectitur cum homine per se, sicut ista, homo est animal, est vera, etiam homine nō existente, quia facit hunc sensum, de natura hominis, & de essentia est animal, etiamsi tunc non existat animal eodem modo. Secunda solutio statim dicetur.

Ad 2. arg. Ad secundum respondetur, quod illa propositio nō potest falsificari, vt modo dictū est. Secūdò respondetur, quod illa propositio est falsa, quia non habet formam, à qua denominetur subiectū. Si dicas, ergo nō est perpetuæ veritatis; nego consequentiam: nam vt sit perpetuę veritatis, sufficit, quod, naturaliter loquēdo, relinquēdo res suæ naturæ non possit esse falsa. Et ad argumentū, ergo tunc sciētia inclinat ad falsum: respondetur, quod non inclinat ad falsum: nam dicit, quod naturaliter loquendo homo est risibilis. Et hoc semper est verum: nā quid Deus supernaturaliter facere possit, non dicit.

Nō omnes sciētiæ sunt æquales in certitudine. Et si contra solutionem arguas primam. Si illa propositio nō potest esse falsa: ergo omnes scientiæ sūt æquales in certitudine, negatur consequentia: nā lumen naturale nō potest inclinare ad falsum, nec ēt fides, at certior est fides propter modum procedendi, quia immediatè innititur diuinæ reuelationi, ita vna sciētia certior est alia, etiamsi non possint ad falsū inclinare propter modum procedēdi. Illi qui dicunt, quod illa propositio, homo est risibilis, etiā ablata risibilitate sit vera, quia facit hunc sensum, homo habet naturam, vnde dimanet risibilitas, malē dicunt. Nam tunc non est eadem propositio, q̄a idem est hoc dicere, ac dicere, hō est rationalis, quod non significat supra dicta propositio, quapropter alia est ab ista.

Ad Confir. Ad confirmationem iam patet.

Ad

Potestne Deus cōseruare creaturam sine relatione creationis ad creaturam. Ad tertium respondetur, quod relatio creaturæ non sit passio creaturæ, sed accidens, quod sequitur necessariò ad creaturam positam in esse. Vtrum autem possit Deus destruere illam relationem manente creatura, dicemus cap. de relatione. Vide aliam solutionem in Ferrar. vbi sup.

Nota vltimò, quod conditiones indiuiduales, quæ faciunt Petrum singularem, non possunt ab illo tolli, quia sunt de eius essentia, vt indiuiduum est, & per illos est definiendus, in quantum indiuiduum est.

VLTIMVM PRAEDIcabile de Accidenti.

QVAESTIO LXXVII.

Vtrum definitio accidentis, quinti prædicabilis sit rectè tradita.

Idetur, quod non. Nam sic definitur: Accidens est, quod adest, & abest à subiecto præter subiecti corruptionem. Nam adesse, & abesse, vel accipitur primè intentionaliter, vel secundè intentionaliter; neutro modo, ergo mala est definitio. *1. Argum.* Probo min non potest dici quod accipiatur primo modo, quia omnis definitio logica, cuiusmodi hæc est, debet determinari ad secundam intentionem: ergo debet dari per terminos secundæ intentionis. Antecedens est clarum, quia obiectum logicæ est secunda intentio, de qua passiones demonstrantur: ergo ad illam debet determinari. Cōsequentia patet, quia, quæ sunt partes definitionis logicalis, debent explicare secundam intentionem, & suam quidditatem, & ita debent esse aliquid rationis, constituens essentiam secundæ intentionis, huiusmodi non possunt esse entia realia. Nec accipitur secundo modo: nam postea diuiditur accidens, quod hic definitur, in separabile, & in inseparabile; sed hoc non potest competere accidenti definito, si sumatur secundè intentionaliter, quia nulla secunda intentio est accidens inseparabile: ergo &c.

2. Argum. Secundum argumentum: Quod hic definitur, diuiditur postea in accidens separabile, & inseparabile: sed repugnat id quod adest, & abest à subiecto, & cætera, esse accidens inseparabile: ergo alia definitio debet assignari, vt conueniat omni contento sub definito. Bona enim definitio debet competere definito & omni contento sub illo. Et confirmatur hæc ratio, & explicatur. *Confirm.* Nam si est bona definitio: ergo conuenit omni accidenti, sed hoc est falsum, ergo non est bona. Probo minorem, quia non cōuenit accidenti inseparabili, accidēs enim inseparabile nō adest & abest à subiecto præter subiecti corruptionē, alias esset separabile, & abesset à subiecto.

3. Argum. Tertium argumētum: Nam mortuum, & combustum sunt accidentia, quia non sunt de essentia alicuius rei, nec propria passio, & tamen non adsunt, & absunt præter subiecti corruptionem, ergo definitio nulla. Antecedens probatur: Nam combustio conuenit, verbigratia, domui, vel alicui simili, & tamen nō adest, nec abest ab illa præter ipsius corruptionē, nec potest dici, quod sint essentia, vel passio illius, & idem de morte dicendum est respectu mortui.

4. Argum. Quartum argumentum: Sequitur ex hac definitione, quod risibile sit accidens quinti prædicabilis, quia adesse & abesse debet explicari, non realiter, sed per cogitationem, vt cōueniat accidenti inseparabili, ita vt accidens sit, quod mente potest cogitari adesse & abesse, non destructo subiecto, id est, ratione subiecti, & definitione. Sed etiamsi cogitem per rationem hominem non esse risibilem, non destruitur hominis definitio: quia risibilitas non est de conceptu, & quidditate hominis, sed est posterior illa, & ꝓpria eius passio, atq; effectus: ergo bene potest quidditas hominis intelligi sine risibilitate. Et ita licet cogitetur non inesse homini, non destruetur eius ratio: consequens autem falsum est, quia, vt visum fuit, ad quartum prædicabile pertinet, nec potest ad duo prædicabilia pertinere.

5. Argum. Quintò: Nam quando dicitur in definitione: accidens est, quod adest, & abest à subiecto, el nomine subiecti intelligitur substantia completa, vel incompleta: neutrum horum: ergo

definitio est nulla. Prob. min. Nam hæc prædicatio est 5. prædicabilis, quātitas est alba, est figurata, &c. Et tamē in Sacram. Eucharistię verificatur de subiecto, quod nec est substantia completa, nec incompleta. Quod autem non debeat intelligi etiam substantia completa, probatur: nā hæc prædicatio est quinti prædicabilis, aia existit, materia existit, & tamen subiectum est substantia incompleta. Quod si dicas, debere intelligi substantiā incompletā: Contra, nam D. Tho. 2. contra Gen. ca. 81. dicit expresse nomine subiecti debere intelligi substantiā completā, & ita animā nō est accidens, licet possit adesse, & abesse à subiecto, quia nomine subiecti substātia completa intelligitur. Si dicas, quod intelligitur substantia abstrahendo à completa, & incompleta. Contra: nam iam visum fuit, quod hæc propositio sit quinti prædicabilis, quantitas est alba, & tamē subiectū nullo modo est substātia.

Solutio. *Replica ex D. Thoma.* *Solutio.* *Replica.*

6. Argum. Sextò: Nam albū est quinti prædicabilis respectu Petri & Ioannis, & tamen non adest, & abest à subiecto præter sui corruptionem: ergo illa definitio est nulla. Minor probatur: Nam album non inhæret Petro, quia album dicit corpus, & albedinem, seu cōpositū ex corpore, & albedine, sed tale compositum non adest Petro, sed quod inest est albedo, & consequenter nec abest: ergo definitio illa nulla est. Probatur min. quia illud adest, & abest, quod inhæret, vel non inhæret, quod solum est forma accidentalis, & non cōpositū ex subiecto, & accidenti: ergo &c.

7. Argum. Septimum argumentum: Illa definitio competit aliis à definito: ergo est nulla. Probatur antecedens: quia humanitas adest, & abest à verbo Diuino præter verbi Diuini corruptionē, tamen non est accidens respectu illius: Hæc enim prædicatio non est accidētalis; Verbū Diuinū est hō: ergo &c. *Confirm.* Confirmatur: Nā datur per distinctionē: ergo non explicat rei essentiam, quæ simplicissima est, & constat genere & differentia, quæ positiuè & determinatè conueniunt, & non disiunctiuè.

8. Argum. Octauum argumentum: Calor est accidens commune respectu aquæ, non tamē illi inest præter subiecti corruptionē: ergo illa definitio est nulla. Maior patet, minorem probo: quia calor paulatim corrūpit aquam. Et confir. Perfecta frigiditas vel in summo est, etiam absolutè loquendo, accidēs commune, & tamen per eius absentiam disponitur aqua ad corruptionem: ergo malè dicitur, quod accidēs adest, & abest præter subiecti corruptionē. Quod si dicas, præsentia caloris aut absētia frigoris non statim corrumpit aquā, & ita manet cum hoc accidenti essentia subiecti non corrupta: Contra. *Solutio.*

9. Argum. Nonò: Mors, & existentia actualis accidunt homini, vtrumque enim est extra essentiam eius, & ita sunt istæ propositiones; homo est mortuus, homo existit in materia contingenti; & tamen, nec existentia adesse, nec mors abesse possunt præter subiecti corruptionem: ergo definitio est nulla. *Replica.*

10. Argu. Decimò: In his propositionibus: annulus est aureus, animal est rationale, prædicata possunt abesse à subiecto in communi sumpto præter illius corruptionem, & tamen non est accidens, sed substantia: ergo definitio prædicta non solum conuenit accidenti: ergo est mala.

Fundamēta pro veritatis explicatione. Accidens nomen æquiuocum est, multa significans, ne ergo fallamur, oportet varias eius significationes pandere. Significat primò defectum, qui cōmittitur in argumentatione, vt cum dicimus, cōmitti fallaciam accidētis. Et quamuis in ista significatione importet secundam intentionem, non tamen vniuersalem, & ideò non pertinet ad præsentem tractationē. Accipitur secundo modo accidens, vt distinguitur contra substantiam, qua ratione est nomen primæ intentionis, & eius consideratio per se pertinet ad metaphysicum, qui considerat ens in quantū ens, & duos modos entis, quorum vnus est ratio entis. Tertio modo accipitur accidēs logicè, & est vnum ex quinque prædicabilibus, in qua acceptione tripliciter definitur à Porphyrio. Prima definitio est ista: accidens est, quod adest, & abest à subiecto præter subiecti corruptionem. Secunda est: accidens est, quod contingit eidem inesse, & non inesse. Tertia est: quæ ita se habet: accidens est, quod nec est genus, nec species, nec differentia, nec proprium, semper autem est in subiecto subsistens.

Accidēs nomē æquiuocum significat tria. *Triplex definitio Accidentis.*

Decidi-

Deciditur quæstio.

1. Conclus. *Pulcherrima doctrina D.Tho.* PRima cõcl. Optima est explicatio primæ definitionis accidentis, quam tradit Diuus Thomas de spiritualibus creaturis, art. vlt. ad 7. Vbi sic ait: Duplex est operatio intellectus, vt dr̃ 3. lib. de anima, vna, qua intelligitur, quod quid est, id est, quidditas rei, & tali operatione pôt intelligi essentia rei, & sine proprio & sine accidenti, cum neutrum istorũ ingrediatur essentiam rei, & res solũ exposcat ad sui cognitionẽ ea, quæ eius ingrediuntur essentiã. Sed nota, hanc D. Th doctrinã esse intelligendã formaliter. Nã optimè potest essentia & quidditas hominis formaliter intelligi, sine eo quod formaliter intelligatur risibilitas. Verũ qui intelligit hominis essentiam, etiamsi formaliter non intelligat risibilitatẽ, intelligit radicaliter, quia risibilitas est in radice quidditatis, seu potius quidditas est radix passionũ. Et hoc modo non sunt accidentia cõia in essentia, quia cum non profluant ab illa, nõ radicantur in illa. Alia est operatio intellectus, (inquit Angelicus Doctor) cõponentis, & diuidẽtis. Et isto mõ pôt substantia intelligi sine accidentali prædicato, etsi secundũ rẽ sit inseparabile. Sicut possumus intelligere, coruũ esse albũ, non. n. ibi est repugnãtia intellectuũ, cũ oppositum prædicati non dependeat ex principiis speciei. Nigredo enim corui, q̃ est principiũ albedinis, non procedit ex principiis rei specificis, & eadẽ operatione non pôt intellectus intelligere essentiã rei, sine eius propria passione, & hoiñẽ sine intellectu, quia hęc est repugnãtia intellectuũ, cum oppositũ prædicati. f. esse intellectiuũ depẽdeat ex principiis subiecti, nam intellectus consequitur necessariò ex essentia hominis. Et dicere, quod nõ est intellectiuũ, est dicere, quod non habet talẽ essentiam. Quia vero nigredo corui nõ sequit̃ ex eius essentia, dicere, quod coruus nõ est albus, non est eius tollere essentiã (& hoc intelligit̃ naturaliter loquẽdo, nã supernaturaliter bene potest Deus separare risibilitatẽ, & erit falsũ dicere, quod homo est risibilis sed nostra sententia in prædicabili proprio explicata melior est.) Cõcludit igit̃ D.Th. sic, ergo pôt intelligi essentia animæ prima operatione intellectus, vt, s. intelligatur, qđ quid est, absq; potentiis, non aũt secunda operatione intellectus, ita vt intelligatur, nõ habere potentias, quod aliis terminis dr̃ abstractione præcisiua, non vero cõpositiua. Est igit̃ sẽsus huius definitionis primi accidentis, quod inest, & abest à subiecto, &c. Id est accidens est vniuersale, qđ adest & abest præter subiecti corruptionẽ; idest, intelligitur, adesse, & abesse per intellectũ cõponentẽ, & diuidentẽ, sine eo qđ essẽtia rei destruatur, propterea qđ ex eius nõ dimanat principiis. Et notandũ est, qđ cum per secundã operationẽ intellectus dico coruũ non esse nigrũ, certũ est, hanc propositionẽ esse falsam, siquidem significat rẽ aliter esse, q̃ est. Nihilominus etsi intelligatur falsa, non tñ eius falsitas destruit corui essentiam, quia non dimanat nigredo ab essẽtia corui. Vt ergo sit quintũ prędicabilis, hoc sufficit. Et hæc D.Th. intelligentia maximũ fundamentũ hẽt in Porphyrio; cũ dicit̃ potest, n. coruus albus, & Æthiops albus itelligi sine interitu rei subiecti. Nõ dicit esse, sed intelligi. Et nõ dixit verè, sed sine eo qđ res destruat̃. Et qm̃ definitiones demõstrari nequeũt, sufficiat illam sic explicasse. Et postea soluemus, quæ contra illam sunt, argumenta.

Authoris obseruat.

Quare substãtia intelligi nequeat sine proprio, ... & intelligi possit sine quo nis accidẽte inseparabili.

dens adsit, & absit præter subiecti corruptionem.

Modus dicendi Diui Thom.

Obseruat.

Fũdam. doctrinæ Thomisticę.

Controuersia.

Quo acci-

Alii qui censent, definitionẽ hãc intelligendã esse de absentia & præsẽtia reali, ita, vt significet illud dicat̃ accidẽs esse, qđ adesse & abesse pôt realiter à subiecto, &c. ex qua absẽtia reali, actuali, vel possibili cõsequitur, vt subiectũ cũ negatione illius accidẽtis, & cũ opposito accidenti intelligi possit, salua essentia subiecti, ita vt nõ liceat inferre, subiectũ nõ esse, aut essẽtiã eius esse distinctã. Et probãt hanc sniam, quia in hoc sẽsu propriè saluatur vis, & significatio illorũ verborũ, adesse & abesse, quorũ proprietas in snia Diui Th. nõ saluatur. Nã adesse, & abesse accipitur pro affirmari, vel negari, q̃ non est propria acceptio, ergo ista snia, siquidem propriè accipit verba, præferenda est. Et secundò, quia post definitionẽ accidẽtis Porphyrius diuidit illud in separabile, et in inseparabile, q̃ diuisio non pôt intelligi nisi de separabilitate reali, & inseparabilitate. Nã si intelligat̃ de separabilitate per rõnẽ, illa nõ est ꝓpriè separabilitas, & vtrumq; est separabile per rationem.

2. Modus dicẽdi aliorum.

Probat. 1.

Probat. 2.

Quapropter malè divideretur in accidēs separabile, & in inseparabile, cū vtrumque sit separabile per rōnem. Et vltimo, quia quod à parte rei nō potest abesse, essentiam concomitatur, & illā vt propria passio sequitur, & eius negatio destruit essentiam rei. Nam non habemus signum aliquod, quo cognoscamus accidens aliquod à rei essentia profluere, nisi quia ab illa nō pōt separari: ergo &c. Et cū argui tur contra istā sniam: nā secundū illā, oē accidēs inseparabile erit propria passio, & sic malè Porphyrius diuisisset accidēs in separabile, & in inseparabile. Respondent huius sniæ authores, accidēs inseparabile dici à Porphyrio illud, qđ pōt nō sēper inesse, seu non à principio rei insese. Dicitur tñ inseparabile, quia postquā semel inhæserit, nunquā potest naturaliter abesse, vt cæcitas, cicatrix, vel perfecta nigredo corui, vel albedo cygni. Et si cōtra illos fiat argumētū: nā Porphyrius explicauit rōnem accidētis per separabilitatē rōnis: ergo ita est eius intelligēda definitio. Dicunt ipsi, hoc fecisse propterea, quod absentia per rōnem, sine eo qđ essētia subiecti destruatur, est signū separabilitatis realis possibilis, saltē vt dictū est. Et si contra illos fiat argumētū, quod Porphyrius dixit, nigredinē Aethiopis esse accidens, & tñ esse inseparabilē, quidā eorum dicunt, Porphyriū in hoc fuisse deceptū, maximè cū nō requiratur exēplorū veritas. Alii respōdēt, in coruo & Aethiope duplicē nigredinem posse cōsiderari, alteram intensam, quā discursu temporis acquirit, & hanc dicit esse accidēs, & de hac loqui Porphyrium. Alterā verò remissā quam habet à principio: & illa est propria passio, nec de hac author loquitur. Et dicunt ita loqui D. Augustinum quarto de Trinitate, capite quarto, Fonseca libro quinto metaphysicæ, capite 28. q. 19. sectione 4. in solut. ad 5. dicit, nigredinem corui dupliciter considerari posse, etiā in ordine ad coruum. Primò, quatenus naturaliter consequitur sēper essentiam eius. Secundò, quatenus nihil repugnat, illam per potentiam supernaturalem seu naturalē separari. Si primo modo consideretur, vult esse proprium secundo modo: si verò secundo modo, vsurpetur accidens quintū prædicabile.

Probat. 3. *Obiectio.* *Solutio.* *Replica.* *Solutio.* *Replica.* *1. Solutio.* *2. Solutio.* *3. Solutio* *Fonseca.* *Distinctio*

Sed hæc opinio, quàm sit falsa, variis ostēditur modis. Primò est cōtra Porphyriū, qui, vt patet in textu, explicuit accidentis essentiā per hoc, quod est abesse, vel adesse per rationē, iuxta D. Th. explicationē, & sententiam vniuersaliter à logicis peritis approbatā: ergo illam solū explicare de separabilitate reali, vel inseparabilitate est contra Porphyriū. Illud etiam, qđ dicit hęc sētētia, quod nigredo est duplex, intensa, & remissa, & remissa est passio, intēsa minimè, sed accidēs quinti prædicabilis, ridiculū est. Primò, quia in coruo non est duplex nigredo, sed vna & eadē, quia accidēs illud duplex vel distinguitur specie, & hoc nō audebūt dicere, etsi errare velint. Vel non; & neq; hoc, quia subiectū est idē, & ita non pōt habere duo accidētia eiusdē speciei absoluta, cū distinctio numerica sumat penes subiectū. Item, nā si nigredo intensa est accidens separabile, non rectè posuit Porph. exemplū, vt ostenderet esse aliquod accidens inseparabile: & licet possit corui nigredo intēdi, non propterea est dicēdū, esse duas in coruo nigredines. Vnde etiā errat Toletus in hoc loco dub. 3. Fōseca errat etiam in illa sua distinctione. Nā si nigredo pōt simul naturaliter separari, nō pōt esse accidēs quarti prædicabilis, quia est de eius intrinseca rōne, vt sit naturaliter inseparabile, cū cōsequatur essentiā, & constituat propositionē de per se. Et quidē, nigredinē corui & Aethiopis nō esse propriā passionē per se notū est. De Aethiope patet, quia cū sit eiusdē speciei nobiscū, nullā passionē habebit, quā nos nō habeamus, neq; nos, quā ille; sed hæc nō est propria passio nostra, ergo neque Aethiopis. Sed qđ neq; nigredo sit propria passio corui, probatur apertè, quia propria passio est, q̄ conuenit omni & soli, & sēper: sed nigredo nō soli coruo conuenit: ergo nō est propria passio eius. Antecedens est euidens, & consequētia clara: Nam sicut essentia est propria speciei coruinæ, ita passio deberet esse ei ppria, quia essentiā talē consequitur. Prætereà. Nā Fonseca dicit albedinem, siue naturaliter, siue supernaturaliter posse separari à coruo. Detur vnum, scilicet, quod naturaliter separetur, tunc impossibile est quod sit propria passio, quia naturaliter conse-

Refellitur sententia modo dus dicendi. *Errores Toleti, et Fonsecæ.*

consequitur essentiam, & communis sen tentia recepta est ab Alberto Magno, naturaliter posse nigredinem à coruo separari; quin potius Sipontinus testatur, se Neapoli coruum vidisse album apud Alphonsum Siciliæ Regem, tempore Calixti Papæ. Et si dicas, ergo est accidens cōe separabile, si adest & abest, ita fateor, & accidens inseparabile, si non potest vlla ratione abesse. Vtrùm autem hoc sit possibile, non est logici muneris disputare. Præterea: Nam accidens hoc consequitur ex principiis indiuiduātibus corui: ergo nō est propria passio. Consequentia est euidens, antecedens probatur: Nam si ex specifica natura oriretur, non conueniret alteri, nec posset aliquo artificio separari: sequitur enim ipsam essentiam semper.

Opinio Alberti Mag. *Experientia.* *Instantia.* *Solutio.*

Secunda conclusio; Reliquæ duæ definitiones, quas Porphyrius assignat, rectæ sunt: nam hæc definitio; accidēs est, quod contingit eidē inesse, & nō inesse, est Aristot. 1. Top. c. 4. & est explicanda sicut præcedens, i. accidens est, quod intelligitur operatione compositiua, inesse & non inesse, salua scilicet propria essentia subiecti. Secunda verò definitio, quod neq; est genus, neq; species, &c. & semper subiecto est subsistens, est intelligēda nō quod accidens semper inhæreat subiecto realiter, nā sic oē accidens esset inseparabile, sed q̄ semper inhæreat subiecto inhæsione pdicationis, i. quod semper se habeat respectu subiecti, vt prædicatum accidentale directum. Ista tamē definitio potius est notificatio accidentis per negationem aliarum specierum, quàm vera definitio.

2. Conclus. Duæ vltimæ definitiones accidentis explicantur.

Tertia concl. Hic definitur accidēs sub ratione vniuersalis quinti. Hæc conclusio ponitur contra quosdam parum acutos logicos, qui censent, Porphyrium hic definisse rationem accidentis, vt sic, nō verò rationem quinti vniuersalis, nā diuersa est vtriusque essentia. Ratio enim accidentis conuenit singularib. accidentibus, vt huic albedini, cui nullo modo rō quinti vniuersalis conuenire potest. Et si contra istos fiat argumentum. Nam intentio Porphyrii est tractare in præsēti de quinto vniuersali; illud igitur definiuit. Respōdent nō definiisse, quia facillimo negotio ex præhabitis talis potuit colligi definitio, quæ quinto vniuersali adaptaretur.

3. Conclus. Cōtra quosdam minus eruditos Logicos. *Obiectio cōtra præfatos.*

Ceterum nostra conclusio vera est. Nam cùm subiectum logicæ, sit talis secunda intentio, vt sup. visum fuit, omnis logica definitio debet respicere formaliter, tanquam definitū secundam intentionē. Verū est tamē, qđ quia hæc secūda intentio minimæ est entitatis ab Arist. Porphy. & aliis sæpissimè explicatur per fundamēta sua. Et ita multa miscet in præsenti Porphyr. de accid. secundū realē cōsideratio nē, vt naturā secūdæ intentionis p̄clarior a notificet. Itaq; secundam intentionem 5. vniuersalis p̄ sua substrata declarauit. Sensus definitionis est, accipiendo, vt reuera accipitur, definitum secundè intētionaliter, accidens est vniuersale, quod adest, & abest à subiecto præter subiecti corruptionem, i. quod potest materialiter affirmari, & negari de subiecto sine eo, qđ eius essentia destruatur. Et si sumatur pro secunda intentione in concreto; accidēs est quod adest & abest, &c. idest, quod refertur ad subiectum relatione prædicabilis accidentalis, & quod nullo modo est de essētia subiecti. Et illa particula, abest, conducit ad explicationem huius, adest, ex eo enim quod intelligitur abesse, non destructa essentia subiecti, necessariò est prædicatum quinti prędicabilis. Hæc omnia magis patebunt ex his, quæ inferius dicemus, & ex illis etiam, quæ in prædicabili de genere dicta sunt.

Eorundem solutio. Excluditur.

Quarta cōcl. Illud de quo accidēs quintū prædicabile pdicatur, qđ subiectū df, nō est necesse esse substātiā, neq; accidēs, neq; est necesse esse aliquid reale, neque aliqd rōnis, sed est necesse esse illud, cui prædicatū accidit, ita vt sit extra eius essentiā. Et hoc intelligit Porphyrius nomine subiecti. Hæc cōclusio est D. Th. de spiritualibus creaturis, articulo vlt. Proba. conclusio; Non est necesse quod subiectū sit substātia cōpleta, ad quā referatur accidens, quod est quintū prædicabile: nam ista prædicatio, aīa intelligit, est prædicatio 5. prædicabilis, & tamē aīa non est substātia cōpleta: ergò &c. Mai. prob. Nā est pdicatio formalis, & nō alicuius trāscedētis: ergo alicuius pdicabilis: & nō nisi istius ergo &c. Et hoc est dicēdū de multis aliis prædicationib. Et præterea eadē maior pbatur: Nā hæc est prædicatio p se in secūdo modo, aīa hois est intellectiua: ergo

4. Conclus. Quidnam sit illud subiectum, de quo accidens prædicatur apud D. Th.

ergo & illa est accidentalis quinti prædicabilis. Probo cõsequentiam: nã sicut sufficit subiectum, quod non est substantia cõpleta, ad constituendam propositionem per se, sufficit etiam ad cõstituendam propositionem accidentalem quinti prædicabilis: nam sicut ad constituendam propositionem per se in primo modo sufficit, quod sit subiectum, ex cuius essentia dimanat prædicatum: ita ad constituendã propositionem quinti prædicabilis sufficit, quod prędicatum sit forma & extra rationem subiecti existẽs, nec dimanãs ab eius essentia: ergo non est necesse subiectum, ad quod refertur accidens quintum prædicabile, esse substantiam completam. Neque etiam est necesse, quod sit substantia incompleta, vt patet: nam hæc est quinti prædicabilis, homo est albus, & tamen homo est substantia completa. Quod verò non sit necessarium esse substantiam, sed quod potest esse accidens, prob. Nam hęc prædicatio, albedo est intẽsa, est prędicatio non generis, neq; speciei, nec proprii nec differentiæ: ergo est prædicatio quinti prædicabilis, non .n. sunt plura prædicabilia, secundum veriorem opinionem. Et probatur idem: nam intensio est accidens albedinis: ergo est accidens quinti prædicabilis, quia non est accidens quod sit passio. Quod verò nõ sit necesse esse aliquid reale probatur: nam in entibus rationis sicut sunt suæ essentiæ, suum genus, & sua differentia, & proprietates, ita etiam sunt sua accidentia, hæc enim prædicatio, Chimæra intelligitur, specieitas cognoscit, est quinti prædicabilis, & tamen subiectũ est aliquid rationis: ergo &c. Mai. probatur: nam non est essentia chimæræ actu intelligi, nec propria eius passio, sed merũ accidens, & idem de specieitate: ex hoc patet, quod neque est de eius essentia, qđ subiectum sit aliquid rationis, nõ loquor formaliter, quatenus est correlatiuum relationis prædicabilis quinti, nã sic aliquid rationis est, sed loquor de illo quod suscipit huiusmodi subiecti relationem. Sicut enim genus refertur ad speciem, ita accidẽs ad subiectum, de quo dicitur, accipiẽdo accidens secũdè intentionaliter. Et ita suũ correlatiuum formaliter est aliquid rationis. Sed sicut relatio generis põt cõuenire entib. realibus, & rationis substantiæ, & accidẽti, ita relatio accidẽtis quinti prædicabilis.

Necesse non sit subiectũ accidentis esse aliquid reale.

1. Corollarium. Ex dictis sequitur primò, quod subiectum, ad quod refertur accidẽs quintum prædicabile, non habet vnum cõceptum obiectiuum pro materiali, nec datur vnum substratum istius subiecti vnico conceptu cognitum. Sicut di imus capite de genere, non dari vnum substratum genericum commune ad omnia genera, ita nõ datur vnum subiectum, ad quod refertur accidens commune ad omnia subiecta.

2. Corollarium. Sequitur secũdò, necessarium esse, vt intentio accidẽtis quinti prædicabilis alicui conueniat, quod referatur ad subiectum, respectu cuius illud, quod se hẽt vt materiale suscipiens intentionem accidẽtis, habeat rationem formæ, & subiectum se habeat vt materia, quod est asserere, nõ reperiri intentionem prædicabilis quinti in propositionibus indirectis. Hæc enim prædicatio, album est homo, non est prædicatio quinti prædicabilis, quia est indirecta, etiamsi sit accidentalis.

Dissoluuntur argumenta.

Ad 1. arg. AD primum dico, definitionem esse intelligendam secundè intentionaliter, & sic omne accidens 5. prædicabilis potest adesse & abesse, id est, prædicari accidentaliter de subiecto, vt aliquid quod non oritur ex essentia rei, & quod potest negari de subiecto, non destructa essentia subiecti. Cum verò Porphyrius postmodum diuidit accidens, illud quidem diuidit secundum esse reale, ac si diceret, accidens in esse reale consideratum, aliud est separabile, vt albedo, aliud inseparabile vt cicatrix. Et hoc quidẽ artificiosè fecit Porphyrius. nam cognoscere naturã realem accidentis maximè conducit ad cognitionem ipsius secundè intentionaliter accepti. Diuisio enim hæc explicat naturam accidentis realis, maximè quod totũ ordinatur ad cognitionem secundæ intentionis, quæ est obiectum formale logicæ de quibus in superioribus diximus.

Quõ omne accidens 5. prædicabilis possit adesse & abesse, & tamẽ quoddã esse separabile, quoddã inseparabile a subiecto.

Ad 2. arg. Ad secundum resp. definitum huius definitionis formale, quod est secunda intẽtio 5. prædicabilis in concreto, non diuidi postea in accidens separabile, & inseparabile: sed solum definitum pro materiali diuiditur. Aliud ergo formaliter definitũ, & aliud

Quid diuidatur in separabile &

In inseparabile, prima vel secunda intentio accidentis.

&aliud diuiditur materialiter. Quod si de definito pro materiali sit sermo, idē etiā diuiditur in separabile, & in inseparabile, & satis familiare est Aristoteli, vt constat in prædicamento substantiæ, & quantitatis, rerū naturas discutere, vt intētiones, quæ in illis versantur, explicet magis. Ad cōfirmationē patet ex prima cōclusione.

Ad tertiū. Controuersia. Nam mors combustio, existentia, sint vera accidentia.

Ad tertiū resp. ab aliquibus, & vt ipsi existimant, subtiliter, mortem, combustionem, & existentiam non esse accidentia subiecti secundum esse actuale, sed secundū esse possibile, vel præteritum. Existentia enim comparata ad subiectū, vt actualiter existens est, non est accidens, sed essentia eius, & ita non potest subiecto actualiter existenti abesse, quin subiectum secundum esse actuale corrumpatur. Accidit tamen subiecto secundum esse possibile, cui adesse, & abesse potest præter corruptionem eius secundum esse possibile, secus nihil addit prædicatum supra subiectum, quod in propositione contingenti vitium est. Similiter mors, si ad hominem

1. Opinio.

præsentem referatur, non accidit illi, sed repugnat, accidit autē homini præterito vt sic, & ita ista propositio, homo est mortuus, non est in materia contingenti, nisi subiectum supponat solum pro homine præterito, vt sic. Nam si pro præsente supponeret, esset in materia remota, vel repugnāte: sed multa intermiscet falsa hæc solutio, cum ipsa ēt sit falsa. Primo existētia (loquamur de homine, ne fiat sermo de Angelo, & de cęlis, de quibus diximus, esse passionem physicam in superiorib.) De illo ergo loquendo (quod de aliis etiam est dicendum) accidens quinti prædicabilis est: nam existentia nō est essentia hominis, nec pars essentiæ, aliàs non posset non existere. Nec est propria passio: nam aliàs hæc prędicatio, homo existit, esset æternæ veritatis, & nunquā posset falsificari. Nā propositio, in qua prædicatur propria passio de subiecto, est in secundo modo perseitatis, & propositionē æternæ veritatis constituit, quod aperte falsum est in existentia, hæc .n. est falsa: Antichristus existit, igitur non est propria passio, nā hæc est vera: Antichristus est risibilis, quia propria passio est hoīs risibilitas, etiam falsum asserit, dum dicit, existentiā esse essentiā subiecti existētis.

Refellitur.

Existentia inquam.

Ratio valida.

Nam vel loquitur de subiecto existēti, vt sic, & quatenus existēs est, & tunc hæc propositio est identica, existens est existēs, & subiectum est idem cum prędicato, & oēs propositiones accidentales, si accipiant cum specificatione, sunt essentiales: nam Petrus est albus si accipiat cū specificatione, quatenus albus est albus, etiā est idētica & essentialis, siue necessaria, vnde nulla esset quinti prædicabilis. Præterea, vt propositio sit essentialis prædicatum, debet esse de essentia subiecti, vt in propositione ponitur, v.g. homo est animal, quia de intrinseca ratione hominis est, quod sit animal, hæc prædicatio est essentialis, sed de intrinseca ratione hominis non est existentia: ergo hęc prędicatio non est essentialis, homo existit: existentia ergo nō est essētia eius. Quod si dicas esse de ratione hominis existentis, etiā hæc, homo est albus, erit essentialis, quia albedo est de essētia hominis albi, quod est absurdum asserere. Nam eadem est essentia hominis possibilis, & existentis: ergo si existentia est accidens hominis passibilis, etiam erit accidens hominis præsentis, & si est accidens Petri positi in rerū natura, erit etiā accidens ipsis secundū esse possibile considerati. Sufficit ergo, vt existētia sit accidens hominis, quod conueniat illi, & non tanquam essentia, vel pars essentię, nec tāquam propria ipsius passio. Quinimo, existentia non adest, & abest ab homine possibili, sed ab homine pręterito abest, & homini præsenti adest, & conuenit, & compositio quæ in homine reperitur, ex quo est, & quod est, est compositio conueniēs rei essentię, cui existentia accidit. Videat Diuus Thomas 2. contra Gentiles, capite 54. Quod etiam dicit de morte, ridiculum est: nam si solum mors homini præterito accideret, & non pręsenti, nūquam homo moreret. Nā ex eo pręteritus est homo, quia mortuus est. Conuenit enim mors homini præsenti, sed taliter, vt dicemus, quod ab ipso remouet vitām, & rationem hominis destruit. Alii respondent, quos sequitur Mas. in hoc prędicabili, q. 3. ad secundum. Et dicunt accidentia priuatiua non esse verè & propriè accidentia, sed priuationes tantum, & amotiones formarum, & entium, ac proinde in hac definitione nullo modo comprehenduntur, in qua solum

Fuga.

Impugnat.

D. Thomas.

2. Opinio.

Et etiā pertinet ad quartū prædicabile, quia prędicatur propria causa de ꝓprio effectu, sicut in ista, ædificator ædificat, licet caussalitas sit in alio genere. Et hæc sunt acutè dicta à Caie. Alia solutio adhiberi poterat, quod mors & cōbustio pertinent ad quintū prædicabile, nō in facto esse, & in esse completo præcisè considerata, sed prout sunt in fieri, itaq; hō moritur, domus cōburitur, huius sunt prędicabilis ceterū terminí horū mortuū dū in ꝓ positione explicantur per mortuū & cōbustum nō huius sunt prædicabilis in se, sed in viis suis. Et in alterationibus antecedentib. Magister Soto vltimā assignat solutionem præmissa distinctione huius nois mortuu n nominaliter, & participaliter, & dicit ꝙ respectu corporis vtroque modo est accidens quinti prædicabilis. Nā adest & abest à corpore pręter corporis corruptionē. Nā corpus modo viuit, & idē postea erit mortuū, licet habeat aliā formā cadaueris, tunc tamen dicitur idē corpus, qa sic homines cōmuniter loquūtur. Respectu tamen hominis dicitur esse prædicatum disparatū. Et si fiat argumentum, Christus modò est homo, & est mortuus: ergo iā conuenit eidē existenti esse mortuū: respondetur, quod est supernaturaliter Et si rursus fiat argumentum: Nā hæc aliquo modo erit vera, Ioannes erit mortuus, propter ampliationē, & modo non est vera: ergo iā adest & abest à subiecto, &c. Rursus respōdetur, quod vt sit accidens quinti prædicabilis debet accidentaliter subiecto propositionis cōpetere sine ampliatione. Vnde D. Th. de natura generis, quomodo ea res dicat mortua, sed quod falsa sit hæc solutio patet ex dictis.

4. Opi. Magistri Soto.

Difficultas

Solutio.

Replica.

Solutio.

D. Thom.

Ad 4. Ad quartum respondetur, quod si dicā abstractione compositiua, homo non est risibilis, essentia destruitur, cū ab ipsa dimanet oppositum prædicati, illa.n. essentia, à qua non dimanat risibilitas, non est hominis essentia. Nā si nō est risibilis, nec homo, & si est homo, est risibilis, quod de albedine lactis, vel nigredine corui non habet verum. Nam si coruus nō est niger, non destruitur eius essentia, quia ab illa nigredo non dimanat.

Ad 5. Ad quintum patet ex quarta cōclusione, quę est D. Th. de spiritualib. creaturis.

Ad replicam & ad D. Th. secundo contra Gentiles, respondetur ꝙ ibi loquatur de accidente. Ad D Th. respondetē, in illo loco ipsū accipere accidēs, vt distinguitē cōtra substantiā. Vt enim aliquid sit accidens hoc modo, debet respicere subiectū completum, cui inhęreat Dico completū vel subsistens Nam animæ rationali accidentia spiritualia inhærent. Et sanctus Doctor censet & rectè, accidentia non subiectari in materia prima: nos vero accipimus accidens ꝓ accidenti quinti prædica bilis, cuius subiectū est illud, ad quod refertur extra eius rationē existens nec ab illius profluens essentia, vt statim magis explicabitur. Cum ergo sit diuersa acceptio accidēris, si logicè, vel metaphysicè consideretur subiectum, est etiam diuersum, & acceptio illius diuersa.

Explicatur locus D. Thomæ.

Accidens duplex, prædicamentale, & prædicabile, & quid sit vtrumq.

Ad 6. 1. Solutio. Ad sextum respondetur, illud, ꝙ induit intentionē vniuersalis, v.g. albū, non importare cōpositionem ex subiecto & accidenti: sed solum importare albedinē in cōcreto. Et vt vniuersalius loquamur, albedo in cōcreto illa est ꝗ accidit inferiorib. & quæ de illis in cōcreto prædicatur, & refertē relatione prædicabilis quinti Heruæus, vt patuit supra, cū de intentionibus ageret, dicit album secundū quod importat compositionē ex his nō prædicari de Petro, v.g. bene tamen secundū quod importat cōpositionē huic, quod est importare albedinē in cōcreto. Videatur Paludan. 4. d. 1. q. 2. vbi huic fauet sententiæ, & docet, quomodo fiat prædicatio in his accidentibus: & in cōpositis artificialibus.

Heruæus.

Paludan.

2. Solutio. Alii respondent, ꝙ prædicatū accidentale concretū, vt albū, inhęreat formaliter, ratio tamē formalis inhærēdi est ipsa forma accidentalis. Et hoc sufficit, vt totum prędicatum dicatur inhęrere, sicut totum compositum, vt viuens, licet ratio formalis viuendi nō sit, nisi altera pars illius, scilicet, anima. Cum ergo possit forma inhærere, potest cōsequenter formaliter adesse & abesse, & sic accidentaliter prædicari.

Ad 7. Ad septimum argumentū aliqui statim cōcedunt, omnia illa, quæ prædicantur de Deo ex tēpore, accidentaliter prædicari, accidētalitate huius pdicabilis; vt Deus factus est homo, Verbū caro factum est, Deus est creans, Deus est dominās mortuus. Quia cū oia ista nō sint de essentia Dei, neq; ab eius principiis dimanēt rectè possunt

1. Solutio.

possunt accipere denominationem accidentis quinti prædicabilis. Nam accidẽs in hac acceptione ad omnia talia se extẽdit. Sed in hac solutione multa falsa miscentur,q́ elegãter cõfutantur ex doctr. D.Th.3.p.q.2.art.6.& q.16.art.1.In solutione ad 1.dico,quod hæc prædicatio nõ est accidentalis pertinẽs ad quintum, prædicabile,Deus est homo, sed est prædicatio per se. Nam quamuis humanitas nõ sit essentia diuina,nec passio eius,quia tamẽ trahitur ad idem esse personale,& substãtiale Filij Dei,nõ pertinet ad quintũ prædicabile. Illa.n.regula cõueniẽs alicui, & non tanquã essentia,nec pars essentiæ,nec tanquã propria passio,est prędicatũ quinti prædicabilis,est explicãda iuxta D.Th. explicationẽ,s.nisi trahatur ad idem esse, & existat per esse subiecti,quod in omnibus prædicatis accidentis quinti prædicabilis est perspicuum.Nam homo est albus ad quintum pertinet.Et tamen albedo nõ trahitur ad idẽ esse subiecti,& sic in vniuersis,& hæc prædicatio, Christus est homo,est in materia naturali,& prædicatur homo de Deo,non per accidens, sed per se,sicut species de sua hypostasi,non quidem ratione formæ signatæ per hoc nomen Deus,sed ratione suppositi,quod est hypostasis humanæ naturæ, & per hanc propositionẽ sunt illæ iudicandæ, Deus factus est homo,Verbum caro factum est. Reliquæ verò sunt quinti prædicabilis, quia Dominus dr̃ relatione rationis formaliter,quę nec est essentia Dei,nec pars essentiæ,nec eius passio propria.Creator vero accidentaliter etiam dr̃ de Deo, & quantũ ad habitudinem,quam importat, vel principaliter,vel consequenter, non autẽ quãtum ad hoc,quod significat essẽtiam vel directè,vel indirectè,& ad vidẽdum,quæ nomina dicantur de Deo essentialiter,legatur angelicus Doct.1.p q.13 art.2.& 7.Ad confir.resp.non esse incõueniẽs in definitionib.descriptiuis.Nã Arist.1.Peri herm. propositionem per verũ vel falsum significare definiuit,quãuis non desint,qui affirment,sicut sunt passiones disiunctæ,vt par vel impar, actus vel potentia,ita esse posse essentias disiunctas quod esse verum nõ credam,quia essentia quid certum debet esse & determinatũ.

Refellitur ex D.Th. 2. Solutio.

Explicatio obseruãda cuiusdã ex ornatis ex D.Tho.

Ad confir.

Ad octauum respondetur, quod calor in summo se habet ad aquam, sicut mors ad hominem.Et quod dictum est de morte,dicendum est de calore in summo. Ad confir.respon. quod frigiditas in summo est accidẽs aquæ.Neque incõuenit,quod per eius absentiã disponatur aqua ad corruptionem,quia accidens illud est quod conuenit alicui subiecto,non destructa eius ratione & quãuis disponat ad corruptionem,manet tamen subiecti ratio.

Ad confir.

Ad nonum iam suprà dictũ est. Ad vltimum respondetur, quod magis patebit postmodum,illam prædicationem,annulus est aureus,esse huius prædicabilis, quia accidit formæ annuli esse in hac vel in illa materia determinata. Vnde licet hæc sit essẽtialis,homo est mortalis,quia prædicatum dicit materiam,quæ est essentia hominis,hæc tamen est accidentalis, annulus est aureus,quia prædicatum nõ dicit materiam essentialem annuli. Hanc prædicationem,animal est rationale,aliqui dicunt esse quinti prædicabilis, quia differentia accidit generi, cum genus sit extra differentiarum rationem. Et bene potest intelligi animal sine rationalitate. Sed iam supra diximus de hac re.Conditiones indiuiduantes Petri clarè constat non esse accidẽs quinti prædicabilis, quia sunt particulares,nec multis conueniũt. Est autẽ necesse, vt pertineat ad hoc prædicabile,prædicatum aliquod esse commune.

Ad 9. & 10

Quando prædicata desũpta à materia sint accidentia, et quãdo nõ.

QVÆSTIO LXXVIII.

Vtrum non solum accidens,sed etiam substantia possit recipere denominationem huius prædicabilis.

N qua quæstione disputabimus etiam,an reliqua prædicabilia possint ad hoc prædicabile pertinere. Et de prima quæstionis parte,vt suscipiamus tractationem,arguitur à parte negatiua. Nihil vniuocum est commune substantiæ,& accidenti:ergo hoc quintũ prædicabile nõ potest esse commune substantiæ & accidẽti vniuocè:ergo denominatio,quæ sumitur à substãtia,nõ põt ptinere ad hoc prædi-

Duo pũcta discutiẽda in hac quæstio.

Quod attinet ad primum.

1. Argum.

prædicabile,aliàs hoc prædicabile nō importaret aliquid vniuocum, quod est contra rationem prædicabilis cuiuscūq;. *Solutio.* Dices,hoc prædicabile formaliter importare aliquid vniuocum,materialiter autem non esse necesse hoc importare, vt patet in genere,cuius materiale reperit in substantia & accidenti,quib. nihil cōe vniuocum datur. *Replica.* Sed contra,quia illud formale debet habere vnum materiale adæquatum,quod denominet accidēs quinti prædicabilis: sed nullū tale potest dari,si denominatio etiam istius prædicabilis reperitur in substantia. ergo non reperitur. Maior patet,quia illa forma constituens hoc prædicabile,est relatio quædā,quæ est secunda intentio in concreto; ergo exigit hæc forma vnum adæquatum subiectum. Sed minorem probo, quia cum non sit solum accidens,si denominatio etiam sumatur à substātia,erit ex necessitate accidēs, & substantia Nam aliquid superius ad illa esse non potest:ens enim non est materiale huius secundæ intētionis quinti prędicabilis.

2. Argum. Secundò. Accidens quinti prędicabilis sic definitur,quod adest & abest à subiecto præter subiecti corruptionē,sed prædicato substantiali seu desumpto à substātia non potest cōuenire hæc definitio, quia substantia non adest, & abest à subiecto præter subiecti corruptionem:ergo nihil potest recipere denominationem huius prædicabilis,nisi in se sit accidens.

3. Argum. Tertiò sequitur, quòd hæ pdicationes essent huius prædicabilis: animal est homo,homo est Petrus,& istæ animal est rationale,consequens est falsum: ergo &c. Sequela probatur. Nam animali,vt sic,accidit esse hominem,esse rōnale,& homini accidit esse Petrum,& vtrumque prædicatum est extra essentiam subiecti, nec ab ea dimanat,vt propria passio.

4. Argum. Quartò, manente hoc vase impossibile est,quod non sit aureum, ergo hæc prædicatio;hoc vas est aureum, non est quinti prædicabilis. Consequentia est bona,& pbatur antecedens. Nam hoc vas determinatum ex necessitate debet esse huius materię,& ita hęc materia ex necessitate est de illius ratione, vnde nec per cogitationē potest separari ab illo hęc materia,magis quam à Petro hæc materia. *Solutio.* Dices,qđ licet esse aureum non sit accidens huic vasi,est tamen accidens vasi in cōmuni. *Replica.* Contra,nā cū exerceatur prædicatio huius prędicabilis,prędicatum debet esse cōmune ad multa inferiora,& respectu illorū debet cōuenire,vt aliquid accidētale, quod est extra rationem inferiorū denominatiuè,nec ortum à principiis intrinsecis,vt cum dico: Petrus est albus, Ioannes est albus,hoc prędicatum quod de multis inferioribus affirmatur,est accidēs quinti prædicabilis respectu illorū:quia hēt in ordine ad illa subiecta omnes cōditiones:sed aureum non est accidens respectu huius, sed quid intrinsecum,vt probatum est. Et ita cum sit hæc prædicatio,hoc vas est aureum,& hoc vas est aureum, non prædicatur aliquid accidentaliter, se habens in ordine ad subiectum,& ita non erit quinti prædicabilis hæc prædicatio,non ergo à substantia potest sumi denominatio huius prædicabilis quinti.

Controuer. 1. Opinio Toleti. In explicanda hac prima q̄stionis parte variant logici. Tolet. in præsenti quem multi sequuntur, censet non posse recipere denominationem huius prædicabilis, nisi id,quod accidens est. Nā dicit in his propositionibus,vas est argenteū,domus est deaurata,hoc prædicatū non esse substantiale,nec dicere substantiam, sed importare solum formaliter non substantiā auri,sed respectum ad aurū,qui respectus est accidētalis. In hac propositione: Deus est amās iustum,quæ quinti prædicabilis est,id quod recipit denominationem huius prædicabilis,non est substantia amoris Dei,quæ in se est substantia,sed respectus amoris illi adiunctus, per quē ille amor terminatur ad creaturam. *2. Opi. aliorum.* Alii cēsēt hanc prędicationem,cathedra est lignea, esse quidē prædicationē accidentalē, nō vero quinti prædicabilis. Et ratio horum est,quia,vt sit huius prædicabilis,dēt prædicatum dicere totu subiectū; illud verò prædicatū non dicit totum, sed partē materialem duntaxat. Verum istæ opiniones falsę sunt,vt iam vidimus: Quapropter sit

Auctoris placitum. 1. Conclus. contra Toletum. Prima conclusio;prædicabile,quod est substantia, vt distinguitur contra accidēs potest induere intētionem, & denominationē huius prædicabilis. Ita asserit D. Th. de spiritualib. creaturis,art. vlt. in corpore. Et probatur. Nam accidens,prout esse quin-

sicut hæc propositio facit hunc sensum, homo est risibilis, idest, homini conuenit aptitudo ad ridendum: & tunc aptitudo seu potentia ad risum est passio, & non risus. Et hoc argumentum me conuincit contra Ferraram, vt asseram, existentiam nullius rei creatæ esse logicam passionē, seu proprietatem.

Num existentia demonstrari possit de aliqua creatura à priori. Tertiò sequitur, quod possit à priori demonstrari: Nam passio, quæ conuenit subiecto, si non sit prima passio per definitionem subiecti demonstrari poterit. Sed hoc est falsum: ergo &c. Probatur minor: Nam ex definitione, & essentia rei creatæ non sequitur esse alias, cum semper sit verum dicere, quod Angelus est talis spiritus, semper erit verum dicere, quod existit. Et hac ratione asserit D. Thom. quod nulla res sit sibi sufficiens causa essendi: & ita non conuenit illi de sua natura, sed ab extrinseco, & per aliud. Vide ipsum 2. contra Gentes, cap. 52. *Difficultas curiosa.* Et si fiat argumentum, consequitur principia essentialia, ergo est propria passio. *Responsio.* Aliqui respondent, quod consequitur illa, vt actus suppositi, & ratione suppositali præsupposita, & aduenit, vt complementum indiuidui: & non consequitur principia essentialia solum, sed indiuidualibus præsuppositis, vnde non est passio. Sed de hoc alibi. Et Magister Bannes prima parte, quæstione 3. latè de hoc disputat, vide ibidem.

2. Conclus. Cōtra Ferrar. Secunda conclusio. Existentia est passio physica aliquarum rerum, vt cœlorum, Angelorum, & animæ rationalis: non verò est propria passio physica formæ equi. Probatur: nam propria passio physica illa dicitur, quæ non potest separari à subiecto in esse naturali posito, ita vt non fuerit verum dicere naturaliter, subiectum tale non esse, sic adeo, vt naturaliter implicet contradictionem, per naturales causas non esse: sed hoc modo existentia se habet solum respectu supradictorum: ergo &c. Et quod non ita se habeat respectu formę equi iam patet, quia verè separatur ab illa forma, ita vt sit verum dicere naturaliter loquendo, forma equi non est, cum iam corruptus est equus: ergo &c.

Obserua. Et aduertendum erit, esse passionem physicam modo explicato, diminuere à ratione propriæ passionis, quia dicit, conuenientiam non simpliciter, sed certo modo: passio vero logica simpliciter conuenit. *Obiectio.* Et si fiat argumentum contra hanc conclusionem, esse conuenit per se formæ, ergo, vel est essentia, vel passio: non essentia, ergo passio: nā in aliis modis per se non potest competere. *Solutio.* Respondetur, physicè concedo, logicè nego: quia per se non prædicatur de forma, licet consequatur ad ipsam in rerū natura positam, quod sufficit, vt sit per se physicè.

Obiectio ex D.Thom. Sed contra: nam Diuus Thom. dicit 2. contra Gentes, capite 55. formę conueni re esse, secundum quod ipsum: ergo per se, simpliciter, vt patet ex eius definitione. *Solutio.* Respondetur ex eodem D.Tho. ibidē, quod ibi à sanctissimo preceptore accipitur secundū quod ipsum pro cōsequutione existentię ad formam tanquam ad causam formalem: sicut effectus secundarius consequi solet ad causam suam, in quo ordine collocamus extensionem in ordine ad locum, quam facit quantitas. Et dum etiam asserit D. Thom. quod conueniat formæ secundū se, vult dicere, quod sit effectus secundarius ipsius formæ. *Replica ex D.Thom.* Et hoc sufficit ad suum intentum; *Solutio.* quia forma in actu posita suum effectum debet habere, nisi impediatur. Itaque est effectus per se in caussando, non in prædicādo, sicut ædificator ædificat, est per se in caussando, non in prædicando. Accidentalis enim prædicatio est ista, ædificator ædificat. Et per hoc patet ad primum sensum quæstionis.

Num dentur passiones disiunctę. Ad secundum, verùm sint passiones disiunctę, respondetur affirmatiuè, nam par, vel impar est propria numeri passio, quādoquidem conuenit omni, soli, & sēper, & procedit ab essentia numeri in speciebus considerati, quod sit par vel impar, & entis passio est actus, vel potentia finitum, vel infinitum, lineæ passio rectum, vel curuum, & propterea disiunctæ passiones vocantur, quia nulla illarum per se est passio, sed vna, vel altera. De qua re vide Aristotelem libro primo Posteriorum, capite. 4. & ibidem Caietanum & Soto. Ad rationem Ferrariensis in oppositum ex dictis constat apertè.

QVÆ-

QVÆSTIO LXXV.

Vtrum propria passio realiter distinguatur à subiecto, cui conuenit per se.

HAnc quæstionem optimè versat Caietanus prima parte, quæstione 77. articulo 1. ibi illam vide.

QVÆSTIO. LXXVI.

Vtrum propria passio possit per diuinam potentiam separari à subiecto.

1. Argum. Idetur quod non. Primò, quia ista propositio semper est vera, homo est risibilis: ergo non potest risibilitas separari ab homine. Probo antecedens, quia est perpetuæ veritatis. Consequentia probatur: Nam si ista est vera: ergo prædicatum conuenit subiecto: quia esse risibile est effectus formalis risibilitatis, sicut esse album est effectus formalis albedinis: sed non potest esse album sine albedine, etiam de Dei potentia, quia implicat ex parte facti: ergo nec risibile sine risibilitate, sed est risibilis semper: ergo semper habet risibilitatem.

2. Argum. Secundum argumentum. Si potest separari, sequitur, quod ista sit falsa, homo est risibilis semper. Patet, quia homo non habet risibilitatem semper, & tamen sequitur, quod illa scientia, cuius est hæc propositio physica, vel metaphysica, inclinet ad falsum, quia inclinat ad hanc veritatem, homo est risibilis: sed non est: ergo inclinat ad falsum, quod est impossibile, nam scientiæ non possũt ad falsum inclinare, sicut nec virtus ad malum etiam per miraculum. Et confirmatur, *Cõfirmat.* quia habere tres angulos æquales duobus rectis, est passio trianguli, & non potest separari: ergo &c.

3. Argum. Tertium argumentum. Nam relatio creaturæ est propria passio creaturæ, & non potest ab illa separari: ergo &c. Maior patet, quia sequitur ad eius naturam: ex hoc enim quod habet esse participatum, quod est eius essentia, sequitur, quod sit creatura. Sed minor probatur: quia non potest esse, quin dicat ordinem ad Deum, vt ad caussam.

De hac quæstione sunt variæ opiniones. *Controuersia.* Caietanus 1. parte, quæstione 54 artic. 3. dicit, quod licet aliqua propria passio distinguatur à subiecto, tanquam res *1. Opi. Caiet.* à re, nõ sequitur, quod possit separari ab illo: & quamuis dimanet in genere caussæ efficientis à subiecto, & caussalitatem effectiuam Deus supplere possit, intelligitur de pura effectiua, & propria, quæ est per actionem, non verò quæ est per emanationem. Cum Caieta. tenet Capreolus, vbi à Soto & Ferrara citatur in 3. Sententiarum, quamuis dicat, oppositam opinionem esse probabilem.

Secunda opinio est Ferraræ 4. contra *2. Opi. Ferrar.* gent. cap. 65. qui dicit, posse separari passionem realiter à subiecto distinctam. Et hoc probat multis authoritatibus D. Th. quas ibi videre poteris. Idẽ tenet Soto, *Deciditur controuersia ad mẽtẽ Ferrar. contra Caiet.* capite de proprio. Ratio pro hac opinione (quam ego veriorem iudico) sit ista. Nõ repugnat virtuti diuinæ & potẽtiæ, vt hoc non possit facere: ergo &c. Antecedens patet: nam si repugnaret, esset, qa implicaret contradictionẽ: sed hoc non: ergo &c. Maior patet: nã illud solũ, qđ contradictionẽ implicat, Deo est denegãdũ. Probo minorem: quia si implicat contradictionem, vel est, quia passio est de essentia subiecti: quod falsum est, cũ passio *1. Ratio fortissima pro cõclusione.* supponat suam essentiam constitutã per differentiam, & ad illã consequatur: aut est, quia subiectum est eius causa materialis: & nec hac ratione: nã de ratione caussæ naturalis, non est, quod nõ possit esse sine aliquo accidenti: nam videmus hoc subiectũ modò substare albedini, modò nigredini, & modò esse sine hoc accidẽti, mõ sine illo: vel est, quia est eius caussa finalis: nec hac ratione: nã non inconueniet finem esse sine ordinato ad finẽ, quando ordinatum ad finẽ est posterius ipso fine, nec est eius caussa, quãtum ad esse: & his modis passio ordinatur ad subiectũ, quapropter potest esse sine illo: ergo &c. Vel implicat, quia est eius caussa efficiens per verã productionẽ, quod est

contra D. Tho. vbique. Tum etiam, quia Deus potest subtrahere concursum cuiuscunque caussæ agentis; quia sicut cum suo cōcursu applicat ad agendum, ita illum potest subtrahere, ne agat. Et sic poterit Deus non concurrere cū essentia, vt habeat actionem circa passiones producendas, vel implicat, quia, vt inquit Caietanus, passiones dimanāt ab essentia, non per veram actionem, sed per quandā naturalem resultantiam, & naturalē sequelam. Et nec hoc, quia passio est ignis comburere materiam applicatam, vel saltem hoc dimanat ab igne per modum resultantiæ. At verò impedit hoc, vt patet in fornace Babylonica, vbi ignis non cōbussit pueros illi applicatos. Et secūdò probatur. Nam subiectum prius natura est, quam passio: ergo non dependet ab illo, ergo potest esse sine illo, aliàs si non posset esse sine illo: ergo depēderet ab illo, quod est falsum: nam aliàs dependeret & non dependeret, quia est prius, & prius, vt prius, à posteriori non dependet. Itē. Nam Deus cōcurrit cum subiecto vt per suam virtutem per resultantiam producat passionē: ergo poterit abstrahere concursum, & sic non producet: quamobrem non manebit passio. Tertiò. Nam esse sequitur formam, per naturalem resultantiā, at in aīa Christi fuit impeditum: ergo & passio poterit impediri. Et quartò probatur, quia inhærere subiecto, passio est accidentis, (secundū aliquos) at tollitur à Deo, vt in sacramento patet: ergo, &c.

2. Ratio. *Confirm.* *3. Ratio.* *4. Ratio.*

2. Assertū Authoris. Dico secundò, quod habere tres angulos, &c. & aliæ passiones, quæ non realiter tanquam res à re distinguuntur à subiecto, nō possunt separari, vt de se patet: quia sunt eadem entitas, & habent idem esse. Si autem possint formaliter separari, sicut relatio, & fundamentum, quæ formaliter distinguuntur secundum vnam opinionem, & tamen datur fundamentum sine relatione formaliter, licet non entitatiuè, anceps videtur res.

Difficultas indecisa.

Dissoluuntur argumenta.

Ad 1. arg. AD primum respondetur dupliciter. Primò, quod illa est propositio vera, homo est risibilis: ergo habet caussam formalem, distinguendum est: habet causam formalem, secundum connexionē per se, in secūdo modo perseitatis, concedo; habet caussam formalem existentē tunc in subiecto, nego. Itaque, si Deus tolleret à me risibilitatem, essem risibilis, non quia actu in me existat risibilitas, sed quia connexio illius cum subiecto est in secundo modo perseitatis: & ita semper est risibilitas in homine secundū connexionē per se, licet non secundum existentiam. Esset tamen ista tunc falsa, homo existit risibilis. Et illa propositio, homo est risibilis, facit hunc sensum, risibilitas connectitur cum homine per se, sicut ista, homo est animal, est vera, etiam homine non existente, quia facit hunc sensum, de natura hominis, & de essentia est animal, etiamsi tunc non existat animal eodem modo. Secunda solutio statim dicetur.

Ad 2. arg. Ad secundum respondetur, quod illa propositio nō potest falsificari, vt modo dictū est. Secūdò respondetur, quod illa propositio est falsa, quia non habet formam, à qua denominetur subiectū. Si dicas, ergo nō est perpetuæ veritatis; nego consequentiam: nam vt sit perpetuę veritatis, sufficit, quod, naturaliter loquēdo, relinquēdo res suæ naturæ non possit esse falsa. Et ad argumentū, ergo tunc sciētia inclinat ad falsum; respondetur, quod non inclinat ad falsum: nam dicit, quod naturaliter loquendo homo est risibilis. Et hoc semper est verum: nā quid Deus supernaturaliter facere possit, non dicit. Et si contra solutionem arguas primam. Si illa propositio nō potest esse falsa: ergo omnes scientiæ sūt æquales in certitudine, negatur consequentia: nā lumen naturale nō potest inclinare ad falsum, nec ēt fides, at certior est fides propter modum procedendi, quia immediatè innititur diuinæ reuelationi, ita vna sciētia certior est alia, etiamsi non possint ad falsū inclinare propter modum procedēdi. Illi qui dicunt, quod illa propositio, homo est risibilis, etiā ablata risibilitate sit vera, quia facit hunc sensum, homo habet naturam, vnde dimanet risibilitas, malè dicunt. Nam tunc non est eadem propositio, qa idem est hoc dicere, ac dicere, hō est rationalis, quod non significat supra dicta propositio, quapropter alia est ab illa. Ad confirmationem iam patet.

Nō omnes sciētiæ sūt æquales in certitudine. *Ad Confir.*

Potestne Deus cōseruare creaturam sine relatione creationis ad creaturam.

Ad tertium respondetur, quod relatio creaturæ non sit passio creaturæ, sed accidens, quod sequitur necessariò ad creaturam positam in esse. Vtrum autem possit Deus destruere illam relationem manente creatura, dicemus cap. de relatione. Vide aliam solutionem in Ferrar. vbi sup.

Nota vltimò, quod conditiones indiuiduales, quæ faciunt Petrum singularem, non possunt ab illo tolli, quia sunt de eius essentia, vt indiuiduum est, & per illos est definiendus, in quantum indiuiduum est.

VLTIMVM PRAEDICABILE DE ACCIDENTI.

QVAESTIO LXXVII.

Vtrum definitio accidentis quinti prædicabilis sit rectè tradita.

Idetur, quod non. Nam sic definitur: Accidens est, quod adest, & abest à subiecto præter subiecti corruptionem. Nam adesse, & abesse, vel accipitur primè intentionaliter, vel secundè intentionaliter, vel neutro modo, ergo mala est definitio. Probo min. non potest dici quod accipiatur primo modo, quia omnis definitio logica, cuiusmodi hæc est, debet determinari ad secundam intentionem: ergo debet dari per terminos secundæ intentionis. Antecedens est clarum, quia obiectum logicæ est secunda intentio, de qua passiones demonstrantur: ergo ad illam debet determinari. Cōsequentia patet, quia, quæ sunt partes definitionis logicalis, debent explicare secundam intentionem, & suam quidditatem, & ita debent esse aliquid rationis, constituens essentiam secundæ intentionis, huiusmodi non possunt esse entia realia. Nec accipitur secundo modo: nam postea diuiditur accidens, quod hic definitur, in separabile, & in inseparabile; sed hoc non potest competere accidenti definito, si sumatur secundè intentionaliter, quia nulla secunda intentio est accidens inseparabile: ergo &c. *1. Argum.*

2. Argum. Secundum argumentum: Quod hic definitur, diuiditur postea in accidens separabile, & inseparabile: sed repugnat id quod adest, & abest à subiecto, & cætera, esse accidens inseparabile: ergo alia definitio debet assignari, vt conueniat omni contento sub definito. Bona enim definitio debet competere definito & omni contento sub illo. Et confirmatur hæc ratio, & explicatur. Nam si est bona definitio: ergo conuenit omni accidenti, sed hoc est falsum, ergo non est bona. Probo minorem, quia non cōuenit accidenti inseparabili, accidēs enim inseparabile nō adest & abest à subiecto præter subiecti corruptionē, aliàs esset separabile, & abesset à subiecto. *Confirm.*

Tertium argumentum: Nam mortuum, & combustum sunt accidentia, quia non sunt de essentia alicuius rei, nec propria passio, & tamen non adsunt, & absunt præter subiecti corruptionem, ergo definitio nulla. Antecedens probatur: Nam combustio conuenit, verbi gratia, domui, vel alicui simili, & tamen nō adest, nec abest ab illa præter ipsius corruptionē, nec potest dici, quod sint essentia, vel passio illius, & idem de morte dicendum est respectu mortui. *3. Argum.*

Quartum argumentum: Sequitur ex hac definitione, quod risibile sit accidens quinti prædicabilis, quia adesse & abesse debet explicari, non realiter, sed per cogitationem, vt cōueniat accidenti inseparabili, ita vt accidens sit, quod mente potest cogitari adesse & abesse, non destructo subiecto, id est, ratione subiecti, & definitione. Sed etiamsi cogitem per rationem hominem non esse risibilem, non destruitur hominis definitio: quia risibilitas non est de conceptu, & quidditate hominis, sed est posterior illa, & ꝓpria eius passio, atq; effectus: ergo bene potest quidditas hominis intelligi sine risibilitate. Et ita licèt cogitetur non inesse homini, non destruetur eius ratio: consequens autem falsum est, quia, vt visum fuit, ad quartum prædicabile pertinet, nec potest ad duo prædicabilia pertinere. *4. Argum.*

Quintò: Nam quando dicitur in definitione: accidens est, quod adest, & abest à subiecto, el nomine subiecti intelligitur substantia completa, vel incompleta: neutrum horum: ergo *5. Argum.*

definitio est nulla. Prob. min. Nam hæc prædicatio est 5 prædicabilis, quātitas est alba, est figurata, &c. Et tamē in Sacram. Eucharistiæ verificatur de subiecto, quod nec est substantia completa, nec incompleta. Quod autem non debeat intelligi etiam substantia completa, probatur: nā hæc prædicatio est quinti prædicabilis, aīa existit, materia existit, & tamen subiectum est substantia incompleta. Quod si dicas, debere intelligi substantiā incompletā: Contra, nam D.Tho. 2. contra Gen. ca. 81. dicit expressè nomine subiecti debere intelligi substantiā completā, & ita animā nō est accidens, licet possit adesse, & abesse à subiecto, quia nomine subiecti substātia completa intelligitur. Si dicas, quod intelligitur substantia abstrahendo à completa, & incompleta. Contra: nam iam visum fuit, quod hæc propositio fit quinti prædicabilis, quantitas est alba, & tamē subiectū nullo modo est substātia.

Solutio. *Replica ex D.Thoma.* *Solutio.* *Replica.*

6. Argum. Sextò: Nam albū est quinti prædicabilis respectu Petri & Ioannis, & tamen non adest, & abest à subiecto præter sui corruptionem: ergo illa definitio est nulla. Minor probatur: Nam album non inhæret Petro, quia album dicit corpus, & albedinem, seu compositū ex corpore, & albedine, sed tale compositum non adest Petro, sed quod inest est albedo, & consequenter nec abest: ergo definitio illa nulla est. Probatur min. quia illud adest, & abest, quod inhæret, vel non inhæret, quod solum est forma accidentalis, & non cōpositū ex subiecto, & accidenti: ergo &c.

7. Argum. Septimum argumentum: Illa definitio competit aliis à definito: ergo est nulla. Probatur antecedens: quia humanitas adest, & abest à verbo Diuino præter verbi Diuini corruptionē, tamen non est accidens respectu illius: Hæc enim prædicatio non est accidētalis; Verbū Diuinū est hō: ergo &c. Confirmatur: Nā datur per distinctionē: ergo non explicat rei essentiam, quæ simplicissima est, & constat genere & differentia, quæ positiuè & determinatè conueniunt, & non disiunctiuè.

Confirm.

8. Argum. Octauum argumentum: Calor est accidens commune respectu aquæ, non tamē illi inest præter subiecti corruptionē: ergo illa definitio est nulla. Maior patet, minorem probo: quia calor paulatim corrūpit aquam. Et confir. Perfecta frigiditas vel in summo est, etiam absolutè loquendo, accidēs commune, & tamen per eius absentiam disponitur aqua ad corruptionem: ergo malè dicitur, quod accidēs adest, & abest præter subiecti corruptionē. Quod si dicas, præsentia caloris aut absētia frigoris non statim corrumpit aquā, & ita manet cum hoc accidenti essentia subiecti non corrupta. Contra.

Solutio.

9. Argum. *Replica.* Nonò: Mors, & existentia actualis accidunt homini, vtrumque enim est extra essentiam eius, & ita sunt istæ propositiones; homo est mortuus, homo existit in materia contingenti, & tamen, nec existentia adesse, nec mors abesse possunt præter subiecti corruptionem: ergo definitio est nulla.

10. Argu. Decimò: In his propositionibus: annulus est aureus, animal est rationale, prædicata possunt abesse à subiecto in communi sumpto præter illius corruptionem, & tamen non est accidens, sed substantia: ergo definitio prædicta non solum conuenit accidenti: ergo est mala.

Fundamēta pro veritatis explicatione.

Accidēs nomē æquiuocum significat trin. Accidens nomen æquiuocum est, multa significans, ne ergo fallamur, oportet varias eius significationes pandere. Significat primò defectum, qui cōmittitur in argumentatione, vt cum dicimus, cōmitti fallaciam accidētis. Et quamuis in ista significatione importet secundam intentionem, non tamen vniuersalem, & ideò non pertinet ad præsentem tractationē. Accipitur secundo modo accidens, vt distinguitur contra substantiam, qua ratione est nomen primæ intentionis, & eius consideratio per se pertinet ad metaphysicum, qui considerat ens in quantū ens, & duos modos entis, quorum vnus est ratio entis. Tertio modo accipitur accidēs logicè, & est vnum ex quinque prædicabilibus, in qua acceptione tripliciter definitur à Porphyrio. Prima definitio est ista: accidens est, quod adest, & abest à subiecto præter subiecti corruptionem. Secunda est: accidens est, quod contingit eidem inesse, & non inesse. Tertia est: quæ ita se habet: accidens est, quod nec est genus, nec species, nec differentia, nec proprium, semper autem est in subiecto subsistens.

Triplex definitio Accidentis.

Decidi-

Deciditur quæstio.

1. Conclus. *Pulcherrima doctrina D.Tho.* PRima cõcl. Optima est explicatio primæ definitionis accidentis, quam tradit Diuus Thomas de spiritualibus creaturis, art. vlt. ad 7. Vbi sic ait: Duplex est operatio intellectus, vt dr̃ 3. lib. de anima, vna, qua intelligitur, quod quid est, id est, quidditas rei, & tali operatione põt intelligi essentia rei; & sine proprio & sine accidenti, cum neutrum istorũ ingrediatur essentiam rei, & res solũ exposcat ad sui cognitionẽ ea, quæ eius ingrediuntur essentiã. *Auctoris obseruat.* Sed nota, hanc D. Th. doctrinã esse intelligendã formaliter. Nã optimè potest essentia & quidditas hominis formaliter intelligi, sine eo quod formaliter intelligatur risibilitas. Verũ qui intelligit hominis essentiam, etiamsi formaliter non intelligat risibilitatẽ, intelligit radicaliter, quia risibilitas est in radice quidditatis, seu potius quidditas est radix passionũ. Et hoc modo non sunt accidentia cõia in essentia, quia cum non profluant ab illa, nõ radicãtur in illa. Alia est operatio intellectus, (inquit Angelicus Doctor) cõponentis, & diuidẽtis. Et isto *Quare substãtia intelligi nequeat sine proprio, et sine quouis accidẽte inseparabili.* mõ põt substantia intelligi sine accidentali prædicato, etsi secundũ rẽ sit inseparabile. Sicut possumus intelligere, coruũ esse albũ, non. n. ibi est repugnãtia intellectuũ, cũ oppositum prædicati non dependeat ex principiis speciei. Nigredo enim corui, q̃ est principiũ albedinis, non procedit ex principiis rei specificis, & eadẽ operatione non põt intellectus intelligere essentiã rei, sine eius propria passione, & hoinẽ sine intellectu, quia hęc est repugnãtia intellectuũ, cum oppositũ prædicati s. esse intellectiuũ depẽdeat ex principiis subiecti, nam intellectus consequitur necessariò ex essentia hominis. Et dicere, quod nõ est intellectiuũ, est dicere, quod non habet talẽ essentiam. Quia vero nigredo corui nõ sequit̃ ex eius essentia, dicere, quod coruus nõ est albus, non est eius tollere essentiã (& hoc intelligit naturaliter loquẽdo, nã supernaturaliter bene potest Deus separare risibilitatẽ, & erit falsũ dicere, quod homo est risibilis) sed nostra sententia in prædicabili pro- *Controuersia.* prio explicata melior est.) Cõcludit igit̃ *Quo acci-* D.Th. sic, ergo põt intelligi essentia animæ prima operatione intellectus, vt, s. intelligatur, qđ quid est, absq; potentiis, *dens adsit & absit præter subiecti corruptionem.* non aũt secunda operatione intellectus, ita vt intelligatur, nõ habere potentias, quod aliis terminis dr̃ abstractione præcisiua, non vero cõpositiua. Est igit̃ sẽsus huius definitionis primi accidentis, quod inest, & abest à subiecto, &c. Id est acci- *Modus dicendi Diui Thom.* dens est vniuersale, qđ adest & abest præter subiecti corruptionẽ, id est, intelligitur, adesse, & abesse per intellectũ cõponentẽ, & diuidentẽ, sine eo qđ essẽtia rei destruatur, propterea qđ ex eius nõ dimanat principiis. Et notandũ est, qđ cum *Obseruа.* per secundã operationẽ intellectus dico coruũ non esse nigrũ, certũ est, hanc propositionẽ esse falsam, siquidem significat rẽ aliter esse, q̃ est. Nihilominus etsi intelligatur falsa, non tñ eius falsitas destruit corui essentiam, quia non dimanat nigredo ab essẽtia corui. Vt ergo sit quinti prędicabilis, hoc sufficit. Et hæc D.Th. intel- *Fũdam. doctrinæ Thomisticę.* ligentia maximũ fundamentũ hẽt in Porphyrio; cũ dicit, potest. n. coruus albus, & Æthiops albus itelligi sine interitu rei subiecti. Nõ dicit esse, sed intelligi. Et nõ dixit verè, sed sine eo qđ res destruat̃. Et qm̃ definitiones demõstrari nequeũt, sufficiat illam sic explicasse. Et postea soluemus, quæ contra illam sunt, argumenta.

2. Modus dicẽdi aliorum. Alii qui censent, definitionẽ hãc intelligendã esse de absentia & præsẽtia reali, ita, vt solũ illud dicat̃ accidẽs esse, qđ adesse & abesse põt realiter à subiecto, &c. ex qua absẽtia reali, actuali, vel possibili cõsequitur, vt subiectũ cũ negatione illius accidẽtis, & cũ opposito accidenti intelligi possit, salua essentia subiecti, ita vt nõ liceat inferre, subiectũ nõ esse, aut essẽtiã eius esse distinctã. Et probãt hanc *Probat. 1.* sniam, quia in hoc sẽsu propriè saluatur vis, & significatio illorũ verborũ, adesse & abesse, quorũ proprietas in snia Diui Th. nõ saluatur. Nã adesse, & abesse accipitur pro affirmari, vel negari, q̃ non est propria acceptio, ergo ista snia, siquidem propriè accipit verba, præferenda est. Et *Probat. 2.* secundò, quia post definitionẽ accidẽtis Porphyrius diuidit illud in separabile, et in inseparabile, q̃ diuisio non põt intelligi nisi de separabilitate reali, & inseparabilitate. Nã si intelligat̃ de separabilitate per rõnẽ, illa nõ est ꝓpriè separabilitas, & vtrumq; est separabile per rationem.

Quapropter malè divideretur in accidēs separabile, & in inseparabile, cū vtrumque sit separabile per rōnem. Et vltimo, quia quod à parte rei nō potest abesse, essentiam concomitatur, & illā vt propria passio sequitur, & eius negatio destruit essentiam rei. Nam non habemus signum aliquod, quo cognoscamus accidens aliquod à rei essentia profluere, nisi quia ab illa nō pōt separari: ergo &c. Et cū argui tur contra illā sniam: nā secundū illā, oē accidēs inseparabile erit propria passio, & sic malè Porphyrius diuisisset accidēs in separabile, & in inseparabile. Respondent huius sniæ authores, accidēs inseparabile dici à Porphyrio illud, qđ pōt nō sēper inesse, seu non à principio rei inesse. Dicitur tñ inseparabile, quia postquā semel inhæserit, nunquā potest naturaliter abesse, vt cæcitas, cicatrix, vel perfecta nigredo corui, vel albedo cygni. Et si cōtra illos fiat argumētū: nā Porphyrius explicauit rōnem accidētis per separabilitatē rōnis: ergo ita est eius intelligēda definitio. Dicunt ipsi, hoc fecisse propterea, quod absentia per rōnem, sine eo qđ essētia subiecti destruatur, est signū separabilitatis realis possibilis, saltē vt dictū est. Et si contra illos fiat argumētū, quod Porphyrius dixit, nigredinē Aethiopis esse accidens, & tñ esse inseparabilē, quidā eorum dicunt, Porphyriū in hoc fuisse deceptū, maximè cū nō requiratur exēplorū veritas. Alii respōdēt, in coruo & Aethiope duplicē nigredinem posse cōsiderari, alteram intensam, quā discursu temporis acquirit, & hanc dicit esse accidēs, & de hac loqui Porphyrium. Alterā verò remissā quam habet à principio: & illa est propria passio, nec de hac author loquitur. Et dicunt ita loqui D. Augustinum quarto de Trinitate, capite quarto, Fonseca libro quinto metaphysicæ, capite 28. q. 19. sectione 4. in solut. ad 5. dicit, nigredinem corui dupliciter considerari posse, etiā in ordine ad coruum. Primò, quatenus naturaliter consequitur sēper essentiam eius. Secundò, quatenus nihil repugnat, illam per potentiam supernaturalem seu naturalē separari. Si primo modo consideretur, vult esse proprium secundo modo: si verò secundo modo, vsurpetur accidens quintū prædicabile.

Probat. 3. — Obiectio. — Solutio. — Replica. — Solutio. — Replica. — 1. Solutio. — 2. Solutio. — 3. Solutio Fonseca. — Distinctio

Sed hæc opinio, quàm sit falsa, variis ostēditur modis. Primò est cōtra Porphyriū, qui, vt patet in textu, explicuit accidentis essentiā per hoc, quod est abesse, vel adesse per rationē, iuxta D. Th. explicationē, & sententiam vniuersaliter à logicis peritis approbatā: ergo illam solū explicare de separabilitate reali, vel inseparabilitate est contra Porphyriū. Illud: ēt, qđ dicit hęc sētētia, quod nigredo est duplex, intensa, & remissa, & remissa est passio, intēsa minimè, sed accidēs quinti prædicabilis, ridiculū est. Primò, quia in coruo non est duplex nigredo, sed vna & eadē, quia accidēs illud duplex vel diffinguitur specie, & hoc nō audebūt dicere, etsi errare velint. Vel non, & neq; hoc, quia subiectū est idē, & ita non pōt habere duo accidētia eiusdē speciei absoluta, cū distinctio numerica sumat penes subiectū. Item, nā si nigredo intensa est accidens separabile, non rectè posuit Porph. exemplū, vt ostenderet esse aliquod accidens inseparabile: & licet possit corui nigredo intēdi, non propterea est dicēdū, esse duas in coruo nigredines. Vnde etiā errat Toletus in hoc loco dub. 3. Fōseca errat etiam in illa sua distinctione. Nā si nigredo pōt simul naturaliter separari, nō pōt esse accidēs quarti prædicabilis, quia est de eius intrinseca rōne, vt sit naturaliter inseparabile, cū cōsequatur essentiā, & constituat propositionē de per se. Et quidē, nigredinē corui & Aethiopis nō esse propriā passionē per se notū est. De Aethiope patet, quia cū sit eiusdē speciei nobiscū, nullā passionē habebit, quā nos nō habeamus, neq; nos, quā ille; sed hæc nō est propria passio nostra, ergo neque Aethiopis. Sed qđ neq; nigredo sit propria passio corui, probatur apertè, quia propria passio est, q̄ conuenit omni & soli, & sēper: sed nigredo nō soli coruo cōuenit: ergo nō est propria passio eius. Antecedens est euidens, & consequētia clara: Nam sicut essentia est propria speciei coruinæ, ita passio deberet esse ei ppria, quia essentiā talē consequitur. Præterea: Nā Fonseca dicit albedinem, siue naturaliter, siue supernaturaliter posse separari à coruo. Detur vnum, scilicet, quod naturaliter separetur, tunc impossibile est quod sit propria passio, quia naturaliter

Refellitur sententia modus dicendi ...

Errores Toleti, et Fonsecæ.

conse-

Opinio Alberti Mag. *Experientia.*

consequitur essentiam,& communis sententia recepta est ab Alberto Magno, naturaliter posse nigredinem à coruo separari;quin potius Sipontinus testatur, se Neapoli coruum vidisse album apud Alphonsum Siciliæ Regem,tempore Calixti Papæ.

Instantia. *Solutio.*

Et si dicas,ergo est accidens cōe separabile,si adest & abest:ita fateor, & accidens inseparabile,;si non potest vlla ratione abesse. Vtrùm autem hoc sit possibile,non est logici muneris disputare. Prę terea: Nam accidens hoc consequitur ex principiis indiuiduātibus corui: ergo nō est propria passio. Consequentia est euidens,antecedens probatur:Nam si ex specifica natura oriretur,non conueniret alteri,nec posset aliquo artificio separari: sequitur enim ipsam essentiam semper.

2. Conclus. Duæ vltimæ definitiones accidentis explicantur.

Secunda conclusio;Reliquæ duæ definitiones,quas Porphyrius assignat,rectæ sunt:nam hæc definitio;accidēs est, quod contingit eidē inesse,& nō inesse,est Aristot.1.Top.c.4.& est explicanda sicut pręcedens, i. accidens est,quod intelligitur operatione compositiua,inesse & non inesse, salua scilicet propria essentia subiecti. Secunda verò definitio,quod neq; est genus,neq; species,&c. & semper subiecto est subsistens, est intelligēda nō quod accidens semper inhæreat subiecto realiter,nā sic oē accidens esset inseparabile, sed q̄ semper inhæreat subiecto inhæsione p̄dicationis, i. quod semper se habeat respectu subiecti,vt prædicatum accidentale directum. Ista tamē definitio potius est notificatio accidentis per negationem aliarum specierum,quàm vera definitio.

3. Conclus. Cōtra quosdam minus eruditos Logicos.

Tertia concl. Hic definitur accidēs sub ratione vniuersalis quinti. Hæc conclusio ponitur contra quosdam parum acutos logicos,qui censent,Porphyrium hic definisse rationem accidentis,vt sic,nō verò rationem quinti vniuersalis,nā diuersa est vtriusque essentia. Ratio enim accidentis conuenit singularib. accidentibus, vt huic albedini,cui nullo modo rō quinti vniuersalis conuenire potest.

Obiectio cōtra præfatos.

Et si contra istos fiat argumentum: Nam intentio Porphyrii est tractare in præsēti de quinto vniuersali,illud igitur definiuit. Respōdent nō definiisse,quia facillimo negotio ex præhabitis talis potuit colligi definitio,quæ quinto vniuersali adaptaretur.

Eorundem solutio. *Excluditur.*

Ceterum nostra conclusio vera est. Nam cum subiectum logicæ, sit talis secunda intentio,vt sup. visum fuit, omnis logica definitio debet respicere formaliter,tanquam definitū secundam intentionē. Verū est tamē, q̄d quia hæc secūda intentio minimæ est entitatis ab Arist. Porphy. & aliis sæpissimè explicatur per fundamēta sua. Et ita multa miscet in præsenti Porphyr. de accid. secundū realē cōsiderationē,vt naturā secūdæ intentionis p̄clariora notificet. Itaq; secundam intentionem 5. vniuersalis p̄ sua substrata declarauit. Sensus definitionis est,accipiendo,vt reuera accipitur,definitum secundè intētionaliter,accidens est vniuersale, quod adest,& abest à subiecto præter subiecti corruptionem,i. quod potest materialiter affirmari,& negari de subiecto sine eo, q̄d eius essentia destruatur. Et si sumatur pro secunda intentione in concreto; accidēs est quod adest & abest,&c. idest,quod refertur ad subiectum relatione prædicabilis accidentalis, & quod nullo modo est de essētia subiecti. Et illa particula, abest, conducit ad explicationem huius, adest, ex eo enim quod intelligitur abesse, non destructa essentia subiecti, necessariò est prædicatum quinti prędicabilis. Hæc omnia magis patebunt ex his, quæ inferius dicemus,& ex illis etiam, quæ in prædicabili de genere dicta sunt.

4. Conclus. Quodnam sit illud subiectum, de quo accidens prædicatur apud D. Th.

Quarta cōcl. Illud de quo accidēs quintū prædicabile p̄dicatur, q̄d subiectū dr, nō est necesse esse substātiā,neq; accidēs, neq; est necesse esse aliquid reale, neque aliq̄d rōnis, sed est necesse esse illud,cui prædicarū accidit,ita vt sit extra eius essentiā. Et hoc intelligit Porphyrius nomine subiecti. Hæc cōclusio est D.Th. de spiritualibus creaturis,articulo vlti. Proba. conclusio: Non est necesse quod subiectū sit substātia cōpleta,ad quā referatur accidens,quod est quintū prædicabile:nam ista prædicatio,aīa intelligit,est prædicatio 5. prædicabilis,& tamē aīa non est substātia cōpleta:ergò &c. Mai. prob. Nā est p̄dicatio formalis,& nō alicuius trāscendētis:ergo alicuius p̄dicabilis: & nō nisi istius ergo &c. Et hoc est dicēdū de multis aliis prædicationib. Et præterea eadē maior p̄batur:Nā hæc est prædicatio p̄ se in secūdo modo, aīa hois est intellectiua:

ergo

ergo & illa est accidentalis quinti prædicabilis. Probo cõsequentiam: nã sicut sufficit subiectum, quod non est substantia cõpleta, ad constituendam propositionem per se, sufficit etiam ad cõstituendam propositionem accidentalem quinti prædicabilis: nam sicut ad constituendam propositionem per se in primo modo sufficit, quod sit subiectum, ex cuius essentia dimanat prædicatum: ita ad constituendã propositionem quinti prædicabilis sufficit, quod prędicatum sit forma & extra rationem subiecti existẽs, nec dimanãs ab eius essentia: ergo non est necesse subiectum, ad quod refertur accidens quintum prædicabile, esse substantiam completam. Neque etiam est necesse, quod sit substantia incompleta, vt patet: nam hæc est quinti prædicabilis, homo est albus, & tamen homo est substantia completa. Quod verò non sit necessarium esse substantiam, sed quod potest esse accidens, prob. Nam hęc prædicatio, albedo est intẽsa, est prędicatio non generis, neq; speciei, nec proprii nec differentiæ: ergo est prædicatio quinti prædicabilis, non.n. sunt plura prædicabilia, secundum veriorem opinionem. Et probatur idem: nam intensio est accidens albedinis: ergo est accidens quinti prædicabilis, quia non est accidens quod sit passio. Quod verò nõ sit necesse esse aliquid reale probatur: nam in entibus rationis sicut sunt suæ essentiæ, suum genus, & sua differentia, & proprietates, ita etiam sunt sua accidentia, hæc enim prædicatio, Chimæra intelligitur, specieitas cognoscitur, est quinti prædicabilis, & tamen subiectũ est aliquid rationis: ergo &c. Mai. probatur: nam non est essentia chimæræ actu intelligi, nec propria eius passio, sed merũ accidens, & idem de specieitate: ex hoc patet, quod neque est de eius essentia, qđ subiectum sit aliquid rationis, nõ loquor formaliter, quatenus est correlatiuum relationis prædicabilis quinti: nã sic aliquid rationis est, sed loquor de illo quod suscipit huiusmodi subiecti relationem. Sicut enim genus refertur ad speciem, ita accidẽs ad subiectum, de quo dicitur, accipiẽdo accidens secũdè intentionaliter. Et ita suũ correlatiuum formaliter est aliquid rationis. Sed sicut relatio generis põt cõuenire entib. realibus, & rationis substantiæ, & accidẽti, ita relatio accidẽtis quinti prædicabilis.

Necesse ne sit subiectũ accidentis esse aliquid reale.

Ex dictis sequitur primò, quod subiectum, ad quod refertur accidẽs quintum prædicabile, non habet vnum cõceptum obiectiuum pro materiali, nec datur vnum substratum istius subiecti vnico conceptu cognitum. Sicut diximus capite de genere, non dari vnum substratum genericum commune ad omnia genera, ita nõ datur vnum subiectum, ad quod refertur accidens commune ad omnia subiecta.

1. Corollarium.

Sequitur secũdò, necessarium esse, vt intentio accidẽtis quinti prædicabilis alicui conueniat, quod referatur ad subiectum, respectu cuius illud, quod se hẽt vt materiale suscipiens intentionem accidẽtis, habeat rationem formæ, & subiectum se habeat vt materia, quod est asserere, nõ reperiri intentionem prædicabilis quinti in propositionibus indirectis. Hæc enim prædicatio, album est homo, non est prædicatio quinti prædicabilis, quia est indirecta, etiamsi sit accidentalis.

2. Corollarium.

Dissoluuntur argumenta.

AD primum dico, definitionem esse intelligendam secundè intentionaliter, & sic omne accidens 5. prædicabilis potest adesse & abesse, id est, prædicari accidentaliter de subiecto, vt aliquid quod non oritur ex essentia rei, & quod potest negari de subiecto, non destructa essentia subiecti. Cum verò Porphyrius postmodum diuidit accidens, illud quidem diuidit secundum esse reale, ac si diceret, accidens in esse reale consideratum, aliud est separabile, vt albedo, aliud inseparabile vt cicatrix. Et hoc quidẽ artificiosè fecit Porphyrius. nam cognoscere naturã realem accidentis maximè conducit ad cognitionem ipsius secundè intentionaliter accepti. Diuisio enim hæc explicat naturam accidentis realis, maximè quod totũ ordinatur ad cognitionem secundæ intentionis, quæ est obiectum formale logicæ de quibus in superioribus diximus.

Ad 1. arg.

Quõ omne accidens 5. prædicabilis possit adesse & abesse, & tamẽ quoddã esse separabile, quoddã inseparabile a subiecto.

Ad secundum resp. definitum huius definitionis formale, quod est secunda intẽtio 5. prædicabilis in concreto, non diuidi postea in accidens separabile, & inseparabile: sed solum definitum pro materiali diuiditur. Aliud ergo formaliter definit,

Ad 2. arg.

Quid diuidatur in separabile &

& aliud

In inseparabile, prima vel secũda intentio accidentis.

&aliud diuiditur materialiter. Quod si de definito pro materiali sit sermo, idẽ etiã diuiditur in separabile, &in inseparabile, & satis familiare est Aristoteli, vt constat in prædicamento substantiæ, & quantitatis, rerũ naturas discutere, vt intẽtiones, quæ in illis versantur, explicet magis. Ad cõfirmationẽ patet ex prima cõclusione.

Ad tertiũ. Controuersia. Nam mors combustio, existentia, sint vera accidentia.

Ad tertiũ resp. ab aliquibus, & vt ipsi existimant, subtiliter, mortem, combustionem, & existentiam non esse accidentia subiecti secundum esse actuale, sed secundũ esse possibile, vel præteritum. Existentia enim comparata ad subiectũ, vt actualiter existens est, non est accidens, sed essentia eius, & ita non potest subiecto actualiter existenti abesse, quin subiectum secundum esse actuale corrumpatur. Accidit tamen subiecto secundum esse possibile, cui adesse, & abesse potest præter corruptionem eius secundum esse possibile, secus nihil addit prædicatum supra subiectum, quod in propositione contingenti vitium est. Similiter mors, si ad hominem præsentem referatur, non accidit illi, sed repugnat, accidit autẽ homini præterito vt sic, & ita ista propositio, homo est mortuus, non est in materia contingenti, nisi subiectum supponat solum pro homine præterito, vt sic. Nam si pro præsente supponeret, esset in materia remota, vel repugnãte: sed multa intermiscet falsa hæc solutio, cum ipsa ẽt sit falsa. Primo existẽtia (loquamur de homine, ne fiat sermo de Angelo, & de cœlis, de quibus diximus, esse passionem physicam in superiorib.) De illo ergo loquendo (quod de aliis etiam est dicendum) accidens quinti prædicabilis est: nam existentia nõ est essentia hominis, nec pars essentiæ, aliàs non posset non existere. Nec est propria passio: nam aliàs hæc prędicatio, homo existit, esset æternæ veritatis, & nunquã posset falsificari. Nã propositio, in qua prædicatur propria passio de subiecto, est in secundo modo perseitatis, & propositio nẽ æternæ veritatis constituit, quod aperte falsum est in existentia, hæc.n.est falsa: Antichristus existit, igitur non est propria passio, nã hæc est vera: Antichristus est risibilis, quia propria passio est hoĩs risibilitas, etiam falsum asserit, dum dicit, existentiã esse essentiã subiecti existẽtis.

1. Opinio.

Refellitur.

Existentia inquam.

Ratio valida.

Nam vel loquitur de subiecto existẽti, vt sic, & quatenus existẽs est, & tunc hæc propositio est identica, existens est existẽs, & subiectum est idem cum prędicato, & oẽs propositiones accidentales, si accipiant cum specificatione, sunt essentiales: nam Petrus est albus si accipiat cũ specificatione, quatenus albus est albus, etiã est idẽtica & essentialis, siue necessaria, vnde nulla esset quinti prædicabilis. Præterea, vt propositio sit essentialis prædicatum, debet esse de essentia subiecti, vt in propositione ponitur, v.g. homo est animal, quia de intrinseca ratione hominis est, quod sit animal, hæc prædicatio est essentialis, sed de intrinseca ratione hominis non est existentia: ergo hęc prędicatio non est essentialis, homo existit: existentia ergo nõ est essẽtia eius. Quod si dicas esse de ratione hominis existentis, etiã hæc, homo est albus, erit essentialis, quia albedo est de essentia hominis albi, quod est absurdum asserere. Nam eadem est essentia hominis possibilis, & existentis: ergo si existentia est accidens hominis possibilis, etiam erit accidens hominis pręsentis, & si est accidens Petri positi in rerũ natura, erit etiã accidens ipsis secundũ esse possibile considerati. Sufficit ergo, vt existẽtia sit accidens hominis, quod conueniat illi, & non tanquam essentia, vel pars essentię, nec tã quam propria ipsius passio. Quinimo, existentia non adest, & abest ab homine possibili, sed ab homine pręterito abest, & homini præsenti adest, & conuenit, & compositio quæ in homine reperitur, ex quo est, & quod est, est compositio conueniẽs rei essentię, cui existentia accidit. Videat Diuus Thomas 2 contra Gentiles, capite 54. Quod etiam dicit de morte, ridiculum est: nam si solum mors homini præterito accideret, & non pręsenti, nũquam homo moreret. Nã ex eo pręteritus est homo, quia mortuus est. Conuenit enim mors homini præsenti, sed taliter, vt dicemus, quod ab ipso remouet vitam, & rationem hominis destruit. Alii respondent, quos sequitur Mas. in hoc prędicabili, q. 3. ad secundum. Et dicunt accidentia priuatiua non esse verè & propriè accidentia, sed priuationes tantum, & amotiones formarum, & entium, ac proinde in hac definitione nullo modo comprehenduntur, in qua solum

Fuga.

Impugnat.

D. Thomas.

2. Opinio.

Et etiã pertinet ad quartũ prædicabile, quia prędicatur propria causa de ꝓprio effectu, ſicut in iſta, ædificator ædificat, licet cauſſalitas ſit in alio genere. Et hæc ſunt acutè dicta à Caie. Alia ſo utio adhi-

4. Opi. Magiſtri Soto. beri poterat, quod mors & cõbuſtio pertinent ad quintũ prædicabile, nõ in facto eſſe, & in eſſe completo præcisè conſiderata, ſed prout ſunt in fieri, ita q; hõ moritur, domus cõburitur, huius ſunt prędicabilis ceterũ ter.mini horũ motuũ dũ in ꝓpoſitione explicantur per mortuũ & cõbuſtum nõ huius ſunt prædicabilis in ſe, ſed in viis ſuis. Et in alterationibus antecedentib. Magiſter Soto vltimã aſſignat ſolutionem præmiſſa diſtinctione huius nois mortuu n nominaliter, & participaliter, & dicit q reſpectu corporis vtroque modo eſt accidens quinti prædicabilis. Nã adeſt & abeſt à corpore pręter corporis corruptionẽ. Nã corpus modo viuit, & idẽ poſtea erit mortuũ, licet habeat aliã formã cadaueris, tunc tamen dicitur idẽ corpus, q̃ ſic homines cõmuniter loquũtur. Reſpectu tamen hominis dicitur eſſe prædicatum diſparatũ. Et ſi fiat argumen-

Difficultas tum, Chriſtus modò eſt homo, & eſt mortuus: ergo iã conuenit eidẽ exiſtenti eſſe

Solutio. mortuũ: reſpondetur, quod eſt ſupernaturaliter Et ſi rurſus fiat argumentum: Nã

Replica. hæc aliquo modo erit vera, Ioannes erit mortuus, propter ampliationẽ, & modo

Solutio. non eſt vera: ergo iã adeſt & abeſt à ſubiecto, &c. Rurſus reſpõdetur, quod vt ſit accidens quinti prædicabilis debet accidentaliter ſubiecto propoſitionis cõpetere ſi-

D.Thom. ne ampliatione. Vnde D.Th. de natura generis, quomodo ea res dicat mortua, ſed quod falſa ſit hæc ſolutio patet ex dictis.

Ad 4. Ad quartum reſpondetur, quod ſi dicã abſtractione compoſitiua, homo non eſt riſibilis, eſſentia deſtruitur, cũ ab ipſa dimanet oppoſitum prædicari, illa.n. eſſentia, à qua non dĩmanat riſibilitas, non eſt hominis eſſentia. Nã ſi nõ eſt riſibilis, nec homo, & ſi eſt homo, eſt riſibilis, quod de albedine lactis, vel nigredine corui non habet verum. Nam ſi coruus nõ eſt niger, non deſtruitur eius eſſentia, quia ab illa nigredo non dimanat.

Ad 5. Ad quintum patet ex quarta cõcluſione, quę eſt D.Th. de ſpiritualib. creaturis.

Ad replicam & ad D.Th. ſecundo contra Gentiles, reſpondetur q ibi loquatur de accidente. Ad D Th. reſpondet, in illo loco ipſũ accipere accidẽs, vt diſtinguit cõtra ſubſtantiã. Vt enim aliquid ſit accidens hoc modo, debet reſpicere ſubiectũ completum, cui inhæreat Dico completũ vel ſubſiſtens Nam animæ rationali accidentia ſpiritualia inhærent. Et ſanctus Doctor cenſet & rectè, accidentia non ſubiectari in materia prima: nos vero accipimus accidens ꝓ accidenti quinti prædicabilis, cuius ſubiectũ eſt illud, ad quod refertur extra eius rationẽ exiſtens nec ab illius profluens eſſentia, vt ſtatim magis explicabitur. Cum ergo ſit diuerſa acceptio accidẽtis, ſi logicè, vel metaphyſicè conſideretur ſubiectum, eſt etiam diuerſum, & acceptio illius diuerſa.

Explicatur locus D.Thomæ.

Accidens duplex, prædicamentale, & prædicabile, & quid ſit vtrumq.

Ad 6. Ad ſextum reſpondetur, illud, q induit intentionẽ vniuerſalis, v.g. albũ, non importare cõpoſitionem ex ſubiecto & accidenti: ſed ſolum importare albedinẽ in cõcreto. Et vt vniuerſalius loquamur, albedo in cõcreto illa eſt q̃ accidit inferiorib. & quæ de illis in cõcreto prædicatur, & refert relatione prædicabilis quinti Heruæus, vt patuit ſupra, cũ de intentionibus agerẽt, dicit album ſecundũ quod importat compoſitionẽ ex his nõ prædicari de Petro, v.g. bene tamen ſecundũ quod importat cõpoſitionẽ huic, quod eſt importare albedinẽ in cõcreto. Videatur Paludan. 4. d. 1. q. 2. vbi huic fauet ſententiæ, & docet, quomodo fiat prædicatio in his accidentibus: & in cõpoſitis artificialibus.

1. Solutio. *Herueus.* *Paludan.*

2. Solutio. Alii reſpondent, q prædicatũ accidentale concretũ, vt albũ, inhæreat formaliter, ratio tamẽ formalis inhærẽdi eſt ipſa forma accidentalis. Et hoc ſufficit, vt totum prædicatum dicatur inhęrere, ſicut totum compoſitum, vt viuens, licet ratio formalis viuendi nõ ſit, niſi altera pars illius, ſcilicet, anima. Cum ergo poſſit forma inhærere, poteſt cõſequenter formaliter adeſſe & abeſſe, & ſic accidentaliter prædicari.

Ad 7. Ad ſeptimum argumentũ aliqui ſtatim cõcedunt, omnia illa, quæ prædicantur de Deo ex tẽpore, accidentaliter prædicari, accidẽtalitate huius ꝓdicabilis; vt Deus factus eſt homo, Verbũ caro factum eſt, Deus eſt creans, Deus eſt dominãs mor-

1. Solutio. tuus. Quia cũ oĩa iſta nõ ſint de eſſentia Dei, neq; ab eius principiis dimanẽt rectè

poſſunt

prædicabile, allàs hoc prædicabile nō importaret aliquid vniuocum, quod est contra rationem prædicabilis cuiuscūq;. Dices, hoc prædicabile formaliter importare aliquid vniuocum, materialiter autem non esse necesse hoc importare, vt patet in genere, cuius materiale reperit in substantia & accidenti, quib. nihil cōe vniuocum datur. Sed contra, quia illud formale debet habere vnum materiale adæquatum, quod denominet accidēs quinti prædicabilis: sed nullū tale potest dari, si denominatio etiam istius prædicabilis reperitur in substantia. ergo non reperitur. Maior patet, quia illa forma constituens hoc prædicabile, est relatio quædā, quæ est secunda intentio in concreto; ergo exigit hæc forma vnum adæquatum subiectum. Sed minorem probo, quia cum non sit solum accidens, si denominatio etiam sumatur à substātia, erit ex necessitate accidēs, & substantia. Nam aliquid superius ad illa esse non potest: ens enim non est materiale huius secundæ intētionis quinti prędicabilis.

Solutio. *Replica.*

2. Argum. Secundò. Accidens quinti prędicabilis sic definitur, quod adest & abest à subiecto præter subiecti corruptionē, sed prædicato substantiali seu desumpto à substātia non potest cōuenire hæc definitio, quia substantia non adest, & abest à subiecto præter subiecti corruptionem: ergo nihil potest recipere denominationem huius prædicabilis, nisi in se sit accidens.

3. Argum. Tertiò sequitur, quòd hæ pdicationes essent huius prædicabilis: animal est homo, homo est Petrus, & ista: animal est rationale, consequens est falsum: ergo &c. Sequela probatur. Nam animali, vt sic, accidit esse hominem, esse rōnale, & homini accidit esse Petrum, & vtrumque prædicatum est extra essentiam subiecti, nec ab ea dimanat, vt propria passio.

4. Argum. Quartò, manente hoc vase impossibile est, quod non sit aureum, ergo hæc prædicatio; hoc vas est aureum, non est quinti prædicabilis. Consequentia est bona, & pbatur antecedens. Nam hoc vas determinatum ex necessitate debet esse huius materię, & ita hęc materia ex necessitate est de illius ratione, vnde nec per cogitationē potest separari ab illo hęc materia, magis quam à Petro hæc materia. Dices, qđ

Solutio. licet esse aureum non sit accidens huic vasi, est tamen accidens vasi in cōmuni. Contra, nā cū exercetur prædicatio huius prędicabilis, prędicatum debet esse cōmune ad multa inferiora, & respectu illorū debet cōuenire, vt aliquid accidētale, quod est extra rationem inferiorū denominatiuè, nec ortum à principiis intrinsecis, vt cum dico: Petrus est albus, Ioannes est albus, hoc prędicatum quod de multis inferioribus affirmatur, est accidēs quinti prædicabilis respectu illorū: quia hēt in ordine ad illa subiecta omnes cōditiones: sed aureum non est accidens respectu huius, sed quid intrinsecum, vt probatum est. Et ita cum sit hæc prædicatio, hoc vas est aureum, & hoc vas est aureum, non prædicatur aliquid accidentaliter, se habens in ordine ad subiectum, & ita non erit quinti prædicabilis hæc prædicatio, non ergo à substantia potest sumi denominatio huius prædicabilis quinti.

Replica.

Controuer. 1. Opinio Toleti. In explicanda hac prima q̄stionis parte variant logici. Tolet. in præsenti quem multi sequuntur, censet non posse recipere denominationem huius prædicabilis, nisi id, quod accidens est. Nā dicit in his propositionibus, vas est argenteū, domus est deaurata, hoc prædicatū non esse substantiale, nec dicere substantiam, sed importare solum formaliter non substantiā auri, sed respectum ad aurū, qui respectus est accidētalis. In hac propositione: Deus est amās iustum, quæ quinti prædicabilis est, id quod recipit denominationem huius prædicabilis, non est substantia amoris Dei, quæ in se est substantia, sed respectus amoris illi adiunctus, per quē ille amor terminatur ad creaturam. Alii cēsēt hanc prędicationem, cathedra est lignea, esse quidē prædicationē accidentalē, nō vero quinti prædicabilis. Et ratio horum est, quia, vt sit huius prædicabilis, dēt prædicatum dicere totū subiectū; illud verò prædicatū non dicit totum, sed partē materialem duntaxat. Verum istæ opiniones falsę sunt, vt iam vidimus: Quapropter sit

2. Opi. aliorum.

Auctoris placitum. 1. Conclus. contra Toletum. Prima conclusio; prædicabile, quod est substantia, vt distinguitur contra accidēs potest induere intētionem, & denominationē huius prędicabilis. Ita asserit D. Th. de spiritualib. creaturis, art. vlt. in corpore. Et probatur. Nam accidens, prout esse

quin-

Quid requiratur vt aliquid dicatur accidens 5. Prædicabilis.

quintũ prædicabile, dicit prędicatũ quod importat habitudinem accidentalem ad subiectum, vt aliquid quod neque est essentia, nec pars essentiæ, nec à principiis essentiæ dimanat: sed hæc omnia potest habere prędicabile, quod est substantia respectu aliquorũ subiectorũ: ergo potest inducere denominationem huius prædicabilis. Discursus est legitimus, & maior patet quæstione præcedente, & illã asserit D.Th loco modo adducto in corpore: & minor probatur. Nam hoc prædicatũ, ligneum respectu cathedræ non dicit essentiam eius, nam cathedra est in prędicamento qualitatis in specie figuræ, & cõsequẽter nec dicit passionem eius propriã, nec proprietatem: non.n. lignum ad figurã consequitur: ergo dicit aliquid, quod coniungitur cum cathedra accidẽtaliter, & quod importat respectu illius ordinẽ accidẽtalẽ: ergo ad hoc prædicabile quintũ attinet. Preterea. Nã etiãsi ligneũ, argẽteũ, &c. sint substantiæ, vt distinguitur cõtra accidens, quemadmodũ & rõnale est substantia, sed tamen importãtur, per modum accidentium, quia sunt extra essentiam eorum, de quibus prædicantur: ergo prædicationes il ę sunt attinẽtes ad quintum prædicabile. Probo minorem. Quia prædicata sumuntur à materia per modũ determinantis formam, quæ de se indifferens est, vt sit in hac vel illa materia. Sed

Obiectio.

dices, hæc est essentialis prædicatio; homo est materialis, in quo prædicatũ sumitur à materia physica subiecti: ergo & hęc erit essentialis, annulus est aureus: nã prædicatum etiam sumitur à parte materiali

Solutio.

subiecti: Respondetur, negãdo consequẽtiam; quia prædicatũ prioris propositionis sumitur à materia essentiali hominis, quam sola informare potest anima rationalis, at prædicatum posterioris sumitur à materia, quæ non est essentialis tali formæ annuli. Potest enim in communi forma annuli informare aliam materiã, quia non magis ex sua ratione petit informationem materiæ aureæ, quam ferreę, neq; annulus dicit compositum ex materia & forma, tanquã ex partibus sibi essentialibus, hoc enim est impossibile. Nulla enim essentia potest habere partes sibi essentiales diuersorum generũ, aliàs illa esset ens per accidens, quod est impossibile, quia nullum ens per accidens habet aliquam essentiam, sed annulus dicit formã in prædicamento qualitatis existentem, & supponit pro materia, quæ est subiectum illius formæ, & additamentum suum.

2. Conclus. Itidem contra Toletũ

Secunda conclusio. In huiusmodi prædicationibus & similibus, cathedra est lignea, id quod induit rationem quinti prædicabilis, non est aliquis respectus ad substãtiam auri, sed ipsa auri substãtia, cuius oppositũ dicebat Toletus. Et probat, nã illud est accidens quinti prædicabilis, qđ affirmatur de subiecto extra eius essentiã existens, nec ab illa dimanans: sed hoc est illud prædicatum, lignea, & similia, & nõ aliquis alius respectus, ergo &c. Et præterea probatur conclusio, quia alius effectus formalis est rẽ esse deauratã, & sic in singulis aliis huiusmodi pdicatis, & alius esse relatã ad aurũ, sicut alius effectus est rẽ esse dealbatã, & esse relatã ad albedinẽ: hoc secundũ fundatur in primo tanq̃ respectiuũ in absoluto: ergo gratis fingit, esse deauratũ nõ importare, nisi respectũ ad aurũ, cũ formaliter importet ipsũ substantiam auri, quæ accidentaliter coniungitur cũ forma vel re tali. Et si inquiras,

Difficult.

quid sit formaliter illud habere albedinẽ, habere quantitatẽ, &c. Respõdetur, quod

1. Solutio.

est post prędicamentum habere, vt asserit Arist. Sed quia formæ prædictæ seu materia, & forma, seu subiectum, & forma accidentaliter coniunguntur, ad hoc pertinent prædicabile illæ prædicationes, in quibus prædicta cõniunctio accidentalis importatur, modo prædicatum sit substãtia, modo non. Ex iis impugnatur secũda

Excluditur 2. opin.

sententia. Nã, etsi prædicatum non dicat formã rei, v.g. esse ligneum, nõ importet formaliter rei formã, scilicet, cathedræ, quia confundit totũ, quod dicit subiectũ, ex eo quod importat, vt totum, bene potest esse prædicabilis quinti. Et secundò

2. Solutio. Quare pars naturalis nõ prædicetur de toto naturali, bene autem pars artificialis de toto artificiali.

respondetur, quod in artificialib. hoc est peculiare, quod pars prædicetur de illis. Dicimus enim vas esse aureum, & ita denominatiua sumpta ab illis etiam de illis affirmantur, vt dicendo vas est aureum, quia non est propriè pars, sed subiectum perfectum, cui coniungitur forma, & ita potest affirmari de vase. Vnde multò magis denominatiua quæ prouenIunt à subiecto, affirmabuntur.

Dis-

Dissoluuntur argumenta.

Ad 1. AD primum respondetur, quod contineat æquiuocationē maximam. Illud enim prædicatū, quod affirmatur de mu'tis prædicatione quinti p̄dicabilis respectu illorum, de quibus affirmatur, debet esse vniuocum, verbi gratia, album affirmatur de Petro, & Paulo prædicatione huius prædicabilis, respectu illorum debet importare formam, quæ secundum eandem rationem conueniat. Non autem est necesse, quod quintum prędicabile, verbi gratia, accidens importet vnum materiale, quod vniuocè affirmeť de omni re, quę pertinat ad hoc prædicabile, est enim hoc impossibile Quia, vt constat ex superioribus, cum denominata ab intentione huius prædicabilis non solum sint substantia, sed etiam accidens, & ens rationis, istis autem omnibus non possit dari materiale aliquod cōmune, fit apertè, hoc prædicabile non habere vnum materiale abstractum commune, sed conuenit illi habere materiale, vt diximus, genus habere. Et vt hoc non iterum repetamus, ibi vide.

In quo sensu accidēs quinti prædicabilis debeat esse vniuocum, & in quo non.

Ad 2. Ad secundum iam dictum est, Adesse, & abesse, non accipi hic, pro inhęrere, vel nō inhęrere, sed pro affirmari vel negari, seu ꝑ esse prædicabile, & affirmabile, sic, vt subiecti essentia ex huiusmodi, affirmatione, & negatione non destruatur. Accipitur itaque secūdè intētionaliter hæc affirmatio, & negatio, seu hoc adesse & abesse. Nam album cum induit intentionem huius prædicabilis, refertur ad sua subiecta relatione prædicabilis talis, quod etsi adsit, & absit, hoc est, quod etsi affirmetur, & negetur, nō destruitur essentia subiecti, de quo suprà dictum est.

Quomodo accidens 5. prædicabile possit inhærere, & non inhære re.

Ad 3. Ad tertium respondetur, quod illæ duę prædicationes non fiut huius prædicabilis, quia sunt indirectæ. Tertia verò propositio ab aliquibus conceditur pertinere ad hoc prædicabile, quia differētię accidunt generi, ab aliquibus negatur, quia trahiť ad idem esse cum genere, vt suprà diximus de Christi humanitate. Elige quod malueris.

Ad 4. Solutio. Ad quartum, quod est difficile, respondetur, quod hoc prædicatum ligneum, est prædicatū quinti prædicabilis, quia affirmatur de substantiis multis, quibus accidentaliter conuenit. Nam vas est ligneū, cathedra est lignea, domus est lignea; & his omnibus accidit hoc prædicatum, quia nō est de essentia illorū, esse lignea, sed possunt tales formæ aliis cōiungi materiis. Vnde illud subiectum, cathedra, respectu illius prædicati est subiectum inferius accidētaliter. Et in hoc sensu à viris doctis asseritur, propositionem hanc esse quinti prædicabilis, sicut conceditur, has prædicationes esse quīti prædicabilis, homo est albus, equus est albus. Et non est necesse, quod illud prædicatum ligneum affirmetur accidentaliter de omni subiecto contento sub cathedra, ita vt etiam de hac lignea cathedra accidentaliter prædicetur: huic enim formæ cathedræ ligneæ non accidit esse ligneam, sed necessariò est lignea. Et hæc est optima solutio.

Doctrina pulcra obseruanda ex grauissimis viris.

2. Solutio. Alii dicunt, quod etiam huic cathedræ accidat esse ligneam. Nam, etsi in re hæc forma cathedræ singularis nō possit separari à ligno, quia indiuiduatur ab hac materia lignea, quo sensu dicimus nos, hanc propositionem non esse accidentalē: verum per cogitationem bene potest adesse, & abesse hæc forma ab hac materia: quia licet dicamus, hæc cathedra non est lignea, non destruitur forma huius cathedræ. Sed certè de essentia huius formę singularis est, ut idiuiduata ab hac materia: & ita dicendo, hæc cathedra non est lignea, destruitur eius essentia, & sic non est prædicatio quinti prędicabilis. Vnde securior est prima solutio, & sufficiens.

Exploditur.

De secūdo quęstionis sensu facile, quid sentiam, dicam. Et in præsenti nō disputamus de accidentibus rationis: nā hęc omnia prædicabilia possunt comprehendere. Nā genus est species vniuersalis, & spēcies similiter est vniuersalis species, & prędicatur de hac & de illa specie: Differētia itidē, & proprium, & accidens. Et hoc accidentaliter illis cōuenit, sicut homini accidentaliter conuenit esse speciem, & sunt prædicationes huius prædicabilis: Sed qđ inquirimus, est, an alicui prædicato & naturę q̄ affirmatur, vt genus de illis, de quibus vt genus affirmatur, possit affirmari, vt accidens quinti p̄dicabilis. Et sic i aliis

Quod attinet ad secundū punctum quęst. explicatur in quo sit difficultas.

prædicabilibus, verbi gratia, an animal, quod prædicatur de homine, & equo prædicatione generis, possit affirmari de aliquo, vt quintum prædicabile. Et idem de aliis prædicabilibus dici possit, siue sit respectu eiusdem subiecti, siue diuersi.

Conclus. 1. In qua re breuiter dico primò, respectu diuersorum bene potest idē prædicatum induere intentionem quinti prædicabilis & quarti. Probatur: nā esse disgregatiuum visus, est propria passio albi, Hæc enim prædicatio, hoc albū disgregat visum, ad quartum prædicabile pertinet. Et idem prædicatum respectu Petri est accidens quinti prædicabilis nam hæc, Petrus disgregat visum, ad quintum pertinet prædicabile. Et ratio est: quia diuersimodè ordinatur illud prædicatum in ordine ad diuersa subiecta: nam ex principiis huius subiecti albi, vt sic, oritur disgregatiuum, non verò ex principiis Petri. Et sicut prædicatio proprii, & accidentis eidem rei conueniunt, respectu diuersorum, eodem modo id, quod est genus, induit etiam rationem accidentis quinti prædicabilis, respectu diuersi subiecti formaliter. Nam, album est coloratum, est prędicatio generis de specie; & tamen illud prædicatum, coloratum, respectu hominis, est quinti prædicabilis, homo est coloratū, prędicatio est accidentalis, & per hunc modum poteris discurrere in reliquis prædicatis in concreto sumptis, & accidentalibus, in quibus hæc verificantur: nam de prædicatis substātialibus non hoc auderem asserere. Quia iam dictum est, hanc non esse quinti prædicabilis, Deus est homo, quia humanitas trahitur ad idem esse verbi Dei, ideo dico in substantiis non habere locum, quę primo dicta sunt à nobis.

Quare, & quo idem possit induere rationē diuersarū prædicabilium.

Conclus. 2. Et hoc sit secūdū dictū huius dubii: Respectu eiusdē subiecti nō potest aliquid prędicari, vt propriū, & vt accidens. Ratio est, quia proprium & accidens exposcunt diuersam rationē incōpossibilem. Nam, vt sit accidens, est necessum, quod non nascatur ex principiis rei, vt autē sit proprium, exposcit oppositū nasci, & oriri ab essentia rei, hæc nō possūt eidē cōpetere respectu eiusdem formaliter: ergo. Sed contra. nā quale prędicatur de homine, vt propriū, & vt accidens: ergo idem respectu eiusdē potest vtramque intētionem induere. Antecedens probatur quoad primam partē: Nam risibilitas profluit ab hominis essentia: ergo est qualitas: nā qualitas est de ratione intrinseca risibilitatis. Quod autem quale prædicet accidentaliter, probatur: quia albū prędicatur de homine, vt accidens: ergo & esse qualem, quod est genus ad albū. Probatur consequentia: qa implicat aliquid prædicari accidentaliter de aliquo, & ea, quæ sunt de essentia illius non prædicari etiam accidentaliter.

Obiectio.

Respondetur, quod licet implicet, eandem physicam entitatem respectu eiusdem formaliter recipere simul denominationē proprii & accidentis, sed hoc non repugnat respectu alicuius rationis metaphysicæ, & superioris; quia licet illa sit vna formaliter, est tamē multiplex virtualiter propter latitudinem suæ potentialitatis. Vnde esse quale, cum sit quædam ratio generica ad accidentia propria, & communia, nō repugnat illi, vtramque denominationem recipere propter multiplicitatē virtualem, quam importat, & propter diuersos ordines, quos dicit ad proprium & accidens. Et hoc conuincit hoc argumentum.

Solutio.

Ceterum mihi hæc solutio non multum placet. Non enim existimo verum esse, vt si aliquid est propria passio alicuius, id omne etiā sit propria passio, quod in illo essentialiter includitur. Nam nullus vnquam dixit, quod ens sit hominis propria passio, quia cōuenit multis aliis, nec ex eius essentia oritur. Item, quia est primum prædicatum cōueniens homini, & tamen hoc sequeretur, si prædicta ratio aliquid valeret: nam essentialiter includitur in risibilitate. Item, esse quale cōuenit aliis ab homine: nā cōuenit Angelo & equo, qui etiam habent passiones, quæ sunt qualitates, ergo nō est propria passio hominis, quia propria passio conuenit omni, & soli, & semper: nam loquimur de proprio quarto modo. Vt igitur, quid in hac parte sit tenendum, scias & hoc argumentum dissoluas, vide quę supra dicta sunt quæst. 57. in solutione quarti argumenti: non enim placet iterum doctrinam illam repetere.

Explo ditur.

QVAE-

QVÆSTIO LXXIX.

Vtrùm accidens quintum prædicabile sit essentialiter vniuersale.

1. Argum. T argumentor à parte negatiua: Nā id, quod est essentialiter vniuersale, debet hēre inferiora per se; sed accidēs quintum prædicabile non hēt hæc inferiora. ergo nō ē vniuersale essentialiter. Maior patet: Nam vniuersale est vnū in multis, & de multis: ergo necessariò respicit inferiora. Nam illud vnum in multis necessariò est superius ad illa. Sed minorem probo: Nam si album, v. g. dēret habere inferiora, illa vtiq; essent, quæ determinatè dicerent, quod album in communi importat, vt hoc album, & illud album, sed hæc non sunt inferiora albi, vt album attinet ad quintū prædicabile: ergo &c. Mai. patet, minor prob. quia hęc p̄dicatio, hoc album est album, nō est quinti prędicabilis: quia est essentialis, sed est prædicatio speciei de indiuiduis, vel ad illam reducitur.

Solutio. Dices, quod inferiora albi, vt pertinēt ad quintum prædicabile, sunt Petrus, Paulus, & Hieronymus, exempli gratia.

Replica. Sed contra, quia supra dicti nō sunt p̄ se inferiora, & indiuidua respectu albedinis, aut albi, sed respectu hominis: ergo nec illa sunt inferiora illius prædicabilis albi. Antecedens patet, q̄a vniuersale idētificatur, vt dicit naturam, quæ est vniuersalis cum inferiorib. & vniuersaliter loquendo, superiora sunt de quidditate inferiorum: sed albū vt albū, non identificatur cum Petro, & Paulo; sed homo identificatur, nec quæ sunt de quidditate albi, sunt de quidditate Petri, sed solū, quę sūt de quidditate hominis: ergo Petrus & Paulus solum sunt inferiora hominis.

2. Argum. Secundò, vniuersale prædicari potest immediatè de inferiorib. respectu quorū habet rationem vniuersalis, sed albū non pōt immediatè p̄dicari de Petro, & Paulo, qui assignantur eius inferiora, ergo nō est vniuersale respectu illorum. Min. probatur, quia albū prius prædicatur de hoc & de illo albo, deinde verò, quia Petrus est albus, prædicatur de Petro, ergo &c. Probatur antecedens, nā immediatius dicit albū respectum ad id, quod hēt formā suam determinatè, quā ad id, cui hæc forma determinata conuenit, sed hoc album habet albi formā determinatam & non Petrus, ergo prius de illo, quam de Petro dicit. Probatur antecedens, quia Petrus non determinat formam albi in eo, quod Petrus, sed hoc album. Et confir. hoc arg. Nam albū id respicit, vt prædicabile immediatius, à quo fuit abstractum, sed non fuit abstractum à Petro & Paulo, sed ab hoc & illo albo, ergo hoc & illud album immediatius respicit. Et ita hæc sunt inferiora illius, sed horum respectu non est quintum prædicabile, sed species; ergo quintum prædicabile essentialiter nō est vniuersale. *Confir. 1.* Et confir. secūdò; Nullum vniuersale potest prædicari, nisi de his, à quibus abstrahitur, sed non abstrahitur à Petro, & Paulo, ergo de illis nequit prædicari. Maior patet, quia in illis est, & nō in aliis, sed non prædicatur de his, in quibus non est, ergo nec de illis, à quib. nō abstrahitur, nō ergo datur quintū prædicabile, maximè, qd̄ sit essentialiter vniuersale. *Confir. 2.*

3. Argum. Tertiò arguitur, & explicatur magis præcedens argumentum. Quia ratio albi, vt sic, vèl abstrahitur ab homine & equo, v. g. vt sūt formaliter alb', & similes in albedine, & hoc non, quia hac rōne album est species. Vel respicit hominem, & equum secundū se, vt præscindunt ab albedine, & hoc non, quia impossibile est abstrahere ab inferioribus rationem aliquam, à qua ipsa præscindant, & quam in se non includant.

Solutio. Respondebis, quod, cum album prædicatur de hoc albo, præsupponitur in subiecto, vt rō formalis albedo, & ita p̄dicatur quidditatiuè de illo, qn̄ verò prędicatur de homine accidentaliter, præsupponitur in subiecto, per modum conditionis sine qua non prædicaretur de subiecto.

4. Argum. Replica. Sed contra, & sit quartum argumentum. Quia id, respectu cuius cōstituitur, quintum prædicabile, est ipsum subiectū, & omnino in sua ratione excludit accidens: ergo falsum est, quod albū prædicetur de subiecto, vt includente albedinem accidentaliter, & tanquam conditionem, sine qua non. Antecedens patet: quia re-

spectu illius constituitur formaliter vniuersaliter, respectu cuius potest affirmari, & negari, ipso manente, sed tantum de subiecto excludente accidens: & vt excludit, potest affirmari, & negari: ergo de quo prædicatur, est subiectum, vt excludit albedinem, sed respectu illius, vt sic, non potest esse vniuersale: igitur non est essentialiter vniuersale quintum prædicabile.

5. Argum. Quintò: Omne vniuersale debet esse vniuocum respectu suorum inferiorum, sed quintum prædicabile nō est huiusmodi, ergo &c. Maior probatur, nā propter ea ens non constituit aliquod prædicabile, quia est analogum. Sed minor probatur: Nam Arist. cap. de substantia dicit, accidens non esse vniuocum respectu substātiæ, cum respectu illius non prædicetur, nomine & ratione, ergo ponendum est accidens quintum vniuersale.

6. Argum. Sextò arguitur: Omne vniuersale potest prædicari de multis, antequam à parte rei existat in multis, sed accidens non est huiusmodi, ergo non est vniuersale. Maior patet, nā hæc est vera prædicatio; Antichristus est homo, est animal, est rōnalis, est risibilis, & sic de aliis, antequam existāt. Minor probatur; Nam hæc est falsa: Antichristus est albus, est niger, non existente Antichristo, ergo &c.

7. Argum. Septimò arguitur: Accidens, v.g. albū, si abstrahitur à Petro, & Paulo, nō potest abstrahi abstractione totali, sed abstractione formali, sed id, quod abstrahitur abstractione formali, non prædicatur de re abstracta, vt eleganter ostendit Caiet. q. 1. de Ente, ergo nullo mō est accidens quintū prædicabilis. Maior probatur, quia album formaliter dicit formam accidentalem Petri, & ita si debet ab illo abstrahi, debet esse, vt abstrahitur forma à subiecto Maximè, quia album non est totū respectu Petri, nec est pars subiectiua, & ita non poterit prædicari de illo. Et probo hoc, quia pars subiectiua dicit oē, quod suum totum; & addit aliquid aliud, vt patet in homine, & Petro, in animali & homine, sed Petrus non dicit totum, quod albū, addendo aliquid albo, quin potius dicit minus, ergo nō est totū vniuersale respectu illius, & ita nō poterit de illo prædicari.

8. Argum. Octauò arguitur: Album dicit compositum ex corpore, & albedine, sed Petrus non est compositus ex corpore & albedine, ergo hæc prædicatio erit falsa, Petrus est albus, idest, compositus ex corpore & albedine; & idem erit dicendum de aliis prædicationibus accidentalibus, ergo nō poterit prædicari accidens in concreto de subiectis accidentibus; & ita non erit vniuersale. Et confirmatur. Nam accidens Confir. 1. in communi, vt ponitur species vniuersalis, non prædicatur de multis accidentaliter, hæc enim prædicatio: Petrus est accidens, Hieronymus est accidens, est falsa, & ita in aliis, maximè, quia accidens dicit formaliter secundam intentionem, ergo &c. Et confirmatur secūdò: Nam al- Confirm. 2. bum denominatiuè est accidens, ergo nō essentialiter, & id, quod essētialiter est accidens, est quod dicit secundam intentionem accidentis in concreto, sed illud nō prædicatur accidentaliter de multis, ergo &c.

Controuer. Opin. Antiquorum. 1. Opi. Suarez. Partem negatiuam quæstionis tenent aliqui antiqui, quos sequitur Canterus c. 4 prædicabilium, qui & pro se citat Alexādrum, & Ammonium Suarez in sua metaph. disput. 6. q. 4. nu. 4. dicit proprium & accidens nō esse proprissimè vniuersalia, quia proprissima vnitas; vniuersaliū est respectu eorū, q̄ sub illa essentialiter continentur, quia debet esse in illis per identitatem, quatenus de illis prædicatur, qd verum nō est propriissimè, nisi in vniuersalibus, quæ sunt essentialia suis inferioribus. Hæc latius & diffusè sine disputandi arte, vt solet, ibidem affirmat. Sed vt, quod verum sit, doceamus, præmittendū existimo. Primò in præsenti inquiri, an, sicut genus essentialiter est vniuersale, & hēt sua inferiora ad quæ referatur essentialiter, ita & Accidens vniuersale; sed vt hoc explicemus, non dubitamus in præsēti, an materialia accidentis sint essentialiter vniuersalia. Constat enim quod albū Explicatur in quo cōsistat difficultas præsentis controuersiæ. respectu hōis & equi accidētaliter est 5. p̄dicabile, sicut aīal respectu hominis, & equi accidentaliter est genus, quę omnia constabunt ex dictis q. 27. intētionū. Sed hoc in dubium vertimus, verum considerando intentiones accidentis in cōi, & accipiendo eius materiale (quod non est vnicum, nisi eo modo, quo de genere dictum

ctum est, habere vnum materiale) vt stat sub formali, conueniat illi essentialiter esse vniuersale, & an ratio vniuersalis reperiatur in illo, sicut in genere & specie reperitur: an verò accidentaliter & impropriè sit vniuersale. Et quia hæc intentio vniuersalis non potest fundari, nisi in re, quæ habeat inferiora, consequenter inquirimus, an materiale v. g. album, habeat inferiora: nam si non habet, non poterit induere intētionem vniuersalis quinti: nec dabitur intentio secunda, quæ constituat quintum prædicabile, si res illa nō possit habere inferiora. Et etiam volo in hac parte præmittere, accidens quintum prædicabile habere debere rationē vniuersalis, ex eo, quod est in multis, rationem verò talis vniuersalis, quia taliter est in multis.

Obseruatio Auctoris.

Decisio quæstionis.

1. Conclus. Contra relatas opiniones.

PRima conclusio: Si loquamur de secūda intentione accidentis in abstracto, quam possumus vocare accidentalitatem essentialiter, est vniuersale, vt quo, i. est forma, qua constituitur vniuersale, & tale vniuersale. Sicut enim genereitas est forma, qua aliquid constituitur genus, & paternitas, qua aliquid cōstituitur pater, ita accidentalitas est forma, qua aliquid constituitur in esse quinti prædicabilis. Probatur hæc conclusio: Nam abstracto albo à Petro, & Paulo per cognitionem, illud album potest affirmari de Petro, & Paulo, quę sunt multa: ergo manet vniuersalis. Et quia affirmatur de illis, quibus forma prædicati accidentaliter conuenit, nō dimanans ab essentia rei, debet esse vniuersale alterius speciei à genere, specie, differentia & proprio; & hoc vocamus quintum prædicabile: sed album non hēt esse tale vniuersale ex sua essentia: ergo ab aliquo alio hoc habet. Hæc autem forma, quæ tribuit albo esse tale pdicabile, vocatur accidentaliter: ergo est essentialiter vniuersalis, vt quo, id est tribuens esse vniuersale albo, & idem est dicendum de reliquis substratis huius prædicabilis.

2. Conclus. Contra prędictos auctores.

Secunda conclusio: Accidens in cōcreto essentialiter est vniuersale, vt quod: sicut. n. genus essentialiter est vniuersale, quia refertur ad species: ita accidens est vniuersale, quia refertur ad sua inferiora accidentalia. Sed est aduertendum, quod illa inferiora, vt sunt terminus huius relationis, & intentionis accidētis, induūt aliquam secundam intentionem subiecti, scilicet, inferioris accidentaliter, secūdū quam intentionem sunt formalis terminus quinti prædicabilis. Probatur: Nam accidens quintum prædicabile essentialiter respicit inferiora: ergo essētialiter est vniuersale, & per se. Consequentia est bona, & probatur antecedens. Nam illa, ad quæ refertur v. g. album, quod, vt habet intentionem accidentis, ad Petrum, & Paulum refertur, inferiora sunt: Nam album ad plura se extendit, quam Petrus: ergo est illi superius. Et idē potest colligi in reliquis substratis, quatenus habent intentionem accidentis: ergo erit vniuersale.

Obserua.

Tertia conclusio: Accidens in communi, non prædicatur accidentaliter, si prædicari accipiatur pro affirmari, in quo & fallitur Massius, secunda conclusione quęstionis illius, an accidens sit vniuersum, nec ne. Probatur conclusio: quia hæc prædicatio est falsa, Petrus est accidens, Paulus est accidens: bene tamen prædicatur de suis inferioribus, si pręedicatio accipiatur formaliter pro hoc, quod est referri relatione quinti prædicabilis. Nam cū essentia accidentis in communi sit esse qđdam relatiuum rationis particulare, hēt essentialiter referri ad sua correlatiua, q̄ sunt illa subiecta, cui accidit substratum huius intentionis. Et sicut dictum est supra, genus esse, quod prædicatur de pluribus differētib. specie, id est, quod refertur relatione prædicabilis, ad ea quæ materialiter differunt specie, vt habeant intentionem subiicibilis ad genus: ita accidens est, quod prædicatur de pluribus in quale merè accidētale, id est, quod refertur ad plura relatione prædicabilis accidentalis, quæ plura termināt hāc relationem, vt habent intentionem, talis subiicibilis. Et hæc est essentia accidentis, vt hic consideratur à logico. Exercitium autem prædicationis pro affirmatione, & negatione fit i particulari, vt Petrus est albus, Ioannes est albus. Vt autem hæc, quæ profunda sunt, plenius intelligas, vide quę diximus supra q. 4 & 5.

3. Conclus. Contra eosdem & Fr. Massium.

In quo consistat essentia accidentis.

Quarta conclusio, quæ sequitur ex dictis contra Suarez, est huiusmodi. Accidens

4. Conclus. Cōtra Suarez.

dens & proprium sunt propriissimè vniuersalia. Probatur conclusio: Nam proprium, & accidens sunt species vniuersalis: ergo sūt propriissimè vniuersalia. Cōsequentia probatur; nam si equus est species animalis propriissimè, est animal, genus enim propriissimè participatur à speciebus: quia participatur secundum suam essentiam, essentia autem non potest non propriissimè participari ab his, in quibus est essentialiter. Aliud enim est non participari modo perfectissimo, aliud non participari propriissimè. Nam verum est, qđ genus perfectius participatur ab vna specie, quam ab alia propter perfectiorem differentiam: propriissimè tamen ab omnibus speciebus participatur: nā non participari propriissimè diminuit aliquid de perfectione essentiali. Illud enim, quod non est propriè tale, non est essentialiter tale. Sed primum illud antecedēs probatur ab omnibus logicis: qui quinque vniuersalium constituunt species, de quo in superioribus satis dictum est. Praeterea probatur cōclusio: quia propriissimè sūt praedicabilia: ergo propriissimè sunt vniuersalia. Consequentia patet, cui conuenit passio propriissimè, & essentia. Sed antecedēs probatur: quia haec propriissima praedicatio est: Petrus est albus, Petrus est risibilis: affirmatur enim ibi vnū de alio, vt formale, quod sufficit ad propriissimā praedicationem.

Obserua.

Quinta conclusio: Vt accidens sit essētialiter vniuersale, non est necesse, quod sua inferiora includant essentialiter illud quod affirmatur de illis praedicatione huius praedicabilis. Volo dicere, quod, vt album fundet intentionem quinti praedicabilis, non est necesse, quod Petrus, de quo affirmatur hoc genere praedicationis, essentialiter, claudat illud, sed sufficit, quod habeat respectum ad formale, cui accidētaliter coniungitur. Quod est dicere, sufficit, vt accidentaliter formale albi cōiūgatur Petro, & Paulo. Probatur conclus. Nam vniuersale in sua ratione non dicit, nisi quod sit vnum in multis, nec determinat modum, quo debet esse in illis si essētialiter, vel accidentaliter, quidditatiuè vel alio modo: hoc n. pertinet ad differētias specificas vniuersalium, quae specie differunt penes diuersum modum essendi in illis, & penes diuersum modum referēdi ad sua inferiora: ergo &c. Praeterea: Nam sequitur, quod non sint, nisi tria vniuersalia, genus, species & differentia: hoc autem est falsum, & contra omnes logicos: ergo ad rationē veri vniuersalis nō requiritur, quod includatur essentialiter in suis inferioribus. Minor probatur: nam omnis ferè schola cum Porphyrio ponit quinque vniuersalia, & Aristoteles hoc ipsum asserit 1 Topicis, vbi supra: & quia res constat, nolo plures rationes adducere.

5. Conclus. Quid requiratur, vt accidens essentialiter sit vniuersale.

Dissoluuntur argumenta.

AD primum respondetur, hoc vniuersale habere inferiora, verbi gratia, album, secundum quod induit rationem quinti praedicabilis, habet inferiora non hoc album, & illud, quia respectu illorū non est accidens, sed praedicatum essentiale: sed habet inferiora, nimirū, Petrus & Paulus, cui albedo in cōcreto accidit, nec oritur ab eorum essentia, cui etiam accidit album, secūdum quod dicit compositum huic, non compositum ex his, vt dictum est. Et haec inferiora accidentaliter determinant albedinem in concreto. Et haec indiuidua seu inferiora, q̃ sunt per accidens determinatiua illius formae in concreto, sunt per se inferiora quinti praedicabilis: nam quintum praedicabile per se exigit ea inferiora, quae accidentaliter determinant formam praedicati accidentalis.

Ad 1. Quae sint inferiora, quae Accidēs 5. praedicabilis essentialiter respicit.

Sed, vt magis intelligas, aduerte, vniuersale in genere non dicere, nisi vnum in multis, & de multis, abstrahēdo ab hoc quod est de illorum essentia. Postea verò ratio vniuersalis determinatur per diuersum modum specificum essendi in suis inferioribus. Vnde sequitur, quod non omne vniuersale esse debeat de essentia suorū inferiorum: & ita licet albū non sit de essentia Petri, praedicatur tamen de illo, accidentaliter: & Petrus est inferius accidentaliter ad album, quia albedo accidētaliter illi coniungitur, nec ex eius nascitur essentia. Et haec inferiora accidētalis sūt de essentia huius quinti praedicabilis: qa cum sit vniuersale accidētale, sua inferiora debent accidentaliter cōiūgi cum for-

Doctrina exquisita satis decisionis facta.

ma

ma importata per vniuersale: nihilominus suam speciē sumit in ordine ad huiusmodi inferiora. Et hæc sunt per se inferiora illius, sicut prædicatio accidentalis essentaliter differt à prędicatione essentiali, & tamen de ratione prædicationis accidentalis per se est prædicatum accidentale, & hoc prædicatum accidentale per se est huius prædicationis. Eodem modo quintum prædicabile est prædicabile, quod accidentaliter de suis inferioribus prædicatur in particulari: nihilominus illa inferiora accidentalia sunt per se inferiora illius. Cum hoc tamen stat, quod accidens quintū prædicabile sit essentialiter vniuersale, ad quod sufficit, quod habeat inferiora accidentalia, quæ sunt de illius ratione: nec inconuenit, Petrum & Paulū esse etiam inferiora hominis, quia hoc habent diuersis rationibus. Quatenus enim coniungitur albedo accidentaliter Petro & Paulo, sunt inferiora albi. quatenus vero essentialiter includunt hominem, vt quoddam totum, dicens illorum essentiā, sunt hominis inferiora: & etiam sunt inferiora risibilis, & rationalis diuersis rationibus, vt supra visum fuit.

Ad 2. Ad secundum respondetur, quod albū prędicatione accidentali immediatè prædicatur de suis inferioribus accidentaliter conuenientibus: prædicatione verò essentiali immediatè de suis inferioribus, quibus essentialiter conuenit. Cum quo tamen stat, vt dicat conuenientiam & respectum prius ad inferiora, quibus essentialiter conuenit, quam ad inferiora, quibus conuenit accidentaliter: quia omne, quod est per accidens, reducitur ad illud, quod est per se: hoc tamen non tollit rationem vniuersalitatis à quinto prædicabili. Et per hoc patet ad confirmat. Nam

Ad 1. Confirmat. album, vt prædicatum accidentale fuit ab-

Ad 2. Confirmat. stractum ab hoc, & illo albo: ex quo liquet, quid dicendum sit ad secundam confirmationem.

Ad 3. Ad tertium respondetur, solutionem ibi assignatam rectam esse.

Ad 4. Ad quartum respōdetur, subiectum in sua ratione non includere accidens, vt rationem formalem constitutiuam illius in ratione subiecti, quando prædicatio est quinti prædicabilis. Quia nullum prædicatū de alio prædicatur, nisi sit in illo: & ita potest affirmari, & negari de subiecto, ipso subiecto manente, quia non coniungitur illi, vt ratio formalis cōstituens subiectum, sed vt conditio illius. Vt autem negetur, non debet habere illā conditionē: vt verò affirmetur accidentaliter sic.

Ad quintum respondetur, quod album respectu Petri, & Pauli sit vnicuique accidentaliter: importat enim illis vnam rationem accidentalē. Ita D. Th. primo contra Gent. cap 33. ratione 3. Quod autem affirmat Aristo. cap. de substantia, hoc est, nimirum, accidens non dici de substantia nomine & ratione essentiali. *Ad 5. arg.*

Ad sextum argumentum respondetur: g vt sit vniuersale actu. & prædicabilis, seu affirmabilis actu, est necesse, vt actu natura illa sit in suis inferioribus, vt autem vniuersale sit affirmabilis aptitudine, sufficit, quod possit esse in suis inferioribus, & tamen differentia inter hoc vniuersale quintum, & reliqua, quod vt prædicatio actualis huius prędicabilis vera sit, est necesse actu cōuenire in existentia prædicatum subiecto suo. Vt enim hæc prædicatio sit vera, Petrus est albus, Paulus est albus, necessarium est prædicatum actu existentia reali conuenire subiecto, quia est prædicatio accidentalis, & non per se: & ita debet prædicatum cōuenire subiecto pro differentia temporis, quam importat. Prædicationes verò reliquorū prędicabilium, quia prædicata sunt per se in primo, vel secundo modo constituunt propositiones æternę veritatis: & ita semper verę sunt, etiam subiectis non existentibus. Vnde hęc est vera semper, homo est animal, est rationalis, & risibilis, Petrus est homo. Sed hic nota: quod etiam, singularibus non existentibus, à phantasmate rosæ possum abstrahere naturam cōem rosæ, & illa erit vniuersalis non actu cōueniens inferioribus ī existentia. sed quæ respicit inferiora possibilia, sicut ipsa natura est possibilis. *Ad 6. arg. Quid requiratur, vt aliquid sit actu vniuersale ex quid potentia tātum.* *Obseruæ.*

Ad septimum respondetur: album ā Petro, & Paulo abstrahi, vt dictū est abstractione totali Si enim abstractione formali tantum abstraheretur, non prædicaretur de re abstracta, vt eleganter ostendit Caietanus in loco citato in argumentum in prooemio de Ente. Nota 3 in qua re Ma- sius non placet quæstione prima, sine tam- *Ad 7. arg.*

Refellitur magister Masius. tum quinque voces vniuersæ, argumẽto 4 quo numerum prædicabilium probat: vbi dicit abstractionem formalem suppeditare nobis quartum & quintum prædicabile. Non placet, inquam, quia quod ab stractione formali, vt sic, abstrahitur, nõ est vniuersale, & totum, sed pars. Et hæc abstractio est opposita 4. abstractioni totalis vniuersalis constitutiuæ, constitutiuæ, inquam, saltem fundamentaliter. Et quia hæc est abstractio prædicati accidentalis, quod non est in rei essentia, non est necesse, vt subiectum dicat totũ, quod prædicatum, & aliquid amplius.

Ad 8. Excluditur quorũdam ignorantia. Ad octauum vt aliquorum ignorantiam expellamus, respondetur, album nõ dicere compositum ex corpore & albedine, tanquam ex partibus album constituentibus: sicut componitur homo ex materia, & forma, quia tunc hæc esset falsa prædicatio, corpus est album: quia faceret hunc sensum, est compositum ex corpore & albedine. Quinimo sequeretur, nullum tale compositum posse definiri, nec in prædicamento collocari: & tamen constat, definiri Sacramentum, terminum, & quale in prędicamento quãtitatis collocari, saltem metaphysico. Quinimo Aristoteles in logica, capite de qualitate, dicit de qualitate, & quali: vnde album solum dicit compositum huic, hoc est albedinem in concreto & corpori coniunctam, & corpus importatur, vt additum, & vt materiale: & hac ratione supponit, seu accipitur pro illo: & ita definiri potest, & in prædicamentis collocari. Sed de hoc dicemus in prædicamentis. Ad primam & secundam confirmationem patet ex primis conclusionibus.

QVAESTIO LXXX.

Vtrum accidens quintum prædicabile immediatius prædicetur de speciebus, quam de indiuiduis.

1. Argum. PARS affirmatiua probatur primò, ex Porphyrio, qui c. de cõmunitatibus assignat conueniẽtiam, inter accidens, & genus: quod sicut hoc de pluribus differentibus specie prædicatur, ita illud: sed differũt, quod genus prædicatur, in quid, accidẽs vero in quale transmutabiliter. Tunc sic: sed genus prius prædicatur de speciebus, & immediatius, quam de indiuiduis: ergo & idem habet accidens quintum prædicabile.

2. Argum. Secundò: Nam quando aliquod accidens inest pluribus, & vni non ratione alterius, conuenit illis rõne alicuius cõmunis per se reperti in omnibus: sed in omnibus coruis reperitur nigredo: ergo conuenit illis, quia corui sũt, atque adeo nigredo immediatius prædicatur de coruo, quam de hoc coruo. Maior patet ex Aristotele primo posteriorum cap. 12. & 13. Consequentia probatur: nam esse nigrum est accidens commune oibus coruis: ergo consequitur ad aliquam causam communem omnibus illis: & ita prædicabitur immediatius de illo, cui illa causa cõuenit. Et idẽ argumentum fieri potest de omni accidenti multis communi.

Solutio. Dices, nigredinem corui competere omnibus coruis, ratione cuiusdam complexionis indiuidualis communis omnibus coruis: sed contra: nam accidẽtia indiuidua-

Replica. lia non cognoscuntur in natura communi, vt communis est, vsque dũ descendamus ad indiuidua, sed esse nigrum est cognoscibile de coruo, ante descensum ad indiuidua: vnde hæc est vera, coruus est niger, abstrahendo ab hoc & illo coruo: ergo, &c. Et confirmatur. Nam conditio-

Confirm. nes indiuiduantes sunt cuilibet indiuiduo propriæ: ergo nulla complexio indiuidualis potest esse communis, ad quã corui nigredo consequatur.

3. Argum. Tertiò Hæc est prædicatio accidentalis, Petrus est coloratus, Ioannes est coloratus: & tñ non prædicatur coloratum immediatè de Petro, & Paulo: ergo &c. Probatur minor: quia immediatius prædicatur de corpore mixto: item immediatius prædicatur de albo, quam de Petro, quia determinatur essentialiter per album: & non per Petrum: ergo &c.

4. Argum. Quarto. Istæ prædicationes sunt quinti prædicabilis, homo est species, animal est genus, & tamen animal vt sic, & homo vt sic, non sunt indiuidua: ergo iam accidens quinti prædicabilis, non prædicatur immediatè de indiuiduis. His argumentis

Controuersia. mentis conuincuntur aliqui,& cēsent accidens, quintū prædicabile immediatius referri ad commune, de quo immediatè prædicatur, & ratione huius refertur ad

1.Opinio. indiuidua,& de illis prædicatur. Et sicut genus constituitur per prædicari de pluribus differentibus specie,ita accidēs:sed est differentia, quod accidens accidentaliter prædicat,genus quidditatiuè. Alii

2.Opinio. dicunt,accidens cōstitui vniuersale in ordine ad plura,siue illa sint species, siue indiuidua Nā aliquando accidens prædicatur de pluribus differentibus spē,aliquādo solū de pluribus differētibus numero.

Deciditur quæstio.

1.Cōclus. Cōtra præfatas opiniones. RESpondetur,accidens,vt quintū prædicabile est,immediate prædicari de indiuiduis, & ratione illorum prædicari de speciebus.Ita D.Tho.de ente,& essentia in fine,& ibidem Caietanus,q. 17. Soto capite de accidēti ad 4.& Porphyrius id aperte docet ca. de communicatibus, & probatur primo rōne, & authoritate

Locus Arist. vrgēs pro conclusione. Aristotelis ca.de substantia: vbi dicit,primas substantias esse maximè substantias, quia primo & per se substant accidentibus,secūdæ vero substantiæ,nō nisi quatenus sūt in primis:igitur,cui primò cōuenit accidens,est prima substantia, quæ essentialiter est indiuiduū:ergo accidens primò prædicatur de prima substātia.Et 10.metaph.capit.12.ait,Homo est albus, quia Callias est albus:ergo hoc prædicatum albū prius prædicatur de Petro, quā de homine. Præterea,accidens,quod pertinet ad quintum prædicabile,nec est essentia rei, nec pars essentiæ, nec propria passio illius,cuius est accidens: ergo accidens non conuenit rebus immediatè ratione essentiæ:sed ratione conditionum indiuiduantium: nam nihil aliud superest, ratione cuius conuenire possit,& ita immediatius constituetur vniuersale per ordinem ad indiuidua,quia immediatius de illis erit prædicabile. Prædicabilitas nāque modū essendi cōsequit. Præterea: Nam ridere,intelligere discurrendo,sūt hominis accidentia,sed hæc non possunt constitui in ratione prædicabilis per ordinē ad diuersas species:ergo non est de ratione huius vniuersalis, vt constituatur per ordinem ad species: sed per ordinē ad indiuidua. Maior patet,quia nec sunt essentia,nec passio, siquidē non sēper cōueniunt.Minor probatur: quia non cōueniunt diuersis speciebus, sed solū vni: & consequētia probatur: quia essentialiter in illis saluatur rō,& essentia quinti prędicabilis.Sed dices, quod constituitur in

Solutio. ordine ad illa vniuersale, non quatenus sunt indiuidua,sed quatenus sunt inferiora:esse autem inferius non est idē, quod esse indiuiduum, siquidem reperitur rō inferioris etiā in speciebus in ordine ad

Impugnat. genus.Sed Contra,nā intelligibile est inuenire ibi rationem inferioris: nisi quatenus illa sunt indiuidua, quia vt sic determinant rationem superioris: ergo constituitur vniuersale illud in ordine ad indi-

Solutio. uidua. Dices,qđ terminus illius relationis quinti prædicabilis est inferius, siue

Impugnat. sit indiuiduum,siue species. Contra:nam accidens quintum prædicabile immediatius conuenit indiuiduis: quia nō oritur ex essētia,nec est pars essētiæ,aliàs erit, vel genus,vel species,vel proprium, vel differentia: ergo mediatius prædicat de illis,& oīa alia prædicata accidentalia,q̄ licet reuera non sint accidens,debēt seruare hunc prædicandi modū, vt prius de indiuiduis affirmentur,quia prius illis cōueniūt,cū nō sint essentia,nec illius pars, nec oriantur ex essentia. Nam si ex essentia orirētur, iā essent propriæ passiones, vt esse lignum prius conuenit huic cathedræ,quam cathedræ,& sic in aliis.

Dissoluuntur argumenta.

Ad 1. arg. AD primum respondetur, quod aliquod accidēs pluribus pōt specieb. competere,sicut albedo homini,& equo, verū de illis prædicatur mediatè mediāte prædicatione indiuiduorū. Sicut.n.genus prædicatur de indiuiduis mediis speciebus, ita accidens de speciebus mediis indiuiduis, & sicut genus nō cōstituit ta le in ordine ad indiuidua,ita accidēs non cōstituit in esse talis per ordinē ad spēs, & nihil aliud voluit Porphyrius dicere.

Ad 2. arg. Ad secundum respondetur, solutionē ibi datam esse optimam.Ad replicam re

Ad replicam. spondetur, prius intelligere nos nigredinē huic cōpetere coruo, q̄ intelligamus coruo cōuenire,quia merum est accidēs, de quo in posterioribus redibit sermo

Ad Cōfir. Ad confirmationē respōdetur,quod omnes conditiones indiuiduantes propriæ

sint

sint indiuiduo vni, sed tamen aliqua complexio indiuidualis potest esse in vno, & in alio reperiri alia similis complexio, & ita in coruis contingit.

Ad 3. arg. Esse coloratū cui primò conueniat, vniuersali, uel particulari corpori.

Ad tertium respondetur, quod si coloratum sit propria passio corporis mixti, immediatius prædicatur de corpore mixto prædicatione per se in 2. modo perseitatis, prędicatione verò, quæ dicat existentiam, prius prædicatur de singularibus, & de hoc & illo corpore: quia existentia prius conuenit huic corpori, quā corpori. Et idem est dicendum, si sit accidens quinti prædicabilis Sed de hoc dicemus amplius c. a. de substantia. Ad aliā probationem dicimus, quod albū potest sumi materialiter, & tunc idem est, quod Petrus, & est prædicatio quinti prædicabilis. Alio modo potest sumi formaliter, & sic illa prædicatio non est quinti prædicabilis: nam albū est essentialiter coloratū, sicut albedo essentialiter est color. Nos autē dicimus indiuiduum esse immediatè subiectum accidentis, & de illo immediatè prædicari, & ad illud immediatè referri, nō verò vt genus, vel species. Vnde cū accidens cōmunicetur quidditatiuè prius inferioribus quidditatiue cōtentis sub illo, accidentaliter tamē immediatè communicatur indiuiduis: & nulli alteri prius hac ratione communicatur.

Ad 4. arg.

Ad quartum respon. quod illa vniuersalia æquiualent singularibus: quia supponunt simplici suppositione. Vnde, sicut respectu huius, Petrus est albus, non est aliquid, ad qđ descendatur vlterius, ita nec in illis, hō est species, animal est genus. Vnde contradictoriæ assignantur, sicut si essēt verè termini singulares: & sūt istę, homo non est species, animal nō est genus, & si non se haberent sicut singularia, deberet apponi distributio, nullus homo est species, nullum animal est genus.

QVÆSTIO LXXXI.

Vtrum sit necesse, vt illa plura, de quibus accidens prædicatur, sint realiter distincta.

Controuersia. 1. Opinio.

N hac quæst aliqui censent, nō esse necesse, vt aliquid sit vniuersale quintum, habere plura indiuidua realiter distincta, sed sufficiat formaliter esse distincta. Et ita dicunt hanc prædicationē esse quinti prædicabilis, hoc corpus est album, hoc viuens est album, hoc animal est album, hic homo est albus, loquēdo de gradibus existentibus in eodem Petro, quia illa sunt plura indiuidua saltem formaliter distincta, licet materialiter sint idē: ergo accidens est vniuersale respectu illorum plurium. Probatur consequentia, quia prædicatur de multis formaliter distinctis.

Argum.

Confirm.

Et confirmatur hoc argumentum. Nam intellectus essentialiter prædicatur, vt genus de intellectu practico, & speculatiuo, de agente & possibili intellectu: sed constat huiusmodi intellectus, non esse realiter distinctos, sed vel formaliter, vel ratione nostra: ergo &c. Sed profectò hæc opinio est ridicula. Et argumentor contra illam. Nam sequitur, hoc album esse prædicabile, & vniuersale quintum. Consequens est absurdum, quia est singulare, vniuersale autem & singulare incōpatibiles rationes dicunt, vt supra visum fuit, sequela probatur. Nam hoc album prædicatur de illis multis, quæ dicunt huius sententiæ authores sufficere, vt aliquid sit vniuersale: ergo &c. Probatur antecedens. Nam hoc corpus est hoc albū, & hoc viuens est hoc album, & hic homo est hoc album: ergo ridenda est hæc sententia. Præterea, vt aliquid sit vniuersale, debet de pluribus affirmari inferioribus: sed illa nō sunt plura inferiora: ergo &c. probatur minor: Petrus non est, nisi vnū indiuiduum rationalis naturæ: ergo &c. Quinimo dicere, quod Christus est plura supposita, vel plura indiuidua in materia de incarnatione, est hæretica doctrina, quia tollit veritatem incarnationis. Præterea: Omnes illi gradus constituunt vnam numero essentiam indiuidualē substantialem: ergo non sunt plura indiuidua, quia plura indiuidua substantialia vnum substantiale indiuiduum cōstituere non possunt. Præterea: Omnia accidētia absoluta existētia in Petro habēt vnitatē numericam: ergo subiectum, cui immediatè existunt est vnum numero: ergo in Petro non sunt plura indiuidua. Primum antecedens probatur, quia non sunt vniuersalia. Consequentia 1. probatur: quia vnitas numerica accidentis desumitur à subiecto.

Refellitur præcedens opin. & sustinetur. 2. Opin. contraria.

Quid requiratur vt aliquid sit vniuersale.